et ex rõne idẽtatis specifice. Si eni excessiue
vñe vnº spẽi sup aliã, sufficeret denominare vnã
forẽ alia, sequitur q alia intellectiua in homine eẽ i
q sensitiua in bruto, qd tñ est falsus z̃ oz q vna
intellectiua nõ est quãtuz in se est pfectior q alia: vt
obiitur. ❡ Et si dicatur. Nõne nigredo corui est
q albedo manus: z tñ distinguunt spẽ. ❡ Respõ
aliq nigredo põt eẽ intẽsior q̃ hec signata
puta q nigredo illa est vt .6. z albedo est tñ vt q
nũq diceret illa nigredo esse intẽsior hac albe
si esset intẽsior aliqua alia nigredie que est eiusdẽz
ipsa z ita p prius conuenit ei cõparari ad aliquã sue
ad aliquaz alterius spẽi. ❡ Sciendũ 4º q excessus
formis põt habere similitudinẽ ad excessuz f̃m quã
titatẽ z f̃m quãtitatẽ discretã. Scõm quãtitatem
est quãdo forma intẽsior põt in pluro obiecta q
intellia: sicut si habitº sciẽtificus est simplex quali
uidã volũt: quãto sit intẽsior tãto potest in pluros
nes. Scõm õo quãtitatẽ cõtinuã est ex hoc psez
intẽsior maiorẽ hz actu latitudinẽ intẽsiuã q re
siue cuã illa quãtitas virtute sua est maior: que plu
pfectione. ❡ His pmissis dico ad questionẽ q aliq
accidẽtales possunt intẽdi z remitti. Probatur ista cõ
❡ Primo. Omnis qualitas que nũc est altera pfe
eiusdẽ speciei z prius nõ erat est intẽsior ea: qz idem
esse intensiorẽ qd eẽ perfectiorẽ. Sz existentibus
calor sbna eque pfecti puta in duabº aquis con
nũ fieri perfectiorẽ alteroz vt patet ad sensuz ergo
vnũ eorũ intẽdi. ❡ 2º. Dicit Phs in pdicamẽtis
ulo de qualitate q qualitas suscipit magis z minº z
nũ magis z minus alterũ altero dicitur: z iustũ alte
magis z minº dicitur. Et aũt sit idẽ esse magis al
ero qd intẽsiua albũ pz ex Cõmen. qui ibi sic dicit.
z recipit qualitas magis z minus: quoniaz iam erit
magis iusto: z albuũ intẽsiua albo. Circa hanc con
lez nolo amplius me extendere: quoniam ab omni
ripateticis est concessã.

Primum in oppositũ negatur maior: sed suffi
cit q aliud f̃m ipsaz sit magis tale:
sit in pposito: lz enim vna albedo nõ sit magis albe
altera: tñ vna est intẽsior altera, z f̃m eaz dicitur cor
e magis albuũ. ❡ Ad 2ᵐ dicitur q Phs cõparat
formas

Nota 4ᵐ

Logi. Co
mẽto.

Lõclu. ex
sua quest
sito.

Ad pmũ

Ad scõm

ditione per intensionẽ z nõ solũ per e
mentatore qui sic ait. Dicimus q ma
calidtate demonstrata, ad maiorez calidita
tibus calidis in actu aduenientibus: scilz co
diesed transferr in maiorez calidtatẽ ex intẽsione ipsius
calidtatis: z simlr mã transfertur de minori quãtitate in
maiorez nulla quãtitate in actu aduenente.

Et ideo ad saluandũ dicta phi z Cõmẽtatoris z S.
Thome dico q forme nõ intendunt p addi
tionẽ alicuiº: siue illud sit signabile siue nõ. Et q sicut in
toto tẽpore intensionis manet eadem forma numero, ita
manet idem esse numero: quod tamen efficitur perfectiº:
sicut z ipsa forma efficitur perfectior. ❡ Ad cuius notitiã
est sciendum q sicut subiectum antequã reciperet formã
accidentalem erat in potentia ad ipsam, ita etiam dum
hz eaz iperfecte, est in potentia respectu vlterioris perfe
ctionis. Dum autẽ intendit aliqua forma, ipsa efficit per
fectior q̃ esset prius: z silr eius esse efficit perfectius, nõ per
hoc q eis aliqua noua entitas adueniat: sed solũ per hoc
q subiectũ per eaz est magis elongatũ a potẽtia: quã prius
habebat ad formã z ad esse eiusdez forme. Dicit aũt ma
gis elongari non per acquisitionẽ noue realitatis: sed per
habitionẽ eiusdẽ realitatis, tñ nobiliori modo. Et ita intel
ligit S. Tho. quãdo dicit q forme intendunt: qz magis
radicant in subiecto. Nec vnq dixit q eadẽ forma acci
dentalis det successiue plura esse. ❡ Ex predictis dico cõ
sequenter q gradus forme nõ sunt aliqd extrinsecũ a for
ma, nisi forte ad hunc sensuz q nõ sunt de quidditate for
me. Nõ eniz est de ratione albedinis q sit vt quatuor vel
vt .5. sed gradus forme sunt ipsamet forma, put est alio z
alio modo se habens: puta si in ligno causatur calidtas z
postea intenditur, est talis ordo. Naz ignis in pmo instãti
quo est approximatus ligno, incipit euz calefacere per ne
gationez de presenti z positionẽ de futuro: qz non dat pᵐ
mutatũ esse 6º phy. tex. cõ. 4.6 z in aliquo tẽpore imediate
post istud pmũ instans, causat in ligno aliqd caloris puta
calorẽ remississimũ: lz hunc calorez remississimũ causet in
minori tẽpore magnus ignis q̃ paruus ignis. ita q calor
remississimus causat a quoliz igne: lz in maiori vel minori
tẽpore, f̃m q ignis est maior vel minor: z iste est pmº gra
dus caloris: ita q calor: vt remississimus z in potentia ad
vlteriorẽ perfectionẽ, dicit esse pmus gradus: z postea h

Auctor
explicat q
sentit mẽs
sci Tho.
Lõclu. ex
sua.
Notãdũ

Nota hic.

agit. Si aũt intelligitur q ... ur
faciendo eam perfectiorẽ: sic negat ... nõ pbatur
ad hunc sensuz. ❡ Ad tertiã cõfirmationẽ dicit q nõ est
incõueniens q mobile moueatur ad id qd habz nõ vt ha
beat ipsuz simpliciter: sed vt habeat ipsum nobiliori mõ.
❡ Ad quartã cõfirmationẽ negatur cõsequentia: sed suffi
cit q forma quã prius habebat z per quã agit sit pfectior
q̃ esset prius. ❡ Ad 2ᵐ argumentũ negatur maior, z eius
falsitas apparet in multis. Possum eniz nũc amari a Sor
te a quo ante non amabar, nulla mutatione penitus facta
in me: quo casu posito, factus est transitus de cõtradicto
rio in cõtradictoriũ sine mei mutatione. Similr per eã
dem volitionem possum velle q Sor. hodie viuat z cras
moriat, cras igit Sortes nõ est volitº a me viuere: z prius
erat volitus viuere, z tamẽ nec in me nec in eo est facta ali
qua mutatio, sed ex lapsu temporis cõtingit iste transitus
de cõtradictione in cõtradictionẽ. Dico igitur multo ma
gis q põt in pposito fieri iste transitus, non per acquisi
tionez noue realitatis: sed vt dictus est sepe supra. ❡ Ad
cõfirmationẽ di q nõ est ad ppositũ. Nam Cõmentator
ibi cõparat substantias ad accidẽtia q̃tũ ad duo. Primũ
est q sicut transmutatio accidentiũ requirit idez subiectũ
sub vtroq termino, ita z transmutatio subalis. Scõm est
q sicut forma accidentalis successiue recipit in subiecto
f̃m partes subiecti, ita q per prius in vna parte q̃ in alia:
sic z forma subalis si ipsa habeat partitionem z exten
sionem: qd dicit pter aiam rationalẽ que est impartibi
lis. Patet igit q loquit de partibus f̃m extensionẽ z non
de partibus intensiuis, alioquin oẽs forme subales preter
aiam intellectiuã haberent partes intensiuas.

❡ Utrũ intensio formaz sit motus cõtinuus. Qõ. XXII.

Queritur 22º. Utrum intensio formaz
sit motus cõtinuus. Et arguit
q sic. ❡ Primo. De rõne motus est cõtinui
tas z successio partiũ. vt di 3º physicoz. cõ. 6.
Intensio formarũ est motus, ergo continuus.
❡ Scdo. Oẽ mobile dũ mouet, partim est in termino a
quo z ptim in termino ad quẽ: vt di 6º phy. tex. cõ. 32. Si
hoc nõ esset verũ, nisi motus esset simplr cõtinuus, qz si p
aliquo tẽpore quiescit sub forma: nũc est tñ in termino ad
quez z non in termino a quo, vt ibi demonstrat phs. ergo

Ad tertiũ

Ad 4ᵐ

Ad scõm
pncipale.

Primo rõ

Scda rõ

1° 71

Tabula

¶ Tabula titulorum questionum libri physicorum secundum Magistrum preclarissimum philosophum Joannem de Janduno quas Parisius studiosis philosophie seriose edidit. Titulorum quoque additionum annexarum helie hebrei Cretensis incipit. Et ut labor longe inquisitionis auferatur studiosis post quelibet titulum questionis numerum annotavimus chartarum. Ubi notandum quod punctus prepositus numero frontem sive primam faciem charte: postpositus vero a tergo sive posteriorem faciem charte notans titulum eiusdem questionis illic in eadem inventum iri declarat.

¶ Tituli questionum primi libri physicorum.

qo p° Utrum de omnibus rebus naturalibus possit esse scientia. car. i
ij Utrum ens mobile vel corpus mobile sit subiectum eius idest obiectum. ij.
iij Utrum ad perfectam sciam de aliquo causato oportet cognoscere omnes causas. iij.
iiij Utrum eadem sint simpliciter notiora et quo ad nos. iiij.
v Utrum universaliora sint notiora quo ad nos ipsis simplicibus. v.
vi Utrum conceptus speciei specialissime sit prius in intellectu via generationis conceptu universaliori. vi.
vij Utrum philosophus naturalis possit disputare contra negantem principia naturalia. vij.
viij Utrum ens sit univocum rationis ad substantiam et accidens. vij.
viiij Utrum substantia materialis sit per se divisibilis in partes eiusdem rationis. viiij.
x Utrum totum sit idem cum sua parte vel diversum x.
xi Utrum indivisibile possit esse infinitum. x.
xij Utrum indivisibile possit esse quale. xi.
xiij Utrum ista propositio sit vera: tm unum est. xi.
xiiij Utrum infinitum sit ignotum. xij.
xv Utrum cognitio quanti dependeat ex prioribus quantitativis. xiij
xvi Utrum entia naturalia sint determinata ad maximum et ad minimum. xiij.
xvij Utrum quolibet corpus finitum consumi possit per ablationem alicuius finiti aliquotiens factam. xiiij.
xviij Utrum principia rerum naturalium sint contraria. xiiij.
xviiij Utrum materia prima sit ens. xv.
xx Utrum materia prima sit substantia. xvi.
xxi Utrum principia rerum naturalium sint solum tria. xvi.
xxij Utrum aliquid possit fieri ex non ente simpliciter vel ex nihilo. xvij.
xxiij Utrum privatio sit principium rerum naturalium. xviij.
xxiiij Utrum materia prima sit una numero in omnibus generabilibus et corruptibilibus. xx.
xxv Utrum potentia materie sit idem essentialiter cum essentia materie vel cum substantia materie. xxi.
xxvi Utrum materia habeat in se potentias infinitas. xxij.
xxvij Utrum materia appetat formam. xxiij.
xxviij Utrum privatio sit causa appetitus materie ad formam. xxiij.
xxviiij Utrum materia prima sit per se generabilis et corruptibilis. xxiij.

¶ Tituli questionum super secundum librum physicorum.

qo p° Utrum diffinitio nature sit bona. xxv.
ij Utrum naturam esse possit demonstrari. xxvi.
iij Utrum materia et forma sint natura. xxvij.
iiij Utrum entia mathematica sint abstracta a sensibilibus. xxviij.
v Utrum entia mathematicalia sint abstracta a materia intelligibili. xxviij.
vi Utrum entia naturalia diffiniantur per materiam sensibilem. xxx.
Utrum iste scientie medie sint magis naturales quam mathematice et de hoc queritur in sophismatibus.
vij Utrum naturalis philosophus habeat considerare materiam primam. xxxi.
viij Utrum materia sit causa. xxxi.
viiij Utrum omnes partes diffinitionis sint forme. xxxi.
x Utrum finis sit causa. xxxij.
xi Utrum in corporibus celestibus contingant aliqua casualia et fortuita. xxxiij.
xij Utrum casus et fortuna sint cause per accidens. xxxiiij.
xiij Utrum natura agat propter finem. xxxv.
xiiij Utrum monstra sint intenta a natura. xxxvi.
xv Utrum necessitas effectuum naturalium dependeat ex materia rei naturalis. xxxvij.

¶ Tituli questionum super tertium librum physicorum.

qo p° Utrum ignorato motu necessarium sit ignorare naturam. xxxviij.
ij Utrum motus sit actus. xxxviij.
iij Utrum diffinitio motus sit bene assignata. xxxviiij.
iiij Utrum motus sit in movente. xl.
v Utrum actio et passio sint distincta predicamenta. xxxx.
vi Utrum motus sit eiusdem essentie cum termino ad quem tendit. xli.
vij Utrum ad naturalem pertineat considerare de infinito. xlij.
viij Utrum infinitum si esset: esset principium solum. xlij.
viiij Utrum in eternis differunt esse et posse. xliij.
x Utrum possit esse corpus actu infinitum. xliij.
xi Utrum aliqua sit multitudo simpliciter infinita. xliiij.
xij Utrum magnitudo sit divisibilis in infinitum. xlv.
xiij Utrum per appositionem contingat excedere quamtamcunque magnitudinem. xlvi.

¶ Tituli questionum supra quartum librum physicorum.

qo p° Utrum omnia entia sint in loco. xlvi.
ij Utrum in loco sit virtus conservativa locati. xlvij.
iij Utrum locus sit equalis locato. xlvij.
iiij Utrum locus sit ultimum continentis. xvij.
v Utrum locus sit in genere qualitatis vel quantitatis vel in quo genere sit locus. xlviij.
vi Utrum locus sit immobilis. l.
vij Utrum terra sit in superficie aque sicut in suo loco naturali. l.
viij Utrum ignis sit in concavo orbis lune tanquam in suo loco naturali.
viiij Utrum ultima sphera sit in loco. l.
x Utrum necessarium sit vacuum esse. lv.
xi Utrum vacuum si esset motus localis posset fieri in ipso. lvi.
xij Utrum proportio velocitatis unius motus ad velocitatem alterius motus sit secundum proportionem medij ad medium in spissitudine et tenuitate sive in subtilitate. lvi.
xiij Utrum successio in motu gravium et levium proveniat vel procedat vel causetur ex resistentia medij. lvij.
xiiij Utrum si vacuum esset motus localis posset fieri in eo. lviij.
xv Utrum vacuum si esset: esset privatio. lviij.
xvi Utrum medium plenum impediat motum gravium et levium. lviij.
xvij Utrum tempus ipsum sit aliquod ens. lviiij.
xviij Utrum tempus sit essentialiter motus primus lx.
xviiij Utrum diffinitio temporis sit bene assignata. lxi.
xx Utrum prius et posterius motus sint idem essentialiter cum priori et posteriori tempore. lxi.
xxi Utrum instans sit unum et idem in toto tempore. lxij.
xxij Utrum instans causet tempus. lxiij.
xxiij Utrum sit dare maximum tempus. lxv.
xxiiij Utrum tempus mensuret motum secundum quod motus quantus est. lxvi.
xxv Utrum tempus sit mensura quietis. lxvi.
xxvi Utrum motus sit per se causa corruptionis. lxvij.
xxvij Utrum tempus sit extra animam humanam. lxvij.
xxviij Utrum tempus sit unum numero apud omnia temporalia. lxviij.

¶ Tituli questionum supra quintum librum physicorum.

qo p° Utrum illud quod est commune per se movens sit numerus per accidens. lxx.
ij Utrum generatio sit motus. lxx.

Tabula

iii vtrum in substantia sit contrarietas. lxxi.
iiii vtrum relatio possit alicui attribui de nouo nulla transmutatione facta in ipso. lxxii.
v vtrum motus accipiat esse per motum. lxxii.
vi vtrum in quantitate sit contrarietas. lxxiii.
vii vtrum ad quantitatem possit esse motus. lxxiiii.
viii vtrum magis et minus perfectū in forma ad quam est motus sint diuersa fm spēm vel non. lxxiiii.
ix vtrum forma fm quā est motus sit vna numero a principio motus vsqz in finem motus. lxxv.
x vtrum motus q̄ sunt ex ōrijs termis sint ōij. lxxvi.
xi vtrum quies sit contraria motui. lxxvi.
xii vtrum ḋes q̄ ē i termio ad quē sit pfectio mot⁹. lxxvii.
xiii vtrum motus sit in tribus generibus .s. quantitate qualitate et vbi. lxxvii.
xiiii vtrum corruptum possit regenerari. lxxviii.
Tituli questionū super sextū librū physicorū.
qō pª Utrum cōtinuum sit compositū ex indiuisibilibus. lxxviiii.
ii vtrum pūctus sit in linea. lxxx.
iii vtrum pūctus sit aliqō ens positiuum. lxxxi.
iiii vtrum duo corpa possint se ōtigere fm totū lxxxii.
v vtrum supra idiuisibile possit fieri motus. lxxxii.
vi vtrum moueri et motū eē possint eē simul. lxxxiii.
vii vtrum magnitudo et mot⁹ sint eiusdē rōnis quātū ad cōponi vel nō cōponi ex idiuisibilib⁹. lxxxiii.
viii vtrum omne qō mouetur cōtingat velocius aut tardius moueri. lxxxiiii.
ix vtrum magnitudo et tps cōcomitētur se fm finitū et infinitum. lxxxiiii.
x vtrum ifinita possint pertrāsiri i tpe finito. lxxxiiii.
xi vtrum nunc sit in tpe. lxxxiiii.
xii vtrum in nūc tpis possit aliqd moueri. lxxxv.
xiii vtrū oē qō mutat sit diuisibile. lxxxv.
xiiii vtrum illō i q̄ aliqd p⁹ mutatū ē sit idiuisibile. lxxxvi.
xv vtrum i motu sit pmū mutatū eē a pte ante. lxxxvi
xvi vtrū illud qō mouet localiter dū mouet sit in aliq loco eodem p aliquē totū tpe. lxxxvii.
Tituli questionū sup septimū librū physicorū.
qō pª Utrum aliqd moueatur a seipso. lxxxviii.
ii vtrum illa demonstratio Arī. sit demonstratio q: vel pter quid. lxxxviii.
3 vtrū ex oibus mobilibus possit fieri vnum continuum. lxxxviii.
iiii vtrum i motu locali mouēs sit simul cū moto. xc.
v vtrum alterans sit simul cum alterato. xci.
vi vtrum ad qualitates de quarta specie qualitatis sit alteratio. xcii.
vii vtrum ad q̄litates ō pª spē q̄litatis sit alteratio. xciii.
viii vtrū genus sit in vna natura. xciiii.
Tituli questionū super octauū librū physicorum.
qō pª Utrum q̄stio de eternitate mot⁹ pertineat ad naturalem. xcviii.
ii vtrū cōsideratio ppetuitatis mot⁹ sit necīa ad inuestigandū pmū pncipiū. xcviii.
iii vtrum mot⁹ sit eternus. c.
iiii vtrū motor eternus intrāsmutabilis q mouet per intellectū et volūtatē possit imediate cāre motū nouū nulla mutatiōe pcedente. cii.
v vtrū mot⁹ eternus depēdeat a mouente sicut ab efficiente vel agente. ciii.
vi vtrū celū agat in itellectū et volūtatē hois. ciiii.
vii vtrum augmētatio sit motus cōtinuus. cv.
viii vtrū alteratio sit diuisibilis in ifinitū. cvi.
ix vtrū animal moueat seipsum. cvi.
x vtrū motus animalis sit naturalis. cvii.
xi vtrū graue inanimatū moueat seipsum vt lapis aut terra aut huiusmodi. cviii.
xii vtrū generās q generat graue sit pn^m actiuū imediatū ipsius mot⁹ grauis dū generat. cxi.
xiii vtrū sit aliqō mouens penitus imobile. cxii.
xiiii vtrū motores corporum celestium moueantur per accidens. cxii.
xv vtrū mot⁹ localis sit prior oib⁹ alijs motib⁹. cxiii.
xvi vtrū transmutationes alie a motu locali possint esse perpetue. cxiii.
xvii vtrū motus reflexus possit esse cōtinuus. cxiiii.
xviii vtrū mot⁹ circularis possit eē ifinit⁹ et ppetu⁹. cxv.
xix vtrū mouēs finitū possit moueri p tps ifinitū. cxv.
xx vtrum virtus infinita possit esse in magnitudine finita. cxvii.
xxi vtrum primum mouens moueat imediate primum mobile. cxviii.
xxii vtrum primum sit vigoris infiniti. cxviii.
xxiii vtrū pmū pncipiū motus sit vnū solū. cxxi.
Questiones et annotationes helie hebrei addite.
Utrum omniū rerū principiū qō est deus gloriosus mouet pmū celū fm efficiens et fm finem vel fm finem tantum. cxxii.
vtrū mūdus sit effectus et quō est apud phos. cxxxi.
De esse et essentia et vno. cxxxiii.
Annotationes ex primo libro physicorum super dicta commentatoris. cxxxv.
Annotationes ex secundo. cxxxvii.
Annotationes ex tertio. cxxxviii.
Annotationes ex quarto. cxxxviii.
Annotationes ex quinto. cxli.
Annotationes ex sexto. cxlii.
Annotationes ex septimo. cxliii.
Annotationes ex octauo. cxlvi.

Indicis tabularis finis.

¶ Viri peripathetici ꝛ summi Auerroyste Joānis de Jandono questiones in libros physicoꝝ Nouiter recognite vna cum additionibus Helie hebrei Cretensis faustissime incipiunt.

Sicut vita sine tristicia est eligibilis ita rō sensata amabilis. ¶ Istaꝫ propositionem scribit Aristo. in quadam epistola ad Alexandrum: que sic incipit Aristo. Alexādro bene agere. Et in ista propositione tanguntur tria quantū spectat ad propositum. Primuꝫ est vite sine tristitia conditio. Secundum est rationis sensate commendatio. Tertium est vite sine tristitia ad rationem sensatam assimilatio. Primum tangitur in prima parte propositionis cuꝫ dicitur vita sine tristitia eligibilis. Secundum tangitur in secunda parte cum dicitur ita ratio sensata amabilis. Tertium vero tangitur in coniunctione sicut. Primo ergo declarabitur primum.s. ꝙ vita sine tristitia sit eligibilis. Secūdo declarabitur 2^m.s. ꝙ ratio sensata ē amabilis. Tertio 3^m scilicet assimilatio rationis sensate ad vitam sine tristitia. ¶ Primum sic ostēditur. Omne bonum est eligibile ꝛ appetibile sine eo ꝙ stupefacit ꝛ corrumpit nāꝫ: sꝫ vita sine tristitia ē bonū sine accñte qḋ stupefacit: ꝛ corrūpit nām hñtis ipm. ergo vita sine tristitia est eligibilis. Maior propositio est manifesta: quia omne bonū est eligibile sine quolibet malo: vt patet ex.2.ethicoꝝ. Illud autem quod stupefacit naturam est quoddam malum vt de se est manifestum. ergo omne bonum est eligibile sine eo quod stupefacit ꝛ corrumpit naturam: ꝛ sic pꝫ maior: ꝛ minor declaratur.s. ꝙ vita sit quoddam bonum: hoc facile est videre: qꝛ vita vno modo sumitur ꝓ actu primo viuentis: ꝛ sic est forma substantialis viuentis.s. anima: ꝛ sm hoc dictū est ꝙ anima ꝛ vita sunt idē. alio modo sumitur vita pro actu secundo ipsius viuentis qui est actus eius. Et hoc modo sumpsit Aristo.2.de anima in illo caplo. Quoniam autem ex incertis. vbi sic dicit. Dicamus igitur principium accipientes intentiōis determinari ꝛ inanimatum ab animato in viuendo multipliciter autem ipso viuere dicto. si ergo vita sumatur pro actu primo. s. pro anima que est forma substantialis viuentis sic manifestum est ipsam esse quoddam bonuꝫ: qꝛ dicit Aristo. primo physicoꝝ. ꝙ forma substantialis est quoddam diuinum ꝛ appetibile. si etiam sumatur vita 2^m. s. pro actu scd̄o: qui est opus actus viuentis: vt intelligere sentire ꝛc. sic certum est ꝙ est quoddam bonuꝫ. nam Aristo. dicit primo ethicorum. ꝙ quorumcunqꝫ est est actus communis ꝛ opus in opere videtur esse bonū: ꝛ sic manifestum est ꝙ vita est quoddam bonuꝫ: tristicia autem corrumpit ꝛ stupefacit naturam habentis: vt dicit Aristo. 4. ethicorum. ꝛ propter hoc ipse dicit. 8. ethicorum. ꝙ natura maxime videtur fugere triste: appetere autem delectabile: ꝛ sic vita sine tristitia est quoddam bonum sine accidente quod stupefacit ꝛ corrumpit naturam habentis ipsam: quare manifestum est ꝙ vita sine tristicia est eligibilis. ꝛ hoc est primum. ¶ Item potest declarari alio modo vita est eligibilis sine illo cuius oppositum est necessarium ad felicitatem: sed oppositum tristicie est necessarium ad felicitatem. ergo etc. tra. maior est euidens: quia omne tale cuius oppositum est necessarium ad felicitatem est malum: bonum autem est eligibile sine malo. ergo cetera. Sed minor apparet. nam oppositum tristicie est delectatio: vt patet in septimo ethicorum. sed delectatio necessaria est ad felicitatē: vt pꝫ ex primo ethicoꝝ. optimū enim ꝛ pulcherrimum ꝛ delectabiliū felicitas. ꝛ in. 8. ethicoꝝ. hec ex cōmunicate operationis optime que ē felicitas que est sine delectatione haberi nō pōt: vt ostendit ibidē: sic igitur pꝫ primū ꝙ vita sine tristitia est eligibilis. ¶ Nunc ostendo 2^m. s. ꝙ ratio sensata est amabilis: qꝛ illa ratio est amabilis que est certa quātū ad speculabilia ꝛ ꝓficua q̄tuꝫ ad operabilia: sed ratio cuius veritas est experta est certa q̄ ad speculabilia: ꝛ ꝓficua q̄tuꝫ ad agibilia seu operabilia g̃ rō cuius veritas est experta est amabilis: maior est manifesta: qꝛ natura phi est maximā certitudinē querere sm Cōmentatorem in. 2. metaph. ꝛ vtile ꝛ ꝓficuuꝫ est quoddā bonū vt pꝫ in. 2. ethicoꝝ. ergo illa ratio est amabilis que est certa ꝛ ꝓficua: sed minor apparet. s. ꝙ rō cuius veritas est experta est certa q̄tum ad speculabilia ꝛ proficua q̄tum ad operabilia: certa quideꝫ est quantum ad speculabilia: qꝛ certitudo habet per resolōnē ad principia p se nota: vt pꝫ ex p^o poste. ꝓncipia autē per se nota sumūt via sensus memorie ꝛ experiētie: vt docet Ari. 2. posterioꝝ. ꝛ ꝓhemio metaphy. ergo illa ratio ē certa cuius veritas est experta: talis etiam ratio est ꝓficua: qꝛ sm Arist. prohemio metaphysice expertos magis proficere videmus sine experientia rōnem habētibus ergo manifesta est minor. s. ꝙ rō cuius veritas est experta est amabilis. Ex hac conclusione vlterius arguo sic. Illa ratio est amabilis cuius veritas est experta: sed rōis sensate veritas est experta. nam per rōnem sensatam in proposito intelligo rōnem sensibilem concordantē seu conformem: talis autem rationis sensibilibus concordantis veritas est experta: qꝛ experimentum sermonum veroꝝ est vt concordent rebus sensatis sm cōmētatorē. 8. physicoꝝ. ꝛ in. 3. de aīa. Conditio necessaria veris demonstrationibus est vt illud qḋ apparet ad sensum nō differat ab eo ꝙ videtur sm rationē. ergo rationis sensate. i. sensibilibus ꝯcordātis veritas est experta: quare sequitur ꝙ ratio sensata ē amabilis: ꝛ hoc erat 2^m. ¶ Restat prosequi 3^m qḋ est ostendere similitudinē seu ꝯuenientiā inter rōnem sensatam ꝛ vitam sine tristitia: que similitudo significat in hac dictione sicut: pōt autē in eis assignari duplex similitudo q̄tum occurrit ad presens. Una est qꝛ vita sine tristitia ꝛ ratio sensata sunt bonum quoddā appetibile sm rōnem: vt ꝓbatuꝫ est. Alia similitudo: qꝛ sic vita sine tristitia est diuturnior ꝛ durabilior q̄ vita cuꝫ tristicia: tristicia enim stupefacit ꝛ corrumpit nām habētis: vt dicit Aristo. 4. ethicoꝝ. sic ratio sensata ꝛ ꝯsona rebus sensatis est durabilior ꝛ permanentior q̄ ratio que sensibilibus nō concordat: cuꝫ enim aliqua ꝯclusio ostēdatur ex ꝓncipijs per se notis que ꝯcordant rebus sensatis: tūc generat habitū firmū: ꝛ impossibile aut difficile est hominē recedere a credulitate talis ꝯnis: econtrario autē cū ratio ad aliquā ꝯnem nō ꝓcedit ex ꝓncipijs sumptis ex sensu vel ꝯclusiꝫ ex talibus: tunc est rō debilis ꝛ debileꝫ credulitatē inducit ita ꝙ homo facilr deducit ad credēdū oppositū: ꝛ semp hꝫ quādā formidinē ad ipsū credēdū. vn Cōmentator dicit in suo ꝓlogo sup. 8. physicoꝝ. ꝙ homines qui in iuuētute fuerint nutriti in legibus positiuis falsis ꝛ fictitijs cū incipiunt ꝓbari ꝛ audire rōnes demōstratiuas tūc ipsi reputant impossibilia illa que ponunt in talibus legibus: ꝛ reputant impoleꝫ illā pfectionē q̄ ꝓmittit per obseruationē legis. Et hoc est pro tanto: qꝛ nō ꝯcludūt ex ꝓncipijs per se notis que ꝯcordant sensibus: ꝛ sic est similitudo inter rōnē sensatā ꝛ vitam sine tristitia q̄tum ad firmitatē ꝛ debilitatē cōsistentie vtriusqꝫ.

¶ Alia similitudo est multum cōueniens: quia sicut vita sine tristitia requirit fortitudinē virtutis naturalis digestiue vt sciūt medici: sic ratio sensata requirit aptitudinem seu bonitate virtutis aialis discretiue: sicut enim cū virtus naturalis digestiua est debilis non bene potest digerere nutrimentum nec segregare pure ab impotētia τ remanent superfluitates in corpore quarum excessus generat egritudines contristantes: sic cū virtus animalis discretiua τ pcipue cogitatiua virtus est debilis τ diminuta: tūc non potest homo bene discernere inter verum τ falsum: per se notū τ nō per se notū: τ tales sunt illi de quibus Aristo. dicit. 2. metaph. ꝙ quibusdā debilis est certitudo ꝓpter impotentiam complectendi. Et tūc remanēt in aia illius multi pessimi errores τ abhominabiles falsitates: talis aūt impotentia perueniendi ad ꝓpositiones per se notas: quā Aristo. vocat impotentiā cōplectendi: ꝓuenit aūt homini ꝓpter diminutionē in natura. s. quia habet organū virtutis cogitatiue τ imaginatiue male formatū τ male dispositū: aut ꝓpter inexercitationē: quia. s. non est satis exercitatus in arte ratiocinandi τ resoluendi: aut ꝓpter pessimam consuetudinem que radicat in eis: vt docet Cōmētator primo ce. τ mū. sicut videmus accidere illis qui in pricipio acceperūt propositiones apparentes: licet tamē falsas. Et indubitanter tales inueniuntur multi huius temporis qui sequuntur solū consuetudines τ famositates loquentiū: nec curant resoluere ad aliqua principia per se nota: sȝ sistūt in auctoritatib⁹ τ dictis hominū male τ superficialiter itellectis. Et hec quidē est tertia similitudo inter rationem sensatam τ vitā sine tristitia. Ex his ergo pȝ propositio assumpta ꝙ sicut vita sine tristitia est eligibilis ita ratio sensata amabilis. ratio aūt sensata. i. sensibilibus cōcordās indubitanter haberi non potest sine notitia rerum sensibiliū quibus debȝ ratio cōcors esse: τ de rebus sensibilibus cognitio nō habetur sine naturali phia testāte Aristo. in phemio de aia. vbi dicit sic. aut nō est aliquis qui tūc passiones materie non separabiles inq̄tum non separabiles: sed physicus circa omnes quecūq; sunt talis corporis τ hui⁹ materie opera τ passiōes sūt. Quasi dicat. non est aliquis physicus qui ꝯsideret passiones. i. sensibiles formas existentes in materia nisi physicus. i. naturalis: naturalis aūt est cōsiderans circa omnes formas sensibiles τ opera ipsius materie. ergo manifestum est ꝙ naturalis philosophia est necessaria ad rationem sensatam τ ad eius amabilitatem perfectam.

Ipia autez philosophia naturalis habet sex partes pricipales. ¶ Una quidem τ prima ꝯsideratur de ente mobili τ de motu τ de pricipijs eius τ passiōibus in cōi: τ h tradit i. viij. libri physicoꝝ. ¶ Scda pars est de ente mobili ad vbi in qua ꝯsiderantur corpora simplicia. s. corpora celestia τ quatuor elemēta sub ratiōe qua mobilia sunt fm vbi: τ de q̄busdam alijs ānexis hinc ꝯsiderandum: τ hec traditur in libro celi τ mūdi. ¶ Tertia pars est de ente mobili ad formam in cōi in qua ꝯsideratur de generatiōe τ corruptione in cōi τ de augmento τ alteratione: τ ꝯsideratur in eadem de primis generabilibus τ corruptibilib⁹ scilicet de quatuor elemētis sub ratione qua generabilia sunt τ corruptibilia. Et est notādū hic pro maiori⁹ ꝙ motus ad formaȝ dicitur ōis trāsmutatio que est acq̄sitio vel amissio forme substātialis: sicut est generatio τ corruptio proprie dicta: τ omnis trāsmutatio quā cōitatur aliqualiter generatio propria sicut augmentatio. nam ad augmentationem necessario requiritur generatio forme substantialis nutriti vel augmētati in materia nutrimenti: vt patet in primo de generatiōe. Et ad hec omnis trāsmutatio que disponit ad admissionē vel acceptionem forme substantialis sicut alteratio proprie dicta que precedit formā substantialeȝ in materia de qua dicit Cōmētator pmo physicoꝝ. ꝙ generatio est terminus alteratiōis: τ dicitur itaq; motus ad formā omnis acquisitio forme substantialis: τ perditio omnis transmutatio que disponit ad talem acceptionē vel perditionem: τ ad quā requiritur: sed motus ad vbi nō disponit vniuersaliter suum mobile ad acceptiōem vel admissionem forme substantialis: vnde sunt aliqua mobilia fm vbi que omnino sunt intransmutabilia fm substātiam: scilicet corpora celestia vt demōstratum est in primo celi τ mūdi. Et hoc etiam dic Aristo. viij. physicoꝝ. ꝙ nequaq̄ substātiam mutat ꝙ mouetur in eo qđ fertur: scilicet vbi: hūc solum nihil mutatur in esse sicut eius ꝙ alteratur: quale. n. ꝙ augetur τ detrimentum patiētis quātum τ hoc est ꝙ pulchre dicit Cōmētator ibidem sic: illud qđ trāsfertur nō mutatur nisi tātum in vbi: τ non sequitur ex mutatione vbi mutatio substantie moti vt cōtingit in alijs motibus: scilicet ꝙ in alijs mobilibus accidit moto trāsmutatio in substātia sicut in motu alteratiōis τ augmēti: scilicet ꝙ alteratum mutatur in sua substātia aut appropinquatur mutationi cum alteratio sit via ad corruptiōem similiter. Et similiter in augmento ꝯtingit ab eo ꝙ res diuersificetur in quātitate: τ cuȝ hoc intēditur erit via ad corruptiōem: tantum. n. possit res naturalis extēdi ꝙ corrumperetur: hec igitur est differētia iter motum ad vbi τ motum ad formā. ¶ Quarta vero pars principalis scientie naturalis cōsiderat de ente mobili in ordine ad quasdam passiones consequentes ipsum primo fm ꝙ alteratum est ad qualitates primorum corporum: scilicet calidum frigidum humidum τ siccum: τ hec traditur i libro metheoroꝝ. ibi. n. ꝯsideratur de inflammatiōibus exalationum in sublimi que consequitur alteratiōem ad caliditatem τ siccitatē τ de ingrossationibus seu inspissatiōibus vaporum que ꝯsequitur alterationem ad frigiditatem: τ de digestiōibus τ indigestionibus τ multis alijs passiōibus mixtorum que ꝯsequūtur alteratiōes corporuȝ ad primas qualitates sicut ostēditur ibidem. ¶ Quinta pars principalis est de ente mobili mixto inanimato: scilicet de lapidibus τ metallis in qua ꝯsiderantur pricipia istorum τ accidētia per se: sed illam partem nō habemus ab Aristo. Albertus autem de hoc fecit tractatū satis bonū. ¶ Sexta autem pars principalis est de corporibus animatis. Et ista habet quatuor partes pricipales. vna est de anima: τ eius per se accītibus in cōi: prout se tenēt ex parte anime. Et hec traditur in libro de aīs. Alia est de passionibus cōibus corporis τ anime in habitudine ad corpus siue dispositiones corporales quas requirūt in corpore animato. Et hec traditur in paruis libris naturalibus. Tertia est de aiatis anima sensitiua: τ habetur in libro de animalibus. in qua cōsideratur de generibus τ speciebus τ accidentibus animalium τ partibus. Quarta est de animatis anima vegetatiua: τ hoc habetur i libro de vegetabilibus τ plantis: vbi ꝯsideratur de generibus τ speciebus τ passionibus τ pricipijs plātarum. ¶ Illa autem secūda pars in qua consideratur de cōmunibus accidētibus corporis τ anime sub habitudine ad corpus habet tres partes. vna est de passionibus cōmunibus corporis τ anime sensitiue sicut sūt sensus τ sentire memorari τ reminisci somnus τ vigilia: τ de istis cōsideratur in de sensu τ sensato: de memoria τ reminiscē-

tis ⁊ somno ⁊ vigilia:alie sunt passiões cõmunes corpo
ri ⁊ anime sm locum motiue:sed motus locales anima
lium. Et de istis agitur in libro de causis motuũ anima-
lium. Ad cuius intellectũ adiuuatur liber de partib⁹ opor
tunis ad progressum animaliũ:alie sũt passiones cõmu
nes corpori ⁊ anime vegetatiue que sunt lõgitudo ⁊ bre
uitas vite:mors ⁊ vita:refrigefactio caloris naturalis:
que in aliquibus fit per respirationẽm ⁊ expirationẽm ae-
ris ⁊ in quibusdam aliter iuuẽtus ⁊ senectus nutritio ⁊
augmẽtatio sanitas ⁊ egritudo.iste.n.sunt passiones cõ
munes corpori ⁊ anime vegetatiue notabiles ⁊ pricipa
les ⁊ circa quarum ꝯsiderationem plures sunt difficul-
tates:⁊ de istis agitur in libris partis naturalib⁹ diuer-
sis.s.de causis lõgitudinis ⁊ breuitatis vite de morte ⁊
vita cui annectitur de respiratione ⁊ expiratiõe seu re-
frigeratione ⁊ iuuẽtute ⁊ senectute nutrimento ⁊ nutri-
bili ⁊ sanitate ⁊ egritudine quãtuz adiacet naturali phi
losophie:naturalis.n.philosophus est de sanitate ⁊ egri
tudine prima inuenire principia. vt docet Arist.in de sen
su ⁊ sensato.vnum est sine dubio ꝙ librum de nutrimen
to ⁊ nutribili non habemus ab Aristo.sed de augmẽto
ꝯsiderauit satis in primo de gñatione:⁊ de nutrimento
aliquid in 2° de anima. Albertus autem fecit librum de
nutrimẽto ⁊ nutribili.de sanitate ⁊ egritudine nõ habe
mus ab Aristo.nec ab aliquo famoso philosopho ꝗtũ
spectat ad philosophiam naturalez solũ:sed Auerroys
in suo colliget multa cõgregauit de ista materia. Quere
ret autez aliquis circa predicta cum sit vna pars sciẽtie
naturalis de corporib⁹ animatis anima sensitiua:⁊ alia
de animatis anima vegetatiua.quare nõ est vna de cor
poribus animatis anima itellectiua. Et similiter cũz sit
vna pars de passionibus cõibus corpori ⁊ anime sensiti-
ue. Et alia de cõibus corpori ⁊ anime motiue. Et alia
de cõibus corpori ⁊ anime vegetatiue.quare nõ est vna
de cõibus passionibus corpori ⁊ anime itellectiue. Ad
hoc diceret Aristo.⁊ Commẽtator ꝙ ratio huius est:
qꝛ in hoc est differẽtia iter animam itellectiuam ⁊ alias
animas:qꝛ anima itellectiua nõ est forma dans esse for
maliter alicuius corporis sm doctrinam Aristo.in.2.⁊
.3.de aia.ideo nõ sunt alique passiões corpori ⁊ aie itel
lectiue cões:dico cõitate inexistentie seu inherentie que
cõiter ĩhereãt corpori ⁊ aie itellectiue:immo passiones
aie intellectiue nullo modo sunt vnite corpori sm esse
nec iherẽtes ei sicut nec aia itellectiua:licet sint commu-
nes cõitate cuiusdam depẽdentie qꝛ dependẽt ab aia vt
a subo ⁊ a corpore vel ab aliquo existẽte in corpore.s.a
fantasmate vt ab obo vel a mouẽte:vt habet videri in
.3.de aia.⁊ ideo nõ oportuit habere sciam spẽlem de ta
libus passioibus cõibus corpori ⁊ aie itellectiue.com-
munibus dico sm iherẽtiam ⁊ iexistẽtiam:qꝛ nulle sunt
tales:⁊ de nõ ente nõ est sciẽtia.de illis aũt que sũt cões
corpori ⁊ aie itellectiue cõitate depẽdentie satis habet
in.3.de aia.vbi agitur de operibus anime itellectiue:sed
alie aie.s.vegetatiua ⁊ sensitiua ⁊ motiua sm locum sũt
forme mãles ⁊ hñt virtutes ⁊ operatiões cõcretas cor
poribus ⁊ depẽdentes ab ipsis corporibus ⁊ ab eoꝝ di
spositiõibus tãꝗ a subis ⁊ nõ solũ ab ipsa aia:⁊ propter
hoc oꝫ ꝯsiderare ꝯsideratione distincta ab ea qua consi
derant ex parte aie. Eadem aũt rõ est quare nõ est pars
spẽlis ⁊ corporibus aiatis aia itellectiua:qꝛ nõ est for-
ma mãlis:gra cuius imediate natura fecerit aliqđ opus
⁊ dispõnes nãles:cũ3 oẽs dispõnes corporis humani sũt
imediate ꝓpter aiam cogitatiuam que est forma dãs eẽ
corpori humão:⁊ de istis sufficiẽter habet i de gñatiõe
aialium ⁊ in aliis libris nãlibus. Cõsiderãdum est ꝙ li-

bris pernominatis in quibus traduntur partes scie nãlis
annexi sunt quidã alii libelli Arist.⁊ Auerroys.nam li-
ber de lineis indiuisibilibus annexus est.6.libro physic.
in quo ostẽdit ꝙ nullũ ꝯtinuũ est cõpositũ ex indiuisibi-
libus.liber aũt Auerroys de suba orbis ãnexus est quo
dãmodo libro celi ⁊ mudi.quãtũ ad ꝑmũ ⁊ scdꝫ:⁊ aliq
liter.8.physicoꝝ.liber aũt Arist.de ꝓprietatib⁹ elemẽ-
toꝝ aliqliter annexus est lib⁹ methcoroꝝ.⁊ sũr libellus
de inundatione nili:libellus aũt de coloribus annexus
est libro de sensu ⁊ sensato in quo agit de gñatiõib⁹ sensi
biliũ.liber aũt de physo⁴ quodãmodo annexus est libro
de aialibus ꝗtũ3 ad illã partẽ in qua ꝯsideraf de parti
bus ⁊ dispõnibus corporis humani:⁊ est illa scia multũ
ꝯueniẽs ad mobi¹ẽ sciaꝫ ⁊ ad vitã practicã:qꝛ cognosce
re mores hoiũꝫ nãles:qđ docet ibidẽ:multũ ꝯfert ad or
dinatã ꝯuersationẽ cũ hoibus:⁊ ad debitũ regimẽ ipso
rũ hoiũꝫ.sic sciunt experti in illis:liber aũt de ꝓblema-
tibus quo ad magnã ei⁹ partez ꝯgregatus est ex multis
accitibus nãlibus manifestis ad sensuz quoꝝ tamẽ cãe
sunt difficiles ⁊ occulte pertinẽt ad diuersas partes scie
pnominatas:vt ꝑticula de his que sunt circa vocẽ anne-
ctif quodãmõ ad 2^m^ de aia.vbi ꝯsideraf de voce: ⁊ sũr
particula de his que sunt circa tactũ quodãmodo anne
ctif.2.de aia.vbi agif de actu:alie quoqꝫ aliis suo modo
sed de hoc nõ est plus ad presens.⁊ scias ꝙ liber ille de
ꝓblematib⁹ cõiter inuenif corruptus ⁊ incorrectus ⁊ nõ
est multũ exposit⁹ ab aliquo noto aut famoso:⁊ iõ pau
ci studẽt in eo:⁊ pauciores intelligunt eum sufficienter:
quia multa ⁊ pulcherrima themata mirabilis delecta-
tionis sunt in eo congregata. vnde indubitanter si quis
illum librum bene corrigeret ⁊ exponeret competenter
multas ⁊ magnas grãs deberent ei reddere studiosi.

Munus phie ẽ bñ viuere. Ista ꝓpositio ha
betur a Seneca i.4.epistolarum. epla.2.
vbi sic dicit. Quis dubitet mi Lucille ꝙ
deoꝝ imortalium munus eẽ ꝙ viuim⁹ phi
ce.q.bñ viuimus:q.d.nullus: vult igitur
ꝙ munus philosophie est bñ viuere. Põt
autem ad pñs hec propositio quattuor modis declara
ri. Primo ex parte supreme perfectiõis humane que est
ipsius felicitas. Secundo ex parte bone intellectionis.
Tertio ex parte optime instructiõis. Quarto ex parte
recte actiõis. ¶ Prima ergo ratio sumef ex parte hu-
mãe felicitatis:ad cuius euidẽtiam suppono tria.primũ
est ꝙ felicem esse siue felicitas idem est quod bene viue-
re.⁊ hoc habetur plane ab Aristo.in primo ethicorum.
vbi capit hec ⁊ supponit ex confessione omnium intelli
gentium quid nominis felicitatis.⁊ hoc dicit his verbis
bene viuere aũt ⁊ bene operari idez existimãt ei qđ est
esse felicẽ.2.suppono ꝙ opatio hoĩs nobilissima ⁊ per-
fectissima est eius felicitas:⁊ hoc põt ꝓbari sic summũ
bonum hominis est eius felicitas.hanc concederet oĩs
intelligens ⁊ sane mẽtis:sed nobilissima ⁊ perfectissima
operatio hominis est eius summum bonũ:hoc proba
tur.nam sicut operationes proprie aliarum reꝝ sunt ea
rum bona vt operatio propria oculi est eius bonũ.s.vi
dere:⁊ operatio propria calcelli q̃ ẽ scindere ẽ eius bo-
num.similiter aũt ⁊ in aliis:sic operatio ꝓpria hoĩs ẽ eius
bonum:⁊ per consequens optima ⁊ nobilissima opatio
eius est nobilissimũ ipsius bonum. Sequitur ergo con-
clusio.s.ꝙ nobilissima operatio hominis ẽ ei⁹ felicitas.
3° suppono ꝙ nobilissima operatio hominis est munus
philosophie.i.aliquod ab ipsa phia causatũ:⁊ hoc ꝓba
tur.omnis operatio hoĩs est ab aliqua:s pꝫ ex.1.ethico
rum.vbi ponitur generalis rõ virtutis ꝙ virtus est que

habentem perficit ⁊ eius opus bonum reddit: igitur nobilissima operatio hominis debz esse ab aliqua eius virtute immediate: aut igitur a virtute naturali .i. naturaliter inexistente: aut a virtute acquisita: non est dicēdum ꝙ a virtute naturali immediate: quia tunc omnes homines haberēt nobilissimā operationem humanam eo ꝙ omnes cōicāt in virtutibus naturalibus debitis per se homini. cuius tamē oppositum est manifestum in multis que nō exercent nec potentia propinqua exercere possunt nobilissimam hois operationem. vt pz in pueris ⁊ in paruis. Similiter ergo relinquitur ꝙ hmōi operatio est a virtute morali aut itellectuali: quia nō sunt plures virtutes proprie hominis ⁊ acquisite. vt pz in. 6. ethicorum. nō a virtute morali: quia virtus moralis est minus nobilis virtute intellectuali: sicut appetitus qui est subiectum virtutis moralis est minus nobilis intellectu in quo sunt virtutes itellectuales. vt satis pz ex. 6°. ethico. Relinquitur ergo ꝙ operatio nobilissima est a virtute intellectuali: phia autem est cōprehensio omnium virtutum itellectualium. vt pz ex. 6°. metaphysice. ⁊ in tractatu Algaçel. de diuisiōe phie: sequit ergo ꝙ operatio nobilissima ipsius hominis est a philosophia: ⁊ hoc est idē qd ipm esse donum philosophie: ⁊ hec est tertia suppositio. ¶ Ex his suppositionibus tribus sic silltur. Cuiuscunqz donum seu munus est felicitas: eius munus est bene viuere: sed donum philosophie est felicitas. ergo ⁊c. maior pz ex pma suppōne: ⁊ minor pz ex aliis duobus. nam felicitas est nobilissima operatio hominis. vt dicit scđa suppositio ⁊ nobilissima opatio est a philosophia vt dicit tertia: quare videtur ꝙ donū seu munus philosophie ē bene viuere: ⁊ hec est prima ratio. ¶ Scđa ratio sumitur ex parte bone itellectiōis. ⁊ arguo sic. cuiuscūqz munus est bene intelligere eius munus est bene viuere: sed philosophie munus est bn̄ intelligere. ergo ⁊c. maior patet: quia intelligere est quoddam viuere: vt patet. 2. de anima. ⁊. 6. ethicoꝝ. ergo bene intelligere est bene viuere. Nam si simplr ad simplr ⁊ bene ad bene: ⁊ minor patet. nam philosophia non est aliud ꝙ omnes habitus intellectuales: vt patet partim. 6. metaph. ⁊ partim. 6. ethicoꝝ. habitibus autem itellectualibus: perficitur anima intellectiua ad bene intelligēdum: vt ostensum est 6. ethicoꝝ. ergo videtur ꝙ ab ipsa philosophia bn̄ itelligere. quare ⁊c. ¶ Tertia ratio accipitur ex parte optime instructionis sic: illius munus est bene viuere qd oportuit mittere ad instruēdum ignaros: sed ipsam philosophiam oportuit mittere ad instruēdū ignaros: quare ⁊c. maior patet. Nam homines ignari multum indigent instrui ad bene viuēdum: vnde videmus omnes philosophos morales ⁊ poetas qui ad hominum instructionē laborauerūt pcipere bn̄ viuere ⁊ dare documenta ad bene viuēdum. ⁊ hoc videtur in libris moralibus Aristo. ⁊ Tulij: ⁊ Senece: ⁊ omnium aliorū: ppter qd ⁊ in libello de sententijs phōrum dicit sic. Ede ⁊ bibe vt bene viuas: nō viuas vt edas ⁊ bibas. ⁊ Seneca in de copia verborū: id ⁊ agamus vt meliorem vitam ꝙ vulgus ducamus. ⁊ idem 4° epistolarum ad lucillū epistola prima. oia ad mores ⁊ ad sedādum rabiem affectuūz referre stude nō vt plus aliquid scias. sed vt melius: ⁊ sic patet maior. ⁊ minor scribitur ab Aristo. i de morte sua .s. ꝙ oportuit mittere phīam ad instruendum ignaros: ⁊ in libro de sentētijs phōrum sumptum est a platone litteras insipienti animo tanꝙ infirmo baculum corpori ꝯuenire. ⁊ Seneca in de copia verborum. sapientia animum informat ⁊ fabricat actiōes. regit vitam. disponit agenda: ⁊ omittenda demonstrat: quare sequitur ꝙ donum philosophie est bene viuere. ¶ Quarta ratio sumitur ex parte recte actiōis sic. cuius donū est actio recta eius donum seu munus est bene viuere. nam actio recta ⁊ bene viuere sūt idem: vt patet ex. 6. ethicoꝝ. sed munus philosophie est actio recta. probatio. dicit Seneca 4°. epistolarum. epistola 7°. actio recta non erit nisi fuerit voluntas recta: ab hac enim ⁊ recta actio: ⁊ voluntas recta non erit nisi habitus animi fuerit bonus: ad hoc enim volūtas: habitus enim mentis non erit nisi totius vite leges perceperit: ⁊ ꝙ de quocūqz iudicandum est nisi rectum ⁊ immutabile iudicauerit: constat autem ꝙ iudicare certum ⁊ immutabile de quolibet: ⁊ totius vite leges precipere est a philosophia: nam phia est vniuersi cause cognitio. vt dicit Algaçel in tractatu de diuisione philosophie: ⁊ Robertus in suo tractatu de ortu scientiarum. dicit ꝙ philosophia est humanarum diuinarumqz rerum cognitio cum studio bene viuendi coniuncta. ergo actio: ⁊ per consequens viuere est a philosophia. vnde idem Seneca in de copia verboꝝ sic ait. Scio neminem posse bene viuere sine sapientie studio: ⁊ Aristo. 6°. ethicorum. sicut sanitas facit sanum sic sapientia felicem. Potes etiam assumere rationem ex parte perfectissime delectationis: ⁊ ibi satis loqui de delectatione. Hec itaqz ad commendationem philosophie ad presens sint congregata.

Questiones super libros physicoꝝ Aristotelis. Magistri Joannis Jandonis viri perspicacissimi. Incipiunt felicissime.

Primi libri igitur questiões hic primo incipiunt. I.

Circa istã primã

partem phie naturalis: que traditur in libro physicorum. Primo potest queri: vtrum de rebus naturalibus possit esse scientia. Et arguitur primo ꝙ non: quia de singularibus non est scientia. primo posteriorum. 7 7° metaphysice. Sed res naturales sunt singulares cum sint materiales: vt pȝ primo physicoꝝ. 7 7° metaphysice. ergo 7c̃. Scḋo sic. de sensibilibus nõ est scia. vt pȝ primo posterioꝝ. 7 2° ethi. Sed naturalia sunt sensibilia. vt pȝ in 2° de aĩa. 7 2° huius. quare 7c̃. Tertio sic. illud de quo est sciẽtia. est impossibile aliter se habere. vt pȝ primo posterioꝝ. 7 2° ethi. Sȝ entia nãlia nõ sunt impossibilia alr se habere. Naȝ entia naturalia sunt mobilia. vt pȝ in primo 7 scḋo huius. mobile aũt põt aliter se habere: cũ moueri sit aliter se habere nunc ꝙ prius. vt pȝ in 6° physi. quare 7c̃. Quarto sic. illud de quo est sciẽtia oȝ esse ingenitũ 7 incorruptibile: sȝ entia naturalia nõ sunt ingenita 7 incorruptibilia. quare 7c̃. Maiorem scribit Aristo. 6° ethi. 7 ꝓbat eam sic. Scia ꝓprie 7 non sm silitudinẽ dicta est de nõ cõtingentibus aliter se habere. hanc declarat: qȝ contingẽtia aliter se habere si fuerint remota latẽt: vtrũ sint aut nõ sint. de talibus aũt constat non esse sciam: eo ꝙ scientia est habitus certus 7 firmus. igit illa de quibus est scientia nõ sunt cõtingentia aliter se habere: 7 talia sunt necessaria: vt habet scḋo periyarmenias. Et vlterius omne necessarium est eternuȝ. vt pȝ in primo celi 7 mundi. Omnia aũt eterna sunt ingenita 7 incorruptibilia. ergo de quibus est scia sunt ingenita 7 incorruptibilia. Et sic pȝ maior: 7 minor est concessa ab oĩbus. nam ipsa naturalia habẽt materiam qua possunt esse 7 nõ esse: saltem oĩa que sunt infra orbeȝ lune. quare 7c̃. Quinto sic. de illo qḋ nõ põt mouere intellectũ non est scientia: sed entia naturalia non possunt mouere intellectuȝ. quare 7c̃. maior pȝ. qȝ cum sciẽtia sit habitus intellectualis. vt pȝ in 6° ethi. oȝ ꝙ illud de quo est scientia sit intelligibile: intelligibile aũt mouet intellectuȝ: vt sensibile mouet sensum. vt pȝ in 3° de aĩa. Sed minor probatur. qȝ mouens oȝ esse nobilius moto. vt apparet ex 3° de anima. Et ꝓbat: qȝ mouens in eo ꝙ mouens est actus vel ens in actu: 7 mobile. vt sic est in potentia. vt pȝ in 3° physicorũ. Constat autẽ ꝙ actus est simpliciter nobilior potentia. vt pȝ 9° metaphysice. Et confirmat ista ratio. qȝ cum optimũ in aliquo genere est melius optimo in alio genere: tunc totum illud genus est melius toto illo genere. vt pȝ in 3° thopicoꝝ. 7 est manifesta per exẽplũ. Nã cũ optimus homo sit melior simplr optimo asino: totũ genus hominũ est melius simpliciter toto genere asinorũ. Similr aũt 7 in aliis dicit esse vera hec ꝓpositio ab illo qui visus est ea ad demõstrandũ musicã esse meliorẽ celo. simplr cuȝ optimũ hui⁹ generis ex illa dispositione in qua cõparat ad optimũ alterius generis. hȝ excellentiam simplr respectu optimi alterius generis: nunc autẽ optimũ in genere actuũ ex dispositiõe: que est actus: melius est simplr optimo in genere potentiaꝝ. vt deus ipse est melius simplr potentia receptiua. Sȝ sic aũt optimuȝ in genere entiuȝ actu simpliciter substantiaruȝ est melius

simpliciter optimo in genere entiũ i potẽtia receptiua. vt deus ẽ melior simpliciter optima potẽtia receptiua. ergo totũ genus actuũ respectu actus est melius simplr toto genere potentiarũ receptiuarũ. Cum igit motiuũ intellectus sit ens actu respectu ipsi⁹. sequit ꝙ omne motiuum intellectus est simplr honorabilius intellectu. Si igitur entia naturalia sint motiua intellectus: erunt simpliciter nobiliora ipso intellectu: qḋ est absurdum. ergo entia naturalia non sunt motiua intellectus. nec per cõsequens intelligibilia: quare de ipsis nõ est scientia.

Oppositum

arguit. auctoritate Aristo. qui tradit scientiã de rebus nãlibus. Et arguit ratione cõmuni: qȝ entia naturalia sunt entia intelligibilia vniuersalia habẽtia partes 7 passiões demõstrabiles de ipsis. vt satis patet exercitãtibus in phia. Hec aũt requirunt 7 sufficiũt ad hoc ꝙ de aliquibus sit scientia: vt scribitur in primo posterioꝝ. quare 7c̃.

Ad questionẽ

intelligendum est breuiter ꝙ per res naturales hic intelligimus res mobiles. Natura enim est principiuȝ motus 7 quietis. scḋo huius. hec autem sunt animalia 7 plante 7 eorum partes: similr aũt mineralia. s. lapides 7 metalla: amplius elementa 7 oĩa corpora celestia. Ulterius considerandum ꝙ scientia proprie prout distinguit contra alios habitus intellectuales est habitus conclusionis demonstrate ex propriis 7 necessariis principiis: 7 hoc habetur in 6° ethi. 7 primo posteriorum.

Tunc dico

ad questionẽ ꝙ de reb⁹ nãlib⁹ põt esse scia: quia de quocũqȝ põt haberi habit⁹ certus p demõstrationẽ acquisitus ex ꝓpriis ꝑncipiis: de tali põt esse sciẽtia: 7 hoc est euidens ex dictis: sȝ de rebus nãlibus põt haberi certus habituȝ per demonstrationẽ acquisitus ex ꝓpriis ꝑncipiis 7 necessariis: sicut pȝ inspiciẽti i libros Arist. 7 Auerroys: 7 aliorum nãliũ phoꝝ. verbi gratia. Quecũqȝ entia sunt corruptibilia illa entia hñt materiaȝ: aut sunt in materia: sȝ entia nãlia sunt hmõi. qre 7c̃. Hec est demõstratio ex proprio ꝑncipio 7 necessario: ꝑncipio dico doctrine: p quã demonstrationẽ põt acquiri certus habitus intellectualis perficiens ad verã cognitionẽ istius ↄclusiõis. Silr 7 in aliis multis. quare 7c̃. Scḋo dico ꝙ scia nãlis ẽ necessaria ad felicitateȝ humanã quã hõ põt acquirere in hac vita: qȝ illud sine quo hõ nõ põt intelligere ꝑfecte substãtias imateriales: 7 ꝑcipue ꝑmã substãtiaȝ que est deus supremus: ẽ necessariũ ad felicitatẽ humanã: hoc pȝ. qȝ i hmõi intellectiõe ꝑncipalr 7 eẽntialiter cõsistit felicitas ipsius hoĩs. vt dictũ est ꝑmo. 7 2° ethico. 7 6° vbi dicit Aristo. ꝙ sicut sanitas facit sanũ: sic sapiẽtia felicitatẽ: 7 per sapiẽtiã intelligit habitũ intellectualẽ: quo perficit intellectus ad cognitionẽ separatoꝝ. precipue ipsius dei: sed sine naturalium entiũ scia hõ nõ põt intelligere substãtias imãles: 7 ꝑcipue ipsaȝ ꝑmã que est deus. Nã intellectus humanus in intelligẽdo depẽdet ex fantasmatibus aliquo mõ. Fantasmata aũt sunt similitudines respectu sensibiliũ. vt pȝ 3° de aĩa. Spẽs quidẽ igit in fantasmatibus intelligit: cũ igit sube imateriales nõ sint sm se sensibiles: nec hȝ aliqua accidẽtia eis inherentia. vt pȝ ex 8° phy. 7 12° metaphy. sed solũ sunt sensibiles sm suos effectus quos ꝑducũt in substãtiis corruptibilib⁹: 7 ꝑcipue ꝑ mot⁹ perpetuos corpoꝝ celestiũ: de istis aũt ↄsiderat scia nãlis 7 nulla alia. ꝗ sequitur ꝙ ipsa scia nãlis ẽ necessaria ad felicitatẽ humanã. Et est ↄsiderandũ ꝙ ꝓprietates reꝝ nãliũ quãtũ ad propositũ spectat sunt duplices. Quedã enim sunt q̃ insunt rebus nãlibus solũ: vt in pluribus 7 in minori parte ren-

poris ⁊ in maiori parte suppositoꝝ: ⁊ tamen in aliquibus tꝑibꝰ ⁊ in aliquibꝰ idiuiduis deficiũt: vt hoiem habere duas manus: ⁊ decē digitos in manibꝰ ꝯtingit vt in pluribus: attñ raro ⁊ vt in paucioribus cõtingit ꝙ non hꝫ nisi vnā manū ⁊ quatuor digitos aut duos: silr pars dextra fortior est vt in pluribus ꝙ̄ sinistra: cū aliqñ contingit eas eē equales.i.eque fortē hr̄e sinistrā ⁊ dextraꝫ: ⁊ cõtingit aliqñ ꝙ sinistra sit fortior dextra quo ad motus exteriores: vt pꝫ ad sensuꝫ. Et de ipsis rebꝰ nālibus q̄tū ad istas ꝑprietates est scia quā lincoñ. ꝑprie dictā vocat que est cõprehēsio vel cõprehēsionis habitus veritatis coꝝ que vt in pluribꝰ eodē mō se hn̄t. Alie sunt ꝑprietates reꝝ nāliū que insunt ipsis rebꝰ nālibꝰ semp: ⁊ q̄tū ad oīs idiuidua. vt humane speciei semp ⁊ i oībꝰ indiuiduis ꝙ cõpetit susceptibilitas disciplīne ⁊ risibilitas: hoi.n. cõpetit semper aptitudo ad esse disciplinatū ⁊ omni igni ⁊ semp cõpetit aptitudo ad eē sursuꝫ: ⁊ corpori celesti oi ⁊ semp cõpetit moueri. ⁊ sic de aliis. Et de ipsis rebus nālibꝰ q̄tuꝫ ad tales ꝑprietates pōt eē scia quā dicit lincoñ. ꝑprijssime dictā que est cõprehēsio veritatis alicuꝰ impossibilis aliter se hr̄e per cõprehensionē siue cognitionē ꝑprie cause q̄ est ipossibilis aliter se hr̄e. ¶ Et sic pꝫ. quid sit dicendū ad questionem.

Ad rationes

in ꝯrīū. ¶ Ad pmā q̄ ē de singularibꝰ ⁊c. veꝝ ē ꝭꝫ rōnes suas ꝑprias singulares. ⁊ sic vere ꝑcedit ꝑbatio. Sꝫ de singularibꝰ. i. de rebꝰ que singulariter existūt sub rōnibꝰ vlibus ⁊ abstractis bn̄ est scia: ⁊ hoc sensit cõmē. i ꝑhemio de aia. vbi dicit ꝙ diffinitiões sunt reꝝ singulariuꝫ existentiuꝫ extra aiam supple ꝭm rōnes vles quas facit intellectꝰ. Et ad minorē in qua dicit. entia nālia ⁊c. verū ē ꝭꝫ ꝙ existūt extra intellectū: tñ ꝭm ꝙ sunt in intellectu: sic hn̄t esse vle: nihil enīꝫ ꝓhibet quin res idiuiduales extra in mā vlr intelligat: ⁊ ꝭꝫ hoc de ipsis pōt haberi scia. vt pꝫ 7ᵒ meta. ¶ Ad scḋaꝫ que est de sensibilibꝰ: ad hoc dicūt aliqui ꝙ sensibile dicit duplr. Uno mō ab actu sentiēdi. ⁊ sic de ipso nō est scia. Alio mō a potētia sensitiua. sic de ipso pōt esse scientia. vt dicūt ⁊ capiunt ab Arist. in pᵒ ⁊ 2ᵒ poste. vbi vult ꝙ sensus bn̄ ē vlis. sentire aūt singularis. ¶ Sꝫ ꝯ hoc arguūt aliq: qꝛ potētia organica nō pōt eē vlis. ⁊ hoc pꝫ. 3ᵒ de aia. Sꝫ ois sensus est potētia organica. vt pꝫ 3ᵒ de aia. quare ⁊c. Iterū cuiꝰ est potētia eiꝰ est actus ⁊ ꝯuerso. vt pꝫ in lib. de sensu ⁊ sensato. si igit potētia sensitiua est vlis: silr actus sentiēdi est vlis. ⁊ si actus sentiēdi est singularis: ⁊ potētia sensitiua est singularis. ¶ Ad pmū posset respōderi ꝙ vle dicit duplr. Uno mō dicit vle per abstractionē a mā. Alio mō dicit vle per quādā idifferentiā ad plura. Primo mō potētia organica nō est vlis ꝭꝫ 2ᵒ mō bene. Nā potētia organica pōt esse idifferēs ad multa obiecta vt visus ad albū ⁊ ad nigruꝫ. ⁊ silr in aliis. ¶ Sꝫ ꝯ hoc obijcit. Nā sicut visus est idifferēs ad albū ⁊ ad nigrū. silr videre qḋ est actꝰ visus ē idifferēs ad albū ⁊ nigrū. Si.n. videre eēt determinatū ad albū: tūc nō cõtingeret videre nigrū: ⁊ ecōuerso. Dicit ꝙ nō ē silr: qꝛ vnꝰ ⁊ idē visus dicit respectu albi ⁊ nigri. ꝭꝫ nō dicit eē vnꝰ ⁊ idē numero actus vidēdi respectu albedinis ⁊ nigredinis: īmo forte nec vnus ꝭꝫ spēm spālissimā. ⁊ sic ꝓbabiliter posset illa rñsio sustineri. ¶ Ad aliud argumētū cū dr̄. cuiꝰ est potētia eius est actus. veꝝ est loquēdo de potētia passiua subiectiue. Nā i subro eodē est potētia passiua ⁊ eius actus: vt visus est visio ⁊ ecōuerso ꝭꝫ obiectiue nō opꝫ ꝙ oino cuius est potentia eius sit actus: ⁊ eodē modo: potētia enīꝫ vna nūero ē susceptiua speciei albedinis ⁊ nigredinis. vt tenet ois doctrina. ꝭꝫ non est vnus actus numero: ⁊ silr visio albedinis ⁊ nigredinis. quare sic nō valet. ¶ Aliter posset dici ad rōneꝫ illā pncipalē cū dicit. de sensibilibus ⁊c. Uerū est ꝭꝫ suas rōnes singulares: ⁊ ꝭꝫ suū esse singulare: ita ꝙ scḋꝫ ipm esse singulare coꝝ sit scia aut ꝑpinquū pncipiū scie: sed de ipsis sensibilibus ꝭm rōnes vles ⁊ esse vniuersale bene est scientia: ita ꝙ ipsa vniuersalis ratio coꝝ est scientia coꝝ in aia humana. s. ipꝫ esse vniuersale est ipsa scia vel propinquum principium substantie: ⁊ hoc sufficit.

¶ Ad aliam cū dicebat. illud de quo est scientia ⁊c. Dico ꝙ si est scietia ꝑprijssime dicta scibile dꝫ eē ipossibile aliter se habere quantuꝫ ad ꝑprietates que habent de ipso: ita. s. ꝙ semper ⁊ in omni idiuiduo habeat ꝑprietates illas. Si aūt sit se a solū ꝑprie dicta: tūc sufficit ꝙ vt in pluribus silr se hēat q̄tū ad tales ꝑprietates: vt dictū fuit pꝰus: nec est imaginādum ꝙ illud de quo est scia nō possit aliter se habere. i. nō possit variari ꝭꝫ aliqḋ esse. qꝛ hec est falsissima pro rebus nālibus: ꝭꝫ est ipossibile aliter se habere q̄tū ad pḋicata que sciunt ꝑprijssime de ipso: ita ꝙ ꝯclusio scibilis ē vera in omni hora. ⁊ sic se habēt entia nālia ꝭꝫ rōnes vniuersales: qm̄ scia huiꝰ cõclusiōis est perpetue veritatis: omnis hō est perceptibilis disciplīne: ⁊ omnis ignis est aptus eē sursuꝫ: ꝭꝫ nō hec. ois homo speculat actu: nec omnis ignis est actu sursuꝫ simplr. ¶ Dicimus igit vno sermōe ꝙ entia nālia sunt possibilia aliter se habere q̄tū ad accidētia separabilia ⁊ ꝭꝫ ista trāsmotant: ꝭꝫ q̄tū ad pḋicata se habētia semp q̄ de eis demōstrant sunt impossibilia aliter se hr̄e: ita ꝙ ꝯclusio q̄ de eis format ē perpetue vitatis: ⁊ hoc mō itelligit lincoñ. in pmo poste. ⁊ ꝭꝫ talia accidentia ꝑ se ⁊ ꝑprie nō fit trāsmutatio respectu nāliū. Ignis enim manens ignis nunq̄ transmutatur de aptitudine essendi sursum ad carentiam istius aptitudinis: similiter hō manēs hō nunq̄ transmutat de risibilitate ad carentiam risibilitatis. ⁊ hec est perfecta solutio illius rōnis.

¶ Ad aliā cū dicebat. illud de quo est scia ⁊c. pōt dici ꝙ verū est ꝭꝫ spēm: sed nō oꝫ ꝙ sit ingenitū ⁊ icorruptibile ꝭm idiuiduū. ⁊ sic est de rebꝰ nālibꝰ. scḋꝫ. n. spēm sunt eterne ⁊ igenerabiles: vt satis pꝫ in 2ᵒ de gn̄atiōe. ⁊ 2ᵒ de aia. ¶ Sed h dubitaret aliquis qḋ itelligit hic ꝑ spēm ꝭꝫ quā entia nālia sūt igenita ⁊ icorruptibilia. cū. n. spēs ⁊ forma sunt idē. aut illa spēs ē forma i aia: aut forma extra aiam. Si sit forma extra aiaꝫ: aut est idiuidualis: aut sepata ab idiuiduis. Si sepata ab idiuiduis hec est opīo Plato. quā Arist. reprobat. 7. metaphy. Si vero sit in idiuiduis: aut est eadē forma subalis cū formis idiuiduoꝝ: aut alia. Si alia hoc est ꝯ cōem doctrinā i q̄ tenet ꝙ vniꝰ idiuidui nō sint plures forme subales. Si sit eadē cū forma subali idiuidui si corrūpat: ⁊ illa species corrūperet. ⁊ sic nō eēnt igenita ⁊ icorruptibilia. Si forma i aia: tūc ē dicere ꝙ ipa entia nālia sint igenita ⁊ icorruptibilia ⁊ eterna q̄tū ad formā i aia. ⁊ hoc videt ipossibile: qꝛ forma rei nālis in aia: nō est aliud q̄ eius spēs intelligibilis: vt oēs ꝯcedūt. spēs aūt itelligibilis nō est ꝑpetua ⁊ in itellectu vna nūero ⁊ eadē. imo gn̄at ⁊ corrupit ꝭꝫ gn̄atione ⁊ corruptionē fantasmatis seu itētionis imaginātis. vt vult Cõmē. in 3ᵒ de aia. vbi dic ꝙ itellecta vlia sūt colligata cū itētiōibꝰ imaginatis: ⁊ corrupta ꝑ corruptionē coꝝ. ¶ Ad h dicūt aliq ꝙ cū dicebat entia nālia sūt igenita ⁊ icorruptibilia ꝭꝫ spēꝫ ibi intelligit spēs ꝑ forꝰ q̄ ē extra aiaꝫ q̄ ē eadem subali cum formis idiuiduoꝝ. Et cū dr̄ ꝙ forme idiuiduoꝝ corrūpunt: dicūt ꝙ veꝝ ē ꝑ accñs. vt capiūt ex. 7. meta. dicūt eñ ꝙ ipa forꝰ est igenita ⁊ icorruptibilis ꝑ se. ⁊ ita nō repugnat gn̄abile ⁊ corruptibile ꝑ accñs: ⁊ igenitū ⁊ icor

Cō.8.
T.c.35.
T.c.4.
T.c.7.
T.c.70
T.c.34
Cō.30.
T.c.17.

ruptibile per se. ¶ Sȝ hoc nõ stat. q꞉ cuiuscūq; simplr̄ ⁊ indiuidualr̄ icst vnū oppositoꝝ p se: eidē simul nõ inest alteꝝ per accn̄s: hanc ꝯcederet oīs hõ nõ bn̄s intellectū depꝛauatū. Si igit̄ forma subalis rei nālis ē icoꝛrupti- bilis per se ipsa simul nõ est coꝛruptibilis p accn̄s cū sit simplex. ¶ Itē Arist. in fine. 10. meta. demr̄at q᷑ nihil est coꝛruptibile p accn̄s: imo coꝛruptibile p se iest cuicūq;: ⁊ idē aperte cōmē. vult ibidē. ⁊ de h̄ fuit lōgioꝛ sermo. sin qōne de gn̄atiōe. alias in sophismate de gn̄e forme subalis: vbi oñsuȝ fuit ⁊ defensuȝ q᷑ forma subalis est p se ⁊ pmo gn̄abilis. ¶ Alij alr̄ euadūt ⁊ dicūt q᷑ p illaȝ spēȝ sm̄ quā entia nālia sunt ingenita ⁊ icoꝛruptibilia: dȝ itelligi forma in aīa. s. spēs itelligibilis. hec. n. nõ ē generabilis nec coꝛruptibilis ꝓꝑe ⁊ p se: cū gn̄atio ⁊ coꝛ- ruptio ꝓꝑe dicta sit trāsmutatio fȝ subaȝ. ⁊ hec spēȝ nõ ē suba sȝ accn̄s. ¶ Sȝ h̄ videt̄ eē debile. Nā silr̄ posset dici q᷑ sit hõ ingn̄abilis ⁊ icoꝛruptibilis fȝ albedinē: eo q᷑ albedo cū sit accn̄s nõ ꝓꝑe gn̄atur nec coꝛrūpit̄. Itē tn̄ spēs itelligibilis est qd extrinsecū ab ipsa re nāli cui⁹ est spēs: ⁊ iō nõ est ꝓꝑe dictū q᷑ fȝ eā res nālis sit incoꝛ- ruptibilis: iō pōt aliter dici ad pn̄s sic dicebā q᷑ res nā- lis bn̄ ē coꝛruptibilis ⁊ genita fȝ idiuiduū: sȝ est igenita ⁊ incoꝛruptibilis fȝ spēȝ h̄ est sm̄ formā vlēȝ. Sȝ ipam formā nālē eē igenitā ⁊ icoꝛruptibilē pōt itelligi dupl'r. Uno⁰ q᷑ nullo modo generet̄: nec tota: nec fȝ aliquā sui partē. Silr̄ ēt q᷑ nõ coꝛrūpat̄: ⁊ sic celū dicit̄ eē igenitū: vt demōstratū ē in. 8. phy. ⁊ pmo celi ⁊ mūdi. q꞉ nec ipȝ totū: nec eius pars integralis: nec subiectiua generat̄ ⁊ coꝛrūpit̄: nec simul: nec fȝ successionē. Alio⁰ pōt itelligi formā nālēȝ esse ingenitā ⁊ incoꝛruptibilē: q꞉ ipsa nõ ge- nerat̄ vnq̄ tota simul: nec ēt coꝛrumpit̄ tota simul sm̄ oēs suas partes subiectiuas: sed solū successiue: quēad- modū aliqđ elemētū nunq̄ coꝛrūpit̄ simul totū quo ad oēs suas partes q̄titatiuas. ⁊ hoc mō sine dubio spēs rei naturalis est ingenita ⁊ icoꝛruptibilis. nunq̄. n. oēs forme humane gn̄ant̄ simul ad quas mā sit in potētia: nec oēs simul coꝛrūpunt̄: sed successiue est gn̄atio vnius post aliā in infinitū sm̄ circulū. vt est oñsuȝ in 2⁰ de ge- neratione. silr̄ ⁊ in alijs indiuiduū aūt qđ nõ hȝ partes subiectiuas coꝛrūpit̄ ⁊ generat̄ sil' totū fȝ suā formā in- diuidualē: ⁊ ille modus essendi igenitū ⁊ incoꝛruptibile bene sufficit ad hoc q᷑ de aliquo sit scientia.

T.c.6.

T.c.53.

¶ Ad aliā cū dicebat̄. illud de quo ē sciā pōt mouere in- tellectū ⁊c. Hic videt̄ q᷑ qdā doctoꝛ hui⁹ tēpoꝛis qui ꝓ- babat musicā simplr̄ eē nobilioꝛē celo: nõ posset istā rō- nem dissoluere sic deductam: vt deducebat̄ in arguēdo: ipse. n. cōcedit: imo ꝓ pn̄⁰ assumit q᷑ cū optimū i aliquo genere fȝ dispōnē in qua cōparat̄ ad optimū in alio ge nere est simplr̄ melius optimo alteri⁹ generis: tūc totum illud genus ē simplr̄ meli⁹ alio toto genere. ⁊ h̄ vult ve rū esse: tūc deducat̄ vt pus ⁊ apparebit resolubiliter cō cludi: vel q᷑ lapis est simplr̄ melioꝛ itellectu: vel q᷑ lapis nõ ē ens actu potēs mouere itellectū aliquo mō ad in- tellectionē. q̄re ⁊c. ¶ Sȝ quid dicem⁹ ad illā rationeȝ: possumus dicere: sicut dicebat̄ in 2⁰ de aīa. tractatu de sensu agēte q᷑ illa ꝓpositio veritateȝ hȝ in specieb⁹ spe- cialissimis eiusdē generis ꝓꝑe dicti: ⁊ fortel' generib⁹ cōtētis sub aliquo genere ꝓꝑo ⁊ vniuoco et fȝ q᷑ dictū fuit ibidē: sed in equiuocis aut analogis oīb⁹ istis supio rib⁹ ⁊ īferioꝛib⁹ nõ ē necessariū: nūc aūt act⁹ ⁊ res actu sunt quedā equiuoca vel analoga cōia istis īferioꝛib⁹ ⁊ superioꝛib⁹ entibus: ⁊ ideo nõ oȝ q᷑ si optimus actus sit nobilioꝛ optima potētia q᷑ oīs act⁹ sit nobilioꝛ omni po tentia: nobilioꝛ dico simplr̄ ⁊ absolute. potest igit̄ res [illegible] mouere intellectū mediāte suo fantasmate vna cū intellectu agente: vt cōiter dr̄: ⁊ tn̄ nõ ē simplr̄ nobilioꝛ intellectu. Et cū dr̄ mouēs ē nobili⁹ moto: ⁊ agēs ē no- bilius patiēte. Pōt dici q᷑ veꝝ ē de virtute ꝓpꝛia: fȝ cū mouet in virtute alteri⁹ nõ oȝ: nūc aūt fantasma nõ mo uet intellectū nisi in v̄tute q̄ est itellect⁹ agēs. vt hȝ vide ri 3⁰ de aīa. ¶ Sȝ ꝯ istā solutionē posset rōnabiliter du bitari quid intelligat̄ per agens v̄tute ꝓpꝛia. Nam si per agens virtute ꝓpꝛia intelligit̄ tale agēs qđ in eē suo ⁊ in sua virtute a nullo depēdet: tūc nõ est nisi vnū solū tale agens in toto vniuerso. s. ipse deus: ⁊ tūc ex ista ꝓpōne: semp agens est p̄stanti⁹ patiēte: nihil poterit cōcludi de ipso intellectu agēte: nisi quis diceret q᷑ ipse intellectus agēs est ipse de⁹: qđ est ꝯ Arist. ⁊ Cōmē. fȝ coꝝ expositionē. Si aūt per agēs virtute ꝓpꝛia intelligat̄ omne qđ agit per nāȝ suā ⁊ formā: q̄uis nõ agit sin̄ quocūq; alioꝛ sicut celū diceret̄ agere p formā ꝓpꝛiā in ista interioꝛa: si nõ agat sine suo motoꝛe: tunc fantasma rei nālis mul tum bn̄ videt̄ esse agēs v̄tute ꝓpꝛia: ⁊ si nõ agat sine pre sentia ⁊ v̄tute itellectus agētis. hoc. n. nõ obstāte. tamē agit aliquo mō per formā suā: aut poneret̄ agēs solū p accidēs: qđ multi negāt. ḡ fantasma ē agēs in intellectu virtute ꝓpꝛia licȝ nõ sine intellectu agente. ⁊ sic si omne agens virtute ꝓpꝛia est simplr̄ nobili⁹ suo patiente: tūc redit q᷑ fantasma rei nālis est simplr̄ nobilius itellectu hūano: qđ est ridiculū: ⁊ ideo illa solutio nõ ē sufficiēs. ¶ Propter qđ ad pn̄s dico alr̄ saluo melioꝛi iudicio: q᷑ agēs bn̄ est p̄stātius patiēte fȝ q᷑ patiēs ē: sȝ nõ oȝ q᷑ oē agens q̄lecūq; sit agēs sit nobili⁹ patiēte ipso simplr̄: q꞉ pole est q᷑ tp̄m patiēs hēat aliā opationē nobilioꝛeȝ q̄ sit recipe ab illo agēte ⁊ q̄ sit nobilissima opatio illi- us agētis: ⁊ ita ē in ꝓposito. fantasma. n. rei nālis bene agit spūaliter in itellectū iprimēdo ei spēȝ repñtātem ipaȝ rē ⁊ itellect⁹ eā recipit: ⁊ fȝ hoc fantasma ē quodā mō nobili⁹ itellectu: ⁊ itellectus eāȝ recipit: tn̄ intellect⁹ hȝ aliā opationē nobilioꝛē. s. intelligere: quā nõ recipit cōplete ab ipo fantasmate: sȝ forte ab itellectu agēte: ⁊ hec operatio ē nobilioꝛ quacūq; opatiōe fantasmatis: vt oēs ꝯcedūt: ⁊ iō remanet q᷑ intellectus est simplr̄ no bilioꝛ q̄ fantasma: q꞉ nobilitas simpliciter cuiuscūq; rei dȝ attēdi ex ei⁹ perfectissima ⁊ nobilissima opatiōe. De hoc aūt videbit̄ amplius in questiōe de intellectu agen te: sed ad pn̄sens tanta sufficiunt.

Qō. II.

Onsequēter q̄rit̄ de subo scie nālis. Utꝝ ens mobile vel coꝛp⁹ mobile sit subiectū .s. obiectū ei⁹. ¶ Arguit̄ p⁰ q᷑ nõ: q꞉ tūc ptes ei⁹ essent subiecta i ptib⁹ scie nālis. hoc ē falsuȝ. ḡ ⁊ pmū: falsitas ꝯntis ē de se nota. Nā aīa ē subȝ i scia de aīa cū ab ea itrinsec: ⁊ tn̄ ipa aīa nõ ē aliq̄ ps subiectiua entis mo bilis nec coꝛpis mobilis: cū ipa nõ mouet̄ p se: sic pȝ in 3⁰ de aīa. ⁊ pcipue aīa itellectiua q̄ ē incoꝛpea. ⁊ pȝ ꝯn̄a. q꞉ sic totū ad totū: ita pars ad ptē. ¶ Itē 2⁰ subȝ vnius scie dȝ eē vni⁹ rōnis. vt pȝ p⁰ poste. Una. n. scia ē q̄ vni⁹ gn̄is subiecti ē. Sȝ scia nālis ē vna scia cū distiguat̄ ⁊ diuer- tat̄ ꝯ alias ptes philie. vt pȝ i 6⁰ meta. ipȝ. n. ens mobile vel coꝛp⁹ mobile nõ ē vni⁹ rōnis nec vnū gen⁹. Nā gn̄a bile ⁊ ppetuū nõ sunt vni⁹ gn̄is. vt pȝ. 10. meta. mō ens mobile ⁊ coꝛp⁹ mobile cōe ē coꝛpib⁹ celestib⁹ q̄ sūt ppe tua. vt pȝ p⁰ celi ⁊ mūdi. ⁊ ē ēt cōe istis īferioꝛib⁹ q̄ sunt coꝛruptibilia. vt pȝ ad sensuȝ. q̄re ⁊c. ¶ Itē 3⁰ equiuocuȝ nõ ē subȝ i aliq̄ scia. vt vult Ari. ⁊ Cōm. i 4⁰ meta. Nūc aūt ens mobile ē equiuocū cū icludat equiuocū. s. ens qđ ē equiuocū fȝ poꝛphyriū. q̄re ⁊c. ¶ Itē 4⁰ ens per accn̄s non ē subȝ in aliq̄ scia cū de eo nõ possit eē scia. 6⁰ meta. sȝ ipȝ coꝛp⁹ mobile ē ens p accn̄s cū mobile [illegible]

T.c.6.

T.c.2.

T.c.26.

T.c.10.

T.c.2.

T.c.4.

ipsi corpori. ¶ Itē 5° oē subiectū scie dz habere aliquā passionē pmā. vt habet p° poste. Sz ens mobile nullaz hz ppriā passionē: vel si hz dicas eā. g rc. ¶ Itē 6° ens defcibile nō ē subiectū in ista scia. g nec ens mobile. añs est cōcessuz ab oib°: r tz ɔña. qz nā ē pncipiū mot° r qe tis. ergo qua rōne ens mobile est subiectū in scia nāli. sic r ens quiescibile. Et confirmat. qz oppositoz est eadez scia. sed mobile r quiescibile sunt opposita. g re rc.

¶ Oppositum arguitur ex cōi dicto. Naz cōiter dicit q scientia naturalis distinguit fm distinctionem entis mobilis vel corporis mobilis. quare rc.

De ista questione est diuersitas iter expositores Arist. antiquior. n. expositor ē scōs Thomas q putat fuisse melior inter latinos Dicit. n. q cos mobile ē h subm: sz non pbat expsse multū: nec soluit argumēta facta i ɔtriū salē i sua expōne sup huc librū. qz forte nō videbat ei difficultas in hoc: nec erat fortassis reuocatū i dubiū i suo tpe. Dicit tñ cō hoc q corpus mobile nō ē subz scie nālis: qd pbat. qz nulla scia demōstrat suū subiectū. vt hr primo poste Sz i 6° hui° ōndit q oē mobile ē corpus. quare rc. Ex hoc aūt posset aliquis sic arguere: aut corpus mobile est h subiectū: aut ens mobile: p diuisionem cōcessaz. Sed corpus mobile nō ē hic subiectū. g re rc. ¶ Sz qcqd sit de ista ɔclusiōe mihi vr q iste bō salua pace r reuerētia adducat rōnē isufficientē nō. n. idē est corp° r corpus mobile oio. Vñ lz pbet in 6° hui° q oē mobile ē corp°: nō pp̄ter hoc pbat ibi q oē mobile sit corpus mobile. r sic q poneret corp° mobile hic eē subiectū nō est ɔ sic q hec scia pbaret suū subiectū eē. Item videt differre pbare q oē mobile ē corp° mobile: r pbare corp° mobile eē: r pōt alicui esse mātfestū q corpus mobile est: cui nō est manifestū aut certū q oē mobile sit corp°: imo aliq negarēt istā q oē mobile sit corpus. s. illi q dicunt angelos mouerī: qui tñ oio cōcederēt istā sine dubio: corpus mobile est. ¶ Itē q̄uis subz scie nō demonstrat eē: tñ in aliqua scia ipm bene pōt pbari de aliquib° suis spēb°: de qbus est occultū: vel d aliquo alio de quo est aliquo mō icertū q ei adueniat. sicut docet lincoñ. in 2° poste. vbi sic dicit q oīs scia accipit suuz subiectū eē simplr: vt metaphyca ens: r geometria magnitudinē. Verūtñ de his que sub subo sunt nō accipit semp: qm sunt sub illo: imo pbat subiectō ipm de spēb° que sunt sub ipso hec sunt vba eius. r pari rōne pōt q̄ri subiectū de aliquo ptinēte ad illā sciam: cum nō sit de i° notū. vnde q̄uis aliquis poneret corpus eē subm i aliq scia: nō esset incōueniēs ipm pbari de aliquo ɔsiderato in illa scia. vtputa de mobili demōstrando q oē mobile esset corpus: nec pro tāto pbatur corpus mobile esse. r sic multum deficit rō illius expositoris. vt videtur.

Alius expositor. s. dñs Egidi° dic q ipse nō itelligit illā positionē q ens mobile sit subiectū i nāli phia. imo arguit ɔ h pncipalr duab° rōib°. Pria ē hec. qz si sic sequeret q nālis scia eēt subalternata metaphice: qd statiz pz esse falsuz r ipole: cū sint diuerse ptes phie pncipales. ɔña declarat. qz illa scia subalternat alteri: cui° subiectū includit subiectū alterius cō ɔditiōe accidētali: q nō fluit ex pncipiis propriis illius subiecti cui addit: vt pspectiua subalternat geometrie: eo q linea visualis que est subz perspectiue addit supra lineā: quā cōsiderat geometria: cōditionē accidētalē: que nō fluit nec oriē ex ppriis pncipiis ipsi° linee. s. visualitatē: sic r in aliis: nūc aūt ens est subiectuz meta. vt pz. 4. meta. r ens mobile includit ens cū cōditione accidētali que non orit ex ppriis pnci

pijs entis sz q ens. s. mobilitate. ¶ Item si ens mobile esset subiectū hic tūc nālis scia esset pars meta. qd pz eē falsuz: cū sint diuerse ptes pncipales phie. r pbat ɔñaz. qz ad ipaz metaphysicā nō solū ptinet cōsiderare ipsuz ens: sz pmas partes entis. vt pz in meta°. nūc aūt ens mobile est vna de pmis ptib° entis. ens. n. nō ɔbit ad suas partes per differentias cō sit analogū: sed per diuersos modos essendi: nunc autem est mobile est quidam modus essendi. quare rc. ¶ Et per istas rōnes dicit expositor ille q corpus mobile est subm in ista scia.

Alii vero dicunt aliter r dicūt q corp° mobile nō ē subm hic sz magis ens mobile: qd pbant p rōnes similes pdictis rōnib°: qz sic sequeret q nālis scia eēt subalternata geometrie: eo q geometria ɔsiderat corp° absolute. Corp° aūt mobile includit cōditionē accidētalē supra ipz corpus mobile: r sic nālis subalternat geometrie: qd ē icōueniens. ¶ Itē aliqui sic arguūt. Si nālis ɔsiderat corpus mobile: tunc geometria est pars scie nālis: qd ē absurdū. r pbat ɔña. qz eiusdē scie est ɔsiderare totū r ei° partes. vñ cō corpus sit pars quedā hui° q dico corp° mobile r ipsa geometria cōsiderat corpus ipsa vtiq est pars scie nālis. ¶ Et tūc ipi voluūt soluere ad rōes dñi Egidy. ¶ Ad quoꝝ euidētiā capiūt q hoc totum ens mobile nō dicit diuersas rōnes. i. non significat illud qd significat sub diuersis ratiōibus: ita q ens significet sub vna rōne r mobile sub alia rōne: sed totū sub vna rōne s. mobilis: r iō nō ē ibi additio vni° ad aliud sicut supponebat pma rō. quare rc. Et credo q ipsi cogunt hoc dicere. s. q ens mobile nō iportat diuersas rōnes pp solonē vnius rōnis qua arguit q genus pdicat de dña p se. ¶ Arguit. n. sic. ista est vera p se. rōnale est ens. aut ergo accipit ibi ens p rōe ɔ° distīcta a rōne sube r accntis aut p rōne sube: aut pro accnte: aut p ipsomet rōnali: vt sit sensus. rōnale ē ens. i. ratiōale est rōnale. nō pmo° qz ens nō ē vni° rōis. vt pz i 4° meta. r i porphyrio. nec 2° mō. qz tūc genus pdicaret de dña per se. nec 3° mō. qz constat q rōnale non est accns. g relinquit. 4° mō. s. q ens pdicat de rōnali p rōnez ppriā ipsi° rōnalis: r pari rōne de vno genere p rōnez ppaz vniuscuiusqz. r sic addituū vnicuiqz non dic aliā rōnē ab eo: vt dicēdo hō ens ly ens nō dicit aliā rōnē q̄ rōnē hois: sic est in pposito ens mobile non dicit ibi aliquā aliā rationez q mobile nec sub alia rōne. r hoc dicūt fuisse intētio Arist. in 4° meta. vbi sic ait. r nō diuersuz aliqd dicit sz dictionē repetitam. idem. n. est ens homo r homo r vnus homo.

¶ Sz mihi videt q isti deficiūt quātū ad duo. p° q̄tū ad illas rationes de corpe qs adducūt. Nā corp° potest accipi dupl'r. Vno° pro trina dimēsione. r sic ē i genere q̄titatis: r hoc mō non ponit i subo scie nālis. r sic pcedūt ille rationes. Alio° accipit corp° pro subā subiecta trine dimēsioni. r hoc modo intelligit cū dr corpus mobile est subm i scia nāli: r sic ille rationes nihil valēt ɔ egidiū q̄uis forte nec ipe bene demonstret conclusionē suā vt videbit. Scōo peccāt isti vltimi vt credo in h q dicūt q ens mobile nullo modo iportat diuersas rōnes: sz vnā rē sub eadē ratione. r hoc ad plenū nō credo pp duo. Prio. qz si sic eēt tūc nullus pprie r phyce loquendo deberet dicere subz scie nālis esse ens mobile: cuius tñ oppositū ipsi tenēt. Et ɔña pbat. qz postq̄ dicendo ens mobile. hic ly ens nō hz aliā rationē intelligendi r significādi q̄ mobile: superflue r oino inutiliter ponit: immo tāntū valeret dicere q mobile esset subm scientie nālis: r multo meli° esset: qz sicut natura nō facit p plura qd eque bñ pōt facere per vnū. sic ars dz se habere.

T.c.32.

T.c.2.

T.c.3.

T.c.8.

vnde inconuenient in p̃io posterioꝝ. dicit q mos physicorū est ponere verba que magis sunt ad rē ꝑtinentia: nec vtimur pluribus instrumētis qd pōt vno facere: si igit̃ idē sub eadē rōne intelligeret̃ per mobile ⁊ p ens mobile: ita q nihil differt: nisi solū fm hanc vocē ens: inutiliter ⁊ superflue poneret̃ ens in exp̃ssione subiecti scie nãlis: ⁊ fieret pluribus vocib⁹ ⁊ istrumētis qd eque bene pōt fieri vno. Et amplius Cōmē. dicit sup p̃mū phy. q nomina sinoia nō vsitant̃ in scia demōstratiua: q̃re mihi videt̃ incōueniēs esse q dicendo ens mobile: ꝑ ipm ens nulli aliam rationē significat q̃ mobile. Et iterū ꝓpter aliud q̃ncunq; per aliquē terminū intelligimus aliquid de p̃mario intellectu sub aliqua rōne: illud idē sub eadē ratione intelligit̃ per ipz cuicūq; addat̃ si nō fit determinatio distrahens q̃ faciē oppositionē in adiecto. vt dicēdo homo mortuus hanc recipio ꝓ vera ad presens: nunc aūt per ipm ens fm se sumptū intelligit̃ subā sub ratiōe sube prime ⁊ p̃ncipalr vt oēs cōcedūt: vnde cuicūq; addat̃ hoc intelligit̃ cū nō fit determinatio distrahēs: aut que non posset stare cū suba: rōnabile videt̃ q oz intelligere ipsam subaz cū qua stat: aut q mobile nō est determinatio distrahēs: imo stat cū suba. Jdeo cū dico ens mobile oz per ipm ens intelligi substātia mobilis: vt sit idem dicere ens mobile ⁊ substātia mobilis. Nec valēt motiua illoꝝ: cū. n. p̃⁰ dicūt q dicēdo rōnale est ens ibi ly ens p̃dicat̃ de ipso rōnali vt stat sub eius rōne: h videt̃ oio incōueniens: q2 termin⁹ nō p̃dicat nisi illud qd significat. Modo hoc nomē ens nō significat rōale sub ꝓpria rōne rōnalis. sicut pz per phz. 5. meta. vbi enumerat oia significata hui⁹ analogi: ens. ⁊ nūq̃ posuit ibi rationale. cū ergo querit̃ qd dicit ibi ly ens cū dicit̃ rōnale ē ens. dico q ibi sumit̃ ꝓ suba. ⁊ cū dicis tu. q̃ gen⁹ p̃dicat̃ de diia p se. ego ꝯcedo: sz nō sic p se ꝓprissime sicut p̃dicat̃ de spē: tn̄ p̃dicat̃ p se sz q per se distinguit̃ ꝯ per accidēs. Nec vnq̃ negauit hoc Arist. nec i 3⁰ meta. nec in 6⁰ thopi. hoc aūt discutere ꝑtinet ad aliā sciētiaz .s. ad logicā ⁊ metaphy. tn̄ ad p̃ris adduco vnā rōnē talem: oē q est aial per suā formā est aial per se: sz rōnale est aial per suā formā. ergo rōale est animal per se: maiorē capio a Cōmē. 5. meta. capl̃o de scdz se. vbi dicit. q omne qd est aliqd fz formā est illud per se fm verū modum. Et minor est euidēs. rōnale. n. est aial per suā formā substātialē. de hoc nō plus ad p̃ns. ❡ Ad auctoritatē Arist. dico q nō dicit Arist. q dicēdo ens hō q ly ens nō differt rōne ab hoie: sz bñ dic q ens hō. ⁊ hō dicunt aliqd aliud. i. aliquā aliā rē fz dictionē repetitam. vn̄ bene volo q hec dictio hō repetita dicēdo ens hō: ⁊ hō nō dic aliq̃ aliā rē: nūq̃ tn̄ ex hoc habet̃ q ens hō solū dicit vnā rōnē: ⁊ q hec sit intētio Ari. pz diligenter inspicienti litterā ibidē. ❡ Redeamus igit̃ ad p̃ncipale ꝓpositū. Et dico breuiter ad p̃sens q ens mobile. i. suba mobilis est subiectū scie nãlis: ꝯ quo est scia nãlis. Et hoc ꝓbo rōne cōi: q2 de ipsa ⁊ ei⁹ partib⁹ ⁊ passionibus ⁊ p̃ncipijs cōsiderat̃ in ista scia: ⁊ q̃cūq; in ea inquirunt̃ ꝑtinēt ad ꝯplemētū cognitiōis ipsi⁹. de p̃ncipijs. n. intrinsecis ipsius entis mobilis ꝯsiderat̃ in p̃mo huius. de p̃ncipijs aūt extrinsecis oib⁹ causalitate. s. de mouentib⁹ ꝯsiderat̃ in 7⁰ ⁊ 8⁰ de ptib⁹ ei⁹ subiectiuis in diuersis ptib⁹ scie nãlis. De oib⁹ aūt passionib⁹ considerantur in 3⁰ ⁊ 4⁰ huius. ⁊ sīr in. 5. ⁊. 6. aliqualr. Et hoc vr̃ eē rationabile: cū. n. motus sit p̃ncipalior passio considerata in scia ista illud per qd ipsa tanq̃ per subz diffinit̃. videtur esse subiectū in ista scia. Nūc aūt mot⁹ diffinit̃ p ens mobile. vt pz. 3. hui⁹. dico tanq̃ per subiectū sui: vt conceditur. ❡ Sz ꝯ hoc sunt difficultates. p̃ma q fm h sciam nãlis cū subalternata metaphysice. ⁊ pz ei⁹ vt deductū fuit p̃us. ❡ Jtē fz hoc sequit̃ q scia nãlis eēt pz metaphysice. q2 ad eandē sciaz ꝑtinet ꝯsiderare aliqd gen⁹ ⁊ p̃mas ptes ei⁹. vt pz p⁰ poste. mō ipm ens mobile est de p̃amis ptib⁹ entis. Jteꝝ hoc vr̃ esse ꝯ Cōme. in 2⁰ hui⁹. vbi dicit q subiectū hui⁹ scie ē nã ⁊ p̃ncipia nãlia cū sint cōia oībus reb⁹ nãlibus. Jterū idē non est subiectum totius ⁊ partis: eo q tunc pars esset eqlis toti. Si igitur ens mobile est subiectū in ista scia q̃ dicit̃ liber physicorū. vt cōiter dr̃: q̃uo potest eē subm in tota scia nãli. ❡ Ad p̃m istoꝝ dico ad p̃ris q ad h vt aliqua scia subalternet̃ alteri nō sufficit q subiectū eius ꝯtineat subiectū alteri⁹ cū ꝯditione accidentali: sz req̃rit̃ q p̃ncipia scie subalternate demōstret̃ in scia subalternante: ita q ipsa subalternata nō reducat suas ꝯclusiōes ad p se p̃ncipia nota. hoc aūt non ꝯtingit in ꝓposito. Nā p̃ncipia nãlis phie nō indigēt demonstrari p metaphysicā: imo ipsa scia nãlis bene reducit suas ꝯclusiōes ad principia per se nota. s. ad motū ⁊ pluralitatē entiū ⁊ ad nāz agere pp finē: ⁊ similia que vlteri⁹ non debēt demonstrari tanq̃ conclusiones ꝑtinentes p se ad metaphysicā: ⁊ iō ꝓpe scia nãlis non subalternat̃ ipsi metaphysice. ❡ Ad aliud nego ꝯñam. ⁊ cū dr̃. ad eādē sciaz ⁊c̃. Dico q si sit pars ꝑ̃ia entis que non trahat ens ad determinatū genus scibile: tūc forte de illo non oz ꝯsiderare scia nãlis: sz si sit pars entis ꝯhēs ipm ens ad determinatū genus scibile: ⁊ hñs modū abstractiōis distinctū ab alijs: tunc non oz q ꝑtineat ad metaphysicā. sic aūt est in ꝓposito. Nā mobile ꝯhit ipm ens ad genus determinatum. s. ad nãle ⁊ hz modū abstractionis distinctū ab abstractione metaphy. ⁊ mathematica. ⁊ iō nō oz q nãlis scia sit pa meta. quēadmodū ē scia de actu ⁊ potētia: eo q act⁹ ⁊ potētia sunt ptes entis q̃ ipz non ꝯhūt determinate ad aliqd gen⁹ scibile: ⁊ non hnt modū abstractiōis distinctū a nãli ⁊ mathema. imo sūt cōia reb⁹ nãlib⁹ diuinis ⁊ mathematicis q̃cūq; mō: ⁊ abstrahūt a motu ⁊ a materia sensibili fz eē ⁊ diffinitionē: ens aūt mobile solū ꝯpetit nãlib⁹ reb⁹: ⁊ nō abstrahit a motu ⁊ a mã sensibili fz diffinitionē. ens vero diuinū est abstractū fm esse ⁊ diffinitionē a motu ⁊ a mã sensibili: ⁊ ens mathematicū est abstractū fm diffinitionē quidditatiuā: iō non valet illa ratio. ❡ Ad 3ᵐ. s. ad illō dctm̃ Cōmētatoris. forte dicendū q per nãm ipse intellexit ens nãle. hoc aūt ē idē cū ente mobili realiter. q2 nã ē p̃ncipiū mot⁹ ⁊c̃. Uel est dōz q Cōme. loquit̃ large ⁊ cōiter de subto ꝓ oi eo qd in scia ꝯsiderat̃ ⁊ non ē passio demr̃ata. ⁊ sicē de nã. q̃re ⁊c̃. ❡ Ad aliud dōz ē q ens mobile alr ē subm in tota scia nãli: ⁊ alr in isto lib. Nā si ꝯsideret̃ ipm ens mobile q̃tū ad oēz modū eēndi possibilē in se: ⁊ i alijs suis p̃ncipijs: ⁊ in suis ptib⁹ spālib⁹. sic ē subm in tota scia nãli. si vero ꝯsideret ens mobile in vlī: ⁊ fm rationē abstractā. i. cōez oibus entib⁹ nãlib⁹ vel plurib⁹: ⁊ q̃tū ad passiones cōes sic est subz in scia ista que ē p̃ma pars nãlis phie ⁊ hoc intēdebat Cōme. in ꝓhemio hui⁹ libri. vbi dicit sic. Ex hoc sermone declarat̃ q intētio huius libri est loqui de rebus nãlibus oibus cōibus q̃ ꝯtinuantur per nãm. ⁊ sic diuersimode ens mobile ē subm in scientia ista ⁊ in tota phia nãli: qd non est inconueniens.

Ad rōnes p̃ncipales. ❡ Ad p̃ᵐ cū dicebat̃. q2 nunc pars entis mobilis ⁊c̃. potest ꝯcedi. Et cū dr̃ q in scia de aia ⁊c̃. Aliquis posset dicere sicut cōiter dr̃ q in scia de aia subiectū est corpus animatū sub rōne aie ⁊ non ipsa aia: ⁊ h bñ est pars subiectiua corpus mobilis ⁊ entis mobilis. Et si q̃s vellet tenere q aia est ibi subm sicut aliq̃b⁹ placet: ⁊ forte sic est.

Com. p°. — T. c. 14. — T. c. 14. — T. c. 6. — Cō. p°.

tunc posset dicere q̃ q̃uis aia nõ sit pars subiectiua corporis vel entis mobilis: ipsa eñ est pars subalis ipsi⁹ .s. forma ⁊ actus saltẽ q̃tũ ad aias corporales. ⁊ hoc sufficit ad hoc q̃ de ipsa sit aliq̃ ps scie nalis. ℂ Sz q̃d diceret de aia itellectiua q̃ nulli⁹ corpis ẽ act⁹. vt pz in 3° de aia. forte dõz q̃ lz nõ sit dans esse corpori humano: ipsa eñ dat sibi operari fz Arz. ⁊ Auerroyz: ⁊ operatio ipsius .s. intelligere depẽdet ab aliquo existẽte in corpe humano .s. a fantasmate ⁊ ipsa ẽ quodãmõ in potẽtia essentiali ad spẽm intelligibilẽ ⁊ mutabilis ad ea. vt hz videri 3° de aia. q̃re ⁊c̃. ℂ Aliter dicũt aliq̃ q̃ lz aia nõ sit per se mobilis est eñ mobilis per accidens ad motũ corporis ideo potest bene cõsiderari in scientia de anima.

T.c.7.

ℂ Ad 2ᵐ est dicendũ q̃ subm vnius scie oz esse vni⁹ rõnis vniuoce vel fm analogiã. vt pz. 4. meta. nunc autez ipm ens mobile q̃uis nõ sit vnius rõnis vniuoce: tñ est bene vni⁹ rõnis fm analogiã. ⁊ dicit fz p̃us ⁊ posterius de corporib⁹ celestib⁹ que sunt nobiliora mobilia aliq̃s oibus: ⁊ iõ de ipso ente mobili põt esse scia vna. nõ tñ intelligo q̃ tot nalis phia q̃ cõiter ponit de ente mobili sit vna penit⁹ fm spẽm spalissimã: sed est vna fm analogiã sicut est ei⁹ subm. hoc aũt alibi verificare ppono.

T.c.2.

ℂ Ad 3ᵐ dõz q̃ pure equocũ nõ est subiectũ scie pprie: sed analogũ bñ põt esse subiectũ scie. ⁊ hoc dicit Arist. in 4° meta. nõ enĩz si multipliciter alteri⁹: sed si nec fm vnũ: nec ad vnũ rões referunt alteri⁹ .i. nõ oz si aliq̃d sit multiplr dictũ .i. fz diuersas rões dictũ: nõ pp hoc opz q̃ alterius ⁊ alterius scie sit ipm ↄsiderare: ⁊ nullo⁹ vn⁹. Sed si dicat fz diuersas rões nõ hñtes ordinẽ ad vnã p̃ma: tũc bene est alteri⁹ ⁊ alteri⁹. Si aũt dicat fm diuersas rões ordinatas: tũc põt ad vnã sciaz ptinere: ⁊ hoc ipse p̃us dixerat: nõ .n. solũ eoz q̃ sunt vni⁹ dictorũ est vni⁹ scie speculari: sz ⁊ eoz q̃ sunt ad vnam nãm.

T.c.2.

ℂ Ad quartã dõz q̃ q̃uis mobilitas accidit ipsi corpori: tñ corp⁹ mobile nõ est ens p accñs: ꝑut Arist. loquit de ente p accidẽs. 6. metaphy. Nã illõ dr ibi ens per accidẽs cui⁹ vnio nõ hz causas per se ⁊ determinatas: vt albũ eẽ musicõ ⁊ hmõi: sz vnio mobilitatis cũ corpore hz cãs determinatas ⁊ p se. vt pz in ista scia: ⁊ q̃uis i ente p accñs sit ens additũ enti: nõ eñ sequit q̃ õe ens additũ enti: sit ens p accñs: sz solũ illõ cui⁹ pactiũ ↄcursus ẽ iterminat⁹ nõ hñs cãs p se ⁊ determinatas simplr.

ℂ Ad quintã dici põt q̃ p̃ma passio entis mobilis ẽ ipse mot⁹ et⁹ ⁊ hic inquirit q̃d sit ⁊ q̃ sunt ei⁹ ptes ⁊ p̃ncipia. Ueꝝ est tñ q̃ motus nõ demõstrat esse: q̃z manifestum est ad sensuz: ⁊ iõ est p̃ncipiũ doctrine. vt vult Cõmẽ. in isto p̃mo: nec silr demõstrat q̃ mobile moueat: q̃z manifestũ est ad sensuz: nõ .n. docet nec adiscit: nec per ↄñs demonstrat: nisi illud q̃õ prio ↄcepimus: ⁊ nobis apparet dubiũ vel falsuz: ⁊ post dubitationẽ manifestat ei⁹ veritas nobis: vt scribit lincoñ. sup p̃° poste. ppe p̃ncipium. Alie eñ passiões q̃ sunt occulte vel min⁹ note dmõstrantur: vt q̃ oẽ ens mobile ẽ corp⁹ ⁊ cetera alia hmõi. vt pz in 6° hui⁹. Etiã de p̃ncipiis ipsi⁹ entis mobilis bñ demõstrant aliq̃ vt q̃ p̃ncipia sit ↄ̃ria. ⁊ h forte ẽ prĩa ↄclusio hic demõstrata. ⁊ q̃ p̃ncipia reꝝ naliũ sunt quodãmõ tria ⁊ cetera alia. Et est sciendũ q̃ lz motus sit pars entis mobilis: non eñ esse mobile vel ipsa mobilitas est passio entis mobilis: imo est formale p̃ncipiũ huius fz q̃ huius sicut risibilitas est formale p̃ncipiũ risibilis.

ℂ Ad sextã dõz q̃ nõ est silr de ente mobili ⁊ de ente descibili: q̃z motus est habit⁹ ⁊ quies p̃uatio: priuatio non cognoscit nisi per habitũ. vt pz. ⁊ iõ ens mobile poterit esse subz ⁊ non ens desceñs. Uel põt dici q̃ lz motus ⁊ quies opponant: tñ ens mobile ⁊ descibile nõ opponuntur: imo vnũ ⁊ idez est ens mobile ⁊ quiescibile saltẽ in istis corruptibilibus: ⁊ ideo non valet ratio.

ℂ Quoniam quidem intelligere ⁊ scire contingit circa omnes scientias: quarum sunt principia cause ⁊ elementa ex horum cognitione ⁊c̃.

Textu cõmenti primi. Questio. III.

Circa lraz. Prio q̃rit vtꝝ ad pfectã sciaz de aliq̃ causato oz cognoscere oẽs cãs. ℂ Arguit prio q̃ nõ: q̃z p diffinitionẽ habet scia pfecta. Nã ipa diffinitio vel ẽ tota demonstratio vel potissima ps dmrõis differẽs a demõstratiõe sola positiõe termioꝝ: sz i diffõne ñ ponunt oẽs cause diffiniti sicut in diffõne sube nõ ponunt nisi mã ⁊ forma q̃ ptinet ad ↄpositũ. q̃re ⁊c̃. ℂ Itẽ 2° si ad pfectã sciam rei cãte oporteret cognoscere oẽs cãs: tũc oporteret cognoscere p̃mã cãz cũ ipsa sit p̃ma ⁊ nobilissima ⁊ pfectissima cã. Sz ↄñs ẽ falsũ. q̃z itellect⁹ aie nostre ita se hz ad notissima in nã sicut oculus nycticoracis ad lucẽ solis. vt dicit Arist. 2 meta. mõ manifestissima in nã sunt substãtie sepate vt ibidem exponit. q̃re vr q̃ intellect⁹ aie nostre nõ põt eas cognoscere: ⁊ sic nõ potest cognoscere primã cãm. q̃re ⁊c̃. ℂ Itẽ 3° solet sic argui. medicina ẽ pfecta scia de sanitate vel de corpe sanabili hoc bene ↄcederẽt medici: sz in ipsa medicina non ↄsiderant oẽs cause sanitatis. vt pz in libris medicoꝝ. q̃re ⁊c̃. ℂ Itẽ 4° scie mathema. sunt scie pfectissime cũ ipse sint scie in p̃° gradu certitudinis. vt dicit Cõmẽ 2° meta. sz iste nõ accipiũt oẽs cãs: imo solũ cãz formalẽ vt dicit Cõmẽ. ibidẽ. ℂ Itẽ 5° metaphy. q̃tũ ad illã ptẽ que ẽ de substãtiis separatis est scia pfecta cũ sit de substãtiis pfectis: ⁊ tñ illa non ↄtinet oẽs cãs. vt dicit Commen. p̃° hui⁹: sz solũ ↄsiderat formã ⁊ motorẽ ⁊ finẽ: ⁊ pri⁹ dixerat q̃ scia ↄsideratiõ de principiis cuiuscũq̃ entis .s. metaphy. ↄsiderat de reb⁹ simplicib⁹ carentibus principiis: ⁊ per principia ipsa intelligit cãs agẽtes. q̃re ⁊c̃.

Côm. p̃.

Cô.16.

Côm. p̃°

Oppositũ arguit auctate Arz. in p̃ncipio hui⁹ libri vbi dicit: q̃m itelligere ⁊ scire ↄuenit oib⁹ sciẽtiis: ẽt ⁊ Commẽ. ibi dicit q̃ doctrina pfecta ẽ icipere a cognitione cãꝝ remotaꝝ rei cognoscẽde pfecte. deinde intẽdere ad cognitionẽ aliaꝝ cãrũ remotaꝝ fz ordinẽ donec ꝑueniat ad causas ppinquas: in quo quidem videt intelligere q̃ ad perfectam cognitionem rei oportet cognoscere oẽs eius causas ⁊c̃.

Ad euidentiã q̃õnis ẽ itelligẽdũ q̃ pfectũ dr duplr. vt hr .5. meta. ca⁹ de pfecto. Uno⁹ dr pfectũ simplr. Alio⁹ dr pfectũ i gñe. ⁊ sic applicãdo ad ppositum dr q̃ scia pfecta dr duplr. Uno⁹ pfecta simplr. Alio⁹ perfecta in gñe. Scia simplr perfecta de aliqua re est illa per quã res cognoscitur fz oẽm rationẽ ↄsiderãdi p se: fz quã potest ↄsiderari: vt si cognoscatur aial fz oẽz modũ essendi per se sibi conuenientẽ ⁊ fz oẽm rationẽ essentialẽ .s. inq̃tũ aial ⁊ inq̃tũ corpus aiacũ ⁊ inquantũ subã: ⁊ quo ad oẽs per se passiones sibi conuenientes fz oẽs istas rões seu modos. Scia aũt pfecta in gñe est illa qua cognoscitur res fm aliquã determinatã rõnẽ ⁊ quãtũ ad ea q̃ ↄueniũt proprie ei vt tale ens solũ: vt si cognoscat aial solũ q̃ aial: ⁊ quo ad p se accñs ipsius aialis vt aial ẽ: silr ⁊ in aliis.

T.c.21.

ℂ Tũc dico duo ad q̃õnẽ. Prio dico q̃ ad pfectã sciaz simpliciter alicui⁹ rei oz cognoscere oẽs eius cãs. 2° dico q̃ ad sciam perfectã in genere nõ oz cognoscere oẽs causas ipsi⁹ rei cognoscẽde. ℂ Primũ ostẽditur sic. ad sciaz rei causate simplr perfectã opz cognoscere omnia illa ex quibus res depẽdet quãtũ ad esse suũ. Dico per

se sed res causata depēdet ab oībus suis causis. q̄re rč. Maior ppō nota est. Nō cadē sunt pncipia eē r cogni tiōis nāe. vt habet ex. 2° meta. r hoc ē rōnabile. Nā res cognita ē cū cognitiōis sue apud hūanū itellectū. vt p3 ex. 3.ō aīa. r. 2. meta. r Cōmē. Unde quecūq3 sunt pnci pia per se ipsius rei q̄tū ad suum esse simplr debent esse pncipia cognitionis nāc ipsi°. Maior est euidēs. cōstat enī3 q̄ res causata depēdet in suo eē ab oīb° per se cau sis r pncipijs. quare rč. Hoc etiā oñdit ex alio. Nā ad pfectā cognitionē sine sciaz de re o3 absolui oēs q̄ones que fiunt de ipsa: ita q̄ amplius nō dubitem° de ipsa re ppter quid r hoc est manifestū. Nā q̄ diu cōtingit dubi tare ppter quid de aliquo nō habet perfecta cognitio de ipso: sed nō pnt solui r determinari oēs q̄ones ppter quid de aliquo scibili cāto nisi cognoscant oēs cāe ipi°. ergo rč. ¶ Scōz declarat. q2 ad cognitionē alicui° rei sub aliqua determinata rōne sufficit cognoscere causas pprias illas sub aliqua rōne. Cognitio aūt scientifica habet per ppriā cām: s3 nō oēs ipsius rei cause sunt cāe pprie eius s̄m aliquā rōnez terminatā: vt corpora cele stia r pmus motor nō sunt cause proprie ipsi° aialis vt aial est: nec pma mā est eius cā ppria vt aial est: silr aūt r in alijs. quare rč. ¶ Sed cōtra primā cōclusionez so let dubitari. q2 si ad perfectam sciam substātie nālis op3 cognoscere oēs eius causas: tūc eius diffinitio erit p ad ditamentū: qd p3 esse falsum ex. 7. meta. r pbat 9ña. q2 s3 hoc cū cognitio perfecta nō fit sine diffinitiōe pfecta: o3 in diffinitiōe substātie nālis ponere oēs eius causas: r per 9ñs eius causaz finalem: modo causa finalis ei° ē operatio. vt p3 in. 2. celi r mūdi. r in 2° ethico. Operatio aūt rei est accñs eius. ergo in diffinitiōe substantie nālis ponet accñs. r per 9ñs est diffinitio per additamētū: cū accidens sit extra genus substantie. vt patet in 7° meta. ¶ Itē dubitat ex alio. q2 nō est aliqua scia i qua termi natur cognitio oīu3 cāruz alicuius rei nālis. sicut patet inducēdo in oībus partibus phie. Nō enim in meta. do centur oēs cause aialis vel plante. vt p3 sciētib° eā: nec similiter in scia naturali. ibi enī3 nō declarant sube sepa rate: que tñ sunt pncipia oīu3 nāliū. Ab ipo. n. pmo mo tore depēdet celū r tota nā. vt dicit Arist. 12. meta. q̄re incōueniēs videt q̄ ad cognitionē perfectā simplr alicu ius rei cāte oportet cognoscere omnes causas eius.

¶ Ad pmū istoz. pōt dici q̄ duplex ē diffinitio. s. logica r ista est diffinitio substātie: r nō est per additamentū: r sic Arist. intellexit: talis enī3 diffinitio est p genus r dif ferentiā. r hec sunt d essentia spēi diffinite. Alia est diffi nitio realis r nālis. r hec bene est per additamētū. S3 hec solutio nō placz aliis: q2 bene poss3 dici q̄ diffinitio accidētis nō esset per additamētū cū posset diffiniri per genus r differētiā que sunt de essentia eius r sic nō esset in hoc dñia inter substātiaz r accidēs: qd est 9tra Arist. ¶ Alij dicunt aliter 9cedendo q̄ in diffinitiōe substan tie nālis bene poni d3 finis ipsius. s. operatio eius que ē eius accidēs: sed nō sequit ex hoc q̄ diffinitio sit p addi tamentū: cū in diffōne ponit aliquid qd est extra genus diffiniti: r ipm diffinitū subsistit in illo tanq̄ in suo subie cto r fundamēto. r h̄ modo se h3 substātia r accidens. Modo li3 finis substantie nālis sit operatio eius que est eius accidens sit extra essentiā r genus substātie: nō tñ substantia subsistit in illo tanq̄ in suo subiecto: r iō non est diffinitio per additamentū. Aliter dicunt aliqui r di cunt q̄ duplex est finis. s. finis quo: r finis gratia cui°: r hoc habet in 2° de aīa. Finis gratia cuius est illud ppter qd pncipaliter est res r operatur: r hoc modo de° ē fi nis oium aliorum entiū: finis aūt quo est ipsa operatio

ppria per quā adipiscitur finis gratia cuius: vt specula tio diuine quiditatis est finis quo ipsius hoīs: silr aūt r in alijs suo mō: modo dicit ipsi q̄ in perfecta r pcompletissi ma diffinitiōe substātie nālis cadit: nec in finē non ponit finis quo qui est accidēns eius: sed finis gratia cuius: r iste est substantia perfectior gratia cuius est ipsa substan tia diffinita: r ideo non valet dubitatio illa. ¶ Ad aliā dicendū est breuiter q̄ simplr perfecta cognitio alicui° rei nālis vel intentio nō habet per vnam solā scientiaz: seu per vnā solaz partē phie. S3 si habet simplr pfecta cognitio talis rei hoc est p diuersas sciētias. vt per nālē cognoscent cause mōles r mouētes: per diuinā aūt co gnoscent formales r finales. vt dicit Cōmē. 2. meta.

Ad rōnes

priores dicēdū est. ¶ Ad primā q̄ ad cognitionē pfectā diffinitiuā rei causate o3 cognoscere omnes per se causas eius: eo q̄ diffinitio notificat essentiā rei diffinite perfecte: r tamē si sit diffinitio imperfecta potest accipere aliquam cau sam vel aliquas: r potest alias dimittere.

¶ Ad secūdā 9cedo 9ñs: r cū dicebat q̄ itellect° nr nō sit rc. Dico breuiter q̄ illud dictū notat difficultatē r nō ipossibilitatē: vt exponit Cōmē. ibidē: quō aūt itel lectus humanus deueniet ad cognoscēdū substātiaz se paratam debet inquiri in. 12. meta. r 3° de anima.

¶ Ad tertiā dō3 est q̄ medicina est scia pfecta non sim pliciter sed solum in genere: r ideo nec est contra dicta.

¶ Ad quartā silr de mathematica. dō3 est q̄ mathema tica. vt dicit Cōmē. non habēt oēs causas: sed solū ha bent cā3 formalē: r iō ad pfectā cognitionez de eis sine scientiā sufficit cognoscere illā cām: quō aūt illud sit ve rum q̄ mathematica solū h3 cā3 formalē cū videat ha bere subiectū qd est eoz causa mālis in qua: r etiā cām finalē. s. ipm pmū inquirat itelligēs intellect°: forte Cō mentator itelligit q̄ mathematica nō habēt nisi cā3 for malem per quā procedūt demōstrationes metaphysi ce. Alias autem causas non omnino eis negaret.

¶ Ad quintā similr dō3 ē q̄ res diuine posteriores deo nō hn̄t causas agentes pprie s̄m doctrinaz auer. in. 12. meta. r in 4° celi r mūdi: s3 bn̄ hn̄t causas finales r for males r mouētes quas 9siderat meta. vt vult Cōmen. pmo hui°. r iō sic ē intelligēdū q̄ cognitio pfecta reqrit cognitionē oīu3 cāz a qb° causat illa res: ita q̄ si h3 oēs cās. s. māz r formā efficiētē r finē: vt res nāles o3 istas cognoscere. Si vero hn̄t solū vnā cām aut aliquas: tūc per illā aut per illas habet cognitio perfecta sicut si ha beret oēs. vt dicit Cōmē. super lrām. quare non valet.

¶ Non enim eadem sunt nobis nota r simplici ter. Textu cōmen. II. Questio. IIII.

Onsequēter q̄rit vtp cadē sint notiora sim pliciter r notiora quo ad nos. ¶ Arguit pmo q̄ sic. q2 nisi eēnt eadē simplr notiora r quo ad nos: tūc aliquid esset ociosū in nā. hoc p3 eē falsū i pmo celi r mūdi. r 2° meta. r Cōmen. pbat 9ña. q2 aliquid notius quo ad nā3 ē ordi natū ad hoc. vt sit simplr noti° nobis. r sic si nō eēt no bis noti° tūc eēt ociosū quo ad hoc. Nā ociosū ē illud qd ordinatū ad aliquē finē nō attingit ip3. vt p3 in 2° hu ius. ¶ Itē 2° illa sunt notiora quo ad nos a quibus no ster intellectus maxime patit: s3 intellectus noster pati tur maxie ab illis que sunt notiora s̄m nām. quare rč. Maior ppositio nota est. q2 nostrū intelligere vel ē pa ti. vel aliquid 9ñs passionē. vt p3 ex 3° de aīa: r iō id vi detur maxime esse nobis notius a quo maxime patitur intellectus noster. Et pbat minor. Nā3 intellectus no-

[T.c.3.] ficr patitur ab intelligibili. vt p3 in. 3. de aia. ergo magis patitur a magis intelligibili ꝛ maxime a maxio itelligibili. Nā ſi ſimpliciter ad ſimplr: ꝛ magis ad magis: ꝛ maxime ad maxime 2° topi. Cōſtat aūt ꝙ q̄dam notiſſima ſm nām ſunt maxīe itelligibilia ſicut ſubſtātie imales. vt p3 in 2° meta. quare patiſ noſter intellectus maxime ab eis ꝛ ſic ſequiſ ꝙ iſta ſint nobis notiora. ¶ Itē 3° illa q̄ ſunt magis abſtracta ſunt notiora q̄ ad nos. S3 notiora ſimpliciter ſūt magis abſtracta. ḡ ꝛc. maior ꝑpō p3. q2 pro tanto vīa aliq̄ ſunt magis nota quo ad nos. q2 ſūt magis abſtracta: vt vī: minor apparet. Nā illa q̄ ſunt notiſſima ſm nā3 ſunt abſtracta a motu ꝛ a mā ſenſibili ſicut deus ꝛ alie ſubſtātie ſeparate. q̄re ꝛc. ¶ Itē 4° illa que noſtro intellectui ſunt magis ſilia videnſ eē notiora

[T.c.18.] quo ad nos: cū itellectus cognoſcat per aſſimilationē3 cognoſcētis ad cognitū. vt p3 in. 3. de aia. ꝛ i 5° ethico. ſ3 notiora ſm nā3 ſunt magis ſilia noſtro intellectui: ſicut eni3 noſter itellectus eſt ꝑpetuus ꝛ ſine magnitudine corporali: ſic illa que ſunt manifeſtiſſima ſm nām: ſicut deus ꝛ alie intelligentie. q̄re ꝛc. ¶ Itē 5° ſi aliqua eēnt notiora quo ad nām ꝛ minus nota quo ad nos hoc ꝑ tanto vī eſſe q2 eſſent magis entia ꝛ minus ſenſibilia: ſ3 ꝓpter iſtā cā3 nō eſt dōm ꝙ aliq̄ ſint notiora quo ad nos ꝛ ſint min⁹ nota quo ad nā3. q̄re videſ ꝙ nulla ſint notiora ſ3 nām q̄ ſint minus nota q̄ ad nos. Maior vī manifeſta. nā ꝓ alio nō vī ꝙ aliq̄d ſit min⁹ notū: niſi q2 ē min⁹ ſenſibile. mior ōclaraſ. q2 mā p⁹ ē min⁹ ens q̄ cōpoſitū ex mā ꝛ for⁹ ſic oēs cōcedūt. ḡ ſi ꝓpter illā cā3 eſſet aliq̄d notius ſimpliciter alio. ſ. q2 eſſet verius ens q̄ illud: tūc mā prima nō eſſet ſimpliciter ꝛ ſm nā3 notior q̄ cōpoſitū: qḋ tn̄ videſ eſſe falſu3. Nā cauſe ſunt notiores ſimplr: ꝛ ſ3 nām ipſius cauſatis. vt vult Ari. in lr̄a. ꝛ ſūr Cōmē. mā aūt prima eſt cā cōpoſiti. vt oēs cōcedūt. quare ꝛc.

¶ Oppoſitum Ariſt. vult in littera vbi dicit ſic. Nō eni3 eadem nobis ſunt nota: ꝛ ſimpliciter.

Ad intellectum q̄ōnis ē itelligēdū ꝙ cognitio itellectiua hūana de-

[T.c.30.] pēdet ex fantaſmatib⁹ hūanis. vt p3 ex 3° de aia. ꝛ iō illa dicunſ notiora quo ad nos q̄ ſunt magis ſenſibilia ꝛ magis fantaſibilia. ꝛ hoc ſignū ē: q2 hoīes vulgares qui nō ſunt exercitati nō cognoſcūt niſi ſenſibilia vt i pluribus. Notiora aūt ſimplr ſūt illa q̄ ſūt ꝑoris entitatis eo

[T.c.16.] ꝙ vnūquodq3 ē itelligibile ſ3 ꝙ ens. vt p3 i. 4. meta. ꝛ iſta ſunt dicta notiora nāe: nō q2 nā ea cognoſcat: multe eni ſunt nāe q̄ nō cognoſcūt. S3 dicunſ notiora nāe: q2 q̄tū eſt ex ſui nā. nota ſunt ꝛ cognita ꝑus vel q2 nā ſi cognoſceret ꝑmo cognoſceret ea ſic vī Cōmētator intelligere. Dicit eni3 ꝙ ſicut cauſe reꝝ artificialiū ſunt notiores artificiatis pro tāto: q2 artifex facit rōnes artificiales ex ſuis cauſis. ſic cauſe reꝝ naturalium ſunt notiores apud naturā. q2 natura facit cōpoſita ex ſuis cauſis iō ſi cognoſceret ꝑus cognoſceret eas q̄ cōpoſita: ꝛ nihil ꝓhibet conditionalē eſſe verā: cui⁹ añs ē īpoſſibile.

[Cō. 79.] vt Cōmē. accipit in. 8. phyſicorū. ꝛ h ꝯditionalis. ſi natura cognoſceret prius cognoſceret cauſas q̄ cōpoſita ex cauſis non poſſet eſſe vera: niſi cauſe eſſent notiores apud naturam. ꝛ ſic fortaſſe Cōmen. intelligit.

Tunc dicēda ſunt ad q̄ōne3 tria. Et ꝑmo dicēdū ē ꝙ in reb⁹ nālib⁹ nō ſūt eadē notiora nobis ꝛ ſimplr notiora. qḋ ꝓbaſ ſic. Illa ſunt notiora ſimplr ꝛ apud nām que natura cognoſceret ꝑus ſi ipſa cognoſceret. hoc eſt eidēs ex dictis: ſ3 cauſe ꝛ ꝑncipia reꝝ nāliū ſunt hmōi ꝙ nā prius cognoſceret ea q̄ cōpoſita ſi ipſa cognoſceret: cū nā faciat cōpoſitionē ex ſuis cauſis: vt artifex facit artificialia. ergo cauſe ꝛ ꝑncipia reꝝ nāliū ſunt notiora apud nām: ſ3 conſtat ꝙ hmōi cauſe nō ſunt nobis ꝑmo note. Nā effectus ipſaꝝ reꝝ nāliū. ſ. motus ꝛ operationis ꝛ qualitates ſenſibiles ſunt pri⁹ ſenſibiles ꝛ cogitabiles q̄ ipſa ꝑncipia intrinſeca ſubſtātiarū nāliū vt cuilibet eſt manifeſtū: iō ſunt nobis notiores. vñ ꝛ mot⁹ ꝛ q̄litates entiū

[Cō.8.] ſunt ꝑncipia doctrine in nāli phia. vt vult Cōm. in iſto ꝑmo. q̄re ꝛc. ¶ Itē illa q̄ ſunt ſimplr notiora ſunt prius entia. vt p3 ex dictis. ſed in reb⁹ nālib⁹ illa q̄ ſunt nobis notiora nō ſunt ꝑus entia. Cauſe. n. ꝛ ꝑncipia ꝑ ſe rerū3 nāliū ſunt ꝑores ipſis entib⁹ cōpoſitis nālib⁹ ꝛ eoꝝ accidētib⁹: ipſa aūt accñtia ſenſibilia ſunt notiora quo ad nos vt manifeſtū eſt vnicuiq3 itelligēti. q̄re ꝛc. ¶ 2° eſt dōm ꝙ in demōſtratiōib⁹ mathematicis eade3 ſunt notiora ſimplr ꝛ quo ad nos nā i q̄buſcūq3 cāe ſunt notiores quo ad nos: i talib⁹ ſūt eadē notiora ſimplr quo ad nos. Cōſtat āt ꝙ cauſe ſūt ſimplr notiores ſuis cātis: ſ3 in mathematica cāe ōmrātiue ſunt nobis notiores ſuis paſſiōib⁹ vel ꝯnib⁹ demonſtratiuis. vt dicit hic Cōm. ꝛ p3 ſciēti demrātiōes mathematicas: ꝛ iō dicit Cōmē. in

[Cō.16.] 2° metaph. demōſtrationes mathematice ſunt in primo gradu certitudinis. q̄re ꝛc. ¶ 3° dōm eſt ꝙ in reb⁹ diuis nō ſunt eadē ſimplr notiora ꝛ quo ad nos: q2 i q̄cūq3 genere effect⁹ ꝛ ea q̄ ſunt poſterioris entitatis ſunt notiora quo ad nos: ꝛ ea q̄ ſunt ꝑri⁹ ꝛ ꝑoris entitatis ſunt notiora ſimplr: i illo gñe entiū nō ſūt eadē notiora nobis ꝛ notiora ſimplr. vt p3 ex dcis. ſ3 i rebus diuis. ſ. ad vnā ſciā3 ꝑtinētib⁹ vt ad me⁶ᵐ effect⁹ ſūt nobis notiores q̄ cāe. q2 effect⁹ ſunt ſimplr poſteriores: ꝛ notiora quo ad nā3 ſūt ꝑncipia ꝛ cāe q̄ ſūt ꝑora ſimplr. Nā ea q̄ ſūt nobis notiora i meta. quo ad ꝑncipalē eſt⁹ ꝑtē ſunt mot⁹ ꝛ tp̄s ꝛ numerus motuū celeſtiū: ꝛ ex iſtis inquirunſ principia abſtracta eſſe ꝛ numerus eoꝝ: ipſa aūt ꝑncipia abſtracta ſine dubio ſunt notiora ſimplr: ꝛ iō dicit ea Ari.

[T.c.ꝑ.] manifeſtiſſima in natura in. 2. meta. quare ꝛc.

Ad primā rōnē negāda ē ꝯña. ꝛ ad illḋ qḋ accipiſ i ꝓbatiōe ꝙ aliq̄ ſunt notiora ſimplr ꝛc. Dicēdū eſt ꝙ falſum eſt: ſ3 bñ ordinaſ ad hoc ꝙ ſit notius alicui alteri cognoſcēti: mō diceret aliquis ꝙ l3 hec notiora ſimplr non ſint notiora quo ad nos: tñ bñ ſunt notiora alicui alteri cognoſcēti. Uel dō3 ꝙ aliqua eſſe notiora ſimplr nō eſt finalr ꝓpter hoc vt ſit nobiſ notius: ſed vt per ipm̄ habeaſ a nobis cognitio ꝑfecta de eo qḋ ē minus notū ſ3 nām ꝛ hoc bene eſt verū. Nam he cauſe reꝝ nāliū nō ſunt nobis notiores: ita ꝙ ꝑus fiat in intellectu noſtro cognitio earū q̄ aliarū: tamē perfecta ꝛ cōpleta cognitio ipſaꝝ reꝝ naturaliū cauſatarū nō pōt haberi ſine cognitiōe ipſaꝝ cauſarū. vt videtur velle Ariſ. in littera. quare non valet.

¶ Ad ſcḋa3 cū dicebaſ. illa a q̄b⁹ maxīe patiſ itells ꝛc. ꝯcedit itelligēdo ſic a quo ꝑus recipit intellect⁹: ꝛ cū dī ꝙ itellect⁹ maxīe recipit a maxīe itelligibili. dico ꝙ non eſt verū ſic intelligēdo ꝙ prius ab ipſis recipiat: ꝛ cū ꝓbaſ. q2 intellectus recipit ab intelligibili fantaſiato vel cogitato: ꝛ iō ꝑus recipit ab intelligibili ꝑus fantaſiato ꝛ maxīe ab intelligibili maxīe fantaſiato recipit ꝛ patitur: modo ipſa ſeparata nō ſunt intelligibilia prius fantaſiata ſeu cogitata ſed magis intelligibilia corporea ꝛ ſenſibilia fantaſmata ꝛ ſimilitudines ſenſibiliū. q̄re ꝛc.

¶ Ad tertiā cū dī. magis abſtracta ꝛc. pōt dici ꝙ verū ē de illis q̄ ſunt magis abſtracta abſtractiōe a ſuppoſitis vt aial ē ꝑus notū quo ad nos q̄ hō ſilr āt ꝛ i aliis. Sed loquēdo de abſtractiōe q̄ ē realis ſepatio a motu ꝛ a mā ſenſibili: nō op3 ꝙ illḋ qḋ eſt magis abſtractum ſit pri⁹ nobis notiſſimo ad tales abſtracta quodāmō ſe

hȝ intellect⁹ aie nře sic occulus nycticoracis ad lumē solis vt dicit Aris. in .2. meta. 7 idō rō equocat ó abstractione. T. cō. 1.

¶ Ad 4.ᵐ cū dr̄ alla q̄ sūt magis silia 7c. q̄ verū ē loq̄ndo de silitudine spūali q̄ ē p spēm receptā: sȝ de silitudine reali nō oȝ. Nō .n. cognitio sit p silitudinem: ita q̄ res cognita sit actu in potētia cognoscēte: vt pbatuȝ ē pmo de aia. 7 i. 3. 7 hoc modo itellect⁹ possibil' ē i potētia oia fieri .s. modo similitudinis 7 receptionis: vt exponit ibi commen. nūc itellect⁹ humanus: q̄uis forte sit similior sȝ realem puenientiam cum ipsis principijs abstractis q̄ cū reb⁹ corporalibus: non tamē assimilatur eis sm speciem receptam: immo pri⁹ recipit spēs a reb⁹ fantasiatis vl cognitis: ideo dicit Commē. in. 3. de anima. species quidē igitur talium in fantasmatibus intelligit quare 7c. T. c. 25. T. c. 18. Com. 52

¶ Ad 5.ᵐ cū dicebat .s. aliq̄ ēēnt 7c. aliq̄ pcedūt 7 ponūt istā ēēm q̄re aliq̄ sūt notiora sm naturam .s. q̄ plus habēt entitatis: 7 hoc modo scripsit scūs thomas i expositione hui⁹ loci. Sed istō non videt bene tutū pp rōnem illā de mā. Nā sm hoc mā nō esset notior sm nām q̄ cōpositū: eo q̄ ipsa non hȝ plus entitatis cū sit ens pura i potētia: vt pȝ i pmo hui⁹. Cōpositū vō ē ens actu: 7 aliq̄ pcedūt illud .s. q̄ mā nullo modo ē notior cōposito. 7 cū dicit q̄ cāe sūt notiores cāttis ipsi dicūt q̄ hoc hȝ veritatē i alijs a materia: eo q̄ ipse sūt act⁹ vel sūt entia i actu. Alij vero dicūt q̄ materia n̄ hȝ plus de entitate actuali q̄ cōpositū: ipsa tamē hȝ plus de entitate potētiali: ideo ipsa ē notior quo ad naturā q̄ ipsum cōpositū. Cōpositū n. n̄ est in potētia ad esse simplr nisi ratiōe materie. T. c. 79

¶ Aliter posset dici q̄ licet illa q̄ plus hīt de entitate .s. q̄ sūt posterioris entitatis n̄ sūt notiora simplr: tn̄ plus hīe de entitate n̄ ē vlr rō hui⁹ q̄ est esse simplr notius: sȝ esse prioris entitatis est rō cōis qua aliqd est notius apō nām: modo lȝ mā non habeat simplr plus de entitate q̄ cōpositū: ipsa tn̄ ē prioris entitatis q̄ cōpositū: prioris dico via generationis: potentia enim pcedit actu in eodē ordie generationis: vt patet. 9. metaphy. 7 hoc sufficit. T. c. 10.

¶ Sunt autem primum nobis manifesta 7 certa confusa magis posterius autē fiunt ex his nota elementa 7 principia ne his diuidentibus hec. Tex. cō. III. Questio. V.

Onsequēter q̄rit vtrū vlia sint notiora q̄ ad nos ipsis singularib⁹. ¶ Arguit pmo q̄ n̄: q̄ in reb⁹ nālib⁹ illud qō ē noti⁹ aliq̄ sm nām n̄ est noti⁹ eo quo ad nos: vt pȝ ex pdcīb⁹. Sȝ vle ē noti⁹ sm nām singulari. pbo: q̄ illō qō ē veri⁹ ens est noti⁹ q̄ ad nām: sȝ vl ēē veri⁹ ens singulari. Maior pcedit ab oīb⁹. Minor pbat: q̄ vle ē ppetuū: vt pȝ pmo poste. 7 singulare nāle est corruptibile. ppetuū aūt est pus 7 nobilius corruptibili: vt pȝ .8. phisico. ¶ Item 2ᵒ si vle esset notius singulari quo ad nos: tū idē esset noti⁹ 7 minus notū quo ad nos: qō vr̄ impossibile: 7 pbat pña: q̄ vle 7 suū singulare sūt idē sic cōiter tenet. ¶ Itē 3ᵒ illud qō habȝ esse in aia nō est noti⁹ quo ad nos eo qō habȝ esse extra aiam: sȝ vle hȝ esse in aia: 7 singulare extra aiā. Maior pȝ: nā entia aie 7 ipsa aia cognoscunt posteri⁹ reb⁹ extra aiam: vt pȝ ex .3. de aia. mīo: pȝ in .7. meta. 7 pmē. in .12. meta. dīc q̄ vlia apud eū .s. sūt collecta p intellm ex singularib⁹ pcipiētē in eis vnā silitudinē 7 faciētē eā intentionē vnā. ¶ Itē 4ᵒ diffinitū ē noti⁹ quo ad nos diffinitionib⁹: vt dicit phs in lrā. Sed ipsa diffinitiōis sūt magis vlia q̄ diffinitū: vt pȝ in 2ᵒ posterior. 7 spāliter q̄tum ad genus qō ē vlius q̄ spēs diffinita: vt manifestū ē. ¶ Itē 5ᵒ genera aliquando noti⁹ sunt mag⁹ nota quo ad nos ipsis to- T. c. 75. Com. 4

to sicut vult phs i lrā 7 cōmētator. Sȝ vliora sūt min⁹ vlium ptes. Nā ipsa spēs q̄ ē min⁹ vlis ē cōposita ex gñe 7 dria. ¶ Itē 6ᵒ difficillima ad cognoscēdū nō sunt notiora quo ad nos. Sȝ vlia nō sunt hmōi. Maior est nota in .5. meta. ca⁹ de pri⁹. Minor appet p Arist. in .1. meta. ¶ Itē .7. illō qō ē ppinqui⁹ ei qō est minime notū quo ad nos: vr̄ ēē minus notū quo ad nos: q̄ semp ppinqui⁹ maxie tali est magis tale. Sȝ vle est ppinqui⁹ minime noto quo ad nos vel maxime ignoto .i. māe pme q̄ vr̄ esse maxie ignota quo ad nos. q̄re 7c. ¶ Itē 8ᵒ arguit auctoritate Arist. in pmo posterior. vbi dicit q̄ singularia sunt notiora q̄ ad nos ipsis vlib⁹. ¶ Itē 9ᵒ argr̄ sic. si vle ēēt nobis noti⁹ singulari. hoc ēēt pro tāto: q̄ totū sensibile indiuiduū ēēt noti⁹ q̄tū ad sensuȝ q̄ sue partes: istā ppositionē ponit cōmēta. in cōmēto i his vbm eā in eo qō pri⁹ doctrine de reb⁹ vlib⁹ est: q̄m vniuersuȝ demīstū noti⁹ est apud sensuȝ q̄ ei⁹ partes. 7 idē ipse dicit in plib⁹ alijs locis istius plogi. Sed ista nō pōt esse cā q̄re vle est noti⁹ q̄ ad nos q̄ singlare. opozteret .n. assignare in quo genere cāulitatis ēēt hmōi notioritas ad illā qō est ipos̄e. T. cō. 5. T. cō. 5.

Oppositum arguit auctoritate Aris. 7 cōmētatoris qui volūt q̄ vlia sint notiora quo ad nos ipsis singularib⁹: 7 pcludūt q̄ eȝ nati simus pcedere a nobis notiorib⁹ ad ea que sunt minus nota nobis opȝ ex vlibus ad singularia peruenire.

Ad qōnis solutionē sunt pintelligenda aliqua. Primū est intelligendū q̄ singulare quantū ad ppositū spectat dī duplr. Uno mō dicit singulare simplr. Alio mō dr̄ singulare in respectu: 7 hanc distinctionē innuit cōmētator. Singulare simplr est indiuiduū 7 vnū numero qō nō pdicat de plurib⁹ per se: vt sor. 7 plo. 7 silia. Singlare in respcū est illud qō est min⁹ vle 7 min⁹ cōe q̄ alterū: 7 hoc mō spēs spālissima dr̄ singularis respectu generis: q̄ est min⁹ cōis ipso genere. vñ pmē. ibi dicit q̄ Aristo. itēdit ibi per singularia spēs vlēs. Et vlterius pside rādū ē q̄ in hoīe est duplex cognitio .s. sensitiua 7 itellectiua: 7 iste due cognitiōes puenūt i hoc q̄ vtraq̄ sit p spēȝ receptā a re cognita q̄ spēs repsentat rē cognitā. differūt aūt in hoc: q̄ cognitio sensitiua est in orgāo corporeo: 7 sit p spēȝ q̄ ita repsentat vnū singulare q̄ nō alterū: cognitio aūt itellectiua est vlis 7 nō ē in orgāo corporeo: 7 sit p spēȝ q̄ repñtat q̄dditatē rei n̄ pcise vnū indiuiduū q̄dditatis. Qualr aūt itellect⁹ abstractus a mā pōt itelligere indiuiduū māle vt hūc hoiem ad pñs nō determio. ¶ Ulteri⁹ pside rādū ē q̄ vle pt accipi duplr vt cōiter dr̄ i logica: 7 i. 7. meta. vno⁹ pōt accipi p re q̄ denomiat vlis: 7 istud vle ē res q̄cūq̄ cui p nāȝ suā nō repugnat ēē in plurib⁹. Alio mō sumit vle p itētōe q̄ aliqd 7 formalr denomiat vle: 7 isto mō vle ē .i. pcept⁹ itellectualis quē hȝ itellect⁹ de tali re q̄ ē apta nata: vel cui nō repugnat ēē i plurib⁹. ¶ Dicitur aliq̄ q̄ ad rōēȝ formalē vlis p itētōe nō sufficit q̄ sit pcept⁹ intellectualis: sȝ reqrit respect⁹ ad plura supaddit⁹ .de q̄ aūt non est ad pñs disligēdū. Ulteri⁹ accipio q̄ vle ēē noti⁹ singulari nihil alio ē q̄ cognitionē vlis ēē pus in itellcu cognitiōe singularis: vt aial ēē noti⁹ hoie. nihil ē alio q̄ cognitōēȝ aialis pcedere in itellectu cognitōēȝ hoīs: 7 sic de alijs.

His visis possum⁹ dicere ad qōnē tria. Primo q̄ vle qō ē itētōe n̄ ē pus notū q̄ ad nos q̄ res singlaris: 7 statī pbat. q̄ res q̄ sūt i aia itellectiua n̄ sūt notiores q̄ ad nos ipsis reb⁹ sensibilib⁹ extrīsecis extra aiaȝ. hoc vr̄ hēri ex .3. d̄ aia. Sȝ vle p itētōe ē res existēs in aia itellectiua: vt pȝ ex dictis. ē .n. pcept⁹ itellectualis 7 vlis ei respectu ad plā supaddit⁹ .q̄re 7c. Maior apparet: sicut .n. res q̄ est in sensu .s. spēs rei sensibilis 7 ipsa sen-

satio non sunt prius cognite ad sensum q̄ ipse res existes extra aiam: vt manifestū est cuilibet intelligenti. Non.n. visus prius videt spēm ipsi⁹ coloris: aut visionē ipsius coloris q̄ ipsū colorem. silr aūt ꝛ in alijs. Et sic videt q̄ res existes apud itellm̄. s. spēs rerū intelligibiliū non sūt prius note itellectui q̄ ipse res. ꝛ ideo appet maior: ꝛ minor est euidens: q̄ vniuersale pro intētione est ipsa rei intellectio cū respectu ad plura sup additus vel saltē ipsa sola rei intellectio vt omnes confitentur. q̄re ꝛc. ¶ 2ᵒ dico q̄ cognitio itellectiua magis vlis prior est i itellectu nostro cognitione min⁹ vlis. ꝛ hoc dico ordine gn̄ationis: qḋ sic pbatur. Illud qḋ ducitur de potētia ad actū p medium prius peruenit ad mediū q̄ ad extremū: dūmō illud medium sit dispositiuū ad extremū: vt pz. 4. metaph. mediū enim est in qḋ prius trāsmutat transmutans: sed itellectus ducitur de potentia pura ad cognitionē minus vniuersalis tanq̄ ad quendā actū completū. ꝛ ipsa cognitio itellectiua magis vniuersalis est quid mediū inter potētiā purā ipsius itellectus ꝛ actū illū. Nam cognitio vlis est qdam actus respectu potentie itellectiue: ꝛ est quid potētiale ꝛ impfectū respectu cognitionis magis determinate. Vn̄ Commen. dicit. 1. metaph. q̄ scire aliqd in vli est scire ipm in potētia vt cognitio itellectiua aīalis fm q̄ aial potētialis est. s. ipfecta respectu cognitionis hoīs fm q̄ homo: silr āt ꝛ in alijs. q̄re ꝛc. ¶ Sz aliqs cauillaret ꝯtra istā rōnē: q̄ fm hoc ꝯceptus prime inne deberet prior esse q̄ ꝯceptus vlis subē composite: eo q̄ ille cōceptus est impfectus. Sed dōm q̄ non oꝫ illud qḋ trāsmutatur de extremo ad extremū puenire prius ad omnia media: vt dicit cōmen. 2. de aia. Nam ꝯceptus māe prime nō est dispō ad ꝯceptū sube composite sicut ꝯceptus magis vlis est dispositio ad ꝯceptum minus vlis: ꝛ mediū essentiale sed accn̄tale recipiēdi ipm: vt habet a Cōme. pmo meta. Notādū tn̄ circa hoc q̄ lz cognitio itellectiua min⁹ vlis sit in itellectu posterior ordie gn̄ationis: tn̄ est prior via pfectionis. hoc.n. est qḋ dicit Arist. 1. 9. metaph. q̄ ea q̄ sūt posteriora gn̄atione sūt priora pfectiōe. ¶ 3ᵒ dico q̄ cognitio sensitiua singularis simplr est prior via generationis q̄ cognitio vlis itellectiua: qḋ pz: q̄ cognitio que depēdet ab alia est posterior ea a qua dependet aliquo mō: sz cognitio itellectiua vlis dependet a cognitione sensitiua singularis hoīs: vt cognitio itellectiua hois depēdet ex cognitione sensitiua singularis hoīs. vt pz ex 3. de aīa. vn̄ deficiente aliquo sensu a natiuitate necesse est deficere sciam de sensibilibus illius sensus. vt pz p⁹ poste. vtrū aūt ois cognitio singularis simpli vt fortis sit prior apud itellm̄ q̄ cognitio itellectiua vniuersalis: hoc est magnū dubiū: ꝛ nolo ad pn̄s determiare de isto. ¶ Sz ꝯtra istā positionē isurgūt dubitationes multe. Prima est ꝯtra pmā ꝯnem. videtur.n. q̄ vlia que sunt intentiones sint notiora quo ad nos ipsis rebus singularibus: q̄ effectus rerū nāliū sunt notiores quo ad nos suis causis: sz itētiones rerū nāliū que vocant vniuersalia sunt qdā effectus rerū nāliū: vt oēs ꝯcedūt. res.n. nales intelligibiles faciūt suas itētiones in itellectu humano. saltē mediantibus fantasmatib⁹ ꝛ itellectu agente cooperāte vt fere oēs ꝯcedunt. Vn̄ ꝛ Commen. in. 1. metaph. dicit q̄ sciencia nr̄a cāuatur a rebus. quare ꝛc. ¶ Item si vniuersalia que sunt intētiones cēnt min⁹ nota quo ad nos ipsis rebus singularibus: tūc deberēt esse notiores fm nāꝫ ꝛ simplr. quēadmodū.n. illa que sunt minus nota simpliciter ꝛ fm nām sūt notiora quo ad nos. ꝛ ecōuerso: videt q̄ ea que sūt min⁹ nota quo ad nos sint notiora simpliciter ꝛ quo ad nām: ꝛ sic pz q̄ hmōi vniuersalia essent notiora fm nām q̄ res ipse. hoc aūt est falsum vt videt: q̄ notiora apud nām ꝛ simplr dicuntur illa que hn̄t plus entitatis vt omnes ꝯcedūt. Iste autem itētiones que sūt intellectiones respectu substātie non vident habere plus entitatis nec esse prioris entitatis: imo Arist. dicit q̄ aīal vniuersale aut nihil est aut posteri⁹: vt pz in pheuio de aīa. q̄re ꝛc. ¶ P̄. si vniuersalia essent minus ꝛ posterius nota quo ad nos ipsis rebus quarū sunt conceptus tūc scientia que traditur in Porphyrio nō deberet prius doceri q̄ scia predicamentorū Aristo. aut q̄ sciētia nalis: docet.n. illa scia vlia que sunt intentiones vt cōiter dr: doctrine aūt pncipium dr̄ esse a prius notis ꝛ cognitis nobis: eo q̄ a talibus homo faciliter adiscit. quare ꝛc. ¶ Alia dubitatio est ꝯtra 2ᵃᵐ ꝯclonem. si.n. vniuersalius est notius quo ad nos min⁹ vniuersali: vt aial homine: tūc ipsum minus vniuersale debet esse notius fm naturam ꝛ simplr. Nam ita vr̄ esse in reb⁹ nālibus q̄ nota minus nobis vident esse nota magis fm nām ꝛ simpliciter. Sed ꝯn̄a est falsum q̄ notius apud nām est qḋ hēt plus entitatis: vel qḋ est prioris entitatis vt acceptum ē. ¶ Ad primum possumus dicere q̄ effectus ꝛc. verum ē effectus sensibiles respectu naturaliū sunt nobis notiores ipsis substātijs ꝛ causis nālibus: sed effectus non sensibiles non oꝫ. Nūc aūt vniuersalia que sūt intētiōes nō sūt sensibiles: vt vult pho. q̄re ꝛc. ¶ Aliter diceret aliquis q̄ verum est de effectibus nālib⁹ qui remanēt in ipsis rebus nalibus nālib⁹ vt est motus ꝛ plura alia entium ꝛ hmōi entia talia: sed itellectio rei nalis nō ē remanēs effectus in ipsa re intelligibili: sed i recipitur in itellectu qui est icorporeus. quare ꝛc. ¶ Ad aliud aliquis diceret negādo ꝯn̄am cū dicebat q̄ ea que sunt minus nota nobis sūt notiora nāe. verū est in rebus que sūt extra aiam: nō aūt in rebus que sunt in aia est verū. nūc aūt ipsa vniuersalia sunt res exn̄tes in aīa humana. quare ꝛc. ¶ Aliter diceret aliqui ꝯcedēdo ꝯn̄am ꝛ ꝯn̄a. ꝛ cū dicebat q̄ itentiōes que sūt itellectiones respectu rerū naliū eēnt maioris entitatis q̄ ipse res nales. h dicūt esse verū saltē loquēdo de reb⁹ nalib⁹. Dicūt.n. q̄ eē artis in itellectu est lōge nobili⁹ q̄ eē artis extra aiaꝫ: silr āt ꝛ i alijs. de hoc aūt ad pn̄s nō determino. ¶ Ad aliud possꝫ dici q̄ Porphyrius n̄ tradit in suo libro doctrinā ꝛ sciaꝫ de vlib⁹ que sūt intētiōes ꝛ itellectiōes ipsarū rerū: sz de vlibus pro reb⁹ qb⁹ attribuunt itētiones: nec est scia realis q̄ illa cognitio vliū q̄ ipse dat ibi ꝯsidet ut pp ratiocinatiōis cognitionē vel istri sciēdi: qḋ est solum in logica: qḋ arist. ꝯsiderauit i pdicamētis de reb⁹ pdicamentalib⁹: vt ex eorū cognitōe iuuaret logic⁹ ad cognitōeꝫ suorū scibiliū, ppriorū. Et si qs veller dicere q̄ porph. ꝯsiderat ꝛ diffinit itētiones 2ᵃˢ i hitudine ad rēs: poterit dici e q̄ nō prius docet illa scia de vlibus: eo q̄ ipa sint nobis notiora q̄ res: sz q̄ cognitō eorū sunt necia ad cognitōeꝫ ꝛ doctrinā pdicamētorū arist. vt dicūt multi logicorū. Credo tn̄ salua pace ꝛ reuerētia cuiuscūqꝫ q̄ nō satis rōnabilr ē itroductū legere librū porphyrij añ librū pdicamētorū ari. imo ari. tradidit i predicamētis primam ptē logice. Primā dico ordīe doctrīe rōnabilis: ꝛ si esset vna pars logice distincta ab alijs prius eēt docēda doctrīa de quiqꝫ vniuersalibus q̄ de alijs rebus logicalib⁹: ipse aūt arist. bene sciuisset ꝛ prius tradidisset eam. Q̄ꝛ tn̄ sic ꝯsuetū est i istis tempozib⁹: ideo prius legat liber Porphyrij i nomine dn̄i. n̄.n. facile que ab antiquis ꝯsuetudinib⁹ cōprehēsa sūt sermōe trāsmutant: vt aristo. docet in 2. ethico. ¶ Ad aliā dubitatiōeꝫ pt ꝯcedi ꝯn̄a: ꝛ cū dicebat q̄ h est notius apud nām ꝛc. ꝯcedēdū est aliquo mō: n̄ autē simplr: ꝛ ita est in ,pposito. Nā lz hō quātū ad suā substātiā nō sit nobilioris aut perfectioris entitatis q̄ animal

T. c. 17. — Com. 51. — T. c. 15. — T. c. 30. — Com. 51. — T. cō. 8.

eo ꝙ vna ⁊ eadem est forma hoīs ⁊ aialis in hoīe. Alii aūt ⁊ in aliis fm cōem viam: tn̄ homo fm ꝙ stat sub apparēti a quo sumit̄ ꝓprius ↄceptus ipsius hoīs vt homo: ē nobilioris entitatis ꝙ aial: vt stat sub appenti a quo sumitur ↄceptus aialis vt aial est. Nā ratiocīari a quo sumitur ↄcept⁹ hoīs itellectualis est nobilioris entitatis ꝙ̄ ↄceptus sentire a quo sumit̄ conceptus aialis. ¶ Aliter dicerent aliqui ꝙ homo fm ꝙ homo est nobilioris entitatis ꝙ̄ aial in hoīe existens. dicunt enim ꝙ alia est forma substantialis per quā homo est homo ⁊ per quā homo est aial: ⁊ sic de ceteris: ⁊ semper forma inferior est nobilior ⁊ perfectior simpliciter forma superiori: sed de hoc inquiretur in questione sequenti.

Ad rationes pncipales dōm ē. ¶ Ad pᵃ cōcedēdū est totū vsq3 illuc vbi dicitur ꝙ vl'e est nobilioris entitatis: sed istud est negādū. Et cum dr̄ ꝙ vl'e ē icorruptibile: ⁊ singulare est corruptibile. Dicūt aliqui ꝙ veru3 est de singulari simplr̄ saltem mālī. ⁊ de isto non loqtur Arī. Sed singulare in respectu ita bene est icorruptibile sicut ipm vl'e. ¶ Aliter dicūt alii ꝙ ipm vl'e lic3 non sit per se corruptibile ipm tn̄ bene corrumpit̄ per accn̄s. s. ad corruptionē suoꝝ singularium. Destructio. n. pmis substātiis impoīe est aliquid alioꝝ manere: vt dicit Arist. in pdicamētis. Et cū dr̄ ꝙ icorruptibile est verioris entitatis ꝙ̄ corruptibile. Uerum est de eo qd̄ est icorruptibile: sed de eo qd̄ est corruptibile per accidēs l3 non sit corruptibile fm se ipm: nō oz ꝙ sit simplr̄ nobilius. gre ⁊c. Sed vtrꝝ hoc sit verum ꝙ vl'e est corruptibile solum p accn̄s bona difficultas ē ⁊ h3 videri in. 7. metaph. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ idem eē notius seu pus notum ⁊ posterius notū eade3 cognitione: ⁊ fm eandem ꝓprietatem est impossibile: s3 diuersis cognitionibus ⁊ fm diuersas ꝓprietates nō est icōueniēs. Nūc aūt ipsa cognitio vniuersaliū quā ponim⁹ priorem minus vniuersali: est alia a cognitione minus vl'i: ⁊ idō n̄ v3 ratio. ¶ Ad 3ᵐ solutū est p distinctionem posita3 in positione. ¶ Ad 4ᵐ cu3 dr̄ diffinitū ⁊c. possumus dicere ꝙ ea que ponunt̄ in diffōne possūt accipi duplr̄. Uno modo fm se ⁊ absolute: ⁊ sic sūt notiora quo ad nos ipsa specie diffinita: vt animal absolute est pus notū quo ad nos ꝙ̄ homo: silr̄ ⁊ in aliis. Alio modo possūt ↄsiderari talia fm ꝙ sunt diffinientia ipsam spēm: ⁊ hoc modo spēs que diffinit̄ ē notior quo ad nos quadā cognitione confusa ꝙ̄ sint diffinientia ipsam spēm siue ipsu3 hoiem. ¶ Ad 5ᵐ cum dr̄. partes ⁊c. ↄcedit̄ vt sunt partes: ⁊ cū dr̄ ꝙ minus vl'e est totum respectu vniuersalioris. Dr̄ ꝙ verꝝ est aliquo modo: ⁊ sub ista ratione ipm vniuersalius. s. vt est pars minus vniuersalis. s. pars diffinitiua est posterius ⁊ min⁹ notū quo ad nos. Sed ipm vniuersalius fm ꝙ est totū est nobis notius: ⁊ nihil ꝓhibet min⁹ vl'e esse aliquo mō totū respectu vlioris. s. totū diffinibile: ⁊ ipm vniuersalius esse totū respectu minus vlis. s. totū vl'e. Qualr̄ aūt ipsa spēs est composita ex gn̄e ⁊ dr̄ia videbit̄ postea. ¶ Ad 6ᵐ cum dr̄. illa que sunt difficiliora ⁊c. ↄcedit̄. Et cu3 dr̄: ista sunt difficiliora. dicūt aliqui ꝙ Aristo. loqtur ibi de vlioribus causalitate sic est deus ⁊ alie substantie sepate ad quas intellectus sic nostre se h3 ⁊c. Sed non seqtur de vniuersalibus fm pdicationē ⁊ de istis hic loqtur. ¶ Aliter pōt dici ꝙ vniuersalia pnt duplr̄ cognosci. Uno mō cognitione cōfusa ⁊ imperfecta ⁊ isto mō n̄ sunt diffiᵐᵃ ad cognoscēdū ipsis singularib⁹. Alio mō pnt cognosci cognitiōe pfecta ⁊ determinata. s. ꝙ cognoscant̄ ꝙ̄tum ad cōparationē ipsoꝝ adinuicem in identitate ⁊ diuersitate ⁊ ꝙ̄tū ad pdicata demonstrabilia de eis: ⁊ sic sūt multū diffiᵐᵃ: nec isto mō cognitio coꝝ est necessario prior cognitione singulariu3. Uñ quāuis facile sit cognoscere ens ⁊ vnū absolute ⁊ ↄfuse: tn̄ difficile est certitudinaliter ⁊ cōplete cognoscere identitatem ⁊ diuersitatem entis ad vnū ⁊ econuerso. Similr̄ drīam ⁊ identitatem ipsius entis qd̄ est essentia ad ipsu3 esse. similr̄ ⁊ in aliis. ¶ Ad 7ᵐ cu3 dicit̄. illud qd̄ est propinquius ⁊c. Concedo ꝙ non est noti⁹ sub illa rōne sub qua est ꝓpinquius minime noto. Et cū dr̄. vniuersale ⁊c. dico ꝙ ipsu3 magis vniuersale potest duplr̄ considerari. Uno modo fm ꝙ est minus perfectum minus vniuersali saltem ꝙ̄tum ad apparens sub quo intelligit̄: ⁊ h̄ modo non est pri⁹ notum. Alio modo pōt considerari ipsū magis vniuersale: vt pri⁹ cognoscit̄ suis singularib⁹ sensibilibus: ⁊ sic est notū pri⁹ quo ad nos vt hoc sentire vl̄ sensus prius occurrit sensui ꝙ̄ hoc ratiocinatū: ⁊ sic pus sit intellectio aialis que sumitur a sensu ꝙ̄ itellectio hominis que sumitur a ratiocinando. similr̄ aute3 ⁊ in aliis suo modo. ¶ Ad auctoritatē Arist. patet ex predictis. ¶ Ad aliam rōne3 de illo dicto Cōmētatoris que multos fac̄ dubitare ⁊ cogitare: ⁊ paucos aut nullos noui exposuisse illud dictū Cōmentatoris: ꝙ notioritas tot⁹ sensibilis apud sensum est causa notioritatis tot⁹ vniuersalis apud intellectū: ⁊ sic hoc est causa vt ipse dicit quare in rebus naturalib⁹ posteriora in eē sunt nobis notiora. hoc dicit in his vbis ⁊ ꝙ vniuersu3 illō. s. totum sensibile de quo locut⁹ fuerat est notius apud sensum: causa est quia vniuersalia intellecta sunt notiora apud intellectu3 ꝙ̄ sue partes intellecte siue ille partes sint species siue causa. sunt iter causa in hoc est ꝙ res posteriores in esse. s. accidētia sunt notiora apud nos ꝙ̄ cause. hoc aūt dictum est quā mirabile ⁊ occultu3. ꝙ enim aliquod totum sensibile sit prius notum apud sensu3 ꝙ̄ sue partes: cuiusmodi causabilitatem habent super hoc ꝙ cognitio itellectiua aialis precedat cognitionē hoīs aut sup hoc ꝙ motus ⁊ pluralitas entiū sint notiora quo ad nos ipsis substātiis nālib⁹. dato eni ꝙ sensus alicui⁹ hoīs nunꝙ̄ cognouerit aliquod totum sensibile quantum ad eius ptes seorsum ⁊ diuisim: tamē adhuc posset esse pus notus ipse motus ꝙ̄ substātia nālis. Forte dicēdū ꝙ nō fuit intentio Auerroys illā notioritate3 totius sensibilis apud sensu3 esse per se causa3 illius notioritatis totius vniuersalis: sed ꝙ ex hmōi similitudie. s. ꝙ totū sensibile est notius sensui ꝙ̄ eius partes diuisim. nota fuit ista veritas ꝙ vniuersale est pus nobis notū ꝙ̄ singulare. similr̄ ex illo īnotuit ista veritas ꝙ res posteriores in esse. s. accn̄tia sūt nobis vel quo ad nos notiora ꝙ̄ cāe. possibile enim ē aliquid eē cām cognoscēdi qd̄ nō est causa eēndi simplr̄. vñ videmus ꝙ Aristo. cum dixisset vl'e eē notius declarauit hoc per sile in toto sensato ita ꝙ illud fuit quodāmō medium ad ꝓbādū istā veritatē. ¶ Dubitaret adhuc aliqs ↄtertiā ↄnē ꝓpter vnū dictū cōmētatoris in pmo h⁹ versus finē illius capli. oēs igit̄ ↄria pncipia faciūt. Dicit. n. ibi cōmentator hec vba. ↄparatio inter ↄprehēsibilia ab itellectu ⁊ a sensu nō verificat̄ nisi qn̄ accipit̄ in respcū cōprehensionis cōis: cū igr̄ ↄprehensio itellectu alis sit vlis: ⁊ ↄprehensio sensus singularis simplr̄ non sit aliqua cōprehensio vniuersalis. videt̄ ꝙ nulla sit ↄparatio: vt dicere ꝙ singulare simplr̄ sit pus notum cognitione sensitiua ꝙ̄ ipm vl'e sit notū cognitione intellectiua. hec tn̄ comparatio ponebat̄ in 3ᵃ cōclusione. ergo mal'e. ¶ Ad h̄ posset dici ꝙ comprehensioni sensitiue ⁊ intellectiue non sit aliqua cōmunis comprehensio vniuoca: tamen bene pōt eis esse comprehensio cōmunis analogica ad istas. dicit̄ enim comprehensio fm analogiam de comprehensione sensitiua ⁊ de itellectiua: vt h3 videri. 3. de aia. ¶ Si aūt

Cō. 48.

queraē de qua prius dr comprehēsio dōm q̄ fm ordinē impositionis nois: prius dr de sensitiua ꝯprehēsione eo q̄ ista notior est multis. intātuȝ q̄ aliqui non cognoscūt aliam comprehēsionē nisi sensitiuam: ꝛ quidā antiquoꝝ non ponūt differentiam inter intellectum ꝛ sensum: vt pȝ in .2. de aia. ꝛ hos sequebaē quidam socioꝝ meoꝝ theologiȝans: qui frequēter dicebat se ītelligere colorem p visuȝ ꝛ itelligere sonum per auditum: sȝ fm ordinem nature rei prius dr comprehēsio de itellectiua q̄ de sensitiua: qꝛ comprehēsio itellectiua est simplr nobilior sensitiua qꝛ ad eā ordinaē sensitiua: dicēte Themistio .i. 2. de aia. quibuscūq mortalibus natura tribuit itellectū eisdē dedit sensus intrinsecos ꝛ extrinsecos in ministeriū rōnis .i. itellectus.

T.c.150.

℄ Aliter possȝ exponi illa auctoritas Commētatoris: vt sit propositio copulatiua talis comparatio iter comprehēsibilia ab itellectu non verificatur nisi cum accipiuntur i respectu comprehēsionis cōis: ꝛ hec copulatiua est vera: ꝛ debet sic legi ꝛ intelligi prima pars. comparatio iter ꝯprehēsibilia ab itellectu non verificatur nisi cum accipitur respectu comprehēsionis communis .s. intelligibilis. nec estȝ dicere q̄ comprehēsibile ab itellectu sit notius sensui q̄ illud aliud. Sed bene verum est dicere ꝛ proprie q̄ hoc comprehēsibile ab intellectu notius est apud itellm̄ q̄ illud aliud. Similiter aūt scda parȝ sic debet itelligi. comparatio iter comprehensibilia a sensu non verificaē nisi cum accipiē respectu comprehēsionis communis .s. sensitiue: opera dico qua comparātur adinicem diuersa comprehēsibilia etiam a sensu. non .n. eēt proprie dictū hoc comprehēsibile a sensu est notiꝰ apud itellectum q̄ illud: saltem non esset ita proprie dictum. hoc comprehēsibile sensu est notius sensui q̄ illud. Hāc aūt auctoritatē ꝛ eiꝰ declarationem quā posui: ideo hic vltimo iduxi: qꝛ mihi post ꝯsiderationeȝ alterius auctoritatis occurrit: sed tu potes eam ponere tanq̄ dubitationē: ꝛ ide soluere mō predicto. quare ꝛc. Questio .VI.

q

Uidam reuerēdus doctor ꝛ subtilis multū posuit q̄ cōceptus ꝯfusus spēi specialissime esset prius in itellectu q̄ ꝯceptus vniuersaliorum: vt siquis bene dispositus fm sensuȝ sentit iduiduū albedinis prius ꝯcipit ꝯceptu cōfuso albedinē q̄ colorem ꝛ q̄ qualitateȝ: silr autem ꝛ in aliis. ℄ Et hoc pbauit tribꝰ rōnibꝰ. ℄ Prima est. agēs nāle non impeditū approp̄inquatū suo passiuo sufficiēter disposito agit in ipm fm vltimū sue poᵉ. ergo agit effectum perfectissimū inq̄tum pt: sed ois ꝯcurrentia ad istum actū itellectus sunt oēs res nāles medie que precedūt oēm actū voluntatis ꝛ non impedite: vt pȝ. ergo ꝓducunt conceptum perfectissimum inquantum pūt. Ille aūt non est nisi ꝯceptus spēi specialissime. Si enim aliqs alius reputa ꝯceptus alicuius communioris qui sit imperfectior q̄ spēi specialissime: sicut pars ē imperfectior toto: sequitur q̄ illa non possunt in ꝯceptum spēi: ꝛ ita nūq̄ causarent illū. ℄ 2° dicit Auicē. 2. meta. caᵒ. 3. meta. est vltima ordie doctrine. ergo pncipia oium aliaꝝ sciarūȝ ꝛ termini illaꝝ possūt ꝯcipi ante pncipia metaphysice: qd n eēt si priꝰ oporteret ꝯcipi ens ꝛ hmōi talia. Et seqreē metaphysicā eē priorē ordie doctrie. ℄ 3° sic si oporteret precedere ꝯceptus vliores ante ꝯceptum talis spēciei: tunc sensu posito in actū de singulari ꝛ mouente sensum ꝛ itellectu soluto: oporteret magnū tps ponere anteq̄ ꝯciperet spēs illius singularis prio sensati: qꝛ prius oporteret itelligere predicata i quid communia de illa spē fm ordineȝ. ex hoc aūt vt dicit pȝ cā quare itelligat itellectus prius vnū itelligibile q̄ aliud: lȝ spēs plurium sint ei pñtes: hoc .n. non est a voluntate: cum tunc beat intellectus actū intelligēdi: sed huius cā est: qꝛ singulare vnius fortius mouet sensum q̄ singulare alterius: ita q̄ primū cognitū ab itellectu cognitione ꝯfusa est spēs specialissima cuius singulare efficacius mouet sensum prior: siue sit visibile siue audibile siue tāgibile: qdcūq3 enim indiuiduū prius mouet sensum: eiꝰ spēs priꝰ est cognita cognitione ꝯfusa: vt iste dicit. ℄ Et quāuis iste rōneȝ pulchre sint ꝛ subtiles: tñ sniam Ari. ꝛ cōem doctrinā tenēti possibile esset eas debilitare. ℄ Argueē .n. fm primā rationem q̄ ꝯceptus distinctus ꝛ diffinitiuus spēi specialissime: cuiꝰ indiuiduū fortius mouet sensum: prior est in itellectu via gñationis q̄ ꝯceptus ꝯfusus eiusdem spēi: accipiēdo ꝓnones illas eisdē: agens nāle ꝛc. sȝ ꝯceptus distinctus spēi specialissime cuius indiuiduum prius mouet sensum ꝛ fortius: est perfectissimus ꝯceptus in queȝ possūt cause nāles: ille .s. iduiduū pmo ꝛ fortius mouēs sensuȝ tñ itellectu agēte q̄re priꝰ ꝓducet intellm̄ distinctū illius spēi q̄ ꝯceptum confusuȝ: cuius oppositū vult iste hō qꝛ dicit q̄ totus ordo confuse cognoscēdi prior est. ℄ Contra 3ᵃᵐ rōnē sic oppono. Si ꝯceptus ꝯfusus spēi spālissime esset prior via cognitionis in itellectu q̄ ꝯceptus vlis: tūc singulari mouente sensuȝ i itellectu soluto oporteret magnuȝ tps ponere anteq̄ ꝯciperet genꝰ gñalissimū illꝰ spēi ꝛ illꝰ singularis: qꝛ priꝰ oporteret cognoscere pdicata cōia pdicata in qd de illa specie fm ordinē vsq3 quo pueniret ad genus gñalissimum. hoc aūt est inconueniēs: vt pȝ cuilibȝ itelligēti. Nā qlibȝ exercitatꝰ ꝛ hñs sufficiētē veritatē: statim sine magno tpe pōt ꝯcipere genus gñalissimū illꝰ spēi: vt ꝯcepto hoīe statim sine lōgo tpe pt ꝯcipe ipsam subam. ℄ Sed qꝛ ꝯ arguere n est soluere: ꝛ n ad mille iconueniētia qs deducat: iō dico alr ad istas duas rōnes. ℄ Ad pᵃᵐ dico q̄ singulari alicuius spēi mouēte sensuȝ ꝛ itellm̄ non īpedito: itellectus non est sufficiēter dispositꝰ ad ꝯceptū ꝯfusum spēi spālissime: nisi pcedētibꝰ aliquo mō ꝯceptibus vlioribus: ꝛ iō non fiet in itellectu ꝯceptus illius spēi ꝯfuse nisi aliquo mō pcedāt oēs ꝯceptꝰ vles pdicatoꝝ in qd de illa spē sic albedine pñte aeri nunq̄ iduceret suā spēm ꝛ itentionem i aere nisi aer eēt dispositꝰ lumine ꝛ dyaphanitate. silr mā pria si p possibile ponaē esse sepata ab oi forma ꝛ poneret posse recipe formā mixti ab aliquo agēte nālr non recipet eā nisi pcedētibꝰ formis eloꝝ qcūq3 mō. ℄ Ad aliā rōnē pt dici q̄ q̄tūcunq3 ꝯceptus vlior ꝯfusus sit i itellectu por via gñationis q̄ ꝯceptꝰ ꝯfusus spēi spālissime fm itētionē Ari. tñ n oȝ magnū tps apponere anq̄ cognoscaē suū genꝰ: qꝛ tales ꝯceptꝰ ordiati adinicē n hñt adiuicē tātā repugnātiā vel ꝯrietatē q̄ oporteret ad aduētū vel receptionē vniꝰ i aliq magno tpe corrūpi alteꝝ: ꝛ est sile argᵐ sic si diceret sic: si pñte albedie nunq̄ ageret suā itetionē in aere nisi oporteret aerē illuminari: tūc oporteret apponere magnū tps anq̄ ipa faceret itētionē i meᵒ. Hō aūt meᵐ seq n est verꝝ: iō nec illō sequiē. Et ꝯfirmaē solo ista: qꝛ certū est q̄ tot media sī inter ꝯceptū ꝯfusū spēi spālissime ꝛ ꝯceptū sui vlissimū: q̄t sūt media iter ꝯceptū vlissimū ꝛ ꝯceptū spēi spālissime. ℄ Ad aliā rōnē dico q̄ metaᶜᵃ pp hō n ē posterior ordie doctrie aliis sciētiis qꝛ ꝯceptꝰ vles suoꝝ scibiliū sint posteriores ꝯceptibꝰ spālissimoꝝ ꝯsideratoꝝ in aliis: posteriores dico via gñatōis. tales .n. ꝯceptꝰ simplices ꝯfusi n docēē: neq3 p doctrinā acqrunē: qꝛ fȝ lincon. i pᵒ poste. ꝓpe pnᵐ: n doceē nec addiscē: nisi illō qd cū pᵒ ꝯcipiē apparet nob dubiū vel falsū. Isti aūt ꝯceptꝰ icōplexi ꝛ confusi nec sūt dubij nec apparēt falsi: iō cū taleȝ nō doceant ex ordine doctrine nō est accipiēdus ordo doctrie ipsiꝰ metaphysice ad alias scias. Sȝ si q̄ras: q̄re ḡ metaphysica

poſterioꝛ eſt ordine doctrine.hoc eſt pro tāto foꝛte: quia complexa que in ea demonſtrant̄ ſunt difficilia multum ad cognoſcēdū certitudinaliter ꝛ vniuerſaliter: vt pꝫ in ꝓblematib⁹ que diſputant̄ in cathedris. ꝓhibet ex aliquibus cum ꝯcipiunt̄ ꝯceptibus ſimplicibus foꝛmari q̄ones multum dubitabiles ꝛ difficiles ad ſoluēduꝫ vtrꝫ: ens ꝛ vnuꝫ ꝛ eſſe ſint eadem inter ſe ꝛ ſimilia talia. ¶ Item poſſet dici ꝙ metaphyſica eſt poſterioꝛ ordie doctrie ratione illius qđ ꝯſiderat de vniuerſalibus cauſalitate: ſicut ē de ⁹: ꝛ alia principia abſtracta quoꝝ quiditas dꝫ per metaphyſicam cognoſci. Si aūt diceretur poſteri⁹ q̄tum ad illam partem in qua conſiderantur vniuerſalia predicatione.hoc nō eſt niſi qꝛ cognitio talium pertinet ad cādē ptē phie ad quā ptinent ꝑncipia abſtracta de quibus eſt ibi intētio ꝑncipalis. Concedo tamē ꝙ cognitione diſtincta: ꝑus cognoſcuntur magis vniuerſalia ꝙ cognoſcant̄ minus vniuerſalia cognitione diſtincta ꝛ perfecta.nunꝙ̄.n.haberetur perfecte ꝯceptus diſtinctꝰ hoīs: niſi prius haberet̄ cōceptus diſtinctus aīalis: ꝛ ſic de aliis ſuperioꝛibus que diſtincte poſſunt cōcipi: ita ꝙ ſicut cognitio confuſa aīalis precedit cognitionē ꝯfuſaꝫ hoīs: ita cognitio diſticta aīalis aliquo mō ꝑcedit cognitionē diſtinctam hoīs.ſ.ſicut pars precedit totum.cū n. aīal ponat̄ in diffōne hoīs oꝫ ꝙ in cuius diffōne ponitur diffinitio aīalis ſi debet ꝑfecte ꝛ oīno explicare diffiniri. Sꝫ qꝛ hoc ſc uerūt paꝝ exercitati in logi. a de hoc volui ſollicitari: hec aūt ad pn̄s ſint dicta ñ reprobādo doctrinā illius cuius intellm̄ nō attingo: ſed ad vitatis pleniorē inq̄ſitioneꝫ: ad quā oēs hoīes hn̄t deſideriū nalr.

¶ Neceſſe eſt igitur vnum eſſe principium aut plura.Tex.com.VI.

¶ Similiter naturalis non habet loqui de principiis an ſint ꝛc.Tex.commen.VIII. Q̄ó.VII.

Circa iſtud caplm̄ ꝑmo q̄rit̄. vtꝝ phs naturalis poſſit diſputare ꝯtra negātē ꝑncipia nālia. ¶ Arguit̄ prio ꝙ ſic.qꝛ ſicut ſe hꝫ metaphyſic⁹ ad pn̄ᵃ metaphyſicalia ſic ſe hꝫ nālis ad pn̄cipia nālia.hoc pꝫ p cōuenietē ſiītudinē: ſꝫ metaphyſic⁹ pt diſputare ꝯ negātē pn̄cipia metaphyſicalia: vt pꝫ in.4.meta. quare ꝛc. ¶ Item 2ᵒ ad illū ptinet diſputare ꝯtra negātem ꝑncipia nālia cuius ipa ꝑncipia nālia ſunt maxie ꝓpria. Videt̄ rōnabile: ſed ipſius phi nālis pn̄ᵃ nālia ſūt maxime ꝓpria vt manifeſtū eſt.qre ꝛc. ¶ Itē 3ᵒ ille qui pt demrāre ꝑncipia nālia poteſt diſputare ꝯ negātē ea: ſed nālis phs pōt demrāre pn̄cipia nālia.q̄re ꝛc. Maioꝛ pꝫ: qꝛ per eādem rōnem per quā oñdunt̄ aliqua veritas cōdecet illi querere hmōi veritatē: vt ſatis pꝫ in pmo poſterioꝝ. ꝛ mioꝛ eſt euidēs ex pmo hui⁹. vbi Ariſ. demrāt ipſam mām pmam q̄ eſt vnū principiuꝫ rerum nāliuꝫ. quare ꝛc. ¶ Item 4ᵒ arguit̄ auctē Ariſto. in iſto pmo lib⁹ vbi ipſe diſputat ꝯ parmenidē ꝛ meliſſum qui negauerunt principia rerum nālium: tn̄ in iſto libro tradit Ariſto. pmā parteꝫ phie naturalis quare ꝛc.

T.cō.9. T.c.52. T.cō.6.

Oppoſitū arguit̄ auctoritate Ariſto. in littera vbi dicit ꝙ naturalis nō hꝫ per ſe diſputare ꝯtra negantem pn̄cipia reꝝ nālium. Idem vult Cōmētatoꝛ ꝛ oēs expoſitoꝛes Ariſt. ¶ Et ꝓbat̄ rōne: qꝛ ſicut ſe hꝫ geometria ad principia geometrie ſic ſe hꝫ naturalis ad pn̄ᵃ nālia p ꝯueniētem ſimilitudinē: ſꝫ geometria nō habet per ſe diſputare ꝯtra negātem ſua ꝑncipia ꝛ ꝓpria: vt pꝫ in pmo poſterioꝝ. quare ꝛc.

Ad queſtionē eſt intelligendum ſicut dicit doctor ꝛ accipit̄ a Commētatoꝛe i iſto ꝑmo ſcie nālis ꝯſiderat ꝑncipia triplicia.ſ. ꝑncipia doctrine ꝛ nō ipſius eſſe ſimplr: ꝛ ꝑncipia eſſe nō doctrine: ꝛ ꝑncipia eſſe ꝛ doctrine. Sunt aūt ꝑncipia doctrine ꝛ nō eſſe ipſa accñtia per ſe reſpcū nālium ſenſibiliū: vt ē motus ꝛ pluralitas entiū: ꝛ exēplificat Cōmētatoꝛ ſimiliter: ꝛ ſunt q̄litates nāles per ſe ꝛ ꝓpe ipſoꝝ nālium que ducunt in cognitionē ſubarum nālium. ꝛ tn̄ non ſunt pn̄cipia ipſius eſſe ſimpliciter ſꝫ ſolū alicui⁹ eſſe accñtaliter. Principium aūt eſſe ſed nō doctrine eſt mā ꝑma ꝛ foꝛte ꝑmus motoꝛ: hec enim bene ſunt ꝑncipia reꝝ nālium: ſꝫ tn̄ non ſunt ꝓpꝛie ꝑncipia doctrine: qꝛ ꝑncipiuꝫ doctrine debet eſſe a faciliorib⁹ ꝛ faciliter cognoſcibile: vt habetur.5. metaph.caᵒ. de ꝑncipio. vbi Ariſt. dicit ꝙ optimū doctrine ꝑncipiuꝫ eſt a quo q̄s faciliter addiſcit. Faciliter aūt aliquis addiſcit per ea que faciliter cognoſcit: conſtat aūt ꝙ ꝑma mā ꝛ ꝑmus motoꝛ nō ſunt facilia ad cognoſcendū: imo plurima difficultas eſt ad cognoſcendū iſta ꝑncipia. Principia vo doctrine ꝛ eſſe ſūt ꝓpe foꝛme ſubſtantiales rerū nālium. Sunt eniꝫ quodāmō ꝑncipia doctrine inq̄tum per cognitionē ipſarū ꝛ tranſmotationis ſubālis que eſt ſm̄ foꝛmā ſubālem peruenimus ad notitiam ꝑme mā ꝛ ipſius ꝑuationis ꝛ potentie. Sūt aūt ꝑncipia eſſendi ipſis reb⁹ nālibus: vt manifeſtū eſt in ꝑmo ꝛ 2ᵒ h⁹. Et ideo foꝛme rerū nāliū aliqualiter ſūt ꝑncipia doctrine ꝛ eſſe. Dico aūt aliqualr: qꝛ foꝛme non ſunt oīo ꝑncipia ꝑma doctrine ſed innoteſcūt ex opib⁹ ꝓpꝛiis rerū nāliū q̄ ſunt actōes eaꝝ: vt pꝫ ex.2.de gen.ꝛ.8.meta.

Com. 8. T.cō.1.

His viſis pn̄t dici ad q̄oneꝫ tria. Primo ꝙ nālis phs non pōt reprobare illum qui negat ꝑncipia doctrine ptinentia ad ſciaꝫ nāleꝫ dico per ſe ꝛ directe. Et hoc ſtatim ꝓbatur: qꝛ ille qui non pōt demonſtrare ꝓpꝛie ꝛ per ſe ꝑncipia aliqua: nō pōt diſputare ꝯtra negantem ea.idem enim eſt ſillꝰ quo demonſtratur aliq̄ ꝯ ꝛ quo ꝯtradicitur neganti: vt pꝫ in logica. Sꝫ nālis nō poteſt demonſtrare ꝑncipia doctrine: qꝛ vel demonſtraret ea demonſtratione oſtēſiua vel demonſtratione ad ipoſſe: ꝛ hᶜ eſt diuiſio ſufficiēs: vt pꝫ ex ꝑmo poſte. nō demonſtratione oſtēſiua: qꝛ iſta debet ꝓcedere ex aliquib⁹ notioꝛib⁹ ꝯᵐᵉ.nūc aūt ipſis ꝑncipiis doctrine nihil eſt notius quo ad nos in ſcia nāli: vt in ſcia nāli nihil eſt notius quo ad nos q̄ ꝙ motus ſit. vnde Ariſt. dicit. ſubiciamt̄ nobis nālia moueri. ¶ Iteꝫ nihil addiſcitur: ꝛ per ꝯñs non demonſtratur niſi qđ cū ꝑmo ꝯcipimus eſt nobis dubiū vl̄ apparet falſuꝫ ꝛ poſt dubitationē vl̄ oppoſitionē ꝯtradicētis manifeſtat̄ eius veritaſ nobis vt pulcherrime dic̄ lincon̄.i ꝑmo poſterioꝝ ꝓpe pn̄ᵐ. Nullus aūt ſane mentis ꝯcipiens motū dubitat iſtaꝫ qꝛ ſenſui eſt euidens.igr̄ nō pn̄t demonſtrari demonſtratione oſtēſiua nec demonſtratione ad impoſſe: qꝛ iſta ꝓcedit ex aliquo falſo conceſſo ab aduerſario ꝛ aliquo vo coaſſumpto: ꝛ ꝯcludit aliq̄d manifeſtū⁹ ex cui⁹ interēptione reuertit̄ ad interēptionē illi⁹ falſi ꝯceſſi: ꝛ ad ꝯcludēdū ei⁹ oppoᵐ eē veꝝ: ꝛ h̄ nō latet ſciētibus logicā.ſi igr̄ ꝑncipia doctrine demonſtrarent̄ negāti opꝫ qđ aliq̄d eēt manifeſtū⁹ falſuꝫ q̄ oppoᵐ ipſoꝝ ꝑncipioꝝ: ꝛ h̄ eſt falſuꝫ. Nā ſicē ꝑma ꝑncipia doctrine ſunt in ſcia nāli notiſſima in ſua vitate ſic coꝝ oppoſita ſunt notiſſima in falſitate ſua ſic cuiꝫ ſe hꝫ in ſciētiꝭ: vt dic̄ Ariſt. ꝑmo poſterioꝝ. vt ſi notiſſimū eſt in ſua vitate notīc eē: ipꝫ.n.nō eſſe notiſſimū eſt in ſua falſitate: ꝛ ponēs motū nō eē nō poſſet deduci ad aliq̄d manifeſtū⁹ falſuꝫ.q̄re ꝛc. ¶ 2ᵒ dico ꝙ nālis hꝫ pōt diſputare ꝯtra negantē ꝑncipia nālia que ſunt ꝑncipia ipſi⁹ eē ꝛ nō doctrine: ꝙ ꝓbat̄.qꝛ ille qui pōt ꝓbare aliq̄ ꝑncipia eſſe poteſt redarguere illum qui ea negat: vt manifeſtum eſt cuilibet intelligēti. Nam per eandē proceſſum oſten-

dātur aliqō complexū & redarguit negās ipm: sꝫ phs naturalis bñ pōt demōstrare pncipia ipsiꝰ eē que nō sunt pprie principia doctrine: vt pꝫ p Aristo. q̄ demōstrat primā mām eē. & silr in. 8. huiꝰ demōstrat pmū motorem eē. q̄re &c. ℂ 3° dico q̄ nālis bñ pōt disputare ꝯtra negātē pncipia doctrine & esse. s. formas subales nāles: qꝛ illō q̄ aliqd est notiꝰ ꝯsideratum in scia nāli cuiꝰ notitia pōt necessario ꝯcludi esse: pōt demonstrari in scia nāli: & p ꝯsequēs pōt redargui negās ipm. Sed aliquid ꝯsideratum in scia nāli est notiꝰ ipsa forma subali: & ex illo pōt ipsa forma substātialis necessario cōcludi eē. q̄re &c. Maior est nota: qꝛ oīo est sillogismus ex notiorib' nobis & ppriis de necessitate ꝯcludens. Minor ppositio est nota: nā factio seu pductio rei nālis est aliqd notiꝰ ipsa forma substantialis & ex ea pōt necessario ꝯcludi ipsa forma subalis esse: cū n. sensui saltē iteriori. s. cogitatiue manifestuꝫ sit rem nālem fieri seu pduci postq̄ nō est opꝫ q̄ fit ab aliq pducte, ppinquo & p se & cuꝫ ipa mā rei facte nō faciat ipsam rem factā: sꝫ sit in poꝰ receptiua ad eā: vt aq̄ non faciat ex seipsa piscem quēadmodū: nec lutum faciat ex seipso vas sꝫ artifex: oꝫ ergo q̄ ipsa mā sit subiecta & q̄ ibi sit aliqō aliud pncipiū pducēs rē nālem: illud aūt est forma subalis. q̄re &c. ℂ Alie sūt demōstrationes pñt induci ad demonstrādū formas subales esse. Sed quod dictum est loco exempli sufficiat ad pñs. ℂ Et est ꝯsiderandū q̄ licet nālis phs nō possit p se & p habitum scie nālis disputare ꝯ negantes prima pncipia sue doctrine vt ōnīum est. Tñ alius phs precipue metaphysicus pōt contra eos disputare: qꝛ ipe ꝯsiderat ens & vnū & subam & qualitatē & actū & potētiā & alios modos entis prios: ex q̄bus pñt formari rōnes contra eos, pcedentes ex concessis ab eis: & hoc modo, pcedit Ari. ꝯtra ipsos i caplo pñti: vt pꝫ inspicienti. & hoc facit per habitū phie pme: vt ipsemet · ſtēdit in his verbis: hꝫ. n. ad phiam hic respectus. i. ꝯsideratio eoꝝ ex quo disputādū est ꝯtra antiq̄s hꝫ vnā partē ad phiā. i. ad metaphysicā que dr phia absolute per antonomasiam. i. excellentiam. ipsa enim est principalissima omnium habituum intellectualium.

Tūc ad rationes. Ad pmā dōm est q̄ sile est in hꝫ q̄ vtraq̄ ꝯsiderat sua pncipia: sꝫ dissimile est in alio: qꝛ phs pmus ꝯsiderat ens inq̄tū ens & oīa sub rōne entis: iō ipe hꝫ disputare ꝯ negantē pncipiū pmū qō formaē de ente: precipue qꝛ pmū pncipiū ꝯcedit quocūq̄ ꝯcesso vt hꝫ videri in. 4. metaph. sꝫ phs nālis nō ꝯsiderat p se ista pncipia mãe p que pōt, pcedere ꝯtra negātes pmū motū & pluralitatē entiū: iō nō pōt disputare contra negātes ista. ℂ Sed aliqui dubitant hic: qꝛ sic metaphysicus cōsiderat aliqd qō ꝯcedit q̄cunq̄ ꝯcesso: sic nālis ꝯsiderat aliquid qō ꝯcedit quocūq̄ ꝯcesso vt motū vlr & quicquid ꝯcedit: oꝫ q̄ ꝯcedat motus: non. n. potest ꝯcedi sine sermone: & sermo non pōt fieri sine motu aeris. q̄re &c. sꝫ metaphysicꝰ pōt disputare ꝯtra negantē suū pnm: eo q̄ illō ꝯcedit quocūq̄ ꝯcesso. g̃ nālis phs poterit disputare cōtra negantē suū pncipiū. s. motū: eo q̄ illud ꝯcedit quocūq̄ ꝯcesso. ℂ Ad hoc pōt dici q̄ nō est sile de pncipio pmo complexo & de motu q̄tum ad ppositū: qꝛ si pmuꝫ pnm complexuꝫ ꝯceditur quocūq̄ ꝯcesso: hoc est, pper cōitatem ipsiꝰ entis de quo constituit primū pnm. s. non contingit idē simul esse & nō esse: vt pꝫ. 4. metaph. ita q̄ ipm concedi quocunq̄ concesso, puenit ex pte sua & ex cōitate sua ad oīa vera: sꝫ q̄ motus ꝯcedat quocūq̄ cōcesso hoc non, puenit ex parte ipsius motꝰ: eo q̄ sit cōis ad omnia entia: sed forte, puenit ex parte ipsius ꝯcedentis qui non pōt ꝯcedere sine motu: vt arguebat. ℂ Aliter diceret aliquis q̄ ipse motus non conceditur quocūq̄ cōcesso de actu significato: sꝫ solū de actu exercito. Primū aūt pncipiū complexum qō pertinet ad metaphysicum ꝯceditur de actu significato qō est determinate verum. ℂ Item lꝫ sm veritatem ille qui negat motum ponit motum de facto: tamen iste qui negat omnino motū hoc nō concederet: ideo naturalis nō haberet contra illum: sed ille qui negat pmum principiū complexum necessario cōcedit q̄ vox sua significet aliquid: aut ipe eēt similis plātis & deterior brutis: vt dicit phs in. 4. meta. Hoc aūt concesso ineuitabiliter ꝯcludit q̄ non de quolibet: verū est simul esse & non esse: vel affirmare & negare: vt Aristo. deducit ibidem. ℂ Ad 2am rationem cū dicitur. ad illud &c. Veꝝ est si sint propria ei & si sint occulta vel minus nota. Sꝫ si sint notissima nō oportet. Sic autem est de principijs doctrine apud phm nālem. quare &c. ℂ Alie due rōnes solute sūt ex dictis. ℂ 3a enim bene concludit de pncipijs que nō sunt pncipia pria doctrine q̄ nālis demonstrat ea: & hoc est cōcessuꝫ. ℂ Ad auctoritatem Aristo. in oppositum dico q̄ ipse non disputat contra parmenidem & mellisum per habituꝫ philosophie naturalis sed per habitum phie prime: vt ipse dicit in littera: pro tanto tamē coactus fuit illam disputationem ordinare inter partes huius sciētie: qꝛ illi phi deficiebant & errabant contra res naturales. quare &c.

T. c.9
T. c.10
T. c.10

ℂ **Principium autem maxime proprium: qm̄ multiplr dr id qō est.** T. c. XIII. Qō. VIII.

q

Uerit hic. Utrū ens sit vniꝰ rōnis ad subaꝫ & ad accñs. ℂ Arguit prio q̄ sic: qꝛ illō qō ē subm vniꝰ scientie est vnius rōnis. Nā vna sciētia est que est vniꝰ generis subiecti: vt pꝫ in prio posterioꝝ. Sꝫ ens est subm vniꝰ sciētie. s. metaphysice: vt pꝫ in 4° metaph. ℂ Itē 2° qō predicat de aliquo & nō predicat equoce: nec denominatiue predicat vniuoce: & per ꝯñs est vnius rōnis. nō enim sūt plures modi pdicandi: vt pꝫ in pdicamētis: sed ipm ens predicat de substantia & accidente non equiuoce: qꝛ tūc non esset subm alicuius sciētie: vt pꝫ ex. 4. metaph. nec predicat denominatiue: qꝛ talis pdicatio est accidētalis: vt pꝫ ex predicamētis. ens autēꝫ predicat de quocūq̄ essentialiter. ergo relinquitur ipsum vniuoce predicari. Uniuoca autem sūt vnius rationis: vt dicitur i predicamētis. quare &c. ℂ Item 3° qō est obiectū vniꝰ virtutis cognoscitiue est vnius rationis: cum virtutes per actus distinguātur & actꝰ per obiecta: vt patet. 2. de aia. Sed ipsum ens est obiectum vnius potētie. s. intellectus vt dicitur cōmuniter. quare &c. ℂ Item 4° illō ex quo cōstituitur primū principium complexum est vnius rationis. Sꝫ ens est hmōi. quare &c. Maior pꝫ: quia ipsum primum pricipium complexum est vnum & complexum est vna propositio: & non est vnum ex suppositiōe: & hoc nō esset si cōstitueretur ex aliquo multiplici: & minor pꝫ per Aristo. in. 4. metaph. vbi dicit q̄ hoc est primū principium complexum: nō cōtingit idem simul esse & nō eē. quare &c. ℂ Item 5° illud quod primum producitur a causa maxime vna est vnius rationis eo q̄ causa & causatum debent proportionari: vt in. 2. phy. Sed ipm ens est primum causatum a causa maxime vna. nam prima rerum causatarum est esse: vt patet in libro de causis.

T. cō.i.
T. cō.2.
T. c.33
T. cō.9.
T. c.58.

Oppositū arguitur hic auctoritate Aristo. qui dicit q̄ ipsum ens dicitur multipliciter quod non esset si esset vnius rationis ad substantiaꝫ & ad accidens: quod enim est vnius rationis ad aliqua non dicitur de eis multipliciter.

De ista qõne sunt opiones diuerse. Quidam n. dicunt q ens est vnius rõnis 3ᵉ distincte a rõne sube z a rõne accidentis: quod pbant rõnibus prius adductis: z pcipue fundant se super B q ipsum ens habet vnum modum essendi seu vnum apparens in substantia z accnte. l. esse formalr per se. Naz ipsa substantia est ens per se z formalr: z accns est ens p se formalr: q̄uis enim ipsum sit subiectiue in substantia: tamen non est ens per ipsam substãtiam formalr. l. q ipsa substantia sit formale pncipiũ per qd est ipsum accns imo seipso z nõ aliquo alio ẽ ens formalr: z ab isto modo essendi cõi põt sumi vnus conceptus itellectualis diuersus a conceptu sube proprio z a conceptu accntis proprio. Dicunt tñ qdam istoz q licet rõ entis sit vna sz se ad substãtiam z ad accns: tñ per prius predicat de substãtia q̄ de accnte. z ideo dr q ens non est pure vniuocũ sed analogum quocũqz modo. Nam suba ipsa est prius z verius ens formalr q ipsum accns. Et per hoc soluit omnes auctoritates Aristotelis z Cõmẽtatoz. ℂ Sz istud nõ placet aliqs ppter multa. Primo qz si ens esset vnius rõnis ad substãtiaz z ad accñs: tũc esset genus cũ predicaret de eis essentialr: z sm vnam rõnem. hoc aũt reputat icõueniẽs sm Aristo. z Porphyrium: nec valet si dicatur q illa ratio per prius participatur a suba q̄ ab accidente: z ideo nõ est pure vniuocũ: qz similr diceretur q ratio aialis per prius z pncipalius iuenit in homine q̄ in aliqs spẽbus z vniuersalr spẽcies eiusdẽ generis nõ possunt cõparari ad seinuicem esse eque perfecte nec equaliter habere rõnẽ illiᵘ generis. põt itaqz sic opponi: si participatio alicuiᵘ modi essendi sm magis pfectũ z minus pfectũ impediret vniuocũ: sequitur q animal nõ esset vniuocũ ad hoiez z ad alia aialia cũ homo participet ipm multo fortiᵘ q̄ cetera aialia. ℂ Item si ens esset vnius rõnis distincte zc. tũc sceptus decem predicamẽtoz nõ essent simplicissimi z pmi: qd pz esse falsum per Porphyriũ: qui dicit q decem genera pdicamẽtoz sũt decem pma pncipia rerum: z pz sñia qz semp cõceptus inferior: is est compositus aliquo modo ex cõceptu superioris: vbi superius habet vnũ sceptũ distinctũ: hec aũt ratio nõ est multũ euidens: qz supponit vnuz qd est forte eque dubiũ: vel magis pposito. l. q sceptus inferioris sit sceptus compositus ex pluribus sceptibus: z hoc multi negãt: sz de hoc visum fuit aliqd prius. Item ista positio videtur aperte stra Aristo. intẽtionẽ in. 4. metaph. vbi ipse exemplificãs multiplicitatẽ entis exẽplificat de salubri qd dr sm diuersas rões vt maifestum est ibidem. Nec valet q ipsi dicũt de illo modo essendi sube z accntis: qd pz: qz esse per se formalr sube est idez essentialr cum ipsa suba: z similiter esse formaliter accidentis: vt ipsimet concedunt nihil aliud est q̄ modus essendi sui ipsius. Unde sicut substantie z accntis non est vnus modus essendi cõis: sic esse formalr non est vnus cõis modus essendi illis. ℂ Item aliqui sic argumẽt: predicatũ non predicat essentialr de modo ẽendi a quo sumitur ratio ipsiᵘ termini: vt aial nõ predicat de illo modo ẽendi qui est sentire vel sensus a quo sumit ratio aialis: z homo nõ predicat ẽentialr de rõcinari vel rõnali vritate a quo sumit ratio hois. Tunc arguit sic: ille modus ẽendi. l. esse formalr aut ẽ ens vel nõ ens. si nõ ens: tũc est derisoriũ q ratio itelligẽdi entis sumat a non ente. si est ens tũc ens pdicaret ẽẽntialr de mõ ẽendi a quo accipit ratio entis: qd videt esse impossibile. ℂ Itẽ modus essendi a quo sumit conceptus alicuius rei debz ẽẽ modus essendi. cuiuslibet sceptũ sub significatione illius termini: vt modus aialis est modus ẽendi cuiuslibz animalis. Silr aũt z in aliqs. si ergo esse formalr est modus ẽendi a quo sumit rõ sceptᵘ entis: tũc ẽẽ formalr est modus ẽendi cuiuslibz entis: tũc aũt cũ ipm ẽẽ formalr sit qddã ens: ipz ẽẽ formalr erit modus ẽendi ipsiᵘ esse formalr: z sic pcedit in isinitũ in modis ẽendi p se ordinatis: aut idẽ ẽẽt modus ẽendi sui ipsiᵘ: qd videt ẽẽ ipole.

ℂ Et ideo dico aliter ad questionez: z dico tria. Primo dico q ipm ens non est vnius rõnis 3ᵉ distincte a rõnibus decem predicamentoz. Et hoc pbatur rationibus predictis: tum qz esset genus: tuz etiã qz haberet aliquẽ vnũ modum essendi cõem substantie z accidenti: qd est valde remotũ. qre zc. ℂ 2ᵒ est dicendũ q ipm ens non est pure equiuocũ qz de ipo vt de subro nõ eẽt vna scia: vt vult Aris. in 4ᵒ meta. Sz sñs est falsuz: vt pz ibidez. ℂ 3ᵒ dico q ipsum ens est analogũ: qz illud qd dicit de diuersis sm diuersas rationes ordinatas sz priᵘ z posteriᵘ: ita. s. q prius dicit de vno: z posteriᵘ de alio: z de posteriori nõ dicit nisi in habitudine ad ipm pmuz. s. vt est aliqd illius pmi: dr analogice de illis: hanc recipio pro manifesta: sed ipm ens dr de substantia z accnte sm diuersas rõnes ordinatas sm priᵘ z posteriᵘ ita q de posteriori dr in habitudine ad prius vt est aliqd eius: de suba enim dr prius sm rõnẽ substantie que est per se subsistere vel substare: z dr de accnte sm rõnem suã que est inherere: z non dr de accnte nisi in habitudine ad substãtiam inq̄tum. s. est aliquid ipsius substãtie entis. s. q̃litas vel q̄titas ipsius substantie vel actio. qre zc. ℂ Itez pbatur rõne antiqua q non sit vnius rõnis cõmunis substantie z accidentis: qz illa ratio vel esset ratio entis absoluti z sic esset ratio substãtie z non conueniret accidẽti: vel esset ratio alicuius alterius accidentis: z sic esset ratio accidentis z non competeret substantie. T. cõ. 2.

ℂ Sz hic sunt difficultates. Prima est cõmentatoris: qz si ens nõ eẽt vniᵘ rõnis tunc genus pdicaret de dria per se qd reputãt ipole: sz Ar. 3. metaph. z. 6. topi. z pz sñia qz dicendo rõale est ens: aut ibi ens pdicat sub rõne substantie: aut sub rõne accntis: aut sub rõne cõmuni distincta ab vtraqz. si pmo modo tunc cũ substãtia sit genᵘ pdicatur genus de dria p se. Si 2ᵒ mõ hoc est ipole: qz rationale nec est substãtia nec accns. Si 3ᵒ modo habet ppositũ. ℂ Itẽ aliqui dubitãt sic. Omne cõmune qd põt ẽẽ notũ z certũ de aliquo de quo nullũ inferiorũ suoz põt esse notum z certũ: est alterius rõis ab vnoquoqz suoz inferioz: sed ens põt esse notũ z certũ de aliquo de quo non est certum q sit substãtia nec q sit accidens. qre zc. Maior ppositio nota est: qz si aliqd cõe non differret re nec rõe a suis inferioribᵘ: tũc de quocũqz id esset notũ z certũ: opoiteret ẽẽ notũ aliqd suoz iferioz vel significatoz: sic qz canis dicit sm diuersas rões de latrabili z pisce z sidere: si nõ differt ab illis sm rõem cõem vnã: opz de quo cognoscit canis cognoscat vel stella vel latrabilis vel piscis. similr aũt z in aliqs. Et sic pz maior. z minor declarat: qz qdã antiqui cognouerũt z crediderũt firmiter q lumen sit ens. z tamẽ dubitauerunt vtrũ esset substantia vel accns: ita q nec esset certũ eis q esset substãtia nec q esset accidẽs. similr dr q aliqui cognouerunt animam esse ens: z tamen non cognouerunt verum eẽt substantia vel accidẽs. quare zc. Et hoc est q aliqui arguunt sub aliqs verbis. vnus z idem cõceptus non potest esse certus z dubius alicui eidem simul: sed cõceptus entis est certus alicui cui est dubiᵘ cõceptus substãtie: z cõceptus accidẽtis: vt patet ex dictis. Et cõfirmat per experimentum. Unde videmus enim q si quereremus a puero vel a rustico de aliquo verum sit ens ipse responderet q sic: z si quereretur ab eo verum sit substantia vel accidens

nescit quid debeat rñdere: qḋ nõ videt nisi q̃ ens est alterius rõnis. q̃re ⁊c. ¶ Ad p̃mã dubitationẽ dicũt aliq̃ q̃ ista ꝓpositio: rõnale est ens: nõ est vera nisi de ipomet rõnali ⁊ sub rõne ꝓpria rõnalis: ⁊ ideo genus nõ predicat de differentia per se: nec oꝫ ens hr̃e vnam rõnem: ⁊ de hoc fuit visum in q̃one de subiecto phie nãlis: vbi dictum fuit q̃ ens non significat rõnale sub ratione ꝓpria rõnalis. Nam ens actu extra aiam nõ significat nisi decem p̃dicamenta sub suis p̃mis rõnib⁹: ideo in ꝓpositione in qua predicat ens non predicat rõnale sub rõne ꝓpria ipsi⁹: eo q̃ in ꝓpositione nõ predicat nisi illud qḋ significatur p terminuꝫ positum in loco p̃dicati. Qualr aũt soluit hec rõ q̃rat in 3ª questiõe que est de subo scie naturalis. ¶ Ad aliud dubiũ dicũt aliqui q̃ si q̃s cognoscit de aliquo qḋ sit ens oportet q̃ cognoscat q̃ sit substãtia vel accidens sub disiunctione: licet non sit necesse q̃ sciat determinate ipsam esse substantiã vel determinate ipm esse accidẽs. Sed istud non videt sufficere q̄ si determinate cognoscitur aliquid de aliquo sub ratione entis. tñ nõ cognoscit determinate sub rõne substantie: nec determiate sub rõne accidẽtis: oportet ergo q̃ ratio entis sit alia ab vtraq̃ illaꝝ: detur. n. q̃ penitus sit eadem cũ ambabus oꝫ q̃ habẽs rõnem entis determinate opꝫ q̃ habeat vel determinate rõne substãtie vel determinate rõne accidentis. ¶ Et ideo dico aliter ꝯcedẽdo maiorem ⁊ negãdo minorẽ: imo credo q̃ quicũq̃ cognoscit certitudinalr cẽ ens: ꝯcipit ipm determiate ꝯceptu substantie vl' deteriate ꝯceptu accñ[t]. ¶ Et cũ dr̃ q̃ aliq̃ sũt sciẽtes lumẽ cẽ ens: tñ nesciuerũt ipꝫ cẽ subaꝫ. Dico q̃ h̃ n̄ fuit pro tãto q̄ ipsi intelligerẽt lumẽ intellectu aliq̃ qui non esset itellectus substãtie nec intellectus accidẽtis: immo necessario cõceptus quẽ habuerũt de lumine s̃m rei veritatem vel erat ꝯceptus substãtie ita q̃ non accidentis vel erat cõceptus accidentis: ita q̃ nõ substantie. Nam ille intellectus vl' representabit ens per se subsistẽs: ⁊ sic esset intellectus substantie: vel representabit ens inexñs alteri: ⁊ sic esset ꝯceptus accidẽtis. Q̄ autē ipsi nesciuerũt dicere vtrum esset substãtia vel accidẽs hoc fuit pro tãto q̄ nesciuerũt quid nois rõne substãtie ⁊ accidentis: sed si cognouissent quid dicit noie substãtie ⁊ noie accidentis statim cognouissent q̃ ipm lumẽ esset accñs ⁊ q̃ concipiebant ipm vt accidens. ¶ Et p idem dicendum est ad aliud dubiuꝫ de ꝯceptu. ¶ Silr ad experimẽtum de puero ⁊ rustico: dicẽdũ est q̃ puer ⁊ rusticus bene intelligit quid nominis entis sed nescit quid nois substantie ⁊ accidẽtia: q̄ ista sunt noia physica que nõ referunt ad sua significata nisi per exercitatos aliq̃lr in phia. Unde si puero vel rustico exponeretur quid dr̃ substantia ⁊ quid accidens: de quocunq̃ qḋ concedit esse ens statim ꝯcederet ipsum esse substãtiã determinate ⁊ non accidens vel determinate accidẽs ita q̃ non substantiaꝫ. ¶ Et si quis causa orationis diceret se experimentaliter cognoscere q̃ ipse concepit aliquid vt ens: ⁊ tñ non habet de illo ente conceptuꝫ substãtie nec accidẽtis: nõ crederem ei: non. n. est necessarium qḋ quilibet dicit estimare: vt dicit Arist. l. 4. metaphy. Potest ergo dici ad maiorẽ cũ dicebat omne cõe ⁊c. Uerum est si illud contingat s̃m ignorantiam rei: sed si ꝯtingat s̃m ignorãtiaꝫ quid nominis nõ opꝫ: modo q̃ aliquis cognoscat de aliquo q̃ sit ens ⁊ ignoret an sit substãtia vel accidẽs: hoc non est s̃m ignorantiam rei: sed s̃m ignorãtiam q̃d noiꝫ: ⁊ tu ꝯsidera ꝓpriam solonẽ ⁊ manifesta eam s̃m dicta. ¶ Sed adhuc aliqui dubitant sic: ista propositio est vera. Substantia est prius ens ⁊ perfectius q̃ accidẽs: aut igitur ibi sumitur ens pro substantia aut pro accidente aut pro ente in communi sub rõne tertia. Si pro substãtia hoc est inconueniens quia tunc erit sensus q̃ substantia est prius substantia q̃ accidens sit substãtia: qḋ est ridiculum: q̄ nunq̃ ipsum accidẽs est substãtia. Si vero sumat ibi ens pro accidẽte adhuc ẽ magis incõueniẽs: quia tũc erit sensus q̃ substãtia prius est accidẽs q̃ accidẽs qḋ est impossibile. Si tertio modo habet ꝓpositũ. Hec qdem ratio videtur multũ apparẽs ⁊ reputant eã demonstratiuã nonnulli quã ideo vltimo induxi q̄ non est ita cõis sicut alie saltem apud doctrinaꝫ illoꝝ quos noui. Et potest sic responderi ad istam rõneꝫ vt dicatur q̃ ibi sumitur ens pro substãtia: sed nõ propter hoc erit sensus q̃ substãtia sit p̃us substantia q̃ accñs sit substantia: sed erit sensus q̃ substãtia sit prius substãtia q̃ accidẽs sit accidens: ⁊ hoc est verum: sicut enim substantia est prior saltem naturaliter accidẽte sic etiam substãtia est prius naturaliter substãtia q̃ accidẽs sit accidens: ⁊ hoc non est inconueniẽs. Similr cum dicebatur q̃ substantia est nobilius ens accidẽte: forte itelligẽdum est q̃ ipsa suba est nobilius suba q̃ accidens sit accñs. ⁊ hoc veꝝ est aliqualiter. Nam ipa substãtia sic est substantia q̃ in essendo suba non dependet ab accidẽte neceẽnter saltem ab aliquo ente actu cui inhereat: sed ipm accidẽs in essendo accidens dependet a substancia cui inheret itantum q̃ si non inhereret nõ esset accidẽs. Unde Aristo. dicit in. 7. metaph. q̃ accidentis esse est inesse: ⁊ in primo huius q̃ passiones non sunt separabiles ⁊ intendit per passiones accidentia oĩa: vt ibi dicit Commẽtator.

T. cõ. 2. T. c. 39.

Ad rationes

p̃ores. Ad p̃maꝫ cũ dicebat illud qḋ est subiectuꝫ ⁊c. hic cõiter dr̃ q̃ ad vnitatem scie nõ requirit vnitas numeralis subiecti: nec vnitas s̃m spẽm specialissimam: nec vnitas s̃m genus vniuocum: sed vnitas analogie sufficit. Nunc aũt ipm ens bene est vnum s̃m analogiaꝫ. Nam omnia alia entia referunt ad vnũ p̃mũ ens vt ad subiectũ non tãq̃ ad vnũ efficiẽs aut finẽ: vt dicit cõmẽtator. ⁊ loquitur de suba materiali vt puto: nã oĩa accñtia: imo ẽt oẽs sube alie attribuuntur vni substantie immateriali vt fini. s. ipsi deo. immo etiam dicũt aliqui tanq̃ agenti. Que aũt sit vnitas scie ad quã sufficit vnitas obiecti s̃m analogiam. bonũ esset inq̃rere vtꝝ. s. sit vnitas s̃m spẽm specialissimã ita q̃ oĩs habit⁹ scientifici qui habent de ente ⁊ ex p̃mis partib⁹ entis sint idẽ s̃m spẽm. aut sit vnitas s̃m genus. aut solũ s̃m analogiã. sꝫ hoc nimis cẽt lõguꝫ ideo ꝓpter breuitatẽ dimitto ad p̃ns. ¶ Ad scd̃aꝫ est dicẽdũ q̃ ens nõ predicat pure equoce. sꝫ p̃dicat analogice. ⁊ istũ modũ p̃dicãdi ꝯprehẽdit Arist. sub equoco ꝓpter diuersitatẽ rõnũ quas hꝫ ipꝫ analoguꝫ ⁊ de tali bñ ẽ sciẽtia: vt docet Aristo. in 4° metaph. vbi dicit sic. nõ enim solum eorũ que sũt s̃m vnũ dictoꝝ est vnius scie speculari sed eorum que ad vnam naturam. ¶ Ad tertium dicẽdum q̃ ipsius itellectus dicitur esse duplex primũ obiectũ. vno modo p̃mum p̃mitate p̃ncipalitatis: ⁊ p̃mũ p̃mitate cõmunitatis. Obiectum p̃mum p̃mitate p̃ncipalitatis est vnius rationis vniuoce ⁊ tale est substãtia. Sed primum primitate cõmunitatis est illud qḋ est cõmune ad omnia per se itelligibilia. ⁊ hoc est ipm ens ⁊ tale potest esse vnius rõnis s̃m analogiam ⁊ sufficit. ¶ Ad 4m cũ dicitur. illud ex quo constituuntur principia ⁊c. Dico q̃ cum primum p̃ncipiũ cõplexum debeat esse communissimũ: est. n. naturaliter principium oium dignitatũ: vt dicitur. 4. metaphysice. ideo oportet ipm esse constitutuꝫ ex termino cõmunissimo. s. ex ipso ente: ⁊ ideo sufficit q̃ sit vnum s̃m analogiam. ¶ Et cũ dicebatur q̃ ipsum primum p̃ncipium non debet haberi ex

T. cõ. 2. T. cõ. 4.

ſuppoſitiõe.vñ ſic eſt intelligendum hoc ꝙ non dz eſſe notiꝰ ex aliquibus alijs ꝓpoſitionibus notioribus ⁊ ꝑſuppoſi tis notioribꝰ ipſo.dico ipſo pmo pncipio ex quibꝰ cõclu ſio.vñ nõ negat quin ad eius veritatẽ requirat veritas ſuaꝝ partiũ.vt hoc ꝙ dico.nõ ꝯtingit idem ſimul eſſe ⁊ non eſſe.adẽ requirit veritatem huius.non ꝯtingit idem ſimul eẽ ſubſtãtiam: ⁊ nõ eſſe ſubſtãtiã: ⁊ huius.nõ con tingit idem ſimul eſſe accidens ⁊ non accidens. ¶ Ad q̃ntã cũ dicebat.illud qd̃ eſt cauſatũ ⁊c̃.ꝯcedat. Et cũ dicit ꝙ ipſũ eẽ ⁊c̃.dico ꝙ i illa ꝓpoſitiõe: prima rerũ cã terum eſt eſſe.non accipit ibi eſſe ꝓut eſt ꝯmune ſm pre dicationẽ ad ſubſtantiã ⁊ ad accñs:ſed ſumit ibi eſſe ꝓ exiſtẽtia aliculus determinati entis qd̃ ſe hz imediate ad primã cauſã: cuiuſmodi eſt nobiliſſima intelligẽtia poſt ipſum deuz. Vñ ſm aliquos vult dicere ꝙ in ipſo primo cauſato idẽ eſt eſſe ſuũ cũ ſua eẽntia: vñ ſicut eẽntia pmi cauſati eſt primũ cauſatũ: ſic eſſe ipſius eſt primum cãtũ: de hoc tñ ad ꝑlenũ non determino ⁊c̃.

¶ Meliſſus autem infinitũ eẽ dicit qd̃ eſt q̃ntum itaqꝫ aliqd eſt: qd̃ eſt. Tex.cõ. XV. Q̃ō.IX.

Quia Ariſt.dicit hic ꝙ ſubãnon eſt finita de ſe.ſ.ſine q̃titate: omne aũt finitum iſto modo quo loquit eſt diuiſibile in partes eiuſdẽ rõis: ⁊ ecõuerſo: iõ ſolet hic intro duci qd̃. Utrũ ſubã mãlis ſit per ſe diuiſibi lis in partes eiuſdẽ rõis. Arguit pmo ꝙ ſic: qꝛ ſicut ſe hz ſubſtãtia ad q̃titatẽ: ſic partes ſubſtãtie ad ptes q̃titatis ꝑ ꝯuenientẽ ſimilitudinẽ: ſed ſubſtantia prior eſt naturalr̃ q̃titate vt dicit ꝯñtent: ergo ptes ſub ſtãtie ſunt nãlr̃ priores ptibꝰ q̃titatis: ⁊ ſic ſubã per ſe ẽ diuiſibilis in partes naturaliter eiuſdem rõis anq̃ ſibi ſeſt quãtitas. ¶ Itẽ.2ᵒ ſi ſubſtantia eẽt diuiſibilis in ptes eiuſdẽ rõis non per ſe ſed per quãtitatẽ.tũc ptes eiuſdẽ rõis ipſius ſubſtãtie non eẽnt ſubẽ: qd̃ pz eſſe falſum: par tes.n.ligni ſunt ſubſtãtie: ſimiliter aũt ⁊ in alijs.conſequẽ tia declarat: qꝛ partes vniuſcuiuſqꝫ diuiſi ſũt illud quod ſunt per illa qbꝰ totũ diuidit in eas: vt aial diuidit in ho minẽ ⁊ aſinũ per rõnale ⁊ irrõale. Et ꝯſtat ꝙ hõ eſt illd̃ qd̃ eſt per ſe rõnale.ſimiliter aũt ⁊ in alijs.ſi ergo ſubſtã tia mãlis diuideret in ptes eiuſdem rõnis ꝑ q̃titatẽ: tunc vnaqueqꝫ illaꝝ partiũ eẽt illud qd̃ eſt per ipſaꝫ q̃titatẽ ⁊ tale non poteſt eſſe ſubã.cum.n.q̃titas non ſit ſubſtan tia ꝑ ipſum nihil pt̃ eſſe ſubſtãtia.q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ.3ᵒ. illud qd̃ competit cãe ⁊ cãto per primo competit cãe q̃ cauſa to: ſꝫ eſſe diuiſibile in ptes rationiſ eiuſdẽ ꝯpetit q̃titati ⁊ ſubẽ.⁊ ſubã eſt cauſa q̃titatis vt omnes ꝯcedũt: quare ⁊c̃. Maioꝛ habet a ꝯmentatore.8.metaphyſice capitu lo.qꝫ aũt non ignorare. ¶ Itẽ.4.ſi ſubſtãtia eſſet diuiſi bilis ꝑ q̃titatẽ tũc forma ſubſtãtialis non vniret imedia te mãe pñe.qd̃ cõiter reputatur impoſſibile.⁊ ꝓbat ꝯña cũ.n.forma ſubſtãtialis non aduenerat niſi mãe diuiſibili ⁊ partite ab alia mã: tũc ſi materia non eſſet diuiſibilis ⁊ ptita ab alia mã niſi ꝑ q̃titatẽ ſequeret ꝙ forma ſub ſtãtialis non vniret nec adueniret imediate mãe prime: q̃re ⁊c̃. ¶ Item.5.ꝑ illud ſubã materialis eſt diuiſibilis in ptes eiuſdẽ rationiſ:ꝑ qd̃ ipa ẽ apta nata habere plu ra indiuidua eiuſdeꝫ ſpẽi. Nam ipſa indiuidua non ſunt ptes eiuſdẽ rationis ꝑ q̃titatẽ ſꝫ ꝑ materiã hoc habent ſm ꝙ videt velle ꝯmentator.7 metaphyſice.vbi dicit ꝙ cã multitudinis indiuiduoꝝ ſub vna ſpecie ab eodẽ agente eſt mãtandõ ꝑtãs mãe in q̃s agẽs agit.q̃re ⁊c̃. Vñ ẽt ſub ſtãtie ſepate dicunt a philoſophis non eẽ plurificate ma

Cõ.28.

Oppoſitũ [ter]ialr̃ in vna ſpẽ qꝛ nõ hñt mãꝫ. arguit auctoritate Ari. in illo pmo:

vbi dicit ꝙ ſubſtantia non eſt finita niſi per q̃titatẽ. ⁊ in tendit de finitate ſm extenſionem: non de finitate vigo ris aut duratiõis: ⁊ pari rõe non eſt diuiſibilis niſi ꝑ ipſã q̃titatẽ diuiſibilis dico in partes eiuſdẽ rationis.

Ad iſtam queſtionẽ dicunt aliqui ꝙ ſubſtantia materialis nullo mõ eſt diuiſibilis ꝑ ſe in partes eiuſdem rationis: ſꝫ ſolũ ꝑ q̃titatẽ. Et hoc ꝓ bant ſic: ſi ſubſtantia eſſet diuiſibilis per ſe in ptes eiuſdẽ rationis: aut hoc eſſet in primo modo dicẽdi per ſe: aut in ſecundo: non in primo modo. quia tunc eſſe diuiſibile in partes eiuſdẽ rationis poneret in diffinitiõe ſubſtãtie mãlis: qd̃ falſum eſt ⁊ inconueniẽs: nec ſimiliter in 2ᵒ mõ quia ſic ſubã materialis poneret in diffinitione huiꝰ qd̃ eſt eſſe diuiſibile in ptes eiuſdẽ rationis: h̃ aũt relinquit ꝓ inconuenienti. ¶ Itẽ illud qd̃ ꝑ ſe eſt diuiſibile in par tes eiuſdẽ rationis ꝑ ſe hz ptẽ extra ptẽ: hanc recipiũt ꝓ manifeſta: ſꝫ ipa ſubã materialis ꝑ ſe non hz parte extra partẽ: vt manifeſtũ eſt cuilibet itelligẽti.q̃re ⁊c̃. ¶ 2ᵒ di cunt ꝙ eſſe diuiſibile in huiuſmodi ptes debet ſubſtantie materiali ꝑ q̃titatẽ: qd̃ ꝓbãt ſic: qꝛ per illud cui primo ⁊ principaliꝰ ꝯpetit diuiſibilitas in ptes eiuſdẽ rationis de betur eſſe ſic diuiſibile: cuicũqꝫ debetur. primum enim in vnoquoqꝫ genere eſt cauſa q̃re oĩa alia ſunt talia: vt ſa tis pz in 2ᵒ metaphyſice: modo ipſi quantitati competit primo ⁊ principalr̃ eſſe diuiſibile in in partes eiuſdeꝫ ra tionis: hoc habet vt dicit a philoſopho.5.metaphyſice. capitulo de quanto. vbi Ariſt. diffiniens q̃tum dicit quã tum eſt diuiſibile in ea que inſunt quoꝝ vtrũquodqꝫ ⁊c̃. ¶ Sed videtur mihi ꝙ hec opinio deficit in duobus. Primo in hoc ꝙ dicit ꝙ ſubſtãtia mãlis nullo modo ſit diuiſibilis per ſe. Secundo in hoc ꝙ dicit ꝙ iſta diuiſibi litas primo competit q̃titati. Primũ ſic oſtendit illd̃ qd̃ ineſt alicui per accidens ꝯtingit ei nõ ineſſe vt habet pla ne ab Ariſt.in.10.metaphyſi.verſus finẽ.⁊ in.8.phyſico rum in illo capitulo.ad dicta ſic itendentibꝰ.ſed ſubſtan tiã materiale non ꝯtingit non eſſe diuiſibilem in ptes.q̃ re ⁊c̃. ¶ Sꝫ diceſ ꝙ duplex eſt accñs.ſ.neccñ.⁊ ñ neccñ. De pᵒ non eſt vã maioꝛ.ſed de.2ᵒ modo ſubſtantiam eſſe diuiſibilẽ eſt accidens neceſſarium. Illud non ſufficit qꝛ phus in.10.metaphyſice.intendit oñdere ꝙ nihil eſt cor ruptibile ꝑ accidens.⁊ ad hoc aſſumit ꝓpoſitionẽ ꝑdi ctam.ſ.accñs contingit non eſſe.ſi igit intelligeret de ac cidẽte non neceſſario tunc non ꝓbaret niſi ꝙ corruptibi le non eſt accñs nõ neceſſariũ: ⁊ hoc eſt ridiculũ: qꝛ ꝯſtat vnicuiqꝫ ꝙ corruptibile non eſt accidens nõ neceſſariũ. ¶ Item accipiã aliã ꝓpoſitionẽ ex primo poſterioꝝ in primo caplo. Si igitur ſciẽtia demonſtratiua ⁊c̃.ibi dicit philoſophus. accidentia.n.non neceſſaria ſunt. Vñ vult aperte ibi ꝙ oĩa neceſſaria ſunt per ſe aliquo mõ. ¶ Et ꝯfirmat qꝛ ſimonia in demonſtratiuis ſunt intelligendũ de per ſe vt dicunt illi qui tenent poſitionẽ ꝑdictã ⁊ pre cipue rationabile eſt vt itelligant de per ſe in illa arte q̃ docet demõſtrare. ⁊ vbi demonſtrat Ariſt. vnũ de princi palibus concluſionibꝰ illius ſcientie. Cum igit dicat ibi Ariſto. abſolute ꝙ accidentia non ſunt neceſſaria iſta ꝓ poſitio eſt vera per ſe.⁊ per ꝯñs nulla ſunt accidentia q̃ .ſ.nullo mõ ſunt per ſe ſunt neceſſaria.ſicut enim in affir matiuis per ſe ſupponit de omnibus ⁊ in negatiuis per ſe ſupponit de nullo vt ſcitur ex logica. ¶ Et cõfirmat: qꝛ Ariſto.in illo capitulo ſi igit demonſtratiua ſcientia. prope principiũ: ponit iſtam concluſionem. Omne qd̃ ineſt alicui: aut ineſt ei ꝑ ſe: aut ſm accidens: ⁊ ſtatim poſt ſub dit iſtam propoſitionem: accidentia autem non ſunt ne ceſſaria: ⁊ ſic de eodem accidente intelligẽda eſt illa ꝓpõ ⁊ ꝯclũſio.ſi ẽ ꝓpõ intelligit de accñte nõ neceſſario ⁊ ꝯcluſio:

T.c.4.
T.c.18.
T.c.26.
T.c.36.
T.c.26.

itelligẽda est de accidente nõ necessario: ⁊ erit intellect⁹ omne qd̄ inest alicui: aut iest ei per se: aut non necessario: sed ꝯstat q accidens necessariũ non inest nõ necessario. ergo inest p se: ⁊ hoc est qd̄ volumus. Item Aristote. 5. metaph. cap. de codez dic it: q illa que sunt eadem aliquibus per accñs nõ dicunt vlr de eis. Nam vlia fm se existunt. accñia non sunt necessaria: ꝯstat aũt q esse idiuisibile in partes eiusdẽ rõnis vlr dicit de suba mãli: ergo non dicit de ea pure fm accidens. Itẽ Aristo. in codẽ. 5. cap. de accidẽte. nõ ponit nisi duo significata accidẽtis. Primũ est q nõ est necessariũ. Secũdum est q quicqd inest alicui per se: ⁊ nõ ẽ de suba eius. Et primũ quidẽ significatũ ponit his verbis. Accidens igit qd̄ iest alicui ⁊ verũ est dicere. sed cũ non ex necessitate nec fm magis: ⁊ post exẽplificat. Secũdũ vero magnificatum sic exprimit. Dicit ⁊ aliter accidens: vt quecũq; existunt vnicuiq; fm se nõ in suba entia. Ecce fm Aristo. q oẽ accñs qd̄ distinguit ꝯtra accidẽs non necessariũ inest fz se: ⁊ si qs ponit tertiũ genus accidẽtis. s. qd̄ est necessariũ: ⁊ tñ non inest fm se: hoc est ꝯcedere Arist. fuisse diminutum in numerãdo significata huius analogi accñs. Et iõ non credo eẽ verũ q suba mãlis sit diuisibilis p accñs pure sicut isti cõcedunt ⁊ ponũt. Peccãt ẽt in alio: q. s. dicũt q̄titatẽ esse illud cui principaliter cõpetit esse diuisibile: cũ. n. diuisibilitas in ptes eiusdẽ rõnis sit qdã accñs ⁊ accñs nõ põt eẽ principale subiectũ alterius accidẽtis vt oẽs ꝯcedũt ⁊ habet ex. 2. metaphy. icõueniẽs est dicere q ipsa quantitas cũ sit quodda accñs sit subiectum illius diuisibilitatis principale. Nec sequitur q si q̄tum describit per esse diuisibile. ergo ipsa q̄titas principaliter sit subm illius diuisibilitatis. Et confirmat. qr idez dz esse principale subiectũ potẽtie vel aptitudis ad aliquẽ actũ recipiẽdum: ⁊ illius actus: vt idẽ est principale subm potẽtie ad formã subalem ⁊ ipius forme subalis: silr aũt ⁊ in alijs. Si igit ipa quãtitas eẽt pncipale subm diuisibilitatis q̄ est q̄dã potentia vel aptitudo ad actuz diuisionis recipiendum: vtiq; sequeret ipsaz quãtitatẽ esse principalr subm diuisionis actualis cum aliqd diuidit actualiter in ptes eiusdez rõnis. ⁊ quis hoc diceret.

T. c. 16.

T. c. 35.

T. c6. 2. ⁊ p pgr. 92.

¶ Dico igit aliter ad questionem premittendo quedam. Primo intelligendũ q partes eiusdem rationis sunt partes eiusdẽ speciei adinuicez: vt due partes ligni: q̄z q̄lib; est lignũ: silr duo hoies q̄ sunt eiusdẽ speciei spãlissime: ⁊ sic de similibus. Et hmõi ptes qñq; sũt sibi iuicẽ ꝯtinue: vt due ptes ligni aut ignis: ⁊ tunc possunt dici ptes quãtitatiue. Aliqñ vero non possunt eẽ sibi iuicẽ ꝯtinue sed distincte ⁊ diuerse fm actũ: vt duo hoies: ⁊ tunc pñt dici partes subiectiue seu supposita. Ulterius accipio a commentatore. 5. meta. caplo de fz se. q aliqd cõpetit alicui fm se duob⁹ modis. Uno modo sicut subſtãtia ei⁹. Alio mõ sicut accidens: ⁊ vtrũq; duob⁹ modis. Uno mõ imediate. Alio⁹ mediate. ⁊ ponit exẽpla de istis: ⁊ sunt vba sua ista. Omne qd̄ in aliquo existit per se: aut existit in eo tanq̄ suba aut tanq̄ accidẽs: ⁊ vtrũq; istoꝝ aut per medium: aut sine medio: vt suba per mediũ aut cũ medio ẽ hõ viuus: accidẽs per mediũ corpus coloratum: suba sine me⁹ hõ rõale: accñs sine me⁹ ẽ supficies colorata. In hac aũt nocabili distõne nõ parũ gaudebat anim⁹ meus.

¶ His pmissis dico ad qõnẽ q suba mãlis est p se diuisibilis in ptes eiusdẽ rõnis. 2. dico q hõ non ꝯpetit ipsi sube p se immediate. Primum ostẽdit rõne pracita qr substantia mãlis aut est per se diuisibilis in partes eiusdẽ rõnis. aut pure per accidens. hoc ꝯcederet ab oib⁹ sapientibus: sz nõ est diuisibilis pure per accñs vt pbatum est. quia nullum pure per accidens est necessarium ⁊ vlr ineptiens. vt vult Aristo. in locis pdictis: q̄re ⁊c. ¶ Item id qd̄ est principale subm alicuius accidentis cui assignatur subm per se non potest esse sbm illius accide tis pure per accidens: hanc recipio p vera: sed ipsa sba mãlis est principale subiectũ diuisibilitatis i ptes ⁊c. ⁊ ipsi diuisibilitati datur sbm per se sicut isti ꝯcedũt: q̄re ipsa substãtia mãlis nõ est pure per accidens sbm diuisibilitatis. g̃ relinquit q aliquo mõ p se. Et pbat minor. subiectũ enim diuisibilitatis principale: aut est ipsa quãtitas: aut substãtia materialis subiecta. ⁊ hec diuisio videt sufficiens: sz ipsa q̄titas non est principale subiectũ simplr. ipsi⁹ diuisibilitatis vt ostẽsum est. quare ⁊c. ⁊ sic patet primũ. ¶ Nũc aũt declaro secũdum: illud. n. qd̄ cõpetit sbe mediãte quantitate: nõ debet ei p se imediate. hoc est euidẽs: sed ipsm esse diuisibile in partes eiusdem rõnis inest substãtie mediãte q̄titatẽ tãq; dispõne ⁊ ppatõe ad istam diuisibilitatem vt oẽs cõcedunt. Et ad istã intentionẽ dicit Aristo. q sba non est finita extẽsiue nisi fz accidens. i. nisi ei insit aliquod accidens. s. quantitas: ⁊ hoc ipsemet exponit statim post: sed silr ⁊ aliq q̄titates sunt: ⁊ hẽ sufficit ad intentionez Arist. vt. s. ostendat q nõ tñ est vnuz ens q sit substantia: ista enim non esset finita nec infinita extẽsiue: cuius oppo^{m} volebãt illi cõtra quos arguebat ⁊ disputabat ibidẽ. ¶ Itẽ aliq sic arguunt. Si suba eẽt diuisibilis per se ⁊ imediate in partes eiusdem rõnis: quẽadmodũ genus est per se ⁊ imediate diuisibile in suas spẽs: tunc sequeretur q partes ille eiusdem rationis que sunt indiuidua eiusdẽ spẽi: differrent fm substãtiam: sed hẽ ẽ falsum ⁊ inconueniẽs vt vult Aristo. in. 2. posterioꝝ. vbi sic ait: multe sunt differentie in eadẽ spẽ: sed non fm subam nec per se. Et probat ꝯñia: qr illa in que aliquid diuidit differunt abinuicez fm illa fm que diuiditur: vt cum animal diuiditur fm rationale ⁊ irrationale: ideo homo ⁊ brutum differunt abinuicem fm ista. Si igitur forma substantialis spẽi spãlissime divideret fm se ipsam ⁊ imediate in diuersa indiuidua q̄ sunt ptes eiusdem rõnis: videret ꝯñs esse q ipsa indiuidua eiusdem spẽi differrent abinuicem fm formas subales: ⁊ tũc differrent fm speciez: qd̄ ẽ absurdũ. ¶ Sz aliqs posset cauillare: dico q suba mãlis est p se ⁊ imediate diuisibilis in idui⁹ sube nõ mediãte aliquo accidẽte: ⁊ ꝯcederet q indiuidua eiusdẽ spẽi differũt abiuicẽ fm subaz ⁊ formam sbalẽ nãliter pusq̄ differãt aliquib⁹ accñtib⁹: sz nõ differũt abiuicẽ p formã fm se: sed per formã indiuisibilem: ⁊ p hẽ multi inuantur aliqui illoꝝ q̄ ponunt q indiuiduum sbe est indiui^{m} per formã sbalem vt videt velle ꝯmentatoz in. 2. de aĩa. Hoc aũt videt difficile tenere: qr cũ dico forma indiuidualis: aut indiuidualitas addit aliquã rẽ sup formam aut nihil addit. Sz si nihil addit: tũc sicut indiuidua differunt abinuicem per formas indiuidus ꝯ: ita differunt per formas absolute: qd̄ est incõueniens ⁊ ꝯtra eos ⁊ ꝯtra veritatez. Si indiuidualitas addit aliq̄ rẽ supra formã: aut illa res ẽ subã aut accñs. si accñs reddit ꝯ eos q indiuidua cũ differant fm formas indiuiduales differant formaliter scdm accidens. Si illa indiuidualitas sit substantia: aut ẽ forma: aut materia: sz non est dõm q substantia materie: qr tũc per substantiã mãe differrent formaliter indiuidua eiusdẽ spẽi: qd̄ est ridiculũ. Si dicat q hmõi indiuidualitas est forma sbalis: aut est eadẽ cũ forma absolute: aut alia: si eadem tũc reuertit incõueniẽs. s. q differũt p formas absolute. Si est alia forma substãtialis a forma absolute: tũc vnũ indiuiduũ numero hz simul diuersas formas sbales: ⁊ spẽs nõ dicet totã substantiã indiuiduoꝝ: q̄ oia incõueniẽtia sunt ⁊ ꝯ doctrinaz cõez. Qualr aũt se habet veritas de hoc ad plenũ nõ determino: sed in ꝯ

Com. 2.

blemate de principio individuationis videbit' deo dante. ¶ Ad rōnes huic positioni ɔtrias facile est videre via predictā. Cum .n. ipsi dicit primo: q' aut in primo mō ꝛc. dico q' in secūdo mō ꝑdicatoꝝ eēntialiuꝫ competit esse divisibile ipsi sube mālis: sed non oino imediate: quemadmodum risibilitas aie humane: sed mediante q̄titate aliquo modo mediatiōis vt dictū est. ꝛ ad hoc ɔsentit phs 5°. metaphy. caplo de quāto: nō .n. dicit q̄titas est qd est divisibile ꝛc. sed dicit quātum: qz esto q' q̄titas hīi sit divisibilis: vt puto. tñ nō ita ꝑncipaliter subsistat ipsi divisibilitati sicut suba mālis q̄ icludit in quāto: nō igit oportebat pro tāto q' suba mālis ponat in diffinitiōe divisibilitatis: vel si diceret q' subā mālis ponitur in diffinitione ꝑfecta ipsius divisibilitatis nō esset magnū incōveniens. vt. s. ipsa divisibilitas in ptes eiusdē rōnis intelligat esse quedā aptitudo subē mal. s ad recipiendū divisionem in ptes eiusdem spēi: q̄rū vna est extra aliā. ¶ Ad aliā cū dicit q' est divisibile ꝛc. dico q' ipsa subā per se immediate nō habet ptē extra ptē cuꝫ per se mediate est apta nata habere partē extra ptē: ꝛ iō q' sit divisibilis mediate per se non pure per accidens.

Ad rationes in principio qōnis adductas lꝫ tēdāt ad ɔclusionē quā posuim' qz tñ p viā rectā incedūt: op' ē ad eas intendere. Cū p° dicit: sicut suba ad q̄titatē ꝛc. pōt dici q' in hoc est simile: q' sicut subā mālis nō pōt esse sine q̄titate: sic partes subē mālis nō possunt esse sine q̄titate. i. sine ptib' quantitatis: sed dissimile est in alio: qz subā nō includit in sua essentia aliqd esse accidētale: io pōt esse mā prio: q̄titate: sed pars subē eiusdē rōnis cū alia icludit in eēntia sua aliqd eē accn̄tale. s. eē ptē eiusdē rōnis: ꝛ istud eē accn̄tale nō pōt hēre imediate: sꝫ mediate q̄titate: hoc tñ forte verū ē q' id qd est pars subē eiusdem rōnis naliter ꝑcedit illo qd est pars eiusdē q̄titatis: vt hoc lignū qd est pars ligni eiusdem rōnis sm id qd est: ꝑus est hac quantitate sua: ꝑus dico nā: sed non opꝫ q' sit pri' quantum ad hoc esse: qd est partialitas vel eē ptē eiusdē rōis: ꝛ iō rō n̄ cōcludit. ¶ Ad secūdā dico negādo ɔn̄s. Et ad ꝓbatōēꝫ cum dicit. partes vniuscuiusqꝫ divisi ꝛc. dico q' hoc est verum in divisione per se ꝛ essentiali seu per se in q̄ divisoꝫ est: idē substantialr cuꝫ dividentib': sicut animal divisum per se per rōnale ꝛ irrōnale: sed in divisione sm accn̄s n̄ est nec: sed sic ē in ꝓposito: divisio .n. spēi in individua est sm accidens ꝛ nō per se ꝛ imediate In eadem enim spē sunt multe differentie: sed non sm subām. nec per se vt iā allegatū est in .2. posterioꝝ. ¶ Ad tertiā concedendum est q' esse divisibile in partes ꝛc. ɔpetit ipsi quātitati per ipsam substātiā subiectiue: ꝛ ideo ꝑncipali' competit ipsi subē subiectiue divisibilitati q̄ ipsi q̄titati: semper enim subā mālis est ꝑncipalius subꝫ illoꝝ accidentiū q̄ aliud accn̄s. Unū lꝫ verior mō per se conveniat quantitati illa divisibilitas q̄ subē: qz quātitati cōpetit per se ꝛ imediate. s. non mediāte aliq̄ alia forma disponente eā ab istam aptitudinē. subē aūt materiali ɔvenit p se immediate subiectiue: qz subā sola est per se subsistēs ꝛ alteri n̄ inherēs saltem entis in actu: ideo dī q' subā sit ꝑncipali' subiectuꝫ accidentiū q̄ vnū accidēs subiectum alteri'. Utrū aūt divisibilitas substantie in ptes eiusdē rōis ꝛ divisibilitas quantitatis sit vna sm speciem specialissimam: relinquo potiori: cui perscrutatiōi qb' placuerit ꝓlōgare sermonē: plurima .n. ɔcurrerē nisi inspicientiū animos crederē tedio concutiari. Sed si quis sumeret illam ꝓpositionem. cuiuscumqꝫ competit aliqd accidēs magis ꝓprie per se ei dem competit principali': potest dici q' verū est cōparādo in eodeꝫ genere sed non in diversis: ꝛ ratio assignat: qz substantia sola est per se subsistēs ꝛ alteri non inherēs saltem entium in actu: vt dictū supra. ¶ Ad quartam rōem concedo ɔn̄s. s. q' forma substantialis adveniat materie mediantib' dispositiōibus remanentibus eisdem numero sm essentiam que prius erant. Et cum dicit: q' tunc forma substantialis non imediate vniretur materie prime: dico q' immo per privationem medij ꝑncipaliozis: q'. s. sit principalius receptiui forme q̄ materia: sed non imediate per privationē medij dispositiui ꝛ preparatiui: immo potest esse mediū dispositiuū ad recipiendū formaꝫ substantialē: ideo non valet illa ratio contra nos. ¶ Quinta ratio soluta est ex dictis in distinctione cōmentatoꝝ.

¶ Habet autem dubitationem de toto ꝛ parte.

Tex. commen. XVII ¶ Questio X.

q

Ueritur hic vtruꝫ totum sit idem cū sua pte vel diversum. ¶ Arguit primo q' nō sit idē cum sua parte: quia si totum esset idem cum aliqua sui parte: tūc partes essent inter se eedem. qd est falsum: quia manus non est idem cum capite nec econverso: cōsequentia declaratur: quia qua ratione totum esset idem cum aliqua vna sui parte: eadem ratione esset idem cum alia: ꝛ sic esset idem cum omnibus suis partibus: ꝛ econverso omnes parteꝫ essent eedem ipsi toto: modo quecunqꝫ vni ꝛ eadem sunt eadē inter se sunt eadem: igitur partes erunt eedeꝫ inter se: qd est impossibile. qre ꝛc. ¶ Itē. 2. si totū ꝛ pars essent idē tūc quicqd ɔveniret toti: ꝛ pti ɔveniret saltē de partib' realibus. sed consequens est falsum. totum enim omnes partes totius includit: ꝛ nulli partiū hoc competit q' includat omnes partes totius: qz tunc esset equalis toto. ¶ Item .3. si totum esset idem cum sua parte ꝛ econverso: tunc totum esset indivisibile. qd est manifestum ipossibile. Et ꝓbatur cōsequentia: qz sicut dicebatur si totuꝫ est idem cum sua parte ꝛ econverso. eadem rōe cū aliqua: ꝛ sic omnes partes essent eedē toti. ꝛ per cōsequens erūt eedem inter se: quia quecunque vni ꝛ eidē ꝛc. ꝛ sic vlterius sequitur q' ipsum totum est idivisibile: quia divisio debet esse in diversa. ꝛ iam ostensum est q' ptes erunt eedē ꝛ nō diversa ꝛc. ¶ Ite; 4°. qd potest separari ab aliquo non est idē cum eo. nec econverso. sed pars potest separari a toto vt manus a corpore: quare ꝛc.

Com. 17

Oppositū arguit qz si totū eēt aliud a sua parte tunc esset aliud a seipo: qd ē ipossibile. Probat consequentia: qz si totū est aliud a pte. similiter pars erit aliud a toto: ꝛ qua rōe vna pars erit aliud a toto. eadeꝫ rōe oēs partes erunt alie a toto. sed si oēs partes sunt aliud a toto: cum totū non sit aliud q̄ cōgregatio oiuꝫ suaꝝ ptiū: sequit q' totū ē aliud a se ipo: qd falsuꝫ ē ꝛ ipossibile. ꝛ hāc rōnē inducit cōmentator.

Ad questionē dimissis opionib' aliōꝝ dico q' totū esse idem cum sua pte vel ēē diversum: pōt intelligi dupl'r. vno mō p se primo. Alio modo per se nō primo. Item posset accipi distinctio totius in totū eēntiale ꝛ vle ꝛ q̄titatiuū: ꝛ sub distinguit totū q̄titatiuū in totū ɔtinuū ꝛ nō cōtinuū. sꝫ cū hac ultima ptra[illegible] qz est idē iudiciū de oib' quo ad questionē ꝓpositā. ¶ Tūc dico hacenus q̄tuor. p° dico q' totū nō ē idē cū sua pte p se ꝛ primo. 2. dico q' totū nō ē diversuꝫ ab aliqua sui pte simplr ꝛ primo. 3. dico q' totū est ideꝫ cū sua pte p se sed nō primo. 4. q' totū est diversum p se a pte sua ꝛ nō primo. Primū ondit sic. qz si totū esset ideꝫ simplr ꝛ primo cū sua parte: tūc qcqd includeret i toto includeret in pte. qd est manifestū esse falsum. qz tūc totum nō esset mai' sua pte. ɔtinens ex se ps. Et declaratur sic secundum.

q: illud qd est de eēntia alic⁹ ꝛ pfectõe: nõ est idem oīno aliud ab eo. hoc est euidens. sed pars est de essentia ꝛ itegritate totius vt mãifestū est: ꝛ habet ex .5. metaphy. totum. n. nõ est pfecte totū nisi hēat oēs partes suas per se. Tertium declarat sic. s. ꝙ totū ē idē cū sua parte per se ꝛ non p̄mo: q: illud qd cõpetit alicui rõne alicuius sue partis ꝛ nõ s̄m alias debet ei per se aliquo mõ licet non p̄mo: ꝛ hoc habet p̄mo posteriorū ꝛ 5⁰ huius: sed ipꝫ totum ꝯparatū ad aliquã suã ptem determinatã est idē ea rõne vnius partis ꝛ nõ rõne aliaꝝ: quecūqꝫ enī pars determinata sumat: ipsa est eadē sibi ipsi ꝛ nõ alijs. ergo ꝛ ipsuꝫ totū quātū ad illã pteꝫ est idē illi parti: ꝛ nõ quo ad alias ꝛ sic per se ꝛ nõ p̄mo. vbi gratia. sit vnū totū. a. b. c. dico ꝙ h̄ totū est idē per se cū. a. nõ tn̄ p̄mo: hꝫ enim ipsum. a. in sua substātia. ꝛ iõ est aliquo mõ ei idem. Sed ꝯstat ꝙ non est idē cū. a. rõne ipsius b. nec rõe ipsius c. q: nec b. nec c. est idē cū a. Est igit solum idē cū ipo a. rõe ipsius a. qd est sibi idē. q̄re ꝛc̄. 4.ᵐ declarat sic: illud quod est diuersum ab aliquo solū rõne vnius partis ſꝫ nõ oīuꝫ suarum partiū est diuersum ab eo per se: ꝛ nõ p̄mo. nunc ipsum totū cõparatū ad aliquã sui partē est diuersū ab ea nõ rõne omnium suarū partiū: nec s̄m oēs sui partes: q: tunc illa pars eēt aliud a se ipsa. quare ꝛc̄. maior patꝫ qd enim cõpetit alicui simpliciter per se p̄mo competit cuilibet eius parti: vnde illud qd solum est diuersum ab aliquo s̄m aliquã sui partē vel s̄m aliquas nõ est diuersum ab eo vł aliud ab eo per se ꝛ p̄⁰: ꝛ minor est euidēs: quare ꝛc̄. ¶ Sed aliqui vlterius q̄rūt ꝯ istud cū totum sit diuersum a pte ꝛ ecõuerso. An totū sit magis diuersū a pte vel pars a toto vel. eꝯ. põt respõderi sic breuiter: ꝙ totum verius est aliud a pte q̄ ecõuerso. q: ipsum totum includit aliqd aliud qd pars nõ icludit. vt totus hõ icludit aliqd qd nõ includit manus: ſꝫ pars nõ icludit aliqd quod non includat a toto: q: quicquid est pars partis ē ps toti⁹: ꝛ nõ ecõuerso. ¶ Et tūc dubitaret aliqs iunior q: illud qd differt ab aliquo debet differre ab illo p aliquid qd nõ sit in illo alio: vt si hõ differt ab asino oportet ꝙ differat p aliqd qd sit in hoīe ꝛ non in asino: tum igit pars ipsa nihil includat qd non sit in toto: sequit ꝙ ipsa ps n̄ differat a toto. ¶ Ad h̄ possum⁹ dicere ꝙ illa ꝓpõ. illud per qd differt ab aliquo ꝛc̄. vera ē in illis q̄ꝝ vnū differt ab altero p̄mo ꝛ per se ꝛ ecõuerso. Sed vbi vnū differt ab altero per se ꝛ nõ p̄mo: nõ oportet: ꝛ sic est in ꝓposito vt visum est. ¶ Aliter põt dici ꝙ ipsa ps bene includit aliqd vel ipsamet est aliquid qd non includitur in toto totaliter. i. quātum ad oēs partes toti⁹: sic hec pars caput bene est aliqd qd non icludit in homine quantū ad alias partes hominis s̄m quas homo differt a capite ꝛ ecõuerso. Tunc ad formã rõnis cū dicebatur illud qd differt ab aliquo icludit aliqd qd nõ includit in illo alio. Verum est qd icludit in illo alio q̄tū ad ista ꝑ quib⁹ differt ab illo: sed nõ opꝫ ꝙ includat aliqd qd oīo nullo modo sit in illo alio: ꝛ ideo non valet ratio.

Ad rationes patꝫ solutio ex dictis. p̄me. n. bene cõcludūt ꝙ totū nõ ē idē penitus cū suis ptib⁹: ſꝫ nõ ꝯuincūt ꝙ nullo mõ sint idē. ¶ Ad rõnē in oppositū cū dicebat ꝙ si vna ps differret a toto ꝙ silr ꝛ oēs. cõmenta. dicit ad istā rõnem ꝙ ibi est sophyᵐᵃ ꝯpõnis ꝛ diuisionis: qd sic intelligo q: ista ꝓpõ oēs partes sunt aliud a toto. potest intelligi dupl̄r. Uno mõ ꝙ oēs partes seorsū ꝛ diuisim sunt aliud a toto. Alio modo ꝙ oēs partes simł accepte sunt aliud a toto. Primo mõ est verū. Nã sensus est ꝙ quelibet pars seorsum ꝛ diuisim accepta est aliud a toto: ꝛ hoc est verū. Nã manus seorsum accepta est aliud a toto homie: sił ꝛ caput ꝛ alie ꝛc̄. Sed si itelligat 2⁰ mõ sic est falsa. s. ꝙ oēs ptes simł accepte sint aliud a toto: sic enim sequeret oīo ꝙ totū eēt aliud a seipso: ꝛ q: illa ꝓpõ. s. oēs partes sunt aliud a toto: que potest esse cõposita aut diuisa est falsa in sensu cõposito. adeo potest ibi assignari specialr̄ falla cõpositionis: si aūt acciperet hec ꝓpositio: totū nihil est aliud q̄ oēs sue ptes cū p̄dicto ꝛ ꝯcluderet inde ꝙ totū sit aliud a se ipo: tūc posset ibi assigñri falla diuisiõis siue sophyᵐᵃ diuisionis. Si eni itelligeret ꝙ totū nihil aliud est q̄ oēs sue partes diuisim sumpte falsa esset. ꝛ si itelligeret ꝙ totum nihil aliud est q̄ oēs sue ptes simul sumpte vel vnite vera esset. ꝛ q: in sensu diuiso esset falsa: iõ q̄tum ad hoc potest ibi attēdi falla diuisionis. iõ dixit ꝯmētator ꝙ ibi est sophyᵐᵃ cõpositõis ꝛ diuisiõis. Uel potest dici ꝙ ipse accipit ꝛ pro vel: ita ꝙ est ibi falla ꝯpositiõis vel diuisionis. Et hoc forte eēt meli⁹: q: ꝯmētator nõ ponit in illo palogismo illã maximã ꝓpositionē que dicta est. scilicet totū aliud nihil est q̄ oēs sue ptes. sed istam. totū nihil aliud est q̄ ꝯgregatio partiū. ꝛ h̄ non significat nisi vnū. s. ꝙ totū sit idē cum suis partibus oibus simul sumptis. ꝛ iõ solū videt ꝙ ibi sit fallacia ꝯpositionis pp multiplicitatem illius ꝯpõnis que est: ꝙ oēs ptes sunt aliud a toto: iõ forte meli⁹ est exponere ꝯmentatorem vt dictū est: ꝙ ipse intendit ibi esse fallaciā ꝯpõnis vel diuisionis: q: nõ fuit ei cure ꝯsiderare que istarū fallaciaꝝ ibi committeret: eo ꝙ hec ꝯsideratio est logica vel potest expom cõmētator ꝙ n̄ itēdit ibi eē sophyᵐᵃ ꝯpositiõis ꝛ sophyᵐᵃ diuisionis. sed intendit ꝙ ibi est sophyᵐᵃ idest fallacia q̄ requirit ꝯpositionē ꝛ diuisionē: ꝛ hoc est veꝝ. Nõ vtraqꝫ falla req̄rit ꝯpositionē ꝛ diuisionē vt sciunt logici ꝛc̄.

¶ **At vero si est indiuisibile nullum erit quantū neqꝫ quale.** Tex. cõm. XVIII. Qõ XI.

Jꝫ queruntur duo. Primo vtꝝ idiuisibile possit eē ifinitū. ¶ Arguit p̄mo ꝙ sic: ꝙ n̄ habꝫ principiū nec finē est ifinitū: h̄ est euidens de se. sed indiuisibile nõ hꝫ p̄ncipiū nec finē: vt punctus ꝛ vnitas. ¶ Itē. 2. primus motor ē infinitus: vt pꝫ 8⁰ huius. sed primus motor est indiuisibilis: vt demonstratū est ibidem. q̄re ꝛc̄. ¶ Iteꝫ 3⁰ materia p̄ma est indiuisibilis: sed ipa est infinita: q̄re ꝛc̄. maior pꝫ 7⁰ metaphy. vbi habet ꝙ materia prima nec est qd nec quale: neqꝫ quantum neqꝫ priuationes horum: ꝛ minor patet 2⁰ metaphysi. ꝛ primo huius: quare ꝛc̄.

Oppositū arguitur auctoritate. Aristo. contra parmenidem ꝛ melissum.

Intelligendum est ꝙ infinitū dr̄ q̄tuor modis. Primo mõ dr̄ ifinitū s̄m extensionē: ꝛ de isto loquit hic ph̄s cū dicit ꝙ rõ ifiniti. s. quid nominis congruit soli quantitati. Est enim infinitum sic dictum ꝙ ipsum est quantum extensum sine terminis. Alio modo dicitur infinitum s̄m durationeꝫ. s. ꝙ non habet finē nec principium sue durationis. Alio mõ dr̄ infinitū s̄m vigorem. i. s̄m q̄litatē mouendi. s. ꝙ nõ hꝫ aliquem determinatuꝫ vigorem ad aliquã determinatã velocitatē: sed q̄cūqꝫ velocitate data potest causare maiorem: ꝛ hoc dr̄ infiniti vigoris itensiue. Quarto mõ dr̄ ifinitū p ꝑuationē formalis ꝛ specifice determinationis.

Tunc est dõm ad questionem. Primo ꝙ indiuisibile nõ est ifinitū p̄io mõ: q: quod non est quātum non est infinitū illo mõ. Illud. n. infinitum est quantū extensum sine terminis: vt dicit cõmentator: sed idiuisibile nõ est quantū. hoc. n. est iplicare ꝯtradictionē: q: indiffinitione q̄ti ponit diuisibile: vt in 5⁰ metaphy. ꝛ manifestum est: quare ꝛc̄. ¶ 2⁰ dicendum est ꝙ indiui-

T. c. 21. T. c. 1. T. c. 86 T. c. 8. T. c. 7. T. c. 82. T. c. 8.

fibile bene poteſt eſſe infinitum ſm durationẽ. qꝛ quilibꝫ motor celeſtis eſt infinitus hoc modo: cum moueat motu perpetuo: vt patet in .8. huius. ſed quilibet eoꝝ eſt indiuiſibilis cũ ſit ſine magnitudine: vt etiam patet .8. hui⁹ motor autꝫ in magnitudine exiſtens non poteſt mouere per tempus infinitũ: vt demonſtratũ eſt ibidẽ. quare ꝛc. ℂ 3° dico ſm intentionẽ Ariſtotelis ꝛ cõmentatoris ꝙ indiuiſibile nõ põt eſſe infinitum ſm vigorem idest ſcõm qͥtitatem mouendi: qḋ ſic ꝓbaẜ. Si enim aliquis motor eſſet infiniti vigoris ſimpliciter: tunc mot⁹ fieret in inſtanti: ſed hoc eſt ipoſſibile. quare ꝛc. impoſſibilitas cõſequẽtis eſt manifeſta. motus enim ꝓprie dictus nõ poteſt fieri i inſtanti: vt patet in quarto hui⁹: ꝛ ſexto ꝛ octauo. Et ꝯña declaraẜ qͥtum ad propoſitũ ſpectat. Nam ſi eſſet motor vigoris infiniti ꝛ moueret: aut moueret in inſtanti: aut in tẽpore. Si primo modo habeẜ ꝓpoſitũ: ſi ſecũdo modo hoc nõ poteſt eẽ: qꝛ in quocunqꝫ tẽpore moueret: opꝫ illud tempus habere determinatã ꝓportionẽ ad tẽpus in quo moueret aliqua virtus finite motionis: nunc aũt ꝓportio motus ad motũ qͥtũ ad velocitatẽ eſt ſm ꝓportionem motoris ad motorẽ. ergo ipſius motoris vigoris infiniti eſt aliqua ꝓportio ad aliũ motorẽ finitum: qḋ eſt impoſſibile. qͥre ꝛc. Multa aũt alia pertinẽt ad iſtam concluſionẽ: ſed habet locum ſpecialiter in .8. huius. ꝛ in .12. meta. ꝛ ideo ad preſens pertranſeo. ℂ 4° dico ꝙ indiuiſibile .i. qḋ ex ſe non habet diuiſionem nec diuiſibilitatem imediate hꝫ eſt īfinitũ qͣrto mõ: qꝛ illud qḋ de ſe nullam formã ſubſtantialem ſibi determinat eſt infinitum per priuationẽ determinationis ſpecifice. hec manifeſta eſt: qꝛ determinatio ſpecifica eſt a forma ſubſtantiali: que ꝓprie eſt ſpecies. ſed materia prima que ſic eſt indiuiſibilis .ſ. qꝛ de ſe ꝛ immediate non eſt diuiſibilis nullã formã ſubſtantialem ſibi determinat: qꝛ ſi ſibi determinaret vnam omnes alie ſibi repugnarent: quod eſt falſũ: immo eſt in potẽtia ad omnes. nec intelligo ipſam materiam primam eſſe infinitã per priuationẽ cuiuſcũqꝫ determinationis formalis ꝛ ſpecifice pro tanto ꝙ actu ſit priuata ꝛ denudata omni determinatiõe ſpecifica: quẽadmodum oculus cecus eſt priuat⁹ omni viſione: ſed ꝓ tanto qꝛ in eſſentia ſua non includat aliquam determinationem ſpecificam: ſed ipſa eſt in potentia receptiua ad oẽs: vt apparebit clari⁹ in ſequẽtibus. Logici arguerent. Omne diuiſibile eſt finitum. ergo omne indiuiſibile eſt infinitum qꝛ ſi oppoſitum in oppoſito ꝛ propoſitum in propoſito. Dicẽdũ ꝙ tenet in ꝑdictis eẽntialib⁹ ꝛ ſic nõ eſt hic: qꝛ finitũ nõ eſt eẽntialr idem cum diuiſibile.

Ad primã argumentum dicendũ: ꝙ ad eſſe infinitum ſm extenſionẽ nõ ſufficit non habere ꝑncipiũ magnitudinis neqꝫ finem. ſed requirit ꝙ ſit qͣtitas extenſum ſine terminis: idiuiſibile autem nõ eſt qͣtitas extenſum: hoc enim eſſet dicere b andreas albas caligas nigras. ℂ Ad 2m patet ex dictis. Et ad tertium ſimiliter: quare ꝛc.

ℂ Queſtio. XII.

Secũdo qͥritur circa illam particulã vtrũ indiuiſibile poſſit eẽ qͣle. ℂ Arguit̃ primo ꝙ ſic: qꝛ ꝙ natura ſuã nõ determinat ſibi vnã oppoſitoꝝ ei nõ repugnat reliquũ hec eſt manifeſta. Sꝫ indiuiſibile per naturã ſuã ſibi nõ determinat non qͣle. qꝛ tũc non qͣle deberet poni in diffinitione idiuiſibilis: qḋ nõ eſt: qͥre ꝛc. ℂ Item 2° qḋ eſt principiũ qualitatis eſt quale: ſed indiuiſibile eſt principiũ qualitatis: ergo eſt quale: maior eſt manifeſta: minor apparet: qꝛ punct⁹ eſt principiũ albedinis ꝛ triãgularis: ꝛ pars pũct⁹ exiſtens in ſuperficie alba principaliter eſt indiuiſibilis. qͥre ꝛc. ℂ Item 3° intellectus humanus eſt indiuiſibilis. primo de aia. Sed ipſe intellect⁹ humanus eſt qualis: eſt enim ſciens: ꝛ ſcientia eſt qͣlitas: vt patet in predicamentis. quare ꝛc.

ℂ Oppoſitũ arguit̃ auctoritate Ariſt. in litera.

Ad queſtionẽ eſt primo intelligendũ ꝙ duplex eſt indiuiſibile. Quoddã eſt per ſe ſubſiſtẽs vt intellect⁹ humanus: vt pꝫ in primo de aia. ꝛ vl̃r omnis intellectus eſt idiuiſibilis ſm qͣtitatẽ. Aliḋ dicit̃ eſſe idiuiſibile alteri inherens ſicut punctus ꝛ vnitas. ℂ Item cõſiderandũ ꝙ qͣlitas habet multas ſpecies, vt patet in predicamentis. Prima ſpecies eſt habit⁹ ꝛ diſpoſitio ſecũda eſt nãlis potentia ꝛ ipotẽtia. 3a ẽ paſſio ꝛ paſſibilis qͣlitas: ꝛ iſta cõtinet oẽs qͣlitates ſenſibiles. 4a eſt forma: ꝛ circa aliqḋ conſtans figura: ꝛ iſta ꝯtinet oẽs qͣlitates imediate fundatas in qͣtitate: que tñ nõ ſunt primo ſenſibiles: cuiuſmodi ſunt figure ꝯtinuoꝝ: ꝛ forte qͣlitates numerorum vt paritas ꝛ imparitas quadratum ſolidum: ꝛ huiuſmodi.

Tunc dicendũ eſt ad qõnem primo ꝙ idiuiſibile p ſe ſubſiſtẽs .i. alteri nõ ꝯiũctũ vel vnitũ non poteſt eſſe qͣle aliqua qualitate ſenſibili. Et hoc probant aliqui ſic. qꝛ qḋ eſt immobile non poteſt eſſe qͣle aliqua qͣlitate ſenſibili ſed indiuiſibile per ſe ſtans eſt imobile. qͥre ꝛc. maior pꝫ. qꝛ ſm qͣlitates ſenſibiles ꝓprie fiunt motus .ſ. alterationis. vt ſm calidũ frigidum ſiccum ꝛ humidũ ꝛ hmõi. ſicut pꝫ in 2° de generatione: ꝛ .2. de aia. ꝛ .7. h⁹ minor patet ex .6. huius, vbi demonſtratum eſt plane: ꝙ omne qḋ moueẜ eſt corpus. Cõſtat autem ꝙ indiuiſibile non eſt corpus. quia corpus eſt omniqͣqꝫ diuiſibile. vt dicit̃ primo de celo ꝛ mundo. qͥre ꝛc. Aliter ꝓbat Ariſto. in fine libri de ſenſu ꝛ ſenſato ꝙ nullũ indiuiſibile eſt ſenſibile. nec p ꝯñs qͣle qͣlitate ſenſibili: qꝛ ſi aliqḋ oĩo idiuiſibile eſſet ſenſibile: contingeret ꝙ poſſet ſil videri ꝛ nõ videri ab eodẽ viſu: ſcilicet ſi poneret̃ ſenſibile ſecũdũ viſum: eodẽ mõ poterit deduci de aliis. ſed ꝯñs eſt ipoſſibile quia ꝯtradictio nõ poteſt eſſe ſimul de eodẽ. ꝓbaẜ cõſequentia ſupponẽdo ꝙ ſit aliqua determinata diſtãtia in qͣ tota põt videri qḋlibꝫ viſibile: ꝛ nõ vltra eã: ꝛ ẽt eſt aliqua diſtãtia a viſu in qua tota nõ poſſet videri viſibile qḋcũqꝫ circa eã verſus viſum poſt vltimũ terminũ illiꝰ diſtãtie poteſt videri viſu priꝰ ea: ꝛ iſte due diſtantie copulate ſunt in termio cõi: ita ꝙ vltra illũ terminũ viſibile nõ videbiẜ: ꝛ citra illũ terminũ videbiẜ. ſi igiẜ ẽ aliqḋ oĩo idiuiſibile ꝙ ſit viſibile: ponaẜ illḋ ĩ vltio diſtãtie in qua põt videri. ꝛ illi⁹ in qͣ nõ põt videri tunc iſtud viſibile rõne qua eſt in vltimo diſtãtie in qua poterit videri videbiẜ: ꝛ rõne qua erit in vltimo diſtãtie in qua tota non poterit videri nõ videbiẜ. Ad aliter deducunt aliqui: ꝙ rõne qua erit in vltimo diſtãtie in qua ponebaẜ poſſe videri: ꝛ nõ erat in aliqua eius pte: tũc ſꝫ hoc nõ videbiẜ ꝛ rõne qua eſt vltra iſtã diſtantiã in qua tota ponebaẜ non poſſe videri videbiẜ: quia ſcilicet non erit in aliqua pte illi⁹ diſtãtie in qͣ ponebaẜ non poſſe videri. Prima tñ deductio eſt ad ĩtẽtionẽ. Ariſt. niſi ꝙ ipſe illud vltimũ diſtantie in qua nõ põt videri vocat primũ diſtantie in qua poteſt videri. ꝛ hoc eſt verũ accedendo ab illa diſtantia in qua nõ poterat videri ad ipſum viſũ: ſed ꝓcedendo a viſu ad diſtantiam in qua nõ põt videri ſic poteſt dici vltimũ diſtantie in qua poteſt videri: ꝛ ſic indubitanter ſil videbiẜ ꝛ nõ videbiẜ: qḋ eſt impoſſibile. qͥre ꝛc. ℂ 2° dico ꝙ indiuiſibile ſubſiſtens nõ põt eẽ qͣle qͣlitate de qͣrta ſpecie. qꝛ oĩs qͣlitas de 4a ſpecie fundaẜ in qͣtitate: vt dicit cõmentator in .7. huius. nũc aũt idiuiſibile nõ eſt quantũ. qͥre ꝛc. ℂ 3° dico ꝙ indiuiſibile per ſe ſubſiſtens .i. alteri nõ inherens hꝫ eẽ qͣle qͣlitate de prima

T.c.79. T.c.79. T.c.73. T.c.55. T.c.40. T.c.48. T.c.48. T.c.24. T.c.58. T.c.14. T.cõ.3. T.cõ.2. Com.15.

specie q̄litatis: qꝛ illud quod est habituatū habitu intellectuali est sic quale: ꝛ hoc pꝫ in predicamentis. Sed idiuisibile sm̄ magnitudinē. s. intellectus hūanus est habituatus habitu intellectuali. s. sapientia ꝛ scīa intellectu prudētia ꝛ arte: vt pꝫ .6. ethicoꝝ. ¶ 4° ad pn̄s dico ꝙ indiuisibile nō inherens. s. itellectus humanus pōt esse q̄lis sm̄ scd̄am speciē q̄litatis que est nālis potētia receptiua. Si enim intellectus possibilis non haberet potentia receptiuam: spērum intelligibiliū nō posset eas recipere: qđ est incōueniens: ergo opꝫ ꝯcedere ipꝫ hr̄e potētiā receptiuā spēt intelligibilis: quēadmodū mā prima habet potentiaꝫ receptiuaꝫ forme substātialis. ꝛ hmōi potētia nō pōt esse idem essentialiter oīo cum substātia intellectus possibilis: quēadmodum potentia materie non est idem essentialiter omnino cum substantia māe vt videbitur in ꝯsequentibus. Utrꝫ aūt idiuisibile per se subsistens aliud ab intellectu humano sit quale sm̄ primā speciem qualitatis. s. intelligentia mouēs celum de hoc nō determino ad presens. tn̄ Cōmentator in .12. metaph. dicit ꝙ quedam sunt subē sine omni accidente: ꝛ per cōsequens sine qualitate. ꝛ ille non videnť esse alie nisi intelligentie mouentes corpora celestia. Sed de idiuisibili inherente alteri. s. de puncto ꝛ de vnitate. Utrū tale sit aliquo mō q̄le fortasse nō est magnū incōueniēs ꝙ hmōi idiuisibile eēt q̄le sꝫ accn̄s: qꝛ qc̄q̄d iformat supficiē iformat terminū eius saltē p accn̄s. Cum igiť albedo iformet superficiem ꝛ det ei esse quale. s. albuꝫ: quare non informabit ex cōsequenti lineā ꝛ vlterius ipsum punctuꝫ. Nec istud est ꝯtra intentionē Aristo. hic. Sufficit enīꝫ ei dicere parmenidem ꝛ melli. s. ad istud incōueniens ꝙ si totum ens esset vnū indiuisibile: nullum ens per se subsistens esset quale q̄litate sensibili: cuiꝰ oppositū pꝫ ad sensum. Si tamen videreꝫ aliaꝫ demonstrationē ꝓbātē ꝙ nullo modo punctus sit qualis nec per se nec p accidēs nec mediate nec immediate non recusarem credere veritatem.

Ad primā rōnem dicēdum ꝙ idiuisibile sibi determinat nō eē quale modo ꝓdicto: nec oportet ꝙ ponať in eiꝰ diffinitiōe: quia nō est sua eēntia nec ps sue eēntie: eī nō quale bn̄ posset poni i descriptione ipsius indiuisibilis: vt diceret sit indiuisibile est non q̄le illud quod nō hꝫ aliquā magnitudinē nec qualitatem sensibilem. ¶ Ad aliud patet ex dictis. ¶ Ad 3m̄ sir cōcessum est ꝙ intellectꝰ hūanus est qualis sm̄ primā speciem qualitatis que est habitus intellectualis. Et hoc dictū sit sm̄ cōem doctrinā. q̄liter aūt itellectꝰ hūanus idigeat habitu ꝓpe dicto hōs ꝑscrutatio est. Q. ō XIII.

Circa opinionē parmenidis ꝛ mellissi solet hquери. Utrū ista ꝓpositio sit vera. tantū vnū est. ¶ Arguiť pº ꝙ nō: qꝛ si tantū vnum est. aut illud vnū est subā aut accidēs. ꝛ hoc pꝫ p sufficiētē diuisionē: sed nō pōt esse tm̄ vnū qđ sit substantia: quia accidens tūc non esset ens. nec tm̄ vnū qđ sit accn̄s: qꝛ tūc subā nō esset ens: q̄re ꝛc̄. ¶ Iteꝫ 2ª illa ꝓpositio exclusiua est falsa cuius ꝓdicatū ꝯpetit alteri q̄ subto: vt ista est falsa: tm̄ homo est sensibilis: qꝛ sensibile cōpetit alteri q̄ homini: sed sic est hic. Nam esse nō solū cōpetit vni: sed etiam multis: multa. n. sunt. quare ꝛc̄. ¶ Itē 3º si tm̄ est vnū aut est vnum cōmunitate aut diffinitione aut indiuisibilitate: hanc recipit Aristo. in littera. non vnū cōmunitate: qꝛ sunt multa que non hn̄t ꝯmunitatē: vt vnitas ꝛ punctus ꝛ subē sepate: nec ē dōꝫ ꝙ tantū sit vnū ens diffinitione: quia tūc oīa essent eēntialiter vnū. Illa enim sunt essentialiter vnuꝫ: que habēt easdem diffinitiones: nec est tm̄ vnū indiuisibilitate: quia tunc nullum ens esset quale qualitate sensibili vt patet ex dictis qđ est ipossibile: quare ꝛc̄.

Oppositū arguiť. tantum ens est: ergo tantum vnum est. Antecedens est maīfestuꝫ: qꝛ cōstat ꝙ ens est ꝛ nihil est ꝙ nō sit ens: ergo tm̄ ens ē: cōsequētia patet. qꝛ ens ꝛ vnum cōuertuntur: ꝛ sunt idē eēntialr: vt patet 4º metaphysi. ita ꝙ omne ꝙ ē ens est vnū: ꝛ omne qđ est vnum est ens: ergo si tantū ens est: tm̄ vnum est: ꝛ est simile argumentum: sicut si diceret. tm̄ hō currit: ergo tm̄ rōnale currit. ¶ Item vnum est ꝛ nihil ē qđ nō sit vnum ergo tātum vnum est premisse sunt maīfeste. Prio quidē ꝙ vnum est hoc est notū: qꝛ ens ꝛ vnum sunt idem: ꝛ ipsum ens est: ergo vnum est. ¶ Itē scd̄a ꝓpositio est vera. s. ꝙ nihil est: qđ nō sit vnum: quia oē ens est vnuꝫ: hoc pꝫ. qꝛ inducendo in quolibet ente: est vera. ergo nihil est qđ nō sit vnum: ꝛ sic patet ꝙ premisse sūt vere. ꝛ cōsequētia declaratur per simile: sequiť enim. hō currit ꝛ nihil currit qđ non sit homo: ergo tantū: hō currit. per interpretationeꝫ huius dictionis tātuꝫ: ergo similiter sequiť. vnū est ꝛ nihil est qđ non sit vnum. ergo tātū vnum est. ¶ Item illa propositio exclusiua est vera cuiꝰ ꝓdicatū competit subiecto ꝛ nulli alteri a subiecto: hec ē manifesta quia ista requirunť ꝛ sufficiunt ad veritatem ꝓpositionis affirmatiue exclusiue: vt pꝫ in fine hathegorematibꝰ: sed sic est in ꝓposito. constat autē ꝙ esse competit vni ꝛ non alteri alicui ab vno: ꝓbatio: qꝛ si esse diceretur de aliquo alio ab vno: illud aliud aut esset ens: aut nō ens. si nō ens. ergo nō ens eēt: qđ est ipossibile. si ens: ergo vnum: qꝛ ens ꝛ vnū cōuertunť. ꝛ sic ens erit aliđ ab vno: qđ est impossibile. ğ esse nō cōuenit alicui alteri ab vno: quare sequitur ꝙ tantum vnum est.

Ad solutionem qōnis ꝯsiderādū est. pmo ꝙ rō vnius sumiť ab idiuisiōe: vt docet Ari. i. 5. metaphy. capitulo de vno. vbi sic ipse dicit. vlr enim quecūq3 nō habent diuisionem. vt sic vnum dicantur: indiuisio autem cum opponatur diuisioni multipliciter diciť sicut ꝛ ipā diuisio. nam quot modis diciť vnū oppositoꝝ ꝛ alterū: vt diciť pmo topico. Est aūt duplex diuisio quātum ad ꝓpositū spectat. vna est diuisio reꝝ sm̄ formas. Alia est diuisio reruꝫ sm̄ q̄titatem ꝛ hoc satis innuit cōmentator in pmo huiꝰ versus pncipiuꝫ. vbi dicit ꝙ multitudo vł ē reꝝ differētiū sꝫ formas: vel est reꝝ differentium sm̄ q̄titatem. idem autem est iudiciū quo ad hoc de multitudie ꝛ de diuisione. Nā multitudo vel est ipsamet diuisio vel cōcomitať p se diuisionē: vt hꝫ videri in .10. metaphy. Est ergo duplex idiuisio. s. sꝫ formā ꝛ sm̄ q̄titatē: ꝛ cū rō vniꝰ sumať ab idiuisiōe: vt dictū est: sequiť ꝙ est duplex vnū. Qđdā est vnū: cuiꝰ rō sumiť ab indiuisiōe sm̄ formā. Aliud est vnū cuius rō sumiť ab idiuisione sm̄ q̄titatē: ꝛ hoc forte ē illud quod diciť sub aliqs verbis ꝙ vnū vel dicit idiuisionem in nā vel forma entis vel dicit idiuisionē in nā q̄titatis.

Tunc dicenda sunt duo ad qōnē. Prio ꝙ si accipiať vnuꝫ sm̄ ꝙ dř ab idiuisiōe sꝫ formā: sic ꝓpō ē vā. tm̄ vnū ē. ꝛ loquor ō vno actu ꝛ ente actu. Scd̄o est dōm ꝙ si accipiať vnum put dř ab idiuisiōe sm̄ q̄titatē. sic non est vera simplr ꝛ vlr. Primū ꝓbať rōne ꝓus adducta. illa ꝓpositio exclusiua affirmatiua est vera cuius predicatū cōpetit subiecto ꝛ nulli alteri a subiecto. hec est nota cuilibet itelligēti. Sꝫ ista ē hmōi. qꝛ eē ꝯpetit vni ꝛ nulli alteri ab vno sm̄ formā: ꝛ loqr de eē actu. Si. n. esse actu ꝯueniret alicui qđ nō eēt vnū sm̄ formā tūc illđ eēt ens ꝛ nō ens: q̄re ꝛc̄. Scd̄ꝫ ōndiť sic: illud qđ nō hꝫ q̄titatē nō est vnū sm̄ q̄titateꝫ: hoc est euidēs. Sed aliquod ens est qđ nō habet q̄titatem: vt deus ꝛ aliꝫ motores celi. vt pꝫ in 8º huius: ergo

T.c.3.

T.c.11.

Com.6.

T.c.20.

T.c.

aliquid est qḋ nõ est vnū ſm q̄titatē: ꝛ ſic iſta ꝑpoſitio non est vera.tantū vnū est. ꝑut ipſuꝫ vnū dicitur ab indiuiſione ſm q̄titatē: ꝛ ſic debet intelligi in propoſito.

Ad primum argumentū cū dicebat: tantum vnū ꝛc. dico per interemptionē ſicut.n.nõ opꝫ q ſi tantū ens ē: q̄ vel illud tantū est ſubſtantia vel tantū est accidens: ſic nõ ſequit tantū animal est ſenſitiuū: ergo tantum rationale est ſenſitiuum. ſimiliter non oportet licet tantum vnū est q illud tantum vnum vel ſit tantū ſubſtātia vel tantū accidens. Et cū dicit q ſubſtantia ꝛ accidens ſufficienter diuidunt ens ꝛ vnuꝫ: ſine dubio verū est: ꝛ ideo quicq̄d abſolute cōpetit enti competit vel ſubſtantie vel accidenti de predicatis realibus. ſed nõ opꝫ q quicq̄d attribuit enti ꝛ vni cū excluſiõe attribuat ipſi ſubſtantie cum excluſiõe vel accidenti cum excluſione: ſicut nõ ē neceſſe: q omne qḋ tantū conuenit animali: cōueniat tantū homini vel conueniat tm̄ aſino: ꝛ ſic de aliq̄s: imo etiā q̄uis valeat conſequentia a ſuperiori diſtributo ad iferius diſtributū abſolute ꝛ ſine excluſione: tm̄ non teneret cum dictione excluſiua. vt bene ſequit: omne animal ē ſenſitiuū: ergo omnis homo ē ſenſitiu'. non tm̄ ſequit: tantū omne animal ē ſenſitiuū: g̃ tm̄ omnis homo est ſenſitiuus. ℂ Ad 2ᵐ cum dicit: illa ꝑpoſitio ꝛc. concedat: ꝛ cum dicitur. ſic est hic; falſum ē ꝛc. ꝛ cū dicit vlterius q eſſe cōpetit multis: dico q predicatum iſtius ꝑpoſitionis tm̄ vnū est. l. ipſum est nunq̄ verificat de multis. non enim verū ē dicere multa est incōgrua: modo verum ꝛ falſum preſupponūt congruū: vt patet ex periermenias. ℂ Sed dices ad minus iſta ē vera. multitudo est: ꝛ multitudo est aliud ab vno: ergo non tantū vnū est. ℂ Ad hoc dico q multitudo vel ē rerū differentiū ſm q̄titatē: vel ē reruꝫ differentium ſꝫ formaꝫ. Si ꝑmo mõ ſic ē numerus induiduoꝝ: ꝛ iſta ē quid vnum ꝛ non aliud ab vno qḋ cōuertitur cuꝫ ente. Si aūt est multitudo reꝝ differentiuꝫ ſm formas ſic est numerus eſſentiarū: ꝛ iſta ꝑprie nõ ē enſ ſꝫ entitas: q: iſta est idē realiter cum eſſentijs que non ſunt ens ſed entia. Et ſi dicat q ipſa multitudo ē ens: opꝫ dicere q ipa est quid vnum aliquo modo: q: ipſa ē quid indiuiſum aliq̄liter. Nõ enim est diuiſa in multitudinē ꝛ nõ multitudinem ꝛ ſic ē quid vnū: ꝛ non est penitus alia ab vno: q̄re ꝛc. ℂ Ad tertiū dicēdū q vnūquodq̄ ens actu est vnū in ſe ſꝫ formā: ꝛ ꝑ cōſequēs ſm diffinitionē. ſꝫ non ſeq̄tur ꝑpter hoc q vnūquodq̄ ſit vnū cum alio ſꝫ diffinitionē: ita q omnia entia ſint vnum ens ſolū ꝛ eadē ſibiinuicē vt imaginabant parmenides ꝛ meliſſus. ſicut licet ſoꝛ. ſit vnus numero ſm ſe: ſimiliter ꝛ plato ſit vnus numero ſeorſum: tm̄ nõ ſequit q ſoꝛ. ꝛ plato ſint vnus ꝛ idem ſibiinuicem numero. ſimiliter ꝛ in propoſito: quare non valet. Et ſic ſit dictū ad iſtam queſtionem.

ℂ Si igitur infinitum ſm q infinitum ignotum est ſecundum multitudinem ꝛ magnitudinem infinitum ignotum quantum est quoddam ꝛc.

Tex.cõm. XXXV. Queſtio. XIIII.

Ꝟ ꝛ q̄rit vtrū infinitū ſit ignotū. Arguit ꝑmo q nõ. q: qḋ hꝫ diffinitionem nõ est ignotū. cum diffinitio notificet diffinitū: vt pꝫ primo topico. ꝛ etiā in 2ᵒ poſteriorū. Sed ipm infinitū hꝫ diffinitionē cum ſit q̄tū ꝛ extenſuꝫ ſine termino. ℂ Item 2ᵒ illud de quo est ſcientia non est ignotuꝫ. ſꝫ est cuidens per ſe: ſed de infinito est ſciētia: vt patet in primo celi ꝛ mundi: ꝛ in tertio huius. q̄re ꝛc. ℂ Item 3ᵒ illud cuius oppoſitum est notum ipſum non est ignotum. Nam ad eandem ſcientiam pertinent oppoſita: vt pꝫ 9ᵒ meta. ſꝫ oppoſitū īfiniti est notum. ſ. ipſum finiti vt manifeſtum est cuilibet intelligēti. q̄re ꝛc. ℂ Itē 4ᵒ ſi in intellectu poſſibili poſſunt eſſe ſpecies intelligibiles infinite: īfinitū põt eſſe intellectū: ſꝫ ſic est q in intellectu poſſibili põt eē ſpēs intelligibiles īfinite: q̄re ꝛc. maioꝛ pꝫ: q: ſicut per ſpēm intelligibilem vnā poteſt intelligi vnum intelligibile: ſic infinita per īfinitas: ꝛ minoꝛ declarat: q: cõſtat q i intellectu poſſibili poſſunt eē ſpēs intelligibiles due vel tres: vt oēs cōcedūt: modo q̄ rõne põt ſimul eē due vel tres ſpecies intelligibiles in intellectu pari rõne īfinite: eo q infinite nõ magis repugnant ſibiinuicēꝫ q̄ due vel tres. ℂ Item 5ᵒ qui cognoſcit vniuerſale cognoſcit īfinita: cū ipſum vniuerſale ꝯprehendat ſingularia: ſed intellectus cognoſcit vniuerſale: vt animal ꝛ hominē: ſub quo īfinita ſingularia ꝯprehēdunt ſꝫ poꝛphiriū. ℂ Itē 6ᵒ mot' ꝛ tempus ſunt īfinita: vt pꝫ in 8ᵒ huius. ꝛ tamē iſta entia nõ ſunt igtā: imo ſunt ſcita ſufficiēter: vt pꝫ i iſto libro.

T.cõ.3.

T.c.83.

Oppoſitum dicit Ariſt. i iſto caᵒ vbi dicit q infinitū ſm q infinitū ē ignotū: ꝛ idem vult Ariſto. 2ᵒ metaphy. vbi dicit q non numerabit ſectiones qui per infinitū ꝑcedit: ꝛ impoſſibile est intelligere lineam niſi ſtatuentem.

T.cõ.ii.

Ad q̄ōnem est intelligēdū q infinitū ſm q infinitum eſſe ignotum põt intelligi duobus modis. Uno mõ põt intelligi q ipſuꝫ infinituꝫ quantū ad rationem formaleꝫ: qua dicitur infinitum. ſ. quantum ad ipſam infinitatem nullo mõ ſit cognitum. Alio modo poteſt intelligi q ipſum infinituꝫ est ignotū quantum ad numerū determinatū partiuꝫ: ita ſcꝫ q nõ cognoſcit eſſe aliquis numerus determinatus partium infiniti ſm q est infinitum: vt ſi est infinitum ſm q̄titatem non cognoſcitur vera cognitione eſſe aliquē numerum determinatū partium q̄titatiuarum ipſius. ꝛ ſi est infinitum ſm formam non cognoſcitur eſſe aliquis numerus determinatus ſuarum formarum.

Tunc dico duo ad q̄ōneꝫ. Pꝛio dico q infinitū nõ est ignotū primo modo. ſ. q ratio formalis ipſius infiniti nullo mõ ſit cognita. hoc enim ꝑbant ſufficiēter quedam rationum premiſſaruꝫ. Cū enim oppoſitū ipſius īfinitatis ſit cognitū ab intellectu. ſ. finitas ꝛ terminatio: non est impoſſibile intelligere ipſaꝫ ꝑuationē terminoꝛum: q̄ est īfinitas. Item cum ipſuꝫ infinitum ſꝫ extenſionem diffiniat aliqualiter. ſ. q est quantum extenſuꝫ ſine terminis ipoſſibile est ipm eē penitus ignotum ſaltēꝫ q̄tum ad q̄d nominis. ℂ Est tm̄ conſiderādū q ipſum infinitum ſm extēſionem cum ſit impoſſibile eē: vt demõſtratū ē in ꝑmo celi ꝛ mūdi: nõ intelligit intellectu affirmatiuo vᵒ: quo affirmet eē: nec ēt intelligit intelligētia ſimplici vera ſed ficta: cū ſibi non correſpōdeat aliq̄d ex parte rei. ꝛ loquoꝛ de infinitate ſm actū que est negatio terminoꝝ magnitudinis. Et idē intelligēdū est de infinito ſm multitudinē. Iſta enim nec ē nec eē põt in reꝝ nā. imo ois magnitudo ꝛ multitudo neceꝛio est terminata. ſꝫ bene intelligit intelligētia ſimplici ficta. vt hyrcocerv'. Intelligit ēt intellectu negatiuo vᵒ: vt intelligit nõ eē i nā reꝝ ꝛ nõ eē poſſibile. ꝛ ex hꝫ ꝯcludit neceſſario ipꝫ īfinitū ſꝫ q īfinitū. quātū ad rõnem formalē īfinitatis eē cognitū: q: illud de quo intellc aliq̄d negat ꝛ affirmat intelligit ab intellectu: modo de ipſo īfinito ſꝫ q īfinitū est intellect' aliq̄d enunciat negatiue vt ipſum nõ eſſe vel ſimile põt aliq̄d affirmare de ipſo vt ipſum eſſe oppoſitū finito aliquo mõ. q̄re. ℂ 2ᵒ dico q ipſum infinitū ſꝫ q īfinitū bene est ignotū 2ᵒ mõ. ſ. quantuꝫ ad numerū ſuarꝫ partiū. ſ. q nõ cognoſcit aliq̄s determi-

natus nūerus ptiū isinitī: ptiū dico oiūz: τ h est facile videre: qz illud qḋ nullū numerū determinatū hz non pōt cognosci vera cognitiōe quātū ad determinatū nūerū. hoc est euidēs: qz cognitio nō est vera nisi ꝯformet rei. vt pz in 3° de anima τ ex 6° ethicoꝝ: fm similitudinem enī τ ꝓpetatē cognitio fit. Nunc autē ptes isiniti oēs nō habēt aliquē numerū determinatū: quia tunc isinitū esset finitū. qḋ est ipossibile. vt si est isinitū fm q̄titatem: ptes eius oēs quantitatiue non sunt in aliquo nūero determinato. Si aūt est isinitū fm formaz: ptes sue forme nō habēt numerū determinatū: q̄re τc̄. Et hec videtur esse itentio cōmentatoris super istā partē. in p̄mo enim syllō quē ibi ponit: accipit istā ꝓpositionē. Omne cōpositū ex p̄ncipijs isinitis in q̄titate τ forma est ꝯpositum: qḋ nō scit ex quot τ q̄lib⁹ est cōpositū. in quo videt itelligere φ ipsuz isinitū fm quātitatē τ formā est sic ignotū φ nō scit ex quot partib⁹ τ q̄libus est ꝯstitutū: τ hoc est idē qḋ ipz isinitū nesciri quo ad numerū determinatū omniū ptiū: τ hoc ēt bene videt itēdere Aristoteles in 2° metaphy. vbi dicit sic: ꝓpter qḋ nō enumerabit sectiones q̄ per isinita ꝓcedit. q̄si dicat. numerus ptiuz in quas diuidit linea omnīōe que ꝓcedit in isinitū non poterit cōprehēdi determiate: vel sic q̄si dicat: ille qui ꝓcedit per infinita. i. qui icisit lineā fm φ est diuisibilis i isinitū nō enūciabit sectiōes. i. nō cognoscet numerū determinatū sectionū. i. diuisionū. Vn̄ necesse est intelligere lineam ipsam statuere. i. inter duo cōstitutā τ finitā itelligere. s. inter duo puncta. Si igit infinitū fm φ infinituz nō potest esse cognitū vera cognitiōe quātū ad numeꝝ determinatū omniū suarū partiū. Et hoc accepit Ari. contra anaxagozam: qui ponebat p̄ncipia prima reruz nāliū esse simpliciter infinita: ex quo sequeretur ipsa p̄ncipia esse ignota quantuz ad numerū determinatum ipsorum omnium: ita scilicet φ non cognosceret esse aliquis numerus ipsorum omniū: nec ipsa oīa cognoscerētur: ex quo sequeret oīa cōposita nālia nō esse nota: tūc enim arbitramur cognoscere vnūqḋqz cōpositū cuz cognoscimus ex quibus τ ex quantis: idest ex quot sit cōpositū. Ex quibus verbis manifeste videt Aristo. ostendere φ ipse nō sumpsit infinitū fm φ isinitū esse ignotū nisi quia nō cognoscit determinate quot sint partes ei⁹ fm φ infinitū: sic enim concordabit prima ꝓpositio coꝫ vltima: tunc arbitramur cognoscere τc̄. Sed si p̄ncipia essent infinita nō cognoscerent ex quot τ q̄b⁹ essent: qz infinitum fm φ infinitū est ignotū quantū ad hoc quot τ que cōtineat in eo: q̄re τc̄. Patet igitur quomō infinitum fm φ infinitū est ignotū τ quomodo est notum.

Ex his ad rōnes. Ad p̄mā cū dicebat φ hz diffinitionē τc̄. Dico φ si hz diffinitiōnē ꝓpriē dictā q̄ dicit quid rei sic potest ꝓpriē τ vere cognosci: intellectus enim qui est ipsius qḋ q̄d ē semper est verus: tertio de anima. Sed si habet diffinitiōez solū dicētez quid nominis cuius partes sint īpossibiles in essendo vel ad seīuicē icompossibiles: tunc enim itelligeret simplici intelligētia vera: cū ei nō corrēspōdeat res cui cōfirmet: nec ītelligeret itellectu affirmatiuo vt dictū est. tñ bñ intelligeret itellectu nō vero simplici sed ficto τ itelligeret negatiue vere: vt supra dictum est. Et est hic aduertendū φ cum ipsum infinitū quātuz ad rationem formalem suā que est negatio terminoꝝ magnitudinis sue numeri inquātuz sit non ens: non potest intelligi primo τ p̄ncipaliter: sicut nec alie negatiōes: sz intelligit secundario post intellectionem entis cui ꝯtradicit. Utrū aūt per eandez itelligat ens τ nō ens: τ quomodo alia questio est τ alias visum fuit. ¶ Ad secundā dōz est: φ de isinito ē scia negatiua qua scit non esse: τ iō cōcessuz est ipsum esse aliqualiter notuz: sed de ipso nō ē sciētia qua cognoscat distincte q̄tū ad omnes suas partes: τ qua sciatur omniū suarū partium numerus: τ sic indubitanter est ignotuz ignorantia opposita cognitioni determinate omniuz suarum partiū seorsuz τ diuisim: τ sic impossibile est ipsuz cognosci: τ hic ē vnus modus. Nullus enim posset determinate τ indistincte. cognoscere omnes partes ipsius infiniti: quia aut cognosceret eas omnes sub rōnibus ꝓprijs τ simul. τ hoc est impossibile: quia intellectus nō potest bene simul diuersa intelligere sub rōnib⁹ ꝓprijs τ distinctis. Aut cognosceret eas successiue. τ hoc dupliciter. qz aut in ꝯsiderando vnā post aliā perueniret ad vltimā. aut nunq̄ perueniret ad vltimā. Si p̄mo modo hoc ē ipossibile. qz infinitū fm φ isinitū nō habet partē vltimā. qz tunc haberet primā: τ sic eēt finitū. Si dicat 2° mō vt φ nūq̄ perueniat ad vltimā partē. sed semp cōsideraret vnā ptez post aliam partē tunc sine dubio nūq̄ cōplebitur cognitio partium ipsius isiniti. τ sic nō habet pfecta cognitio ꝯpositi qḋ ꝯstituet ex hmōi partibus. Et sic si bene ꝯsideremus videbimus duos modos quibus infinitum est ignotuz. Uno modo est ignotū quantū ad numerū determinatū omniū suarū ptiū: queꝫ est ipossibile vere de ipso enunciare. Alio modo est ignotū ignorantia opposita cognitioni determinate omnium suarū partiuz determinate seorsuz τ diuisiz. τ vtraqz cognitio reqrit ad cognitionē pfectā cōpositi. s. qua cognoscat quot numero sunt per se eius p̄ncipia: τ qua sciant seorsuz τ diuisiz oīa ex q̄b⁹ ꝯponant. τ hoc tetigit Aristo. cum dixit φ cognoscim⁹ ex quot τ ex quib⁹. ¶ Ad tertiā patet solutio ex dictis concessum enim est. φ ipsum infinitum est aliquo modo notū quantum ad rationē formalem qua dicit infinitū. τ alijs modis est ignotum. ¶ Ad quartū concedo maiorem. Et cum dicebatur. φ species intelligibilis τc̄. dico per interemptionem. Et cum dicebatur φ due species vel tres possunt simul esse in intellectu. concedo sed non sequitur φ infinite possint simul esse. quia ad hoc φ species intelligibiles eēnt simul in itellectu nō sufficit ipsas nō opponi sibiinuicem: sed oporteret fantasmata a quibus dependent esse simul infinita τ res fantasiabiles eē simul infinitas: quaꝝ species per se simul essent i itellectu. hoc autem est impossibile. quare τc̄. ¶ Ad quintā cū dicebat qui cognoscit vniuersale τc̄. potest dici φ qui cognoscit vniuersale cui⁹ sunt infinita indiuidua successiue non oportet φ cognoscat infinita indiuidua simpliciter. quia nōdū cognoscit singularia sub rationibus proprijs τ distinctis. vt qui intelligit hominē nim oportet ipsum intelligere sortez τ platonem sub rationibus proprijs singulariū. τ ideo non oportet φ cognoscat infinita. verum est enim φ si cognoscēs tale vniuersale cognosceret omnia eius indiuidua sub rationibus ꝓprijs ipse cognosceret infinita: sed non est ita. Et ad istam intentionem intelligendum est dictum commentatoris in 3° de anima vbi dicit φ in propositione vniuersali intellectus iudicat res infinitas sub iudicio vnico. hoc enim modo iudicat infinita: quia intelligens subiectum propositionis vniuersalis habet intellectionem que est indifferens ad infinita fm representationem: τ de se non plus representat vnum illorum q̄ alterum: τ hoc est impossibile in virtutibus corporalibus: quia cognitio quelibet vniuscuiusqz eorum est determinate vnius indiuidui representatiua sic φ non alterius. ¶ Ad septimū est dicendum φ motus τ tempus non habent infinitatem fm actuz τ simul sed ptes eoꝝ sibiinuicez succedunt in

T.c. 22. — T.c. ii. — T.c. 26. — T.cō. 3. — Cō. 19.

infinitum: ⁊ illaꝝ partium omnium temporis ⁊ motus impossibile est cognoscere vere aliquem numeꝝ determinatū: quia ipsa est ratio ĩfinitatis motus ⁊ temporis bene est nota intellectui. Et est hoc ꝯsiderandū q̄ cū dicimus superius q̄ ipsum ĩfinitū q̄tum ad suā rōnem formalē. s. ĩfinitatē nō esse nota affirmatiue ⁊ vere. ita q̄ cognoscatur esse: intellectum non esse notā de ĩfinito fm extēsionē. sicut pʒ ibidē: sed volumus dicere q̄ ĩfinitū fʒ duratione q̄tum ad ipsam ĩfinitatē sic notū vera cognitōe fʒ affirmatione. imo sufficiēter demonstrat aliqd esse ĩfinitum fm duratione successiuā. Silr nō itelleximus de ĩfinito p priuationem specifice determinatōis. Demōstratur .n. sufficiēter aliqd eē ĩfinitū p priuationem specifice determinatiōis: ⁊ fm q̄ in essentia nō icludit aliquā formā determiatā: ⁊ hec est p̄ma mā: sicut ēt tactū fuit p̄us. De ĩfinito aūt fm vigorē ad p̄sens nō determino nisi qd̄ p̄us fuit actū q̄ ñ pōt esse aliqs talis motor q̄ simpliciter sit ĩfiniti vigoris. ⁊ ideo ē ignotū sic q̄ nō cognoscitur esse vera cognitione. ℭ Ex oibus igit̄ p̄dictis hoc est accipere si qs intēderit p̄mo q̄ ĩfinitū fm extensionē nō est oino ignotū fm rationē formalē qua dr̄ infinitū. ℭ Scdo. q̄ hmōi ĩfinitū bene est ignotū quo ad numerum determinatū oium suaꝝ partiū: ita. s. q̄ non cognoscat esse aliqs certus nūerus oium suaꝝ partiū. ℭ Tertio. q̄ ēt ipm sic ĩfinitū est ignotū ignorātia opposita cognitiōi oium suaꝝ partiū seorsūʒ diuisim: ⁊ hec sunt p̄ncipalius hic itēta. ℭ Quarto tamē pōt haberi q̄ infinitū fm durationē successiuā non ē ignotū cū sit demonstratū ipm esse in .4. hui⁹. s. motus ⁊ tp̄s. ℭ Quinto q̄ etiā ĩfinitū fm p̄uationē specifice determinatōis non est aliquo modo ignotū cū sufficiēter possit demōstrari p̄ma mām esse sic ĩfinitā. ℭ Sexto pʒ aliqd: sed modicū de ipso ĩfinito fʒ vigorē: q: de hoc i octauo plenius est ꝯsiderādū. ℭ Patet etiā ex dictis solutio quoꝝdā argumētoꝝ logicoꝝ. Arguit̄ .n. sic. ĩfinitū aut est ens aut non ens. Si est ens ⁊ nullum ens sit ignotum nāliter. vt pʒ per Cōmentatorē in .2. hui⁹. ⁊ in p̄mo de generatiōe. ⁊ habet .3. de anima: q: intellectus possibilis est in potētia omnia fieri. vt ibi dr̄: ⁊ si sic est sequit̄ q̄ ipsuʒ ĩfinituʒ non ē ignotū. Si est nō ens cū ipʒ nō ens possit itelligi. vt pʒ in 4.° metaphy. adhuc ipm ĩfinitū non est ignotū. ℭ Item illō de quo itellectus aliquid enunciat non est ignotū: cum 2.° operatio itellectus p̄supponat p̄mā. Cōstat aūt q̄ de infinito aliqd enūciat fm affirmationeʒ ⁊ negationē. quare ⁊c̄. Oium istoꝝ ⁊ similiū pʒ solutio ex dictis. Et scias q̄ ista questio est bona ⁊ difficilis ⁊ ab aliqs parum inuenit ordinatum sufficienter: sed p̄missa labore non modico congregaui. Questio. XV.

T.cō.6.
T.c.19.
T.cō.8.
T.cō.4.

Secūdo q̄rit̄ circa eādē p̄teꝝ. Utꝝ cognitio q̄ti depēdeat ex ei⁹ partibus q̄titatiuis. ℭ Arguit̄ p̄mo q̄ nō: q: qd̄ itelligit̄ simplici itellū ō itelligit̄ itellectu p̄ui. vt pʒ in 3.° de aīa: fʒ linea itelligit̄ simplici ⁊ vna itellectiōe. vt pʒ ibidē. ℭ Sc̄o .2. qd̄ itelligit̄ in idiuisibili tp̄e ñ itelligit̄ itellū partiū: q: si sic. tūc ō itelligeret sīl: ĩmo linea itelligit̄ i idiuisibili tp̄e: sic̄ alia icōpleta. vt vult Arī. in .3.° de aīa. q̄re ⁊c̄. ℭ Itē .3. si itellectus itelligeret q̄tū ex suis p̄tibus sequeret̄ aut q̄ nunq̄ itellectus finiret itellectionem aut q̄ itelligeret ĩfinita: pʒ ꝯsequētia: q: partes quanti continui sūt ĩfinite: modo vtrūq̄ ꝯsequēs est impōle. vt manifestum est cuilibʒ itelligēti. quare ⁊c̄. ℭ Itē .4. qd̄ p̄us cognoscit̄ aliqb⁹ aliis nō depēdet ex cognitione illoꝝ: sed ipm totum q̄tum p̄mo cognoscit̄ q̄ sue partes: ista est manifesta: minor pʒ: quia totum videt̄ prius cognoscitur suis partib⁹. vt hic dicit Commentator. quare ⁊c̄.

C.c.13.
T.c.3.

Oppositū arguit̄ auctoritate Aristo. hic. vult enī q̄ tunc arbitramur cognoscere vnūquodq̄ cum cognoscimus: ex quot ⁊ quantis sit ⁊ per quot: ⁊ quātis sit partibus itelligit p̄tes quātitatiuas. vt omnes exponūt. ℭ Item sicut totuʒ essentiale habet se ad partes essentiales. sic totum quātitatiuū se habet ad partes quātitatiuas: sed totū eēntiale cognoscit̄ ex suis partibus essentialib⁹. s. materia ⁊ forma: vt vult Arist. ⁊ Commentator in prohemio huius. quare ⁊c̄.

Ad hoc dicunt aliq q̄ ipʒ q̄tū pōt cognosci duplici cognitione. s. cognitione ꝯfusa ⁊ impfecta ⁊ cognitione p̄fecta ⁊ distincta. Tūc dicūt ad q̄onē duo. P̄rimo q̄ q̄tū nō cognoscit̄ ex suis partibus cognitione cōfusa ⁊ q̄tum ad taleʒ cognitionem ipsum totū p̄us est notū q̄ sue partes seorsum ⁊ diuisiʒ sumpte. sicut tangebat̄ arguēdo: sed cognitione perfecta ⁊ determinata bene cognoscitur quantū ex suis partibus: q: ex illis cognoscitur ex quibus habʒ esse: sed ipsum quantū habet esse ex suis partibus. Maior pʒ: q: queciūq̄ sunt p̄ncipia eēndi eadē sunt p̄ncipia cognoscendi cognitione perfecta: minor pʒ de se. ℭ Est tamē itelligēdū fm Arist. in de sensu ⁊ sensato. q̄ duplices sunt partes quātitatiue: quedā sunt in actu: ⁊ quedā in potētia. ptes in actu sunt que seorsuʒ ⁊ diuisiʒ sumpte possunt p̄ticipare formā totius. Partes in potētia sunt ptes excellētis paruitatis: que seorsuʒ ⁊ diuisim sumpte nō possunt participare formā totiuʒ: sed resoluerētur in p̄rīnēs vt caro posset diuidi in partes tā p̄uas q̄ s'le partes diuise nō remanerēt carneʒ: sed resoluerētur in aerē: hoc aūt amplius ꝯsiderabitur in sequēti q̄one. ℭ Nūc ergo dicūt aliqui q̄ q̄tum cognoscit̄ cognitione suarum partiū in actu: sed nō cognitione suarum partiū in potētia. p̄me enīʒ sunt finite in vnoquoq̄ ente nāli ⁊ quanto ⁊ quo ad tales nō p̄cedit diuisio in infinitū fm p̄portionem eādē vt habʒ videri super libro de sensu ⁊ sensato. ℭ Sed hic sunt due dubitatiōes satis bone. ℭ Prima est. q: sicut p̄mū quātum habet esset ex suis partibus fm actu. sic etiā habet esse ex suis partib⁹ quātitatiuis que dicūtur partes in potētia. caro .n. minima composita est ex partib⁹ excellētis paruitatis que nō possunt seorsum subsistere. similiter aūt ⁊ in aliqs: cum igitur quicquid est pars ptia est pars toti⁹: sequit̄ q̄ ipsa tota caro habeat esse ex hmōi partib⁹ que dicunt̄ partes in potētia: ⁊ per ꝯsequēs habet cognosci ex eis. ℭ Alia dubitatio est: q: licet partes quāti que dicūtur partes fm actuʒ sint finite i quolibet continuo naturali: tamē videnť esse in tam magno numero q̄ quasi impossibile videt̄ ipsum cognoscere: quis enim cognosceret quot carnes minime sint in carne hominis aut alterius aīalis. Et similiter quis cognosceret quot lapides minimi sint in lapide magno: minimi dico idest tā p̄ui q̄ minores nō possint subsistere. ℭ Ad primam potest dici: q̄ licet totum habeat esse ex suis partibus aliquo modo in potentia: tamē nō oportet q̄ cognoscat ex illis p̄prie ⁊ per se. Et cum dicebatur. vnumquodq̄ cognoscit̄ ex illis ex quibus ⁊c̄. Dico q̄ si loquamur de partibus essentialibus hoc est vniuersaliter verum. Sed si loquamur de partibus quantitatiuis debʒ sic intelligi vnumquodq̄ ⁊c̄. Uerum est potentibus separari abinuicē ⁊ subsistere seorsum: sed de aliqs non opʒ. ℭ Sed adhuc aliquis dubitabit: quia secundum illum intellectum Aristotelis non dicit contra Anaxagoram. ponebat enim Anaxagoras partes infinitas rerum naturalium esse principia earum: sed non dicit eas esse seorsum ⁊ diuisim subsistentes: sed commixtas. ideo non hō

argueret Aristo. ɔtra anaxago. si solum intelligebat q̄ vnūquodq; cognoscit ex illis ex quib⁹ est potentibus seorsum ⁊ diuisum subsistere. ¶ Ad hoc est dōm q̄ lʒ anaxago. poneret infinitas partes carnis coniūctim: existētes tamē ad eius potētiam: sequebat necessario q̄ infinite sint ptes carnis per se existere potētes. i. seorsum ab aliis partib⁹ carnis pticipātib⁹ formam carnis. ¶ Hoc sic pʒ. ponebat. n. Anaxago. q̄ in vnaquaq; re nāli ēēnt pticule īfinite alteri⁹ rei nālis. v. g. in vna portione aque dicebat esse īfinitas ptes carnis ⁊ p se. ponam⁹ igit̄ q̄ ex ipsa carne segreget̄ aliqua caro seorsum existēs. tūc certum est q̄ caro remanēs in aqua erit minor q̄ erat prius: q̄ semp quātū minorat̄ ex ablatione quāti vt manifestū est ad sensuʒ. tūc vlterius moueat̄ ab aqua alia caro subsistēs adhuc remanebit in aqua caro ⁊ fiet minoris q̄titatis: aut igit̄ segregatio cessabit remota illa carne: aut nō: si cessabit. ergo deueniet̄ ad aquā in qua nō est aliqd carnis: ⁊ sic non oē in omni erit: cuius oppositum volebat ille. si aūt semper segregari possit in īfinitū caro seorsum subsistēs. silr remaneret semp caro subsistens. tūc habebit̄ q̄ ipsius carnis sunt īfinite partes non solū ɔiunctim existētes: sʒ etiā potētes seorsum formā carnis participare: oēs aūt tales partes necesse est cognoscere ad cognitionē toti⁹ simplr pfectam: ⁊ sic oportebit cognoscere īfinita: qd̄ est impoīe: ⁊ sic multuʒ subtiliter ꝓcedit aristo. in lr̄a ɔtra anaxa. vt pʒ inspicienti litterā. ¶ Ad aliam dubitationē possumus dicere ad p̄sens q̄ quāuis sit multū difficile cognoscere numerū determinatū partiū carnis. silr lapidū ⁊ pluriū aliaꝝ reꝝ nāliū: ⁊ quāuis forte non sit aliquis q̄ hmōi notitiam habeat: tamen cū talis numerus sit ens: ⁊ nullū ens sit ignotū naturaliter: ⁊ cum intellectus possibilis sit in potētia ad oīa fieri: vt dr̄ in 3° de anima. ideo nō reputo impoīe hr̄e talē cognitionē reꝝ naturaliū. q̄uis. n. ɔfitear me non hr̄e nec forte alij multi: nec istud est remotū: q̄ inquit phs in predicamentis: q̄ multa sunt scibilia: quoꝝ sciē nondū sunt: vt quadratura circuli scibilis est: ⁊ tñ scia circuli nōdū est.

T. c. 18.

Ex his dicendū ē ad rōes p̄ores. ¶ Ad p̄mā dōʒ est q̄ bñ cōcludit q̄ cognitōe ɔfusa totū nō cognoscit̄ ex suis partib⁹: saltē diuisim ɔsideratis: sed cognitiōe perfecta ⁊ distincta sic cognoscit̄. ¶ Per istem ad 2ᵃᵐ. cognitiōe. n. ɔfusa cognoscit̄ in istā fm cognitionē determinatā ⁊ pfectam. ¶ Ad 3ᵃᵐ pʒ ex dictis. nō. n. ponimus q̄tum cognosci ex suis ptibus in potētia que sūt īfinite: sed ex partib⁹ actu mō p̄dicto. ¶ Ad aliā solutū ē. cognitio. n. ɔfusa ⁊ impfecta totius prior est via generationis cognitione partium: sed cognitio partium prior est cognitione perfecta cognitione totius: ⁊ hoc non est incōueniens. quare ⁊c.

¶ **Amplius si necesse est cuius pars conuenit esse quantumcunq; secundum magnitudinem ⁊ paruitatem ⁊ ipsum contingere ⁊c. Textu commenti. XXXVI.** Questio. XVI.

QUerit̄ hic vtꝝ entia nālia sint determinata ad maximū ⁊ minimū. ¶ Arguit̄ prio q̄ nō: q̄ illō qd̄ est diuisibile in īfinitū nō ē determiatū ad mimū. Nam semp in qd̄ aliqd diuidit̄ ē min⁹ illo qd̄ diuidit̄: cū ps sit min⁹ toto: sʒ entia naturalia sunt diuisibilia i īfinitū: q̄ sūt ɔtinua. Cōtinuum aūt est diuisibile semp i ea q̄ sūt semp diuisibilia. vt demonstratū est in 6° hui⁹: ⁊ in lib° de lineis idiuisibilib⁹: ⁊ in 5° meta. q̄re ⁊c.

T. cō. 3.

T. c. 12.

¶ Itē 2° si naturalia eēnt determiata ad maximū ⁊ minimū. tūc in q̄titate esset ɔtrarietas: sed hoc est iconueniens. quare ⁊c. Falsitas ɔñtis pʒ in predicamentis. ɔñtia pʒ: q̄ ɔtrarietas est iter maxime distantia: modo in quantitate inuenit̄ maxima distātia cuʒ erit determinata ad maximū ⁊ ad minimū. ¶ Item 3° si naturalia essent determinata ad minimū. tunc essent composita ex indiuisibilibus: sed hoc est impossibile. quare ⁊c. impossibilitas ɔñtis pʒ in 6° hui⁹. ɔñtia declarat̄: q̄ postq̄ entia naturalia essent determinata ad maximū: tunc in diuisione ipsoꝝ deuenire⁊ ad indiuisibilia. cū. n. in diuisiōe peruenire⁊ ad minimum. tūc in diuisiōe esset dare min⁹ minimo: si istud minimum diuidere⁊ quod est impossibile. ergo peruenire⁊ ad īdiuisibilia modo: vnūquodq; ē compositū ex his i que diuidit̄. quare ⁊c. ¶ Item 4° oē graue est grauius aliquo: sed hoc nō esset. si ⁊c. maior pʒ i 4° celi ⁊ mūdi. minor pʒ. Ipsa. n. grauitas est quedam forma nālis. ergo si determinare⁊ ad minimū: ⁊ illō minimū esset grauius aliquo: tūc minimo graui eēt minus graue: qd̄ ē impoīe. ¶ Itē 5° si sic esset. tūc mā p̄ma eēt quādoq; sine omni forma: qd̄ est impoīe. vt pʒ in p̄mo d̄ generatione. ⁊ pʒ ɔñtia: q̄ si sit minima caro adhuc eēt diuisibilis: cū sit qd̄ ɔtinuū. si ergo diuidit̄ aut partes in q̄s diuidit̄ habebūt formas carnis: aut nō. si sic: cū pars sit minor toto erit dare min⁹ minimo: qd̄ est impossibile si nō habebūt formā carnis: tūc mā illaꝝ partiū erit sine omni forma. ¶ Item. 6. si sit dare minimā carnē ⁊ illa diuidat̄: aut diuidet̄ in partes que sunt carnes: aut diuidet̄ in partes que nō sunt carnes: ⁊ fim partes q̄ sunt carnes. ergo erit caro minor carne minima si i partes q̄ non sūt carnes. ergo caro erit composita ex nō carnib⁹: cū vnōqdq; sit compositū ex his in que diuidit̄. ¶ Itē 7. qd̄ pōt augeri in īfinitū non est determinatū ad maximū: hoc est euidēs de se: sed ignis pōt augeri in īfinituʒ. vt vult aristote. in. 2. de anima: ⁊ est qddā ens naturale. quare ⁊c. Item. 8. sicut est in entibus mathematicis: ita videtur se habere in entibus naturalibus: cum entia mathematica nō sint separata a naturalibus: nec ecōuerso: sed mathematica nō sunt determiata ad maximū ⁊ ad minimū: cum ɔtinuum sit diuisibile in īfinitum quare ⁊c.

T. cō. 3.

T. c. 27.

T. c. 29.

T. c. 41.

¶ Oppositum arguit̄ auctoritate Aristo. i isto caplō vbi vult q̄ quodlibet ens naturale habet quantitatem determinatam ad maximum ⁊ ad minimum: ⁊ idem vult Commentator ⁊ omnes expositores aristote.

Ad questionē est dōm q̄ entia nālia sūt determiata ad maximuʒ ⁊ ad minimū sic ītelligēdo q̄ cuiuslibʒ entis nālis est aliqua q̄titas ita parua q̄ sub miori nō pōt saluari forma illi⁹ seorsuʒ ⁊ diuisiʒ. Silr est ita magna q̄titas q̄ sub maiori nō pōt saluari forma illius. v. g. Est aliqua q̄titas carnis ita parua que sub miori non pōt existere forma carnis diuisiʒ. Silr est aliq̄ q̄titas ita magna q̄ sub maiori nō p̄t saluari forma carnis: silr aūt est de oib⁹ ptibus entiū nāliuʒ. ⁊ de totis ipsis aīlib⁹: ⁊ hui⁹ rō est plana. Qz illa que sūt determiata fm v̄tutes ⁊ q̄litates nāles: sunt determinata fm magnitudies nāles: sed oē ens nāle est determiatū fm v̄turē nālē. q̄re ⁊c. Maior ꝓpō est manifesta: q̄ v̄tus seq̄t magnitudinē: ita q̄ in maiori magnitudie est maior v̄tus. ⁊ fortior: ⁊ i miori mior ceteris parib⁹: ⁊ p̄cipue hoc veꝝ est in simplicib⁹ corpib⁹ de q̄b⁹ minus vr̄ q̄ eēnt determiata fʒ magnitudinē vt in maiori igne ē fortio: caliās ⁊ i miori debilior ceteris parib⁹: ⁊ mior pʒ: q̄ qdlibʒ ens nāle hʒ opōnē determinatā: opatio aūt determiata est a v̄tute determiata. q̄re ⁊c. Et declarat Commē. hoc in. 8. hui⁹: p silē in reb⁹ artificialib⁹: q̄libʒ. n. res artificiales req̄rūt q̄titatē determiatā sine q̄ nō pñt in suā operatiōeʒ ꝓpriam vt securis posset esse

Com. 15.

ita parue quātitatis φ nō sufficeret ad secundū. ⁊ similr posset esse tā magne q̄titatis φ homo nō posset eā mouere ad secundū. silr aūt ⁊ in alijs. sic aūt est in nā sicut in arte quo ad hoc. ¶ Itē si entia nālia nō essent determinata ad maximū ⁊ ad minimū. tūc ex q̄cūqz excessu fm magnitudinē ⁊ paruitatē nō oporteret ea corrūpi. hec p̄ntia est euidens: sed p̄ns est falsū: qꝛ mā aque ad tātā q̄titatē pōt pduci φ sub ea non staret forma aque. Silr in tm aer posset per ɔdensationē minorari φ ipse corrūperet. silr aūt ⁊ alijs. quare ⁊c. ¶ Item si entia nālia nō eēnt determinata ad maximū. tunc quātocūqz supposito alicuius speciei dato: possibile esset esse mai⁹. hoc est icōueniēs: qꝛ sic homo possz eē tāte quātitatis vt attingeret vsqz ad celū. postq̄ .n. quātocūqz supposito existente, vtputa homine: adhuc ɔtingeret eē maiorē homine: posito φ esset homo hn̄s q̄titatē .20. pedū adhuc possz esse maior: ⁊ adhuc illo posset eē maior: ⁊ sic perueniretur ad hoc φ posset eē tāte quātitatis φ attingeret vsqz ad celū: qđ est ipossibile: qꝛ nunc nō est nec vnq̄ fuit nec erit: ⁊ pz ɔsequētia. postq̄ .n. homo nō eēt determinatus ad maximū. tūc quātocūqz supposito hoīs existe: adhuc eēt dare maiorē. silr aūt ⁊ in ceteris. ¶ Sed est intelligēdū φ entia nālia p̄nt ɔsiderari dupl'r. Uno modo fm φ nālia sunt: ⁊ sic determinata sunt ad maximū ⁊ ad minimū modo predicto. Alio modo possunt ɔsiderari fz φ ɔtinua sunt: ⁊ sic nō sunt determinata ad maximū ⁊ minimū: imo eis nō repugnat diuidi in ifinitū in ptes: quarū vna est extra aliā. ¶ Cōsiderandū ēt φ lz nālia per se subsistētia ⁊ seorsuz siue diuisiz sint determiata ad minimū: tn̄ quātū ad partes in toto existētes ⁊ excellētia paruitatis nō potētes participare seorsum ⁊ diuisim formā nālem: sic nō sunt determinata ad minimum simplr: imo quacūqz parte carnis data adhuc ē minor existēs in tota carne: nō tamē quelibz taliū pōt pticipare seorsuz ⁊ diuisiz nām carnis: imo si separent resoluerent icōueniētz: vt minimus sapor infusus aque maris: vt docet Aristo. in libro de sensu ⁊ sensato. Sciēdū ēt φ istud dcm̄ est intelligendū de entibus nālibus ⁊ formis permanētibus. Sed de entib⁹ successiuis vt sunt tps ⁊ mot⁹: nō est oīno manifestum. ⁊ de hoc plus videbitur in quarto.

Ad rationes.

Ad primā pz ex dictis. ¶ Ad 2m dōm φ q̄titari fm se nō est aliqđ ɔtrariū: sꝫ tn̄ ꝑ accn̄s fm φ ɔiuncta est nālib⁹ formis hn̄ibz ɔtrari quo ad dispōnes suas. ¶ Ad 3m est dicendū φ in oībꝫ entibz nālibꝫ bene puenit ad idiuisibilia: sic φ nō possunt diuidi in ptes minores eiusdem nature seorsuz ⁊ diuisim subsistentes: ⁊ ex talib⁹ bene sunt composita: nō tamē puenit ad idiuisibilia simplr ⁊ totaliter: sicut sunt pūcta ⁊ vnitates: imo vnaqueqz partiū taliuz entis naturalis est diuisibilis in ifinitum in ptes ei existentes: queadmoduz ēt ipsa dimēsio diuisibilis est in ifinitum in partes quarꝫ vna est extra aliaz. ¶ Ad 4m cuz dicebat omne graue ⁊c. Cōcedo φ omne graue subsistēs seorsuz ⁊ diuisiz est grauī⁹ aliquo graui in toto existe ⁊ ɔiuncto alteri graui: sed nō est intelligēdū φ omne graue seorsum existens sit grauius alio graui seorsuz existe vt arguebatur. ¶ Ad 5m dōm φ sic non erit mā p̄ma sine omni forma: qꝛ ille ptes minime carnis cū diuiderent adinuicē: acciperēt formā continētis: vt si sint in aere acciperēt formam aeris: ⁊ sic de alijs. ⁊ hoc docet Arist. in de sensu ⁊ sensato. ¶ Sed aliqꝫ miranf quod qn̄ habet huiōi formā subalē. vbi gra. si minimū plumbi diuidat: qđ debet illis partibus formā aeris. ¶ Et est dōm φ ipsa diuidēs in ɔtinuūt aliter: ⁊ virtus celi existēs in ɔtinēte dabit talē formā subalem vel iplemnet ɔtinens per suam formā generabit sibi similem formā in mā particularuz diuersarum. ¶ Sed aliqui dubitāt hic: qꝛ forma aeris nō pōt stare in mā sub minori quātitate φ forma terre: imo minimuz terre est minoris quātitatis minimo aeris. ponatur igit minimū terre in aere ⁊ diuidat: si partes illius minime terre resoluant in aere. tūc forma aeris saluabitur in mā minoris quātitatis q̄ mā forme terre. partes .n. materie illius terre minime sunt minores tota terra. Ƀ aūt est impossibile vt videt. ¶ Ad hoc est dōm φ forma aeris nō pōt stare in mā sub minori quātitate seorsuz ⁊ diuisiz q̄ sit minima quātitas terre: sed cōiunctiz ⁊ in toto possibile est formā aeris esse in mā minore quantitatis minore terre seorsuz existēte. ¶ Ad 6m dōm φ ñ minima caro diuidat diuidet in partes que p⁹us erāt carnes. s. cū erant ɔiuncte adinuicē: sz nō erunt ampli⁹ carnes cū erūt abinuicē separate. Et si dicis. ergo cōponeret caro ex nō carnibus: dico φ nō sequit: qꝛ caro nō componit ex illis diuisim seorsuz existētibus sed coniunctim: ⁊ vt sic bene sunt carnes. quare ⁊c. ¶ Ad 7m dico φ ignis nō augetur in ifinitū simplr ⁊ oīno: imo est aliqua quātitas ignis: ita magna φ sub maiori nō pōt saluari forma ignis: sꝫ verū est φ caliditas ignis in q̄tū caliditas ignis pōt se extendere vltra terminū qui cōmuniter inueniē in reb⁹ viuētibus. ⁊ ideo caliditas ignis nō pōt eē sufficiēs causa augmētationis in viuētib⁹. Et ad hanc intentionē dixit Arist. in 2° de aia. φ augmētū ignis est in ifinitū quousqz combustibile apponatur: in infinitū dico .i. vltra quātitatez que cōmuniter inuenit in viuētib⁹. ⁊ hoc sufficit Aristo. ¶ Ad 8m pōt dici φ non est simile de entibus nālib⁹ ⁊ mathematicis: qꝛ mathematica nō determinant sibi formas determinatas ⁊ v̄tutes determinatas dico p se, sꝫ imediate: nālia aūt sic. quare ⁊c. Itez ipsa mathematica bene sunt determinata ad minimū qđ possit seorsuz existere vt aliqua linea est tā parua φ minor seorsuz ⁊ diuisim nō possit existere: licet sit semper accipere in toto minorē: ⁊ sic de alijs. Est etiā aliqua quantitas ita maxima que non potest esse maior. sicut quantitas totius mundi corporei: sed forte istaz maximitatē nō habet rōne qua dimensio seu quantitas: sed ratione nature cui est coniuncta. quare non valet ratio.

T.c.41.

¶ Amplius si omnia insunt quidem huiusmodi in inuicem ⁊ non fiunt: sed segregantur cum insunt: dicuntur autem ⁊ a plurimo: fit autem ex quolibet quodlibet: vt ex carne aqua segregatur ⁊ caro ex aqua: omne autem corpus finitum relecatur a corpore finito ⁊c. Textu commenti. XXXVII.

Questio. XVII.

Circa istā partē queritur. vtrū q̄libet corp⁹ finitū ɔsumi possit per ablationē alicui⁹ finiti aliquotiēs factā. ¶ Argr p̄mo φ nō: qꝛ aliqđ qđ est diuisibile in ifinitū nō pōt cōsumi per ablationē ali⁹ finiti aliquotiēs factā: ꝫ est euidēs: sꝫ omne corp⁹ finitū est diuisibile in ifinitū cū sit ɔtinuū. q̄re ⁊c. ¶ Oppositum arguitur per Aristotelem in littera.

Ad questionē

ē intelligēdū breuiter φ diuisio corporis finiti i suas ptes pōt fieri duob⁹ modis. Uno⁰ in ptes eiusdē q̄titatis ⁊ eque sibiinuicē: vt si ligni diuideret i ptes: q̄rū q̄libz ē vni⁹ pedis. Alio modo pt fieri diuisio corporis finiti i ptes eiusdē ꝓportiōis: nō tn̄ eiusdē q̄titatis. vt si ligni diuideret i duas medietates ⁊ viterius q̄libz medietas in duas medietates: ⁊ sic pcedēdo hec eēt diuisio in ptes eiusdēz ꝓportionis

q sicut prime partes in quas fuit divisio sunt dimidie ad totum. sic partes in quas fit divisio secunda sunt dimidie ad illas que dividunt in eas: et tamē nō sunt equales ad invicem: quia medietas totius est maior medietate partis. Similiter autem posset fieri secundum alias proportiones: ut si lignū divideret in tres partes et quelibet illarum in tres partes. Ulterius sciendū q aliquid nō repugnat alicui secundum unā rōnem qd tamē repugnaret ei secundum aliam: ut homini albo secundum q albus repugnat nigrū esse: sed nō repugnat homini secundum q homo. similiter autem et in aliis multis.

Tunc dico

q nulli corpori finito secundum q continuū est et finitum repugnat cōsumi per ablationē partiū eiusdē quātitatis et equaliū aliquotiēs factā: imo si ab aliquo corpore finito quantūcūq sit magnum auferat corpus finitum quantūcūq paruū totiēs posset auferre q totū esset consumptū. Et hoc statim probat: quia si corpori finito repugnaret consumi per ablationem partiū eiusdem quātitatis. tūc in ipso essent partes īfinite sibiinuicē equales: pro alio enim nō repugnaret ei inquātū cōtinuū et finitū nisi propter infinitatē huiusmodi partium: sed hoc est impossibile. Non enim est intelligibile q in aliquo corpore finito sint partes eiusdē quātitatis simpliciter infinite: imo sicut in ligno. 10 pedū nō est quantitas unius pedis nisi decies: sic in corpore quantūcūq finito non est nisi finities: quecūq determinata: ut in celo nō sunt partes finite equales uni grano milii: sed finite secundum naturā. Et hoc probat evidēter: quia si in aliquo corpore finito esset infinite partes sibiinuicem equales: sequeret q si esset infinitum corpus simpliciter non haberet plures partes equales q finitū: quia utrobiq essent simpliciter infinite. hoc autem est impossibile. licet enim sit impossibile esse corpus infinitū. tamen ista cōditionalis est necessaria si esset corpus infinitum simpliciter: in ipso essent plures partes quantitative equales q in ipso finito. aliter enim infinitum non esset maius finito. ergo impossibile est in corpore finito esse partes īfinitas multitudine equales sibiinuicem: quare videt q ipsi corpori finito rōne qua finitū est non repugnet cōsumi per ablationē partiū equalium aliquotiēs factā. ¶ Secūdo est dicendum q corpus finitum nō potest consumi per ablationē partiū eiusdē proportionis: inequaliū tamē adinuicem: quia illud qd est in īfinitum divisibile quācum ad aliquas partes nō posset cōsumi per quātācūq ablationē partiū huiusmodi. deinde enim q consumeret. tunc divisio terminaretur: et sic nō esset infinitum: sed omne corpus finitū divisibile est in infinitum in partes eiusdem proportionis. Aut enim est divisibile in infinitum: aut eius pervenit divisio ad indivisibilia: sed nō est dicendum q divisio continui perveniat ad indivisibilia: quia tunc cōtinuum esset compositum ex indivisibilibus: cum unūquodq sit compositū ex illis in que dividit. hoc autem

T.c.63.

est impossibile: ut demonstratū est in 6° huius. ergo divisio cōtinui est in īfinitū in partes eiusdē proportionis: et sic per ablationē taliū ei repugnat cōsumi. ¶ Tertio dicendum est q alicui corpori finito ut tale corpus repugnat dividi: et per cōsequens repugnat ei cōsumi per ablationē taliū partiū equaliū: quia illi qd est perpetuum et ingenerabile et incorruptibile repugnat consumi per ablationem partiū quarūcūq. repugnat dico rōne qua tale. Sed corpus celeste finitum secundum magnitudinem existens est ingenerabile et icorruptibile. quare etc. Maior patet: quia omnis substātia que aliquando dividit in partes quātitativas est corruptibilis aliquo modo: quia ad tam paruā quātitatē potest deduci q in ea nō pōt saluari forma naturalis: ut patet

T.c.20.

ex precedēti qōne. et minor patet in primo celi et mundi. ibi enim demonstratum est q celum est ingenitum et incorruptibile. ergo ipsi ratione qua tale repugnat dividi et consumi per ablationem partium quarumcunq.

Ad rationem

patet ex dictis. verum est enim q ipsum cōtinuū divisibile est in īfinitum in partes eiusdē proportionis. sed nō in partes eiusdē quātitatis. i. equales: ideo non est contra dicta. quare etc.

¶ Omnes igitur principia contraria faciunt.

Textu cōmen. XLI. Questio. XVIII.

Queritur hic utrū principia rerum naturaliū sint cōtraria. ¶ Arguit primo q non: quia principia nō fiūt ex alterutris: sed cōtraria fiūt ex alterutris. ergo etc. Maior patet in littera: et minor similiter ibidē. nō enim qdlibet fit ex qlibet: sed ex cōtrario vel medio: ut albū fit ex nō albo nō quocūq: sed ex nigro et ex medio. similiter autem et in aliis. ¶ Item 2° si prima principia essent contraria. tūc primi principii eēt principium: qd est impossibile: quia primo nihil est prius: et probat cōsequentia: quia cum substātie nihil sit cōtrariū: oporteret q si prima principia sint cōtraria q ipsa essent accidentia: accidēs autem semper est in subiecto aliquo qd ē principiū eius et prius eo: quare etc. ¶ Item 3° si principia essent contraria. tunc ex nō substantiis fieret substantia: hoc autem est impossibile: quia illud ex quo aliquid fit est prius eo qd fit: et sic nō substātia eēt prior substātia: qd est falsum. et cōsequentia probat: quia substantiam non dicimus esse contrariam substantie. unde si principia eēnt cōtraria. tūc nō essent substātie: cum igitur substantia fiat ex principiis: omnia enim vel sunt principia vel ex principiis: sequitur q ex nō substantiis fiet substantia. ¶ Item 4° si principia essent cōtraria: omnia naturalia essent corruptibilia: qd est falsum, p corporibus celestibus. ut patet primo celi et mundi. et patet cōsequentia: quia cōtraria sunt adinuicē corruptiva. ut demonstrat in littera. et in primo de generatione. quare etc.

T.c.20. T.c.50.

¶ Oppositum arguitur per Arist. et Cōmentatorem: et in hoc cōcordauerūt oēs antiqui etc. ut dicit Aristo. in littera.

T.c.96.

Ad questionem

istam est intelligendū q res naturales possunt cōsiderari dupliciter. Uno modo quātū ad suū esse. Alio modo quātum ad suum fieri qd precedit ipsum esse actu. ¶ Tūc potest dici ad questionē. Primo q principia rerum naturalium quātum ad suū esse nō sunt contraria sibiinuicem. s. principia itrinseca: et hoc est facile videre: quia illa quorum unū est perfectio alterius nō sunt cōtraria sibiinuicem: et hoc est manifestū: quia unum cōtrariorum nō est perfectio alterius dans ei esse. ut albedo nō est perfectio nigredinis dans ei esse: nec ecōuerso. similiter autem et in aliis: sed principia rerum naturaliū quātum ad esse eorum sic se habent q unum est perfectio alterius: forma enim est actus et perfectio materie. quare etc. ¶ Secundo est dicendum q aliqua principia rerum naturaliū quantū ad fieri eorum sunt contraria: et ad hoc potest adduci ratio quā Aristo. ponit in littera. illa sunt principia rerum naturalium que nō fiunt ex alterutris: nec ex aliis: et omnia alia fiunt ex eis. hec enim requirunt et sufficiūt ad hoc q aliqua sint principia rerum naturaliū: sed prima cōtraria sunt huiusmodi. nō enim fiūt ex aliis: quia tūc nō essent prima nec fiunt ex alterutris: eo q ipsa sunt cōtraria. unum enim cōtrariorum nō fit ex alio. i. nō mutat in illō. ut exponit Cōmentator: et oia alia a primis cōtrariis fiunt ex ipsis primis cōtrariis. Omnia enim alia a primis cōtrariis vel sunt cōtraria secūda vel media: modo ipsa cōtraria secūda fiūt ex cōtrariis. ut patet inducēdo. albū enim fit ex nō albo: et domus ex non domo: et ipsa etiā media fiunt ex contrariis: ut colores medii fiūt ex extremis. i. ex albo et nigro: et tepidum fit ex calido et frigido. quare etc. ¶ Item forma et

priuatio sunt principia reꝝ naturaliuȝ quantū ad fieri: ꝛ hoc probabitur in sequentibus: sed forma ꝛ priuatio sunt contraria aliquo modo. ergo aliqua contraria sunt principia reꝝ naturaliū quantū ad fieri ipsoꝝ. ¶ Tertio est odēn ꝙ nō omnia principia reruȝ naturaliū etiam quātum ad fieri sunt ꝯtraria: imo preter contraria opȝ esse aliud principiū qḋ nulli sit contrariū. Et hoc ꝓbat: sicut si esset aliqḋ ꝑncipiū ipsius fieri rei naturalis aliud ab vtroqȝ ꝯtrarioꝝ: tunc fieri ipsius rei naturalis nō reciperet in aliquo subiecto: nec similr forma rei naturalis: ꝛ hoc est impossibile vt manifestū est cuilibet intelligenti: quia. s. fieri ipsi⁹ rei naturalis fit motus ad ipsaȝ reȝ generādam: motus aūt requirit semꝑ aliqḋ subiectū cū sit quoddā accidēs. ergo sequit ꝙ ipsum fieri vult recipi in aliquo subiecto. Aliter enim nihil diceret moueri illo motu: ꝛ consequētia pȝ: qꝛ fieri ipsi⁹ rei naturalis nō recipit in priuatione contraria forme ad quaȝ ordinat fieri: nec ipsa forma ad quā tēdit fieri recipitur in priuatione sui. vnū. n. oppositoꝝ nō recipit alteꝝ: nec etiā fieri alterius. ergo preter ꝯtraria opȝ esse aliqḋ subm qḋ nulli sit ꝯtrariū: sȝ in potētia ad ambo. Et hec est ratio Aristo. in lr̄a. ¶ Et ꝯfirmat: qꝛ si fieri rei naturalis reciperetur per se in priuatione ꝓcedēte formā facti: cū ipsa priuatio sit per se nō ens. tunc non ens per se reciperet ipsuȝ fieri: ꝛ cū fieri sit idē qḋ motus ordinatus ad rem gn̄andā: tunc in priuatione ꝛ negatiōe eēt mot⁹. Omne aūt in quo est motus per se mouet per se. ergo ipsa priuatio mot⁹ moueretur per se ad formā facti: illud aūt qḋ per se mouetur ad aliquid terminato motu: inuenit sub illo ꝛ informatur eo. igit priuatio inueniret sub forma ꝛ informaret ipsa forma: quod est ꝑ se īpossibile ergo fieri nō recipit in priuatione forme ꝓcedēte formā: opȝ igitur ꝙ aliquid sit subiectū ꝑter ipsaȝ priuationē: ꝛ sic sequit ꝙ nō omnia ꝑncipia rerum naturaliū quātū ad fieri sunt ꝯtraria: ꝛ ꝙ nō solum ꝯtraria sunt principia reruȝ naturaliū quantū ad fieri: ꝛ ista est determinatio Arist. vult enīȝ principia cōtraria eē contraria aliquo modo veꝝ est ꝛ necessariuȝ: aliquo modo nō. s. non omnia. ¶ Et est intelligēduȝ ꝙ contrarietas accipit dupliciter. Uno modo stricte ꝛ ꝓprie: ꝛ ista est repugnātia duarum formaꝝ positarum in eodē genere ꝑdicabili ꝯsistētiū ꝛ sibīuicē succedētium in eodeȝ subiecto. Et adhuc ista est dupleꝝ. Una ꝑfecta ꝛ talis non pōt esse nisi vni⁹ ab vnū: ꝛ hec est ꝯtrarietas extremoꝝ in illo genere. sicut ꝯtrarietas caliditatis maxime ad maximā frigiditatē: ꝛ ista est maxima distantia talium formaꝝ. Alia est imꝑfecta ꝛ diminuta. sicut contrarietas medioꝝ adinuicē ꝛ ad extrema: ꝛ hoc habet ex. 4. metaphy. Alia est ꝯtrarietas improprie dicta que est oppositio inter ꝑuationē ꝛ habitū. hec aūt oppositio rationabilr vocat ꝯtrarietas: qꝛ semper vnum ꝯtrarioꝝ ꝓpter dictoꝝ est diminutū ꝛ minus perfectū respectu alterius: ꝛ sic magis appropinquat ad priuationē: ꝛ alteꝝ est perfectius ꝛ magis habet rōnem habit⁹. Item subiectū existens sub vno ꝯtrarioꝝ est semper priuatum alio: ꝛ nomē cōtrarietatis extendit ad oppositionē que est inter priuationē ꝛ habitū. Modo cū dicebat ꝙ principia rerum naturaliū sunt contraria quātū ad fieri nō intelligit ꝙ sint vniuersaliter ꝯtraria vera cōtrarietate ꝛ ꝓprie dicta: qꝛ talia contraria nō sunt in genere substātie: ꝛ sic nō esset ꝯtradictio omniū principioꝝ reꝝ naturaliū ... sed est intelligendum ꝙ sunt contraria vel contrarietate improprie dicta vel contrarietate sumpta largius: talia autem contraria bene sunt in genere substātie. Nam lȝ vna forma substantialis per se non sit contraria alteri ꝯtrarietate ꝓpter dictā tamen forma substātialis generabilis opponitur priuationi: sicut habitus opponit priuationi: ita ꝙ quālibet formam generabilem precedit priuatio eius in materia.

Tunc ad rōnes.

¶ Ad primā cū dicebatur ꝯtraria ꝛc. Cōcedo ꝙ pria principia nō fiunt ex alterutris. Et cū dicit ꝙ contraria fiunt ex alterutris: verum est ꝯtraria secunda vt album ꝛ nigrū: ꝛ sic de aliis. Sed ꝯtraria prima nō fiunt ex alterutris. forma enim nō fit ex priuatione: nec econuerso. ꝛ ideo nō est controuersia in dictis Arist. ¶ Aliter dicit communiter ꝛ forte melius ꝙ ꝯtraria possunt dupliciter considerari. Uno modo quātū ad formas: ꝛ sic vnū nō fit ex alio. i. non mutatur in aliō. vt exponit Cōmentatoꝝ. priuatio enīȝ nō mutatur in formā: nec econuerso. similr nec albedo in nigredineȝ. Alio modo possunt considerari ꝯtraria quantū ad subiecta: ꝛ sic vnuȝ fit ex alio vt albuȝ ex nigro. i. ex subiecto qḋ est sub nigredine vel medio. similiter ꝛ in aliis. ¶ Sed ꝯtra hoc obiicit: qꝛ si sic intelligit contrariū fieri ex ꝯtrario. s. ratione subiecti. tunc contrariū nō fit ex contrario nisi per accidēs: cuius oppositum vult Aristo. in littera. vbi dicit ꝙ per se loquendo albuȝ non fit ex quocūqȝ sed ex non albo: nō quocūqȝ: sed ex albo qḋ est nigrū vel mediū: sermo enim scientificus debet intelligi de per se. ¶ Item similr posset dici aliqḋ fieri ex disperato rōne subiecti: eo ꝙ subiectum existens sub vno disperatoꝝ est in potētia ad alterum vt dulce est in potētia ad albū: ꝛ sic nō ꝑ ... nec minus est dicere aliquid fieri ex ꝯtrario ꝙ ex disperato: cuius oppositū vult Arist. in littera. ergo nō est sic intelligendū ꝯtrariū fieri ex ꝯtrario vel medio. s. ratione subiecti. ¶ Ad ꝑmū dicendū ꝙ per accn̄s pōt capi dupliciter vt ad ꝓpositū spectat. Uno modo prout distinguitur ꝯtra per se ꝛ primo. Alio modo accipit per accidēs. vt distinguit contra determinatū ꝛ necessariuȝ. Modo vnum contrariū bene fit ex altero per accidēs ꝑrio modo. i. non per se ꝛ ꝑmo principaliter. illud enīȝ ex quo ꝑmo ꝛ per se fit aliquid est pars ei⁹. Unū aūt contrarioꝝ non est pars alterius. Sed secūdo modo ꝯtrariuȝ bene fit ex contrario vel medio per accidēs. i. non determinate ꝛ nō necessario: modo vnū cōtrarioꝝ sic fit ex altero. i. determinate ꝛ necessario fit ex alio contrario vel medio: qḋ pȝ. quia contrariū per se ꝛ ꝑmo fit ex ente in potentia: vt albū ex potentia albo. similr aūt ꝛ in aliis. Modo illud qḋ est in potentia ad vnum ꝯtrarioꝝ necessario ꝛ determinate est sub alio contrarioꝝ vel sub medio: vt omne qḋ est in potentia ad albū necessario est nigrum vel medio colore coloratum. ꝛ ideo vnuȝ contrarioꝝ fit ex altero necessario ꝛ determinate: ꝛ sic nō fit pure per accidēs: sc̄dm ꝙ per accidēs distinguit contra necessariū: ꝛ hoc modo intellexit ꝑhs fieri contrariū ex contrario per se. Illud enīȝ qḋ est ... per accidēs potest dici per se respectu eius quod est magis per accidēs ꝛ īdeterminatū. ¶ Per hoc aūt pȝ solutio ad .2.m dubiū cum dicebatur ꝙ similiter ꝛc. dico ꝙ non est simile: quia ex disperato nō fit aliquid determinate ꝛ necessario: sed contingenter vt album non necessario fit ex dulci: quia non est necessarium ꝙ potentia albuȝ sit dulce actu aut actu amarum: nec econuerso: imo actu dulce potest esse nō in potentia album: sed actu album. similiter aūt ꝛ in aliis disperatis: quia multū differt per accidēs ꝛ indeterminate fieri ex aliquo disperato ꝛ respectu hui⁹ fieri ex contrario dicitur contrariū fieri per se ex alio determinate: licet nō sit simpliciter per se ꝛ primo. ¶ Ad secundam rationem patet ex dictis. bene enīȝ concluditur ꝙ principia non sunt contraria omnia loquēdo de cōtra-

rietate proprie dicta: sed de alia contrarietate nō contingit. similiter autem ad tertium. Sed est aduertendum ꝙ cōmentator dicit. ꝙ iste rōnes non necessario concludunt principia nō eē ꝯtraria: nec Arist. induxit eas tāꝗ demonstratiuas: sed vt ꝓbabiles: cū.n.dr̄ ꝙ ꝯtrarietas nō fit in substātia. dicit Cōmētator ꝙ bene veruꝫ est ſm subiectū: sed nō ſꝫ formā. ꝛ ideo nō ꝯcludit ꝙ principia sube nō sunt contraria: ꝛ ad hoc induxit dcm̄ Arist. qui dicit subaꝫ nō esse ꝯtrariā substantie. veꝝ est de substantijs compositis: sed nō de simplicibus. ꝛ ideo ille rōnes nō omnino ꝯcludunt ꝙ principia nō sint ꝯtraria: possumus ergo dicere ꝙ veꝝ sit ꝙ iste rationes non ꝯcludunt ꝙ pricipia nullo modo sint ꝯtraria: imo sunt ꝯtraria aliquo modo. s. large loquēdo de ꝯtrarietate. vt dictuꝫ est. Sed si loquamur de ꝯtrarietate ꝓprie sic forte bene cōcludunt ꝙ principia nō sunt contraria: qꝛ talis ꝯtrarietas nullo modo est in suba. vnde p̄ter ꝓprie dicta ꝯtraria opꝫ esse aliqđ aliud principiuꝫ. ¶ Ad formam ergo rōnum cū dicebat primo. si principia essent ꝯtraria: tunc principiȷ̄ esset principiū. veꝝ est si sint ꝯtraria ꝓprie. talis eniꝫ ꝯtrarietas nō est nisi inter accn̄tia que requirunt subiectū ens actu p̄cedens ea. Sed si principia sint ꝯtraria ꝯtrarietate large dicta tūc nō sequit: talis eniꝫ ꝯtrarietas est inter formaꝫ substātialē ꝛ priuationē eiꝰ: ꝛ ipsa forma sobstantialis non requirit subm̄ ens actu: ꝛ ideo bn̄ ꝯcludit ꝙ principia nō sunt contraria ꝯtrarietate ꝓpria: sed nō ꝯcludit ꝙ nullo modo sint contraria. ¶ Et est diligēter ꝯsiderandū. ꝙ licet ista ratio Arist. nō conuincat principia nō esse ꝯtraria: tamen habet necessario ex ea: ꝙ opꝫ esse aliud principium p̄ter ꝯtraria: sꝫ in hoc sufficit ratio Arist. Nam siue sit contrarietas improprie dicta siue ꝓprie dicta: semper oportet ꝯtrariū esse in aliquo subiecto. idē.n. oꝫ esse subiectū priuationis ꝛ habitus. si.n. ꝯceduntur principia contraria ꝯtrarietate que est inter priuationē ꝛ habitū etiaꝫ conceditur esse aliud principium p̄ter ꝯtraria. ¶ Similiter ad 3ᵃᵐ cuꝫ dicebat ꝙ ex non substantijs ꝛc. veꝝ est si essent contraria ꝓprie ꝛ stricte: sed nō si sint cōtraria large: ꝛ talis ꝯtrarietas est inter formā ꝛ priuationē forme. Et ex ista ꝯcessione habet vlteriꝰ ꝙ nō sola ꝯtraria sunt principia: qꝛ forme cui aliqđ opponitur priuatione opꝫ esse aliqđ subiectuꝫ: ꝛ sic ipsa nō est tota rei suba. ¶ Ad 4ᵃᵐ cū dicebat. ꝙ tunc oīa ꝛc. dico ꝙ omnia nalia aliquo mō sunt corruptibilia vel ſꝫ subaꝫ: ꝛ hec est corruptio simplr: vel ſꝫ aliqua accn̄tia. Et cū dr̄ ꝙ celum est incorruptibile: veꝝ est ſm subam: tn̄ bene est corruptibile ſm vbi. nam cū acquirit vnū vbi deficit alteꝝ: ꝛ sic in celo sunt principia ꝯtraria .s. ſm ꝙ mouet. s. vbi ꝛ priuatio. naꝫ dū mouetur ad aliquod vbi priuatū est illo: ꝛ his contrarijs subijcit subiectuꝫ s. suba celi. ideo dicit materia in potentia ad vbi ꝛ quo. i. ad terminos trāsmutationis localis: quoꝝ vnus est vnde. i. terminus a quo: ꝛ alius est quo. i. terminꝰ ad quē. ꝛ iō nō valet ratio ꝯtra dicta. ¶ Aliter dr̄ ꝙ veruꝫ est si principia eēnt ꝯtraria ꝓpria ꝯtrarietate: tūc omnia nalia eēnt corruptibilia: sed nō opꝫ ꝙ si sint large cōtraria ꝛ cōmuniter dicta contrarietate. quare ꝛc.

¶ Unde si aliquis priorem veram putabit esse rationem: ꝛ hanc necessarium est si debet saluare vtrasqꝫ rationem subesse quoddam tertium ꝛc. Tex. com. LIII. Qō. XIX.

Uia phs concludit hic ꝙ preter cōtraria opꝫ esse aliquā nāam subiectā: ꝛ illa non est nisi materia. ideo querit hic verum materia prima sit ens. ¶ Arguit p̄mo ꝙ nō: qꝛ cuiꝰ forma est nō ens: ꝛ ipsum est nō ens: hoc est manifestum: qꝛ esse rei est a forma eius: sed forma materie est nō ens: qꝛ priuatio est forma materie: vt dicit Cōmētator in p̄io huiꝰ: p̄uatio aūt est per se nō ens. vt dicit Arist. quare ꝛc. ¶ Iteꝫ 2ᵒ si materia prima eēt ens: aut eēt ens naturale aut mathematicū: aut diuinū per diuisionē sufficiētē que habetur in 6ᵒ metaph. Sed nō est ens naturale: qꝛ quodlibꝫ ens naturale habet aliquē motū determinatuꝫ: vt ignis sursuꝫ: ꝛ terra deorsum: ꝛ sic de alijs. materia aūt prima nō habet aliquē motum naturalē determinatuꝫ: nec est ens mathematicū aut diuinoꝝ: quia ista sunt abstracta a materia. vt pꝫ in 6ᵒ metaph. ꝛ primo de anima. materia aūt nō est abstracta a materia vt manifestuꝫ est. q̄re ꝛc. ¶ Itē 3ᵒ illud qđ nō est substantia nec accidens non est ens: cū ens diuidat sufficiēter per substantiaꝫ ꝛ accidēs. vt pꝫ in primo huiꝰ: 2. 5. metaph. ꝛ etiaꝫ in predicamentis: sed materia nō est substantia nec accidēs. vt pꝫ in. 7. metaph. vbi dictū est ꝙ materia nec est quid: nec quale: nec quātum: nec aliquid alioꝝ quibus diuisum est ens: nec priuatione hoꝝ. quare ꝛc. ¶ Itē 4ᵒ qđ est mediū inter ꝯtradictoria nō est ens. vt pꝫ. 4. metaphy. sed materia p̄ma est hmōi: est eniꝫ mediū inter esse ꝛ nō esse: sicut dicit Commentator in isto primo. quare ꝛc.

Cō.79.

T.cō.2.

T.cō.1

T.c.17.

T.c.13.

T.c.13.

T.c.8.

T.c.27.

Cō.70.

Oppositū arguit auctoritate Aristo. in littera qui vult ꝙ materia prima est aliquod ens diuersum a priuatione. ꝛ ideꝫ vult Cōmentator ꝛ omnes expositores Aristotelis.

Ad questionē dōꝫ primo: ꝙ materia est ens aliquo mō: qꝛ illud quod est subiectū principale omnis transmutationis est ens aliqualiter: nō ens enim non potest subijci trāsmutationi: quia tunc non ens trāsmutaretur: quod est impossibile. Sed materia prima est principale sobiectū omnis trāsmutationis: ipsa enim est subiectum substantialis transmutatiōis: que est generatio ꝛ corruptio: cū semꝑ oporteat subijci aliquid cui attribuit fieri: vt probat Aristo. in littera: ꝛ hoc demōstrabitur post hoc. Est etiaꝫ subiectum aliquo modo alteꝝ transmutationoꝫ. s. subiectum remotū ꝛ mediatū. Nam omnis trāsmutatio est aliquo modo inter cōtraria: vt manifestum est: ꝛ ipsis cōtrarijs oportet esse aliqđ cōmune subiectum. quare ꝛc. ¶ Iteꝫ illud ex quo componitur aliquid est ens. nā nō ens: nō est de cōpositione entis: sed ex ipsa p̄ma materia aliqđ cōponitur. s. substantia naturalis. vt manifestū est. quare ꝛc. ¶ Iteꝫ si prima materia esset simpliciter ꝛ pure nō ens. tunc aliquid fieret ex nihilo. hoc est falsum. ergo ꝛc. falsitas ꝯsequētis est nota: quia in hoc ꝯuenerūt omnes qui de natura locuti sunt ꝙ ex nō ente omnino nihil fit: ꝯsequētia pꝫ: qꝛ ipsa materia p̄ma est p̄mū subiectū ex quo fit aliquid cū insit: vt omnes ꝯcedunt qui intelligūt quid nominis materie. quare ꝛc. ¶ Secūdo est dōꝫ ꝙ materia nō est forma aliqua: nec aliquā formā ꝓpriā ꝛ determinatā habet de sua essentia. qđ multipliciter Cōmētator probat. ¶ Primo. quia si haberet aliquā formā ꝓpriam. tunc nullā aliam reciperet nisi ipsa corrupta: sed ipsam materiā corrumpi in recipiēdo formā est inconueniens: quia tunc forma reciperetur in nō ente: ꝛ daret ei esse actu: qđ est impossibile. Et ꝓbatur ꝯsequentia: quia ad hoc ꝙ materia recipiat formam aliquam substantialem: oportet ꝙ ipsa de se ipsa nō habeat esse simpliciter in actu: forme enim substantialis est dare esse simpliciter in actu. ¶ Ad hoc igitur ꝙ p̄ma materia reciperet aliquam formam substantialem: oporteret remanere illam que daret ei esse simpliciter in actu. ꝛ sic corrumperetur substātia materie cuiꝰ esset propria illa forma.

illud .n. simplr corrumpit cui9 ppria forma corrumpit: et sic pma mã nullã formã reciperet nisi corrupta ipa. Secunda rõ est: qz illud qd est receptiuum oium formarum nõ hz aliquã formã ppriã: sed pma mã est huiusmõi: maior pz: qz si aliqd qd recipit oẽs formas hñet ex se aliq formã: aut illã reciperet: aut nõ. Si nõ: sic nõ reciperet oẽs formas: et hoc est contra positionẽ sicut tunc idẽ reciperet seipm: qd ẽ ipossibile. .n. recipit se: nec est cũ aliqui9 in recipiẽdo se: sive sit receptio spualis sive corporalis: vt vult Aristo. et cõmẽ ta. i. 2. de aia. et 3. et minor appet. Nã ipa mã pma recipit oẽs formas. Nõ .n. est rõ qre recipiat vnã vel qsdã magisq oẽs. vñ pcedẽdũ est: aut q nullã recipit: qd est contra sensum: aut q recipit oẽs: et hoc est qd volum9. qre et cẽ. Tertia rõ est hec. si mã pma hñet aliq formã sibi ppriã. tunc gñatio nõ eẽt aliud q alteratio: qd est oino incõueniẽs: pñtia pbat: qz cũ mã sit subm gñatiõis opz ipsaz manere eãdẽ sub vtroqz termino ipsi9 gñatiõis. hoc .n. ẽ vlr verũ in oi trãsmutatione: q opz ei subiici aliqd qd sit vnũ nũo sub vtroqz termino. Si igit mã p se esset aliqd ens actu. tũc sub vtroqz termino ipsi9 gñationis silr maneret idẽ ens actu. Omnis aũt talis trãsmutatio est trãsmutatio accñtalis: in qua manet vnũ et idẽ nũero ens actu. nã per talẽ trãsmutationẽ nõ mutat nomẽ et diffinitio. g generatio simplr erit trãsmutatio accñtalis. Et cũ non sit augmentatio nec mot9 localis: vt manifestũ est cuilibet: relinquit q erit alteratio. oĩs .n. transmutatio accñtalis aut ẽ alteratio: aut augmẽtatio: aut mot9 localis. qre et cẽ. Itẽ si prima mã haberet aliquã formã subalẽ sibi propriaz. Dico scdm q mã: et per quã eẽt mã. sequeret silr q ois forma perficiẽs mãm primaz eẽt accñs: qd est valde absurdũ. sic .n. spẽs rez naliũ nõ differrẽt abinuicẽ nisi sz accñtia. et pz pñquẽtia: qz forma q aduenit enti in actu sm q actu est accñs: qz talis nõ dat eẽ simplr et in nẽrũ: sz eẽ sm quid: mõ forma adueniẽs mãe aduenit enti actu sm q in actu postq ipaz mãz p̃onim9 sz q mã ponim9 hñre actũ ppriũ. Patet g ex oib9 istis dictis q mã prima nullã formã hz sm q mã .s. per quã fit mã. Utrũ aũt habeat aliquã formã substantialẽ sibi coeternã: que tñ nõ sit ei9 essentia: nec de ei9 eẽntia. sic ponũt aliqui de forma sube et corpis: et vtz ipsa remanẽs sub vna forma subali possit recipere aliã formaz substãtialẽ sicut aliqui ponũt .s. illi qui dicunt formas subales elemẽtoz remanere in mixto: de hoc est bona pscrutatio et forte alias inquiret.

¶ 3° dõz est q ipa mã pma est ens in potẽtia pura de se: qz qd est ens aliqmõ et nõ est act9: nec de se hñs actũ illõ est ens in potẽtia: hec est manifesta cuilibet intelligẽti: sed mã pma est ens aliqmõ vt demrãtũ est: et non est aliquis act9: nec habẽs aliquem actũ ppriũ de se. ergo relinquit ipsaz esse pure potẽtiã .i. ens pure in potẽtia. ¶ Sed aliquis hic dubitaret: qz ois distinctio est per aliquẽ actuz. vt habet ex. 7. metaph. cũ igit materia sit de se eius distinctum a forma. ipsa enĩ materia sm suã substantiam est perpetua: vt videbit post: corruptio aũt attingit eẽntiaz forme: vt videbit post: relinquit ergo q ipsa materia de se hz aliquez actũ. ¶ Ad hoc põt dici ad pñcipiũ q ois distinctio pncipiatoz et compositoz est per actum aliqmodo: sz distinctio pncipioz nõ opz q sit per actũ eẽntialẽ vnicuiqz distinctoz: nũc mã et forma sunt pncipia pma metaphisica rez naliũ: ideo nõ opz q mã distinguat a forma per aliquẽ actũ sibi essentialẽ: sz se ipsa ab ea distinguit. ¶ Itẽ põt dici q sicut essentia vel nã materie est ppter formã tanq ppter finẽ. vt dicit cõmentator in 2° huius. sic distinctio et diuersitas essentialis materie a forma est ppter ipsã formã: et sic adhuc distinctio materie a forma est per formã: non quidẽ formaliter: sz

ita q lr .p. dicat circũstantiã cãe formalis intrinsece distinguentis: sz finalr ita q lr .p. dicat circũstantiã cãe finalis.

Ad rationes.

¶ Ad pmã cũ dicebat: illõ cuius est forma et cẽ. põt dici q verũ est si sit forma ppzie dicta. si vo sit forma sm similitudinẽ solũ nõ opz et cẽ. Et cũ dicit priuatio est hui9 et cẽ. Dico q priuatio nõ est ppzie forma prime materie: sm quã est pma materia: eo q forma est de essentia illi9 cui9 ppzie est forma: mõ nulla priuatio est de essentia mater. et qz tũc non reciperet oẽs formas: nõ enĩ reciperet illã formã cui9 priuatio esset ei9 essentia. sicut etiã priuatio forme nõ recipit illã formã cui9 est priuatio: sz p tãto priuatio dicit forma materie: qz quãdã similitudinẽ hz cum forma respectu ei9. Nã sicut forma est in materia cui9 est forma: et nõ est separata ab ea loco et subo: sz vnita ei: sic etiã priuatio ẽ in materia et nõ est separata ab ea loco et subo: est tñ diuersa ab ea sm diffõnẽ et essentiã: ita q essentia materie nõ est ipsa priuatio: nec ecõuerso. sicut demrat Aristo. in littera. qre et cẽ. ¶ Itez põt aliter dici q priuatio pcedẽs aliquã formã in materia põt psiderari qtuz ad negationẽ illi9 forme: et sic est per se nõ ens. nec isto mõ est forma materie: vel põt psiderari qtũ ad aptitudinẽ ipsi9 materie ad huiusmõi formaz. priuatio enĩ nõ est simplr negatio: sz negatio in subo apto nato. vt pz in. 4. metaph. et ista aptitudo bene est aliqd ens: et qtuz ad hoc priuatio est forma materie nõ quidẽ subalis sz accñtalis. vt videbit in sequẽtib9. ¶ Ad 2m dubitationẽ breuiter dico q materia est ens naturale loquẽdo large de ente naturali p omni eo qd per se ptinet ad psiderationes rei naturalis: licet nõ sit ppzie ens naturale: qz ens naturale ppzie est ipm cõpositũ. vt dicit Ari. in 2° hui9. Et cũ dr: qlibz et cẽ. Dõm est q illõ est verz de entib9 naturalib9 ppzie dictis sm actũ: nõ aũt de ente naturali pure in potẽtia: nõ n pz enĩ q hẽat aliquẽ motũ determinatũ per se et imediate: sic aũt est prima materia. ¶ Ad 3m est cõz q bene ptingit materiã nõ esse aliqd ens actu de se: et ad istam intentionẽ loquit ibi Arist. non tñ negat quin sit ens in potẽtia: imo etiam Aristo. ibi subdit: sed potẽtia ois hec et cẽ. ¶ Ad 4m dico breuiter per interemptionẽ minoris. Et ad pbationẽ dõm q male allegat cõmentatorẽ: nõ enĩ dicit q materia est mediũ inter esse et nõ esse: sed dicit q est medium inter non ens purũ et non ens vlr et non ens actu: et ita ista non concludunt: qz in contradictorijs debet esse affirmatio et negatio de eodem et eodem modo: modo ens vniuersaliter et ens actu non sunt idem oino. et ideo non ens vniuersaliter et non ens actu nõ contradicunt: quapropter põt inter ea esse mediũ secundũ abnegationẽ. L. q nec est nõ ens vliter .i. penitus nõ ens: nec ens actu de se: et illud est pma mã: hoc aũt latuit antiqs phos precedentes Aristotelem.

Qõ XX.

Secundo qrit vtz materia pma sit substa. ¶ Arguit primo q nõ: qz illud qd est de gñe relonis nõ est substãtia: pdicamẽta nõ sunt pmixta essentialr. vt pz in pmo posteriorz: sz materia prima est in gñe relonis. vt dicit Ari. in 2° huius et expressius cõmentator. ¶ Itẽ 2° illud cui9 differẽtia substantialis est accñs nõ est substa: hec est manifesta: qz differẽtia rei substalis pstituit eam in sua spẽ. vt pz in. 7. metaphy. sed differentia substalis mãe est accidens: qz posse sine potentia est eius differentia vt dicit cõmentator in tractatu de substantia orbis: sed ipsa potentia est accidẽs materie. vt dicit cõmentator in primo huius. ¶ Item 3° qd est in potentia ad substantiã nõ est substantia. hec est manifesta: sicut qd est in potentia animal nõ est animal: sz materia

T.c.71.
T.c.4.
T.c.49
Cõ.26.
T.cõ.4
T.c.4.
T.c.26.
Cõ.26.
T.c.43.
Cõ.70.

T.c.78. T.c.8.

est in potētia ad subam. vt pz. in isto pmo. z in. 7. metaphysice. qre zc. ¶ Itē 4° illō qd manēs vnū nūo nō est susceptibile ztrarioz nō est suba: sed mā manēs vna numero nō est susceptibilis ztrarioz: maior pz. qz hec est ppzietas cōis omni sube. vt pz in predicamentis. minor apparet: ipa. n. mā recipit oēs formas subales: z sube nihil est contrarium. vt patet in predicamentis.

pmo b°. T.c.53. 2° bui°. T.c.12. 7° meta. T.c.7. 8° meta. T.cō.3. 12° meta. T.c.12. 2° de aia T.cō.2.

Oppositū vult Arist. hic. z in 2° bui°. z in 7°. z 8°. z 12° met aph. z in. 2. de aia: z idē vult cōmētatoz. ¶ Et arguit rōne: qz ens aut est substātia aut accñs: hec est sufficiēs diuisio: vt pz in pmo bui°: z in pdicamētis: sz pma mā est ens. vt oemrātū est pus: z nō est accñs: qz accñs semp est in aliquo subo: mā autē non est in aliquo subiecto cū ipsa sit primum subiectorū. vt pz in primo huius z omnes concedunt. quare zc.

Ad questionē dico pmo q pma mā est aliq mō suba: qd pbat: qz pnm intrinsecū sube oz eē subo. hec est maifesta: qz si pnm intrinsecū sube eēt nō suba. tūc nō suba eēt pri° suba: qd est impole: sz mā est pnm itrisecū sube cōposite. h ēt est notū. qre zc. ¶ 2° dico. q ipa mā pª est suba in poª: cū. n. ipa sit suba: aut est suba in actu: aut in potētia p diuisionē sufficientē: sz ipa mā pma nō est suba in actu. sicut pz ex pcedentib°: oīs. n. suba in actu vel est forma vel hñs formā partē sui eētialē: quoz nullum ztingit prime materie.

Ad primū argumentū cum dicebat. qd est in genere relonis zc. dico q verz est si sit per se z fm suaz essentiā in genere relonis: sz si est in gñe relonis fm aliquā sui ppzietatē supadditā sue substātie: vel ēt fm quādā silitudinē: nō opz. Et cū dicebat q prima mā est ad aliqd fm Ari. z cōmentatoz dicit q est de genere relonis: dico q est intētio Arist. q mā prima fm suā essentiam z ppzie sit ad aliquid. sicut paternitas aut filiatio: sed dr esse ad aliqd fm quādā silitudinē: qz sicut vnū relatiuoz determinat sibi reliquū z relatiua diuersificant fm diuersitatē eoz relatiuoz ad q referuntur: sic mā determinat sibi vnā formā qtū ad esse actu: z diuersificant mäe ppzie fm diuersitatem formaz: z sic itellexit aristo. ibidē. vt pz inspicienti. hoc aūt sufficit ei ad pbandū qd itendit. s. q eadē sciētia nālis hz zsiderare de mā z forma. Et qd dicit cōmentatoz q mā est in genere relonis pōt silr exponi fm silitudinem pdictā. vel pōt intelligi q mā est ad aliqd z in genere relonis qtū ad suā ppzietatē que est potētia ad formaz: nō aūt qtū ad suā essentiā: z sic etiā habebit Aristo. qd itendit. Nā cū potentia mäe sit ad formā: non pōt sciri sine sciētia forme: z cū ips eētia prime matrie nō potest sciri sine sua potētia. sequit vlteri° q eētia materie nō pōt sciri sine forma: z sic ad sciaz eadē ptinet zsideratio vtriusq. ¶ Ad 2m dōm. q posse non est ppzie differētia subalis ipsi° materie: sed per ipsaz circūscribit dria materie ad formaz. hoc. n. necessarium est in rebus multū occultis: q notificentur ex suis accidētib° in tātū q eoz accñtia ponuntur loco differentiaz substantialiuz. vt dicit aristo. in 7° z 8° metaph. ¶ Ad 3m cū dr. qd est in potētia suba zc. Verz est q illud non est substantia in actu: sz non sequit q nullo modo sit substantia. Et cū dicitur q materia est substātia in potētia. verz est de se: z ideo volo q non est ex se formaliter substātia in actu: sed bene est substantia in potentia. ¶ Ad 4m potest dici. q substantiaz esse susceptibilez ztrarioz: intelligit de substantia composita: sicut z alia que ibi dicunt de substantia. agit cuz ibi aristo. de substantia composita. vt ibi dicit Boetius: modo materia pama non est suba cōposita: sz simplex. ¶ Aliter pōt dici: q lz materia nō sit imediate susceptiua cōtrarioz pzoprie dictoz: tamen mediante forma suscipit hmōi contraria: z hoc sufficit. ¶ Itez potest dici. q materia prima bene est susceptibilis cōtrarioz large dicta contrarietate pro oppositione que est inter priuationez z habitū: recipit enim alternatim formam z forme priuationem. vt pz in isto libro. quare non valet.

T.c.41. T.cō.6.

¶ Tria quidem igitur dicere elementa esse: z ex his intendentibus videbit vtiq habere quādā rationem: sicut diximus. Plura autem tribus non amplius est: ad patiendum quidem sufficiens est vnum zc. Te.c.LVI. Cō. XXI.

Hic qrit vtz principia rez nāliū sint tm tria. ¶ Arguit pmo q nō: qz pma pncipia rez nāliū sunt prima ztraria: vt pz in caplo pcedēte. Sed pma ztraria nō sunt nisi duo. n. az pma ztrietas non est nisi vna ztrietas. Una aūt ztrietas nō est nisi inter duo extrema: cū ipsa sit maxima distātia. vt pz in. 10. metaphy. quare zc. ¶ Itē secūdo. tot sunt pncipia rez nāliū quot sunt cause eaz. Nam oīs causa est principiū. 5° metaph. sed causa rez nāliū sunt qtuoz: vt pz scdo hui°. quare zc. ¶ Item 3° si essent tria aut scdm numez: aut scdm spēm: aut scdm gen°: aut scdm anologiā. hec est diuisio sufficiēs: vt pz in. 5. metaph. caplo de vno: sz pncipia rez naturaliū nō sunt tm tria scdm numerū. qz tunc res naturales nō essent nisi tres secunduz numez: qd est impossibile: nec similiter sunt tantū tria secundū speciē: quia tūc res naturales nō essent nisi tres secundū spēm: quod est manifestum falsum. Item quibuscūq tribus secundum speciē vel secundū numerum acceptis non sufficiunt ad generationē rez naturaliū. Similiter non sunt tria solū secūduz genus: quia tūc res naturales nō eēnt nisi tria secundū genus: qd falsuz est. res enim naturales sunt substātie naturales z qlitates naturales: z vbi naturalis: que differūt genere: z in vnoquoq istoz genera sunt diuersa. Similiter nō sunt tantū tria fm anologiā: pbatio: quia nulla entia sunt numerata fm vnitatē. hoc est eadēs: sed esse tria est esse numeratuz z anologia est quedā vnitas. vt pz. 5° metaphy. qre videt q nulla entia possunt esse tria secundū anologiā. ¶ Et cōfirmat: quia cū aliqua entia sunt plura aliq pluralitate: qlibet illoz secundū se debet esse vnū vnitate opposita illi pluralitati. hoc pz iductione. si eniz sortes z plato z ioānes sunt tres secundū numez: quilibet illoz secunduz se est vnus numero: z si homo z asinus sunt duo secundū speciem quilibet ipsoz est vnus secunduz spēm in se. similiter aūt z in aliqs. Si igit pncipia rerum naturaliū essent tria secundū anologiā. tunc qlibet ipsoz esset vnum secundū analogiā in se zsideratum. hoc aūt videt esse falsum: qz materia pma cum dicat esse vnuz de illis tribus principijs que ponunt: z ipsa materia pma nō est vna secundum anologiā in rebus naturalibus: sed vna numero. vt ponit Aristo. in 2° de generatione. z cōmentatoz. ostēdit. in 12° metaph. quare zc. ¶ Et confirmat: qz illa que sunt vnū secundū anologiā: non sunt tria secundum anologiā. sicut que sunt vnū numero nō sunt tria numero: sed pncipia rerum naturaliū sunt vnū secūdū anologiaz. Quod pbat. quia duo pncipia. s. materia z puatio ordinant ad formā tanq ad finem. vt satis pz in secūdo huius: modo vbi vnū ppter alterum: ibi vtrobiq tantū vnū: z etiā vn° modus anologie est ordinatoz ad vnuz finem: vt docet cōmentatoz. in 4° metaphy. ppe principium. igit pncipia sunt vnū fm anologiā: quomodo igit sunt tria fm analogiam: ¶ Itez 4° pma pncipia rerum

Com. Cō.2. z.29. T.cō. T.c. T.cō. Cō.4. T.c. Com.

naturaliũ oꝫt inueniri in omnibus rebus nãlibus. hoc est eadem. sed illa tria. s. mã forma ꝛ priuatio nõ inueniuntur in oĩbus reb⁹ naturalibus. Nã ipsũ celũ est res naturalis: vt pꝫ pmo celi ꝛ mũdi. ꝛ tñ ipsum celum non hꝫ materiã vt demõstrat cõmẽtator in isto primo ꝛ 8° huius ꝛ in de substãtia orbis. ꝛ 8° metaphysi. quare ꝛc. ℭ Itẽ 5° probo ꝙ mã ꝛ forma non sunt pncipia reruꝫ naturaliũ: qꝛ pncipia rerũ naturaliũ oꝫt esse notiora fꝫ nãꝫ ipsius rebus naturalibus cõpositis: ꝛ ipsa sic cõposita sunt notiora quo ad nos: vt ꝺr in pmo hui⁹. nũc aũt mã ꝛ forma nõ sunt notiora quo ad nãꝫ: qꝛ illa sunt notiora fꝫ nãꝫ: q̃ sunt veriores entitatis: vt ꝺr cõiter supra pⁿemiũ huius. Cuius etiã signũ est: ꝙ notissima fꝫ naturã sunt verissime entitatis sicut deus ꝺ intelligentie alie: vt pꝫ in 2° metaphy. materia aũt cũ sit ens in potẽtia de se nõ est maioris entitatis cõposito qḋ est in actu: similr forma cũ nõ sit ens actu. sed actus vt cõiter ꝺicit nõ est verius ens cõposito qḋ est ens actu: quare ꝛc.

Oppositum arguit auctoritate Arist. in littera: vbi determinat ꝙ pncipia rerũ naturaliũ sunt tria. s. for⁹ ꝛ priuatio: ꝛ idẽ vult cõmẽtator ꝛ aliꝗ expositores Arist. hoc ẽt pꝫ ex prius oñsis: probatum enim est ꝙ pncipia sunt ꝯria: ꝛ pter cõtraria oꝫ esse aliquod principium. q̃re ꝛc. ergo sunt tria.

Ad qõnẽ ista breuiter dico duo. p° ꝙ pria principia reꝝ nãlium intrinseca sunt tria. Scḋo dico ꝙ nõ sunt plã tribus. Primũ oñdit sic: mã forma ꝛ priuatio sunt tria aliquo⁹: sꝫ mã forma ꝛ priuatio sunt pn⁹ itrĩseca reꝝ nãliũ: ḡ pn⁹ p° intrinseca reꝝ nãliũ sunt tria aliquo⁹. Maior est euidẽs de se: ꝛ minor declarat: p° ꝙ mã ꝛ forma sunt pncipia pria reꝝ nãliũ itrinseca: qꝛ illa ex qb⁹ p° ꝛ pncipalr res nãles sunt ꝛ fiũt sunt pria pncipia reꝝ nãliũ itrĩseca: ħ ẽ euidẽs: sꝫ for⁹ ꝛ mã sunt hmõi. Ex eis. n. sũt ꝛ fiũt res nãles tãꝗ ex pnb⁹ inexistẽtib⁹ i ipsis: ꝙ pꝫ: qꝛ sic rõ hois musici resoluit i rõnẽ hois ꝛ rõnẽ musici. sic rõ subẽ nãlis resoluit i rõnem mãe ꝛ rõnẽ for⁹. Unũqḋqꝫ aũt ex illis ẽ in q̃ resoluit ꝛ ex qb⁹ cõponit: q̃re ꝛc. ℭ Et notandũ circa istã rõneꝫ ꝙ mã forma ꝛ priuatio sunt aliq̃ mõ tria ꝛ nũꝗ distincta abinuicẽ loco ꝛ supposito sic for. ꝛ plato: sꝫ sunt distincta fꝫ diffinitionẽ ꝛ quidditatẽ. Alia enim est diffinitio mãe ꝛ alia forme: ꝛ alia priuatiõis. Materia. n. est subiectũ p^m ex quo inexistẽte aliqḋ fit vt ꝺr pmo hui⁹. Forma vo est actus dans eẽ isti subiecto: ꝛ p qḋ istud subiectum hꝫ esse actu. Priuatio vo est negatio forme in isto subiecto cũ aptitudine ad eã formã: q̃libet enim formã generalẽ pcedit in subiecto negatio ꝛ nõ esse ipsius eaꝫ aptitudine tñ recipiendi eaꝫ: ꝛ sic ꝺꝫ intelligi. Qualiter aũt mã ꝛ forma ꝛ priuatio sunt tria videbit ꝯtinuo. Qꝫ aũt priuatio sit vnũ principiũ intrinsecuꝫ reꝝ nãliũ oñdit sic cõiter. Illud qḋ est ex necessitate ꝯiunctũ p se ꝛ pncipali subo reꝝ nãliũ ꝛ q̃tũ ad fieri ꝛ q̃tũ ad eẽ est aliquo mõ pn^m reꝝ nãliũ. ħ recipit p mãifesta. Sꝫ ipsa priuatio est hmõi: nũꝗ. n. mã rei nãlis trãsmutaret ad aliquã formã: nisi deficeret illa forma ꝛ nisi haberet aptitudinẽ ad recipiẽdũ eaꝫ: ꝛ hoc q̃si per se notũ est. Si. n. mã nõ careret aliq̃ forma tũc hrẽt eã: ꝛ sic nõ trãsmutaret ad eã: ꝛ ad istã intentionẽ est illḋ qḋ dicit Aristo. in pmo de generatiõe. habentibus pñtib⁹ in mã nõ simplr⁹ generatur aliquid. Similiter si ipsa mã careret aliqua forma nõ haberet potentiã siue aptitudinẽ ad recipiendũ eam: tunc nũꝗ reciperet eã: qꝛ nõ recipit ipsã recipit per esse quãdo nõ naturalr deberet trãsmutari ad ipsã: ꝛ ꝙ ociosa esset illa trãsmutatio. Necesse est itaqꝫ ad hoc ꝙ mã transmutet ad aliquã formã vt pri⁹ careat ea ꝛ habeat

potẽtiã siue aptitudinẽ ad eã. Hec aũt carentia cũ aptitudine indubitanter est priuatio. vt pꝫ 4° metaphy. ergo priuatio necessario est cõiũcta mãe in fieri rei naturalis. ℭ Itẽ etiam q̃tũ ad esse: nã mã existẽs sub vna forma necessario ẽ priuata alia forma opposita: vt mã existens sub forma hominis: necessario est priuata forma lapidis ꝛ hoc ẽt ponit cõmẽtator in illo capitulo. mãifestũ igit sequit ḡ ꝙ priuatio est principiũ reꝝ nãliũ q̃tũ ad esse. Utrũ aũt sit principiũ per se vel per accidẽs: ꝛ quomõ videbit in alia q̃stiõe. ℭ 2° dico ꝙ pncipia intrinseca rerũ nãliũ nõ sunt plura tribus: qꝛ tot sunt hmõi pncipia quot sufficiũt ad generationẽ ꝛ corruptionẽ reꝝ nãliũ ꝛ ad alias trãsmutatiões ꝛ ad esse ipsaꝝ: hec est manifesta. Nã ad hoc ordinant pncipia reꝝ nãliũ vt ipse res nãles generent ex eis ꝛ sint ꝛ trãsmutent: sꝫ ꝙ eis cõueniunt: sꝫ tria suffi. nũc q̃tũ ad itrinseca. s. mã forma ꝛ priuatio. cum accidentia reꝝ naturaliũ non sint priora substãtijs naturalib⁹: ꝛ cuilibet ipsoꝝ nõ possint eẽ itrinseca pncipia ꝛ pria eaꝝ. ℭ Itẽ ipsa cã agens rẽ naturalẽ nõ põt esse pncipiũ itrĩsecũ: ꝛ de eẽntia rei generate: qꝛ nihil efficit seipsum vt manifestũ est cuilibet. Utrũ autẽ agens naturale debeat eẽ intrinsecũ ipsi materie subiecte trãsmutatiõi: bona q̃stio ẽ: ꝛ forte videbit posteri⁹. Tñ certũ est ꝙ ipsuꝫ agẽs siue faciẽs rẽ naturalẽ nõ est de eẽntia ipsius gñati vel quomodocũꝗ facti. Similr etiã finis rei naturalis pprie loquendo vel est operatio rei naturalis vel aliq̃ res nobilior ea: cui itẽdit aliqualr assimilari vel cõiungi p operationẽ suã: vt satis pꝫ in 2° de anima. ꝛ ponit cõmentator in 2° metaph. ꝛ quodcunꝗ illoꝝ sit cã finalis vel vtrũqꝫ: manifestum est ꝙ nõ est intrinseca rei naturalis: relinquit ḡ ꝙ sola materia ꝛ forma possint esse pncipia rei naturalis p se intrinseca ꝛ pncipaliter. Priuatio aũt est hmõi pncipiũ pp necessitatẽ predictã. q̃re ꝛc. ℭ Itẽ si pncipia reꝝ naturaliũ essent plura trib⁹: oporteret ꝙ illḋ q̃rtũ vel esset subiectũ ipꝫ vel aliquid aliud ꝯriũ a duob⁹ ꝯrijs pmis. s. a priuatiõe ꝛ a forma: sꝫ nõ põt esse aliud subiectũ: qꝛ vnũ subiectũ aliquo mõ vnitatis sufficit ad recipiendum oĩa generabilia naturalia. Qualr ẽt necessario sit vnũ videbit post. nec põt esse aliḋ ꝯriũ: qꝛ tũc oporteret ꝙ eẽt aliqḋ aliḋ ꝯriũ ei. Nãꝫ ꝯriũ ꝺicit ꝯriꝗ ꝯriũ: ꝛ tũc inter illa duo cõtraria addita esset quedã alia ꝯrarietas: sed hoc est impossibile: qꝛ nõ potest esse nisi vna pria ꝯrietas. Nam prima ꝯrietas est pmi generis. s. sube: ꝛ vnius generis nõ est nisi vna pria cõtrarietas substãtia aũt est vnũ genus: quare illud q̃rtũ nõ põt esse aliquod ꝯriũ: ꝛ sic relinquit ꝙ pma principia intrinseca reꝝ nãliũ nõ possunt eẽ plura trib⁹. ℭ Et ꝯfirmat magis manifestãdo: cũ. n. principia reꝝ naturaliũ saltē aliqua sint ꝯtraria vt prius ostensum est: prima principia oꝫt esse prima cõtraria ꝛ inter que sit prima ꝯtrarietas. prima aũt cõtraria nõ sunt nisi vnum par contrariorum: ꝛ ipsa contrarietas non est nisi vna: qꝛ qḋ p superabundãtiã ꝺicit vni soli cõuenit: ꝛ sic illa ꝯtraria que sunt prima pncipia reꝝ naturaliũ non sunt nisi duo. Preter hoc aũt non est nisi vnũ subiectũ certũ: vnũ dico aliqua vnitate: quare sequit ꝙ intrinseca pria pncipia reꝝ nãliũ nõ sunt plura trib⁹. ℭ Et ẽ intelligendum ꝙ principia rerum naturalium possunt intelligi prima dupliciter. Uno⁹ pmitate cõtrarie. Alio⁹ pmitate pncipalitatis. p° mõ. s. pmitate cõtrarie q̃ cõiter predicat de omnibus principijs reꝝ naturalium ꝛ sic sunt materia forma ꝛ priuatio in suo cõtrarijs ac copia. Scḋo modo ꝛ sic sunt principia substãtie: quẽadmodũ enim substantia est prima cũ pmitate principalitatis respectu omniũ aliaꝝ rerũ naturalium: sic

T.c.43. Co.79. Co.79. Co.11. T.c.63. T.c.64. T.c.61. T.c.55. T.c.57. Com.50. T.c.34.

etiã principia sube sunt pzincipia pzia respectu oium pn cipioz pzincipalitatis pzimitate: ꝛ sic vtraqꝫ pzia pzin cipia rez naturaliũ sunt mã de genere substantie: sunt ꝛ forma subalis ꝛ eius priuatio: hec sunt cõmunia princi pia oibus substãtijs naturalib⁹ gñabilibus ꝛ corrupti bilibus: ꝛ hoc quidẽ verũ est cõparando adinuicẽ prin cipia que sunt in istis rebus naturalib⁹ inferiorib⁹: prin cipia eniꝫ istoz sunt principia substãtie ꝛ si volumus lo qui de primis principijs rez transmutabiliũ simplr pri mus ordine principalitatis. sic indubitãter prima princi pia rez transmutabiliũ ꝛ mutationũ sunt principia mo tus celestis qui prius est inter oẽs ꝛ principiũ omnium alioz: vt pꝫ 8° huius. ꝛ 2° de generatione. Utrũ autem in substantijs naturalibus sempiternis. s. corporibus ce lestibus sit materia talis aut non: pscrutatio est bona. ꝛ habet inquiri in 8° metaphysice. ꝛ 12° ꝛ in 8° huius.

T.c.76
T.c.54

¶ Sed aliquis dubitaret ratiõabiliter cõtra demõstra tionẽ illam qua ostensuꝫ est priuationẽ eẽ principiũ: qꝛ si militer posset pbari ꝙ potentia materie ꝛ similiter di mẽsio essent principia rez naturaliũ: eo ꝙ semp ꝛ neces sario sũt ꝯiuncta ipsi materie ꝛ in eẽ ꝛ in fieri. Ad hoc potest dici ꝙ ista cõprehendunt in subiecto seu mã. Nã indubitanter ipsuꝫ subiectũ debet esse potens iformari ꝛ trasmutari: qḋ nõ essent nisi esset quantuꝫ. Sed dice res ꝙ similiter priuatio deberet cõprehẽdi nomie subti ꝛ sic nõ dicerentur nisi duo. Dico ꝙ Arist. expressit ipsã priuationẽ distincte ab alijs pro tãto: qꝛ aliqui speciali ter errabant circa ipsam: nullo modo eã a mã distiguẽ tes: phs aũt non soluꝫ debet dicere veritateꝫ: sed remo uere ꝛ extirpare errores. ¶ Item ppter aliud distixit priuationẽ a subiecto magis ꝙ potentiã aut dimẽsionẽ: quia ipsa priuatio hꝫ aliũ modũ principiãdi ipsuꝫ fieri ꝙ mã ꝛ ꝙ forma. Est enim priuatio pncipiũ fieri sicut ter min⁹ a quo: nõ aũt materia neqꝫ forma. dimẽsio aũt ꝛ potentia nõ habent aliũ modũ principiãdi ipsuꝫ fieri nisi moduꝫ materie. s. per modum receptiui saltem dispositiui. ideo bñ tradidit. Aristo. numerũ pncipioz intrinsecoz naturalium. ¶ Et est aduertendũ vlteri⁹ ꝙ principia rerum naturaliũ sunt aliquo modo duo so lum: aliquo modo tria soluꝫ: aliquo modo sũt quatuor aliquo mõ. 5. Et pꝫ. si numerent pncipia reruꝫ natura liuꝫ itrinseca per se. ꝛ quantum ad esse. sic sunt tm̃ duo. s. materia ꝛ forma. Si võ numerẽt pncipia ĩtrĩseca p se ꝛ p accidẽs ꝛ sic sũt tria. s. materia forma ꝛ priuatio. Si võ numerent cause intrinsece ꝛ extrinsece soluꝫ per se: sic sunt quatuor. s. materia forma agẽs ꝛ finis. Si ve ro cum principijs intrinsecis ꝛ extrinsecis per se cõnu merent pncipia per accidens sic sunt. 5. materia forma priuatio agens ꝛ finis. Considerandũ est vlterius ꝙ du plex ẽ anologia vt cõiter solet dici hic. Quedã ẽ anolo gia que ẽ diuersa habitudo diuersoz ad vnũ subiectũ. ꝛ hanc anologiam habẽt alia predicamẽta ad substan tiam vt dicit cõmẽtator in 4° metaphy. Alia est anolo gia que est habitudo diuersorum ad vnum agens. sicut plures operationes medicinales attribuunt vni medi cine: ꝛ forte omnia ista ĩferiora celo. Alia ẽ attributio diuersoz ad vnuꝫ fineꝫ vt sanatiuũ in cibo ꝛ vrina ad sanitate animalis. Alia aũt est anologia que est similis habitudo diuersoz ad diuersa fm quaꝫ aliqd se habet ad alterũ: sicut quoddam alteruꝫ ad alterũ: vt sicut re ctor scholaꝛ ad scholas regendas: sic rector nauis ad nauẽ regẽdaꝫ. ꝛ forte istã anologiaꝫ habent ad se inuicẽ principia alioꝛuꝫ generũ ad principia substãtie: ꝛ econ uerso. sicut eniꝫ principia substãtie se habent ad substan tiã: ita principia qualitatis se habent ad qualitatem. si militer autem ꝛ in alijs.

Com. 2.

Ad primã rationẽ dicẽdũ ꝙ prima ꝯtraria be ne sunt quedã principia sꝫ preter il la oportet esse aliud subm: vt demonstratuꝫ fuit prius: ꝗre nõ valet. ¶ Ad secundaꝫ patet ex dictis. numeran do eniꝫ pncipia extrinseca ꝛ itrĩseca verũ ẽ ꝙ sunt ꝗtu or: sꝫ ĩtrinseca tantum quodam modo sunt duo: ꝛ quo dammodo tria. ¶ Ad tertiã dicendũ ꝙ sunt tria fꝫ ano logiam aliquo modo. Et ad iprobatiões. Ad primã cũ dicitur. nulla entia ꝛc. dico ꝙ pncipia eẽ tria fꝫ anolo giaꝫ dupliciter potest intelligi. Uno mõ sic: ꝙ ipsa ano logia sit formalis ratio qua denominantur tria. vt albe do est principiũ formale quo aliquid dicit albuꝫ: ꝛ hoc mõ est falsum vt pbatur. Alio mõ põt intelligi princi pia esse tria fꝫ anologiã. i. ꝙ sint tria anologata: quoꝝ quodlibet in se est vnum fꝫ anologiã: ex quibus anolo gis constituit vnus ternarius quod dicuntur tria: ꝛ hec est veritas. Nam materia forma ꝛ priuatio sic sunt tria fm anologiã: nõ ꝙ vna anologia sit formale principiũ quo dicant tria: sed quia vnumquodqꝫ istoꝝ in se sum ptũ ꝛ in sua cõmunitate tota est vnũ fꝫ quãdã anologi am: ꝛ hoc est verũ. materia eniꝫ fꝫ se sumpta in tota sua cõmunitate put numerat cõtra alia duo pncipia cois reruꝫ naturaliũ dicit de materia prima que est pure po tentia ꝛ de subiecto qḋ est ens actu simpliciter: est tñ in potentia ad aliquã dispositionem accidentalem. ꝛ non dicit pure vniuoce nec oĩo equiuoce sed fꝫ prius ꝛ po sterius. ¶ Sed si queratur de quo p prius dicat materia: forte dicenduꝫ est ꝙ fꝫ ordinẽ nature rei materia scdm prius dicit de subto prio. qḋ omnino est ens in potẽtia: istud eniꝫ est in potẽtia ad formã substantialẽ que est ve rior potẽtia ꝙ potentia ad formã accidẽtalẽ. sili forma dicit anologice de forma subali ꝛ de forma accidentali: ꝛ fꝫ prius dicit de forma substãtiali ordine nature rei. sꝫ fm nominis famositateꝫ ꝛ impositionem prius dicat de forma accidẽtali. Similiter priuatio dicitur fm ano logiã de priuatiõe forme subalis ꝛ accidẽtalis ꝛ sic vnũ quodqꝫ istorum trium fm se sumptũ est vnum fm ano logiam: ꝛ ad istaꝫ intentionem debent intelligi esse tria fm anologiã. ¶ Et ad illud qḋ contra hec inducebat cũ aliqua ꝛc. concedendũ est. ꝛ cũ dicitur ꝙ materia nõ est quid vnuꝫ ꝛc. dico ꝙ verum est si accipiatur materia prout est principium proprie substantie generalis: sed si accipiatur cõmuniter materia pro quocunqꝫ subiecto ente in potentia ad aliquam dispositionem: sic bene est quid vnum fꝫ anologiam vt dicebatur: ꝛ hoc modo su mitur materia cum dicuntur prima principia rerum na turalium esse tria fꝫ anologiã precise loquendo de pri mis principijs primitate cõmunitatis: ꝛ hoc etiã modo materia inuenit in oib⁹ corporibus naturalibus. corpo ra enim celestia quãuis non habent materiã que est in trinsecũ principiũ substantie ꝛ de se in potentia ad esse. tamen bene habẽt materiã. i. subiectũ qḋ est in potẽtia ad vbi. aliter enim nõ mouerent localiter. ꝛ hoc itẽ dit phs in 8° metaphy. ꝛ in. 12° vbi dicit ꝙ celũ hꝫ materiã: vel est materia que est in potẽtia vn̄ ꝛ quo. i. in potẽtia ad terminos trãsmutatiõis localis. quoꝝ vn⁹ est vn̄. i. a quo. ꝛ alius est quo. i. ad queꝫ. ¶ Et est considerandũ circa istud ꝙ si accipiant pncipia rez naturaliuꝫ prima pmitate pncipalitatis. s. pricipia substãtie gñabilis que sũt pricipalia respectu accidentiuꝫ: sic nõ sũt ꝓprie tria fm anologiaꝫ: sꝫ materia substãtie cõposite est vnuꝫ fꝫ numerũ alio modo vt videbit post: ꝛ ipsa forma substã tialis generabilis est aliquo modo vnum fm genus ad omnes formas substantiales: caꝫ predicetur de ipsis in

T.c.4
T.c.10

eo qꝺ qꝺ ꝛ ſint diuerſe ſm ſe. Similiter aūt de ꝓuatiōe forme ſubſtātialis. cū igitur dicit ꝙ ꝓncipia rerū nālīū prima ſunt tria ſm analogiam. intelligēdum eſt hic de principijs ꝓmis ꝓmitate cōmunitatis que etiā in omnibus naturalib⁹ corporib⁹ inueniunt. ¶ Ad tertiaꝫ ꝯfirmationem cum dicebat. illa que ſunt vnū ꝛc. conceditur ꝙ nō ſunt vnum ſm analogiam ſic ꝙ analogia ſit ratio formalis ꝛ ꝓncipiū formale quo dicunt tria: ſed bn̄ ſunt tria ſm analogiam. i. tria analogata: quoꝝ quodlibet in ſe eſt vnū ſm analogiam. ꝛ hoc mō eſt intelligēdū: cū dicit ꝓncipia rerum nālium ſunt vnum ſm analogiam. Verū eſt ſine dubio loquendo de analogia que eſt attributio ad vnū finē. forma enim aliquo mō eſt finis materie ſimiliter ꝛ priuationis: ꝛ iō volo ꝙ nō ſint tria ſm illam analogiam: ſed aliquo mō vt ꝑus dictū eſt. ¶ Ad quartaꝫ pꝫ ſolutio ex dictis. nā licet in celo non ſit mā que eſt in potentia ad eſſe ſimpliciter: nec forma talem māꝫ perficiens ſꝫ itentionē Ariſtotelis. ꝛ cōmētatoris. pꝛio celi ꝛ mundi: tamen ipſum celum qꝺ eſt quinta eſſentia corporea bene eſt materia in potētia ad vbi ſm ꝙ oſtēſum eſt. ꝛ alias plenius oſtendet ſi deus voluerit ꝛ ſibi placuerit. ¶ Ad quintam cū dicit. ꝓncipia etiam ꝛc. conceditur. Et cū dī ꝙ mā ꝛ forma ꝛc. ꝓt hic dicitur ꝙ ꝯpoſitū ex mā ꝛ forma ī genere ſubſtantie ꝯſiderari hic poteſt dupliciter. Vno modo ſm ſuam eſſentiā circumſcriptis oībus accidentibus per intellectum: ꝛ hoc modo forte nō ē notius quo ad nos ꝙ materia ꝛ forma: nec materia ꝛ forma ſunt notiora ſꝫ naturaꝫ ipſo ꝯpoſito ſic ſumpto. Nā ſicut cōter dicit compoſitū de genere ſubſtātie circūſcriptis ꝑ intellectū accidentib⁹ nō habet aliquā rem de ſua eſſentia preter materiā ꝛ formaꝫ. i. que nec ſit mā nec forma. Alio mō poteſt cōſiderari hmōi compoſitū quantum ad aliquod accidēs eius vel quātū ad aliqua accidentia ſenſibilia. ꝛ hoc modo ipſum eſt notius quo ad nos for⁹ ꝛ mā ꝛ forma ꝛ mā ſunt eo notiora quo ad naturaꝫ ipſo modo ꝑedicto: ꝛ ſic materia ꝛ forma bn̄ ſunt magis entia ꝯpoſito ſic cōſiderato ꝛ ipſum cōpoſitum eſt notius quo ad nos ſm talem moduꝫ. ꝛ hoc ſentit cōmentator in ꝓmo huius in ꝓlogo. vbi dicit ꝙ poſſibile eſt ex rebus cōpoſitis. i. ex cōſequentib⁹ earuꝫ cognoſcere cauſas earū. Aliter dicunt aliqui. ꝙ licet mā ꝛ forma non ſint maioris ꝛ perfectioris entitatis ꝙ compoſitū ꝛ ſpāliter ipſa mā: ſūt cū prioris entitatis aliquo modo ipſo cōpoſito: ꝛ hoc ſufficit ad hꝫ ꝙ ſint notiores quo ad naturam: vt dictum eſt in queſtione ꝺ notioritate vniuerſalium ꝛc.

¶ Sic igitur nos dicamus ꝛc. Textu commentu. LVII. Queſtio. XXII.

Circa iſtud capitulū querit vtrū aliquid poſſit fieri ex nō ente ſimplr ſiue ex nihilo. ꝛ eſt circa illā partē ſpāliter. Multipliciter aūt cū dicat fieri. ¶ Arguit pꝛio ꝙ ſic: qꝛ agēs oīpotēs pōt aliqꝺ ꝓducere ex nihilo: aliter enim nō eſſet oīpotens: ſed aliquod agens eſt oīpotens vt ipſe de⁹: vt credūt oēs leges. ḡre ꝛc. ¶ Itē. 2. agens qꝺ nullo mō eſt diminutū: pōt aliqꝺ ē nihilo ꝓducere: hoc pꝫ: qꝛ a. agens ſubiectū re[illegible] ex quo agat ꝓuenit ex diminutiōe ipſius: ſed ꝓmū ꝓncipium eſt agēs nullo mō diminutū imo perfectiſſimū: vt pꝫ in 5. metaphy. a commētatore. ꝛ Ariſt. in ꝓhemio meta. dicit: [illegible] optimuꝫ qꝺ eſt in nā deus. quare ꝛc. ¶ Itē. 3. nō aliqꝺ fieret ex nihilo tūc ꝓcederet in infinitū in cauſis qꝺ eſt impoſſibile. 2. metaphy. ꝓbatio mīe. ſumamus aliqꝺ factū: aut illud eſt factū ex aliquo: aut ex nihilo. Si ex nihilo habet ꝓpoſitū. Si ex aliquo queraf de illo alio. aut illud eſt factū ex aliquo: aut ex nihilo. Si ex nihilo. habet ꝓpoſituꝫ. Si ex aliquo queraf de illo alio aut illo eſt factū ꝛc. ex aliquo vel ex nihilo. Si ex nihilo habetur ꝓpoſitū: ſi ex aliquo queref de illo vt prius: ꝛ ſic ꝓcedit in infinitū. ¶ Itē. 4. quo agēs eſt nobilius ꝛ perfectius tanto pauciora ꝓſupponit: ſed deus eſt nobilius agēs ꝛ perfectius ꝙ nā: ergo pauciora ꝓſupponit i agēdo ꝙ ipſa natura. cū igif natura ꝓſuppōit māꝫ de⁹ ipſe min⁹ ꝙ māꝫ ꝓſuppōit: ꝛ hꝫ nō ē niſi nihil. ḡ nihil ꝓſupponit. Maior pꝫ. qꝛ enī natura ē agēs pfecti⁹ ꝙ ars. iō natura i agēdo min⁹ ꝓſuppōit ꝙ ars. Preſupponit enim natura ens in potētia. i. materiā. Ars aūt ſꝑ ꝓſupponit ens actu vt ars domificatoria ꝓſupponit ligna ꝛ lapides ꝛ medicina corp⁹ humanū: ſimiliter aūt ꝛ in alijs. ꝛ ide ē ꝙ oēs forme reꝝ artificialium ſunt accidētia: vt dicit cōmētator in. 2. huius ꝛ in. 2. de aīa. ḡre ꝛc. ¶ Itē. 5. agens virtutis īfinite poteſt aliqꝺ ex nihilo facere. Sꝫ ipſe deus eſt agēs vꝛtutis īfinite: ergo ꝛc. Maior pꝫ: qꝛ tale agens poteſt aliquid reducere de infinita diſtantia: minor patet in. 12. metaphy. quare ꝛc. ¶ Item. 6. arguitur rōne antiquoꝝ philoſophoꝝ nālium. Si aliqꝺ fit aut fit ex ente aut ex nō ente. Si ex non ente habet intētū. Si ex ente hoc eſt ipoſſibile. qꝛ ſi aliquid fieret ex ente. tunc eſſet anteꝙ fieret: qꝺ eſt ipoſſibile: ꝛ ꝓbat ꝯſequētio. Nam ſi aliqꝺ fieret ex ente nō fieret niſi ex ente: qꝺ ē ipſummet: vt ſi aqua fit ex aliquo ente oportet ꝙ fiat ex ipa aq. Si enī fieret ex aere ꝑ ſe: tūc aer remaneret in aqua facta: ꝛ ſic vnū ꝛ idē eēt aer ꝛ aq: qꝺ ē ipoſſibile: ergo relinquif ꝙ ſi aliquid fit ex ente ꝙ ipſum fiet ex illo ente qꝺ eſt ipſum. Et ſic ſequitur ꝙ aliqꝺ eſt anteꝙ ſit factū: qꝺ eſt ipoſſibile: ergo relinquif omne qꝺ fit fieri ex non ente. ¶ Item 7. ſicut ſe habet generatio qdā ad non ens quoddā. ſic generatio ſimplr ad nō ens ſimpliciter ꝑ cōuenientē ſimilitudinē. ſꝫ generatio qdam eſt ex nō ente quodā: vt generatio albi ex nō albo: ḡ generatio ſimplr eſt ex nō ente ſimpliciter.

Oppoſitum arguif auctoritate Ariſto. in littera. vult enī ꝙ ſemper opoꝛtet aliquid ſubici qꝺ fit. i. cui attribuitur fieri: ꝛ ī quo recipitur ipſum fieri: ꝛ in hoc conuenerunt omnes qui de natura locuti ſunt ꝙ ex nihilo nihil fit.

Ad queſtionē eſt itelligendū ꝙ aliqꝺ fieri ex nihilo ſimplr pōt intelligi duob⁹ mōis. Vno mō ſic ꝙ ly ex determinet circūſtātiā cauſe naturalis: ꝛ eſſet ſenſus aliquid fieri ex nihilo tanꝙ ex mā. Alio modo poteſt itelligi ſic: ꝙ ly ex dicat circūſtātiā ordis. i. poſt: vt ſit ſenſus: aliqꝺ fieri ex nihilo. i. poſt nihil. nullo ſui preexiſtente.

Modo ad queſtionē diceret Ariſto. ꝛ cōmentator ꝛ alij ꝓbantes ꝙ ex nihilo non pōt aliqꝺ fieri. ꝓmo mō. ſ. tanꝙ ex mā: qꝺ multipliciter ē euidēs. nā ſi ex nō ente: vt mā fieret aliqꝺ. tunc non ens ſeu nihil eſſet pars entis: qꝺ eſt ipoſſibile: vt patet ꝑ ſe: ꝛ ꝓbatur cōſequentia. nā illud ex quo ſit aliqꝺ tanꝙ ex mā per ſe remanet in re facta tanꝙ pars facti vt ē videre in artificialib⁹. nā ſi domus fiat ex lignis ligna remanent in domo facta: ſimiliter aūt ꝛ in alijs. Item ſi ex nihilo aliquid fieret: tūc ipſuꝫ nihil reciperet eſſe facti: qꝺ eſt ipoſſibile: ꝛ habetur vnū oppoſitoꝝ nō recipit alterum. vnū cū eius nihil opponaf ipſi eſſe nihil nō recipit eſſe. illud aūt ex quo aliqꝺ ſit vt ex mā recipit eē facti. quare ꝛc. ¶ [illegible] dicerent Ariſto. ꝛ cōmētator ꝙ ex nihilo nō poteſt aliqꝺ fieri. 2⁹ mō. ſ. poſt nihil. qꝺ ꝓbaf ſic. Pꝛimo qꝛ illud qꝺ ſit potuit eſſe anteꝙ fieret. Nam ſi

T. c. 62.
Cō. 11.
T. cō. 5.
Com. 12.
Com. 8.
T. cō. 51
T. c. 86.
T. c. 34

nõ potuit esse tunc fuit impossibile esse: ⁊ sic nunꝙ erit: illa igitur potentia ad eẽ eius qd fit aut ẽ i aliq ente. aut in nullo ente oĩo. Si i ente. ergo nõ fit post oĩo nihil si in nõ ente hoc statim est impossibile: qꝛ non ens oĩo nõ habet potentiã ad esse; quia tunc aliquãdo eẽt ens. quare ⁊c. Dicũt aliqui ꝙ potuit esse potẽtia actiua agẽtis nõ potẽtia passiua materie: sꝫ nõ sufficit: qꝛ nihil ꝓprie potuit esse anteꝙ esset nisi ꝓcesserit potẽtia receptiua sui esse. ¶ Itẽ ratio Aristo. ẽ in littera: omne qd fit vel ẽ accidẽs vel est substantia. Si est accidens manifestum est ꝙ in fieri requirit subiectũ: naꝫ ⁊ ipsum accidẽs non potest esse sine subiecto. Si autem fit substantia sic fit ex aliquo: sicut patet per iductionem. Nam plante ⁊ etiam aĩalia fiunt ex seminibus. similiter autẽ ⁊ in aliĳs suo mõ. ¶ Item hoc manifestat Aristo. inducẽdo in oĩbus modis fieri. omne enim qd fit aut fit trãsfiguratiõe vt statua. aut appositione. vt que augmentantur. aut abstractione vt ex lapide figura mercurĳ. aut cõpositione vt domus. aut alteratione vt ex aqua aer: in oĩbus eniꝫ istis modis manifestum ẽ aliqd subici ipsi fieri ⁊ ꝑexistere. quare ⁊c. ¶ Itẽ ratio cõmentatoris est multũ pulchra: dicit eni cõmentator ꝙ si indiuiduũ transferretur de nõ esse oĩo ad esse: oporteret aut ꝙ aliqd esset trãsmutatuꝫ sine transmutatiõe: aut ꝙ trãsmutatio esset in nõ ente. quoꝝ vtrunqꝫ est manifestuꝫ ĩpossibile. ꝙ eniꝫ aliquid sit transmutatuꝫ sine omni trãsmutatiõe hoc est impossibile: sicut ꝙ aliqd sit albũ sine albedie: ꝙ etiam trãsmutatio fiat in nõ ente: hoc est ĩpossibile: qꝛ tũc nõ ens trãsmutaret: cuꝫ omne in quo fit trãsmutatio trãsmutetur: sicut illud in quo est albedo est album: ⁊ sic pꝫ impossibilitas ꝯsequentiuꝫ: sed consequentiaꝫ non multũ declarat cõmentator: potest autem sic intelligi. si aliquod indiuiduũ est factuꝫ habet aliquã dispositionem quã prius non habebat nec simplr nec in subiecto: ꝑus eniꝫ nõ habuit esse ⁊ nunc est: ergo oportet ꝙ aliqd sit transmutatũ. detur enim nihil in mundo sit variatum: omnia igitur se habent vt prius: ⁊ sic sicut prius nõ fuit ens. sic nunc non est ens: ⁊ sic est ens: ⁊ nõ ens: quod est oppositũ prime dignitatis. Si aũt aliquid ẽ transmutatum: aut igitur est transmutatũ sine trãsmutatione: ⁊ sic habet ꝓmuꝫ ĩpossibile: aut est transmutatũ transmutatione: ⁊ tunc aut illa trãsmutatio recipit in nõ ente simpliciter. ⁊ sic habet scdm ĩpossibile aut recipit i aliquo ente: ⁊ sic illud qd fit per illaꝫ transmutationem non fit ex oĩo non ente. i. post oĩo nõ ens: cuius oppositũ dicebatur: ⁊ hꝫ quideꝫ ratio ẽ multuꝫ fortis quãtũ ad istã cõclusionẽ: ꝙ nihil põt fieri ex puro nõ ente: semper ergo oportet aliqd subici ei qd fit. ¶ Sꝫ notandum ẽ sicꝫ dicit cõmẽtator ibidẽ ꝙ duplex est transmutatio. s. accidentalis ⁊ subãlis: ⁊ iste ꝯueniũt in multis: sicut ipe colligit in ꝑmo tractatu de subã orbis. differunt tñ in hꝫ: qꝛ in transmutatiõe accñtali nõ mutatur nomẽ nec diffinitio rei circa quã fit: vt si sortes transmutat de albedine in nigridinem manet nomen ⁊ diffinitio soz. in tali trãsmutatiõe. ⁊ fieri subicit ens actu ⁊ vnuꝫ numero simpliciter sub vtroqꝫ termino transmutatiõis. In transmutatione vero substantiali mutatur nomen. i. res nominata ⁊ diffinitio: vt si animal morit ⁊ generatur cadauer: nõ remanet animal nec diffinitio aĩalis. similiter autẽ si cadauer resoluit ad terrestreitatẽ: i hmõi trãsmutatione. oportet subici aliquod subiectum qd non sit ex ens in actu. cuꝫ enim subiectum transmutatiõis debeat manere vnũ numero sub vtroqꝫ termino. ⁊ co ꝙ vnus terminorum non recipit alterum cum sint oppositi. tunc si subiectum esset de se ens actu simpliciter tunc maneret vtroqꝫ vnũ numero ens actu simplr. ⁊ sic cũ nomen ⁊ diffinitio sumãt ab actu: maneret idẽ nomẽ ⁊ diffinitio eadẽ: ⁊ sic nõ esset transmutatio substãtialis. ¶ Utrꝫ aũt i aliqua trãsmutatiõe possit manere aliq forma subãlis vna nũero: vt forma corpis aut subẽ que tñ forma nõ sit ẽentie: nec de essentia materie ꝑme: ad presens nõ determino: sed alias videbit deo volente. ⁊ hec qͥdem est sententia Aristo. ⁊ cõmentatoris de ista questiõe. ¶ Tenẽdũ est tñ simplr ⁊ cũ fide christiana ꝙ ipe deus ꝓduxit omnia de nouo ex nihilo ꝑexistente subiecto. sed illa ꝓductio nõ fuit facti nec fieri nisi equiuoce: quãtũcũqꝫ terminus eius fuerit vniuocus cũ termino factiõis nãlis: sed dicitur creatio ⁊ simplex emanatio. Hũc igitur modũ ignorauerunt pħi gentiles nec miruꝫ: qꝛ nõ potest cognosci ex sensibilibus nec conuinci ex aliquibus que cuꝫ sensibilibus concordant. ⁊ ideo illi qui sumpserunt cognitiones suas ex rõnibus cõcordantibus sensatis nõ ꝑuenerunt ad notitiam hmõi factionis: ꝑcipue qꝛ raro ꝯtigit ista modus. ⁊ nunꝙ fuit nisi semel. ⁊ est valde longũ tẽpus preteritũ postꝙ fuit. Illi aũt qui istuꝫ modũ ꝓductionis cognoscunt dicunt per aliaꝫ viã cognoscere. s. p auctoritates sanctoꝝ: ⁊ p reuelatiões ⁊ hmõi. Per illã aũt distinctionẽ productionis que facta est soluunt argumenta Aristo. ⁊ Auerrois. Probant eniꝫ sufficiẽter ꝙ ex nihilo simplr nõ possit aliquid ꝓduci ꝓductione que est motus ⁊ transmutatio nãlis. sed ꝓductione que est creatio ⁊ supernaturalis bene potest. Et si dicas nõne terra creata est eiusdeꝫ speciei cũ terra genrata: dõꝫ ꝙ sic: ergo productio ẽ eiusdẽ speciei ⁊ nõ equiuoce. diceret ꝙ nõ sequit quia agens qd creat est alterius ordinis ab eo qui generat. ⁊ ideo productiões sunt diuerse.

Aristo. autem ⁊ Auerrois soluerẽt rõnes q̃ sũt ꝯ coꝝ sentẽtiã. ¶ Ad primã. cuꝫ dicebat agens omnipotens ⁊c. dico p īterẽptionẽ. nam agens nõ dicit omnipotens nisi oĩpotẽtis actiua. ⁊ potentia actiua nõ est sine potẽtia passiua. Unũ agens omnipotens nõ est potens nisi possibiliũ: ⁊ potẽtia passiua. nunc aũt ex nihilo simplr fieri aliquid nõ est ĩ numero possibiliũ potẽtia passiua ⁊c. ¶ Ad secũdã neganda est maior: nõ enim est ex diminutione agentis ꝙ non facit ĩpossibile: sed dicere ipsuꝫ agẽs facere ĩpossibile fieri est error ⁊ deceptio: vt dicit ꝯmẽ. in. 8. huius: nunc autem facere aliqd oĩo ex nihilo est impossibile facere impossibile fieri: vt pꝫ ex dictis: ⁊ sustentant ipsi super hoc ꝙ vnũ oppositoꝝ nõ ĩtelligit fieri ex altero nisi per accidens: vt albũ ex nigro: similiter aũt ⁊ ĩ aliĳs. Cum ẽ nõ ens opponat enti nõ fit ens ex non ente nisi per accidens. semper aũt per accidens reducit ad p se aliquo modo. ideo opꝫ aliqd ens subici ex quo fiat qd fit. ¶ Ad tertiã neganda est ꝯsequentia. ⁊ cũ dicit. si aliqd fit ⁊c. dica ꝙ si aliq substãtia fiat: illa fiet ex subiecto ꝑexistente in potentia: ⁊ cuꝫ dicit. queretur de illo subiecto ex quo fit: aut ex aliquo aut ex nihilo ⁊c. dico hic ꝙ tu supponis vnũ falsuꝫ ĩpossibile. s. ꝙ primõ subiectum ex quo per se aliquid fit sint de nouo. hoc autem est ĩpossibile vt demõstratũ ẽ in pͦ ⁊ declarabit in sequentibꝰ. Nõ igit ꝓcederet in ĩfinitũ in causis nãlibꝰ p se ordinatis. sed ꝑueniret ad vnã ꝑmã maꝫ que tñ erit ingenerabilis ⁊ ĩcorruptibilis. ¶ Ad quartũ dõꝫ. ꝙ quãto agẽs est nobilius tãto pauciora ꝓsupponit ꝑora agẽtis. Unũ agens nobilissimũ nullũ agẽs ꝓsupponit. Sꝫ nõ quãto agẽs ẽ nobilissimũ tãto pauciora ꝓsupponit in pte subiecti: qꝛ tũc sequeret ꝙ cũ q̃libet ĩtelligentia sit nobilior nã mã: qꝛ minꝰ ꝓsupponeret ꝙ maꝫ: ⁊ sic nihil ꝓsupponeret. Et vlterius cũ ꝑmũ ꝑncipiuꝫ sit nobilius q̃libet

Coñ. 4

T. c. 8

alijs intelligentia: sequitur ꝗ minꝰ presupponit ꝗ̄ nihil. quod est ridiculum. ꝛ ideo nõ valet illa rõ. ¶ Ad quintam pꝫ dici ꝗ si sit virtutis īfinite in vigore: bene verū est ꝗ potest ꝛc̃. sed si est virtutis infinite sm̃ durationē nõ oꝫ. sic aūt est in ꝓposito. nullū enim mouens est vtutis īfinite sm̃ vigorem vt videbiẗ in. 8. sed bene est virtutis īfinite sm̃ durationem. ¶ Ad sextam cū dicit. aut ex ente ꝛc̃. dõꝫ sm̃ Aristo. in littera ꝗ aliquid fieri ex ente potest itelligi dupliciter. Uno enī mõ ex ente sꝫ ꝗ ens. Alio mõ ex ente nõ sm̃ ꝗ ens: sed aliquo alio modo. Similiter aūt ex nõ ente: quēadmodū medicꝰ aliq̄s potest itelligi dupliciter. vno mõ sꝫ ꝗ medicus. Aliõ nõ sm̃ ꝗ medicꝰ sed sm̃ ꝗ edificator. ꝛ licet esset ꝑ accidēs. Modo dõꝫ ꝗ illud quod fit simpliciter bene fit ex ente actu. sꝫ nõ sm̃ ꝗ est ens actu ꝑ se. sꝫ sm̃ aliū modū. Similiter id quod fit simplr̃ bene fit ex aliquo quod nõ est id quod fit. sed nõ sꝫ ꝗ nõ est id nec per se sed alio mõ ꝛ per accidens. vbi gr̃a. si aer debet generari simplr̃. opꝫ bñ ꝗ ipse fiat ex aliquo ente actu: sed nõ fiet ex aliquo ente actu sm̃ ꝗ ens actu per se. vtputa ex aq̄: quia tūc simul remaneret aq̄ ꝛ aer. ꝛ simpliciter: sꝫ neq; fiet ex aqua sꝫ ꝗ aqua est nõ aer ꝛ per se: qꝛ tūc remaneret nõ aer in aere facto: quod ē īpossibile. Fit ergo quod fit ex ente in actu: per accidēs tñ: ꝛ similr̃ ex nõ ente: quod. s. est nõ ens illud quod fit. Et istā distinctiōez ignorantes antiq̄ errauerūt circa generationē dicentes generationē simplr̃ nõ esse: quia putauerunt si q̄d fieret ex ente actu ꝗ fieret ex ipso sm̃ ꝗ est ens actu ꝛ per se. Similr̃ aūt si fieret ex nõ ente ꝗ fieret ex non ente sm̃ ꝗ nõ ens ꝛ per se. hec aūt nõ sunt necessaria: sed per accidēs aliquo mõ fit aliquid ex vtroq;. Sꝫ tūc restat dicere vlterius ex quo fit ꝑ se quod fit. Et Aristo. dicit ꝗ ente in potentia ad ipsum: vt si ex aqua generaẗ aer. opꝫ ī ae re esse aliquod ens quod fit in potētia ad aquā: similr̃ aūt ꝛ in alijs. Sed illi ēt nõ distinxerūt iter ens actu ꝛ ens in potentia: ꝛ ideo peccauerunt. ¶ Ad septimā cū dicebaẗ: sicut generatio quedam ꝛc̃. dico ꝗ ens simpliciter põt dicere duo. Uno mõ nõ ens vlr̃: ꝛ sic nõ tenet similitudo: qꝛ nõ ens quodā põt habere potētiā ad ens quodā: sed non ens vlr̃ nullā potentiā põt hēre. Alio mõ non ens simplr̃ põt intelligi nõ ens ꝑncipalr̃. s. non ens actu: ꝛ hoc mõ bñ generaẗ ex non ente simpliciter. i. ex nõ ente actu: ente tamen potentia: ꝛ sic soluit Aristo. in p̄io de generatione. quare non valet.

T.cõ.ii.

¶ Manifestum igitur ꝗ si quidem cause sunt ꝛ principia eorum que natura sunt ex quibus primis sunt ꝛ fiunt nõ sm̃ accidens ꝛc̃. Textu com. LXV

Questio. XXIII.

Ueritur hic verū ꝑuatio sit ꝑncipium rerū nālium. Et hꝫ etiā hec questio locum in caᵒ. ꝑcedente. Si igiẗ non diceamus. sed magis ꝓpue hic vt puto. ¶ Arguitur pᵒ ꝗ nõ: qꝛ illud quod est per se nõ ens non est principium entiū cū cā rei sit dignior causato. sed ipsa ꝑuatio ē per se nõ ens sꝫ Aristo. in littera. ergo ꝛc̃. ¶ Itez 2ᵒ ipsa nõ est ꝑncipiū vt causa materialis: quia mā recipit ꝑncipiū vt formā z facti. ꝛ ꝑuatio nõ recipit ꝑncipiū vt formam facti cū ipsa opponaẗ ei ꝛ vnū z oppositoꝝ nõ recipit alterū: nec est causa formalis ipsius rei nālis: qꝛ ipsa ꝑuatio nõ dat esse ipsi rei nāli. nec est cā agēs: qꝛ oē agēs ē mouēs. ꝑuatio aūt nõ ē mouēs. sꝫ p̄. cꝰ ... bet spēs aliq̄ mouēs. z. hᵒ. nec etiā est cā finalis rei naturalis: qꝛ finis ꝛ bonum sunt idez. sꝫ 2ᵒ ethicoꝝ. ꝑuatio aūt nõ est bonū q̄d. imo magis ad malū. ergo nullo mõ est cā rei nālis nec per ꝯñs ꝑncipiū vt videẗ.

T.c.8.

¶ Itē. 3. magis videẗ ꝗ potētia mãe sit ꝑñᵐ reꝝ nālium ꝗ̄ ꝑuatio. ipsa enim potētia mãe est per se ens ꝛ ꝑcedit generatū ꝛ necessario reqriẗ ad fieri rei naturalis: ꝑuatio aūt ē per se nõ ens. ꝛ tñ ipsa potētia nõ ponitur ab Aristo. esse vnū ꝑncipiū rerum nālium. ergo ꝛc̃. ¶ Item 4. si ꝑuatio esset ꝑncipium rerum nāliū: aut esset ꝑncipium per se: aut per accidēs. hec diuisio sufficiens est. sꝫ nõ est ꝑncipium per se vt omnes concedunt: qꝛ ipsa est per se nõ ens: nec per accidens. ꝓbatio: quia per accn̄s cōtingit non esse vt pꝫ. 10. metaphy. ꝛ. 8. huiꝰ. ꝛ p̄mo posteriorū: sed ipsam ꝑuatiōez nõ ꝯtingit nõ esse ꝑncipiū ipsius fieri dū est ipsiꝰ fieri vt manifestū est cuilibet intelligēti. ergo ꝛc̃. ¶ Itez. 5. illud quod nõ ē ꝑncipiū cognoscendi nõ est ꝑncipiū essendi vt pꝫ ex. 2. metaphy. sed ꝑuatio non est principium cognoscendi: cum sit posteriꝰ nota: vt omnes concedunt.

T.c.26.
T.cõ.36
T.cõ.4

Oppositum arguiẗ auctoritate Aristo. ī lr̃a ꝛ cōmētatoris. ꝛ rōnibꝰ. qꝛ ꝑncipia substātiarū nāliū debēt esse ꝯtraria vt ꝑus ostēsū fuit: ꝛ in hoc ꝯcordauerūt oēs antiq̄ ipsa vitate coacti. sed nõ possunt esse cōtraria nisi cōtrarietate ꝑuatōisꝰ ꝛ habitus vt dictuz est ꝑus. ergo ꝛc̃. ¶ Item si ex homine imusico fiet musicus: aut fieri musicū attribueẗ homini imusico sm̃ ꝗ hõ: aut sm̃ ꝗ imusicus: si sm̃ ꝗ homo hõ nõ stat: qꝛ tūc ois hõ fieret musicꝰ quod est falsū: si sꝫ ꝗ ē imusicꝰ: tūc cū imusicū sit ꝑuatio musici: ipsiꝰ fieri attribueẗ ꝑuationi: ꝛ sic priuatio est ꝑncipiū rei nālis.

Ad questionē est itelligendū ꝗ sicut cōmuniter dr̃. ꝛ bñ res nāles possunt accipi dupliciter. Uno mõ quātū ad fieri. Alio mõ quātū ad factū esse: ꝛ propter illos in quibus philosophia oritur de nouo dico ꝗ per fieri rei naturalis est itelligendus motus precedens ipsam rem naturalem ꝛ tendens ad ipsaz formā extrahendaz de potentia subiecti. Uerbi gratia. cum ignis ex combustibilibus generat ignem precedit quedā alteratio in ipsis lignis. s. quia calefiunt: ꝛ sic calefiunt ꝛ disponiẗ ꝛ ꝑparaẗ mā lignoꝝ ad formaz ignis recipiendā: tandez aūt mā sufficienter disposita. s. calefacta ꝛ exiccata ignis generās educit formam ignis de mā lignoꝝ: in qua ꝑexistebat nõ actu sed potentia. talis igiẗ motus seu transmutatio ꝑcedens cē rei nālis intēdens ad ipsam formaz diciẗ fieri rei nālis. Sed factū esse est ipꝫ eē rei nālis: quod terminat hmōi motū: vel q̄ adueniēte vel habito cessat motꝰ ꝛ nõ amplꝰ fit res. ¶ Sed est iam vlterius cōsiderandū ꝗ ꝑncipiū ꝛ causa diciẗ dupliciter. Uno mõ diciẗ causa ꝑ se. Alio mõ causa per accn̄s quantū spectat ad propositum. Et iterū causa per accidens potest itelligi dupliciter. Uno mõ pure ꝛ oino per accidens. pūt per accidens oino distinguiẗ cōtra per se. Alio modo diciẗ per accidens sm̃ ꝗ per accidens distinguiẗ ꝯtra ꝑmo ꝛ ꝑncipalr̃. ¶ Itē cōsiderandum ꝗ licet ꝑncipium diciẗ multipliciter vt pꝫ i. 5. metaphy. caplo de ꝑncipio. tñ nõ est multū rōnabile istam questionē itelligi nisi de ꝑncipio quod est causa: nõ enim est satis ꝯueniens querere an ipsa ꝑuatio sit ꝑncipium reꝝ nāliū capiēdo ꝑncipiū pūt est ꝑncipium magnitudinis: quod est ꝑmū significatū ꝑncipij positū ibidē. Cōstat enī ꝗ ipsa ꝑuatio nõ sic ē ꝑncipiū reꝝ nāliū. Nā hmōi ꝑncipium magnitudinis ē pūctꝰ aut pars ꝑo magnitudinis. Et manifestū est ipsaz ꝑuationez forme nālis nõ esse pūctū neq; p̄mā partē magnitudinis. imo magis reduciẗ ad p̄mū modū ꝑncipij. quia illud dicitur ꝑncipiū ꝑmo mõ vñ aliq̄d ꝑmo moueẗ ad aliquē terminum sibi oppositum. vt pꝫ cum dicit. ex opposito autem alterum. in. 5. metaphy. Nec est dicendum ꝗ reducitur

T.cõ.i.
T.cõ.i.

ad secundum modum pncipij. quia pncipium. 2. modo est illud a quo pluribꝰ datis principijs facilius aliquid potest fieri: sicut significat Aristo. vt in docedo debemꝰ incipere a facilioribus ipsi discipulando licet posse fieri hoc incipiendo a difficilioribꝰ. sed nõ ita bene: mõ fieri rei nãlis nõ põt habere pncipiũ a quo sicut terminus nisi suum oppositũ qd est puatio. ¶ Item pricipiuz isto 2. mõ oz eẽ aliqd positiuũ: sic pricipia doctrine sunt ipsa magis nota nobis: vt expositores cõcordãt. ꝛ aliũ ignorantia eẽt optimũ pricipiũ doctrine qd nullus diceret. qz tunc doctoꝛ pzio deberet ducere ignorantiam in ipo discipulo. Reliquitur ergo vt videtur qꝫ ad pzimum modum reducat: potest tñ ipsa puatio inquãtũ ẽ terminus a quo ipsius fieri reduci aliq mõ ad secũdũ significatum pricipij qd est illud: vñ vnũqdqz fiet optime. Nã ab ipsa puatiõe aliq mõ optie fieri icipit rei nãlis vt a termino a quo: licet nõ sit illud vñ icipit vt ab agente. ¶ Itẽ nõ queritur a puatio sit pncipium rerũ nãlium accipiendo ipsum pricipiũ ꝓ pria pte quãtitatiua inexistẽte ex qua aliqd fit: vt pꝰps nauis est sedile: qz certũ est qꝫ ipsa priuatio nõ est pria pars qtitatiua rei nãlis ex q̃ inexistere fiet res nãlis. ¶ Amplꝰ nõ est rõnabile querere an ipsa puatio sit pricipiũ rei nãlis accipiẽdo pricipiũ rez nãliũ ꝓ suppositiõe vl ꝓpositiõe p se nota: qd est aliud significatũ pricipij ibi positũ. notũ eni est qꝫ hoc nõ est veruz. Uñ oĩbus his significatis ꝑtermissis remanet significatum pricipij: qd est causa: ꝛ de isto queritur. Sed ꝛ causa multipliciter dicit. Uno mõ dicit causa mã. Alio mõ forma. Alio mõ efficiens vel agens Alio modo finis. vt pz in. 2. huiꝰ. Modo nõ ẽ multũ dubiũ: vtrũ puatio sit pricipiuz rerũ nãliũ sicut causa finalis. Certum enim est qꝫ nõ tñ per eẽ ipsius vel gratia ipsius puatiõis res nãles nec habent esse nec fieri nec opari. Nec ẽ dubium an sit causa efficiens. mãifestũ eni est qꝫ non: cũ efficiens agat per formã suam in ipsaz formã generati: puatio aũt nõ ꝓducit formaz cui opponit vt euidens est. Nec est dubiũ an priuatio sit principiũ: qd est sicut causa formalis rei naturalis: qz planũ est ipsaz nõ dare eẽ rei naturali cuiꝰ est priuatio. Relinquitur ẽ questio an priuatio sit pricipiũ rei naturalis sicut subiectũ vel sicut mã ꝛ hꝫ aliqualiter videt dubiũ. Deinde premitto qꝫ dupliciter aliqd est subiectum aut principiũ subiectiuum respectu alicuiꝰ recepti. Uno modo p se ꝛ pricipaliter vt substantia respectu accidentiũ. Alio dispositiue vt soꝑficies respectu coloris dẽ subm. siũr aũt ꝛ in alijs similibꝰ mltis.

T.c.28. T.c.29.

Tunc dico ad questionẽ quatuoꝛ. Pzio dico qꝫ priuatio nõ pot eẽ pricipiũ rei naturalis ꝓprie q̃tũ ad factũ eẽ. 2. dico qꝫ ipsa non pot eẽ principiũ rei nãlis q̃tum ad fieri pure per accidens: ita qꝫ nullo mõ per se. 3. dico qꝫ ipsa nõ est per se pricipium subiectiuũ principale respectu ipsius fieri. 4. dico qꝫ est per se priᵐ tanqꝫ subiectiuũ dispositum vl dispositio subiecti. ¶ Primũ sic pz: qz illud qd nõ remanet re factã nõ est pricipium intrinsecũ ipsius rei quantũ ad factum esse: hec est manifesta. quia principiũ itrinsecum vult remanere in ipso eẽ rei cuiꝰ est pricipiũ intrinsecũ: sed ipsa priuatio que ꝑcessit formaz in mã: nõ remanet in re facta. imo deficit adueniente forma vt notum est cuilibet intelligẽti. q̃re ꝛc. verũ tñ est qꝫ semp in mã tũ ipsa ẽ sub aliq forma: est priuatio alteriꝰ forme opposite: sꝫ nõ ꝓpter hoc ẽ dõm qꝫ priuatio sit p se principiũ intrinsecum rei facte. qz nõ est aliq pars ipsiꝰ rei. s. nec mã nec forma nec est prioꝛ ipo eẽ rei facte: imo posterioꝛ oĩno: ꝯsequit enim formaz illã aliãs oppositã. ¶ Scdz ꝯclarat: quia sicut dicebatur prius in questiõe de ꝯsubilitate subistã-

tie mãlis: nullum ens pure per accidens cõueniẽs alicui inest ei necessario. ꝛ hoc declaratuz fuit auctoritatibus Aristo. in. 10. metaphy. ꝛ in. 8. huius. ꝛ pzio posterioꝝ ꝛ in. 5. metaphy. caplo de eodẽ. ꝛ capitulo ꝺ accidente. sed ipsa priuatio ꝑcedens formaz in mã necessario ẽ principiũ rei nãlis q̃tũ ad fieri: vt oẽs cõcedũt ꝛ capit ab Aristo. ꝛ cõmentatoꝛe: ẽ ipsa nõ pt eẽ hmõi pncipium per accidens oĩno: ita qꝫ nullo mõ per se.

T.c.26. T.c.36. T.c.35.

¶ Sed circa hoc querũt duo. Primo querit. q̃re. Aris. dixit ipsaz esse pncipiũ per accidens. magis qꝫ per se: cũ ipsa aliquo mõ sit pncipiũ per se. ¶ 2ᵒ. querit i quo mõ per se ipsa priuatio sit principiũ ipsiꝰ fieri rei naturalis. Ad primũ posset dici qꝫ Aristo. ꝓ tanto dixit eam esse principiuz per accidens quia voluit ostendere diuersitatem eius a mã siue subiecto: eo qꝫ in hoc visus fuit plato errare: qz materiã ꝛ puationẽ non distinxit: vt habetur in littera. magis aũt pz diuersitas mãe a priuatiõe ponendo eam esse pricipiũ per accidẽs qꝫ pricipiũ per se: eo qꝫ ipsa mã nullatenus ẽ pricipiũ ꝑ accidens: sed solum per se. ¶ Ad scdm videbit circa quartam ꝯclusionem. ¶ Tertiuz ostendit qz illud qd est pricipale ꝛ per se pnᵐ subm ipsius fieri est ipsa pma mã: sicut pz per phm in littera. Dico aũt primũ subiectum ex quo fit aliquid pmũ tñ insit: sꝫ ipsa priuatio non ẽ idem essentialr cũ pria mã: vt oẽs ꝯcedunt: ꝛ probat Aristo. in littera. ¶ Item p se ꝛ principale subiectum fieri est in potentia ad terminũ ad quẽ: ꝛ iformabile termino ad quẽ ordinat fieri: sicut est videre in artificialibus. Naz subiectuz fieri domus. s. lapides laterea ꝛ ligna est iformabile forma domus: ꝛ prius est in potẽtia ad eaz: similiter autez ꝛ in alijs: sed priuatio ꝑcedens formã in mã non ẽ i potentia receptiua ad terminũ ipsiꝰ fieri nec informabilis ipso. Unũ. n. oppositoꝝ nõ ẽ receptiuũ alteriꝰ: nec iformabile ab altero: imo est destructiuũ aut ꝺstructio ipsius. quare. ¶ Itez primũ ꝛ per se subiectum ipsius fieri subicitur ipsi forme fieri terminato: hoc ẽ euidẽs de se. Sꝫ priuatio nõ subicit ipsi forme fieri terminato: imo amouet priuatio q̃ i fieri ꝑcedebat vt notũ ẽ. ¶ Quartũ declarat. illud qd ꝑcedit ipm fieri rei naturalis: ꝛ est necessario ꝯiunctum pricipali ꝛ per se principio subiectiuo ipsius fieri ẽ principiũ dispositiuũ ipsius fieri. hec recipit pro manifesta ab oĩbus itelligentibꝰ: sꝫ ipsa puatio ẽ hmõi. nã anteqꝫ mã subiciat alicui fieri alicuiꝰ rei nãlis: opz ipsã carere ꝛ priuatã esse omni forma tali vt dictum fuit prius ꝛ qꝫ diu mã trãsmutat ad formam saciẽ: necẽio habet priuationẽ annexaz: si enim hẽret illaz formã non ampliꝰ moueret ad eam: vñ dicit Aristo. in pzio de generatione: qꝫ hitibꝰ ꝑsentibꝰ i mã nõ amplius generat aliqd: sed iam est. quare ꝛc. Cum igit priuatio sit necessario pricipiũ dispositiuũ q̃tum ad fieri ꝛ non ẽ pure per accidens: relinquit qꝫ per se. pz ergo 4ᵐ. s. qꝫ puatio ẽ p se principiũ subm dispositiuũ q̃tũ ad fieri.

T.c.55.

¶ Sꝫ dubitabis hic. pᵒ i quo mõ ꝑdicatoꝝ per se sit ista ꝓpositio: priuatio est principiũ dispositiuũ ad ipm fieri. ¶ 2ᵒ. qz sꝫ hec ipsa priuatio deberet poni in diffinitiõe ipsius fieri: qd nõ videt eẽ veꝝ. ¶ Ad pᵐ posset dici qꝫ hoc est in 2ᵒ mõ ꝑdicatoꝝ per se. Nã esse pricipiũ dispositiuũ ipsius fieri est quoddã per se accidẽs priuationis: quẽadmodũ dicimꝰ risibilitas hoĩs. Item aliquis diceret: qꝫ est in primo mõ per se: nam esse pncipium fieri est causa finalis ꝓpinqua ipsiꝰ priuatiõis ꝑexistẽtis in mã. ¶ Ad hoc enim videt ordinari priuatio i mã: ꝛ huius gratia esse vt sit aliquo mõ principiũ rei naturalis q̃tũ ad fieri: modo omnis talis ꝓpositio est in primo modo dicendi per scdm qua causa predicat ꝺ causato in recto-

vel in obliquo. vt dicit lincoñ. super primo posterioꝝ. ¶ Ad aliud dicūt aliq̄ ⁊ ꝓbabiliter vt mihi vi᷑ q̄ ipsa priuatio includi᷑ in diffinitiōe ipsius fieri. Nam fieri est motus p̄cedens formam in mā ⁊ tendens ad ipsam formā. motus aūt est actus entis in potētia. s. ad terminū motus. potētia aūt ad terminū motus que est diffinitio ipsius motus est carētia forme cū aptitudine ad eam: ⁊ hmōi carētia ē ipsa priuatio: ⁊ sic in diffinitiōe mot⁹ īclu di᷑ priuatio: vt pꝫ resoluēti ptē diffinitionis: ⁊ per ꝯñs in diffinitiōe ipsius fieri qḋ realiter est idē cū illo motu: nō enim solum illud dici᷑ poni in diffinitiōe qḋ in ea exprimi᷑ nomīe ꝓprio. sed qḋ in ea implica᷑. ⁊ poni᷑ ī diffinitiōe alicuius diffinientiū vt dicūt logici. Sed dices. si in diffinitiōe motus ⁊ fieri poni᷑ priuatio cū mot⁹ sit idē eēntialiter cū termino ad quē: sequi᷑: q̄ priuatio ponat ī diffinitiōe termini ad quē. s. forme ad quā ordinat fieri: ⁊ hoc est falsum. Potest dici q̄ mot⁹ ꝓ forma fluente bene est idē aliq̄liter cū termino ad quē vadit fieri tñ ab eo differt sicut īperfectū a perfecto ⁊ diminutū a cōpleto. ⁊ ideo nō sequi᷑ q̄ illud idem qḋ poni᷑ in diffinitione motus sit etiā in diffinitione termini ad quem. Aliter pōt dici q̄ priuatio est ī diffinitione mot⁹ capiendo motū ꝓ fluxu forme: ⁊ isto modo nō est idē essentialiter cū termio ad quē vt in. 3°. hui⁹ ōndet. Uel possum⁹ dicere breuius q̄ ipꝫ fieri nihil aliud ē nisi trāsmutatio subiecti p̄uati aliqua for⁹ ad illā formā: ⁊ h̄ dicto hētur plene ex intentiōe Aris. ⁊ ꝯmētatoris. Aliter diceret aliquis ad priorē dubitationem q̄ licet priuatio per se sit principiū ipsius fieri tanq̄ subiectū dispositiuū: quia tñ nō est per se principale pricipiū eius: io nō opꝫ q̄ ponat ī diffōne ipsi⁹ motus aut fieri. Sed hoc nō ē tutū: qꝛ similr po⁹ nō ē pricipale subm mot⁹: ⁊ tñ poni᷑ ī diffōne ei⁹: ⁊ sic pꝫ ad questionē. ¶ Est aūt diligenter ꝯsiderandum q̄ ista q̄stio solet moueri sub alia forma sic. vtꝝ ex priuatiōe fiat aliqḋ per se. Et adhuc alio mō. vtꝝ fieri musice per se attribuendū sit immusice p̄cedenti. Et p̄mum q̄dē modus per q̄rendi tunc vult habere talē distinctionem: q̄ ly ex. potest dicere circūstantiā cause māle. vel pōt dicere circūstantiā ordinis: vt sit sensus ex priuatione aliqḋ fieri. i. post p̄uationē. Et si itelligi᷑ p̄mo mō pꝫ q̄d sit respondēdū. sic enim qḋ fit: fit ex priuatiōe per se tanq̄ ex causa māli dispositiua: nō aūt pricipali. Si aūt itelliga᷑ 2° modo sic potest bene dici q̄ ex priuatione p se fit aliqḋ. i. post eam: nā ex eo qḋ est terminus ex quo ipsius fieri. potest dici aliquid fieri ex priuatiōe tali modo. i. post illud. Sed ipsa priuatio est terminus a q̄ ipsi⁹ fieri vt cōcedi᷑ cū ab ipsa incipiat ipsū fieri. quare ⁊c. ¶ Si aūt queri᷑ fm aliū moduꝫ sic pōt dici fm distinctiōeꝫ supra positā. s. q̄ fieri musice attribui᷑ imusice nō tanq̄ pricipali subiecto: sed tanq̄ dispositiuo. Et sic pꝫ v̄itas istius questionis: q̄ in multis ⁊ diuersis ōpermis inueni᷑ multū diminute ⁊ trūcate tradita.

Ad priores

rōes. Ad primā dici᷑ q̄ nō ens nō ē pricipiū entis p se sꝫ p accidēs bene: ⁊ sic est in ꝓposito. qḋ si intelligi᷑ est per accidens oīno sic q̄ nullo mō per se: dico q̄ hoc est falsum ⁊ īpossibile: nullum. n. necessariū naliter ⁊ oīno est oīno per accidens: vt euidenter ostensū fuit p̄us. similiter in q̄ōne de generatiōe forme ⁊ alias refirmetur: sꝫ si intelligatur per accidens fm q̄ distingui᷑ ꝯ primū ⁊ pricipaliter: sic est veꝝ. tūc dōꝫ q̄ q̄ nō ens nō est p̄ncipale pricipiū per se entis: tñ aliqḋ nō ens pōt esse p̄ncipiū dispositiuū ad aliquod ens p̄se ad ens diminutū ⁊ iperfectū sicut est ipsum fieri: sicut nō substātia vel accidēs nō est p̄ncipale principiū per se substātie: tñ potest esse principiū dispositiuū ad substātiā per se vt oēs cōcedūt: quare ⁊c. Aliter dicūt quidā ad primā rōneꝫ q̄ lꝫ priuatio nō sit ens positiuū extra aīam. tñ nō sequi᷑ q̄ nullo modo sit ens: qꝛ ens dici᷑ etiam de negationibus ⁊ p̄uationibus ⁊ corruptionibus entiuꝫ positiuoꝝ: vt Aristo. dicit in 4° metaphy. ¶ Ad secūdā pꝫ ex dictis. ē enī priuatio pricipiū in genere cāe mālis dispositiue: ⁊ hoc est esse cām materialeꝫ quodāmodo posteriorē: ⁊ nō oīno primā. ¶ Ad tertiā pōt dici q̄ potētia māe bene ē aliq̄ modo principiū ipsius fieri. sed illud cōp̄rehendi᷑ ī mā seu subiecto: ⁊ similr dimensio que est necessaria ad fieri: ita q̄ cū dici᷑ subiectū seu mā est pricipiū ipsius fieri ītelligi᷑ per hoc totū cōpositū ex substantia corporali ⁊ potentia: vnde ⁊ subiectū describi᷑ per ens in potentia. Sed q̄re Aristo. nō distinxit inter subām subiecti ⁊ potentiam ⁊ dimensionē sicut inter subām subiecti ⁊ priuationē. q̄ratur causa huius in q̄ōne de numero principaliū naturaliū. ¶ Ad quartā dōm q̄ priuatio ē pricipiū aliquo modo per accidens ꝑut per accidens distingui᷑ cōtra principaliter ⁊ prio: nō tñ sic ē p accidēs q̄ nullo modo est per se. Et tu dices. accidēs contigit non esse. veꝝ est accidēs rarissimū ⁊ indeterminatū qḋ nec ē nec semp nec fm magis: nec vt in plurib⁹: vt dicit Aristo. in 5. metaphy. caplo. de accidēte. Sed accñs necessariuꝫ ⁊ determinatū nō ꝯtingit nō esse: ⁊ o ē tale dico esse aliquo mō fm se: qḋ. s. distingui᷑ ꝯ primū significatū accidens: vt plane. docet Aristo. in. 5. metaphy.

Ad rationem

in oppositū cū dicebat q̄ fieri musicum ⁊c. dr̄ cōtra q̄ hmōi fieri attribui᷑ p se homini: sꝫ ipm p se accipi᷑ dupl̄r. Uno mō ꝓprie ꝑut cadit ī ꝓpositionib⁹ demōstratiuis. Alio modo p se. i. non p aliḋ subiectū vt exēplificat Aristo. in p̄io posterioꝝ. capitulo de stātu in p̄dicatis. q̄ albū ꝯuenit homini p se ⁊ non p aliḋ subiectuꝫ: sic aūt dicitur in ꝓposito q̄ fieri musice attribui᷑ homini non p aliḋ subiectū. Aliter p̄t dici q̄ fieri musice non attribui᷑ imusice tanq̄ subiecto p se ⁊ principaliter: nec ꝓprie attribui᷑ homini fm q̄ homo. sꝫ fꝫ q̄ est in potētia ad musicā. Et tu dices ergo omnis hō in potētia existens ad musicā fieret musicus: cū vnus hō fieret musicus. Dico q̄ veꝝ est vel fm actum vel fm aptitudinē: omnis enim homo existens in potentia ad musicaꝫ vel sit actu musicus: vel ē apt⁹ natus fieri musicus nec opꝫ q̄ omnis homo existens in potentia ad musicam fiat actu musicus vno facto musico: sicut q̄uis homo sit p̄ncipale subiectū risus: non tñ oꝫ q̄ oīs hō rideat actu ridente vno. Aliter dōꝫ ⁊ meli⁹ q̄ si hō imusic⁹ fiat musicus: hmōi fieri oꝫ attribui huic enti in potentia ad hāc musicā fm q̄ est hoc ens in potentia ad musicā: singulorum enim causatoꝝ debēt assignari cause singulares vt Ari. docet in 2° huius. vñ cū hoc fieri musicū sit q̄dā singularis effectus: debet ei assignari singularis cā subiectiua: ⁊ sic nullū incōueniēs ꝯsequi᷑. ¶ Ad secundam pōt dici q̄ lꝫ priuatio nō sit pricipiū cognoscēdi habitū cui⁹ est priuatio: tñ bene pōt esse pricipium cognoscendi aliquē aliū habituꝫ: cui⁹ ipsa nō ē priuatio: q̄uis igi᷑ priuatio forme in mā nō sit principiū cognoscēdi ipaꝫ formā: tñ pōt esse pricipiū cognoscēdi ipsum fieri rei naturalis seu ipsam transmutationem p̄cedentem formam. Nec est incōueniēs q̄ priuatio alicuius habi⁹ sit notior aliquo mō aliquo alio habitu: vt plane docet ꝯmētator in 8° huius. caplo. Monentiū igi᷑ ⁊ eoꝝ q̄ mouētur: vbi ostendit causam. quare Aristo. describit illud qḋ mouetur per se per illud qḋ mouetur per accidens. Et tu videas ꝯmentū ibi ⁊ alibi si vis itelligere recte p̄hiā Ari.

T. cō. 4

T. c. 35.

T. cō. 35

T. c. 38.

T. c. 27.

℃ Subiecta quidem est natura scibilis. est sm̄ analogiam: sicut enim ad statuam es: aut ad lectulum lignum aut aliorum aliquod habentiū formā in materia ꝛ informe se habet priusq̄ʒ accipiat formam: sic ipsa se ad substantiam hʒ ꝛc̄.

Tex.com̄. LXIX. Questio. XXIIII.

Ueritur hic vtꝝ mā p̄ᵃ sit vna nūero i oībꝰ generabilibꝰ ꝛ corruptibilibus. ℃ Arguit̄ primo q̄ nō: q2 vnū numero nō potest esse sil' in diuersis numero: q2 tūc posset eē vnuʒ numero ꝛ plura numero: ꝛ sic eēt vnū ꝛ nō vnuʒ: qḋ ē ipossibile: sed ipsa generabilia sunt plura numero: vt manifestum est ad sensum. q̄re ꝛc̄. ℃ Item 2° si sic eēt: tūc oīuʒ generabiliū eēt vna forma: cū i vna mā nō sit nisi vna forma nūero vel saltē specifica: sed ɔn̄s est falsuʒ ꝛ ipossibile: q2 tūc oīa nālia generabilia ꝛ corruptibilia essent vnius ꝛ eiusdē speciei: qḋ est ipossibile. ℃ Itē 3° aut esset vna sm̄ essentiā aut sm̄ eē. per sufficientē diuisionē: sed non est vna sm̄ essentiā: q2 tunc entia nan essent diuersa sm̄ essentias cum haberēt vnam cōem essentiam: nec est vna sʒ esse: q2 aliud esse hēt mā ignis ꝛ aque ꝛ hoīs ꝛ asini. q̄re ꝛc̄. ℃ Item. 4. si sic tūc q̄dlibet fieret ex quolibet: qḋ est falsuʒ: vt pʒ in p̄mo huius: ꝛ pʒ ɔn̄a: q2 illa sunt adinuicē trāsmutabilia: ꝛ vnū eoꝝ fit ex altero que ɔmunicant in vna materia: vt dr̄ i 2° de generatione. quare ꝛc̄.

T.c.34 · T.c.37. · T.cō.6. · Cō.14.

Oppositum arguit̄ auc̄te. Aristo. hic ꝛ in p̄° ꝛ in. 2. de generatiōe: ꝛ p ɔmētatorē hic: ꝛ in. 12. metaphy. Et arguit̄ rōne: q2 oīs diuersitas ꝛ pluralitas est per aliquē actū. Actus est enim qui distiguit ꝛ separat: vt cōiter accipit̄ ex. 8. metaphy. Sʒ ipsa p̄ma mā nullaʒ formā habet de se: ergo de se non ē distincta in diuersis entibus nālibꝰ: ꝛ sic relinquit̄ q̄ sit vna: q2 q̄cūq̄ʒ diuisionē nō hn̄t vt sic vnum dicuntur. 5. metaphy. cū igit̄ ipsa nō sit vna spē d̄ se: q2 species ꝛ forma idē sunt: ꝛ ipsa sm̄ q̄ mā est: nullā de se habet formā ℃ Itē nō est vna genere: q2 cuiuslibʒ generis sūt diuerse spēs: nec ēt vna sm̄ analogiā: q2 semp̄ vnuʒ analogatoꝝ est pfectiꝰ altero ꝛ p̄us. ꝛ vna p̄ma mā rei nālis nō est simplr̄ p̄or aut pfectior q̄ alia: relinqt̄ur ḡ q̄ sit vna numero: ꝛ h q̄dē rō est fortis ꝛ demōstratiua.

T.c.49 · T.cō.ii.

Ad questionē p̄itelligēdū ē q̄ mā duplex ē sʒ modū. s. mā ꝓpinq̄ ꝛ mā remota. Materia q̄dē ꝓpiqua ē materia disposita determiātis dispositionibꝰ ꝛ p̄parata vt mā calida ꝛ sicca est mā ꝓpa ignis: similr̄ aūt ꝛ in alijs. Materia remota est mā oīno p̄ma de qua supiꝰ fuit dictuʒ: qḋ de se nullaʒ formē hēt ꝓpriā sm̄ q̄ mā: neq̄ʒ priuationē ꝓpriaʒ: sed est in potētia ad oēs formas ꝛ p̄uatiōes. Et de ista q̄dē p̄ma ꝛ remota mā dixerunt aliq̄ q̄ ipsa de se nec ē vna nec plures: qḋ ꝓbauerūt ex hoc q̄ ipsa de se nec hʒ q̄titatē idiuisaʒ q̄ est p̄ncipiū vnitatis nūeralis sʒ coē: nec multas q̄ātitates distinctas a q̄bꝰ est pluralitas numeralis cum ipsa sit ens pure in potētia. Sed istud nō sufficit: q2 vnū ꝛ multa sufficiēter diuidūt ens sm̄ Aristo. in. 10. metaphy. vn̄ cū mā sit ens opʒ q̄ sit vnū vel multa: ꝛ cū ipsa de se nō sit multa q2 nō hʒ de se q̄bus distiguat̄ in mlta: remanet q̄ sit q̄d vnū: sʒ nō ē vnū spē aut genere ꝓp̄c cū nō hēat aliquā formā specificā nec generalē. ergo relinquit̄ q̄ sit vna numero. nō eni est q̄d vnū sm̄ anologiam: vt manifestū est cuilibet itelligēti: eo q̄ nō est distincta in p̄us ꝛ posterius sm̄ suā nām cuʒ sit pure potētia ens. ℃ Et iō dico aliter ꝛ dico q̄ mā ꝓpinq̄ nō est vna numera oīuʒ generabiliū ꝛ corruptibiliū: q2 si sic oīa generabilia eēnt eiusdeʒ speciei: cum in vna mā numero eodē modo disposita nō sint plures forme substantiales specifice: cōsequēs aūt est māifeste ipossibile: q2 entia nālia habēt diuersas opatiōes: ꝛ alia p se ꝓpa accidētia diuersa. ℃ Itē mā ꝓpiqua ē materia ifōrmata dispositiōibus ꝓpīs alicuius rei naturalis: vt māifestū ē: sʒ certū est q̄ dispositiōes ꝓprie vniꝰ rei nālis sunt diuerse a ꝓprijs dispositiōibus alteriꝰ: vt dispositiones ꝓprie ignis sunt calidū ꝛ siccū in sūmo. ꝛ dispositiones ꝓprie aque sunt frigidū ꝛ humidū: hec aūt sunt ɔtraria adinuiceʒ: similr̄ aūt ꝛ in alijs suo mō: semp. n. dispositiones ꝓprie vnius rei naturalis sūt ɔrie dispositionibꝰ ꝓprijs alteriꝰ rei: sic̄ extremū extremo: vt ɔtigit i simplicibꝰ corporibꝰ q̄ sunt ɔria sibiūicē vel i vna q̄litate vl' i duabꝰ. Aut sūt ɔria sibiuicē sicut extremum medio: vt dispositiones elemētoꝝ dispositionibus mixtoꝝ: vel sicut vnū mediuʒ alteri medio: vt dispositiones panis dispositionibus carnis: vt tangit cōmentator in p̄io celi ꝛ mūdi. similiter aūt ꝛ in alijs. q̄re ꝛc̄. ℃ Iteʒ 2° est dōʒ q̄ mā p̄ma ꝛ remota bene est vna nūero oīuʒ gn̄abiliuʒ ꝛ corruptibiliū: qḋ sic ꝓbat̄: q2 oīum que adiuicē transmutant̄ ē vnū subiectū nūero cū semp trāsmutatio req̄rat subiectum vnum numero sub vtroq̄ʒ termino transmutationis: vt pʒ in isto p̄mo ꝛ. 5. huiꝰ. sed ipsa entia naturalia sūt adinuicē trāsmutabilia: vt pʒ ad sensuʒ. Nā ex aīali fit cadauer. ꝛ ex cadauere fit terra: silr̄ autē ꝛ in alijs. Nec est rō quare in duobꝰ entibꝰ nālibꝰ trāsmutabilibus adinuicē imediate sit vnū subiectū nūero plus q̄ in diuersis. q̄re ꝛc̄. Et pōt ostēdi rōe supradicta q̄ mihi videt̄ esse sufficiens ad istam ɔclusionē demōstrandaʒ: cū eni nō sit materia p̄ia de se distīcta i diuersis materialibꝰ: opʒ ipsaʒ hēre aliquā vnitatē i eis. vlr̄ eni q̄cūq̄ʒ diuisionem nō hn̄t vt sic: vnū dicunt̄. 5. metaphy. ꝛ cū ipa nō sit de se vna specie ꝓp̄e nec genere nec anologia: relinquit̄ q̄ sit vna nūero. q̄re ꝛc̄. Sʒ de mō vnitatis ipsiꝰ ɔsideranda est diligenter sentētia commentatoris in. 12. metaphy. ex eiꝰ vbis eni ꝛ eiꝰ s̄nia ibi colligit̄: q̄ aliq̄d eē vnū nūero pōt itelligi duplr̄. Uno mō aliq̄d est vnum numero positiue ꝛ ꝓprie: ꝛ est illud qḋ hʒ vnā formā indiuidualē que est ens actu ꝛ idiuisuʒ in se. sic̄ soꝛ. ꝛ q̄dlibet aliud idiuiduū subē: similr̄ ꝛ i alijs suo modo. Alio mō pōt intelligi aliq̄d eē vnū nūero p̄uatiue. s. p priuatiōnē oīuʒ formarū idiuidualiū a q̄bus est multitudo numeralis: mō materia nō ē q̄d vnū numero ɔ p̄io mō s. positiue: q2 ipsa i eēntia sua nō hʒ aliquā formā indiuidualē ꝓpriā q̄ sit vna actu ꝛ ens in actu ut demōstratū fuit p̄us: sed bn̄ ē vna nūero p̄uatiue per p̄uationē oīuʒ formarū idiuidualiū: a q̄bus est multitudo ꝛ pluralitas numeralis: nō sic q̄ sit actu p̄uata ꝛ denudata ab oībus formis sil': sic̄ oculus cecus est simul p̄uatꝰ oī visiōe. h. n. est falsuʒ ꝛ ipossibile vt demōstrat ɔmētator in. 2. huiꝰ. ꝛ Aristo. in p̄mo de gn̄atione. sed sic q̄ ipsa i eēntia sua sm̄ q̄ ē mā p̄ma nō icludit aliquā formā ꝓpriā: ꝛ sic nō hēt d̄ se mltitudinē. q̄re relinquit̄ q̄ ipa sit vna nūero p̄uatiue. ℃ Et ē notādū circa h q̄ sic ipa dr̄ vna nūero p̄uatiue mō p̄dicto: sic ipa p̄t dici cōis ad oīa gn̄abilia ꝛ corruptibilia ēt p̄uatiue. q2. s. nō hēt i eēntia sua aliquā formā idiuidualē ꝛ ꝓpriā q̄ determiata sit ad vnō idiuiduū seu singulare: ꝛ iō ē cōis p̄uatiue. Et addit ɔmēta. q̄ dīt cōitas māe p̄ᵉa cōitate vlaliū p̄cipue generis: forme n. cōes i q̄bꝰ iueniūt̄ vlia sūt i poᵃ. ꝛ iō scire aliq̄d sm̄ q̄ vle ē scire ipm̄ in poᵃ sʒ q̄ dic̄. Cōicatio igit̄ q̄ itelligit̄ in formis cōibꝰ hʒ eē extra aīaʒ i poᵃ. Ista aūt cōicatio q̄ itelligit̄ i mā p̄ia ē pura p̄uatio: cū nō intelligat̄ nisi p

Cō. 20. · T.c.6. · T.cō.8. · T.cō.8. · Cō.14. · Cōm. · T.cō.6.

puationē formaꝝ idiuidualiū ab ea. Est igit̃ itētio Cōmētatoris in his vbis: q̄ mã pria nõ hꝫ cõtatē suā per aliquā vnā formā cõem ꝛ potētialē ꝫ: que sit de sua subã ꝛ ꝓpria ei fm q̄ mã. Sed vniuersale hꝫ cõitatem extra aiaꝫ per aliquā vnā formā cõem: potētialē tñ ꝛ imperfectā que est ꝓpria ipsi vli: ꝛ in his vbis Cõmētator videtur intelligere q̄ alia est forma vlis extra aiaꝫ a for͡ᵃ specialis: vlis dico ꝓ re de q̄ alias deo fauente dicā. Cõitas aũt mãe prime ad oĩa gñabilia nõ est aliud nisi ei⁹ indifferētia ad ipa inq̃tū nõ hꝫ aliquē actū sibi ꝓpriū quo sic hoc est spale distinctõ ab alio. Et dic̃ ibi Cõmētator q̄ verꝫ est q̄ iste est verus intell̃s mãe prime q̃tū ad ei⁹ vnitatē: qui nūq̄ est dictus ab Arist. in aliquo locu: sꝫ inuenitur inui ex ei⁹ vbis ꝛ h̃ est verū: q: in primo metaph. in erroꝛib⁹ dicit q̄ in fundamēto nãc nihil est distinctū: ꝛ in 7° dicit: q̄ ipa nõ est quid: nec q̃le: nec quãtū: nec aliquid alioꝝ quib⁹ diuisum est ens. q̃re ꝛc. ¶ Ulteri⁹ est intelligēdū q̄ aliq̄s possꝫ dubitare satis rõnabilr. Naꝫ omne qd̃ hꝫ entitatē positiuā extra aiaꝫ est vnū entitate positiua extra aiaꝫ h̃ est euidens ex 4° metaphy. sꝫ mã pma hꝫ entitatē positiuā extra aiam cū sit aliq̃d realr ꝛ q̃ddo atiuc distinctū a puatiõe. vt pꝫ in pmo h⁹. q̃re ꝛc.

T.co.8.

T.c.11.

T.c.66.

¶ P. si mã pria sit vnū nũo priuatiue: ex hoc q̄ in cētia sua nõ hēat aliquā multitudinē formaꝝ idiuidualiū a quib⁹ est multitudo numeralis: sic ipa posset dici plures nũo priuatiue: ꝓ tãto: q: ipsa in cētia sua nõ habꝫ aliquā vnā formā a qua sit vnitas nũalis: ꝛ sic eēt vna nũo priuatiue: ꝛ plures numero priuatiue sil̃r: qd̃ videt̃ irrõnabile: eo q: ista videntᷣ opposita. ¶ P. sil̃r possꝫ dici q̄ ipsa mã est vna sꝫ spēꝫ puatiue: eo q̄ nõ hꝫ in cētia sua aliquā multitudinē formarū specificarū: a quib⁹ est multitudo specifica: hoc aũt nullus dic̃. ¶ Ad pmã dõm q̄ mã pma sicut hꝫ entitatēꝫ positiuā: sic hꝫ vnitatē positiuā solū potētialē. vt pꝫ ex pcedētib⁹. ꝛ iõ concedit̃ hře vnitatē potētialē solū posit iuã: sed nõ vnitatem actualēꝫ positiuā de se. ¶ Ad aliud posset aliq̄s euadere dicēdo sic: q̄ nõ est simile de multitudine mãe ꝛ de vnitate ipsius. Nã rõ vnitatis sumit̃ ab idiuisiõe. vt pꝫ in 5. metaphy. Indiuisio aũt est quedã puatio. ꝛ iõ vnitas est ꝓpinqua puationi: sꝫ pluralitas nõ sic se hꝫ. ꝛ iõ poterit dici mã vna puatiue ꝛ nõ plures puatiue: q̄ si hoc nõ sufficit cõcedatᷣ mãm esse plures puatiue sic intelligendo q̄ in sua essentia nõ icludit aliquā formā a qua sit vna nũero actu: ꝛ iõ sic dicit̃ vna numero: q: non est plura de se: sic dicit̃ plura nũero: q: nõ est vna de se: nec ista sunt opposita realiter vnū numero puatiue ꝛ plura numero priuatiue: sicut licet albū ꝛ nigꝝ sint opposita: tamē puatio albi ꝛ puatio nigri nõ sunt opposita cuꝫ simul sint in medio colorato. Prima tñ solutio videtᷣ melior: eo q̄ ratio vnius sumit̃ ab indiuisione. vnde cū mã prima non sit de se diuisa numeraliter: ip̄a põt dici quodãmodo vna numero. Sed rõ multitudinis ꝛ pluralitatis nõ sumit̃ a puatione. ꝛ ideo q̃uis ipa nõ sit vna numero per aliquā vnā formā: nõ sequit̃ vt sit plures numero. Nec itelligo q̄ ipa sit vna numero ꝛ puatiue solū ꝛ pcise ꝓ tãto: q: de se non hꝫ multas formas idiuiduales: q: sil̃r posset dici q̄ indiuiduū ens actu vt for. esset vnū numero puatiue: q: nullam tale hꝫ multitudinem formarum a quibus sit multū numeralr: sꝫ ꝓ tanto: q: nec vnā formā indiuidualem hꝫ qua sit vna numero: nec multas q̃bus sit numero plura: sꝫ potentia se hꝫ ad ambo hec. Unde forte ratio pricipalis ꝛ radicalis vnitatis materie pme est ipsam esse ens pure potentia ad qd̃ ꝯsequit̃ predicta. Et ideo Cõmentator dicit in eo: aut qd̃ est in potentia dicere: est q̄ est vnum numero ꝛ cõe pluribus. vt igitur sic ad vnum

T.c.81.

dicere: mã pma est dicta vnū nũero: ex eo q̄ ipsa est ens i pura potētia: ꝛ ꝑ ablationē formaꝝ idiuidualiū oīum ab ea modo pdicto: non q: actu sil̃r sit sine oibus formis: sꝫ q: nullā claudit in essentia sua. ¶ Ad aliud dubium pt dici q̄ nõ est iconueniēs mãm pmā esse vnā fm spēm priuatiue ꝓportiõabilr: sic ipsa dr̃ vna nũero priuatiue .s. q: ipsa ñ hꝫ in sua cētia formas q̃bus specifice distinguatᷣ: ita q̄ ꝑ ablationem formaꝝ specificaꝝ dr̃ vna sꝫ spēm puatiue. sil̃r vna fm genus: sed hoc non oportuit Commentatorem exprimere: q: pꝫ ex dictis eius satis.

Ex dictis pꝫ

solo primaꝝ duaꝝ rationum. ¶ Ad tertiā dõꝫ q̄ ipa nõ est vna nũero fm suū esse actuale vt bñ ꝓbabat̃: tñ ipsa est vnū nũero fm suū eē potētiale: nõ q̃dē q̄ ei⁹ potētia sit simplr vnū subm nũero: sꝫ ipsa fm id qd̃ est ens vnū fm eē potentiale: ꝛ hoc sufficit. Uel dicatᷣ q̄ est vna fm eētiam mõ pdicto. Et cuꝫ dr̃: q: tūc entia nãlia nõ essent diuersa fm suas q̃dditates: dico q̄ imo: q: diuersa sunt illa que sunt diuersa aliq̃d vnū entia. 10. metaph. modo entia nãlia sunt diuersa fm formas aliq̃d vnuꝫ entia. i. in aliquo vno ꝯuenientia. s. in mã. Sꝫ dices. ad minus entia nãlia non erūt diuersa fm suas q̃dditates ꝛ ꝑ se ꝛ primo cuꝫ non inerit eis diuersitas nisi rõne vni⁹ ptis q̃dditatiue: ꝛ hoc ꝯcederetᷣ a multis. s. ab illis qui ponunt q̃dditatem substãtie nãlis eē compositā ex mã ꝛ forma. Alij võ dicerent q̄ mã pria nullo⁹ est pars q̃dditatis subẽ siue rei nãlis: sꝫ sola forma est tota q̃dditas. vt vr̃ velle Commentator in 7° metaphy. sꝫ de hoc ad pñs non discutio. ¶ Ad quartam dõm q̄ oĩa materialia sūt adiuicē trãsmutabilia vel imediate vt illa que sunt sibiinuicē ꝓpinqua fm formas: vel mediate ꝛ ꝑ plures transmutatiõēs ita q̄ materia q̃ nũc est sub vna forma. s. asini pt fieri sub forma terre multis transmutationib⁹ mediantibus: ꝛ h̃ non est iconueniēs: nec ꝯ Aristo. sed q̄ vnūquodq꞉ imediate fiat ex vnoquoq꞉ hoc bene est inconueniēs.

T.c.12.

Cô.34.

¶ Primum quidem igitur dictum est ꝛc. Textu comment. LXX. Questio. XXV.

Cô.70.

Commētator sup istā ptē exponēdo illud vbū Aris. Et q̃d subm: ꝓbat q̄ potentia mãe ñ est subã ei⁹. ꝛ iõ circa h̃ pt q̃ri vtꝝ po⁸ mãe sit idē eētialr cū ipsa subã mãe. ¶ Arguit pr̃o q̄ sic: q: illud ꝑ qd̃ subat aliq̃d ē ei⁹ eētia. nihil. n. subat ꝑ suū accidēs. vt mãifestū ē. Sꝫ mã subat ꝑ posse. vt scribit Commentator in tractatu de subã orbis. ¶ Itē 2° sicut se hꝫ pmū agēs ad esse actu: sic se hꝫ pmū patiēs ad eē in potētia. ꝑ conuenientē silitudinem. Sꝫ pmū agens est ens actu ꝑ suam eētiā ita. s. q̄ esse actu nõ est additū subẽ sue vt oēs ꝯcedūt: q̃re sil̃r primum patiēs est ens in po⁸ ꝑ suam essentiā sic q̄ potētia non est aliq̃d additū ei⁹ essentie. ¶ Itē 3° in q̃libꝫ gñe est act⁹ ꝛ po⁸. vt vult Arist. in. 9. metaph. ꝛ Cõmentator in ꝓhemio de aia: sed subã est vnū gen⁹. ḡ in gñe subẽ est aliqua potētia: illa aũt nõ est ꝯpositū nec forma. vt mãifestū est. ḡ relinq̄tᷣ q̄ sit mã. vt mãifestū ē: ꝛ sic mã est subãlr potētia. ¶ Itē 4° sic se hꝫ eē ad posse sicut eētia ad potētiā: sꝫ in eternis nõ differūt esse ꝛ posse fm Aristo. in 3° bui⁹. ḡ in eternis ñ differūt eētia ꝛ potētia: cū igr̃ pria mã sit eterna. vt demõstratū est in pmo bui⁹. sequitᷣ q̄ ipsa sit idem cū sua potētia. ¶ Itē 5° si po⁸ mãe essent acciñs superaddita essentie materie: sequeretᷣ q̄ esset ꝓcessus in infinitum in accidentibus materie simul existentibus: qd̃ vr̃ impossibile ex 3° bui⁹. vbi dr̃ q̄ non est dare infinitū actu simul: nec in multitudine: nec in magnitudine. Et probatur consequentia:

T.c.7.

Com.6.

T.c.32.

T.c.82.

T.c.41.

q2 subm est in po^a ad accñtia sua vt manifestum est. aliter.n.esset ipole ea habere. Si igit potentia materie ẽ accñs mãe ipsa vtiqz materia videbit eẽ in potentia ad ipsam potentiã: ⁊ sic sequeret de illa po^a per quã mã est in potentia ad suam potẽtiaz. vtz sit idẽ essentialr cum ipsa suba mãe: aut nõ. si sic pari rõne erat stãdũ in prima po^a. si nõ tũc mã est in potẽtia ad illã potẽtiã. ⁊ silr quereret de illa tertia potẽtia: ⁊ sic aut ibit questio in ifinituz: aut oz in pncipio ꝯcedere q potẽtia mãe ad formaz sit idẽ essentialr cũ ipsa prima mã. ¶ Itẽ 6° si potẽtia mãe eẽt accñs mãe: eñc ipsa potẽtia eẽt actus: qđ vr̃ impole: q2 actus ⁊ potẽtia sũt opposita ⁊ vnũ co2z nõ est alterz. Et pz ꝯñtia: q2 omne accidẽs est forma ⁊ omnis forma est actus. ¶ Item 7° si potẽtia mãe est accidẽs: tũc forma non vniret imediate materie prime q videt iconueniens: q2 forma subalis est prima pfectio ipsius mãe vt oẽs ꝯcedũt: ⁊ pz ꝯñtia: q2 forma nõ vnit materie nisi mediãte potẽtia ipsius mãe. ¶ Itẽ 8° si potẽtia mãe eẽt accidens mãe: tũc ex materia ⁊ forma non fieret vnũz nisi fm accñs: qđ est impole. vt vult Aristo. in. 8° metaphy. ⁊ 2° de aia: ⁊ ꝯñs pbat: q2 ex mã ⁊ forma non fit vnum: nisi q2 mã est ens in potentia ⁊ forma est actus. Si ergo esse in potẽtia accideret materie: tũc ex ipa forma ⁊ materia fieret vnum fm accidens: quod est inconueniens.

T. cõ.4. T.c.7.

Cõ.70.

Oppositũ arguit auctẽ Commẽtato2is in ista pte vbi dicit apte q potẽtia non est idem cũ subã mãe: ⁊ idẽ dicit i tractatu de suba o2bis q posse quo subsr hic subm differt a nã subti: ⁊ hoc pbat hic ⁊ silr ibidẽ vt videbit. Et arguit rõne: q2 sicut se hñt po^e aie ad aiaz: sic potẽtie materie ad materiã p conuenientem silitudinez. Sed po^e aie non sunt ipsa suba aie: cũ suba aie nõ sit nisi vna in vno aiato: ⁊ potẽtie sũt plures vt visus ⁊ auditus fm cõmunẽ doctrinaz. quare ⁊c.

Ad istã qõnem dimissis aliis opinionibus dico ad pñs p distinctionez q p potẽtiã nos possumus itelligere duo. Vno° subiectũ potẽs. Alio° formale pncipiũ. s. respectũ seu habitudinem ad formã gñandam vel ad agens. ¶ Tũc dico ad qõnem q potẽtia si sumat p subiectu po^e sic est idez essentialr cũ mã: q2 illud qđ est pfectibile ⁊ iformabile p formã subalem est ipsa eẽntia materie prime iformabile. Dico primo principalr hoc est euidens: s3 subiectũ potẽs est hmõi: vt ẽt notũ est. qre ⁊c. ¶ 2° dico q si sumat potẽtia p formali principio quo mã dr̃ potẽs: sic nõ est idem subalr vel eẽntialr cũ suba mãe. Et hoc pbat multiplr. Et primo sic: illa nõ sũt penit° vnũ ⁊ idẽ essentialr: quo2z vnũ multiplicat altero manente vno: hoc est euidens: s3 mã exñte vna numero po^e sunt plures: vt potẽtia ad formã ignis est alia a potẽtia ad formã aque: silr aũt ⁊ in aliis. Et hec rõ sumpta est ex verbis Aristo. ex 3° huius. vbi dicit q posse sanari ⁊ posse ifirmari nõ sũt idẽ: l3 subm potens sit idẽ: ⁊ Cõmẽtato2 in. 12. metaph. dicit q numerus habilitatũ. i. potentiaz materie est fm numez spẽz gñabilium. Et ꝯfirmat ista rõ: q2 si potentia mãe qua formalr denoiat potens est idẽ cũ mã essentialr: qua rõne vna potẽtia ⁊ alia erit sic idẽ cũ mã: ⁊ sic oẽs po^e quas h3 materia ad formas erũt idẽ essentialr ⁊ subalr cũ ipsa mã: modo quecũqz vni ⁊ eidẽ numero eẽntialr ⁊ indiuisibilr sunt eadẽ: iter se sunt eadez. ergo oẽs po^e mãe ad formas sunt idẽ essentialr ⁊ vnum: qđ ẽ impole p se. Nã po^e distinguunt p distinctionez actuum saltem imediato2z. ¶ Itẽ si po^a quã h3 materia exñs sub forma aque ad formam aeris esset vnum ⁊ idem ens po tentia quã h3 ad formã ignis: tũc omne qđ vnam illarũ potẽtiaz reduceret ad actum: reduceret ⁊ aliam: hoc

T.c.10. Com.2.

nõ vr̃ bene ꝯueniens: ⁊ sic omne qđ gñaret aerem ex aq̃ gñaret ẽt ⁊ ignem: qđ est impole ⁊ ꝯ sensum. ¶ Itẽ rõnes Cõmentato2is sunt ad ppositũ efficaces. Nã si po^a mãe esset oino essentialr eadẽ cũ suba mãe: tũc aduenientе forma co2rumpet vel auferret suba mãe: qđ est manifestum impole. Et pz ꝯñs: q2 forma pñte: co2rumpit potẽtia quã habuit ad formã illã vt manifestũ est. qđ.n. est actu nõ est sicut cuz erat potentia. vt dr̃ in. 9. metaph. ⁊ vlr dicit ipse si po^a mãe esset suba eius: tũc suba eius co2rumpet apud gñationem. S3 mir2 est cum po^e materie ad formã sint infinite durationis a pte ante. vt dicit Cõmentato2 in pmo celi ⁊ mũdi: qũo ipsa põt co2rumpi: cũ Aristo. demonstret in pmo celi ⁊ mũdi multiplr q nullũ ens igenitũ. s. eternũ a pte ante põt co2rũpi: sicut nec aliquod fcm põt manet ico2ruptibile: ⁊ forte dõ3 q nullũ ppetuum a pte ante põt co2rũpi sic q in posteruz nullũ ei° sile gñatur: ⁊ sic itelligit Aristo. ꝯ illos qui posuerũt mũdũ igenitũ: ⁊ postea oino co2rũpi sic q in futuro nullus regñabit mundus: sed potẽtia materie ad formã q̃ fuit eterna ex parte añ: q̃uis co2rũpat ⁊ nunq̃ gñet eadez nũero: tñ redibit potẽtia eadẽ spẽ. vt cum so2. fuerit co2ruptus: mã ei° iterz erit in potẽtia ad formã hoĩs sicut fuit pus. Ul dico q potẽtia q̃tum ad id qđ est positiuũ nõ co2rũpit: s3 solũ q̃tum ad priuationẽ forme que pexistebat in mã: ⁊ h̃ additũ nõ ptermittas. ¶ Itẽ si potẽtia mãe eẽt suba mãe: tũc mã eẽt in pdicamẽto ad aliqd non in pdicamento sube: qđ est impole. pz. n. sube est suba. Et pz ꝯñs: q2 po^a p respectu est in pdicamento ad aliqd: ⁊ hoc ẽt ipse dicit in tractatu de suba o2bis q posse dẽ respectu forme: ⁊ ipsa materia est vnũ entiũ exñtiũ p se. i. absolutũ eẽntialr a respcũ. Sed ꝯ istã positionem dubitat multiplr. Primo dubitat circa illã distinctionẽ qua dr̃ q hoc nomẽ po^a põt sumi vel p subiecto vel p respectu: hoc vr̃ iconueniẽs: q2 nomẽ abstractuz nõ sumit p subiecto: in hoc. n. differt terminus accñtalis ꝯcretus ab abstracto siue a pncipali: q2 termin° accñtal ꝯcretus pt accipi p subiecto vel p forma: abstract° aũt non: cum igit po^a sit nomẽ abstractũ nõ pt teneri p subiecto: q̃uis hoc nomẽ potẽs possit accipi p vtroqz. Unñ huic argumẽto initentes qdã dixerũt q illa distinctio pueneri ex ignorãtia inter abstractũ ⁊ denoiatiuũ. ¶ Item dubiũ est ꝯ primã rõnẽ Cõmẽtato2is: q2 supponit q ad priuationẽ forme co2rũpit po^a: hoc aũt vr̃ difficile: q2 cũ forma subalis educit d po^a materie a gñante: quero an materia sit potẽs recipe formã: aut nõ: si sic. igit h3 potẽtiã recipiẽdi formã. nihil. n. ẽ potẽs recipe formã sine potẽtia: sicut nihil est albũ sine albedine: si aũt nõ sic potẽs recipe formã. g recipit qđ nõ pt recipe: qđ est impole. g in illo istãti materia h3 po^am ad fo2az: ⁊ sic po^a ñ co2rũpit vt vr̃. Etiã ꝯfirmat: q2 po^e actiue co2rñdet potẽtia passiua. 5. metaphy. s3 i istãti cũ gñans gñat ⁊ extrahit formã ad actũ: ipm gñans h3 potẽtiã actiuã respectũ materie. g ei co2rñdet potẽtia passiua: ⁊ nõ nisi i mã vt certũ ẽ. g in istãti illo mã h3 potentiã receptiuã forme: ⁊ tñ in illo istãti forma est pñs materie. g apud pñtiã forme nõ co2rũpit potẽtia mãe: ⁊ sic rõ Cõmentato2is vr̃ falsum supponere. Itẽ dubitat rõnabilr circa scdãz rõnem ei°. Nã nulla relo fundat imediate in suba. vt capit ab Aristo. 5. metaph. cap°. d ad aliqd. Si igit potẽtia materie fũdat imediate i suba mãe vt ꝯcedit. est. n. accñs imediate ꝯñs eẽntiã mãe intm q p eam circũscribit eẽntia materie. g nõ ẽ ad aliqd: cuius oppo^m supponit rõ Cõmentato2is scda. ¶ Aliud dubiũ est antiquũ: q si potentia materie est accñs ei°: aut est accñs ens reale: aut accñs ens rationis: non est dõm q sit ens soluz rationis: q2 sic

T.c.11.

T.c.15.

T.c.17.

T.c.20.

materia nō esset potentia nisi per operationē nostri itellectus: qd̄ est absurdū. ¶ Si vō diceret q̄ ipsa esset accñs ens reale hoc videt̄ icōueniēs: qz respectus vel relatio non pōt esse realis ⁊ ens extra aiam cui⁹ termin⁹ non est ens extra aiam. hec est mānifesta: qz relatiua simul sunt ⁊ nō sunt: nūc aūt terminus istius respectus. s. potētie māe ad formā generādā non est ens extra animaz: terminus aūt hmōi relonis est ipsa forma generāda q̄ nōdū ē ens extra aiam: vt manifestū est. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē q̄dā dubitāt multū subeūt: qz si potētia materie esset accñs reale preter aiam. tunc simul erūt accñtia realia ifinita: qd̄ videt̄ impole. vt pz ex 3° physicoz: qz nō est ifinitū in actu: nec fm̄ multitudinē: nec fm̄ magnitudinez. vt accipit̄ ex illo loco. Et pbat̄ ɔn̄tia fm̄ itentionē. Arist. generatio enim ꝓcedit in ifinitū in futuris. vt pz in. 2. de generatiōe. ⁊ iō opz q̄ iō ifinitū generent̄ forme ifinite: modo mā ipa habet nūc accidētaliter potētias remotas saltē ad oēs formas illas quas recipiet in futurū: qz si nunc nō haberet aliquā potentiā ad formā quā reciperet in millesimo anno: tunc esset impole recipere eaz ⁊ sic reciperet impossibile recipi: qd̄ est impossibile: opz igit̄ q̄ mā que nunc est habeat potentiā ad qualibet formā quā reciperet i futuro: ⁊ sic cū ipse forme erūt infinite: sequit̄ q̄ mā que nunc est habet potētias ifinitas simul. Si igit̄ potentia materie est ens actu reale: sequit̄ q̄ ifinita accidentia realia simul erunt actu in mā: ⁊ auget difficultatē: qz cū quelibz portio materie erit sub formis ifinitis numero: ⁊ multe sunt portiōes māe adinicē distincte: sequit̄ q̄ simul erūt plura infinita simplr̄: dico ifinita simplr̄. Nam alias formas recipiet in futuro hec portio māe q̄ illa: ⁊ sic erunt valde multotiēs infinita: qd̄ vr̄ oino absurdū ⁊ impole.

T.c.41. *T.c.59*

¶ Ad pᵐ dubiū: dico q̄ vox nulli rei repugnat nec modus significādi: imo vox quelibet q̄tum est de se est idifferēs ad quodlibet significatū: ⁊ ad quēcūq3 modum significādi: q̄ aūt vox aliqua significet talē rem vel talez sub tali modo significādi vel tali: hoc hz ab impositione humana ⁊ vsu. vñ si nos inuenimus multos hoīes vti aliqua voce ad aliquaz rem significādam: ⁊ spāliter viros autēticos ⁊ solēnes debemus ei ɔcedere illam vocē talem rem significare: cū igit̄ inueniamus Aristo. ⁊ ɔmentatorem vti hoc noīe potētia ꝓ subiecto potēte: ⁊ aliqñ ēt sumit̄ ꝓ respectu vt oēs ɔcedunt: nullum reputo incōueniens distinguere modo ṗdicto. Cū ergo dr̄ q̄ nomē abstractū nō sumit̄ ꝓ subiecto sine dubio verū est q̄ nomē abstractū ratione q̄ abstractū est non sumit̄ ꝓ subiecto saltē eo modo quo ɔcretū: sz aliqua vox significans aliquā formā in abstracto pt̄ esse imposita ad significandum ipsum subm̄ fm̄ aliā ratonē ⁊ equiuoce ⁊ ṗcise: qz nulli voci repugnat quācūq3 rem significare. Q2 autem Arist. ⁊ Commētator accipiāt hoc nomē potētia ꝓ subiecto potēte: hoc pz in diuersis verbis Arist. ⁊ Cōmētatoris. Dicit .n. Arist. in 2° de anima. q̄ mā est potētia: q̄ nō est verū ꝓpriè: qz est subiectū potēs. Similiter dicit 7° metaphy. q̄ materia nec est q̄d: nec qualē: nec quātum. q̄re ⁊c̄. sed potentia oia ista. Silr̄ Cōmentator in suo tractatu de substātia orbis dicit māam esse potentiaz recipientē numerū fm̄ numerū formaz: ⁊ in multis aliis locis inuenire poterit diligēs cōsiderator: de noīe tamen nō est multū curandū: dūmodo sciat̄ veritas rei: et aūt sincera veritas q̄ ipsa mā ṗma ē subiectū potēs: qd̄ vero vocet̄ potētia: nō facio magnā curā. ¶ Ad aliud dubiū: dicit aliqui q̄ potētia māe que est ens accñs pt̄ accipi dupl'r. Uno modo q̄tuz ad ṗuatonē forme ad quaz est potētia: ⁊ sic sine dubio corrūpit̄ potētia māe ad perfectā formā: ⁊ sic itelligit Cōmentator. Alio⁹ pōt accipi po⁹ māe q̄tum ad aptitudinem māe ad recipiendum formaz ipsam: ⁊ sic po⁹ māe nō corrūpit̄ adueniēte ipsa forma. vt ondunt ronēs adducte. ¶ Sz hoc nō placet aliis. Pⁱmo qz fz hoc rō Cōmētatoris nō ondit nisi q̄ ṗuatio est aliud a mā. nāz po⁹ māe q̄tum ad ṗuatiōem nō est aliud q̄ ṗuatio. ¶ Itē opposita nō pñt simul esse: modo actus ⁊ potētia sūt opposita saltem relatiue accipiēdo potētiā ꝓ respectu. ergo simul mā nō habebit potētiā ad formā ⁊ actu formā: cū actus ⁊ potētiā sint opposita relatiue: vt scribit Cōmē. in .9. metaphy. Et ideo alij aliter dicūt q̄ adueniēte vel pñte forma fm̄ actum deficit potētia ṗcedēs nō solum quo ad ṗuationē: sz ēt q̄tum ad respectum ṗcedētem formam: ita q̄ mā nō est amplius i tali potētia sicut erat. Et cū dicebat̄ q̄ in illo istāti gñatiōis forme: aut mā est in potētia aut nō: dico q̄ ipsa nō est ꝓprie in potētia ṗcedēte actum: sz est in potētia actui ɔiūcta: que nō est proprie potētia realiter differēs a subiecto potēte: sz est quedam nō impossibilitas habēdi actū sicut dicimus q̄ soz. sedēs pōt sedere. i. non est impossibilis sedere: potētia. n. multiplr̄ dr̄. vt pz in 2° perier. Et cū dicebat̄ vlteri⁹ q̄ po⁹ actiua reqrit potētiā passiuā pt̄ dici q̄ verū est potētiā passiuā q̄ est subm̄ potēs ⁊ receptiuum: sz nō semper requirit potētiaz que est accñs subē potētis. Alij dicūt q̄ in istāti eductōis forme subalis ipz gñans nō est ampli⁹ in potētia agēs: qz nihil mouet: ⁊ omne agēs ꝓprie est mouēs: sed hoc est difficile: qz in istāti gñatiōis ipm̄ gñans hz aliquam causalitatem supra ipsam formā ⁊ nō aliam nisi agētis. Etiā Aristo. vocat agēs nō solū mouēs motu ꝓprie dicto: sed vlr̄ omne trāsmutās qualitercūq3 trāsmutat. vt pz in 2° hⁱ. Item pt̄ dici q̄ ipsi potētie actiue agētis corrñdet hāc potētia passiua māe: accipiēdo potētiam ꝓ aliq̄ qlitate materie que disposita est ad recipiēdum formā ⁊ illa nō corrumpit̄: sed non oz q̄ ei corrñdeat ille effectus ṗuatiua q̄ prius erat in mā. ¶ Ad aliā dubitationē dr̄ communiter q̄ illa potētia māe que est respect⁹ ad formam non fūdat̄ immediate in ipsa substātia materie ṗme: sed mediāte aliqua qualitate nāli que est de scđa specie qualitatis: ⁊ est naturalis potētia passiua que corrñdet naturali potētie actiue agētis. Et cū dr̄ q̄ potētia ad formā est imediate ɔn̄s essentiam materie: pt̄ dici q̄ verum est imediate. i. non mediāte aliquo alio subiecto ṗncipali ⁊ ṗori via gñatiōis: sed non immediate per ṗuationem mediā dispositiui: imo dimēsiōes ṗherēt imediatius ipsi pame māe dicēte ɔmētatore: in de suba orbis q̄ primū rez: ie[illegible] huic subiecto sunt tres dimēsiones q̄ dnr̄ corpus: ꝓ tāto tñ mā dr̄ notificari per ipsam potētiā: qz per istā respectū materie māifestius comparat̄ ad formam: ⁊ ad trāsmutationē substātialē a qua ṗncipalr̄ sumit̄ itellectus ṗme materie. vt pz in ṗmo huius. ¶ Ad aliud dubiū dicerēt aliq: q̄ potētia māe que est respectus ad formā nō est aliqd̄ accñs reale ṗter operationem itellectus: sed solū hz esse positiuū fm̄ itellectū. Dicūt tamē q̄ materia est potēs recipere formā dato q̄ itellectus non intelligeret: ⁊ exemplificāt q̄ ṗuatio ñ est aliqd̄ ens positiuū preter itellectū: ⁊ tñ oculus esset cec⁹ remota actione itellect⁹. ¶ Sed mihi videtur q̄ i istis dictis est ɔ̄dictio implicita: qz ɔstat q̄ preter oēm actum itellectus humani materia esset potēs recipere formaz ⁊ hoc ɔcedūt isti: ⁊ certum est q̄ ipsa non est potēs formalr̄ nisi per potētiā: aut ipsa potētia ṗter actum itellectus est aliqd̄: aut nihil. si est aliquid. ergo ens: ⁊ ɔstat q̄ non est solū ens negatiuū: qz māam esse potētem non est solum ipsam esse priuatam: ⁊ sic potētia praeter actū itellectus est ens positiuum: cuius oppositum isti dicunt.

Com. 2. *T.c.29.* *T.c.69.* *T.c.2.* *T.c.6.8.*

Si v̄o dicat q̄ potētia preter actū intellectus sit nihil. tunc mā est formalr potēs p nihil: potēs dico realr ꝛ extra aiam: qd̄ est absurdū. ¶ P̄. si potentia māe est ens solū f̄m itellectum: aut est ens solū p intellectum practicū aut speculatiuū. hec diuisio est sufficiēs: nō p intellectum practicū: q2 tūc itellectus practicus induceret potētiā in ipsa mā. Uel ipsa potētia māe esset aliqd̄ de humanis actiōib' que sūt absurda: ꝛ vt sit ad vnū dicere: practicus vl' est factiuus ꝛ ille pn̄cipiū est artificialiū necessarioꝝ humane vite. sicut dom' ꝛ vestimēta ꝛ hmōi: de quoꝝ nūero nō est po' māe. Uel ē actiu' ꝛ ille ē act' agibiliū hūanoꝝ. s. v̄tutū moraliū ꝛ opationuꝫ eaꝝ: de quaꝝ numero nō est potentia māe. Uel esset aliqs de humanis delectatiōibus: que sūt absurda. ¶ Si aūt diceret q̄ f̄m itellcm̄ speculatiuū: tunc solū esset ens subiectiue in intellectu speculatiuo: ꝛ sic non esset pn̄cipium trāsmutatiōis realis: aut trāsmutatio realis materie ad formā nō esset nisi itellectus humanus itelligeret: qd̄ est absurdū. nā oi hoie dormiēte adhuc ignis combureret: ꝛ p3 ꝯñtia: q2 nunq̄ materia trāsmutaret ad formaꝫ nisi esset potēs recipe eam. Si aūt potētia esset solum ens apud itellectum. tūc nō esset potēs recipere formaꝫ nisi itellectu itelligēte. q̄re ꝛc. Nec est sil'r de cecitate ad oculum ꝛ de potētia materie ad mām. Naꝫ cecitas non est aliqd̄ positiuū de se: s3 negatio visus. ꝛ ideo esse positiuū solū h3 apud itellectū: s3 potētia māe est quid positiuuꝫ quo formalr mā est potēs preter oēm actum itellectus humani. ¶ P̄. ens rōnis solū nō est pn̄cipiū trāsmutatiōis per se nālis: q2 nec est pn̄cipiū actiuū p se hui' trāsmutatiōis: nec dispositio actiua nālis: q2 tūc esset in actiuo ipso nāli: nec est pn̄cipium māle vt manifestū est: nec pn̄cipiū dispositiuū passiuū: ꝛ sic nullo' ens rōnis est pn̄cipium necessariū nālis trāsmutatiōis: ꝛ sic aut o3 dicere q̄ potētia māe nō est pn̄cipiū trāsmutatiōis naturalis necessariū: ꝛ sic mā posset trāsmutari naturali transmutatiōe ad formā sine potētia ad eam q̄ nullus diceret: aut est dicēdum q̄ ipsa potētia materie ad formam nō solum est ens rōnis: ꝛ hoc poto verum. ¶ Ad aliud qd̄ arguit q̄ respectus realis exigit terminū entē ꝛ realem preter aiam: pōt ꝯcedi. modo forma gñanda in mā l3 nō sit actu ens in mā: ipsa tñ est in potētia actius agētis: ꝛ sic ipsa est terminus illius respectus qui dr̄ potentia materie. Nō. n. est dubium: quin potētia passiua referat ad actiuam ꝛ ecōuerso: ꝛ ab ista potētia actiua illius agētis ipsa potētia māe h3 realitatē suā vt a termino: ꝛ hoc ignorasse visi sunt illi qui potētiā māe dixerūt nō esse ens reale: s3 solū ens rōnis. Et tu queres an materia referat ad formā gñandā alia relatiōe q̄ relatione qua refert ad agēs. Et dicerē q̄ nō: qd̄ ꝓbatur: q2 si mā refert ad formam gñandā p aliam potētiā qua3 h3 ad gñans: aut est p potētiā actiuā: aut passiuā: nō p potentiam actiuā: q2 certū est q̄ mā pma nō h3 potentiam actiuam respectu forme gñande. vt iam oēs ꝯcedunt. Si v̄o referat ad formam gñandā relatione que est potentia passiua. hoc nō est nisi relatio ad agēs: q2 potētia passiua est pn̄cipiū trāsmutādi ab altero aut inq̄tum altez. 5. metaphy. Dicerē ḡ saluo meliori iudicio q̄ māꝫ hr̄e potētiam ad recipiēdū formaꝫ nō est aliud realiter nisi ipsam hr̄e potētiā. vt trāsmutet ab agēte: ꝛ sic hmōi respectus bene est relatio realis: cum ip3 agēs sit qd̄ reale preter aiam. Et sic pōt ꝓbabiliter dici ad istā antiquā dubitationē: si tñ alios melius viderem non recusarem. ¶ Ad aliud dubiū dicūt aliqui q̄ accidētia realia eē simul ꝛ actu ifinita nō est icōueniēs in accidētaliter ordinatis: ꝛ que possunt eē in eadē loco ꝛ in eodē subiecto: sic autē est de illis potētijs: quas h3 materia ad formas in futuꝝ gñandas: sunt. n. p accñs intente ꝛ per accidēs ordinate. ¶ S3 tunc est dubiū cuꝫ potētia materie ad formam sit eius relatio ad agēs. tunc simul essent infinite po' adinuicem actiue. Et ad hoc pōt dici q̄ nō est inconueniēs ifinitos esse respectus virtutis actiue ad materiaꝫ receptiuā: ꝛ sic potētia materie que est q̄titas naturalis absoluta est vna: relata eñ ifinitis respectibus: silr ꝛ virtus actiua primum alterātis est ꝛ aliqualr vna: s3 h3 respectus ifinitos ad ipsam mām: illi tñ respectus ꝛ virtus actiua sub illis respectibus existēs non est actu gñans aliquam formā nisi sit determinat' respectus ad illā mām ꝛ locum gñationis. ꝛ ideo nō erūt simul infinita f̄m actum: s3 q̄ adiungebat in dubitatiōe q̄ nō soluꝫ erunt infinita hmōi accidētia realia: sed plures ꝛ multotiēs ifinita: eo q̄ quelibet portio māe h3 hmōi potentias ifinitas difficile est. Et aliquis posset dicere q̄ quāuis quelib3 portio māe sit in potentia ad formas infinitas f̄m numeꝝ: nō tñ sunt plures po' infinite simplr: q2 ex oibus illis numeris potētiaꝝ sit vnus numerus simplr ifinitus. S3 sine dubio hoc nō sufficit: q2 cuꝫ hec demōstrata portio māe fiet in posteꝝ sub formis infinitis f̄m materiā: o3 q̄ nūc habeat potētiā aliquā ad vnamquāq3 illaꝝ. aliter. n. nō eēt potēs recipere eas: ꝛ sic eēt impoīe recipe. ꝛ p ꝯñs nō reciperet: ꝛ cū ponat in posteruꝫ recipe: sequit q̄ recipiat ꝛ q̄ nunq̄ recipet: quod est impoīe: o3 igit q̄ nūc habeat potētiā ad vnāquāq3 illarū formaꝝ quas in futuro recipet: ꝛ cū ille erūt infinite simplr sequit q̄ habeat potētiā ad ifinitas formas: ꝛ cū ad vnāquāq3 hēat potētiā vnā distinctā a potentia que ē ad aliā: sequit q̄ hec portio materie demrāta sil' hēat potētias ifinitas simplr: ꝛ silr si nūer' aggregat' ex nūero potētiaꝝ hmōi māe: ꝛ nūero potētiaꝝ alteri' māe: nō est nisi infinitus: sequtur q̄ pars est eq̄lis toti: qd̄ est impoīe oino: q2 dignitas ē: q̄ oē totū est mai' sua pte. ḡ relinquit q̄ numer' toti' aggregat' ex numeris potētiaꝝ duaꝝ portionū māe sit maior q̄ numerus potētiarum vnius portiōis māe: hoc aūt iteꝝ est icōueniēs: q2 ifinito simplr nihil est mai': ꝛ iā ꝓbatū est q̄ numerus potētiaꝝ vni' portiōis māe est simplr ifinitus. ¶ Ad huius difficultatis cuasionē accipio q̄ f̄m itentionē Aristo. in qualib3 portiōe māe demōstrata succedūt in posterum forme ifinite numero diuerse: qd̄ sic p3. constat. n. q̄ hec portio māe nō potest subsistere sine oī forma: ꝛ constat ēt q̄ quecūq3 forma sic in ista materia: ipsa nō pōt perpetuo existere in ea f̄m Arist. q2 vt sic corruptibile perpetuaret qd̄ est impossibile: vt demōstratum est in pmo celi ꝛ mūdi. Hec igit portio materie demōstrata existēs sub hac forma: aut aliqñ priuabitur ista forma aut nūquam. Si priuabit ista forma aut acquiret aliam aut nō. Si nō: est ꝯtra pmā suppositionē. Si acquiret aliā: tūc aut semp stabit sub illa: ꝛ hoc est ꝯtra scḋam suppositionem: aut non semp: ꝛ tunc sicut prius: ista corrupta aut nullam aliam accipiet: ꝛ hoc est ꝯtra primā suppositionē: aut recipiet aliā: ꝛ sic erit q̄stio de illa: ꝛ sic in ifinitū: necesse est succedere sibijnuicē in hac demonstrata portione materie formas infinitas: ita q̄ numerus successiuus formaꝝ idiuidualiū sibijnuiceꝫ succedētium in hac portiōe materie est ifinitus simplr ex parte post: similiter aūt dicet de alia portiōe materie: ꝛ eadem rōe: ꝛ sic habet q̄ duo numeri ifiniti successiui erūt in materia: ꝛ constat q̄ totus numerus aggregatus ex istis duob' numeris est maior quodlibet illorum: siquidem omne totū est maius sua parte: ifinito igitur numero successiuo formarum nihil prohibet fore numerum infinitum ma-

T. c. 17.

T. c. 1[illegible]

totem: nec aliqd etiā pbibet q plures forme ɔstituāt numeros infinitos formarū numeraliū successiuos. Si igit cuilibet forme fiende correspondet in pma materia aliquis vnus respect⁹ qui est potētia ad eā: ⁊ alteri⁹ forme generande alter respectus: quid prohibet in diuersis portionibus mãe: sil esse īfinitas portiões mãe: ⁊ sic eē simul plures nūeros īfinitos hmōi potentiarū sil' exñtiū: aut et qd phibz vnū numerū īfinitū taliū potētiarū eē maiorē alio. ¶ Et cū dicebat q plura īfinita non sunt sil nec vnū īfinitū est mai⁹ alio. hoc sine dubio verū est de īfinito in qtitate ɔtinua. tale.n. si eēt aliqd vnū īfinitū: illud cōphēderet totū: ⁊ extra illō nihil eēt: sz de īfinito ī qtitate discreta accñtalr ordinatarū nihil est icōueniēs ipz esse ⁊ esse sil plura talia: ⁊ vnū taliū pōt eē mai⁹ alio: qr nullū illorū īfinitorū totū comprehēdit qd est illius generis. Vel posset dici satis rōnabilr q vn⁹ illorū numerorū nō est maior simplr alio nūero. sicut quāuis in qualibz linea sint īfinita puncta in potētia. vt cōiter dr: cū totū aggregatū ex numero pūctorū exñtiū in vna linea ⁊ numero pūctorū exñtiū in alia linea nō est maior nūo pūctorū que sunt in vna linea. Et cū dē q imo: qr omne totū est mai⁹ sua parte: dr q vn⁹ illorū numerorū nō est totū respcū alteri⁹: qr rō toti⁹ repugnat īfinito: cū totū ⁊ pfectū sint idē. vt pz ex. 3. hui⁹: ita tñ q omne totū ē pfectū: lz nō ecōuerso. Nullū aūt īfinitū fm q hmōi est pfectū. vt vult Ari. in. 3. hui⁹. ⁊ ideo vn⁹ illorū numerorū nō est totū respcū alteri⁹: nec ecō. Sz cū dicebat q Aristo. hoc phbat in. 3. hui⁹. Dicit q ipse bene demrat ibi non esse īfinitū fm magnitudinē: sed de īfinito fm multitudinē nō videt demrare: imo rō quā ad hoc inducit videt solū esse pbabilis. hoc aūt videt esse ɔtra itentionē Cōmētatoris: qr dicit sup illā rōnem: q forte ista ppō est de genere ppōnū per se notarū. s. q ois numerus est per se numeratus. si g poneret q aliqs nūerus est īfinitus: tūc ille nō eēt numeratus qd est impoīe: ⁊ diceret cōmētatori q ois numerus spēz est numeratus: sz nō oz de nūero idiuiduorū pcise accñtalr ordiatorū ⁊ sil potentiarū existere in eodē loco ⁊ eodē subiecto: qd dico ad drīaz nūeri idiuiduorū corpaliū exñtiū in diuersis locis: vt for. ⁊ pla. taliū. n. idiuiduorū nūerus non pōt eē actu īfinitus simplr: qr ex eis ɔstitueret vna magnitudo simplr īfinita: qd est impoīe: mō po' mãe ad formas futuras sunt talia indiuidua: q bñ pñt sil esse in eodē loco ⁊ subiecto. ⁊ iō nihil videt phibere numerū earū esse simplr ⁊ actu infinitū. Vñ dicit q Cōmētator nō asseruit illā ppōnē eē simplr veram: qr dicit forte. ¶ Aliter dicūt aliq ad dubitatiōez pñcipalē: q lz forme gñande essent simplr īfinite: ⁊ mã nūc eēt potēs recipe formas illas: tñ nō oz q simul nunc in mã sint po' infinite: qr nō oz q potentia multū remota sit alia respectu alterius forme ⁊ alterius: imo mã per vnā ⁊ eādē potētiā nūero. s. p subam suā est potens recipere oēs formas idiuiduales: potētia dico multū remota: nō g diceret q mã que nūc est hz aliā potentiā nunc ad formā q gñabit in millo āno a potētia ad formā q fiet post quattuor mille ānos. Potentie tñ ppinq hñ sunt diuerse ad diuersas formas: ⁊ iste etiā sunt diuerse a suba mãe: ⁊ de istis itelligebat ɔclusio. Et iste potētie ppinq nō sunt simul in mã: sed successiue succedunt vna post aliā. Sic igit nō erūt simul actu īfinite potētie i mã: nec plures erūt īfinite: nec vnū infinitū erit maius alio. Sed istud nō ē bene dictū: qr si potētia remota mãe ad formā quā reciperet in. 300° āno. est oio realiter eadem cū potētia remota ad formā quā recipiet in millo āno nece esset q cū vna illarū reducet ad actū suū: ⁊ alia reducet ad actū suū. hoc. n. videt p se notū: qr cum aliq̄e

T.c.64

T.c.64

po' sunt eadē eēntialr ⁊ indiuisibiliter: si vna illarū reducat ad actū suum q ⁊ alia sil reducat ad actum suum. Igit cum potētia materie ad formā gñandam in millesimo anno sit eadē oino cum potētia materie ad formaz gñandam in. 300. anno vt tu ponis: seqt q cum vna illarū reducat ad actū suū: q ⁊ alia reducat ad actū suū: ⁊ sic cum gñabit forma gñanda in. 300. anno: gñabitur etiā forma gñanda in millo anno: qd est ridiculū. ergo ille potentie remote sunt diuerse ad diuersas formas generandas: ⁊ sic redit id. in quod prius. Inquire diligenter: quia multum est hoc difficile ⁊ clausum.

Ad rōnes pncipales. ¶ Ad pmā dōz q aliqd subari p posse potest dupl'r intelligi. Uno° q reponat in suo eēntiali gñe p posse. Alio° pōt itelligi aliqd subari p posse. i. q suba ei⁹ cognoscat: modo verū est q illud pmū posse est de eēntia eius ⁊ ipsamet essentia illi⁹ qd subat p posse. Sz 2° mō nō oz. Aliquid. n. cognoscit p alterū qd non est de eēntia ei⁹: sz accñs ppriū ei⁹: ⁊ sic materia subat p posse. i. suba ipsius materie intelligit p posse ⁊ ipsum posse ponit loco drīe subalis materie. Jte pōt intelligi q materia substantiat p posse. i. refert ad subam principalr dictā p posse. s. ad formā: ⁊ hoc mō verū est: nec sequit pp hoc q posse sit ei⁹ essentia: ⁊ istud ēt dicit ibidē cōmētator q posse quo substantiat ⁊c. ¶ Ad 2ᵐ dico q sile est in hoc: q sic primum agēs sic est ens actu q nullo° hz potentiā receptiuā: sic pmū patiēs est ens in potētia receptiua ⁊ passiua q nullo° de se hz potētiā actiuam: sz dissimile est in alio: qr sicut pmū agēs est ens nobilissimū: ⁊ in fine pfectionis ⁊ act⁹ pmus. ⁊ iō non pōt esse subm alicuius accñtis: qr tunc se hēret ad ipm aliquo mō sicut pfectibile ad suam pfectionem: sz ipsum pmū subm est substātia impfectissima: ⁊ indiget pfici formis subalib⁹ ⁊ accñtalib⁹. ⁊ iō sua potētia passiua pōt esse accñs ipsi⁹. ¶ Ad 3ᵐ cū dr in quolibet gñe ⁊c. pōt ɔcedi q in quolz gñe sube est potētia. s. subm potens: ⁊ hec est mã prima q est in gñe sube tāq principiū intrinsecū. Vel pōt dici q in quolibz gñe esse actu: ⁊ potentia pōt intelligi dupl'r. Uno° q ipsa potentia que est respectus ad actuz vel etiā subm qd pficitur p actum sitr in illo genere in quo est ipse act⁹: ⁊ hoc est falsum in aliqs gñibus a gñe sube. Nam subm qd pficitur p qualitatem actualē non est in genere qualitatis sicut subiectum qd pficit p formam subalem est in gñe sube. Alio° pōt itelligi q in qlibz genere ⁊c. ita q illud idem qd est actu in aliquo gñe aliqñ fuit in potētia ⁊ eō: ⁊ sic verū est. Nā illa eadē qlitas que mō actu est i gñe qualitatis fuit aliqñ ens in potentia: ita q ad eā fuit aliqd in potentia aliqñ. Siliter autez ⁊ in aliis hmōi: tñ potētia nō est in gñe qlitatis: ⁊ sic est verū: ita q potētia inueniri in aliis gñib⁹ a suba nihil aliud est q aliud eē in potētia ad rē illius gñis: q tñ potētia nō est de alio genere tāq pncipiū eēntiale intrinsecū. ⁊ iō non vz illa rō. ¶ Ad 4ᵐ ɔcedo maiorē ⁊c. Et cū dr q i eternis ⁊c. dico q illa ppō. in eternis nō differt eē ⁊ posse: oz sic itelligi. q in eterno fm q eternū est: nō est pus tpe ipz posse esse q esse: qr tūc non esset eternū. Aliud. n. q pus tpe potest esse q sit: primo tpe est non ens q ens sit: ⁊ hoc eterno repugnat. in eterno igit non differt eē ⁊ posse: hoc est q nō prius tpe pōt esse q ipsum sit: sed non oz q in eterno nō differat posse ab ipso esse: ita q oē suū posse sit idem cū illo esse ad qd est posse: sicut sol fm suā subaz est eternus. ⁊ ideo suba eius non potest potuit esse q fuerit: ⁊ tñ aliqd eius posse differt ab aliquo eius esse: posse. n. esse in oriente differt ab esse in oriente: qr [illegible] cum est in occidēte pōt esse in oriente: ⁊ tñ non est ibidem: simili-

ter est in ꝓposito. cum .n. sub̄a materie sit eterna nunq̄ pri⸗
us potuit eē mā q̄ fuerit mā: tñ nō sequit̄ q̄ oē posse q̄
ipsa h₃ ad aliqd̄ esse sit penitus idē cum illo esse. ¶ Ad
5ᵐ dōm est q̄ non est ꝓcessus in īfinitū. Et cū dicebat̄ si
poᵃ materie est accñs. tunc materia erit in poᵃ ad illud
accñs. Dico q̄ poᵃ dr̄ dupl'r. vt ad p̄ns spectat. Uno mō
ꝓprie p poᵃ ad actū: ⁊ sic non o₃ q̄ oē sub₃ sit in poᵃ ad
suū accñs: s₃ solum ad accñtia sepabilia q̄ de nouo acq̄
runt̄ in ip̄o. Alio° sumit̄ poᵃ large p non impotēte h̄ndi
aliq̄d. vt soz. sedens pōt sedere. i. non est impole sedere:
⁊ talis poᵃ non est q̄d aliud simpl'r a subiecto ⁊ ab actu
eiᵘ. sic aūt est ipsa mā in poᵃ ad suam potentiā. s. q̄ non
repugnat ei hēre eam: s₃ non est in potētia ad suā potē⸗
tiam: ꝑmo mō quare nō v₃ illa rō. ¶ Ad 6ᵐ dō₃ q̄ po
tentia ipsa māe pōt cōparari ad sub̄a₃ ipsiᵘ māe prime:
⁊ sic ipsa h̄ri est q̄dam actᵘ accñtalis imꝑfectus: vel pōt
cōparari poᵃ ipsa ad illud ad qd̄ est poᵃ: ⁊ sic nō ē actus
vt potentia materie ad formā ignis nō est forma nec ac
tus ignis. sil'r aūt ⁊ in aliq̄s. Uez est enī qd̄ est in poᵃ pu⸗
ra. i. subm̄ pure potens: nō est aliquis actus nec sub̄alis
nec accñtalis. ¶ Ad 7ᵐ dōm q̄ foꝛa₃ sub̄alē vniri ime
dia: e materie prime pōt dupl'r intelligi. Uno° imediate
p p̄uationē ois medij ⁊ ois cāe tam principalis q̄ dispo
sitiue: ⁊ hoc puto ipole: imo q̄libet forma sub̄alis req̄rit
aliq̄s dispōnes mediātibᵘ q̄bᵘ vniat̄ ipsi materie. Alio°
pōt intelligi formā sub̄alem vniri imediate ipsi materie
prime p remotionē medij principalis: cui. s. vniat̄ princi
paliᵘ q̄ māe ⁊ q̄ p̄ncipaliᵘ subsiet forme q̄ mā: ⁊ h̄ est ve
rissimū. ꝓncipale. n. subm̄ retinens formā sub̄alē est ipsa
essentia materie: ⁊ ipsa forma est eiᵘ actus p̄io: ⁊ primo
ꝑfectio primitate p̄cipalitatis: eā enī p̄cedūt mlt̄e ꝑꝑs
ratiōes ordine ḡnationis p̄cipue forma mixti ꝑfecti. vt
als videbit̄ si deᵘ voluerit. ¶ Ad 8ᵐ nego ꝯñtiā ⁊ cū dr̄
q̄ ex mā ⁊ forma ⁊c. Dico q̄ ex mā f₃ q̄ est in poᵃ. i. f̄m
q̄ est subm̄ potēs fit vnū cū forma: s₃ nō f̄m q̄ est in po
tētia. i. f̄m respcm̄ ad ipsam formā. ipse. n. respectᵘ māe
ad formā non est p̄cipalis cāvniōis ⁊ vnitatis māe ad
ip̄a₃ formā: fit ḡvnū ex mā ⁊ forma: f₃ q̄ forma ē actᵘ
⁊ mā est poᵃ. i. subm̄ potens ⁊ nullū actū de se hn̄s: ⁊ sic
itelligēdū est illud dcm̄ Aris. ⁊ Cōmen. h̄n̄ tñ ꝯcederem
q̄ sicut forma sub̄alis ꝑficiens materiā l₃ sic agens p̄ici
pale vel principalis rō agendi: cū nō agit nisi mediante
aliq̄ q̄litate naturali actiua q̄ est eiᵘ dispō ad agendū vt
oēs ꝯcedūt: ⁊ sic ēt materia q̄ ē p̄cipale receptiuū vel
p̄cipalis rō recipiēdi n̄ recipit nisi mediāte aliq̄ q̄litate
naturali passiua q̄ est eiᵘ dispō ad recipiēdū: ⁊ ista potē
tia passiua. f. q̄lites natural' disponēs ad receptōe₃ h₃ i
se quedā respectū mō p̄dicto ad formā: ⁊ h̄mōi accñtia
h̄n̄ sūt in toto cōposito ex materia ⁊ foꝛa. p̄io enī primi
tate ḡnatiōis isunt rōne materie: l₃ p̄cipal'r via ⁊ ordi
ne ꝑfectiōis respiciant ipsa₃ formā q̄ est finis materie: ⁊
oīu₃ motuū ⁊ dispōnū mālium p̄cedētiū ip̄a₃. vt satis ha
bet̄ ex ·ᵒ huiᵘ: ⁊ sic dcm̄ sit ad qōnem. Qō. XXVI.

T. c. 16.

Ad meliorē intellectū huiᵘ qōnis q̄rit̄ vtꝝ
mā i se hēat potētias ifinitas vl̄. ¶ Et ar
guit̄ q̄ nō: q₂ cū poᵉ māe sit ens reale p̄eter
intellectum vt patuit p̄ius. sequitur q̄ ex⸗
tra animam simul essent entia infinita: qd̄
videtur valde absurdum. quare ⁊c.

Oppositum arg̃r q₂ mā h₃ potētias ad plēs
foꝛas: aut ḡ ad foꝛas finitas aut
ad īfinitas. Si ad finitas. ḡ illis receptis vl̄ finitis ⁊ ha⸗
bitis n̄ eēt ampliᵘ i poᵃ ad alīs foꝛas: ⁊ tūc vl̄ corrūpet̄ mā
illa: qd̄ ē ipole: vl̄ n̄ eēt ampl'ᵘ receptiua foꝛe: qd̄ ēt ē ipole:
Si aūt h̄. potētiā ad foꝛas īfinitas seq̄tur ip̄a₃ h̄re infi⸗
nitas poᵗᵉˢ: cū numerᵘ potētiaꝝ māe sit f̄m numeꝝ for⸗
maꝝ ad quas h₃ potentiā vt omnes ꝯcedūt. quare ⁊c.

Ad euidentiā qōnis p̄mitto aliq̄. P̄rio q̄
materia prima nō p̄t p se sine
alia foꝛa subsistere: ⁊ h̄ pulchre ⁊ ꝑfecte demr̄at Aris. in
p̄rio d̄ ḡnatōe ⁊ corruptōe. ⁊ Cōme i. 2°. huiᵘ: q₂ sequet̄
q̄ ens pure i poᵃ de se eēt ens actu: ⁊ sic eēt ens actu ⁊ n̄
eēt ens actu: qd̄ ē oppoᵐ prime dignitatis. Et ꝯñtia p₃:
q₂ oē qd̄ subsistit distinctū ⁊ separatū ab q̄cūq₃ alio est
ens actu de se. Si igit̄ materia p̄ia eēt f₃ se ip̄a₃ sepata
⁊ distīcta ab oi foꝛa: f₃ subsistētiā ipa de se eēt ens actu.
¶ 2° suppono q̄ materia n̄ p̄t eē ꝑpetuo sub vna foꝛa
idiuiduali: q₂ tūc seq̄ret̄ q̄ corruptibile simpl'r eēt ꝑpe⸗
tuū. nā oē compositū ex materia ⁊ forma idiuiduali sal
tē h̄nte ꝯ̄riū ē corruptibile de se: ⁊ hoc oēs ꝯcedūt. Si
igit̄ illd̄ cōpositū ex materia ⁊ foꝛa idiuiduali ē corru⸗
ptibile ꝺ se. ḡ si materia ꝑpetuo staret sub illa foꝛa illd̄
corruptibile eēt eternū: qd̄ ē ꝯ̄ naturā. sic ōm̄atū ē i p̄i
mo celi ⁊ mūdi. ¶ 3° accipio q̄ materia p̄ia accipiet i
futuro foꝛas īfinitas numero saltē successiue: al'r .n. ḡna
tio nō ꝑpetuaret̄: s₃ deficeret: qd̄ est impole f̄m Aris. in
2°. de ḡnatiōe. ⁊ in p̄rio. Et ꝓbat̄ ista suppō ex p̄missis:
q₂ materia q̄ nūc ē sub aliq̄ foꝛa aut ꝑpetuo hēbit eādē
aut nō. Si primū dr̄ h̄ est ꝯ̄ suppōne 2ᵃᵐ. Si dr̄ 2ᵐ. h̄
. s. q̄ illa forma corrumpet̄. tūc aut materia recipiet aliā
foꝛa₃ aut nullā. Si nullā tūc erit materia sine oī forma
idiuiduali: qd̄ ē impole. vt p₃ ex prima suppōne. Si ma
teria recipiet aliā foꝛa₃. tūc q̄ret̄ de illa an ꝑpetuo erit
in materia aut nō: ⁊ sic sic p̄ius: oportebit ergo ꝯceder̄
q̄ semp post q̄lib₃ formā recipiat aliā in īfinitū: ⁊ hoc
est qd̄ volumᵘ. ¶ 4° accipio q̄ materia nūc h₃ potētia₃
ad q̄cūq₃ foꝛa₃ quā recipiet in futuro: qd̄ sic p₃: q₂ si ma
teria in millesimo anno aliquā foꝛam reciper: aut nunc
h₃ potētiam ad illā aut nō. Si h₃ potentiā habet̄ ꝓpo⸗
situ. Si nullam h₃ potētiam ad eam recipiēdā. ergo nō
est potēs recipe ea₃: ⁊ sic nunc est impole recipere eam:
⁊ ponit̄ q̄ recipiet eā: ḡ̄re q̄nq₃ recipiet illd̄ qd̄ est impos
sibile recipere: qd̄ est absurdū. Sicut. n. illud qd̄ nunc est
impole moueri nunq̄ mouebit̄. sic dīno illud qd̄ est im⸗
potēs recipe aliq̄d nunq̄ recipiet illud. ¶ Quinto sup
pono q̄ materia respectu alterius ⁊ alteriᵘ forme hab₃
aliā ⁊ aliā potētiā. Nā alia est poᵃ materie ad formam
quā recipiet in. 400. āno a potētia materie ad formam
quā recipit in millesimo āno: ⁊ hoc est satis planū cuili⸗
bet sanū capitis. Nā si eēt penitᵘ eadē potentia: ⁊ nulloᵒ
diuersa ad formā quā recipiet in. 3000. āno futuro ⁊ ad
illam quā recipiet in millesimo āno anq̄ vna istaꝝ po⸗
tentiaꝝ reduceret̄ ad actū suū: ⁊ alia reduceret̄ ad suū₃
actū. Et sic cū materia recipet formā in. 3000. anno re⸗
cipet simul formam quam pōt recipe in. 30000. āno: qd̄
est ridiculum. o₃ igit̄ q̄ alia sit potētia materie ad alia₃
⁊ ad aliam formā: aliter. n. cum reciperet vnam forma₃
simul reciperet omnes quas posset recipere.

T. c. 2x. Com. T. c. xx. T. c. 5x. T. c. x.

Ex his dico ad qōnē q̄ materia p̄ia nūc h₃
potētias īfinitas ad formas īfi⸗
nitas idiuiduales. Qd̄ sic ꝓbat̄: si p̄ia materia recipiet
in futuro īfinitas formas necesse est ipsa₃ nūc h̄re potē
tias infinitas: hoc p₃ ex duabᵘ suppōnibus: quaꝝ p̄ia
dicit q̄ materia nūc h₃ potētiā ad q̄libet forma₃ quā
recipiet in futuro. Alia est q̄ ad diuersas formas h₃ di⸗
uersas potētias vt ōnsum est: sed ipsa materia recipiet
in futuro formas infinitas. vt ꝓbatū est. q̄re ⁊c. Et si di⸗
cas. ergo poᵉ quas h₃ materia ad formas sunt ignote:
dico q̄ verum est quācum ad numerum determinatum
oīum talium potentiaꝝ. i. q̄ nō est notus nūerus deter⸗

minatas oīuz taliū potētiaꝝ.tñ hoc nō obstante nota est q̄dditas po^e materie ad formā ⁊ ei^o diuersitas a subā materie ⁊ multa talia. ℭ Solones aūt difficultatū circa istā positionē ꝯingētiū redeas in alia q̄one ꝓcedēte istā:qꝛ hec istā positionē n̄.p alio resumpsi nisi vt manifestarent hypotases et qb^9 ista ꝯclo ꝯfirmat ⁊ demonstratur. Et sic de illis ꝯsidera difficultionem po^e in po^am ꝓpinquam ⁊ remotam: ⁊ forte inuenies alio^s esse dicenda. Si mīr ꝯsidera de priuatione alicuius forme in materia q̄ potest corrūpi sine eo q̄ illa forma gn̄et.l.p corruptōez forme quā ꝯsequitur illa priuatio:⁊ tñ mā adhuc remanebit priuata illa forma priuatōe alia ꝯñte aliā formaz ⁊c.

ℭ Existente quodam diuino optimo ⁊ appetibili: Aliud quidem contrarium esse ipsi dicimus: Aliud autem est aptum natum appetere: ⁊ desiderare ipsum secundum ipsius naturam ⁊c. Textu com. LXXXI. Q.ō. XXVII.

Querit hic vtrū materia appetat formaz. vr̄ p^o q̄ n̄:qꝛ aut appeteret eā appetitu nāli aut appetitu aiali. Nō appetitu naturali:qꝛ iste ꝯsequitur formaz naturalē:vt appetit^9 nālis ipsi^9 grauis ad vbi deorsū:nec appetitu aiali:qꝛ appetit^9 aialis nō ē nisi i aialib^9. sic̄ ē alis in nālibus. ℭ Itē 2° sicut se hz forma ad materiaz sic se hz materia ad formam p ꝯuenientez sīlitudinem. Sz forma non appetit materiam. g̃ nec eꝯ. ℭ Item 3° si mā appeteret formā. aut hoc esset:qꝛ sil intēderet plures formas hr̄e:⁊ sic intenderet ⁊ appeteret impossibile: aut quia caret omni forma:⁊ sic est impossibile. vt pꝫ ex dictis: aut quia esset fastidita dicta forma quam habet ⁊ hoc est inconueniens: quia nullum perfectibile est fastiditum sua perfectione. quare ⁊c.

ℭ Oppo^m argr̄ auctē Ari. i. lr̄a. ⁊ auctē Cōmen. ibidez.

Intelligēdū est q̄ duplex est appetitus. sicut dicit Commē. in cōmento hui^9 p̄tis. Est.n. appetit^9 nālis ⁊ est appetit^9 aialis. Appetit^9 nālis est iclinatio ꝯñs nām rei ad aliquā pfectionē ipsi^9 sicut graue dr̄ appetere esse deorsum:eo q̄ q̄dam aptitudinē ⁊ iclinationē hꝫ ad eē deorsum tanq̄ ad suā pfectionē naturalē. sīlr̄ ē ⁊ i aliis. Appetit^9 tñ aialis aliqñ sumit p actu: aliqñ p po^a. Actus aūt q̄ dr̄ appetitus aialis ē iclinatio ꝯñs cognitionē exñtē in aiali qua cognoscit aliq̄d esse bonū vel malū:cū.n. aial aliq̄d iudicat sibi esse bonū ⁊ ꝯueniēs:statim iclinat ad ꝓsequēdūz illōz ⁊ mouetur ad ꝓsequendum illud nisi aliq̄d ꝓhibeat. Cū aūt iudicat esse malū statim iclinat ad fugiendū ⁊ euitādō illud:⁊ hmōi cognitiones sequētes cognitionē sensitiuā vocant passiones. Appetit^9 autē aialis fm q̄ dicit potētiā est virtus naturalis aie q̄ recipit hmōi inclinationē seu passionē:cui^9 subdiuisionez relinquo ad p̄sens: quia pertinet ad 3^m de anima:⁊ ad 1^m ethicoꝝ ⁊ 6^m.

ℭ Tūc dico ad q̄onē tria. P̄io q̄ materia p̄ia appetit formaz:qꝛ vnūq̄doꝗ ꝓfectibile appetit suā ꝑfectionē:pfectio.n. vniuscuiusꝗ ē ei^9 bonū:vnūq̄doꝗ aūt appetit suū bonū. vt pꝫ p̄io ⁊.io. ethi. sꝫ materia est q̄d pfectibile ⁊ ei^9 pfectio est forma vt mānifestū est. q̄re ⁊c. ℭ 2° dico q̄ materia n̄ appetit formaz appetitu aiali:qꝛ n̄ cognoscit formā. tūc.n. oīa nālia nālia cognoscerēt:qō ē ridiculum: Et ex h̄ sillogiza. ℭ Tertio dico q̄ mā appetit formā appetitu nāli:qꝛ qō appetit aliq̄d ⁊ ñ appetit illō appetitu aiali appetit illō appetitu nāli:ꝓpt̄ si illud appetēs sit res nālis aut mā:sꝫ mā appetit formam vt ostensum ē. ⁊ nō appetit eā appetitu aiali. vt iā ꝓbatū ē. quare ⁊c.

ℭ D. illō qō p suā naturā ꝓncipalr̄ iclinat ad aliq̄d tanq̄ ad suā pfectionem appetit illud appetitu nāli:sed mā est hmōi respectu forme. vt pꝫ ex dictis. i. p̄a. n. est de se ens i pura potētia passiua ad formaz:⁊ sic ē pfectibilis p eā. q̄re ⁊c. ℭ Sꝫ aliq̄s dubitaret ꝯ demōstratōez p̄me ꝯclusionis:qꝛ si mā appeteret formaz:⁊ eo q̄ est perfectibilis p ipsaz tūc cū ipsa nō solū hēat vt sit perfectibilis qñ actu mouet ad formā:sed ēt anq̄ moueat ad formā non solū appetit formā cū mouet ad eam:sed ēt anq̄ moueat ad eā: hoc aūt videt esse ꝯ vnū dcm̄ cōmētatoris:qꝛ dicit q̄ appetitus materie ad formā est illud qō hꝫ mā de motu ad formā:mō materia nihil habꝫ de motu ad formā nisi cū actu mouet ad eā. igit solū appetit formā dū actu mouet ad eā:qō nō esset si appeteret formā:eo q̄ est pfectibilis per eā. q̄re ⁊c. ℭ Iēc querit an appetit^9 māe ad formā sit idē cū ei^9 potētia ad eā aut q̄d aliud ab eā. ℭ Ad p̄mō dico q̄ mā nō solū appetit formā cū actualiter mouet ad eā:sꝫ ēt anq̄ actualiter mouet ad eā:eo q̄ tunc ē impfecta ⁊ apta pfici. ℭ Et ad dcm̄ ꝯmētatoris dico q̄ posset dupl̄r intelligi. Uno mō q̄ appetitus materie ad formā sit illud qō hꝫ mā de motu ad formā. i. aliq̄ pars motus ad formā:⁊ sic esset verū q̄ tūc solū appeteret formaz cū moueret actu ad eā. Alio modo pōt intelligi sic q̄ appetitus māe est illud qō hꝫ mā ⁊c. i. quedam idoneitas ⁊ quedā ordinatio māe ad formaz:que est principiū quodāmodo mot^9 naturalis ad ipsaz formā inq̄tū sine tali idoneitate mot^9 māe ad formā non esset nālis:⁊ sic ē verū:⁊ istā idoneitatē habet mā anteq̄ actu moueat ad formā. Uel aliter pōt dici. s. q̄ ꝯmētator intelligit de mā vt est accepta in loco ꝓpinquo gn̄atōis alicuius forme. tūc.n. appetit illā determinate:⁊ iste appetitus est aliq̄d istius motus ad istā formā. ℭ Ad aliō dico q̄ appetit^9 māe ad formā nō est oīno aliō ab ipsa ei^9 potētia:sꝫ forte differt fm rōnē ⁊ modū:qꝛ dr̄ potētia māe respcū potētie actiue agētis:⁊ dr̄ appetit^9 rōne q̄ est ad formā tanq̄ ad suū bonū: ad formā dico vt est in po^a actiua agentis.

Ad p̄mū argumentuz dico q̄ mā appetit formā appetitu nāli:sed iste non solum ꝯsequit formā:sꝫ quācūꝗ nām iclinatā ad pfectiōez:verū est q̄ in entib^9 actu appetit^9 nālis hā ꝯsequit ipsā formā:sꝫ in entib^9 potētialib^9 sicut est itells possibilis ⁊ mā p^a hñ ꝯsequit ipsaz nāz pfectibilē. ℭ Ad 2^m dico q̄ sīle est in h̄:qꝛ sicut forma nō existit sine mā:forma dico que nata est vniri māe:imo sepatio ei^9 a mā ē sua corruptio: sic mā nō pōt eē sine forma. vt dcm̄ fuit p̄ri^9:sed dissimile est in hoc q̄ mā nō est pfectio dās esse forme:sicut ipsa forma est perfectio dans esse māe. ℭ Ad 3^m dico q̄ nō est sufficiēs diuisio:qꝛ ipsa mā appetit formā p tanto:qꝛ ens in potētia est pfectibile per eaz:quātūcūꝗ.n. mā sit actu sub aliqua forma non remouetur ꝓpter hoc ab ea quin ipsa sit q̄tū est de se in po^a ad alias quibus nata est pfici. ⁊ iō eas appetit vt formalr̄ pficiat eis. ℭ Sꝫ aliq̄s forte rōnabilr̄ dubitāt cū forma hoīs sit forma pfectissima qua nata est pficere māz vt supponāt q̄re mā existens sub forma hoīs appetit alias formas. ℭ Et dōm q̄ lꝫ forma hoīs sit perfectissima formaꝝ mālium:qꝛ tñ ipsa nō dat māe oīa eē substātialia que sunt ab aliis formis mālibus ⁊ ipsa mā non pōt stare ꝑpetuo sub forma humana. iō ad hoc mā hꝫ aptitudinē ad alias ⁊ eas appetit appetitu naturali. Melius enīz est ipsam successiue esse sub formis omnib^9 q̄ solū esse sub forma humana. In omnibus autē natura desiderat qō melius est. vt Aristote. dicit in secūdo de generatione. Si igitur esset possibile māz esse perpetuo sub forma hoīs:forte non appeteret esse sub aliis:sꝫ quia hoc nō est possibile. ideo relinquitur in materia appetitus sub vna forma humana

T. c. 59.

appetitus ad alias formas. Questio. XXVIII.

Circa cōmentū huiꝰ ptis q̄ritur vnū. Utrū priuatio sit cā appetitꝰ m̄āe ad formā. Et arguī pmo q nō: q2 nō ens nō est cā entis: s3 priuatio est non ens: appetitus autē est aliqd ens vt manifestū est. q̄re rc. ¶ Itē 2° appetitus ipsius materie ad formā est naturalis iclinatio ipsiꝰ materie ad formā. vt pꝰ dcm̄ est: mō priuatio non est cā talis iclinationis ad formā: q2 cū aduentente forma corrum paf priuatio ipsa vtiq3 priuatio eēt cā iclinationis ad suā3 corruptionē: qd vr̄ iconueniēs. ¶ Itē 3° aut eēt cā materialis aut efficiēs aut finalis aut formalis. Nō cā materialis: q2 ipa subā materie est huiꝰ cā materialis. vt p3 ex dictis: nec cā formalis: q2 forme non est forma 7 ipse appetitus materie est q̄dā forma saltem accn̄talis. Nec ēt est efficiēs: q2 non ens non efficit aliqd. oē. n. efficiens est mouens. vt p3 in pmo de gn̄atione. semper aūt existimabif spēs aliqua mouens. in 3° huius: nec cā finalis. s. q2 finis est qd bonum priuatio aūt nō est qd bonum cū opponaf diuino optimo 7 appetibili. vt p3 hic: 7 sic nō est pp finem bonū. q̄re rc. ¶ Item 4° materia appetit formā fm ipsius naturā. vt Arist. dicit in lr̄a. S3 priuatio non est natura ipsius materie. vt manifestum est: quare materia non appetit formam fm priuationem.

T. c. 55.
T. c. 18.

Com. 81.

Oppositū arguif auctoritate cōmētatoris: qui dic q priuatio exn̄s in mā est cā desiderij naturalis qd h3 materia ad formam. Et istud vr̄ sentire Ari. in lr̄a vbi dicit q mā non appetit sui ipsius spēm pp non esse indigens. ergo vult q non indigentia est causa non appetendi: 7 sic per oppositū indigentia ē causa appetendi: q2 sicut negatio est causa negationis 7 affirmatio est causa affirmationis. primo posteriorum: indigentia autem est idem quod priuatio. quare rc.

T. c. 81.

Intelligēdum est q duplex ē modus cause q̄tū ad ppositū3 spectat: q̄da3. n. est cā principalis: 7 q̄dam est causa dispositiua: 7 diuersitas hec reducif ad illam distinctionem: q quedā est causa prior 7 quedam posterior quam ponit Arist. 2° huius. 7 5. metaphy. causa. n. principalis est causa prior 7 causa dispositiua est causa magis posterior.

T. c. 32.
T. co. 3.

¶ Tūc dico ad q̄nē duo. Primo q priuatio nō est cā principalis appetitꝰ materie ad formā: q2 illd qd non ē pfectibile p formā non est principalis cā subiectiua appetitꝰ materie ad formā. hec ē maifesta. nā pncipalis cā subiectiua appetitꝰ materie ē illd qd recipit illā forma3 tāq3 suā pfectionē: s3 ista priuatio nō pficif p forma3. vt manifestū est. quare rc. ¶ Scdō dico q priuatio est cā dispositiua appetitus materie ad forma3: q2 illud qd necessario req̄rif in materia ad hoc vt appetat formā 7 n̄ est cā principalis ipsiꝰ appetitꝰ vr̄ esse cā dispositiua. S3 priuatio necessario req̄rif in materia ad hoc q appetat formā. nūq̄. n. mā appeteret pprie formā nisi careret ea saltē appetitu: q̄ sit principiū motꝰ ad formā. Nā mā n̄ mouef ad formā quā h3. vt maīfestū est. 7 dicit phs primo de gn̄atiōe. q̄re rc. Est ḡ itentio Aristo. circa hoc q materia priuata aliq̄ forma appetit illā vt pficiaf p ea3: non q ipsa priuatio appetat formā: q2 nihil appetit sui ipsiꝰ corruptione3: priuatio aūt corrumpif p̄nte forma: sed ipsa materia subiecta priuationi ē q appetit formā.

T. c. 55.

Ad primā rōnē dico q nō ens non est pricipalis cā entis: s3 nō ens pōt eē cā dispositiua alicuius entis: vel cā sine qua non. Et cū dr̄ q priuatio ē non ens: dico q ipsa nō est ens positiuū: cū bene ē ens priuatiuū: priuationes. n. 7 negationes entia dicūꝰ 8° meta. ¶ Ad 2m dico q priuatio bn̄ est cā disponens mā3 ad iclinatione3 nāle3 ad formā: 7 ista iclinatio non est destructio priuationis: s3 bn̄ vez est q ista iclinatio est ad aliqd ad qd ɔsequif remotio priuationis. s. ad formā. vn̄ bn̄ ɔcedēdū est q priuatio disponit mām ad iclinationē ad suā corruptionē: s3 forte non p se: s3 p accn̄s. accidit. n. forme q sit corruptio vel q eā seq̄tur corruptio priuationis, pūc priuatio disponit ad ciꝰ appetitū. ¶ Ad 3m dico q est cā malis dispositiua: n̄ pncipalis: 7 hoc nō est iconueniens. ¶ Ad 4m silr̄ pt dici q mā appetit fm sui nām pncipalr̄: s3 dispositiue p priuationē: vl dico q i illo vbo Aristo. ly. ipsiꝰ non refert nām māe s3 priuationē. cū . n. dixisset q ē qdā diuū optimū 7 appetibile. Subdit aliud qd ɔ̄riū ipsi esse dicimꝰ. s. priuationē. aliō aūt aptū natū desiderare fm ipsiꝰ nām. s. fm nām ipsiꝰ priuationis. S3 sine dubio credo q meliꝰ est ly. ipsius referat materia3: tū q2 priuatio pprie nec est nā nec bn̄s naturā: tu3 q2 meliꝰ est Ari. ponere cām pncipalem appetitus materie ad formā q̄ dispositiuā: s3 de hoc non est magna vis facieda: dūmō b̄ sit declaratū q priuatio aliq̄lr h̄eat ingressum in gn̄atione: vt dicit Cōmenta. 7 sit aliqualr cā rc.

T. c. 54.

Cō. 81.

T. c. 82.

¶ Corrumpitur autem 7 fit: est quidem vt sic: est autem vt non: secundum quidem eni3 quod est in quo secundum se corrumpitur: quod eni3 corrumpitur in hoc est priuatio: inquantum autem secundum potentiam non per se: sed incorruptibilem 7 ingenitam necesse est esse ipa3. rc. Tex. com. LXXXII. Q̄ō. XXIX.

Hic q̄rif vtrū materia pria sit p se corruptibil 7 gn̄abil. Et arguif pmo q sic: q2 illō qd est pa compositi p se gn̄abilis 7 corruptibilis ē p se gn̄abile 7 corruptibile. hec vr̄ eē maifesta. S3 mā pma ē hmōi. ḡ rc. ¶ Itē 2° illud p qd alia sit gn̄abilia 7 corruptibilia est p se gn̄abile 7 corruptibile. nā pp qd vnūqdq3 tale 7 illō magis. primo posterioz: s3 p materiam alia sūt gn̄abilia 7 corruptibilia. vt p3 in isto. pmo 7 7° metaph. q̄re rc. ¶ Itē 3° sicut se h3 subz alterationis ad alterationē sic se h3 subm gn̄ationis ad gn̄ationē p ɔuenietē silitudinē: s3 subm alterationis est alterabile vt oēs ɔcedūt. q̄re rc. ¶ Itē 4° auctoritate cōmētatoris i primo huiꝰ caplo. sic igif nos dicamꝰ. vbi sic dicit. In forma te qd fit hō est aliqd qd recipit formam hois: 7 est illud qd in rei veritate dicitur generari. Constat autem q illud recipiens formam hominis est ipsa materia prima. ergo prima materia in rei veritate dicitur generari.

Oppositū arguif auctoritate Arist. in ista pte. Dōz breuiter q materia pma nō est gn̄abilis p se: qd pbaf rōne Arist. in lr̄a. vt eam deducit Cōmentator. Nā si mā pma p se gn̄aref: tūc anq̄ materia pria eēt gn̄ata: ipa esset: qd est impole. Et p3 ɔn̄tia. nā si materia pria gn̄af ipsa gn̄abif ex mā pma. Mā. n. pma est pmū subz ex quo fit aliqd cū isti: mō materia pma oiu3 gn̄abiliū ē vna nūero. vt dicit Cōmen. 7 Arist. igif materia pma ex q̄ gn̄abif mā pma erit vna numero cū materia q̄ gn̄abif. Oē āt qd est penitꝰ vnū nūero cū3 illo ex quo gn̄af est anq̄ sit gn̄atū: cū illud ex quo aliqd gn̄af sit anteq̄ sit gn̄atū illō. ¶ Et ɔfirmatur ista ratio remouendo quandā cauillationem. Nā si hec ps materia signata gn̄aretur. tunc oporteret eā gn̄ari ex aliqua materia. tūc aūt illa materia p̄exn̄s esset penitꝰ vna nūero cum illa q̄ gn̄af aut alia. Si eadē penitus. tūc illa mā q̄ ponif gn̄ari fuit materia anq̄ fuerit gn̄ata. Si vō materia q̄ gn̄af ex hac portiōe mā non sit penitus eadem

nūcro cū illa ꝑcrīe:ſ3 alia ſequunt duo ipoſſibilia. Pri mo q̄ due mãe nūcro ſīl erūt in vno loco.Illa q̄ gñatur ⁊ ea q̄ qua ponit̄ generari:qḋ eſt oio ipoſſibile. Aliud ē q̄ materia q̄ ponit̄ fieri ex materia ꝑcedente reciperet in illa mã:illud enī3 qḋ generat̄ ex aliquo recipit̄ in illo vel ꝑm ſe totū vel ꝑm aliquã ſui partē:ipoſſibile eſt aūt mã3 ꝑmã cū ſit ꝑmũ ſubm recipi in aliqua pte mãe:q2 tūc nō eſſet ꝑmũ ſubm. Item cum illud ex quo aliquid generat̄ ſit in potentia ad ipſum generatū:materia pre exiſtens erit in potentia ad mãm generandã:⁊ tunc cum potentia non.ſit niſi ad actum ſequit̄ q̄ mã generata ſit actus:qḋ eſt vnū impoſſibile manifeſtum.

Ad primum argumētū dico q̄ licet ꝑma mã ſit pars ꝯpoſiti gñabilis:nō ſeqt̄ q̄ per ſe corrūpat:ſed per acciden̄ ⁊ ꝑpter ꝑ3 q̄ in ea aliquid corrūpit̄. vt ſi diceret̄ doliu3 accreſcere:q2 aliqḋ vinū accreſcit in ipſo vt exēplificat cōmētator. ℭ Ad 2ᵐ dico q̄ illud per qḋ alia ſunt generabilia ⁊ corrupti bilia formaliter bene d3 eē generabile ⁊ corruptibile.ſ.ꝑm cōpoſitū vel forma:per mã3 aūt alia nō ſunt generabilia neq̄ corruptibilia formaliter ſed ſolū ſubiectiue. ℭ Ad 3ᵐ dico q̄ ſubm alterationis eſt alterabile.i.alterationi ſubiicibile:ſed nō per alteratione acquiſibile:ſilr autem ſubm generationis eſt generabile.i.generatiōi ſubiicibi le:ſed non per generatione acquiſibile. ℭ Et ēt ſic intel ligēdū eſt dictū Cōmētatoris q̄ mã recipiens formã eſt illud qḋ in rei veritate generari dicit̄.i.gñationi ſubici. nō aūt generari id eſt terminare gñationē. Quid aūt eſt illud qḋ ꝑ ſe ⁊ ꝑmo terminat gñationē indrendū eſt.

ℭ Finitis qōnib⁹ Joānis Jandoni ſuper ꝑmū librū phy ſicorum.incipiunt queſtiones eiuſdem ſuper ſcdm.

ℭ Eſt igitur natura principium alicuius:⁊ cau ſa mouendi ⁊ quieſcendi in eo in quo eſt primū ⁊ per ſe ⁊ non ſecundum accidens ⁊c̄.

Tex.cōmē.III. Queſtio. Prima.

Queritur hic verū diffinitio nãe ſit bona. ℭ Et ꝓbatur pri mo q̄ nō.q2 abſolutū non d3 diffiniri per reſpectiuū cū diffinitio debeat eſſe ex prio ribus:reſpectiuū aūt nō eſt prius abſolu to:immo eſt poſteri⁹:ſed nã eſt quid abſo lutum.ſ.forma ⁊ mã. Principium autē eſt qḋ reſpectiuū cum dicatur ad ꝑncipiatum. quare ⁊c̄. ℭ Item 2° quan docūq̄ inferius ꝯiungit̄ imediate ſuo ſuperiori ē nugatio. vt dicendo aīal hō:ſicut p3 videri in ꝑmo elencoꝝ:ſ3 ſic eſt in iſta diffinitiōe.q2 dicit̄ ibi ꝑncipiū ⁊ cauſa. cauſa eſt quid inferius ad ꝑncipiū.Omnis enī cauſa eſt ꝑncipium ſed non cōuertit̄.5.meta.ca° de ꝑncipio.igit̄ in iſta diffi nitione eſt nugatio ⁊ talis diffinitio non eſt bona.6.top. quare ⁊c̄. ℭ Itē 3° idē non eſt ꝑncipiū ⁊ cauſa oppoſito ru3. Idē enī3 inquantū idē nō eſt natū niſi facere idē3 2° de generatiōe:ſed motus ⁊ quies ſunt oppoſita.5° ph⁹.ḡ nã non eſt ꝑncipiū motus ⁊ quietis. ℭ Ite3 4° oīs bōa diffinitio debet competere cuilibet cōtēto ſub diffinito. 6° top.ſed iſta diffinitio non cōpetit omni nãe:ꝓbatio primo q2 nã celi nō ē ꝑncipiū quietis cū ipſu3 celū perpe tuo moueat̄ 8° ph⁹.q̄re ⁊c̄. ℭ Itē 5° forma ſub qua gra ue mouet̄ eſt quedã nã vt manifeſtū eſt.⁊ ipſa nō eſt ꝑn cipiū mouēdi ⁊ quieſcēdi in eo in quo eſt.ſ.in ipſo graui: q2 ſi ſic tunc graue moueret ſeipſm cuius oppoſitum vult Ariſto.8.phy⁹.q2 hoc eſt ꝓpriū aīalū. ℭ Item 6° bona diffinitio nō d3 cōtinere aliqḋ ſuperfluū.6° topic.⁊ in pre dicabilib⁹.⁊ 1° poſte.ſed iſta diffinitio cōtinet aliquid ſuper fluum:q2 enī oē qḋ eſt ꝑmo tale ſit per ſe tale.vt p3 ꝑmo

T.c.8°.

T.c.53.

T.c.20.

T.c.83.

T.c.32.

poſteriorꝝ.videt̄ poſtq̄ dictū fuerit q̄ nã ē ꝑmū ꝑn^cipiū mo uendi ⁊ q̄ſcēdi q̄ ſuperflue ponat̄ per ſe:⁊ ſilr poſt ipm ꝑ ſe ſuperflue exprimit̄ ⁊ nō ꝑm accñs.quare ⁊c̄.

ℭ Oppoſitū arguit̄ auctoritate Ariſto.⁊ cōmentatoris.

Ad hoc eſt dōm q̄ iſta diffinio eſt bona cui⁹ oēs particule ꝯuenāt diffinito:⁊ ꝑ ipam notificat̄ diſtincte ipm diffinitū:⁊ diſtinguitur ab oibus alijs.hanc recipio ꝓ manifeſta. Sed iſta diffō eſt bmōi. Primo q̄ ſit ꝑncipiū motus ⁊ quietis eius in eo in quo ē.ꝓbat Ariſto.q2 nãlia differūt a nō nãlib⁹.ſ.ab artifi cialib⁹ ꝑ ꝑncipiū mot⁹ ⁊ q̄etis exiſtēs in eis.artificialia. n.ꝑm q̄ artificialia ſunt nullū hñt ipetū mutatiōis innatū .i.nullū hñt ꝑncipiū motus extra in eis ſ3 q̄ artificialia ſunt:ſed nãlia ꝑm q̄ nãlia ſūt neceſſario habēt in ſeipſis principium aliqḋ motus ⁊ quietis.⁊ ſic nãlia differunt a non nãlib⁹ per principiu3 motus exiſtēs in eis.ſed nãlia ꝑm q̄ nãlia ſunt nō differūt a nō nãlib⁹ niſi per nãm:vt manifeſtū eſt.ergo ſequit̄ q̄ nã eſt ꝑncipiū mot⁹ ⁊ q̄etis in eo in quo ē.ſ.in q̄ eſt ipſa nã ⁊ ipſe mot⁹ ⁊ q̄es. Et poſ ſet h̄ declaratio ſic reduci ad ſillogiſmū.illud ꝑ qḋ nãlia ſ3 q̄ nãlia ſūt differūt a nō nãlib⁹ eſt ꝑn^cipiū mot⁹ in eo in q̄ eſt mot⁹ ⁊ quies. S3 nã eſt illud ꝑ qḋ nãlia ꝑm q̄ nãlia ſunt differūt a nō naturalibus.ſ.ab artificialibus:iſte ꝑmiſſe ſunt manifeſte cuilibet bene diſpoſito.q̄re ⁊c̄. ℭ Qḋ aūt nã ipſa ſit primū.i.ꝑncipale ꝑncipiū intrinſecum mot⁹ ⁊ quietis hoc nō multū declarat Ariſto.ſed pōt ſic videri. Cum enī3 in rebus nãlibus ſint aliqua ꝑncipia motuū ⁊ quietū inſtrumentalia ⁊ quedã ſecundaria.ſ.qualitates nãles que ſunt earū vtutes:⁊ quedã magis ꝑma ⁊ ꝑnci palia.ſ.ſubē ipſarū:neceſſe eſt q̄ nã vel ſit ꝑncipiū motus inſtrumētale ⁊ ſecūdariū:vel ꝑmū.i.ꝑncipale:ſed non ē dicendum q̄ nã ſit ꝑncipium intrinſecū motus ſolū ſecū darium ⁊ inſtrumētale:q2 res naturalis vt naturalis eſt: ꝑncipaliter ⁊ ꝑmo h3 eſſe ⁊ diſtinctione3 ab aliqn ꝑ nã3. Unū oio irrōnale eſſet q̄ natura eſſet ſolū ꝑncipiū inſtru mentale ⁊ ſecūdariū mouēdi ⁊ quieſcēdi. ergo relinquit̄ ipam eſſe ꝑmū.i.principale pricipiū:dico intrinſecū mo uendi ⁊ quieſcēdi. Et pōt ſic ordinari ſillogiſm⁹:ꝑncipiū mouēdi ⁊ quieſcēdi ſecūdariū ⁊ organicū ſolū:nō eſt ꝑn cipale ꝑncipium intrinſecū eſſendi ⁊ diſtinguēdi:ſed ipſa nã eſt ꝑncipiū intrinſecū ꝑncipale eſſendi ⁊ diſtinguendi nãlia a non nãlibus vt manifeſtū eſt.ḡ natura nō eſt ꝑn cipiū motus ſolum inſtrūale:relinquit̄ ergo q̄ ipſa ſit ꝑn cipale ⁊ ꝑmū hmōi ꝑncipiū. Ex h̄ aūt ſequit̄ q̄ ſit per ſe ⁊ nō ſ3 accidēs. ℭ Cōſiderandū tñ eſt q̄ iſte due parti cule.ſ.per ſe ⁊ non ꝑm accidens nō inutiliter ſubiungun tur poſt hanc particulã ꝑmū,na3 per eas euidentius no tificatur ipſa natura ⁊ magis diſtincte. Iſta enī partic la ꝑmū diſtinguit naturã a virtutib⁹ naturalib⁹ rei na turalis que ſolum ſunt ꝑncipia inſtrumentalia motuū vt grauitas in graui ⁊ leuitas in leui:⁊ calefactibilitas ī ca lefactibili.⁊ ſic de ceteris.⁊ hec particula per ſe d3 refer ri ad iſtam particula3 in eo in quo eſt vt ſit ſenſus q̄ ipſi nature per ſuam eſſentia3 cōpetit q̄ ipſa ſit in illo in quo eſt motus cuius ipſa eſt ꝑncipiū.⁊ in hoc diſtinguitur na tura a mouente violentante qḋ non eſt intrinſecum ei in quo eſt motus cuius eſt principiū:ſed extrinſecū.vt pa3 in 3° ethicorū.hec aūt particula.⁊ nō ꝑm accidens.licet cōprehēdatur ſatis in hoc qḋ eſt per ſe:nō tamen inutili ter exprimitur:q2 per eas expoſitione3 manifeſti⁹ ⁊ cui dentius diſtinguitur ipſa natura ab arte que quodāmo do eſt principium motus. Nã licet aliq̄ artes ſint aliquã do principia motuum in illis eiſdem ſuppoſitis in quib⁹ ſunt hmōi artes:tñ hoc eſt per accidens. verbi gratia. medicina aliquando eſt principium medicationis in ipſo

medico in quo est medicina: cum. s. ipse medicus ifirmus existens per suam artem medicatiuam seipsuz medicat: sed hoc sine dubio est oino per accidēs. Si n. arti medicatiue ꝯueniret per se ꝙ ipsa esset subiectiue in illo eodē in quo est motus cuius ipsa est ṗncipiū. tunc cum nunꝙ medicatiua ars sit pricipiū sanationis nisi in laborante: sanus enim non recipit motū medicationis: sequeret veiqȝ ꝙ medicus in quo ē ars subiectiue medicine semp eēt infirmus cum ipse medicaret: ꝛ ꝙ nunꝙ medicaret infirmum nisi seipsum: qd̄ est absurdū. hoc igitur contingit arti medicatiue per accidens. s. ꝙ ipsa sic in illo eodez in quo ē motus cuiꝰ ipsa est pricipiū. vt ergo euidentissime ostenderet differentia inter nam ꝛ artez. ideo Aristo. expressit ꝛ nō fm accidens supple ipsa natura est in illo in quo est motus. Et hoc est verissimū. nunꝙ enim natura solū per accidens est in illo in quo ipsa causat motuz: ita ꝙ contingat motū ꝛ naturaz que est eius ṗncipium oio separata esse: hoc enī est impossibile: ꝙ motus naturalis deorsum fit in aliquo in quo nullo mō est natura grauis que est principiū talis motus: quēadmodū est possibile ꝙ sanatio fit in aliquo subiecto in quo nullo mō est ipsa ars medicine q̄ ē principiū sanationis. Et ꝓpter hoc dic̄ Aristo. ꝙ hec separant aliquando abinuicem. s. subm in quo est ars ꝛ subiectum in quo recipitur motus cuiꝰ principium est ars ꝙ nō cōtingeret si per se essent coniuncta. Et cōmēta. dicit ibidē ꝙ artes innate sūt per se ꝛ primo agere in alia subiecta ab illis in q̄bus sunt: ꝛ sic sunt ṗncipia motuū in aliis. Et hoc intelligendum est de artibꝰ a quibus ꝓueniūt acta nō solū actiones. vt dicit Cōmē. ꝛ ideo nō valeret instantia de arte saltādi ꝛ de arte cantādi sine extrinsecis instrumētis: que videnṫ esse ṗncipia motuū in substantiis in quibus ipse sunt. ¶ Considerandū ē ꝙ hmōi artes a q̄bꝰ ꝓueniunt actiones ille non sunt ꝓprie ꝛ per se principia substātie motus: sed modi motꝰ vt per artem saltatiuā nō hȝ habēs eam facere ipm substantiam motus saltationis cuius forte signū ē: qꝛ etiaz sine arte aliqui saltāt: sed hȝ saltem modū motus vel saltē dispositiōez. s. ꝙ velociter saltet ꝛ p longū spatiū: aut ꝙ flectat tibias ꝛ erigat brachia ꝛ hmōi cōditiōes accidētalea. Et adhuc dato ꝙ tales artes cēnt ṗncipia aliq̄rum motuū: non tn̄ sunt ṗncipia ꝛ ṗncipalia pricipia eorū sed magis instrālia: ꝛ ideo nō sequeret ꝙ hmōi artes essent nature. Sic igiṫ patet bonitas diffinitiōis nature. ¶ Et est intelligendū vlterius fm Cōmē. ꝙ licet omnis nā sit principiū motus in eo in quo est. hoc tn̄ diuersimode est in diuersis rebus nālibus. Nā in aliquibꝰ. s. in alterabilibus simplicibus. s. in elementis q̄ dicunṫ simplicia per abnegationez mixtionis ṗncipiū alterationis ꝛ similr generatiōis est fm mām. i. ṗncipiū intrinsecū est pncipiū receptiuū seu passiuū ꝛ nō actiuū: nō enī inuenitur aliquod corpꝰ simplex quod altereṫ ex se. s. actiue vt ipse dicit: ꝛ multo minꝰ qd̄ generet se vel qd̄ habeat in seipso ṗncipiū actiuū sue generationis: qn aliter hoc aūt sit intelligendū queraṫ in questiōe de intrinsicitate mouentis naturalis: sed in rebus augmētantibus: ꝛ etiā in mobilibꝰ fm locū saltez aliquibus principiū intrinsecū motus est fm formā i. vt credo principiū actiuum istoꝝ motuū est intrinsecū mobili: ꝛ hoc spālr verꝝ est de motu augmētationis: animal enim ꝛ planta cōcediṫ habere virtutez ꝛ principiū actiuū sue augmētationis. vt pȝ in ṗmo d̄ generatione. ꝛ 2ᵒ de aia. Silr aial hȝ in se principiū actiuū sui motus localis ꝛ nō solū passiuū: in tātū ꝙ ex hoc dr̄ mouere seipm. Sed verū graue inaiatuz ꝛ leue similiter habēt in se ṗncipiū actiuū sui motus localis: ꝛ si sic verū actiuū per se aut solū per accidēs. hoc ē valde magnū ꝛ difficile dubiū: sed de hoc alias videbiṫ: si deo placuerit.

[Margin: T.c.3. — Com.3. — Com.ꝑ. — T.c.34 — T.c.37.]

¶ Silr dicit Cōmētator. aialia ꝛ plāte habēt ṗncipiuz actiuū quarūdam alterationū intrinsecū: sicut est de illis que accidūt aialibus ex eis que cōtingūt corporibus eorundē: ꝛ forte itelligit Cōmē. ꝙ aliquando species aliq̄rꝝ recepte in organis corporalibus aialis faciūt aliq̄s alterationes in ipso aiali: sicut hȝ videri in de causis motus aialiū. Et cōtingit etiaz ꝙ cū aliqd̄ extrinsecū alterauerit ptes exteriores corporis aialis vt aer calidus aut frigidus. ille partes alterate alterant alias iteriores: sed hic motus nō esset ꝓprius aialibus: qꝛ in elementis pōt cōtingere: vt ꝙ vna pars aque calefacte calefaciat aliā. Et sic in diuersis ipa nā diuersimode ē ṗnᵐ itrīsecū motus: ꝛ dr̄ nā nō oio vniuoce ṗnᵐ: i oibus tn̄ in descriptionibꝰ nō pōt quis facere plus isto. s. Aris. vt dicit Cōmē. ita ꝙ q̄uis nā non dicatur nō vniuoce ꝛ vniformiter de oibus naturis: tn̄ Ari. dedit ita bonā descriptionē cōem de ipsa ꝙ nullus pōt ponere meliorem.

Tunc ad rationes.

Ad ṗmā cū dr̄. absolutū ꝛc. Dico ꝙ illō qd̄ est penitus absolutū: ꝛ quātū ad suā essentiā ꝛ q̄tum ad rationē subiecti qua intelligiṫ ꝛ significat: nō oȝ diffiniri per respectū: sed qd̄ est absolutuz fm illud qd̄ est: tn̄ intelligiṫ ꝛ significaṫ sub aliqua habitudine seu respectu pōt diffiniri per illū respectum: ꝛ sic est in ꝓposito. nam licet natura fm sui essentiā sic qd̄dā absolutū. s. materia ꝛ forma subalis: tn̄ hoc nomen natura significaṫ ꝛ intelligiṫ in respectu ꝛ in hitudine ad motū ꝛ q̄etē: ꝛ iste respectus seu hitudo exprimiṫ ꝑ ꝑb̄ ꝙ dr̄ ṗnᵐ ꝛ cā mouēdi ꝛc.

¶ Ad 2ᵐ pōt dici ꝙ si inferius imediate addaṫ supiori inutiliter sic est nugatio: aliter non: modo sic non est hic: qꝛ diciṫ principium ꝛ causa ad significandū ꝙ non eodē modo sed diuersis modis ipsa natura est principium ꝛ causa motus in diuersis rebꝰ naturalibus: sicut patet ex predictis a Commētatore sumptis.

¶ Ad 3ᵐ dicūt aliq̄ ꝙ idē nō ē cā oppositoꝝ eodē mō ꝛ eque principalr: sed diuersimode pōt esse ꝛ vnius principaliter ꝛ alterius secūdario. i. mediate ṗmo: ꝛ sic est in ꝓposito: natura enim est principiū motꝰ magis pricipaliter ꝛ ṗmo: sed ipsius q̄etis nō ita principalr sed mediate motu. ¶ Sed hoc videṫ repugnare diffinitiōi q̄tū ad illam particulā ṗmū: illa enī videṫ determinare totū hō. s. principiū ꝛ causa mouendi ꝛ q̄escēdi. Nisi quis diceret ꝙ nā hō est primū. i. principale pricipiū q̄etis per respectū ad qualitates seu virtutes accidentales ipsiꝰ mobilis que nō sunt pricipalia principia motꝰ ꝛ quietis. Sȝ nō est dio primū principiū per priuationē motus mediū. Et sic diceret ꝙ lȝ nā non sit primum principium quietis eq̄ primo ꝛ principaliter sicut motus: tn̄ ipsa ē primaz. i. principale principium q̄etis respectu v̄tutuz naturaliuz accidentalium: ita. s. ꝙ priꝰ ꝛ principaliꝰ est principium q̄etis q̄ sint hmōi v̄tutes ꝛ hoc sufficit ꝛc. Aliter pōt dici: cū diciṫ vnū ꝛ idē nō est principium oppositoꝝ. Uerꝝ est principiuz actiuuz p se ꝛ imediatum ṗcipue in subiecto eodē mō disposito: sed idem pōt esse principiuz receptiuuz oppositoꝝ successiue recipiēs ea: ꝛ mō sic ē intelligēdū dictō: ꝙ natura ē pricipiuz receptiuū motꝰ ꝛ quietis: ita tn̄ ꝙ ista non recipit simul sed successiue: q̄uis simul habeat aptitudines ad motū ꝛ quietē. ¶ Aliter dicunt aliq̄ ꝙ duplex est quies. Una est quies in termino a quo: ista bene opponiṫ motui: ꝛ sic nō intelligiṫ ꝙ eadē nā sit principium motus ꝛ quietis vt nā que est principiū motus a sursum in deorsum nō est principiū ꝛ per se principium quiescēdi sursuz. silr aūt ꝛ in aliis. Alia est quies in termino ad quē: ꝛ ista nō diciṫ opponi motui: sed est

perfectio motus aut cōsequens ipsam perfectionē motus. vt habet videri in 5° huius. ꝛ sic natura eadē ē principium motus ꝛ quietis. naꝫ eadē est nā qua graue mouet deorsuꝫ dū est sursuꝫ ꝛ pricipiū quo quiescit deorsum dū est in loco deorsum. similiter aūt ꝛ in aliis.

Ad 4ᵐ dicunt aliq ꝙ ista diffinitio dꝫ intelligi in his que mouent ꝛ quiescunt: vn̄ sic est intelligēda: nā est principium motus ꝛ quietis existēs in eo in quo est motus et quies ꝛc̄. In illis aūt que solum mouent nā est principiū motus soliū. Corpus aūt celeste soliū mouet ꝛ nō qescit. quare ꝛc̄. nec est irrōnabile ꝙ aliter diffiniatur nā celi ꝙ nā istoꝝ inferioꝝ. qꝛ nā ē non dicitur vniuoce de ista ꝛ de illa: sed equiuoce vel analogice. Nam corruptibili ꝛ incorruptibili substātie nō ē aliquid cōe oio vniuocū. vt

T.c.26. pꝫ in. 10. meta. Aliter dicūt aliqui ꝙ in ista diffinitiōe dꝫ accipi ꝛ pro vel: ita ꝙ nā sit principium ꝛ cā mouendi vel quiescēdi: ita tn̄ ꝙ per istā diffinitionē circunscribit quedā particula diffinitionis vna. Aliter pōt dici ꝙ nā celi hō est cā mouendi ꝛ quiescēdi: eo mō quo ꝯuenit quiescere ipsi celo: ꝙuis eni celū non quiescat quiete opposita motui locali de vno vbi ad aliud vbi: tn̄ quiescit quiete opposita motui locali de vno toto loco ad alium totū locū: nūꝙ eni totū celū mouet de vno toto loco ad alium totū locū distātē: sicut aīalia q̄ sunt hmōi mouen-

T.c.76 tur. Et forte ad istā intētionē dicit phs in. 8. h° ꝙ mouetur totū ꝛ quiescit oē. ꝛ hoc magis declarandū est in 6° Sed dicens quies est priuatio mot°. vn̄ nihil quiescit quiete opposita alicui motui: quo. s. motu nō est natū moueri illo motu: eo ꝙ priuatiue opposita nata sūt fieri circa idē: celuꝫ vero non est natū tali motu moueri. Et pōt dici ꝙ ꝙuis celū fm nām ꝓpriā qua celuꝫ est nō habeat moueri tali motu: tn̄ nō repugnat ei fm ꝙ corp°: qꝛ tunc repugnaret oi corpori. Cū ergo dicit ꝙ nihil quiescit aliqua quiete nisi illud qd̄ natū est moueri motu opposito illi quieti: posset dicere ꝙ verꝫ est vel cui nō repugnat moueri tali motu rōne sui generis. Nō soluꝫ. n. aliqd potest dici priuatuꝫ aliq qd̄ natuꝫ est hr̄e fm spēm ꝓpriā:

T.c.27. sed pōt dici priuatū aliquo qd̄ natū est hr̄e. i. qd̄ nō repugnat ei fꝫ sui gen°. vt docet Ari. 5. meta. ca° de priuatiōe. vt talpa dicit priuata oculis. qꝛ licet fm spēm propriam non sit nata habere oculos: tamen non repugnat ei rōe qua aīal. sīr aūt ꝛ in similibus. Et forte ista solutio debꝫ sufficere licet cōmuniter nō ponatur.

Ad 5ᵐ pōt dici ꝙ forma substātialis inanimati est principiū mot° in ipso graui: nō quidē actiuū per se: sed soliū passiuū seu receptiuū. Et ideo nō sequit ꝙ graue moueat seipsum ꝓprie: qꝛ qd̄ mouet seipsum localiter dꝫ esse diuisibile in per se mouens ꝛ per se motum. Utrum aūt hō simul stet cū eo ꝙ motum grauis deorsum sit nālis: queratur in q̄stione de intrinsicitate motoris nālis ad mobile.

T.c.32. Qꝫ aūt forma grauis sit principium mot° ipsi° receptiuum ꝛ nō actiuū per se hoc videt aperte dicere Arist. in 8° huius in fine illius capituli. Sꝫ accidit ꝛ hoc ab aliq mouēri. vbi aït loquens de grauibus ꝛ leuibus maīatis. qd̄ qdē igit nihil mouet ipsum seipsum: manifestum est. sed motus principiū hꝫ non mouendi nec faciendi sed patiendi. Utrum autem hoc verum sit ꝛ quomodo debꝫ inqri super 8ᵐ huius in questionibus de motore grauium ꝛ leuium inanimatorū. Est enim questio summe difficilis. ꝛ non est hic locus terminandi eam.

Ad 6ᵐ rōnem dōm ꝙ non est superfluū post istā particulā primā subdere per se ꝓpter cām pri° dictā. Naꝫ p istas particulas sic intellectas vt ex postea fuerunt manifestas ꝛ magis diffinicte manifestat ꝛ declarat essentia nāe: ꝛ sīr de illa particula ꝛ nō fm accñs. Iam ista particula primū. posset aliter exponi vel intelligi q̄ exposita fuerit supius: vt sit sensus: ꝙ nā est pricipiū mouēdi ꝛ descendi in eo in quo est: ita ꝙ pmo ꝛ imediate nō mediante alio motu causat motū ꝛ quietē in eo in quo est vel fm actū vel fm aptitudinē: ꝛ hoc dicit ad dirīꝫ motus quē nā nō pōt causare in aliquo alio ab eo in quo est vt graue cū mouet deorsuꝫ pt aliqd aliud mouere deorsuꝫ: sed nā ipsi° grauis nō erat pmo. i. imediate principiū illi° motus: sed mediante motu quē causat in illo in quo est: motus aūt quē pricipiat in illo in quo est causat ꝛ pricipiat imediate. i. nō mediante aliquo motu necessario ꝑcedente: ꝛ sic intelligendo diffinitionē haberet ꝙ nunꝙ aliqd corpus mouet aliud corpus nisi ipsuꝫ prius moueat. Si. n. aliqd corp° p sui nām prius moueret aliud corpus q̄ ipm moueret per suā nām. natura eius pri° ꝛ imediatius esset principiū motus in alio q̄ in illo in quo est qd̄ nō videt rōabile. De hoc tn̄ nō dico ad p̄ns determinationē. Alia etiā particula ꝛ nō fm accidēs. pōt aliter itelligi. Ad qd̄ cōsiderāduꝫ ꝙ per se aliqn̄ sumit ꝓprie ꝓ eo qd̄ est per sui essentiam. Aliqn̄ sumit magis large pro eo qd̄ distinguit ꝯ indeterminatū aut nō necessariū: ita ꝙ cōiter dicitur aliqd cōuenire alicui per se qd̄ determinate ꝛ necessario ei cōuenit. Unde ꝛ Ari. in primo posterioꝝ caplo. si igit demōstratiua scia. dicit ꝙ ea que sunt p accidens nō sunt necessaria: ꝛ sic necīa nō sunt p accñs p cōuersionē negatiue. q̄re relinquit oia necīa esse per se saltem cōiter ꝛ large. Ne igit qꝫs putaret ꝙ nā sit pn̄ᵐ ꝛc̄. per se fm ꝙ per se dicit idē qd̄ determinatū ꝛ necīū. ꝛ n̄ per se ꝓprie ꝛ per sui essentiā: iō subdidit phs ꝛ nō fꝫ accidens: in quo dat itelligere ꝙ nā est pricipiū mouēdi ꝛc̄. nō soluꝫ per se large ꝓut per se distinguit cōtra indeterminatum: sed per se vere ꝛ ꝓprie. s. per sui essentiā: ꝛ hoc est verissimū. Nā ipsa nā per sui essentiā imediate hoc hꝫ ꝙ sit apta nata eē principiuꝫ motus ꝛc̄. licet actu nō sit principiū mot° ꝛ quietis nisi mediantib° aliquibus naturalibus potentijs accidētalib° actiuis ꝛ passiuis saltē in istis inferioribus naturis. Utruꝫ āt natura mouēs celuꝫ moueat imediate per suā essentiā aut ꝑ virtutē: aut ꝑ cognitionē diuersaꝫ realr a sua sub̄a bene est inqrendū: sed hoc ad p̄ns nō discutio. Sufficit aūt nūc diffōnē nāe eē bonaꝫ ꝛ nullā nugationē nec superfluitatē cōmere: licꝫ particule posite in ea multum videant ꝓpīnque.

Tentare autem demonstrare naturam esse ridiculum est. Tex. commē. VI. Qō. II.

Queritur hic vtrū naturā esse pōt demōstrari. Et arguit pmo ꝙ sic. qꝛ illud qd̄ ē notuꝫ per aliud pōt demonstrari per aliud: hoc ē euidens: sed nām eē est notū per aliud. s. per esse naturalium rerū. Sicut eni cōpositū est notius simplicibus cōponentib° ipm: sic esse cōpositi notius est q̄ esse simpliciū partiū suarum. Unde cū natura sit quoddā principiū simplex ex quo res naturales componunt videt ꝙ notius sit esse rei naturalis q̄ esse nature. quare sequit ꝙ naturā esse pōt demonstrari. Etiā sicut natura cognoscitur p motū. vt pꝫ ex eius diffinitione sic naturā esse cognoscit per motū esse: ꝛ sic naturam esse pōt demōstrari. Itē 2° illud circa qd̄ contingit errare potest demōstrari: hoc videt esse nota de se: ꝛ habet pmo posterioꝝ. Sed circa hoc qd̄ est naturā esse aliqui errauerūt: negantes enim motū esse negauerunt naturā esse: cum natura sit principiū motus. q̄re ꝛc̄. Itē 3° si principium magis notum pōt demonstrari: principium minus notum potest demonstrari: sed principiuꝫ notius potest demonstrari: ꝙ principium primum cōplexuꝫ est

T.c.8. notissimũ omnium principiorum. vt pz 4° meta. ꝛ tamē Aris. in eodē q̄druplr ipsum demonstrat, cũ ostendat ipz ex necessarijs ꝛ veris ꝓpositionibus. Omnis autē sillogismus ex necessarijs est demonstratiuus. vt docet Aris. in p̄mo posterior. ca° si igitur demonstratiua sciētia ꝛc.

T.c.60. ℂ Itē nām esse pōt demōstrari. vt pz in p̄mo hui° mō

T.c.12. materia est natura: vt patet 2° huius. quare ꝛc.

ℂ Oppositum arguitur auctoritate Aristote. qui dicit q̄ tentare autem demonstrare ꝛc.

De questione intelligēdũ: q̄ aliq̄ ꝛ magni dicũt q̄ mltũ differt dicere aliqd nō posse demōstrari ꝛ debere demōstrari. Demōstrari. n. potest vt dicũt oē illd qd pōt cōcludi ex necessarijs p se ꝛ notiorib° s'tē demōstratiōe q. ℂ Item demōstrari pōt demonstratione ad ipossibile oē illd cui° opposito falso est aliqd notius in falsitate. Vñ cui oppositũ p̄mi cōplexi sit notius in sua falsitate oībus alijs falsis: quēadmodum ipm p̄mũ cōplexũ est notius in sua veritate oīb° alijs veris. idcirco oīa alia p̄ncipia cōplexa ab ipso p̄mo principio cōplexo pñt demonstrari demōstratiōe ad ipossibile. Illud aũt solũ oz demonstrari qd est ignotũ ꝛ dubiũ ꝛ h̄ pulchre docet lincoñ. in p̄rio poste. in p̄ncipio. vbi dicit. q̄ nō docet neq3 adiscit: nec per cōñs demōstrat: nisi illud qd cũ primo concipimus est nobis dubium vel apparet falsum. ℂ Tunc dicũt duo ad q̄ñē p̄mo q̄ nām eē pōt demōstrari: ꝛ demōstratiōe ostēsiua ꝛ demōstratiōe ad ipole. 2° q̄ nām eē non oz demōstrari. ℂ Primum ostendit ratione p̄tacta. q̄ nām eē pōt sillogizari ex ꝓpōnib° veris necessarijs ꝛ p se ꝛ notiorib°: vt si sic arguat: mot° est: sed mot° non pt esse nisi nā sit. q̄re nā est. Vel formet sic ꝛ melius. Si mot° est nā est: sed motus est. ḡ nā ē. maior notificabit sic. si p̄ncipiatũ a nā est ipsa nā est. hoc est euidens. Sed si motus est principiatũ a nā est: ꝓbatio. q̄ cum nā sit p̄ncipiũ motus: sequitur q̄ mot° est p̄ncipiatũ a natura. ꝛ sic si mot° ē principiatũ a nā ē. ḡ si motus est nā est. ℂ Itez entia nālia sunt sed nālia entia nō possunt esse nisi per nām. q̄re ꝛc. Et iste sunt demonstratōes ostēsiue. ℂ Itē ad ipossibile dupliciter. Primo sic. nā nō est sed si nā nō est: motus non est. q̄re motus nō est. ꝛ h̄ ē falsuz impossibile notius q̄ nām nō eē. ℂ Itē sic. supponēdo q̄ motus est: q̄ sensui bene disposito ꝛ sufficienter approp inquato ꝛ medio bñ disposito apparet mot°. Tūc arguit sic. natura nō est. hanc ponit aduersarius. Sed si nā nō est motus non ē. hec recipit ꝛ coassumit vt vera. ḡ mot° non ē. sed supponebat motũ esse. q̄re motus ē ꝛ non ē: qd est ꝯ p̄mā dignitatē. ℂ Scdm ostendit. q̄ illd cōplexũ non oz demōstrari qd non ē occultũ nec dubium nec apparet falsum terminis eius itellectis: hoc satis pz in p̄rio posterior: ꝛ p̄cipue auctoritate lincoñ. p̄allegata sed itellecto quid dicit noie nature ꝛ quid noie mot° non ē dubiũ nec occultũ nec apparet falsum nām eē ve manifestũ ē. q̄re ꝛc. ℂ Sed salua reuerentia sic dicētiuz ista oppositio videt mihi dubitabilis q̄tum ad p̄mā cōclusionē. s. q̄ nāz eē possit ve demonstrari. Quia i omni v'a demonstratione siue sit q: siue propter quid ambe p̄misse debēt eē notiores conclusione. sicut pz ex p̄mo posterior. aliter eni nō facerēt scire modo in rationib° predictis ambe p̄misse nō sunt notiores cōclusione. vt pz diligēter considerāti. Nā lz in p̄ria ratione p̄rima ꝓpositio forte sit notior. s. ista motus ē: tñ scda. s. ista mot° nō pt eē sine natura: non est notior q̄ nām esse: nec pōt ꝓbari nisi accipiendo aliquā minus notā q̄ nām esse vt si acciperet sic. Si p̄ncipiuz non ē p̄ncipiatũ non ē: sz natura ē principium motus: sine dubio ista videtur esse min° nota q̄ nāz eē vel saltē non magis nota. q̄re ꝛc. ℂ Et similiter instari pt ꝯtra duas rōnes ad ipossibile p̄inductas. Etiā contra scdam rationē cũ dicit si entia nālia sunt: si concederetur ista ē notior q̄ naturā eē: tamen alia non ē notior scilicet ista entia nālia non pñt eē sine nā vel nisi per nām: imo notius esse videt naturā esse q̄ ipsam esse principiuz naturaliũ vel saltez nō min° notũ. Et sic cum demonstratio debeat esse ex ambab° notiorib° conclusione demonstrāda. aliter eni non notificaret eam: videt q̄ nām esse non pōt ꝓpe predictis argumētationib° demōstrari. Et forte posset responderi ad hanc dubitationez q̄ sufficit demonstrationi vt sit ex notiorib° quo ad nāz: licet non semp sit ex prius notis nobis: sicut pz in demōstrationibus nālibus que sunt ꝓpter quid. i. per causas. iste eni non sunt ex prius notis quo ad nos: cũ effect° naturales sint notiores quo ad nos suis causis: vt pz in p̄mo huius. Modo ista ꝓpositio. si motus est: natura est. vel natura ē principiũ mot°: q̄uis non sit notior quo ad nos q̄ ista ꝓpositio natura est: tñ est notior quo ad naturam. q̄ motũ esse vel naturā eē p̄ncipiũ motus est causa finalis huius q̄ est naturā eē: ad hoc eni ordinat esse nature: vt motus sit vel vt ipsa sit p̄ncipiũ motus: ꝛ sic p̄dicte demonstrationes ꝓcedũt ex causa: ꝛ per cōñs ex notiorib° nature: ꝛ ideo sunt bone demōstrationes. ℂ Et ē aduertēdũ q̄ aliquid esse notius nobis vel quo ad nos dupliciter pōt itelligi. Vno mō q̄ cognitio eius p̄cedat in nobis cognitionē alterius via generationis. Et h̄ mō forte effectus naturales sũt pri° nobis noti. Alio mō dr aliquid nobis prius notum: q̄ eius cognitio prior ē via dignitatis ꝛ perfectionis q̄ cognitio alterius: ꝛ hoc mō cā est nobis p̄us nota suo causato. Vnde Cōmēta. in 2° de anima. ꝛ in p̄mo hui° dicit q̄ cognitio alicui° per suaz cām perfectior est q̄ per suā eēntiaz tantũ. Cũ ergo dicitur q̄ demonstratio dz esse ex notiorib° idest p̄us notis sit intelligit ex prius notis nobis: intelligendũ est altero modo p̄rioritatis. s. q̄ est ex talib° quorum cognitio p̄or est in nobis vel p̄oritate pfectionis vel generatiōis. Si igitur nām eē p̄ncipiũ motus est cā finalis eius qd ē nāz esse: tunc p̄dicti sillogismi possunt ꝯcedi esse demonstrationes ꝓpter quid: ꝛ si sic intelligitur p̄ma cōclusio concedimus eam. Si aũt nāz esse principium motus vel ipz motũ esse nullā causalitatē haberet super illud qd est naturam esse: tunc non bene video q̄liter isti sillogismi eēnt demōstratiui nisi quis diceret q̄ ad demonstrādũ occulta vel dubia bene oz vtrāq3 ꝓpositionē esse notiorē nobis. Sed ad demonstrādũ. i. ad ꝯfirmādum ea que sunt manifesta ꝛ non dubia nec occulta: sufficit vel vna ꝓpositione notiori. Declarata ergo sunt duo. p̄mo q̄ nām esse pōt demonstrari. 2° q̄ nō oz demōstrari. ℂ Et ē considerandũ ad pleniorē intellectũ hui° scde cōclusionis: q̄ aliquid docet demōstratiue duob° modis. Vno° p scripturam. Aliu mō per expressuz sermonē: ꝛ hoc pulchre dicit lincoñ. super p̄mo poste. Nō soluz voco doctrinā qd ab ore doctoris audimus: sed scripturā et loco doctoris accipio: ꝛ q̄uis vtrāq3 doctrinā oporteat discipulũ in mēte sua siue in aīa p̄cognoscere qd noīs passionis ꝛ subiecti: ꝛ q̄ est subiecti ꝛ dignitatis: tñ non semp est necesse nec cōueniens q̄ ipse doctor siue doceat verbo ꝛ sermōe siue scriptura p̄ordinet expresse vel prescribat quid nominis passionis vel subiecti. nec q̄ est subiecti vel dignitatis: vt q̄ ipse scribat vel dicat tale nomen significat talem passionē vel tale subiectum: ꝛ q̄ tale subiectum existit. Cum enim omnibus intellectu bene dispositis: notũ est significatum alicuius nominis vel esse alicui° subiecti vel dignitatis: superfluũ eēt illud p̄ordinare scribendo vel loquendo: vt q̄ aliqs p̄ordinaret quid significat

Cōm.
Cōm.

hoc nomen caliditas vel frigiditas: vel q ipsa caliditas sit: ꝛ sic de ceteris. mō intellectus sicut ꝛ natura nihil oꝫ facere ociosum: ꝛ ꝓpter hoc dicit lincoñ. super pmo posterioꝝ. caº de ꝓparatōe demonstrationū q mos ē pboꝝ ponere verba ad imitatōem nāe que non facit pluribus instrumentis qđ pōt facere vnico instrumēto. Sūr aūt ꝛ eadem rōne cum aliqđ cōplexū sic notū ꝛ manifestū est: terminis intellectis nō pōt esse dubiū nec apparere falsum. nō oꝫ doctor illius scie conari ꝛ laborare ad demōstrādū illud complexū. Et q vera sint ꝑdicta: manifeste docet Aris. in pmo poste. caº difficile aūt est cognoscere si scimus aut non. in ista particula. Quasdaꝫ eñ scientias nihil prohibet quedā eoꝝ despicere fm lecturaꝫ linconñ. Et vide q illā sententiā que posita est in solutione qōnis signauit Aris. in suo sermone cum dixit. tentare ꝛc. Tentare. n. solet esse respectu difficiliū que difficile est ꝛ laboriosum facere. vnde cū ipse nō dicat simplr q ridiculum est demonstrare nām esse sed tentare demōstrare: in hoc videt innuere q nām esse pōt demonstrari mō ꝑdicto: sed tamē ridiculū est tentare tanq̄ sit difficile ꝛ laboriosum demonstrare nām esse. Et hoc etiaꝫ significat lr̄a que sequitur: manifestū eni q hmōi reꝝ sunt multa. s. que mouētur ꝛ quiescunt. vnde siquis aliter tentet demonstrare naturā eē ipse ꝓcedet ex minus manifestis: ꝛ hoc ē contra rōnem: ꝛ per ꝯñs reprehensibile ꝛ derisibile: demonstrare enim manifesta per imanifesta non potētis est ꝛc.

¶ Ulterius cōsiderandū q hoīes inueniuntur dupliciter dispositi ꝛ idonei fm intellectū: quidā. n. bene sunt dispositi ꝛ idonei ad pħiam ꝛ isti recipiunt ꝓpositiones per se notas eo modo quo recipi debēt. s. sine rōcinatōe expssa. Aliq̄ vero sunt male dispositi fm intellectū vel ex nā vel ex cōsuetudine vel ex vtroq3 vel ex defectu exercitationis: ꝛ isti aliquando nō recipiūt bene propōnes per se veras ꝛ notas sed negāt eas aut petūt eas demonstrari: ꝛ tale genus hoīum nunq̄ pōt pħari. vt dicit Cōmē. hic. ꝛ apud tales vt eis satisfaciat vtit Aris. qnq3 q̄busdaꝫ deductionibꝰ ex ꝓpōnibꝰ famosioribꝰ vel simplr vel apud illos qui sic sunt dispositi: ꝛ hec est doctrina Cōmē. super 2º phys. capº dicendum igit primū. versus finem.

Com. 6.

Cō. 85.

Per predicta pꝫ ad rōes. ¶ Ad pmā cōcedo q nām eē pōt demōstrari mō ꝑdicto: sed nō oꝫ demōstrari ex intētōe ꝛ per se tāq̄ sit difficile ꝛ laboriosum. Unde sic intelligo q si aliquis vel sermone vel scripto pmitteret alicui discipulo bene idoneo ꝛ disposito docere pħiā nālem: ipse nō teneret in libro suo scribere demonstrationē ad demonstrādū istā conclusionē. s. nām esse: nec similiter si verbo doceret nō teneret exprimere talem demonstrationē. Si tñ aliquis minus bene dispositus vel male negaret naturā eē possꝫ ei demonstrari. ¶ Et per hoc pꝫ ad scđam rōnem.

¶ Ad 3ᵐ dico breuiter q pmū pncipiū non demonstratur aliqua vera demonstratione: sed solū demōstratiōe fm qd. s. elenchica seu redarguitiua q̄ ꝓcedit ex concessis ab aduersario ꝛ nullo mō ex vere notioribus nec simpliciter nec alicui. vt pꝫ ibidem: ꝛ cum dicitur q omnis sillogismus ex necessarijs est dēmōstratio: verꝫ ē ex necessarijs notioribus conclusione ꝛ non aliter.

¶ Ad 4ᵐ cū dicit nām esse ꝛc. pōt dici q ibi ē fallacia accidentis. Nā ipsi nāe extraneū est q sit natura respectu huius attributi quod ē demōstrari esse. Unde nunq̄ nā demonstrat sub ratione esse qua natura. sed sub rōe qua nā ꝛ hoc non est remotū q aliquid demonstret esse sub vna ratione speciali ꝛ nō sub alia cōi ꝛ vera ratiōe. Et est consimile argumētum vt si diceret: certum demonstratur esse vel aliqđ aliud aial certum esse non est notū: sed certum est aial. ergo animal demonstrat esse. Uel sic. deus demonstratur esse: sed deus est ens. ergo ens demonstratur esse: ꝛ si isto est melius exēplum: inquire melius.

¶ Dubitant aliqui q eadem via inuestigatur si ē ꝛ qđ est. vt Aristo. vult 6º metaph. Cōstat aūt q quid ē ipsiꝰ nature inuestigat. vt pꝫ in littera. Et pōt dici q eadē via demonstratiua ꝛ a priori inuestigat si est ꝛ quid est: sed nō est necesse si quid est inuestigat aliqua via nō demōstratiua q ꝓpter hoc demonstret si est sine ipm esse: nāc aūt ipsum quid est nāe non demonstrat ibi de natura. Quia ibi dicit Cōmē. q p sillogismos hypoteticos nullū ignotum declarat oino. s. demonstratione simplr: sed vtimur eis ad cōfirmādū aliqua manifesta p se supple bñ dispositis: que tñ idigēt modicula declaratiōe ꝓp non bñ vel minꝰ bñ dispositos. Nunc aūt Aris. ad inquirendūꝫ diffinitionē nāe vtit sillogismo quodā hypotetico: qđ pōt sic videri. Si nālia differūt a nō nālibus per principiū motus ꝛ quietis in eis: ꝛ natura est id per qđ nālia differūt a non naturalibus sequitur q natura est ꝛc.

T. c. 5.

¶ Uidetur autem natura ꝛ substantia eorū que natura sunt quod primū inest vnicuiq3 non formatum per se ipsum vt lectuli natura lignū: statue aūt es ꝛc. Tex. cō. VII. Qō II.

b

Ic querit vtrū materia ꝛ forma sint natura. ¶ Et arguit pmo de mā q nō sit natura. qꝛ qđ demonstrat esse ꝛ pōt ꝛ oꝫ demōstrari eē non est natura. hoc pꝫ ex ꝑcedenti qōne: sed mā demonstrat esse. vt pꝫ in pmo hꝰ. ꝛ in de substātia orbis. quare ꝛc. ¶ Item 2º qđ est in potentia ad nāꝫ non ē nā: sicut qđ ē in potētia aial non ē animal: sed materia ē in potētia ad naturā: ē enim ens potētia ex pmo huiꝰ. ꝛ 7º meta. quare ꝛc. ¶ Itē 3º qđ est in potētia ad ens ñ ē ens. ꝛ p ꝯñs non ē natura qꝛ natura oꝫ esse ens: sed materia ē in potentia ad ens: qꝛ ē in potentia ad esse: ens aūt ꝛ esse sunt idē. vt capitur ex 4. meta. q̄re ꝛc. ¶ Deinde 4º arguit de forma: q ipsa ñ sit natura. qꝛ qđ accidit nature non ē natura. hoc est euidēs: sꝫ forma accidit nature. s. materie cū possit ei adeē ꝛ abeē preter corruptionē subiecti. s. materie. quare ꝛc. ¶ Iteꝫ 5º si materia ꝛ forma ē natura. tūc vniꝰ rei naturalis erūt plures nature cū vniꝰ rei nālis sit mā ꝛ forma. vt pꝫ in pmo huiꝰ ꝛ 2º. Sed incōueniēs videt q vnius rei nālis sint plures nature sicut pluriū reꝝ naturaliū sit vna natura. qꝛ ē vna res naturalis eēt plures. q̄re ꝛc. ¶ Itē 6º qđ est ens absolutū non ē nā. qꝛ natura ē qđ respectiuꝫ cū sit pncipiū ꝛ cause: sed forma ē qđdā absolutū cū sit substātia: loquimur eniꝫ de forma subali. quare ꝛc.

T. c. 60.

T. c. 81.

T. c. 8.

T. c. 2[illegible]

T. c. 6.

T. c. 12.

¶ Oppositū arguit auctoritate Aris. in isto capitulo.

Ad questionem reducēdū ē ad memoriā. Quid sit materia pⁱ: ꝛ qđ forma substantialis ꝛ qđ natura: ꝛ qꝛ ista sunt satis nota parꝫ cuiā exercitatis adeo pertrāseo ꝛ dimitto istā descriptionem. ¶ Et dico ad questionē tria. Primo q mā est natura. 2º q forma est natura. 3º q forma magis. s. verꝰ ꝛ per prius est natura q̄ materia. ¶ Primum pōt ostēdi ratione quam ponit Aris. in littera: quam etiam posuerunt quidā antiquoꝝ. Quia sicut se habꝫ materia rei artificialis ad rem artificialem sic materia rei naturalis ad rem naturalem. Hec videt satis manifesta per cōuenientem similitudinē. Nā sicut in lectulo qui est res artificialis est aliquid aliud subiectum preter ipsam formaꝫ lectuli. ꝛ similiter in statua ꝛ in alijs rebus artificialibus: sic in aere ꝛ auro: ꝛ in alijs rebꝰ hmōi naturalibus videt esse aliquid aliud preter formam eorum. Sed materia rei

artificialis est substantia ipsius: vt lignum est substantia lectuli ⁊ natura. similiter aūt ⁊ in alijs. Qḋ ꝓbabāt antiquj ⁊ specialiter antiphon: per hoc signum. q: si lectulus cadit aut ponat in terram ⁊ per putrefactionē accipiat potentiam germinandi ⁊ generādi nō generabit lectulū sed lignū: ⁊ sic materia rei artificialis ē illud qḋ generat sibi simile: nō aūt eius formā: tale autem est natura ⁊ substantia rei: manifestū est igit̃ ꝙ materia rei artificialis est eius substantia seu natura: ⁊ per ꝯn̄s mā rei naturalis ē ipsius nā. ¶ Sed aduertendū ꝙ antiqui plus extenderunt istam rōnē q̄ deberent: q: per eam non solū putauerunt ꝙ mā rei naturalis sit natura ⁊ substantia: sed ꝙ sit tota substātia rei naturalis: quēadmodū enim mā rei artificialis est eius tota substantia ⁊ forma est accidēs inductum ab arte: sic putauerūt ꝙ ipsa mā esset tota substantia rei naturalis ⁊ oīa alia que sunt in re nāli essent dispositiones accidētales. Unde ignorauerunt formā substantialem ⁊ verā mām p̄mā que est ens de se pura potētia passiua. vt pz in diuersis locis phie Aris. Sufficit eñ hec rō ad manifestandū ꝙ hoc nomē natura dicitur de mā. Sed posset aliter cōfirmari. q: qḋ est p̄ncipiū mot⁹ ⁊ quietis in eo in quo est p̄mū per se ⁊ nō f̄m accñs illud est nā per diffinitionē nāe: sed mā p̄ma ē hmōi. q̄re ⁊c̄. ꝓbatio istius. Cū eniz sit aliqua trāsmutatio subalis in qua mutatur nomē ⁊ diffinitio. s. generatio ⁊ corruptio non pōt huic transmutationi p̄mo ⁊ p̄ncipaliter subijci ens actu simplr̄ f3 ꝙ est ens actu. q: tunc forma que acquireretur nō daret esse simplr̄. ⁊ per ꝯn̄s nō esset forma substantialis sed accidētalis: ⁊ sic nō mutaret̃ verū nomē. i. res nominata nec diffinitio. Relinquit̃ ergo ꝙ hmōi transmutationi subijcit̃ p̄mo ⁊ p̄ncipaliter. ⁊ per ꝯn̄s per se: ⁊ nō f̄m accñs aliqḋ ens de se pure potētia ⁊ hoc ē mā p̄ma. ⁊ sic pz ꝙ mā p̄ma est p̄ncipiū mouendi motu generationis. ⁊ similiter q̄scēdi sub forma generata p̄mū. q̄re ⁊c̄. ¶ Scōm declarat̃. q: illud sine quo nulla res est nālis simpliciter ⁊ actu. ⁊ illo habito statim est res nālis simpliciter ⁊ actu: videt̃ esse nā rei naturalis. hoc est notū: sed sine forma subali nulla res est nālis simplr̄ ⁊ actu ⁊ habita forma subali: stati est res nālis simplr̄ ⁊ actu. Qḋ sic declarat phs. Sicut enim ars se h3 ad illud qḋ est f3 artē siue artificiale: similiter se h3 natura ad illud qḋ est f̄m nām ⁊ naturale: ista est cōueniens similitudo: ⁊ forte erat famosa apud antiquos: sed nulla res dicit̃ artificialis vel f̄m artē simplr̄ ⁊ in actu anteq̄ habeat formā artificialē: ⁊ tunc dicit̃ res artificialis cū h3 formā artificialē. vt nō dicit̃ aliquid lectulus q̄ diu solū est in potētia ad formam lectuli. silr̄ aūt ⁊ in alijs. Unde silr̄ nulla res dicit̃ talis res nālis anteq̄ habeat formā talis rei actu. Ut cū aliquid est caro solū in potētia sicut panis vel sanguis nō simplr̄ ⁊ actu dicit̃ caro. sed tūc p̄mū cū formā carnis habet. quare ⁊c̄. ¶ Itē illud est natura rei nālis per qḋ principaliter generat sibi simile: hoc ē euidēs etiā f̄m antiquos: per hoc eniz ꝓbabant mām rei artificialis esse eius subam ⁊ formā eius non esse naturā ⁊ subaz. q: s. materia generat simile sibi ⁊ non forma. vt pz p signū antiphontis prius dictū: sed res nālis generat sibi simile per formā per quā est id qḋ est: vt homo fit ab homine. quare ⁊c̄. Itē generatio dicitur natura pro tanto: quia est via in naturā. Aliter eniz est de generatione naturali ⁊ de artificiali transmutatione: q: transmutatio artificialis aliquando denominat̃ ab agente suo: ⁊ nō ab illo in q̄ est vt in terminuz ad quē: sicut medicatio nō dicit̃ via in medicatiōe: sed denominat̃ ab ipsa medicatio: trāsmutatio vero naturalis dr̄ ⁊ denominat̃ a termino ad quē semꝑ: nō aūt ab illo a quo: vt si quid transmutat̃ a nigredie in albedinē: nō dicit̃ denigrari sed dealbari: silr̄ aūt ⁊ in alijs. ⁊ silr̄ gn̄atio nālis dicit̃ natura. q: est via in nāz cōstat aūt ꝙ gn̄atio est via in formā. ergo forma est nā. ⁊ he sunt rōnes Ari. in littera. ¶ Tūc declaratur tertiū. illud per qḋ res nālis ē ens actu simplr̄ magis est nā q̄ illud per qḋ est in potentia. Nam vnūqḋq3 tunc dicit̃ eē simpliciter cū est actu ⁊ magis q̄ cū est potentia. vt dicit Ari. in lr̄a. Sed cōstat ꝙ res nālis est ens actu simplr̄ p formam. per materiā aūt ē ens in potentia. q̄re ⁊c̄. Sic ergo determinata sunt tria prima ⁊c̄.

Ad primam

rōnē in ꝯriū cū dicit̃ ꝙ dmōstratur ⁊c̄. pōt iterum ⁊ cū ꝓbat̃. q: naturā eē nō o3 demōstrari. Uez est sub rōne q̄ natura ē. ita ꝙ tēteē demōstrari: hec ꝓpositio: natura ē f3 aliqḋ qḋ est nā sub aliq̄ spāli rōne ꝯsideratū bene pōt demonstrari. Sic aūt est in ꝓposito vt prius patuit. Nō eniz demonstrat̃ materiā esse vt natura est: sed monstrat̃ esse vt materia sub rōne propria q̄ est ens in potentia.

¶ Ad 2^am^ cū dicit̃ ꝙ est in potētia ⁊c̄. vez ē si ē in potentia ad oēm naturā. s3 materia nō ē in potētia ad oē3 naturā: sed solū ad naturā q̄ est actus: ad naturā āt potētialem nō est ꝓprie in potētia remota: imo est ipsamet.

¶ Similiter ad 3^am^: materia eni non est in potētia remota ad qḋcūq3 s3 ad ens actu: ⁊ tale pōt eē natura.

¶ Ad 4^am^ dico ꝙ forma ꝓprie n̄ accidit nature materie: q: accñs vz hr̄e subz ens actu p̄ncipalr̄: materia āt q̄ substat forme subali p̄ncipalr̄ n̄ ē ens actu ḋ se f3 ꝙ ē subz. Et cū dr̄ ꝙ forma adest ⁊ abest ⁊c̄. dico ꝙ o3 itelligi preter subiecti actu existentis corruptionem.

¶ A 5^am^ dico ꝙ vnius rei naturalis esse plures naturas actu simplr̄ ipoīe est: sed nō est remotū quin vnius rei naturalis sint pl̄ es nature: quarum vna est potētia ⁊ alia ē actus. Nā ex talib⁹ ꝓprie ⁊ simplr̄ fit vnū. vt docet Ari. in 2° de anima cu⁹ rō est. q: illa constituūt vnū ⁊ nō sunt simplr̄ plura ⁊ diuersa: sed sūt illa quoz vnū solū est ens ⁊ vnū ꝓprie ⁊ alterz nō est simplr̄ ens nec simplr̄ vnum. Ad hoc. n. ꝙ aliqua sint ꝓprie plura requirit̃ vt qḋlibet illoz sit ꝓprie ens ⁊ vnū: nūc aūt ens ⁊ vnū cū multiplr̄ dicant̃ ꝙ ꝓprie est: actus est ⁊ ipsa mā p̄ma: vt sic ꝓprie ⁊ simplr̄ non est ens nec vnū. Et iō cōpositū ex mā ⁊ forma non est nisi ens vnū simplr̄ pp vnitatē existētē in forma. vt dicit Cōmē. Et cū dicit̃ ꝙ sicut pluriū rez naturaliū nō ē vna natura ⁊c̄. Dico ꝙ pliuм rez naturaliū nō ē vna natura simplr̄ actu ⁊ specifica: cū diuz rez naturaliū generabiliū bene est vna natura ens in potētia pura. s. prima materia. vt patuit in p̄mo hu⁹. ⁊ sic vni⁹ rei possunt esse plures nature: quarum vna est potētia ⁊ alia est actus: ⁊ iste non sunt ꝓprie plura entia. Utrum aūt vni⁹ substātie naturalis possint esse plures nature q̄ sint forme substantiales: ad p̄ns non determino: sed forte alias videbit̃. Posset iterū declarari formā substātialē eē naturam per diffinitionē nature: q: s. est p̄ncipiū p̄mō. i. p̄ncipale motus ⁊ quietis in eo in quo est. qḋ ꝓbat̃. Cū eni illud sit p̄ncipiū mouendi ⁊ quiescendi: per qḋ naturalia differūt a nō naturalib⁹: illud p̄ncipaliter d3 eē p̄ncipiū mouēdi ⁊ quiescendi: p quod p̄ncipaliter differūt naturalia a n̄ naturalib⁹. Certū āt ē ꝙ ⁊ li3 p naturā quālibz differunt naturalia a nō naturalib⁹ per cōparationem ad accñtia: tñ cōparādo materiā ad formā subalez p̄ncipalius distinguūt̃ naturalia a nō nālib⁹ p ipsaz formā q̄ p mā3: for⁹. n. ⁊ act⁹ ꝓpe separat ⁊ distiguit. vt pz. 7. meta.

¶ Ad 6^am^ cū dr̄ illud qḋ ⁊c̄. vez est si sic dico quare ⁊c̄. absolutū: ita ꝙ nec per suā essentiā nec p aliquid sibi additum sit respectiuū: si tñ sit absolutum f̄m illud qḋ est ⁊ per aliqḋ accidens referat̃: nō op3: modo forma subalis

sm suam essentiam hn̄ est quid absolutū a respectu relationis cuȝ ipsa sit subaliter substantia: tamen per aliquid superadditum sue essentie est quid respectiuū et relatum .s. per respectū principiationis seu causalitatis super ipsuȝ motum: et hoc sufficit. Sic enī dicebat nām esse quid respectiuum .s. quantum ad rationeȝ formaleȝ a qua sumit intellectus eius et nomē: licet sm se: et sm id qd ipsa est sit quid absolutum. quare non valet.

¶ Quoniam autem determinatū est quot modis dicitur natura post hoc speculandū est quomō differt mathematicus a physico: et c. n. plana et firma habent physica corpora et magnitudines et longitudines et puncta de quibus intendit mathematicus et c. De his quidem igitur negociat mathematicus sed nō inquantum physici corporis terminus est vnumquodqȝ et c.

Tex. cō. XVI. et XVII. Questio. IIII.

Circa istud capl'm. primo queritur vtrum entia mathematicalia sint abstracta a sensibilibus. ¶ Arguit primo q̄ nō: q: q̄ sūt semp vnita et coniuncta sensibilib' nō sūt abstracta eis. abstractū. n. idē ē qd separatū: et nihil ē coniunctū cū aliq: et separatū ab eo sil'. Sȝ entia mathematica .s. numeri et magnitudines sunt coniuncta cuȝ sensibilib' .s. cū calido frigido humido et sicco: vt oēs concedunt. q̄re et c. ¶ Itē 2° que sunt per se sensibilia nō sunt abstracta a sensibilib': nihil. n. est abstractuȝ a seipso sed entia mathematica sunt per se sensibilia cū sint sensibilia cōia in 2° de aia. q̄re et c. ¶ Itē 3° actus nō est abstrahibilis ab illo cuius est actus: vt satis habet in 2° de aia. et 8° meta. Sed entia mathe' sunt actus sensibiliū: pbatur: q: entia sunt actus illoȝ in quibus semper inueniunt. Cōsimili enim maiore vtit Ari. in 3° phys. ad pbādū q̄ motus est actus entis in potentia: sed constat q̄ ista mathe' semp inueniunt et sunt in sensibilib': et nūq̄ sūt nisi in sensibilib'. vnde in substātijs insensibilibus oio: sicut sūt intelligentie nūq̄ sunt nec inueniunt magnitudines nec q̄ntitates: cū nulla habeant accitia sm Cōme. 12. meta. q̄re et c. ¶ Itē 4° q̄ nō abstrahūt a motu nō sunt abstracta a sensibilib': cū mot' sit per se sensibilis. 2° de aia. sed entia matematica nō sunt abstracta a motu: cū oē corpus sit mobile et omne qd mouet sit corp' 6° hui'. Et cōfirmat minor. q: qd diffinit per motū non est abstrahibile a motu. vt pȝ de se: sed numerus diffinitur per motuȝ. Est enim numerus multitudo ex vnitatibus aggregata: et aggregatio est quidā motus vel numerus est multitudo mēsurata vno: et mēsuratio est motus. q̄re et c.

Marginal notes: T. c. 64. T. c. 26. T. c. 3. T. c. 7. Cō. 25. T. c. 64. T. c. 32.

Oppositum arguit auctate Ari. i isto ca° vbi vult apte q̄ ista mathe' i qz̄ cōsideratoe cōueniūt mathematic' et na' ia sūt abstracta. vn̄ dicit abstracta. n. sūt et nō est mēdaciū abstrahētiū. Idē vult in pbemio de aia: et in 3. Et cōfirmat p cōe dcm. et p hoc q̄ scie de ipsis .s. geometria et arithmetrica dicuntur mathe': ex eo q̄ sūt de abstractis: Vn̄ dr mathematica a mathesis qd ē abstractio et ycos scia q̄si scia de abstractis. Idē dicit Cōme. et omnes alij expositores Aristo.

Marginal notes: T. c. 18. T. c. 17. T. c. 36.

Ad questionem primo aliq̄ p' qd intelligit p entia mathematica q̄rens ad qd nota. Est aūt ens mathematicū q̄ntū ad qd nota est numer' et magnitudo et p'tes ipsoȝ et p se passiones et principia q̄ntitatiua o q̄b' cōsiderat i geometria et arithmetrica. ¶ Ulteri' cōsiderādū q̄ mltiplex ē abstractio: et p cōis multiplr aliqd dr esse abstractū. Quedā est abstractio realis: et alia itellectualis. Abstractio realis est separatio duoȝ entiū extra aiaȝ exn̄tiū q̄ntocūq̄ sint realr separata. Tā pprie et stricte abstractio dicit separatio aliquoȝ duoȝ q̄ prius aliq̄liter fuerūt coniuncta. vt dicim' liquorē abstrahi ex herbis: et butyȝ ex lacte et hmōi. Abstractio itellectualis ē duplex. vna q̄ ptinet ad itell'ȝ agētē: alia q̄ ptinet ad itell'm poleȝ. Abstractio q̄ ptinet ad itell'm agētē est facere de po' itellecto actu itell'ȝ: vt dr̄ Com. in 3° de aia. Utr̄ aūt itell's agēs faciat de pō itellecto actu itell'm efficiendo spēm itelligibilē vna cū fantasmate: aut imediate pducēdo itellectionē: aut q̄nto: de h̄ nihil ad ppositū: sed alias videbitur deo volēte. Abstractio vō ptinēs ad itell'ȝ polem vt g̃nalr describi pt: est itellectio alicui' prioris cōiūcti cū posteriori nō itelligēdo aliqd posteri'. Sed adhuc ista distinguit sm q̄ ipȝ prius diuersimode cōiūctū est suo posteriori a q̄ abstrahitur: prius. n. aliqn̄ est cōiūctū suo posteriori eēntialr .s. q̄ est idē eēntialr cū eo vel pars eēntie ei'. et sic spēs et gen' dnr̄ esse coniuncta. Et silr spēs et indiuiduū: et abstractio talis prioris a suo posteriori est abstractio vlis a suo pticulari: et ē cōis oi scie. Nā in oi scia pōt cōsiderari p itell'm superi' preter suū inferi'. Alio' prius est cōiūctū posteriori accidētalr. sic .s. q̄ nec ē ei' eēntia nec ps eēntie: et h̄ mō subȝ ē prius accidētib'. Sed adhuc ē duplr. Nā ipȝ prius accidētalr cōiūctū posteriori: aliqn̄ p nām suā determinat sibi ipm posteri': ita q̄ sine ipso nō pōt eē. vt hō sibi determinat risibile: ita q̄ nullus hō pōt eē sub opposito risibilitatis vel sine risibilitate. Silr aūt et in aliqo p se accidentib' et subiectis: et tale prius ēt pōt abstrahi a suo superiori p itell'm. pōt. n. itelligi hō sine risibili'': et sic de similib'. Alio' prius ē cōiūctū posteriori accidētalr et cū h̄ ipm posteri' nō determinat sibi inesse p suā nāȝ: imo pōt eē sine illo et sub ei' opposito. vt hō respectu sedere vl albedinis. et silr linea est cōiūcta accidētalr caliditati et nō determinat sibi eā p suā eēntiā: imo pōt eē linea sine caliditate et sub frid' vt in aq̄. ¶ Ulteri' cōsiderādū q̄ duplicia sūt sensi'ia q̄dā cōia: q̄ .s. oib' aut plurib' sensib' cognoscunt. Alia ppria q̄ ab vno solo sensu nata sunt p se cognosci. vt habet declarari in. 2. de anima.

Marginal note: Cō. 18.

Tunc dico ad qōnē multa. p' q̄ entia mathematica n̄ sūt abstracta a sēsibilib' abstractione reali: et ad qd mihi sufficit ad pn̄s illa rō q̄ adducta ē in pa' qōnis: q: .s. ipsa sūt cōiūcta semp cū sensibilibus in re extra aiaȝ: nūq̄. n. est nec fuit nec erit linea q̄ non sit in aliq̄ subto calido vel frido sicco vel hūido vel mobili motu recto vel motu circulari: et silr est de aliqs formis mathematicis. Iste. n. cū sint q̄dā accītia n̄ sūt extra aiaȝ nisi insint aliq̄ suba nata subistare accidētib' sensibilibus: ois aūt suba nata subistare accītib' sensibilib' hȝ i se aliq̄s q̄litates sensibiles. aliter. n. n̄ eēt actiua nec passiua: et sic eēt ppetua: et sic nō eēt de nā istaȝ subaȝ iferioȝ que sunt gn̄abiles et corruptibiles: nec eēt de nā celesti ipm celū sit actiuū pmo et pncipalr iter oia corpora. et hȝ q̄litates sensibiles .s. lumēn stellaȝ et aliarū partiū: nec esset substātia mouēs orbē: q: illa dȝ esse sine oi magnitudine vt demōstratū est. 8. hui'. ¶ Sed verū [illegible] mathematica q̄ sunt [illegible] genere q̄ntitatis possint esse in substantijs insēsibilib' et incorporalibus [illegible] est apud aliquos: tn̄ si hic numer' nō est nisi [illegible] rum eiusdē spēi et in separatis a mā non sunt [illegible] eiusdē speciei. vt videt. velle Aristo. in primo celi et mundi. et in. 12. meta. et Cōme. aperte: et habet ex 7° . con sequēs est q̄ in talibus substātijs nō sunt numeri mathematici qui sunt accidentia de genere quantitatis [illegible]

Marginal notes: T. c. 59. T. c. 9. T. c. 49. T. c. 28.

Cō.25.

pne si verum est dictū Cōmen.in.12.meta. Quedaz sunt substantie sine omnibus accidentib⁹:illud enim nō itelligit nisi de motorib⁹ orbiū. De hoc aūt ad presens nō determino: sed tamē sufficit mihi q̄ ista entia mathematicalia nō oio sint realiter sepata a sensib⁹. Uez est q̄ Aris. in.12.metaphy. ⁊ in.14. aliquas rōnes adducit ad hoc: ⁊ cui fuerit curevideat eas. ¶ 2° dico ista entia mathematicalia non sunt abstracta p intellectū agētē saltē tanq̄ effectus ipsius intellectus agentis. nā effectus intellectus agentis humani vel est spēs itelligibilis vel itellectio vel vtrūqz: vt oēs concedunt ⁊ pz ex.3.de aia. ¶ Cōstat aūt q̄ numeri ⁊ magnitudines nō sunt spēs itelligibiles nec intellectiōes: qz sic essent in intellectu possibili vt in subiecto: qd est absurdū. quare ⁊c. ¶ Intelligēdū est q̄ licet ista entia nō sint abstracta per intellectū agentem tanq̄ effectus ppinqui ipsius: qz tamen abstrahere est facere de potentia intellecto actu intellectuz. ⁊ per ɔn̄s abstrahi est fieri de potentia intellecta actu intellectū. Ista aūt entia fiunt de potētia intellecta actu intellecta: io forte non est incōueniens dicere q̄ ipso sint aliquo mō abstracta per intellectū agentē saltem obiectiue ⁊ nō pmo modo. ¶ 3° dico q̄ ista nō sunt abstracta abstractione pertinente ad intellectū possibilem que est superioris ab inferiori: qz superius ⁊ inferius vel sunt eadē en̄tia eēntialiter: vel vnum est pars essentie alterius vt omnes cōcedunt. Cōstat autē q̄ ista entia mathematicalia nec sūt eadem essentialiter cū sensibilibus qualitatibus ⁊ motibus: nec partes essentiales eoꝝ vt manifestū est: qz sunt in diuersis pdicamētis. quare ⁊c. ¶ 4° dico q̄ ipsa non sunt abstracta sicut subiectū saltem proprium ⁊ pncipale a suis accidentibus ppriis. Tum qz subiectū ppriū cuiuslibet accidentis per suā nām determinat sibi illud: ita .s. q̄ sine ipso esse nō pōt. vt se hz homo ad risibile: ⁊ triāgulus ad habere tres: modo ista entia mathema⁰ nō determinant sibi aliquā determinatā qualitatē sensibilem nec sꝫ se nec sm suas species: ⁊ in hoc differt ens mathematicū a substantia sensibili: qz substantia naturalis q̄tū ad suas spēs requirit determiatas qualitates sensibiles: vt ignis caliditatez ⁊ siccitatem. ⁊ aqua frigiditatē ⁊ humiditatem. Species aūt entis mathematici nullā determinatam qualitatē sensibilē sibi determinant: imo linea potest esse sine caliditate: vt in aqua ⁊ sine frigiditate: vt in igne. Et sılr de ceteris entib⁹ mathematicis respectu aliarum qualitatum sensibiliū: nullū.n. ens pure mathematicum determinate requirit ad suum esse aliquā qualitatem sensibilem pprie ⁊ determinate: nec aliquā cōplexionem determinatā nec cōbinationē determinatā q̄litatum. vt pz consideranti. q̄re nō erunt abstracta ab eis sicut propriū subiectum ab accidente per se. Tum qz ipse qualitates sensibiles nunq̄ inueniuntur demonstrari d ipsis magnitudinibus aut numeris: qualitates dico sensibiles que sunt sensibilia propria de quibus hic loq̄mur vt caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ similia hmōi. Et hoc ē signū q̄ quantitates nō sunt propria subiecta istarum qualitatū. quare ⁊c. Uerū est tamen q̄ alique qualitates q̄ sunt sensibilia cōia sicut figure: vt triangulus: quadrangulus possunt demonstrari de mathematicis magnitudinibus vt demonstrat in geometria: q̄ super lineā datam ē triāgulum equilateruz collocare. ¶ 5° dico q̄ ista entia mathematicalia sunt abstrahibilia abstractiōe q̄nto modo dicta. qz sunt aliquo modo priora qualitatibus sensibilibus: dicēte Cōmen. in tractatu de sub̄a orbis: q̄ prima rerum que existunt in hoc subiecto: sunt tres dimensiōes que dicuntur corpus. Unitas etiā que est pncipium nūeri aliquo modo est pōr sensibilibus q̄litatib⁹ ⁊ sūt ɔiuncta accidētaliter ipsis sensibilib⁹: ⁊ nō determināt sibi eam p suam nām. vt pz ex dictis. ergo possunt intelligi sine eis. ⁊ per ɔn̄s abstrahi. Et iste modus abstractōis est ali⁹ ab oibus pmissis: ⁊ puto q̄ est pprius mathematico: ⁊ solet describi sic. Abstractio mathematica ē intellectio alicui⁹ prioris cōiuncti necē accn̄taliter cū suo posteriori qd quidem prius per suā nām non determinat sibi posteri⁹: sed ista descriptio nō est ppria abstractiōi mathematice: qz hō pōt intelligi sine albedine tanq̄ prius accidentaliter cōiunctū cum posteriori q̄ sibi non determinat: ⁊ tn̄ ista itellectio nō esset mathematica: vt manifestum ē. ⁊ iō multū videtur peccare qui sic diffiniūt abstractionē mathematicā. Et iō forte meli⁹ esset dicere q̄ abstractio mathematica est intellectio nūeri aut magnitudinis aut passionis istoꝝ vel propꝝ pncipꝝ demōstrati nō intelligēdo q̄litates sensibiles nec mot⁹ nāles. ¶ 6° dico q̄ entia mathematicalia nō sunt abstracta ab eis q̄ sunt sensibilia cōia: qz ipsamet sunt illa q̄ sūt sensibilia cōia. s. nūerus ⁊ magnitudo. vt pz.2.de aīa. Est tn̄ intelligēdū q̄ lꝫ numerus ⁊ magnitudo nō sunt abstracta ab illis q̄ sunt sensibilia cōia: sunt tn̄ abstrahibilia ab ipsa sensibilitate sic q̄ possunt intelligi sine sensibilitate. Nā ipsa sensibilitas: que est aptitudo mouendi sensum: non est idē eēntialiter cū eis. sed eoꝝ ppriꝫas accidēt alis sicut visibilitas coloris. vt vult Ari. ⁊ Cōmē. in.2.de aīa. vñ mathematicus sm q̄ mathematicus nō cōsiderat nūerū ⁊ magnitudinē sm q̄ sensibilia sunt: sed sm suas essentias in habitudine ad pprias suas passiōes demr̄abiles de ipsis: ⁊ sic pz ad q̄ōnez. ¶ Sed ɔ̄ dicta sunt difficultates cōes ⁊ bone: pmo qz intellectus est falsus qui intelligit aliter q̄ sit in re. vt pz in libro periarme. modo intellect⁹ itelligēs mathematicalia abstracte a sensib⁹ itelligit aliter q̄ sint in re. qz realiter sunt cōiuncta: q̄re est falsus: qd videt inconueniens. ¶ Itē. intellectus est fictus cui nihil correspōdet ex pte rei. vt pz ex.3.de aīa. modo isti abstractiōi nō correspōdet aliquid a parte rei cum in re non sint abstracta. quare ⁊c. ¶ Itē si entia mathe⁰ sunt abstracta sꝫ intellectum: cū mathematicus cōsideret ea sm q̄ abstracta. vt dicit Cōmē.2.⁊.3. huius. tunc mathematicus cōsiderabit ea sm q̄ habēt esse in aīa: ⁊ sic esset artifex rōnalis vel saltez non realis: qd est absurdū. quare ⁊c.

¶ Ad pmū dōm sic cōiter dicit. ⁊ habet ex.3. de aīa. ca⁰ idiuisibiliū quidem itelligētia. Intellectū aliq̄d itelligere alr̄ q̄ sit in re pōt cōtingere dupl̄r. Uno⁰ cōponēdo vel diuidēdo: ita. s. q̄ ɔponat aliq̄d cū aliquo vel magis ppe affirmet aliq̄d de aliquo qd in re nō iest ei: nec est idē cū eo: vt dicēdo. hō est asin⁹: vel neget aliq̄d ab aliquo qd i re cōpetit ei. vt dicēdo homo nō est aīal. ⁊ sic sine dubio itellect⁹ itelligēs alr̄ q̄ sit i re falsus ē. vt pz 6⁰ meta. vbi dicit Ari. q̄ verā affirmatōez hꝫ in cōposito: negōnē vo in diuiso: falsuz aūt h⁹ ptritōis ɔ̄dictionē. ⁊ sic mathematicus nō itelligit entia mathema⁰: alr̄ q̄ sint in re. s. cōponēdo vel diuidēdo aliter q̄ sit in re: nō enī itelligit ea eē sepata realr̄ a sensibilib⁹: nec itelligit ea nō eē cōiuncta cū sensibilib⁹: vtrūqz.n. istoꝝ falsū ē. Alio⁰ pōt intelligi q̄ itellect⁹ itelligat alr̄ q̄ sit i re nō affirmādo aut negādo. sed q̄ itelligit aliq̄d nō intelligēdo ea q̄ sunt ei cōiuncta: sed ptermittēdo ea: ⁊ lꝫ simplici intuitu: ⁊ sic nō est falsus intellect⁹. vñ dicit Aris. in.3.de aīa. indiuisibiliū q̄dē igit intelligētia in his est circa q̄ nō ē falsuz: ⁊ vocat itelligētiā indiuisibiliū oēz ɔceptū itellectualē sine affirmatiōe ⁊ negatiōe: ad lꝫ.n. q̄ intellect⁹ sit ver⁹ aut nō falsus: non oꝫ intelligi oia q̄cūqz cōiuncta sunt ipsi rei intellecte: vt manifestū est cuilibꝫ exercitato in pħia. Uez ē tn̄ q̄ ipse mathematicus hū affirmat aliq̄ ⁊ negat de suis scibilib⁹

sed nõ aliter q̃ sit in re: ꝛ iõ nõ est falsum. vñ ꝛ Arist. dicit in isto cap° de his igit quidē negociatur. s. speculat mathematicus. Hec lineis supficiebus corporib° ꝛ punctis: sed nõ inq̃tum physici corporis terminus est vnũquodq; : neq; accñtia speculat inq̃tũ talib° corporibus accidunt. vnde ꝛ abstrahunt: abstracta enim sunt. s. apta nata abstrahi ratione predicta ꝛ non est mendacium abstrahentiũ ꝛ super hoc debemus sustentari.

¶ Ad aliã dubitationē pcedo maiorē sꝫ nego minorē: ꝛ ad ꝓbationē dico. q̃ lꝫ ista mathematica nõ sint realr separata a singularib° qualitatib° sm̃ subsistentiã. s. loco ꝛ subiecto: tñ sunt distincta ꝛ diuersa ab eis ẽentialr ꝛ quidditatiue: ita q̃ ẽentia magnitudis ꝛ numeri nõ est essentia ꝛ quidditas alicui° sensibilis q̃litatis aut motus: imo sunt in diuersis generib° pdicamētoꝝ: vt pꝫ in pdicamētis: ꝛ ista ẽentialis ꝛ q̃dditatiua diuersitas. cũ h̃ q̃ p nãm suã nõ determinat sibi q̃litates sensibiles sufficienter corr̃ndet abstractioni pdicte: ppter qd̃ non est ficta.

¶ Ad aliũ dubiũ dico breuiter ad p̃m: q̃ lꝫ ista sint abstracta sm̃ intellm̃ ꝛ nõ extra aiam actualr. tñ nõ sequit q̃ mathematici sint scie rõnales: vel q̃ nõ sint reales: q: ꝯsiderans istas formas sm̃ suas essentias in habitudine ad passiões reales: ꝛ per media realia demõstratiua. Et cũ dicit cõmētator q̃ mathematic° cõsiderat ista sm̃ q̃ sunt abstracta a mã: dico q̃ istõ dictũ põt intelligi dupl'r. Uno mõ q̃ mathematicus cõsiderat ea sm̃ q̃ sunt abstracta a mã: ita q̃ ipsa abstractio sit formale in ꝯsiderato seu scibili mathematico: vt cũ dicimus q̃ nãlis ꝯsiderat ens mobile sm̃ q̃ mobile. i. q̃ mot° vel mobilitas sit formale in obiecto ꝯsiderato a nãli. Et hoc mõ nõ puto veꝝ eẽ q̃ mathematicus cõsiderat entia mathematica sm̃ q̃ abstracta: q: tunc ipse ꝯsideraret abstractionē que est itellectio: qd̃ videt absurdũ: q: mathematic° sm̃ q̃ mathematicus purus nõ ꝯsiderat nisi numeros ꝛ magnitudines: ꝛ eoꝝ ptes per se ꝛ pncipia ꝛ passiões: quorũ nullũ est ipsa itellectio eoꝝ. Uñ licet mathematicus intelligat sua scibilia: nõ tñ hꝫ p hoc ꝯsiderare intellectionē eoꝝ abstractã: sꝫ forte pbs nãlis ea ꝯsideraret. vnde illud ꝓblema. vtꝝ entia mathematica sint intellecta abstracta a sensibilibus nõ est pure mathematicũ: imo forte nullo mõ mathematicũ nec haberet pbs mathematicus mediũ mathematicũ ad demõstrãdũ istã ꝯnē. Alio modo põt intelligi q̃ mathematicus ꝯsiderat hmõi entia sꝫ q̃ abstracta. i. ꝯsiderat abstracta pter sensibilia. ꝛ h̃ ē veꝝ. nec sequit si ꝯsideret ea ꝯsideratione abstracta q̃ ipsam ꝯsiderationē abstractã per se ꝯsideret. dicam igit q̃ mathematicus ꝯsiderat eam sm̃ q̃ abstracta. i. ꝯsideratione abstracta intelligẽdo ea pter motũ ꝛ pter q̃litates sensibiles: ꝛ in hoc differt a nãli qui ea ꝯsiderat sꝫ q̃ sunt termini nãliũ ꝛ sm̃ q̃ sunt in mã: vt dicit ibi Cõmẽtator. ꝛ hoc sufficit. ¶ Cõsiderandũ tñ est q̃ lꝫ mathematico cõcederet ꝯsiderare ipsam abstractionē suorũ scibiliũ: nõ ppter hoc sequeret q̃ esset rõnalis: ppter q̃ artifex rõnalis hꝫ ꝯsiderare nõ quecũq; entia sꝫ aiaꝫ sed ea que sunt instrumenta deueniendi ad notitiã ignotorum per se partes ꝛ pncipia ꝛ passiones.

Tunc ad raones pncipales. ¶ Ad p̃m pꝫ ex dictis. ¶ Sꝫ ad 2m̃ ꝯcludit. s. q̃ ista nõ sunt abstracta ab entib° q̃ sunt per se sensibilia: ꝛ hoc pcedo. tñ bñ sũt abstracta ab ipsa sensibilitate: ꝛ hoc nõ est remotũ: vt patuit. Aliter dicit pter ad maiorē q̃ illa que sũt sensibilia p se ꝛ p̃mo nõ sũt abstracta a sensibus: sed si sunt sensibilia per se non p̃mo bñ pñt esse abstracta a sensibilib°: ꝛ sic est in ppositio ꝛc. ¶ Sꝫ cõtra hoc arguitur: q̃ si ista sunt sensibilia per se ꝛ nõ p̃mo: ꝛ sensibilia ppria sũt. s. q̃litates sensibiles sunt sensibilia per se ꝛ p̃mo vt cõiter cõcedit: sequit q̃ ipsa sensibilia cõia sint idē essentialr cũ ppriis. s. cum ipsis q̃litatib° sensibilib° ppriis: qd̃ oĩno est absurdum. ꝓbatio ꝯñe. q: cũ aliq̃ passio vel ppetas inest alicui per se ꝛ p̃mo: illud est idem essentialr cũ illis quib° inest per se non p̃mo: sicut supius cũ iferiori: vel sicut inferius cũ superiori: vt cũ risibile iest homini per se p̃mo: ꝛ sorti per se non p̃mo: ꝛ silr aiali: manifestuꝫ est q̃ homo est idem essentialr cũ istis. Et silr cũ triangulus p̃mo hꝫ tres ꝛc. ꝛ isocheles ꝛ figura nõ p̃mo: pꝫ q: triãgulus est idē ẽentialr cũ figura vt inferi° cũ superiori ꝛ cũ isochele sicut cũ iferiori. ergo similr in pposito: si sensibilitas per se p̃mo inest sensibilibus propriis ꝛ sensibilibus cõibus per se non p̃mo: tunc erunt eadem essentialiter.

¶ Ad hoc r̃ndet q̃ aliq̃d iesse alicui p̃mo ē dupl'r. Uno modo p̃mitate cõitatis: qd̃ est cõe oĩbus q̃b° illud inest: ꝛ hoc modo vera est maior: ꝛ minor est falsa. Alio mõ p̃mitate pncipalitatis: ꝛ sic maior est falsa ꝛ minor vera. Nõ eni sequit si ens p̃mo. i. pncipalr dicit de sbã: q̃ sbã sit idē essentialr cũ omni ente. Uel magis ad ppositũ. Si pportio p̃mo. i. pncipalr inuenit in numero: nõ sequit q̃ numerus sit idē ẽentialr cũ omni q̃titate cui inest pportio: cũ et̃ inter q̃titates ꝯtinuas sit pportio: mõ sensibilia ppa nõ sunt sensibilia p̃mo p̃mitate cõitatis ꝛ p̃mitate pncipalitatis: q: pncipalr° ꝛ perfectius forte mouent sensus: ꝛ sm̃ distinctionē ipsoꝝ distinguunt sensus pticulares: vt dicit in .2. de aia. nõ aũt per sensibilia cõia. q̃re ꝛc. ¶ Et est aduertẽdũ q̃ alia cã posset assignari. q̃re ista sensibilia cõia dicunt cõia sensibilia p se nõ p̃mo: q: nullus sensus pticularis per rõnē vel nãm suã ppriã cognoscit ista sensibilia: nec mouet ab eis: sꝫ per aliquã nãm cõeꝫ oĩb° vel plurib° sensib°: vt visus nõ pcipit magnitudinē sm̃ q̃ visus per rõnē suã ppriã: q: tunc nullus alius sensus eã cognosceret: qd̃ falsuꝫ est: sꝫ per rationeꝫ vel nãꝫ aliquã cõem sibi ꝛ aliis: ꝛ sic nullus sensus pticularis cognoscit ista nec imutat ab istis p̃mo: sꝫ q̃ hmõi sꝫ p se nõ p̃mo: qd̃ .n. inest alicui rõne sui generis nõ iest ei p̃mo: q̃uis per se. nõ q̃ dicunt ista sensibilia per se nõ p̃mo pro tãto: q: sint sensibilia per ipsa sensibilia ppria: ꝛ q̃ sensibilia ppa sint cãe sensibilitatis eoꝝ: imo ipsa p sui nãm nata sunt imutare sensum etiã ad ppas caracteres vel spẽs sꝫ aliquos: sꝫ dicerent sensibilia nõ p̃mo ratione pdicta: q: nullus vnus sensus sentit ea per se p̃mo: vt dictum est: sed rõne alicuius nature cõmunis: cui p̃mo non inest esse sensituum eorum vt puto.

¶ Ad 3m̃ cũ dicit act° non est ꝛc. verũ est si est eius act° per se ꝛ inq̃tũ hmõi. Et cũ dr̃ mathematice forme sunt actus sensibiliuꝫ. dico q̃ sunt bene actus quadã sbarum sensibiliũ: sed nõ vt sensibiles sed hoc eis accidit aliquo modo: ꝛ iõ nõ est remotũ quin abstrahant a sensibilib°.

¶ Sꝫ aliqui litigãt hic: q: entia mathematica sunt actus sbe sensibilis sm̃ esse et° extra aiam: nõ enim sm̃ eẽ in aia vt planũ est: modo sm̃ eẽ extra aiaꝫ est sensibilis. ergo sunt act° sbe sensibilis sm̃ q̃ sensibiles ꝛc. Dico q̃ hic est fallacia equiuocationis. Cũ enim dicit q̃ ista entia mathematica sunt act° sbe sensibilis sm̃ esse extra aiam. veꝝ est sm̃ esse aliqd̃. s. sm̃ eẽ sbale vel accñtale: ita q̃ sbãtiant eas sm̃ esse sbstãtiale pncipalr: ꝛ sic sunt actus sbstantie sensibilis sm̃ aliqd̃ esse extra aiam: sed nõ sm̃ omne esse extra aiam. Et cũ dr̃ in minore q̃ sba est sensibilis sm̃ eẽ extra aiam. Ueꝝ est sm̃ esse accñtale qd̃ hꝫ per q̃litates sensibiles nõ sꝫ esse p̃mũ ꝛ sbale. ꝛ sic equiuocat esse extra aiam. quare non valet.

¶ Ad 4m̃ cõcedo maiorē ꝛ nego minorem. Et cũ dicit

T.c.64

q̃ omne corpus est mobile: ꝯcedo q̃ in re extra aiaꝫ oi corpori inest mobilitas: cū mobilitas nō est essentia: nec de essentia corporeitatis: imo accñs: ꝛ ipa corporeitas nullā mobilitatē ꝓpriā sibi determinat: vñ corporeitas: si enīz sibi determinaret ꝓprie mobilitatē ad vbi sursuꝫ: ei repugnaret mobilitas ad vbi deorsū ꝛ ecōuerso: ꝛ cū nulla ei repugnet sequit̃ q̃ ex se nullā sibi determinat ꝓprie: ꝛ iō per intellm̄ ꝯsiderari pōt sine mobilitate ꝛ silr̄ sine motu. ¶ Sꝫ diceres. ad minus corpus determinat sibi mobilitate absolute: nō hanc spēm vel illā. Dico q̃ corporeitas que est q̄titas ꝯtinua de se imediate nō sibi determinat mobilitatē sꝫ mediāte subā posi: sibi subta: ꝛ de ista demonstrat̃ q̃ omne corp⁹ est mobile ꝛ ecōuerso: ꝛ sic corporeitas pōt intelligi sine mobilitate: ꝛ multo forti⁹ sine motu. Sꝫ aliqui sophisticāt hic: nā facit qd̄ melius est: sꝫ melius est sibi determinare motū certū q̃ nō determinare: cū hitus sit melior ꝑuatione. q̄re ꝛc̄. Dico q̃ natura facit de ꝯtingētib⁹. i. de possibilib⁹ qd̄ ē melius: sꝫ nō opꝫ q̃ in vnoquoq; illō qd̄ simplr̄ melius est: q: tūc in vnaquaq; mā faceret formā hoīs que ē melior simplr̄ aliis formis: sꝫ facit de possibilib⁹ qd̄ melius est vnicuiq; s̄m sui subāꝫ: vt docet Arist. 2. phy. ꝛ Cōmētator ibidē. Nūc aūt ipi corporeitati: vñ corporeitas nō est meli⁹ q̃ per sui nām sibi determinat motū rectū q̃ circulare: q: si vnū precise sibi requireret inesse ali⁹ nō posset ei inesse: cū opposita nō sint sil' in eodem. ꝛ sic periret vnus illoꝝ motuū. s. ille cui⁹ oppositū corporeitas sibi determinaret: cū demonstratū sit q̃ nihil mouet̃ nisi corpus: hoc aūt esset incōueniēs ꝛ ꝯtra bonū vniuersi: ꝛ p ꝯñs nō est bonū corpori: q: qd̄ est ꝯtra bonū totius nō potest esse simplr̄ bonū parti totius: ꝛ ꝑcipue parti eēntiali: ꝛ ideo non oportet q̃ corpus sibi determinet ꝛc̄.

¶ Ad 5^m dico q̃ in diffōne illa non accipit̃ aggregatio pro motu locali quo aliq̄ sibiuuicē approꝑinquant̃ vel approximant̃: sꝫ ꝑ q̄litate: ita q̃ est sensus ex vnitatib⁹ aggregata. i. ex vnitatib⁹ cāta. Et silr̄ cū dicit̃ numer⁹ est multitudo mensurata vno: nō intellr̄ mēsuratio ꝑ motu locali quo mēsura applicat̃ ad mēsurabile: sꝫ intellr̄ mēsurata vno. i. cāta vno: vl' vt dicūt aliq mēsurata vno. i. apta nata determinate itelligi per replicationē vnius. Quomō aūt vnitas sit cā numeri ꝛ ꝑncipiū: an sicut ps quātitatiua ꝛ de essentia ipsius: aut sicut dispositio subiecti ad numerum: bona dubitatio est: sed de hoc alias.

¶ Abstracta enim sunt in intellectu a motu ꝛ nihil differt: neq; fit abstrahentium mendacium gratia predictorū. Tex. cō. XVIII. Qō. V.

Uerit̃ vtruꝫ entia mathematicalia sint abstracta a mā itelligibili: aut debeant diffiniri per mām intelligibilē. ¶ Et argr̄ ꝑmo q̃ nō debeāt diffiniri p māꝫ itelligibilē: q: illa que sunt abstracta a mā nō debent diffiniri per mām itelligibilē. hec videt̃ manifesta. Sꝫ entia mathematica sūt abstracta a mā: vt pꝫ per phꝫ hic. q̄re ꝛc̄. ¶ Iteꝫ 2° entia mathematicalia nō debēt diffiniri per illud qd̄ est ipoīe. Nā diffō realis dicens quid rei dꝫ esse ex partib⁹ possibilib⁹ in eēndo ꝛ possibilib⁹ cōponi: sicut in diffōne cōponunt̃: vt dicit lincoñ. in. 2. poste. sed mā intelligibilis est impoīis eē. ꝓbatio. q: mā dicit̃ ens in potentia: vt pꝫ ꝑmo h⁹. Intelligibile aūt dꝫ eē act⁹ vel ens in actu. Nā itelligibile mouet itellm̄ sic sensibile mouet sensuꝫ. 3. de aīa. Nūc aūt omne mouens vel est actus vel hñs actū teste Arist. 3. h⁹. vbi dicit. semp aūt existimabitur aliq̄ spēs mouens. Iteꝫ itelligibile agit in intellm̄ forme: aut ē agere. 2. de gnātiōe. cū igr̄ ens in potētia nō sit actus nec ens actu videt̃ q̃ impoīe est esse mām itelligibilē. q̄re ꝛc̄. ¶ P̄. 3° si entia mathematicalia diffinirent̃ per mām itelligibilē: aut in coꝝ diffōnibus poneret̃ mā intellect⁹ inq̄tuꝫ mā: aut inq̄tū itelligibilis. ꝑ sufficientē diuisionē. Nō inq̄tū mā: q: tūc ois mā poneret̃ in diffōnib⁹ eoꝝ: qd̄ vr̄ incōueniēs: nec inq̄tū itelligibilis: q: intelligibile inq̄tū itelligibile nō pōt intelligi nisi in hitudine ad itellm̄: ꝛ sic diffōnes mathematicales nō pñt intelligi nisi cointelligēdo itellm̄: cui⁹ oppositū pꝫ per experiētiā: possum⁹. n. itelligere diffōnē linee nō itelligēdo itellm̄ nr̄m. quare ꝛc̄. ¶ P̄. 4° si sic. tūc diffō mathematica nō differret a nāli: qd̄ videt̃ absurduꝫ. ꝓbat̃ ꝯñā. q: mā que ponit̃ in diffōne nāli: aut est itelligibilis aut nō: si est itelligibilis. g̃ nālia diffiniunt̃ per māꝫ itelligibilē: ꝛ sic nō alr̄ diffiniunt̃ q̃ mathematicalia: si nō est intelligibilis tunc est oino ignota: ꝛ sic per eā nihil notificabit̃: nec ꝑ ꝯñs diffiniet̃. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē 5° mathematic⁹ ꝯsiderat illō ꝑ qd̄ entia mathe^{lia} dn̄t: sꝫ ipse nō ꝯsiderat nisi de cā formali: vt dic̄ Cōmē. i ꝑmo h⁹ in ꝑ° cōmēto. q̄re ꝛc̄.

Oppositum argr̄ ex cōi dcō: cōiter. n. dr̄ q̃ entia mathematicalia diffiniūt̃ ꝑ māꝫ itelligibilē: sꝫ n̄ ꝑ māꝫ sensibilē. ¶ Et argr̄ rōe: q: oē ens i mā depēdet ex mā aliq̄ mō: ꝛ sic dꝫ diffiniri ꝑ māꝫ: cū eadē sint ꝑncipia eēndi ꝛ cognscēdi. 2. meta. sꝫ ētiā mathematicalia sunt in mā. s. nūeri ꝛ magnitudies: vt satis pꝫ in. 2. h⁹. ꝛ in ꝓhe° de aīa. ꝛ in. 13. ꝛ. 14. meta. q̄re ꝛc̄.

De questione ē itelligēdū q̃ difficultas ꝛ altercatio ē q̄d sit mā itelligibilis entiū mathematicaliū. Quidā dixerūt q̃ hmōi mā ē sba cōposita ex mā ꝛ forma: q: in ipsa sunt entia mathematicalia vt in subo. Sꝫ istō nō ē oino securū: q: aliq̄ sūt iduidua entiū mathematicaliū q̄ nō sūt in sba cōposita ex mā ꝛ forma sic dimēsiōes corpoꝝ celestiū: q: suppono ad pñs q̃ corpora celestia sūt sbta simplicia nō cōposita ex mā ꝛ forma subali ꝑficiēte ꝛ iherēte. Et h̄ testat̃ ꝯmē. i ꝑ° ꝛ. 8. h⁹. ꝛ. 8. meta. ꝛ i. 12. ꝛ in de sba orbis. ꝛ Ari. vr̄ h̄ velle ꝑ° ce. ꝛ mūdi. ꝛ. 8. ꝛ. 12. meta. Sꝫ forte alias inq̄ret̃. Uñ posset sic argui: mā ꝑ quā diffinit̃ magnitudo: dꝫ eē mā ois magnitudis. h̄ ē euidēs: sꝫ sba ꝯposita ex mā ꝛ forma nō ē mā ois magnitudis. q̄re ꝛc̄. Aliq̄ dixerūt q̃ mā itelligibiles entiū mathematicaliū ē ipm ꝯti^m: moti forte ex h̄ q: mlt̃a entia ꝯsiderata i mathematicis. s. figure ꝛ eaꝝ accñtia fūdāt̃ i ꝯti° ꝛ sic vr̄ q̃ itelligat scūs Thomas i 3° de aīa. ꝛ in q̄busdā aliis locis: sꝫ istō nō placet aliqs: q: ipmmet ꝯtinuū ē qddā ens mathematicū: ꝛ tñ nō fundat̃ i ꝯtinuo: q: nihil ē mā sui ipi⁹: ētnūs ē ens mathematicū: ꝛ tñ nō fūdat̃ i ꝯtinuo sꝫ q̃ ꝯtinuū ē: q: sic oē ꝯtinuū eēt nūeratū: qd̄ ē absurdū. Aliq̄ dixerūt alr̄: ꝛ dixerūt q̃ mā itelligibilis entiū mathematicaliū sūt ptes q̄titatie ꝛ diuisibilitates ipoꝝ: vt mā itelligibilis circuli sūt semicirculi: ꝛ sic de aliis ꝛ dicūt istā fuisse itētionē Ari. i. 7. meta. ꝛ h̄ ꝓbāt ꝑ diuisionē q: mā itelligibil': aut ē sba ꝯposita: aut ipꝫ ꝯtinuū: aut ptes iduiduales ipoꝝ mathematicaliū. Sꝫ ꝑ°duo sūt remota. g̃ remanet 3^m: sꝫ istō ē falsū ꝛ ꝯ itētionē Ari. ¶ Pri^m pꝫ q: mā itelligibil' entiū mathematicaliū dꝫ eē cōis oib⁹ ētib⁹ mathematicis: h̄ ē euidēs: sꝫ mlt̃a sūt entia mathe^{lia} i puris mathematicis ꝯsiderata q̄ nō hñt ptes itegrales: sic pūcta ꝛ vnitates q̄ sūt oio ētiā iptibilia: vt pꝫ. 5. meta. ꝛ in mathe^{ca}. q̄re ꝛc̄. ¶ P̄. totū n̄ diffinit̃ ꝑ ptes suas q̄titatiuas ꝑcipue iduisibiles sꝫ magl' eecōuerso. semicircul⁹. n. diffinit̃ circulo: ꝛ digit⁹ toto: vt dic̄ Ari. 7. meta. c°. qm̄ vo diffō est rō. ꝛ sic sequit̃ q̃ entia mathematicalia non diffiniunt̃ ꝑ mām itelligibilē: qd̄ ē ꝯtra cōem doctrinaꝫ ꝛ ꝯtra rōneꝫ: vt patebit in expōne. ¶ Itē hoc est plane

T. c. 74 · T. c. 3. · T. c. 18. · T. c. 51 · T. c. 4. · T. c. 16. · T. c. 14. · p° phy. · Cō. 79 · 8° phy. · Cō. 79 · 8. meta. · Cō. 4 · 12. meta. · Cō. 10. · p° celi · T. 92 · 8° meta. · T. 12. · 12. meta. · T. 49 · T. c. 3.

ptra Ari.in.8.metaph.cap° de dubitatiõe vo dicta. vbi dicit sic. est aũt mã alia sensibilis alia intellectualis z sensibilis: hec q̃dẽ materia: illo vo actus ẽ: vt circulus figura superficialis: ecce q̃ apte dicit Ari. q̃ semp vna pe diffinitionis est mã z alia act°: z exẽplificat de diffõne circuli qui est ens mathematicũ. ¶ Itẽ h est ptra Arist.in pallegato cap° vbi dic. mã vo alia sensibilis alia intellectualis. sensibilis q̃dẽ vt es z lignũ z q̃z mobilis: intellectualis vo q̃ existit in sensibilib° nõ in q̃tũ sensibilia: vt mathematica. mõ ptes istorũ q̃titatiue hñt sũt sẽsibiles vt ptes circuli z ptes linee. ¶ Sz forte diceret q̃ sũt sensibiles vt sensibilia cõia: sz nõ vt ppa: z sic intelligit Ari. z ppter h nõ multũ insto: huic dicto: sz rõnib° pmissis z sequẽtibus. Quidã aũt dicit q̃ materia intelligibilis entis mathematici est eius terminus cui° fluxus cãt ipsaz rẽ mathematicã vt punct° fluẽs cãt lineã z ẽ ei° materia intelligibilis: linea aũt fluẽs cãt superficiẽ z ẽ materia ei° intelligibilis: z superficies fluẽs cãt corp° z ẽ materia intelligibilis ipi°. Sz h ẽ mẽdaciũ fictũ z ipole: qz nõ ens nõ ẽ materia intelligibilis alic° entis: mõ punct° fluẽs ẽ nõ ens: qz indiuisibile nõ mouet: vt pz in.6.h°. z silr superficies nõ mouet ad cãndũ corp°: nec linea ad cãndũ superficiẽ. Et si dicas q̃ ipse punct° absolute est mã intelligibilis linee h est falsũ: imo est ei° forma: vel hz modũ forme cũ terminet lineã vt forma terminat mãz. Itẽ q̃rat ab istis: q̃d est mã intelligibilis entiũ mathematicaliũ q̃ sũt termini. s. puncti z vnitates: z forte ipsi dicerẽt q̃ ista nõ hñt mãz intelligibilẽ: sz sũt mã intelligibilis aliorũ entiũ mathematicaliũ sõ arguẽdu ẽ vt pus. Dico ḡ silr ad q̃nẽ pmittẽdo aliq̃. Pmo q̃ entiũ mathematicaliũ q̃dã ɔsiderant in sciẽtijs mathematicis vt subta de q̃b° demonstrant: q̃dã aũt vt passiones q̃ demrant. ¶ Itẽ ɔsiderãdũ q̃ ipa mathematicalia pñt dupli diffiniri. s. per gen° z drias suas ppas. z ẽt per subta sua ppa z per se: z h manifestũ est parũ etiã sciẽtib° de mathematicis: vt linea diffinit per lõgitudinẽ que est suuz gen°: z numerus per multitudinẽ: z sic in multis alijs: z par z impar per numerũ tanq̃ per suũ ppriũ subiectũ: z curuũ z rectũ per lineã: z figura per superficiem z subiectum: similiter autem z in alijs.

T.c.86.

Tunc dico ad q̃nẽ q̃ subz entiũ mathematici p q̃d diffinit pt dici ɔuenienter: z ẽ mã intelligibilis ipi°. q̃d sic pt declarari. Illud in q̃ est aliq̃ forma p se est ei° materia saltẽ in q̃: hoc puto ɔcedẽdũ: sz subm p se entis mathe° est illud in q̃ ipm est vt manifestũ est. ḡ est ei° materia: aut ḡ materia sensibilis: aut intellectualis. hãc diffinitionẽ ponit Ari. vt ɔueniẽtẽ: sz nõ ẽ mã sensibilis: qz entia mathe° nõ diffiniunt p mãz sensibilẽ ppe vt oẽs ɔcedũt: z in h differt a nalib°: quib° h est ppriũ: vt satis hr i. pbe° de aia. z in isto ca° z. 7. meta. ḡ relinquit q̃ subm entis mathe° p q̃d diffinit sit ei° mã intelligibilis. Et est hic ɔsiderãdũ q̃ nõ solũ subm passionis mathematice est ei° mã intelligibilis: sz ẽt sba in qua sunt numeri z magnitudines est mã intelligibilis eorũ. z h pz p rõnẽ iã dictã. Cũ.n. numer° z magnitudo existãt in substantia sicut in subto: oportz q̃ ipa sit eorũ materia aliq̃ mõ z nõ ẽ materia sensibilis. ḡ zc. Hec ẽt est snia sci Thome sup istud caplz: qui fuit melior expositor inter latinos. dic.n. h vba. Si igr q̃titas nõ claudit in suo intellectu q̃litates sensibiles vel passiões vel mot°: claudit tñ in suo intellectu substantiã. põt igr intelligi q̃titas sine materia subiecta motui z q̃litatib° sensibilib°: nõ tñ absq̃ sba. Et sõ hmõi q̃titates z q̃ eis accidũt sunt sm intellz abstracta a motu z a mã sensibili. nõ aũt a materia intelligibili. Unde igr illi expositores q̃ qz nõ sunt abstracta a sba nõ sũt abstracta a mã intelligibili: q̃d nõ diceret nisi intelligeret subam

T.c.16.
T.c.39.

esse materiã intelligibilẽ eorũ. Et dico viterius: q̃ per istã subam intelligibilẽ. i. p subam subiectam pñt diffiniri: si pfecte diffinirent: q̃d pbo. qz illud q̃d est p se pm° cãndi alicui°: ẽ pm° cognoscẽdi cognitione pfecta: vt pz ex.2. meta. Cõstat aũt q̃ sba subiecta est pm° p se cãndi istarũ formarũ: vt suppono tanq̃ notũ. ḡ zc. Si aũt quera hmõi diffõnes forte pñt ẽẽ tales. Magnitudo ẽ q̃titas ɔtinua pmanẽs: p quã sba subiecta hz ptes: q̃rũ vna est extra aliã discretione interueniẽte. Numer° aũt est q̃titas discreta pmanẽs p quã substãtia subiecta hz ptes: q̃rũ vna est extra aliã discretione interueniẽte: z loquor de nũo substãtiarũ indiuidualiũ. Has aũt diffõnes sumpsi ex tractatu roberti de ortu sciẽtiarũ: q̃ sicq̃ ponat meliores mihi nõ displicet. ¶ 2° dico q̃ ẽt gen° z dria entis mathematici pñt dici materia intelligibilis ipi°: q̃d sic vr: qz ptes hñt rõnẽ materie respectu toti°: vt vult Ari. 2. hui°. mõ gen° z dria sunt ptes diffõnis entis mathematici vt euidẽs est. ḡ quodãmõ hñt rõnẽ materie respectu ipsius diffõnis ei°: nõ aũt sunt materia sensibilis: vt manifestũ est. q̃re sunt materia intelligibilis. Nec sequit ex h q̃ naturalis silr diffiniat vt mathematic°: qz naturalis lz diffiniat p gen° z drias: nõ tñ diffinit p gen° z driãz rei mathematice: z isto pono eẽ materiã intelligibilẽ rei mathematice q̃tũ ad ei° diffõnẽ. ¶ Sz ɔtra pmã ɔnẽ aliquis dubitaret. Nã si numer° z magnitudo diffiniunt p substantiã subiectã: tũc poterũt demõstrari de ea p ipsaz diffinitionẽ. Accñs.n. q̃d diffinit p suum subiectũ vr posse demrari de ipso p illã diffõnẽ: vt satis pz in.2. poste. Hoc aũt vr incõueniens: qz nullus artifex inuenit demrare ista accñtia de ipsa substãtia. q̃re zc. ¶ Ad h posset aliquis rñdere q̃ nõ sequit ista accñtia demrari de substãtia per illas suas diffõnes: qz demõstratio dz esse ex notioribus pmo poste. mõ ista accñtia nõ sunt notiora de illis diffinitionibus q̃ de substãtia vt videt. ¶ Aliter posset dici sm alios q̃ ista accñtia possent bene demonstrari de ipa substãtia p dictas diffõnes sic syllogizãdo. Ois substantia cõtinua hñs ptes: quarũ vna est extra aliaz discretione nõ interueniẽte hz magnitudinẽ: vel est magna: sed substãtia materialis ẽ hmõi. q̃re zc. Silr posset demrari numer° saltẽ sm aptitudinẽ inherẽdi sic pcedẽdo. Ois substãtia apta nata hñe ptes: quarũ vna est extra aliam discretione interueniẽte est nũerata vel numerabilis. Sz ois substãtia materialis est hmõi. q̃re zc. Et sic possent aliqualr demõstrari sicq̃s negaret. nõ tñ deberet demrari ppe. ppter h qz nõ sunt dubia alicui rõnẽ intelligenti: nec appet falsum ea inesse substãtie: imo talia manifesta z statiz nota nõ debẽt demrari: sic declaratuz fuit pus. quare zc. ¶ Aliqui sic obijciũt: illud cui repugnat extẽdi in infinitũ nõ põt ẽẽ subm ei° cui nõ repugnat extẽdi in infinitũ: sz substãtie repugnat extẽdi in infinitũ vt supponũt magnitudini aũt nõ repugnat: vt capit ex.3. phy. sz per eandẽ rõnẽ pbaret q̃ punct° nõ est materia intelligibilis linee cũ puncto repugnat extẽdi in infinitũ. Et forte dicẽdũ q̃ magnitudini repugnat extẽdi in infinitũ: cũ hoc sit ei ipole: si enĩ ei esset possibile hec potẽtia esset ociosa per totũ tempus eternũ: bene tñ verũ est q̃ non repugnat magnitudini pmo z pncipaliter sz forme naturali. Posset aũt aliquis vlteri° querere ad quã partez pbie pertinent hmõi diffõnes z demonstrationes: z tu considera circa hec: quoniam eget perscrutatione.

T.c.4.
T.c.31.

Ad primã rationem dico q̃ ista sunt abstracta a materia sensibili: sz non ab oi mã. ¶ Ad 2m dico breuiter q̃ nõ solũ põt intelligi actus vel hũs actũ: sz etiã aliq̃d hñs habitudinẽ ad actũ: q̃d nec est actus nec hñs actũ de sua essentia. Ulterius est tñ q̃ talis

nõ intelligit per spẽm ꝓpriã: vt dicit: sed per spẽm act⁹. mõ mã lʒ nõ sit actus nec hñs actũ: tñ hʒ aptitudinẽ ad actũ: vt pʒ i p̄mo hui⁹. q̄re ꝛc̄. Etiã põt dici ꝙ cũ dicim⁹ entia mathematicalia diffiniri per mãʒ intelligibilẽ: nõ est itelligẽda ibi mã pro mã oĩno p̄ma: que est ens oĩno ꝛ pure potẽtia. nã ista nõ est subʒ saltẽ ꝓpinquũ cuiuslibet entis mathematici. Sed p mãʒ itelligibilẽ intelligimus subm deferẽs ipm ens mathematicũ imediate vel q̄si imediate. Et istõ nõ vĩr est ens in potẽtia pura vt pʒ ex p̄dictis. Uerũ est tñ ꝙ subm dimẽsionũ interminatorũ. s. materia p̄ma ẽ ens pure potẽtia f̄m ꝙ vĩr velle Cõmẽtator in tractatu de s̄ba orbis: vbi dic̄ p̄mũ rerũ exñtiũ in hoc subiecto sunt tres dimẽsiones que dñr corp⁹.

¶ Ad 3ᵃᵐ dico ꝙ nõ ponit ibi mã itelligibilis sob rõne q̄ mã i cõi: nec sub rõne qua itelligibilis: sʒ ponit aliq̄d qõ est mã itelligibilis sub aliq̄ sp̄ali rõne f̄ʒ quã hʒ notificare ipm diffinitũ: vt cũ dicim⁹ ꝙ linea est lõgitudo sine latitudine ꝛc̄. Ibi ponit lõgitudo sub rõne sua ꝓp̄a p quã notificat linea: ꝛ nõ põit sub rõne qua materia: nec sub rõne qua itelligibilis. Et tñ dĩ diffõ p materiã itelligibilẽ ꝓ tãto: qꝛ nõ est p mãʒ sensibilẽ. s. p subʒ relatũ ad motũ ꝛ quietẽ: ꝛ tñ est aliq̄ mõ per mãʒ: vt ostẽsuʒ fuit p̄os.

¶ Ad 4ᵃᵐ dico ꝙ imo dr̄ĩter diffiniet nãlis ꝛ mathematic⁹: qꝛ mathematic⁹ diffinit p illõ qõ ẽ materia itelligibilis nõ sic itelligẽdo. i. p materiã q̄ põt itelligi: sʒ p materiã nõ vt sensibilis est. i. nõ p materiã sumptã in hitudine ad motũ ꝛ q̄etẽ. h̄ aũt mõ nõ diffinit naturalis: imo p materiã sensibilẽ. i. p materiã relatã ꝛ cõparã ad motũ: vt videbit in sequẽti q̄one. Uerũ ẽ igr̄ ꝙ materia p quã diffinit naturalia ẽ itelligibilis: sʒ nõ solũ ẽ itelligibilis: imo ẽt sensibilis mõ p̄dicto. Et sic vt sit ad vnũ dicere mathematic⁹ diffinit p materiã itelligibilẽ solõ: ita ꝙ ly solum excludit materiã sensibilẽ. Naturalis aũt diffinit p materiã sensibilẽ: ꝛ sic mltũ dr̄ĩter: vt pʒ cuilʒ itelligẽti. Ul' dicas ꝛ redit in idẽ: ꝙ materia p quã diffinit res naturalis q̄uis sit itelligibilis tñ nõ eodẽ mõ: sic mã mathematicaliũ: nã materia rei nãlis vt nãlis ẽ nõ itellr̄ sine motu nec ẽ itelligibilis sine motu: sʒ mã p quã diffinit res mathematica ẽ itelligibilis sine motu ꝛ aliis sẽsibilib⁹ accñtib⁹: ꝛ ꝓpter h̄ dic̄ materia itelligibilis: materia võ naturalis nõ sic meret dici itelligibilis: qꝛ nõ sumit sine sensibilib⁹ p̄cipue sine motu: si aũt diceret naturalia diffiniri per materiã intelligibilẽ daretur intelligi q̄ in eorum diffinitionibus sumeretur materia sine sensibilibus.

¶ Ad 5ᵃᵐ possẽt dici ꝙ Cõmẽtator accipit causã formalem large pro ente abstracto per intellm̄ a materia sensibili ꝛ hoc modo materia intelligibilis bene cõtinet sub causa formali: sic ad illud ꝛc̄.

Questio. VI.

Querit vtrũ entia nãlia diffiniant p mãm sensibilẽ. ¶ Argr̄ p̄mo ꝙ nõ. qꝛ dic̄ Ari. in. 7. metaph. ꝙ mã ẽ igrota f̄ʒ se: ꝛ tale nõ ẽ p̄nᵐ notificãdi aliq̄d nec p ꝯñs diffiniẽdi. ex h̄ syllogiça. ¶ Itẽ 2° si sic tũc in diffõnib⁹ s̄barũ nãlium eẽt additamẽtũ: qõ reputat icõueniẽs p Ari. in. 7. metaph. vbi vult ꝙ diffõ s̄be nõ ẽ p additamẽtũ. ꝯña ꝓbat. qꝛ materia nõ est sensibilis nisi p accñtia vt maĩfestũ est: ꝛ sic in diffõne s̄be nãlis eẽt accñs. Accñs aũt ẽ extra gen⁹ s̄be: ꝛ talis diffõ dat p additamẽtũ in q̄ sumit aliq̄d qõ ẽ extra gen⁹ diffiniti. q̄re ꝛc̄. Et ꝯfirmat qꝛ aut in diffõnib⁹ entiũ nãliũ ponit mã sensibilis vt sensibilis est aut materia que est sensibilis nõ vt sensibilis est. Si p̄mo mõ sic sequit idẽ incõueniens: qõ p̄mus. Si secũdo modo: hoc videtur incõueniẽs qꝛ sic ẽt in diffõnib⁹ methematicaliũ ponit materia que est sensibilis: lʒ non vt sensibilis est: ꝛ tũc sir̄ diffinirent naturalia ꝛ mathematicalia. q̄re ꝛc̄. ¶ Itẽ 3° illud qõ est singulare nõ dʒ poni in diffõne: qꝛ diffõ ẽ de vlib⁹ ꝛ ex vlib⁹: vt pʒ ex p̄mo poste. sʒ mã sensibilis est singularis: cũ sensus sit singulariũ: vt pʒ in. 2. ꝛ in. 3. de aĩa. q̄re ꝛc̄. ¶ Itẽ 4° entia naturalia nõ dñr diffiniri p formã sensibilẽ vt videt manifestũ. g̃ nec p mãm sensibilẽ: ꝛ tʒ ꝯña: qꝛ magis videret debere diffiniri per formã sensibilẽ q̄ per materiã: cũ forma sit p̄ncipali⁹ natura q̄ mã: vt patuit p̄us. q̄re ꝛc̄. ¶ Itẽ 5° illud qõ nõ est simplr̄ noti⁹ s̄ba naturali nõ dʒ poni i ei⁹ diffõne: cũ diffõ debeat eẽ ex p̄ncipiis diffiniti. p̄ncipia aũt sunt simplr̄ ꝛ f̄ʒ naturã notiora p̄ncipiat[i]: vt dĩ in ꝓhe° h⁹. Sʒ materia nõ ẽ q̄d noti⁹ f̄m naturã q̄ s̄ba cõposita: qꝛ illud qõ est noti⁹ f̄ʒ naturã ꝛ simplr̄ dʒ eẽ magis ens: vt dĩ in ꝓhemio hui⁹. mõ mã nõ ẽ magis ens q̄ s̄ba cõposita. q̄re ꝛc̄. ¶ Item 6° materia sensibilis nõ põt eẽ in diffõne s̄be naturalis vt p̄nᵐ extrinsecũ: qꝛ nõ est agẽs neq̧ finis ipsi⁹ vt notũ est: nec vt p̄nᵐ intrinsecũ. Probano. qꝛ p̄ncipia intrinseca sunt ptes illi⁹ cui⁹ sunt p̄ncipia: vt pʒ in p̄mo hui⁹. mõ ipsa materia nõ est ps q̄dditatis s̄be naturalis: vt vult Cõmẽtator in. 7. metaph. cap°. Utrũ autẽ idem vel diuersum ꝛc̄. vbi dicit ꝙ quidditas hominis est homo f̄m formã ꝛ non est homo aggregatus ex materia ꝛ forma.

¶ Oppoᵐ argr̄ auctẽ Ari. in multis locis in ꝓhemio de aĩa ꝛ i. 6. ꝛ. 7. meta. ꝛ i isto. 2° lib. phycoꝝ. vĩ idẽ itẽdere.

Ad questionẽ

itelligẽdõ est ꝙ p mãʒ sensibilẽ p̄nt itelligi duo. Uno° põt accipi mã sensibilis ꝓ mã p̄ma iformata q̄litatib⁹ sensibilib⁹. Ul' vt alii loquũt ꝓ mã p̄ma i hitudie ad formã nãlẽ quã ꝯsequunt q̄litates sensibiles. ꝛ isto mõ dicũt aliqui ꝙ entia nãlia diffiniunt p mãʒ sensibilẽ. Sʒ vt breuiter expediã nõ vĩ esse vlr̄ verũ: qꝛ ꝯstat ꝙ corpora celestia sunt s̄be nãles: ꝛ tñ nõ hñt mãm p̄mã sobstãtẽ forme inherẽter: vt nitit ꝓbare Cõmẽtator in mltis locis. ad p̄ns tñ suppono. Alio° põt accipi mã sensibilis pro s̄bo qõ est p̄nᵐ: ꝛ vt est p̄nᵐ mot⁹ ꝛ q̄etis p se ꝛ substat accidẽtib⁹ sensibilib⁹. ꝛ h̄ mõ credo ꝙ entia nãlia debẽt diffiniri p mãʒ sensibilẽ nõ itelligibilẽ. i. p subʒ qõ ẽ p̄nᵐ mot⁹: ꝛ vt ẽ p̄nᵐ mot⁹. Hoc aũt põt oñdi: qꝛ nãlia debẽt diffiniri p illõ qõ est ꝓpriũ p̄nᵐ ipsoꝝ ꝛ p qõ distinguũt a nõ nãlib⁹. hãc recipio pro mãifesta ꝛ ꝯcessa: sʒ sobʒ qõ est p̄nᵐ ꝛc̄. ẽ hmõi. Cõstat. n. ꝙ oĩa nãlia vl' sõt talia s̄ba q̄ sũt p̄ncipia mot⁹ ꝛ q̄etis: vl' sũt forme exñtes in talib⁹ s̄btis: vl' cõposita ex formis nãlib⁹ ꝛ talib⁹ s̄btis: ꝛ p tale subʒ sub rõne p̄dicta distinguunt nãlia a nõ nãlibus: mathematicalia. n. f̄ʒ ꝙ hmõi nõ reqrũt aliqõ s̄bm qõ sit p̄nᵐ alic⁹ determiati mot⁹ aut q̄etis: imo qõlʒ ens mathematicũ idifferẽter se hʒ ad oẽm motũ: vt patuit p̄us. Silr̄ entia diuĩa. s. itelligẽtie nõ hñt subʒ aliqõ qõ sit p̄ncipiũ mot⁹ ꝛ q̄etis i eo i q̄ ẽ ꝛ substet acñtib⁹ sensibilib⁹ imo sũt s̄be imobiles ꝛ isensibiles: vt suppono ad p̄ns. q̄re ꝛc̄. Silr̄ ẽt entia artificialia f̄ʒ ꝙ hmõi nõ hñt subʒ qõ sit p̄nᵐ alic⁹ mot⁹ aut q̄etis: vt docet Ari. in. 2. phy. ꝓpe p̄nᵐ vbi sic dic̄. lectulus aũt ꝛ idumẽtũ ꝛc̄. vide lrãʒ.

¶ Qꝛ aũt mã debeat poni i diffõne rei nãlis sub ista ratione vt est p̄ncipiũ mot⁹ ꝛ q̄etis hoc declarat: quia certũ est ꝙ in diffinitione rei naturalis vt naturalis si ponat materia debet poni sub rõne qua natura est. aliter enĩʒ nõ diffiniret res nãlis vt nãlis est diffinitione nãli. modo materia nõ est natura ꝓp̄e: nisi sub ista rõne vt ẽ p̄nᵐ mot⁹ ꝛ quietis: vt pʒ p diffõnẽ nature: qꝛ null⁹ põt ponere meliorẽ: vt dic̄ Cõmẽtator. q̄re ꝛc̄. ¶ Et ẽ ꝯsiderãdũ ꝙ cũ mot⁹ sit de genere sensibiliũ: vt vult Arist. in. 2. de aĩa. iõ subʒ vt ẽ p̄nᵐ mot⁹ rõnabilr̄ dĩ mã sensibilis: ꝛ hec formalis ratio est diuersa a rõne formali rõne

T.c.35. T.c.17. T.c.6. T.c.37. Cõ.45 p°de aĩa T.c. 6° me T.c. 7.me T.c. 2° phy T.c. T.c.

eius qȝ dicit mā intelligibilis vt manifestū est ex pdictis. ¶ Item considerandū q̄ multū differt subā ꝛ subā nālis vt nālis est: qꝛ in rōne formali sube non includit accidens subiectiuo ꝫ id qȝ est: ſꝫ in rōne sube nālis vt nālis est includit mot⁹ vel habitudo ad motū ꝛ querēe in tm̄ q̄ quidditates nāliū ꝛ nālia sunt nō pnt intelligi sine motu nec diffiniri. ꝛ hec est apta scia sine doctrina Arist. in multis locis ꝛ Cōmētatoris. pmo Ari. in hoc ca° dicit sic. Simper qdē .n. ꝛ par ꝛ rectū ꝛ curuū. adhuc aūt ꝛ linea ꝛ figura sine motu supple diffiniunt: vt pꝫ ex lr̄a imediate pcedēte vbi sic dicit: hec aūt vtriqꝫ manifestū si aliquis vtroriqꝫ tētauerit terminos dicere: ꝛ subdit. Simper qdē .n. ꝛc. postea addit. Caro aūt ꝛ os ꝛ hō adhuc supple diffiniūt sine motu. i. qꝛ nō diffiniūt sine subo ꝛ habitudine ad motū. ¶ Itē in .6. meta. dicit Ari. sic si igitur oia nālia ſſr simo. vt nasuꝫ oculꝫ facies caro os aial foliū radix cortex totalr̄ planta: nullius enim ipsoꝝ rō sine motu est ſꝫ semp hꝫ nām. ¶ Item in .7. meta. cap°. Qm̄ vo diffinitio orō ē: dicit sic. Sensibile naqꝫ aial forsan ꝛ sine motu nō est diffinire. etiā ibidē dicit Cōmētator sic: res nāles sūt ecōtrario mathematicis: quidditas enim rer naturaliū nō pōt intelligi sine motu ꝛ sensu sicut possunt intelligi quidditates mathematicar. ¶ Itē Cōmentator versus pn̄m septimi sic dicit. In phico enim cōsideratur de pncipiis corporis fm q̄ est nāle. i. ſꝫ q̄ mouetur ꝛ quiescit. hic aūt cōsiderat de eis fm q̄ subs tm̄. Ecce q̄ Cōmētator exponit istā reduplicationē fm q̄ naturale. i. ſꝫ q̄ mouet ꝛ quiescit ꝛ intelligit vel fm actū vel ſꝫ aptitudinē. ¶ Ex quib⁹ oibus videt esse manifestū fm intētionē Ari. ꝛ Cōmētatoris q̄ res nālis fm q̄ nālis est includit motū vel habitudinē ad motū: ꝛ iō bn̄ pōt diffiniri per māꝫ sensibilē. i. per subm qȝ est pncipiū motus ꝛ vt est pn̄m motus. Et hoc bn̄ signauit Cōmētator in .6. metaph. sup vba pmū ducta vbi dicit sic. Nullum istoꝝ hꝫ diffōnez absqꝫ eo q̄ illa diffinitio accipiat aliqȝ transmutabile: transmutabile aūt ppriissime est subm qȝ est pn̄m motus. ¶ Et est ɔsiderandū ppter minores q̄ ens nāle dupl'r accipit. Uno mō ppue ꝛ stricte ꝛ sic ens nāle idē est qȝ hn̄s nām: hn̄s aūt nām est compositū ex mā ꝛ forma sicut docet Arist. in .2. huius. Alio modo sumitur ens nāle generalr̄ ꝛ cōiter p omni eo de quo ppe ɔsiderat phs naturalis per sciaꝫ nālē. Et istud diuidit: qꝛ quedā sunt entia naturalia que sunt per se accidentia subaꝝ naturaliū vt moueri sursuꝫ ignis: ꝛ sic de aliis: ꝛ hec dicunt ppue fm naturā: vt docet Ari. in lr̄a. Alia sunt sube nāles. ꝛ he sunt duplices. Quedā sūt simplices: quedā cōposite ex mā ꝛ forma. Et iste simplices quedā sunt per se subsistentes actu: vt dicit de corporib⁹ celestibus: quedā sunt per se non subsistentes actu: ꝛ hec sunt materia que est subm ꝛ forma que ipsaꝫ pficit. Modo istud dicit. i. q̄ naturalia entia diffiniunt per materiā sensibilē. i. per subm qȝ est pncipiū mot⁹. Uerꝫ est in oibus entib⁹ nālib⁹ aliq̄ mō: vt si diffiniat ignis que est sba naturalis composita: posset sic dici. Ignis est sba cōposita ex materia ꝛ forma sbali que sunt pncipes mot⁹ sursum: ppoortionaliter aūt ꝛ in aliis. Et si diffinit moueri sursuꝫ forte diceret q̄ est act⁹ entis in potētia ad vbi leuiū. Et si diffiniret materia p̄ forte diceret q̄ est subm pmū ex quo aliqd fit: ꝛ sumeret ibi subm qȝ est idem cū materia sub rōne notionis in habitudie ad factionē alicuius que est aliquo mō mot⁹. Et si diffiniret forma subālis hois diceretur q̄ ipsa est actus entis i potētia ad motū cogitatiuū: qui est ppue hois per ipsam formā substātialē īherentē sibi. Et si diffiniret corp⁹ celeste forte diceret q̄ est subꝫ receptiuū motū circularē perpetuū.

Et querat oc. Illa exēpla qdā manifestatio ꝛ exercitatio: nō aūt omnimoda verificatio: tamē aūt ad pns nobis sufficit q̄ sicut sba naturalis debet diffiniri per materiā vt est pn̄m mot⁹: sic qlibet spālis res naturalis ſi vult diffiniri dꝫ diffiniri per aliqȝ subm: vt est pncipiū mot⁹ ppriū illius rei. ¶ Ulteri⁹ intelligendū q̄ fm Cōmētatorē in isto .2. in fine vltimi capituli per diffōnē rei naturalis dꝫ apparere materia: sed hȝ ɔtingit dupl'r. Uno⁹ fm expressionē: ita. s. q̄ exprimat tanq̄ vna pars diffōnis. vt si dicat: homo est sba cōposita ex talibus carnib⁹ ꝛ ossib⁹ ꝛ aia rōnali. Alio⁹ fm quādā ɔsecutionē: ita. s. q̄ ex partibus positis in diffōne ɔsequat q̄ materia ei⁹ debet esse talis ꝛ talis: vt si diffiniat res naturalis per gen⁹ ꝛ dr̄iaꝫ vt homo per aial rōnale. licꝫ enīꝫ ibi nō exprimat materia hois: tn̄ ex hoc q̄ est aial sequit q̄ debet esse cōpositus ex materia dispoſita ad receptionē speꝝ sine materia vel ad virtutē receptiuā speꝝ sine materia: ꝛ ex hȝ q̄ est rōnatiuū sequit q̄ debet esse cōpositus ex materia optime cōplexionata ad recipiēdū intētiones cogitabiles: vel aliquid hmōi: ꝛ isto modo videt intelligere Cōmentator: ꝛ sic explanat Albertus ibidem.

Ad rationes in ɔtrariū. ¶ Ad p̄m dicēm aliquid eē ignotū fm se pōt intelligi dupl'r. Uno⁹ q̄ nullo mō possit intelligi: ꝛ sic nullū ens est ignotū: nullū .n. ens est ignotū naturalr̄: vt dicit Cōmē. supra pmū de gn̄atiōe. ꝛ hr̄ ex .3. de aia. qꝛ intellc possibilis est potēs oia fieri: imo ipm nō ens nō est sic ignotū q̄ nullo mō possit intelligi: imo intellr̄ per speꝫ entis vt cōiter dicit: ꝛ sic materia etiā oino pma nō est ignota per se velꝫ ſꝫ se. Alio⁹ pōt intelligi q̄ aliqd sit ignotū ſꝫ se: ita q̄ nō est natū cognosci sine alio sed per aliud cognoscitur: ꝛ sic est de materia pma: ꝛ tale postq̄ notū est pꝫ esse principium cognoscendi alterum ꝛ diffiniendi.

¶ Ad 2m pꝫ ex dictis. Nā licet accn̄s sit extra gen⁹ sube nō tn̄ est extra genus sube naturalis vt naturalis est vt declaratū est. qre nō valet. ¶ Itē dicūt aliqui q̄ nō ois diffinitio que est per aliqd extra gen⁹ diffiniti est ppe p additamētū: imo opꝫ qȝ diffinitū ipꝫ existat in illo tāqꝫ in suo subo: vt in sba existit accn̄s: ꝛ iō cū accn̄s diffinit per sbm est diffō per additamētū: ꝛ sba nō est in accn̄te vt in subo: ꝛ iō q̄uis sba diffiniret per accn̄s nō eēt per additamētū. hoc tn̄ sine dubio verū est q̄ sba non debet diffiniri ppe loquēdo de diffōne per sua accn̄ia: vt docet Cōmentator in .7. metaph. saltem per accn̄s: vt accidens est licet forte per aliam rationem posset.

¶ Ad 3m dico q̄ materia sensibilis hn̄ est singularis fm eē extra aiaꝫ: ſꝫ ſꝫ substractū in intellectu bn̄ est vlis ꝛ hȝ sufficit. nihil .n. phibet illo qȝ singl'r existit extra aiaꝫ intelligi: qȝ ɔtigit ex abstractōe virtutū intellectualiū quarūꝫ vna gn̄at intelle ꝛ alia recipit ea vt declaratū ē in .3. de aia.

¶ Ad 4m dico q̄ imo entia nālia bn̄ diffiniunt p formā sensibilē. i. p formā q̄ ē pn̄m ꝛ vt pn̄m mot⁹ ꝛ qetis. Et cū dr̄ q̄ istud nō est dcm̄ cōe q̄ diffiniat p formaꝫ sensibilē ſꝫ per māꝫ sensibilē dico q̄ ꝑ tanto forte ɔmētū est dici ea diffiniri potius per māꝫ sensibilē q̄ p formā sensibilē qꝛ nulli ē dubiū q̄n p formā sensibilē debeāt diffiniri: imo q̄si totū cuilibꝫ hn̄ dispoſito pars exercitatio i pōne nāli. Et hȝ ēt dic planē Ari. ꝛ Cōmē. i pohemio de aia. Sꝫ de materia mag̃ fuit dubiū ꝛ ꝑꝫ hȝ magis ponit i qōne ad manifestādū ꝛ frequēti⁹ exprimit vt p ɔsuetudinē aliqꝫ credat. Que .n. ɔsueuim⁹ magis nobis dici ꝛ ɔsueta sūt magis nota .2. meta. ¶ Itē forte rō q̄re frequētius dr̄ diffiniri per materiā sensibilē q̄ p formam sensibilē est qꝛ p māꝫ sensibilē mag̃ distinguit a diuinis entib⁹ q̄ p formā sensibilē. Nam per māꝫ sensibilem distinguunt a diuinis.

T.c.2. T.c.39. Cōm.5. Cōm.2. T.c.4. Cō.92. Cō.19. T.c.18. T.c.16. T.c.14.

r rōne qua materia est: q2 nullam habent mām fm cōez doctrinā: r rōne qua sensibilis est q2 penitus sunt insensibiles: sz per formaz sensibilē non sic distinguunt ab eis rōne qua forma est: q2 ipa entia sunt quedā forme. r quāuis forme non dicant de eis fm vnā rōnem vniuocaz r specificam: tamen dicunt de eis fm vnam rationē analogam: sed de hoc non plus ad presens.

¶ Ad 5^am solutū fuit prius vbi ostēsum fuit quomodo mā est simplr notior ipso composito: q2 licet non sit maioris entitatis ipo: est tñ realr r vniuersaliter prior ipso: r hoc sufficit ad hoc vt sit notior simplr r fm nām intelligēdo sicut prius fuit expositum. Itē licet materia non sit verioris entitatis actualis q̄ compositū: est tñ verioris entitatis potentialis q̄ compositū: q2 compositū non est in potentia nisi ratione materie: r nō rōne forme: ita q materia per se r primo est in potentia: compositum autē non primo sed ratione partis: r hoc sufficit ad hoc q materia sit aliquo modo notior fm naturam.

¶ Ad 6^am pōt dici q licet mā non esset principiū intrinsecū quidditatis nālis eo modo quo pars est intrinseca toti: tñ ipsa est pncipiū intrinsecū substātie composite vt euidens est de se: r sic ponit in eius diffōne. Et adhuc lz non esset pars quidditatis. s. forme. tñ posset eē pncipiū intrinsecum ipsius quidditatis vt proprium subm ipsius quidditatis deseruiens eam. r ideo deberet poni in diffinitione quidditatis. ¶ Et hoc satis videt rōnale. Nā cōmentator vult in isto. 2. q materia est causa forme r per pñs eius pncipiū. Si qdē ōis causa est pncipiū. 5. meta. r constat q non est pnci^m extrinsecum cuz nec sit agens nec finis. ergo relinquit q sit principiū intrinsecuz ipsius forme. Non quidē sicut pars est intrinseca toti q2 materia nō est pars forme: sz sicut subm r perfectibile est intrinsecum sue pfectioni inherenti: ex qua cū ipso fit vnū ens per se r existens in vno loco. ¶ Posset etiā dici fz aliquos q materia bene est pars essentialis quidditatis nālis. Et ad dictū cōmentatoris cuz ipse dicit q quidditas hois nō est homo cōpositus ex materia r forma: verū est ex mā indiuiduali hac vel illa: sz est compositus ex materia r forma in cōmuni ptinēte ad spēm: r illud cōpositū dicit forma nō pprie ab informādo sz per circūscriptionē māe indiuidualis vt dicūt r sic intelligu Cōmentator: cū dicit q quidditas hois ē homo fm formā .i. composit^9 ex materia r forma preter conditiones indiuiduales r particulares que nō sūt de quidditate hominis. Et silr in aliis. Sz de hoc ad pñs nō determino.

Cō. 30.
T. cō. p.

¶ Demonstrant autem r que magis naturales rc̄. Tex. cō. XXVI. Questio VII.

Hic deberet q̄ri. Utrū iste scie medie sint magis nāles q̄ mathematice: sz de h q̄reb cū sophismatib^9. r q̄rēt nūc circa sequēs caplz. Quā aūt nā duplr dī. ¶ Et pmo q̄rat vtrū nālis phs hēat ɔsiderare mām pmā. ¶ Arguit q nō. pmo q2 eā ɔsiderat metaphysic^9: vt pz in. 7. r. 8. r in. 12. metaph. nō ḡ nālis. ex h syllogisē. ¶ Itē 2° nlls artifex demōstrat suuz subm nec ea q̄ sunt an̄ suū subz fz lincoñ. in pmo poste. r Ari. dic in eodē q nulli^9 scie est demōstrare ppa pncipia sua sz mā ē pncipiū rerū nāliū. ḡ nālis nō demōstrat eā esse. ¶ Itē 3° sic se hz ars ad res artificiales ita se hz nā ad res nāles per cōuenientem similitudinē: sed nulla ars considerat pmā māz rerū artificialiū: sed vnaqueqz ppria vt domificatiua ligna r lapides: r faber es: r medicus corp^9 humanū: quare nulla scia nālis ɔsiderat materiam pmā rerū nāliū. ¶ P. 4° nālis non considerat pmā formā vt satis pz per Cōmētatorē in. 12. metaph. ergo nec pmā materiā per simile conueniens.

T. c. 21.
T. c. 8.
T. cō. 3.
T. c. 10.

¶ Oppositum videtur intendere Aristo. in isto capitulo r expressius Commentator.

Intelligēdum q de mā possum^9 loqui dupliciter. Uno mō de mā pma r remota: q̄. s. de se nō est ens nisi pure potētia passiua. Alio mō vt disposita r appropata ad formā: r hec ē mā determiatis accñtib^9 r aliis dispōnib^9 iformata: vt mā calida r sicca in sūmo est mā approp ata igni: r frida r humida aque: silr aūt r in aliis. ¶ Ulterius cōsiderādū gra 4^e rōnis iducte. q fz Cōmētatorē in pmo hui^9: versus finē: formaz duo sunt genera. Quedā sūt forme in materiis: r alie sunt nō in materiis: sz separate ab oi materia r magnitudine: r hec dicunt itelligentie: vt pz in. 12. metaph. ¶ Ulterius accipio q ipsius māe pōt haberi duplex ɔsideratio. Una intuitiua que ptinet ad primā operationē intellect^9. Aut compositiua r discursiua que pertinet ad 2^am operationē intellectus qua. s. ɔsideratur materia eē r demōstrat. ¶ Mō de istis peccauit Auic. fz recitationē Cōmētatoris in pmo hui^9 r. 2. Uoluit eniz Auic. q phs nālis nō demōstrat materiā pmā eē. Silr nec pmā formā abstractā que est de^9 suppremus. Sed ista demōstrare pertinet ad phm pmū seu diuinū. s. ad metaphysicū: r naturalis dz accipere r supponere ab ipso materiā pmā eē r formas abstractas: r hoc pbauit rōne ptacta: q2 audiuit ex posteriorib^9 analetic. q nulla scis demonstrat sua ppria pncipia. Certū aūt ē q materia pma r forma pma sunt qdā pma pncipia rerū naturaliū. q̄re rc̄. ¶ Sz ista positio nō placet Cōmētatori: q2 sicut dicit ipoſe est demōstrare pmā materiam esse nisi per signū naturale. i. per trāsmutationē in substātia. r similr pma forma absoluta impossibilis est demōstrari nisi per signū naturale. s. p motū eternuz: talia aūt deberent demonstrari per sciaz naturalē que cōsiderat signa naturalia: r nō p phiā pmā. Unde Cōmētator in pmo hui^9 dicit q certior sermonū quib^9 vsus est Auic. ad demonstrandū pmū principiū esse nō transcendit ordinē sermonū pbabiliū. Et in isto caplo dicit q via qua pcessū ad demōstrādū primū principiū eē est via loquētiū: r sermo ei^9 semp inuenit melius inter phipateticos r loquētes: vnde peccauit peccato manifesto cū credidit demōstrare primū principiū eē demōstratione essentialr ptinēte ad sciam diuinā. Dico ergo aliter ad q̄stionē fm intētionē Cōmētatoris. primo q naturalis phs hz considerare materiā primā ɔsideratione intuitiua. s. fm primā operationē intellect^9: q2 quicunqz considerat cōpositū ex materia r forma cognitione pfecta: necesse est q cognoscat materiā r formā: vt docet Ari. i primo hui^9: eadē eniz sunt principia eēndi r cognoscēdi. 2. metaph. Sz phs naturalis ɔsiderat cōposita naturalia ex materia r forma. s. aialia plātas r mineralia. quare rc̄. Sciēdū tñ q ipaz quidditatē vel eēntiā materie prime nō ɔsiderat naturalis vt naturalis ē nisi habitudine ad motū: vt patuit i pcedētib^9. ¶ 2° dico q naturalis phs hz ɔsiderare materiā primaz ɔsideratione cōpositiua. s. cognoscendo ipsam esse r demonstrando. Quod probatur ratione Cōmentatoris: quia illius philosophi est cōsiderare materiā primam esse qui habet considerare pprium medium r signum quod demonstratur esse: eiusdem enim scientie est considerare mediuz r extrema demonstratiōis: primo posterioz: sz naturalis phs primo r directe cōsiderat mediuz seu signum quo demonstrat materiā eē: nō enim pōt pprie demonstrari esse nisi per trāsmutationē in subā p quā ɔuincit eē aliqd ens in po^a

Cō. 12.
Cō. 83.
Cō. 83.
Cō. 22.
T. c. 35.
T. c. 4.

pura fm se: τ esset demonstratio talis in quibuscumq3 entib⁹ est transmutatio in substantia: opz esse mām que est ens pure in potentia. sed in entibus nālibus hoc pringit quare τč. maior pz. Nam in transmutatione substātiali mutatur nomē τ diffinitio: ita q̄ nec manet idem nomē nec eadem diffinitio: in hoc enim differt trāsmutatio substantialis ab accidētali. In tali aūt substāli transmutatione requirit aliqd subm. Hoc enim cōe est omni trāsmutatio ni. Unde τ Ari. in primo hui⁹ dicit. q̄ semp opz aliqd subijci qd fit. Lui attribuit fieri: τ illud subm debet esse vnum aliquo modo sub vtroq3 termino trāsmutationis. Illud ergo subm vnū qd subijcitur transmutationi subāli aut de se τ fm q̄ subm: ē ens actu aut ens in potētia. Si eēt de se τ fm q̄ subm ens actu tunc terminus adueniēs nō esset nisi accidens: non aūt subā: qr subā nō recipitur in ente actu fm q̄ ens actu: sed magis accidens: τ similiter forma: que obijceret ab illo subo eēt accńs τ nō substātia postq̄ remaneret idem ens actu sicut prius: talis autē trāsmutatio non est substantialis mutans nomen τ diffinitionē: imo accitalis τ sic transmutatio substantialis nō esset substantialis: τ sic pz maior: τ minor est manifesta quasi de sensu vt dicit Cōmētator in primo huius videmus idē corpus transferri de carneitate in terrestreitatem: τ mutatur nomē τ diffinitio ita q̄ nō amplius dicitur caro nec hz diffinitionē carnis. Simr aūt τ in alijs. quare τč. Et hec qdē etiā est demonstratio naturalis cu ius mediū ptinet ad phm naturalē. q̄re τč. Tertio dico q̄ etiā ad phm naturalē spectat demonstrare substātias abstractas esse per silem rōnē. s. qr mediū per qd demōstrantur eē. s. motus perpetuus cōtinuus τ vniformis pertinet ad phm nālem vt manifestum est. q̄re τč. ¶ Item demonstrare entia abstracta esse aut ptinet ad phm primum: aut ad nālem: constat enim q̄ nō ad mathematicū sed non pertinet ad phm primū: qr nullus artifex pōt demonstrare suū subm esse nec q̄a demonstratione nec propter quid nec qr cū nihil sit notius in scia q̄ subm sci τč: modo forme abstracte sunt subiecta phie prime seu metaphysice. s. ptes subiectiue pncipalis subiecti vt habet videri in metaphysica: ideo vr̄ q̄ nō hz demōstrare hmōi formas esse. q̄re τč. Unde dicit Cōmētator versus finez huius prime: q̄ si nālis nō demonstraret hmōi gen⁹ entium esse. sequit q̄ non esset alia pars phie nisi nālis τ mathematica. Qd sic apparet: qr certū est q̄ mathematic⁹ nō demonstrat ea esse: τ nō pōt haberi scientia de ipsis nisi cognoscātur esse. Lū igitur esse eorum sit occultū τ ignotū opz q̄ demonstrent esse anteq̄ cognoscant quidditates eorum: sed non possunt demonstrari per sciaz considerantē quidditates eorum: ergo si nō demonstrantur esse per naturalē nullo modo demonstrabunt esse: τ per cōsequēs nulla scientia vel pars phie erit de eis: τ sic nō erunt plures phie rōnales τ speculatiue nisi naturalis τ mathematica: qd est absurdū. Relinquit ergo q̄ nālis demonstrat formas abstractas esse. ¶ Considerandū tamē q̄ aliter cōsiderat de istis q̄ naturalis. Nam naturalis vt dictum est demonstrat eas esse per motū τ non est alia via pbāca: vt dicit Cōmētator in. 8. hui⁹: τ sic cōsiderat de istis fm q̄ sunt cause mouentes eius motus supponens pro cōstanti naturalis talia entia esse: cōsiderat ne eas fm q̄ sunt forme subē sensibilis τ fines: ita q̄ cōsiderat τ demonstrat q̄ hmōi sube abstracte sunt principia sube sensibilis fm formā τ fm finē. Et viceuersa alia predicata quidditatiua demōstrat de eis. s. q̄ sunt actus puri τ q̄ sunt intelligētes τ intellecte τ similia. Et hec ē doctrina Cōmētatoris in. 12. metaph. vt pz cōsideranti. Qualiter autem forme absolute sunt forme sube sensibilis considerandum est: sed non hic.

T.c.60. *Cō.63.* *Cō.83.* *Com.3.*

Ad primā rōnem dōm sicut dicit Cōmentator in. 7. metaph. τ in. 12. q̄ metaphysicus aliter considerat primā mām τ aliter naturalis. Nam metaphysicus eaz considerat fm q̄ est principiū sube simplic copositi: nālis aūt eā cōsiderat fm q̄ est cā transmutationis: isti modi sunt diuersi τ hoc sufficit. Item habetur ab eodē in. 7. metaph. viuis principijs: τ videtur ut placet. ¶ Item metaphysicus cōsiderat primā mām per comparationē ad oēs primas partes entis τ negationes sine priuationes earum: vt apparet. 7. metaph. vbi Ari. sic dicit q̄ mā non est quid. i. nō est suba actu supple de se nec q̄le nec q̄tum nec aliquid aliorum quib⁹ determinatum est ens neq3 priuationes: sed supple potētia ad omnia hec: naturalis aūt non sic cōsiderat eam sed modo predicto.

Com.5. *T.cō.8.*

¶ Ad 2ᵐ q̄ fuit rō Auic. soluit Cōmētator dicēs q̄ maior est vera de demonstratione ppter quid τ de demonstratione simplr: τ per demonstrationē simplr forte intelligit demonstrationē per cām remotam. nulla igit scientia demonstrat causas primas sui subiecti demōstratione per cāz. sz si cāe subiecti haberēt cās alias per quas possent demonstrari tunc illa demōstratio pertinebit ad superiorē sciam cui⁹ est cōsiderare illas causas: tñ scia bene potest demonstrare causas sui subiecti demonstratione que est per signū: dico demonstrationez: qa. s. per effectum notiorē. τ hoc pringit cū in scia aliqua cōsideratur aliquis effectus per se qui notior est nobis q̄ cāe subiecti τ aliter nō. cū demōstratio sit ex notioribus. Et hoc sufficit lincon. in primo poste. ad ostēdēdū q̄ Ari. nō debuit demōstrare q̄ tpm sit. Nō. n. debuit per cāz cū nullius scie sit demōstrare suū subm: nec principia sui subiecti per cām neq3 demonstratione qa: vt manifestuz est: qr non inuenit aliquis effectus per se notior nobis cōsideratus in scia demonstratiua per quaz manifestetur q̄ ipsum scire sit vel debeat manifestari: cū bene dispositis sit quasi per se manifestum ipsum esse.

¶ Ad 3ᵐ soluit Cōmētator: q̄ nō est oino sile: qr nō est aliqua ars que cōsideret principia τ passiones rerum artificialiū in cōmuni: τ iō nulla cōsiderat mām primā rerum artificialiū: nec forte est multū necessariū qr ars ordinatur ad factionē rei artificialis que est quid singulare: τ ideo sufficit ei cognoscere materiā ex qua. Sz bn̄ est vna scia nālis cōsiderās res nāles in cōmuni: τ principia eorum τ passiones eorum: τ ista hz considerare mām primam cōmunez τ demonstrare eam modo predicto.

¶ Ad 4ᵐ pz ex dictis quomō nālis cōsiderat formas abstractas τ formā primā. Et vide q̄ nō est simile de materia prima τ de forma prima oino: qr prima materia est pars sube naturalis vel subm quidditatis naturalis. τ iō naturalis habet eā cōsiderare. Sz forma prima que est deus nō est pars alicuius substantie naturalis: sed solū est forma exemplaris: τ iō naturalis nō considerat eaz vt forma est: sz forte vt est primum principium motus: vt habet videri in. 8. huius. quare τč.

T.c.57. *T.c.13.*

Questio VIII.

DEinde queritur: vtrū hoc cōsiderādū ē de eius. Hoc q̄rit primo super. t.c. 8. vtrū mā sit cā. ¶ Arguit primo q̄ nō: qr nō ē nobilior τ dignior q̄ res nālis. Cā aūt dignior ē cāto. ¶ Itē 2° cā dat eē causato. mā nō dat eē: imo recipit esse a forma. ¶ Itē 3° cā vr̄ prior est causato. primo poste. τ. c. 13. mā non est prior cōposito cū actus sit prior potentia. 9. metaph. ¶ Itē 4° si esset causa aut esset causa rei dūtaxat naturalis aut mathematice per sufficientē diuisionē. Querimus enim de mā reali q̄ distīcta cōtra alias: sed nō pōt eē cā entis omnī

vt omnes cōcedunt:nec entis nālis.q2 qdditas rei nālis nō est nisi forma vt videt velle cōmētato2.z sic mā non est pars nec pncipiū īntrinsecū qdditatis nālis.quare zc̄. ¶ Itē nō pōt esse cā entis mathematici q2 sic cōsiderari deberet in sciētia mathematica.cū sciētis debeat cōsiderare cās suo2 scibiliū.mō hoc videt esse apte ptra cōmentatorē in .phemio huius vbi dicit q scientie mathematice considerant de causa formali tantum. quare zc̄.

Com.i.

T.c.28. T.c.2.

Oppositum vult Arist.in isto caplo z.5.metaphysice z in aliqs mltis locis. Et arguit rōne.q2 qd respōdet ad iterrogationē ,ppter quid est cā. Nūc aūt mā respondet ad interrogationem propter quid:vt si queratur propter quid aial est corruptibile:potest responderi:q2 est cōpositū ex contrarys.

Ad questionē breuiter dico duo. Primo q mā est cā rerū nāliū qntum ad esse:q2 illud ex quo aliquid cōpositū est videt eē pncipiū,ipsius quantū ad esse. Sed ens nāle subsistēs actu gnābile z corruptibile est cōpositū ex mā z forma.sicut enim homo alb9 est qd cōpositū ex homine z albedine. sic suba nālis generabilis z corruptibilis est cōposita ex mā z forma:vt docet phs i pmo hui9. .dico q mā re2 naturaliū est cā ea2ū quantum ad fieri:qd patet q2 illud quod est subm per se trāsmutationis per quā acquiritur res naturalis est eius pncipiū quātū ad fieri. Nā huiusmodi transmutatio est ipsum fieri rei naturalis:z subm est principiū eius cuius est subiectū vt manifestū est.quare zc̄.sed constat q mā est subm per se transmutationis ipsius per quam acquiritur res naturalis. quare zc̄.

Ad primaz rōnez dicūt aliqui q illa ,ppositio est solū ,pbabilis.s.q cā sit nobilio2 causato:est eniz vera in plurib9 causis.s.in agēte pncipali z forma z fine:sed nō in mā pma que est iperfectissima.Uel dicēdū q cā est nobilio2 causato vt causacū est: sed non oportet vt illud qd est cā sit nobilius simplr:eo q est causatum:z sic est in proposito.quare zc̄.

¶ Ad 2am dico q nō est de rōne cause dare esse actu sed ad cui9 esse sequit aliud:z hoc bene cōpetit mae. qre zc̄. Uel dico q mā bene dat esse nō qdē ee actu s3 potētia.

¶ Ad 3m.dico q act9 hn̄ pos est potētia ordine pfectionis z dignitatis s3 via generationis est ɔtrariū.9.meta.

T.c.15.

¶ Ad 4m dico q mā sensibilis ē cā z pncipiū re2 nāliū: z mā itelligibilis est cā z pncipiū entiū mathematicaliū vt ostensum fuit prius. ¶ Ad auctoritatē cōmētatoris mihi videt q est difficile respōdere:posset eñ dici:q ipse sic intelligit q mathematic9 tm̄ cōsiderat de cā formali idest de ente abstracto a mā sensibili z nō de agēte neqꝫ de fine:z tale ens abstractū a mā sensibili dicit forma:cū hoc eñ stabit q vnū ens mathematicū sit mā itelligibilis alteri9. Est ergo intētio cōmētatoris vt credo q mathematicus cōsiderat de cā formali tm̄ accipiendo cām formalē pro ente abstrahibili a mā sensibili:z nō cōsiderat de mā q̄ nō est tale ens.s.abstrahibile:s3 de materia que est ens abstrahibile a mā sensibili bene pōt cōsiderare:z vt sit ad vnū dicere i illo sermōe cōmētatoris li tm̄ nō excludit de cāis nisi mām sensibilē z cām agentē z finē:materiā aūt itelligentē nō excludit:eo q ipsa est forma vt ipse capit formaz.s.,p ente abstrahibili a materia sensibili z iduiduali z omnino cōi.pōt.n.quodlibet subiectū mathematicum intelligi sine omni sensibilitate z motu z econtrario de naturali:z sic de isto.

¶ Alio aūt modo spēs z exēpluz. hec aūt ratio est ipsius quicquid erat esse z hmōi genera vt eius que est dyapason duo ad vnum z omnino numerus z partes que in diffinitione.

Tex.cōmenti. XXVIII. Questio. IX.

COnsequēter querit vtz oēs ptes diffinitionis sint forme. ¶ Arguit pmo q nō: q2 illd qd pdicat de aliq ēentialr z in recto nō est ei9 forma:falsa.n.eēt ista.aial ē aia.vt dicit cōmētato2 in.7.metaphysice s3 ptes diffōnis pdicant de diffinito ēentialr z in recto.ve2.n.est directe hō est aial rōnale mortale.z silr v̄a ē ista:aial rōnale mortale est aial:z ista.rōnale est rōnale:qre zc̄. ¶ Itē 2° si ptes diffōnis eēnt forme tūc ois diffō eēt logica. Nā diffō dicit logica que est per formā vt accipit ex ,phemio de aia.sed cōsequēs est icōueniēs:vt p3 ēt ex ,phemio de aia.qre zc̄. ¶ Itez 3° si sic esset tūc materia esset forma:cū in diffinitione accipiat mā:vt patuit. ¶ Item 4° ois diffinitio eēt diminuta qd est absurdū:z patet ɔña per dictū cōmētatoris in ,phemio de aia:vbi dicit q qui in diffinitiōe accipit formam z dimittit materiā existimat q dimittit aliqd non necm̄:sed nō est ita.s.q dimittat aliqd nō necm̄.imo dimittit aliqd nec3:z sic si ptes diffōnis sint forme z dimittat mā erit diminuta diffō:q2 dimittet aliqd nec3.qre zc̄. ¶ Oppositum docet Aristo.in littera.

Aliqui dixerūt q partes diffōnis possunt cōpari ad ipsam diffōnē z ad ip3 indiuiduū qdditatis que diffinit. Et pmo modo habēt rōnē māe:cū ptes habeant rōnem māe respectu toti9:vt patet ex isto 2° oēs eniz ptes cōparant ad totū vt ipfectū ad pfectū:z hec est cōparatio materie ad formā.z iō partes diffinitionis respectu diffinitiōis z nature cui9 sunt ptes habēt rōnez materie. S3 si cōpararentur ad suppositū siue ad iduiduū qdditatis sic e habēt ad ipm p modū cause formalis:z hoc forte declaret:q2 ipse ptes diffinitionis sunt abstracte saltē fm intellectū ab indiuiduo qdditatis. Nā materia iduidualis nō ponit in vera diffinitione.illud aūt qd est abstractū ab aliquo videt esse forma vel ad modū cause formalis se habens. ¶ Et ad manifestationē hui9 positiōis addūt aliqui q forma duplr accipit. Uno mō accipit forma ab īformādo:z hec est forma que est altera ps cōpositi pficiens materiā. Alio mō dicit forma per sepationē vel abstractionē a materia fm rē z s3 itellectū z a materia sensibili z intelligibili:z sic itelligētia sepata dicit forma sepata ab omni materia fm eē z fm diffinitionē qdditatiuā quātū est ex pte sua. Et alio modo dicit forma per abstractionē materie sensibili fm intellectuz:z hoc dupliciter. Uno modo dicit forma per priuationē materie sensibilis z in vli z in particulari. Alio mō per puatione materie sensibilis iduidualis z in pticulari. Et pmo isto2 duo2 modo2uz entia mathematicalia dicunt forme.i.entia abstracta fm itellectū ab oī materia sensibili:z hoc modo itellexit cōmētato2 in prohemio hui9 vt dictū fuit pus. Sed 2° modo vlia re2 naturaliū dicunt forme q2 fm itellectū sunt abstracta a materia sensibili induiduali z singulari vt patet ex.7.metaphysice. Cū ergo dixit philosophus q ptes diffinitiōis sunt forme si propositio intelligit vlr o3 capi forma cōuenit:ita q sunt forme aliquo pdicto2 modo2 z est dicere q oēs ptes diffinitionis sunt abstracte per intellectū a materia indiuiduali:z hoc est ve2. Nā in diffinitione hois nō ponuntur he carnes z hec ossa.nec in diffinitiōe circuli ponit hic semicirculus vt patet i.7.metaphysice. Et hec positio videt satis rōnalis qntū ad distinctionem de forma. Sed qd dicit:q ipe partes diffinitionis in cōparatione

ad individuũ q̃ddicatio nõ hũt rõnez materie nõ videt rõnabile: qꝛ ipse partes diffinitiõis sunt pces indiuidui: ꝛ pces dicunt habere rõnẽ mãe respectu toti⁹. ℭ Etiã qd dicit ꝙ partes respectu diffinitiõis: ꝛ respectu nature habẽt rõnẽ materie: dubiũ videtur: qꝛ mã nõ pdicatur de eo cuius est materia saltẽ in recto vt cõiter dicit: modo partes alicuius diffinitionis pdicant de diffinito in recto ꝛ per se ꝛ etiã d natura que diffinitur: nisi forte diceret ꝙ illud qd est ꝓpriẽ mã nõ pdicatur ꝛc. sed aliquid habens modũ mãe põt pdicari essentialiter ꝛ i recto de altero: ꝛ sic intelligitur: genus enĩ ꝛ differẽtia nõ sunt ꝓprie mã diffinitiõis vel diffiniti: sed habẽt modũ ꝯsimilẽ modo materie: eo ꝙ vtrũqꝫ eoꝝ sꝫ se ꝛ seorsuȝ est quid minus pfectuȝ q̃ tota diffinitio. ℭ Itẽ dubitat quomodo ꝛ quare aliquid dicit forma per remotionez mãe sensibilis: ꝛ tñ nõ inuenit ecõuerso aliquid dici mã per abstractionẽ forme sensibilis: idem enĩ videtur esse iudiciũ de vtroqꝫ. Forte hoc est pro tãto qꝛ cũ forma sit perfectior ꝛ nobilior causa q̃ mã: iõ nomẽ forme extensũ ẽ ad res abstractas ꝛ sepatas sꝫ se ab omni materia. Sed intelligẽtias que sunt nobiliores ꝛ supiores ad nãm gñabilẽ ꝛ corruptibilẽ: vt pꝫ in 12° metaphy. Et ad huius similitudinẽ res etiã abstracte sꝫ itellectũ a materia sensibili dicunt forme: ꝛ non dicunt mãe ꝓpter abstractionẽ a forma sensibili. ℭ Sed qꝛ sm istã positionẽ oꝫ dicere ꝙ Arist. vtit d nõie forma sꝫ siliťudinẽ ꝛ large: ꝛ tñ modus Aristo. fuit in reb⁹ que nõ sunt multũ occulte loqui ꝓpꝛie: ꝛ nõ solũ similitudinarie. Ideo forte meli⁹ ẽẽt dicere sicut innuit ꝯmẽtator ꝙ Aristo. itellexit de diffinitiõe que est ex genere ꝛ differẽtia. Genus .n. vt dicit ꝯmẽtator est forma vniuersalis. Differẽtia aũt ẽ forma pticularis vt ipse dicit: ꝛ idẽ dicit i 7° metaphy. Qualr aũt illud sit itelligẽdũ alias iquiret si deus ꝯcesserit.

Ad rationes

patet ex dictis. Forma enim q̃ ẽ altera pars ꝯpositi nõ pdicatur de eo: sꝫ forma dicta per abstractionẽ a mã sensibili bñ pdicat de eo: cuius est forma: ꝛ sic intelligit ꝙ pres diffinitiõis sunt forme sm pozez positionẽ. Sed si dicamus ꝙ intelligit de diffinitiõe que est ex genere ꝛ differentia tũc est bene dubiũ quomodo ipꝫ genus pdicat in recto ꝛ in quid de diffinito. Sꝫ de hoc alias .s. i questiõe de cõpositiõe speciei ex genere ꝛ differẽtia dictum fuit. ℭ Ad secũdã potest dici sm dicta ꝙ verũ est si oẽs pres omnis diffinitionis essent forme. quarꝫ vna .s. vlis est genus: ꝛ alia .s. specialis est differẽtia: tũc oĩs diffinitio eẽt logica. Quare aũt dicat talis diffinitio logica que ẽ ex genere ꝛ differẽtia bene idiget declaratiõe: sed nõ hic. nos aũt nõ dicimus sm p̃mã positionem ꝙ partes omnes omnis diffinitionis sint forme non ꝓpꝛie sumendo. sed mõ predicto. Aliter potest dici ꝙ omnis diffinitio logica est diffinitio que est per genus ꝛ differentiaȝ. ꝛ de isto genere loquitur Aristo. non enim loquit vlr ꝙ omnes partes omnis diffinitionis sint forme. sed dicit indefinite: ꝛ partes que in ratione. ℭ Tertia soluta est ex pcedentia. verum enim est ꝙ omnis diffinitio esset dimĩuta si in omni diffinitiõe poneretur sola forma que est altera pars compositi: ꝛ nullo modo per eam appareret materia: nec per confectionem nec per expositionem: ꝛ ideo non valet ratio.

ℭ Adhuc autem quẽadmodum finis: hic autẽ est qd cuius causa vt ambulandi sanitas: pro. pter quid enim ambulat dicimus vt sanetur: ꝛ dicentes sic opinamur assignare causam.

Tex. com. XXIX. Questio. X.

Consequẽter inquirẽdũ ẽ vtꝛ finis sit cã. Sꝫ hanc q̃stionẽ reposui inter alias de qb⁹ singulariter opinatus fuȝ. Et nõ q̃re circa capitulũ de casu ꝛ fortuna. Dubi enĩ qui hoc op⁹ summo studio reddidit castigatũ: vilẽ ẽ ẽperãtiqꝫ gra candẽ interserere.

Et arguit pmo ꝙ nõ: qm oĩs cã ẽ pncipiũ: sꝫ finis nõ est pncipiũ: qꝛ finis ẽ vltimũ ex 5° ꝛ pncipiũ ꝛ vltimũ opponunt. q̃re ꝛc. ℭ P̄. 2° sicut dr cõiter cã ẽ ad cui⁹ eẽ se quit aliud: sꝫ ad eẽ finis nõ sequit aliud: qꝛ finis est vltimũ: ꝛ post vltimũ nihil sequit. ℭ P̄. tertio. si finis esset causa vel hoc esset sm ꝙ est vel sm ꝙ nõ est: per sufficientẽ diuisionẽ ꝯdictionis: sed finis nõ est cã sꝫ ꝙ nõ est. qꝛ nõ ens nullius est cã: qꝛ cãlitas non fundat in nihilo. silr finis nõ est cã sm ꝙ est: qꝛ qm sanitas est in corpore inducta tunc cessat medicatio ꝛ non mouet plus medicus quia habitibus presentibus in mã cessat motus.

Oppositũ

vult Ar. i 5° metaphy. ꝛ 2° phycoꝝ ꝛ 2° posterioꝝ. ꝛ i de aialib⁹ i multis locis. Et potest ꝓbari sic. illud qd respõdet ad q̃õnem factaȝ per qd est causa ꝓpter qd q̃rit cãm: mõ responsiuũ dꝫ significare in speciali qd significat interrogatiuũ in gñali: sed finis respondet ad interrogationẽ factam ꝓpter quid: quia vt pꝫ. pꝫ quid ambulat vt sanetur: hec est ratio Aristo. in 2° phycorum. ꝛ 5° meta.

T. cõ. 2.
T. c. 29.
2° phys.
T. c. 29.
5° meta.
T. cõ. 2.

Nota ex

2° de aia. ꝛ 12. metaphy. ꝙ duplex ẽ finis: quo ꝛ gra cui⁹. Finis quo ẽ opatio rei mediãte q̃ adipiscit finẽ gra cui⁹. finis gra cuius ẽ extrinsec⁹ a re ꝛ pfectior ea: qꝛ in oib⁹ q̃ sunt fine ab arte siue a nã sp deteri⁹ ẽ gra melioris. 7° pol. Cõmẽ. 2° phycorũ ponit aliã distinctionẽ: ꝙ duplex ẽ finis. vn⁹ est finis gñationis. alius est finis rei generate: sꝫ finis rei generate ẽ opus rei: vñ sicut dicit p° ethicoꝝ: oĩuȝ quorum est opus ꝛ aliquis act⁹ in ope bonũ eẽ vr: sed finis gñationis ẽ forma: ꝛ hec ẽ duplex. sic gñatio ẽ duplex. artificialis ꝛ nalis. ex 7° metaphy. ꝛ 2° phycoꝝ. qꝛ ad has duas oẽs gñatiões reducunt. Naturalis aũt gñatio ẽ a pncipio itrinseco: ꝛ ei⁹ finis est forma subalis vt forma hoĩs in semie: sed gñatio artificialis ẽ a pncipio extrinseco ꝛ illi⁹ finis ẽ forma accidẽtalis sic sanitas ẽ finis medicie.

2° de aia.
T. c. 35.
12 meta.
T. c. 37.
Cõ. 70.
T. c. 22.
T. cõ. 1.

ℭ Nota ꝙ i ista q̃õne nõ videt eẽ difficultas nisi i gñatiõe artificiali: vt vtꝝ sanitas in corpe educta p medicinã sit cã. silr verũ dom⁹ sit cã mouẽs edificatorẽ: vñ cã de fine cui⁹ gra nõ ẽ dubiũ quin sit cã extrinseca. ℭ Nota finis gñatiõis artificialis duplex ẽ sꝫ ꝯmẽtatorẽ. 12° metaphy. ꝛ 7° qꝛ iste finis põt eẽ i aia artificis: vt forma balnei quẽdoqꝫ ẽ in aia appetẽte ꝛ cognoscente: vel forma domus in mẽte domificatoris cognoscẽtis ꝛ appetẽtis facere domũ. Similr finis põt eẽ i re extra: ꝛ hec duplr: qꝛ vel in actu vt domus q̃nqꝫ est extra aiam in po⁹ solũ q̃nqꝫ actualr. ℭ De hoc ẽ difficultas. vñ circa hoc est triplex opio. Dicũt aliq ꝙ finis put est in aia appetitus ẽt desideratus hꝫ causalitatẽ suã nõ sꝫ eẽ extra aiaȝ nec sm esse in aia absolute vt sanitas in aia medici vt ẽ desiderata ꝛ appetita. Alia ẽ opinio quorũdam solẽnium theologoꝝ: ꝙ hec sꝫ esse extra aiaȝ nec sꝫ esse in aia hꝫ suam cãlitatẽ: sꝫ ꝑ sua realitate ꝛ q̃ditate. Tertia ẽ opinio ꝙ finis pro eẽ extra aiaȝ vt est [illegible] hꝫ cãlitatẽ suam vt sanitas in [illegible] medicinã in corpore hꝫ cãlitatẽ suam. ℭ Nõ pone opinionẽ ẽ illo mõ ꝛ pro illo esse finis ẽ cã ꝑ quo mouet agẽtẽ: qꝛ hec ẽ de rõe finis ꝙ moueat agẽtẽ: sꝫ finis existẽs in aia put est desideratus appetitus mouet agẽtẽ: qꝛ sanitas iã acquisita in corpore non mouet agẽtẽ cũ habitib⁹ presentib⁹ in mã cesset motus: nec ꝑ eẽ in aia absolute sꝫ put est in aia ꝛ desideratus

12° meta.
Cõ. 36.

o medico. ¶ Sed istimet arguunt 3° sc: qz finis cū sit no bilissima cāz z cū aliaz nō pōt hēre cālitatē pro eē di stincto: sz eē in aīa siue cognoscitiua siue appetitiua ē eē distinctū. Ipsi respondent q aliqd esse in aīa pōt eē duplicit. Uno mō subiuc: z sic bene ē distinctū. Alio mō obiue: z sic nō ē distinctū: mō finis appetit⁹ z de īderatus nō hz causalitatē suā p pmo eē sz p 2° z hoc sufficit ad finiēdū cālitatē finis: qz tale eē obiectale nō est esse distinctū. Istud dictū nō valet. q enim aliqd sit nec i aīa subiectiue nec in re extra i mā: qd tn̄ ē aptū natū eē i p° illud est notabile i re z nihil corrspōder sibi ex pte rei. Ratio: omne ens vel est in subiecto vel est non in subiecto per contradictoria: si est non in subiecto tūc est substantia: si in subiecto tūc est accidens: qz accidēs est ens in subiecto. mō si est accidens opz q sit in aliquo. si autē sit suba opz q sit extra in mā si est gn̄abilis z corruptibilis. Preterea fm illud esse nō hz finis cālitatē suā distinctā ab alijs cāis fm q eē nō est optimū: qz finis dz esse vltimū z optimū: sed finis fz esse qd hz in anima nō est vltimuz vt ipsi cōcedūt: qz q̄dm est in aīa appetit⁹ tunc mouet z nō ē vltimū: silr nec optimū: qz sanitas i corpe melior est q̄ in mente. Preterea si finis p esse in aīa eēt cā tūc agens nūq̄ frustraret a fine: qd ē falsum. multa .n. agentia frustrant a fine: vt pz 2° phy. consequētia pz: qz agens nō frustrat qd attingit finē: mō qōlibz agēs attingit finē p esse qd hz in aīa: si sit aīatū sic sunt. agētia per artē sp hñt finē in aīa cognoscete z appetere siue pducāt extra siue nō. Preterea istis 3dicūt 3mētatori q dicit in 12° metaphy. q forma balnei extra mouet vt finis sz
T.c.36.
forma balnei i aīa ē agēs desideriū z motū. vult g q finis tn̄ fz eē extra aīaz sit vt finis. ¶ Rō 2e opionis. fz illō eē finis ē cā fz qd mouet agēs: qz hō ē de rōe finis: qz impoēe ē agēs absolui ab intētiōe finis. 2° metaphy. nullus .n. conabit aliqd facere ad terminū nō futur⁹ venire sz finis p eē qd hz in aīa nō mouet. silr nec p esse extra aīaz: qz habitib⁹ pñtib⁹ in mā cessat mot⁹. pmo de gn̄a
T.c.55.
tiōe. g relinquit fm eius realitatē z q̄ddita tē: z sic habet cālitatē distinctā ab alijs cāis. Istud nō valet: qz q̄ratur de illa realitate sup quā fundat cālitas finis si ē ens vel nihil: si nihil p nihilo relinquat: si ens vel ens in subiecto vel ens nō in subiecto: si ens nō in subō: hoc ē impossibile: qz si ens i artificialib⁹ sūt accñtia 2° ō aīa. p Comē. sz ens nō in subō est substātia si sic in subiecto nō pōt qz vel esset in mā vel i aīa quoz vtrūq; negat pz hic. Preterea finis vt distinguit ab alijs dz eē vltimū z optimuz 2° phycoz. z huius. sed ista realitas finis nō ē optimuz: immo melior est sanitas acq̄sita in corpe q̄ ista realitas que nec est in corpore nec in aīa subiectiue. silr nec ē vltimū: qz semp coassistit in agēte vt dicūt. Preterea si hoc esset tunc medicus nō frustraret suo fine: hoc ē falsum: qz multotiēs deficit: 9ña pz qz sine pduceret sanitatem extra in corpore siue nō tn̄ attigeret finē vel i q̄ abstrahit z ab esse in aīa z ab eē i re extra. Itē 3dicit cōmētatori 12° metaphy. vbi vult q forma balnei extra mouet vt finis sz fm eē in aīa ē agens desideriū z motū. Ratio disputatiōis q̄ mihi videt pbabilior eē ē. fz illō eē finis hz cālitatē fz q ē optimū z vltimū: qz oīa hō sunt ō rōe finis. 2° phy. z .5. huius. sz fz esse in actu extra aīaz ē optimū z vltimuz vt sanitas actu acquisita in corpe hūano hz eē vltimū z optimū: qz ē vltimū i esse q̄dē: lz sit pmū in intētiōe: vt dic Aristo. in isto 5° similr ē optimū respectu oīum ordinatoz i finē vt sanitas actu adepta i corpore hūano melior ē oib⁹ q̄ ordinant ad sanitatē vt attenuatiōe z purgatiōe z alijs. Preterea fz illō eē finis dicit hēre suā cālitatē per cuius pñationē aliqd dr esse

frustra: hoc pz ex descriptiōe ei⁹: qd ē frustra: quā ponit Arist. 2° phycoz. frustra est qd natū ē attingere aliquez finē z nō includit: sz ex pñatiōe finis quātū ad eē extra aīam dicit agens frustratū: vnde si medic⁹ facit euacuationē zc. z nō acqrit sanitatē realiter in actu in corpore hūano dicit frustra egisse. vnde si sanitas fm esse in aīa desiderata z appetita esset cā finalis nūq̄ medicus ageret frustra: qz semp attingit illuz finem z semp coassistit medico. ¶ P. fm illō eē finis dicit esse cā fz q eē hñs ipm dicit eē pfectū: qz q aliquid sit magis pfectuz: qz q̄ prius hoc est pter finē actualē extra: qz idē est cātū z pfectū cō prius nō sint sed aliqd habens finē dr pfectuz fz esse finis actuale extra aīaz z nō dicit aliqd eē pfectū p finē in mente artificis: qz dom⁹ nō dicit pfecta pter spēm eius in mēte domificatoris. Maior pz: qz pfectuz nō est nisi qd attingit finē: ergo aliqd non est pfectū nisi rōne finis. pz 2° hui⁹. nec loquit ibi de fine i potentia. qz
T.c.64
talis nō ē vltimū z optimū. Hoc ēt pz ex itētiōe Arist.
T.c.55
pzio ō gn̄atiōe: vbi dicit q habitib⁹ pñtib⁹ in mā amplius nō gn̄at aliqd sz ē iā: z subdit q habit⁹ z dispōnes
Cō.36
sunt fines. Itē cōmentator dicit in 12. metaphy. q forma balnei hz duplex eē vnū in aīa aliō extra. fm primū est agēs desideriū z mot⁹: sz p 2m mouet vt finis: z loquitur nō de eē extra aīaz i potētia: qz illō nō ē vltimū z optimū: melior .n. z appetitior ē sanitas i corpore iā adepta q̄ existēs in potētia vltimū: qz esse i potētia pcedit esse in actu. ¶ Nota q̄dā dubia. Uidet q finis p esse actu extra aīā nō possit eē cā: qz cā z effect⁹ simul sunt z nō sunt
T.c.37
2° phycoz. z .5. metaphy. si sic cā in actu per se z ppria
T.c.63
qz nō loquit ibi de cā in potētia nec vlī nec per accidēs: sz finis pro esse actuali extra aīam nō est simul cō illis q̄ ordinant ad finē: imo tūc cessant oēs motus pcedentes q̄n iā est vt preallegatū est. ¶ P. fz illud eē dz finis esse cā qd ē nobilius cū finis sit optimū. sz eē finis in aīa est nobilius q̄ eius esse: qz aīa itentiua est nobilior oi mā corporali. g ēt forma recepta in itellectu dz eē nobilior q recepta in q̄cunq; mā extra siue in lignis siue i lapidibus siue in corporib⁹ z ossibus. ¶ P. de rōne finis ē q moueat efficiēs z q agens agat pter ipz. Ex hoc sic. fz illō esse finis nō est cā fz q nunq mouet agens: sz fz eē extra māz finis nūq̄ mouet agens: nec agēs agit amplius pter ipz: imo tūc cessat z quiescit vt dictū ē sepe. ¶ Ad pmū istoz. cātuz z cā silr zc. vnū est in pmanentibus in q̄bus cātū z cā nata sunt simul esse in eodē istanti tpis: sed in successiuis nō opz q causa z causatum sint simul positiue in eodem instanti tpis sed bene sunt simul priuatiue per priuationē tēporis medij iter tēpus i quo est causa z in quo est causatū: sicut enim dicit Comē. in 4° phycoz. motus nō est simul 3gregatus sz bene motus ordinat⁹ ad finez est sil cā illa per negationem tpis medij: qz imediate mot⁹ aliqs terminat ad suū finē tpe medio vt sanatio ad sanitatē: sed alio mō nō oz q finis sit simul cū suo causatis pcedentib⁹ ordinatis ad ipz: qz habitibus pñtibus zc. Aliū causa z causatuz zc. verū est fm aliqd esse: z cū dicit finis zc. verz est fz eē pñs: ita q tūz motus ordinatus in finem aliquē est presens q tunc finis sit etiam presens sed motus ordinatus in aliquem finem fm suum esse preteritum est simul cum fine fm esse presens: z huius preteritionis finis est causa. ¶ Ad aliud. concedo maiorē: ad minorez dicūt aliqui q esse in aīa est nobilius q̄ eē extra in mā vt esse auri in aīa est nobilius q̄ esse auri in mā extra. Aliū negāt qz eē in aīa est esse distinctū vñ nō sequitur. est in aīa: ergo est: immo fallacia fm quid z simplr cōmittit. Aliter potest dici fm illos qui cōcedunt q esse rei in aīa sit nobilius q̄

esse extra. vñ fm Arist. 2° & 8° ethico. & pmo rethorice. triplex est bonū: vtile: delectabile: & honestū: mō eē rei in aia est melius bonitate honestū: vñ honesti° ē habere aliquod bonū in aia q̃ hēre in re extra: vñ medicus magis est honorandus ppter spēm sanitatis q̄ hȝ i aia q̄ vnus rustic° pp sanitatē quā hȝ realiter in corpore extra: sȝ res extrinseca ē vtilioz & delectabilioz q̄ i aia: vt sanitas actu adepta in corpe realiter est vtilioz & delectabilioz q̄ existēs in mēte medici: mō cū Arist. dicit q̄ finis est optimū loquit̃ de bono itelligibili & delectabili & nō de honesto. ¶ Ad aliud. de rōne finis est &c. dōm q̄ agēs agere ppter finē pōt itelligi dupl'r. Uno mō q̄ actio agētis dupl'r agit depēdet cū cāusalitate finis sibi ppria. Alio mō q̄ agēs agit ppter finē vt distinctā habȝ causalitatē nō actio agētis depēdet a fine put hȝ distinctā cāusalitatē: sȝ q̄ agit ppter finē p tāto: q̄ finis ꝯsequit̃ actionē agentis: vñ cū dicit̃ finis mouet agēs dȝ sic itelligi. i. finis ꝯsequit̃ actionē agentis. Nota tñ licet finis pro esse extra in actu nō cāet motū sed ꝯsequit̃ motū sȝ finis fm esse in aia est agens desideriū & motū: cū enī artifex cognoscat finē sub rōe boni tūc appetit: & p ꝯñs ꝯsequit̃ motus exterioz in musculis: vñ finis in aia mouet nō in genere cāe finalis sed agentis sed finis fm esse actu extra aiam est causa finalis & perficiens.

Per hoc ad rationes. ois cā &c. ꝯcedat aliquo mō. dicis q̄ finis &c. dōȝ q̄ lȝ finis nō sit pncipiū via gñationis. ē tñ pncipiū via pfectionis: q̄ finis est pfectioz oib° ordinatis in finē. cū dicitur finis &c. dōȝ q̄ finis nō est pōz ordinatis i finē via gñationis: tñ prioz pordinatē pfectiōis: & hoc suffic̃ ad causalitatē. ¶ Ad secūdā. cā est ad cuius esse &c. veꝝ ē vel ꝯsecutiue pfectionis vel ꝯsecutiue gñatiōis. Ad minorē dicēdū q̄ lȝ nihil ꝯsequat̃ finē via gñatiōis: tñ bene via perfectiōis: & hoc sufficit ad hoc q̄ sit cā. si dicis q̄ ꝯsequit̃ ad domū vel ad sanitatē quando sunt pfecte: dōm q̄ in mā dimensiōes precīte que sunt minoris pfectiōis q̄ finis. ¶ Ad 3^am. si finis esset cā &c. ꝯcedo vltimā viā. s. q̄ finis ē cā & fundat causalitatē qñ hȝ eē extra actu. dicis quādo est actu &c. veꝝ est q̄tū ad eē plena motus cessat: nō tñ quo ad esse pteritū: tūc verū est q̄ finis mouet q̄tū ad esse actuale q̄ mot° cessat quo ad eē actuale: tñ ex hoc nō sequit̃ q̄n sit causa. Et si dicis. cā & causatum &c. verū est causatū & cā sunt simul in reb° pmanentib° q̄ nata sunt esse simul: sed in successiuis nō oȝ q̄ sint simul positiue: sȝ sufficit q̄ sint simul p negationē medij: & hoc sufficit ad cāusalitatē finalem. Q̃ō. XI.

Onsequēter q̄rit̃ circa capitulū d̃ casu & fortuna & p° sup. T.c.46. Uidētes quidē i celo nihil casu fieri &c. Utꝝ i celestib° corpib° ꝯtingāt aliq casus & fortuita. ¶ Et arguit̃ pmo q̄ sic: q̄ qcqd est in cāto p se oȝ eē i principali & p se cā: sȝ pcipui cā agēte Alr.n. cātū nō oīno depēdet a sua cā: qd est incōueniēs. Sȝ ista entia iferiora cāta sunt a corpib° celestib°: vt pȝ ex 8° hui°. & ex 2° d̃ gñatiōe. & i istis iferiorib° ꝯtingūt multa cāsua & fortuita vt pȝ ad sensū. & in isto 2° habet̃ aperte. ¶ Itē 2° in quib° ꝯtingūt aliq̃ raro & in minori parte in illis ꝯtingūt casualia & fortuita. hoc ēt videt̃ esse pprium casualiū & fortuitoꝝ: vt pȝ i isto 2° huius. Sȝ in corporibus celestib° aliqua raro ꝯtingūt vt eclipsis solis aut martis aut iouis & hmōi multa fiunt sciūt astrologi: ergo &c. ¶ Itē 3° in ipsis ꝯtingūt aliqua preter itentionē suoꝝ motoꝝ: vt q̄ talis planeta ꝯiungatur cū tali: hoc videt̃ eē pter itentionē intelligētie mouētis orbē in quo est planeta: & q̄ lumen vnius commi

sceat̃ cū lumie alteri° & eo: & hmōi: ex h sillogiça si vis. ¶ Oppositū vult Aristo. in littera. & Cōmen. ibidem.

Ad questionē intelligēdū q̄ casus & fortuna differūt fm cōius & minus cōe: vt pȝ ex littera vt videbit̃ post. Naȝ casus inuenit̃ & in reb° nālib° aiatis & inaiatis. est enī casus gñaliter loquēdo agens p accidēs. i. pter intentionē faciēs aliquē effectū raro & in minori pte. Fortūa. n. est agens p accidens in his que agunt a pposito. i. p cognitionē & appetitū ppter finē raro & in minori pte. supple pducens illū effectū: vt si aliquis hō per suū itellectū practicū: & per suū appetitū moueat̃ ad eūdū ad forū pp istū finē vt emat aliquid: & pter suam intētionē inueniat debitorē: quē nō opinabat̃ inuenire: & reportet pecuniā tūc ille idē intellectus practicus qui dicit̃ itellectus respectu vaditiōis ad forū: dicit̃ fortuna p respectū ad ipsam inuentionem debitoris vel reportationē pecunie: dūmō hoc raro ꝯtingat q̄ inueniat debitorem vel q̄ reportet pecuniam. Siliter si aliquis fodiat terrā ad sepeliēdū mortuū & inueniat thesauꝝ quē nō opinabat̃ iuenire: & h rarissime natū est accidere: tūc itellectus ipsi° fodientis in cōparatione ad istū effectū. s. inuentionē thesauri dicit̃ fortuna: & iste effectus dicit̃ fortuitus. i. a fortuna. similiter autem & in consimilibus. Si aūt in generatiōe hois a spermate ꝯtingat q̄ spma faciat hoiē cū duob° capitibus: qd non intendebat per suā ppriā virtutem: tunc illud idē subm qd est agens nale per cōparationē ad effectū per se intentum. i. quem natū est ipm sperma pducere: semp aūt in pluribus dicit̃ casus per respectū ad illū effectū p accñs. s. duo capita: & hmōi effect° dicitur casualis & a casu: similiter aūt & in aliis. ¶ Ulteri° cōsiderandū est q̄ quidam antiqꝝ sicut recitat̃ in lr̃a dixerūt q̄ celū & motus eius statuēs totū istū mūdum inferiorē i suū ordinē causata fuerūt a casu vel fortūa. & forte fuerunt coacti ex hoc sicut innuit Cōmē. q̄ putauerūt q̄ lis & amicitia fuerūt cause mouentes ad mūdi gñationem vlem nō est aūt de rōne litis nisi q̄ moueat disgregando & separādo: & de rōne amicitie q̄ moueat cōgregādo: qd aūt moueat sic vel sic & repōat i tali situ aliqd corpus & aliud in tali: hoc nō hȝ d̃ se sȝ a casu aut a fortuna ꝯtingit. Hanc autē opinionem Aristo. iprobat dupl'r. Primo p hoc q̄ vt dicit & verum est: mirabile & icōueniens oīo est q̄ animalia & plante que sunt in isto mūdo inferiori nō sint nec fiant a causa nec a fortuna cū fiāt a causis & ex causis determinatis & in corpib° determinatis vt dicit Cōmen. in .12. metaphysi. & ipsum celum qd est omnium manifestorū fiat & moueat̃ a casu aut a fortuna: & Cōmen. ibidē legēdo litterā dicit q̄ mirabile esset q̄ plāte & animalia & alia vilioza fierēt a nā vel itellectu & ipsa corpora celestia &c. Et est ꝯsiderādū in ista rōne q̄ Arist. dicit expresse q̄ celum est omnium manifestorum q̄ sint animalia & plante. & Cōmentator dicit q̄ ista animalia & plante sunt viliora corporib° celestibus. Nec oȝ dici q̄ ipse loquat̃ de celo pro aggregato ex motore & mobili: q̄ ipse motor separatus. s. itelligentia nōdum erat nota illis quos ipse redarguit: vnde solum cōparat corpora celestia que ipsi itellexerūt fieri a fortuna vel casu ad ista iferiora. Et hmōi signū ē: q̄ dicit Arist. sic. Celū aūt & alia diuiniora māifestoꝝ &c. p h enī qd dicit manifestoꝝ significat q̄ ipe loquit̃ de celo pro illo qd manifestū ē de ipo. i. pro corpore supiori sensibili dicens ipm esse diuinius & animalibus & plantis. Ex hoc autem patet error quidaȝ viri famosi qui putat muscam esse simpliciter nobilioꝝ ē speciem q̄ sit corpus quintū: qd est absurdū. ¶ Itē aliter arguit Arist.

T.c.2

T.c.45

T.c.76

T.c.60.

T.c.48

contra istam opinionem antiquorum in illo capitulo: sed in ordine causarum. si fortuna vel casus esset causa prima ipsius celi: tunc oporteret esse aliquam aliam causam priorem causa prima celi: quod est absurdum: et patet consequentia: quia per accidens causa non potest esse causa prior omnino quam causa per se: imo sicut ens per se prius est ente per accidens: sic causa per se prior: est necio quam causa per accidens: cum ergo casus et fortuna que ponuntur ab aliquibus esse prima causa celi: sit causa per accidens vt dictum est: sequitur quod aliqua erit prior causa quam casus et fortuna: et sic sequitur predictum inconueniens. ¶ Item sequitur aliud inconueniens: quia cum fortuna non sit causa per accidens nisi respectu alicuius effectus non itenti concomitantis aliquem effectum per se. prius autem causatur ab aliquo quod est ab eo per se quam per accidens: sequitur quod ab ipsa fortuna: que est fortuna respectu celi et eius motus prius causetur aliquid quam ipsum celum et motus eius: quod est absurdum. ¶ Item Commen. dicit 2° phy. quod ista positio destruit primum principium: sed non declarat quomodo: et forte sic intelligit quia primum principium cum sit causa per se: non potest esse causa solum per accidens: modo fortuna est causa per accidens: ergo primum principium quod est deus non est ipsa fortuna. ipsum autem primum principium esse: non potest inuestigari nisi per motum celi. vt satis patet ex 8° huius. et 12° metaphy. Posset igitur sic deduci. Si fortuna esset causa celi tunc primum principium non esset causa ipsius celi. eo quod primum principium non potest esse fortuna vt probatum est. Sed si primum principium non esset causa celi. primum principium non esset. vt supponimus quia celum est primum causatorum corporalium. vt patet ex 8° huius. et ideo si primum principium non esset causa celi non esset primum principium omnium corporalium. Primum autem principium debet esse causa omnium entium. aliter enim non esset primum simpliciter. quare etc.

Cō. 46

C. 47.

Tunc dico breuiter ad questionem: quod in corporibus celestibus non contingunt aliqua casualia et fortuita quia ab illis que non possunt impediri ab operationibus suis non fiunt aliqua casualia et fortuita hec est manifesta: quia omnis causa fortuita et casualis est impedibilis ab operatione sua: cum ab ipsa proueniat aliquid non intentum: sed motores corporum celestium non possunt impediri a suis propriis operationibus cum sint omnino imobiles et per se et per accidens: et ipsa corpora celestia sint incorruptibilia et inalterabilia vt demonstratur in primo celi et 8° huius: ergo ab ipsis motoribus celestibus non fiunt aliqua casualia aut fortuita in ipsis corporibus celestibus: constat autem quod ab aliquibus non possent fieri. quare etc. ¶ Item motor qui mouet omnino vniformiter et regulariter non est causa propinqua alicuius effectus casualis aut fortuiti: sed motores corporum celestium mouent ipsa regulariter et vniformiter per totum tempus eternum. quare etc. maior est euidens: quia causa que est fortuna: est que producit aliquem effectum non intentum cum effectu quem intendebat: et sic difformiter et irregulariter operatur. Similiter autem est de ipso casu: et minor apparet in 2° celi et mundi vbi ostensum est: quod motus celi est regularis omnino et vniformis cum sit a motore transmutabili et imobili perpetuo et alterabili et omnino incorruptibili. quare etc.

C. 20.

C. 76

Ad primam rationem cum dicitur. illud quod est etc. potest dici quod verum est de illis que pertinent ad perfectionem. sed de his que pertinent ad imperfectionem et defectum non oportet: modo casualia et fortuita vt sic se habent: pertinent ad imperfectionem et diminutionem istorum inferiorum. quare etc. Aliter potest dici quod vera est maior de illis que per se inueniuntur in ipsis causatis et pertinens ad ea per se: sed de illis que inueniuntur in causatis per accidens et non pertinent ad ea per se: non oportet quod omnia talia sint in ipsis causis: et sic est de casualibus et fortuitis que contingunt in istis inferioribus. quare etc. Alii dicunt quod illud quod est in causatis per se debet esse in causa per se et principali agente formaliter vel virtute: sed non oportet quod formaliter: et sic concedunt quod effectus casuales et fortuiti qui contingunt in isto mundo inferiori sunt virtualiter in corporibus celestibus. ¶ Ad secundam dico quod aliqua contingere raro est dupliciter. Uno modo in comparatione ad totum tempus: et talia sunt casualia. Alio modo in comparatione ad vitam vel ad tempus vite vnius hominis solum: et talia non sunt casualia nec fortuita: modo in corporibus celestibus bene fiunt aliqua raro in comparatione ad vitam vnius hominis scilicet quod non fiunt in tempore vite vnius hominis nisi forte semel vel bis. tamen non fiunt raro in toto tempore: sed infinities successiue. et in aliquo magno tempore valde pluries: sicut aliqui aspectus aut eclipses: et coniunctiones et oppositiones stellarum vt sciunt astrologi. ¶ Aliter dicitur quod aliqua contingere raro est dupliciter. Uno modo raro quantum ad tempus et in comparatione ad suas causas. et sunt illa que dependent a causis per accidens omnino: de quibus non est determinatum secundum naturam in quo tempore debeant contingere et facere tales effectus: vt inuentio thesauri a fodiente terram fit raro in tempore: nec habet causam per se et determinatam quam necesse sit contingere in aliquo determinato tempore: et talia bene sunt fortuita. Alio modo aliqua contingunt raro quantum ad tempus precipue in tempore aliquo determinato: non tamen contingunt raro in comparatione ad omnes causas: imo habent causas per se determinatas a quibus et non ab aliquibus nata sunt produci. Et tempore cause future necessario in aliquo determinato tempore sunt et producere illa fienda: et talia non sunt casualia: huiusmodi autem effectus bene sunt possibiles in corporibus celestibus: vt eclipsis solis quamuis raro contingat in tempore vnius hominis: et sic de multis aliis accidentibus celestibus: tamen est aliquod tempus futurum determinatum in quo et non prius nec posterius necesse est accidere causam eclipsis solis et ipsam causare huiusmodi effectum: et hoc sciunt astrologi. ¶ Ad tertiam dico breuiter quod licet intelligentia mouens orbem aliquam non intendat primaria intentione coniunctionem planete cum alio et alia huiusmodi: quia tamen intendit motum perpetuum orbis et planete: ad quem necessario sequitur talis coniunctio et alia similia: ideo secundaria intentione intendit omnia alia: et hoc sufficit vt non sint casualia precipue quia non sunt raro in comparatione ad causas suas vt declaratum est.

¶ Manifestum itaque quod fortuna causa sit secundum accidens in his que in minori sunt secundum propositum eorum etc. Textu commenti. LII.

¶ Casus igitur est causa secundum quod est accidens etc. Tex. commenti LIIII. Questio. XII.

Consequenter queritur. Utrum casus et fortuna sint cause per accidens. ¶ Arguitur primo quod non. quia causa per accidens nihil operatur ad causatum vt album et musicum que sunt per accidens causa domus nihil operantur ad domum: cum sine vtroque possit fieri domus. Sed fortuna aliquid operatur ad effectum fortuitum. aliter enim non diceretur fortuitus. Similiter casus aliquid operatur ad effectum casualem: aliter enim non denominaretur casualis. sicut et domus ad quam nihil operatur album et musicum non denominatur ab albo aut musico. ¶ Item 2° casus et fortuna sunt idem quod natura et intellectus secundum Aristo. in littera. sed

T.cō.3. nā et intellectus sunt cause per se vt pz in 2° huius. et 6° ethicorum: quare rc. ¶ Item 3° si sic tūc album et musicum essent casus aut fortuna respectu domus cum sint cause
T.c.33. per accidens domus: vt pz in isto 2°. et sic domus esset ens casuale aut fortuitum: quod est absurdum.
T.c.52. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in isto 2°.

Intelligendum est q sic dictū fuit superius casus et fortuna se hñt sic supi° et isferi°. Oīs enī fortuna ē casus sz nō cōuertitur: q fortuna solū est in agētib° a pposito .s. p cognitionē et appetitū animaliū: casus vero ēt inuenit in rebus inanimatis: vt tripoda cadit cā fodēdi in tali mō q est cōueniēs ad sessionē: et in rebus animatis irronalibus: vt equus fugiens de bello causa bibendi saluat ab interfectione p inimicū fugantē ipsuz. similr aūt et in alijs. Est aūt casus generaliter loquēdo agens qd producit aliquē effectū nō intētū raro et in minori parte: raro qntū ad tps: et in minori parte qntū ad supposita. sz fortūa est cā existēs in agēte a pposito pducēs aliquē effectū preter nō intentū raro et in minori pte contingente.

Tunc dico breuiter q fortuna et casus sunt cause p accidēs: et hoc pz ratiōe qua preter intentionem causant: talis enim effectus procedit ab aliquo per accidens qui non erat intentus nec opinatus ab agente: et patet etiam rōne qua raro et in minori parte causant. Naz si essent causa per se tūc semper aut in pluribus agerēt. Ex his possunt fieri duo sillogismi. sed pertranseo pper breuitatem. ¶ Et notandum diligenter q per fortunā et casum non debent intelligi due cause distincte et sm subm ab agente naturali et ab intellectu practico: sicut aliqui pueriliter imaginant fortunā esse quandā deam separatā habentem duas facies quarum vna est bona et benefactiua hominibus: et alia est mala et malefactiua. Sed intelligo q fortuna ē idem sm substantiā et sm subiectū cuz intellectu practico: et similiter casus est idem subiecto cum agente nali. tamen diuersimode: quia illud idez qd dicit intellectus practicus per comparationem ad effectuz precognituz et appetitū et per se dicit fortuna in respectu ad effectuz qui nō fuit primus intentus vt intellectus fodiētis qui dicit intellectus practicus per cōparationē ad fossionē terre. dicit fortuna in cōparatione ad acceptionem thesauri. Similiter illud idez subum vel sperma qd dicitur agens et generans naturale in habitudine ad hominez generatum dicitur casus respectu feeti digiti quē nō itēdebat .i. ad quē generandū non ordinabat per se. et vniuersaliter virtus formatiua existens i spermate. ¶ Considerandū etiā q lz effectus fortuitus non esset intētus ab agente fortuito anteq̄ produceret: tñ in hora vel in tempore in quo producit actu ab ipso agente potest intendi ab eo vt cū aliquis iuit ad ecclesiam causa orandi nō intendens cuz ibat inuenire debitorem nec accipere pecuniā: postq̄ orauit inuenit debitorē et accepit pecuniam: dum accepit cā potest bene hoc intendere et velle et hoc nō obstāte erit effectus fortuitus aliquo mō īquātū raro contingit ex tali cā et nō fuit intētus pos. Similiter autem et in alijs similibus. Ulterius notandum q sicut dicunt expositores duplex est causa per accidens. Quedaz est causa per accidens ex parte cause solū. Et quedam est causa per accidens ex parte effectus. Causa per accidens ex parte cause est illa que est per accidens cōiuncta cause per se vt si album et musicum coniuncta statuifice dicimus causa statue: et talis causa nō vniuersaliter est fortuna nec casus ro q aliqua talium causarū nihil omnino operātur ad effectū vt arguebat. Alia est cā per accidēs ex parte effectus: et est illa cā cuius effectum per se .s. intētū cōcomitat accidentaliter aliquis effectus per accidens .s. qui nō intendebat: eo q nō solet nec semp nec frequenter eo accidere illi effectui sed solū raro. et hoc dicit pro tāto: q si aliqd semp et necessario cōcomitat aliquē effectū intentū ab agente: ridiculum esset q ipsum agens non intenderet illud pcomitans: vt si quis intenderet ambulare per viam lutuosam: ridiculū eēt q ipse nullo mō itēderet madefacere pedes: etiā si hoc ipse nō intēderet: non pper hoc esset casuale aut fortuitū madefacere pedes. ēt hmōi cā per accidēs hn operat aliqd ad effectū: et est casus vel fortuna: dūmodo nō sicut semp nec sicut frequēter opet illū effectum.

Ex his ad rōnes Ad pmā pz p pmā distinctionē. ¶ Ad scdaz silr pz ex dictis. Nā casus et fortuna lz sint eadē sz subz cū itellectu practico et nā: tñ differūt sz rōnē et modū formalē. Nā fortuna est illud ipm qd est intellectus practicus. Unde Aristo. dicit q circa practicā necesse est esse fortunam: sed dicit itellectus in comparatiōe rc. vt prius. ¶ Ad tertiā dico per vltimā positam distinctionē. nam album et musicū piūcta domificatori sunt cause per accidēs nihil opantes ad esse domus: et iō nō sunt casus nec fortuna: sed causa per accidens que operatur ad effectū: quē pus nō intēdebat: effectū dico per accidēs cōiunctū effectui per se: talis est fortūa vel casus. Et forte hoc voluit Aristo. dicere in illa particula. Sūt aūt cārum alie alijs primiores rc. per causas eniz primiores itelligit illas q aliqd opant ad cātū: mō tñ pdicto: et sic de isto.

¶ Dicendum igitur primum quoniam natura. eorum que sunt propter hoc causarum est postea de necessario quomodo se in physicis. in hanc enim causam inducunt omnes rc. Textu cōmen. LXXV. Questio. XIII.

Queritur hic pmo vtrū nā agat pper finez. ¶ Arguit pmo q nō: q qd nō cognoscit finē nō agit pp finē. agentia .n. que cognoscūt finē agunt pper ipm: vt pz in hoib°. sz non ois nā cognoscit finē vt nā inaiati. qre rc. ¶ Item 2° illud qd nō deliberat non agit pper finem: videmus eniz q agētia pper aliquē finē deliberant de ordinatis in illū finē inquirendo q sint et quo sunt cōuenientia ad attingendū finē ipm: vt pz in hoib° psiliatiuis: et hētur in 3° ethy. sed nā nō deliberat cū deliberare sit opus rōnis: vt pz in 3° de aia: et 3° ethicorum. ¶ Itē 3° si nā ageret pp finē tūc in actionib° et effectib° ei° nō accideret peccata: q finis est bonū et optimū ordinatorum in finē: vt pz i isto 2°. qre rc. sz pseqūs est falsuz: fiūt .n. multa peccata .s. mōstra in actionib° et effectib° rerum nālium: vt cū sperma generat hoiez sine oculis et cū duob° capitib°. qre rc. ¶ Itē 4° idē vr eē iudiciū de vno ente nāli: et de oib° qntū ad ppositū: sz pluuia que ē qdā effect° nālis: nō fit pper aliquē finē: pbatio: q maxie videret fieri pp gñationē et pseruationē et augmētationē frumēti aut ēt aliorum terre nascentiū: eo q p ipsaz aliqn ista bona pringūt: vt pz ad sensuz: sed nō est dēm istam eē cām pper quā fieret pluuia: q pari rōne deberet dici q pluuia fit a nā pper destructionē frumenti: cū aliquotiens ipsum destruat: vt si sit in area et pluuia cadat sup ipsum. quare rc. Hec aūt fuit rō quorūdam antiquorum dicentium naturam non agere propter finem.

T.c.57
T.c.23.

Oppositū tñ arguit auctoritate Arist. et Cōmē. Et pmētator dic q istō ē pnci

Cō.75.

pliũ doctrine in sciẽtia nãli. Et si diuin⁹. i. metaphysicus nõ concederet: vel acciperet istud principiũ: non posset demõstrare q deus habeat sollicitudinẽ de eis q̃ sunt hic.

Dicendũ q nã agit ꝓpter finẽ ꝛ hoc ꝓbat rõnibus Aristo. in littera. quaꝝ pma est. Omnia que fiunt semp aut frequenter eodem vel simili modo: aut fiunt a casu vel fortuna aut fiunt ab agente ꝓpter finẽ: hec diuisio est maĩfesta ꝛ cõcessa erat ab illis cũ quibus Aristo. disputat. Sed talia non fiunt a fortuna nec a casu: qꝛ iste cause sunt cause coꝝ que sunt vt in paucioꝛib⁹: quare relinquit q oia talia fiunt a nã. Et sic accipiatur ista ꝯclusio. Omnia que fiunt semper vel frequenter fiunt propter finem: sed entia nãlia vt in pluribus fiũt semp vel frequenter eodẽ modo. q̃re ꝛc. ¶ 2ª ratio est ista vt mihi videt. In q̃buscũqꝫ entib⁹ est aliq̃s finis: cetera. s. precedẽtia fiunt ꝓpter illũ finẽ: hoc pꝫ ex diffinitiõe finis: qꝛ finis est gratia cuius cetera sunt aut fiunt: sed in rebus nãlibus inueniunt multi fines: vt manifestum est. sicut videre est finis oculi: ꝛ audire auris ꝛ hmõi. q̃re ꝛc. ¶ 3ª rõ ẽ. illa que nata sunt agi. i. produci sub talib⁹ vel cũ talib⁹ dispositiõib⁹ ſm quas sunt cõuenientia ꝛ apta ad finẽ adipiscendum: nata sunt fieri pp finem. hec est maĩfesta cuilibet bene disposito: non enim esset aliqua rõ quare aliquid esset natũ fieri sub talibus dispositionibus que sunt cõuenientes ad finẽ adipiscendum: nisi essent nata fieri ꝓpter finẽ: sed entia naturalia sunt nata fieri sub talibus ꝛ cum talibus dispositiõibus que conueniunt fieri ad acquirendũ finẽ: qð apparet: qꝛ sicut vnũquodqꝫ agitur sic aptum natum est agi ꝛ econuerso. sꝫ entia naturalia sic agunt vt in pluribus q sunt apta nata attingere finẽ ꝛ sub ꝯuenientib⁹ dispositiõib⁹: ergo sic sunt apta nata agi: ꝛ per ꝯsequens nata sunt fieri sic pp finẽ. ¶ Itez illud agens agit ꝓpter finẽ qð est natum imitari ad agente ꝓpter finẽ ꝛ cuius actiões natę sunt cõpleri ab agẽte ꝓpter finẽ. hec est euidẽs. Agẽs enim ꝓpter finẽ nõ debet imitari illud qð nõ agit ꝓpter finẽ nec perficere actiones eius: modo ars de qua ꝯstat q agit ꝓpter finẽ imitat actiones nature: ꝛ in aliquib⁹ perficit q̃ natura nõ põt pficere: vt exẽplificat Cõmen. q medicus intendens sanitatẽ facit exire sanguinẽ per flebotomiã ad imitationẽ ꝛ similitudinem nature: q̃ sanat aliq̃n pexitũ sanguinis a naribus: ꝛ similiter cũ virtus nãlis debilis existens nõ potest sanare medicus per artem suam adiuuat eam calefaciendo aut aliter transmutando. q̃re ꝛc. hoc autem etiam ipse Aristo. ostẽdit inductione quadam vbi cõsideranda sunt illa que etiaꝫ ibi dicit Cõmen. sed dimitto illa propter breuitatem.

Ad primũ argumẽtũ in cõtrarium dicendũ q licet natura in rebus inanimatis nõ cognoscat finẽ: tamen dirigit ꝛ gubernat ab aliquo cognoscente finem. s. ab itelligentia mouente celum: ꝛ hoc pulchre docet Cõmẽ. in 12° metaphy. vbi sic agit. Sedꝫ

Co. 58.

hoc igit intelligẽdũ est q nã agit aliq̃d pfecte ꝛ ordinate licet nõ intelligat quasi esset rememorata ab agentibus nobilioribus ea que dicunt itelligẽtie. Et forte ad istam intentionem dicit hic Cõmen. q nisi diuinus cõcederet istud principiũ nõ posset demõstrari deũ habere sollicitudinem: qꝛ nõ potest aliter ꝓpter ꝛ physice demõstrari nisi qꝛ ista inaĩata que sunt hic agũt directe ꝛ perfecte ad debitum finem: ꝛ tamẽ nõ cognoscunt finez: qð nõ possunt facere nisi aliquo cognoscente dirigerentur sicut sagitta nõ moueret determinate ad signũ nisi dirigeret ab aliquo cognoscẽte signũ. ¶ Ad secũdam dicit

T. c. 85.

phs q inconueniens est dicere naturã nõ agere propter finem: eo q non deliberat: quia videmus q artifex non deliberat licet agat ꝓpter finem: imo quãto pfectiorem hꝫ artẽ tãto min⁹ deliberat: vt si q̃s cytharedus, vel viellator in q̃libꝫ ꝑcussione chorde deliberaret q̃lr deberet percutere: videret esse imperfectissimus artifex: ꝛ similiter est de aliis: q̃uis ḡ natura nõ deliberet in agẽdo nõ sequitur eam nõ agere ꝓpter finẽ. Et si dicas q ars pro tanto agit propter finẽ. lꝫ nõ deliberet: qꝛ ipsa est agens extrinsecũ: natura aũt nõ: sed intrinsecuꝫ: hoc nõ ꝓficit: qꝛ sicut dicit ipse Arist. Si nauificatiua eẽt in lignis similiter vtiqꝫ natura fecisset. q̃si di. q ipsa extrinsicitas artis a materia i quã agit nõ ẽ cã quare ipsa agat ꝓpter finem: qꝛ si imaginaremur vel poneremus causaꝫ eẽ intrinsecã agẽs in materia naturali adhuc ipsa exñs ĩ natura simil'r faceret. s. pp finẽ. Et huius signuꝫ ẽ: qꝛ medicus per suã medicinã ipse sanat seipsum: lꝫ per accidens hoc ꝯtingat. Illud ḡ in quo ars differt a natura. s. quia ars ẽ extra ꝛ natura intra: nõ ẽ cã q̃re ars agat pp finez q̃uis nõ deliberet. Sed debemus dicere eam agere pp finẽ: quia a determinato pncipio per media determinata ad finẽ determinatũ peruenit. sic autez est de natura. q̃re ꝛc. ¶ Tũc ad tertiã rõnẽ cũ dr. si natura ꝛc. dicendum per interemptionẽ ꝯñe. Certũ est. n. qð ꝯcessum est ab oĩbus q ars agit propter finẽ intantum q hoc ponitur in diffinitione artis: vt pꝫ per eustraciuꝫ supra pmõ ethicoꝝ. vbi sic dicit q ars est collectio ex adinuẽtis cõprehensionib⁹ exercitatis ꝛ ꝓbatis ad aliquẽ finẽ bonõ eorum que in vita. Et tamẽ cõtingunt aliquotiens peccata in actionibus artis ꝛ artificis vt mõstrat Arist. in

T. c. 8[illegible]

littera. Nam grãmaticus hẽns recte artem faciendi litteras: aliquando nõ recte scribit. sꝫ male propter aliqð impedimentuꝫ vel ꝓpter aliquem defectum. Similiter medicus habens artẽ sanãdi aliquãdo nõ facit opationem conuenientẽ: sed peccat vt cum exhibet pottionem nõ bonã ad sanandũ. Similiter ergo q̃uis in effectib⁹ naturalib⁹ cõtingũt aliqua peccata. s. mõstra q̃ sunt peccata illius qð in natura operat pp aliquid ſm Arist. in littera. tamen nõ sequit ꝓpter hoc naturaꝫ nõ agere pp finem. ¶ Et est diligẽter notãdũ q si bene ꝯsiderẽt ista rõ nõ solũ nõ ꝓbat qð intendit: imo ẽt petit cõtrariuꝫ. Si enĩ aliqð agens qð diuersis modis põt opari nullũ finẽ intẽderet: ꝛ ꝓpter nullũ determinatũ finem ageret nõ eẽt aliqua rõ neqꝫ bona cã: q̃re sic agẽdo bñ ageret. ꝛ ꝯtrario mõ agẽdo male ageret. Postq enim nullũ finẽ per operationẽ suã ꝛ operatũ suũ intẽderet et cõsequi: indifferens esset facere sic vel illo modo: vt si domificatoꝛ in domificando nullũ finẽ domus intẽderet ad quẽ domus ipa ꝛ sue ꝯditiões oꝛdiarent: nõ eẽt rõ q̃re faciendo domũ minimã male faceret ꝛ peccaret plus q faciẽdo domũ mediocrẽ: sedꝫ igit ipꝫ q aliqð agẽs aliq̃n bñ operat ꝛ aliquãdo peccat est necessariũ argumẽtuꝫ q agit pp finẽ: tũc enĩ dirCere ꝛ bñ facere dr cũ sic agit qð est cõueniẽs ad adipiscẽdũ finẽ. Nã ſꝫ exigẽtiaꝫ finis oꝫ cetera moderari. vt dicit lincoñ. in p° posterioꝝ. tũc aũt dr male agere cũ incõueniẽs est eius opatio vel opatũ ad attingẽdũ finẽ: vt pꝫ ex 3° ethicoꝝ: vt ẽ notũ cuilibet intelligẽti: nõ ḡ valet ꝯsequẽtia q si natura ageret pp finẽ in actiõib⁹ ei⁹ ꝛ gñatis nõ deberẽt cõtingere peccata. Et cũ ꝓbat ꝯña qꝛ finis est optimũ: verũ ẽ: ex hoc bñ sequit q cũ agit ꝯueniẽter ad finẽ bene agit: sꝫ nõ sequit ex hꝰ q necio sp bñ agat qꝛ põt ipediri multis modis vt videbit post: lꝫ q̃tũ ẽ ex pte finis semp bñ fieret. ¶ Ad 4ᵐ argumẽtũ antiquoꝝ de pluuia potest dic: q illa nõ est cã finalis ipsi⁹ pluuie: sed magis vt dic Cõmẽ. ꝯseruatio eq̃litatis elemẽtoꝝ: aliter. n. corrũpet mũdus: qð q̃õ sit itelligẽdũ oꝫ sciri ex lib° metheoroꝝ.

Et forte sic oꝫ intelligi: cũ.n. ꝑ actionẽ caloris solis ⁊ aliarum stellarũ necio generet vapor ex aq̄ ⁊ terra humefacta: ⁊ sursũ moueat ad regionẽ aeris. necesse ẽ hmõi vaporẽ iterũ aliq̃n ↄuerti in aquã a frigore ↄdẽsante ⁊ descẽdere iferiꝰ. Nã si semp fieret ⁊ eleuaret vapor ex terra ⁊ aq̄ ⁊ nunq̄ ex eo regeneraret aq̄: tũc tãdẽ i ꝓcessu tẽporis tota aqua ⁊ terra corrũperet in vaporẽ: ⁊ sic cũ mundus nõ posset esse sine oĩbus suis partibus eẽtialibus sequeret mũdũ corrũpi: ⁊ si meliꝰ intelligeris placet mihi. Aliter potest dici ad rõnem q̄ gñatio ⁊ conseruatio frumẽti bene est aliquoꝰ causa finalis pluuie lꝫ nõ ꝓpa: ⁊ totalr: ⁊ cũ dicit q̄ pari rõne destructio frumẽti oꝫ esse cã finalis pluuie q: accidit a pluuia destrui frumentũ: hoc non valet: q: gñatio ⁊ augmẽtatio frumenti semper vel frequenter contingit ex pluuia: sꝫ eius corruptio non contingit nisi raro ⁊ in minori parte: ⁊ ideo illud potest esse finis pluuie ⁊ non istud.

¶ Similiter vtiqꝫ ⁊ in physicis ⁊ monstra sunt peccata illius propter qđ aliquid est ⁊c. Textu cõmen. LXXXII. Questio. XIIII.

Consequẽter q̄rit. Utrꝫ mõstra sint intenta a natura. ¶ Et arguit ꝓrio q̄ sic. Q: agẽs ꝑ finẽ intẽdit illo qđ facit. hoc vꝫ manifestũ: sꝫ nã est agẽs ꝑ finẽ vt ostensum est. mõstra autẽ fiũt a natura vt vꝫ. q̄re ⁊c. ¶ Itẽ 2ᵒ si natura nõ intenderet mõstrũ tũc nõ ↄtinuaret nec ↄpelleret eiꝰ ꝓductionẽ: vt si nõ intẽderet 6ᵐ digitũ tũc factis q̄nqꝫ digitis statiꝫ desisteret ⁊ cessaret ⁊ nõ ↄtinuaret actionẽ ad ꝓducẽdum sextũ digitũ: ⁊ sic de similibꝰ: hoc aũt falsũ ẽ. quare ⁊c. ¶ Itẽ 3ᵒ cũ aliq̄ sunt eiusdẽ spẽi si vnũ ẽ itẽtũ a natura ⁊ reliquũ hoc videt euidẽs. sꝫ hõ mõstruosus vt hõ cũ duobꝰ capitibꝰ ẽ eiusdẽ spẽi cũ hoĩe nõ mõstruoso. ⁊ certũ ẽ q̄ hõ non mõstruosus est intẽtus a natura. q̄re ⁊c. ¶ Itẽ 4ᵒ oĩs finis ẽ intẽtus ab aliquo agẽte. sꝫ forma monstri vt dualitas capitũ est quidã finis. s. generatiõis per quam acquiritur: vt euidens est: quare ⁊c.

¶ Oppositũ arguit auctoritate Aristo. q: dicit q̄ monstra sunt peccata illius qđ aliq̄d agit ꝓpter aliqđ: peccatum aũt cũ sit quoddã malũ non est quid intentum.

Ad euidentiã q̄ōnis ꝑmittant aliq̄. Primo qđ intelligat per monstrũ in cõi. 2ᵒ q̄ot modis ⁊ ex quot causis fiũt mõstra. 3ᵒ premittent q̄dã distictiões ad solutionẽ q̄ōnis. ¶ Dico pᵒ q̄ mõstꝝ est ens gñatũ cũ dispõne discõueniẽti raro ⁊ i minori pte ↄueniẽte: sic cũ aliqs hõ gñatus ẽ hñs duo capita vel sex digitos vel vnũ solũ oculũ vel nollũ: ita q̄ accipio dispositiõeꝫ discõueniẽtẽ cõiter ad ꝓuationẽ ⁊ habitũ irregularẽ ⁊ discõueniẽtẽ: ⁊ hec diffinitio satis habet ex liẽtiõe Aris. in lr̄a ⁊ alberti sr̄. Cause aũt mõstroꝝ s̄m albertũ reducunt ad q̄tuor. Una q̄dẽ causa est defectus vel paucitas materie. 2ᵃ ẽ sup̄abũdantia ipsiꝰ mãe. Tertia cã ẽ q̄litas actiua vel passiua. 4ᵃ ẽ malitia cõmẽtis. Ex defectu q̄dẽ vel paucitate materie duplr̄ vel triplr̄ cõtingit mõstrũ. Uno mõ s̄ꝫ defectũ magnitudinis vt nascit aliqs nimis paruus sicut forte viꝰ nanus. Alio mõ s̄m defectũ numeralitatis q̄ nõ ẽ ↄpletus numerus ptiũ ex qbꝰ regulariter itegrat corpꝰ humanũ vt aliqs nõ hꝫ regulariter nisi vnũ oculũ vel nisi vnam manũ: ⁊ sr̄ de multis aliis. 3ᵒ mõ s̄m vtrũqꝫ: ita. s. q̄ ipꝫ gñatum hꝫ magnitudinẽ diminutã irregulariter ⁊ enormiter: ⁊ cũ hoc deficit ei aliq̄ de ptibꝰ integralibꝰ. Uerꝫ est tñ q̄ hmõi defectꝰ aliquãdo ꝓuenit ex debilitate agẽtia. s. virtutis formatiue q̄ ẽ ex materia subiecta nõ pot sufficiẽter ⁊ ↄplete formare corpꝰ sub debita magnitudine ⁊ numero debito mẽbroꝝ: tñ forte freq̄ntius ↄtingũt ex paucitate ⁊ defectu mãe vt vꝫ velle albertꝰ. Secũda q̄dẽ cã mõstruositatis vĩ eẽ sup̄abũdãti materie: ⁊ ex hac mltiplr̄ fiũt mõstra. Quedã sup̄abũdãt in magnitudiẽ vt cũ nascit puer enormiter caput habẽs grossum aut aliã ptẽ enormiter ⁊ irregulariter magnaꝫ: aut ẽt totũ corpꝰ. hoc tñ ⁊ aliq̃n ꝓuenit ex fortitudine virtutis formatiue vt dicit albertus. Quedã aũt monstra ꝓpter sup̄abũdãtiã materie abũdat i nũero mẽbroꝝ: ⁊ hoc est duobꝰ modis. Q̄nqꝫ.n. abũdat mẽbꝝ debitũ. s. req̄sitũ ad integritatẽ corporis humani totius. q̄nqꝫ aũt abũdat mẽbꝝ nõ debitũ vt sextus digitus ⁊ secũdũ caput ⁊ hmõi. Dicit aũt abũdare q̄nqꝫ mẽbꝝ debitũ: vt cũ orit i tpe nõ debito vt cũ puer nascit hñs dẽtes: qđ ↄtingit ex abũdãtia materie dẽtiũ cũ fortitudiẽ etiã vꝫtutis formatiue dẽtiũ: ⁊ sic orit aliq̃n puer habẽs pilos in iguinibꝰ. Et ad hãc cãꝫ reducebat gñatio cuiusdã puelle q̄ p̄sentata fuit alberto vt dic̄ q̄ nata fuit cũ vberibꝰ pendẽtibꝰ: ⁊ fatebat mater eius q̄ ipsa patiebatur fluxũ menstruoꝝ. Abundat etiã aliquãdo mẽbrum nõ debitũ ꝓpter materie sup̄fluitatẽ: vt gñatꝰ fuit q̄nqꝫ hõ bicorporeus supius. s. habẽs duo capita cõiuncta in vno collo: vel bicorporeus iferiꝰ habẽs q̄tuor crura. Et ad istã cãꝫ reducebat q̄dã puer quẽ dicit albertus se vidisse habẽtẽ vndeciꝫ ora ⁊ 24 labia incõpleta: ⁊ vndeciꝫ liguas ⁊ mortuꝰ fuit anq̄ nasceret. i. anq̄ exiret ex vtero. Ad istã cãꝫ reducit gñatio geminoꝝ: q̄ q̄nqꝫ nati fuerũt i vna ⁊ eadẽ cellula mr̄icis: ⁊ hoc fuit ꝑ istum modũ vt dicit ipse. Sũt.n. q̄dã femelle que multũ delectant in coitu ꝓpter diffusionẽ spmatis sup neruos sensibiles ⁊ in illa delectatiõe agitat ⁊ mouet matrix. ⁊ tũc ipsum semẽ diuidit ⁊ q̄nqꝫ pficit diuisio seminis femelle: qđ ẽ materia fetꝰ ⁊ vtꝰ formatiua spmatis ẽ satis fortis: ⁊ tũc fiũt duo pueri in vna cellula mr̄icis. Aliq̃n vo nõ oĩo pficitur diuisio ⁊ distinctio seminis. s. sanguinis mẽstrui: sꝫ solũ ramificat supiꝰ vel iferiꝰ: ⁊ fiũt duo capita vel q̄tuor crura. ⁊ iõ piculosũ ẽ ⁊ icõueniẽs q̄ mulier in coitu agitet se ⁊ moueat sic dicunt facere mulieres meretrices: q: si tũc cõciperẽt posset gñari mõstrũ bicorporeũ ⁊ valde turpe ⁊ horribile. Tertia aũt causa mõstruositatis ẽ q̄litas actiua irregulariter se hñs: a forti.n. ⁊ nimia caliditate aliq̃n ↄtigit nimia pinguedo: ⁊ a nimia frigiditate ꝓuenit nimia macies. Aliq̃n ẽt in semine ↄuincte sunt q̄litates ↄrie cõplexionales. i. vt intelligo complo masculina ⁊ cõplexio feminina: ⁊ virtꝰ formatiua satisfacit vtriqꝫ sexui tã in mẽbris iterioribꝰ q̄ in mẽbris exterioribꝰ. ⁊ econuerso. ⁊ sic nascitur vnum suppositũ habes vtrũqꝫ sexũ. s. masculinũ ⁊ femininũ. Et dicit albertus q̄ tẽpore suo natus fuerit vnus talis hermofroditus habẽs vtrũqꝫ sexũ ita ↄplete q̄ ẽt a sapiẽtibus vix discerni poterat q̄s p̄ualeret. imo ẽt narrabant aliq̄ fidedigni q̄ in coitu incumbebat aliq̃n vt mulier ⁊ icũbebat vt masculus nec ipediebat situs mẽbroꝝ genitaliũ: q: sitꝰ mẽbri virilis naturalr̄ ẽ sup neruum coxe ⁊ situs vulue mulieris est iuxta anũ. Quarta q̄dẽ cã mõstroꝝ ẽ malitia. i. irregularitas ↄtinentis. Sꝫ istud ↄtinẽs ẽ duplex. Unũ ẽ ↄtinẽs itrinsecũ ⁊ imediatũ: ⁊ istud est q̄dã pellis que dr̄ secũdina inoluẽs fetum. Aliud aũt est ↄtinẽs magis extrinsecũ ⁊ remotũ. s. aer vel aq̄ in qbꝰ fit gñatio. Modo ꝓpter malitiã. s. ꝓpter rupturã pmi cõtinẽtis ↄtingit q̄ semen defluit ⁊ diuidit: ⁊ sic deficit mẽbrũ qđ oꝫ fieri ex illa materia: vł si oĩo nõ sepat a toto tñ ꝑ rupturã pellicule cõtinẽtis extẽdit irregulariter. sic fit aliqđ mẽbrũ nimis magnũ:

vt pes vel manus vel auris. Ex malitia vero.i.ex eiꝰ irregularitate exterioris ꝯtinētis .s.aeris aut aq̄ fiūt mōstra per hunc modū:qꝛ ꝯtingit ꝙ ipʒ ꝯtinēs habens in se virtutē celestis circuli est īformatū forti ꝛ intensa virtute gñatiua alteriꝰ spēi ab ista spē cuius indiuiduū ibidem generaꝫ. Et tūc forte inducunꝫ aliq̄ue dispositiões similes dispositionibꝰ illius alterius spēi: vt si in aere in quo generanꝫ ꝓcelle multū fortiter ꝛ intense vigeat virtus celestis generatiua hominis. cōtingit generari procellos habētes capita hūana.i.similes figure capitibus humanis vel etiā ecōuerso. ¶ Est eniʒ cōsiderādū circa hoc ꝙ sicut dicit Aristo. in 2ᵒ de gñatiōe. Forme oiuʒ sunt in terminis.i.in corporibꝰ celestibuʒ in q̄bus est terminus totiꝰ corporeitatis.qḋ sic itelligo ꝙ cuilibet spēi istius mundi īferioris correspōdet aliq̄ constellatio vel cōfiguratio celestis: cuius virtuʒ diffundiꝫ ad istū mundū inferiorē cū ipsis luminibꝰ stellarꝝ.ꝛ hoc pulchre docet albertus in suo Cōmē.sup librū de somno ꝛ vigilia: vbi sic dicit.lumen celeste diuersimode situatū vehit ad nos oēs virtutes orbis. Et ꝓpter hoc ēt dicit Ari. i pᵒ metheororū:ꝙ ex necessitate iste mundus est cōtiguus supioribus lationibꝰ ꝛ corporibus supioribus localiter motis vt omnis virtus eiuʒ guberneꝫ inde. Cōtingit igitur aliq̄ñ ꝙ lumen celeste alicuius ꝯstellationis vel ꝯfigurationis stellarū dn̄antiʒ semp super gñationē alicuius spēi:dirigiꝫ fm radios rectos aut aliter fortiter ad locū in quo generaꝫ indiuiduū alterius spēi:ꝛ tūc q̄uis illa virtus nō generet indiuiduū alterius spēi sup quam dominaꝫ hmōi vtus celestis:tn̄ iprimit aliq̄s dispositiones.s.figuratiōes ꝛ lineatiōes ꝯsimiles dispositioibꝰ illiꝰ spēi. Et forte hec est cā q̄re in q̄busdā lapidibꝰ inueniunꝫ q̄dā pulcherrime figure similes humāe faciei vel alicuius alteriꝰ animalis:quas tn̄ figuras cōstat nō fuisse factas ab arte sed ab agente qḋ ē natura: vt narrat albertus in suo libro de mineralibus:ꝛ sic patet causa talium mōstrorū. ¶ Ulterius accipio magiʒ accedo ad questionē ꝓpositā ꝙ agēs itēdēs aliquē effectū est duplex. Quoddā est agens per cognitionē. Aliud est agēs sine cognitiōe existēte in ipso:sicut sunt oia agentia inaiata: ꝛ similiter plante qꝛ carent sensu. Differēter aūt intēdit agens per cognitiōeʒ ꝛ agens nō cognoscēs. Nā agens per cognitionē cognoscit illud qḋ agit ꝛ ipsum appetit appetitu aiali.i.appetitu qui ē itellectio ꝯsequēs cognitionē. Sʒ agens sine cognitiōe nō intendit nisi qꝛ habet virtutē ꝓductiuā ipsius effectus:ꝛ hoc est suū itendere. Uerū ē tn̄ ꝙ hmōi agēs bene dirigiꝫ ab agētibꝰ cognoscentibꝰ.s.ab intelligentiis:vt accipiꝫ supra a Cōmē. in 12ᵒ metaphy. ¶ Itē vnūqḋq; istorꝝ agētū aliq̄d:itēdere est duobus modis. vno mō simpliciter ꝛ ꝓprie ꝛ pfecte. Alio modo fʒ q̄d ꝛ diminute. Agēs q̄dē cognoscēs diciꝫ simpliciter ꝛ pfecte intendere aliq̄d ꝛ ex intētione facere cū cognoscit illḋ ꝛ appetit: nō solū in hora i qua operaꝫ:sed etiam ante illud tēpus in quo agit:ipsuʒ cogitabat ꝛ appetebat:vt cuʒ aliq̄s cogitans ꝛ appetens emere vestē:exit domū ꝛ vadit ad forū:ita ꝙ nō solum cognoscit ꝛ appetit emptionē i hora in qua emit sʒ etiā ꝑus. Diciꝫ aūt tale agens itendere solū fʒ quid ꝛ diminute:cū cognoscit ipm ꝛ appetit solū in hora vel in tpe in quo illud operaꝫ:vt si ille qui iuit ad foruʒ vt emeret ꝛ recipit pecuniā a debitore quā ꝑus nō cogitabat nec appetebat ibi recipere tunc diciꝫ illud intēdere fʒ quid ꝛ quasi diminute respectu ꝑmi modi intendendi. Similiter agens quod nō cognoscit dicitur aliq̄d simpliciter intendere cū habet virtutē actiuā eiꝰ:ꝛ ipsuʒ ꝓducit frequēter ꝛ vt in pluribꝰ. vt sperma hūanuʒ receptū i mātice hʒ vtutem formatiuā ordinatā ad generationeʒ hominis:ꝛ hoc facit frequenter ꝛ vt in pluribꝰ.ꝛ dr̄ aliq̄d intendere fm q̄d ꝛ iperfecte cū hʒ virtutem actiuā illiꝰ: ꝛ agit ipsum solum raro ꝛ vt in paucioribus.

His visis possunt ad q̄stionē dici tria. Prio ꝙ ipsa mōstra nullo mō sunt itenta a nā vt nā est. 2ᵒ ꝙ nō sunt simplr ꝛ pfecte itenta ab illo agente qḋ est natura. 3ᵒ ꝙ fm q̄d ꝛ diminute sunt itenta ab aliquo agente qḋ est natura nō quidē nā vt nā est sʒ vt casus. ¶ Primū ꝓbaꝫ:qꝛ qḋ nō est ītētū a natura vt natura ē:nō est icentū ab ea vt est natura:hec est manifesta de se. sʒ mōstrū nō est ītētū de per se a natura vt natura est:qꝛ natura fʒ ꝙ natura est:ē ꝑncipiū ꝛ cā corꝝ quorꝝ est principiū ꝛ cā frequēter ꝛ vt in pluribꝰ vt habeꝫ in isto 2ᵒ ꝛ in libro de bona fortuna. ista aūt mōstra nō fiunt frequenter nec vt in pluribus sʒ raro ꝛ in paucioribus.quare ꝛc̄. ¶ 2ᵐ ostendiꝫ qꝛ ab illo agente qḋ est natura non est aliquid intentū simpliciter ꝛ perfecte nisi qḋ producit vt frequenter ꝛ vt in pluribus. Hāc etiam recipio pro manifesta.si.n.itēderet simplr ꝛ ꝓpe aliq̄d qḋ raro ꝛ in minori pte ꝓducit: tūc frustrareꝫ a sua intētione vt in pluribꝰ:qḋ est absurdum: ꝛ ita ꝓprie eēt intentū ab hmōi agente illud qḋ raro ꝓuenit ab eo: sic illḋ qḋ frequēter ꝓuenit:qḋ est etiā ridiculū. Sed constat ꝙ monstra non ꝓducunꝫ ab agēte qḋ est natura nisi raro ꝛ in paucioribꝰ.quare ꝛc̄. ¶ Tunc tertiū ostendiꝫ qꝛ agens qḋ est natura intēdit illud cuius habet potentiā actiuam. hec videtur manifesta: sed modo cōstat ꝙ illud idem agens qḋ est natura respectu effectus quē producit vt in pluribus habet potentiam actiuaʒ monstri saltem dum ipsum producit: quia si non haberet potentiam actiuā illius non produceret ipsum. Sicut eniʒ quod non habet potentiam receptiuam non recipit: sic non agit quod nullo modo habet virtutem actiuā. ergo ipsum agens quod est natura aliqualiter intendit ipsum monstrū. Aut ergo simpliciter ꝛ perfecte ꝛ hoc est remotum. Aut fm quid ꝛ diminute ꝛ sic habetur intentum. Non enim agens inanimatum dicitur aliquid intendere:eo ꝙ illud cognoscit ꝛ appetit appetitu animali:sed solum quia habet virtutem actiuam ipsius. Et est notandum ꝙ licet monstrum sit aliqualiter intentuʒ ab illo agēte quod est natura scilicet fm quid ꝛ improprie vt dictum est: tamen illud agens respectu mōstri nō meretur dici natura vt etiam ostensuʒ est sed casus : ꝛ sic ipsa monstra fiunt a casu.

Ad primam rōneʒ pʒ ex dictis: mōstra enim ꝓprie nō fiūt a natura vt natura est sʒ a casu:ꝛ iō nō oʒ ꝙ sint itenta a nā sʒ forte a casu vel ab eo agēte qḋ dr̄ casus sunt intēta mō ꝑdicto. ¶ Ad secundā similiter cōcessuʒ est ꝙ aliq̄liter sunt itenta dū fiunt:ꝛ iō potest agens complere productionem eorum. ¶ Ad tertiam dico ꝙ licet monstrum sit eiusdē speciei quantum ad substantiam cum alio supposito nō monstruoso : tamen differunt fm dispositiones qꝛ vna illarum dispositionum.s.suppositi monstruosi nō est cōueniens ad finem nec contingit nisi raro ꝛ in paucioribus. Alia est cōueniens ad finem ꝛ frequenter contingit:ꝛ ideo vna potest esse intēta ꝛ nō alia. ¶ Ad quartam potest concedi ꝙ ipsa forma monstri sit aliqualiter intenta ab agente sed non simpliciter: cum non sit finis gñatiōis frequēter ꝛ vt i pluribꝰ ꝯtingētis: sʒ raro q̄tū ad tempus: ꝛ in paucioribus quantum ad supposita.

¶ Et nāqʒ si esset in ligno nauis factiua ꝛc̄.

Textu cōmenti. LXXXVI. Qō. XV.

T.c.49

Cō.8.

Circa istā ptē quesitū fuit. Utrū oē agens naturale sit intrīsecū passo: ꝛ supra caplm̄ de casu ꝛ fortūa. Utrū oīa veniāt de necessitate. Sed istas qōnes ordinaui iter sophismata pncipis exq̄sita. Quod aūt ex necessitate ꝛc.

T.c.87

¶ Querit hic vtrū necessitas effectuū nalū depēdent ex materia rei naturalis. Et arguit pmo q sic: qꝛ illa q̄ sūt scibilia simplr sūt necessaria simplr: qꝛ scia est necessarioꝝ. primo posterioꝝ. ergo scia simplr necessarioꝝ est simplr: sꝫ entia naturalia sūt scibilia simplr. vt manifestū eē videt: quare debēt esse necessaria simplr: sed necessitas simplr in naturalibus est ex materia. vt vult Arist. ī lr̄a. q̄re ꝛc. ¶ Itē ex illo ē necessitas ꝓprietatū naturaliū ex quo vel ad qḋ necessario sequūt. hec est mãifesta: sꝫ ex materia necessario sequūt. vt bn̄ sequitur. necessario hoc hꝫ materiā. ergo ē corruptibile: ꝛ sic de mlt̄is alijs. Itē diuisibilitas i īfinitū est q̄daꝫ ꝓprietas naturalis: vt eudēn ē: necessitas aūt hui⁹ cā ē materia. vt pꝫ p Arist. ꝛ Cōmētatorē 3⁰ hui⁹. ¶ Itē effectuū naturaliū necessitas ē ex illo p qḋ demōstrari pnt: cū demōstratio sit de necessarijs ꝛ p necessaria. pmo posterioꝝ: sꝫ effectus naturales pnt demōstrari p materiā: vt oē hn̄s materiam est corruptibile: aīal hꝫ materiā. ergo aīal est corruptibile. ¶ Itē ex illo videt accipi necessitas reꝝ naturalium siue effectuū naturaliū sine quo ipsi effect⁹ naturales esse nō pnt: sꝫ nō pnt eē sine materia. vt pꝫ in partibus ꝛ in virtutibus naturalibus aīalium ꝛ plantarum: ꝛ maxime apparet in monstris. vt dictum fuit prius. quare ꝛc. ¶ Oppositū arguit auctoritate Aristo. qui reprehendit de hoc quosdam antiquos: ꝛ etiam Commentator.

T.c.59.

Quidam antiq̄ phi credētes materiā rei naturalis eē totā subaꝫ rei naturalis: sicut mā rei artificialis ē ei⁹ tota suba: ꝛ putātes nām nō agere pp finē: qꝛ nō deliberat: dixerūt ꝯn̄r his dictis q necessitas reꝝ naturalium est ex ipsa mā ꝛ nō ex fine. Et ðclarat Arist. itētionem eoꝝ per simile in re artificiali. vt si in ꝯstitutiōe domus partes sic ꝛ sic ponerent ex natura materie. vt q fundamētum esset iferius pp grauitatē mãe: ꝛ parietes in medio pp medietate iter grauissimū ꝛ leuissimū: ꝛ tectū qḋ est ex lignis est sursum pp leuitatē. leuissima. n. sunt ligna respectu aliorum. vt dicit. Sic aūt imaginabant formas ꝛ ꝓprietates rerum naturalium esse sic vel sic necessario ex natura materie. vt q dētes anteriores sint acutiores ꝓpter materie subtilitatem ꝛ idoneitatē ad acutiē. similiter autē ꝛ in alijs. Et hec opīo est purus error. ꝛ ideo improbat ab Aristo. ꝛ Cōmētatore. Arguit. n. Aristo. sic. vt colligi pōt ex litera. Si effectus naturales essent necessarij solū ex pte materie nō ordiarent ad aliqd aliud nobili⁹: nec eēnt ꝓpter aliqd nobilius. hoc aūt est falsum ꝛ absurdū: q̄uis .n. nō sint sine necessaria ꝛ ꝯuenīēti mā: tn̄ nō sunt ꝓpter ipsam solā mām: sꝫ pp aliqd aliud. Unde Commētator dicit legendo lrām q ad qōnem: ꝛ ꝓpter qḋ de effectib⁹ naturalib⁹ supple rn̄detur finis ꝛ nō rn̄detur materia. ergo mā est aliud a fine: ꝛ sic res naturales sūt propter aliqd aliud a mā. ꝛ ideo nō soluꝫ habēt necessitatem ex materia. ¶ Itē Commētator tāgit vnā rōnem bn̄ pulchram. Nam si dispōnes ꝛ situs partium rerum naturalium essent sm exigētiam materie solum ꝛ nō ꝓpter aliquem alium finem: tūc in animalibus testam habentib⁹ cum ipsa testa sit de graui materia: tūc nō deberet eē nisi oīno iferius ꝛ nō supra alias partes illius aīalis mi⁹ graues. hoc autem est falsum manifestum. quare ꝛc.

Com.88

Cō.87.

Et ideo dico ad qōnē tria. Pmo q necessitas reꝝ naliū nō ē pcise ꝛ soluꝫ ex materia. 2⁰ dico q ipsa necessitas effectuū naturaliuꝫ aliquo modo depēdet ex materia ꝓpria. 3⁰ dico q pncipali⁹ ꝛ veri⁹ ē ex fine q̄ ex materia. ¶ Primū ondit rōnib⁹ pdictis ꝯ antiquos. Incōueniēs. n. oīno ē dicere q oculus q est vna ps naturalis aīalis nō sit pp aliqd aliud nec grā alicui⁹ alteri⁹ a sua materia: imo est pp visionem tāq̄ finē q imponit ei necessitatē eēndi. ¶ Itē Cōmentator hic tāgit vnā aliā rōnē. s. n. forme naturales sequerent necio ipsaꝫ materiā ꝛ eēnt oīo pp ipsaꝫ: tūc oīa supple nalia eēnt necia: qḋ est absurdū: ꝛ pꝫ ꝯn̄a: qꝛ ista ē oispositio entis necessarij simplr: q ei⁹ actio. i. actus est ꝓpter ipꝫ: ꝛ nō ecōuerso: vt est videre i motorib⁹ corpoꝝ celestiū q mouent p se pmaria itētione: ꝛ ipsi sunt necessarij simplr i mouēdo. Si igit forme naturales se q̄rent sic naturā materie q oīno fierēt pp ipam: tūc res nales eēnt necie simplr: qḋ nō vr: pnt. n. impediri ab opationib⁹ illis q̄a frequētius agūt: vt semē impedit a ꝓductiōe duoꝝ oculoꝝ: qḋ nō ꝯtingit in illis q̄ pmaria intētione agūt pp se. q̄re ꝛc. ¶ Itē possumus accipere aliam itentiōeꝫ sine rōnē ex Cōmēto in illo caplo scḋi vbi ondit q naturalis demōstrat p qōlibꝫ gen⁹ cāe. si forme naturales seq̄rent necio naturā materie. i. eēnt pcise ex necessitate mãe seq̄rent duo icouenietia. Unū est q vna ps materie nō hēret nobili⁹ eē q̄ alia: qꝛ in q̄libꝫ pte materie eēnt oēs forme naturales postq̄ ꝯsequerent solam materiaꝫ. vt qōlibet suppositū hoīs hꝫ risibilitatē q̄ per se ꝛ pcise ꝯsequit naturā humanā: ꝛ sic vna ps materie non hēret esse simplr nobilius q alia: qḋ est absurdum. Nā natura hoīs hꝫ nobilius esse simplr q̄ materie oīuꝫ alioꝝ naliū. Aliḋ icōueniēs est q vna materia nō eēt nobilior in vno tpe q̄ in alio. s. q in tpe in quo esset sine forma: qꝛ nunq̄ esset sine forma illa nobiliori. vt homo nunq̄ est nobilior risibilitatē hn̄do q̄ sine ea: qꝛ nunquā caret risibilitate. Et hoc ē qḋ voluit dicere Cōmētator cū dixit: q forma que sequitur naturā entis n̄ est dicta nobilior. i. nō facit vnū suppositū illius entis simplr nobili⁹ q̄ alteꝝ: nec vnū suppositū illius entis nobilius in vno tpe q̄ in alio. s. tum hꝫ illam formā q̄ cū non hꝫ eam: qꝛ nunq̄ non hꝫ. Et exēplificat Commentator de circulo. Equalitas. n. lineaꝝ exeuntiū a cētro circuli ad eius circūferētiam nō facit circulū nobiliorē q̄ cū nō hꝫ hmōi equalitatē: qꝛ nunq̄ est veꝝ ipsum nō habere: ꝛ sic est de alijs formis mathematicis. vt dicit. Hoc. n. s. dare eē nobili⁹ nō accidit forme nisi sm q est finis: qḋ sic itelligo q forma nō dat suo subiecto esse nobilius in vno tpe q̄ in alio nisi ipsa sit talis forma que est finis. i. terminus gn̄ationis. hec. n. sola forma dat ipsi enti. i. suo subiecto esse nobilius cum actu est in eo q̄ cum est in potētia. vt habet satis ex 9⁰ metaphi. Unde forme ꝑpetue que nō sūt nisi termini gn̄atiōis sicut sunt forme celestes nō dant suis subiectis esse nobiliū in vno tpe q̄ in alio: immo nec vnū tale subiectum hꝫ formaliter esse nobilius p talem formam q̄ alteꝝ: eo q talis forma absoluta que nō est finis gn̄ationis nulli subiecto dat esse formaliter sm intētionem Arist. ꝛ Commētatoris. pꝫ igitur q forme naturales nō sequuntur necessario solam materiam rei naturalis. quare ꝛc. ¶ Scḋm declarat: qꝛ effectus naturalis a quocūq hꝫ esse: ab illo hꝫ aliquo modo necessitatem essendi que sibi debet. hec videt vera esse: qꝛ ipsa necessitas essendi vel est idē cum ipso esse vel aliquid ꝯn̄s ipsum esse. Sed effectus naturalis hꝫ aliquo modo esse suum a materia naturali sm Aristo. in littera. Unde dicit q ista nō sunt sine materia necessaria. ꝛ ideo vult q vtraq a phico dicēde sunt cause. q̄re ꝛc. ¶ Tertiū ondit: qꝛ necessitas effectuū naturalium magis est ab illo

Cō.88.

T.c.15.

T.c.91.

T.c. 91.

T.c. 31.

Com. 88

Com. 30

Cō. 67.

ꝛ pncipalius gratia cuius est mã: ꝛ nõ ecõuerso.ipsa non est gratia mãe: sꝫ finis est hmõi: qꝛ.s.materia ẽ gr̃a ipsi⁹: ꝛ nõ ecõuerso. hãc ꝓpositionẽ innuit phs breuiter in littera his verbis. Causa.n.hec materia: sꝫ non hec finis ꝛc. ꝛ est itelligendum cã gr̃a cuius. ¶ Itẽ ex illo ꝙ digniorem ꝛ nobiliorem hꝫ causalitatem magis ꝛ pncipalius sumẽda est necessitas naturaliũ cãꝝ. hoc est. manifesta de se. Sꝫ finis rei naturalis ordinate in finẽ est nobilioris causalitatis ꝛ dignioris ꝙ̃ materia. Cui⁹ signũ est: qꝛ ipsũ pncipiũ qḋ est de⁹ qḋ est optimũ totalr ꝛ nobilissimũ oium entium: nullo modo hꝫ cãlitatem materie nec vnitatẽ cũ materia naturali nec analogice: hꝫ autẽ verissime ꝛ ꝓprijssime causalitatem finis: lꝫ non vnivoce oino: nec finis ꝓprie naturaliũ reꝝ. quare ꝛc. ¶ P. ex illo qḋ nunꝙ̃ põt esse sine re naturali magis est sumẽda necessitas rei naturalis ꝙ̃ ex illo qḋ põt esse sine ea. Sꝫ finis ꝓprius rei naturalis nunꝙ̃ põt esse sine re naturali que est ad finẽ: ꝛ tñ ipsa materia põt aliquãdo esse sine aliqua forma ꝛ virtute naturali. v.g. vt visio que est finis oculi nunꝙ̃ põt haberi sine oculo ꝛ virtute visiua: materia vero naturalis bene est sine oculo ꝛ sine virtute visiua. vt pꝫ in aliquibus monstruosis ꝓpter debilitatẽ virtutis forme. quare ꝛc. ¶ Et est considerandum ꝙ necessitas materie solet dici necessitas simplr. ꝛ necessitas ex fine dr̃ necessitas ex suppõne. ꝛ illa qbus finis imponit necessitatẽ in rebus naturalib⁹ dñr necessaria ex suppõne. ¶ Cõius forte ratio est: qꝛ ipsa materia rei naturalis semꝑ est in ipsa re ꝙ̃ diu res est: ꝛ ideo necessitas ex parte eius dr̃ necessitas simplr. Sed finis rei naturalis nõ semꝑ est actu in ipsa vt visio nõ semꝑ est in oculo vel visu. ideo necessitas ex fine est necessitas conditionata siue ex suppositiõe. Unde nõ dicimus ꝙ simplr necessarium sit animali habere oculos: sꝫ supposito ꝙ aliquando videat: silr aũt ꝛ in alijs hmõi. ¶ Aduertendum est etiam ꝙ vt cõiter dicunt quidam expositores. Duplices sunt effectus naturales. Quidam sunt per se intẽti a natura: ꝛ isti dñr esse necessarij nõ simplr: sꝫ ex suppõne finis. Alij sunt non per se intenti. sed solum per accidens. vt mors ꝛ vlr corruptio ꝛ mortalitas que est potentia ad mortem: ꝛ corruptibilitas que est in potentia ad nõ esse. Et de istis dicunt ꝙ necessitas istoꝝ est ex ipsa materia cum ista sint oino ꝛ simplr necessaria. Sꝫ si intelligat ꝙ necessitas istoꝝ accidentium sit ex materia pcise .s. sine omni alia cã non credo esse verum. Nam oie esse eius ꝛ qui depẽdet ex materia ꝛ ex fine principaliꝰ hꝫ necessitatẽ ex fine ꝙ̃ ex materia cũ finis sit cã oium cãꝝ aliaꝝ 2° huius. mõ oẽs tales effectus quos dicũt nõ intentos per se: vt corruptibilitas que est potẽtia ad non esse: ꝛ mortalitas que est potẽtia ad nõ viuere: depẽdẽt non solũ ex materia: sꝫ ex fine aliquo alio. Potẽtia.n. ad non esse ꝙ̃ aliqd dr̃ corruptibile ordĩat ad aliõ esse. vt potẽtia ad nõ esse aque que est in materia ipsi⁹ aque ordinat ad esse alteri⁹ rei. s. aeris aut ignis: ꝛ sic de alijs. Et vlr potentia ad non esse vnius rei existentis in ipsa materia ordĩat ad esse alteri⁹ rei ad quã illa materia est in potẽtia. Cuius signũ est: qꝛ subm̃ qḋ nõ hꝫ rõnem ad aliam formam nec ad aliud esse: nõ hꝫ potẽtiam ad nõ esse. vt pꝫ in corporibus celestibus sm̃ Cõmẽtatorem. Et silr corruptio vnius ordinat ad gñationem alterius vt ad finem. Unde trãsmutãs naturale nũquaꝫ corrumperet formam aliquaꝫ nisi intẽderet alterius gñationẽ. Et ideo credo salua reuerẽtia cuiuscũqꝫ ꝙ necessitas talium formaꝝ ꝛ accidẽtium que sunt in naturali principalius est ex aliquo alio fine ꝙ̃ ex materia: imo etiam dimẽsiones: que dñr ꝯsequi naturam materie sunt pncipalius sunt ꝑꝑ formam ꝙ̃ ꝑꝑ materiaꝫ. Et adhuc ipsamet materia est in rebus naturalibus gr̃a forme: nõ oino ꝓpter se ipsam. ¶ Quãuis igiť aliqua accidẽtia reruꝫ naturaliũ sint sꝑ in re naturali ex natura materie. vt corruptibilitas ꝛ dimẽsiones. ꝛ si qua sunt similia: tñ pncipalior ꝛ potior cã necessitatis coꝝ ẽ finis ꝙ̃ materia: ꝛ potior esset demõstratio coꝝ ꝑ finẽ ꝙ̃ ꝑ materiam ipsam. Cã aũt quare cõsuetum est dici ꝙ necessitas istoꝝ est ex materia magis ꝙ̃ ex fine forte ẽ ista: qꝛ sicut res naturalis nõ p̃t esse sine sua materia sic nõ p̃t esse sine corruptibilitate: nec p̃t vlr ꝛ semꝑ carere corruptibilitate. Sed ipsa res naturalis inuenitur priuari oino multis ꝓprietatibus ordinatis ad finem. vt aliqḋ īdiuiduum īuenitur nũꝙ̃ habere partẽ ordinatam ad finem. vt aliqḋ indiuiduũ hois põt oino esse sine oculis ꝛ nunꝙ̃ habuisse: nec habere oculos. Et similiter ipsi fines reꝝ naturaliũ nõ semper sunt actu in rebus naturalibus: ꝛ ꝑꝑ istas similitudines ꝯsuetuꝫ est dici ꝙ necessitates aliquoꝝ effectuũ vel accidentium naturalium sint ex materia. s. illoꝝ que necessario isunt vel ierunt cuilibet indiuiduo: ꝛ necessitates aliquoꝝ sunt ex finibus. s. illoꝝ que non semꝑ: nec ineuitabiliter adueniunt: sed omnino possunt deficere īdiuiduo. Vñ si quis teneat cõtrarium. s. ꝙ necessitas aliquoꝝ accidẽtium naturaliũ sit precise ꝛ pncipaliter ex materia: dicat rõnẽ demõstratiuã: ꝛ soluat rõnes in ꝯrarium: ꝛ tunc credẽdum erit ei. sin aũt nõ est credẽdus. Et huius signum est ꝓcessus Aristo. in isto caplo: qꝛ absolute dicit ꝙ necessitas in naturalib⁹ magis est ex fine ꝙ̃ ex materia: nec distinguit in ꝓposito īter diuersa accidẽtia naturalia. q̄re ꝛc. Sed si obijcias v̄ba cõmenta. dicit.n. sic. Illa que inueniuntur in rebus naturalibus de necessitate nõ ꝓpter aliquid vt mors animalis sunt ꝓpter materiã: ꝛ illa que īueniunť in eis ꝓpter aliquid sunt ꝓpter formã ꝛ otiõnem: posset dici ꝙ ipse dicit hoc sm̃ opinionem aliquoꝝ qui putauerũt corruptionẽ nõ ordiari ad aliquem finẽ omnino: vel itelligit ꝙ ista nõ sunt propter aliqd tãꝙ̃ ꝓpter suam ꝓpriam opationẽ. Mors.n. aĩalis cum sit quedam priuatio nõ habet ꝓprie aliquaꝫ actiõem: ꝛ talium necessitas ẽ ex materia nõ oino ꝛ pncipaliter sed respectiue. Talia.n. magis se tenẽt ex parte materie ꝙ̃ alia: quoꝝ sũt alique operationes per se ꝛ proprie ad quas ordinanť vel saltem famosius est ea ꝓuenire ex materia ꝙ̃ alia. Vñ si ipse Auerroys assereret simplr ꝙ talia nullo modo sunt ꝓpter finem aliqueꝫ nec habẽt necessitatem ex aliquo fine nisi ex materia: hoc ego nõ itelligo: quia scio ꝙ materia est ꝓpter formã vt propter finem. Si igiť aliquid est finaliter ꝓpter materiam necesse est vt ipm sit ꝓpter formã. Si aũt dicas ꝙ mors aĩalis est a materia necessario ñ tãꝙ̃ a fine: sꝫ tãꝙ̃ a subiecto hoc nihil est ad ꝓpositũ: similiter forma est a materia. vt a subiecto. vt vult Commentator in secũdo huius ꝛ etiã in 3°. Et hoc nõ obstãte forma nõ sequitur necessario ipsaꝫ materiã vt pri⁹ patuit. ergo silr lꝫ mors aĩalis sit a materia subiectiue nõ habetur ex hoc ꝙ ñ sit propter aliquem finẽ animaliũ a materia. Et si dicas ꝙ mors aĩalis: ꝛ similiter corruptio cũ sit quedam priuatio nõ ordinať ad aliquẽ finem. Cõtra hoc est: quia qcquid itendit aliquid qḋ non potest haberi sine corruptione: ꝛ ad qḋ necessario requiriť corruptio intẽdit corruptionem propter illud hoc est manifestũ: modo ipsum trãsmutantum qḋ generat aliquid intẽdit formam generandam que non potest haberi: nec induci sine corruptione forme contrarie ꝙ̃ existentis. vt manifestum est: ergo intendit corruptionem propter ipsam formam generandam. ꝛ sic forma generanda est finis corruptionis.

Et ꝯfirmaꝉ: q: sicut dispõnes sunt necessarie ratione for me ad quã sunt: q: sine ipsis non põt forma recipi in mã. ꝛ ideo necessitas eaꝝ ꝑncipalr ē ex forma. Sic videtur se habere de ipsa corruptione ꝛ morte: ꝙ q: forma generanda nõ pt induci sine corruptione forme precedentis. ideo necessitas corruptionis: fit ex ipsa forma gñanda ꝑncipalr. Sed dices nõ est simile de dispõnibus materie ad formã ꝛ de corruptione: q: dispõnes sunt entia positiua. ꝛ ideo possunt ordinari ad aliud tanꝙ ad finē ex quo dependet eorum necessitas: ſʒ corruptio ꝛ mors est quedã ꝑuatio. ideo non hʒ causam finalem que imponat ei necessitatē nisi solã mãm. hoc aũt videꝉ irrationabile: q: ex hoc ꝙ corruptio non ē aliq̃d positiuũ saltē ꝗ̃tum ad negationē ipsius esse: bene habeꝉ ꝙ non ordinaꝉ ita ꝑncipalr ad aliquē finē sicut dispositiones: ſʒ qȯ nullo modo ordinaꝉ ad finē nõ sequitur ex illo. De hoc inquiras complete: qm̃ indiget perscrutatione. Q: si velimus dicere ꝙ corruptionis ꝛ mortis nullus est finis ex quo sumaꝉ ei⁹ necitas: tenebimus illã distinctionē suprapositam: quã expositores accipiunt ex Commento ꝛc̃.

Ad rationem primam põt dici ꝙ entia nãlia bene sunt scibilia 2ᵒ modo sciēdi quē ponit lincoñ. in ꝑmo posterioꝝ supra diffinitionē scire: ſʒ non scibilia simplr scia propꝛijssime dicta: ꝛ ideo non oꝫ ꝙ simplr sint necessaria. Et tu ꝯsidera illam distinctionē: q: multum est notabilis. Est. n. sciētia scdo̾ modo dicta. s. ꝓprie compꝛhensio veritatis eorum que non semꝑ: sed vt in pluribus eo modo habent se: ꝛ hoc modo sciuntur naturalia quo ad multas conclusiones. vt ꝙ homo generetur cum duobus oculis solum. hoc non semꝑ ꝛ eodē modo se habet: ſʒ frequēter ꝛ vt in pluribus ꝛ sic de multis alijs: ꝛ talia non oportet eē necessaria simplr. i. vniuersaliter. Scientia quarto modo ꝛ propꝛijssime dicta est compꝛehēsio. i. habitus quo anima perficitur ad compꝛehēsionem siue cognitionem veritatis eoꝝ que semper vniformiter: ꝛ eodē mõ se habēt ꝑ compꝛehēsionem sue cause que est immutabilis in ēendo ꝛ in causando: ꝛ hoc modo sciēdi nõ sciunꝉ entia nãlia saltem oia ꝛ talia sunt simplr necessaria scibilia. vt mathematice ꝯclusiones. vt dicit. Alios aũt modos sciēdi ponit ibidem quos ꝓpter breuitatē dimitto. ¶ Ad aliã ꝯcedo ꝙ necessitas effectuũ naturaliũ aliqualiter ē ex mã: ſʒ non oino ꝛ cum exclusione alterius cause. ¶ Ad aliam ꝯcedo ꝙ necessitas diuisibilitatis in infinitũ hꝫ ex materia: tñ nõ solũ ex materia: ſʒ aliqualiter ordinaꝉ ad formã. Et si queras q̃re Aristo. magis eam reducit ad materiã ꝙ̃ ad formã forte causa fuit: q: famosius erat ꝛ notius ꝙ materia esset causa ifinitatis ꝛ diuisiõis infinite ꝙ̃ forma: nõ tñ excludit quin forma sit aliquo modo causa huius diuisibilitatis infinite. De hoc aũt plus videbitur supra tertiũ d. o volēte. ¶ Ad aliam patet ex dictis. ꝯcedo enim ꝙ necessitas effectuũ naturalium scdm̃ aliquem modum est ex materia: ſʒ nõ omnino. Similiter ad aliam per idem. Que quidem de ista questione scripsi recipias per modum inquisitionis non determinationis demonstratiue: q: nimis paruum adiutorium sumpsi ab alijs in eius inquisitione.

¶ Expletis questionibus Jandonis supra 2ᵐ physicorum incipiunt questiones eiusdem supra tertium.

¶ Quoniam autem natura est pꝛincipiũ ꝛ mutationis. Scientia aũt nobis de natura: oportet non ignorare quid sit motus. Necessarium est enim ignorato ipso ꝛ ignorari naturam ꝛc̃.

Textu commenti pꝛimi. Questio. I.

Jrca istum 3ᵐ libꝝ ꝑmo q̃riꝉ vtꝝ ignorato motu necessariũ sit ignorare nãʒ. ¶ Arguiꝉ ꝑmo ꝙ nõ: q: illȯ qȯ ē per se notum non ignoraꝉ ignorato q̃libet alio: qȯ. n. ignoraꝉ ignorato alio: cognosciꝉ ꝑ illud: ꝛ sic nõ ꝑ se. sed natura est q̃d per se notuꝫ: vt videꝉ velle Aristo. in 2ᵒ huius: vbi dicit ꝙ ridiculum est demõstrare nãm eē: qȯ nõ est ꝑ alio: nisi q: est per se notum. q̃re ꝛc̃. ¶ Jtē effectu ignorato nõ ē necesse ignorare causam. Causa. n. nõ videꝉ depēdere ex effectu: nec in eē nec in cognosci: sed econuerso: sed motus est effectus nature. quare ꝛc̃. ¶ Jtē ignorato accidēte nõ ē necesse ignorare substãtiã: cũ substãtia sit ꝑoꝛ accidente notitia diffõne ꝛ tpe 7ᵒ metaphy. Sed motus est accidens nature ꝛ natura ē substãtia. s. mã ꝛ forma. q̃re ꝛc̃. ¶ Jtem ignorato posteriori nõ ē necesse ignorare ꝑos: cum ꝑus possit absolui ſm itellectũ a posteriori: vt cõiter dr̃: sed nã est ꝑrius ꝙ̃ motus cũ sit ei⁹ causa ꝛ principiũ. q̃re ꝛc̃.

T. cõ. 6.

T. cõ.

¶ Oppositum dicit aristo. ꝛ Commentatoꝛ.

Dicendum breuiter ꝙ ignorato motu necesse ē ignoraꝉ nãʒ ignorãtia opposita cognitiõi diffinitiue ꝛ ꝑfecte ipsi⁹ nãe. Qȯ ꝓbaꝉ: q: ignorato illo qȯ põiꝉ in diffinitione nature: necesse est ignorare diffõnem ipsius nature: sicut ignorato vlr eo quod ponitur in diffõne alicuius diffiniti: necesse est ignorari illud diffinitum ignorãtia opposita cognitiõi diffinitiue illius. hec ē euidens: modo motus ē in diffinitione nature ſm Aristo. dicentē ꝙ natura est ꝑncipium ꝛ cã mouendi ꝛc̃. Et ꝯfirmaꝉ: q: ignorato illo ex cui⁹ cognitione itellectus deduciꝉ in cognitionem nature: necesse est ignorare naturam: hec est euidēs: ſʒ motus est hmõi. Cũ. n. natura sit duplex. s. materia ꝛ forã: materia notificaꝉ ꝑ transmutationē ꝓprie dictã. s. generationem ꝛ corruptionē. vt patuit ꝑus in ꝑmo: ꝛ forma inotescit ꝑ actionem que nõ cognosciꝉ sufficiēter sine motu: eo ꝙ omnis actio est aliquo modo in motu. vt docet auctoꝛ. 6. pꝛincipioꝝ. q̃re ꝛc̃. ¶ Sed aliq̃s dubitaret. si ignorato motu necesse ē ignorari nãm. videꝉ ex hoc seq̃ ꝙ cognitio motus sit cau a cognitiõis nature: ꝛ sic cũ cã sit simul cum cãto cognitio motuꝫ erit simul cũ cognitione nature: qȯ vr̃ iconueniēs: q: in itellectu non pñt esse plures cognitiones vt cõiter dr̃. Ad hoc possumus dicere ꝙ cognitio mot⁹ bene est aliquo modo cã cognitionis nature: ſʒ diuersimode: q: cognitio sensitiua motus per virtutem cogitatiuam vel fantasticã que imediate deseruit intellectui est cã cognitiõis itellectualis nature: sicut vlr cognitio accidētis per se ꝛ ꝓprie est cã cognitionis intellectualis substantie subiecte. vt vult Aristote. in ꝓhemio de anima. Sed hoc nõ esset satis tutũ: q: Aristo. docet cognoscere motũ illa cognitiõe que est causa cognitiõis nature. vt mãifestũ ē per se. Cõstat aũt ꝙ cognitio motus que habeꝉ ex doctrĩa Aristo. nõ est cognitio sensitiua solũ: tñ ipse diffiniat vlr ipsum motum ꝛ aliqualiter demonstrat de ipso: vt ꝙ motus est in mobili non in motore ꝛ huiusmodi similia que pertinent ad intellectum. ergo videꝉ ꝙ cognitio itellectiua motus est causa cognitionis nature. Aut nõ ē necessariũ ignorato motu ignorari naturã. Et ideo diceret aliquis ꝙ cognitio itellectiua ipsi⁹ motus bñ est cã cognitiõis nature sicut cognitio effectus per se ꝛ pꝛopꝛij ꝛ ēentialis põt eē cã cognitionis substãtie: cuius est accidens vel effectus. Et cũ dr̃ ꝙ cã ꝛ cãtum ꝛc̃. põt dici ꝙ veꝝ est. ꝛ ideo bene concedo ꝙ cognitio mot⁹ simul est in itellectu cũ itellectione nature. Et cũ dr̃. ſʒ hoc itellectus simul intelligeret diuer-

T. c. iii.

sa diuersis intellectionibus: concedo diuersa habētia per se τ necessariā habitudinē imediatā adinuicē: τ non vidi demōstrationem ad oppositū. Et qd dicit aristo. in. 4°. metaphy. qd q̄ vnū non itelligit nihil itelligit: ꝯcedo ꝙ sp cū ītellectus intelligit ipse intelligit vnū τ vna itellectiōe: sꝫ non vnū solū τ cum ꝑcisione alterius vni⁹: sicut q̄ hꝫ duos denarios bene hꝫ vnū: sꝫ non vnū solū τ precise. De hoc eñ est spālis difficultas que est maior ꝓposito ꝑncipali. Aliter pōt dici ꝙ cō τ cātum sunt simul in illis entibus que nata sunt simul esse: τ nō in alijs que nō nata sunt esse simul: mō diuerse itellectiones nō sunt nate eē sil vt dr̄: qꝛ intellectio est opatio vtutis ītellectiue: opatio aūt alicui⁹ est vsus illi⁹. Unius aūt rei nō est nisi vn⁹ vsus sil: τ hāc rōnem fecit aristo. in lib. de sensu. ad ꝓbandū ꝙ sensus nō sentit simul diuersa: hanc eñ rōnē nō ponit vt demonstratiuam sꝫ disputatiue procedens.

Ad rationes ꝑncipales. Ad ꝑmā cū dr̄: illō qd ē ꝑ se notū τc̄. Uer est si sit ꝓprie τ ꝑ se τ ꝑmo notū. Et cū dr̄ ꝙ naturam esse τc̄. Dico ꝙ nō est oīno τ ꝑmo solum notū ꝑ se: sꝫ solum primum ꝑncipium complexū sic est ꝑ se notum in gn̄e complexoꝝ. Et cum ꝓbat ꝑ aristo. dicētem ꝙ ridiculum est demonstrare nām esse. Dico ꝙ aristo. non dixit hoc: sed dixit ꝙ tentare demonstrare nām esse ridiculuꝫ est: quō hec aūt differūt visum fuit in 2° huius. Tentare. n. aliqd demonstrare est intēdere demonstrare ipsum tanq̄ sit difficile τ occultum τ quasi laboriosum: sꝫ sic non est de eo qd est nām esse: qꝛ non est dubiū alicui intelligenti terminos: τ ideo ridiculū est tētare demonstrare naturam esse: ac si hoc sit dubiū τ difficile: tamē demonstrare eam esse nō est ridiculum oīno cū possit demonstrari vt visum fuit ibidē. Unde dico ꝙ ipsa non est oīno ꝑ se nota: sꝫ ꝑ aliud. s. ꝑ motum. ¶ Ad aliam dico ꝙ maior est vera de effectu ꝑ acciñs τ remoto qd non accipit in diffinitione cause. Sed de effectu ꝑ se ꝓprio τ immediato ꝑcipue q̄ sumit in diffinitione sue cause necesse est ipo ignorato τ cām ignorare. Multa aūt sunt principia cognoscēdi τ doctrine que nō sunt ꝑncipia essendi simplr. vt pꝫ ī primo huius ꝑ aristo. τ Cōmentatorem: qꝛ motus τ pluralitas entium sunt ꝑncipia doctrine naturalis: τ nō sunt principia reꝝ naturaliū quātum ad eē simplr. ¶ Ad aliā silr dico ꝙ veꝝ est de accidēte cōi τ oīno ꝑ acciñs: sꝫ acciñs ꝑ se τ ꝓpriū ꝑcognitum ducit in cognitionem substantie cū actione intellectus agētis ꝑficientis. Et ideo dicit aristo. in ꝓhemio de aīa ꝙ accidētia magnam ꝑtem τc̄. Et cum obijcit ꝯtra hoc: qꝛ substātia prior est accidēte notitia τc̄. de hoc est diuersitas īter doctores. Utrū cognitio ītellectiua acciñtis per se τ ꝓpriꝫ alicuius substantie sit prior intellectu q̄ cognitio ītellectiua substātie. Et dico ad presens ꝙ cognitio itellectiua acciñtis prior est via generationis in intellectu q̄ cognitio intellectiua substantie. Sed notitia seu cognitio substātie prior est ordine perfectiōis τ dignitatis: sicut τ ipsa substātia est intelligibile perfectius q̄ accidēs vt acciñs. τ ideo nō valet ratio. ¶ Ad aliam dico ꝙ duplex est prius. Unū est prius. i. cōius τ est illud a quo nō ꝯuertit subsistēdi ꝯsequentia vt animal ad hoiem τ omne superius ad inferius: τ de isto vera est maior. Aliud aūt est prius fm naturam: qd tñ est conuertibile cū posteriori vt effectus proprius cum causa propria τ illud posterius pōt esse ꝑus notū ꝑori. Unde τ aristo. ī ꝑmo posterioꝝ. caplo de demōstratione: qꝛ dicit ꝙ nihil ꝓhibet eque ꝑdicantiū. i. ꝯuertibiliuꝫ notius esse aliqn̄ non cām. i. effectum: sic autē se habent motus τ nā. vt pꝫ ex dictis τ non primo modo. quare τc̄. Questio. II.

Onsequenter querit. Utrū motus sit actus. ¶ Et arguit ꝙ nō. Qꝛ si motus eēt actus: tūc illud cuius est motus τ in quo est motus esset ens actu: hec ꝯñtia est manifesta. Sed ꝯñs videt esse falsum. Naꝫ motus est in mobili: mobile aūt non est ens actu fm ꝙ mobile. sꝫ in potentia. ¶ Item si motus esset actus: tūc oē ens actu moueret: qꝛ nihil est ens actu nisi ꝑ actum: sed ꝯñs videtur esse falsum: sunt. n. aliqua entia actu que non mouentur. vt pꝫ in 8° huius. ¶ Itē si sic: aut esset actus perfectus: aut imꝑfectus ꝑ sufficientem diuisioneꝫ: sed nō est actus ꝑfectus vt oēs ꝯcedunt: nec est actus imperfectus: quia actus. idem ē qd ꝑfectio. vt pꝫ 5° metaphy. modo nulla ꝑfectio est imꝑfecta sicut nulla est ꝑfecta: eo ꝙ nihil denoīat se ipsuꝫ: sicut igitur nulla albedo est alba sic nulla ꝑfectio est ꝑfecta: τ ꝑ ꝯñs nulla ꝑfectio est imꝑfecta: qꝛ opposita nata sūt fieri circa idem: ꝑfectum aūt τ imꝑfectum sunt opposita. vt manifestū est. g̊ nulla ꝑfectio est imperfecta: sꝫ oīs actus est ꝑfectio. vt manifestum est. ergo nullus actus ē imperfect⁹. ¶ Itē vn⁹ τ idē act⁹ non pōt eē diuersoꝝ entiū. hec ē maīfesta: sꝫ vn⁹ τ idē mot⁹ ē diuersoꝝ vt mouētis τ mobilis. vt pꝫ ī isto 3°. q̄re τc̄. ¶ Oppositū arguit aucte aristo. τ Commentatoris.

Dicendum ꝑmo ꝙ mot⁹ est act⁹. 2° ꝙ mot⁹ est act⁹ imꝑfect⁹. Primū ꝓbat: qꝛ illō ē actus quo aliqd ē actu ꝑus in po^a exñs: sed ipso motu aliqd ē actu formalr qd ꝑus erat in potētia: vt edificabile cū actu edificat ē ens actu: τ calefactibile cuꝫ actu calefit ē ens actu ad quē ꝑus erat in potētia. ¶ Et notandū ꝙ mobile anteq̄ moueret erat in duplici potentia. s. ad actū imꝑfectū τ ad istū reductū ē cuꝫ mouet: τ ad actū ꝑfectū τ q̄escētē τ ad istū reductū ē terminato motu: vt calefactibile anq̄ calefiat ē in po^a ad calefieri τ ad istū reductū ē cum calefit: ita ꝙ ꝑ calefactionem q̄ est motus formalr actu calefit: τ erat in potētia ad calefactū eē τ ad istū actum reductū est terminata calefactiōe. s. cū hꝫ caliditatē q̄escentē. i. non fluctē ampli⁹ ad vlteriorē gradū. ¶ Itē mot⁹ aut ē actus aliq̄s aut potentia pura ad aliq̄ formā: aut oīo nihil: τ hec diuisio ē sufficiēs. Sꝫ mot⁹ nō pōt eē oīno nihil. vt maīfestum ē ad sensuꝫ: qꝛ mot⁹ ꝯp̄hendit a sensu. vt pꝫ ad sensum: τ dr̄ in 2° de aīa: τ Cōmētator ī 4° hui⁹ neqꝫ pōt eē sola τ pura potētia ad formā aliquā: qꝛ tūc oē qd esset in potentia ad aliq̄ formā actu moueret ad eā si qdē hēns motum actu mouet. hoc aūt ē falsuꝫ. Nā aqua fridissima est in potētia ad caliditatē: τ tñ nondum mouet ad caliditatē. Silr graue detentū sursum ē in potentia ad vbi deorsum: τ tñ nondū mouet actu deorsum. ergo relinquitur ꝙ motus ē aliq̄s act⁹. ¶ Scōm declarat: qꝛ mediū inter potētiam purā τ actū ꝯpletum est act⁹ imꝑfectus. hec est manifesta: sꝫ motus est hmōi. q̄re τc̄. ¶ Item cū motus sit actus. vt ꝓbatū ē: necesse ē ꝙ sit actus ꝑfect⁹ aut actus imperfectus. Sed non est actus perfect⁹: qꝛ sic omne habens aliquā formam ad quā est motus actu perfecte moueret fm illam: qd ē falsum: habēs. n. caliditatē ꝑfectam non amplius calefit. vt manifestuꝫ ē: τ habens vbi deorsum nō ampli⁹ descendit. quare τc̄. ¶ Sꝫ hic sunt duo dubia. Primum ē: qꝛ si motus ē actus imperfectus: tunc omne quod habet aliquā formaꝫ scōm [illegible] imperfectum mouetur scōm illam: qd falsum ē: q[illegible]pidum habet aliquando caliditatem imperfectaꝫ: τ cū non calefit absente calefaciente. vt pꝫ in aqua tepida remota ab igne. Similiter aūt in multis huiusmodi alijs. ¶ Iteꝫ generatio est motus. vt patet per Aristo. hic. vbi cum diffinierat motum vlr. exemplificat de al-

T.c.10. T.c.83 T.c.1. T.c.12 T.c.64 Com.88 T.c.11. T.c.66

teratiōe loci mutatione ꝛ augmento ꝛ diminutione ꝛ gñatione. Ex quo manifeste vr̃ intendere ꝙ gñatio, put etiā distiguit ab alteratione est mot⁹. aliter .n. non assignaret aliq̃s exemplū de gñatione postq̃ exēplificauerat de alteratione: sȝ gñatio nō vr̃ esse actus impfectus: cū forma subalis sȝ quā est gñatio nō recipiat magis ꝛ min⁹. q̄re ꝛc. ¶ Ad pmū dico ꝙ motus non est qcunq; actus impfectus: sed actus impfectus exñs in subiecto tēdente ꝯtinue ꝛ fluente ad vlteri⁹ cōplemētū quantū ad motū itentionis. Uel ad vlteriorē diminutionem q̄tum ad motū remissiōis. Ista aūt tendētia ꝯtinua ad vlteriorē pfectionem non est de eēntia mot⁹ q̄ est act⁹ impfectus: sȝ est aliqd necessario reqsituȝ ad motū: verū est tñ ꝙ sicut pus dicebat auctoritate Cōmentatoris: ꝙ hoc nomen mot⁹ famosius accipit ꝓ fluxu forme siue tendentia q̄ ꝓ ipsa forma impfecta cuius ps gñatur post ptem. Quare qd tñ sit de hoc motus non est qcunq; actus. Sȝ actus exñs in subiecto tendente ꝛ trāsmutato ad aliqd vlteri us. modo tepiditas abñte calefaciēte est act⁹ impfectus sine fluxu actuali ad vlteriorē ptem vel gradū. q̄re non vȝ obiectio. ¶ Ad aliā que vr̃ recte esse ꝯtra hoc tum dr̃ ꝙ gñatio est motus: ꝛ tñ ipsa nō est actus impfectus tendens ad complementū. Dr̃ cōiter ꝙ gñatio accipit dupl̃r. Uno mō ꝓ iductione forme subalis in mā vel magis ꝓprie loquendo ꝓ iductione forme subalis de potētia mãe: ꝛ ista est in īstanti: nec est motus ꝯtentus sub motu quē Aristo. hic diffinit. Alio modo accipit ꝓ alteratione pcedente istā pdictā subitā mutationē: ꝛ sic est vere motus ꝛ actus impfectus. Et tñ dr̃. q̄re ḡ aristo. exēplificauit de gñatione post alterationem si per illā gñatione non itellexit nisi alterationeȝ. Rñdet ad hoc ꝙ ꝓ tātu fec̃: qꝛ hmōi alteratio: lȝ sit vna trāsmutatō: tñ dr̃ alteratio in comparatiōe ad qualitatem ad quā tēdit: ꝛ dr̃ gñatio i relat one ad ipsaȝ formā subalem ad quā disponit hmōi qualitas: ꝛ sic exemplificauit de ea, put vtroq; modo significat. Aliter dicūt aliq ꝙ illud exemplum de gñatione non ponit: qꝛ sit: sȝ pp manifestationem. de exemplo .n. non querit vificatio sȝ mãifestatio.

Cō. 67. vt docet Cōmētator in 2° de aīa. Et forte voluit Arist. ꝓ hoc significare ꝙ si gñatio que distinguit ab alijs trāsmutationib⁹ esset motus oporteret ipsam esse actū gñabilis fm ꝙ gñabile. i. dū tēdit ꝯtinue ꝛ fluit ad vlteriorem gradū ꝛ hoc esset verū: nihil .n. ꝓhibet ꝯditionalem esse verā: cui⁹ añs est impoīe. Forte aūt nō esset magnū iconueniēs ꝯ nām ꝙ gñatio q̄ est trāsmutatio fm subam .s. fm formam subalem pcedens trāsmutatum aial gñatum esse esset verus motus ꝛ esset actus impfectus fluens ꝯtinuo ad vlteriorem pfectionem: ꝛ sic forma substātialis recipet magis ꝛ minus .s. itentionem ꝛ remissionem continue. Et generatio prout distinguitur a generato esset verus motus alius ab alteratione essentialiter ab alteratione. De hoc aūt forte alias inquiret cum videbit de modo fm quem elementa sunt in mixto.

Ad rationes.

Ad pmā dico ꝙ illud cui⁹ est mot⁹ tāq̄ subiecti dum ipsius est motus hñ est ens actu saltem imperfecte. Et cum dr̃ cōtra hoc ꝙ motus est actus mobilis fm ꝙ mobile. verum ē mobilis fm ꝙ mobile. i. fm ꝙ mouet: nō .n. mouet actu formaliter nisi per motū ꝛ sic est in actu imperfecto. ¶ Ad aliā dico ꝙ verū esset si motus esset ōis act⁹ ꝙ oē ens actu moueret: sȝ ñ est ōis actus: sȝ pdicto mō. ¶ Ad aliā dico ꝙ ē act⁹ impfect⁹. Et cū dr̃ ꝙ nulla pfectio ē perfecta: pōt dici ꝙ nulla pfectio est perfecta nec imperfecta illo esse qd̄ ip̄a dat suo subō. vt albedo nō ē alba nec perfecte nec impfecte: tñ aliqua pfectio potest esse imperfecta ꝛ perfectibilis aliquo alio eē ab illo esse qd̄ ipsa dat suo subiecto. vt supficies que est quedā pfectio pōt esse pfecta q̄tum ad esse album vel nigrū. similr aūt ꝛ in alijs similibus. Cum igit motus sit quedā pfectio non est actus imperfectus: nec perfectio imperfecta quantum ad esse qd̄ dat subiecto .s. quātum ad mouerī: imo forte moueri ꝛ nō imperfecte: tñ hmōi actus potest esse impfectus q̄tum ad aliud .s. q̄tum ad esse quod dat terminus motus. Illud .n. esse nō dat hȝ motus nec subiectum motus dum mouet. Uel dicatur ꝙ motus est actus imperfectus: ꝛ pfectio impfecta non quidē fm se ꝛ ꝑ se: sȝ rōne subiecti: qꝛ ipm subiectum motus dū mouet est impfectum termio motus. ꝛ silr vlteriori pfectione ad quā tēdit. Sic igit motus est actus impfectus ꝛ ē perfectio imperfecta. i. imperfecti subiecti sȝ ꝙ hmōi. i. dum tendit ad complementum: ꝛ hoc non est inconueniēs. ¶ Ad aliud dico ꝙ diuersoꝝ bene potest esse vn⁹ ꝛ idem actus diuersimode: licet non eodeȝ modo: dicet ergo ꝙ motus vnus ꝛ idem est mouentis vt agentis vel terminus a quo: ꝛ est mobilis vt subiecti vel terminus in quo subiectiue: ꝛ sic bene est conueniēs.

¶ Diuisio autem secundum vnumquodq; genus hoc quidem est endelechia: aliud autem potentia in potentia existentis. Endelechia secundum ꝙ huiusmodi est motus vt alterabilis quidem inquantum alterabile. Textu commenti. VI.

Questio. III.

Consequenter querit. vtrum diffō motus sit bñ assignata. ¶ Arguit pmo ꝙ nō: qꝛ implicat ꝯdictionem .s. ꝙ motus sit actus ꝛ ꝙ sit entis in potētia. Nā actus entis in potētia sȝ ꝙ i potētia est potentia: ꝛ sic mot⁹ est actus: ꝛ potētia: ꝛ vlteri⁹ ē potētia ꝛ nō potētia: ꝛ act⁹ ꝛ nō actus. ¶ Item qd̄ est actus entis in potētia nō est actus entis in actu: ꝛ ecōuerso. sȝ motus est actus entis in actu, ꝓbatio: qꝛ motus est actus eius qd̄ mouet: ꝛ nihil mouetur nisi ens actu 5° huius. ¶ Item si motus est actus entis i potētia fm ꝙ hmōi: tūc ē actus omnis entis in potētia. Nam fm ꝙ psupponit de omni: sed consequēs est falsuȝ: qꝛ materia est ens i potentia: ꝛ tñ motus non est actus eius. ¶ Item si mot⁹ esset actus entis in potentia fm ꝙ hmōi: tunc esset actus mobilis scōm ꝙ mobile: hec consequētia etiam conceditur in littera: ꝛ pȝ. qꝛ ipsum mobile est ens in potentia fm ꝙ huiusmodi: sed consequens est falsum: qꝛ si motus esset actus mobilis fm ꝙ mobile cum nihil possit esse tale sine actu sȝ quē est tale. vt nihil pōt esse album sine albedine. ergo nihil esset mobile nisi actu haberet ipsum motum. hoc aūt falsum est manifeste. Nam calefactibile erat calefacibile antequā calefieret: similiter autem ꝛ in alijs: que quandoq; mouentur ꝛ quandoq; non. quare ꝛc.

T. cō. 8

¶ Oppositum arguitur auctoritate aristote. qui sic diffinit motum: ꝛ Commentator vult eodeȝ modo.

Ad questionem

est ꝑintelligēdū ꝙ aliqd̄ subiectū pōt tripl̄r se habere ad aliquā formaȝ. Uno modo ꝙ sit i pura potētia ad ipsam nihil penitus hñs de ea vt aqua frigidissima nihil penit⁹ caliditatis hȝ. ꝛ ideo nō calefit. silr aūt ꝛ in alijs hmōi. Alio modo pōt subm se habere ad formaȝ qd̄ pfectissime ꝛ in summo eā hȝ. vt ignis hȝ caliditatē: ꝛ adhuc tale subiectū nō mouet ad hmōi formam: nec fm talem formā. vt sic. Tertio modo ꝯtigit ꝙ subiectū se habet ad formā gñabilem. ita ꝙ habet eaȝ sub eē de-

minuto τ imperfecto q̄ſi medio modo iter potētiā purā τ vltimā pfectionē. Et adhuc illud ↄtingit duob⁹ modis. Uno mō ſic ꝙ ipſm ſubm q̄ſcat ſub illa forma diminutaita.ſ.ꝙ in aliquo toto tpe ſit ſub vno τ eodē gradu illi⁹ forme τ nō fluat actu nec tēdat ad vlteriorē pfectionē. Et adhuc illud ſic ſe hn̄s nō mouet̄.vt pʒ de aq̄ tepida remoto calefaciēte τ ſic in ſilib⁹. Alio mō ꝙ ipʒ ſubʒ hn̄s in ſe actū icompletū ↄtinue tendat τ fluat ad aliqd vlterius.ſ.cōplemētū vel ad vlteriorē diminutionē ad vlterius ↄplemētum q̄tum ad modū ſm quē aliqua forma itendit̄. Ad vlteriorē aūt diminutione q̄tum ad modū remiſſiōis ſm quē aliqua forma remittit̄. Jmaginantur.n.multi τ forte bene τ ſubtiliter:ꝙ cū ignis appropiquatus eſt aque non ſolū iducit caliditatē ↄtinue ipſam intendēs τ pficiens:ſʒ etiam remittit frigiditatē ↄtinue ipſam in pficiendo. ¶ Utrum aūt ſimul tpe fiat iſta intentio caliditatis τ remiſſio frigiditatis vel ſucceſſiue: dubiū videt̄. Quidā.n.dicūt ꝙ ſtatiʒ cū ignis ſufficiēter appropinquatus eſt aque iducit aliquē gradū vel partē caliditatis τ corrūpit aliquē gradū frigiditatis τ ſic ↄtinue:ita ꝙ vn⁹ gradus impfectus caliditatis bene ſtat in aq̄ cū frigiditate ei⁹ remiſſa: τ econuerſo. Aliq̄ vō credunt ꝙ q̄ ↄtraria non pñt ſimul eſſe. Caliditas aūt τ frigiditas ſunt ↄtraria:iō non pñt eſſe ſimul vnq̄ in eodē ſubiecto ſaltem ſm eandē ſui partē:ſʒ pus oʒ totam frigiditatē remoueri añq̄ aliqs gradus caliditatis inducat̄ in aqua. Et tūc ipſa aqua diſpoſita p deſtructionē frigiditatis iducit̄ caliditaſ ſucceſſiue parſ poſt partē: τ hoc voluit dicere Cōmentator in iſto 3° cū dicit ꝙ motus ē generatio vni⁹ partis τc̄.vt dicet̄ poſt hoc. Quicqd tñ ſit:de hoc ↄſtat ꝙ tūc ſolum aliqd ſubiectū mouet̄ actu ſm aliquā formā cum hʒ eam ſm icompletū τ imperfectū eſſe τ actu fluit ad vlteriorē gradū. Et hoc ē ꝙ cauſat diffinitio motus: quā ponit Ariſto. mot⁹ eſt actus entis i potētia ſʒ ꝙ hmōi.i.ſʒ ꝙ fluit τ vadit ad vlteriorē gradū:ita ꝙ ly.ſʒ ꝙ.reduplicat illā ppetatē neceſſario reqſitā i ſubto ad hoc ꝙ ille actuſ ſit mot⁹ τ dicat̄ mot⁹: q̄uis hmōi fluxus aut via ſeu tēdētia nō ſit idē formalr τ eſſentialr cū actu ipſo imperfecto vt videbitur poſt.

Com.4.

Tunc dico ad qōnē ꝙ diffō motus eſt bn̄ aſſignata:q̄ illa diffinitio ē bona:cuius oēs particule vere ↄueniunt diffinito: τ per ipſam diffinitum diſtinguit̄ τ ſeparat̄ a quocūqʒ alio:ſʒ iſta eſt hmōi. Q̄.n.mot⁹ ſit actus iā diſſuʒ eſt pus:ꝙ aūt ſit actus entis i potētia oñdit Ariſto.q̄ motus eſt act⁹ illius in quo ſemper iuenitur ſicut lumen eſt actus dyaphani:q̄ ſemper iuenitur in dyaphano τ nō in alio:motus aūt ſemper iuenit̄ τ eſt in ente in potētia.ſ.i ente qd̄ eſt ꝑuatum aliqua pfectione τ eſt aptū natum eam hre vt calefactio ſemp iuenit̄ in aliquo qd̄ eſt ꝑuatū aliquo gradu caliditatis τ eſt aptū natū eā habere.ſilr aūt τ in alijs hmōi: τ nunq̄ iuenit̄ in aliquo alio.nunq̄.n.calefit aliqd niſi careat aliquo gradu caliditatis quē ſit natum recipe. Et ↄſili rōne ꝑt oñdi vltima particula.ſ.iſta ſm ꝙ hmōi intelligendo eam:vt ꝑmiſſum eſt. Nam ipſe motus ſemper iuenit̄ i ſubiecto tendente τ fluente actu ad aliquid vlteri⁹: τ nunq̄ in alio.vt pʒ ex ꝑmiſſis. Ueꝝ ē ꝙ ariſto.illam vltimā particulam aliter declarat ſuppoñes ꝙ quāuis aliqd vnum τ idē ſit actu τ potentia:tñ aliud eſt eſſe actu τ aliud eſſe in potentia. Et hoc pulchre mōſtrat Ariſto.p potētias ad ↄtra.q̄uis.n.vnū τ idē ſubm numero:puta hūiditas vł ſanguis hʒ potētiā ad ſanari τ ad ifirmari:tñ iſte potētie nō ſūt eedē eſſentialr cū ſubto illo:q̄ ſi poſſe ſanari τ poſſe ifirmari eēnt idem cū ſubto vno oīo.tūc iter ſe eſſent eadē poſſe ſanari τc̄.q̄ que vni τ idē nūero eſſentialr ſūt eadē:inter ſe ſūt eadem: τ ſic ſequeret̄ ꝙ ſanari τ ifirmari eſſent eadem:eo ꝙ potētie vniunt̄ τ diſtinguunt̄ ſm actus.ergo cū hoc ſit oīo iconueniēs relinquitur ꝙ nō ſit idē alicui ſubiecto eſſe actu τ eſſe i potētia:q̄uis in veritate ſit in potētia ad aliquem actū:vt q̄uis es qd̄ eſt mā ſtatue.ſit actu es τ i potentia ad ſtatuā: τ ſic aliqd pot eſſe act⁹ alicui⁹ vt eſt in potētia τ non eſſe act⁹ ei⁹ ſm ꝙ eſt in actu. Et hoc voluit Ariſto.hr̄e in illa parte. ¶ Tūc arguit̄. ſtatuificatio que eſt qdā mot⁹ eris ad formaʒ ſtatue aut eſt actus eris inquantū eſt actu es: aut iquantū eſt i potentia ad ſtatuam:ſʒ non ꝑmo modo:q̄ ſic motuſ iſte.ſ. ſtatuificatio eſſet q̄ddita s ipſius eris.nā actus vniuſcuiuſqʒ ſm ꝙ eſt ens actu ſimplr eſt eius q̄ddita ſ τ forma. Un̄ commentator dicit in 7° metaphy.ꝙ q̄dditas hois eſt homo ſm formā. Et ſilr ſi motus ſubaꝝ nālium eſſʒ actus eaꝝ.ſm ꝙ hmōi:tūc eēnt q̄dditates eaꝝ. vt ↄcludit Cōmentator.vt ſi calefactio ligni eſſet eius act⁹ ſm ꝙ eſt lignū.tūc eſſet q̄dditas ligni.ſilr aūt τ in alijs:qd̄ ē abſurdum.ergo relinquit̄ ꝙ ſtatuificatio eſt actus eris iquantū in potētia.i.ſm ꝙ fluit.q̄ τc̄. ¶ Et eſt notādū ſm Cōmentatorē hic ꝙ ex iſta diffōne motus apparet ↄfirmatio.ſ.ꝙ motus oīs oʒ eſſe ↄtinuus.i.nō iterrupt⁹ quiete media. Si.n.ſubm̄ alicuius actus impfecti quieſceret ſub illo p aliqd̄ tp̄s τ non ↄtinue fieret ad vlterius:tūc non eſſet actus eius ſm ꝙ eſt in potentia.i.ſcdm ꝙ fluit τc̄.ſʒ ſm ꝙ in actu.i.ſm ꝙ quieſceret ſub illo actu: τ ſic ille actus non eēt mot⁹. Ad hoc igit̄ ꝙ aliqs actus impfectus ſit motus reqritur in ſubiecto ei⁹ ↄtinuus fluxus ad vlteri⁹:ita ꝙ in illo nullo tpe q̄ diu mouetur quieſcat ſub aliquo vno gradu:ſʒ in quolibʒ iſtanti accipiat illū vel aliū gradum: τ ſic itelligo illam ↄtinuationem que apparet ex diffōne motus. Sʒ huic ſnie videt̄ ↄtradicere ipſe Cōmentator in 8° huius vbi dicit ꝙ ſermo alfarabij eſt ſmo non verus in hoc qd̄ dicit ꝙ ex vlī diffōne motus apparet ↄtinuitas: τ ſic videt̄ ſibi ipſi ↄdicere. ¶ Forte diceret magiſter ꝙ Cōmēta.non loquitur ex itentiōe ꝓpria:nec ſm determinationē:ſʒ ſm ꝓbabilitatē:ſʒ hoc nihil eſt. Et iō dico aliter ꝙ itentio Cōmētatoris in 8° hui⁹ eſt ꝙ non eſt ſilr ↄtinuitas in motu augmētationiſ ſicut in motu locali:q̄ poſſibile eſt ꝙ aliqd̄ mobile icipiat de nouo moueri localr ad aliqd̄ vbi τ ↄtinue ſine iterpoſitione quietis moueat̄ p aliqd̄ totum tp̄us ad illud vbi. Sʒ non eſt poſſibile ꝙ augmentabile aliqd̄ icipiēs moueri ad quātitatē poſtq̄ oīo nō mouebat̄ ↄtinue augeat̄ p totū tp̄s vſqʒ ad vltimā quātitatē quā pōt acqrere p motū augmentationis:imo neceſſe ē iteruenire plures quietes iter diuerſas ptes illi⁹ augmētatiōis:tñ non itendit negare qn aliquę pticule augmētationis quibus acqrunt̄ pticule q̄titatis hēant ↄtinuitatē: τ ſilr eſt de q̄buſdam alteratiōib⁹. Si igit̄ Alfarabius itellexit augmentationē ſic eſſe ↄtinuā oīo ꝙ augmentabile poſtq̄ icepit augmentari ↄtinue augmentet̄ p totū tp̄s quoſqʒ puenerit ad vltimā q̄titatē τ non ſit aliq̄ qes itermedia ſic eſt ſmo non verus. Et ſic pʒ ꝙ in dictiſ Cōmentatoris nulla eſt ↄdictio quāuis aliq̄ ſupficialr iſpiciētes commētum:imponāt ei ↄdictionem.

Com.

Com.

Com.

Ad primam rōnē dico ꝙ diffō ñ iplicat ↄdictionē. Nō.n.ē nece ꝙ act⁹ entiſ i potentia ſit pur a po^a:ſed pōt eſſe actus impfectus mō ꝑpoſito. ¶ Ad aliā pʒ ex dictis. Q̄m mot⁹ eſt act⁹ alicuius qd̄ eſt in actu:non eī quātū eſt in actu:ſʒ inquantū eſt in potētia modo p̄dicto. ¶ Pʒ etiam ad tertiam. ¶ Ad quartā dōʒ ꝙ mot⁹ non eſt actus mobilis ſm ꝙ mobile formaliter:ita ꝙ motus hēt formaliter eſſe mo-

bile: sicut albedo dat esse albũ. Sed finaliter: quia ipse motus ẽ finis propinquus ad quem ordinat mobile secundũ qd mobile: ⁊ sciaʒ ꝙ motus nõ est actus entis in potentia ad motum: sed entis in potentia ad terminum motus sm ꝙ in potentia. i. dum est in potentia ad ⁊c̃.

¶ Et dubium autem manifestum est ꝙ est motus in mob. i. actus enim huius ⁊ ab hoc motum aũt actus nõ alius est oportet. qdem. n. esse actũ vtrisqʒ ⁊c̃. Tex. cõ. XVIII. qõ. IIII.

Onsequẽter q̃rit. Utrũ motus sit in mouẽte. ¶ Arguit p̃mo ꝙ sic. Qꝛ sicut se hʒ qes ad q̃scẽs: sic motus ad mouẽs p̃ ɔuenientẽ similitudinẽ: sed quies ẽ in q̃scẽte. vt manifestũ est per se. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ illud qd denominat aliqd nõ est separatũ ab illo: vt albedo sortis nõ denominat platonẽ: sʒ motus denominat ipm mouẽs. Nã a motu dr̃ aliquid mouẽs. vt maĩfestũ est. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ nihil dat aliquẽ actũ nisi p̃habeat ipʒ: hoc habetur a Commentatore. in 12° metaphy. cõmento 17°. Qn̄ extrahẽs aliqd ex potẽtia in actũ: necesse est vt in eo sit aliquo modo illud qd extrahit: modo constat ꝙ mouẽs dat ipsi mobili motũ ⁊ extrahit ipʒ de potẽtia ad actũ. vt pʒ in isto 3°. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ motus est i illo cuius ẽ actus. hec videt manifesta: sed ipe motus est actus mouentis. vt manifestũ est ⁊ habet hic. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ in quo est actio in illo est motus. Nam ois actio fundat in motu. vt pʒ in isto 3° ⁊ hoc vult auctor. 6. p̃ncipiorum: sʒ actio ẽ in agẽte cũ ois actus sit in illo cuius est actus. Actio aũt est actus agẽtis cũ sit eius finis. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ motus aut est in mouẽte tanꝙ in subiecto: aut tanꝙ in efficiẽte p̃ sufficientẽ diuisionẽ ⁊ ɔcessam: sed non est in ipso tanquaʒ in agente: qꝛ vt aliq̃ dicunt motus non habet agens per se: ⁊ hoc determinatuʒ est in quinto huius. quare ⁊c̃.

¶ Oppositum arguit auctoritate Aristo. h. qui vult ꝙ motus non est in mouente: sed in mobili. Unde dicitur esse actus mobilis in quantum mobile. quare ⁊c̃.

Ad questionem p̃intelligẽdũ ẽ ꝙ in ordine mouẽtiũ necesse ẽ esse aliquẽ motorẽ oĩno imobilem: ⁊ hoc bene demõstratũ est in 8° huius. ⁊ iõ supponat ad p̃sens. Tũc põt dici breuiter ad qõnẽ ꝙ motus nõ est in mouẽte per se. s. inquãtũ mouẽs: ⁊ hoc p̃bat: qꝛ si sic. tũc oẽ mouens moueret: qd ẽ impoĩe sm suppõneʒ p̃dictam. ⁊ pʒ ɔñtia: qꝛ omne illud in quo est motus mouet: sicut omne illud in quo ẽ albedo est albũ: modo si in mouente per se est motus: in oi mouente est motus: eo ꝙ p̃ se p̃supponit de omni. p̃imo posteriorum. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ in illo p̃ se non est motus qd nõ est per se in potẽtia receptiua. motus. n. est actus entis in potẽtia inquantũ hmõi: ⁊ itelligit in potẽtia receptiua. vt manifestum est per iductionẽ in singulis motibus. Calefactio. n. est actus calefactibilis qd est in potentia receptiua caliditatis. Et silr augmẽtatio est actus alicuius qd est in potẽtia receptiua q̃titatis ⁊ sic de ceteris. Sed ipsum mouẽs sm ꝙ mouẽs nõ est in potentia receptiua: sʒ magis actu ⁊ in potẽtia actiua. Unde in 3° huius dem est ꝙ semper extimabit aliqua species mouens. quare ⁊c̃. ¶ Sed est itelligendũ ꝙ lʒ motus non sit in mouẽte p̃ se inq̃tum est mouẽs: tamẽ bene põt eẽ in mouẽte per accidẽs: qꝛ aliquod mouẽs est in potẽtia ad aliquẽ actũ recipiẽdũ: ⁊ ad ipʒ trãsmutat ab aliquo alio: sed hoc nõ inest ei inq̃tũ mouẽs: sed inq̃tum mobile: sicut sol q̃ mouet ista iferiora ad caliditateʒ exñs sub vno vbi est in potẽtia receptiua alterius vbi: vt existẽs in meridie est in potẽtia receptiua ad vbi occidẽtis. Si mulier aũt ⁊ in multis alqs. ¶ Item nõ soluʒ aliqd mouens mouet ⁊ hʒ in se motum: sed etiaʒ aliquod mouẽs mouet ab illo qd mouet. s. cũ ipsum mouenʒ ⁊ suum motum sunt sibĩuicẽ ɔtraria ⁊ talia sibĩuicẽ approp̃inquantia mutuo agũt ⁊ patiunt pp̃ commutationem in materia ⁊ ɔtrarietatem. vt pʒ ex p̃mo de gñatione. T. c. 87

Ad primam rõnẽ dico ꝙ in hoc ẽ silr: qꝛ sicut q̃scẽs significat p̃ modum actiui sic ⁊ mouens ⁊ ecõuerso: sʒ dissimile est in hoc ꝙ ipsa quies cũ sit quedã p̃uatio nõ cõparat p̃pter ad aliqd vt ad efficiẽs: sʒ solũ vt ad subiectum: motus aũt est effectus positiuus: ⁊ põt comparari ad aliqd nõ solum tãꝙ ad subiectũ: sʒ tanꝙ et ad efficiens: ⁊ sic comparat ad ipsum mouenʒ. ¶ Aliter dicũt aliqui ⁊ dicũt ꝙ quiescẽs põt accipi duplr̃. Uno modo p̃ eo qd quiescere facit: ⁊ sic est ɔueniens similitudo: sed ⁊ minor ẽ falsa. qes. n. nõ est in q̃scente. i. in illo qd quiescere facit. Alio modo p̃ eo qd q̃scit ⁊ sic nõ est ɔueniens similitudo maioris: ⁊ minor sic est vera. ⁊ iõ non vʒ rõ. ¶ Ad aliud dr̃ ꝙ nõ oʒ illud qd denominat aliqd esse in eo vt in subiecto: sed sufficit ꝙ sit in eo vt in suo agẽte. vt dicimus ꝙ color est visus: ⁊ lapis est itellectus. i. cognitus ab itellectu: ⁊ tñ ipsa visio nõ est formaliter ⁊ inherenter in colore: nec intellectio in lapide: modo ipsa actio bene ẽ in agente tanꝙ a suo efficiẽte. iõ ⁊c̃. ¶ Ad aliud dico ꝙ aliquid p̃habere actũ quẽ dat siue quẽ extrahit de potẽtia dʒ itelligi duplr̃. Uno mõ formalr̃. s. ꝙ sit iformatum simul actu: sic est cũ calidũ calefacit. Et sic est in hmõi generationibus vnıuocis. Alio modo virtualr̃. s. ꝙ habʒ ṽtutem actiuã per se determinatã ad hmõi actũ educendũ ⁊ hoc sufficit. Sic aũt bene hʒ mouens ipsum motũ. q̃re ⁊c̃. Et hãc distinctionẽ innuit Cõmẽtator 12°. metaphy. cõmẽto p̃allegato. ¶ Ad aliam dico ꝙ motus est actus mouẽtis vt efficiẽtis nõ vt subiecti. ¶ Ad aliud potest dici ꝙ actio nõ est in agente formalr̃ ⁊ subiectiue. i. tanꝙ forma in subiecto suo cui inheret: sed solũ effectiue: vel finalr̃. i. tanꝙ in efficiente vel tanꝙ in suo fine p̃pter illa que p̃maria itentione agũt p̃pter se. ⁊ silr cõcedit motus esse in mouente. Sed quidam dubitat hic multum subtiliter vt mihi videt. Qꝛ si actio non est formaliter ⁊ subiectiue in agẽte: sed in patiẽte: oʒ ꝙ det ei aliquod esse. Inutile. n. videtur ꝙ aliqd accidens sit forma iherens alicui subiecto: ⁊ tñ non dat ei aliquod esse: nec substãtiale nec accidẽtale. Nũc aũt ipa actio nõ dat aliquod esse ipsi passo: sicut pʒ iducendo. Nõ. n. dat ei esse agẽs: qꝛ ipsum passum nõ ẽ agẽs respectu illius forme respectu cuius est receptiuũ. ⁊ ideo actio illius forme qua agit ipsa forma nõ dat eẽ agẽs ei: nec dat ei esse patiẽs. vt manifestũ est: nec aliquod aliud nec mouere nec moueri. ¶ Itẽ aliquis argueret: qꝛ actio denominat agẽs. ergo est in ipso. Et si dicas ꝙ vez est tanꝙ in efficiente. Cõtra hoc est: quia similiter passio est in agẽte tanꝙ in producente. ⁊ ideo deberet ipsuʒ denominare si ille modus essendi sufficeret ad denominationem: consequens autem est falsuʒ. Nã passio nõ denominat ipsum agẽs. vt manifestum est per se. quare ⁊c̃. ¶ Ad primũ potest dici ad p̃sens ꝙ actio dat ipsi passo aliquod esse. s. esse actuatum vel actiuatum: sʒ bene verũ est ꝙ hoc modo dat ei agens effectiue. Uel dico ꝙ dat ei esse subiectum actionis: ⁊ illud nõ est esse agẽtis: nec esse patiẽs formaliter. Inquiratur melius veritas de isto: qꝛ bene dubiuʒ est ⁊ a paucis p̃sideratuʒ. vt videt. ¶ Ad aliud dicitur cõmuniter ꝙ actio denominat agẽs: non quia sit in ipso formaliter ⁊ iherẽter: sed effectiue: nec est simile de passiõe: qꝛ ipsa nõ est imediate ab agẽte: sʒ mediante motu

z actione. ¶ Et adhuc remanet difficultas multiplex. Primo. qr dr cōiter q motus est immediate subiectum actionis z passionis scdm q dicit Cōmentator: z vr velle Aristo. in lrā. ergo motus est prior nālr actione z passione. Siquidem subiectū natura prius est accidēte. ergo ipse motus prius pducit ab agente q actio z passio: z sic actio nō est effectus omnino imediatus respectu agētis: z tamen dicit denoiare ipm pp hoc: qr ipsa est ab eo vt ab agēte. ergo pari rōne passio denoiabit ipm agēs cū sit ab eo effectiue. ¶ ¶ P. Si p tanto actio denoiaret ipm agēs: qr sit imediatus effectus ipsi agētis. tūc visio nō denoiaret colorē: cū non sit eius imediat effect: sed mediante specie ipsa quam prius dr efficere in ipso visu: imo ēt visio deberet magis denoiare spem coloris: que scdm aliquos est imediatum pncipiū per se actiuū visionis. similr aūt z in aliis: hec aūt sunt falsa. qr dicimus q color est visus seu viso cognitus: nō aūt dicimus q spēs coloris ifomās visum sit visa saltē visione coloris: quare dubiū remāet z difficultas nō parua quō z qre actio denoiat ipsum agens z non sit in eo subiectiue. ¶ Propter hoc dicunt aliq lz pauci q actio scdm se z scdm suā formā non denoiat ipsum agens: sz scdm causalitatez quam hz super actionem: ita q ipsa causalitas est illud qd predicat denoiatiue de agente: vt cum dicimus ignis est calefaciens ipsa essentia calefactiōis nō denoiat ipz ignē: sz causalitas quā hz super calefactionem: ita q sensus ē: ignis calefacit. i. ignis est pncipium z causa calefactiōis. Et hec vtiqz causalitas bn ē in ipo igne subiectiue: z sic deberent itelligi oēs iste predicatōes: z hoc forte est melius. Indigrant subtiles distinctum ppinquas? irentionuz. Et posset rō vlr dici scdm istā viā q actio nō denoiat agēs formalr: sz terminatiue z in obliquo. vn̄ dicere q aliqd est tale ens regulr est dicere q est efficiens caliditatem: vel causa agens caliditatis. ¶ Item potest dici q actio dat ipsi passo hoc eē qd est actuari vl actuari pncipalr: z istud esse nō remanet in ipso nisi q̄ diu hz actionem z agente presente. Sz actuatū esse in facto esse bn̄ remanet in absentia agētis. ¶ Ad aliō dico primo q ipse motus bene depēdet ab agēte per se: sicut pbatū fuit alias. Et pz facilr: qr omni potentie per se actiue corespōdet potentia per se passiua z ecōuerso. vt oēs ?cedōt: z habet sat a cx 5° metaphy. Nunc aūt aliqd est in potētia p se receptiua ad motū. vt pz de mā pma: qr ipsa est aā qdā. Nā ēt est pncipiū z cā p se mouendi z qescēdi pmum z nō scdm accns. Cōstat aūt q mā pma nullā aliā causalitatē pmo z p se pōt habere sup motum nisi causalitatē receptiui z subiecti. vt pz cuilibet intelligenti [illegible] Aristo. qre zc. Et cū dr q hoc ē determinatū in [illegible] i. q actio z passio z mot nō hnt agēs per se: dico q lz nūq demōstratū est ibi nō neqz dem̄ est ab Aristo. nec a Cōmētatore. z hoc pz i picienti diligēter lrām Arist. z Cōmētatoris: bn̄ eñ ibi demonstratum est q motus scdm q motus nō est per se terminus motus: neqz ēt actio nec passio. Sz ex hoc nō seqt q motus nullo mō depēdeat a motore tanq̄ a cā efficiente seu agēte. ¶ Sz forte aliqs argueret sic. Oē qd fit ab agente p motū z trāsmutationē est per se terminus motus: hec est nota de se: sed oē qd fit ab agēte per se fit ab ipo per motū z trāsmutationem. vt vident oēs ?cedere pcipue si fit de nouo ab agente p se. Ad istud posset dici per interemptionē maioris: qr relatio noua fit in aliquo subiecto p motū z trāsmutationē. vt si qs trāsmutat ad albedinē quā prius nō habebat: certū est q ab illo agēte fit similis alteri albo z per motū illū aliquo mō: qr nūq fieret esse similis sine motu. Ad minorē etiā dico q de numero eorū que fiunt ab agentibus per se duo sunt genera. Quedā. n. sunt ad que subiectum passiuum nō ē summe dispositum: immo hz ?trariam dispositionez ab illa: vt igne appropinquato aque: ipa aq nō est summe disposita ad caliditatē pfectam: imo hz ?trariam dispositionem: z talia forte sunt ab agētibus mediantibus motibus z trāsmutationibus subiectorū: ita s. q agēte appropinquato passo nō statim recipiunt ab agente nō passo: sz oz esse tps medium z motum in tpe. Quedam vō sunt ad que ipsa subiecta siue passiua statim sunt disposita sufficienter z nō habēt dispositionē ?trariam ad ea: sicut dyafanū ad receptionē luminis: z talia bene fiunt ab agente per se nō mediante motu medio: ita q inter instās appropinquatiōis agentis ad passum z introductionē talis effectus nō ē aliqd tps medium neqz motus tpe mensuratus. vt ?tingit in lumine z dyafano presente corpore luminoso: nunc aūt ipsum mobile sic se hz ad motum: q est summe dispositum ad ipsum: z nō hz contrarietatem ad ipsuz neqz dispositionem proprie ?trariam: sed priuationem. s. quietem precedentem. Et ideo statiz pñte motore ipsi mobili fit motus si aliqd non prohibeat aut deficiat. Nec oz esse tps medium inter pmū instans appropinquationis motoris ad mobile z receptionē seu pductionē motus: dūmodo ipse motor sit sufficiēter expeditus ad mouendū. De hoc aūt inquire vsqz ad fundamentū vt iuenias veritatē. videt. n. oino irrōnabile q motus nullū hēat agēs per se: precipue cum in motoribus separatis idez sit causa motus scdm finem z scdm agens. vt docet plane Commentator in 12° metaphy. z in de substantia orbis.

¶ Omnino autem dicere est: neqz doctio cum doctrina: neqz actio cum passione idem proprie est: sed cui insunt hec motus. quod enim huius in hoc: z q huius ab hoc actum esse ratione alteruz. Textu cō. XXII. Qō. V.

Consequēter querit. Utrū actio z passio sint diuersa z disticta pdicamēta. ¶ Arguit primo q nō: qr que sūt vnū numero nō sunt disticta pdicamēta: cū pdicamēta differat scdm suas qdditates: mō actio z passio sunt vnū numero: qr sūt vnus motus. vt pz in lrā. quare zc. ¶ Itē sicut se hz hre ad haberi sic agere ad pati p ?uenientem similitudinē. Sz hre z haberi non sunt diuersa predicamenta. vt pz 5° metaphysi. z in predicamētis. quare zc. ¶ Itez sicut se hz agens z patiens sic actio z passio. et pz p ?uenientem similitudinē: sz agens z patiēs sunt in eodem genere. vt patet pmo de generatione. quare zc. ¶ Itē illa qbus aliquid est prius non sunt pdicamenta: nec p ?sequens distincta pdicamenta: qr pdicamēta sūt pma rerū pncipia. vt dicit Porphyrius: sz ipsa actione z passione aliqd est prius vt motus z mobile. vt pz in isto 3°. quare zc. ¶ Itē in vnoquoqz gñe est aliquid vnum pmū qd est metruz z mēsura oium aliorū. vt habet. 10°. metaphy. Sz in actionibus non est aliqua pma que sit metrū z mensura omniū aliorū. vt videt p inductionez: vel si est aliqua: detur que sit: z similiter in passionibus. ¶ Itē illa que nō differunt nisi scdm diuersas dictiōes sincathegorematicas non sunt diuersa pdicamenta: qr diuersa pdicamēta debēt esse distincta realr scdm suas qdditates z p se: qd non hnt illa que non solū distinguunt scdm diuersas rōnes sincha. nunc aūt actio z passio solum distinguunt scdm diuersas rōnes sincha. vt videt velle Aristo. in lrā. nam actio est motus huius vt ab hoc: z passio est ipse motus huius vt in hoc: z sic non differunt nisi scdm istas dictiones sincha. ab z in. quare zc.

T. c. 17.

T. c. 10.

Cō. 3[illegible]

T. c. [illegible]

T. c. [illegible]

T. c. [illegible]

¶ Item omnis forma pdicamentalis dat aliqd esse suo subiecto vt quantitas esse quantu: et qualitas esse quale: et relatio esse relatu. silr aut et in alijs. modo ipsa actio no dat ipsi subiecto aliqd ee: qz actio est in agete vt in subiecto: modo ipa no dat ipsi ageti aliqd esse vt videt inducedo. quare no est forma pdicametalis. et per cosequens actio et passio non sunt distincta predicameta

T.c.25. et 26. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristot. in predicamentis. et in quinto metaphysi

Ad questionem

est itelligedu q pdicametu dupli solet accipi. Uno modo pro coordinatioe pdicabiliu sm sub et supra. et sic non intendimus hic de pdicameto. Alio mo pro generalissimo et comissimo talis coordinationis: vt suba dicit pdicametu. i. generalissimu et comissimu dictu vniuoce de omnibus substantijs: et qualitas de oibus qualitatibus. ¶ Ulterius considerandu est q ad hoc q aliquid sit pdicametu. 2. modo requirunt multa. ¶ Primo requiritur q illud habeat de se multa diuersa sm essentias et quiditates: qz aliter no esset genus: nec per ons genus generalissimu: genus n. cotinet diuersas spes: et constat q diuerse spes differunt sm quiditates et essentias pprias. vt pz in .2. posterioru: et oes concedunt. ¶ Scdo requiritur q habeat aliqué modu essendi coem in oibus illis speciebus aliqualiter vniuocu et consimile. nam aliter non eet vnius ronis generalis ad ois illa. et sic non esset genus. Unus enim coceptus sumitur ab vno mo essendi. ¶ Et tertio requirit q ille modus essendi no hz aliqué alium modu essendi coiorem et vniuocu: ad quem reducetur. qz si haberet tuc esset aliqd vniuocu communius illo: et sic non esset generalissimu cu haberet genus supra se comunius: generalissimum autem est supra qd non est aliud superueniens genus sm porphirium.

Tunc dico

ad questioné q actio et passio sunt diuersa pdicameta: qz illa sunt diuersa predicamenta: quorum quodlibet habet sub se diuersa distincta sm quiditates: et vnumquodqz habet modum vnum essendi comunem et vniuocum non habentem aliquem modum comuniore priore et vniuocu. hec eni requiruntur ad hoc et sufficiunt q aliqua sint distincta pdicameta. Sed actio et passio sunt hmoi. Na actio ptinet diuersas actioes spe differetes: vt actioné corporis et actionem anime. Et actio corporis cois est multis actionibus differentibus sm quiditates. vt est calefacere et infrigidare et siccare et vrere. et sic de alijs. Silr se hz de ipsa passione. vt manifestu est cuilibet intelligeti. Sed ipsa actio hz vnum modu coem oibus actioibus. s. esse illud a quo substantia denominat agens. Iste aut modus essendi no reducitur ad aliqué modu comuniore vniuocum: nisi quis fingeret. Silr passio hz vnum modu coem oibus passionibus. s. esse illud a quo substantia denominat patiens: et iste modus essendi cois no hz aliquem modum priorem comuniorem vniuocu et cosimilez cu modo actionis et aliorum pdicametoru. quare et c. ¶ Et est considerandu breuiter q licet actio et passio fundentur in codez motu sm numeru. tamen hoc est sm diuersas roes formales. nam ipse motus est ab agente effectiue et recipit in motu tanq in subiecto. In ipso igit motu prout est ab ipso mouente effectiue fundatur actio: ita q actio est quida modus essendi realis fundatus et existes in motu pout est ab agente vel mouente. Passio vero fundat in motu prout est et recipitur in mobili: ita q ipsa passio e quoda pprietas fundata in motu inqtu recipit in mobili: et sic actio et passio non sunt vna res formaliter et quiditatiue: sz solum materialiter et subiectiue. Et hoc significauit. Aristot. in litera cum dixit. neqz actio cu passione idem pprie est sed cui insunt hec motus: q enim huius in hoc ei q huius ad hoc actum esse roe alteruz est. Et intedit per ronez no solu coceptu anime ron alio sed diffinitionem quiditatiuam. Uerum est q aliqui imaginant parum aliter de quiditate actionis et passionis: dicut eni q ipsa actio est formaliter pductio ipsa motus. et agere formalr nihil aliud est q pducere vel efficere motu: passio vero est ide formaliter cum ipsa receptione motus in mobili. Quicqd tn sit de hoc constare dz: q actio et passio sunt res distincte formaliter et quiditatiue: ita q nec sunt eade ecntialr cu motu nec sibiinuice: sed solu materialiter et subiectiue.

Tunc ad rationes.

Ad pma pz ex dictis: qz actio et passio no sut vnu numero formalr et essentialr: sed per accns: et sm subiectu: et hoc modo omnia predicameta sunt vnu numero: qz sunt in vno subiecto numero vt in forte.

¶ Ad 2am pot rnderi q e simile qntu ad voces et modos significandi gramaticales: sed dissile est: qz hre et haberi no dicunt vniuoce sed multiplr: vt pz in pdicametis.

¶ Ad 3am dico q agens et patiens possunt accipi dupli. Uno mo pot accipi ages formalr sm q ages: et silr patiés sm q paties: et sic no sut in code gne. Alio mo possunt accipi quantu ad formas a quibus procedit actio et passio: que quidem forme sunt sibiinuice cotrarie: vt caliditas et frigiditas: et sic de alijs. Et hoc vtroqz modo agés et patiés sunt in vno et eode gne: et sic no est simile.

¶ Ad 4am dico q illa quibus est aliqd coe vniuocu no sut distincta predicamenta vt ho et asinus: sed illa qbus est aliqd pus tanq causa. bene possunt esse distincta diuersa pdicameta: sic eni suba est prior oibus predicametis accidentiu. et sic est in pposito: ipsi enim actione et passioe no est aliquid prius vniuoce predicatu de eis et essentialiter: sed bene est aliquid prius tanq pncipium et causa. s. substantia motoris et mobilis et ipse motus: cui hec insunt.

¶ Ad 5am potest negari minor. qz actio primi agetis. s. primi motoris est pma oium actionum ordine dignitatis: et quodammodo mensura oium aliarum. Et similiter passio primi mobilis. s. receptio eius a motore: forte est prima omnium passionum: vel sm aliquos ipsa passio intellectus ab intelligibili de quo tibi inquirendu relinquo.

¶ Ad 6am dico q actio et passio no solu distiguut sz coceptus iportatos per illas dictoes sincha. sed distinguuntur abinuicé et a motu formaliter et quiditatiue: bene tamen verum est q istorum distinctio circumscribitur per istas dictiones sincha. abinuicem. Nam actio fundatur in motu vt est ab agente et passio fundatur in motu vt e in mobili. ideo et c.

Questio. VI.

Consequenter querit. Utru motus sit eiusdez essentie cu termino ad que tedit. ¶ Arguit pmo q no. qz illa no sunt vnius et eiusde essentie vel eade essentialiter quoru vnum deficit et corrupit aduenieté altero. hec videt manifesta: sed motus deficit adueniente termino ad quem vt manifestu est ad sensum: et habet ex pmo de generatioe. quare et c. ¶ Ité permanens no e eiusde essentie cu successiuo: vt manifestu est: sed motus est quid successiuum cu mensuret mensura successiua. s. tépore. vt pz in. 4. hu. terminus aut motus est quid permanés. s. qualitas: quátitas. et vbi: et substantia. q̄re et c. ¶ Ité si motus localis esset eiusdem essentie cu vbi ad qd tendit: tunc sicut motus localis calefacit. vt pz ad sensuz: et habet in pmo me theororu. t. c. 2. ... sic etiaz ipsum vbi calefaciet: qd tamé nullus dicit. et pz ons. qz cum aliqua sunt eiusdem essentie specifice quecuqz per se operatio copetit vni illorum

T.c.55 T.c.101. T.c.42.

⁊ alteri. ¶ Item si sic. tunc motus circularis ⁊ rect⁹ eēnt eiusdē spēi: qd̄ videt̄ absurdū. ⁊ pȝ ꝯña. q: ad vnū ⁊ eundem terminū fm̄ spēm cōtingit peruenire per motū circularem: ⁊ per motū rectū. vt ad idem vbi per chordā ⁊ arcum. Modo quecūq; vni ⁊ eidem eēntialr ⁊ specifice sunt eadē inter se sunt eadē. si igit̄ ambo isti motus sunt idē fm̄ spēm cū termino isto q̄ est vn⁹ fm̄ spēm: sequit̄ ꝙ hmōi mot⁹ erūt idē fm̄ spēm iter se: qd̄ videt̄ icōueniēs. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē si sic. motus nālis ⁊ violentus erūt idē fm̄ spēm. nam ad eundē terminū fm̄ spēm mouet̄ aliqd̄ motu nāli: ⁊ aliquid motu violento: graue eni nāli motu mouet̄ ad vbi deorsum: ⁊ leue motu violēto mouet̄ ad ipm̄ vbi deorsum: q̄re ⁊c̄. ¶ Iteȝ generatio est terminus alterationis. ꝑmo huius. ⁊ i 6°: sed generatio nō est idē eēntialiter cū alteratiōe: vt oēs cōcedūt quare ⁊c̄. ¶ Iteȝ si sic. tunc vnū cōtrarioꝝ in esse ꝑfectissimo esse posset simul cū alio ꝯ̄rio in eodē subiecto: qd̄ est ipossibile manifestū: vt ꝙ caliditas in sūmo eēt simul cū frigiditate. Et ꝓbat̄ ꝯña. ponamus ꝙ aliqd̄ graue fit in loco simplr̄ sursum: sicut cōtingit cū aliqua pars ignis existentis in ꝯcauo celi generat̄ ex aliquo generante: qd̄ facit ex ea aereȝ aut aliud corp⁹ graue simplr̄ vel in respectu: ⁊ hmōi graue moueat̄ versus cētrū ad vbi deorsuȝ: tūc habebit vbi sursum in sua vltima perfectione. q: ponitur in loco simpliciter sursum: ⁊ habebit cum hoc vbi deorsum: q: ponitur moueri ad ipsum: ⁊ motus ponitur eiusdem essentie cum suo per se termino. quare ⁊c̄.

T.c.64
T.c.64

Oppositum arguit̄ auctoritate Aristo. q̄ vult ꝙ mot⁹ nō ē aliud p̄ter res ad quas est motus. vt pȝ in isto. 3. ⁊ in 5°: vbi vult ꝙ motus denominat̄ a termino ad quē: non a termino a quo: qd̄ non videt̄ esse nisi ratione identitatis essentialis quam habet cum ipso motu. quare ⁊c̄.

T.c.4.
T.c.9.

Ad questionem intelligēdū ē ꝙ sic cōiter dicit̄ ⁊ accipit̄ a Commē. mot⁹ pōt accipi duplr̄. Uno° ꝓut nō differt a termio ad quē ē motus nisi sicut magis perfectū ⁊ minus perfectū: ⁊ hoc modo describit Cōmen. motū ꝙ est generatio vnius partis post aliā partē illius perfectionis ad quā tēdit motus donec perficiat̄ ⁊ fit in actu. Alio° accipit̄ motus ꝓ fluxu cōtinuo h⁹ forme quo fluit ⁊ vadit ad aliqd vlterius. Et dicit Cōmē. ꝙ ꝑma opinio est verior. s. q̄ ponit motū eē formā iperfectā ⁊ fluentē. Alia aūt opio est famosior. s. ꝙ motus est fluxus ⁊ via quedā huius forme ad aliquid vlterius acquirendū. ¶ Et tunc dōm ꝙ motus ꝑmo mō sumptus est eiusdē essentie specifice cū termino ad quē vadit. 2. mō nō. ¶ Primū ostendit̄. q: forma que n̄ differt ab alia nisi fm̄ magis perfectū ⁊ minus perfectum nō differt ab ea fm̄ essentiā specificā. vt albedo pfectior ⁊ minus pfecta: silr̄ aūt ⁊ in aliis: hec cōiter cōcedit̄. sed mot⁹ ⁊ termin⁹ ad quē ē mot⁹ nō differūt nisi fm̄ magis pfectū ⁊ min⁹ pfectū capiēdo motū ꝓ forma que fluit: vt ēt cōcedit̄. q̄re ⁊c̄. Et intelligo de maiori ⁊ minori perfectiōe accidētalib⁹ nō essentialib⁹ ⁊ per se: tales eni forme q̄ differūt fm̄ maiorē ⁊ nobiliorē perfectionē ⁊ minorē: loquēdo de essentiali perfectione bene sunt diuerse fm̄ spēm. ¶ Itē rō Arist. est ad hoc. Omne illud fm̄ ꝙ aliquid mouet̄ est eiusdē eētie cū ipso motu fm̄ ꝙ dico formalr ⁊ intrinsece: sed dē qd̄ mouetur vel mouet̄ fm̄ subam si ad subam est motus vel fm̄ q̄litateȝ vel fm̄ quātitatē vel fm̄ vbi. ergo oīa ista sunt eiusdem essentie cū ipso motu ꝫ aūe sunt termini motuū vt manifestū est. quare ⁊c̄. ¶ Scōm ꝓbat̄ ab aliqbus sic. via ad terminū nō ē eiusdē essentie cū illo termio: hec recipitur pro manifesta: sed mot⁹ q̄ est fluxus forme est via ad ipȝ terminū ad quē vt manifestū est: q: mediante hmōi fluxu mobile ꝑuenit vsq; ad terminū ad quē. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē Cōmē. videt̄ intendere ꝙ ipse fluxus forme qui est motus fm̄ opinionē famosiorē est de genere passiōis: ⁊ hoc forte verū est quantū ad sui receptionē in mobili. passio enim formaliter est ipsa receptio. vt dicit̄. Unde ⁊ vtus passiua dicit̄ receptiua. vt patȝ ex 2° ⁊ 3° de aīa. ⁊ ꝑmo d̄ generatione. Sed terminus motus est de genere substātie vel quātitatis vel q̄litatis vel vbi. ⁊ talia nō sunt eiusdem essentie ⁊ quiditatis. vt pȝ in ꝑmo poste. ꝙ aūt ipse fluxus forme fluentis sit passio capit Cōmē. ex p̄dicamētis. ⁊ hoc forte solum innuit̄ ibi ab Aristo. caplo d̄ facere ⁊ pati: vbi exēplificat de pati sicut calefieri ⁊ hmōi. Et aliq̄ nitūt̄ ꝓbare hoc per hoc. Q: illud ē passio q̄ aliqd denominat̄ patiens. hoc est notū: sed ab ipso fluxu aliqd denominat̄ fluens: ⁊ hoc est esse patiens. Et hec ꝓbatio nō videt̄ multū fortis nec sufficiens. q: eq̄liter est ignotū ꝙ esse fluens sit esse patiens sicut ꝙ fluxus sit passio. Aliqui autem dicunt ꝙ fluxus ipse vt est quid continuum ē de genere quantitatis: ⁊ forte est tēpus secundario dcm̄: sed de hoc videbit̄ in. 4. si deus voluerit. ¶ Sed dubiū est de motu locali quomō sit idem cum termino ad quē. Ponamus eni ꝙ ignis existens in loco deorsum moueatur sursum manifestū videt̄ esse ꝙ nondū habet aliquid de vbi sursum simpliciter: cum nōdum contineat̄ in loco sursum simpliciter: ⁊ tū mouet̄ sursum. Et similr̄ si graue existens sursum in spera ignis moueret̄ ad vbi deorsum continue: ⁊ tū nondū hȝ de vbi deorsuȝ nec perfecte nec iperfecte: cū nondū contineat̄ in loco deorsum: ⁊ vbi ꝑuenit ex circunscriptione loci. Forte dōm ꝙ tal' mot⁹ si esset non esset idē fm̄ spēm cū termino ad quē: sed esset ideȝ essentialiter fm̄ genus. Naȝ in eodē genere sunt vbi sursum ⁊ vbi deorsum: ⁊ hoc sufficit. q: cū in maiori parte sic se hȝ ꝙ motus qui est forma fluens est ideȝ fm̄ speȝ cū termino ad quē. Sic est cōsuetum simplr̄ rn̄dere.

Ad primam rōnē pȝ ex dictis: motus eniȝ qui est fluxus forme bn̄ deficit adueniente termino ad queȝ: sed actus iperfectus q̄ recipit̄ a motore imobili nō corrūpitur sed perficitur: nec sequit̄ ex hoc ꝙ duo accidentia eiusdē speciei solū nūero diuersa sint simul in eodē subito: q: hmōi act⁹ iperfect⁹ ⁊ terminus ad quē nō sunt diuersa nūero: imo sunt vnū: eo ꝙ ipse terminus ad quē extrahit̄ de potētia subiecti habentis in se ipsuȝ actū iperfectū: ⁊ tunc totū est vnus actus magis completus ⁊ perfectus. Aliquib⁹ eñ videtur ꝙ sicut fluxus precedens terminum ad quem deficit adueniente huiusmodi termio: sic ēt actus iperfectus deficit: ⁊ iō nō intelligūt ꝙ hmōi mot⁹ sit eiusdem essentie fm̄ nūerum cum termino ad quem: sed solum eiusdem fm̄ speciem: quicquid autem sit de hoc verum: bene dubium mihi videtur. sed quo ad presens non determino.

¶ Ad 2^am^ pȝ ex dcis p distictionē. Mot⁹. n. ꝓ fluxu ē qd successiuū. ⁊ sic nō ē eiusdē eētie cū suo termio ad quē.

¶ Ad 3^am^ dicunt aliq̄ ꝙ si motus localis calefacit hoc n̄ est nisi per accidens. s. ratione ⁊ virtute corporis naturalis in quo fit motus: ⁊ cuius est motus vt hȝ videri sup primum metheororum. Uel si per se calefacit hoc est ꝙ tm̄ ad ipsum fluxum ipsius mobilis de vno vbi ad aliud vbi per quem quidē fluxum rarefacit ⁊ disgregat materiam subiectā. ⁊ sic calefacit: ⁊ hmōi fluxus non ē eiusdem essentie cum ipso vbi ad quem est motus

¶ Ad 4^am^ dico ꝙ motus rect⁹ ⁊ motus circularis q̄ sūt ad vnum ⁊ idem vbi bene sunt eiusdem essentie quantuȝ ad vbi fluentia. sed quantum ad ipsos fluxus: quoꝝ vn⁹ est rectus ⁊ alius circularis: non sunt eiusdeȝ eētie pre-

cipue inquantum rectus et circularis. Alij dicunt quod motus circularis nunquam terminatur ad vnum et idem vbi formaliter: sed solum materialiter et subiectiue: et ideo non oportet quod sint significantem idem formaliter et essentialiter.

¶ Ad 5^m dico quod motus naturalis et motus violentus eiusdem corporis naturalis non sunt eiusdem essentie et speciei inter se vt motus lapidis sursum et motus eiusdem deorsum. Sed motus naturalis vnius corporis et violentus alterius corporis bene possunt esse eiusdem speciei: et sic est in proposito. Aliter dicitur quod non est vnum et idem vbi formaliter quod terminat motum naturalem et quod terminat motum violentum. sed solum est vnum et idem materialiter vel subiectiue: et ideo non sequitur illos motus esse eosdem essentialiter et specifice. Sed bene est occultum quomodo sit aliud vbi deorsum ad quod mouetur graue secundum naturam: ab illo vbi deorsum quod mouetur leue secundum violentiam: cuius locus deorsum non sit alius et alius secundum speciem.

¶ Ad 6^m potest dici sicut prius dictum est quod sit idem genere non specie specialissima. Alij dicerent quod neganda est consequentia. Et ad probationem dico quod imaginatur vnum falsum impossibile. s. quod aliquod graue sit in loco simpliciter sursum: et habeat vbi sursum simpliciter et moueatur ad vbi deorsum: quia statim cum aliquid sit graue impossibile est quod sit in loco simpliciter sursum imo si aliquid leuissimum quod nunc est in loco sursum simpliciter fiat graue vel minus leue: quantum amittit de leuitate tantum perdit de vbi sursum et fit in vbi non simpliciter sursum: quod cum isto bene stat vbi deorsum aliquo modo. s. imperfectum et in respectu. Vel posset dici: quod si graue simpliciter sub concauo orbis lune esset et moueretur ad vbi deorsum: non esset violentus motus a principio vsque ad finem sed esset vnus motus per totum spacium ignis vsque ad aerem: et terminus illius motus esset aliquod vbi sursum simpliciter non omnino perfectum: sed et alius motus esset per spacium aeris: et illius motus terminus esset aliquod vbi sursum in respectu: sicut debetur aeri. Et alius motus esset per aquam. et terminus illius esset aliquod vbi in respectu vbi deorsum. Alius autem motus esset per spacium terre supposito quod deberet venire ad centrum: et illius motus terminus esset vbi deorsum simpliciter. et sic in quocunque illorum motuum terminus ad quem est eiusdem essentie cum motu precedente.

¶ Ad 7^m de generatione: dico quod generatio non est terminus intrinsecus et immediatus alterationis: sed magis qualitas que disponit materiam ad formam. Est autem generatio terminus extrinsecus et mediatus: et de tali non intelligitur quod sit eiusdem essentie cum motu: sed de termino primo et immediato.

¶ Signum quod huius scientie proprie consideratio est de ipso est: omnes enim qui videntur rationabiliter tetigisse huiusmodi philosophiam fecerunt verbum de ipso etc. Tex. com. XXV.

Questio. VII.

Consequenter queritur circa capitulum de infinito.
c Primo vtrum ad naturalem philosophum pertineat considerare de infinito. ¶ Arguitur primo quod non. quia de non ente non considerat scientia. primo posteriorum.

T.c.5 sed infinitum est non ens. ex isto 3° et primo celi et mundi. quare etc. ¶ Item de eo quod est ignotum non considerat scientia naturalis. hec est manifesta: quia consideratio est quedam notitia: sed infinitum est ignotum. vt dicit philosophus primo huius. quare etc. ¶ Item naturalis considerat de entibus naturalibus et eorum principijs et per se accidentibus. vt patet ex primo huius. et 3°. sed infinitum nullum horum est cum sit non ens. quare etc.

T.c.ll T.c.12 ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristotelis qui considerat hic de infinito.

Ad questionem intelligendum quod infinitum multipliciter dicitur. Vno modo dicitur infinitum secundum vigorem: et huiusmodi infinitas. s. vigoris attribuitur ab aliquibus ipsi primo principio quod est deus: et de tali infinito bene potest considerare philosophus naturalis: quia tale infinitum demonstratur esse per medium naturale. vt videbitur in 8°. Alio modo dicitur infinitum secundum durationem solum. et de isto bene considerat philosophus naturalis. quia ipse habet considerare de motoribus et mobilibus et eorum per se accidentibus. vt patet in isto libro: sed entia infinita: secundum durationem sunt mouentia vel mobilia vt corpora celestia et intelligentie mouentes ea. quare etc. Tertio modo dicitur infinitum per negationem formalis determinationis. s. quod in essentia sua non includit aliquam determinationem formalem. sed est in potentia ad omnes: et hec est materia prima. Et de isto infinito considerat naturalis: eo quod ipsa materia prima que est huiusmodi infinitum: est per se principium rerum naturalium. vt patet ex primo huius. quare etc. Alio modo dicitur infinitum secundum quantitatem: et est quantum sine terminis: et de isto adhuc debet considerare naturalis: quia de eo quod non est et opinatur esse ab aliquibus solennibus in philosophia notis per rationes quasi naturales: debet considerare philosophus naturalis demonstrando. s. illud non esse: sicut enim intellectus desiderat naturaliter cognoscere veritatem et eam manifestare: sic naturaliter desiderat fugere errores et eos confutare suo loco et tempore debitis. Unde cum error sit aliquid ponere esse in rerum natura: quod tamen non est nec esse potest. patet quod naturalis philosophus debet remouere illud et soluere argumenta ad hoc inducentia. Et hunc modum inuenitur Aristo. tenuisse in suis libris philosophicis: et minor patet in isto 3°: ipsum enim infinitum idest quantum extensum sine terminis non est in rerum natura nec potest esse: vt hic probatum est. Vel dicas sub disiunctione quod huiusmodi infinitum demonstratur esse vel non esse per medium naturale: et tamen aliqui propter aliquas rationes apparentes posuerunt ipsum esse: et dixerunt ipsum esse principium rerum naturalium. vt patet hic: et in primo de celo: quare etc. Alio modo dicitur infinitum in potentia. et hec est diuisio magnitudinis et appositio ad numerum: et de isto etiam considerat naturalis philosophus: eo quod est quedam proprietas magnitudinis naturalis ad numeri rerum naturalium. Qualiter autem hoc sit verum quod magnitudo sit indiuisibilis in infinitum: et quod numero potest fieri appositio in infinitum videbitur in consequentibus.

Ad rationes. Ad primum dico quod de non ente non considerat philosophus naturalis demonstrando ipsum esse vel passiones ei inesse: sed de non ente quod ab aliquibus philosophis opinatum fuit esse per aliquas rationes sumptas a proprietatibus naturalibus: bene potest considerare philosophus naturalis demonstrando ipsum non esse propter causam predictam.

¶ Ad 2^m dico quod infinitum non sic est ignotum quod nulla notitia habeatur de eo: sed quod non est natum primo cognosci: cum sit quedam priuatio termini etc. Et priuatio non cognoscitur nisi per habitum. Qualiter autem intelligendum sit quod infinitum secundum quod infinitum est ignotum ad intentionem Aristo. in primo huius: visum fuit in questione de hoc ordinata ibidem.

¶ Ad 3^m dico quod naturalis philosophus primo considerat de entibus naturalibus et eorum principijs et per se accidentibus sed secundario potest considerare de aliquo quod non est aliquod istorum: et putatur ab aliquibus philosophis esse principium. Sic autem est de infinito quod putabatur ab aliquibus. vt dicit hic Aristote. et primo celi et mundi. Modicus autem error circa principia est causa maximi erroris circa ea que sunt ex principijs. vt dicitur ibidem. Ideo necessarium fuit considerare de infinito.

¶ Rationabiliter autem et principium ipsum ponunt omnes: neque enim frustra possibile est

ipsum esse in aliam inesse ipsi potentiaꝫ nisi sicut principiu ꝛc. Tex.cõ. XXX. Qõ. VIII.

Onsequenter querit̃. Utrū infinitū si esset: eēt principiū solū. ℭ Arguit̃ ꝙ nõ. q2 illõ extra qõ nihil est: nõ est principiū solū. Nā principiū est cuiusdā aut quorūdā. vt dicit phs in primo huius. Unde principiū requirit multitudinem (T.cõ.8.) vt dicit ibi Cõmẽtator: sed si eēt infinitū extra ipm nihil esset: ꝛ intelligo de infinito quod est quantū sine termio. de quo loquebant̃ antiqui. q̃re ꝛc. ℭ Itẽ qõ est posteri⁹ altero illud nõ est solum principiū: cū principiū debeat esse prius: ꝛ oino principiū oino prius: vt manifestū ẽ: sed ipsuꝫ infinitū si esset: esset posteri⁹ aliquo modo. Nā infinitū di cit formaliter priuationẽ finis ꝛ termini. Et cõstat ꝙ priua (T.c.20.) tio ẽ posterior habitu. vt pꝫ.10.meta. etiā accipit Cõmẽ. in isto 3⁰. quare ꝛc. ℭ Itẽ accidens nõ põt esse solum principium. Ꝺ est euidens. q2 substantia est causa accidentiuꝫ. vt dicit Cõmẽ. in 7⁰ meta. Et sic accidẽtia sunt principia (Cõ.4.) ta ꝛ causata a substātia. ℭ Itẽ in 7⁰ meta. dicit Arist. ꝙ (T.c.4.) substantia prior est accidente notitia diffinitione ꝛ tempore. ꝛ sic accidens est posterius substantia: qõ autem solum est principium nullo modo debet esse posterius: imo omnino prius omnibus. modo infinitum si esset: esset accidens. s. quantitas sine terminis. quare ꝛc.

ℭ Oppositū arguit̃ auctãte Arist. qui videt̃ velle ꝙ infinitum si esset: eēt principiū ꝛ nõ principiatū: ꝛ hoc cõcorditer dixerunt omnes antiqui ponẽtes infinituꝫ esse.

Ad questionem intelligẽdū ẽ ꝙ infinitū. i. q̃tū carẽs terminis: si esset posset cõsiderari quantū ad tria. Uno mõ q̃tū ad ipsam infinitatẽ qua formaliter dicit̃ infinitū: que quidẽ infinitas nihil aliud est q̃ priuatio vel negatio finis i. termini: quẽadmodū cecitas est priuatio visionis qua formaliter dicit̃ aliquid cecū: formaliter dico. i. ad modū ꝛ similitudinem formalis principij in q̃tū denoiat ꝛ inexistit. Alio⁰ posset cõsiderari hmõi infinitū q̃tū ad suā q̃titatẽ carẽtem terminis. Alio mõ q̃tū ad substātiā subiectā quantitati. ℭ Tunc dico primo: ꝙ ipm infinitū q̃tum ad suam infinitatẽ nõ esset oino principiū: cū hmõi infinitas sit quedam priuatio ꝛ aliquid posterius nãliter aliqa. s. substātia ꝛ magnitudine. ℭ Scdo dico ꝙ q̃tū ad suā q̃titatẽ nõ esset oino principiū primū rõne preinducta. s. q2 nullū accidens est principiū oino primū. sꝫ posterius vt ostensum est (T.c.4.) in 7⁰ meta. ℭ Tertio dico ꝙ ipm infinitū si esset q̃tum ad substantiaꝫ subiectā magnitudini infinite solum esset principiū ꝛ nõ principiatū: qõ sic pbatur: q2 hmõi substātia si esset principiata: aut esset principiata principio magnitudinis: aut principio qõ est cã. Non principio magnitudinis: q2 ponitur subiecta magnitudini infinite: magnitudo aūt infinita nõ habet principiū: q2 sic esset finita. Nec principio qõ est causa: q2 aut haberet causaꝫ materialeꝫ aut formalẽ ꝛc. non materialem. q2 materia non est sine for(T.c.12.) ma. vt pꝫ in 2⁰ huius. ꝛ primo de generatione. Omnis aūt (T.c.29.) forma materialis necessario est magnitudinis finite cuꝫ eius finitas magnitudinis non sit ex mã. relinquit̃ ꝙ est ex forma. Et qua rõne ex vna forma mãli iponitur finitas ꝛ terminus ipsi magnitudini: eadem ratione ex alia: quẽadmodū natura forme imponit terminum q̃litati ꝛ operationi. igit̃ hmõi substātia si esset subiecta magnitudini infinite nullaꝫ formā naturalẽ haberet: nec per ɔ̃ns materiā perfectibilẽ per formā. Item non haberet cām agentem: q2 causa agenꝫ debꝫ esse maioris v̄tutis in effectu vel saltẽ equalis. hmõi aūt substātia si esset: esset infinite virtutis etiam sm vigorẽ cū in magnitudine infinita non possit esse virtus finita: vt pꝫ ex 8⁰ huius virtute aūt (T.c.80.) infinita non põt esse alia virtus maior. vt notū est: nec ei equalis. Sicut nec magnitudini infinite esset alia equalis magnitudo: qõ patꝫ. q2 si esset aliqua alia magnitudo equalis magnitudini infinite: aut ambe ipse essent simul: idest indistantes: ꝛ sic vna magnitudo penetraret aliā ꝛ essent vna magnitudo. vt pꝫ 4⁰ h⁹. aut vna illaꝝ eēt ex(T.c.51.)tra aliam ꝛ distincta ab alia: sicut: aqua extra terrā: ꝛ sic vtraq3 esset finita. naꝫ magnitudo est finita in parte illa: extra quā est alia: ꝛ hꝫ superficiem terminatā distinctam a superficie alteri⁹ que est extra eā: vt manifestum est per se: ꝛ sic vtraq3 illaꝝ magnitudinū esset finita ꝛ infinita: qõ est ipossibile: igitur vna magnitudo infinita non põt esse equalis alteri magnitudini infinite. ꝛ per ɔ̃ns virtus existens in magnitudine infinita nõ põt esse equalis alicui alteri virtuti. sic igitur illa substantia nõ haberet cāꝫ agenteꝫ. ℭ Itẽ nõ haberet cām finalem. q2 illa causa finalis aut esset aliqua alia substātia corporea: aut icorporea: finis eniꝫ principalis substātie non põt esse accidens aliqõ. Sꝫ nõ posset esse substantia corpea alia. q2 hmõi substantia que ponit̃ magnitudinis infinite totum occuparet. vnde non posset esse aliqua subã corporea extra eā q̃ esset finis eius gratia cuius. Nec icorporea: q2 subã incorporea est intelligentia abstracta. vt pꝫ ex. 12. meta. Intelligentie aūt abstracte sunt principia corꝝ quoꝝ sunt principia duobus modis. s. sm mouens ꝛ sm finem. vt do(Cõ.?)cet Cõmen. in. 12. metaph. igitur illa substātia. abstracta ꝛ incorporea que esset finis illius substantie infinite moueret illaꝫ substātiaꝫ infinitā: ꝛ ipsa substantia magnitudinis infinite reciperet motum ab ipsa subã incorporea: hoc aūt est impossibile. vt demonstratū ẽ primo celi ꝛ mūdi. ergo nullā causam hr̃et hmõi substantia infinite magnitudinis. ꝛ per ɔ̃ns non esset aliqõ causatū: ex quo relinquitur ꝙ solum esset principium: eo ꝙ omne ens aut est principium ꝛ causa solum: aut est quid principiatuꝫ ꝛ causatum. vt Aristo. sumit.

Ad primum arg^m dico ꝙ huiusmõi subã si eēt: nihil hr̃et extra se distictū loco ꝛ subiecto sm sui substentiā: sed haberet bene aliquid extra se distinctū sm quiditatem ꝛ essentiam. s. suam quātitatẽ: ꝛ sic esset eius principium. ℭ Ad alia duo pꝫ ex dictis. Concessum enĩ ẽ ꝙ illud infinitū non eēt primum ꝛ oino principium quo ad suam infinitatẽ: nec quantū ad suā quātitatẽ: sed solum quantū ad suam substātiā. Et adhuc forte non esset principium motiuum nec actiuum nec receptiuuꝫ motus aut passionis. vt patet ex primo celi ꝛ mundi. sed solū eēt principium subiectiuum magnitudinis infinite.

ℭ Contingere enim ab esse nihil differt in perpetuis ꝛc. Tex. cõ. XXXII. Questio. IX.

Onsequẽter querit̃. Utrū in eternis differat esse ꝛ posse. ℭ Arguit̃ ꝙ sic. q2 sicut se habet essentia ad potentiā: sic esse ad posse. per cõuenientẽ similitudinẽ: sed in eternis differt essentia a potentia. vt pꝫ in prima mã cui⁹ partes oẽs sunt eterne sm suam essentiam: ꝛ tñ sua potentia vniuscuiusq3 earum est aliud ab essentia mãe. vt demonstrat Cõmen. in primo huius. quare ꝛc. ℭ Itẽ sol est quid (Cõ.7.) perpetuum: ꝛ tamẽ differt in ipso esse ꝛ posse. Nam dū sol est in oriente hꝫ potẽtiaꝫ vt sit in occidente: ꝛ tamen nondum est in occidente: similiter aūt ꝛ in aliqs partib⁹ celi. ℭ Item mã existens sub vna forma est in potentia ad aliam formam ɔ̃riā vt existens sub forma ignis: est in (T.c.?) potentia ad formā aque. vt pꝫ ex primo huius. ꝛ primo de generatione: ꝛ tamen mã existens sub vna forma nõ est

sub alia cõtraria: vt manifestum est: cum igitur materia sit eterna patet φ in eternis est aliud esse ꝛ posse. Et posset argui ducendo ad impossibile. Nam si in eternum non differt: esse ꝛ posse: tunc materia existens sub vna forma cum habeat potentiã ad aliã cõtrariaʒ formã erit simul sub forma alia: que enim non differũt abinuicẽ sũt simul sed ꝯñs est falsum ꝛ ĩpossibile vt manifestũ est. quare ꝛc. ¶ Oppositũ vult Arist. in fine illius capituli: esse autem aliquid infinitum fides est ex quinqꝫ. Contingere eni ab esse nihil differt in perpetuis. vt dicit ibidem.

Ad questionem consideradũ est breuiter: φ de numero perpetuoꝝ seu eternorum. Quedã sunt oĩno intransmutabilia vt substãtie separate a mã ꝛ magnitudĩe. sicut pꝫ ex 8° huiꝰ. Quedaʒ aũt sunt transmutabilia aliquo mõ sicut sunt corpora celestia ꝛ silr materia pͥma. Corpora eni celestia sunt perpetua fm suas substãtias. vt pꝫ ex pͥmo celi. [p° celi.] [T.c.20.] Et tamẽ continue transmutant fm vbi. vt habet ibidem ꝛ 8° huius. ꝛ. 12. metaphy. [p° celi.] [T.c.18.] [8°. phy.] [T.c.76.] [12. met.] Similiter materia pͥma est eterna fꝫ id qđ est ꝛ fm suam substantiaʒ. vt pꝫ ex pͥmo huius. ꝛ tamen ipsa transmutatur. i. subijcit transmutationi substantiali de priuatione ad formaʒ ꝛ econuerso. vt manifestum est in pͥmo huius. ꝛ in pͥmo de generatiõe. [T.c.43.] [p° phy.] [T.c.52.] [p° physi.] [T.c.60.] [p° de ge.] [T.c.23.] ¶ Ulterius considerandũ est φ in ipsis perpetuis transmutabilibus est duplex esse. s. esse substãtiale ꝛ primũ: ꝛ eẽ nõ essentiale nec oĩno primũ. Et voco esse eẽntiale ꝛ pͥmũ illud qđ est idem essentialiter cum essentia talis entis: sicut ipsi materie esse mãm est idem essentialiter cum ipsa essentia materie ꝛ cũ ipsa materia: ꝛ ipsi celo esse celũ est idem essentialiter. Esse vero nõ essentiale est ipsum esse superadditũ essentie talis rei: vt in mã pͥma esse qđ hꝫ a forma hominis vel a forma asini nõ est esse eẽntiale materie. s. qđ sit idem essentialiter cũ ipsa suba mãe: imo est esse superadditũ ipsi essentie mãe pͥme. Similr in corpore celesti esse in tali vbi vel tali vt esse in oriẽte nõ est eẽ eẽntiale: qđ sit idẽ essentialiter cũ ipsa substantia celi: sed est esse accidentale ꝛ superadditũ ipsi substãtie: vt manifestũ est vnicuiqꝫ. ¶ Ulterius accipio φ posse cũ sit quidam respectus ad actũ distinguit fm distinctionẽ actꝰ: ꝛ hoc habet ex 3° physicoꝝ. caplo de diffinitiõe motꝰ. multum expresse. [T.c.10.] vbi dicitur φ posse sanari ꝛ posse infirmari non sunt vnum ꝛ idem essentialiter: nisi infirmari ꝛ sanari esset vnum essentialiter. Dicimus ergo φ posse qđ est ad esse vel est ad esse essentiale vel ad esse non essentiale sed superadditum.

Tunc dico ad questionẽ tria. Primo φ in ppetuis oĩo intrasmutabilibus nõ differt aliquo modo realiter eẽ ꝛ posse. Scđo dico φ in ppetuis transmutabilibꝰ non differt realiter esse essentiale ꝛ posse qđ est respectu esse essentialis. Tertio dico φ in eis bñ differt esse superadditũ ꝛ posse qđ est respectu talis esse ¶ Primũ ostendit. qꝛ in quibuscunqꝫ differt ꝑprie esse ꝛ posse: in illis est aliqua potẽtia ad esse qđ nõ habent pͥus ꝛ ipꝫ postea recipiant. hec est manifesta: sed in talibus entibus intrãsmutabilibꝰ nulla est potẽtia ad aliqđ qđ nõ hñt: ꝛ postea recipiant ipm: qꝛ tũc eẽnt trãsmutabilia. Omne enĩʒ qđ est aptum recipere aliquid qđ pͥus nõ habebat est transmutabile vt manifestum est ex 3° ꝛ 6° huius. [T.c.6.] [T.c.32.] ¶ Scđm pꝫ quasi per idem. Nam in quibuscunqꝫ esse eẽntiale differt a posse qđ est respectu esse essentialis: in illis potẽtia ad esse tẽpore ꝑcedit eẽ actu vt pꝫ inducendo. Nã in sorte differt eẽ actu: sor. ꝛ posse esse. Et ꝯstat φ prius tẽpore fuit potẽtia ad eẽ sor. φ ad esse eius fm actum: similr autẽ ꝛ in alijs. Sed in perpetuis seu eternis ipossibile est φ potẽtia ad eẽ eẽntiale sit prior tempore ipso esse: qꝛ eternũ est qđ semper est semp fuit ꝛ semper erit. pͥmo celi ꝛ mundi. [T.c.25] Unde cõtra rõneʒ entis eterni est φ potẽtia ad eius esse eẽntiale precedat tẽpore ipsum esse eẽntiale: qꝛ tũc in tẽpore pͥmo nõ esset fm esse eẽntiale. ꝛ sic nõ semper fuisset nec esset qđ ẽ cõtra rõnẽ eterni. Sequitur ergo cõclusio φ in eternis etiã transmutabilibus nõ differt eẽ eẽntiale ꝛ posse: qđ est respectu eius. vt in materia prima nõ differt eẽ mãm ꝛ posse esse materiam. Nõ. n. fuit aliqđ tẽpus nec erit in quo materia possit esse mã ꝛ nõ sit materia. Et similiter in celo non prius fuit celũ in potentia ad eẽ simpliciter φ eẽt celum in actu: nec aliquid ipsius celi prius tẽpore fuit in potentia ad eẽ celi φ esset celũ: qꝛ tunc celuʒ simpliciter non fuisset: ꝛ sic nõ eẽt eternũ. Similiter nihil ipsius materie pͥme pͥus tẽpore fuit in potẽtia ad eẽ extra mãm φ esset materia: sed econuerso in generabilibꝰ. Nã aliquid ipsius sortis prius tẽpore fuit in potentia ad eẽ sortis φ esset sortes. silr aũt ꝛ in alijs. ¶ Tertium declarat. illa sunt diuersa quoꝝ vnũ precedit alterũ fm tempus: sed in perpetuis transmutabilibus esse superadditũ ꝛ ipsuʒ posse sic se habẽt. Naʒ hmõi posse priꝰ est tẽpore φ sit ipsum esse vt tangebat arguendo de materia prima ꝛ de partibus celi. quare ꝛc.

Ex his ad rationes. ¶ Ad pͥmã bñ cõcedo φ in mã pͥma differt eẽntia ꝛ potẽtia q est ad eẽ superadditũ quod hꝫ a forma. Et silr differt eẽ mãm ꝛ posse eẽ qđ est respectu talis eẽ qđ hꝫ a forma sꝫ non differt potentia ad eẽ materiã ab eo qđ est esse mãꝫ differentia reali ꝛ absoluta. ¶ Similiter ad alias duas patet ex dictis in distinctione ꝛ positione.

¶ **Hos autem intendimus ꝛ de sensibilibus ꝛ de quibus facimus scientiam vtrum in ipsis est aut non est corpus infinitum ꝛc.** Textu. cõmenti. XXXIX.

Questio X.

Consequenter q̃rit. Utrꝫ possit eẽ corpus actu ĩfinitũ. ¶ Arguit pͥmo φ sic. Qꝛ illud põt eẽ sine termio in cuiꝰ diffõne nõ ponit terminꝰ. sed in diffõne corpis nõ ponit terminꝰ: vt manifestũ ẽ ex pͥmo celi. ꝛ. 5. meta. sanis. q̃re ꝛc. [T.c.2.] [T.c.18.] ¶ Itẽ. Illud est infinitum cuius effectus est infinitus. Nã causa ꝛ causatum debent ꝓportionari. 5. metaphy. ꝛ 2° huius. finiti aũt ad infinitũ nulla est ꝓportio. vt pꝫ in isto 8° ꝛ pͥmo celi. [T.c.2.] [T.c.28.] sed effectus alicuius corporis est infinitus: motus enim perpetuꝰ est infinitus. vt pꝫ 8° huius ꝛ motus est effectꝰ corporis qđ mouet: vel causatur ab ipso aliq mõ ꝛ notũ est. q̃re ꝛc. [T.c.14.] [T.c.52.] [T.c.83.] ¶ Item illud qđ mouet aliquã virtuteʒ passiuaʒ ad suũ actũ est ens. non ens enĩʒ nõ mouet aliquid. vt habet ex 3° huius vbi dicit. semp enim existimabit species aliqua mouens: [T.c.87.] sed infinitũ mouet aliquã virtutẽ passiuam ad actum. ꝓbatio. qꝛ virtus imaginatiua imaginatur infinitũ. vt quilibet experitur: modo ipsa est virtus passiua ꝛ mouet seipsam ad actum imaginandi vt manifestum est. Ergo relinquitur φ mouet ab eo qđ ipsa imaginat: sed ipsa imaginatur infinitum. quare ꝛc. ¶ Item recipiatur aliqđ corpus: aut illud est finitum aut infinitum. Si est infinitum habetur intentum: si finitum oportet φ finiat ad aliqđ aliud: ꝛ queretur de illo alio. ꝛ sic ibitur in infinitum. ꝛ habetur ꝓpositũ qđ est infinita magnitudo corporalis. ¶ Item illud qđ in essentia sua non includit aliquid per qđ sibi determinet corporeitatem finitam. est in potentia ad corporeitatem infinitam. hec videt eẽ manifesta: sed materia prima in sua essentia nõ includit aliquid per qđ determinat sibi corporeitatẽ finitaꝫ: vt ma-

affectum est: quia ipsa est ens pure potẽtiale ⁊ indifferẽs ad omnem actũ de se. quare ⁊c. ¶ Item illud qd̄ sequit̃ ex pͥncipio mathematico est verũ: cũ pͥncipia mathematica sint vera: ⁊ ex veris non sequit̃ nisi verum: sed ex pͥncipio quodã mathematico sequit̃ ꝙ potest esse corpꝰ infinitum. dicit enim Cõmen. ꝙ sicut vnum pͥncipiorum que ponit geometer est ꝙ ad omnem lineã est accipere lineã minorem: sic vnũ pͥncipium qd̄ ipse ponit est ꝙ ad omnẽ lineam est accipere lineã maiorẽ: ex hoc autem sequitur ꝙ linea cũ possit non esse sine corpore ꝙ ad omne corpꝰ est accipere maius corpus. ⁊ ex hoc sequit̃ vlterius ꝙ potest esse corpus infinitum. Corpus enĩ maius omni corpore finito non est corpus finitum. quia tunc esset maius seipso: ⁊ sic relinquitur ꝙ sit infinitum

T.c.40 T.c.46 **Oppositum** vult Ari. hic ⁊ primo de celo. Et arguit vna de suis rõnibꝰ quã reputat ꝓbabilem. Illud qd̄ est determinatũ superficie non est infinitũ. hec est manifesta: sed omne corpus est determinatum planicie idest superficie. hanc supponit. q̄re ⁊c. Et cõmẽtator ibi sic arguit. Nihil qd̄ est contentum vna superficie vel pluribus est infinitum: sed omne corpus ẽ huiusmodi. Nam omne corpus vel est sphericum: ⁊ sic est contentum vna superficie vel non sphericum sed angulare: ⁊ sic pluribus. quare ⁊c.

De questione intelligẽdũ. quidã dixerunt ꝙ materia est in potentia ad magnitudinem ⁊ corporeitatem infinitã ꝓpter quãdã rõem predictã: ⁊ est quinta. Dixerũt tñ ꝙ illa magnitudo nunꝙ̄ fuit nec est nec erit ꝓpter rationes Aristo. in pͥmo celi ⁊ mundi. Sed ista positio videt̃ irrationabilis: qꝛ nulla potentia est ad ĩpossibile: hoc est manifestum. Sed illud qd̄ nunꝙ̄ fuit nunꝙ̄ est ⁊ nunꝙ̄ erit est ĩpossibile: quẽadmodum illud qd̄ semper est: semꝑ fuit ⁊ semper erit est necessarium. vt pꝫ ex pͥmo celi ⁊ mundi. Et hoc videt̃ rõabile qꝛ oppositorum debent esse opposite rõnes ⁊ diffĩnes. T.c.65. Necessarium autem ⁊ impossibile sunt opposita. vt patꝫ 2o. periarme. ergo ad illud qd̄ nunꝙ̄ fuit nec est nec erit non debet materia aliquã potentiam habere. quare ⁊c. ⁊ ideo non valet illa positio.

¶ Ad solutionem questionis premitto aliqua. Primo ꝙ corpora simplicia sunt sibinuicem cõtraria: ⁊ hic Arist. supponit. vt dicit Cõmen. aut ꝓpter famositatem: qꝛ cõcessum est fere ab omnibus: aut qꝛ declarabit̃ post in 2o de generatione. T.c.42. Cõ.42. ¶ Ulterius accipio ꝙ cum vnum cõtrariorum appropinquat alteri ⁊ totaliter optinet sup ipm ⁊ dominat̃. necessario corrũpit ipm ⁊ destruit: ⁊ hoc manifestũ est ad sensum: cum ignis dũo optinet sup aliquod cõbustibile generat inde ignem corrupta forma preexistente. 3. suppono ꝙ si esset corpus simpliciter infinitum: v̄tus eiꝰ actiua ĩproportionalr̃ excederet v̄tutẽ cuiuslibet corporis finiti: quẽadmodũ etiam magnitudo infinita ĩproportionabiliter excellit oẽm magnitudinẽ finitã: bene quidem verum est ꝙ in aliquo corpore maiori potest esse minor virtus q̄ in aliquo corpore minori: vt forte in aere decem palmorũ est minor virtus q̄ in igne vniꝰ palmi: tamẽ totiens posset multiplicari aer decem palmorum ꝙ esset equalis virtutis cũ igne vniꝰ palmi: si enim acciperetur aer in eadẽ ꝓportione excedens aerẽ decẽ palmorum in qua ꝓportione virtus ignis vnius palmi excedit virtutem aeris decem palmorũ: tunc ille aer esset equalis virtutis illi igni. Uerbi gratia. ponamꝰ gratia exẽpli ꝙ virtus ignis vnius palmi sit in duplo maior q̄ virtus aeris decem palmorũ: tunc in aere duplo. s. in aere viginti palmorũ esset virtus equalis virtuti ignis. s. vnius palmi. Similiter autẽ ⁊ in aliis. Si igit̃ poneret̃ ꝙ aer esset infinite magnitudinis. constat ꝙ eius virtus incõparabiliter excederet virtutem illius partis. s. decem palmorum que adequatur in virtute igni vnius palmi. Et pari rõne incomparabiliter excederet quodcũqꝫ corpus finitũ: eo ꝙ in ipso infinities contineretur q̄cunqꝫ pars equalis alteri finito corpori.

Ex his premissis dico ad qõnem ꝙ impossibile ẽ esse aliqd̄ corpus simpliciter infinitum idest extensum sine terminis. Qd̄ ꝓbat̃ ratione Aristo. hic. Si esset aliquod corpus infinitũ: aut esset simplex aut ꝯpositũ per diuisionẽ sufficiẽtem. Sed non pōt esse simplex: qꝛ tunc virtus eius incõparabiliter ⁊ ĩproportionabiliter excelleret virtutes aliorũ ꝑ tertiã suppositionẽ: ⁊ sic per alia duo sequeretur ꝙ corrũperet oĩa alia: ⁊ sic destrueret̃ mũdus: qui nõ pōt esse sine aliqͥs elementis perfectus: hoc aũt est ĩpossibile vt Aristo. supponit. T.c. Si aũt illud corpus esset compositũ ex elementis aut vnum solum simpliciũ ex quibus cõponit̃ esset infinitum ⁊ alia finita. Aut plura illorũ simpliciũ essent infinita. Nã si omnia simplicia essent finite magnitudinis cum sint finita ſm multitudinẽ non cõstitueret̃ ex eis aliqd̄ infinitũ. Ex finitis enim magnitudine ⁊ multitudine cõpositum est finitum: cũ quãtitas cõpositi resultet ex quãtitatibus suarum partium quãtitatiuarum: vt manifestum est ad sensum. Oporteret ergo necessario ꝙ vel vnũ eorũ esset infinitum ⁊ alia finita: vel ꝙ plura illorũ vel omnia erunt infinita. Nõ est possibile ꝙ vnum illorum cõponẽtium sit infinitũ: ⁊ alia finita ꝓpter eandẽ rationem que dicta est. Et Cõmẽ. sic sillogizat. In omni ꝯposito quod debet permanere: opꝫ cõtraria ex quibus est compositũ esse equipotentia: hanc recipit pro manifesta: qꝛ si vnum penitus dominaret̃ ⁊ obtineret supra alterũ: corrũperet ipsum. ⁊ sic non maneret cõpositũ. Cõ.4 In omni ergo cõposito qd̄ debet manere oportet cõtraria esse equipotẽtia: sed elementa sunt cõtraria. hanc supponit. ergo in cõposito ex elementis necessarium est si debet manere vt elementa sint equipotẽtia. vt pꝫ ex 3a suppõne. Sed si vnum istorũ eẽt infinitũ aliqͥs existẽtibꝰ finitis nullo mõ essent equipotẽtia. vt pꝫ ex tertia suppositione quã pmisi. q̄re ⁊c. Hãc aũt rõnẽ tangit Cõmẽ. ⁊ etiã Aristo. licet nõ eodẽ ordine. Si aũt diceret̃ ꝙ in illo infinito cõposito oĩa elementa vel plura essent infinita: hoc est ĩpossibile qꝛ vnũ corpus infinitũ est extensum in infinitũ ſm oẽs dimẽsiones: ⁊ ideo si est vnum corpꝰ simpliciter infinitũ nullum aliud corpus est extra ipsum. Detur enim ꝙ aliqd̄ aliud esse extra ipsum tunc esset terminatũ ⁊ infinitũ ad illud aliquod aliud: qd̄ ẽ impossibile. ergo nullũ aliud eẽt extra ipsum. vnde si multa elemẽta cõponentia illud cõpositũ sint infinita: necesse est plura ⁊ diuersa corpora simul esse: dico: cum vnum corpus infinitum si sit totũ occupet ⁊ nihil sit simpliciter extra ipm. quare ⁊c. ¶ Et eadem rõne illud corpus simplex non pōt esse aliqd̄ mediũ inter elementa: qd̄. s. sit vno elemento subtilius ⁊ grossior alio sicut posuerunt aliqui esse qddã mediũ inter aerem ⁊ aquã aqua subtilius ⁊ aere grossius: vel inter ignẽ ⁊ aerem: qꝛ cum ex illo corpore medio fierent elemẽta: vt dicebant illi qui ipm ponebant: oporteret ipsam hr̃e aliquã cõtrarietatem ad vnũqdqꝫ elementorum. Nam omnis transmutatio propria est de cõtrario in contrariũ. Et cũ ponat̃ habere magnitudinẽ infinitã: necesse est vt haberet virtutem infinitam ⁊ ĩproportionabiliter excedentẽ omnia alia: ⁊ sic aliquando omnia corrũperet. ¶ Et est cõsiderandum ꝙ sicut tangit Cõmentator super litterã ista demonstratio Aristo. non est simpliciter vniuersalis: quia supponitur in ea: ꝙ omne corpus simplex habet virtutẽ

contrariam ad aliud qͦlibet simplex. hoc aūt nō est verum de corpore celesti: quia corpus celeste nullā habet contrarietatem ſm ſe totū ad alia corpora. vt satis pꝫ ex primo celi ⁊ mūdi. Sed est vniuersalis ſm opinionē antiquoꝝ qui putabāt ꝙ celū esset eiusdē nature cum igne. Consuetudo aūt Arist. fuit vti opinionibus antiquorū anteꝗ̄ iprobasset eas precise: cōtra ipsos arguit contra antiquos cōtradicēdo eis ex cōcessis ab eis. Unde etiaꝫ in primo celi ⁊ mūdi: cum demōstrasset ꝙ pter elementa quatuor est corpus quintū alterius nature: resumpsit considerationē de infinito ⁊ cōpleuit eā demōstrās vniuersaliter: ꝙ nullū corpus cuiuscunq̄ nature sit pōt esse in infinitū simplex. Sed rōnes quas ibidē ponit nolo nunc pertractare: qꝛ non pertinet ad istū locū. Sufficiat ad presens videre demōstrationē qua vtitur Arist. in isto 3°. Et supra primū celi ⁊ mūdi alia requirant. pꝫ ergo ex his ꝙ impossibile est esse corpus simplr īfinitū. Et ex hoc ſ͡z quiꝰ ꝙ materia nullā habet potētiā ad corporeitatē infinitā: qꝛ ad īpossibile nulla est potētia: qꝛ impossibile sic cēt possibile: cū possibile sit illud ad qͦ ē potētia sed ipm corpus infinitū ipossibile ē esse: vt ostēsum est: qꝛ tunc sequeret impossibile. quare ⁊c̄. ¶ Item illud qͦ semper ⁊ necessario est cōiunctū alicui cui repugnat magnitudo vel corporeitas infinita nō ē in potentia ad corporeitatē īfinitā: hec est manifesta per se. Sed materia semper est cōiuncta forme naturali specifice: qꝛ forme materiales generales ⁊ si sint alie a formis specificis: tñ nunꝗ̄ sunt in mā sine formis specificis. vt habetur ex 7° meta. non est genus pter generis species: forme aūt specifice repugnat infinita magnitudo cū sit virtutis finite ⁊ operatiōis finite ⁊ determinate. ¶ Itē. si materia haberet potentiā ad magnitudinē simpliciter infinitaꝫ illa potētia esset ociosa per totū tēpus eternū: qꝛ nunꝗ̄ reduceret ad actū: cum nunꝗ̄ futura sit magnitudo infinita. ꝯ̄ns aūt est inconueniens: qꝛ dignitas est nature ⁊ dei nihil cē frustra. vt dicit Cōmē. super 2° meta. ⁊ habet ab Aristo. pmo celi ⁊ mūdi. ⁊ 3° de aīa: q̄re ⁊c̄. ¶ Et est intelligendū ꝙ licet materia nullā potētiā hꝫ ad magnitudinē infinitaꝫ: tamē magnitudo infinita nō repugnat ei per se imediate: qꝛ qͦ repugnat mā̄e per aliquid aliud a sua eētia nō repugnat ei pmo ⁊ p se imediate. hoc est manifestuꝫ sed magnitudo ⁊ vniuersaliter corporeitas infinita repugnat materie per aliqͦ aliō a sua essentia. ſ. per formā naturalē cuiꝰ est terminate magnitudinem ad maximum ⁊ ad minimum. quare ⁊c̄.

Ad argumenta dīcꝫ ad primū p̄ intēptionē maioris: nō enī qͦlibꝫ pōt esse sine eo qͦ nō ponit in sua diffinitione ppria: qꝛ sic subiectum posset esse sine sua ppria passiōe eo ꝙ passio nō ponitur in diffinitiōe sui subiecti sed magis econuerso. vt pꝫ pꝛio posterioꝝ. ¶ Ad aliā dico ꝙ effectus alicuius corporis bene est īfinitus ſ͡z durationē: sed nō ſm magnitudinē: ⁊ iō bene concedo ꝙ aliqͦ corpus est infinitū ſ͡z durationē ⁊ nō ſ͡z magnitudinē. ¶ Ad aliō dico ꝙ infinitū ſ͡z ꝙ infinitum nō mouet virtutem imaginatiuā ad actū imaginandi ipm: sed ipsa virtus imaginatiua ad hmōi actū mouet ab ipso finito: sicut intellectus mouet ab ente ad intellectionē nō entis vt cōiter dicitur. Cum ergo dicit ꝙ virtus imaginatiua mouetur ad actū imaginandi: aut a se aut ab illo qͦ imaginat: dico ꝙ nō dꝫ: iꝫ ab opposito illiꝰ qͦ imaginat vel a suo simili pōt moueri ad ipsum actū. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ virtus imaginatiua nunꝗ̄ imaginat infinitū totū simul idest extensum sine terminus: sed imaginat infinitū sic ꝙ quātacunq̄ magnitudine finita imaginata: adhuc pōt imaginari maioreꝫ: ⁊ adhuc illa maiorē: ⁊ sic semp in infinitū successiue: tamen in quolibet actu imaginatur magnitudinē finitā. Unde Arist. dicit 2° meta. ꝙ impossibile est intelligere lineā nō statuentē .i. nō cōstituētem eā inter duo puncta vt exponit. ¶ Sed sic dicēdo adhuc remanet dubitatio quomō pōt imaginari magnitudo maior magnitudine celi. Quid .n. mouebit ad istū actum imaginandi: forte dicet ꝙ virtus imaginatiua: informata specie magnitudinis celi mouet seipaꝫ ad imaginandū magnitudinē maiorē: ⁊ sic erit mouēs ⁊ mota ſm diuersa. qꝛ ratiōe speciei magnitudinis erit mouēs: ⁊ ipsa ſm se ipsaꝫ erit mota ⁊ recipiens illuꝫ actū. Sed bene est dubiū quomō vna eadeꝫ species magnitudinis mouet ad actus diuersos imaginandi. ſ. ad actū imaginandi magnitudinē cuius est spēs ⁊ ad actū imaginādi maiorē magnitudinē. Et forte h est ſ͡z prius ⁊ posteriꝰ sicut ponit ō specie entis ad itelligere entis ⁊ nō entis. vt accipit ex 9° meta. ¶ Ad aliō dico ꝙ supponit falsuꝫ: supponit enīꝫ ꝙ qͦlibet corpus finitū finit ad aliud extra ipsum: hoc aūt est falsuꝫ: differt enim tangi ⁊ finiri. Omne quidē qͦ tangit: tāgit ab aliquo extrinseco dummodo sit verus tactus cuiuscūq̄ extrīseci. superficies vltima simul ē cū superficie corporis tacti. Sꝫ aliqd pōt finiri non ab aliquo extrinseco: sed a ppria supficie ipsꝫ terminante: ⁊ sic nō valet illa ratio: cōcedet enīꝫ ꝙ aliquod corpus finitū: finitū ē ad aliud extrinsecū corpus ⁊ illud ad aliud sed nō in infinitū: imo deuenitur ad aliquod corpus qͦ sua ppria vltima supficie terminat. ſ. vltima sphera. vt videbit in 4° quare ⁊c̄. ¶ Ad aliaꝫ. Illud ⁊c̄. Uerū est si cū hoc non sit cōiunctū necessario alicui sibi determinanti finitā corporeitatē: ⁊ ad minorem dico ꝙ licet materia in sui essentia nō icludit aliqd per qͦ sibi determinet magnitudinē finitā: tamen semp ⁊ necessario cōiuncta est forme naturali ⁊ virtute naturali quibꝰ repugnat magnitudinis īfinitas. ¶ Ad aliud cū dicit. illud qͦ sequit ⁊c̄. verū est eo modo quo sequit ex pncipio mathematico ⁊ cū dicit ꝙ esse vel posse esse magnitudinē infinitā sequit ex principio mathematico. Dico ꝙ nō sequit. Et cū dicit ꝙ mathematicꝰ ponit ⁊c̄. dico sicut dicit Cōmentator ꝙ nālis ⁊ mathematicus diuersimode cōsiderant de magnitudine. qꝛ naturalis considerat ipsam magnitudinē ſm ꝙ est finis ⁊ terminus in materia: ⁊ mathematicus cōsiderat eā: vt est separata a materia: ⁊ quocunq̄ istoꝝ modoꝝ cōsideret cōpetit ei diuisibilitas in infinitū. vt dicit Cōmētator. Uñ propositio mathematica que dicit ꝙ ad oēm lineā est accipere minorē: vera est. Et silr naturalis ppositio que dic̄ ꝙ quelibet linea pōt diuidi in minores: vera est. Sed si consideretur magnitudo ſm ꝙ est finis exsistēs in materia sic ei repugnat augmentari in infinitū. Unde ppositio naturalis que dicit ꝙ ad oēꝫ lineā est accipere maiorem est falsa. sed si cōsideret ſm ꝙ est abstracta: sic ppositio mathematica dicens: possibile est ad oēꝫ lineā imaginari maiorē. vera est. qͦ forte sic intelligit Cōmētator nō ꝙ linea ſm ꝙ linea habeat aptitudinē vel potentiā vt quacūq̄ ⁊ quātacūq̄ linea possit eē maior: sed ꝙ ipsi linee per se ipsaꝫ ⁊ ſ͡z suā essentiā pncipaliter: ⁊ pꝛio nō repugnat infinitas: imo hoc repugnat pmo ⁊ pncipalr forme naturali ⁊ rōne eiꝰ repugnat aliqͦ. ¶ Et si dicas ꝙ mathematicꝰ nō supponit falsū. vt pꝫ in pmo poste. ⁊ ipse tamen supponit ꝙ sit linea infinita cuꝫ dicit: protrahat linea infinita. ¶ Dīcꝫ ꝙ sic debet intelligi dictū geometre: ptrahat linea in infinitū idest quātacūq̄ necessaria ad ppositū. ſ. ad declarandū pportiōes ⁊ pportionalitates lineaꝝ. Ad hoc aūt sine dubio sufficit linea

Marginal notes: T.c.20. — T.c.4. — Cōm. ß. — T.c.32. — T.c.45 — T.c.ii.

finita. Nam s̄m eandē ꝓportionem ⁊ ꝓportionabilitatē diuidit̄ linea minor ⁊ linea maxima: ita ꝙ quecunqꝫ ꝓportio inuenitur inter lineam maximā ⁊ suam partē: eadem inuenitur inter lineā minorē ⁊ suas partes: eo ꝙ quelibꝫ linea quātūcūqꝫ parua est diuisibilis in infinitū. vt pꝫ in 6° huius. ⁊ in libro de lineis indiuisibilib⁹. ⁊ sic quecūqꝫ ꝓportio posset declarari in linea maiori posset ⁊ in minori. Sed ꝓpter doctrine facilitatem exemplificatur aliquādo ꝓtrahēdo lineā maiorē quasi in infinitum extensam. ¶ Aliter etiā videt̄ dicere Cōmē. Dicit enim ꝙ additio mensure qua vtit̄ geometra supple cum dicit ꝙ ad omnē lineā ⁊c̄. est de genere ꝓpositionū opinabiliū que sunt fundamenta geometre absqꝫ eo qd̄ est extra animā sicut ipse imaginat̄: ꝙ punctus cū fluit vel mouet̄ facit lineā: ⁊ ꝙ cū linea mouet̄ facit superficiē: ⁊ ꝙ cū superficies mouet̄ facit corpus: ⁊ imaginat̄ ꝙ figure habent positiōes: ⁊ sic̄ videt̄ ponere dimensionē esse semper augmentabilē non ꝙ extra aiam semper est sic. ¶ Et in his verbis Cōmētatoris est dubiū nō paruū. Si enī fundamēta geometre sunt ꝓpōnes opinabiles absqꝫ eo qd̄ sint extra animā: videt̄ ꝙ fundamenta ipsi⁹ geometre erunt ꝓpositiones false. Forte pōt dici ꝙ fundamenta geometre sunt duplicia. s. Quedā s̄m veritatē ⁊ ista non sunt falsa: sed vera ⁊ necessaria. Alia sunt s̄m opinionē ⁊ famositatē ⁊ ista bene sunt falsa: saltē s̄m ꝙ primo aspectu sonant verba: licet forte s̄z aliquā bonā expositionē possunt ad bonū itellectū reduci. ¶ Et sic se hꝫ de isto fundamēto ꝙ ad oēz lineā est accipere maiorē: hoc enī sicut ꝑmo aspectu videt̄ intelligi falsū ē: qꝛ nec in re nec in imaginatiōe vera est accipere maiorē lineā linea celi: sed si intelligat̄ s̄m nō repugnātiā modo prius tacto forte verꝫ ē. Similiter aūt ⁊ in alijs suo mō de quib⁹ ipse exemplificat. Uel dicat̄ ꝙ Cōmētator intelligit illa fundamenta. i. exēplares declaratiōes ꝑncipiorū ⁊ fundamētorꝫ geometr. corꝫ sunt ꝓpositiōes opinabiles ⁊c̄. ⁊ hoc nō est incōueniens: qꝛ de exemplo nō querit̄ verificatio sed manifestatio. vt dicit Commen. in 2° de aīa. ⁊ acceptū est ab Ari. prio prior. Est aūt vnū fundamentū geometricū ꝙ linea est lōgitudo sine latitudine: ⁊ qꝛ hoc est difficile imaginari eo ꝙ linea semꝑ est cū aliqua superficie: iō ponit̄ exemplū ad declarādū ꝙ si punctus moueat̄ localiter per sui motum causabit quādam extensionem in longū solū ⁊ illa esset linea. Et similiter est intelligendū de alijs que ip̄e dicit esse fundamenta geometre ⁊ propositiones opinabiles absqꝫ eo quod est extra animā. Intendit enim fundamenta idest exemplares propositiones ⁊ declaratiōes ⁊ manifestationes quorundam fundamentorum idest principiorū occultorum aliqualiter ⁊ modicula declaratione indigentium scilicet exemplari. quare ⁊c̄.

Cō. 67.

¶ At vero neqꝫ numerus sic est sicut separatus ⁊ infinitus. numerabile enim numerus est aut habens numerum. si ergo numerabile contingit numerare ⁊ transire vtiqꝫ possibile erit infinitum. Textu. cō. XLI. Questio. XI.

Consequenter q̄rit̄. Utrū aliqua multitudo sit simplr̄ īfinita. ¶ Arguit̄ ꝙ sic. qꝛ si hoīes infiniti fuerūt in preterito infinita sunt simul ⁊ s̄z actū: s̄z infiniti hoīes fuerunt in ꝑterito. q̄re ⁊c̄. Maior ꝓbat̄: qꝛ quilibet hō qui fuit habuit vnū itellectū numero distinctū ab itellectu alteri⁹ vt cōīter dr̄. intellectus enī cū sit forma substātialis corporis humani numerat̄ ⁊ multiplicat̄ s̄z multitudinē corporū humanorꝫ: ⁊ sic quilibet hō habet suū intellectum. si igit̄ homines fuerunt infiniti cū intellectus cuiuslibet hoīs qui fuerit remanserit post mortē ip̄si⁹: intellectus enī nō corrumpitur in morte hominis. imo separat̄ ab alijs: sicut ꝑpetuum a corruptibili. 2° de aīa. sequit̄ ꝙ nunc simul sunt infiniti intellect⁹. ⁊ sic pꝫ maior. ⁊ minor pꝫ per phm̄ qui vult ꝙ mūdus est ꝑpetuus. ⁊ per ꝯn̄s generatio hoīum est infinita a parte ante ⁊ post. ⁊ sic infiniti hoīes precesserunt ⁊ infiniti sequentur. quare ⁊c̄. Et posset ratio sic sillogizari si placeret. Tot sunt intellectus humani ꝑncipaliter ⁊ actu existentes quot hoīes precesserūt. hoc pꝫ ex dictis. qꝛ quilibet habuit suum intellectū: ⁊ itellectus perpetuus est a parte post vt oēs concedunt: sed infiniti homines ꝑcesserūt: qꝛ mūdus semper fuit ⁊ perfect⁹: sed non pōt esse perfectus sine omnibus suis speciebus: ⁊ ꝑcipue sine specie perfectissima in istis inferiorib⁹ que est homo. vnde necesse ē ꝙ homo semꝑ fuerit ⁊ nō pōt esse nisi in suis suppositis. vnūquodqꝫ autem suppositū hominis est corruptibile ⁊ generatū ⁊ nō potuit semꝑ fuisse. Unde necesse est ꝙ infiniti homines precesserint: quare sequit̄ ꝙ intellectus humani sunt actualiter infiniti. ⁊ sic est multitudo simpliciter infinita. ¶ Item oēs species que possunt esse in vniuerso sunt actu i ip̄o vniuerso: aliter enī nō esset simpliciter ꝑfectū: sed infinite species numerorum possunt esse: quia continuum est diuisibile in infinitū vt hic dicitur. ⁊ per diuisionem continui semper augetur numerus: vt etiā hic dicit̄. Numerus autem maior differt s̄m speciē a minori ⁊ econuerso: vt cōmuniter conceditur. ergo possunt esse species numerorum infinite. ¶ Item quātacūqꝫ est multitudo in potentia tantā contingit esse actu: sed multitudo est infinita in potentia. quare ⁊c̄. Maior probat̄. qꝛ quāta est magnitudo in potentia tantā contingit esse actu: vt dicit Aristo. in litera. ergo per simile quātacūqꝫ est multitudo ⁊c̄. ⁊ minor apparet per phm̄ in littera. quare ⁊c̄.

T. c.

¶ Item tot sunt potētie in ꝑma materia quot formas ipsa recipit in futurū: sed materia que nunc est in futurū recipiet formas infinitas. quare ⁊c̄. Maior probatur. qꝛ materia que nunc est habet potentiā ad quālibet formam quā recipiet in futurū. Si enim nō hꝫ potentiā ad formā quā recipiet in futurum: tunc nō esset potens recipere illam. nihil enim est potens sine potentia: sicut nihil est albū sine albedine: ⁊ sic materia nō esset potēs recipere formā quā recipiet in futuro. ⁊ per ꝯsequēs reciperet ipossibile recipi: qd̄ ē absurdū. ergo materia habet nunc potentiā ad quālibet formā quā recipiet in futurum saltem potentiā remotam. ⁊ constat ꝙ potentia ad vnam formarū quas recipiet non est omnino eadē cū potentia ad illas: imo sunt diuerse ad diuersas. verbi gratia. potentia materie ad formā quā recipiet in primo anno post istud nunc nō est eadē simpliciter ⁊ oīno s̄m rem: cū potētia ad formā quā recipiet in millesimo anno. qꝛ si eēt penitus eadē tūc vna facta i actu ⁊ reducta ad actum ⁊ alia esset statim ad actū reducta: qd̄ est ridiculum: adueniente enī forma que recipietur in materia in anno. 12. fit in actu potētia que erat ad eā: ⁊ nō fit in actu potentia que erat ad formā recipiēdā in millesimo anno. g̃ iste potētie sunt realr̄ abinuicē diuerse: ⁊ sic de oībus alijs. ergo pꝫ manifeste ꝙ in mā q̄ nunc est tunc principaliter sunt tot potētie quot formas ip̄e recipiet in futuro. ⁊ hec erat maior: ⁊ minor ē manifesta s̄z Arist. Nā cū generatio sit futura in īfinitū s̄z successionē. vt pꝫ in 2° de ḡnatione. ⁊ in q̄libet ḡnatione recipiet nouā formā manifestū est ꝙ in futuru recipiet formas

T. c.

infinitas succeſſiue:ꝗre videt ꝙ iam ſunt actu in mā potentie ad formas infinite ſimplr ꝛ ſic eſt aliqua multitudo actu infinita. Et iſte rōes faciūt mihi dubitatōeꝫ magnā.

Oppoſitum arguit auctoritate Ari. qui vult ꝙ nulla ē multitudo actu ꝛ ſimplr infinita: ꝛ idē vult Cōmē. ℭ Et arguit rōne ꝓbabili quā et Ari. inducit in lra pro ꝓbabili. nullum numerabile eſt ſimplr infinitū. hec ē manifeſta: ſed ois numerus ē numerabilis. hoc ipſe ſupponit. quare nullus numerus eſt infinitus: ꝛ tunc adiūgendo ꝙ omnis multitudo ē numerus aliquis aut numerus eſſentiarum aut numerus indiuiduoꝛuꝫ. ergo nulla multitudo eſt infinita.

Com. 6

Ad queſtionem eſt intelligēdū ꝙ ſm Cōmē. in pᵒ huiᵒ multitudo vel ē reꝝ differētium ſm formam: ꝛ hec ē multitudo generꝝ ꝛ ſpēꝝ. vl eſt reꝝ differētiū ſm ꝗtitatem: ꝛ hec eſt multitudo iduiduoꝝ corporalium ꝛ malium. Et puto eſſe iſtam diuiſionē itelligēdam de illis rebus que ſūt diſtincte ꝛ diuerſe ab intrinſeco pncipio diuerſitatis vel differentie. ℭ Et preter iſtas duas multitudines videt aliquibus eſſe alia multitudo que eſt aliquoꝝ que nec p ſe ſm formas ſuas differūt: nec etiam differunt ſm ꝗtitatem ꝯtinuam ſicut duo accñtia euſdem ſpeciei exñtia ſimul in vno ſubiecto ſm idem ſui. Ut intentio huius albedinis ꝛ illius in vno ꝛ eodem pūcto medij pñt eſſe: cū per vnum pūctum vel per vnam ꝛ eādem partem medij ꝯtingat ambas videri ꝛ nō ſūt vna itentio numero ꝛ iduidualiter: ꝛ cum vna illarū remaneat altera corrupta: ablata. n. vna albedine remouetur intētio eius que erat in medio ꝛ remanet alia ſpēs ſeu intētio albedinis remanētis. Silr aūt ꝛ in multis ſimilibus. ℭ Item due paternitates ꝛ multe diir eſſe ſimul in vno ſubiecto ꝛ nō ſm diuerſas eius partes ꝗtitatiuas. ꝛ ſic cum talia accidentia nō differāt ſm formas ſuas per ſe: qꝛ tūc differūt ſm ſpēm: nec differūt ſm ꝗtitatem ſubiecti: vt manifeſtum eſt: videt ꝙ preter illas duas multitudies quas ponit Cōmentator: eſt alia multitudo que nec eſt reꝝ ſm formas differetium nec ſm ꝗtitatem ꝓpriē. Sed illa ē multitudo reꝝ differētium p extrinſeca. ſ. per terminos reſpectuum ꝗtum ad relatiōes: vel per agentia conſeruantia ꝗtum ad ſpēs intētionales obiectoꝝ euſdē ſpeciei. Cōmētator aūt locutus fuit ibi de multitudie reꝝ que diſtinguuntur ab intra: ꝛ que ſunt abſolute ab agēte conſeruante proprio ꝛ propinquo ꝛ a termino.

ℭ Hoc viſo poſſumus dicere tria. Primo ꝙ multitudo reꝝ differētiū ſꝫ formas ſiue ſic multitudo generꝝ ſiue ſpēꝝ nō eſt ſimplr actu infinita. ſcdo ꝙ multitudo indiuiduorum diſtinctoꝝ ſm magnitudines: vt ſor. ꝛ plato nō eſt actu ifinita. tertio ꝙ multitudo aliquoꝝ indiuiduorum que nō differūt ſm formam nec ſm ꝗtitateꝫ: ſed per terminos extrinſecos ē aliquo modo infinita. ℭ Primuꝫ ꝓbatur quadam rōne quā tangit Alex. in lib. de ſenſu ꝛ ſenſato. Si multitudo generum aut ſpērum eſſet ſimplr ꝛ actu infinita: ſequeretur ꝙ vnum ifinitum eſſet maius alio infinito: qđ repugnat veritati: ꝛ hoc relinquit Alexāder pro impoſſibili. Et probatur ꝯña. qꝛ ꝯſtat ꝙ numerus ſpērum ē maior numero generū. Cum vnūqđqꝫ genus habeat multas ſpecies ꝛ ſilr numerus indiuiduoꝝ ſaltem in rebus mālibus eſt maior numero ſpērum: vt manifeſtum eſt cuilibet itelligēti. ꝛ ſic ſi numerus generum ꝛ ſpērum eſſet ifinitus: vnū ifinitum eēt maius alio ſinito: qđ videt impoſſibile. ℭ Item aliqui ſic arguūt. In quibuſcūqꝫ entibus ē primum illa nō ſunt ſimplr infinita. Primum. n. repugnat infinito ſicut ꝛ vltimum: vt manifeſtum eſt: ſed in generibus eſt aliquid ſimpliciter primū. ſ. ſubſtātia: vt pꝫ in. 7. metaph. Et ſilr inter ſpecies ē vna prima. ſ. primum pncipium: qđ ē deus: qui eſt oīum pncipiū ſm dignitatē ꝛ nobilitatē: vt pꝫ i. 12. metaphy. ꝗre ꝛc. Et ꝯfirmatur: qꝛ cum ſemp duaꝝ ſpecieꝝ vna ſit ſimplr perfectior alia ſi eſſent ſpecies infinite: tunc cuicūqꝫ ſpecie data eſſet dare perfectiorē: ꝛ ſic in infinituꝫ. ꝛ ſic nunꝗ deueniret ad perfectiſſimā ꝛ nobiliſſimā: qđ eſt abſurdum. quare ꝛc. ſcdm declarat. Si eſſet infinita ſm actū multitudo iduiduoꝝ differentium ſm magnitudinem tūc non poſſent ꝯtineri in aliquo vno infinito. hoc eſt manifeſtum: qꝛ ſemp illud in quo plura talia ꝯtinent eſt maius ꝙ illud in quo ꝯtinent pauciora: vt locus in quo ꝯtinentur plures homines eſt maior illo in quo ꝯtinentur pauciores: dummodo cēnt hoies ſibijnuicem equales. ergo illud in quo ifinita ꝯtinentur eſſet ifinitū ꝛ nō ifinitum. nō ergo omnia alia ꝯtinerentur in vno illorum finito: ſed hoc eſt falſum: qꝛ omnia alia iduidua ꝯtinent in primo orbe: qui dr̄ vltima ſphera: ꝛ hoc ſuppono ad preſens: qꝛ oꝫ demōſtrari in primo celi ꝛ mūdi. quar ꝛc. ℭ Tūc declarat 3ᵐ ꝛ adducitur ad hoc ratioᵒ pus tacta que etiaꝫ fuit tacta i pmo huiᵒ. quā ad preſens nō valeo ſoluere ſufficiēter. ℭ Sed ꝯ iſtam ꝯnem tertiā eſt dubiū difficile. Nam ſi in qlibet portione materie ſūt potētie differētes ꝛ ifinite ſimpliciter. ſequitur ꝙ vnum ifinitum eſt maius alio ifinito: qđ videt impoſſibile ſm Alexā. vt arguebatur. ꝛ pꝫ ꝯña. qꝛ cōſtat ꝙ totum aggregatum ex numeris potētiarum exiſtētium in duabus partibus materie eſt maius ꝗ ſit numerus potētiaꝝ exñtiuꝫ in vna ſola parte materie. quare cum numerus potētiaꝝ exiſtes in vnica ſola parte materie ſit ſimplr infinitus vt tu ponis: ſequit ꝙ vnū infinitum ſit maius. ℭ R. Ratio Ari. videt eſſe ꝯtra hoc: qꝛ omne numerabile eſt finitum: vt manifeſtū eſt: ſꝫ omnis numerus eſt numerabilis. ꝛ hec propoſito videtur neceſſaria ſm Commētatorem. Et ꝯfirmatur. qꝛ numerus eſt multitudo mēſurata vno. ſ. oē mēſuratum eſt finitum. quare ꝛc. Maior pꝫ ex. 10. metaph. ꝛ minor eſt euidens.

T. c. 4

T. c. 38

T. c. 4

ℭ Ad pmū diceret aliquis ꝙ vnū ifinitum nō eſt maius alio in illis quoꝝ vnū per ſe hꝫ ordinē ad aliud: ſic genus ꝛ ſpēs habet per ſe ordinē ꝛ ſpēs ꝛ iduiduuꝫ: ſꝫ in illis que nullū per ſe ordinē hñt nulli eſt malū ꝙ vnum illorum ifinitoꝝ. ſ. diſcretoꝝ ſit maius alio. Sic aūt eſt in ꝓpoſito. Nam potētie iſte partiū materie diuerſaruꝫ nullū hñt per ſe ordinē ad ꝛc. ℭ Aliquis alr diceret ꝙ in duabus partibus materie nō eſt maior numerus potētiarum ꝗ in vna ſola nec numerus potētiarum duaꝝ partium materie eſt totum proprie ad numerum potētiarum exiſtentium in vna ſola parte ſicut reuolutiōes ifinite que erūt in duobus orbibus celeſtibᵒ nō erūt plēs ꝗ reuolutiones vniᵒ ſoliᵒ orbis. Hec aūt q̄ de iſta 3ᵃ ꝯne dicta ſūt recipiāt diligētes inqſitores per modū exercitatiōis ꝛ inqſitionis magis ꝗ determiatiōis. ℭ Ad alia duo dōꝫ ꝙ ois nūerᵒ iduiduoꝝ diſtinctū ſꝫ magnitudinē ē mēſurabilis ꝛ nūerabilis ꝛ pertranſibilis vno ꝗtū eſt ex nā rei lꝫ forte ſit nobis immēſuratᵒ ꝛ ignotᵒ. Sꝫ nūerᵒ iduiduoꝝ q̄ nō ſūt diſtīcta ſm ꝗtitatē nec ſubſiſtētia ſꝫ īherētia vni ꝛ eidē ſubō nūero pōt eē nō nūerabilis nec mēſurabilis ꝓprie ꝛ ſimplr. ꝛ ſic itellexit Ari. ꝛ Cōmē.

Ad primam rōnē diceretur ſm fidem ꝙ nec mundus fuit ab eterno nec hōies ſed habuerūt initiū duratiōis: ꝛ ideo nō valet rō: ſꝫ ſm Ariſto. ponētem mūdū perpetuū ꝛ eius ſpēs. Dōm eſt vt puto ꝙ ratio accipit vnum falſum. ſ. ꝙ intellectus ſit multiplicatus numeraliter in diuerſis corporibᵒ humanis: immo ipſe eſt vnus numero quo oēs hoies itelligunt.

hoc aut̄ declarãdum est in.3.de aia.sz nõ hic. Et cuz dr̄ q̄ intellectus est forma substantialis corporis: dicēdum q̄ nõ est forma dans esse corpori: sicut figura cere. sic.n. q̄ no est forma dans esse corpori: sicut figura cere. sic.n. corrumperet ad corruptionem compositi: sed est forma dãs operari inquãtum totũ aggregatum ex ipsa ꝛ homine itelligit rõne partis. vnde actus non dr̄ vniuoce de aia vegetatiua ꝛ sensitiua ꝛ intellectiua: sz fm aliã ꝛ aliam rõnem. ℂ Ad aliaz dico q̄ vera est maior de spēbus ptinentibus ad pfectionem vniuersi: ꝛ nõ de aliqs: modo spēs numeroꝝ nõ ptinent ad perfectionem vniuersi necessario: ideo non est necesse q̄ omnes sint sil̄ actu: qr̄ successiue possunt esse. ℂ Sz mihi videt̄ q̄ hoc est multum dubiũ: qr̄ certum est q̄ numerus qui est spēs q̄titatis ptinet ad pfectionem vniuersi nccio: ꝛ numerus non põt eē sine dualitate vt manifestuz est. sic ḡ dualitas necessaria est ad pfectionem vniuersi: sed dualitas est spēs minus pfecta oĩbus aliqs vt ꝓcedit. ergo multo fortius ad pfectionem vniuersi ptinēt omnes alie spēs numerorum si spēs habeat: ꝛ sic idem qd̄ prius. ℂ Et pp istã rõnem cũ quadã alia quã reputo demonstratiuam si vera sunt illa fundamẽta que cõiter ꝓcedi solent de numero ꝛ de vnitate posui alias ꝛ numeri indiuiduoꝝ per se nõ differũt fm spēm: imo sunt vni⁹ ꝛ eiusdez spēi spālissime in genere q̄titatis. Et rñdi ad quasdã obiectiones que sũt ꝯtra istam ꝯclonē: ꝓpter qd̄ illam qōnem inqrat cui cure fuerit. ℂ Ad aliam ꝯcederem ad pñs q̄ ifinita est multitudo potentiaꝝ: quas hz mã ad formas recipiendas in futuro: sed iste potētie non sunt indiuidua diuersa fm q̄titates ꝯtinuas: immo sũt in vno corpore subiectiue. Et forte Arist. nõ negauit multitudinē indiuiduorum ifinitam nisi illam multitudinē que ꝯsequit̄ diuisionem continui: ꝛ est multitudo indiuiduoꝝ corporaliuz magnitudines diuersas habentium: ideo non valet.

ℂ Aliter enim ꝛ in tempore manifestum est infinitum ꝛ in hominibus: ꝛ in diuisione magnitudinum omnino enim sic est infinituz in semper aliud: ꝛ aliud accipiendo: ꝛ acceptum quidem semp finitum esse ꝛc. Tex. com. LVII. Qõ. XII.

Consequenter queritur. Utrum magnitudo sit diuisibilis in infinitum. ℂ Arguit̄ primo q̄ non. qr̄ si sic. oporteret ipsam aliquando esse diuisam in infinitũ: cũ oĩs potētia dz reduci ad actum nisi sit ociosa: inconueniēs āt est potētiã oĩno esse frustra: vt habet̄ ex p̄mo celi ꝛ mũ. qre ꝛc. Sz ꝯñs est inconueniens q̄ magnitudo sit aliqñ actu diuisa in infinitum qr̄ sic esset multitudo actu infinita indiuiduoꝝ diuisoꝝ fm q̄titates: qd̄ est impossibile. ℂ Item si sic tũc totum esset equale parti ꝛ econuerso. quod est impossibile ꝛ contra dignitatem illam que est: q̄ omne totũ est maius sua pte. ꝓbatio ꝯñe. qr̄ equalia sunt illa que habēt eq̃les diuisiones: mõ pars magnitudinis cũ sit magnitudo erit diuisibilis ĩ ifinitũ sicut ꝛ tota magnitudo: ꝛ sic habebit equales diuisiones pars ꝛ totũ: cũ vnũ infinitũ non sit maius alio. qre ꝛc. ℂ Item si magnitudo esset diuisibilis in infinitũ: tunc in magnitudine finita esset potētia ifinita: qd̄ est impossibile: qd̄ pz ex.8. huiꝰ. ꝛ ꝓbatur ꝯña. qr̄ esse diuisibile est habere potentiam ad diuisionē: vt maifestum est vnicuiq;: ꝛ silr̄ esse diuisibile in ifinitũ est habere potētiã ad diuisionez ifinitam. Potētia aũt ad diuisionē infinitam est infinita: vt manifestũ est. ergo cũ omnis magnitudo sit finita: vt ꝓbatũ est p̄us: sequitur q̄ infinita magnitudine erit virtus infinita vel potētia infinita: qd̄ est absurdũ. ℂ Itez illud qd̄ nunq̄ est nec fuit nec erit est ipossibile: sicut necessariũ est qd̄ semp est fuit ꝛ erit. sed ꝯtinuũ nunq̄ fuit diuisum in ifinitũ nec est nec erit: vt ꝓceditur. ergo ipm esse diuisum in ifinitum est impossibile. Ad impossibile autem nulla est potētia: vt manifestuz est. ergo nulla est potentia in magnitudine ad diuisum esse in infinitum. ꝛ per ꝯñs magnitudo non est diuisibilis in infinituz.

ℂ Oppositum. Arguit̄ auctoritate Aristo. in isto capꝰ ꝛ in.6.hꝰ. ꝛ auctoritate Cõmẽtatoris ꝛ oĩum expositoꝝ.

Ad questionem dico breuiter q̄ magnitudo ē diuisibilis in ifinitum: qr̄ qd est diuisibile in semp diuisibilia ē diuisibile in ifinitum: qr̄ in tali semp remanet aliqd diuidẽduz. Sed magnitudo ē diuisibilis in semp diuisibilia qr̄ aut est diuisibilis in semp diuisibilia aut in indiuisibilia simplr̄: sz nõ est dicēdum q̄ sit diuisibilis in idiuisibilia: qr̄ vnũqdq; est ꝯpositũ ex illis in que ē diuisibile: vt dr̄ in p̄mo huius. ꝛ est notũ per se: sed magnitudo nõ est ꝯposita ex indiuisibilibus tanquã ex ptibꝰ quãtitatiuis: qr̄ vnũ indiuisibile additũ alteri nõ cõstituit aliqd maius: vt manifestũ est cuilibz itelligẽti: ꝛ declarat̄ supra p̄m de gñatione. ꝛ in.6. huiꝰ. ꝛ ĩ libello de lineis idiuisibilibꝰ. In istis ẽt locis oñditur multiplr̄ q̄ nullũ ꝯtinuũ est compositũ ex indiuisibilibus cõpone quãtitatiua: ꝛ hoc ad p̄sens suppono: qre relinquit̄ q̄ magnitudo non est diuisibilis in aliqua idiuisibilia: imo in diuisibilia ꝛ sic est diuisibilis ĩ infinitũ. ℂ Et circa hoc ꝯsiderandum est q̄ magnitudinem esse diuisibilem in ifinitum realiter nõ est aliud q̄ magnitudinē habere potētiã ad diuisionē infinitam: ita q̄ diuisio ifinita est quidaz actus ad cuius receptionem ipsa magnitudo hz potētiã receptiuã: vel saltē substantia magnitudini subiecta hz hmõi potētiã p ipsam magnitudinē. Duplex āt ē actus q̄tum ad ꝓpositũ spectat. Quidam ē actus ꝑmanēs: ꝛ quidam successiuus. Actus qdem successiuus est ille q̃ nõ hz suas ptes simul existētes sz sibiinuicem succedētes: vt dies nõ hz oēs suas partes simul. s. mane ꝛ meridiem ꝛ hmõi: immo iste ptes sibiinuicem succedũt: ita q̄ vna parte existente est potētia ad aliam: ꝛ illa alia adueniente adhuc ē potētia ad aliam. Et silr̄ exemplificat phs de agone. i. de ludo q̃ celebrat̄ in monte olympi: illius. n. ludi agonistici partes nõ erãt simul oēs: sz sibiinuicem succedebant: ꝛ hoc est videre in omni motu vꝰ ꝛ ꝯtinuo. Et talis actus dicitur actꝰ imperfectus ꝛ actus permixtus potentie ꝛ actus in fieri. Actus aũt permanēs est ille q̃ non habet partes succedentes: sed aut nullas hz partes sicut vnitas ꝛ punctus. aut partes habet simul existentes: vt albedo nigredo ꝛ forma sortis ꝛ statue: ꝛ hmõi forme habētes esse fixum in subiecto: ꝛ talis actus dr̄ actus perfectus ꝛ in facto esse consistens ꝛ non permixtus potentie ad aliam partem gñandam. Modo cum dicimus q̄ magnitudo hēt potentiam ad diuisionem infinitam: non ē intelligendum q̄ hmõi diuisio sit actus permanens qui aliquãdo sit totus simul fm omnes suas partes. hoc. n. est impossibile sicut probant quedam rationes preinducte: sed illa diuisio est actus impfectus ꝛ successiuus cuꝰ vna pars alteri succedit ꝛ vna diuisiõe existēte in magnitudine adhuc est in potētia ad aliam ꝛ sic semp in ifinitum. Et hec est doctrina Aristo. i isto caplo. vt manifestum ē inspicienti litteram. Unde diffinitur infinitum q̄ ē illud cuius fm quãtitatez accipiẽtibus semp est aliquid accipere extra. ℂ Et est vlterius diligẽter considerandum q̄ p̄ncipalis cã intrinseca qre magnitudo est diuisibilis in infinitũ ē ista: qr̄ sicut ipsa magnitudo p̄ncipaliter ꝯsequitur naturam materie: vt pz ex.7. meta. ꝛ Commẽtator tãgit in de suba orbis: ꝛ sic potentia magnitudinis ad diui-

T.c.32. T.c.30. T.c.57. T.c.3. T.c.2. T.c.58.

sionem quodāmodo ꝑncipaliter ꝯsequitur ipsam mām ꝛ originaliter. vnde cum ipsa mā de se nō sit quid finituꝫ nec determinatū aliquo termino: sed potētia ad omnes actus: ideo ipsa potētia magnitudinis ad diuisionē recipiendaꝫ est infinita ꝛ indeterminata. Et hoc forte sensit Cōmētato: cū dicit: ꝙ diminutio est ire ad nihil cuiꝰ cā est mā: sꝫ additio est ire ad esse cuiꝰ cā est forma: infinitas autem inuenitur per materiam sicut finitas per formā.

Cõ.59.

Ad primā rōnem pꝫ ex dictis: non enim ponimus ꝙ magnitudo hꝫ potentiaꝫ ad diuisionem infinitā sicut ad actū ꝑfectū. s. sicut ad actuꝫ totum simul existentē: sed sicut ad actū successiuū ꝛ permixtuꝫ potentie: ꝛ ideo nō sequit̄ ꝙ magnitudo qñqꝫ sit actu diuisa in īfinitū. Diuisa dico diuisione simul existente: sed bene diuiditur in infinitū ꝓm successioneꝫ diuisionum. ¶ Ad aliud nego ꝯñam. Et ad ꝓbationē dico ꝙ illa que habēt diuisiones eq̄les nūero ꝛ in partes equales magnitudinis sunt eq̄lia ꝓꝫ magnitudinē: sed nō opꝫ illa esse equalia que habent diuisiones equales numero in partes magnitudinis inequalis: nūc tota magnitudo ꝛ pars eius bñ habēt diuisiones eq̄les numero. s. infinitas diuisiones in potētia ꝛ in actu successiuo sed nō in ptes equalis magnitudis. magnitudo. n. decē pedū nō pōt diuidi in tōtas ptes sic magnitudo. i. pedū ꝛ sic de ceteris. ¶ Ad aliā dico ꝙ in magnitudine finita nō pōt esse virtus vel potētia īfinita actiua: vt pꝫ ex. 8. huiꝰ. sꝫ potētia passiua īfinita bñ pōt esse in magnitudine finita: vt pꝫ i celo qḋ est magnitudinis finite: ꝛ tñ hꝫ potentiā infinitā receptiuā motus: vt pꝫ in. 8. huiꝰ modo potētia magnitudinis ad diuisionē est potētia passiua. q̄re ꝛc̄. ¶ Itēꝫ pōt dici ꝙ in magnitudine finita nō est potentia īfinita ꝓm extensionē sꝫ infinita ꝓm multitudinē pōt. vnde dico ꝙ magnitudo hꝫ potentiā ad diuisionē: potētiā dico in infinitū multiplicatā sicut ꝛ diuisiones quas recipiēt in futuro erunt infinite. ¶ Ad aliaꝫ pꝫ ex dictis. magnitudinē enīꝫ esse diuisaꝫ in infinitū diuisione simul existēte tota nunq̄ est nec fuit nec erit: sꝫ ipsaꝫ diuidi in infinituꝫ successiue bñ est ꝛ fuit ꝛ erit: hoc aūt modo hꝫ ipsa potentiam ad diuisionem infinitam. quare nō valet ratio.

¶ Qḋ autem scđm appositionem idem quodam modo est ei quod est scđm diuisionem. infinitum enim secundum appositionem sit econtrario ꝛc̄. Tex. cōmē. LIX. Questio. XIII.

Onsequenter querit̄. Utꝝ per appositionē cōtingat excellere q̄tācūqꝫ magnitudinem. ¶ Argr̄ ꝓmo ꝙ sic. q2 p appositionē ꝯtingit excellere q̄tācūqꝫ moltitudinē ꝓꝫ pꝫ in l'ra. ḡ per appositionē ꝯtingit excellere quātācūqꝫ magnitudinē per conuenientē silitudinē. ¶ Itē sicut se hꝫ diuisio ad minorationē ꝛ diminutioneꝫ: sic appositio ad augmētationē ꝛ maioritatē. per similitudinē ꝯuenientē: sed per diuisionē ꝯtingit excellere oēm paruitatē ꝛ fieri minus vt manifestū est: ꝛ docet Aristo. in l'ra. ḡ ꝛc̄. ¶ Item ꝑncipia mathematicoꝝ sunt v̄a ꝛ necessaria: sed vnū ꝑncipioꝝ mathematicoꝝ est ꝙ ad oēꝫ lineam est accipere maiorem: quod nō esset: nisi per appositionem contingeret ꝛc̄. minorem ponit Cōmentator in cōmento: vt primo allegabatur.

¶ Oppositum vult Arist. in littera. vult enim ꝙ per appositionem non contingat ꝛc̄.

Ad questionē intelligēdū ꝙ cūꝫ aliqua magnitudo diuidit̄ illud idē qḋ per diuisionē accipit̄ pōt apponi vel addi alteri magnitudini ꝑexñti: ꝛ sic ꝓcedit successiue in diuisione magnitudis nec ē ꝯuenire ad aliquā vltimā diuisionē post quā nō possit eē alia diuisio: sic pōt fieri appositio successiue in īfinitū ad aliā magnitudinē: imo ꝓp̄e loquendo aliter nō sit appositio ad magnitudinē aliq̄ nisi illḋ qḋ apponitur accipiat̄ per diuisionē aliquā a magnitudie ꝑiacēte: bñ tñ ꝯtingit ex minori q̄to fieri maiꝰ q̄tum sine appositione magnitudis ꝑexñtis actu. s. p extractionē magnitudis ex potētia ad actū: vt ꝯtingit in rarefactiōe cū ex aq̄ gñat̄ ignis: sꝫ nō est ibi ꝓp̄e appositio sꝫ magis generatio magnitudis. ¶ Ulteriꝰ ꝯsiderādū est ꝙ cū aliqua magnitudo diuidit̄ ꝛ apponit̄ alteri magnitudini nunq̄ per appositionē talē fit maior q̄titas quātitatiue aggregata ex magnitudinibꝰ illis quaruꝫ vna diuidit̄ ꝛ alteri apponit̄. vt gr̄a exēpli si sint due linee quaꝝ vtraqꝫ sit. 10. pedū si vna diuidat̄ ꝛ alteri apponat̄ nunq̄ excellit̄ magnitudo. 20. pedū. imo sine dubio nunq̄ per talē appōnē ꝯstituet̄ magnitudo. 20. pedū: q2 semp remanet aliquid diuidendū. i. aliquid apponēdū: dūmodo solum apponatur id quod per diuisionem accipitur.

Tunc dico ad q̄onē tria. Primo dico ꝙ p diuisionē ꝯtingit excellere q̄tācūqꝫ paruitatē. 2° dico ꝙ p appositionē ꝯtingit excedere oēꝫ multitudinē ꝑexñtē finita ꝛ determinataꝫ. 3° ꝙ per appositioneꝫ q̄ātitatis nō ꝯtingit ꝛc̄. ¶ Primū ꝓbat̄. q2 ois pars est minor suo toto: sꝫ semp aceptū per diuisionē ab aliq̄ magnitudine est pars totiꝰ magnitudis ꝑexñtis vt manifestū est. ḡ semp illḋ acceptū est minꝰ illa magnitudine tota que ꝑexistebat. ¶ Sꝫ posset sic argui. illius puitatē ꝯtingit excellere per diuisionē: cuiꝰ partem ꝯtingit accipere p diuisionē. h̄ est euidēs: q2 semp pars ē minor suo toto sꝫ ois magnitudis ꝯtingit accipere partē: per diuisionē cū magnitudo sit diuisibilis in infinitū: vt ꝓbatū est ꝑus. ¶ 2m ꝓbat̄. q2 omne totū excellit suā partē ꝛ est maius: sed per appositionē vnitatis ad q̄tācūqꝫ multitudinē preexñtē fit aliq̄ multitudo q̄ est totū respcū multitudis ꝑexñtis. quare ꝛc̄. Et ꝑ hoc sic cōponit̄ sylls. Per illḋ pōt excelli q̄cūqꝫ multitudo determinata ꝑexñs per qḋ q̄libꝫ multitudo ꝑexñs fit pars alteriꝰ multitudis ꝯstitute: h̄ est euidēs: q2 semp pars ois excellit̄ a toto: sꝫ per appōnē ad q̄cūqꝫ multitudinē ꝑexñteꝫ ipsa multitudo ꝑexñs fit pars multitudis ꝯstitute: vt numerus ptiū ligni sit nūc. 10. ꝛ vnū lignū diuidat̄: tūc addit̄ vnitas ꝛ fiet vndecim qḋ est totū qōdā ad decē: sir aūt ꝛ in aliis. Uñ cū magnitudo sit diuisibilis in īfinitū: ꝛ per qualibꝫ diuisionem addat̄ vnitas vel vnitates ad numerū ꝑexñtē manifestū est ꝙ per appositionē ꝯtingit excellere q̄tācūqꝫ multitudinē. ¶ Sed vtꝝ per diuisionē qualibet magnitudis addat̄ vnitas solū vel vnitates due nescio bonū est inq̄rere. Uerbi gr̄a. ponamꝰ ꝙ vnū lignū nūc sit diuisuꝫ in duas ptes: ꝛ vlteriꝰ vna illaꝝ diuidat̄ in duas ptes nō dicemꝰ ꝙ sint nisi tria ligna. Queritur vtꝝ in vtroqꝫ illoꝝ lignoꝝ que distincta sunt p diuisionē causata sit vnitas vel solū in vnoqꝫ illoꝝ vl' nullo. Si in vtroqꝫ ḡ gñate sūt due vnitates ꝛ ꝑus erāt due ꝛ sic erūt q̄tuor ligna: qḋ ē falsū. Si i vno solū cēta sit vnitas hoc est fictitiū q2 nō est rō: q̄re in vno magis q̄ in alio vt manifestū est cuilibꝫ itelligēti: sꝫ in nullo illoꝝ facta est vnitas. ḡ nō sunt nisi duo vt ꝑus qḋ est ꝯ sensū. Diceret̄ ad h̄ ꝙ i vtroqꝫ diuisoꝝ facta ē vnitas. Et cuꝫ dicis. ḡ cū due vnitates ꝑexñt ꝛc̄. Dico ꝙ due vnitates bene ꝑexistebant: sed per diuisionē vna illaꝝ corrumpitur. s. vnitas que ꝑexistebat in illa pte que diuidit̄ ꝛ due generant̄. Sꝫ mirū est quomodo vna ꝛ eadē actio corrumpit vnitatem ꝛ generat vnitatē: scilicet illa diuisio. Inquire de hoc veritatem nolo plus dicere ad presens.

Tertium declaratur: qz pars non pot excellere suu totum: hoc est euidens: sed illud qd constituitur per appositionē ad magnitudinē est pars respectu tot' aggregati ex magnitudine que diuidit: z magnitudine cui apponitur dūmodo illud qd addit sit sumptum per diuisionem ex magnitudie preexnte. Et si vna tota magnitudo preexistens addatur alteri toti magnitudini: tunc nō excedetur magnitudo aggregata ex ambab' vt si linea.10.pedum addatur linee.10.pedū nō excedet linea.20.pedū: z sic in oībus alijs. quare zc. Et pbat idem rōne Arist. in lra. si per appositionē ptingeret excedere qtācūqz magnitudinem determinatā: tunc ptingeret excellere magnitudinem celi: z hoc est euidens. Et sic posset esse magnitudo maior magnitudie celi: z hoc est qd dicit Arist. Esset eniz aliqd celo mai'. Sed si esset magnitudo maior celo: necesse esset eaz esse extra celum: hoc etiam est manifestū. Illa igit magnitudo vel esset finita vel infinita: si infinita hoc ē ipossibile: vt pus patuit. si finita hoc nō pōt stare: qz aut esset terminata termino corporis celestis aut termino nāe elemētaris: aut termino alicuius mixti. Nō pmo modo: qz sic extra celuz esset nā celestis qd est impossibile: nec scdo modo: qz extra celuz nō pōt esse aliqua nā elemētaris vt demōstratū est in pmo celi z mūdi. Similr nec 3° modo: qz impossibile est eē aliqd mixtum extra celū. quare zc. Itē arguit Arist. in lra qtācūqz contingit esse magnitudinē in potentia tantam ptingit esse actu: licet non sit ita de multitudine: vt dicit: si igitur in infinitū pōt augeri magnitudo per appositionē z fieri maior quacūqz magnitudine: sequit q actu potest eē magnitudo ifinita: qd est ipossibile. Sz queritur quare quātacūqz est magnitudo in potētia tanta est magnitudo actu: z nō est sic de nūero. Rñdet Cōmētator z multū obscure: tn̄ forte vult dicere q cā huius est: qz potentia ad magnitudinē infinitā si cēt: esset potētia ad aliquid vnū indiuiduū totū simul exñs: z iō oporteret q aliqn̄ simul esset infinita magnitudo: sed potentia ad numez infinitū non est ad aliqd vnū indiuiduz totum simul exñs: sed successiue: sicut z diuisio magnitudinis est infinita successiue pcedendo. Uel forte intelligit Cōmētator q causa illi' diuersitatis est: qz cū magnitudo sit vna qtitas continua potentia ad additionē: que est in ipso est vna potentia: z si est potētia ad additionē infinitā nulla erit qnqz actu simul vel esset frustra: vt dicit: sed numer' nō est vnū pntinuū: z iō in ipso nō est vna potētia ad additionē sz plures potētie que nō sunt partes vnius possibilitatis determinate: z iō non opz q sit simul actu infinitus numerus per appositionē infinitaz.

Ad primū argumētū pz ex dictis. Nō eniz est sic de appositione ad magnitudinē z ad multitudinē: qz illd qd pstituit per appositionē ad multitudinē precedentē est qddam totū respectu totius multitudinis pcedentis. Sed illud quod constituit per appositionē ad magnitudinē pcedentez zc. est pars magnitudinis totius preexntis: vt manifestū est cuilibz intelligenti. z ex dictis. Ad aliud dico q nō est oino simile: bene simile est in hoc q sicut relictuz per diuisionem est minus eo qd preexistebat: sicut constitutum per appositionē z maius eo cui fit additio: sz dissimile est in hoc: qz sicut dicit Cōmētator: additio ad magnitudinē est ex forma: diuisio vo ex mā. Et qz mā est infinita. i. nō finita de se z forma est finita: iō zc. Qz autē additio ad magnitudinē fit ex forma sic potest intelligi. nam q vna species requirat maiorē magnitudinē q alia: vt q ignis requirat maiorē qtitatem q aer. z sic de alijs: hoc puenit pncipaliter ex forma nāli z non ex mā que de se est indifferens ad quācūqz magnitudinē. Item illud qd in diuisione accipit semp est pars respectu totius aggregati ex ipso z magnitudine remanente: ideo est min' illo. Sed in appositione illud cōstitutū per appositionē nō est totū respectu totius aggregati ex ipsa z magnitudine pexistente a qua accipitur per diuisionem illud qd apponitur alteri. Ad aliud pus dictū fuit: quomodo intelligendum est illud dictū Cōmētatoris nō q in ipsa magnitudine vel in substantia magnitudinis substantia sit potentia ad additionē transcēdendo omnē magnitudinez determinatā: z quacūqz linea data sit potentia in materia ad maiorē recipiendā: nec sic supponit geometra qz in nullo ē nccīū nec vtile nec est vez i se. Sz forte sic itelligit q magnitudini vnde magnitudo est per se z pncipaliter nō repugnat q quacunqz linea data sit accipere z esse maiorē: sed hoc repugnat rōne forme nālis.

Expletis qōnibus Jandonis sup 3m physicorum incipiunt qōnes eiusdem super quartum.

Similiter autem est necesse de loco sicut de infinito cognoscere: si est: aut non est: z quomodo est. z quis est: z ea nāqz que sunt omnes opinant alicubi esse: que vero non sunt: nusqz esse zc. Tex. cō. 1.

Questio. I.

Consequenter qrit circa capl'm de loco pmo. Utrz oīa entia sint i loco. Arguitur pmo q sic. Oia entia aut sunt corporalia aut icorporalia. hec satis pcedit ab oīb' modernis philosophātib'. z pz ex 8. hui'. z Cōmen. dicit in. 4. metaph. q inter esse māle z esse abstractū nō est mediū: z hoc dicit esse per se notuz sub his verbis: z notum est per se q nulla natura est media inter esse materiale z abstractum. Et constat q esse materiale est esse corporeum z econuerso: z esse abstractum est esse incorpoream z econuerso. sed omnia entia corporea sunt in loco: vt vult Ari. z omnes alij. Et iterū entia incorporalia sunt in loco. pbatio. qz dicit Ari. in pmo celi z mundi. loquens de celo q omnes taz greci q barbari attribuunt hunc locū dijs. dij aūt sunt icorporalia entia. Item in eodem pmo. d. Arist. q extra celum non est locus neqz vacuū neqz tempus: sed ibi. s. extra celū sunt entia impassibilia z inalterabilia zc. extra aūt dicit differētiā loci. ergo talia entia sunt in differentia loci: quare sunt in loco. Itē omne singulare ē in loco quia singulare est hic: z nunc vt cōmuniter dicitur: sed omne ens est singulare qd patet per philosophū 7. metaph. vbi vult q vniuersalia non subsistunt: vt ponebat plato: z Boeti' in de vnitate z vno dicit. q omne quod est: ideo est quia vnum numero est. Unum aūt numero est singulare vt omnes pcedunt. qre zc. Preterea arguitur ratione antiquorum: nullum non ens est in loco: nō eniz est tragelaph': aut phygais: aut phylais. ergo omne ens est in loco. quare zc.

Oppositum vult Aristo. z Cōmentator.

Intelligendū est q oportet in vniuerso aliqua entia eē imobilia oino z per pñs incorporalia z sine magnitudine: z hoc demōstrabitur in. 8. z ad pñs supponat. Tūc dico q nō oīa entia sunt in loco qz dē qd est in loco ppe ē corporeū vl corp'. Nā esse ppie in loco est ptineri a locu z circūscribi ipso z solum corpus est contentibile z circūscriptum loco: sed non omnia entia sunt corpora nec corporalia

vt suppositũ est. q̃re zc. ¶ Itẽ oẽ qđ est in loco, ꝑprie est mobile fm locum: vt vult Aristo. sed non oĩa entia sunt mobilia fm locũ vt demonstratur in .8 huius. quare zc. (T.c.86.)

¶ Sed est intelligendum q licet entia separata non sint ꝑprie in loco: sic q circũscribantur z contineantur loco determinato z includant vel etiã circũstent z circundẽt aliquẽ locũ: tñ fm quandã transumptionẽ z improprie sunt in loco: q2.s. mouent aliqua mobilia determinata z eis sunt appropriata: ita q vnũqđq3 ipsoꝝ mouet tale mobile determinate z imediate z tãta velocitate: z nõ moueret maius nec minus nec maiori velocitate nec minori: z sic est in ipso suo mobili fz appropriationẽ mouẽdi. Et ad istam intẽtionẽ dicunt esse in celo: nõ q2 includantur in eo nec circũscribant: z hoc est qđ dicit in aliqb verbis: q motor separatus est in celo nõ fm suã subam sz fm operationẽ suã que est motus ei⁹ quẽ agit. ¶ Iste enĩ maxime appet in ipso celo: z ꝓpter hoc motor pm⁹ qui est de⁹ dr ee in maxio circulo pmi orbis eo q p motũ illi⁹ cũ sit velocissimos maxie appet virt⁹ ipsi⁹ motoris primi. vt h3 videri in .2. celi z mun. z .8. huius.

T.c.88. phy.45.

Ad primũ arg^m dico q cũ Ari. dixit extra celũ eẽ entia abstracta accipit ibi extra ꝑuatiue nõ positiue z intelligit pro tãto ea eẽ extra celũ: q2 nõ includunt nec ꝯtinent in celo nec circũscribunt ab ipso sic h3 videri ibi. ¶ Ad aliđ dico q maior est nota de singulari sensibili. Omne. n. tale vel est corp⁹ vel vt⁹ in corpore: z iđ est in loco. sz de singulari in entibus nõ ẽ vera. Multa aũt singulariũ sunt isensibilia. s. illa q̃ sunt separata a mã z magnitudie quoꝝ eẽ ẽ declaratũ in phia nali: vt dicit Cõmẽ. in pmo hui⁹. ¶ Ad aliđ dico q est sophysma ꝯñtis: a põne ꝯñtis: bñ. n. sequit q si aliqđ est in loco q ip3 sit ens: nõ ens. n. nõ est in locu: sz nõ sequit ꝑpter hoc si aliqđ est ens. ğ est in loco: q2 in plus est ens q ens in locu: z sic est fallacia ꝯñtis: z p tales fallatias multi antiquoꝝ philosophantiũ fuerunt decepti ꝑpter ignorantiam logice: z precipue ex ignorantia illius partis: que docet euitare sophisticas importunitates: z est illa quam tradit Aristo. in libro elencoꝝ. quare zc. (Cõ.83.)

¶ Amplius autem loci mutationes physicorum corpoꝝ z simpliciũ: vt ignis terre z talium: non solum ostendunt q aliquid sit locus: sed quia z habet quãdam potentiam locus. fertur enim vnumqđq3 in suum locum non prohibitum zc.

Tex. cõmenti. IIII. Questio II.

Consequenter querit. Utrũ in loco sit virtus ꝯseruatiua locati. ¶ Arguit q non. q2 illud qđ corrumpit aliquid nõ h3 virtutẽ ꝯseruatiuã ei⁹: cũ ꝯseruare aliquid z corrumpere ipsum sint opposita: sz locus corrumpit ipsum locatũ. vt manifestũ est: q2 locus qui est locus aeris põt corrũpere aerem z ex eo gñare ignẽ. Et vĩr vnũqđq3 elemẽtũ est gñabile ex quolibet imediate: vt capit in .2. de gñatiõe. gñatio aũt vnius nõ est sine corruptiõe alteri⁹: vt dr in pmo de gñatione. q̃re zc. Et ꝯfirmat. q2 si loc⁹ haberet ṽtutẽ ꝯseruatiuã locati: tunc locatũ in suo loco nunq̃ corrũperet: hec vr manifesta: nihil. n. corrũpit pñte suo ꝯseruãte: sz magis ꝯseruat: ꝯñs aũt falsũ est: vt p3 ad sensũ de aialib⁹ z plantis que moriunt in suis locis nalib⁹. q̃re zc. ¶ Itẽ virt⁹ est qualis. s. ṽtuosũ: idiuisibile aũt nõ põt eẽ quale pmo hui⁹. sz locus est idiuisibilis: est. n. termin⁹: vt p3 in isto .4. termin⁹ aũt est indiuisibilis: vt manifestũ est per se. quare zc. ¶ Ite icorruptibile nõ idiget aliqua ṽtute ꝯseruante vt manifestũ v. de r. sed aliq̃ locata sunt incorruptibilia vt orbes celestes quoꝝ vnus est locus alterius: ergo non indigent aliquo ꝯseruante z per ꝯsequens in locis eorum non est virtus conseruatiua ipsorum. (T.c.24. T.c.44. T.c.18. T.c.41.)

Oppositum vult Ari. in lr̃a: z oẽs cõiter ꝯcedunt. Dcm q in loco nali est virtus ꝯseruatiua locati qđ dupl'r appet. Pmo mõ ex pte mot⁹ nalis locati ad suũ locũ. Uidem⁹. n. sensibilr q qđlibet locatũ cũ est extra suũ locũ: z non ꝓhibet oino ab aliq̃ detinẽte: mouet seip3 ad suũ locũ vt manifestũ ẽ de graui z leui inaiatis: hoc aũt nõ vr̃ nisi locus hr̃et ṽtutẽ ꝯseruatiuã ipsi⁹ locati. q̃re zc. ¶ Itẽ h p3 ex pte gñationis corpoꝝ nalium. Uidemus enim aliqua corpora nalia gñari in aliquo loco z in eo nutriri z ꝑficere ad augmentũ: z in alio loco nõ gñarẽ sic manifestũ est in multis aialib⁹ z in mltis plãtis: que sic gñant in vno loco q nunq̃ in quodã alio: z hoc sine dubio nõ ꝯtingeret nisi locus hr̃et virtutẽ ꝯseruatiuã ipsius locati. quare zc.

Sed est ꝯsiderãdũ q elta hñt diuersas ṽtutes: q̃dã. n. hñt ṽtutes sibiinuicẽ ꝯrias. vt cal3 fm hũidũ z siccũ z rone istaꝝ vnũ nõ est loc⁹ alterius. Alias aũt hñt ṽtutes eis infusas ab ipso celo ꝑut sunt in tali z tali distãtia vel ꝓpinquitate ad orbẽ celestẽ. Et rõne talis virtutis elemetu ꝯtinẽs: locat elemetũ ꝯtentũ: z fm qđ est alia z alia distantia vel ꝓpinquitas ad orbẽ vel ad aliquã parte3 orbis influit alia z alia ṽtus ꝯseruatiua. Cui⁹ euidẽs signũ est: q quedã corpora nalia ꝯseruant sub vna pte orbis q̃ sub alia corrumperent: vt aliq̃ ꝯseruant sub plaga meridionali q̃ corrũperent sub plaga z sub pte septẽtrioali z ecõuerso. sir aũt z i aliqs. hoc aũt bñ põt sciri ex doctrina alberti in suo libro de ꝓprietatib⁹ locoꝝ. Cõtingit aũt qñq3 q in corpore ꝯtinẽte ṽtus ꝯseruatiua ꝯtenti est fortior in ꝯseruãdo q̃ virtus ꝯria in corrũpendo tunc corpus locans ꝯseruat locatũ in suo esse. Qñq3 ṽo deficit virtus ꝯseruatiua loca ti ꝓpter pñtiã ꝯtrarie virtutis: z tunc dñatur virtus cõtraria corporis cõtinentis supra virtutẽ cõtrariẽ cõtenti z corrumpit ipsum: tñ locus nalis manens in dispositione naturali semper conseruaret locatum.

Per hoc ad rones cũ dr. Illđ qđ corrumpit zc. veꝝ est vt corrũpit: z dđ corrũpit. Et cũ dicit q locus nalis corrũpit zc. veꝝ est cũ virtus ei⁹ ꝯria fortior est in agendo q̃ virtus ꝯseruatiua in ꝯseruãdo: z tunc nõ est amplius locus nalis simplr. sed quãdiu locus nalis manet nalis: z virtus influxa corpori cõtinẽti dñatur z fortis est sufficienter non corrumpit contentum seu locatũ a ꝯtinẽte seu loco. Per ide3 ad cõfirmationẽ. veꝝ eni3 est q locatũ nunq̃ corrumpit du3 est in suo loco nali vt nalis est: sed per acciñs cõtingit vt dictũ est. ¶ Ad aliud dico q in idiuisibili simplr: z oino nõ ẽ virtus ꝯseruatiua saltem que sit q̃litas sensibilis: sed in indiuisibili aliquo modo: z diuisibili alio mõ bñ põt eẽ virtus ꝯseruatiua. Et cum dicit q locus est indiuisibilis. Dico q locus nõ est simplr indiuisibilis. z oino sic punctus z vnitas: sed est idiuisibilis fm ꝓfunditatẽ: diuisibilis tñ fm lõgitudinẽ z latitudinẽ. Et cũ dicit q termin⁹ est idiuisibilis veꝝ est idiuisiõe opposita diuisioni qua diuidit illud cui⁹ est terminus: vt punctus est indiuisibilis fm longitudinẽ: q2 est terminus linee que est diuisibilis fm longitudinẽ: z linea est idiuisibilis fm latitudinẽ cũ sit terminus superficiei que est sic diuisibilis. z supficies est indiuisibilis fz ꝓfunditatẽ: q2 est terminus corporis qđ est diuisibile fm ꝓfunditatẽ: nũc locus nõ est quicũq3 terminus: sed terminus corporis cõtinentis: vt pbs docet. quare zc. ¶ Ad aliud posset dici q intelligit de lo-

cis nālibus corpoꝝ que mouentur motu recto siue motibus rectis: nō aūt de locis corpoꝝ que perpetuo circulariter mouent. Sed qꝛ Aristo. videt gnāliter intēdere ꝙ locus hꝫ potentiā cōseruatiuā locati: iō alij dicunt aliter: ꝛ dicunt ꝙ perpetuū nō indiget conseruante agente precipue si sit subā perpetua. Substātie enī eterne non habēt cām agentē ꝓpē: vt dicit Cōmētator in .4. celi ꝛ mundi. ꝛ in .12. meta. tñ suba perpetua bñ indiget cōseruāte que est finis: ꝛ sic erit in proposito. Qualr aut finis conseruet ordinata in finē: ꝛ tñ nō efficit ea: bona inquisitio est: sed nō hic ꝑncipaliter. forte intelligitur sic ꝯseruare: qꝛ si nō esset ipse finis non remaneret ordinatū in finem: imo destrueretur causaliter lꝫ principaliter: sed de hoc alias si dederit deus videbitur.

Cō. ß.

¶ Sed neqꝫ maior: neqꝫ minor locus est vniuscuiusqꝫ. Tex. cō. XIII. Questio. III.

Consequēter querit. Utrū locꝰ sit equalis locato. ¶ Arguit ꝑmo ꝙ nō. qꝛ celū est locꝰ cuiuslꝫ istoꝝ inferioꝝ: oīa. n. sunt in celo ꝛ nihil est extra ipꝫ ꝑmo celi. sꝫ celū nō est eqle alicui istoꝝ īferioꝝ: vt manifestū est ꝑ se. ¶ Itē qd hꝫ tres dimēsiones nō est eqle ei qd nō hꝫ nisi duas dimēsiones. hoc vr̄ manifestū: sꝫ locꝰ nō hꝫ nisi duas dimēsiones cū sit supficies vltima corporis ambientis: locatū aūt hꝫ tres dimēsiones cū sit corpus. quare ꝛc̄. ¶ Itē si locꝰ eēt eqlis locato tūc esset q̄tum vel q̄titas: ꝓpriū enim est quantitati eqle vel ineqle dici. in ꝑdicamētis: sed ꝯn̄s est falsum: qꝛ q̄titas nō hꝫ virtutē ꝯseruatiuā: vt videt: q̄titas enim non est actiua nec passiua: vt vult Cōmētator in isto. 4. Conseruare autem est agere: vt videtur. quare ꝛc̄.

T. c. 99. Cō. 84.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. ꝛ Cōmentatoris ꝛ est quasi famosa ꝛ concessa propositio.

Ad questionē intelligēdū ꝙ sic tāgit Cōmētator in isto. 4. spāliter in capꝰ de vacuo. duplex est eq̄litas. Una est eq̄litas ꝟm dimēsionē: ꝛ alia est eq̄litas ꝟm ꝯtinētiā: vel sic. quedam est equalitas dimēsionis ꝛ alia ꝯtinētie. ꝛ idē est. Equalitas dimensionis ꝓprie ꝛ simplr̄ est cū vnum corpus est equale alteri ꝟm oēm q̄titatē cōtinuā. s. ꝟm longitudinē latitudinē ꝛ ꝓfunditatē. ꝛ isto mō duo corpora cubica: quoꝝ vtrūqꝫ hꝫ. 6. supficies q̄dratas equales sibinuicē: ꝛ equales supficiebꝰ alteriꝰ dicunt equalia sibinuicē: sic sunt duo decij bñ quadrati equales ꝛ equales: silr̄ aūt ꝛ in alijs. Equalitas aūt ꝯtinētie est cū vnū corpꝰ ꝯtinet alteꝝ: ꝛ nec plus nec minꝰ natū ē ꝯtinere precise: vt vas vniꝰ quarte dicit equale vni quarte vini: quā possit recipere nō plus nec minꝰ ꝑcise. silr̄ aūt ꝛ in alijs. ꝛ hec equalitas ꝯtinentie nō est necio equalitas simplr̄ ꝛ oino ꝟm oēs dimēsiones: sꝫ solū ꝟm duas supficies. s. supficiē cōcauā ꝛ intrinsecā corporis ꝯtinentis: ꝛ superficiē extrinsecam ꝛ conuexā cōtenti vt si vas est plenū aqua: superficies cōcaua vasis est equalis superficiei cōuexe vel exteriori ipsius aque: ꝛ hec quidē est equalitas ꝯtinentie: sed non est necesse ꝙ superficies exterior vasis sit equalis supficiei exteriori aque: nec similr̄ corporeitas corporeitati: ꝛ sic intelligo distinctionē equalitatis. ¶ Ulterius ꝯsiderādū ꝙ ꝟm Arīm lr̄e duplex est locus. s. cōis ꝛ ꝓprius. Cōis locus est qui simul ꝯtinet plura locata vt celum est locus cōis oīum istoꝝ corpoꝝ inferioꝝ: ꝛ domus est locus cōis contētoꝝ in domo. similr̄ aūt ꝛ in similibus. Locus aūt ꝓprius ꝛ īmediatus est ille qui continet aliqd corpus ꝛ nihil aliud plus q̄ illud: vt locus tuus ꝓprius qui continet te ꝛ nihil aliud q̄ te.

Cō. 77. T. c. 14.

Tunc ad q̄onē dico ꝙ locus cōis nō est equalis locato speciali: qꝛ qd ꝯtinet aliquid ꝛ adhuc aliud nō est ei equale: hoc est manifestū. Sed locus cōis ꝯtinet locatum spāle ꝛ adhuc aliud: vt celū cōtinet hoīes ꝛ multa alia: ꝛ domus similr̄. quare ꝛc̄. ¶ 2ꝰ dico ꝙ locus ꝓprius nō est equalis locato ꝟꝫ oēs dimēsiones: qꝛ illud corpus cuiꝰ aliqua dimēsio est maior dimensione alterius non est illi equale equalitate dimensionū. hoc est manifestū: sed dimensio corporis locantis que est superficies eius exterior est maior dimēsione corporis cōtenti: vt exterior supficies vasis ꝯtinentis vinū est maior exteriori supficie ipsiꝰ vini ꝯtēti: vt manifestū est ad sensum. q̄re ꝛc̄. Sic igit corpus locās nō est equale corpori locato equalitate dimēsionū. ¶ 3ꝰ dico ꝙ locus ꝓpriꝰ bene est equalis locato equalitate ꝯtinētie: qꝛ illud qd non est maius nec minus aliquo alio est equale vt sic: sed locus ꝓprius non est maior nec minor corpore ꝯtento ꝟm ꝯtinentiā. Nā si maior esset locus suo ꝓpo locato: tūc esset vacuus q̄tū ad illam partē ꝟm quā excederet locatū: ꝛ si locatū esset maius quocūqꝫ loco: tūc esset corpus aliqd sine loco. Naꝫ illa pars ꝟm quā locatū excederet locū esset sine loco: impole aūt est vtrūqꝫ ꝛ vacuū eēt ꝛ corpꝰ eē sine loco: vt pꝫ in isto. 4. q̄re ꝛc̄. Ex his igitur pꝫ ꝙ locus ꝓprius est equalis corpori locato ꝟm ꝯtinentiā: sic intelligendo ꝙ nō est aliqd corpꝰ continēs quin sit aliqd contentum replens ipsuꝫ totuꝫ: neqꝫ est aliqd corpus cōtentuꝫ ꝛ inclusum quin sit aliqd cōtinens ipsuꝫ totū includens cōtinens ꝛ circūscribens: ꝛ sic vtrūqꝫ intelligendum puto equalitatē loci ꝛ locati. ¶ Ex dictis patet ad primas duas rōnes: ꝓcedunt enī vijs suis: vt patet ex dictis. ¶ Ad aliud dico ꝙ locꝰ quātum ad suū māle est q̄titas. s. superficies cōtinentis corporis primum. i. īmediate se habens ad contentum: sed quo ad suum formale est qualitas. s. virtus cōseruatiua locati: ꝛ aliqui dicunt ꝙ est ipsum vbi: sed forte de hoc videbitur post si voluerit deus.

¶ Quare continentis terminus immobilis primum est locus ꝛc̄. Tex. cō. XLI. Qō. IIII.

Consequēter querit. Utrū locus sit vltimum ꝯtinētis. ¶ Argr̄ ꝑmo ꝙ nō. Quia si sic. tūc eēt supficies ꝯtinētis. Nihil n. est vltimū ꝓprie corporis ꝯtinentis nisi supficies eius: sꝫ ꝯn̄s est falsuꝫ: qꝛ locꝰ ꝛ supficies ponunt diuerse spēs q̄titatis: vt pꝫ in ꝑdicamētis ab Arī. ¶ Itē si locus eēt supficies vltima ꝯtinētis: tūc vnū ꝛ idē locatū posset simꝰ eē in diuersis locis: qd vr̄ ipole: sic ꝙ duo corpora simul sint in eodē loco. ꝓbatur ꝯn̄a. qꝛ vnum ꝛ idem corpus est simul in superficie terre ꝛ superficie aeris: vt pꝫ in vna arbore: cuiꝰ radix est in terra ꝛ residuū est in aere: imo ꝯtingit vnam arborem esse in terra ꝛ aq̄ ꝛ aere: sicut pꝫ ad sensum. ¶ Item si sic. tunc locus non esset equalis locato. Nam indiuisibile nō est equale diuisibili. Ultimū aūt ꝛ terminus est indiuisibilis. q̄re ꝛc̄. ¶ Item locus debet esse aliquid locati: ꝛ in ipso esse: sꝫ vltimū ꝯtinētis nō est quid locati nec est in ipo. q̄re ꝛc̄. maior pꝫ. qꝛ terminus motus est imobili: modo locꝰ videtur esse terminus motus localis quo mouet locatū: ꝛ ideo videt ꝙ locus debeat eē in ipso locato ꝛ aliqd eiꝰ. Qꝫ aūt locꝰ sit terminus motus localis ex hoc videt: qꝛ pro alio nō videt dici motus localis nisi qꝛ est ad locuꝫ vt ad terminū. q̄re ꝛc̄. ¶ Item si locus esset vltimū cōtinētis: tūc eēt de genere relatiōis. Nā vltimū refert ad illud cuiꝰ ē vltimū vt manifestū ē: sꝫ ꝯn̄s est falsuꝫ. qꝛ locꝰ est quoddā absolutū: si esset relatiuū nō haberet virtutē

con seruatiuam locati. quare ꝛc.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Arist. qui dicit ꝙ locus est terminus continentis imobilis primū. ꝛ idem dicit Cōmentator ꝛ omnes alij expositores Aristo.

De questione est intelligēdū ꝙ de quidditate ꝛ nā loci diuerse fuerūt opiniones. Quidā dixerūt ꝙ locꝰ est forma rei locate. Cuius rō fuit: qꝛ forma terminat ꝛ ꝯtinet: ꝛ locꝰ etiā terminat ꝛ ꝯtinet ipm locatū: qre locus est forma. Sed istam opionē iprobat Arist. multiplr. Primo qꝛ si locꝰ eēt forma rei locate ꝓpria ꝛ subalis: tūc cū locatū separeꝫ a loco ꝛ ecōuerso: statim locatū corrumpereꝫ ꝛ nō maneret idē numero simplr. hoc aūt est falsuꝫ. Uidemus .n. vnā ꝛ candē rē numero separi ab vno loco ꝛ intrare in aliū locū: vt aq que nūc est in vno vase potest poni extra vas ꝛ in aere ꝛ remanebit eadē aq nūero nō corrupta. Nō eniꝫ corrumpiꝫ aqua in aquā imediate. Un̄ si aqua cum exit a vase corrūpereꝫ nō corrūpereꝫ imediate in quam aliā numero: sꝫ in aliqd̄ aliud: cuiꝰ oppositū experimur ad sensum: ꝛ ꝯn̄a appet: qꝛ cū res acciperet aliā ꝛ aliam formā nō remaneret eadē nūo: imo corrumpereꝫ ꝓor ꝛ fieret alia: vt manifestū est per se. qre ꝛc. Item locus debet esse separatus fm subaꝫ a locato. locus eniꝫ est ꝯtinens diuisum: sꝫ forma locati non est separata ab eo fꝫ esse subsistentie vt manifestum est. forma dico dans esse. qre ꝛc. ¶ Item si sic. locatū nō posset moueri ad locū ꝛ sic periret motꝰ localis: ꝛ pꝫ ꝯn̄a. qꝛ nihil moueꝫ ad illō qd̄ hꝫ vt nocuꝫ est: frustra .n. moueretur. res aūt qlibet hꝫ suā formā ꝓpriam. quare ꝛc. ¶ P. si sic. sequereꝫ ꝙ locꝰ semp ꝛ necessario moueretur ad motū corporis locati. forma enim locati moueꝫ moto illo cuiꝰ est forma necessario saltē p accn̄s .i. in alio exn̄s: hoc aūt falsuꝫ est ꝛ incōueniēs dicere ꝙ locus semp ꝛ necessario moueaꝫ fꝫ motū locati: ꝛ ad qd̄ moueꝫ ipm locatū. qre ꝛc. ¶ Alij dixerunt ꝙ locus est materia locati: qꝛ illō qd̄ est receptaculū ꝛ receptiuū locatoꝝ est locꝰ. hoc est euidēs. sꝫ materia est hmōi: cū ipsa sit ꝓncipiū receptiuum. quare ꝛc. ¶ Sed hoc improbatur eisdem rationibus quibus ꝛ prior opinio. ꝛ tu deducas eas ad propositum.

Ad ratiões istaꝝ positionū. ¶ Ad pꝛᵐᵃᵐ de forma possumꝰ dicere ꝙ peccat i forma: eo ꝙ est ex duabus affirmatiuis in 2ᵃ figura: itēꝝ aliter terminat forma ꝛ aliter locus. forma .n. terminat sicut terminus intrinsecus ꝛ dans esse simplr. Locus aūt locatū terminat extrinsece ꝛ nō dat esse simplr ipi locato. quare ꝛc. ¶ Ad aliā de mā cū diciꝫ ꝙ ipsa mā terminat locatū dico ꝙ nō ꝓmo sed recipit formā locati. Locus aūt ꝓmo recipit ipm corpus locatū: iō nō valet. Aliter cū diciꝫ illud qd̄ recipit locatū est locus: veꝝ est si recipit sicut cōtinens extrinsecū diuisum fm esse ꝛ discōtinuū. Et cū diciꝫ ꝙ mā recipit locatū: pōt ꝯcedi vel saltē eius formā nō tanq̄ cōtinens extrinsecū ꝛ diuisum: sꝫ sicut perfectibile suā perfectionē intrinsecā. Alia fuit opinio de loco ꝙ locus est spatiū interceptū iter latera cōtinentis separatū fm eē ab omni nāli ꝛ sensibili q̄litate: ꝛ Б qdē spatiū cū erat sine corpore nāli ꝛ sensibili erat vacuū fm eos: ꝛ cum erat plenum ꝛ occupatuꝫ corpore nāli ꝛ sensibili tunc erat locus. Et sic idē fꝫ subm erat locus ꝛ vacuū: differēs rōne vt est dictū. Et hoc ipsi ꝓbauerūt duplr. Primo sic. locus debet esse imobilis: hāc ꝓo manifesta habuerūt ꝛ famosa erat: sꝫ in rebus nālibus nihil inuenit imobile simplr nisi hmōi spatiū separatū: qdlibet enim corpꝰ nāle mobile est aliquo motu nāli: vt manifestū est. quare ꝛc. ¶ Itē locus debet esse eq̄lis corpori locato: ꝛ hec est etiaꝫ cōcessa: sed ipsuꝫ corpus cōtinens nō est equale locato vel ꝯtento vt vas nō est corpus equale vino vel aque. siłr aūt ꝛ in alijs. Et vir nihil inueniꝫ corporeū ꝛ distinctuꝫ a corpore locato qd̄ sit ei equale nisi spatiū separatū interceptū lateribus ꝯtinentis. quare ꝛc. ¶ Istā opionē Arist. nititur destruere multipliciter. Primo sic. Si spatiū separatū esset vere locus sequereꝫ ꝙ in vno ꝯtinente essent simul ꝛ fm actum infinita loca: sꝫ hoc est impossibile vt manifestū est per se: ꝛ ꝓbatur ꝯn̄a diuersimode a diuersis: ꝛ ad ꝯn̄s sic [illegible] ego supponēdo ꝓmo. ꝙ licet pars diu est in toto ꝯtinua alijs nō sit actu ꝛ simplr ꝛ ꝓpe in loco sed in toto. cū cū est actu diuisa: ꝛ discontinua ab alijs tūc est actu in loco ꝛ eiꝰ est aliquis locus fm actū. Ut cū aliqua pars aeris est ꝯtinua alijs tūc est in loco in potētia nō in actu ꝛ simpliciter: sꝫ si est diuisa ꝛ discōtinua ab alijs: tūc hꝫ locum fm actū: vt forte cū aliqua pars aeris est in vase aliquo fixo ambiente ipsam ꝛ distinguēte ab alijs partibus. siłr aūt ꝛ in alijs. Et hoc est manifestū ꝛ concessuꝫ ab oībus intelligentibus: ꝛ ponit Arist. in lrā. ¶ 2ᵒ suppono ꝙ illud spatium separatū si esset: esset penitus imobile ꝛ intransmutabile. ꝛ hoc etiā ꝯcedūt ꝛ ponunt illi qui hmōi spatiū imaginabanꝫ. Ex hic poterit intelligi ꝯn̄a Arist. ponamus eniꝫ ꝙ aqua ingrediaꝫ inter spatiū interceptū inter latera alicuiꝰ vasis: tunc sic toto aqua habebit locū fm actū tunc sic si aliqua pars eius diuidaꝫ .i. discontinuetur ab alijs per aliqd̄ diuidens ꝛ discontinuans impositū in aqua cū illa pars habebit locū i actu ꝛ ei correspondebit aliqua pars illius dimēsionis separate tanq̄ locus fm actū ꝛ ꝓprius eiꝰ. Et manifestū est ꝙ hmōi actualitas essendi locū nō acquiriꝫ illud spatiuꝫ per diuisionē: qꝛ sicut dicit scd̄a suppositio illud spatiū est oino imobile. ꝛ per ꝯn̄s indiuisibile. ergo ante diuisionem illa pars spatij seu dimēsionis erat locus in actu illius partis aque ꝛ eadē rōne quelibet alia pars aque que pōt diuidi ab alijs hꝫ locū in actu ꝛ ei correspōdet aliqua pars spatij sibi equalis. Et cuꝫ aqua sit quid cōtinuū: ꝛ continuū hꝫ partes infinitas in potentia: ꝛ cuilibet parti correspondet locus in actu preexistens in illo spatio: sequiꝫ ꝙ in illo spatio sunt loca actu ꝛ simplr infinita: qd̄ ē impossibile ꝛ absurdum. Et hanc consecutionem ꝛ modū consequendi videtur Aristo. intelligere in littera cuꝫ dixit. Si aūt esset spatium aptum natuꝫ ꝛc. ¶ Itēꝫ aliter arguit Arist. Naꝫ si hmōi spatium separatuꝫ esset locus tunc moueбiꝫ ad motum ipsius continentis inter cuius latera recipitur: ꝛ sequitur ex hoc vt ingrediaꝫ quoddā aliud spatiū. Naꝫ aliter non moueꝫ aliquid de loco ad locū fm eos: ꝛ sic loci erit locus per se: ꝛ ꝓcederet in infinitū: qd̄ est incōueniēs. Et duo loca erunt simul. s. dimēsio spatij iterceptū inter latera vasis ꝛ dimensio spatij in qua subingredieꝫ illud spatiū. ¶ P. si locus esset tale spatiū vel dimēsio corporalis illius spatij necessario sequitur ꝙ duo corpora sint simul: sed hoc est impossibile: quia pari ratione infinita corpora simul essent. etiam totum celū vel quātitas equalis corporeitati totius celi posset esse simul in loco vnius grani milij: qd̄ est absurdū omnino. Et patet consequentia. quia posito ꝙ locus ē hmōi dimēsio separata impossibile est eā cedere ingrediēte corporeitate alicuiꝰ alteriꝰ corporis nālis: quia illa dimensio est immobilis: ꝛ sic dimēsio illa corporis locati penetrabit dimēsionē spatij ꝛ simul erit cū ea nō obstāte ab eadem: pari rōne alia dimēsio ei equalis poterit penetrare ꝛ subintrare illā eādē dimēsionē. ꝛ sic de alijs: qre tota dimēsio celi cū sit ex ptibus finitis eiusdē q̄titatis: ipsa tota vel eq̄lis ei posset recipi in dimēsiōe spatij q̄tūcūq3 modice ꝛ illō spatiū posset recipere magnitu-

t.c.44.

dinem equalem magnitudini totius celi: qd est absurdū quare rc. ¶ Itē si locus esset tale spacium separatū nullam virtutē nalem habens in se: tunc locus nihil conferret locato. Constat enim q nō cōferret locato magnitudinē seu diminutionē: qr magnitudinē hz sine tali spatio nec conferret ei conseruationem: quia nullam virtutem habet conuenientem ipsi locato. quare rc.

Ad rationes huius opionis. Ad pmam dōm cum dicit q locus est imobilis. dico q verum est hoc mō: qr nō mouet necessario ad motum corporis locati. Sz nō est sic imobilis q nullo modo moueat. De mobilitate aūt loci plus videbit in alia qōne. ¶ Ad aliaz de equalitate locati ad locū dictū est pus: q nō est equalitas dimēsionis: sed est equalitas cōtinentie: q quō sit itelligendū visum fuit ibidem. Et adhuc aliqui itelligunt sic: q supficies concaua corporis ambientis est equalis superficiei cōuexe r vltime corporis contenti: ita q tantū contineret ipa superficies exterior corporis cōtenti r locati si ipsa esset separata qtū contínet supficies corporis ambientis concaua siue interior nec fit aliquid maius ex illis duabus supficiebus sibiniuicem applicatis r contangētibus q sit vna illaz: qr indiuisibile additum imediate alteri indiuisibili nō facit maius fm q diuisibile. qre rc. ¶ Post hoc dōm ad qōnē q locus est vltimū corporis cōtinētis. Et hoc pbatur. qr aut locus est mā aut forma vel spaciū positū vel interceptū inter latera cōtinentis vel est vltimū ipsius corporis cōtinentis. hec est diuisio sufficiēs fm oēm opinionē. Non enim sunt plura que fuerint credita esse locus quidditatiue essentialr sed locus nō est forma nec mā nec spatiū imaginatū separatū: vt demonstratū est. ergo relinquit q locus est vltimū corporis cōtinētis. ¶ Itē illud dz cōcedi esse locus quo posito saluant r verificant omnia q attribuunt ipsi loco: r ex quo pz causa omnium aceñtis inexñtis ipsi loco. Sed vltimū corporis continentis est huiusmōi vt pz inducendo in cōditiones seu pprietates loci. locus n. est eqlis locato fz cōtinētia: vt dcm est pus: r hoc cōpetit vltimo cōtinuitatis: qd imediate se hz ad cōtentū vt manifestū est: cōtinet enim ipm locatum r non plus nec minus precise. ¶ Itē locus hz virtutē cōseruatiuā locati vt manifestū ē ex pdictis: r hoc cōpetit vltimo corporis cōtinentis fm q est in tāta distantia ad orbē: vt etiam pz ex dictis: r est videre facile. Ultimū enim aque cōseruat terrā fm q hz virtutē sibi influxā a celo. Similiter vltimū aeris conseruat aquam: r sic de ceteris.

Ad rationes in cōtrariū. ¶ Ad pam dico q supficies r loc nō sunt diuerse spēs qtitatis fm rei veritatē. imo ipse loc qtū ad suum mâle est idem qd superficies essentialr: r hec vltima continētis pmo se hnt ad cōtētū. Et cū dicit q B dixit Ari. in pdicamētis: dōm q ipse loquit ibi fz opinionē famosam antiquoz: qui posuerūt locū esse spatiū separatū: r istud si esset bene differret a superficie. ¶ Sid vo quereret quare Arist. ibi sic loquit fm opionem antiquoz: forte hoc est pro tāto: qr ipse loquit ibidem ad instructionem iuuenum r vīr illoz in quib de nouo dcit phia. tales enim hoies non statim possunt capere difficilia r illa que sunt cōtra opinionē cōem r famosam: nec statim pñt per rōcinationem diligentē duci ad credēdū contraria opionū famosaz. Un dicit Boetius in suo cōmēto q nō oēm diligentiā susferunt pmoz rudimētoz. i. documētoz auditores: pp qd qnq expedit eis pponere ea que alij cōiter opinant: quia non oino sint vā: quousq sint mags exercitati r idonei ad subtilia r difficilia recipiēda. ¶ Ad 3um dico breuiter q vnū r idem r fm idē sui simul eē in diuersis locis nō est possibile: sz fz diuersas sui partes nihil est incōuenientes: r sic in pposito cōtingit. Nam arbor fm vnam sui partē. s. fm radicē erit in terra r fz residuū est in aere. ¶ Sed dubitaret aliqs qr partes existētes in toto nō sunt in loco nisi i potētia: vt vult Arist. in lra. ¶ Si igit vna pars est in vno loco. r alia in alio loco tūc totū nō erit in vno loco fm actū: qr nulla pars eius erit in loco eodem cū alia. Dicendū sic pus q totū tale nō est in vno r eodē loco fm numerū fm se totū: sz in diuersis fm diuersas sui partes. ¶ Ad aliō patet ex pus dictis. locus quidē est eqlis locato fm continentiam non fm dimēsiones omnes. Et illud vltimū qd dicit locus nō est indiuisibile sz est diuisibile fm longū r latum. Indiuisibile aūt fm pfundū. ¶ Ad aliud cū dicit. Locus est aliquid locati r in ipso locato. hec est neganda fm Arist. qr sic locus semp r necessario moueret fz motū locati qd Arist. negaret. Et ad pbationē cum dicit q terminus motus est in mobili: concedo de termino per se r imediato r intrinseco: qui est idem fm spēm cum ipso motu sz terminus mediatus r extrinsecus: r qui non est eiusdē essentie cum motu non oportet q sit in ipso mobili: r sic est in proposito. locus enim si est terminus motus localis: non est terminus imediatus r intrinsecus sz extrinsecus r mediatus. s. mediante ipso vbi.

¶ Aliter dicūt aliqui q locus nullo mō est terminus motus localis: r cū dicit q pro alio non dicit motus localis nisi qr est ad locū: sicut aliq alteratio pro tāto r nō pro alio dicit calefactio q: est ad caliditatē. Dico q illa non est cā sed cā est qr terminus essentialis r intrinsecus illius motus causat a loco: ipm enim vbi qd est terminus essentialis r itrinsecus motus localis causat imediate a loco sicut cōiter dicit: est enim vbi circūscriptio corporis a loci circūscriptione pcedens fm auctorē. 6. pncipioz: vel pro tanto dicit motus localis nō qr sit ad locū tanq ad terminū: sed qr in fine huius motus semp mobile iuenitur in nouo loco aliquo mō inouationis: r iō nō opz q locus sit in locato. Inquire pfecte qr idiget pscrutatiōe. ¶ Ad aliū dico q vltimū pōt mihi dicere duo. Uno modo respectū seu habitudinē ad aliud cuius est vltimū r sic est relatio. Alio modo potest sumi pro eo in quo imediate fundatur talis respectus r habitudo: r sic nō ē relatio: sed alterius generis. Cuius etiā generis predicamētalis est locus vt videbitur post.

Questio. V.

Consequenter querit in quo genere sit ipse locus. ¶ Argr pmo. q sit in genere qtitatis: qr cuicūqs cōpetit pprium qtitatis: illō est i genere qtitatis: cū pprium nō separatur ab illo cuius est pprium vt notū est. Sz ipsi loco cōpetit pprium qtitatis: vt pz. pprium enī qtitatis est fm eā eqle vel ineqle dici in pdicamētis. locus aūt est equalis locato: vt dicit cōiter: r phs ponit i littera. vel ipsum corpus locans est equale locato fz locū vt manifestum est. quare rc. ¶ Itē 2o illud qd hz rōnē mensure est de genere qtitatis qr qtitates sunt domine mensurarum: vt pz. 10. metaph. sed ipsi loco competit ratio mēsure: qr cōiter dicit q locus est mēsura extrinseca locati: sicut tēpus est mēsura intrinseca: vt pz in isto. 4. quare rc. ¶ Itē 3o auctoritate Aristo. in predicamētis qui ponit locum esse speciem quantitatis. quare rc.

Oppositum pbat si locus eēt de genere qtitatis maxime videret eē supficies. hoc oēs cōcedūt: sz nō pōt esse supficies: qr locus r superficies sunt diuerse spēs qtitatis: vt pz in pdicamētis: r vna spēs vnius generis nō pdicatur de alia alterius generis vt manifestum est inducendo in omnes. quare rc.

t.c.44 T.c. T.c. T.c.

¶ Item illud cuius differentie sunt in pdicamento vbi: est in gñe vbi. siquidem differentie sunt in eodē gñe cum illo cuius sunt differentie: vt pz in .2. posterioꝝ .7. .7. metaphysice .7. 4. topico. sed differentie ipsius loci sunt in predicamento vbi. Nam locus diuiditur per sursum ⁊ deorsum: vt dē in isto .4. ⁊ .1. ⁊ .4. celi ⁊ mundi. Sursum autem ⁊ deorsuz sunt differentie ipsius vbi vt omnes cōcedunt ⁊ hoc dicit auctor .6. principioꝝ. quare ⁊c̄.

T. c. 42. 4° phy. T. cō. 4 p° phy. T. c. 41. 4° celi. T. cō. 3.

Ad questionem

dixerūt aliq̄ simplr ⁊ indistincte q̄ loc⁹ est de gñe quātitatis, ppter rōnes pfactas q2 ꝯtinet ⁊ ambit locatum ⁊ mensurat ipsum ⁊ equat ei. hec aūt omnia nō cōuenīūt, pprie ⁊ per se alicui alteri q̄ quātitati. quare ⁊c̄. Dicunt aūt isti q̄ cum q̄titas sit per se mensura diuerse species q̄titatis possunt ⁊ debent distingui f3 diuersaz rōnem mensurandi. Nūc aūt ipsa supficies que est vna species q̄titatis h3 duplicem rōnez mensurandi: q2 pōt comparari ad ipsuz corpus cuius est supficies: ⁊ qō est continens: ⁊ sic est supficies, pprie: ⁊ habet rōnem mensure intrinsece. Uel potest cōparari ad corpus ꝯtentuz ⁊ sic est alia species. s. locus. nam vt sic habet rōnē mēsure aliā. s. rōnem mensure extrinsece. ¶ Sz hoc non videtur, multuz rōnabile q2 diuerse species eiusdem gñis debent distingui per differentias que sunt essentialr in eodez pdicamento: vt notū est cuilibet itelligenti. Sed iste habitudines supficiei diuerse non sunt in gñe ⁊ in pdicamento q̄titatis imo relatiōis. q̄re ⁊c̄. ¶ Item q̄ dicūt. s. species q̄titatis distingui f3 diuersam rationez mensure: hoc non est veꝝ per se ⁊ pmo: q2 ratio mensure non est de pdicamento q̄titatis s3 est relatio. Un̄ f3 diuersas rōnes mensure non cōstituunt diuerse species q̄titatis: si differentie debent esse eiusdem pdicamenti cū gñe qō diuidit ⁊ cū speb⁹ que ꝯstituunt per eas: sunt .n. de eentijs speꝝ vt oēs ꝯcedunt. q̄re ⁊c̄. ¶ Et iō dico alr ad q̄stionem sicut cōiter ꝯsuetum est dici. Et dico q̄ loc⁹ q̄tū ad aliqd importatū noie loci est q̄titas. 2°. dico q̄ q̄tū ad aliqd aliud significatū noie loci non est q̄titas: s3 de alio gñe. In quo aūt gñe sit illud aliud inquirit. ¶ Primū ondit: q2 ois supficies est de gñe q̄titatis. hec est manifesta in pdicamentis. s3 locus q̄tum ad aliqd importatum noie loci est superficies: qō pz q2 locus f̄m q̄ locus est eq̄lis locato q̄tum ad ꝯtinentiaz vt pz ex dictis. modo corpus locans non, pprie equale locato f̄m aliud nisi f̄m supficiez suā vltimā ambientez imediate locatū. Nam non est ei eq̄le f̄m pfunditatem vt euidens est: nec est ei equale f̄m longitudinem solum vt manifestum est. ergo relinquit q̄ corpus locans est equale locato, pprie f̄m superficiem. q̄re sequit: q̄ locus sit superficies corporis continentis. Qr aūt ipsa sit materiale respectu alterius existentis in loco videbit tam. ¶ Item corpus locans rōne loci circūdat ⁊ ambit locatum ratione supficiei sue si, pprie ⁊ per se sit locans. B manifestū est: s3 corpus locans, pprie circūdat ⁊ ambit locatū ratione supficiei sue que imediate se h3 ad locatū: ⁊ hoc est etiam notū cuilib3 itelligenti. Et hui⁹ signū manifestū est q2 cum aliqō ꝯtinens non applicat contento f̄m totā sui superficiem ꝯcauam: non dicimus ipsum esse locum, pprīū illius ꝯtenti: nec esse locū plenum ⁊ totum respectu illius: vt cum amphora f̄m suam totam superficiem ꝯcauam ⁊ interiorem non applicat ⁊ continuat vino: s3 remanet aliq̄ pars non ꝯtinens vinū: tunc non dicimus ipsam esse totā plenā vino: nec ipsaz totā esse locū, pprīū illi⁹ vini. Et hoc est argumentuz q̄ locus sumit, p ipsa superficie interiori corporis continentis: q̄re videt q̄ ipse locus aliquo modo sit superficies ⁊ per cōsequens quantitas. ¶ 2ᵐ probat. s. q̄ locus quodaz alio modo vel quo ad aliqd aliud non est q̄titas. Et B aliqui sic, pbāt q2 istud accidēs qō diffinit per superficiē non est ipsa superficies: s3 loc⁹ quo ad aliqd importatū noie loci per superficiem diffinit: ergo locus quo ad aliqd significatū noie loci non est superficies. Modo si locus esset oino q̄titas q̄tum ad oia que importanī noie loci: maxie videret esse superficies: vt nūc ꝯcedunt oēs. Ergo manifestū est q̄ locus quo ad aliquid īportatum noie loci non est de gñe q̄titatis. Maior, ppositio pmi sillogismi pmi, pcessus apparet. s. q̄ accidens qō diffinitur per superficiem tanq̄ per suū subiectū non est essentialr ipsa superficies: hoc est euidens q2 nullū accidens est idem formalr cū suo subo cui inheret: ⁊ minor apparet. Constat .n. q̄ locus est quoddā accidens nāle ⁊ diffinit per ipsam superficiem corporis ꝯtinentis: vt patz in lr̄a. Locus est terminus corporis continentis imobilis pmū. Accidens aūt dz diffiniri per suū, pprium subiectū si, pprie ⁊ scientifice diffiniat vt docet Aris. in pmo posterioꝝ. Un̄ ⁊ motū qui est quoddā accidens nāle diffinit Aristo. per ens in potentia qō est eius subiectuz. vt pz. 3°. huius. Et tps diffinit per motum qui est subiectū tpis: vt pz in .4. istius. q̄re similiter locus dz diffiniri per suū subiectū. Et cum diffiniat per terminū corporis cōtinentis qui q̄dem terminus est superficies: vt manifestuz est: sequitur q̄ ipsa supficies est subm loci ⁊ diffinitur locus per superficiem vt per suum subiectum. quare ⁊c̄. Un̄ diffinitio loci sic intelligit: locus est terminus ⁊c̄. i. locus est quedam virtus fūdata in superficie corporis ꝯtinentis imobilis pᵐ. i. imediate se hñs ad ꝯtentū: manifestum est igit q̄ locus q̄tum ad oē illud qō significatur ⁊ ipoꝛtat noie loci non est q̄titas nec de gñe q̄titatis. Et hoc iteꝝ, pbo sic: q2 locus nālis vnius corporis nālis, pprius est alius f̄m speciē a nāli ⁊, pprio loco alterius corporis: hec recipit pro manifesta: ⁊ habet in isto 4°. ⁊ in .4°. celi ⁊ mūdi: vt nālis ⁊ proprius locus ignis est alius f̄m spēm a, pprio loco terre. sir aūt ⁊ in alijs. Modo hoc nō eēt veꝝ si noie loci ipoꝛtaretur solū superficies corpis ꝯtinētis: q2 vna supficies non est diuersa ab alia f3 spēz vt manifestū est. imo sūt eiusdē spēi vt ꝯceditur ⁊ pcipue hoc est veꝝ de supficieb⁹ istoꝝ corporū gñabiliū ⁊ corruptibiliuz. Utꝝ aūt supficies celi sit eiusdē spēi spālissime cū supficieb⁹ istoꝝ inferioꝝ nō est scitio ad pñs. ergo noie loci non ipoꝛtat solū ipsa supficies corpis ꝯtinentis. Mō si loc⁹ diceret solā q̄titatem ⁊ q̄tū ad totū significatū suū esset de gñe q̄titatis: maxime videret esse supficies vt nūc ꝯcedūt oēs. q̄re manifestū ē q̄ non solū noie loci ipoꝛtat ⁊ significat supficies corpis ꝯtinētis. ¶ D. ista, ppositio recipit tanq̄ vera: locus ꝯseruat locatū per se ⁊, pprie: s3 B nō eēt: si locus solū significaret supficiē corpis ambientis. Nā ista p se nō est ꝯseruatiua. nec vna supficies p se ē magis ꝯseruatiua vni⁹ corpis nālis q̄ alteri⁹ vt manifestū est cuilibet itelligēti: ⁊ pcipue B veꝝ est si ꝯseruare est agere. vt dicit multi: nā q̄titas nō est p se actiua vt docet Cōmen. sup istuz .4ᵐ. q̄re ⁊c. ¶ Itē porphyri⁹ dicit: q̄ locus est pncipiū gñationis quēadmodū ⁊ pr̄ qō non eēt veꝝ p ipsa supficie corporis ꝯtinētis, pprie ⁊ p se: quā .n. p se ⁊, pprīā calitatē hēret supficies vltima corporis ambientis ad gñationē corporis ꝯtēti: q̄re manifestū est id qō ptus. ¶ Itē Aristo. dic̄ q̄ locatū nālr fert ad suū locuz, pp, ppinq̄tatē: aut q̄fvinigeneitatez locoꝝ ad locata. B at nō eēt si locus eēt sola supficies ambiētis. Nā superficies vna nō h3 aliquā, ppinq̄tatē f̄m nām ad vnū corpus magis q̄ ad aliud: Dico rōne qua supficies est. Un̄

T. cō. 6. T. c. 101. T. c. 4. T. c. 23. T. c. 84.

relinquit ꝙ loc⁹ ipoꝛtet aliqd aliud a supficie ꝯtinentis. Sꝫ remãet dubiũ qd sit illud aliud ꝛ in quo genere sit. Et ad hoc cõiter dr̃ ꝙ illud aliud qḋ ꝑter supficiẽ ipoꝛtat noie loci:est q̄dam virtus nãlis ꝯseruatiua coꝛpoꝛis cõtenti:que quidem virtus aut est in ipso celo sicut ẽ locus nãlis ignis qui est in concauo oꝛbis lune. Aut ẽ illa virtus in alio coꝛpoꝛe ꝯtinente fm ꝙ est in tanta distantia vl̃ ꝓpinq̃tate ad oꝛbẽ siue ad celũ qḋ est ꝑmũ locãs: ꝛ ab ipso ifluitur,virtus locãdi oĩb⁹ aliqs ꝯtinẽtib⁹ nãlibus: ꝛ fm ꝙ diuersa ꝯtinẽtia nãlia diuersimode se hñt ad ipsum continens vel ad eius partes fm hec diuersas hñt virtutes ꝯseruatiuas ꝯtentoꝝ nãliũ. Un̄ ꝛ aliqua coꝛpoꝛa nãlia ꝯseruanẽ sub vna pte celi que sub alia statim coꝛꝛumperenẽ vel nõ ita diu ꝯseruarenẽ vt manifestum est in multis. ¶ De locis aũt spãlibus ꝛ coꝝ ꝓprietatibus tradidit Albertus bonã sciam in suo libro de natura locoꝝ. Et cũ querit in quo genere sit illud aliud. Cõiter tenetur ꝙ est in genere qualitatis i scḋa spẽ. Nã ois naturalis potentia actiua vel passiua vt sic est in scḋa spẽ qualitatis ꝑcipue si nõ sit qualitas per se ꝛ ꝓprie sensibilis aliquo ꝓprio ꝛ particulari sensu: vt est caliditas: ꝛ hmõi que sunt potẽtie actiuaꝝ: ꝛ non sunt in scḋa, sꝫ in tertia specie qualitatis vt cõiter dicitur ibidem. Sꝫ ista virtus ꝯseruatiua locati est quedam potẽtia naturalis existẽs in coꝛpoꝛe ꝯtinẽte. vt manifestũ est itelligẽtib⁹. quare ꝛc̃. Patet igitur ꝙ locus quantum ad aliquod significatum hoc nomine locus est in genere q̄titatis. sed q̄tum ad aliud nõ est quãtitas sꝫ qualitas. ꝛ forte hoc significauit Commẽ. in 5° metaphy. cũ dixit in capitulo de q̄to. ꝙ apud Arist. locus est de passioĩbus q̄ti. put distiguit a supficie: nõ est de genere q̄titatis: ꝛ ideo Aristo. in 5° metaphy. nõ cõnumerauit ipsum iter spẽs q̄titatis. Est aũt hic ꝯsiderãdum ꝙ illud significatũ loci qḋ est de genere q̄titatis. s. ipsa prima supficies ꝯtinẽtis est quodãmodo materiale respectu alterius significati. ꝛ illud aliud ẽ quodammodo foꝛmale. Qḋ sic põt itelligi. Nam illud qḋ ẽ magis ideterminatum ꝛ impfectum respectu alterius. ꝛ ei subiectũ aliquo modo est mãle respectu alterius. Iste. n. sunt cõditiões materie vt sciũt exercitati in phĩa. Modo ipsa supficies coꝛpoꝛis cõtinentis est quid interminatũ ꝛ impfectum ꝛ subiectum respectu naturalis virtutis conseruatiue influxe a celo: hoc satis pꝫ. Nam supficies q̄tum est ex se: est indifferẽs ad quãcũq; talem virtutem naturalium recipiẽdam. ꝛ ꝙ diuerse virtutes sint in diuersis supficieb⁹: hoc est dispositiue ex diuersis respectib⁹ ad oꝛbẽ celestem. Et sic supficies vna ꝛ eadẽ fm speciem est ex se iterminata ad diuersas virtutes ꝯseruatiuas: quẽadmodũ materia ꝑma de se ẽ itermiata ad multas ꝛ diuersas foꝛmas substãtiales: vt pꝫ in primo huius. ¶ Item ipsa supficies est quoddam minus ꝑfectũ q̄ ipsa virtus influxa ab oꝛbe celesti: vel in ipsomet oꝛbe existẽs. hoc est satis manifestũ: qꝛ ipa supficies saltẽ q̄tum ad suam essentiam magis ꝯsequiẽ naturam materie ꝑme sicut ꝛ alie dimẽsiões interminate vt vult Cõmen. in de substantia oꝛbis. Virtus. n. ꝯseruatiua magis ꝯsequiẽ naturã foꝛme vel nãm celi. Un̄ ꝛ diuersificaẽ fm diuersitatẽ foꝛmaꝝ specificãꝝ cloꝝ: ꝛ fm diuersam habitudinẽ seu respectũ ad celũ vt manifestũ: ꝛ ꝓpter hoc ipa virtus ꝯseruatiua locati est quid foꝛmale respectu supficiei. Supficies aũt est qd materiale quodammodo respectu ipsius virtutis. Ex hoc aũt pꝫ intellectus cuiusdam distinctionis antique que solet poni ad solutionẽ huius questiõis. Solet. n. dici ꝙ locus põt accipi dupl'r. Uno modo q̄tum ad suum mãle: ꝛ sic ẽ de genere q̄titatis. Alio mõ q̄tũ ad suũ foꝛmale: ꝛ sic

[margin: Co.18.] [margin: T.c.18.] [margin: T.c.79]

ẽ de genere qualitatis. Non. n. intelligo istam esse distinctionẽ totius essentialis in suas p se partes essentiales: quaꝝ vna ẽ mã: ꝛ alia foꝛma ei⁹. ita. s. ꝙ locus sit quoddam compositũ p se vnũ: cuius vna pars essentialis sit supficies: ꝛ alia pars eẽntialis sit virtus ꝯseruatiua. Nã sine dubio ex talibus rebus diuersoꝝ ꝑdicamentorum non fit aliquid vnũ simpliciter ꝛ per se. vt notũ ẽ cuilibet intelligẽti. Et hoc mõ quidam iprobauerunt illam distĩonẽ. Sꝫ itelligo illam esse distĩonẽ vocis in significationes suas vel in sua significata. vt sit sensus ꝙ loc⁹ põt accipi ꝓ illo suo significato qḋ est quasi mãle. vel ꝓ illo suo significato qḋ ẽ q̄si foꝛmale. Et ꝑmo q̄dẽ modo locus ẽ superficies. 2° aũt modo locus est virtus cõseruatiua locati. Qꝫ autẽ hoc nomẽ locus ipoꝛtet ista duo demonstrari nõ põt nisi per vsum ꝛ ꝯsuetudinem loquentiũ de loco: ꝛ expꝛimẽtium mẽtis cõceptus p hoc nomen locus: ꝛ ꝑcipue p consuetudinẽ solẽnium phoꝝ. hoc aũt modo sufficiẽter ẽ ꝓbatũ ꝙ hoc nomẽ loc⁹ ipoꝛtet ista duo ꝑdicta. Et possum⁹ adhuc adderẽ ꝓpõnes ad hmõi significationẽ. Dicit. n. Ari. in ꝑmo de gñatiõe. ꝛ 3° celi. ꝛ mundi. ꝙ gñatum ꝛ coꝛꝛuptum sunt in codẽ loco: qḋ nõ vr̃ ꝓptie veꝝ eẽ nisi recipiẽdo locũ pꝛo superficie cõtinẽtis. Non. n. est eadẽ virtus nãlis cõseruatiua gñati ꝛ coꝛꝛupti oĩno. Et sic pꝫ ꝙ locus dicit supficiem. ꝙ autem dicat virtutẽ nãlẽ pꝫ ex alio: qꝛ vult Aristo. ꝙ locus aliqd ꝯfert locato. Disputans. n. ꝯtra illos qui ponebant locũ eẽ spatium separatũ sine nãlibus virtutibus querit ab eis quid locus ꝯferret locato. q̄si diceret. nihil ꝛ hoc reliquit ꝓ iconueniẽti. Uult igitur Aristo. ꝙ locus ꝯfert aliqd ipsi locato. Mõ si diceret solũ locũ supficiẽ eẽ: tũc idubitãter loc⁹ nõ ꝯferret aliqd ipsi locato: supficies. n. coꝛpis ambiẽtis q̄tũcũq; ꝓpinq̄ sit ꝛ immediata ipsi ꝯtẽto vel coꝛpoꝛi locato nõ ꝯferret ei aliquid nisi ipsa hẽret in se ṽtutẽ aliquam actiuã. Nõ. n. ꝯferret ei extẽsionẽ: qꝛ iã hꝫ coꝛp⁹ ꝯtẽtũ suã extẽsionẽ totã añq̄ ꝯiungat loco. Manifestũ ẽ igiẽ ex ẽmonibus Aristo. ꝙ hoc noie locus q̄nq; itelligiẽ supficies que est terminus ꝯtinentis. Q̄nq; aũt aliquid aliud: ꝛ ipsa supficies habet rõnẽ aut modum mãlem respectu illius alterius ꝓpter qḋ dicebaẽ ꝙ locus hꝫ aliqd mãle ꝛ aliqd foꝛmale: ꝛ sꝫ hoc ẽ in diuersis gñibus: hmõi aũt distinctio sic itellecta vt dixi faẽ apparere ṽitatẽ ꝛ ꝯcoꝛdiã diuersorum sermonũ Aristo. ꝛ alioꝝ phoꝝ loquentiũ de loco. Qꝫ si tu intelligis illam esse distinctionem totius eẽntialis essentialr̃ vnius in suas partes essentiales solues rationes in ꝯtrarium: qḋ nõ videẽ mihi facile ad presens.

[margin: T.c.8]

Ad rationes

pꝫ ex dictis: hñ. n. ondunt ꝑme rões locũ aliquo modo esse de genere q̄titatis. s. quãtum ad vnum eorum que intelligunẽ nomine loci: sed non omnino ꝛ simpliciter. ¶ Ad ꝑmũ in ꝯriũ dictũ fuit ꝑus. s. ꝙ Aristo. loquiẽ in ꝑdicamẽtis fm vulgarẽ ꝛ cõem oppositionẽ ꝛ famosaꝫ ponẽtiũ locũ eẽ spatiũ separatũ. sꝫ in 5° metaphy. vbi loquiẽ fm ṽitatẽ ꝛ nãm rei: nõ posuit locũ iter spẽs q̄titatis ꝛ forte dimisit ipsum vt dicit Cõmen. qꝛ apud ipꝫ ẽ de passionibus quanti: put. s. distinguiẽ a supficie q̄ti. Quare aũt in ꝑdicamẽtis loquiẽ ita fꝫ opinionẽ famosaꝫ. dr̃ ꝙ hoc ipse fecit qꝛ loquiẽ ꝓ iuuenib⁹ vel pro illis vl' i qb⁹ de nouo oꝛiẽ phĩa. Est. n. liber ille ꝑm⁹ iter oẽs libꝛos logice fꝫ itentionẽ Aristo. ꝛ fm veritatẽ. logica aũt in gñatione phĩe per doctrinã oꝛdinataꝫ dꝫ eẽ ꝑoꝛ vt cõiter dicitur. Et ideo ꝯsideratio illoꝝ que tradunẽ in libꝛo ꝑdicamẽtoꝝ ptinet quodãmõ ad iunioꝛes: ꝛ isti nõ statim pñt accipere difficilia ꝛ subtilia in ꝑn⁹ sꝫ magis accipiũt cõiter dcã ꝛ famosa. id ꝛc̃. Et ego dix circa

hoc dubitauit: qꝛ certū eſt ꝙ ꝯſuetudo audiendi aliq̄d ꝛ recipiendi in ꝑncipio magnā virtutē habet ad ꝯſequentia ꝛ cū difficultate decredit id qḋ per ꝯſuetudinē ē diu acceptū tāꝙ verū. Unde ꝛ Ari. in 2° meta. dic. Q. ſ. ꝯſuetimus dignamur dici: ꝛ in 6° ethicoꝝ dicit: difficile. n. ē aut ipoſſibile que ex antiquis ꝯſuetudinibus cōprehenſa ſunt ſermone trāſmutare. Et cōmētator in ꝓlogo ſuo ſuper 3m phyſicoꝝ dicit: ꝙ cōſuetudo eſt maxia cā impediens a pluribus rebus manifeſtis per ſe. Unde ꝛ i p° celi ꝛ mundi dicit Cōmen. ꝙ praua cōſuetudo audiēdi falſa a pueritia eſt cauſa īpediēs a cōprehenſione ꝓpoſitionum ꝑmarū. ꝛ idē tāgit in ꝑmo phyſicoꝝ. Unde ſine dubio cū iſta opinio ſit falſa ꝛ ipoſſibilis ꝛ erronea oio: ꝙ locus ſit ſpaciū ſeparatū: ꝛ ꝙ ſit ſpecies q̄titatis diſtincta a ſuperficie: valde piculoſuꝫ ē hoies deditos phie i ꝑncipio ponere i iſta credulitate: quia in poſteꝝ cū difficultate aut forte nūq̄ poſſent ad veritatē reduci. Un̄ ego habui vnū ſociū q̄ audiuerat ꝑdicamēta ab vno puro logico parū aut nihil ſciētie ō nālis phie: ꝛ ipſe ita fortiter radicat⁹ fuit i illo errore ꝙ cū audiuit iſtū 4m q̄tū ad capitulū de loco ꝛ vacuo: reputauit ipſū totū eē falſuꝫ: ꝛ noluit credere locū eē aliḋ q̄ ſpaciū interceptū inter latera ꝯtinentis. ꝓp qḋ logici multū deberēt diligenter aduertere ꝙ faciant diſcipulos ſane intelligere Ari. ibidem dicendo eis ꝙ Ariſto. loquebat̃ ſm opinionem antiquoꝝ: quā tn̄ demōſtratiue reprobauit in 4° phy. ꝛ ꝙ nō poſuit locū eē ſpeciem q̄titatis diſtinctā a ſupficie ſꝫ opinionē ꝓpriā: ſꝫ vt ſcirent ſignificata huius nominis locus que vel ſunt vel putant̃ eſſe ſpecies q̄titatis. ¶ Ad aliam rōnem dico: ꝙ differētie per ſe ꝛ eſſentiales loci nō ſunt de ꝑdicamēto vbi. Et cū ꝓbat̃ qꝛ ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ ꝛc̃. Dico ꝙ ibi equiuocat̃ de ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ. nam vno mō ſurſum ꝛ deorſuꝫ dicūt diuerſas virtutes nāles ꝯſeruatiuas corporū nālium: ꝛ ſic ſunt ſpecies vel differentie loci: nec ſunt de genere vbi ſed de genere q̄litatis. Alio mō ſurſum ꝛ deorſuꝫ dicūt quoſdaꝫ modos eſſendi derelictos a corporibus ꝯtentis ꝛ circūſcriptis ab ipſis corporibus cōtinentibus ꝛ circūſcribētibus ꝛ ꝯſeruantibus: ꝛ hoc mō ſunt differentie ipſius vbi ſicut ꝫ videri in libro. 6. ꝑncipioꝝ. nec eſt remotū ꝙ differētie diuerſoꝝ generū nominent̃ eiſdem noibus: vt rōnale vno mō ſignificat differentiā animalis. alio mō differentiā ſcie vt notat̃ ſup ꝑdicta: ꝛ iō nō valet. Q. ō. VI.

COnſequēter querit̃ vtrū locus ſit imobilis. ¶ Arguitur p° ꝙ nō. Omne qḋ ē in mobili eſt mobile. hoc eſt māifeſtum. ſicut. n. motis nobis mouētur oia q̄ ſunt in nobis. ſic aliis mobilibus motis mouētur oia q̄ ſunt i eis. Sed omnis locus eſt in aliquo mobili. omnis. n. locus eſt in aliquo corpore cōtinente: vt pꝫ in iſto 4° dummō ſit vere ꝛ ꝓprie locus. Omne aūt corpus ē mobile vt pꝫ in 6° huius. q̄re ꝛc̃. ¶ P̄. celū eſt locus oiuꝫ iſtoꝝ inferioꝝ: vt pꝫ in p° celi ꝛ mūdi ꝛ i iſto 4° ꝛ tn̄ ipſuꝫ celū nō eſt imobile. imo ꝯtinue ꝛ perpetuo mouet̃: vt pꝫ 8° huius. q̄re ꝛc̃. ¶ Item oē generabile ꝛ corruptibile eſt mobile hec eſt euidens de ſe: ſed locus eſt generabilis ꝛ corruptibilis. Nā elemēta ſunt generabilia ꝛ corruptibilia: vt pꝫ in 2° de gnātiōe. ꝛ vnū elemētū ē locus alterius vt dicit̃ in 4° vt terra eſt in aqua: ꝛ aqua i aere ꝛc̃. quare ꝛc̃. ¶ P̄. illud qḋ trāſfertur de vno loco ad aliū locū nō eſt imobile hec eſt manifeſta: ſed locus trāſfertur de vno loco ad aliū locū: vt pꝫ ad ſenſuꝫ. Aer. n. q̄ circūdat ꝛ locat te tranſfert̃ per ventū de vno loco ad aliū. ꝛ ſīr aqua que eſt locus viuētiū in aqua. quare ꝛc̃. ¶ Itē terminus mouet̃ moto terminato: ſed locus eſt terminus corporis cōtinentis ergo mouetur moto corpore continentis. quare ꝛc̃.

¶ Oppoſitū pꝫ per phm̄ in littera. Uult enim ꝙ locus eſt terminus corporis cōtinentis imobilis ꝑmuꝫ. ꝛ in hoc etiaꝫ cōcordauerūt oēs antiqui loquētes de loco.

Ad iſtam qōnē dixerūt aliqui ꝙ locus poteſt accipi dupliciter. Uno modo quātū ad ſitū materiale. Alio modo quantum ad ſitum formale. materiale quidem in loco eſt ſuperficies vltima continentis: formale autem ſcḋm aliquos eſt tanta diſtantia ad orbē: vel ſm alios diſtantia a polis mūdi. Tunc dixerūt ꝙ locus quantuꝫ ad ſitum materiale bene eſt mobilis ꝓpter rōnes ꝑinductas: ſed q̄tum ad formale bene imobilis: qꝛ ſemꝑ manet eadem diſtantia ad celū ſiue ad orbeꝫ. Sed ſalua reuerētia ſic dicentiuꝫ: hoc mihi videt̃ inſufficiens eſſe. Primo quia non omnis locus q̄tuꝫ ad formale ſuū pōt eē diſtantia ab orbe ſiue a celo: qꝛ certum eſt ꝙ ipſum celū ſit q̄dam locus naturalis ignis ſꝫ Ariſto. in iſto 4° ꝛ p° methaurorū ꝛ tn̄ celū non habꝫ diſtantiā a celo. qꝛ nihil diſtat a ſeipſo. ¶ P̄. iſta diſtātia a celo aut ē i celo aut in corpore iferiori ꝯtinēte locatū. Aut in nullo corpore nāli: ꝛ vltimū iſtorum modoꝛuꝫ eſt irrōnabile. qꝛ vt ſic eſſet q̄d mathematicū ſeparatū. Si autē dicatur ꝙ diſtātia ad orbem vel ab orbe que ponit̃ formale loci ſit in ipſo orbe ſubiectiue: opꝫ ꝙ moueat̃ ad motuꝫ celi. Et ſimiliter ſi ponat̃ illa diſtantia in aliquo alio corpore nāli: oꝫ ꝙ ipſa ſit mobilis ſm ꝙ etiā corpus in quo eſt. Et ideo nullo modo video iſtā imobilitatē. ¶ Aliter dixerunt aliq. Et hoc modo loquitur antiquus expoſitor ſanct⁹ Thomas. Et dicit ꝙ vltimū corporis ꝯtinentis nō hꝫ rōneꝫ loci ꝓprie ꝛ formaliter niſi ſm reſpectum ꝛ ordinem ad totuꝫ corpus ſphericū celi. Uerbi gratia. locuꝫ ꝓprius nauis in aqua ſeu flumio nō ē hec aqua que fluit ſm ꝙ hec aqua: ſed ſm ordinē vel ſituꝫ quē hꝫ aqua fluens ad totū flumiuꝫ: qui q̄dē ordo vel ſitus idē remanet in aq̄ fluente vel ſuccedēte: ꝛ ſic licet aq̄ mālr fluat tn̄ ſm ꝙ aqua habet rōnē loci. ſ. ꝓut cōſiderat̃ i tali ordine vel ſitu ad totū flumiū non mutat̃. Et per hoc ſimile accipere debemus q̄ꝫ extremitates corporū nālium mobiliuꝫ ſint loca. ſ. ꝑ reſpectū ad totū corpuꝫ ſphericū celi: qḋ hꝫ fixionē ꝛ imobilitatē ex fixione ꝛ imobilitate cētri ꝛ poloꝝ. Sic igit̃ licꝫ hec pars aeris q̄ ꝯtinebat rem vel hec pars aque: effluat: tn̄ illḋ ſm qḋ hec aq̄ vel hic aer habꝫ rōnē loci ſemꝑ remanet. ſ. ſitus ꝛ ordo ad totum corpus ſphericū celi. Sicut dicitur ideꝫ ignis manere q̄tū ad formā. licet ſꝫ mātotiam variet̃ conſumptis ꝛ additis quibuſdā lignis. Et ꝑ hoc ceſſat obiectio que poteſt fieri cōtra illud qḋ ponimus locū eſſe terminum ꝯtinētis: qꝛ cū cōtinēs ſit mobile ꝛ terminus cōtinentis erit mobilis: ꝛ ſic aliqḋ corpus quietuꝫ exiſtēs haberet diuerſa loca. ſed iſtud nō ſequit̃ qꝛ termin⁹ ꝯtinētis nō erat locus inquantuꝫ hec ſupficies huius corporis mobilis ſed ſꝫ ordinē vel ſitū quē habet in toto imobili: ex quo pꝫ ꝙ tota rō loci in oib⁹ cōtinentib⁹ ex ꝑmo ꝯtinente ꝛ locante. ſ. celo. ¶ Hec q̄dē fere ſunt verba iſtius expoſitoris: ex quib⁹ manifeſtū eſt ipſum intendere ꝙ vltima ſuperficies corporis nālis ꝯtinētis nō habꝫ rōnē loci niſi ſm ordinem vel ſitū quē hꝫ ad totū corpuꝫ ſphericū celi. hūc aūt ordineꝫ vel ſitū dicit eſſe imobilem. Sed ſalua reuerentia eius hec ē mihi dubiū: qꝛ cū ille reſpectus vel ordo vel ſitus ad totū corpuꝫ ſphericū celi ſit qḋdā accidens exiſtens ſubiectiue in corpore cōtinente: neceſſariū eſt ipſuꝫ ordinē vel ſituꝫ moueri moto continente corpore. nō. n. eſt intelligibile ꝙ aliqḋ ſubiectū moueat̃

T.c.14. Co.22. T.c.46 T.c.32. T.c.97 T.c.45 T.c.58. T.c.46 T.c.46

z tamen accidēs ipsius infor mās nullo modo moueat. ¶ Et si dicas ꝙ moto z fluente corpore particulari cōtinente remaneret idē ordo numero: z idez situs sm numerū in corpore succedēte z adueniēte: vt cū aer ꝙ ꝓus te ꝯtinebat z circūdabat mouet per ventū aut ꝑ aliqd aliud: remanet in aere succedente z adueniēte idē respectus numero vel idez situs. hoc eēt valde absurdū: quia sm hoc vnū z idē accn̄s numero fieret ī alio z alio subiecto: qḋ est impossibile. Et qḋ exēplificat de igne ꝙ manet idem sm formā vel ꝗtuz ad formam licet sm mām varief cōsumptis z additis quibusdā lignis: si ipse intelligit ꝙ manet ignis ꝗtuz ad formam eadem numero in alijs z alijs lignis: hoc est negandū: hoc enim est ꝑncipium in sciētia nāli: ꝙ vna forma nūero nō pōt eē ī diuersis z distinctis materijs successiue: si autez intelligit ꝙ sit idez ignis successiue sʒ speciem ꝗtum ad formam bene verum est. Et similiter possumus dicere ꝙ fluēte aqua vel aere ꝯtinēte manet idem ordo vel situs sm speciez: sed nō manet imobiliter vnus situs numero circa ꝯtentum. imo sicut moto cōtinēte mouef eius terminus saltez per accidens: ita ordo vel situs alius ad celū mouef saltē per accidens. Qḋ si quis istā positionē ītelligit placet mihi. ¶ Et iō dico aliter ad questionē. Primo ꝙ locus est immobilis per se saltē ꝑmo z ꝑncipaliter. 2° dico ꝙ locus sic nō est imobilis ꝙ nullo modo moueaf nec per se nec per accidens. 3° videbif quomodo vł qb᷒ modis locus est immobilis. ¶ Primū cōiter sic ꝓbaf. Oē quod per se ꝑ° est mobile ē corpus vel subs corporalis. hec recipif pro manifesta: sed ipse locus non est corpus. immo est aliquid exn̄s i corpe ꝯtinēte: vt pʒ ex determinatis. quare zc. ¶ 2m ꝓbatur: qꝛ omne qḋ est in corpe nāli tāꝗ suo subiecto cui inheret est mobile aliquo mō: hanc recipio pro mārfesta: nō eniz ē itelligibile ꝙ aliqḋ corpus nāle transmutef de vno loco ad aliū locū: z tn̄ illud qḋ inexistit naturali corpori maneat ī vno z eodē loco sm numerū. Sed oīs locus siue sumaf quantū ad māle siue quantū ad suum formale. z ꝗcquid sit formale ipsius loci est in aliquo corpore nāli tāꝗ in subiecto cui inheret. hec etiam manifesta est cuilibet intelligenti sm sententiaz Aristo. non enim locus est dimensio spatij separati ab omnibus corporibus nālib᷒ vt demōstratuz fuit prius: nec potest ipse locus esse aliqua substātia immaterialis z incorporea vt manifestū est: qꝛ talis substātia nec est equalis alicui alteri: nec cōtinet nec ambit aliqḋ corpus. vnde relinquif ꝙ locus vel sit corpus vel aliqd existens in corpore: z sic sequif propositū ꝙ locus nō ē oīno imobilis sic ꝙ nec per se nec per accidens moueat nec vnꝗ istud intellexit Aristo. nec Cōmen. Restat igitur videre quomodo locus ē imobilis. Et possunt assignari duo modi quibus locus est imobilis. Un᷒ modus est quia locus ꝓprius z naturalis vniuscuiusqꝫ corporis non mouef necessario nec per se nec per accidēs ad motū corporis locati: imo possibile est ꝙ aliqḋ corpus locatū z contentū moueat localr: z tn̄ loc᷒ eius ꝓprius z immediat᷒ nō moueaf illo motu: z hoc ē valde manifestum: cū enim cōcauuz celi sit locus ignis non est necesse si aliqua ps ignis moueā ad vbi deorsuz per aliquā virtutē ꝙ illa pars celi que ꝯtinebat illā pte ignis moueaf ad vbi deorsum. Similiter si ignis hic existens inferius mouef ad sursuz nō oʒ ꝙ loc᷒ deorsuz: ꝗ ꝯtinebat ipsuz igne moueatur cū eo ad vbi sursuz: z sic in alijs. Et quia illud ꝯpetit ꝓprijssime corpori celesti ꝙ nō moueaf per se nec per accidens ad motū corpoꝝ locatoꝝ in ipo. iō ipsiuz vltimū conc᷒ celi ad nos verissime hēt rōnē loci respectu aliorum inferiorum mūdi: z hoc signauit Arist. in līa cū dixit. Est aūt sicut vas locus trāsmutabilis sic locus vas imobile. Un̄ cū qs in eo ꝙ mouef moueaf qḋ intus vt in flumine nauis tanꝗ vase vtif magis ꝙ loco ꝯtinēti aūt imobilis locus eē. Un̄ oīs terminus magis locus est quia imobilis oīs. Et hoc vltimū puto referendū eē ad terminū oīs. i. totius corporis celestis. istud eniz vltimum imobile est oīno mō ꝑdicto. s. ꝙ nunꝗ mouef sm motū corporū ꝯtentoꝝ in ipso nec ad superi᷒ nec ad īferius vt ēt Cōmē. dicit post. Et si volumus illud vltimū dictū Aristo. s. illud. Unde vltimū zc. referre ad totum fluuium sicut refert Cōmen. z expositores. tunc potest intelligi ꝙ qꝛ locus vult eē imobilis. i. naturalē hʒ aptitudinē vt nō moueaf necio ad motū locati: iō vltimuz tot᷒ fluuij ī quo est nauis magis ē loc᷒ supple cōmunis qꝛ nō mouef necessario tot᷒ fluui᷒ ad motū nauis. Sic igif ītelligim᷒ locū esse imobilez z non qꝛ nō moueatur per accidēs: hoc eniz falsuz ē z ꝯtra Arist. z ēt Cōmē. Unde z Cōmen. dicit sup illā partē ꝑallegataz ꝙ locus est cōtinens imobile nisi per accn̄s. Et in hoc multū differt locus a mā z a forma: qꝛ mā z forma semꝑ z necessario mouenf ad motū rei cui᷒ ē mā z forma: z ad quēcunqꝫ locū transfert cōpositum ex mā z forma: transfert etiā necessario ipsa forma z mā licet ꝑ accidens. i. nō ꝑ se subsistens z seorsuz sed in cōposito. Sed locus ꝓprius z nālis nō necessario neqꝫ semꝑ mouef sʒ motū locati. ita ꝙ ad quēcūqꝫ locū trāsmutaf locatū oporteat locū transmutari. Sursuz enim z deorsum simplr sunt imobilia motu sursum z deorsuz: vt dicit Arist. in isto. ꝗrto. z Cōmentator ibidē. Sursuz enim simpliciter ē vltimū circulationis. i. corporis celestis circularis. z istud vltimū nec mouef sursum z deorsum licet moueaf circulariter. hic igif est vnus modus imobilitatis loci. s. ꝙ cuz locus ꝯtineat locatū nō tamē necessario mouef ad motū eius z ꝑcipue rōne qua locus. Alius modus ē qꝛ cū aliquid mouef ad aliquē locū tanꝗ ad terminū ad quē in quo debet natura quiescere ille locus nō est mobilis illo motu: qꝛ tūc locatū frustra moueref ad illū locū qꝛ cū peruenirct ad ipsuz nō ꝗesceret ibidē vt locus sursuz ad quez leue mouef sm nām vt quiescat in illo cum peruenerit ad ipsum: non est mobilis motu sursum nec motu deorsum quia tūc leue nūꝗ ꝗesceret in eo motu naturali z sic frustra moueref. Et hāc rōnē tetigit Cōmē. his verbis. Et significat ꝙ locus nō mouef essentialiter hic ꝙ locus ē id ad qḋ moueret res z quiescit ī eo: z sic aliqd moueretur ad rez motā supple illo motu ad quiescenduz a tali motu: tūc motus ei᷒ esset ociosus quia. s. nō attingeret ad suum intentum. Hec igif sit vna imobilitas loci. vt. s. locus inꝗtū ē illud ad qḋ res locata mouef: cū ē extra ipsuz nō ē nat᷒ moueri illo motu. Et hoc quasi redit in idem cuz prius dicto modo. nisi ꝙ prius dictus modus magis refert ad locum in quo aliquid cōtinebaf anteꝗ moueretur. Ille eniz non mouetur necessario ad motū locati. Sʒ secūdus modus refertur ad locū ad quē aliquid nāliter mouef vt in eo quiescat: iste. n. locus nō mouetur necessario illo mō ꝓpter causaz dictā. Et in hoc differt loc᷒ nālis a vase artificiali qꝛ vas artificiale pōt trāsferri sił ad locū ad quē trāsfert ꝯtentū: vt amphora ad locū ad quē transfert aqua: sed locus ꝓprius z nālis nō est aptus moueri ad illū locū vel ad illud vbi: ad qḋ mouetur suum locatum vt manifestū est. Concauū eniz celi non est aptum natum moueri sursum nec deorsum nec centrum mundi: similiter autem z in alijs.

Ad rationes oēs pʒ ex dictis. Cōcludūt. n. ꝙ loc᷒ nō sit imobilis penit᷒ sic ꝙ nullo᷒ moueaf nec ꝑ se nec ꝑ accn̄s: sʒ nō ꝯcludūt ꝙ nō

fit imobilis pdictis modis. termin⁹ .n. cuiuslibet motus ē imobilis sic q̄ nō mouet illo motu nec subijcit illi motui: vt albedo que est terminus dealbatiōis nō est illud qd dealbat vt mãifestū est cuilibz. Sic rōnale est vt locus ad quē est aliquis mot⁹ nō moueat illo motu. nec similiter locus ille a quo incipit aliquis motus mouetur necessario illo motu: nec cōsimili vt dictū est: quare ille rōnes nō sunt ɔtra positionem. Auctoritas aūt Arist. faciliter exponit. Uult .n. imobilē esse locū vt premissuz est. Qd autem dicit expositor q̄ superficies vltima seu terminus corporis continentis habet rōnem loci fz ordinē vel situ ad totuz corpus sphericum celi. hoc nō est verū nisi dispositiue. imo pncipale ꝛ formale in loco est virtus naturalis cōseruatiua locati. sicut dictū fuit prius. Uerū est tñ q̄ in istis inferiorib⁹ cōtinētibus respectus vel situs ad celum bene disponit ad recipiendū virtutē naturalez cōseruatiuā ab ipso celo influxam: ꝛ fz aliuz ꝛ alium situm vel ordinē ad celum recipitur alia ꝛ alia virtus conseruatiua: ꝛ ista magis meretur dici locus q̄ ordo ipse vel situs ad corpus specierum celi. quare ꝛc̄.

¶ Et propter hoc quidem terra in aqua: hec in aere: hic vero in ethere ꝛc̄. Textu cōmen. XLVI. ¶ Questio. VII.

Onsequēter qrit. Utrū terra sit i supficie aque. sicut in suo loco nāli. ¶ Arguit primo q̄ nō. Quia terra est in illo tāq̄ i suo loco nāli ad qd mouet si nō ꝓhibeat. Hec enī vr̄ eē pcipua ɔditio loci: vt sit illō ad qd nāliter locatū mouet nō impeditū: vt pz in isto 4.° T.c.4. fz terra si nō ꝓhibeat mouet ad cētruz seu ad mediū vt manifestū ē ad sensuz: q̄re vr̄ q̄ cētrum siue mediū est locus nālis ipsius terre ꝛ non supficies aque. ¶ Itē si supficies aque eēt locus nālis ipsi⁹ terre tūc terra nō ꝓhibita moueret ad eā vt prius dictuz est: fz hoc est falsum. Uidemus enim sensibiliter q̄ si fiat fouea in terra sub aqua ꝛ i fundo illius fouee esset vna pars terre discōtinuata ab alijs ꝛ nō ꝓhibita ab alijs ptib⁹ nec ab aliquo detinente: tñ illa pars terre nō moueret ad supficiē aq̄. imo magis aq̄ descenderet ad funduz fouee q̄re ꝛc̄. ¶ Itē sicut se hz leue simplr ad locū simplr sursuz sic graue simplr ad locū simplr deorsuz per ɔuenientez similitudinem. sed leue simpliciter est in loco sursum simplr: vt ignis in cōcauo celi: ḡ simplr graue oz eē i loco simpliciter deorsum. mãifestū aūt est q̄ terra est simpliciter grauis: vt pz in 4.° celi. T.c.26. Centrū aūt ē simpliciter deorsuz vt manifestū est. ꝛ pz qz maxie distat fm virtutez a sursuz simplr. ꝛ nō ipsa supficies aq̄. ¶ Itē si supficies aque eēt locus nālis ipsius terre tūc tota terra deberet esse circūdata aq̄ cuius oppositū apparet ad sensuz: ꝛ pz ɔñā: qz locus ꝓprius ꝛ nālis debet circundare totū locatū suuz ꝓpriū vt cōcauuz celi circūdat totum ignē ꝛ ɔcauū ignis circūdat totū aerē. quare ꝛc̄. ¶ Itē locus terre cū sit grauis simpliciter est mediū circularis lationis pmo metheoꝝ. sed huiusmodi mediū est centruz mundi vt manifestum est. quare ꝛc̄.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. h. dicit enīz q̄ terra est in aqua ꝛ aqua in aere ꝛc̄.

De questione ista dixerūt aliq̄ q̄ cētrū mundi ē locus nālis ipsi⁹ terre: qz ad ipsum mouent partes terre nisi ꝓhibeant vt pz ad sensum. quare ꝛc̄. Sed istud non placet alijs: qz illō qd est simplr indiuisibile nō potest eē locus alicuius corporis ꝓprius. locus enī est eq̄lis corporis locato saltē fz dicentes vt dictū est prius. modo idiuisibile simplr nulli est equale fm ɔtinētiā: cum nihil ɔtineat nec circūscribat: sed centrū mūdi est qd idiuisibile simplr: cū sit punctus a quo oēs linee ducte ad circūferentiaz sunt eq̄les. Sz dicūt aliq̄ q̄ hec ratio ꝓcedit ex mala imaginatiōe. naz per centrū qui ponit locus terre nō i'telligit pūctuz mathematicū: qd est oīno idiuisibile. sed intelligit pars terre: cuius mediū punctuz est mediuz mūdi: que quidē pars terre ē ita parue q̄titatis q̄ sub minori nō potest saluari forma terre ita q̄ est minima terra per se subsistere potēs ꝛ seorsuz: ꝛ ista minima terra rōne q̄ habet talē situ vel ordinē ad celū hz virtutē nālē ɔseruatiuam terre: ꝓpter qd ad eā mouent oēs alie partes si nō prohibeant. Sed adhuc nō valeret: qz locus ꝓprie ꝛ per se dictus debz esse diuersus a locato. ꝛ ecōuerso. ꝛ nō cōtinu⁹ eidē. aliter enīz locus necessario moueret ad motū locati cū ɔtinua sint illa q̄rū mot⁹ est vnus. 5.° metaphy. T.c.8. incōueniēs aūt est locū nālē ꝛ per se necessario moueri ꝛ nāliter ad motū corporis locati. vt manifestū est prius: mō si locus terre esset illa pars terre quā dicis: iā locus terre nō esset diuisus ab ipsa terra. Cōstat enīz q̄ illa ps terre minima est alijs ɔtinua. Et cōfirmat. qz fz Arist. in isto 4.° t.c.44. pars existēs in toto ꝛ nō diuisa ab alijs nō est in toto sicut in loco fz actū ꝛ simplr ꝛ ꝓprie: ergo multo minus vna pars alteri cōtinua vel ipsiuz totū pōt eē in alia parte eiusdē totius sibi ɔtinua: ꝛ sic ptes terre q̄ sunt circa centrū nō sunt in illa parte quā tu vocas centrū sicut in suo loco ꝓprio: nec etiā tota terra. ¶ Itē si illa pars terre minima que dicit centrū esset locus nālis ipsius terre tūc quereret de illa parte vtrū esset i loco vel nullo mō. Si in loco: ergo cū idez sit secūdū speciez locus totius ꝛ partis vt pz in isto 4.° ꝛ centrū est locus naturalis ipsius terre vt dicis: sequit ēt q̄ cētrū sit loc⁹ nālis illi⁹ ptis: ꝛ cū ipsamet sit cētrū vt tu ponis. sequitur q̄ ipsa sit locus sui ipsius: qd est absurduz. Si aūt dicat q̄ illa pars terre nullo mō est in loco: hoc ē absurdū: qz oē corpus est in loco vel fm actū vel fz potentiā vel per se vel per accidēs. ¶ Itē locus est vltimū corporis cōtinentis: vt pz ex diffinitiōe loci: fz cētrū terre vel mundi quicq̄d sit illud nō est vltimū corporis cōtinentis vt mãifestū est. q̄re ꝛc̄. Et ideo aliter dicat fz Aristo. q̄ superficies aque īformata virtute nāli conseruatiua ipsius terre imediate se habēs ad terrā est locus terre: cuius rō est: qz illud qd ɔtinet terrā ꝛ est equale ei fm continentiā: ꝛ cōseruat ipsaz terrā est nālis locus ipsius terre: hec est mãifesta ex dictis prius. fz supficies aque predicta est hmōi. quare ꝛc̄. ¶ Itē locus nālis ꝛ ꝓprius terre aut est centrū aut superficies aque vt predictum est: sed non est ipsum centrum vt probatum est. quare ꝛc̄.

Ad primam rōnem est intelligēdo sicut dicūt aliqui bene ꝛ subtiliter vt mihi videt: virtus cōseruatiua locati pmo influit corpori cōtinenti ab ipso celo: ꝛ mediante ipso cōtinēte īfluit locato seu cōtento: ꝛ per totuz ipm locatū diffundit ꝛ multiplicat: ipsa aūt virtutis nālis conseruatiua pfectius ꝛ intensius recipit in ptibus puriorib⁹ magis elongatis a ɔtrarijs suis. ¶ Dicimus ḡ q̄ cuz a celo influat virtus naturalis ipsius aque ɔseruatiua ipsi⁹ terre: ꝛ ab aqua influat in terram illa virtus: pfectior ꝛ intensior erit in partibus terre puriorib⁹. s. que magis sunt elongate ab elementis cōtrarijs: ꝛ he sunt ptes cētrales: ꝛ ideo iste ptes terre hūt virtutē nālē ɔseruandi fortiorē alijs pp quod alie partes nō ipedite debēt moueri ad ipsam: ꝛ co qz cuius diligit se pximare vt Cōmē. dic̄ 8° physicoꝝ. Com. 8i ¶ Sz dubitabit aliquis: qz agens corporeū forti⁹ īfluit in illō qd ē ei ꝓpinquius q̄ illō qd magis distat: vt mani

festū est ad sensū: cū igit̄ aqua cui influxa est vtus ꝯseruatiua terre sit agens corporeū: vr̄ ꝙ forti⁹ influat illā vtutē in ptes terre sibi ꝓpinquiores. Etiā cū ipm̄ celū influens aque vtutē ꝯseruatiuā terre sit influēs corporeū vr̄ ꝙ forti⁹ influat vtutē ꝯseruatiuā ipsi aque q̄ est ei ꝓpinquior ꝙ̄ parti cētrali terre que magis distat ab eo. Sꝫ dōꝫ ꝙ verū est agēs naturale forti⁹ iñuere in passū sibi ꝓpinquius si vtrūqꝫ passūz sit cōsimiliter dispositū ad recipiendū: sed si nō: nō oꝫ: verbi gratia. idē ignis fortiorē agit caliditatē in lapide magis distāte ꝙ̄ in aere propinquiori: qꝛ in lapide pp suā cōpacitatē seu densitatē magis est vnita caliditas: ꝛ iō est fortior ꝙ̄ in aere: similiter in ꝓposito: ꝙuā enīꝫ ptes terre supficiales sint magis ꝓpinque aque ꝙ̄ centrales: tñ ipse partes centrales sunt puriores ꝛ magis ipermixte ꝯtrarijs ꝙ̄ alie: ꝛ sunt etiā densiores. Similiter terra tota ꝙ̄ aqua: ꝛ iō maior vel intensior est virtus recepta in partibus centralibus ꝙ̄ in alijs. Et hec etiam est causa quare virtus nalis conseruatiua aeris influit magis ipsi igni ꝙ̄ aque: intantū ꝙ ipse ignis nāliter ꝯtinet aerē ꝛ nō aquā: qꝛ ꝯstat ꝙ ignis est magis elōgatus ab eo qꝺ est magis ꝯ̄riū aeri. s. a terra q̄ ꝯ̄riat aeri in duab⁹ q̄litatibus ꝙ̄ aqua. Similr̄ virtus ꝯseruatiua aque influit aeri ꝛ nō igni: qꝛ ipse aer est magis elōgatus a ꝯ̄rio aque: puta ab igne ꝙ̄ ignis ipse: qꝛ ipse ignis nō est distans a seipō. Et si dicas ꝙ ꝑ istam rōnē virtus ꝯseruatiua aque ē fortior i terra ꝙ̄ in aere: qꝛ terra magis distat ab igne qui ꝯ̄riat aque. nō habeo pro incōuenienti. vñ videmus ꝙ partes aque relicte sibi ipsis mouentur versus centrum si non prohibeantur.

Ad formam ergo rationis cuꝫ dicitur. terra est in isto ꝛc̄. verū est si illud alterū sit ꝯtinens ipsam ꝛ diuisum ab ea: si nō: nō oꝫ. Nūc aūt ipsum centrum ꝙ̄uis ad ipsuꝫ mouerent ptes terre: attamen non est continēs ipsaꝫ terram nec diuisum nec equale: quare autē moueāt ad ipsuꝫ visuꝫ est. ¶ Ad aliam cū dicit. si supficies aque ꝛc̄. Concedo: ꝛ cū dicis ꝙ partes terre nō ꝓhibent ꝛc̄. dico ꝙ falsuꝫ est: imo ptes terre propinquiores centro ꝓhibent ne moueant ad superficiē aque: ꝓhibent dico ab illa virtute nāli influxa centro aut parti centrali: eo ꝙ illa est fortior ꝙ̄ virtus existens in supficie aque. Et si dicat vlterius illud a quo aliquid nāliter recedit non est locus eius nālis. Uerum est si recedat ab illo ꝙ̄tuꝫ est ex parte ipsius cōtinentis. ¶ Ad aliud dico ꝙ locus simplr̄ deorsum: nō est ꝓprie ipsuꝫ centruꝫ: qꝛ nō est cōtinēs: sꝫ locus simplr̄ deorsum est supficies aque cōcaua. Et dices. ista nō maxie distat ab ipso sursuꝫ dico ꝙ imo fm̄ ꝙ est possibile supficiem ꝯtinentē nāliter aliqꝺ elementū distare a supficie celi: ꝛ sic intelligit ꝙ loc⁹ deorsuꝫ maxie distat a loco sursum. ¶ Ad aliam cū dicit ꝙ tūc tota terra ꝛc̄. Intelligenduꝫ est hic ꝙ nā semp facit de possibilibus qꝺ meli⁹ ē: vt dr̄ in 2° de gñatiōe. bonū aūt ꝛ pfectio totius sine dubio est magis bonū ꝙ̄ bonū ptis: ꝛ iō aliqñ nā ꝓpter ꝯseruationē boni ꝛ pfectiōis totius pmittit aut facit aliquā priuationē ꝛ orbitatē in aliqua parte. s. cum bonuꝫ ꝛ pfectio totius saluari nō pōt sine illa orbitatiōe ill⁹ ptis. Nūc aūt in vniuerso sunt alique species ptinētes cēntialiter ad pfectionē vniuersi: que nō possunt viuere nec esse in terra pura nec aqua pura: nec vīr in aliquo elemēto puro oīno vt aialia pfecta ꝓpue respirātia: ꝛ iō ingeniatur nā vt aliqua pars terre nō esset circūdata aqua pura sed aere magis vt aialia manerent ꝛ viuerent in ipsa. ¶ Ad rationem ergo cum dicitur. si superficies ꝛc̄. verū est quantum est ex natura particulari aque ꝛ terre debe ret tota terra esse circundata aqua: sed propter bonum ꝛ perfectionē totius vniuersi contingit aliud vt dictum est. Uerum est igit̄ ꝙ locus naturalis dꝫ circūdare totū suū locatuꝫ nisi aliqua alia causa ꝓhibeat: vtpote natura vniuersalis intendens magis bonū ꝙ̄ sit talis circūscriptio totalis. Itē aliter dicunt aliqui: ꝙ imo tota terra bene est circūdata aqua: sꝫ nō aqua pura ꝛ pfecta: sꝫ aqua pmixta aeri ꝛ terre: ꝛ diminuta a suis qualitatib⁹ nālibus. Aer enīꝫ qui est circa terrā in quo aialia viuūt nō est purus aer. Nā in puro aere nō viuerēt vt dicit albertus in de ꝓprietatib⁹ elor̄: sed est aer cōmixtus vaporib⁹ aqueis ꝛ exalationib⁹ terrestribus: vt pꝫ in pmo methe^m. vñ illa supficies que immediate ambit terrā supra quā viuūt aialia: nō est locus terre rōne qua ē terminus aeris sꝫ rōne q̄ est terminus aq̄ cōmixte ipsi aeri habens virtutē ꝛc̄. ¶ Ad aliud dico ꝙ mediū circularis mutatiōis nō est locus terre ꝓprie: nec Aristo. hoc dicit in pmo metha^m. sed bene dicit ꝙ in medio ꝛ circa medium est corpus graue terra ꝛ aqua: qꝺ pro tāto verū est: qꝛ mediū terre ē mediū totius mūdi: licet differat rōne vt est mediū terre ꝛ totius mūdi: vt hꝫ videri in 2° celi ꝛ mūdi: ꝛ ipsa aq̄ ē circa mediū inquātū ipsa est circa terrā cui⁹ mediū est mediū mūdi: sꝫ nō itelligit ꝙ medium sit vere ꝓprius locus toti⁹ terre: quare nō valet ratio.

¶ Et hic vero in celo. Textu commenti. XLVI. ¶ Questio. VIII.

Onsequēter q̄rit. Utrū ignis sit i ꝯcauo orbis lune tāꝙ̄ in suo loco nāli. ¶ Arguit ꝙ nō: qꝛ sicut ē in minori mundo sic dꝫ esse in maiori mūdo. ꝑ ꝯueniētē silitudinē: sꝫ ita ē in minori mūdo. s. in hoie q̄ est minor mūdus vt dr̄ in 8° hui⁹. s. ꝙ ps eius nobilissima. s. cor ē in medio: ḡ silr̄ in maiori mūdo elemētū nobilissimū dꝫ eē in medio: nūc aūt cōcauū orbis lune nō est mediū mundi: sꝫ magis centrū: vt manifestum est ex 2° celi ꝛ mūdi. ꝛ in q̄rto. quare ꝛc̄. ¶ Item corpus locās dꝫ ꝯuenire cū corpore locato in vna q̄litate vt manifestū est per iductioneꝫ in oīb⁹ simplicibus corporibus. aq̄. n. conuenit cū terra in frigiditate: ꝛ aq̄ cū aere in hūiditate: ꝛ aer cū igne in caliditate: sꝫ celum non ꝯuenit cū igne in aliqua q̄litate: qꝛ celū nō ē calidū nec frigidū nec hūidū: vt pꝫ pmo celi ꝛ mūdi. ¶ Itē si ignis esset in ꝯcauo orbis lune tūc ꝓhiberet nos videre astra: cuius oppositum pꝫ ad sensum: qꝛ de nocte videmus stellas: ꝛ ꝓbat̄ ꝯña: qꝛ cū ignis interponit̄ inter visuꝫ nrm̄ ꝛ aliquod visibile: ꝓhibet illud videri vt pꝫ quando flamma interponit̄ inter visum nostrū ꝛ aliqꝺ corpus nō videm⁹ illꝺ vt pꝫ ad sensuꝫ: ergo similr̄ i proposito: si ignis esset in concauo orbis lune interponitur inter nos ꝛ astra: vt manifestum est: igitur prohiberet nos videre ipsa. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē vnūqꝺqꝫ locatū dꝫ quiescere in suo loco ꝓprio ꝛ nāli: vt pꝫ in isto 4° sꝫ ignis in ꝯcauo orbis lune nō q̄escit: vt pꝫ i p° metha^m. imo ꝛ tota sphera ignis ꝛ tota illa ps aeris q̄ ē sup pisertas altissimor̄ mōtiū vt arguit̄ ex motu stelle comate q̄re ꝛc̄. ¶ Oppositū argr̄ auctoritate Aris. i isto 4° ꝛ i p° metha^m.

Ad questionē dico breuiter ꝙ ignis ē in ꝯcauo orbis lune vt i suo loco ꝓꝓo ꝛ nāli: qꝛ nobilissimo elemēto dēbet loc⁹ nobilissimus hoc est eidēs: sꝫ ignis est nobilissimū elemētū: cuius signū est ei⁹ maxia actiuitas. hoc enīꝫ arguit ipm plus hēre de nāli formali vel formā digniorēꝫ: ꝛ magis ꝯuenīr cū pmo actiuo: iō ꝛc̄. ¶ Itē ibi maxie dꝫ eē ignis vbi maxie ꝯseruat̄ ꝛ generat̄: locus. n. est pncipiū generationis ꝛ ꝯseruatiōis locati vt oēs ꝯcedūt: sꝫ in ꝯcauo

T.c.59

T.c.

T.c.

T.c.

T.c.

T.c.

celi:ignis maxie natus est generari z ꝯseruari: qꝛ motus localis fortis z velox nat⁹ est generare caliditatē in mā calefactibili z maxie velocissim⁹ motus maximā calidi tatez in materia maxie celestiali: vt hētur in 2° celi: z p° metha^m. cōstat aūt ꝙ mot⁹ celi est motus velocissimus: vt pꝫ in 8° huius. z mā ei contigua est leuissima z rarissi ma cū sit sursum simpliciter: z ideo celū per suū motum facit in illa maximā caliditatez z talis fortissima calidi tas nō permittit siccuꝫ humidum sed requirit siccitatē: vt manifestū est in istis iferiorib⁹: que quanto plus cale fiunt tanto magis fiunt sicca: ergo mā que est in cōcauo celi ē maxie calida z talis mā est ꝓpria igni: excessiue.n. calidi velut feruor est ignis. vt dicit in 2° de generatiōe. Et ista ratio habet ex verbis Aristo. in p° metha^m. vbi sic ait: lato autē p̄mo elemēto corporū.i. celo: vt expo- nit qd ꝓpinquū ē iferiori mūdi motū disgregatū accen ditur: idest intense calefit. ¶ Itē cōstat ꝙ in cōcauo or- bis lune est aliqd corpus: aliter eniꝫ esset vacuū sed nō potest eē aliqd mixtū qꝛ oia mixta sunt grauia a domi- nio. Et ideo nō potest ibi esse mixtū.s. in loco sursuꝫ sim pliciter dico fm nām: nec ibi potest esse aliud elementū ab igne: qꝛ nullū aliud ē simpliciter leue z leuissimū nisi ignis: vt manifestū est cuilibet itelligenti: ergo relinquit ꝙ ibi sit nāliter ipse ignis. ¶ Sed aliqui dubitāt hic sa tis rōnabiliter: qꝛ cuꝫ luna sit humida virtualiter vt di- cunt oēs astrologi: z habet dominiū sup humida: cuius signū est fluxus maris q̄ ꝯuenit ex aspectu determinato lune: z similiter videmus humiditates aialiū: vt medul lam z cerebrū augeri in plenilunio z cōstat ꝙ totus or- bis z planeta simul sunt vni⁹ nature z virtutis vt tāgit in 2° celi z mūdi: sequit ꝙ totus orbis lune dꝫ esse humi dus: cū ergo ignis sit siccus fm naturam videt ꝙ orbis lune nō habet cōseruare ipsuꝫ ignem: qꝛ vnū ꝯtrariorū nō est cōseruatiuū alterius sed magis corruptiuū: vt pꝫ in p̄mo hui⁹: z in p̄mo de generatiōe. quare zc̄. Et ꝯfir- matur: qꝛ agens nāle fortius agit in passuꝫ ꝓpinquū sibi q̄ in distās z remotū: vt pꝫ ad sensuꝫ. mō orbis lune est agens naturale z corporeū z habet agere hūiditatē vt ꝓbatū est: ergo si ignis ē magis ei ꝓpinquus q̄ alia cor pora sequit ꝙ humefacit ignē: qd est absurdum. q̄re zc̄. ¶ Ad hoc pōt respōderi ꝙ verū ē lunā habere v̄tutē humefactiuaꝫ z ēt totū orbē lune: tamē hoc nō obstan te hꝫ virtutē calefactiuā per suū motū velocē: z ipse mo tus fortior est in calefaciendo per mām sibi ꝓpinquā q̄ sit virtus lune humefactiua in humefaciendo: z ideo nō humectat ipsum ignez ꝫ in aliqs distantibus faciat z in tendat humiditatē: actiua.n. actiuoꝝ non sunt ni i in pa tientibus dispositis: vt pꝫ in 2° de aia: mō ipa materia ꝓ pinqua orbi est intm̄ calefacta z desiccata z rarefacta p motū fortē ꝙ nō est idonea ad recipiendū hūiditatem. ¶ Et p hoc pꝫ ad ꝯfirmationēꝫ: q̄uis.n. orbis lune sit humefactiuus ei⁹ qd ē aptū aptitudine ꝓpinqua ad hu mefactionē: z qd obtinet virtus ei⁹ hūefactiua: tn̄ non humefacit ipsum ignē ꝓpter cām p̄dictā. Et tū dr̄ vnū ꝯtrarioꝝ nō cōseruat alteꝛū: verū est rōne virtutis con trarie: ꝫ rōne alterius dn̄antis z optinētis pōt ꝯserua re: q̄uis ꝫ orbis lune nō cōseruet ipsum ignēꝫ rōne qua humefactiuus: tn̄ rōne qua est calefactiuus p vehemen tiā motus bene hꝫ cōseruare: z iō nō valet obiectio.

Ad rationes. Ad p̄mā cū dicit. sicut zc̄. ꝯce dit. z cū dē ꝙ in minori zc̄. di co ꝙ duplex est mediū q̄tū ad ꝓpositū. Unū ē mediuꝫ fm equalē distantiā q̄titatiuā ab extremis: z istud me- diū nō semp est nobilius oibus aliis: nec isto mō cor est in medio corporis humani: imo magis ꝓpinquū est pti

superiori q̄ iferiori z magis in dextra q̄ in sinistra vt sci tur in de partib⁹ aialiū. Alio⁹ dē mediū fꝫ eqlitatē iflue tie virtutis: z hoc mō ipsum cor hn̄ est in medio corpis .s. ꝙ equaliter influit virtutez omnibus aliqs partib⁹ fꝫ naturā z existentiā vniuscuiusqꝫ. vn̄ ita bene iflui t pedi- bus spūs z virtutē ad ambulandū sicut manib⁹ ad pal pandū: z sic de ceteris suo mō. Similiter aūt orbis pōt dici medius locus in vniuerso.s. per equalitatē influētie virtutis ad oēs reliquas partes fꝫ ꝙ requirit nā vniuscuiusqꝫ ptis: nā ita bene celō iflui t asino virtutē ꝯserua tiuā eius sicut homini: z ideo nobilissimū eꝫ est in loco nobilissimo. ¶ Ad aliud cū dē ꝙ locās dꝫ cōuenire du pliciter ꝙ verū est formaliter vel virtualiter: ꝫ nō vlr. debet cōuenire cū ipso formaliter: ita.s. ꝙ hēat qualita tē eiusdē spēi sibi formaliter inherentē: qꝛ sic oē corpus cōtinens eēt alterabile z corruptibile: vt dicit Cōmen tator in de subā orbis: mō q̄uis orbis lune nō cōueniat formaliter cū igne fm aliquā de qualitatibus actiuis z passiuis: nec ēt fm leuitatē: qꝛ nec est graue nec leue nec alterabile: vt pꝫ p° celi z mūdi: tn̄ bn̄ ꝯuenit cū ipso vir- tualiter: hēt.n. virtutē actiuā z ꝯseruatiuā caliditatis z siccitatis vt dictuꝫ est: nec est necesse ꝙ omne quod agit aliquod accidens disponatur per ipsuꝫ vel per aliquod eiusdē spēi cū ipso: vt nō est necesse ꝙ mouēs localiter moueat: vt dic Cōmē.i ō subā orbis. q̄re n̄ valꝫ. ¶ Ad aliā nego ꝯnaꝫ: z ad ꝓbationē itelligēdū ꝙ ignis nō ꝓ- hibet videre corpus aliqd nisi ipe ignis sit lucens mani feste z sensibiliter: vt pꝫ ad sensuꝫ: mō sic dicit albertus in p° methauroꝝ. z Arist. in suo tractatu de sensu z sen sato ignis in sua ꝓpria mā nō lucet: qꝛ illa est excellētis raritatis z ꝯsidētis subtilitatis: z ex hoc cōtingit ꝙ ipe nō lucet luce manifesta. Cuius signū satis pulchrū pōit albertus in p̄mo metha^m. videmus.n. sensibilr in cande la accēsa ꝙ pars ignis que est ꝓpinquissima lichino est rarior z subtilior: alia v̄o pars.s. ignis flāma est magis spissa z densa pp aerē circūuenientē q̄ aliqualr ei ꝯriat z cōdensat eā per antiparistasiꝫ.i. resistētiā: vn̄ illa ptecu la ignis que ē imediate iuxta lichinū nō ꝓhiberet vide ri actu aliqd tale corpus oppositū: q̄uis flāma bn̄ ipe- diret illud videre: vt manifestū ē p experiētiam. q̄re zc̄. ¶ Ad aliā cū dicit. locatū dꝫ q̄escere zc̄. verū est q̄tuꝫ ex pte sua z ex nā sua ꝓpria: tn̄ q̄tū ē ex virtute alicuius supioris cui locatū aptū natū est obedire z ipm̄ assequi pōt moueri in suo loco ꝓprio: z sic est in ꝓposito: ignis eniꝫ q̄tū de se ē nō moueret i ꝯcauo orbis lune cū v̄tu- te ipi⁹ orbis q̄ ē nā supior: z mouet motu circulari: ipse ignis mouet illo motu: qꝛ natus est sibi obedire z ipsuꝫ asseq i suo motu p̄cipue cū sit faciliter mobilis z nō ipe ditus. q̄re zc̄. ¶ Itē aliter pōt dici ꝙ locatū existēs in suo ꝓpō loco nō mouetur illo motu quo moueret si eēt extra ipsuꝫ locum: imo quiescit quiete que est perfectio illi⁹ motus: tn̄ bn̄ pōt moueri aliquo alio motu: z sic cō tingit in ꝓposito: ignis.n. exn̄s in cōcauo orbis lune nō mouet motu recto sursum: q̄ motu moueret si eēt extra ipsuꝫ locū suū z nō ꝓhiberet: sed mouet motu circulari fꝫ motū orbis: z h̄ nō est icōueniēs. ¶ Et si dicas loc⁹ dꝫ eē imobilis: orbis aūt lune z ei⁹ ꝯcauū semp mouent pꝫ q̄d est dēm ex p̄dictis. locus.n. est imobilis sic ꝙ non mouet necāria ad motū corporis locati: z sic ē i ꝓposi to: ꝯcauū.n. orbis lune nō mouet sursuꝫ fꝫ motū ignis. Et aliqui dubitant hic: imo videt ꝙ virtus cōseruatiua locati necessario mouet ad motuꝫ locati: ponat ꝙ ego mouear de vno loco ad aliū locū: virt⁹ ꝯseruatiua mei que erat in aere ꝯtinente me: aut mouet aut manet aut corrūpit: ꝫ nō est dōꝫ ꝙ corrūpit: q̄d.n. caꝫ corrūperet

T. c. 42

T. c. 83.

T. c. 28.

T. c. 49

T. c. 51.

T. c. 50.

T. c. 24.

T. c. cu

nõ apparet. ꝗ aũt remanet eadẽ virtꝰ nũero ꝙ prius erat: tũc cũ illũ locũ a ꝗ recessi possit igredi aliqḋ corpꝰ alterius spẽi sicut asinus vel lignũ: tũc eadẽ virtꝰ erit ꝯseruatiua diuersoꝝ ꝫ spẽm: qḋ videt̃ ipossibile. Et dico breuiter ꝙ me recedẽte de aliq̃ loco põt remãere virtꝰ nãlis cõseruatiua mei in illu eodẽ corpe: ꝛ si illõ locũ quẽ occupaui ingrediat̃ aliqḋ corpus alteriꝰ speciei: nõ ꝓp̃ h̃ ꝯseruabit̃ ab illa v̉tute ꝗ me cõseruabat prius: sed ab aliqua alia virtute nãli: nec est incõueniẽs ꝙ in vno, ꝛ eodem ꝯtinẽte sit v̉tus nãlis: alia ꝛ alia cõseruatiua diuersoꝝ corporũ nãliũ: vt in isto aere contigue sunt v̉tutes ꝯseruatiue nãles oĩuꝫ aĩaliũ que nata sunt viuere i aere. iste enim virtutes iflure ab ipso celo ad conseruationeꝫ diuersorum animalium in specie non sunt sibiuuicẽ contrarie sed disperate: ideo non valet ratio.

¶ Celum autem non amplius est in alio. Textu cõmenti. XLVI. Questio. IX.

T.c.43 Ueritur hic. vtrũ vltima sphera sit in loco. ¶ Arguit̃ ꝙ nõ: q2 illõ qḋ nõ ẽ i aliquo corpe ꝯtinẽte ipꝫ: ꝛ extra ipm existe non est in loco: hoc habet̃ ab Arist. i lr̃a: ꝫ vltima sphera nõ hꝫ aliqḋ corpus extra se ꝯtinẽs ipaꝫ: q2 sic nõ eẽt vltia sphera. q̃re ꝛc. ¶ Itẽ si eẽt in loco aut eẽt in loco ꝑ se aut ꝑ accñs: hec ẽ diuisio sufficiẽs: ꝫ nõ ẽ in loco ꝑ se: q2 sic eẽt ꝯtẽta in aliq̃ extrinseco corpe: cũ locus sit ꝯtinẽs diuisum ꝫm

T.c.43 Arist. nec ꝑ accñs: q2 qḋ ẽ in aliquo loco ꝑ accñs dꝫ eẽ in aliquo subiecto qḋ sit i aliquo loco ꝑ se vt albedo est in aliquo subiecto qḋ ẽ in loco ꝑ se: ꝛ iõ dr̃ esse in loco ꝑ accñs: similr̃ i alijs: mõ sphera vltia cũ sit q̃dã substantia nõ ẽ in aliquo subiecto qḋ sit ꝑ se in loco vt manifestũ est. q̃re ꝛc. ¶ Itẽ locus est vltimũ cõtinẽtis imobile

T.c.41. p̃m ꝫ Aristo. in lr̃a: ꝫ vltima sphera nõ est in vltĩo alicuius corporis ꝯtinẽtis vt manifestum est: quare ꝛc.

¶ Opposito arguit̃: oẽ corpus est in loco. sicut enim nõ est aliquis locus sine oĩ corpore: sic nõ est aliqḋ corpus sine oĩ loco: vt pꝫ in isto 4º. sed vltima sphera est quoddã corpus cũ sit p̃mũ mobile: vt manifestũ est. q̃re ꝛc.

Co. 45. Ista questio est multũ difficilis: cuiꝰ signũ est diuersitas opinionũ solẽniũ ꝓborum exponentiũ Aristo. Opinio Alexãdri vt Cõmen. recitat: est ꝙ vltia sphera nullo mõ ẽ in loco. Et h̃ ꝓbauit sic. Illud qḋ nõ mouet̃ localiter nõ est i loco: hec est manifesta. sed vltima sphera nõ mouet̃ localiter. hãc ꝓbauit: q2 vel mouet̃ per se vel per accñs. nõ ꝑ se: q2 aut moueret̃ ꝫm totõ aut ꝫ partes: q2 ptes non sunt diuise a toto nec ꝫ accũ vt manifestũ est: q2 ipsa vltima sphera est cõtinua: nec in poꝰ q2 nũq̃ diuidẽtur abinuicem. ꝫ ipse partes vltime sphere nõ mouent̃ actu ꝫm locũ: ꝛ ꝑ ꝯñs tota vltima sphera non mouet̃ actu ꝫ ptes: nec et ꝫm totũ: q2 totũ corpus vltime sphere nõ mutat locũ: ita ꝙ nõ transfert̃ de vno loco ad aliũ locũ. ¶ Itẽ nõ mouet̃ localiter per accñs: q2 hoc eẽt eo ꝙ moueret̃ ꝫ ptes: mõ illud qḋ mouet̃ ꝑ accñs ꝫ suas ptes nõ mouetur per accñs nisi q2 motus est totius ꝑ se: nec est dõꝫ ꝙ mouet̃ ꝑ accidẽs: q2 sic i aliquo subõ ꝙ mouet̃ ꝑ se. ꝛ h̃ nõ ponit Cõmẽ. in rõne Alexãdri q2 nullus hoc dicit. Et dicit Alexãder vlterius ꝙ nõ ẽ de rõne corporis ꝙ sit in loco nec ponitur in diffinitione eius nec corpus in diffinitione loci vt ipse dicit. ¶ Auicẽna autẽ sequens Alexandrum addit ꝙ motus corporis celestis non est motus localis ꝫm vbi sed ꝫm situm. ꝛ ideo nõ oportet ꝙ celũ sit aliquo mõ in loco. ¶ Sed ista positio nõ videtur eẽ rõnabilis: q2 oẽ qḋ localr̃ mouet̃ necessario est in loco aliquo mõ: nũc aũt vltima sphera localiter mouet̃: q2 motus nõ est nisi ad res q̃tuor generꝫ ꝫm Arist.

T.c.iiij. 5º huius. s. ad substantiã q̃titatẽ qualitatẽ ꝛ vbi: ꝛ ꝯstat ꝙ vltima sphera nõ est transmutabilis ꝫm substantiaꝫ:

T.c.ij. vt demonstratuꝫ est in p̃mo celi ꝛ mundi: nec ꝫm q̃titatem nec ꝫm qualitatẽ: saltẽ ꝫ totũ: ergo relinquit̃ ꝙ aut nullo mõ mouet̃: qḋ ẽ ridiculũ: aut ꝙ mouet̃ ꝫm vbi: ꝛ iste ẽ motꝰ localis ꝗ necessario reqr̃it mobile eẽ in loco quoquo mõ. Qḋ aũt dic̃ Auicẽna ꝙ motꝰ vltie sphere est motus ꝫ sitũ hoc iprobat̃: q2 ipossibile est ꝙ motꝰ per se sit in aliquo genere cuius spẽꝝ rõ ꝯsistit in idiuisibili: ꝛ ꝓpter hoc ad substãtiã nõ est motus: q2 rõ substãtie in idiuisibili ꝯsistit: vñ spẽs sube nõ recipiũt magis ꝛ minus: ꝛ cũ motꝰ hẽat successionẽ nõ ꝓducit̃ forma substantialis in esse per motũ: sed per gñationẽ ꝗ est terminus. sicut aũt est de albedine ꝛ de cõsimilibꝰ que participant̃ ꝫm magis ꝛ minus: q̃libet aũt spẽs situs hꝫ rõneꝫ in indiuisibili ꝯsistentẽ: ita ꝙ si aliq̃d addit̃ aut diminuit̃ nõ est eadẽ spẽs situs: sed diuersa: vñ ipossibile est ꝙ i genere situs sit motꝰ per se. ¶ Ꝟ. hoc posito adhuc remanet difficultas: nã situs ꝫ ꝙ est ꝑdicamẽtũ iportat ordinẽ partiũ in loco sed situs vt est differẽtia q̃titatis iportat ordinẽ partiũ in toto. Oẽ igit̃ qḋ mouet̃ ꝫ sitũ opꝫ ꝙ moueat̃ ꝫm locũ: ꝛ iste sunt rõnes sancti Thome cõtra illã pone: vtꝝ aũt oia ꝗ ipse accipit i his v̉bis sint vera ad p̃ns nõ determino. ¶ Nũc ad rationẽ Alexãdri põt dici ꝙ ipsa vltima sphera mouet̃ per se ꝛ ꝫm totũ ꝛ ꝫm ptes. ꝛ cũ ipse dicit ꝙ totũ corpꝰ circulare nõ mutat locũ: verꝝ est ꝫm subiectũ: tñ bñ mutat locũ ꝫ formam

T.c.x. ꝛ ꝫ dispositionẽ: ptes aũt mutãt locũ ꝛ ꝫm subm̃ ꝛ ꝫm

T.c.l. formã vt dicit Arist. in 8º ꝛ in 6º huius. q̃d aũt sit mutare locũ ꝫm subiectũ ꝛ ꝫ formã videbit̃ post. Et qḋ ipse dicit ꝙ eẽ in loco nõ ẽ de rõne corporis: dicit Cõmẽ. ꝙ lꝫ nõ sit de rõne corporis absolute: tñ bene ẽ de rõne ꝛ necessitate corporis localiter moti: nõ. n. ẽ itelligibile ꝙ corpus moueat̃ localiter: vel ꝫ locũ: ꝛ eũ nullo mõ habeat locũ. ¶ Alia fuit opio the. ꝙ vltima sphera eẽt i loco per suas ptes itrinsecas: iste. n. ptes mouerent̃ circa ꝯuexũ corpis circa qḋ reuoluunt̃. Et forte rõcinabatur ad h̃: q2 cũ vltiꝰ sphera debeat eẽ in loco aliq̃ mõ: ꝛ nõ ẽ in loco ꝫ se totã: relinquit̃ ꝙ sit i loco ꝫ suas partes. Qḋ aũt nõ sit i loco ꝫm totũ ꝓbauit: q2 nõ mouet̃ ꝫ totũ: ꝫ ꝫ ptes. q̃re ꝛc. Et sctũs Thomas tenẽs illã opinionẽ the. nitit̃ eã fulcire sic. Corpus circulare ꝫ illa dꝫ eẽ in loco ꝫ ꝗ ꝯtingit successio diuersoꝝ corpoꝝ in eodẽ loco. hec habet̃ ꝓ manifesta. ꝫ corpori circulari ꝫ se totũ nõ ꝯpetit ꝙ sit successio diuersoꝝ corporuꝫ totoꝝ i vno loco: ꝫ ꝫ ptes. totũ. n. corpꝰ circulare nõ mutat locũ ꝫ subꝫ: semp. n. remanet idẽ locus subo: sed ptes mutant locũ nõ soluꝫ rõne sed subo: ita ꝙ diuerse ptes succedũt sibi i eodẽ loco: ergo corpori circulari nõ debet̃ locꝰ ꝫ totũ ꝫ ꝫ ptes. Corpora. n. mobilia motũ recto possunt diuersa succedere in eodem loco ꝫm se tota vt manifestuꝫ est ad sensuꝫ: sed in corporibus celestibus nõ sic ꝯtingit: q2 in vno eodẽ loco in quo nũc ẽ corpus aliqḋ circulare: postea recipiatur aliud corpus circulare: sed partes sibinuicẽ succedunt in eodeꝫ loco sic ꝙ cum vna para sphere nõ sit supposita alicui parti terre: alia pars postea supponetur eidẽ: ꝛ sic de aliqa. quare ꝛc. Sed sine dubio ista opinio non est omnino tuta: primo quantuꝫ ad causam quam assignat themistius ꝙ sphera non sit in loco ꝫm totum sed scḋꝫ partes. s. quia non mouetur ꝫm totũ ꝫm locũ: sed ꝫm oẽs partes. hoc enim primo videtur irrationabile: q2 totũ nihil aliud ẽ ꝙ omnes partes: ꝛ iõ incõueniens est dicere ꝙ sphera

mouef localr fm oēs partes ꝛ nō mouef aliquo modo fm totū. ¶ Itē Arist. dicit in 6° hui⁹: ꝙ tota ſpbera nō mutat locū fm ſubiectū: ſed fm formaz: partes aūt mutant locū ꝛ fm ſubiectū ꝛ fm formā. Et hec ſūt que oppōit Cōmentatoꝛ ↄtra iſtam cauſam. Qualiter aūt tota ſpbera nō mutat locū ſꝫ ſubm: ſed fm formā: partes aūt vtroqꝫ mō declarandū ē in 6°. vt dicit: ꝛ veꝝ ē. Et forte ſic pōt itelligi. aliter. n. corpuſ mobile qḋ mouetur motu recto mutat locū fm totū ꝛ aliter corpus qḋ mouetur circulr. nam corpus qḋ mouef motu recto mutat locū ſꝫ totū cū de vno loco trāſfert ad aliū totū locūꝫ diſtinctū ꝛ diuiſū a p̄oꝛi: corp⁹ aūt mobile motu circulari intelligif mutare locū ſꝫ totū: ſi per motū aliquē fm ſe totū ꝛ ſimul haberet aliā diſtantiā a centro ꝙ p̄uſ habebat: ita ꝙ illō qḋ p̄us erat mediū a quo oēs linee ducte ad circūferentiā erāt equaleſ: poſtea nō ſit mediū tale: ſꝫ ſit ꝓpinquō magis quibuſdā partibꝰ ꝛ remotius ab alijs: intelligif aūt locō mutare fm formā cū in alio inſtāti quelibꝫ pars habꝫ aliā ꝛ aliā diſtantiā a qualibꝫ parte terre ſignata: pars aūt dr̄ mutare locū fm ſobiectū cū vna ꝛ eadē pars in alio ꝛ alio inſtāti ſupponitur alij ꝛ alij parti terre totū: ꝛ dr̄ mutare locum ſꝫ formā: eo ꝙ aliā ꝛ aliā diſtantiā hꝫ reſpectu partiſ terre in alio ꝛ alio tp̄e: vt ſol in oriente exn̄s directe ſupponitur alteri pti: ꝛ alteri exn̄s in meridie: ꝛ aliā diſtātiā hꝫ ſol exn̄s in oriēte ab illa parte cui recte ſupponif: ꝛ aliā diſtātiā cū eſt in meridie: ꝛ ſic de alijs. Cōmētatoꝛ aūt exponit qūo intelligit totū mutare locō ſꝫ formā ꝛ eſt: qꝛ mouetur circa ↄuexum centri ꝛ ex cōuexo perfecte rotunditatis ad ↄuexū perfecte rotunditatis: cū cōuexuꝫ diuidat in multa ↄuexa: quoꝝ vnūqḋqꝫ eſt perfecte rotunditatis: hoc aūt faciliter manifeſtaf ſenſibilibus inſtrumentis: ꝛ exercitatis in aſtronomia nō eſt difficile: ꝛ ſic pꝫ ... iſta cā quā aſſignauit Themiſtius ad negandō ſpheraꝫ eſſe in loco fm totū negāda eſt vel nulla. vt dicit Cōmentatoꝛ. ¶ Itē ſi vltima ſpbera eēt in loco ſoluꝫ fm ſuas partes intrinſecaſ: tūc nō eſſet in loco ſꝫ actū: qḋ eſt inconueniēs: qꝛ actu mouef ſꝫ locū. vt manifeſtū eſt. ꝛ pꝫ ↄn̄a. qꝛ partes ↄtinui exñtes in ipſo ↄtinuo toto nō ſunt actu in loco. vt vult Ariſto. in tēxto 4°. ↄſtat aūt ꝙ p̄reo q̄titatiue ipſi⁹ vltime ſpbere ſūt ſibi ↄtinue. vt manifeſtum ē. g̃ ꝛc̄. Et ſi dicaf ... ſunt in loco in potētie: ↄtra: qꝛ nunq̄ ſunt diuiſe in actu abīnicē: ꝛ ſic nunq̄ ſūt in loco ſcḋm actū: fruſtra aūt eſt potētia que nō reducif ad actū vnq̄: ꝛ īconueniēs eſt aliquā potētiā eſſe perpetuo ocioſam: ꝛ p̄cipue in corpe taꝫ nobili ſicut eſt ipa vltima ſpbera. Et ↄfirmaf rō: qꝛ ipſis partib⁹ itrinſecis vltime ſpbere: aut eſt impoſſe eſſe in loco aut nō eſt impoſſibile eis ꝙ ſint in loco. Si ē eis impoſſe ergo repugnat eis eſſe in loco: ꝛ ſic nec ſunt in loco ſcḋꝫ potētiā: nec ſꝫ nō repugnantiā vt dicunt aliq̄: ſi non eſt eis impoſſe eſſe in loco. ergo eſt eis poſſibile. hec. n. eq̄pollēt. vt pꝫ ex 2° piarmenias: ponaf ergo in eē ꝙ ſint in locū: nō dꝫ accidere impoſſe: ſed accideret impoſſibile. ſ. ꝙ erunt actu diuiſe abīnicē: q̄re nullo mō ſunt in loco ꝓprie. Utꝝ autē hec rōcinatio ſit ſufficiens ad remouendū illā poſitionē non determino: tñ videf mihi ſatis plus fortis q̄ rōnes ad aliaꝫ p̄tē inducte. ¶ Ad rōnes ſcī Tho. cum dicit. cuꝫ p⁹ circulare ꝛc̄. poſſū iſtaꝫ negare: ad hoc. n. ꝙ aliqd ſit in loco vlr non req̄rif ꝙ ſit vel poſſit eſſe ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in vno loco: ſꝫ ſoluꝫ hoc tꝫ in illis que ↄtinenf in aliquibus extrinſecis corporibuſ ꝛ dñr ꝓprie ꝛ per ſe eſſe in loco: q̄uis igitur corpori circulari celeſti non ↄueniat: ſꝫ fm ſe totum ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in eodem loco: tñ non ſeq̄tur pp hoc ꝙ fm partes ſit in loco. ¶ Itē minoꝛ aſſumit falſum. nā corpori circulari nō ↄtingit ſucceſſio diuerſoꝝ corpoꝝ in codē loco fm p̄tes ſuas. nā in illo loco in quo nūc ↄtinef vna ps ſpbere itrinſeca nunq̄ ↄtinebif alia: bñ tñ veꝝ eſt ꝙ diuerſe partes ſpbere ſucceſſiue ſupponunf eideꝫ pti ↄuexe: circa qḋ reuoluit: ꝛ ſic eſt ſucceſſio fm parteſ diuerſoꝝ corpoꝝ circa eūdē locū: ſꝫ nō in eodē loco ꝓprie. q̄re non vꝫ. Opio vō Auēpace fuit: ꝛ hec fuit opio Alphar. vt dicit Commentatoꝛ ꝙ vltima ſpbera eēt per ſe in loco. ¶ Ad cuius euidentiā eſt intelligendū ſicut ſupponebat Auēpace ꝙ differētia eſt inter corpora recta ꝛ corpora circularia: corpus. n. rotūdum finitur per ſe ꝛ cauſa huius eſt: qꝛ linea rotūda eſt perfecta ꝛ nō pōt recipe additiōeꝫ aut diminutiōeꝫ: corp⁹ aūt rectū finif per aliud: ꝛ cauſa huius eſt: qꝛ linea recta eſt imperfecta ꝛ diminuta potēs recipere additionē: quibus ſuppoſitis dicit ipſe hic ꝙ vltima ſpbera eſt in loco nō ſicut i aliquo ambiēte exñte extra ipaꝫ: ſꝫ circa ↄuexū centri. i. corporis ſpberici circa qḋ reuoluitur: ꝛ hoc eſt cōe omni ſpbere ſꝫ ꝙ ſpbera eſt: ꝛ ſi aliqua ſpbera ſit in aliquo ↄtinente ipſuꝫ ambiente. hoc. n. accidit ſꝫ ꝙ eſt ſpbera: ſpbere aūt fm ꝙ eſt ſpbera debef locus circa quē reuoluif. vn̄ dcīn⁹ eſt. ſ. ↄuexum centri: circa qḋ mouef. Iſte eſt igitur modus fm quē vltia ſpbera eſt in loco vt dicit: ꝛ dicit ꝙ diffinitio quā poſuit Ariſto. de loco fm quē eſt locus vltimū corporis ↄtinentis diuiſi are: dꝫ itelligi in corporib⁹ rectis ei. extrinſeco ꝛ rotūdis ex itrinſeco: ita. ſ. ꝙ ↄtinenſ qḋ ↄtinet corpus rectū eſt extrinſecū: ꝛ ↄtinēs qḋ continet corpuſ rotundū eſt intrinſecū. ¶ Cōtra hāc opinionē obijcit Cōmentatoꝛ p̄mo: qꝛ eſt ↄ̄ Ariſto. vt dicit. nā Ariſto. poſuit ꝙ ī nūero corpoꝝ quedā ſunt in locu ꝑ ſe ꝛ eſſentialr. ſ. corpora recta: quedam aūt ſunt in loco ꝑ accñs. ſ. corpora ſpberica: quedā aūt ſunt in loco fm p̄tes. ſ. totus mūdus copoſitus ex oībus ſimplicib⁹: ꝛ ſic iſta opio ↄtradicit Ariſt. ¶ Itē iſta opio eſt ↄ̄ rōneꝫ: qꝛ notū eſt per ſe ꝙ locus ꝓprie dictus eſt eq̄lis locato fm ↄtinentiā: ſꝫ ↄuexū cētri circa qḋ reuoluif ſpbera nō eſt equale ſuperficiei ↄcaue ſpbere que reuoluif circa illud ↄuexū: ſic igif cū locꝰ debeat eſſe equalis locato: ſic ꝙ oēs ſuperficies eius ſint equales oībus ſuperficiebus locati: ſeq̄tur ꝙ ↄuexū cētri circa qḋ reuoluif ſpbera non eſt ꝓprie locus ſpbere: ꝛ itelligo ſic ꝙ oēs ſuperficies locati ꝛc̄. ſ. ꝙ in omni locu ꝛ in omni locato ſic īueniretur ꝙ ſupficies locati eſt equalis ſupficiei vltime ꝛ extreme ipſius locati: dūmō ſit locus ꝓprius ꝛ per ſe: locatum. n. cuius ꝓprie eſt locus: tangit locū fm ſuā vltimaꝫ ꝛ exteriorē ſuperficiē: vel ei ↄtiguatur vt ignis exñs in concauo orbis lune ↄtiguatur ei ſꝫ ſuā ꝛ vltimā ꝛ maximā ſuperficiē. Cōſtat aūt ꝙ vltima ꝛ maxima ſupficies ipſiuſ vltime ſpbere nō ē equalis ↄuexo centri circa qḋ reuoluitur: immo eſt multo maioꝛ cū ipſa vltima ſpbera habeat ꝓfunditatē. quare ꝛc̄. ¶ Iteꝫ per ſe notū eſt de loco ꝓprie ꝛ per ſe ꝙ ipſe eſt continens locatū: modo vltima ſpbera continetur in ↄuexo centri: circa qḋ reuoluitur. ſic igitur pꝫ veritas opinionis Ariſto. ꝛ falſitas opinionis Auēpace fm Cōmentatorē. Utꝝ aūt iſta poſitio poſſꝫ teneri rōnabilr: videat diligēs inq̄ſitoꝛ: qꝛ multis videtur ꝙ iſta poſitio poſſet teneri ſatis rōnabiliter ſicut poſitio Cōmentatoris. vt videbitur in conſequentibus. ¶ Opinio auteꝫ Auerroyſ fuit ꝙ vltima ſpbera eſt in loco per accidēs. ſ. per centrum. ¶ Circa hoc g̃ dicuntur quattuoꝛ ſcḋm ordinem. Primo ꝙ vltima ſpbera ſiue ſit ſpbera ſtellarum fixarum ſiue alia eſt in loco aliquo modo. Secūdo ꝙ nō eſt i loco per ſe. Tertio dico ꝙ eſt in loco ꝑ accñs. Quarto ꝙ ē in loco per cētrū.

T. c. 46 · t. c. 44. · Cō. 43 · Cō. 43

¶ Primū breuiter ondit. Omne qd mouet motu loca
li est in loco aliquo mō. hec est manifesta: sȝ vltima sphe
ra mouet motu locali aliquo mō. vt pȝ ex dictis. qre rc.
¶ Scdm pbat. Illd extra qd nō est aliqd corp⁹ ptinēs
ipm nō est per se in loco. hec vr pcedenda fm Aristo. sȝ
vltra ipam vltimā spherā nō est aliqd corp⁹ ptinēs eaȝ.
vt manifestū est. g rc. Et hec vr esse intētio Aristo. pla-
ne in lr̄a vbi sic dicit. Cui qdem igit corpori est aliquid
extra ptinens ipm corpus hoc in loco est: cui vero non:
minime. qre rc. ¶ Tertiū pbat cū vltima sphera sit in
loco aut est in loco per se aut per accn̄s. p sufficientē di-
uisionem quā ēt ponit Aristo. pmo posterioꝝ. capl'o. si
igit demōstratiua scia: sȝ vltia sphera est in loco. vt pba
tum est ⁊ nō est in loco per se. vt pbatuȝ est etiā. qre rc.
¶ Tūc ondēdū est 4ᵐ. s. q vltima sphera est in loco p
centꝝ. ¶ Ad cui⁹ euidentiā itelligēda sūt aliq̄ pmo q
lȝ motus localis fuerit pncipium pscrutatiōis de loco.
vt pȝ in isto 4ᵒ. eū qz ipsa quies est quodāmodo finis ⁊
perfectio mot⁹. vt hȝ videri in 5ᵒ huius. ideo locus ma-
gis est attribuendus corpib⁹ pp quietē naturalem q pp
motū: ⁊ illud qd est alicui cā vel principiū qescendi: prin
cipalius est ei cā essendi in loco q illud qd est ei cā mot⁹
inquātū hui⁹. sic etiam materia prima fuit prius inqsita
⁊ nota per trāsmutatiōem subalem: ⁊ tn̄ forma subalis
est principalior: cā māe prime q trāsmutatio in suba: eo
q ipa forma subalis est finis trāsmutationis subalis. vt
vt dicit Cōmentator in 2ᵒ hui⁹. ¶ Ulterius psideran-
dum est q in ipsa vltima sphera ista duo sūt eadē realr
. s. q ipsa tota nō mutet locū fm subm: ⁊ q ipsa quiescat
fm totū. vn̄ illud idē qd est ipsi sphere cā vt non mutet
locū tota fm subm: est ei cā qre tota quiescit. Et hec sup
pono tanq manifesta exercitato in scia nāli. ¶ Nūc at
vlteri⁹ accipio q ipm centꝝ est quodāmō cā fixiōis seu
imobilitatis ⁊ quietis sphere: qd sic pȝ: sphera. n. sic intel
ligit moueri fm totū ⁊ qescere q ipa tota simul non hȝ
in vno tpe aliā distantiā aut ppinquitatē ad centrū q i
alio: ⁊ si in vno tpe haberet maiorē distantiā a cētro q
in alio vel minorē vel fm aliquas ptes maiorē distanti
am: ⁊ fm alis minorem: tūc ipsa tota mutaret locuȝ fm
subiectū ⁊ fieret aliud ⁊ aliud centꝝ eius fm subiectū.
vt pȝ per eleuationeȝ ⁊ depssioneȝ exemplarē ⁊ sensibi-
lem instrī spherici ad hoc instructi pp iexercitatos ⁊ iu-
niores. ¶ Ex his pōt sic argui: per illud sphera est in lo
co pp qd ipsa est quiescēs ⁊ imobilis ⁊ fixa eo mō quo
debet ei quies imobilitas ⁊ fixio. vt pȝ ex dictis: sȝ ipsi
sphere hoc debet per centꝝ. vt dcm̄ est. qre rc. Hanc āt
rōnem tangit Cōmentator in cōmento hoi⁹ partis his
vbis. Nos aūt dicamus: qm̄ cū sic fixū fm totū: necesse
est vt sit hoc modo quiescēs: ⁊ qz quies est ei per quietē
centri qd est terra ⁊ quies est: qre est in loco essentialr.
ideo dr celū esse in eodē loco ⁊ non trāsmutat ab eo p
accn̄s. i. qz centꝝ ei⁹ est in loco essentialr. qre rc. ¶ Itē
aliam rōnem vr innuere Cōmentator: oē qd inuenit in ali
quo per accn̄s: inuenit in eo pp aliud hn̄s illud per se.
Istā ppōnem ponit expresse Cōmentator: ⁊ tunc possu
mus accipere q celum est in loco per accn̄s ⁊ precipue
sphera vltima. vt ondsum est. ergo ipsa est in loco per ali
quid extrā in loco per se. sȝ non vr esse in loco per aliqd
aliud nisi per centꝝ. nō. n. est in loco per suas partes. vt
vr ex predictis. nec per pueꝝū centri: circa qd reuoluit:
sicut etiam ostensum est: nec per aliqd aliud: nisi quis ēt
vellet fingere: non. n. pōt esse in sua vltima puexa super-
ficie tanq in loco sicut quidam satue imaginant: qz loc⁹
dȝ esse diuisus a locato ⁊ non dȝ moueri necessario mo
tu locati. vt patuit prius. hec aūt non pueniunt superfi-
cici puexe ipsius spēi vltime. vt manifestū est vnicuiqȝ. er
go relinquit ipsam esse in loco per suū centꝝ: huius aūt
rōnis solā primā ppōnem ponit expresse Cōmentator:
alie aūt capiūtur ex dictis Aristo. in lr̄a. ¶ Cōtra hāc
positionem sunt difficultates non pauce. Una est quam
mouit ipse Cōmentator ptra se. nam si corpus celeste in
loco per accn̄s: sequit q moueatur per accidens: consimi
liter. n. videtur aliquid moueri in loco ⁊ esse in loco: sed
hoc est impossibile: qz declaratū est q ipsum celū est pri
mum oium mobiliū. vt pȝ in 8ᵒ huius: ⁊ sic illud qd est
per accidens erit prius eo qd est p se: qd est impossibile.
vt dr in 8ᵒ huius ⁊ 2ᵒ. quare rc. ¶ Item aliqui sic dubi
tant. Illud qd hȝ vbi per se hȝ locū per se cū vbi sit a lo
co. vt oēs pcedunt. vn̄ ⁊ auctor sex principioꝝ dicit q
vbi est circūscriptio corporis rc. celum hȝ per se vbi: p
batio. qz celum hȝ per se motum fm vbi. vt oēs vere cō
cedunt modo motus fm vbi est idem essentialr cū ipso
vbi: sicut vlr motus est idem essentialr cū suo per se ter-
mino. ergo celū hȝ vbi per se. qre rc. ¶ Item sicut se hȝ
illud qd est in loco per se ad moueri per accn̄s: sic illud
quod ē in loco fm accidens ad moueri per se: hec videt
pueniens similitudo: sed nihil existens in loco per se mo
uetur solū per accidens: hoc manifestum ē: qz lȝ homo
exn̄s in naui moueatur per accidens ad motū nauis. tn̄
ē mobilis per se aliquo alio motu. ergo nihil qd mouet
p se ē in loco pure per accn̄s. nec ecōuerso. Uel arguit
sic. Sicut se hȝ illd qd mouetur in loco per accn̄s ad eē
in loco p accn̄s. sic se hȝ illud qd mouetur per se localr
ad eē in loco per se. hec ē silitudo pueniens. sȝ oē qd mo
uet localr per accn̄s ē in loco per accn̄s. vt manifestum
ē. g omne qd mouet localr per se ē in loco per se. celum
aūt per se mouetur localr. vt manifestū est ⁊ concessuȝ.
quare rc. Et pfirmat. qz illud qd mouet per se motu lo
cali dȝ veriori mō esse in loco q illud qd mouet per ac-
cidens. hoc videt verisimile: sed illud qd mouet locali-
ter per accidēs est in loco per accidēs. vt manifestū est.
ergo illud qd mouetur per se motu locali dȝ esse veriori
mō in loco q per accidēs: ⁊ hoc non essȝ per se nisi eēt i
loco. vt manifestū est. quare cuȝ vltima sphera moueat
per se localiter. vt oēs volūt: dȝ ipsam esse in loco p se:
aliter. n. nō esset veriori modo in loco q illa que per ac
cidens localiter mouent. ¶ Itē sicut se hȝ illud qd mo-
uetur localiter per accidēs ad eē in loco per se: sic illud
qd mouet localr per se ad esse in loco per accidens. hec
est pueniens similitudo: sed nullum motuȝ localiter per
accidens est in loco per se. vt manifestū est. ergo nullum
per se motum localr est in loco per accidēs: modo vlti-
ma sphera mouetur localiter per se. quare rc. ¶ Itē il
lud locatū qd omnibus locatis est causa essendi in loco
nō est in loco per accidens. Nā per accn̄s non est prius
eo quod est per se. vt habetur in 8ᵒ huius: sed ipm celuȝ
est in loco ⁊ est causa omnibus aliis essendi in loco. naȝ
sicut ipsum celum est causa oium locatoꝝ alioꝝ fm co
rum substantias. sic est causa ppietatū naturaliuȝ oium
que conueniunt eis per se. Et confirmat: qz pmū in vno
quoqȝ genere est maxime tale. vt pȝ ex 2ᵒ metaphy. sed
celum est pmum locatorum vel primū in genere locato
rum. vt videtur manifestum. est. n. primū in genere coꝝ
que localiter mouentur. ergo dȝ esse maxime locatum
qd non esset si esset in loco per accidēs. nam illud quod
inest alicui per accidens non inest illi propriissime ⁊ ve-
rissime. quare rc. ¶ Item qd necessario ē in loco nō est
in loco per accidens: accidentia enim non sunt necessa-
ria: immo accidens contingit non esse. vt allegatum fuit
prius in primo huius ex primo posteriorum. capitulo.

T. c. 43.
T. cō. 3.
T. c. 54
Cō. 70.
Cō. 43.
T. c. 76
T. c. 39.
T. c. 66.
T. c. 39.
T. c. 4.

8° phy. T.c. 26. T.c.^m i q̃ ñ repiē ꝯmē. 5. meta^ce T.cō. 5. 5° meta. T.c. 26. 10° meta.

si igiť demõstratiua: ꝛ in 8° huiꝰ caplo: ad dicta aũt sic intē dentibꝰ. ꝛ in 5° metaph. caplo de eadē. ꝛ in eodē caplo de accñte. ꝛ in 10° metaph. ꝓpe finē in oibus istis locis vult Arist. ꝙ illud qḋ est ꝓpꝛie p accñs. ꝛ nullo modo p se: nō ē necessariū: sed vltima sphera necessario est in loco. vt oēs ꝯcedūt: semp. n. fuit ꝛ est ꝛ erit in loco. q̄re ꝛc̃. ¶ Itē videť ꝙ vltima sphera nō sit in loco per centrū: p̄mo q2 nihil est in loco per illud qḋ ē extrinsecū ab eo: hec videť manifesta: sed ipm centꝝ est qd extrinsecū ab ipa vltima sphera cū nō sit eius forma nec pars quātitatiua. vt manifestū est. q̄re ꝛc̃. hec est rō sci Thome ꝯtra Auerroym. ¶ Itē aliq̄ sic dubitās: illud qḋ est in loco p aliqd alteꝝ. est in eodē loco in quo est illḋ alteꝝ: vt aia que est in loco p corpus ē in eodē loco cū corpore. si igitur vltima sphera eēt in loco per centꝝ qḋ est terra: tūc deberet eē in loco terre: qḋ ē absurdū. ¶ Itē si vltima sphera eēt in loco per centꝝ aut eēt in ipso centro aut i aliquo alio. per diuisionē sufficientē: sꝫ non est dicenduꝫ ꝙ ipa sit in centro per ipm centrū. vt manifestū est: nec i aliquo alio: q2 nec in aqua nec i aere nec in aliquo alio nisi quis fingat. q̄re ꝛc̃. ¶ Itē si vltima sphera esset in loco per cētꝝ: hoc esset ꝓ tāto: q2 imobilitas celi est ex fixiōe ꝛ imobilitate cētri: ita ꝙ imobilitas centri esset cā fixiōis ꝛ imobilitatis celi: hoc poniť a Cōmentatore: sꝫ hoc nō pōt esse cā: q2 si imobilitas cētri esset cā quietis vel imobilitatis celi: aut esset cā malis: qḋ est ridiculuꝫ: aut cā efficiens: qḋ etiā est derisoriū: q2 vna ꝑuatio non est effectiua alterius: ꝛ cū hoc ipsum nihil agit in celum ad qḋ sequať imobilitas celi nec mediate nec imediate: q2 agēs ꝓpinquū simul ē cū passo. vt demonstratuꝫ est. 7° huius: nec mediante: q2 tunc ageret mediātibꝰ elemētis intermedijs: ꝛ precipue mediāte igne q̄ est imediatus celo: ꝛ sic imobilitaſ celi esset imediate ab igne. qḋ est ridiculū. Nec pōt esse cā finalis: q2 causa finalis est nobilior eis que sunt ad finē cum sit bonū ipsoꝝ: imō imobilitas vel quies cētri nō est nobilior quiete celi: imo ecōuerso: ꝛ sic imobilitas cētri vel quies nullam hꝫ causalitatē supra quietē celi. quare ꝛc̃. ¶ Itē arguit. sicut se hꝫ illḋ qḋ moueť per accñs ad illud qḋ moueť per se: sic illud qḋ ē in loco per accñs se hꝫ ad illud qḋ est in loco p se. hoc videť multū rōnabile. Similitudo igiť a cōmutata ꝓportiōe cōparādo p̄mū ad 3^m ꝛ 2^m ad 4^m. sic se hꝫ illud qḋ moueťur per accñs ad illud qḋ est in loco per accñs: sic illud ꝙ moueť per se ad illud qḋ est in loco p se: sed omne qḋ moueť p accidens est in loco per accñs. ergo omne qḋ moueť per se ē in loco per se: imō vltima sphera moueť per se ꝛ p̄mo vt oēs ꝯcedunt. q̄re ꝛc̃. Iste sunt difficultates ꝯtra Cōmentatorē de quibꝰ pꝫ aut nihil habui ab aliꝗs: lꝫ forte plures dixerint de ipsis: ꝛ oꝫ me dicere fꝫ meū posse: lꝫ forte nō sufficiat qḋ dicā: tñ poterit aliꝗs esse occasio ꝑquirendi. Primo quidē ꝓp rōnes illas quibus ꝓbať celū nō esse in loco p accidēs: pono vnā distīctionem non multū famosam. Et est ꝙ p accidens accipiť a Cōmētatore tribꝰ modis. Uno mō put distinguiť ꝯtra per se: de quo agiť p̄mo posterioꝝ. Alio mō sumiť per accñs put distiguiť ꝯ p̄mo: ꝛ tūc per accidens accipiť ꝓ scḋario: hec aũt determinatio p̄mo accipiť duplr. Uno mō fm famositatē ꝛ vsum cōēꝫ vt dicať aliquid alicui iesse p̄mo: qḋ iest fm cōem vsum ꝛ vulgarē acceptionē: ꝛ nomē significet aliqd ꝓpꝛie qḋ cōiter ꝛ fm famositatē intelligiť p ipm. Alio mō dř aliqd alicui ꝯuenire ꝓpꝛie. i. fm naturā rei ꝛ p̄ncipalr: ꝛ sic etiā aliqḋ nomen dř ꝓpꝛie ꝛ p̄mo significare aliqd qḋ est prius ꝛ nobiliꝰ respectu alioꝝ significatoꝝ suoꝝ. vt hoc nomē p̄ncipiū significat p̄ncipiū magnitudinis ꝓpꝛie ꝛ p̄mo fꝫ vsuꝫ cōem ꝛ famositatem: ꝛ significat cām finalēꝫ ꝓpꝛie ꝛ p̄mo fm ordinē nature rei. nam cā finalis est nobiliꝰ inter oia significata huiꝰ nois p̄ncipiū: vt hꝫ videri in 5° metaphy. caplo de p̄ncipio. Sĩr igitur hec determinatio scḋario sumitur aliqñ put distinguit ꝯ famosꝰ ꝛ cōiter: ita ꝙ dicať alicui aliquid ꝯuenire scḋario: eo ꝙ non ꝯuenit ei fm cōem vsum ꝛ famā: ꝛ nomē dř aliqd significare scḋario: qḋ cōiter ꝛ vulgariter ꝛ famose nō itelligitur per ipm. Alio mō pōt sumi ista determinatio scḋario put distinguitur ꝯ fm naturā rei: ꝛ principalr ita vt dicatur aliqd i eē alicui scḋario: q2 nō inest ei fm naturam rei ꝛ principalr: ꝛ nomē dicať ipꝛopꝛie: eo ꝙ nō sumiť p illo qḋ per priꝰ ꝛ principaliꝰ significat: sꝫ ꝓ aliquo alio. Sĩr dico ꝙ hec determinatio p se duplr sumitur. Uno mō p eo qḋ ē per sui nām: ꝛ de isto agiť in p̄io posterioꝝ. Alio mō accipiť p ipso ꝓpꝛie siue sit ꝓpꝛie. i. fm vsum ꝛ famosum modū: siue sit ꝓpꝛie. i. p̄icipalr: ꝛ p̄io. Qḋ aũt istis duobꝰ modis accipiat Cōmētator istas determinatiōes. s. p accñs. ꝛ p se: pꝫ in multis locis. nā ipe dicit in 6° huius: ꝙ trāsmutatio indiuisibilis nō est motus nisi per accñs. i. impꝛopꝛie nō fm famositatē: q2 cōiter noie motus itelligiť trāsmutatio successiua ꝛ tꝑalis: sꝫ non vult dicere ꝙ trāsmutatio indiuisibilis sit motus per accñs. i. non fm sui naturā: sꝫ per aliqd aliud: p qd .n. aliud esset ipsa motus: non. n. pōt esse motus p mutatione ꝑcedentē: q2 illa cessat adueniente trāsmutatione indiuisibili: cū ipsa transmutatio indiuisibilis sit terminus trāsmutatiōis diuisibilis ꝑcedētis. ꝗ trāsmutatio diuisibilis nō est motus per accñs. i. per aliqd aliud a sua natura qḋ ei accidat: sꝫ est motus per accñs impꝛopꝛie nō ꝓpꝛie. q2 nomē motus nō significat eā fm cōem vsū hominū ꝛ fm famositatē: lꝫ forte fꝫ ordinē nature rei p̄ncipaliꝰ significet eā: eo ꝙ ipsa est finis trāsmutatiōis ꝑcedētis. ¶ Itē Cōmentator in isto loco. cōmēto 4° scribit istā ꝓpōnē. Qḋ qḋ inuenitť in aliquo per accñs inuenitť in eo ꝓp aliquid hēns illud per se: modo si ipse reciperet ibi per accñs ꝛ per se fm ꝙ ꝯsiderantur in posterioribus. hoc forte nō haberet veritatē. q2 quedam sūt accidentia separabilia pure p accñs que nulli insunt per se nec in primo nec in secundo. vt currere ꝛ ambulare ꝛ comedere. vt oēs ꝯcedunt. vnde relinquitur ꝙ ipse accipiat per accidens p impꝛopꝛie: vt sit intellectus fmōis eiꝰ ꝙ omne qḋ inuenitur in aliquo impꝛopꝛie inueniť in illo per aliqd hñs illḋ ꝓpꝛie: ꝛ hoc est illud qḋ dř ꝙ oēs trāsferētes fm aliq̃ similitudinē se trāsferūt 6° topicoruꝫ.

t.cō. ꝓp.

Cō. 32.

T.cō. 9.

His premissis dico ꝙ cū Cōmētator dicit celū eē i loco p accñs ñ accipiť p accñs: put distiguiť ꝯ p se: de quo determiať i p̄io posterioꝝ. vt. s. sit itellectꝰ ꝯclonis ꝙ celū nulloꝰ p se nec p̄moꝰ nec scḋoꝰ hēat istā ꝓprietatē q̄ ē eē in loco: sꝫ .n. nō video veꝝ eē ꝓp q̄sdā rōnes ꝑinductas: sꝫ itendit ꝙ ē in loco p accñs. i. nō ꝓpꝛie: sꝫ ipꝛopꝛie. s. ꝙ nō ē i loco fꝫ cōēꝫ ꝯsuetudinē q̄ aliqd dř eē in loco: q2 i pluribꝰ inueniť ꝯsuetꝰ: q2 freq̄ntiꝰ dř famosum: q2 plés sic intelligūt: nec puto ꝙ ipse negasꝫ eū eē in loco per se. i. per suā naturā: imo per suā naturā est in loco. i. circa aliqd vt videbiť: sꝫ dř non esse in loco per se. i. non ꝓpꝛie: q2. s. non est in loco fm cōēꝫ ꝛ famosaꝫ acceptionē huiꝰ qḋ est i loco esse cōiter. n. ꝛ famose itelligiť aliquid esse in loco tanq̄ in ꝯtinente extrinseco: eo ꝙ talia locata sunt valde multa ꝛ nota nobis: nec negarē ab ipso celo eē i loco ꝓpꝛie accipiēdo. i. p̄ncipalr fm naturā rei: imo puto ꝙ fꝫ ordinē nāe rei p̄ius ꝛ principaliꝰ: vniuersus est in loco q̄ ista iferiora locata. Uñ volo dicere ꝙ vltīa sphera ē in loco scḋario ꝛ posteriꝰ in ordine cognitōis nr̄e: ita ꝙ posteriꝰ

fuit nobis notũ celum esse in loco ꝙ alia eẽ in loco: cũ ſm naturã rei eſt ecõuerſo. Ratio primi eſt: q2 cõtraria ſunt nobis ꝑus nota: ratio ſcḋi eſt: q2 cauſa naĺr ꝑor eſt cãto. Diceremus igit̃ ſaluo meliori iudicio ꝙ Cõmentator vtit̃ iſta diſtõne de ꝑ ſe ⁊ per accñs, ꝑ iſta diſtõne ꝑmo ⁊ ſcḋario: ꝑmo aũt ⁊ ſcḋario diĉr multis modis. vt dictũ eſt. ¶ Siqͥs aũt velit tenere ꝙ celũ eſt in loco pure per accñs ſoluat rõnes ⁊ declaret illud: q2 nõ video ad preſens: cũ.n. celũ hẽat per ſe motum ſm vbi. vt oẽs confitent: neceſſe eſt ipm habere per ſe vbi: ⁊ ꝑ ꝯñs per ſe eẽ in loco aliquo modo: non.n. motus localis ei᷒ deberet dici motus localis per ſe niſi vbi ſuũ ſm ꝙ mouet̃ requireret locũ ꝑ ſe. Nec valet qḋ aliqui dicũt ꝙ vbi ipſius celi non eſt vbi niſi per accñs hoc eſt mirabile: q2 ſicut motus eius eſt motus oĩum ꝑmus ⁊ ꝑpetuiſſimus motuũ. vt pȝ in 8° ſic rõnabile eſt ꝙ eius vbi ſit ꝑmũ vbi: ⁊ ſic non debet eſſe vbi ſolũ per accidens: ſȝ per ſe: per accñs.n. nõ eſt oĩno ꝑus ipſo per ſe: ⁊ ſicut mot᷒ eius eſt cã oĩum alioꝝ motuũ ⁊ nõ participat naturã motus per accñs: ſic vbi ipſius celi oȝ eſſe cauſa alioꝝ vbi. Et tũc arguit̃. qñ cauſa ⁊ cauſatũ ꝯueniunt in aliquo ⁊ comparant̃ in illo ſicut cauſa ⁊ cauſatũ illud magis ⁊ verius competit cauſe ꝙ cauſato: ſic.n. intelligenda eſt ꝑpoſitio Ariſto. in ꝑmo poſterioꝝ: ꝑpter qḋ vnũqḋq; tale ⁊ illud magis: ⁊ in 2° metaphy. vnũqḋq; tũc maxime alioꝝ ſm ꝙ alijs ineſt vniuocatio: cum igit̃ ipſum celũ habeat vbi: ⁊ ipm ſuũ vbi eſt quodãmodo cauſa vbi cauſatiuũ iſtorũ inferioꝝ: ſicut ⁊ motus motuũ: videt̃ ꝙ veriori modo cõpetit ei locus vel eſſe in loco ꝙ̃ iſtis iferiorib᷒. ¶ Itẽ arguo logice ſic: qñ ad añs ſeqͥtur ꝯñs eodẽ addito vtrobiq; adhuc ſequit̃. ꝑmo prioꝝ: ſȝ ſeqͥtur hoc corpus eſt mobile localr̃. ergo eſt in loco. ergo addito per ſe vtrobiq; adhuc ſequit̃ ſic dicendo hoc mouet̃ localr̃ per ſe. ergo eſt in loco per ſe. ¶ Item qñ ad añs ſequit̃ ꝯñs ex oppoſito ꝯñtis ſequit̃ oppoſitũ añtis: ſȝ ſequit̃ hoc ens eſt in loco per accñs pure: ergo nõ mouet̃ localr̃ per ſe. vt pȝ ſatis ex dictis. ergo ꝑ oppoſitum ſequit̃ hoc ens mouet̃ localr̃ per ſe. ergo non ẽ in loco pure per accñs: ſed celum mouet̃ localr̃ per ſe. quare ⁊c̃. ¶ Itẽȝ arguit̃ ſm modũ cuiuſdam magiſtri quo vtitur in qõne de generatiõe forme ſubalis: omne mobile localiter eſt in locu. ergo omne mobile per ſe eſt in loco: q2 ſi ſimpliciter ad ſimplr̃ ⁊ ꝑ ſe ad ꝑ ſe. quare ⁊c̃. ¶ Itẽ ſicut ſe hȝ ens mobile ꝑ ſe ad mobile per ſe localr̃: ſic ſe hȝ ens in loco per accñs ad mobile per accñs: ſed oẽ ens per ſe in locu eſt mobile localr̃ per ſe. ergo omne ens in loco ꝑ accidẽs eſt mobile localr̃ per accñs. Iſtaꝝ aũt rõnũ quedam ſunt ꝑbabiles ⁊ alie ſunt fortiores. ⁊ forte ſi bene inſpiciantur oẽs inuenientur neceſſarie. ¶ Dicere[illegible] ergo ad pñs ſaluo meliori iudicio ꝙ celum ẽ in loco ꝑ accñs: non ꝑ accñs: vt per accñs diſtinguitur ꝯ per ſe: [illegible] diſtinguitur contra ꝑmo: contra ꝑmo dico accipiẽdo ꝑ ꝑmo ꝑ eo qḋ eſt ꝯſuetũ vſitatum ⁊ famoſum ⁊ vt in pluribus contingens: non.n. habet aliqḋ extrinſecum continens ipſum: ⁊ hoc requiritur ad hoc ꝙ aliquid ſit in loco ꝑprie ſecundum modum illum quo communiter ⁊ famoſe intelligitur ⁊ dr̃ aliquid eſſe in loco. quare ⁊c̃.

T. c.83.

T. cõ.4

Tũc ad dubitatiões de cẽtro cũ dr̃.

nihil eſt in loco ꝑ illo qḋ ẽ extrinſecũ ab eo: põt hic dici ꝙ ſi ẽ penit᷒ extrinſecũ ⁊ ſm ſubſiſtẽtiã ⁊ ſm ꝯtinentiã: ita ꝙ nec ſubſiſtat i illo nec ipſȝ ꝯtineat nec icludat forte veꝝ eſſet. Et cũ dr̃ ꝙ centrũ eſt quod extrinſecũ a ſphera: veꝝ eſt ſm eẽ exiſtentie: q2 nec ſphera iexiſtit centro: nec ecõuerſo. tñ nõ eſt extrinſecũ ſm ꝯtinentiã: imo ꝯtinet ipſum centrũ: ſȝ nõ imediate. Aliter dr̃ ꝙ nihil eſt in loco per illud qḋ ẽ extrinſecũ ab eo: nec hȝ habitudinẽ ad ipm in ſuo motu ⁊ in ſua quiete: mõ quãuis cẽtrũ ſit qḋ extrinſecũ ipſi vltime ſphere: q2 non eſt pars eius nec forma nec mã: tñ ipſa vltima ſphera in ſuo motu hȝ habitudinem ⁊ neceſſariũ reſpectũ ad centꝝ. ⁊ ſiĺr in fixione ⁊ quiete. vt declaratum eſt ꝑus. quare nõ valet. ¶ Ad aliã cũ dr̃ quãdo aliqḋ eſt in loco ⁊c̃. veꝝ eſt ſi ſit in loco per alterum tanꝙ̃ ꝑ ſuum ſubiectũ: ſȝ ſi eſt in loco per alteꝝ tanquã ꝑ ſuum fixum: ex cuius fixione ⁊ immobilitate accipiatur alterius fixio ſeu quies: nõ oȝ ꝙ ſit in eodem loco in quo eſt illud alteꝝ: ſic autẽ eſt in propoſito. vt pȝ ex dictis. quare ⁊c̃. ¶ Ad aliam cum dr̃ aut eſſet in ipſomet centro: diceret aliquis ꝙ ipſa ẽ in loco. ſ. in ipõ centro. ſ. circa centꝝ: ⁊ hoc per ipſummet centrũ fixũ ⁊ qͥeſcens eſt ipſi ſphere cauſa quodammodo eſſendi circa ipſum. ¶ Ad cuius itellectũ eſt conſiderandum ꝙ lȝ corpora celeſtia ⁊ motores eorum nõ ſunt propter iſta inferiora ꝯſeruanda ⁊ generanda ꝑmaria intentione. i. tanꝙ̃ propter finẽ ꝑmo intentũ ⁊ ꝑncipaliter cũ iſta inferiora generanda ⁊ conſeruanda ſint quodãmodo finis ipoꝝ ſecundario intẽtus. vt docet Cõmẽtator. 12° metaphyſi. ⁊ 2° celi ⁊ mundi: quãuis igitur ipm centrũ fixum ⁊ quieſcẽs nõ ſit ꝑma ⁊ ꝑncipalis cauſa finalis hui᷒ qḋ eſt eſſe in locu vel circa locũ: ſed ecõuerſo: tamen ꝑt eſſe ⁊ ẽ finis: ſcḋario intentus tanꝙ̃ illud ſine quo non poſſȝ ipm celum moueri ad gñandum iſta inferiora: nec etiã quieſcere ⁊ fixum eſſe. Oĩs.n. motus requirit aliqḋ fixum ⁊ quieſcens. vt dcm̃ eſt: ⁊ ꝑbat̃ in de cauſis motus aĩaliũ. ⁊ Cõmentator hic allegat ⁊ non eſt aliqḋ corpus fixũ ⁊ quieſcẽs: reſpectu cuius ipm celum totum varietur ſcḋȝ formam ⁊ ſm partes: ſm formam ⁊ ſubiectum niſi ipm centrũ quod eſt terra que nunquã ſimul tota mouetur localiter. vt pȝ ex 2° celi ⁊ mundi. ¶ Et per hoc ad rõnẽ ſequentẽ dicemus ꝙ imobilitas ſeu qͥes ⁊ fixio cẽtri eſt cauſa ſicut finis immobilitatis celi nõ quidem cauſa finalis ꝑncipalis ⁊ ꝑma: ſȝ quaſi ſecũdaria ⁊ quaſi ſine qua non: ⁊ talem finem non oȝ eſſe ſimplr̃ nobiliorem ordinatis in ipſum: ⁊ q2 cauſa nõ ꝑma nec ꝑncipalis: ſȝ ſolum ſecũdaria põt dici per accidẽs reſpectu cauſe ꝑncipalis ⁊ ꝑme. ideo forte diceret aliquis ꝙ ipm centrũ fixum ⁊ quieſcens eſt cauſa imobilitatis ⁊ fixionis celi per accidens: ⁊ ſic intelligeretur celum eſſe in loco ꝑ accidens. i. per cauſam accidentalem ⁊ ſcḋariam ⁊ non ꝑ accidens, put per accidẽs diſtinguitur per ſe ⁊ per ſui naturã: hoc.n. non poſſent videre ꝑꝑ rationes ꝑus inductas. Et preterea lȝ non ꝯcederetur ꝙ lȝ illud qḋ mouetur per ſe localr̃ ſit in loco per ſe: cum illud qḋ quieſcit ꝑ ſe ⁊ per ſui naturam videtur eſſe in loco per ſe ſm aliquem modũ: modo ipſum celum per ſe quieſcit totũ: q2 non permutat locum ſm ſui ſubiectum. vt pȝ in 6° hui᷒: ⁊ in 8°. quare ⁊c̃. Sȝ aliquis ſic argueret ſi vltima ſphera eſt in loco per ipſum centrum: tunc cũ ipſum centrũ ſit in loco per vltimam ſpheram ſequitur de ꝑmo ad vltimũ ꝙ vltima ſphera ſit in loco per vltimã ſpherã: ⁊ ſic per ſe ipſam: qḋ videt̃ ſalſũ. Et poſſumus hic dicere ꝙ imo ipſa vltima ſphera eſt in loco per ſe ipſam mõ prius dicto: nec eſt ꝯtra Ariſto. nec Cõmentatorem. vt oſtenſum eſt. Uel diceret̃ ꝙ nõ ſequeretur: q2 diuerſimode vltima ſphera eſt in loco per cẽtrũ: ⁊ ecõuerſo. nã vltima ſphera eſt in locu per cẽtrũ tanꝙ̃ per aliquod a quo habet fixionem ⁊ quietem. vt a cauſa ſcḋaria intentione intenta nec ꝑma nec ꝑncipali: ſed ipſum centrum eſt in loco per ſpherã tanꝙ̃ per ꝑmũ continens ⁊ tanꝙ̃ per cauſam ꝑmã ⁊ ꝑncipalẽ corpoream ſue ſubſtantie ⁊ ſitꝰ ſuꝛ

Cõ.66. 2° ce.

T. c.43.

T. c.36.

T. c.85.

naturalium dispositionū: ꝛ sic non eodē modo. ideo ꝛc. Dubitaret aūt iunioꝝ ꝙ si vltima sphera ē in loco ꝑ centrū: eo ꝙ ex imobilitate cētri accipit imobilitas ei⁹: sic ꝛ alie sphere erunt in loco ꝑ centrum ꝓp eandem cām. nā oīs imobilitas sphere est quodāmodo ex imobilitate centri: ꝛ sic vnaqueqꝫ sphera est in loco ꝑ accñs: ꝛ tñ oīs alia sphera ꝑter vltimam est in loco ꝑ se: eo ꝙ est in aliquo corpore extrinseco ambiēte ꝛ ꝯtinēte ipsaꝫ: ꝗre idē corpus erit in loco ꝑ se ꝛ ꝑ accñs. Forte dōm ꝙ non est inconueniēs respectu diuersoꝝ: ſꝫ respectu eiusdē eēt impoſſe eodem modo. Hec sunt que de ꝓposita qōne cōgregare potui que si non sufficiāt oīno: tñ diligēs exqsitoꝝ ex his cape poterit initium ꝑquirēdi ꝛ inueniēdi veritatem complete. Hāc aūt qōnem ꝓp facilitatē doctrine illoꝝ in qb⁹ de nouo ortē pħia nālis diuisi i tria. Prima fuit vtꝝ vltima sphera sit in loco: ꝛ ibi posui duas ꝯclones. ꝑma fuit ꝙ est in loco. scđa ꝙ non est per se. ꝛ exposui qōo non est ꝑ se. Scđa questio fuit vtrum ipsa vltima sphera sit in loco per accñs ꝛ distinxi de ꝑ accidens. vt scriptū est. Et posui duas ꝯclones: ſm duo mēbra distinctiōis hui⁹ determinatiōis per accñs: ꝛ ꝓbaui ꝙ non ē in loco per accñs illo modo ſm ꝙ per accidēs distinguit ꝯtra per se. Tertia questio fuit vtrum vltima sphera sit in loco ꝑ centrū. Postea occurrebāt mihi qdam motiua: in vnoquoqꝫ gñe est aliqd qđ est mensura ꝛ metrū oīum alioꝝ. in 10° metaphy. igr̄ in gñe locato
T.c.5.2.
rū: ſꝫ non ꝑt eē aliud in gñe locatoꝝ qđ sit metrū ꝛ mēsura oīum alioꝝ nisi ꝑmum mobile vt tu videbis inducendo ꝛ tu ꝯsiderabis circa hoc. Ex ꝓpōne ẏa per se ꝑt ne seq ꝓpositio necessario ẏa per accñs: ꝛ sequit celum est mobile. ergo celū est in loco: ꝛ ꝑma qdem ꝓpositio ē vera ſm oēs. ꝗre nō ꝛc. scđa ꝗuis īter oēs motus: motus localis sit nobilioꝛ ꝛ famosioꝛ: non tñ notius est nec famosius nec magis ꝯsuetum dici vltimā spherā moueri localr̄ ꝙ cetera mobilia: immo ecōuerso. ꝛ iō non oꝫ ipsam esse in loco ſm cōem ꝛ famosum ꝛ ꝯsuetum modū eēndi in loco: ꝙ Aristo. dicit celū esse in loco ſꝫ partes intellexit de celo ꝑ ipo vniuerso toto corporeo: ſꝫ nō intellexit ꝺ sphera vltia. vt putauit Themist. Q. X.

Consequēter qrit circa capīm de vacuo primo. Utꝝ necessariū sit eē vacuū. ¶ Arguitur ꝑmo ꝙ sic. Quia si non eēt vacuū nā ꝯtingeret aliqd moueri localr̄: qđ ē māifestum impoſſe: ꝛ ꝓbat ꝯña: qꝛ si aliqd mouet localiter: aut mouet ad plenum ꝛ recipit in pleno: aut ad vacuū ꝛ recipit in vacuo. Non ꝑmo modo: qꝛ sic duo corpora simul eēnt in eodē loco: qđ est impoſſe. vt hētur in
T.c.96.
isto 4° ꝗre ꝛc. ¶ Itē si non eēt vacuū non possꝫ fieri rarefactio: nec cōdēsatio corpoꝝ qđ est iconueniens ꝛ ꝯ sensuꝫ: ꝛ ꝓbat ꝯña: qꝛ rarefactio sit ꝑ hoc ꝙ alique partes ꝑexistes in corpe segregant ꝛ mouent: ꝛ ptes remanētes sūt magis distātes abinuicē mediāte vacuo: si.n. in spatio aliquo segregant ille ptes remanebit aliqđ corpus nāle ꝛ sensibile: tunc illud corp⁹ esset eque grossum ꝛ densum sicut ꝑus erat. Condēsatio aūt sit per hoc ꝙ ptes corpis sibiinuicē appropinquāt: qđ non ꝑt fieri nisi subingrediat vacuū ꝑexñs inter partes. ꝗre ꝛc. ¶ Itē si vacuū non eēt non possꝫ fieri augmētatio: qđ ē iconueniēs māifestū ꝛ ꝯ nām aialiū: ꝛ ꝓbat ꝯña: qꝛ augmētatio non ꝑt fieri nisi adueniēte aliquo corporeo: vt d̄r
T.c.36.
in ꝑmo de gñatione. Illud aūt corporeū aut recipit in pleno: ꝛ sic duo corpora simul erunt: aut recipit in vacuo: ꝛ sic habet ꝓpositū. ꝗre ꝛc. ¶ Item arguebat qdā antiquoꝝ quibusdā experimētis. Quoꝝ vnū est: ꝙ tm̄ de vino recipit in dolio in quo sunt vtres sicut si esset sine vtrib⁹: qđ non eēt nisi in illis eēt vacuū intercepū. ¶ Itē in vase habēte cineres recipit tantū de aqua vt in vase sine cinerib⁹ exñte: ꝛ hoc ipsi dicebāt ꝯtingere ꝓpter vacuum inexistens in partibus cineris. quare ꝛc.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristote.

Intelligendū ꝙ qdā antiquoꝝ pħoꝝ posuerūt esse vacuū in reb⁹ ꝓpter rationes ꝑdictas: ꝛ dixerūt vacuū esse spatiū separatū ab oīb⁹ corpib⁹ ꝛ ẏtutibus nālibus ꝛ a motu. Istud aūt vacuum qdā dixerunt esse extra corpa nālia ꝛ distinguens abinuicē ipsa corpa nālia ꝛ sensibilia ꝛ īfinitū eē tale spatiū extra celū. Alij dixerunt vacuꝫ imbibituꝫ vel iexñs corporibus nālib⁹ inter ptes ipsoꝝ: ꝛ ꝑ hoc fieri ꝯdensationē ꝛ rarefactiōeꝫ: cum.n. ptes corpis per vacuum distātes appropinquāt se inuicē replētes illud vacuum: vl̄ etiā cum de foris ingrediat aliqđ corp⁹ i illa vacua: tunc dicebāt corp⁹ ꝯdensari ꝛ īspissari. Cum autēꝫ alique ptes elabunt ꝛ fluunt ꝛ recedunt: ꝛ remanet spatiuꝫ vacuū qđ occupabāt: ita ꝙ ptes distāt abinuicem ꝑ ipm vacuū sic sit rarefactio ꝛ subtiliatio corporis naturalis. Istud eēt spatiuꝫ separatū dicebāt esse locū corporeum nālium: qđ ꝓbant ex imobilitate loci. Cū.n. locus naturalis debeat esse imobilis. vt ēt Aristo. eis ꝯcedit: nihil aūt in rebus corporalibuꝫ videbāt esse imobile nisi spatiū separatuꝫ a virtutib⁹ sensibilibus ꝛ nālibus. iō dixerūt tale spatiū esse locū: ita ꝙ ſm eos idem est realiter vacuū ꝛ locus differens solū rōne seu modo. Illud .n. spatium est vacuum duꝫ est sine oī corpore nāli. Et dicitur locus cū est repletū ꝛ occupatū corpore naturali. ¶ Sꝫ istā pōnem improbauit Aristo. in lr̄a per rōnes multas q erant rōnes positiōis. Et ideo dōm aliter breuiter ad qōneꝫ ꝙ nō est possibile esse vacuū simplr̄. Quod ꝓbat rōnib⁹ Aristo. in lr̄a: quaꝝ vna est ex illo funda-
T.c.66.
mento qđ ponebant illi antiqui: qꝛ si esset vacuū motus localis deberet fieri per ipm: ꝓp hoc.n. ponebant ipm vt oēs ꝯcedebant. Si igit ꝓbatū fuerit ꝙ in vacuo nō posset fieri mot⁹ localis sufficiēter ostēsum erit vacuū nō esse. ¶ Ondit aūt sic: si esset vacuū ꝛ in ipso fieret mot⁹ localis: oporteret illū motū fieri in instāti: ꝛ hoc eē impossibile manifestū est ꝛ ꝯcessuꝫ: ꝯña ꝓbat: qꝛ in motib⁹ qui sunt ꝑ media ꝓportio mot⁹ ad motū in velocitate ꝛ tarditate est ſm ꝓportionē medij ad mediū in subtilitate ꝛ grossitie: ita ꝙ ſm eandem ꝓportionem vnus mot⁹ est velocioꝛ alio ſm quā maioꝛ est subtilitas vni⁹ medij a subtilitate alteri⁹ medij: vt si aer est in duplo subtilioꝛ ꝙ ipsa aqua ꝛ facilius diuisibilis ꝛ penetrabilis: tūc motus factus ꝑ aerem erit i duplo velocioꝛ ꝙ motus fact⁹ per aquam. silr̄ aūt ꝛ in aliis. Nūc aūt ipsiuꝫ spatij pleni ad spatiū vacuū nō est aliq ꝓportio in subtilitate ꝛ grossitie: nec econuerso: qđ ꝓbat Aristo. qꝛ omne qđ excedit aliqd ſm aliquā ꝓportionē: cōpositum est ex ipso qđ exceditur ꝛ quodā alio in quo vel ſm qđ excedit: vt manifestū est in quantitatibus: quattuoꝛ .n. que excedūt tria composita sunt ex tribus ꝛ vno. similr̄ aūt ꝛ in aliis. vñ 4ᵃ nullam ꝓportionē habent ad nihil: qꝛ nō componūtur ex nihilo. Et similiter linea nullā hābet ꝓportioneꝫ ad pūctū: qꝛ non componitur ex punctis: vt demonstratum est in 6° hui⁹. ꝛ in libro de lineis indiuisibilib⁹. Cuꝫ
T.c.6.8.
igitur vacuum nō sit compositū ex pleno: nec ecōuerso: sequit ꝙ vacui ad plenum nulla est proportio: nec ecōuerso. ergo mot⁹ factus per spatium vacui nullam haberet ꝓportionem ad motum factū per plenum: nec econuerso: quantū ad velocitatem ꝛ tarditatem. Aut igitur motus ille per vacuū fieret in tempore aut in non tempore. Si in tpe hoc est impossibile: quia cuiliber parti

temporis finiti ad aliud tempus finitũ est aliqua ꝓportio. vt manifestum est cuilibz itelligenti. Et similiter tarditatibz motuũ finiti in tpe finito est aliq̃ ꝓportio ad motũ factũ in alio tpe finito velocitatis ꝛ tarditatis: quare si motus per spatiũ vacuũ fieret in tpe quãtũcũq; modico: necẽ esset ipz hẽre ꝓportõez ad motũ factũ i pleno: qḋ est impoĺe: vt õmonstratũ est. q̃re ꝛc̃. Relinquit ḡ q̊ si per vacuũ esset motus eẽt in nõ tpe: qḋ est manifestuz inconueniens ꝛ impoĺe. q̃re ꝛc̃. ¶ Itẽ aliã rõnez ponit Arist. ex parte velocitatis ꝛ tarditatis motuũ ducẽdo siŕ ad vnũ impoĺe sic. Si motus localis fieret in vacuo: sequeret q̊ vnũ ꝛ idẽ mobile posset pertrãsire p̱ spatiũ vacuũ ꝛ per spatiũ plenũ in eq̃li tpe: qḋ est mãifestũ impossibile: q2 semp̱ spatiũ plenũ corpore nãli magis dz resistere mobili q̃ vacuũ qḋ nullã hz ꝯtrarietatẽ ad mobile: ꝛ pbat ꝯñã. ponamus. n. q̊ sicut duo media plena corporibus nãlibꝰ: quoꝝ vnũ sit subtiliꝰ ꝛ alteꝝ grossiꝰ: vt aer ẽ subtilius mediũ q̃ sit aq̃: tũc mobile qḋ mouebat p̱ aerem velociꝰ mouebit q̃ illud mobile qḋ mouebitur per aquaz ſm aliq̃ ꝓportiõez. Et sit grã exẽpli ꝓportio dupla: ita q̊ motꝰ per aerẽ fit per spatiũ vniꝰ hore: motꝰ aũt per aquã fit per spatiuz duaꝝ horaꝝ. siŕ ḡ si ponat q̊ per spatiũ vacuũ fiat motꝰ illiꝰ mobilis in aliquo tpe: illud tps hẽbit ꝓportiõez determinatã ad tp̃s per qḋ fit motus per spatiũ plenũ aere: ponamus igit illḋ tps mẽsurãs motũ factũ per vacuũ esse q̃druplicẽ partẽ tpis illius in quo fit motꝰ per aerẽ. Si igit iueniat aũt ponat aliqḋ spatiũ plenũ corpore subtili cuiꝰ subtilitas excedit subtilitatẽ aeris in eadẽ ꝓportõe in qua tp̃s excedit tp̃s .s. in q̃drupla: ita q̊ sit in q̃druplo subtiliꝰ aere queãdmodũ tp̃s mẽsurãs motũ ſcm̃ per aerẽ est q̃druplũ ad tp̃s mẽsurãs motũ ſcm̃ p̱ vacuum: tũc motus fieret p̱ illud spatiũ plenũ in q̃rta pte illius tpis in quo ponebat fieri motus p̱ aerem: s; in q̃rta pte illiꝰ tpis ponebatur fieri motus p̱ vacuum: cũ ergo oẽs q̃rte eiusdez q̃titatis sibi inuicẽ sint eq̃les: sequitur iconueniẽs p̱dictũ. ¶ Et ꝯfirmatur rõ declarãdo ꝯñaz: q2 additio ad velocitatẽ fit ſm additionẽ ad subtilitatẽ mediĩ: si igit aliqḋ mediũ plenũ sit tãto subtiliꝰ aere q̃to tp̃s mẽsurãs motũ p̱ aerem est maius tpe mẽsurãte motũ p̱ vacuum: tũc in eadẽ ꝓportiõe velocior erit motus factus per illḋ spatiũ moto facto p̱ aerem: ꝛ sic sequitur q̊ in eq̃li tpe fiet motus p̱ illud spatiũ plenũ subtilissimo corpore ꝛ p̱ vacuũ: qḋ est impossibile. Multas alias rõnes iducit Aristo. in lr̃a destruẽtes vacuũ: s; q2 oẽs sunt satis mãifeste ꝛ faciẽs ĩspicienti lr̃am. iõ nõ pono eas ꝑp breuitatẽ. ¶ Cõtra istã rõnẽ scḋaz obiĩcit Cõmentator: q2 Aristo. vr̃ in ea supponere vnũ falsũ impoĺe: qḋ nõ est datũ ab aduersario .s. q̊ posset iueniri aliqḋ tp̃s cuiꝰ subtilitas itãtũ excedit subtilitatẽ aeris in quãtũ tp̃s mẽsurans motũ factum p̱ aerem excedit tp̃s mensurãs motũ ſcm̃ p̱ vacuum. hoc aũt forte nõ est poĺe: impoĺe. n. ẽ iueniri extra aiam aliqḋ corpꝰ subtilius igne. subtilitas aũt ipsiꝰ ignis non ẽ in eadẽ ꝓportõe maior subtilitate aeris: in qua ꝓportione tp̃s mensurãs motũ ſcm̃ p̱ aerem est maius tpe mensurante motũ ſcm̃ p̱ vacuũ. ¶ Ad hoc rñdit Cõmẽtator q̊ subtilitas põt ꝯsiderari dupĺr. Uno mõ ſm se ꝛ absolute. Alio mõ ſm q̊ ẽ subtilitas alicuiꝰ corpis determinati nãlis: ꝛ pmo q̃dẽ mõ: põt itelligi in ipsa ꝓcessus in infinitũ vt dicit: ita q̊ q̃cũq; subtilitate data nõ repugnat subtilitati esse pfectiorem quãtũ est de se ꝛ pncipaĺr: sed ſm q̊ est subtilitas talis corporis nãlis determiatũ sic ei repugnat processus vlterior i ifinitũ. Et exẽplificat in linea cui ſ; se nihil repugnat diuidi i ifinitũ: s; repugnat ei ĩq̃tũ aerea aut ignea. Et q2 ista ꝓpõ ẽ possibilis. s. q̊ sit subtilitas maior q̃cũq; subtilitate ſm q̊ subtilitas est. iõ ex ea nõ dz seq̃ aliqḋ ipoĺe: ꝛ hoc mõ declaratiõis mĺtotiẽs vtit Aristo. q̃n nõ ponit siŕ s; q̊ est impoĺe: s; ſm q̊ est poĺe. ¶ S; hec rñsio non vr̃ bñ sufficiens: q2 ꝓpõ est impossibilis q̃n p̱dicatum repugnat subto rõne oĩe ꝓprie ꝛ specifice q̃tũcũq; non repugnet ei rõne generis: vt ista ꝓpõ est simpĺr impossibilis. s. homo est irrõnalis: l; non repugnet hoi rõne aialis. s. esse irrõnale: ꝛ deberet illud poni in eẽ qḋ homo sit irrõnalis: q2 necessario sequeret impoĺe. s. q̊ simul hõ eẽt rõnalis ꝛ irrõnalis. Quãuis igit ipsi subtilitati vel raritati ſm seipam vł ratione q̃ est subtilitas vel raritas corporis mobilis abstracte non repugnet ꝓcessus ꝛ itẽsio in ifinitũ: q2 tñ repugnat ei rõne q̃ est talis nãe: puta ignis rõne cuiꝰ raritas est determiata ad maximũ. iõ ista ꝓpõ est simpĺr impossibilis. s. q̊ raritas possit itẽdi in ifinitũ ꝛ ipa posita i esse necio sequitur ex ea ipoĺe. ¶ Et forte dõm q̊ rõ Aristo. ꝓcedit ex ꝯcessiõe atiquoꝝ q̊ ponebãt vacuũ eẽ. ipi .n. forte ꝯcesserũt vel habuerũt ꝯcedere ex suis dictis q̊ raritas possz itẽdi in infinitũ: q2 posuerũt q̊ forme sequunt nãz mẽe: ꝛ sic sicut mã est de se iterminata: sic forme sunt iterminate. i. nõ termĩate ad gradus determinatus: nec ad p̱fectiões determiatas. ¶ Aliter possz dici. ad cuiꝰ euidẽtiã ꝯsiderãdũ est q̊ cũ aliqua cõditionalis est impossibilis oẽ illud dz reputari impoĺe ex quo sequit illã eẽ verã: mõ q̃uis sit impoĺe raritatẽ intendi in infinitũ: tñ si poneret p̱ impoĺe: q̊ ipsa in infinitũ ꝓcederet ista eẽt falsa q̊ motus fieret in equali tpe p̱ spatium plenũ ꝛ p̱ vacuũ: ita q̊ ista ꝯditionalis est possibilis cuz hoc q̊ suum añs est impoĺe. s. ista. si raritas ꝓcederet in ifinitũ motꝰ localis fieret in eq̃li tpe p̱ spatiũ plenũ. ꝛ iõ ois ꝓpõ est impossibilis ad quã necessario sequeret istã hypotheticã esse verã. Modo sine dubio si poneret eẽ vacuũ vt antiq̃ posuerũt ꝛ in ipso fieret motus localis: tũc sequeret q̊ si raritas ꝓcederet in ifinitũ motꝰ localis posset fieri ꝛc̃. ita q̊ sequeret illam hypotheticã esse verã: que tñ ẽ ipossibilis oĩno: ꝛ hoc sufficit Aristo. ad ꝓbandũ vacuũ nõ esse vt illi ponebãt. S; aliq̃ litigant p̱ quedã expimenta ad ꝓbãdũ vacuũ esse. Quoꝝ vnũ est: ponat q̊ duo corpa planissima ꝛ rectissima sibiinuicez ꝯiungant ꝛ applicent tali mõ q̊ iter ea nõ remaneat aliq̃s aer itermedius: qḋ p̱cipue ꝯtingeret sivnũ corpꝰ planũ ꝛ rectũ appropinquaret supficiei aque plane sine medio aliquo. Deinde corpꝰ supius extña eleuaret ꝛ separetur ab iferiori ſm oẽs ptes suas simul ꝛ equaĺr: tunc necesse est si aer subigrediat iter ista corpa q̊ prius intret spatiũ ꝓpinquũ lateribus ꝛ extremitatibꝰ illoꝝ corpoꝝ q̃ ꝑueniat ad mediũ: ꝛ sic in tpe illo illud medium erit vacuum oĩno. ¶ Itẽ ponat q̊ fiat vas latum ꝛ grossum inferius ꝛ bene strictũ supius: ꝛ in pte stricta sit foramẽ paruum: ꝛ in parte võ lata sint multa foramina: ꝛ illud vas imergat in aquã. manifestũ est q̊ implebit aqua: postea cũ erit impletũ aqua obstruat pfectissime foramen supius: ꝛ extrahat de aq̃: tũc quero an aqua in illo vase ꝯtenta cadet ꝛ exibit p̱ foramina vel non: si exibit ꝛ cadet p̱ foramina. ḡ remanebit ibi spatiũ vacuũ in quo fuit aq̃: q2 tũ foramẽ sit oĩno obstructũ ꝛ vas sit cõpactissimũ nõ poterat aer subintrare. Si aũt diceret q̊ aqua nõ caderet nec descẽderet deorsuz p̱ foramina icõueniẽs videret q̊ graue nõ ꝓhibitũ nõ moueret deorsum: sed staret. q̃re ꝛc̃. ¶ Itẽ põat q̊ i aliq̊ vase cõpactissimo ꝛ fortissimo sit vnũ solũ foramẽ: ꝛ in illo põat os follis: ꝛ ipa follis nullũ hz foramẽ i aliquo lateꝝ suoꝝ: tũc eleuent ꝛ sepent latera follis: tũc q̃rit vtrũ aer extñs in illo vase igrediat follẽ aut nõ. si sic. ḡ vas remanet vacuũ: si nõ:

T. c. 71

Com. 71

ergo inter latera follis ad se iuicē distantia erit vacuū: q2 pono q follis sic oiquaq3 sic obturata ⁊ ɔclusa ⁊ ɔtinua q nullū corpus possit in eū igredi per partes exteriores ⁊ q sic applicet illō os follis ad ip̄3 vas q nihil possit igredi i ip̄3 vas p suū foramen. ℭ Itē ipleat vas fortissimū ⁊ copactissimū aq̄ calida: ⁊ postea obstruat oino foramē ipsi⁹ vt aer nō possit itrare: tūc exponat il lud vas plenū aqua frigori fortissimo in hyeme: illa aq̄ cōgelabit ⁊ fiet minoris quātitatis q̄ p̄us. quare cū aer nō possit subitrare vr̄ q aliqua pars illius spatij remanebit vacua post congelatioe3. Nā si post cōgelatione3 ipsa aqua occuparet equalē locū. vt p̄us: tūc ipsa nō esset minor q̄ añ. qd̄ ē icōueniēs. Istis experimētis ⁊ ɔsimilibus videt cōuinci nec nō q vacuū sit vel esse possit.

Ad primā rōnē cū3 dr̄ q motus localis ⁊c̄. dōm q imo si vacuū esset nullum corpus nāle posset i eo moueri: q2 tū ip̄3 vacuū si esset: esset vni⁹ dispōnis in oib⁹ suis partibus nullā habēs diuersitatē v̄tutū nāliū. vt manifestū ē: nō esset aliq̄ causa q̄re corpus ex̄ns in ip̄o moueret ad vnā partē magis q̄ ad aliā: ⁊ ideo si moueret: aut moueret siml ad oē3 vnā partē aut ad nullā: nō ad omnē partē simul. vt maifestū est. g̃ ad nullā. ⁊ sic moueret ⁊ nō moueret. Et cum dr̄ si aliqd moueret ⁊c̄. Dōm q cū aliqd̄ corpoꝝ que sunt h̄ mouet ad aliquē locū ille locus erat p̄us occupat⁹ alio corpore ⁊ illō cedit aduenīete corpore qd̄ mouet: s3 nō op3 talē cessionē ⁊ motū localē peruenire vsq3 ad celū: q2 poterit fieri condensatio medij in qd̄ fit mot⁹: ⁊ sic il lud corp⁹ qd̄ cedit igredit partē loci i qua erat illō corpus ante ɔdensatiōe3. q̄re nō valet rō. ℭ Sed dubitatur hic: q2 cōdēsatio aeris nō videt fieri nisi p frigiditatē sicut rarefactio p caliditatē: modo cū aliqd̄ corpus mouet in aere nō videt fieri tāta frigiditas q̄ posset ɔdensare ip̄3 aerē: ⁊ p cōdensationē reducere aliqd aeris ad quātitatē tāto minorē quāta est q̄titas corporis qd̄ cedit. Dicunt aūt aliq̄ q ista ɔdēsatio nō fit a frigiditate ɔ pprie: sed a nā vniuersali fugiēte ⁊ euitāte subintratione3 ⁊ penetratione corpoꝝ. Inq̄re āt d hoc virtūtē. ℭ Ad aliā cū dr̄ q aliter nō eēt ɔdensatio ⁊c̄. ꝓpter solutionē huius rōnis est ɔsiderandū sm̄ Aristo. q cōtrarioꝝ est vna ⁊ eadē mā subiecta: vt calidi ⁊ frigidi. sicci ⁊ humidi: ita q mā existēs sub vno cōtrarioꝝ ē in potētia ad alteꝝ. vt p3 ex p̄mo hui⁹ ⁊ ex p̄mo ⁊ 2° de generatione. ℭ Cōsideradū ēt q cū aliqd generat ex potentia ente fit actu ens ab actu ente: ita q acq̄sitio forme cuiuscūq3 nō est p ingressu3 vel aduentū alicui⁹ corporis ab itrinseco igredientis in passu3 ⁊ adducētis secū formā illā. s. per eductione3 ⁊ trāsmutatione3 de potentia i actū. Et pp hoc dicit Cōmentator in 12° metaphy. q agens verū apud Aristo. nō ɔgregat iter diuersa supple p̄us separata sum extrinsecus ⁊ diuisim: sed trāsmutando mām extrahit il lud qd̄ erat ī potētia ad actū: vt cū ex minori calido fit magis calidū: nō o3 q aduentat ipsi subiecto aliqd̄ corpus calidū qd̄ p̄us nō erat ibidē: s3 subiectū existēs sub imp̄fectiori caliditate est in potentia receptiua caliditatis perfectioris ⁊ eā recipit p̄sente calefaciente. Similr cū ex maiori circulatiōe fit minor circulatio hoc nō fit per igressu3 alicui⁹ corporis circularis qd̄ p̄us nō erat: neq3 per hoc q aliq̄ pars icuruaret que p̄us nō erat curua: s3 modo p̄dicto. s. p extractiōe3 de potētia ad actū. Similr igit̄ pōt cōtingere in ꝓposito. Cū.n. rarū ⁊ densum sint sibiinuice3 ɔ̄ria eadem est vtriusq3 mā: que existens sub vna istarū formaꝝ est in potentia ad aliā: ⁊ iō si post vnā istarum formarū debet generari alia: nō o3 q hoc fiat per ingressu3 aut recessu3 alicuius corporis vel aliquoꝝ corpoꝝ vel etiā per rarefactione3 ab ipso rarefactibili vel cōdensabili que qd̄ē corpa ingrediant in vacuū vel exeāt ab ip̄o. Si.n. ɔdensatio sic fieret per vacuū q aliqua corpora subitrarēt in vacuū: aut corp⁹ nō ɔdensaret vbiq3: aut p totū eēt vacuū: quoꝝ vtrūq3 est icōueniens: ɔtingit.n. aliquod totū cōdensari sm̄ oēs sui partes: ⁊ similr rarefieri: s3 ɔdensatio fit p hoc: q subiectū existēs sub raritate ⁊ in potētia existens ad densitatē reducit ad densitatē: ⁊ ecōuerso. sic g̃ ex aqua fit aer per hoc q eade3 mā numero q̄ p̄os erat sub forma aque fit sub forma aeris: aut ecōuerso: sic in ꝓposito ex denso fit rarum per hoc q eadem mā que prius erat sub forma densitatis fit sub raritate: q̄re nō op3 esse vacuum: nec ad rarefactionem: nec ad condensationem.

ℭ Ad rōnem de augmento dicit Aristote. q illa scipsā impedit: tūc.n. ratio dr̄ seipsam impedire cū ipsa accipit aliqd ex quo sequit oppositū eius qd̄ itendit ɔcludere: modo sic est hic. Nā si augmentatio fieret p vacuū: tūc cū augmētabile augmentaret p totū ⁊ in tota ꝓfunditate: necesse est q totū sit vacuu3: qd̄ est ipole: ⁊ impole est q augmētatio fiat p vacuū. Q̄uo aūt fiat augmētatio aduenīēte alio corporeo: ⁊ tū i corpore qd̄ auget nō oporteat preexistere vacuum: declarandu3 est i p̄mo de generatiōe. Ad p̄sens aūt dicamus q corpus augmētabile h3 i se quedā parua foramina plena quodā multū subtili corpore vt aere aut sp̄ū aliquo: ⁊ illō corp⁹ recedit aduenīēte nutrimēto: ⁊ tūc cū nutrimētū digestum applicatū ē laterib⁹ illoꝝ foraminū: v̄tus mēbri agit in ipsu3 ⁊ cōuertit ipsū3 in subā3 suā: ⁊ deinde totū aggregatū ex nutrimento ⁊ pte cui vnit extendit ad maiore3 quātitatē ⁊ sic fit augmētatio. Similr rō de cinerib⁹ impedit scipsam. Nā si ꝓpter vacuū cōtingeret q vas habens in se cineres reciperet tantū de aqua q̄tū sine cineribus: tunc oporteret q cū h3 cineres esset ita vacuum vt est sine cineribus: ita q cineres nullā parte3 spatij occuparēt. nā quācūq3 spatij pte3 ponerent occupare aut aqua nō reciperet in illa aut duo corpa simul erunt: qd̄ ipsi negabat: ⁊ sic ratio illa eoꝝ seipsā3 destruit: cōmentator aut dicit q ipse nō fuit expertus de isto accidente sed si ita est causa huius pōt esse: q2 cū aqua imponit vasi habenti cineres calidos: tūc aqua illa corrumpit ⁊ resoluit in aerē: ⁊ exit euaporādo: ⁊ sic nō remanet ibi tota ⁊ eq̄lis aq sic̄ si sine cinerib⁹ eēt: s3 si itrat ibi aq̄ ⁊ remāet sub forma aq̄: ⁊ postea exp̄mat a cinerib⁹ ⁊ sepet: multo minor iuenit q̄ p̄us. q̄re ⁊c̄. ℭ De dolijs āt h̄ntibus vtres qn̄ nihil rndit. Arist. q2 forte suppōit illō argumētū vnū maifeste falsu3. Cū.n. vter sit qd̄dā corpus nāle nec̄e ē vt occupet ⁊ obstruat ⁊ impleat aliq̄ partē spatij ex̄ntis in dolio ⁊ in illa siml nō recipiet vinū: nisi duo corpora sint siml in vno codē loco: ⁊ sic nō tm̄ d vino oino reciperet q̄tū faceret sin̄ vtrib⁹: s3 forte q2 parū min⁹ ē vinū qd̄ recipit cu3 vtrib⁹ in dolio ⁊ sine vtrib⁹. ideo q̄si eq̄le videt cū tm̄ nō sit. Et forte diceret aliq̄s q vter h3 quādā v̄tutē ɔsumptiua3 vini. ⁊ iō ɔsumit aliquas ptes vini: ꝓpter qd̄ tm̄ ibi recipit sicut sine vtre: s3 si remoueat ⁊ mēsuret diligēter nō iuenit eq̄le. ℭ Ad alia expimēta pōt respōderi: Ad p̄mū diceret aliq̄s q aliq̄ duo corpora possunt sibiinuice3 ita p̄fecte vniri ⁊ ɔiungi in aere vel i aqua qn̄ sit aer medius vel aqua media. vt videt Aristo. itendere i 2° de aīa. caplo de tactu. ⁊ iō supponit vnū falsu3: s3 forte nō sufficeret istud: q2 l3 duo corpora solida nō possint sibiinuicem cōiungi ⁊ ɔtigere in aere quin sit aer medius: tū vnu3 corpus solidu3 ⁊ planissimū posset applicari supficiei aque: ita q nullu3 esset mediū: ⁊ tunc si simul eleuet illud corpus ⁊ diuum-

T. c. 81.
T. c. 22.
T. cō. 6.
Cō. 18.
T. c. 113.

gat ab aq̄ redit dubitatio vt prius: qꝛ aer non statī pote rit puenire ad mediū spaciū īter illa. vñ remanebit vacuū vt vr̄. Propter qḋ dicūt aliq̄ ꝙ si duo corpa oino plana applicarent sic sibinuicē sine medio quocūq;: tūc nūq̄ possent separari abinuicē simul q̄tū ad oēs suas partes: imo si diffugeret oporteret ꝙ prius separet vna pars q̄ alia successiue: ⁊ q̄tū cēt spaciū īter illas ptes: tm̄ d' aere igrederet: ⁊ sic successiue subitraret aer: sicut successiue diffūgeret: impoīe aūt essz ꝙ oēs partes simul tpe sepa rarent abinuicē ⁊ equalr̄ pp̄ fugā vacui. Cōsidera circa hoc: qꝛ satis est pulchrum. forsan illa pōne fcā nunq̄ se pararent illa corpa abinuicē: sꝫ positio diceret ipossibi lis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ illa aq̄ n̄ poterit cadere p̄ fora mina iferiora ꝑpter cām dictā. Sꝫ qd̄ detinebit eā: dr̄ ꝙ nā vlis nō pmittēs vacuū: qḋ necessario ꝯtingeret si caderet illa aq̄: min⁹. n. malū est ꝙ aq̄ detineat ibi sursū q̄ fiat ibi vacuū: vel dicat ꝙ detinēs illā aquā cēt illud obstruēs foramē vel pars vasis ꝓhibens aerē ingredi. ¶ Ad aliū dico ꝙ illis suppositis nūq̄ aliq̄ vtus eleua ret latera follis nec abinuicē separet: sꝫ qd̄ ꝓhiberet: nā vlis ꝑpter fugā vacui. ¶ Silr̄ ad aliud dico ꝙ illō vas frāgeret aut nunq̄ aqua in eo ꝯgelaret illo supposito. s. ꝙ sit ita compactuꝫ ꝙ nulla ps aeris possit īgredi. Hec dīr ad illa expimēta nec audiui meliora. Que aūt sit illa vlis nā faciens illas ꝓhibitiōes nō est penit⁹ manifestū.

¶ Accidit autem dicentibus vacuū esse tanq̄ necessarium si vere esset motus contrariū magis esse ⁊c̄. Textu cō. LXVI. Qō. XI.

Onsequēter q̄rit. Utrū si vacuū eēt: mot⁹ lo calis possꝫ fieri in ipso. ¶ Arguitur pīo ꝙ sic qꝛ in illo spatio pt̄ fieri mot⁹ qḋ hꝫ prius ⁊ posteri⁹. Nā ex priori ⁊ posteriori magnitudi nis est prius ⁊ posteri⁹ i motu. vt vult Aristo. i. 4°. hui⁹. ⁊ i. 6°. sꝫ spatiū vacuū si esset: hēret prius ⁊ po steri⁹. vt mãifestū est. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē si in vacuo non pos set fieri mot⁹ hoc esset ꝓ tāto: qꝛ ꝓportio velocitatis mo tus ad velocitatē dꝫ eē fm̄ ꝓportionē mediꝫ ad mediū. hanc. n. rōnem assignat Aristo. i lr̄a: sꝫ ꝑpter istā rōnem nō dꝫ negari motū posse fieri vacuo si esset: qꝛ vn⁹ mo t⁹ celestis hꝫ ꝓportiōem determinatā ad aliuꝫ: ⁊ tn̄ hoc non est fm̄ ꝓportionē mediꝫ ad mediū: qꝛ motus celi nō est p̄ aliqḋ mediū vt mediū est. q̄re ⁊c̄. ¶ Item posi to motore ⁊ mobili pt̄ fieri motus. hec. n. sunt cāe ꝓpin que mot⁹ si non ipediant: sꝫ in vacuo si esset: posset esse motor ⁊ mobile. vt manifestū est. s. graue vl̄ leue qḋ est mouēs ⁊ mobile. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē si posito vacuo nega ret i eo fieri mot⁹ localis: hoc eēt ꝓ tāto: qꝛ non eēt ibi in eo resistētia mobilis ad motorē: hāc cāꝫ assignat Cō mētator: sꝫ hoc non pōt eē cā: qꝛ si esset vacuū ⁊ in vna parte ei⁹ eēt graue: vt lapis: adhuc ipm̄ eēt corporeū ⁊ eēt in situ opposito alteri: ⁊ per istū suū oppositū resiste ret motori: talis. n. resistētia sufficit ad motū localeꝫ. vt pꝫ in corporib⁹ celestib⁹. Nō. n. hꝫ corp⁹ celeste aliā resi stētiā ad motorē: nisi qꝛ corporeū ex̄ns est in opposito situ: illi situi in q̄ itendit ipꝫ ponere suus motor. q̄re ⁊c̄. ¶ Oppositum vult Aristo. ⁊ Commentator.

Ad questionem est itelligēdū ꝙ aliq̄ vīsi sūt imaginari: qꝛ si eēt va cuū mot⁹ localis possꝫ fieri in ipso pp̄ rōnes p̄missas: ⁊ hoc mō vr̄ itellexisse Auēpace sicut narrat Cōmenta tor. Et in ipso q̄dē vacuo: si eēt mobile moueret nālr̄ ⁊ ꝓportiōe velocitatē: in medio aūt pleno quocūq; corpore sensibili nō mouet velocitate nālr̄: sꝫ semp̄ impeditur a nāli velocitate: ⁊ p̄ ipꝫ mediū plenū impediēs additur ad ipꝫ velocitatis nālis: ita ꝙ velocitas quā hꝫ mot⁹ i spatio pleno q̄tūcunq; subtili est velocitas accidētalis: ⁊ silr̄ tarditas quaꝫ hꝫ in medio minus subtili est tardi tas accītalis. Et de ista velocitate accidētali ⁊ tardita te itellexit Aristo. ꝙ ꝓportio velocitatis ad velocitatē ⁊ tarditatis ad tarditatē est fꝫ ꝓportionē mediꝫ ad me diū in subtilitate ⁊ densitate. Sꝫ non est verū de veloci tate nāli ⁊ tarditate. vt dixit. Addunt autē aliq̄. s. sctūs Tho. ⁊ sui seq̄ces: ꝙ si esset hmōi spatiū vacuū mobile in ipso ex̄ns: ex eo ipso ꝙ eēt corporeū in opposito sui ex̄ns resistentiā sufficientē hēret ad motorē: ⁊ hec resi stētia sufficeret ad motū localem in illo spatio vt dicūt. Sꝫ hoc videt oino impoīe: ⁊ ꝯ Aristo. qꝛ si eēt vacuū ⁊ motus localis fieret in ipso: aut mobile ibi ex̄ns mo ueret ad vnā ptem soluꝫ: aut ad oēs simul. Si dicat ꝙ ad vnā solū: hoc est ꝯ rōnem: qꝛ ipm̄ vacuū si esset: esset vni⁹ ⁊ eiusdē dispōnis vel rōnis per totā: ⁊ nullā diuer sitatē partiū hēret nec v̄tutuꝫ: vt et̄ oēs ꝯcedunt. Et sic qua rōne moueret mobile ad vnā partē ⁊ ad aliā oppo sitam. Nec est dōm ꝙ ad oēs: qꝛ in itelligibile est ꝙ vnū corpus simul moueat ad diuersas partes eiusdem spa tiꝫ fm̄ idē sui. vt pꝫ cuilibet itelligēti. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē si in vacuo eēt motus supposito ipꝫ esse: tūc eque velociter moueret in ipso corp⁹ grauius ⁊ min⁹ graue ceteris pa rib⁹. s. figura ⁊ magnitudine: qḋ est impoīe manifestū. ⁊ pꝫ ꝯñia: qḋ. n. vnum mobile eiusdē quātitatis ⁊ figure cū alio veloci⁹ moueat q̄ alterū: hoc non est nisi qꝛ velo cius ⁊ fortius diuidit mediū per qḋ sit motus: nūc autē ipm̄ vacuū n̄ posset diuidi veloci⁹ ab vno q̄ ab alio cū sit impoīe. ergo si i ipso posset fieri motus ois mobilia equalr̄ mouerent in ipo: qḋ est impoīe. q̄re ⁊c̄. Propter qḋ dōm est ad q̄ōnem fꝫ Aristo. ⁊ Cōmentatorem ꝙ si esset vacuū nullus mot⁹ localis posset fieri in ipso. Ad cui⁹ euidētiaꝫ est sciēdū ꝙ ad oēm motū necessario req̄ ritur aliqua resistētia mobilis ad motorē: qḋ declarat Cōmentator: qꝛ necesse est ꝙ motor excedat mobile fꝫ aliquā ꝓportionē determinatā ⁊ fm̄ diuersitatem ꝓpor tionis in qua motor min⁹ excedit suū mobile ad ꝓpor tionem excessus alteri⁹ diuersificatur mot⁹ corporū cele stiū in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ motor cui⁹ potentia est magis excedēs est nobili⁹ motore cuius potentia est mi nor in excessu. Cuꝫ. n. motor non possit excedere mobi le fm̄ aliquā ꝓportionem nisi sit aliqua resistentia inter mouens ⁊ mobile. vt manifestū est. vna. n. forma eiusdē spēi cū alia eiusdē gradus cū ea nullo modo excederet eam: sequitur ꝙ iter mouēs ⁊ mobile dꝫ esse q̄dam resi stentia mobilis ad motorē. ¶ Item vnū ꝯriorū aliquo modo resistit alteri. vt manifestuꝫ est per se: sꝫ motor est contrarius aliqualr̄ mobili: cum motor habeat in vir tute actiua illud qḋ hꝫ mobile in virtute passiua vt sic: modo vlteri⁹ dicit Cōmentator ꝙ aliq̄n ista resistentia mobilis ad motorē est ex parte mobilis qḋ mouetur il lo motu sicut ꝯtingit q̄n ipsum mobile est aliqḋ ens per se actu p̄ter suum motorem. vbi gr̄a. in corpore celesti ⁊ in aiali ꝙ est hoc. corpus. n. celeste circumscripto mo tore suo per itellectum est ens actu. Et silr̄ ipm̄ corpus aialis circumscripta per itellectum aia est aliqd̄ in actu: ⁊ ideo in istis mobile resistit motori: sꝫ in illis in quibus mobile non est ens aliqḋ actu preter motorē resistentia nulla pōt eē ex parte illi⁹ mobilis. Et hoc ꝯtingit in gra uibus ⁊ leuibus inaīatis. vt in aqua ⁊ igne ⁊ in hmōi. ¶ Uñ in istis cū mouent se motu suo locali res mota est ens in potētia ⁊ motor in actu cū sint composita ex p̄ma materia ⁊ formis simplicib⁹ ⁊ motor est forma ⁊ res mota est mā. vt dicit Cōmētator. ¶ Ex his arguit

T. c. 99.
T. c. 39.
T. c. 71.
Cō. 71.
Cō. 71.

ſm Cōmētatorē ſi motus localis eſſet ſine medio pleno vel in ipſo vacuo nulla eēt reſiſtentia iter motorē ꝛ mobile ſiue rē motā. qꝛ nā ipſi⁹ mobilis nō reſiſteret ei: net ēt ipm vacuū vt manifeſtū eſt. q̄re nulla eēt ibi reſiſtētia: ſed hoc eſt ipoſſibile vt ꝓbatū eſt. ergo in vacuo ſi eſſet nō poſſet eē mot⁹ localis. ℂ Itē ſi in vacuo ſi eſſet fieret motus: fieret in nō tpe cuꝫ nulla eēt reſiſtentia mobilis ad motorē: qḋ ē impoſſibile. ꝛ pꝫ ꝯña. qꝛ ſucceſſio in trāſmutatōe ē ex reſiſtētia mobilis ad motorē aliquo mō. Vñ videm⁹ ꝙ quāto aliquid qḋ dꝫ calefieri eſt frigidi⁹ tāto mai⁹ ē tps ꝛ maior ſucceſſio ꝯtigit in calefaciēdo ipm: ceteris parib⁹ vt manifeſtū ē. q̄re ꝛc.

Ad primam rōnē cū dr̄. i illo ſpacio poſſet fieri mot⁹ ꝛc. veꝝ ē ſi eēt tale ꝑus ꝛ poſteri⁹: ꝙ poſſet cedere mobili: ſꝫ ſi non eēt tale ꝑus ꝛ poſteri⁹ ꝙ poſſet cedere mobili non eēt veꝝ. mō q̄uis vna ps in ſpacio vacuo eēt ꝑor alia cum vna ps eſſet ꝓpinquor mobili ꝙ alia: tñ illa ps ꝓpinquor nō poſſet cedere ipſi mobili: ꝛ iō ſi moueret ad eaꝫ oporteret ꝙ duo corpa ſimul eēnt in vno ꝛ eodē loco: ꝛ vnū corpus penetraret aliḋ: qḋ ē ipoſſibile. ℂ Ad aliā ꝯcedo maiorē ſic intelligēdo ꝙ ex hoc ꝯuincit in vacuo non poſſe fieri motū ſi eēt: qꝛ illi⁹ mot⁹ nō eēt aliq̄ ꝓportio ad aliū motū in velocitate ꝛ tarditate: vt ꝓbatuꝫ fuit ꝑus. Et cū dicit ꝯ hoc ꝙ in corporibus celeſtibus ꝛc. Dico ꝙ mot⁹ corporis celeſtis nō eſt ꝑ aliquod mediuꝫ in qḋ ingrediat ꝛ ſubintret: nos āt intelligim⁹ de motibus q̄ ſunt per media in que ipſa mobilia ingrediunt ꝑ ſuū motū. In iſtis enim ꝓportio motus ad motū in velocitate ꝛ tarditate ē ſm ꝓportionē medioꝝ in ſpiſſitudine ꝛ ſubtilitate ſeu tenuitate. Etiā pōt dici ꝙ nō ē ſimile de corpore celeſti ꝛ de grauib⁹ ꝛ leuibus. Nā ipſꝫ corpus celeſte eſt ens actu ꝑter ſuū motorē ꝛ eſt in ſitu oppoſito ſitui in quo itēdit ipm ponere motor. ꝛ ſic hꝫ reſiſtētiā ad ſuū motorēꝫ. ſic aūt nō eſt hic vt viſum eſt ꝑus. q̄re ꝛc. ℂ Ad aliḋ cū dr̄. poſito motore ꝛ mobili ꝛc. veꝝ ē ſi motor ꝛ mobile ſint i debitis diſpōnib⁹ hoc quidē ad mouēdū aliud aūt ad moueri: ſed ſic non eſt hic. qꝛ ibi nullū eſſet mobile reſiſtens aliq̄liter motori ꝛ obtētū ab ipſo motore. Si eni vacuū poneret exiſtere ꝓpter incōpoſſibilitatē eſſendi duo corpora eē ſil̄ illa reſiſtētia eſſet inutilis ꝛ nō poſſet obtinere mouēs ſuꝑ mobile. ꝛ ſic nō fieret mot⁹. ℂ Ad aliā ꝯcedo maiorē. Et cū dr̄ ꝙ imo ipm graue eēt corporeū ꝛ exiſtēs in ſitu oppoſito reſiſteret motori ex eo ꝙ eſſet i ſitu oppoſito: dico ꝙ ſi eſſet vacuū cū nullā diuerſitatē haberet in ſuis partib⁹ tūc mobile exiſtēs i ipſo nō eſſet in ſitu oppoſito alteri ſitui. Nā oppoſitio ſituū ſufficiens ad reſiſtentiā mobilis ad motorē neceſſario requirit aliquaꝫ oppoſitiōeꝫ vel diuerſitatē nālem in partibus loci vel in ipſis locis ꝛ ſic nulla oppoſitio ſit⁹ ad ſitū poſſet eē in ipſo vacuo ſi eēt. ℂ Et e querat ab illis q̄ ponūt iſtaꝫ opionē ſi vacuū eēt ꝛ in ipſo fieret mot⁹ localis. Utrū ille mot⁹ localis eēt ad locū vel nō. ꝙ ſi nō eēt ad locū. ǵ nō eſt mot⁹ localis. ꝛ ſi eſſet ad locū. hoc eſt impoſſibile. qꝛ ois locus ad quē eſt mot⁹ hꝫ aliquā oppoſitionē ad locū a q̄ incipit mot⁹ ille: nūc aūt vna pars vacui nullā oppōnē hřet ad aliā. q̄re ꝛc. Queſtio. XII.

Irca ꝑdicta querit ſpāliter. Utrum ꝓportio velocitatis vni⁹ motus ad velocitatem alterius motus ſit ſm proportionē medij ad medium in ſpiſſitudine ꝛ tenuitate: ſiue in ſubtilitate ꝛ groſſitie. ℂ Arguit ꝑ⁹ ꝙ nō. ſic ꝑus tāgebat. Qꝛ motus corpoꝝ celeſtiū hñt ꝓportionē adinuicē i velocitate ꝛ tarditate vt manifeſtū ē: ꝛ tñ manifeſtū ē ꝙ iſta ꝓportio nō ē ſꝫ ꝓportionē medij ad mediū ſiue medioꝝ ab inuicē in ſpiſſitudie ꝛ tenuitate cū non fiat ꝑ media vt cōceſſum eſt quare ꝛc. ꝛ iſta fuit ratio auēpace.

ℂ Arguit oppoſitū auctoritate Ariſto. vult enim ꝙ ꝓportio ꝛc. ſuper hoc enim fundat demōſtrationē ad ꝓducēdū ꝙ i vacuo ñ poſſet fieri mot⁹: vt viſū fuit ꝑus.

Intelligendum eſt hic ꝙ ſic recitat Cōmētator auēpace: q̄ fuit vn⁹ de ſubtilioꝛib⁹ expoſitorib⁹ Ariſto. poſuit ꝙ iſtoꝝ mobiliū grauiū ꝛ leuiū duplex ē velocitas. ſ. velocitas nālis ꝛ velocitas accidentalis. ſil̄r ēt tarditas. Eſt aūt velocitas accidentalis ſm eū illa velocitas quā hꝫ motus fact⁹ per aliqḋ ſpaciū plenū aliquo corpe ſenſibili ꝛ nāli vel ab aliquo mouēte ipellēte ipm forti⁹ q̄ ſit natū ſm ſe ipm moueri: vt ſi quis mouet lapidē deorſuꝫ. Velocitas aūt nālis eſt illa quā hꝫ ipſuꝫ mobile ꝑ ſuā virtutē ꝛ nām ꝓpriā: ꝛ hanc velocitatem nālem ꝛ propriaꝫ haberet motus ipſius grauis in medio vacuo ſi eēt in quocūqꝫ vō medio pleno fiat motus ipſius grauis. Alic⁹ aūt leuis ſit additio ad motū ꝛ diminuit velocitas nālis ꝛ tps mēſurās motū factū ꝑ ſpaciū plenū: ſemꝑ eſt maius tps qḋ mēſuraret motū ꝛ velocitatem nālem. ꝛ ſil̄r ſe hꝫ de tarditate. Eſt eni tarditas accidētalis quā hꝫ mot⁹ fact⁹ per ſpaciū plenū quodcūqꝫ ſit illud. Nālis vō tarditas eſt quā habet mobile ipm ex ſua ꝓpria nā ꝛ virtute: ꝛ hanc vtiqꝫ tarditatē haberet mobile in ſpacio vacuo ſi eſſet. In quocūqꝫ aūt medio pleno fiat mot⁹ corporis: grauis addit tarditati nāli: ꝛ tps menſurās motū factū per ſpaciū plenū addit ſupra tps menſurans motū nāleꝫ. ꝛ ſic ſemꝑ in ſpacio pleno retardat motus grauis ꝛ leuis a ſua naturali velocitate. Tunc dixit auēpace ꝙ ꝓportio velocitatis aut tarditatis accidētalis ad velocitatē ꝛ tarditatē accidētalē hñ eſt ſm ꝓportionē medij ad mediū in ſpiſſitudie ꝛ tenuitate: ita ꝙ in quacūqꝫ ꝓportiōe ſubtilitatis vnius medij ſe hꝫ ad ſubtilitatē alteri⁹: in eadē ꝓportiōe ſe hꝫ velocitas accñtalis vnius motus ad velocitateꝫ accñtalē: ſed nō oꝫ ꝙ in quacūqꝫ ꝓportiōe ſe hꝫ velocitas accidētalis ad velocitatē accidētalē. in eadē ꝓportione ſe hꝫ velocitas nālis ad velocitateꝫ nālem vt dixit. qꝛ cū aliq̄bus quātitatibus addunt aliq̄ q̄titates nō oꝫ ꝙ eadē ſit ꝓportio quantitatū quibus ſit additio q̄ eſt ꝓportio q̄titatū que adduntur. verbi gratia. cuꝫ ad quatuor addunt duo ꝛ ad ſex addunt quatuor: ñ eſt neceſſe ꝙ ꝓportio q̄tuor ad ſex ſit ſicut ꝓportio duorum ad q̄tuor: vt manifeſtū eſt. Et ſil̄r cū ab aliq̄b⁹ q̄titatibus diminuit vel remouet ſm aliquā ꝓportionē: ñ oꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio q̄titatis q̄ remouet ad quātitatem q̄ remouet eadē ſit ꝓportio remanētis ad remanens: vt cū a q̄nqꝫ remouent duo ꝛ remanēt tres: ꝛ a ſex remouent q̄tuor ꝛ remanēt duo: nō opꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio ipſius q̄tuor ad duo eadē ſit ꝓportio ipſoꝛuꝫ triū ad ipſa duo. Et cū ab vna q̄titate ſubtrahit ꝛ addit altri nō oꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio q̄titatis ſubtracte ad eā q̄ addit ꝙ eadē ſit ꝓportio q̄titatis a qua ſit ſubtractio ad q̄titatē cui ſit additio vt manifeſtum eſt ꝯſideranti: ſi a q̄tuor remouētur duo ꝛ ad q̄nqꝫ addātur ſex. ꝛ ſic i multis alijs. Modo i motu hñte velocitatē accidētalē ſit quedā additio motus ad motum habentē velocitatē naturalē: ꝛ in motu hñte tarditatē accidētalē ſit diminutio mot⁹ nālis: vel in velocitate accidētali ſit diminutio velocitatis nālis: ꝛ in tarditate accñtali ſit additio ad tarditatē nālē: ꝛ iō nō oꝫ ꝙ q̄ eſt ꝓportio velocitatis accñtalis ad velocitatē accidentalem: ſit eadeꝫ

ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālē. Cū͂ igit̄ fm ꝓportionē medij ad mediū͂ in subtilitate ⁊ densitate sit ꝓportio velocitatis accidētalis ad velocitatē accidētalē: nō oꝫ vt dixit auēpace ꝙ fm illā proportōēꝫ medioꝝ sit ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē naturaleꝫ: nec tarditatis ad tarditatē. Pōt ḡ sic formari sillogism⁹ auēpe. Si ꝓportio mot⁹ ad motū͂ i velocitate ⁊ tarditate nāli cēt fm ꝓportionē medij ad mediū͂: tūc ꝓportio velocitatis nālis ad nālē velocitatē esset sicut ꝓportio velocitatis accidētalis ad velocitatē accidētalē: sed hoc est falsuꝫ. vt ꝓbatū͂ est. q̄re ⁊c̄. hec fuit opio auēpa. ¶ Sed Cōmētator multa obijcit ꝯ istaꝫ opionē. p⁹ qꝛ fm istā pōneꝫ rō Arist. nō valeret. Si. n. ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālē nō est fꝫ ꝓportionē medioꝝ adinuiceꝫ i subtilitate ⁊ dēsitate: sꝫ solū͂ h̄ sit veꝝ de velocitate accn̄tali ⁊ tarditate: tunc nō poterit ꝯcludi ꝙ mot⁹ factus in vacuo nō h̄eat proportionē ad motū͂ factū͂ in pleno: imo postꝗ̄ i vacuo si esset moueret nāli velocitate: tūc ille mot⁹ fieret in tpe ⁊ h̄ret ꝓportionē determinatā ad tps in quo moueret p spaciū͂ plenū͂. ⁊ sic rō Arist. nihil ꝯcluderet sed forte auēpa. nō h̄ret h̄ p inconueniēti: imo bn̄ cōcederet rōnem Arist. simplr̄ nō esse efficacē. vn̄ scūs Thomas tenens illō dictū auēpa. dic̄ ꝙ rō Arist. nō est demonstratiua simplr̄: sed solū͂ fꝫ ꝯcessionē antiquoꝝ ponētiū vacuū͂: cū͂ q̄bus Arist. hic disputat. ponebant. n. ꝙ tota cā velocitatis mot⁹ est ex pte medij q̄ nō ipedit ⁊ nō ex nā mobiliū͂: ⁊ fm hoc sequit̄ vt ꝓportio velocitatis ēt nālis cēt fm ꝓportionē medioꝝ ⁊c̄. ¶ Sꝫ ꝯ fortius obijcit ꝯ auēpa. Cōmē. manifestū͂. n. ē ꝙ si sint duo mobilia eq̄lia i magnitudīe ⁊ eq̄lis grauitatis aut leuitat̄ ⁊ eiusdē figure ad h̄ ꝙ eq̄ velociter moueant̄: requirit̄ ꝙ moueant̄ p mediū͂ eq̄lis spissitudinis aut tenuitatis: ponat̄ eni ꝙ mouerent̄ p media ineq̄lia: non mouerent̄ eque velocit̄ vt si vnū͂ moueret̄ p aerē ⁊ alteꝝ p aquā. ⁊ h̄ manifestū͂ est ad sensuꝫ: ⁊ sic ad equalitatē motus req̄rit̄ eq̄litas medij vel medioꝝ. ḡ ad mot⁹ diuersitatē ⁊ ineq̄litatem in velocitate ⁊ tarditate facit diuersitas medij in spissitudīe ⁊ tenuitate. ⁊ sic fm ꝓportiōēꝫ medij ad mediū͂ ē ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālē. Et pt̄ sic sillari. Sicˉ se hꝫ eq̄litas medij in spissitudine ⁊ tenuitate ad eq̄litatem velocitatis motus nālis. sic se hꝫ diuersitas ⁊ ineq̄litas ipsi⁹ medij ad diuersitateꝫ velocitatis nālis. Sꝫ eq̄litas medij in grossitie ⁊ subtilitate ē cā aliquo mō equalitatis velocitatis nālis mot⁹: dūmō mobilia sint sibjnuicē equalia in grauitate ⁊ q̄titate ⁊ silia in figuris vt dictū͂ ē. ḡ silr̄ diuersitas medioꝝ est cā diuersitatis velocitatū͂: ⁊ per ꝯn̄s fm ꝓportionē medioꝝ est ꝓportio nāliū͂ velocitatū͂. ¶ Et est cōsiderādū͂ circa istā rōēꝫ Cōmē. ꝙ ipse supponit ꝙ vnius mobilis pn̄t esse pl̄es velocitates nāles cuius diuersitatis velocitatū͂ nāliū͂ cā est diuersitas mediorum. Nō. n. itelligit ꝙ diuersitas medioꝝ in raritate ⁊ densitate sit cā diuersitatis velocitatū in diuersis mobilib⁹. hoc eni est falsuꝫ: qꝛ diuersa mobilia in vno ⁊ eodē medio h̄ent velocitates nāles diuersas. vt plūbū͂ ⁊ lignū͂ in aere. Intelligit ḡ Cōmen. de eodē mobili ꝙ sicut eq̄litas medij facit ad eq̄litatem motus eiusdem mobilis ⁊ equalis: sic diuersitas medioꝝ est cā diuersitatis velocitatis motuū͂ eiusdem mobilis vel mobiliū͂ equaliū͂. Et sic supponit ꝙ vnū͂ mobile eque graue ⁊ eq̄lis q̄titatis ⁊ eiusdē figure potest h̄ēr diuersas velocitates nāles: cuius inq̄uā cā diuersitatis erit diuersitas medioꝝ. ¶ Sꝫ h̄ videt̄ aliq̄lr̄ dubiū͂. Cū͂ enīꝫ vnius mobilis inaiati nō sit nisi vn⁹ motus localis nālis. vt pꝫ i p̄mo celi ⁊ mūdi. sic videt̄ ꝙ vnius mobilis iaiati nō oꝫ esse nisi vnica velocitas nālis. ¶ Et forte dicēduꝫ ad hoc ꝙ vnius mobilis inaiati non est nisi vna velocitas nālis pfectissima: sꝫ tn̄ forte pn̄t esse pl̄es q̄rū͂ vna ē min⁹ pfecta q̄ alia: vt descensus grauis in aere est velox velocitate nāli. ⁊ ēt in aqua: sꝫ pfectio est velocitas in aere q̄ i aq̄: ⁊ hoc nō ē icōueniēs. Remanet igr̄ rō Cōmētatoris ꝙ sicˉ eq̄litas medij ⁊c̄. Itē ex dictis Cōmen. pōt sumi vna alia rō. nā ꝓportio velocitatis nālis ad velocitatē nālē oꝫ cē fm ꝓportionē resistētis ad resistēs: cū͂ in oi motu req̄rat̄ resistētia mobilis alicui⁹ ad motorē ⁊ fm diuersitatē ꝓportionū͂ resistentie diuersificat̄ mot⁹: nūc aūt in motibus ipsoꝝ grauiū͂ ⁊ leuiū͂ inaiatoꝝ nō iuenit̄ aliq̄d resistens motori nisi mediū͂: ⁊ diuersificat̄ resistentia fꝫ diuersitatē medij i subtilitate ⁊ grossitie: q̄to. n. mediū͂ min⁹ resistit motori tāto velocior est motus ceteris paribus. q̄re ⁊c̄. Dicit etiā Cōmen. vlterius ꝙ auēpa. imaginabat̄ vnū͂ falsū͂. s. ꝙ cū͂ mobile aliq̄ mouet̄ velocius q̄ sua nāli velocitate per medium q̄dcūq̄. ibi est additio mot⁹ ad ipꝫ motū͂ nāleꝫ: sicut est additio linee ad lineaꝫ: ⁊ cū͂ est ipeditum a sua nāli velocitate ibi fit remotio a sua nāli velocitate: sicˉ cum remouet̄ linea a linea: h̄ aūt nō est veꝝ nec sile: qꝛ cū͂ linea addit̄ linee remanet linea p̄existēs actu: ⁊ silr̄ cū͂ remouet̄ ⁊ diminuit̄ a linea. Sed q̄n̄ mobile retardat̄ a sua nāli velocitate nō est in ipo mobili mot⁹ nālis i actu sꝫ in potētia solū͂: ita ꝙ nō est ibi mot⁹ nālis cū͂ quodā supaddito. Et cū͂ mouet̄ aliq̄d veloci⁹ q̄ nāli velocitate: vt cū͂ lapis fortiter ꝓijcit̄ deorsū͂: nō est ibi velocitas naturalis cū͂ quodā supaddito: sꝫ velocitas accn̄talis solū͂ bn̄ tn̄ veꝝ est ꝙ in tpe mensurante motū͂ retardatum includit̄ tps eq̄le tēpori mensurāti motuꝫ nālis velocitat̄ cū͂ aliq̄ addito. ⁊ silr̄ tps mēsurās velocitatē accidētaleꝫ fortioreꝫ velocitate nāli est minus q̄ tps nālis velocitatis: vt cū͂ lapis ꝓijcit̄ deorsuꝫ forti ipulsu minori tpe moueret̄ deorsū͂ q̄ si relinq̄ret̄ velocitati ꝓpe: ⁊ h̄ nullū͂ est icōueniēs. ¶ Dicam⁹ igr̄ ad q̄stionē: ꝙ in istis grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inaiatis ꝓportio velocitatis motus nālis ad velocitatē eiusdē mobilis ē fꝫ ꝓportionē medioꝝ adiuicē i subtilitate ⁊ grossitie. Et h̄ pōt probari roib⁹ p̄missis quas posuit Cōmē. ꝯ auē. Arist. at sumpsit istud sine ꝓbatiōē: qꝛ ē q̄si p se notū͂ itelligentib⁹: ⁊ talia nō debēt demōstrari nisi negent̄: ⁊ iō Cōmē. habuit hic ꝓbare. qꝛ vir solēnis. s. auēpa. negauerat illā suppōnē. Tn̄ ⁊ Arist. si bn̄ inspiciat̄ p̄misit in p̄n⁹ capituli q̄dā ex q̄ pt̄ ꝓbari suppō illa. s. ꝙ mobilia differāt in velocitate mot⁹ aut tarditate: aut fꝫ diā medioꝝ i subtilitate ⁊ grossitie: aut fꝫ diūsitatē ipoꝝ mobiliū͂. Ex q̄ satis pꝫ ꝙ ꝓportio mot⁹ ad motū͂ eiusdē mobil̄ i velocitate ⁊ tarditate ē fꝫ ꝓportōēꝫ medij ad mediū͂.

Ad rationē

in ꝯriū͂ cū͂ dr̄. ꝙ mot⁹ corporuꝫ celestiū͂ ⁊c̄. Dico ꝙ nō est sile de corporib⁹ celestib⁹ ⁊ de grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inaiatis. qꝛ corp⁹ celeste circūscripto suo motor̄ p itellectū͂ ē ens actu nō eni ē cōpositū͂ ex mā p̄ma ⁊ ex forma in existēte q̄ ipꝫ moueat: sꝫ est subꝫ simplex existēs actu p̄ter motorē fm Cōmē. i 8⁹ hui⁹: ⁊. 8. meta. ⁊ i de suba orbis: ⁊ iō hꝫ aliquā resistētiā ad motorē inq̄tū͂ existēs i vno: vbi ē p̄us cū͂ alio ⁊ est in potētie passiua seu receptiua alterius ⁊ est ꝓpuꝫ ⁊ nāle subꝫ illi⁹ potētie ⁊ p̄uatiōis alteri⁹ vbi: ita ꝙ h̄⁹ aptitudo vl̄ potentia ad aliō vbi: ⁊ ei⁹ p̄uatio nō inuenit̄ nālr̄ in aliq̄ alio. vbi grā. cū͂ sol est in oriēte ⁊ ipe hꝫ potētiā ad vbi occidētis ⁊ p̄uationē illi⁹: ⁊ illa potētia ⁊ p̄uatio nālr̄ inuenit̄ i ipo celo ⁊ n̄ i alio subto: sꝫ graue iaiatū͂ p̄ter suā formā subalē quā ꝯseq̄t̄

T. c6. 6.

Lō. 7

Lō. 4

gravitas non est aliquod ens actu quod resistit suo motori in quo. Lenite actu tanquam in suo proprio subiecto fundetur potentia receptiua talis vbi: ad quod debet moueri ipsum graue vel leue. vbi gratia. cum lapis est sursum non est in ipso lapide preter suam formam substantialem aliquod ens actu: quod possit esse proprium subiectum potentie ad vbi deorsum: et quod resistat motori intendenti ipsum lapidem ponere deorsum. ¶ Et ad istam intentionem dixit Commentator: quod lapis est compositus ex grauitate et materia prima: et motor est forma: et res mota est materia. id est illud quod est in eo preter formam suam propria est materia propter quod non est aliquod ens actu habens potentiam per se ad vbi deorsum: nec priuatio vbi deorsum quam habet graue actu sursum existens consequitur per se et proprie formam grauis sit quod in nullo alio possit inueniri: et sic non est ibi aliquod resistens proprie ipsi motori quod est forma. Unde relinquitur quod resistens sit ipsum medium quod de se natum est habere aliam situm vel vbi quam illud ad quod graue mouetur. Sed in graui actu sursum existente et habente vbi sursum materia sua non est proprie et per se subiectum illius vbi sursum quia materia prima non est subiectum proprium alicuius accidentis terminati: nec forma substantialis propria ipsius grauis potest esse subiectum naturale et per se illius vbi: quia non habet illud vbi nisi per violentiam et non naturaliter. Et ideo in graui secundum actum nihil inuenitur quod per se et proprie sit subiectum illius vbi sursum: per quod debet resistere mobile ipsi motori. Sed cum aliqua pars celi est sub aliquo vbi: ipsa est naturaliter subiectum illius vbi per quod resistit motori suo imaginor ergo quod illud quod proprie resistit motori mouenti ad aliquod vbi: debet naturaliter habere vbi oppositum illi vbi ad quod mouet motor. et debet esse naturaliter subiectum illius vbi. Nunc autem nec ipsum graue actu nec aliquid ipsius grauis est proprium et naturale subiectum illius vbi sursum: per quod debet aliquid resistere motori mouenti deorsum: et ideo in ipso graui proprie non est resistentia mobilis ad motorem. siue illa resistentia sit ex potentia receptiua vbi deorsum siue ex priuatione ipsius vbi deorsum: siue sit ex ipso vbi sursum quod opponitur vbi deorsum. Melius tamen credo illam resistentiam esse ex priuatione vbi deorsum: vel ex ipso vbi sursum quam ex potentia ad vbi deorsum. quare non valet illa ratio.

Questio XIII.

Consequenter queritur. Utrum successio in motu grauium et leuium proueniat vel causetur ex resistentia medii. ¶ Arguitur quod non. quia ex illo causari debet successio in motibus grauium et leuium ex quo causatur in motibus corporum celestium: cum ipsa corpora celestia localiter moueantur sicut ipsa grauia et leuia. Sed in motibus corporum celestium non causatur successio ex resistentia medii cum non moueantur per medium: sed circa medium. vt patet ex primo celi et mundi. quare etc. ¶ Item quod causatur ex resistentia mobilis non causatur ex resistentia medii: cum vnum et idem non fit a diuersis causis principaliter in eodem genere cause se habentibus ad ipsum. sed successio in motibus grauium et leuium causatur ex resistentia mobilis secundum Commentatorem. quare etc. ¶ Item si sic tunc nullum graue posset moueri in vacuo si esset. hec est manifesta consequentia: sed consequens est falsum: quia animalia si esset vacuum possent in ipso vacuo moueri vt videtur velle Commentator: quia sunt diuisibilia in motorem et mobile quod est actu preter motorem. Illa autem in quibus res mota ex se diuiditur in motorem et rem motam in actu non necessario indigent medio: sed si fuerit hoc est per accidens: et sic vult quod animalia possent moueri in vacuo si esset. quare etc. ¶ Item illa successio que prouenit ex oppositione situs ad situm non prouenit ex resistentia medii necessario. hoc est manifestum: sed successio in motu grauium et leuium prouenit ex oppositione situs ad situm. Nam ipsum graue eo ipso quod est aliquod quantum existens in situ opposito resistit motori qui mouet deorsum. quare etc. ¶ Item si motus esset in tempore et successio per resistentiam medii: tunc omnis talis motus esset violentus cum medium resistens violentiam faciat mobili: sed hoc est inconueniens: quare etc. ¶ Item quod non est causa motus ipsius grauis non est causa successionis in ipso motu. Nam successio vel est idem cum motu vel aliqua proprietas consequens ipsum motum et quecunque istorum sit: necesse est quod illud idem quod est causa motus sit causa successionis in motu. sed ipsum medium vel resistentia medii non est causa motus: non enim est causa materialis vel subiectum: sed ipsum met graue: nec est causa formalis: vt manifestum est: nec agens sed ipse motor: nec finis. sed ipse terminus motus. quare etc. ¶ Oppositum vult Aristoteles in littera et idem vult Commentator. sic prius dicebatur.

Aliqui voluerunt sicut auerroys et sui sequaces quod non prouenit successio in motu grauis aut leuis ex resistentia medii propter rationes premissas: prouenit enim successio huius motus ex situ opposito vt dicunt: et etiam ex priori et posteriori magnitudinis. Sed dico secundum Aristotelem et Commentatorem quod successio motus grauis leuis prouenit proprie ex resistentia medii pleni. per quod natus est fieri motus talis. ita scilicet quod sine tali resistentia non esset successio. ¶ Ad cuius euidentiam resumo quedam prius dicta a Commentatore. Primo quod necesse est vt inter motorem et rem motam sit resistentia: motor enim mouet rem motam secundum quod est contrarium: et res mouetur ab illo secundum quod est similis: quod forte sic est intelligendum quod res mouetur a motore suo secundum quod ipsa est in potentia talis qualis est motor actu formali vel virtuali: et hoc est esse simile ei in potentia et motor mouet rem motam secundum quod habet actu formali vel virtuali illud ad quod mouet: quod est habere modo alio quam habere in potentia receptiua: et omnis motus est secundum excessum potentie motoris super rem motam. Et diuersitas motuum in velocitate et tarditate est secundum hanc proportionem que est inter istas duas potentias: et ista resistentia aut est ex ipso moto quando illud quod mouetur voluntarie ex se: diuiditur in motorem in actu et rem motam in actu: sicut est dispositio in animalibus et corporibus celestibus: aut erit ex ipso in quo mouetur. id est ex medio in quo fit motus. et hoc erit quando res mota non diuiditur in motorem et rem motam in actu: sicut est dispositio in corporibus simplicibus: aut est resistentia in vtroque. scilicet ex re mota et medio: sicut est dispositio in animalibus que mouentur in aere et in aqua. Illa autem in quibus res mota diuiditur in motorem in actu et rem motam in actu: non necessario indigent medio: sed si sint erit per accidens. Illa autem que mouentur ex se que non diuiduntur in motorem et rem motam in actu indigent medio: et hec sunt grauia et leuia. et si non mouentur in tempore causam nihil sit illic quod resistat potentie motiue. Ex quibus verbis Commentatoris potest elici talis ratio. Successio in motu grauium et leuium maiatorum prouenit ex eo quod resistit motiue potentie proprie: sed nihil ibi resistit potentie motiue nisi ipsum medium in quo fit motus: quod sic patet. Nihil enim proprie resistit motori mouenti ad aliquod vbi nisi per priuationem illius vbi: vel per vbi oppositum illi vbi ad quod mouet ille motor: vel per naturalem inclinationem ad vbi oppositum illi vbi ad quod fit motus sicut motori qui mouet ad caliditatem: nihil proprie resistit nisi illud quod habet frigiditatem aliquo modo: similiter autem et in aliis. Unde necesse est vt illud quod proprie et naturaliter resistit motori qui mouet ad vbi deorsum proprie et naturaliter habeat priuationem ipsius vbi deorsum vel habeat vbi sursum quod opponitur ad vbi deorsum. similiter autem et in aliis. Modo cum graue actu est sursum nihil ipsius grauis proprie et naturaliter habet priuationem vbi deorsum nec ipsum vbi sursum: imo accidentaliter et per violentiam. sic enim motus fuit sursum per violentiam. Quid igitur relinquitur quod proprie et naturaliter habeat istam repugnantiam nisi ipsum medium. Ipsum enim medium per quod fit motus grauis simpliciter vt lapis: puta aer vel aqua naturaliter caret vbi deorsum simpliciter: et naturaliter habet vbi oppositum ad vbi deorsum simpliciter. quare videtur quod successio illa prouenit ex resistentia medii materia. s. ipsius grauis non

T. c. 18.

Co. 71.

est ꝓprium τ nāle subm illius priuationis nec ipsius vbi oppositi:nec similiter forma eius vt manifestuz est.ergo successio in tali motu ꝓuenit ex resistētia ipsius medij si-ue ex medio resistēte. Uel pōt ratio sic formari. Succes sio in motu grauium vel leuiuz vel prouenit ex resistētia medij vel ex resistētia mobilis itrinseci:qd ē materia ipsi us grauis τ leuis. Nō eni videt ꝙ possit ꝓuenire succes sio ex alio nisi ex altero istoꝝ duoꝝ:sz successio in motu grauis aut leuis nō ꝓuenit ex resistētia mobilis itrinseci ad ipm motorē.s.ex resistētia māe grauis q̄ ē ibi res mo ta fm Cōmen.ad formā q̄ est motor:qꝛ mā grauis in aia ti de se nō est subm ꝓpriū τ nāle ipsius vbi oppositi ad il lud vbi ad qd mouet forma grauis τ eius virtꝰ:nihil aūt ꝓprie resistit motori mouenti ad aliqd vbi nisi illud qd hꝫ vbi oppositū. ¶ Sz aliquis dubitaret de hoc qd di-cit Cōmē.ꝙ in talibꝰ rea mota est mā τ motor ē forma. videt enim sibi ꝯdicere in hoc:qꝛ dicit i 8ꝰ huiꝰ.ꝙ illud qd est in potētia neqꝫ mouet neqꝫ mouet. Cū igit in lapide mā sit ens in potētia ipsa nō pōt esse illud qd mouet tali motu. Ad hoc dr̄ ꝙ verꝫ est ꝙ ipsa mā in graui τ leui in-aiato nō est illud qd mouet per se sed est illud qd moue-tur per accidēs.τ similiter forma nō mouet ipm nisi per accidens:qꝛ nō est nisi in potētia accidētali ad vbi deor sum:nō in potētia essentiali:τ sic intellexit Cōmētator.

Cō.30.

Ad primā rōnē cū dicit ex illo dꝫ τc̄. Dicēdū ꝙ non est simile:qꝛ corpꝰ celeste est ens actu preter motorē τ hꝫ vbi oppositū ad aliud vbi:τ iō habꝫ resistētiā quādaz ad ipm motorē qui intēdit ipsum ponere vel mouere ad aliud vbi vt dictū est ṗus. In ipso aūt graui τ leui inaiato non ē aliqd resistens motori:qꝛ in ipso nihil est qd sit ꝓpriū τ nāle subm ipsius vbi oppo siti vt visuz ē:τ iō nulla resistētia ē ex parte ipsiꝰ mobilis ad motorē:vn̄ nulla successio esset in eius motu si fieret in vacuo.vnde fieret in nō tpe. ¶ Sed aliqui dubitāt h̄ si poneremus vacuū eē τ poneremꝰ lapidē in vna parte ipsiꝰ versus superiꝰ. Querit vtꝝ maneret in illa pte q̄ est versus superiꝰ aut nō.si nō maneret hoc videt ipossibile ꝙ graue nō ꝓhibitū nō moueat deorsuz. Si nō māeret ibi aut in eodē instanti eēt sursuz τ deorsuz:aut in alio τ in alio:si in eodē hoc est ipossibile:qꝛ sic opposita simul essent in eodē τ fm idē:si in alio τ alio tūc eēt tēpus me diuz τ successio.τ sic nō ꝓueniret successio ex resistētia me-dij. ¶ Dom ad hoc ꝙ ipossibili vno posito multa sequū tur.vt dicit in ṗmo huiꝰ. Si igit poneret spaciū vacuuz τ in via ciꝰ pte esset graue.dico ꝙ nō moueret deorsuz. qꝛ corpus nō pōt moueri per corpꝰ mediū nisi illud me-diuz cedat ei:qꝛ sic duo corpora sil̄ essent:qd est ipossibi le.mō ipꝫ vacuū nō posset cedere graui cū sit ipossibile: iō nō moueret. Et cū dicis ꝙ tūc graue nō ꝓhibitū non mouebit sed manebit sursum.Dico ꝙ imo est ꝓhibituz. qꝛ ipm vacuū eo ꝙ nō pōt ei cedere:nō pmitteret ipsum moueri deorsuz. Sed ad hoc dices ponamꝰ scōm ipossi bile qd eēt vacuū τ ꝙ in ipso posset esse graue:ita ꝙ di-mensio grauis penetraret dimēsionez vacui:tunc querit vtrū graue exns in parte supiori vel ꝓpinquiori ad sensuz maneret ibidē aut nō. Si maneret hoc videt icōueniēs ꝙ graue nō ꝓhibitū maneat sursuz vel nō moueatur ad deorsuz:nullū aūt erit ibi ipedimētū:qꝛ ponimꝰ ꝙ dimē sio eius pōt penetrare dimēsionē vacui. Si vero nō ma neat ibidē sed veniat deorsuz querit vt ṗus. Utꝝ in eo-dē instāti vel in alio τ alio:si in eodē hoc esset icōueniēs: qꝛ tunc opposita essent sil̄. Si in diuersis instantibꝰ tunc erit tps mediū.q̄re τ successio motꝰ. Et dicēdū hic sicut ṗus ꝙ vno icōueniēti posito multa sequunt:hoc autez nō est difficile videre.dicam igit si esset vacuum.τ hec di

T.cō.9.

mēsio mobilis penetraret dimensionē spacij vacui: tunc graue exn̄s in eo sil̄ eēt sursuz τ deorsuz τ nulla successio esset inter suū eē hic τ ibi: sz i vno instāti fieret vtrobiqꝫ τ tu dicis ꝙ hoc ē ipossibile. Cōcedo: τ iō illo ex quo se quitur τ qd ponit est oīno ipossibile:ꝙ aūt ita esset ma-nifestū ē ex ṗdictis:cuz.n.nihil esset ibi qd resisteret mo-tori q̄ hꝫ graue mouere deorsum:statiz esset deorsum.q̄-re nō valet. ¶ Ad aliud cū dicit ꝙ ꝓuenit τc̄.verū est si ꝓuenit ex resistentia mobilis intrinseci: τ cū dicit ꝙ suc cessio τc̄.verꝫ ē ex resistētia mobilis extrinseci τ illud ē mediū:vel intrinseci sic inaiatis rebꝰ.cū ergo dicit Cō mētator ꝙ in oī motu est resistentia mobilis ad moto-rē:verꝫ ē vel motoris extrīseci vel itrīseci: sz nō semp ē ex resistētia mobilis intrinseci:τ dico hoc mobile itrinse cuz qd nō est distinctum a motore loco τ subto:sicut mā grauis nō est distincta ab eius forma. Mobile vero ex trinsecū qd est distinctū a motore loco τ subō:vt mediū a graui τ leui. ¶ Ad aliā de motu aīalis in vacuo vide-bit seorsuz in q̄ōne sequēte:τ iō ad p̄ñā dimitto. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ successionē ꝓuenire ex oppōne sitꝰ idē est cū eo qd ꝓueniat ex resistentia medij.vn̄ cū in vacuo si eēt nō eēt oppō situū:eo ꝙ nulla esset dr̄ña inter ptes eius:iō nō fieret ibi motus. ¶ Ad aliā cū dicit ꝙ tunc ois motus eēt violentus:nego ꝯñam. Et ad ꝓbatiōem cū dicit ꝙ resistens facit violentiā ei cui resistit ṗt dici ꝙ verū est si penitꝰ ei resistat vel ꝙ ipm oīo ꝓhibeat ab eo ad qd nāliter inclinat:sicut culūna detinēs lapidē sursū. τ oīno ipm ꝓhibens moueri deorsum facit ei violētiā: sz si non oīo ꝓhibeat ipm nec detineat sed pmittat ipsum moueri fꝫ suā nālē iclinationē.tūc nō facit violētiā: τ sic est in ꝓposito. Est.n.aliqd mediū in quo pōt fieri motus grauis qd nō ꝓhibet ipm oīo ab illo ad qd nāliter incli nat sic aer τ hmōi.q̄re nō ē ibi motꝰ violētꝰ. ¶ Ad aliā cū dicit ꝙ nō est cā motus τc̄. Cōcedat. Et cū dicit ꝙ re sistentia medij τc̄.dr̄ ꝙ imo τc̄. Et cum dr̄ in quo gene-re cāe:dicit ꝙ efficiētis.ipm.n.mediū motū p sui motum facit motū grauis τ successionē motus eiꝰ. Sed istud est dubiū qꝛ q̄uis motꝰ ipsiꝰ medij sit cā efficiēs motus gra uis:tn̄ nō habet ꝙ resistentia medij sit cā efficiens huius motus resistētia enī ipsiꝰ medij nō est idē cū motu ipsius: τ adhuc nō est manifestū ꝙ motꝰ medij efficiat motum ipsiꝰ grauis aut leuis. Si.n.resistētia medij faceret mo-tū grauis:tūc quāto fortiꝰ resisteret ipm mediū tāto ve-locior eēt motꝰ:qd falsū est. Et iō forte pōt dici aliter ꝙ resistētia medij nullā per se cālitatē hꝫ sup successionem ipsiꝰ motus.vt pꝫ dil:gēter cōsideranti in quolibꝫ genere cāe:sed ipsa resistētia medij est illud sine quo nō pōt esse successio talis motꝰ sicut pꝫ ex ṗmissis. Nec dꝫ ꝙ dē illō sine quo nō est motꝰ sit ꝓprie cā motꝰ in aliquo gn̄e cāe: vt motꝰ ꝓprie dictꝰ nō pōt incipe nisi ab aliq termino a quo sicut calefactio nō icipit nisi a frigiditate vel tepidi-tate:τ tn̄ ipsa frigiditas nullā p se cālitatē hꝫ sup ipaz ca lefactionez vt manifestū est cuilibꝫ intelligenti. Sic igit in ꝓposito motꝰ grauis τ leuis inaīati nō fieret sine resi-stentia medij nec successionē hret.τ tn̄ resistentia medij nullam per se causalitatē hꝫ super ipsaz successionē mo-tus sicut nec super ipsum motum.

Questio XIIII.

Consequēter q̄rit. Utꝝ si vacuuz esset motꝰ localis aīalis possit fieri in ipso. ¶ Argui-tur ṗmo ꝙ nō.qꝛ i illo nō pt moueri aīal in quo nō pōt eē:qꝛ moueri ṗsupponit eē.vn̄ nō entia intelligi pn̄t:moueri vero nequaq̄ 9ꝰ metaphy. Sed in vacuo si esset nō posset esse aīal vt manifestum est:qꝛ aīal indiget refrigeratiōe per respira-tionē vel alio mō.vt pꝫ i libro d̄ ispiratiōe τ expiratiōe:

c

T.c.

mō in vacuo nullo⁹ fieret refrigeratio caloris aialis tū ipsum vacuū nullā haberet caliditatem nālē. q̄re ⁊c̄.

Oppositum huius vr̄ itēdere Cōmē. dic̄ enī q̄ illa mota ex se q̄ diuidūt i motorē in actu ⁊ rē motā in actu nō necio indigēt medio: sꝫ si fuerit erit p accñs: aīal aūt fm ipm diuidit in rē motā in actu. s. corpus: ⁊ motorē actu. s. aīam. quare ⁊c̄.

Aliqui dixerūt q̄ in vacuo si eēt nō posset fieri mot⁹ aīalis pp rōnem prius adductā. q̄z. s. aīal nō posset ibi viuere vt ostensū ē. Et cōfirmaē. q̄z nullam influentiā posset aīal recipere a celo si esset in vacuo: ⁊ tñ ab ipso celo ⁊ motu eius dꝫ dependere omnis motus istoꝝ inferioꝝ. quare ⁊c̄. Sed istud nō sufficit aliqs. q̄z sicut per īpossibile ponimus vacuū esse: sic per īpossibile possumus ponere aīal viuere in ipso per aliqd̄ tp̄s: ⁊ tūc remaneret dubitatio: an aīal posset ibi moueri. Et io pōt dici aliter. s. q̄ si eēt vacuū ⁊ aīal posset ibi ēe p aliqd̄ tēpus. tñ nō posset in ipso moueri. Et hoc cōuincit rōnib⁹ Arist. in littera. Naꝫ si aīal posset moueri in vacuo: sequeret q̄ posset fieri motus in non tpe ⁊ in instāti: qd̄ est impossibile. ⁊ pbaē ꝯn̄a. q̄z proportio motus ad motū in velocitate ⁊ tarditate est fm pportionē mediꝫ ad mediū in subtilitate ⁊ grossicie: ⁊ h̄ non solū verū est in grauib⁹ ⁊ leuibus inaiatis: sed in animali pōt verificari. Cōstat enī si sunt duo aīalia equalis virtutis in mouēdo seipsa ⁊ corpus vnius tantū ⁊ equaliter resistat motori sicut corpus alterius. Moueaē aūt vnum illoꝝ fm vltimū sue potentie per vnū medium vt per aquā. Et aliquid similiter fm vltimū sue potētie moueatur per aerem. nulli dubiū q̄ velocius mouebiē illud qd̄ mouebitur p aerem q̄ illud qd̄ mouebiē per aquaꝫ: ⁊ fm quā pportionē subtilitas aeris excedit subtilitatem aque: velocitas motus aīalis facti per aerem excedit velocitatem motus facti per aquā. ⁊ sic pportio motus ad motum ⁊c̄. Cum igiē spacij vacui ad plenū nulla sit proportio vt demonstratū fuit prius: sequiē q̄ motus aīalis per vacuū nullā haberet pportionē ad motū per plenū ⁊ sic fieret in nō tēpore. q̄z dcē q̄ in tēpore. tunc haberet pportionē aliquā ad tp̄us in quo moueē per mediū plenum spacium. ¶ Itē alia rō valet ad h̄. q̄z sim vacuo si esset posset fieri motus aīalis: tunc vnū aīal posset equaliter moueri per spaciū vacuū ⁊ plenū: qd̄ est impossibile: q̄z semper motus est velocior per mediū min⁹ resistēs ⁊ subtilius: dūmō mobile moueaē fm vltimū sue potentie. Et pbatur ꝯn̄a. q̄z ponamus q̄ aliquod aīal moueatur per medium plenū aere fm vltimum sue potentie in aliquo tēpore: si illud idem pōt moueri per vacuū in aliquo tēpore: tunc illud tēpus habebit aliquā pportionē ad tēpus aliud in quo mouebiē per aerem. Accipiamus igiē aliqd̄ corpus qd̄ in eadem pportione excedat aereꝫ in subtilitate: in qua pportione tēpus mensurans motū per aquā excedat tēpus mensurans motū per vacuum: tunc in equali tēpore poterit illud animal moueri per illud mediū plenū. verbi gratia. ponamus q̄ aīal moueaē per aerem fm vltimū sue potentie in tēpore duarum horarum: ⁊ illud idē moueatur per spacium vacuū in tpe vnius hore: tunc inueniamus aliqd̄ corpus sensibile qd̄ sit in duplo subtilius aere: tūc tēpus in quo illud animal mouebitur per medium illud: erat in duplo minus tempore in quo fiebat motus per aerem. s. tēpore duarū horarum. fm enī pportionē qua addiē ad subtilitateꝫ medij diminuiē a tēpore ceteris parib⁹. igitur tēpus in quo mouebiē illud aīa. p illud spaciū subtili⁹ aere erit dimidiū tp̄s ad duaꝫ horas. ⁊ sic erit equale tēpori in quo ponebaē moueri p spaciū vacuū: eo q̄ oēs diuidūt eūdeꝫ q̄tītatē sunt sibīnuicē eq̄les. q̄re ⁊c̄. ¶ Et notandū q̄ si pportio mot⁹ aīalis ad motū alterius vel eiusdē in velocitate ⁊ tarditate oꝫ eē fm pportionē medioꝝ adinuiceꝫ in subtilitate ⁊ dēsitate: oꝫ q̄ ambo moueanē fm vltima suaꝝ potētiaꝝ. Si enī nō moueref q̄libet fm vltimū sue potētie: sed vnū moueref q̄tū posset ⁊ alteꝝ nō: tūc posset cōtingere q̄ illud qd̄ moueref p aquā moueretur veloci⁹ q̄ illud qd̄ moueref p aereꝫ: vt vnus hō pōt velocius mouere manū per aquā q̄ alter per aerē: vt pꝫ ad sensum. Sed si sint aīalia eiusdē ⁊ equalis vigoris in mouēdo seipsa: ⁊ corpora eoꝝ sūt eq̄lis resistētie ad mouentia: ⁊ moueanē fm vltima suaꝝ potentiaꝝ: tunc sine dubio pportio motus ad motū necio erit fm pportioēꝫ mediꝫ ad mediuꝫ in ipsitudine ⁊ tenuitate. Ita si ambo mouerenē per eq̄le spaciū eque velociter mouebunē. Et si vnū moueē per spaciū subtili⁹: ⁊ alteꝝ per spaciū grossius: tunc vnū mouebit veloci⁹ altero fm eandeꝫ pportionē: fm quā habebūt se adinuicē mā in grossicie ⁊ tenuitate. vnde cū vacuū nullā h̄ret pportionē ad plenuꝫ nec econuerso: manifestū ē q̄ si illud aīal ibi moueref fm vltimū sue potētie: motus eius nullā h̄ret pportionē ad motū eius per plenū. q̄re fieret in instāti. ¶ Ad dictum Cōmēta. pōt dici. q̄ aīal nō sic necessario indiget medio ad sui motū sicut graue inaiatū: q̄z in graui inaiato nihil esset qd̄ resisteret motori nisi mediū plenū. In aīali vero ⁊ si mediū resistit: tñ etiaꝫ eius corpus aīalis resistit motori: q̄z ipm corpus aīalis h̄ꝫ grauitatē fm actū fm quā inclinaē ad vbi deorsuꝫ: ⁊ sic resistit aīe intendēti ipꝫ mouere ad vbi aliud. Sic igiē aīal minus p se ⁊ min⁹ necessario idiget medio ad sui motū localē q̄ graue inaiatū. Illud aūt qd̄ est minus per se dicif p accñs respectu eius qd̄ est magis p se: sed loquiē gn̄aliter de motib⁹ ex se que diuidunē in motorē actu ⁊ mobile actu q̄ ista non necio idigēt medio. Uel dicē q̄ n̄ oīa talia mota ex se idigēt medio necio. Corpora. n. celestia q̄ sūt talia mota nō idigēt medio: sꝫ si idigēt medio talia mota ex se erit p accñs. h̄ ē nō p⁹ ⁊ vl̄r: sed rōne aliquoꝝ taliū. ⁊ h̄ est veꝝ p aialibus q̄ sunt hic. q̄re nō valet illa rō. Qō. XV.

Consequenter q̄riē. Utꝝ si vacuuꝫ esset: esset p̄uatio. ¶ Arguiē p̄rio q̄ nō. q̄z locus nō ē p̄uatio vt manifestū est. sed vacuum si esset: esset locus vt dicitur communiter. ergo ⁊c̄. ¶ Oppositū videē velle Aristo. in littera.

¶ Dōm q̄ noīe vacui itelligiē spaciū separatū ab oī corpore nāli ñ repletū aliquo corpore nāli aptū tñ repleri.

Tunc dico ad qōnē q̄ si eēt vacuū posset cōsiderari dupl̄r. Uno⁹ q̄tū ad ipꝫ spaciū separatū: ⁊ sic nō eēt p̄uatio: q̄z priuatio est negatio in subiecto apto nato ad habitū. vt pꝫ in. io. metaphy. sed ipsum spaciuꝫ si eēt: non esset talis negatio vt manifestum est. quare ⁊c̄. Alio modo posset considerari ipꝫ vacuuꝫ quantū ad negationē habēdi corpus ⁊ aptitudinē habendi. ⁊ sic esset priuatio: q̄z priuatio est negatio habitus i subiecto apto nato: ⁊ sic eēt ipsuꝫ vacuū. quare ⁊c̄. ¶ Sed si queratur absolute vtrū vacuū sit priuatio: dicendū q̄ nō: q̄z nō est negatio in subiecto apto nato. Dimensio enī separata que intelligiē nomine vacui non est negatio alicuius habitus in subiecto apto nato ad illuꝫ habitū: imo huiōi dimensio separata ab omni corpore sensibili est oio nō ens extra aīam cum omnis magnitudo sit sensibilis ⁊ mobilis. ¶ Per hoc ad rōnem cum dicif locus ⁊c̄. veruꝫ ē. Et cum dicif q̄ vacuū si esset: esset locus. hoc est verum fm opinionē antiquoꝝ: sed nō est veruꝫ simpliciter: q̄z tunc locus nihil cōferret locato: sicut arguit Aristo. in littera. q̄re ⁊c̄. Questio. XVI.

T. c. 15.

Ultimo q̄rit. Utrū mediū plenū impediat motū grauiū ꝛ leuiū. ¶ Arguit̄ p° ꝙ nō. q2 si mediū plenū ipediret motū istorum grauiū ꝛ leuiū: tūc null⁹ mot⁹ eorum esset nālis cū ipediēs fit violētās: s3 h̄ ē falsū3. q2 grauia mouēt nāliter deorsum ꝛ leuis sursū. vt dr̄ 4° h⁹. ꝛ 8° ꝛ 4° celi ꝛ mun. ¶ Itē q̄z mot⁹ pōt esse sine suo ipedimento. q2 ad nullius rei esse req̄rit̄ suū ipedimētū: sed motus grauis ꝛ leuis nō pōt esse sine medio pleno: q2 sic esset in vacuo. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē illud ex parte cui⁹ ꝓuenit resistētia mobilis ad motorē nō impedit grauia ꝛ leuia a suis motibus: cum ad oēm motū necessario requirat̄ resistentia talis: sed illa ꝓuenit ex parte medij pleni. vt p3 ex prius dictis. q̄re ꝛc̄.

T.c.63.
T.c.31.
T.c.6.

¶ Oppositū videt̄ velle Aristo. in p̄ncipio capituli. Amplius aūt manifestū ex his. vbi sic dicit: hoc quidē igitur per qd̄ fertur est causa q2 impedit: hoc aūt per qd̄ fertur est ipsum medium vt notū est. quare ꝛc̄.

T.c.71.

Aliqui visi sunt imaginari ꝙ mediū plenū semper ipedit mobile a sua nāli ꝛ ꝓpa velocitate. Un̄ si esset mediū vacuum mobile hr̄et in ipso velocitatē nālē vt volunt Auēpa. ꝛ scūs Thomas vr̄ ipsi cōcordare in hoc. ¶ S3 ꝯ hoc arguit Cōmē. q2 si mediū plenū impediret grauia ꝛ leuia a suis velocitatibus nālib⁹: idest quas apta nata sunt hr̄e: tunc ipsa grauia ꝛ leuis eēnt nata hr̄e velocitates quas nunꝙ̄ hr̄ent neqꝫ habebūt: qd̄ ē ipossibile: q2 talis aptitudo esset ociosa p̄ totū tp̄s eternū: ꝛ in tota specie: qd̄ est ꝯ nām. ꝛ p3 ꝯ̄ña. q2 grauia ꝛ leuia nūꝙ̄ mouent̄ nec mota fuerūt nec mouebunt: nisi in spacio pleno: nisi ponerent̄ moueri in medio vacuo: qd̄ nullus diceret. ergo si semp in medio pleno ipediunt̄ a velocitatibus. quas nata sunt hr̄e: seq̄t ꝙ nunꝙ̄ hēnt tales velocitates. ¶ Et id̄ dōm breuiter ꝙ mediū plenū nō semp ipedit graue aut leue a sua velocitate nāli: q2 si sic nullus eoꝝ motus esset ꝓprie nālis qd̄ eni ipedit̄ a naturali ꝛ ꝓpria iclinatione non mouet̄ s̄m nām: ꝛ istud est incōueniēs. quare ꝛc̄. ¶ Considerandū tn̄ ꝙ licet ipm mediū plenū ꝓprie nō ipediat. sic ꝙ semp in ipso mobile moueat̄ minus velociter q̄ de se sit natū3 moueri: ip̄prie loquendo ipm ipedit: q2 resistit moueri itendenti ipm ponere in vbi opposito. ꝛ sic intelligendū est dictū Cōmētatoris. ¶ Itē aliter pōt dici ꝙ aliqd̄ est mediū subtilissimū in quo pōt fieri mot⁹ grauis ꝛ leuis: ꝛ istud nullo mō ipedit motū grauis ꝛ leuis. Sed aliud est mediū grossius ꝛ densius: ꝛ istud aliq̄liter ipedit saltē a p̄cecissima velocitate. ꝛ sic itellexit Arist. hoc q̄dē igit̄ per qd̄ fert̄ est causa supple ꝙ aliquid nō moueatur maxima velocitate: q2 ipedit ꝛ est grossius alio medio: sed nō habet per hoc ꝙ oē mediū plenū impediat mobile a sua naturali velocitate.

¶ Conueniens autem dictis est aggredi de tempore primum autē bene se habet opponere de ipso per extraneas rationes vtrum sit eorum q̄ sunt: aut non sit eorum que sunt ꝛc̄.

Textu com. LXXXVII. Qō. XVII

Consequenter q̄rit̄ circa caplm̄ de tp̄e. ꝛ p̄mo vtrū ipm tp̄s sit aliqd̄ ens. ¶ Arguit̄ p° ꝙ nō. q2 qd̄ ē cōpositū ex nō entib⁹ est nō ens. hoc ē manifestū: s3 tp̄s ē h̄mōi q2 ē ꝯpositū ex p̄terito ꝛ futuro. Preteritū aūt defecit ꝛ ip3 futurū nōdū ē. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē3 cuiuslib3 diuisibilis si ipm ē oz aliquā ptē eē vel plēs vel oēs: sed ipm tp̄s est qd̄dā diuisibile ꝛ nulla pars eius est: neqꝫ eni p̄teritū est neqꝫ futurū est. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē nullū3 vnū ens extra aīam est simul in celo ꝛ in terra ꝛ in mari. h̄ videt̄ manifestū: sed tp̄s est in celo terra ꝛ mari. vt dicit Aristo. in isto capitulo. quare ꝛc̄.

Oppositum arguit̄ auctoritate Arist. q̄ determinat de tp̄e tāꝙ̄ de vno accidēte nāli. Et arguit̄ rōe. q2 q̄lib3 spēs cuiuslib3 p̄dicamēti est ens. nō ens eni nō est in genere. 4° topi. sed tp̄us est vna spēs q̄titatis vt dicit̄ in p̄dicamētis. q̄re ꝛc̄.

¶ Dōm breuiter ꝙ tp̄s est aliqd̄ ens qd̄ ꝓbat̄. q2 qd̄ ē mēsura mot⁹ ē ens: nō ens eni nō ē mēsura entis vt manifestū est: sed tp̄s est mēsura mot⁹: cu3 enim icerti sumus de quātitate mot⁹ alicui⁹: q̄rim⁹ an sit motus vnius diei vel pluriū. an aliqd̄ h̄mōi quo habito putamus cognoscere q̄titatē motus p replicationē tēporis alicui⁹. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē3 illud per qd̄ diffinit̄ aliqd̄ ens est ens per nō ens eni nihil diffinit: sed aliqd̄ ens diffinit̄. per tp̄s vt velox ꝛ tardū. vt p3 in 4° hui⁹ ꝛ in 6° velox eni est qd̄ in paruo tp̄e multū mouet̄. tardū aūt econtrario. quare ꝛc̄.

T.c.96.
T.c.4.

Sed est considerandū. s. ꝙ s̄m qd̄ cōiter dicitur ꝙ ens ꝛ esse nō cōpetit eodē mō enti permanenti ꝛ enti successiuo. Nā ens p̄manens sic est ens ꝛ sic est ꝙ partes eius sunt simul ꝛ vna existe est alia: ꝛ si loq̄mur de continuo permanēte: partes eius sunt simul cū3 indiuisibili qd̄ cōtinuat eas. vt partes linee sunt sl̄ duratione vna cū alia: ꝛ sunt simul in eadē mensura durationis cū ipso p̄cto: ꝛ hec est nā cōtinui p̄manentis: sed cōtinuū3 successiuū sic est ens ꝙ p̄tes eius nunꝙ̄ possunt simul esse nec vna cū alia: nec cū indiuisibili qd̄ cōtinuat eas: imo semp vna pars succedit alteri q̄ diu ipm est. ꝛ h̄ est modus cōueniens enti successiuo cuiusmodi est mot⁹ ꝛ tp̄s. de ipso enim motu sl̄ nō est nisi mutatū eē qd̄ continuat partē p̄orē motus cū parte posteriori. Et sl̄r d̄ tēpore nō est sl̄ ꝛ in actu nisi instās qd̄ copulat p̄teritū cū3 futuro. ¶ Ulterius cōsiderādū est ꝙ s̄m Cōmē. in isto 4° tp̄s est cōpositū ex istis duabus q̄titatibus. s. quātitate cōtinua ꝛ quātitate discreta. Tēpus eni nō sit nisi q̄n mens diuidit motū in p̄us ꝛ posteri⁹. ꝛ hec est intētio nu meri motus. i. motū esse numeratū. ergo subā tēporis q̄ est in eo quasi forma est numerus: ꝛ qd̄ est in eo quasi mā ē mot⁹ cōtinuus: q̄n nō est numerus simplr̄ sed est numerus motus. Continuatio igit̄ accidit ei grā māe ꝛ discretio. s. nūerus gratia forme. hec sunt verba Cōmētatoris. que sic itelligēda sunt: vt puto nō ꝙ ipm tp̄s sit qd̄dam ens per se vnū cōpositū essentialr̄ ex quātitate cōtinua ꝛ q̄titate discreta: ex talibus enim duob⁹ accidētib⁹ nō puto posset fieri vnū per se ꝛ eēntialiter ꝛ simplr̄. S3 ꝙ per hoc nomē tp̄s significant̄ duo quoꝝ vnū est ad modum māe respectu alterius: ꝛ alterū ad modū forme. Illud aūt qd̄ sicut mā est idest ad modū māe vel habēs similitudinē ad mām est quātitas cōtinua. s. id qd̄ est p̄us ꝛ posterius in motu. Qualr̄ autē istud qd̄ est p̄ri⁹ ꝛ posterius in motu se h3 ad motū videbit̄ post. Illud autē qd̄ est quasi forma de eis que noie temporis significantur ē q̄titas discreta idest ipsa discretio actualis: ꝛ ipsa discōtinuatio quedā p̄oris ꝛ posterioris q̄ sunt in motu: quāuis enim in re extra aīam p̄us ꝛ posteri⁹ mot⁹ cōtinui nō sunt discōtinuata abinuicē: imo sunt copulata ad terminum cōem. s. ad mutatū esse vel instās: q2 tn̄ illud qd̄ est p̄us nō est illud qd̄ est posterius: sicut vna pars linee nō est alia quāuis copulate sint ad punctū: ideo mēs pōt cōprehēdere id qd̄ est prius seorsum ꝛ diuisim ab eo qd̄ est posterius: ita ꝙ cōprehensio prioris nō sit cōtinua cōprehensioni posterioris sed diuisa ꝛ discōtinuata. ꝛ sic q̄tū ad illud significatū ipsum tempus non est actu existens

Cō.

extra aiam: sed solū in potentia: q: s. prius z posterius exi stentia in mobili z successiua sunt apta nata sic cōprehen di diuisim. Et ad istam intentionem dicit Cōmētator in principio auctoritatis prescripte q tps nō sit supple q̄tuz ad significatū eius formale. nisi qn̄ mēs diuidit. i. diuisim accipit prius z posterius motus: z per hoc intelligent mul ta de verbis Cōmētatoris. Queret aūt aliquis: quare ipz prius z posterius dicit qd male respectu ipsius numeratio nis vel distinctiōis mentalis vt pro tanto significatū tē poris dicat esse cōpositū ex duab⁹ quātitatib⁹. Dici pōt ad p̄sens q rō hui⁹ est: q: ipsa discretio z distinctio prio ris z posterioris existēs in motu facta per mētē est quo dāmodo posterior h3 gn̄ationē q prius z posteri⁹ mot⁹: sicut z alia entia aīe dicunt posteriora rebus extra aiaz: a quibus causant quoquo mō: z ppter hoc cuz forma sit quodāmō posterior mā: ido ista diuisio h3 modū forme z id qd est prius z posteri⁹ h3 modū mae. Et ppter aliud q: sicut mā p̄ma pōt esse sine hac forma z nō econuerso. sic prius z posteri⁹ cōtinuū in mobili z in motu extra aiaz p̄t esse sine actuali diuisione quā facit aia. i. sine cōprehēsio ne diuisa z disticta quā h3 aia de ipsis: sed ista diuisio prio ris z posterioris quā h3 aia nō pōt esse nisi sit aut fuerit aliquo mō ipm prius z posterius. Si eni motus exīs ex tra aiam nō haberet prius z posterius: tūc aia nō vere cō prehenderet diuisim z disticte partē priorē z posteriorez: z ppter hoc dicit Cōmē. in cōmēto. 102. q esse tēporis in aia est in actu. s. q: anima agit illam actionez in subiecto p̄parato ad recipiendū eā q̄ dicit nūerus in subto pre parato . i. respectu obiecti p̄parati z aptinati ad recipiē dum eam: idest ad terminandū respectū ei⁹. De hoc aūt plus videbit in q̄ōne de esse tēporis. Et forte p illud sub iectum intendit Cōmen. intellectū possibilē qui est subm aptūnatū ad recipiēdū oēm intellectū z discretionē in tellectiuam. ¶ Cōsiderandū aūt vlterius q sm aliquos sicut determinatio realis proprie conueniens alicui enti parti aliqn̄ denominat totū vt homo dicit crispus cri spitudine existēte in suo capite: sic etiā ex esse ipsius instan tis cōtinuantis partes tēporis adinuicē denominat ipz tps esse: z sic esse actuale instantis cōtinuantis partes tē poris adinuicē sufficit ad hoc q tps sit actualr extra ani mā. sic. n. dz esse entib⁹ successiuis p esse īdiuisibile conti nuantis partes ipsoꝝ: vt etiā patet in motu qui dicit esse per esse ipsius mutati esse cōtinuantē partē priorē cuz po steriori. ¶ Sed istud non videt bene tutum: q: illud qd non est pars temporis nec ei⁹ forma eē ipsius non deno minat tps: modo instās ipm nō est pars tēporis nec quā titatiua nec essentialis. vt manifestum est in 6°. hui⁹: z in isto 4° nec etiā est forma tēporis vt manifestū est. q̄re zc̄.

T. c. 76

T. c. 89.

¶ Et si dicat q nunc nō est pars nec forma dans ei esse intrinsece: tamen cōtinuat partes eius adinuicē: hoc nō sufficit ad hoc q esse ipsius instātis denominet tēpus p prie z realiter: q: esse ipsius instantis est idem cū ipso in stanti: vel est indiuisibile sicut z ipsum instās. vnde sicut ab instanti non denominat tēp⁹ esse sic nec ab esse ipsi⁹. ¶ Item si motus denominaretur existere ex eo qd mu tatum esse est in actu: tūc existente mutato esse esset mo tus: z cum mutatū esse sit in instanti motus esset in instā ti: quod est ipossibile. z pbat consequentia. cum enīz ali quid denominat existere ex eo q alterū est existente illo altero: dz ipsum denominari: sicut si aliquid denominat albū. ex eo q albedo est existēte albedine ipsuz est albū. Et forte diceret q hoc est veꝝ in permanentibus: nō aūt in successiuis: sed querat ratio diuersitatis.

Cō. 88. **Ad primam** rōnē cū dicit omne cōpositum ex non entibus zc̄. Cōmentator in

stat cōtra hanc rōnē: q: cōstat q motus est ens. compre hendit enim sensu. z nulla pars eius est in actu: sed pars q̄libet eius demonstrata recessit: ppter qd dicit Cōmē tator q ista rō nō valet. Et silr rō sequens bene pbat q tps nō est ens cōpletū extra animā: sed h3 eē actu z cō plete per actionē aie: qd quomō sit intelligēduz videbit post in questione de esse tēporis per animaz vel sine ani ma. Diceret ergo ad formā rationis cū dicit. illud qd est cōpositū ex non entibus nō est ens. verum est nō est ens actu cōplete extra aiam: sed nō oportet q nō sit oio nō ens: sic aūt est in pposito. ¶ Similr ad aliam. cuiuslibet diuisibilis zc̄. Verū est si est cōplete extra animam: sed si non: non opz q aliqua pars eius simul tota sit actu p̄ter aiam si h3 esse actu z complete per animā. ¶ Aliter di citur ad p̄mā. illud qd est copositum ex nō entibus zc̄. ve rum est nō est ens permanens: sed bene pōt esse ens suc cessiuū qd nō habet partes simul existentes actu. ¶ Ali ter dixerunt aliqui q licet p̄teritū z futuruz nō sint pre sentia: tamē preteritū realiter est preteritū z futurum est futurum. ¶ Ad aliam similiter dicit. cuiuslibet diuisibi lis zc̄. verum est diuisibilis permanētis: sed de diuisibili successiuo nō est verum: imo diuisibile successiuuz deno minat existere ex hoc q indiuisibile continuans partes eius est actu: vt aliqui dicunt: vel saltez ad esse talis diui sibilis nō requirit actualis simultas partiū eius: sed suf ficit q vna succedat alteri vel post alterā. ¶ Ad aliā cū dicit q vnū z idez zc̄. pōt dici q veruz est sicut forma in mā vel accidens in subiecto. sed sicut mensura in mensu rato pōt esse z sic intellexit Aristo. q tēpus est in celo z in mari zc̄. veruz est sicut mensura in mensuratis: omnia enīz ista quantū ad suos motus mensurant tēpore: si aūt intelligit q tēpus est subiectiue z inherenter in celo z in terra z in mari: intelligendū est q non est vnū z idem tē pus numero: sed aliud z aliud: sicut motus celi z motus terre z motus maris nō ē idem z vnus numero motus. De hoc aūt inferius fiet questio specialis.

¶ **Quidam enim totius quidem esse motum di cunt: alij ipsam speram: quoniam circulationis est pars quedam: illa aūt circulatio nō est. pars enim circulationis est que accipit: sed non circu latio est.** Textu. cō. XCIII. Qō. XVIII.

Onsequēter querit. Vtrū tps sit essentialiter motus primus. ¶ Et arguit primo q sic. q: prius z posterius mot⁹ sunt essentialiter mo tus: sed tps est eēntialr prius z posterius mo tus p̄mi. ergo zc̄. Maior ppositio apparet: q: pri⁹ z posterius sunt partes mot⁹. vt videt velle Cō mentator in isto 4° vbi dicit q tpus nō sit nisi qn̄ mens diuidit motuz sm pri⁹ z posterius z nihil diuidit nisi in suas partes. ergo pri⁹ z posterius sunt partes motus: p tes autem motus sunt motus. sicut partes linee sunt li nee. ergo prius z posterius mot⁹ sunt motus: z hec fuit maior: z minor apparet in littera. Tēpus enim est prius z posterius ipsius motus sm Aristo. in littera. ¶ Item illa sunt eadem quoꝝ partes sunt eedem. hec est manife sta: sed partes tēporis eedem sunt cum partibus motuū: qd pz. q: dies que est queda3 pars tēporis est latio solis super terraz. vt habetur 6°. topicoꝝ. latio autez solis su per terram est pars motus celi. quare zc̄. ¶ Item nihil est mensura extrinseca omnium motuuz inferiorum nisi primus motus. vt patet in 4°: sed tempus est mēsura ex trinseca omnium motuum istoꝝ inferiorum. quare zc̄. ¶ Item mensura z mensuratum sunt vniuoca. vt vide

c

Cō. 99.

T. c. 100

T. c. 114

Arist. in tēxto 4° ꝛ Cōmētato: in penultimo cōmentu huius capituli. sed tempus est mensura primi motus. vt vult Aristote. quare ꝛc̄.

¶ Oppositū arguit per p̄hm in littera. q̄ vult q̄ tp̄s nō ē circulatio. ꝛ hoc est motus p̄mus. vt pz in 4° huius.

Ad questionē possunt dici duo: primo q̄ tp̄s nō est motus absolute. 2° q̄ tempus nō est mot⁹ prim⁹. s. prima circulatio. ¶ Primu pz sic. motus non est vnus in omni loco: sed tp̄s est vnuz in omni loco. quare ꝛc̄. Maior pz. q̄ motus est in moto ꝛ omne motū est in aliquo vbi: ꝛ plura mota in plurib⁹ vbi. ergo ꝛ plures mot⁹ sunt in pluribus vbi. ꝛ sic motus nō est vnus in omni loco. Et minor pz. q̄ tp̄s saltē p̄mo ꝛ p̄ncipalr̄ dictum est mensura extrinseca oīuz motuuz existentiū in quocunq̄ loco. Mensura aūt extrīseca pōt esse vna omniū mensurabiliū sicut vna vlna pōt mensurare oēs pānos: ꝛ hmōi. q̄re ꝛc̄. ¶ Sed aliqui dubitāt q̄ ista ratio nō cōcludit tēpus nō est motū p̄mō: q̄ sicut tēpus vt est mensura extrinseca est vnū in omni loco: nō quidē inherenter ꝛ inexistēter sed assistēter: sic etiam primus motus vnus est apud oīa mobilia assistēter ꝛ nō inexistenter: ꝛ sic ratio nō cōcludit quin tēpus sit mot⁹ primus. ¶ Ad hoc dicunt aliqui q̄ motus p̄mus pōt cōsiderari dupl'r. Uno mō s̄m essentiā suaz. Alio mō s̄m q̄ mensura alioꝝ motuū. Si primo modo. sic nō debet ei p̄prie esse vnū apud omnia. ꝛ sic ɔcludit Aristo. q̄ tpus nō est motus essentialiter ꝛ quiditatiue. Alio mō potest cōsiderari motus primus s̄z q̄ est mēsura alioꝝ motuū. ꝛ sic est bene vnus in omni loco assistenter vt dictū est: ꝛ hoc modo ratio Aristo. nō cōcludit tēpus non esse motū primū. Dicunt eñ isti q̄ licet tēpus sit mēsura per se. ꝛ similiter prim⁹ motus sit mensura hoc est diuersimode. Nam tēpus est mensura per se perseitate p̄mi modi: q̄ in ei⁹ diffinitōe accipit̄ esse mensurā aliquo mō vt dicūt: sed motus prim⁹ est per se mensura p̄seitate secundi modi. Et forte sic intelligunt q̄ tēpus essentialr̄ est id qd̄ est mensura: sed nō est idē essentialiter cū eo qd̄ est esse mensuraz cū esse mēsurā sit q̄d relatiuū ꝛ tēpus sit quid absolutū. ¶ Aliter posset dici ad dubitationē q̄ nec Aris. intendit cōcludere per illā rationē q̄ tēpus nō sit p̄mus motus: sed solū q̄ tēpus nō sit motus absolute. ¶ Itez alia ratio Arist. est ad hoc. omnis motus ē velocior aut tardior alio motu supple. sed tēpus non est velocius nec tardius. quare ꝛc̄. maiorez recipit Arist. pro manifesta: ꝛ forte cocessa fuit ab omnib⁹: ꝛ minorē p̄bat. q̄ velox ꝛ tardū d. terminant tpe: vt velox ē qd̄ in pauco tēpore multū mouet: ꝛ tardū est qd̄ in multo tēpore paꝝ mouetur: sed tp̄s nō determinat tēpore: siue tp̄s accipiat q̄tū ad suā quātitatē siue quo ad quale. i. quantu ad suā qualitatē. ¶ Scd̄m ostēdit per Arist. in l'ra sic pars circulationis nō est circulatio. sed pars tēporis est tēpus vt dies ꝛ nox: ḡ tēpus nō ē circulatio. ¶ Aliter posset sic sillogizari. si tēpus eēt circulatio tota: tūc pars circulationis esset circulatio: q̄ pars tēporis est tempus.

T.c.96.

T.c.63.

¶ Cōtra istam rōnem aliqui sic instant: per similē rōnez posset p̄bari q̄ aīal nō esset substantia animata sensibil': q̄ pars substātie aiate sensibilis est substantia animata sensibilis. pars aut aialis non est aīal. ergo aīal non est substantia animata sensibilis. ¶ Ad hoc pōt dici q̄ substantia aiata sensibilis pōt accipi dupliciter. Uno mō p̄ omni eo cuius mā participat aiam sensitiuā siue perfectiue. ꝛ sicut p̄mū perfectibile siue potētialiter ꝛ sicut pars in toto. Alio mō pōt accipi pro aliquo ɔpleto ꝛ p̄fecto in genere cuius mā participat aiam sensitiuam sicut primum p̄fectibile. Primo mō pars substantie animate sensibilis est substantia ꝛc̄. Sed scd̄o mō substātia aiata sensibilis est diffinitio animalis. ¶ Ad formā rōnis cum dicitur. pars substantie animate sensibilis ē substantia ꝛc̄. Uerū est accipiendo substantiā animatā sensibilē p̄ aliq̄ īperfecto: cuius mā participat sensum: sicut pars in toto non sicut p̄mum p̄fectibile. Et cū dicit̄ q̄ pars aialis nō est animal. Concedat̄. ꝛ iō volo q̄ aīal nō est substantia animata sensibilis illo modo: sed cū hoc stat q̄ sit substātia animata sensibilis alio modo. ¶ Item aliter pōt dici. q̄ sicut pars sub̄e animate sensibilis est sub̄a aiata sensibilis iperfecta nō sicut aliqd̄ ɔpletū in spē vel i genere: sic pars aialis est aīal iperfecte: nō sicut aliquid cōpletū in genere: ꝛ iō nō valet illa rō. ¶ Alia rōne arguit Ari. sic. si tēpus esset motus p̄mus: tunc si essent plures celi. i. plures mundi vt posuerunt aliqui sequeret̄ q̄ essent plura tp̄a: sed hoc est incōueniens. q̄re ꝛc̄. Falsitas icōuenientis recipit̄ ab Aris. p̄ manifesta: si eni eēnt plures mundi adhuc non sequeret̄ q̄ plura tēpora essent. ꝛ ɔn̄a pz. ꝛ ā euidēs. q̄ si essent plures mūdi eēnt plures p̄mi mot⁹: ꝛ sic si tp̄s est idē oīo cū motu p̄io: tunc si essent ples mundi essent plura tēpora: quā ɔn̄am reputat Ari. falsaz.

T.c.9.

¶ Sed ɔ̄ istam rōnē dubitat multū rationabiliter. q̄ videt̄ q̄ illa cōditionalis quā Aristo. reputat ipossibilē sit necessaria s̄m eū. s. ista. si essent plures mundi eēnt plura tēpora: qd̄ p̄bat̄. q̄ multiplicato subo m̄tiplicat̄ passio. hoc est notū: sed si eēnt plures mundi: tūc subm̄ tēporis esset multiplicatū: eēnt eni plures mot⁹ p̄mi: ꝛ p̄m⁹ motus est subz temporis. q̄re ꝛc̄. ¶ Ad hoc pōt dici q̄ tp̄s pōt cōsiderari dupl'r. Uno mō pōt considerari s̄m q̄ est passio motus. Alio mō pōt considerari s̄m q̄ est mensura extrinseca alioꝝ motuuz qui sunt hic. Si p̄mo modo cōsiderat̄. sic bn̄ seq̄tur q̄ si eēnt plures celi q̄ eēnt plura tēpora sicut arguebat̄: ita q̄ ista cōditioālis vera ē. si essent plures celi. tūc tp̄a essent plura s̄m q̄ tp̄s est passio motus nihil. eni p̄hibet cōditionalē eē veraz: cuius aīs est ipossibile. vt vult Cōmē. in 7° ꝛ 8° h⁹. Sed si cōsideret tp̄s s̄m q̄ est mensura extrinseca. sic nō sequeret̄ q̄ si essent plures celi q̄ eēnt plura tp̄a tanq̄ mensure extrinsece motuū: q̄ mēsura extrinseca nō nc̄cio multiplicatur s̄m multiplicationē mēsuratoꝝ. Un̄ si essent plures mūdi: nō tñ sequeret̄ q̄ nc̄cio oporteret esse plura tēpora tanq̄ mensuras extrinsecas necessario reqsitas ad mēsurationē oīum motuū: imo ad hoc vnū tp̄us sufficeret vt esset mēsura oīum motuū. Sed si mot⁹ p̄mus esset oīo idē qd̄ tp̄s ꝛ ecōuerso. sequeret̄ q̄ si eēnt plures mundi essent plures mot⁹ p̄mi ꝛ plura tp̄a. Sz istud nō oīo sufficit. q̄ sicut s̄m Arist. nō sufficiēter sequit̄ q̄ si eēnt plures mūdi q̄ eēnt plura tp̄a tanq̄ mēsure extrinsece: imo adhuc vno tp̄e sufficeret ad mensurādū oēs motus. sic si essent plures mūdi nō oporteret eē plures mot⁹ tanq̄ mensuras extrinsecas oīum motuū: sed sufficeret vn⁹. Et sic si tp̄s esset idē cū motu ꝛ ponerent̄ mūdi eē ples. Adhuc non sequeret̄ tp̄s esse nc̄cio multiplicatū rōne qua mēsura extrinseca: sicut nō sequeret̄ motum eē multiplicatum vt mensura extrinseca. Et sic non magis valet ista consequentia s̄m positionem que ponit tempus esse motuz q̄ s̄m positionē que dicit tēpus nō esse motū. Q̄cūq̄ eni istoꝝ ponatur non videt̄ sequi q̄ si plures essent mūdi q̄ essent plura tēpora s̄m q̄ tēpus est mēsura extrinseca. ꝛ sic ex illa positiōe q̄ tēpus sit motus p̄mus nō sequit̄ illā falsaz cōditionalē inferri: q̄ dicit si eēnt ples mundi eēnt plura tēpora s̄m q̄ mensure extrinsece. p̄pter q̄ rō Ari. nō videt̄ valere. Et forte diceret̄ q̄ Arist. nō intēdit illā ɔditionalē eē falsaz simplr̄. s3 s̄z positionē ꝛ opiōnē illorū qui ponebant plures mūdos: ipsi eni cōcedebāt q̄ nō

Come. Cō.79.

potest esse nisi vnū tempus: ꝛ ꝙ quãuis sint plures mundi tñ non est nisi vnū tempus: ꝛ sic apud eos erat impossibile ꝙ si sint plures mundi sint plura tēpora: ꝛ tñ hoc se queret si tempus esset motus pmus. Sed nec istud sufficeret: qꝛ per eandē rōnē posset Arist. pbare ꝙ tempus non sit passio mot⁹: qꝛ hoc posito sequeretur ꝙ si essent plures mundi plura essent tēpora: cū passio multiplicet fm multitudinē subiecti. Et si dicas ꝙ Aristo. concederet istam negando opinionē ponentiū plures mundos: sic alij qui ponunt tempus esse motū concederent illam contradicendo ponentib⁹ plures mundos: ꝛ ppter ista multū dubito in ista rōne Arist. ❡ Et forte dicendū ꝙ si essent plures mundi ꝛ plures motus pmi: nullus illoꝝ motuū posset esse mensura omniū alioꝝ: qꝛ motus ppe non est mensura alterius motus nisi sit causa illius: nunc aūt si plures essent mundi vnus illoꝝ motuū qui essent pmi nō esset aliquo mō cā alterius: qꝛ ambo essent eque pmi. ꝛ iō vn⁹ illoꝝ motuū nō posset esse mēsura extrinsecā oiū alioꝝ motuū: ppter quod oporteret ꝙ ambo motus pmi illoꝝ duoꝝ mūdoꝝ essent mēsure extrisece alioꝝ motuū: qꝛ pm⁹ mot⁹ vni⁹ illoꝝ duoꝝ mūdoꝝ nō esset causa motus pmi alterius mundi nec alioꝝ motuū illius alterius mundi: ꝛ sic non esset mensura oium aliorū motuū: sꝫ solū esset mensura motuum illius mundi in quo esset pmus ꝛ similr de alio. Sed tēpus nō mensurat motus inferiores eo ꝙ sit cā eoꝝ: sꝫ per replicationē alicuius partis sui que aliquoties sumpta reddit ꝙtitatem motus mensurati. sicut vlna non mensurat pannū: qꝛ sit cā eius: sed alio modo predicto. Vñ si essent plures mūdi: adhuc vnū tēpus posset esse mensura extrinseca oiū motuū amboꝝ mundoꝝ: qꝛ nō oporteret ad hoc ꝙ mēsuraret ipsos motus ꝙ aliquā causalitatē sup eos haberet. Et forte diceret similr ad hoc ꝙ vnus motus mēsuret alios: accidit ꝙ sit cā illoꝝ. ꝛ sic extāntibus pluribus mundis ꝛ pluribus motibus quoꝝ vnus non erit causa alterius. adhuc vnus illoꝝ poterit esse mēsura extrinseca oium alioꝝ. Dicendō ꝙ motus non potest esse ppie mensura alicuius motus nisi sit causa illius. ideo ꝛc. Est aūt ɔsiderādū vlterius ꝙ motus pōt accipi duplr: vt dictū fuit in. 3. Vno mō pro perfectione fluēte: cuius vna pars generat post aliā. Alio modo p ipso fluxu ɔtinuo qui dicit successio seu motus seu duratio ꝛ extēsio successiua. Et pmo quidē modo tēpus nō est essentialr motus qꝛ motus sic sumptus est in tribus generibus. s. qualitate ꝛ ꝙtitate ꝛ vbi. tēpus aūt est ꝙtitas. Sꝫ si accipiat mot⁹ pro fluxu continuo qui est successiu siue duratio motus. Adhuc pōt ɔsiderari duplr. Vno mō ꝙtum ad sui receptionē: qꝛ recipit in mobili: ꝛ sic est passio. sic enī virtus passiua idem est ꝙ vtus receptiua fm oēs. sic passio idē videt esse qḋ receptio. Alio mō pōt ɔsiderari ipsa successio siue duratio cōtinua ꝙtum ad id qḋ ipsa est: ꝛ ꝙtum ad suā essentiā ꝛ quidditatē: ꝛ sic est tēpus: cū enī ista duratio cōtinua ꝛ extensio successiua sit quedam quātitas: ꝛ non est linea nec superficies nec corpus nec oratio nec numerus: quid relinquitur ipsam esse nisi tempus.

Ad rationes. Ad pᵐᵃᵐ cū dicit. pus ꝛ posteri⁹ ꝛc. pōt dici ꝙ verū ē accipiendo ista p successione ɔtinua cui⁹ vna ps est pōr ꝛ alia posterior. ꝛ accipiēdo motū pro fluxu ɔtinuo. ꝛ sic ɔcedo ꝙ tps est eēntialr mot⁹. ❡ Cōsiderādū aūt circa rationē ꝙ lꝫ pus ꝛ posterius ipsius successionis ꝛ durationis successiue sit essentialr tēpus: tñ non significant hoc noie tēpus nisi sub rōne determinata. s. vt sunt numerabilia ꝛ distinguibilia abinuicē: ꝛ ista aptitudie distinguēdi ꝛ numerādi passiue hēt de sui nā extra aiaꝫ: sꝫ actualis distinctio ꝛ discretio ipoꝝ fm determinationē nō est nisi ab aia que comprehendit ea seorsū ꝛ diuisim cōprehensionibus distinctis ꝛ nō cōtinuis siue discontinuatis.

❡ Ad aliā per dicta pꝫ solutio: partes cuiꝫ tempus sunt partes motus accipiēdo motū pro fluxu cōtinuo ipsorum vbi in mobili. ꝛ sic intelligendū est: ps esse motum.

❡ Ad aliud cū dī: nihil est mēsura ꝛc. verū est sic cā. sꝫ aliter bñ pōt. Et cū dicit: ꝙ tēpus est mēsura ꝛc. verū est nō sicut cā per se ꝛ ppie sed alio mō. vt tactū est. ꝙre ꝛc.

❡ Ad aliā cū dicit. mēsura ꝛc. pōt dici ꝙ verū est: ꝛ ideo volo ꝙ tēpus mēsurans motū est idē essentialr vel eiusdē generis cū motu vt mēsuratus est. s. ꝙtum ad suū fluxū ꝛ durationē seu morā ꝛ extensionē successiuā. Qualr aūt tps mēsurās sit motū videbit post. Qō. XIX.

Consequēter ꝙrit. An diffō tēporis sit cōuenienter assignata. Est aūt diffō tēporis fꝫ Ari. numer⁹ mot⁹ fm pus ꝛ posteri⁹. ❡ Et arguit pmo ꝙ nō. qꝛ nūeratio numeri mot⁹ nō est numer⁹ mot⁹. hec vr̄ manifesta de se. sꝫ tps est numeratio numeri mot⁹ fm Cō nē. in isto. 4. ❡ Itē numeratū pōris ꝛ posterioris mot⁹ nō est nūerus mot⁹. hec ē manifesta: sꝫ tps est nūeratō pōris ꝛ posterioris mot⁹ fꝫ Cōmētatorē: q dic ꝙ diffō tpis in qua nō est dubitatio est ꝙ tps est nūeratū pōris ꝛ posterioris exn̄tiū in motu. ❡ Item pus ꝛ posteri⁹ in motu nō est numer⁹ mot⁹. h̄ pꝫ. sꝫ tps fꝫ Cōmētatorē ē pus ꝛ posteri⁹ in motu. ꝛ h̄ dic i cōmē. 1z⁹ h⁹ capli de tpe. ❡ Itē si tps eēt numer⁹ aut eēt numer⁹ quo nūeramus. ꝛ h̄ nō stat: qꝛ sic eēt ꝙtitas discreta. aut eēt numer⁹ numerat⁹. s. res numerata. ꝛ h̄ nō vr̄ stare: qꝛ ipe motus sic est numer⁹ numerat⁹. s. res nūerata. Deinde arguit ɔtra illā particulā. s. pus ꝛ posteri⁹: qꝛ si tps eēt numerus motus fm pus ꝛ posterius. aut intelligit de pōri ꝛ posteriori que sunt ptes mot⁹: aut de pōri ꝛ posteriori que sunt mutata eē. nō pmo mō: qꝛ pars pōr ꝛ ps posterior mot⁹ ɔtinuant adinuicē. ꝛ sic nulla est earū discretio nec per ɔñs nūerus. Nā ɔtinuū ꝛ discretū opponuntur. ꝗ tps nō est nūerus motus fm ptes ipsi⁹ motus. ꝙrū vna est pōr ꝛ alia posterior. nec est dicendō ꝙ per pus ꝛ posterius intelligant mutata eē: qꝛ cū ipa mutata eē sint discreta abinuicē. sic sequeret ꝙ tps eēt numer⁹ discretoꝝ vel numer⁹ mot⁹ fm aliq̄ discreta. ꝛ per ɔñs nō eēt numer⁹ numerat⁹: sꝫ numer⁹ quo numeram⁹. ❡ Itē tps cū sit ꝙtitas nō oꝫ diffiniri p relonē: sꝫ pus ꝛ posteri⁹ sūt relatiua vt notū est. ꝙre ꝛc. ❡ Itē si tps diffinit per pus ꝛ posteri⁹ circlus erit in diffōnib⁹: qꝛ pus ꝛ posteri⁹ diffiniunt tpe. ❡ Itē Cōmētator dic in cōmē. 43. h⁹ capli. ꝙ pus ꝛ posteri⁹ in motu diffiniunt p tps. ꝗ pus ꝛ posteri⁹ in motu nō diffiniūt tps: qꝛ sic eēt māifeste circulatio. ❡ Oppoᵐ arguit auctē Arist. in isto ca⁰ vbi inuestigat istā diffōnē. tempus est numerus motus fm pus ꝛ posteri⁹.

Ad questionem dōm ꝙ ista diffō est bona ad cui⁹ inuestigatioēꝫ Ari. inducit pmo ꝙ tps est aliqd ipsi⁹ mot⁹. ꝛ h̄ sic. Illō qḋ nō pt apphēdi nisi apphēso motu ꝛ nō ē mot⁹ ē aliqd ipsi⁹ mot⁹. hec est manifesta: sꝫ tps nō est mot⁹: vt pbatū fuit pus ꝛ nō pōt apphēdi nisi apphēso motu. sic māifestū ē ꝛ exēplificat Ari. de dormiētib⁹ apō heroes: qui fabulabant dormiuisse p magnū tps. ꝛ cū ipi cōputauerūt nūc in q̄ iceperūt dormire: cū nūc in q̄ expgefacti fuerūt ꝛ nō pceperūt motū itermediū. ꝛ iō nō pceperūt illō tps. Et Cōmētator ibidē dic sic. Cū nos nō pcepim⁹ nec imaginati fuerim⁹ motū factū iter duo extrema: sꝫ extimauerimus ꝙ null⁹ mot⁹ fact⁹ sit i nobis neqꝫ i alijs: sꝫ ꝙ nos fuimus i eē idiuisibili tūc nō pcepim⁹ tps. Et sic māifeᵐ ē ꝙ

T.c.101.

Cō.101.

Cō.101.

Cō.99.

Cō.129.

T.c.97

Cō.97.

apprehensio tēporis dependet ex apprehensione mot⁹. quare τc. ¶ Ulterius inquirit Arist. sm qd tēpus ipm est aliquid mot⁹. Et pbat φ rōne pōris τ posterioris tē pus sequit motū: vel est aliquid ipsius motus. τ hoc sic. tempus est aliquid motus sm illud quo terminātes mo tum cognoscimus tempus. h est euidens: sed determināātes motū priori τ posteriori cognoscimus tēpus: vt pz p experientiā: cū enī consideramus determinate motum factū super pōrez partē spatij τ motū factū super partē posteriorez tunc cognoscimus tempus. Deinde ostendit pbs φ tempus sequit motū sm pri⁹ τ posterius nō quo cūq3 modo: sed vt coꝝ est numerus vel vt numerabilia sunt: qd sic pbat. illud pertinet ad rōnez motus quo po sito τ cognito percipimus tempus. τ ipso amoto no per cipimus: hoc est euidēs: sed numer⁹ pōris τ posterioris in motu est hmōi. quo posito τ pcepto numero pōris τ posterioris in motu pcipit tps τ ipso non percepto non percipit tempus: pmū apparet. cū enī intelligimus duo extrema alicu⁹ fluxus. hoc quidē vt pus: illud vō vt po sterius: inter que vt sic pcipimus necessario mediū. Impossibile est enī imaginari idiuisibilia duo: hoc vt pus. illud vt posterius nisi per mediū necessario percipimus ipsuz tempus. Illius enim fluxus cū non sit indiuisibilis nec res pmanēs vna pars est pōr τ alia posterior. τ has partes comprehendēdo τ cognoscendo cognoscim⁹ tē pus. Cū aūt percipimus vnuz nunc tātū nō percipimus tempus. Similr cū percipimus plura nunc quoꝝ vnum est pri⁹ τ alteꝝ posterius τ non percipimus vnū ipsorū: vt pos τ aliud vt posteri⁹ nō percipimus tempus. ergo ratio essentialis tēporis requirit pus τ posteri⁹ nō qua litercūq3: sed vt numerata vel saltē vt nūerabilia. Et tūc possumus respondere ad qōnem φ diffinitio tēporis est bona: qz omnes partes diffōnis ɔueniūt ipsi tempori: vt pz ex dictis. τ per istam diffōnez cognoscit essentia tem poris explicite τ distincte: dūmodo bene intelligatur.

¶ Cōsiderandum aūt est hic φ numerus est duplex. s. nu merus quo numeramus: τ numeruʒ numerat⁹. Numer⁹ quo numeramus: vt cōiter dicit: est ipsa ratio numeran di: que est discretio quedā ipsoꝝ numeratoꝝ τ est nume rus vnitatuz sicut dualitas ternarietas τ hmōi. Nume rus aūt numerat⁹ est ipsa res numerata: vt due albedi nes τ duo boies. τ hmōi numer⁹ est in quolibz pdicamē to. Naz in quolibet genere sunt res distincte abinuicem: τ iste sunt numerus qui est res numerata. Modo cū di citur tempus est numerus non intelligit φ sit numerus quo numeramus. s. discretio τ discontinuatio pōris τ po sterioris extra aiam existens. Nam pus τ posterius mo tus existentia extra animam nun sunt actu discontinua ta abinuicem: imo semper sunt ɔtinua τ copulata ad ter minū cōem. s. ad mutatū esse vel ad instans: τ sm hoc tē pus nō esset quātitas continua in re extra aiam: sed dis creta: qd est incōueniens oino. Unde relinquit φ ipsum tempus est res numerata: τ per ɔñs numerus numerat⁹. s. pus τ posterius motus: τ hoc voluit dicere Cōmēta tor. cū dixit φ diffinitio tēporis in qua non est ambigui tas est numeratū. i. res nūerata pōris τ posterioris exi stentiū in motu. Intelligendū etiam φ dictum fuit prius φ motus accipitur vno modo pro perfectione fluēte. s. cuius vna pars generatur vel acquiritur post aliā donec perficiat: τ fit in actu. Alio modo sumit mot⁹ pro fluxu cōtinuo seu successione ipsius mobilis de vna parte per fectionis ad aliā: cui⁹ inquā fluxus τ successionis vna ps est pōr τ alia posterior. modo cū dicit. φ tempus est res numerata que est pōr τ posterius ipsi⁹ motus non est in telligendū per illud pus τ posteri⁹ partes perfectionis

Cō.ioi.

quoꝝ vna generatur prius τ alia posterius. partes enī illius perfectionis sunt in tribus generibus sm cōem do ctrinā. s. qlitatis τ qtitatis τ vbi: sz itelligo pus τ poste rius que sunt essentialr motus partes ipsi⁹ fluxus cōti nui seu successionis τ durationis: quaꝝ vna ē pōr τ alia posterior. Et adhuc iste ptes flux⁹ seu successionis pos sunt duplr ɔsiderari. Uno mō sz se τ absolute: τ sic sunt partes motus vel sm alios: vt ɔcernunt actū relictuz a motore imobili. Alio modo sz φ nūerabiles. i. apta na ta numerari τ distingui per aiaz: τ sic forte numerantur hoc nomine tēpus. Nec intelligo φ ista aptitudo ad nu meratione exñs in pōri τ posteriori parte successiōis sit de essentia tēporis sz est relatio τ ppriet as formalis sub qua significat ipsuz tempus τ intelligit vt sentire vel sen sus nō est de essentia aialis: sz est modus essendi quo su mit intellectus aialis τ significat hoc noie aial. Similr aūt τ in multis aliis. Essentia igitur ipsius tēporis exñs extra aiam est successio τ fluxus partiū successionis per fectionis habens vnā partē pōrē τ aliā posteriorē: exñs dico extra aiaz eo modo quo res successiua vel successio ipsa pōt existere extra aiam. Et hec qdē successio vel flu xus cōtinuus est qtitas cōtinua: cuius partes copulant ad terminū cōem. s. ad ipsum nunc. preter istā aūt qtita tem cōtinuā. hoc nomē tēpus significat quoddā aliō. s. discretionē partiū istaꝝ factā per aiaz: τ iō dicit Cōmen tator φ tempus est cōpositū τc. sicut pus exponebatur.

Ad primaz rōnem cū dicit. numeratio τc. pōt dici φ veꝝ est accipiēdo nūerū p numero quo numeramus modo pdicto: sz accipiēdo nu meꝝ pro re numerata sic numeratio pōris τ posterioris existētuī in motu bene est numerus pōris τ posterioris: τ sic est in pposito: tempus enī est numeratio pōris τc. s. res numerata que est pus τc. modo preexposito. Sz istud non est satis tutū: qz si Cōmētator accipit numera tionē pro re numerata: tūc erit sensus φ tempus est res numerata rei numerate motus: qd est derisoriū. Et ali qui ideo dicunt aliter: ad cuius euidentiā considerandū est φ ad completū τ perfectū tēporis itellectuz opz bis intelligi motū. Opz enim intelligi motum pmum cuius pus τ posterius essentialiter sunt motus. τ oportet intel ligi alios motus vel aliuz motum cuius vel quoꝝ ipsiuz tempus est mensura: τ hoc significauit illa diffinitio quā ponit Cōmētator φ tempus est numeratio numeri mo tus sm pus τ posterius. i. tēpus est mensuratio rei nume rate ipsius mot⁹ sm pus τ posterius existentia in motu pmo: ita φ pus τ posterius que sunt in motu pmo mēsu rant rem numeratā cuiuslibz motus. s. prius τ posterius cuiuslibet mot⁹ aliquo modo. ¶ Aliter pōt dici φ Cō mentator ibi diffinit tempus qtū ad formale significa tuz qd importatur hoc nomine tempus: illō enī forma le est numeratio. i. diuisio vel discretio numeri motus. s. pōris τ posterioris existentia in motu: nūeri dico mot⁹. i. rei numerare motus. s. prioris τ posterioris existētia i motu. Et ista numeratio rei numerate mot⁹. s. prioris τ posterioris existentiū in pmo motu fit actu per animaz. Et ideo tempus qtuz ad formale nō est actu preter ani mā vel nisi per aiam. Et φ ista sit intentio Cōmētatoris apparet inspicienti verba eius. Dicit enī sic: manifestuz igitur ex hoc sermone φ diffinitio temporis est numera re numerā motus sm pus τ posterius. i. cōprehensio nu merati motus: τ hic est numerus eius: qm quādo nume ramus numerū motus qui fuerit ex diuisione per instan tia pōra τ posteriora: tūc fit tēp⁹. ergo tēpus nihil aliō est φ numeratio numeri motus que fuit in eo ex diuisio ne eius sz pus τ posteri⁹. τ hec sunt vba Cōmētatoris.

Cō.io.

In quibꝰ manifeste videt̄ loqui de tēpore pro illo significato tēporis qđ est in aīa. Illud enī est nūeratio prioris ꝛ posterioris existentiū in motu: ꝛ docet modū per quē fit ista numeratio ꝛ numerare. s. per hoc qđ diuidit. i. diuisim apprehendit motus fm priꝰ ꝛ posteriꝰ. Et hec quidē apprehēsio prioris ꝛ posterioris motꝰ seorsū ꝛ diuisim est formale significatū tēporis vt tactū fuit priꝰ vel ad minus discretio vel distinctio huius apprehensionis ꝛ illius: qđ pro tanto dico: q꞉ ipsa apprehēsio vel intellectio prioris ꝛ posterioris existentiū in motu nō est q̄titas discreta: sȝ est actio vel passio vel q̄litas vt dicit: formale aūt significatū tēporis est q̄titas discreta fm Cōmentatorē. Et q꞉ non videt̄ esse intentio Aristo. loqui hic de tempore ꝛ ipsū diffinire fm q̄ ens in aīa: sed vt est q̄titas cōtinua motus ꝛ existens preter vel extra aīā: ió dicit Cōmentator cōmēto. 43. q̄ in libro Alexandri nō ē numerare numeri motus: sed numerus motus: ꝛ subdit: diffinitio igit̄ in qua non est dubitatio: est tēpus est nūeratū prioris ꝛ posterioris existētiū in motu: quare nō valet ratio. ¶ Ad aliā cū dicit̄ numeratū prioris ꝛ posterioris ꝛc̄. Verū est numerus quo numeramus: sed pōt esse numerus numeratus. s. res numerata: ꝛ sic intelligit Cōmentator ꝛ Arist. vt pȝ inspicienti. ¶ Ad aliā. priꝰ ꝛ posterius motus non est numerus motus. dico q̄ veruȝ est accipiendo numerū pro numero quo numeramus: sȝ bene est numerus numeratus: ꝛ hoc modo intelligitur.

Cō. 101.

¶ Ad aliā dico q̄ tp̄s est numerus ꝛ res numerata. s. prius ꝛ posterius ꝛc̄. Et cū dicit̄ q̄ ista res numerata est ipse motus. dico q̄ verū est accipiendo motū pro fluxu continuo quo mobile fluit de vna parte pfectionis ad aliaȝ ꝛ iste fluxus continuus seu successio ꝛ duratio est ipsum tēpus. ꝛ est etiā motus fm famositatē ꝛ fm famosiorem opinionē. Diuersimode tñ dicit̄ motus ꝛ tempus vt dictū est priꝰ. Nam iste fluxus cōtinuus fm se ꝯsideratus dicit̄ motus. sed fm qđ est numerabilis ꝛ distinguibilis sic dicit̄ tempus. Et nō est mihi icōueniēs q̄ tēpus quātū ad id qđ ipsuȝ est extra aīaȝ sit idē essentialr̄ cū motu accipiēdo motū pro fluxu ꝯtinuo: sȝ non sit idē cū motu qui est perfectio generata pars post partē: vt dictum est priꝰ. ¶ Ad aliam pōt dici: q̄ per illud priꝰ ꝛ posteriꝰ intelligende sunt pars prior ꝛ pars posterior fluxus continui: ꝛ non ipsa motata esse: quorum vnū est prius ꝛ alterū posterius: non enī ipsuȝ tēpus est essentialiter ipsa mutata esse: quoꝝ vnum est priꝰ alio: sed est essentialiter pars prior ꝛ pars posterior fluxꝰ cōtinui seu successiōis cōtinue. Et cū dicit̄. q̄ iste partes non sunt numerate: sȝ cōtinue ꝛ sic fm hoc tēpus nō erit res numerata. hic dico q̄ licet ille partes fluxus cotinui non sunt extra aiam actu. tñ sunt aptitudinaliter numerate ꝛ idonee q̄ nūerent̄ ꝛ distinguant̄: ꝛ hec numeratio ꝛ distinctio earum fm discontinuationē fit per aiam apprehendentē istas partes apprehensionibus diuersis ꝛ discōtinuis: ꝛ est simile sicut de linea cōtinua: linee enim ipsius ꝯtinue partes non sunt actu extra aiam numerate fm diuisionem ꝛ discretionē: sȝ cū q꞉ vna pars linee non est alia: sȝ vna est extra aliā: ideo sunt apte nate vt numerent̄ per aiam ita. s. q̄ aia apprehendat vnam illaꝝ seorsū ab alia ꝛ diuisim non ꝯtinuando apprehensionem apprehēsioni alterius diuo. Similr̄ partes ipsius fluxus cōtinui quāuis non sint actu extra aiam diuise ꝛ discontinuate: tamē q꞉ vna illaꝝ non est alia: sed vna est extra aliā vel post aliam: ideo sunt apte nate q̄ aia eas numeret distincte ꝛ diuisim eas apprehendendo apprehensionibus non continuis. Et hec numeratio est formale significatū ipsius tēporis: ꝛ illud nō est actu extra aiam sȝ in potētia sequētū partes iste sunt apte nate sic apprehendi. sicut partes linee sunt apte nate apprehendi seorsū ꝛ diuisim. In hoc tñ est differētia iter partes linee ꝛ partes fluxus. q꞉ partes linee pñt discontinoari actu extra aiaȝ per diuisionē vt cū lignū aut lapis diuidit̄ realiter: sed ptes fluxus existētes in pmo mobili nunq̄ pñt discontinoari ab inuiceȝ per qđcunq̄ diuidens realr̄ extra aiam. q꞉ sic motus deficeret: qđ est impossibile fm phm. videt ergo diffinitio tēporis in qua non est dubitatio esse tanta. q̄ tempus ē essentialr̄ pars prior ꝛ pars posterior fluxꝰ cōtinui: quo mobile fluit continue de vna parte pfectionis ad aliaȝ: prout ille partes sunt numerabiles seu distinguibiles ab inuicē. ꝛ hoc loquēdo de tempore q̄tum ad suū mãle significatū qđ est extra aiaȝ quoquo modo. ¶ Ad aliā dicendū q̄ prius ꝛ posterius non accipiunt̄ in diffinitione tēporis pro istis respectibꝰ qui sunt prioritas ꝛ posterioritas isti enim sunt relationes quedā: sed accipit ibi priꝰ ꝛ posterius pro re que substernit̄ vel subijcit̄ istis respectibus: ꝛ ista est quid absolutū. ¶ Ad aliā cū dicit̄. q̄ prius ꝛ posteriꝰ diffiniunt̄ tēpore ꝛc̄. Dico q̄ priꝰ ꝛ posteriꝰ possunt accipi duplr̄. Uno modo put sunt differentie ordinis. Alio modo pro partibus ipsius fluxus: quaꝝ vna est prior ꝛ alia posterior. Primo modo priꝰ ꝛ posteriꝰ diffiniunt̄ tēpore. res enī prior est que fuit in aliquo tēpore in quo non fuit alia: ꝛ res posterior est que nō erat in aliquo tēpore in quo erat alia: ꝛ loquor de priori ꝛ posteriori. put sunt differētie ordinis generationis: nō differētie ordinis que est inter cām ꝛ cãtum. Sed si sumat̄ 2ᵒ modo. s. pro partibus fluxus continui: sic ponunt̄ in diffōne tēporis: vt dictū est priꝰ: ꝛ hec non est incōueniēs. Tps itaq̄ essentialr̄ est idē cū partibꝰ successionis continue: quaꝝ vna est prior altera. ¶ Ad aliā cū dic̄ Cōmētator q̄ priꝰ ꝛ posteriꝰ in motu ꝛc̄. pōt dici q̄ loquit̄ de priori ꝛ posteriori in motu pro ptibus pfectionis. Pars. n. perfectionis prior ē illa q̄ fit in tēpore priori. ꝛ pars posterior est illa que fit in tēpore posteriori: ꝛ hoc mō nō sumit̄ in diffōne tp̄is: vt pȝ ex dictis: sȝ sumit̄ pro ptibꝰ fluxus cōtinui nūerabilibꝰ vel nūeratis. q̄re ꝛc̄. Qō. XX.

G Ratia pdicatoꝝ q̄rit̄ hic. Utꝝ priꝰ ꝛ posteriꝰ motꝰ sint idē essentialr̄ cū priori ꝛ posteriori tēporis. ¶ Arguit̄ pmo q̄ nō. q꞉ si sic eēt tūc priꝰ ꝛ posteriꝰ i motu nō eēnt ptes motꝰ: qđ vr̄ incōueniēs. ꝛ pȝ ꝯña. q꞉ ptes tēporis nō sunt ptes motꝰ. Nūc aūt priꝰ ꝛ posteriꝰ in tēpore sunt ptes tēporis. ġ priꝰ ꝛ posterius in tēpore nō sunt ptes motus: ꝛ sic si priꝰ ꝛ posteriꝰ in motu sint idē eēntialr̄ cū priori ꝛ posteriori in tēpore: tūc priꝰ ꝛ posterius in motu nō erūt ptes ipsius motus. ¶ Itē si sic: tunc tēpus diffiniret̄ per priꝰ ꝛ posterius in tēpore: qđ videt̄ incōueniens spālr̄ ppter hoc: q꞉ ptes q̄titatiue nō vident̄ poni in diffōne totius quantitatiue: vt videt̄ velle Aristo. in. 7. metaph. Semicirculus enim non ponit̄ in diffōne circuli: nec digitus in diffōne illius cuiꝰ est digitus sed magis econuerso. vnde ibi dicit phs. q̄ semicirculus diffinitur circulo ꝛ digitus toto. ꝛ pȝ cōsequētia. quia tempus diffinitur per prius ꝛ posterius in motu: vt pȝ in littera. Si ergo priꝰ ꝛ posteriꝰ in motu est idē essentialr̄ cū priori ꝛ posteriori in tēpore: tunc diffinitur tēpus per priꝰ ꝛ posteriꝰ in tēpore. Prius aūtē ꝛ posteriꝰ in tēpore sunt ptes tēporis: vt manifestuȝ est. quare ꝛc̄. ¶ Item si priꝰ ꝛ posterius in tēpore esset idē eēntialiter cū priori ꝛ posteriori in motu: tunc cū priꝰ ꝛ posterius in motu non sit aliud q̄ successio cōtinua vel duratio motus: sequeretur q̄ etiaȝ ipsuȝ tēpus esset essentialiter ipsa successio ꝯtinua vel duratio motus: ꝛ sic ms.

T. c. 3. 5.

melius ⁊ facilius potuisset tempus fuisse diffinitū dicendo ipsuȝ esse successionē aut durationē continuā motus ꝙ Aristo. ipsuȝ diffinivit dicendo ipsuȝ numerū p̄oris ⁊ posterioris in motu: qḋ est ridiculū. ¶ Itē causa non est idē essentialiter cū causato. hec est manifesta. Causa eni est ad cuius esse sequit̄ aliud vt cōiter dicit̄: ⁊ habet̄ in libello de bona fortuna. Sed p̄us ⁊ posterius in motu est causa p̄oris ⁊ posterioris in tēpore: vt vult Ari. in littera: sicut p̄us ⁊ posterius in magnitudine est causa p̄oris ⁊ posterioris in motu: vt dicit̄ in lr̄a ⁊ in textu Cōmentatoris habet̄ sic: q2 motus est cōtinuus ⁊ tēpus est cōtinuū. ⁊ Cōmētator exponēdo illā dicit ꝙ causa continuitatis tēporis ē cōtinuitas motus. ¶ Itē si p̄us ⁊ posterius tēporis esset idē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ posteriori mot⁹ ⁊ econuerso: tunc tēpus non mēsuraret motū ſm ꝙ quātum quoddā est: qḋ est ꝯtra Aristo. dicentē ꝙ tēpus mēsurat motū ⁊ quietē ſ3 ꝙ quāta quedā. ⁊ ꝓbatur ꝯn̄a. q2 tēpus est idē eēntialr̄ cū suo p̄ori ⁊ posteriori: vt omnes cōcedunt: si igit̄ p̄us ⁊ posteri⁹ tēporis est idē essentialr̄ cuȝ p̄ori ⁊ posteriori mot⁹: sequit̄ ꝙ tēpus est essentialr̄ p̄us ⁊ posterius ipsius mot⁹. Prius aūt ⁊ posterius ipsius motus est q̄titas motus. s. ei⁹ successio continua: igit̄ tēpus erit q̄titas motus essentialr̄. Si igit̄ tēpus mēsurat motū ſm ꝙ quātus est: tūc tēpus mēsurat seipsuȝ: q2 ipsuȝ tēpus est q̄titas motus vt deductum est: quare ⁊c. ¶ Itē mēsura est p̄or mēsurato nālīter. 10. metaph. s3 tēpus est mensura mot⁹ vt quātus est. vt ꝓcedit̄. ⁊ hoc dicit Aristo. igit̄ tēpus est p̄us nāliter q̄titate motus: hoc aūt non esset si ipsuȝ tēpus esset essentialr̄ q̄titas motus: q2 nihil est p̄us naturalr̄ seipso: modo si p̄us ⁊ posteri⁹ in tēpore eēnt idē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ posteriori in motu: cū p̄us ⁊ posterius in motu sint q̄titas ipsius motus: tunc tempus quod est prius ⁊ posterius esset quantitas motus: quod est inconueniens: vt probatum est. ergo ⁊c.

T.c.99.

T.c.2.

Oppositum

arguit̄: q2 p̄us ⁊ posteri⁹ in tēpore est idem essentialr̄ ꝙ tempus hec est manifesta: sed tempuȝ est idem cū p̄ori ⁊ posteriori ipsi⁹ motus: ergo a p̄mo ad vltimū p̄us ⁊ posterius tēporis idē ē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ posteriori in motu. q̄re ⁊c.

Ad euidentiā

questionis est intelligendū ꝙ sic tenet doctrina cōis sup 3[m] huius. ⁊ attribuitur Cōmētatori. Motus pōt accipi dupliciter. Uno mō pro forma impfecta cui⁹ vna pars generat̄ post aliā ꝯtinue donec perficiat̄ ⁊ sit in actu. Alio modo pro fluxu ꝯtinuo quo mobile fluit de vna pte ad aliā. ¶ Alia tn̄ distinctionē vel eādē modo alio loquēdi ponit Cōmētator in. 5. hui⁹. ꝙ motus pōt considerari q̄tū ad suam māīn: ⁊ sic est perfectio diminuta in eodem genere existens cum termino ad quem. Alio modo q̄tum ad formā suam: ⁊ sic est transmutatio cōiuncta cū tēpore: ⁊ sic est genus per se. s. passio: vt dicit ibidē. Hāc aūt distinctionē nō sic intelligo ꝙ ipe motus sit q̄d vnuȝ per se cōpositū essentialr̄ ex illis reb⁹ p̄dictis. s. ex perfectione diminuta ⁊ ex trāsmutatione cōiuncta cū tēpore: nā ex talibus rebus diuersis ⁊ p̄cipue diuersoꝝ generuȝ p̄dicamētalū non fit vnū ens per se. Sed intelligo sic ꝙ hoc nomē motus significat duo. quoꝝ Unū est sicut materia. Et aliud est ad modū forme: ⁊ aliud significatū qḋ h3 modū māe respcū alteri⁹ est ipsa forma diminuta: cuius vna pars generatur post aliam. Illud aūt qḋ habet modū vel similitudinem forme est ipsa trāsmutatio coniuncta cum tempore: quare aūt vnū istoꝝ est sicut materia ⁊ alteꝝ sic forma: videndū est in. 5. hui⁹. Si aūt ipsa transmutatio ꝯiuncta cū tēpore quā Cōmētator dic̄ eē formā mot⁹ est q̄d aliō ab ipso fluxu ꝯtinuo ⁊ a successione ⁊ a duratione: tūc op3 itelligere ex predictis distinctionib⁹ vnā distinctionē trimembrē: ⁊ est ꝙ motus pōt accipi pro forma diminuta tendēte ad cōplemētū. Alio modo pro transmutatiōe ꝯiuncta cū tempore. Alio modo pro fluxu ꝯtinuo seu successione ipsi⁹ durationis que ꝓuenit vel ex resistētia medij sicut in grauibus ⁊ leuibus inaīatis. vel ex resistentia termini a quo sic in aliqs motibus ꝓprie dictis. ¶ Ulteri⁹ itelligēdū ꝙ per p̄us ⁊ posterius in motu possumus itelligere tria. Uno° ptes pfectionis: quaꝝ vna generat̄ p̄us q̄ alia. Alio° ptes ipsius trāsmutationis cōiuncte cū tēpore cui⁹ vna pars est p̄or alia. Tertio mō pōt accipi p̄us ⁊ posteri⁹ mot⁹ pro pte p̄ori ⁊ parte posteriori fluxus ꝯtinui seu successiōis ⁊ durationis. ¶ 3° considerandū est ꝙ p̄us ⁊ posterius in tēpore vt hic sumit̄ sunt ptes q̄titatiue tpis ⁊ sunt idē eēntialiter cū ipso tēpore ⁊ ecōuerso. sicut partes q̄titatiue linee sunt eedem essentialiter cū ipsa linea ⁊ econuerso.

Com.9.

His visis

dico ad q̄ōnē tria. Primo ꝙ si sumatur p̄us ⁊ posteri⁹ mot⁹ ꝓ ptib⁹ pfectionis: quaꝝ vna generat̄ post aliā: sic nō sunt idē essentialiter cū p̄ori ⁊ posteriori in tēpore. ⁊ hoc facilr̄ ꝓbat̄. q2 hmōi ptes mot⁹ sunt in predicamēto q̄titatis vel q̄litatis vel vbi. sicut etiā mot⁹ qui est forma fluens. Tempus aūt est in genere q̄titatis vt manifestū est in p̄dicamentis. ¶ 2° dic3 ꝙ etiā si recipiat̄ p̄us ⁊ posterius pro partibus trāsmutationis: quaꝝ vna est p̄or ⁊ alia posterior: adhuc ista nō sunt eadē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ posteriori que sunt tēpus: q2 queādmodū p̄ma trāsmutatio coniuncta cū tēpore: quā Cōmētator ponit formā mot⁹: est in genere passionis ſm Cōmētatorē: sic etiaȝ partes ei⁹ sunt in genere passionis: sicut ptes albedis sunt in eodeȝ genere cū albedine: eo mō quo ipsa pōt hr̄e ptes q̄re tēpus ipsuȝ cū sit q̄titas nō est idē eēntialr̄ cū illis ptibus trāsmutationis. ¶ 3° dico ꝙ si sumat̄ p̄us ⁊ posteri⁹ pro ptibus fluxus ꝯtinui siue pro ipsa successiōe ꝯtinua ⁊ duratione sic sunt idē eēntialr̄ cū ipo p̄ori ⁊ posteriori tpis: q2 hmōi p̄us ⁊ posteri⁹ q̄ sūt ptes flux⁹ ꝯtinui sē q̄dā q̄titas ꝯtinua. s. duratio successiua. h̄ habeo pro manifesto: s3 nō pōt eē alia q̄titas nisi tēpus vt manifestū est ꝯsiderāti per inductionē: nō eniȝ est q̄titas ꝑmanēs. s. neq3 linea; neq3 supficies: neq3 corp⁹; neq3 est q̄titas successiua que est orō. q2 orō que est spēs q̄titatis dicit̄ eē multitudo ꝑuuȝ vocis distantiū ⁊ sibiīuicē succedentiū: q̄re relinquit̄ ꝙ p̄us ⁊ posteri⁹ que sunt ptes fluxus ꝯtinui seu successionis ꝯtinue sunt idē qḋ ipsum tp̄s. Tēpus aūt ē idē eēntialr̄ cū p̄ori ⁊ posteriori in tēpore: q2 hec sūt partes ei⁹ intrinsece q̄titatiue. ergo p̄uȝ ⁊ posterius in motu est idē eēntialr̄ in motu cū priori ⁊ posteriori in tēpore. ¶ Itē ꝯfirmat̄: q2 motus mensurat̄ tēpore ſm ꝙ quantus est q̄titate successiua: hoc est notum. Tūc quero de illa quantitate successiua ſm quā motus est mensurabilis a tēpore an ipsa sit tp̄s: an alia q̄titaȝ a tēpore. Si sit tēpus habeo ꝓpositū. Nā p̄us ⁊ posteri⁹ in motu nō sūt aliud q̄ q̄titas motus. loquendo de motu pro fluxu forme. ⁊ sic illud pri⁹ ⁊ posteriuȝ est ipsum tēpus. Et si dicatur ꝙ illa q̄titas successiua ſm quā motus cōtinuus est mensurabilis tempore sit alia quātitas a tempore: cū illa quātitas non sit species q̄titatis: que est oratio nec linea nec superficies nec tempus nec numerus: vt manifestum est: sequit̄ ꝙ est alia species q̄titatis: preter illas q̄s Aristo. numerauit in p̄dicamentis: qḋ est absurdum ⁊c.

Ad rationes.

¶ Ad primā cuȝ dicitur ꝙ sic pri⁹ ⁊ posteri⁹ nō essent partes motus ⁊c. dico ꝙ non sequitur. Et ad probationem cuȝ dicitur ꝙ partes temporis nō sunt partes motus. Dico

ꝙ verum est accipiendo partes motus pro partibus perfectionis cuius vna pars generatur post aliam. Sed si loquatur de motu pro fluxu cõtinuo forme sic partes tẽporis bene sunt partes motus: et ecõuerso. licet differãt aliquo modo: secundum rationem et modum: vt dictum fuit.

¶ Ad aliud cõcedo ꝙ tempus bene diffinitur per prius et posterius que sunt eius partes quantitatiue. Et cum dicitur contra hoc ꝙ partes quantitatiue non ponũtur in diffinitione totius: potest dici ꝙ verum est in diffinitione totius cui accidit quantitas: sicut homini accidit quantitas. et ideo digitus qui est eius pars quantitatiua nõ ponitur in eius diffinitione: sed in diffinitione totius quod essentialiter est quantitas vel de eius essentia est quantitas bene ponunt eius partes. Unde in predicamentis dicit ꝙ quantitas continua est cuius partes sunt copulate ad terminum cõmunẽ. Ecce ꝙ in diffinitione quantitatis ponunt eius partes. Similiter numerus diffinitur ꝙ sit multitudo ex vnitatibus aggregata. Et constat ꝙ vnitates sunt partes numeri quantitatiue: sic autem est in proposito: tẽpus est quantitas continua: et prius et posterius: que sunt eius partes fluxus numerabiles seu distinguibiles sunt eius partes. quare etc. Et cum dicit tertio ꝙ tunc secundum hoc Arist. potuisset melius diffinire tẽpus dicendo ipsum esse fluxum continuum vel successionẽ continuã de vna parte perfectionis ad aliã. Dico ꝙ imo Aristo. melius diffinivit tẽpus dicendo ipsum esse numerũ motus secundum prius et posterius. i. sic Cõmẽtator exponit res numeratas priori et posteriori existẽtium in motu: hec enim est diffinitio tẽporis cõpleta. Intelligẽdo tamen per illa prius et posterius partes fluxus cõtinui. Iste autem partes fluxus continui nõ dicunt tempus nisi sub ratione qua sunt numerabiles et distinguibiles abinuicem ita ꝙ ipsa aptitudo ad numerationẽ et distinctionem est formalis ratio sub qua tempus significat illud quod significat. Quod autem iste partes sunt numerabiles: hoc prouenit eis ex eo ꝙ sunt diuerse ita ꝙ vna earũ nõ est alia. Diuersitas autem earum non intelligit nisi secundum ꝙ vna est prior et alia posterior: sicut diuersitas partiũ linee nõ itelligit nisi qz vna est extra aliã vel in alio situ vna quam alia: vnde si essent in eodẽ situ reuerterent in idem: vt patet ex. 4. huius. Et sic radicalis causa numerabilitatis istarum partiũ est prius et posterius: et propter hoc multum subtiliter et profunde cõsiderauit et diffinivit Aristo. ipsum tẽpus dicẽdo ipsum esse numerũ motus secundum prius et posterius. per hoc enim explicauit essentiã tẽporis. s. ipsum fluxum continuũ et rationem numerabilitatis eius sub qua numerabilitate importat hoc nomen tempus: ita ꝙ melius diffinivit tempus quam si solum dixisset ipsum esse fluxum continuum vel durationem vel successionem continuam.

¶ Ad aliã que nihil videt difficilis cum dicit ꝙ prius et posterius etc. videt mihi ꝙ in textu Arist. hoc nõ habetur ꝙ prius et posterius in motu sit cã prioris et posterioris in tẽpore: sed bene dicit ꝙ prius et posterius in magnitudine est aliquo modo causa prioris et posterioris i motu: et loquitur hic de motu locali. Et subdit ꝙ in tẽpore etc. ẽ prius et posterius propter id quod sequit alterum alterum. i. propter id ꝙ vna pars temporis sequit aliã: et hec sunt verba Aristo. Quoniam autem in magnitudine primũ et vltimũ necesse est in motu prius et posterius eẽ proportionaliter his que sunt ibi. At vero et in tẽpore est prius et posterius propter id quod sequit alterũ alterum. In quibus verbis nõ exprimit ꝙ prius et posterius motus sit cã prioris et posterioris tẽporis. Unde siquis vellet hoc tenere qz famosum est: posset dicere ꝙ prius et posterius ipsius motus: que quidẽ prius et posterius sunt partes perfectionis. quarum vna generatur post aliã: ista sunt aliqualiter causa prioris et posterioris in tempore. Dictũ enim ẽ ꝙ prius et posterius tẽporis est ipse fluxus continuus seu successio: omnis autem fluxus seu successio quodãmodo fundat in illa forma vel perfectione cuius vna pars generatur post aliã: sicut fluxus: quo calefactibile fluit de vna parte caliditatis ad aliã quodãmodo fundatur in ipsa caliditate nõ tanquam in principali subiecto: sed sicut in dispositione et preparatione subiecti. Similiter fluxus quo vnum mobile localiter fluit de vno vbi ad aliud vbi: vel succedit aliquo modo fundatur in ipso vbi: et sic prius et posterius motus qui est perfectio fluens se habet in ratione cause materialis respectu ipsius fluxus continui seu successionis continue. Sed quod Cõmentator dicit videt difficilius ꝙ causa cõtinuitatis in tempore est continuitas motus. Forte dõm ꝙ per continuitatẽ motus Cõmentator intelligit dependentiam et productionẽ motus a motore sine interruptione et defectu essendi: et hec est aliquo modo causa continuitatis tẽporis: quia enim motus dependet a motore sine interruptione: ideo durat continue et habet tẽpus continuũ: sed si intelligeret per cõtinuitatem motus quãdã aliam quantitatem ipsius que sit causa temporis hoc esset multum mirabile. Et forte per continuitatẽ motus intelligit partes perfectionis que cõtinue sibinuicem succedunt sine medio: hec enim partes substernuntur fluxui seu tempori aliquo modo: et sic reducunt ad genus cause materialis et subiecti. Inquire bene vsque ad fundũ nescio aliud nunc.

¶ Ad aliam nego consequentiam. Et cũ dicit ꝙ tunc tempus mẽsurabit ipsum. dico ꝙ nõ est inconueniens ipsum tempus vno modo sumptũ mensurare seipsum et alio modo sumptũ. Aliqua enim pars tẽporis determinata et nota per sui replicationẽ mẽsurat aliquod totũ tempus ignotum vel minus notũ: vt dies mẽsurat annũ vel mẽsem: et sic de ceteris. Et hoc videtur sentire Arist. in littera. vbi dicit ꝙ totũ mẽsuratũ est idẽ ꝙ multa mota: quod verũ ẽ: quia totũ est idẽ cũ suis partibus aliquo modo: vt patuit in primo huius.

T. c. 113

T. c. 114

¶ Ad aliam cum dicit: mensura est prior mẽsurato: potest dici ꝙ verum est aliquo modo sicut pars toto precipue loquendo de mensura per replicationẽ. Et cũ dicit ꝙ tempus non est prius quantitate motus: dico ꝙ tẽpus pro aliqua parte temporis prior est toto tẽpore quoquo modo prioritate materie ad formam: et sic sufficit in proposito: pars enim temporis replicata mensurat totum tempus: et est prior tempore quod mensurat. Et est notandum ꝙ licet idẽ sic realiter tempus mensuret quantitatem motus et tẽpus mensurare tẽpus: eo ꝙ ipsum tempus est quantitas motus: tamen differunt secundum modum: quia dicitur mensurare motum inquantũ ille fluxus mensuratus refertur ad mobile: et dicitur mensurare tempus inquantum ille fluxus est numerabilis secundum prius et posterius: prout ergo dies mẽsurat annum secundum ꝙ annus est quidam actus mobilis et mobile. et sic dies mensurat motũ talem: sed prout mẽsurat ipsum vt est numerabilis secundum prius et posterius: vt sic mensurat ipsum vt tempus est: similiter autem est in aliis. Imaginaui ergo per prius dicta ꝙ vna et eadem est successio que est inter duo mutata esse: et que est iter duo instantia: et dicit illa successio motus secundum ꝙ concernit actũ relictum in mobili a mouẽte et eius terminus: vt sic dicuntur mutata esse. Et eadẽ duratio secundum se considerata: vel considerata vt numerabilis: dicitur tempus: et eius termini: vt sic dicuntur instantia secundum esse.

¶ Ipsum autem nunc mensurat tempus secundum ꝙ est prius et posterius. ipsum autem nunc est sicut idem: est vero sicut non idem: secundum quidem enim ꝙ in alio: et in alio est: alterum est. hec autem ipsum nunc idem est etc. T. c. CIIII. Quõ XXI

T.c.91.

Onsequenter querit. Utrum instans sit vnum et idem in toto tempore. ¶ Arguit primo q non rationibus Ari. quia cuiuslibet diuisibilis finiti oportet esse duo extrema inter que illud includitur et continuatur: vt linee finite sunt duo puncta: et superficiei finite sunt due linee. Sed si accipere tempus finitum sic horam aut diem: ideo oportet talis temporis esse duos terminos vel extrema: termini autem vel extrema ipsius temporis non sunt nisi instantia vt manifestum est: ergo instans non est omnino vnum in toto tempore. ¶ Item si sic. tunc illa que fuerunt in millesimo anno erunt simul cum illis que sunt nunc: vt bellum troianum esset nunc aut huiusmodi: sed hoc est impossibile et absurdum. Et probatur consequentia. quia simul sunt illa que sunt in eodem instanti: et vnum talium non est prius alio neque posterius. quare etc. ¶ Item sicut se habet punctus ad lineam: sic instans ad tempus. per conuenientem similitudinem: quam etiam Arist. concedit. sed non est vnus solus punctus per totam lineam vt manifestum est: quia sic corrupto vno solo puncto linee corrumperent omnes: quod est falsum. Cum enim diuiditur linea corrumpitur punctus vnus qui continuabat partes illas in quas fit diuisio: sed non propter hoc corrumpunt omnia puncta illius linee: vt manifestum est. ergo etc. ¶ Item si sic. tunc instans non esset instans: quod est impossibile. et probatur consequentia. quia instans dicitur quasi non stans: vt dicunt grammatici: modo si maneret vnum et idem in toto tempore: tunc esset stans: et sic non esset non stans. et per consequens non esset instans: quod est impossibile. ¶ Item sicut se habet indiuisibile motus ad motum: sic indiuisibile temporis se habet ad tempus. per conuenientem similitudinem: sed indiuisibile motus non est vnum et idem in toto motu. Indiuisibile enim ipsius motus est mutatum esse: et hoc non est vnum et idem per totum motum: imo aliud et aliud. et aliud et aliud: vbi in motu locali: et alius et alius gradus forme in motu ad formam. quare etc. ¶ Item si instans esset vnum et idem in toto tempore: tunc ipsum instans esset diuisibile. Non enim est intelligibile q aliquid vnum et idem sit in aliquo toto diuisibili nisi sit diuisibile saltem per accidens: vt albedo non posset esse in tota superficie nisi ipsa albedo esset diuisibilis saltem per accidens. Cum ergo tempus quid diuisibile videtur necessario si instans est vnum et idem in toto tempore q ipsum sit diuisibile saltem per accidens: hoc autem est impossibile. quare etc.

T.c.92.

T.c.107

¶ Oppositum vult Aristo. in littera.

Ad questionem

t.c.104.

est intelligendum q instans dupliciter potest accipi secundum Ari. in littera. Uno modo secundum substantiam. Alio modo secundum esse. Et ad huius distinctionis intellectum est considerandum q mobile potest considerari dupliciter. Uno modo potest considerari secundum se. Alio modo potest considerari quantum ad suum mutatum esse: ipsius autem mobilis secundum se sumpti est aliqua mensura: et hoc non est tempus: quia tempus est mensura motus: vt dicitur hic. Unde relinqui videtur q illa mensura sit ipsum instans secundum suam substantiam. Intelligo igitur per instans secundum substantiam ipsam mensuram mobilis secundum se. Sed instans secundum esse vt credo ad presens est ipsum mutatum esse mobilis secundum actum. Sicut enim idem fluxus realiter est motus et tempus: vt dictum est prius: sic vnum et idem indiuisibile est terminus motus et temporis: vnde ipsum mutatum esse actu existens in mobili dum mouetur est idem quod instans secundum esse. Sed omne instans in habitudine ad tempus et omne mutatum esse in habitudine ad motum: vt tactum fuit prius. ¶ Ulterius considerandum est q ipsius mobilis est duplex esse. Unum est esse primum et substantiale: et aliud est esse accidentale sicut esse in theatro vel in foro: modo constat q mobile per totum motum manet vnum et idem secundum esse substantiale primum sicut est esse ocium vel lapidem vel hominem: sed non manet vnum et idem secundum esse accidentale: imo diuersificatur secundum talia esse vt manifestum est per se. Sic etiam ipsum instans habet vnum esse substantiale et aliud esse accidentale: esse quidem substantiale ipsius instantis secundum substantiam est ipsum esse id quod est mensura ipsius mobilis secundum se. esse vero accidentale est mutatum esse hoc vel illud vel aliquid huiusmodi.

Tunc dicendum

ad questionem duo secundum Arist. in littera. Primo q instans secundum esse non est vnum et idem in toto tempore. Secundo q instans secundum suam substantiam est vnum et idem sub toto tempore. Primum probatur rationibus Aristo. in littera que sunt insolubiles quantum ad illam partem: et tu resume eas in ponendo. ¶ Item probatur aliter: quia sicut se habet mobile ad motum sic nunc ad tempus. per conuenientem similitudinem. Nam sicut mobile notificat motum aliquis via: sic nunc ipsum tempus: vt tactum fuit prius: sed mobile non est vnum et idem secundum esse saltem accidentale per totum motum vt euidens est de se in omni motu: quare similiter nunc non erit idem secundum esse in toto tempore. Tunc ostendo secundum: quia sicut se habet mobile ad motum sic instans ad tempus: sed mobile manet vnum et idem secundum substantiam sub toto motu continuo. ergo nunc secundum substantiam debet manere vnum et idem in toto tempore. ¶ Item mensura illius quod manet idem in toto tempore debet manere eadem sub tempore vel in toto tempore: sed nunc secundum substantiam est mensura alicuius quod manet idem secundum substantiam in toto tempore: est enim mensura ipsius mobilis secundum se: quemadmodum tempus est mensura motus quoquo modo similitudinis: ergo etc. ¶ Item probatur ratione Ari. in littera supponendo q numquam aliqua duo tempora possunt esse simul: quorum vnum non contineat alterum. et hoc manifestum est cuilibet intelligenti. Non enim due hore equales quarum vna non est alterius contentiua sunt simul. Similiter duo dies et duo anni. Cum ergo instans sit indiuisibile saltem in tali genere: et per consequens vnum non contineat alterum. Impossibile est q duo instantia sint simul: vnde si instans esset aliud et aliud in tempore oporteret q adueniente posteriori corruptum esset prius. ¶ Tunc arguitur: si esset aliud et aliud nunc secundum substantiam in tempore tunc adueniente posteriori nunc corruptum esset prius: vt patet ex dictis: sed hoc est impossibile: quia si adueniente posteriori nunc: prius nunc esset corruptum aut esset corruptum in seipso: aut in nunc priori: aut in nunc posteriori. Si diceret q esset corruptum in seipso: tunc simul esset et non esset: quia quod corruptum est non est. Si igitur ipso existente est corruptum tunc simul existit et non existit: quod est impossibile. Si vero diceret q corruptum est in instanti precedenti ipsum: hoc est impossibile: quia quod corruptum est in aliquo instanti fuit ens ante illud instans. ergo si hoc instans fuerit corruptum in instanti ipsum precedente: tunc ante illud instans precedens ipsum fuit ens: quod est impossibile. Et breuiter si corruptum est in instanti precedente ipsum sequitur q prius corruptum est quam fuerit: quia in nullo instanti precedentium fuit ens. Si autem diceret q est corruptum in instanti sequente ipsum: hoc non potest stare: quia cum instans non sit contiguum nec immediatum instanti: vt patet in .6. huius. imo inter quelibet duo instantia est tempus medium: necesse esset q illud instans simul esset in toto tempore intermedio inter illa duo instantia: et sic cum in illo tempore sint instantia plura sequitur inconueniens quod prius. scilicet q vnum instans sit simul cum alio: imo cum multis aliis. ergo non potest contingere q adueniente nunc posteriori corruptum sit nunc prius. quare si est aliud et aliud nunc temporis sequitur q simul erunt diuersa nunc: quod est impossibile: vt dictum est. ¶ Circa istam rationem considerandum q sic aliqui dicunt: et satis rationabiliter ista ratio non potest esse demonstratiua. Nam per eandem viam probaretur q instans secundum esse non est aliud et aliud in toto tempore: imo solum vnum. ¶ Argueretur enim si esset aliud et aliud instans secundum esse: tunc adueniente posteriori oporteret corruptum esse prius: quia aliter simul essent quod est impossibile: tunc quero an illud prius instans sit corruptum in ipso

T.c.4?

T.c.4?

nunc post: aut in aliquo nūc precedēte ipsuȝ: aut in nūc sequenti: ꝛ quocūq; dato sequit̄ inconueniens: vt ꝓus deductū est. Per eandē etiā viaȝ ꝓbaret ꝙ mutatum esse non corrumperet̄ sed maneret adueniente alio mutato esse: qḋ tn̄ falsuȝ reputat̄: q2 ergo per istā ratione͂ si valeret conuincerentur ista duo impossibilia. s. ꝙ mutatū esse nō pōt corrumpi: ꝛ q2 nunc ſm esse non est aliud ꝛ aliud in toto tēpore: necesse ē dicere istā ratione͂ nō eē demonstratiuā: ꝛ ꝙ Aristo. nō vtitur ea tanꝙ demonstratiua: ſȝ vt ꝓbabili soluȝ. Diceret̄ ergo soluendo istā ratione͂ ꝙ instās ſm esse est aliud ꝛ aliud. Et cū dicit̄ ꝙ adueniente vno instanti opȝ alterū corruptū esse. cōcedo. Et cū querit̄ in quo instanti corruptuȝ est aliud instans. dicunt hic aliqui ꝙ ipsuȝ instans nō est corruptū in aliquo instāti: sed in tēpore sequente illud instās. Et hoc sic declarāt. nā sicut corruptuȝ eē rei que habuit eē tēporale est in instāti: sic rōnabile videtur ꝙ corruptuȝ esse rei que habet eē indiuisibile: ꝛ que nō habet esse diuisibile ꝛ tēporale sit in tēpore sequēte. Unde cū ipsum instās ſm esse nō sit quid diuisibile sed indiuisibi'e suuȝ corruptū esse nō est in aliquo instāti sed in tempore sequente ipȝ. ¶ Et tunc dubitatur circa hoc: quia corruptū esse est termin⁹ corruptionis. Si ergo instās aliqḋ corruptū est in tēpore sequēte ipsuȝ: tunc opȝ ꝙ corruptio ei⁹ precesserit. Querit̄ ergo in qua mēsura fiat ei⁹ corruptio. vtrū in ipsomet aut in tēpore precedēte aut in tēpore sequēte ipsuȝ: nō est dicendū ꝙ sua corruptio fiat in ipso: q2 licet corruptū esse sit in instanti tamē corrumpi nō est in instanti. Et iterū si eius corrumpi diceretur esse in ipso instāti qḋ corrumpitur: aut ipȝ corrumpi esset totuȝ simul aut pars post partē ꝛ successiue. Si totū simul ergo totū corruptū est in seipso qḋ est impossibile. Si pars post parteȝ: tunc opȝ ꝙ eius mēsura habeat partē ꝛ partē: istās aūt nō habet partes. ergo corrumpi ipsi⁹ instātis non fit in ipsomet instanti. Si vero dicatur ꝙ ei⁹ corrumpi fiat in tempore precedēte ipm: hoc nihil est: q2 sic corrumperet̄ anteꝙ̄ fuerit cuȝ in tēpore precedēte nō fuerit. Si aūt dicat̄ ꝙ eius corrumpi fiat in tēpore sequente ipsuȝ: tūc manebit in aliq̄ parte tēporis sequentis: quia illud qḋ corrumpit̄ dū corrūpitur est eis ſm ꝙ corrumpi distinguit̄ ꝯtra corruptuȝ esse. ergo simul erit cū oībus instātib⁹ illius temporis: qḋ est impossibile. ¶ Forte dicendū ꝙ corruptum esse non sequitur corrumpi illius ꝛ eiusdeȝ rei nisi in rebus diuisibile esse habentib⁹: instās aūt habet esse indiuisibile: ꝛ ideo suuȝ corruptū esse nō est posterius ad eius corrumpi: sicut ꝛ eius generacō esse nō est post ei⁹ generari. Et cū dicitur ꝙ corruptuȝ esse est terminus corruptionis: ꝛ sic est posterius eadem. Dicendū ꝙ verum est in rebus habentibus diuisibile esse ꝛ tēporale: sed in rebus indiuisibilibus nō est verū sicut etiam in talib⁹ generatum esse non est posteri⁹ generatione: vt dicitur in io. ethi. de delectatione: ꝛ similr̄ de aliis indiuisibilib⁹.

¶ Sed contra predicta oriuntur quedaȝ difficultates. Primo de instāti ſm substantiā quid sit illud: aut enim est idem essentialiter cū ipso mobili: aut accn̄s ei⁹. Nō est dicendū ꝙ sit essentialiter cū mobili: q2 sic non esset mensura eius: cū nihil sit mēsura sui ipsius. Si verū est accidens mobilis querit̄ in quo genere sit illḋ: aut in genere q̄titatis aut qualitatis: aut in aliquo alio: hoc enī nō est satis manifestuȝ. ¶ Item mēsura debet esse notior mensurato: vt manifestū est. io. metaph. nunc autēȝ ipsuȝ instās nō est notius mobili: imo econuerso ſm Cōmentatorē expsse. Dicit̄ enim ꝙ translatum est: cū hoc qḋ est prius instanti in esse est apud nos notius. Forsitā

t.c.io4.

Cōmentator ibi loquitur de instanti ſm esse: ꝛ nō de instanti ſm substantiam. ¶ Item dubitat̄ de instanti ſm esse: cū enīȝ instans ſm esse sit mēsura ipsius mutati eē: vt omnes concedunt: ꝛ nihil est sui ipsius mēsura. videtur ꝙ ip'um instans ſm esse non sit idem essentialiter cum mutato esse: cuius oppositum dicebatur prius.

¶ Ad primum istorum videtur dicendū: ꝙ instans ſm substantiam nō est idem essentialiter cum ipso mobili: sed cum queritur in quo predicamento debet esse ipsuȝ instans ſm substantiam: de hoc nō est multum exquisitum: potest dici forte ꝙ est in genere quātitatis. Est enīȝ vnitas ei⁹ quod fertur idest vnitas mobilis: sicut videtur velle phs in littera: ꝛ hoc forte est ꝑncipiuȝ numeri quo ipsuȝ mobile numerat̄ cū aliis mobilibus. Si aūt queratur quare ipsa vnitas magis dicit̄ instās ꝙ̄ substātia mobilis: cū tamē substātia mobilis nō sit instans ſȝ mora ꝛ fluens. Dici pōt ꝙ licet substātia mobilis sit ꝑncipale subiectuȝ motus: tamen ad vnitatem motus necessario requiritur vnitas mobilis: vt pȝ in. 5. hui⁹. ꝛ iō ista vnitas dicitur instans ſȝ esse: quod est dispositio ad motum vnum. Et alii dicūt ꝙ non esset magnum incōueniens ꝙ ipsum instans ſm substantiam esset ipsamet substantia mobilis. Ista enim substātia mobilis est illa que principaliter subiicitur motui: ꝛ que est nō stans. i. nō manens sub eodē esse: dicitur tamē mobilis vt substat motui: ꝛ dicitur instās vt substat fluxui qui est tempus. Et cū dicitur ꝙ instans ſm substantiaȝ est mensura ipsius mobilis ꝛ nihil est mensura sui ipsius. Diceretur ꝙ hoc nō est verum: nec habetur hoc ab Arist. in littera. nec est demōstratū sufficiēter. s. ꝙ instans ſm substātiam sit mensura mobilis: imo mensura mobilis q̄tum ad eius magnitudinē est aliqua q̄titas: que aliquotiēs sumpta reddit totam magnitudineȝ eius permanentē: mensura aūt eius q̄tum ad suam substantiaȝ est eternitas: ꝛ loquor de mobili primo: ꝛ vniuersalr̄ de corpore celesti: est. n. eternū ſm substantiaȝ vt pȝ ex ꝑmo celi ꝛ mundi. Primū tamen dictū. s. ꝙ instans ſm substantiaȝ est vnitas ipsius mobilis: ꝛ ꝙ est aliud eēntialiter a substantia mobilis: est cōius ꝛ magis creditur esse de intētione Arist. ꝛ Cōmētatoris. ¶ Ad aliud dubium cuȝ dicit̄. mēsura ꝛc̄. Ad hoc dicūt aliqui ꝙ ꝑ mobile nos possumus itelligere duo. Uno⁰ subaȝ ꝛ nām ipsi⁹ mobilis nō cōprehēdendo illā dispōne͂ que dī instās ſȝ sbaȝ ꝛ sic mobile hn̄ ē noti⁹ instāti. ꝛ hō mō itelligit Cōmētator. Uel per mobile possum⁹ itelligere nāȝ mobilis cōprehēdendo istā dispōnē eius: ꝛ sic ipsuȝ istās ſȝ se sumptū noti⁹ est mobili: ꝛ est ei⁹ mēsura. Sed istud nō videtur stare: q2 si illud totū aggregatū ex nā mobilis ꝛ ista dispō est min⁹ notū ipso istāti ſȝ se sumpto: aut istud cōuenit illi istāti rōne nāe mobilis: aut rōne illi⁹ dispōnis: aut rōne toti⁹. Nō ꝑmo mō: q2 tn̄ ꝯcessuȝ ē ipȝ mobile noti⁹ esse instāti. Nec 2⁰ mō: q2 sic instans esset minus notū seipso. Nec 3⁰ mō. q2 totū est notius apḋ nos suis ꝑtibus: vt pȝ in ꝑmo hui⁹. quare ꝛc̄. Et iō dōm est aliter ꝙ ipm instās ſm substātiā nō est mensura ꝓprijssime dicta respectu mobilis: sic enīȝ sequeret̄ ipȝ eē ꝑus ꝛ noti⁹: ꝛ per sui replicatione͂ cōstitueret mobile: qḋ nō ꝯceditur: sed est mensura improprie dicta: sicut enīȝ mēsura ꝛ ꝓprijssime dicta est vnitas simplr̄ que est ꝑncipiū numeri est quid indiuisibile in numero: sic etiā ipsuȝ instans ſm subam est qḋ indiuisibile ex pte in mobili: indiuisibile dico simplr̄: vel in tali genere: ꝛ sicut mēsura aliquotiēs sumpta reddit totū mēsuratū ꝑcise sic ipsuȝ instans ſm subaȝ nō excedit mobile nec excedet ab eo: ſȝ ei respōdet sicut tēpus mobili: q̄re ꝛc̄. in quare viderimus.

T.c.34

T.c.20.

T.c.4.

¶ Ad aliā dico ꝙ mutatū eē est duplex. Unū est mutatū esse qḋ est in p̄mo mobili: ⁊ aliud est qḋ est in aliquo alio mobili a p̄mo. Nūc aūt dico ꝙ ipsū mutatū eē p̄mi mobilis est mēsura mutatoꝝ esse alioꝝ mobiliū: sic etiā mot⁹ p̄mi mobilis est quodāmodo cā oīuʒ alioꝝ motuū: vt pȝ in .8. hui⁹. ſȝ mutatū eē istoꝝ mobiliū inferioꝝ nō est mēsura mutati eē corporis celestis nec eius cā. q̄re nō valet. Et si queras quid igit̄ est mēsura mutati eē qḋ est in p̄mo mobili: dicerē ꝙ nulla est eius mēsura ꝓprie sed ipsuʒ est mēsura alioꝝ quēadmodū motus p̄mus nō mēsurat̄ aliquo alio motu. Qꝛ aūt mutatū eē p̄mi mobilis sit instās. hoc pȝ ex dictis. Nā sicut motus p̄mus est mēsura oium istoꝝ motuū iferioꝝ: vt dī ī isto 4. sic indubitāter mutatū esse p̄mi mobilis est mēsura mutatoꝝ esse istoꝝ inferioꝝ: ⁊ nō est aliqḋ mutatū eē in isto mūdo inferiori quin reducat̄ ad aliqḋ mutatū eē celi. nunc aūt videt̄ nihil aliud esse mēsura mutati esse nisi instās: quare sequit̄ ꝙ ipsuʒ mutatum esse p̄mi mobilis sit ipsum instans primo ⁊ principaliter dictum.

T.c.76. T.c.114.

Ad rationes

pȝ ex dictis. due eni p̄me bene ꝓbāt ꝙ instās ſȝ se est aliḋ ⁊ aliud: ſȝ de instāti ſm substātiā nō ꝯcludūt. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico ꝙ simile est de puncto in linea ⁊ de instāti in tēpore ī hoc ꝙ sicut punctus ꝯtinuat ptes linee: sic instās ꝯtinuat ptes tēporis. Sȝ in alio est dissimile: qꝛ pūctus ē qd permanēs ⁊ quiescēs: ⁊ ideo pōt eē aliḋ ⁊ aliud: ſȝ ipm instās ſm substātiā semꝑ mouet̄: ⁊ ideo nō manet ideʒ ſm esse. Et iō dōm est statiʒ ꝙ rō bene ꝯcludit de instāti ſm esse: ⁊ illud est qḋ cōparat̄ tēpori: vt punct⁹ ad lineaʒ: ⁊ iō soluta est ex dictis. ¶ Ad aliā sīr dico ꝙ instās ſm esse nō manet idē ſȝ instās ſm substātiā manet idē ſm illḋ qḋ est: licet esse diuersuʒ accipiat sicut ⁊ ipsum mobile. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad aliḋ sīr dico ꝙ indiuisibile motus. s. mutatū esse nō manet vnū ⁊ idē: ⁊ iḋ nec instans ſm eē: ⁊ hoc cōcessuʒ est. ¶ Ad aliā cū dicit̄: ꝙ tunc instās ⁊c̄. nego ꝯñam. ⁊ cū ꝓbat̄. qꝛ illud qḋ est in aliquo diuisibili ⁊c̄. pōt dici ꝙ verū est si sit in diuisibili sic perfectio in suo pfectibili: vl' sic forma inherēs subo: ſȝ si est in eo sic ꝯtinuās ei⁹ ptes: nō opȝ ꝙ sit diuisibile ſm ei⁹ diuisionē. Uel dicat̄ ꝙ rō bñ ꝯcludit ꝙ instās ſm eē nō est vnū ⁊ ideʒ in toto tēpore ſȝ diuersum. Instās tñ ſm substātiam est vnū ⁊ ideʒ sub toto tēpore sic dispō mobilis necīa ad vnitatē motus nō sic forma pficiēs ipm tēpus: ⁊ ideo nō valet ista ratio. Questio. XXII.

Consequēter querit̄. Utrꝫ instans causat tps. ¶ Arguit̄ p̄mo ꝙ nō. qꝛ si istās causaret tps: tūc ipsuʒ tps esset cōpositū ex instātib⁹: qḋ est impole: vt pȝ ex .6. hui⁹. Et ꝓbat̄ ꝯña. qꝛ si instans causaret tps: hoc videret̄ eē p sui fluxū: nō sic eēt de instāti si flueret ad cāndū tps sic de indiuisibili si moueret̄ ad ptrāseūdū aliqḋ spatiū: ſȝ si indiuisibile moueret̄ p spatiū aliqḋ: sequeret̄ ꝙ illud spatiū eēt ex indiuisibilibus cōpositū: vt ōndit̄ in .6. hui⁹. g̃ sīr si instās flueret ad causandū tps oporteret ꝙ tēpus esset cōpositū ex instantibus. ¶ Itē ꝯfirmat̄ ista ratio. si instās causaret tēpus hoc esset altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ. vel ꝙ p sui fluxū causaret tēpus ipsuʒ vel ꝙ fluxus eius esset ipsuʒ tps. Nō p̄mo mō. qꝛ si instās per sui fluxuʒ causaret tēpus: oporteret ꝙ ille fluxus cū sit quid successiuū vl' eēt tps vel motus: nō est dōm ꝙ sit mot⁹: qꝛ motus est fluxus mobilis: ⁊ sic nō est flux⁹ instātis. g̃ fluxus si ipsius est fluxus est ipsumet tēpus. Uñ si instās per sui fluxuʒ esset tps tūc est dicere ꝙ instās per tēpus causet tēpus: qḋ est ridiculū. ¶ Iteʒ si dicat̄ ꝙ instās causet tps sic ꝙ ipsum tps sit fluxus instātis. adhuc videt̄ incōueniens. Cuʒ enim fluxus sit in eo qḋ fluit subiectiue sequeret̄ ꝙ tēpus esset subiectiue in instāti: qḋ est absurduʒ. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē si instās causaret tēpus: tūc instās ⁊ tps sīl eēnt: causa eni ⁊ causatū simul sunt ⁊ nō sunt: vt pȝ i. 2. hui⁹. ⁊ in. 5. metaph. hoc aūt est incōueniens. qꝛ instās est indiuisibile: tempus autem est diuisibile. quare ⁊c̄.

T.c.88. T.c.36. T.c.3.

Oppositum

arguitur auctoritate Cōmētatoris in .17. cōmēto hui⁹ capituli. vbi dicit ꝙ instās qḋ est agens tēporis est idē in omni motu: cuʒ fuerit demonstratū. ⁊ in .18. cōmento. dicit ꝙ instans agit tempus: sicut translatum translationeʒ.

Cō.103. Cō.104.

Ad questionem

est intelligēdū ꝙ sic dictū est p̄us. Instās accipit̄ vel pōt ꝯsiderari dupl'r. Uno mō ſm subām. Alio⁹ ſm esse. Instans ſm substātiā dicit̄ esse mensura ꝓpria ipsius mobilis ſȝ se: quēadmodū tēpus est mēsura motus. Instās aūt ſm eē est ipȝ mutatū eē qḋ ꝯtinuat partes fluxus adinuicem vel quod terminat ipsum fluxuʒ. ¶ Tunc dico ad questioneʒ primo ꝙ instans ſm substātiam nō est causa per se proprie ⁊ principalis ipsius termīnus: qḋ ꝓbat̄. qꝛ vel eēt causa mālis vel efficiēs: vel forma vel finis. Nō est causa mālis siue subȝ p̄ncipale. qꝛ hmōi subȝ p̄ncipale est ipsuʒ mobile qḋ subijcit motui: qui est flux⁹ ⁊ tps: nec est efficiēs qꝛ cā efficiens temporis est ipsū mouēs: istās aūt nō est mouēs. Et hoc eēt aliqui ꝓbant sic: qꝛ ipsuʒ instans est de genere q̄titatis. q̄titas aūt nō est p̄ncipiū actiuū: vt dīc Cōmēta. in .4. hui⁹. Nec est cā formalis: qꝛ tēpus ipsuʒ est quedaʒ forma accñtalis. Uñ nō habet cām formalē ꝓprie: vt cōiter dicit̄. Et ꝯfirmat̄: qꝛ causa formalis cuiuslibȝ est ei⁹ quidditas vel pars p̄ncipalioꝛ quidditatis: vt dicit̄ i. 7. metaph. ipsuʒ aūt instās ſm substātiā qḋ est vnitas ei⁹ qḋ fertur nō est quidditas tēporis: nec pars p̄ncipalioꝛ quidditatis: vt manifestū est cuilibet intelligēti. Nec eēt est causa finalis ipsi⁹ tēporis: qꝛ finis tēporis videt̄ esse terminus ipsi⁹ tēporis: cū enim tps sit essencial'r fluxus mobilis ad aliquē gradū pfectionis vel ad vbi aliqḋ: vr̄ ꝙ hmōi gradus vel vbi est finis ꝓpinqu⁹ ipsi⁹ flux⁹: ⁊ per ꝯñs finis tēporis. ergo instās ſȝ substātiā nō ē cā finalis tēporis. ¶ 2° dico ꝙ hmōi istās reducit̄ aliquo modo ad gen⁹ cause mālis qꝛ ōis dispositio necessario requisita ⁊ p̄supposita ad eē alicuius in subiecto reducitur ad causaʒ mālē. hoc cōceditur quasi ab oībus: vnde calidū ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ siccum dicunt̄ cā mālis gñationis mixti: vt pȝ in .4. metheo. ſȝ ipȝ istās ē hmōi. Nā tps cū sit passio mot⁹ requirit vnū motū. Unitas aūt mot⁹ requirit vnitatē mobilis: vt pȝ in .5. hui⁹. ⁊ sic vnitas mobilis que dicit̄ instās ſm substātiā requiritur ad esse tēporis necīo. q̄re ⁊c̄. Instās aūt ſm eē nō videtur etiā esse causa ꝓprie dicta ⁊ p̄ncipalis ipsi⁹ tēporis: sed est ꝯtinuatiuū partiū tēporis: ⁊ est sic dispositio necessario requisita: ⁊ p̄supposita ad esse ei⁹ ⁊ vnitatē. Sicut etiā punctus est dispō necessaria ad lineā ⁊ ei⁹ vnitatē. Uel si ponat̄ eē cā tēporis erit cā finalis aliq̄ modo. Termin⁹ eniʒ mot⁹ est aliq̄liter finis ipsi⁹ motus: ⁊ ipm instās ſm esse est termin⁹ motus qui est flux⁹ ⁊ tps.

Cō.84. Cō.7. T.c.114.

Ad primaʒ

rōnē nego ꝯñaʒ: ⁊ ad ꝓbationeʒ dico ꝙ nō est sic de istāti fluēti ⁊ de instāti indiuisibili si poneret̄ moueri. Nā ipm instās nō cōmēsurat se alicui spatio sic indiuisibile faceret si g se moueret̄. Itē ipm instās nō est per se subm ⁊ p̄ncipale ipsi⁹ durationis que est tēpus sicut indiuisibile si moueret̄ foret subm motus. Sȝ instās est solum dispositio quedā necīo req̄sita ad motū vnū ⁊ ad tps. Uerbi grā.

determinata ꝓportio iter q̃litates elemētares ē q̃dam dispositio requisita ad talem colorem: ⁊ tñ color nō est in hmōi ꝓportiōe tāq̃ i subiecto p̄mo. ¶ Ad aliō dico q̄ ipse fluxus instātis .i. duratio illa successiua ⁊ ꝯtinua que est inter diuersa esse instātis est tēpus. Et cū dicitur q̄ fluxus est in eo qō fluit. dico q̄ verū ē in eo qō p se ⁊ p̄ncipalr fluit: sꝫ ipsuꝫ instās nō est qō per se ⁊ p̄ncipalr fluit: ⁊ cuius p̄ncipaliter ē fluxus. Est aūt dispositio necessaria ad fluxum vnū ⁊ fluit per accidēs ad fluxū mobilis cuius est mēsura. ¶ Ad aliaꝫ pꝫ ex dictis. bene. n. cōcludit q̄ instans nō hꝫ ꝓprie ⁊ p̄ncipaliter cāusatem sup tēpus: sꝫ nō sequit quin hꝫ aliquā necessitatē ad eē tempus tāq̃ dispositio subiecti p̄ncipalis. ¶ Ad auctoritates Cōmen. pꝫ per iā dicta. Intelligit enim Cōmen. q̄ instās est causa temporis: q2 est dispositio p̄supposita necessario ad esse temporis ⁊ sic reducit ad genus cause mālis: cuius signū est: q2 dicit Cōmen. q̄ instans agit tempus sicut trāslatū translationē. Trāslatū aūt nō est effectus translationis sm subiectum. quare ⁊c̄.

¶ Minimus autem numerus est qui simpliciter quidem dualitas est ⁊c. Textus commenti. CVIII. Questio. XXIII.

T.c.41.

Ires principiū huius capituli pōt queri. Utrū sit dare minimū tp̄s. ¶ Arguitur p̄mo q̄ sic. q2 Arist. in 2° de aīa. dic̄ q̄ omniū nā cōstatū positus est terminus ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti: ⁊ pari rōne dꝫ esse positus terminus diminutiōis ⁊ paruitatis. Tp̄s aūt ē quoddā ens ꝯstans a nā vt manifestū ē. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē p̄hs in p̄mo hui⁹ dicit q̄ ē dare minimā carnem ⁊ minimuꝫ os: q̄re similr ⁊ tp̄s minimum. ¶ Itē Arist. i de sensu ⁊ sensato vult q̄ ē dare minimū sensibile. ⁊ p eādē rōnē vr̄ q̄ sit dare minimuꝫ tempus. ¶ Itē Aristo. in 6° huius. vult q̄ codē mō inuenit finitas ⁊ infinitas. Cōtinuitas ⁊ diuisibilitas: ⁊ alia in motu sicut i magnitudie: tū igit ex pte magnitudinis nālis inq̄ntū talis sit dare minimuꝫ: ergo ex parte tēporis. ¶ Itē arguit auctoritate Cōmen. p̄mo auctoritate ei⁹ in 3° supra diffinitionē motus. ipse dicit ibi q̄ si aliquid augeat per digitalē quantitatē in vno anno. Certuꝫ est q̄ minimuꝫ tempus sensibile non hꝫ partem sensibilem illius digiti sibi correspondentē ex quo vult q̄ est tempus minimuꝫ. ¶ Item Cōmen. in 6° huius. Cōmē. 32° dicit q̄ primū in gn̄atione est p̄mū qō potest inueniri de generato: ⁊ dicit q̄ est determinate q̄ntitatis: ⁊ exemplificat de igne qui potest esse minima pars ignis: ex quo sequitur si sit p̄muꝫ in generatione: erit minimum quod possit accipi de generatiōe: ⁊ sequitur: si motus vel mutatio sit minima: eius mensura vt tempus erit minimuꝫ. ¶ Item in 8° physicorum. Cōmentu. 23° q̄ partes motus in alteratione ⁊ augmentatiōe nō diuidunt sꝫ partes temporis. sed est dare primā peꝫ motus: vnde dicit postea ⁊ codē cōmēto q̄ p̄ma pars motus noui fit subito idest in instanti. certū aūt esse videt q̄ non loquit de instāti qō est simplex ⁊ oīno indiuisibile: q2 prima pars motus noui ē motus. Motus aūt nō fit i instāti qō est oīno indiuisibile: ergo intelligit per instans aliqō tēpus minimū quo nō potest esse minus. ⁊ per primū in motu motū minimū: q2 certū ē q̄ si non esset motus minimus non esset p̄mus in motu. ¶ Itē in codē cōmento hētur q̄ in augmentatione minima partiuꝫ magnitudinis facta est determinata in intellectu actu: ⁊ si licet hec est minima pars mot⁹ ⁊ minima pars tēporis cū motus ⁊ tempus cōsequātur magnitudinē. ¶ Iteꝫ Aristo. vult

T.c.36

T.c.36. 38.39.

Com.6.

C6.32.

C6.23.

in de sensu ⁊ sen. q̄ cōgelatio fit tota simul: sed nō videtur fieri tota simul .i. in instāti indiuisibili: ergo fit in aliquo tempore insensibili ⁊ illud est minimum. quare ⁊c̄.

Oppositum arguit auctoritate Arist. in lr̄a: vbi dicit q̄ tp̄s minimū sm numerū est vnū aut duo. sꝫ magnitudinē aūt nō est: ⁊ itelligit p̄hus per magnitudinē tēporis eius ꝯtinuitatē. Uñ manifestū est ipsum intendere q̄ tp̄s sm suam continuitatē non hꝫ minimū. ¶ Item ipse ꝓbat in 6° huius. q̄ non est dare p̄mum nec in motu nec in tēpore: si tñ esset dare minimum motū esset dare primū. quare ⁊c̄.

T.c.108

T.c.46

De ista q̄ōne intelligēdū q̄ inueniunt aliq̄ dixisse: q̄ q̄titas cōtinua q̄ ē tp̄s pōt cōsiderari dupliciter. Uno° q̄tū ad suā mām. Alio modo q̄tum ad suam formā: ⁊ dicūt istam distinctionē haberi ex intentione Aristo. in p̄mo de generatione. capitulo. de augmēto. vbi dicit q̄ oē habens formā in mā habet duplices partes. s. sm māꝫ ⁊ sm formā. Tūc dicunt q̄ sicut in carne est dare minimū sꝫ formā. s. inq̄tuꝫ est nālis: q̄uis sꝫ māꝫ ⁊ sꝫ nām continui sit diuisibilis in infinitū. sic dicunt q̄ cū diuisibilitas in motu sit a diuisibilitate magnitudinis: ⁊ diuisibilitas tēporis ex diuisibilitate motus: est dare minimū ⁊ motū ⁊ tp̄s sꝫ formā ⁊ nō sm mam. Per hanc igit distinctionē voluēt exponere oēs auctoritates Aristo. ⁊ Cōmē. que in hac mā sibi inuicē cōtraria vident. Sed ista positio videt esse incōstans ꝓpter multa. p̄mo q̄tum ad illam distinctionem: q2 lꝫ hoc nomen tempus bene significet aliq̄ duo. quoꝝ vnum est aliquo mō sicut mā respectu alterius: vt visuꝫ fuit prius: ⁊ videbit post si deus voluerit: tamen nunq̄ inuenit ab Aristo. nec a Cōmen. q̄ hec q̄titas cōtinua que est tempus habeat māꝫ ⁊ formā: imo videt esse forma simplex simplicitate que opponit ꝯpōni ex materia ⁊ forma. licet sit cōposita ex ptibus q̄titatiuis: q̄rū vna nō est mā respectu alteri⁹: eo q̄ vna taliū partiū ē extra aliam in omni cōtinuo: ⁊ vna nō est pfectio inexistens alteri: vt sciunt etiam parum exercitati in p̄hia. ¶ Iteꝫ nulla indiuisibilia sꝫ q̄ indiuisibilia sunt faciūt maius: hec est manifesta. sicut due linee nō faciunt maius ꝑ latitudine: q2 linea quelibet est indiuisibilis sm latitudinē: ⁊ similiter supficies nō facit maius sꝫ ꝓfunditatē: si igit est dare tēpus idiuisibile ⁊ minimū sm formam ⁊ similr motū vt dicūt: tūc duo motus minimi nō faciūt plus q̄ vnū: ⁊ eadē rōne nec īfinita minima tēpora aut motus ex quo sequit q̄ totus mot⁹ celestis sm formā est simul sicut ⁊ minimus motus vt dicit. Silr totū tēpus simul est sꝫ formā sicuti minimū tp̄s: que sunt absurda. ¶ Et ideo dicendū ad questionē q̄ nō est accipere tēpus simpliciter minimū q̄tum ad suaꝫ cōtinuitatē: qō ꝓbat sic. Si nō est motus minimus: nō est tp̄s minimuꝫ: sed non est mot⁹ minimus. ergo ⁊c̄. Maior est euidens: ⁊ eā cōcedūt illi qui ponūt tempus minimū: ⁊ minor ꝓbatur: q2 si eēt minim⁹ mot⁹ aut eēt motus alicuius istoꝝ iferiorū: aut mot⁹ celestis. per sufficientē diuisionē: sed nō est motus alicuius istoꝝ inferiorū. Nam omni motu in istis inferioribus ꝯtingit dare motū velociorē ⁊ tardiorem: ergo si esset motus minimus alicuius istoꝝ mobilium inferiorū sequeret q̄ mobile tardius in codē tēpore per minus spatiū moueret si incipiant moueri simul: qō est impossibile. sed mot⁹ capit q̄titatē a spatio supra qō fit motus: ergo erit dare motuꝫ minoreꝫ motu minimo. Sed forte diceretur q̄ motus bene capit q̄titatem a spatio supra qō fit motus: sed nō sequit q̄ mot⁹ supra spatiū minus sit mior nisi cetera sint paria. Si igit duo mobilia eque velocia mouerēt supra duo spatia: quoꝝ

vnū ē maius ⁊ alterū minus: tunc mot⁹ per spatiū minus erit minor: sed si vnū mobile sit velocius ⁊ alterum tardius nō erit necesse imo poterit cōtingere ꝙ motus tardioris per minus spatiuȝ erit equalis motui velocioris: dūmodo sint in eodeȝ tempore: ⁊ sic nō sequit ꝙ sit motus minor minimo. ¶ Itē potest aliter argui. Si aliqđ istoꝝ īferioꝝ mobiliū moueret motu minimo p aliquod spatiū illud spatiū nō potest eē oīno indiuisibile. Opȝ igitur ꝙ sit qđ diuisibile ⁊ habeat ptē extra partē. ⁊ necesse erit ꝙ ꝑus tēpore ptransea: ptē ꝙ totuȝ. hoc ēt ē manifestū: cū igit nō possit trāsire totū illud spatiū in equali tēpore cū tpe quo pertransit pteȝ nec in minori vt est manifestuȝ: relinquit ꝙ in maiori tpe pertransietur tū illud spatiū ꝙ pteȝ eius: ⁊ pteȝ eius in minori tempore ptransibit ꝙ totū: ponat igitur ꝙ in termino illius temporis quiescat: qꝛ ad qđlibet mutatū esse pōt terminari motus saltem in istis inferioribus: manifestū est ꝙ tunc ille mot⁹ erit minor motu qui ponebat minimus: qđ est oīno impossibile. ergo ⁊c. ¶ Tūc ostendit de motu celesti ꝙ non pōt esse minimus simplr: qꝛ si esset motus celestis simplr minimus: hoc nō esset nisi altero istorum modoꝝ: aut ꝙ ille mot⁹ posset esse separatus fm actū ab alijs partib⁹ motus celestis. ⁊ nullus motus minor eo posset sic esse separatus. Aut ꝙ fieret in tpe ita paruo ꝙ in minori non posset fieri motus aliq̄ mō. sȝ nullo istoruȝ modoꝝ. ergo ⁊c. Maior pȝ per sufficiētē diuisionē nō. n. pluribus modis potest imaginari motus celestis minimus nisi quis fingeret. Et minor declarat. Primus eniȝ motus nō est possibilis: qꝛ nulla pars mot⁹ celestis pōt esse actu separata ab alijs ⁊ discōtinuata nisi mot⁹ celestis īterrūperet: qđ ē ipossibile: vt pȝ i. 8. huius. Si vero diceret 2⁹ mō hoc est ipossibile qꝛ si eēt motus sic minimus oporteret ꝙ fieret p aliqđ spatiū diuisibile: nā fm idiuisibile oīno nō fit motus vt demōstrat 6⁹ huius. ⁊ sic illud spatiū circa qđ fieret motus ille celestis quem tu ponis motuȝ minimū habebit partē extra ptē: ⁊ per ꝯñs mobile celeste in minori parte pertrāsibit pteȝ illi⁹ spatij ꝙ totū illud spatiū: ⁊ sic ille motus qui ponebat minimus nō fieret in tpe ita paruo quin in minori tempore posset fieri motus: quare nō erit minim⁹ illo mō. ¶ Aliter ꝓbant aliqui istam ꝯclusionē: qꝛ si esset mot⁹ celestis minimus oporteret tūc ꝙ fieret fȝ aliqđ spatiū. Accipiant ergo duo spatia in istis īferiorib⁹ equalia illi spatio. ⁊ ponat ꝙ supra vnū illoꝝ moueat mobile veloci⁹: ⁊ super alterū moueat mobile tardius: manifestū est tūc ꝙ cū mobile veloci⁹ ptransiuerit totū spatiū suū adhuc mobile tardius nōduȝ ptransiuerit totū suū spatiū: ꝙuis simł īceperit moueri: imo in equali tēpore pertrāsibit aliquā pteȝ sui spatij minorē isto toto spatio ptransito ab illo mobili velociori. ⁊ sic erit motus minor minimo: qđ est ipossibile. ¶ Sȝ ista rō nō est oīno sufficiēs qꝛ suppōit ꝙ si aliqđ mobile celeste mouet motu minimo sup aliqđ spatiū: ꝙ aliqđ mobiliū īferioꝝ mouet motu minimo sup spatiū equale: ⁊ hoc nō ē notuȝ: imo forte īpossibile ē. Etiā dato hoc ꝙ aliqđ istoꝝ īferioꝝ mobiliū moueret motu minimo supra equale spatiuȝ ⁊ mobile velocius mouet in equali tēpore per spatiū minus: nō sequeret ex hoc ꝙ esset mot⁹ motu minimo minor: qꝛ dici posset ꝙ mot⁹ illi⁹ mobilis tardioris postꝙ est in equali tempore est eq̄lis motui velocioris. ¶ Sȝ potest aliter deduci ratio. si est motus celestis minimus circa aliqđ spatiū in aliquo tēpore: capiat aliqđ spatiuȝ in istis inferiorib⁹ equale illi spatio. certū ē ꝙ aliqđ istorū inferiorum mobiliū poterit illud spatiū pertransire. Aut igit pertrāsibit ipsum in tēpore minori illo tēpore in quo fit mot⁹ celestis: q̄ ponit minimus: aut in tēpore eq̄li: aut in maiori. hec diuisio est sufficiens. Si in tēpore minori. hoc esset incōueniēs. qꝛ tūc in istis inferioribus esset aliquis motus minor motu minimo celesti. qđ pro incōuenienti relinquo. Si in tempore equali adhuc sequitur idē incōueniēs: qꝛ in minori tēpore illud mobile pertransibit partem illius spatij ꝙ totum. Ponat ergo quiescere in termino illius motus minoris tēporis: tūc erit motus in minori tpe ꝙ tempus in quo ponitur motus minimus celestis: ⁊ sic erit minor motus motu celesti: qđ videt impossibile. Si vero dicat ꝙ mobile inferius ptrāsit illud spatiū equale in maiori tēpore: oportet ꝙ in illo maiori tpe includatur tempus equale illi tempori i quo ponit fieri minimus motus celestis: tūc ergo in illo tpe equali mobile īferi⁹ aut nihil ptransibit illius spatij. aut aliquid pertransibit: si nihil pari rōne nec in alio equali aliquid ptransibit: ⁊ sic cum illud tēpus maius sit finitū: ⁊ infinities ꝯtineat tempus equale illi tempori: sequit ꝙ in toto illo tēpore nō ptransibit illđ spatiū postꝙ nihil illius ptrāsibit in ptibus huius tpis: sed ponebat pertransire in illo maiori tēpore illud totum spatiū: ⁊ sic sequit ꝯtradictio. Si vō illud mobile ponatur ptransire aliqđ illius spatij in tpe equali illi tempori i quo ponitur fieri minimus motus celestis: tūc illud pertransituȝ erit diuisibile: quia indiuisibile nō est ptrāsibile i tēpore per se: ⁊ tūc illđ spatiū cū sit diuisibile habebit partē extra partē: ⁊ pars ꝑus tpe ptransibit ꝙ totum: ⁊ sic idē qđ prius: ponet enim illud mobile quiescere in termino tēporis in quo ptrāsiuit illā partē: ⁊ sic in minori tpe erit motū mobile inferius ꝙ sit tēpus in quo ponitur fieri motus celestis minim⁹. Ex quo sequit ꝙ i istis inferioribus fiet mot⁹ minor motu minimo celesti: qđ est ipossibile. Sicut enim motus totus celestis ē velocior omni motu istoꝝ inferiorū: sic si esset motus celestis minimus simpliciter ipse deberet minor eē motu minimo quocunqꝫ istorum inferiorum.

Tunc dico ad auctoritates quibus isti vtunt. ¶ Ad pmā dico ꝙ ē itelligēdum in reb⁹ nālib⁹ ꝯpositis ex mā ⁊ forma ⁊ huius rō est: qꝛ forma subalis est termin⁹ māe. Vñ ꝙ alia ⁊ alia ꝙtitas maior vel minor ꝯsequat vnā spēȝ magis ꝙ aliaȝ: sicut quātitas maior ꝯsequit formā vel spēm hominis ꝙ musce: ⁊ maior ꝙtitas ꝯsequit specieȝ bouis ꝙ hominis regulariter. hoc ꝓuenit ex formis substantialibus istoꝝ vt tangebat in 3°. Vult aūt ibi dicere Aristo. ꝙ in oib⁹ talib⁹ est dare maximū ⁊ minimū: puta ꝙtitatē ita magnā ꝙ in maiori nō posset saluari natura hoīs. ⁊ ita paruā ꝙ sub minori nō posset saluari nā hominis. sılr aūt ⁊ in alijs ꝯpositis ex materia ⁊ forma. De tempore ⁊ motu nihil ad ꝓpositū. hec eniȝ nō sunt res cōposite ex mā ⁊ forma substātiali que iponit terminū ꝙtitati. Si aūt queras a quo tempus ⁊ motus habēt infinitatē: dico ꝙ infinitatē successiuā hñt a motore intrāsmutabili oīno vt dicit Cōmen. in. 12° metaph. ꝙ aūt nō hñt minimum hoc ꝓuenit ex mā ꝯtinuitatis cui repugnat habere ptē minimam simplr: imo est ꝯpositū ex semp diuisibilibus partibus ꝙtitatiuis vt scit ex 6° huius ⁊ ex libro de lineis indiuisibilib⁹. ¶ Per idē dico ad 2am auctoritatē ⁊ ad aliā. ¶ Ad aliā auctoritatē dico ꝙ debet intelligi ꝙtū ad hoc: ꝙ sicut magnitudo nō cōponit ex idiuisibilibus: sed ei⁹ est pars minor ⁊ minor in infinitū sic in motu ⁊ tēpore. Cōcedēdum igit ꝙ tempus ⁊ motus similiter se habent magnitudini ꝙtuȝ ad finitatē ⁊ ifinitateȝ ⁊ quantuȝ ad diuisibilitateȝ ⁊ quātū ad cōtinuitatē: sed non quātuȝ ad terminū paruitatis ⁊ magnitudinis ma

T.c.83.

T.c.8.

L6.4

gnitudo enim saltem vt naturalis est habet terminum paruitatis ꝛ magnitudinis: tempus autem ꝛ motus nõ habent: imo quocũq; tpe dato est dare minus tẽpus: ꝛ quocũq; tempore finito dato est dare min⁹. ❡ Similr autẽ ꝛ de motu. q̃re ꝛc. ❡ Ad aliã auctoritatẽ Cõmẽ. cũ dicit: q̃ minimũ tempus sensibile ꝛc. dico q̃ nõ intendit per hoc asserere q̃ minimũ sit tempus simpliciter: sꝫ vult dicere q̃ si aliquid in pͥncipio anni incepit acquirere q̃titatez digitalez. ꝛ in fine anni eque acquisiuerit: nõ est necesse q̃ in quacũq; particula illius tẽporis acquisiuerit aliquã partẽ illius quãtitatis: q2 posset accipi aliq̃ pars tpis ita parua q̃ nulla pars sensibilis quantitatis illius ei corresponderet. Illud enĩ tempus non itelligit esse minimũ. Uel dicamus q̃ intentio Cõmen. est loqui sub ꝯditiõe ꝛ p ppositionez hypotheticã: ꝛ est sensus: q̃ si esset minimũ tempus: tunc nulla pars sensibilis illius q̃titatis acq̃reretur in illo. ꝛ tñ si augmẽtatio esset ppetua hoc oporteret q̃ si esset tp̃s minimũ aliq̃ ps q̃titatis acq̃reretur in illo. Et ſm hoc ratio Cõmen. erit rõ ducens ad ipossibile. s. q̃ ista ꝯditiõalis vel hypotetica sit vera: q̃ tñ est ipossibilis cũ sꝫ q̃ ei⁹ antecedẽs ẽ ipossibile. s. si esset tempus minimũ sensibile in illo acquireretur pars sensibilis quantitatis digitalis acquisite inter terminos anni: vel hmõi. Et põt rõ Cõmen. sic formari: posito q̃ aliq̃d in pͥncipio vni⁹ anni icipiat acquirere q̃titatez digitalez ꝛ in fine illius anni acquisiuerit illaz: tunc si augmentatio necessario est cõtinue per totũ illuz annũ necesse est si esset tempus minimum sensibile q̃ in illo acquireret aliqua pars illius q̃titatis digitalis. hec ꝯña est manifesta: sed ꝯsequens est ipossibile: nõ solũ. n. est ipossibile esse tempus minimũ: sed etiã si esset adhuc nõ posset ei assignari pars sensibilis ill⁹ q̃titatis. ꝗ ꝛc. Et sic pꝫ intellectus Cõmen. q̃tũ ad illud dictũ. ❡ Ad aliaz dicu q̃ nihil est ad ppositum. Uult. n. ibi dicere q̃ in aı̃alib⁹ est aliqua pars que pͥmo generaꝛ sicut cor vel ꝓportionale. Et silr in illis que sunt similiũ prtiũ est dare aliquã ptez que pͥmo generaꝛ: vt in generatione ignis est dare pͥmo ignẽ minimũ quo minor nõ potest generari seorsũ ꝛ diuisũ. Ex hoc tñ nõ habeꝛ quin sit dare primã partez in motu: vel in transmutatione diuisibili per quã ille minim⁹ ignis generaꝛ: vt cor in aı̃ali. ❡ Ad aliã cũ accipiꝛ a Cõmẽ. q̃ pͥa pars motus noui subito sit i instãti: dico breuiter q̃ sicut ibidẽ dicit Cõmen. motus nouus potest considerari dupliciter. Uno mõ ſm q̃ est cõtinuus. Alio mõ ſm q̃ est generatus. Si pͥmo mõ sic nõ hꝫ pͥmã ptez: vt pꝫ ex 6° hui⁹. Si 2° mõ sic necessario hꝫ partem primã. i. partez habentẽ aliq̃d initiũ ante q̃d illud mobile nõ mouebaꝛ illo motu nec aliquo alio priuato illi nouo motui: ꝛ illa pars pͥma sic exponẽdo fit in instanti in quantũ terminata est. terminus enĩ est idiuisibilis ꝛ istãtaneus siue sit termin⁹ a quo siue ad quez. verbi gratia ppter inuenta si aliq̃d alteraꝛ est aliq̃ pars alterationis ipsius habens initiũ ante q̃d illud alterabile nõ alterabaꝛ alteratiõe ꝯtinuata illi alteratiõi: ꝛ hec pars q̃tũ ad suũ terminũ ꝛ initialez fit in istãti: ꝛ hoc est cõmune omni gñatõ. s. habere pͥmaz partẽ mõ pͥdicto. In hoc aũt differt motus nouus ab eterno ꝛ ab ei⁹ partibus. Naꝫ in mobili eterno nõ est dare aliquã ptez habentẽ pͥncipiũ anteq̃ nõ pͥcesserat alius motus nõ cõtinuatus illi parti: imo semp quacũq; pte data pͥcesserat alia sibi ꝯtinuata: vt in motu celesti quacũq; circulatione data pcessit ꝛ alia ꝯtinuata posterior: ꝛ hoc debet sufficere quãtũ ad illud dictũ Cõmen. ❡ Q̃d aũt vltimo assumiꝛ q̃ minima partiũ magnitudinis factaruꝫ est terminata ꝛ est idiuisibilis in factiõe. Dico q̃ ipse loquitur ibi de parte reı̃nalis que augmentaꝛ: semp enim in augmentatione antecedit generatio forme augmẽtabilis in mã nutrimenti. Ut si debet augeri caro opꝫ q̃ fiat forma carnis in mã nutrimẽti: sed est accipere carnẽ ita paruã q̃ minor nõ posset per se seorsũ subsistere: ꝛ hoc generaꝛ in instanti simplr indiuisibili: ꝛ silr alia minima ꝛ quelibet alia. Unñ cõcludit q̃ augmentatio q̃tũ ad generationez ꝯcurrentẽ ad eã nõ põt esse ꝯtinua nisi istãs cõtinuareꝛ instãti: q̃d ipoĩe est. Unñ manifestũ est q̃ illa auctoritas nihil est ad ppositũ. Nõ. n. itelligit p illõ idiuisibile in quo dicit minimã partez generari tẽpus minimum: sed instans oı̃no indiuisibile: vt manifestũ est ispicienti ipsuz. Utrũ autez augmentatio habeat aliquã cõtinuitatẽ. alia inquisitio est: ꝛ visuz fuit in q̃õne de augmentatõ: ꝛ forte videbiꝛ supra 8m. ❡ Ad aliã auctoritatez Arist. i de sensu ꝛ sensato cũ dic q̃ ꝯgelatio aliq̃n est tota simul. ꝛ in 8° huius. dicit q̃ alteratio fit multotiens velox. Intelligendũ q̃ aliq̃d simul coagulari vel cõgelari vel vlr alterari põt intelligi dupl̃r. Uno mõ q̃ in codez istãti acquirat ꝛ recipiat oẽs ptes seu oẽs gradus illius q̃litatis ad quos alteraꝛ: vt q̃ aliq̃d calefactibile simul i vno istãti accipiat oẽs gradus caliditatis: ꝛ hoc ẽ ipossibile: nec sic itellexit Arist. nec Cõmẽ. Alio° põt itelligi aliq̃d silr alterari vel coagulari vel ꝯgelari ita q̃ in codez instanti oẽs partes q̃titatiue illius alterabilis incipiat recipe q̃titatẽ ab ipso alterãte: ꝛ nõ vna pars prior tpe q̃ alia. ꝛ hoc est bene possibile ꝛ necessarium. Cum enĩ aliq̃d alterans est ppinquatũ alicui alterabili. quãtũcũq; illud alterabile habeat ptez q̃tãtiuã minorez alia ptem in isinituz: tñ nõ opꝫ q̃ pͥus tpe pars minor incipiat alterari q̃ minor: ꝛ adhuc prius tpe pars minor: ꝛ sic in isinitũ sicut aliq̃ imaginabanꝛ: sic enim sequereꝛ q̃ oẽ q̃d alteraꝛ alterabaꝛ per totũ tẽpus eternum prius: q̃d est ridiculũ: vt pꝫ ad sensũ. imo põt ꝯtingere q̃ virtus illius alterantis obtinet sup aliq̃d alterabile quãtum ad omnes eius partes. ꝛ sic non prius tempore imprimit vni q̃ alteri: sed omnibus simul ꝛ in istãti primo sue appropinquatiõis quelibet pars incipit recipere actum ab illo alterante: post illud tamẽ initiãs acquiriꝛ successiue pars post partẽ ꝛ in tẽpore. ꝛ sic alteratio est in tempore. Quod aũt hec sit intentio Arist. pꝫ inspicienti litterã. dicit enĩ in de sensu ꝛ sensato sic. Contingit aũt aliq̃d totũ silr alterari ꝛ nõ diuidi prius velut aquã totã simul cõgelari ꝛc. Et in isto 8° sic dicit. nõ. n. si infinitũ partibile q̃d alteraꝛ. ppter hoc alteratio sꝫ velox fit multotiens sicut cõgelatio. ❡ Dicemus ergo q̃d recolligendo q̃ alteratio aliquando fit simul: nõ q̃ lı̃ silr dicat pͥuationẽ pͥoritatis ꝛ posterioritatis i generatiõe graduũ vel partiũ qualitatis. imo vna pars pͥus tẽpore generaꝛ q̃ altera sꝫ dicit pͥuationẽ pͥoritatis ꝛ posterioritatis tpalis in receptiõe q̃titatis in partibus q̃titatiuis ipsius alterabilis: ꝛ est sensus q̃ vna pars q̃titatiua alterabilis non necessario prius tẽpore recipit vnaz q̃ aliaz: ꝛ ideo nõ potest ex hoc cõcludi tempus minimũ. ❡ Q̃d aũt dicit Cõmen. in 8° huius. q̃ in trãsmutatiõnibus que sunt in qualitate est dare pͥmũ naliter. Intelligendũ est q̃ media inter terminos alterationis duplicia sunt. quedaꝫ sunt differentia ſm speciem: sicut inter albũ ꝛ nigruz: media sunt fuscũ ꝛ rubeũ ꝛ pallidũ: quedam aũt sunt media differẽtia ſm magis ꝛ minus in eadem specie. Si igiꝛ fiat mutatio de albo in nigruz bene contingit ibi dare primũ ſm speciem. verbi gratia. pallidum. sed accipiendo media in motu ſm q̃ differunt ſm magis ꝛ minus in eadez specie sicut non est dare primã partem motus. Et q̃ hec sit intentio ꝯmẽtatoris patet

T. c. 46

inspicienti cōmētū. Dicit enim sic. dicamus igit ꝙ ꝑmuz esse naturaliter in omnibus trāsmutationibus que sunt in qualitate manifestū est. In coloribus eniz bene apparet ꝙ inter colores sunt media finita naturaliter. ⁊ intelligo hic per mediuz non illud qđ diuersificatur ꝫm magis: ⁊ minus sed ꝫm formaz ⁊ qualitatem: quoniam pallidum non differt ab albo ꝫm magis ⁊ minus sed ꝫ q̄litatem: ⁊ si non esset eiusdez specie ⁊c̄. ℂ Ad aliā auctoritatem Aristo. in de sensu ⁊ sensato. Dicendum ꝙ ipse ibi loquitur de sensibilibus permanentibus sicut est albedo ⁊ nigredo ⁊ hmōi. q̄tū ad hoc ꝙ ꝯcedit in eis minimum separabile. Sed motus non est sensibile permanens sed successiuum. ⁊ similiter tempus est quid successiuum. quare non est ad propositum. quare ⁊c̄.

ℂ Quoniam aūt tempus metrum est motus: ⁊ eius qđ mouetur. mensurat aūt motū in determinando quēdam motum qui mensurabit totum sicut longitudinez cubitū in determinādo aliquā magnitudinem que remittitur totū ⁊ est motui in tempore esse mensurari tempore ⁊ ipsum esse ipsius ⁊c̄. Textu cōmen. CXIIII.

ℂ Questio. XXIIII.

Querit̄ hic breuiter. Utrum tp̄s mēsuret motū ꝫ ꝙ quātus ē. ℂ Arguit̄ ꝑmo ꝙ nō qꝛ si sic cuz q̄titas motus nō sit alia a quātitate tp̄is: tūc tp̄s mēsuraret seipsuz: qđ est incōueniēs. ℂ Itē qđ mēsurat motū nō mēsurat motū. sic. n. idē seipsuz mensuraret qđ est falsuz. ꝫ tempus mensurat motū ꝫm Aristo. in lr̄a. quare ⁊c̄. ℂ Item mensura debet esse notior mensurato: vt pꝫ. 10. metaphy. sed tempus non est notius motu. cum motus sit subiectū temporis. ⁊ subiectum est notius accidente. Uñ ⁊ in diffinitione temporis ponitur motus: qđ nō esset nisi motus esset notior tempore: qꝛ omnis diffinitio est ex notioribus. quare ⁊c̄.

T. cō. 2.

ℂ Oppositum dicit Aristo. hic.

Ad questionem

breuiter dico ꝙ tp̄s mensurat motū ꝫ ꝙ q̄tus ē. qꝛ mēsura est vnigenea mēsurato: ⁊ hoc pꝫ in. 10. meta. ⁊ habita est a Cōmen. bis in isto capitulo. ꝫ mot⁹ nō ē vnigeneus tp̄i nisi ꝫm ꝙ q̄tus est. Naz q̄tum ad perfectionez diminuuē est in genere q̄litatis aut vbi: ⁊ sic nō ē vnigeneus tēpori: aut in genere q̄titatis ꝑmanētis q̄tū ad augmentationē: ⁊ nō est ꝑprie vnigeneus tēpori: cū tempus sit successiuum: ergo relinquit̄ ꝙ motus ꝑprie mensurat̄ tēpore ꝫm ꝙ q̄tus q̄titate successiua. ℂ Sꝫ intelligēdū ꝙ tp̄s mēsurat motū per se vt dicit Cōmen. ⁊ ecōuerso: differenter tñ. Nāqꝫ tp̄s mēsurat motū p se vt dicit Cōmen. motus autē mensurat tp̄s p accidens: qđ forte sic est itelligendū ꝙ frequētius ⁊ in maiori pte tp̄s mensurat motū q̄ ecōuerso: frequentius. n. cōtingit ꝙ q̄titas tp̄is aliqua replicabilis sit notior q̄titate aliq̄ tota motus q̄ ecōuerso. ⁊ sic tūc tp̄s mēsurat motū. Uñ si quis ignorat q̄tus sit mot⁹ ambulatiōis vsqꝫ ad romā notificabit̄ ei p tp̄s notū aliquotiens sumptum: vt pꝫ p diem. dicendo ꝙ sit centū diez vel hmōi. Rari⁹ autez ⁊ in minori parte ꝯtingit tp̄s mensurari motu. Et hoc sic accidit. Cum eniz alicui ignotū est tēpus alicui⁹ motus ⁊ ei notum est aliqđ spacium pertransibile motuz: tūc per replicationē illius spacij ptransiti notificabit̄ ei tempus illud. verbi gratia. si alicui eēt ignotū tēpus mensurans motuz calefactionis: ⁊ sit ei notū miliare ptransitū: tūc dicetur ꝙ tāto tempore fit calefactio quo duo miliaria

T. cō. 2.

Cō. iii.

fuerint ptransita vel fuissent in illo tp̄e. ⁊ sic per tp̄s motum notificabitur ei tempus. Et hoc accidit aliquando hominibus qui dormiuerūt. volētes. n. scire vel cognoscere q̄to tp̄e dormiuerunt: considerant per q̄tū spatiū sol motus esset. ⁊ ꝫm hoc iudicant de q̄titate temporis in quo dormiuerūt. Si eniz inceperint dormire in meridie ⁊ in fine sue dormitionis videant in occidēte solez. tūc cognoscunt se dormiuisse per longū tempus. ⁊ sic in similibus. ℂ Ulterius notandū ꝫm Cōmen. ꝙ tp̄s aliter mensurat motū primuz ⁊ aliter alios motus. mensurat eniz motū ꝑmū sicut forma in re. i. sicut forma exn̄s in eadez re in qua est ipse motus primus. s. in p̄io mobili: ⁊ loquit̄ de tēpore p̄io ⁊ ꝑncipaliter dicto: ꝫ mensurat alios motus sicut numerus: ⁊ sicut mensura extrinseca. ℂ Qđ aūt tempus mēsuret motuz ꝫm ꝙ motus est q̄tus. hoc plane docet Cōmen. cōmen. 32. vbi dicit sic. Et cū cōsideratū fuerit de mensuratiōe motus a tp̄e apparebit ꝙ nō mēsurat rez motā ꝫm ꝙ mota simplr̄. verbi gratia. sub̄a aut q̄tū. aut q̄le aut aliō modoꝝ ēendi: sed ꝫm hoc motus est in predicamēto passiōis. s. motus ꝫm ꝙ motus: sed ꝫ q̄titatē accidentē motui. Uerū est ꝙ in aliq̄bus cōmentis littera est ibi incorrecta. Sed ꝙ hoc sit itentio Cōmen. pꝫ in codē Cōmēto vbi sic dicit: tempus mēsurat ens ꝫm ꝙ motū aut q̄escēs nō simplr̄: sed ꝫm q̄titatē accidentem motui ⁊ quieti. ℂ Et ē hic intelligendum ne oporteat de hoc fieri questionē ꝙ ipse motus primus q̄tū ad suā totalitatem nō mensuratur: quapropter illud solū mensurat̄ tempore: qđ exceditur ipso vt docet Aristo. in littera. Modo ꝯstat ꝙ motus eternus non exceditur a tempore. quare ⁊c̄.

Cō. 32.

Ad rationes.

Ad ꝑmā dico ꝙ tempus vno mō sumptū mēsurat ipm tp̄s alio mō sumptū: aliqua. n. pars tp̄is que est tp̄s ⁊ est nota mensurat tp̄s maioris q̄titatis qđ erat ignotū: vt dies mensurat septimanā ⁊ septimana mensem: ⁊ sic de similib⁹: ⁊ hoc nō est incōueniēs. ℂ Ad aliā pꝫ ex dictis. ℂ Ad aliud dicēdum ꝙ tp̄s nō est passio ipsius q̄titatis ipsius motus. imo est essentialiter q̄titas ipsius motus vt dictū ē. est aūt notius vt mensurat seipso vt mensurato: ⁊ cuz dicit̄ ꝙ tempus est passio motus: ⁊ p ꝯn̄s: motus est notior ipso tp̄e. dico ꝙ tp̄s est passio motus qui est perfectio diminuta cuius vna pars generat̄ post aliā p̄re: est eniz q̄titas fluēs vel ipse fluxus ꝯtinuus huius pfectiōis aliquo mō. Sꝫ si sumat̄ mot⁹ pro ipso fluxu sic tēpus nō est eius passio: imo est ipsummet tēpus.

ℂ Quoniam autem tempus est mensuratio erit ⁊ quietis metrum ꝫ accidens omnis eniz quies in tempore est ⁊c̄. Textu cōmenti. CXVIII.

ℂ Questio. XXV.

Hic queritur. Utrum tp̄s sit mēsura q̄etis. ℂ Arguit̄ ꝑmo ꝙ nō: qꝛ non entis nō dꝫ esse mensura realis sed ipsa quies est non ens cum sit priuatio motus: ⁊ tempus est mensura realis. ergo ⁊c̄.

ℂ Oppositum vult Aristo. in littera.

Dicendū

ꝙ q̄es mēsurat tp̄e qđ pꝫ rōne Arist. in lr̄a. nā quies est ꝑuatio mot⁹ in subiecto apto nato moueri: nō enim oē immobile quiescit: sed priuatū motu. aptū autem natū moueri: ⁊ sic patet ꝙ quies est priuatio ⁊c̄. talis aūt priuatio mensurat̄ tēpore: que. s. est ꝑuatio alicuius mēsurati tēpore. q̄re ⁊c̄.

ℂ Modus autem ꝫm quez quies mensuratur tempore talis est contingit enim ꝙ cum aliquod mobile quiescit simul existente quiete illa est motus in alio mobili: ⁊ ille

alius motus mēſurat̄ tēpoꝛe aliquo: ⁊ ſic illa quies menſuratur tempoꝛe que ſimul cum illo motu exiſtit. vnde quies menſuratur tēpoꝛe per accidēs inq̄tū motus alicuius qui eſt duꝫ quies eſt menſuratur tempoꝛe: ⁊ tantaꝫ q̄titateꝫ intelligimus eſſe quies q̄ta q̄titas motus: quo exiſtente eſt illa quies: vt ſi queſcente aliquo mobili aliud mobile mouet̄ in tribus hoꝛis dicimus illud mobile quieuiſſe tribus hoꝛis: ſimiliter autem ⁊ in alijs. ¶ Sꝫ obijcies eodē mō poſſꝫ dici ꝙ linea vł albedo mēſurat̄ tēpoꝛe: quia ipſa albedo vel linea eſt dum motus aliq̄s eſt in tempoꝛe mēſuratus: ⁊ ſic albedo ⁊ linea mēſurat̄ tempoꝛe. Dico ꝙ nō eſt ſimile: q2 linea vel albedo nō ē priuatio alicuius mēſurabilis a tpe: nec ſubiectū exiſtēs in linea vel albedie: nec ē in potētia ad aliq̄d oppoſituꝫ eis menſurabile tpe: quies vō eſt priuatio alicuius menſurabilis tpe: ⁊ ſubiectū q̄ſcens eſt in potentia ad aliq̄d qō eſt menſurabile tempoꝛe. ſ. ad motum. quare ⁊c̄.

Ad rationem patet ex dictis: quies eniꝫ nō eſt oīno nō ens: ſed nō ens in ſubiecto vt dictum eſt. Si aūt eſſet pure non ens vt chimera vel huiuſmodi non menſuraretur tempoꝛe.

¶ Mutatio autē omnis a natura remotiua eſt: in tempoꝛe auteꝫ omnia fiunt ⁊ coꝛrumpuntur ⁊c̄. Textu com̄. CXXVIII. Qō. XXVI.

q

Ueritur hic vtrū motus ſit cauſa per ſe coꝛruptiōis. ¶ Arguit̄ ꝙ nō: q2 ſi motus eēt p ſe cauſa coꝛruptionis. hoc eēt pro tanto: q2 mobile dū mouet̄ recedit ab aliqua diſpoſitiōe quā prius habebat ita ꝙ aliq̄ diſpoſitio coꝛrūpit̄ in mobili dū mouet̄: ſꝫ ꝓpter hoc nō eſt dicendū ꝙ motus ſit cā p ſe coꝛruptiōis: q2 ſicˉ mobile dū mouet̄ in tpe coꝛrūpit̄ aliq̄ diſpoſitio que ꝑus erat: ſic mobile dū mouet̄ acq̄rit̄ in ipſo aliqua diſpoſitio quā ꝑus nō habebat: ⁊ ſic pari rōne motus eēt p ſe cā gn̄atiōis ſicˉ coꝛruptiōis: cuius oppoſitū vult Ariſto. hic q̄re ⁊c̄. ¶ Itē gn̄atio nō eſt p ſe cā coꝛruptiōis. hec videt̄ vera per ſe q2 vnū oppoſitoꝝ nō vr̄ eē p ſe cā reſpectu alterius. gn̄atio aūt ⁊ coꝛruptio opponunt̄. mō ipſe motus ē generatio ſꝫ Cōmen. in 3° huius. vbi dicit. ꝙ motus eſt gn̄atio vnius ptis ⁊c̄. ¶ Item illud qō magis eēntialr̄ hꝫ habitudineꝫ ad illud qō generat̄ q̄ ad aliquid quod coꝛrumpit̄ videt̄ magis eſſe cā gn̄ationis q̄ coꝛruptionis. hec vr̄ manifeſta: ſed motus magis eſſentialē hꝫ habitudinem ad aliq̄d qō generat̄ q̄ ad illud qō coꝛrūpit̄. motus eniꝫ dicit̄ eē idē eſſentialiter cū termino ad quē: vt pꝫ in 5° huius. ⁊ 3° ⁊ nō cū termino a quo: mō i mobili duꝫ mouet̄ generat̄ terminus ad quē: vt manifeſtuꝫ eſt: ⁊ terminus a quo coꝛrumpitur. quare ⁊c̄.

Com̄. 4

T. cō. 9.

T. c. 4.

¶ Oppoſitū arguit per Ariſt. in lr̄a. Dicit eniꝫ ꝙ deſtructionuꝫ mutatio per ſe eſt generationis ⁊ ipſius eſſe eſt ſm accidens. Et idem dicit Cōmen. ibidem.

Ad queſtionem intelligēdū ꝙ ſicˉ pluries aſſumptū ē: motus vno mō accipit̄ pro foꝛma cuius vna pars gn̄at̄ poſt aliam donec pficiat̄ ⁊ ſic eſt in tribus generib⁹. ſ. q̄titatis q̄litatis ⁊ vbi. Alio mō ſumit̄ p tranſmutatiōe ꝯiuncta cū tēpoꝛe. vt dicit Cōmē. in 5° hui⁹. ſ. p receptiōe ꝯtinua ſiue ſucceſſiua ipſius pfectionis. Et in iſta tranſmutatiōe ꝯiuncta cū tēpoꝛe. ſ. receptione pfectionis cū ſucceſſiōe cōtinua eſt duo cōſiderare. ſ. ipſam receptionem: ⁊ q̄tuꝫ ad hoc eſt in genere paſſionis ⁊ ipſeꝫ ſucceſſionem cōtinuā ſed ſiue cū continui: ⁊ quantum ad hoc eſt q̄titas. ſ. tempus vt dictū ſuit prius. Modo queſtio iſta non intelligitur de motu vltimis duobus modis. ſ. pro receptione

Com̄. 9.

pfectiōis ⁊ pro fluxu: ſed ꝓ perfectiōe recepta in mobili a motoꝛe. Et dicitur communiter ad queſtionem ꝙ motus poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo ſꝫ ſe. Alio mō ſm ꝙ eſt iſtrumētū alicuius agentis intēdētis aliquā foꝛmā in mobili ꝓducere. ⁊ pmo q̄dē mō motus eſt cauſa coꝛruptionis vt dicitur. Nam eo ipſo ꝙ aliq̄d mouet̄ recipiendo aliquā pfectioneꝫ quā ꝑus nō habebat: coꝛrūpit̄ in mobili diſpoſitio aliqua quā ꝑus habebat. ſ. terminus a quo qui cōtrarius ē ipſi motui aliquo modo. Unde ⁊ Ariſt. dicit: mutatio autē omnis a natura remotiua ē. Et ſi queratur in quo genere cauſe ſe hꝫ ipſe motus qui eſt foꝛma recepta ad ipſaꝫ coꝛruptiōeꝫ. dici poteſt ꝙ ſe habet in genere cauſe finalis aliq̄lr̄. Nā ad hoc ipſuꝫ agēs coꝛrūpit vnā foꝛmā vt inducat aliā. Aliter poteſt dici ꝙ ſe habet in genere efficientis propinqui: vt caliditas recepta in aqua duꝫ calefit deſtruit frigiditatem que ibi erat. ſimiliter autem ⁊ in alijs. Coꝛruptiua eniꝫ ſunt adinuicē cōtraria ſꝫ Ariſt. in 5° hui⁹ ⁊ pmo ⁊ 2° de generatiōe. Si vō cōſideretur motus 2° modo. ſ. put eſt inſtrumentū agentis intendentiſ aliquē fineꝫ: ſic poteſt eſſe quodāmō cauſa generatiōis alicui⁹ foꝛme vel actus in mobili vel in al quo alio: ⁊ ſic ē per accidēs cauſa generatiōis: cū eē iſtrumētū alicui⁹ agentis intendentis aliquā aliā foꝛmā accidat ei aliquo mō.

T. c. 60.

T. c. 51.

T. c. 24.

Ad primaꝫ rationeꝫ dico: ꝙ pro tāto motus dicitur eſſe cauſa coꝛruptiōis: q2 mobile dū mouet eo ipſo ꝙ mouet̄. ſ. per ipſummet motum remoueret̄ a diſpoſitiōe quā habebat. Sed q̄uis dum mobile mouet̄ aliq̄ foꝛma acquirat̄ in ipſo ⁊ generatur. tn̄ ipſe motus nō eſt cauſa illius foꝛme: imo ē ipſamet foꝛma. Si autē per ipſum motū ꝓueniat ipſi mobili aliqua alia foꝛma: ſicut per motū localē dicitur i aliq̄ fieri caliditas hoc cauſat̄ per accn̄s nō oīno per ſe. Similiter cū aliq̄d alterat̄ recipiēdo aliquā qualitatē per iſtā qualitatē ꝓprie ⁊ per ſe nō generat̄ aliq̄ alia foꝛma: ſꝫ ſi hoc cōtingat. hoc eſt ſꝫ accidēs: ⁊ iō nō ē ſimile de generatione ⁊ coꝛruptiōe q̄tuꝫ ad hoc. ¶ Ad aliā cuꝫ dicit̄ generatio ⁊c̄. poteſt dici ꝙ verū ē ꝙ generatio nō eſt cā coꝛruptiōis illius eiuſdē cui⁹ eſt gn̄atio: ſꝫ gn̄atio vni⁹ rei: vel vna res generata bn̄ eſt cā coꝛruptiōis alterius: ⁊ iō cū motus ſit generatio alicuius pfectiōis. vel aliqua pfectio generata nō eſt cauſa coꝛruptiōis illi⁹ ⁊ eiuſdeꝫ pfectionis: ſed eſt cauſa coꝛruptionis alterius. ſ. ſui contrarij. Coꝛruptiua eniꝫ ſunt ſibiinuicē ꝯtraria: vt vult Ariſto. ponamus igit̄ ꝙ ignis calefaciat aquā ⁊ ei⁹ frigiditatē coꝛrūpat. Quero vtruꝫ ſola caliditas que ē in igne coꝛrumpat frigiditatē aque: aut caliditas recepta in ipſa aqua. Si diceret̄ ꝙ caliditas exiſtēs in ipſo igne imediate oīno coꝛrūpat frigiditatem que cauſat̄ in aqua. hoc nō videt̄: q2 caliditas q̄ ē in igne nā ē ꝯtraria frigiditati que eſt in aqua: cōtraria enim nata ſunt fieri circa ideꝫ ſubiectū: mō cōſtat ꝙ caliditas que ē in igne non eſt nata eſſe in aqua. nec vnq̄ recipit̄ in aqua. ⁊ ſic vnum cōtrarioꝝ nunq̄ coꝛrumperet reliquū. Si aūt dicatur ꝙ caliditas recepta i aqua coꝛrumpit frigiditateꝫ preexiſtenteꝫ in ea. cū huiuſmodi caliditas ſit mot⁹ pro foꝛma: ſequitur ꝙ motus ē cauſa coꝛruptiōis: de hō bene conſidera. ¶ Ad aliam cum dicit̄. illud qō magis eſſentiale ⁊c̄. pōt negari. nā foꝛma ſubſtantialis rei gn̄abilis hꝫ eſſentialē cōparationē ad id qō generat̄: cū ipſa ſit illud qō pmo generat̄: q̄ ad illud qō pmo coꝛrumpitur: ⁊ tn̄ ipſa foꝛma ſubſtātialis nō eſt cauſa gn̄atiōis ſaltem actiua. imo ipſum generans: nō valet illa rō. Ex hoc autē ꝙ motus eſt cauſa coꝛruptionis p ſe: tempus autem eſt numerus ipſius motus: ſequit̄ ꝙ illud qō

ꝓprie est in tempore aliquo modo corrumpitur in tempore. Et qr eterna fm q huiusmodi non corrumpuntur ideo ipsa eterna fm q eterna sunt non sunt in tempore: fm doctrinam Aristo. in littera: quare zč.

¶ Dignum autem consideratione quomodo tempus se habet ad animaz. ꝛ propter quid in omni videtur esse tempus: ꝛ in terra: ꝛ in mari: ꝛ in celo: aut quia motus passio quedaz est: vel habitus numerus existens. hec autē mouentur omnia: in loco enim omnia sunt: tempus autez ꝛ motus simul sunt ꝛ fm potētiā: ꝛ fm actum. Textucom. CXXX. Qō. XXVII.

T. cō. 4. Hic queritur vtrū tps sit extra aīam humanā. ¶ Arguit pmo q sic: qr qd est in predicamēto est ens extra aiaz: vt videt velle Arist. in 6° metaphysi. sed tps ē ens in pdicamēto vt vult Arist. in pdicamētis ꝫ zč. ¶ Itē si tps haberet esse ab aīa tūc esset de ꝯsideratōe logici: logicus. n. ꝯsiderat entia rōnis vt cōmuniter dicit: sed hoc falsum est. qr ipsum tempus pertinet ad phum naturalem. ergo zč. ¶ Itez si sic tūc in diffinitione eius deberet poni aīa. Nam sicut in diffinitionibus rerum naturaliū ponitur mā ꝛ in diffinitione rerum diuinarū ponitur deus: vt vult Cōmen. 6° metaphysice: sic in diffinitionibus entium ab anima debet poni anima: cum causa per se ꝓpria debeat poni in diffinitione causati. Com. 3. ¶ Item illa passio nō est ab anima nostra cuius subiectū propriū nō est ab aīa nostra: hec ē manifesta: sed subiectum ꝓpriū tēporis non est ab anima: sed preter animam humanam: motus enim primus qui est subiectum temporis saltem pmo ꝛ principaliter dicti nō est ab anima nostra: imo sufficienter est ab intelligentia ꝛ ab ipso mobili primo. ergo zč.

Cō. 131. **Oppositum** arguit auctoritate Cōmē. vult enim q tps nō hꝫ esse pfectum ꝛ actu nisi per animaz numerantez prius ꝛ posterius in motu. ¶ Itez discretio cōtinui manente eius ꝯtinuitate non est nisi ab anima: qr si esset extra animā: tūc vnuz ꝛ idez simul esset continuū ꝛ discretū realiter: qd est absurdum: sed tempus est discretio partiū motus que realiter sunt sibi adinuicem continue. ergo zč.

Dimissis omnibus aliis opinionib° dico fꝫ intentionē Cōmen. q tps est compositū ex qtitate cōtinua ꝛ qtitate discreta: nō sic itelligēdo: q tempus sit aliqd vnum ens per se vnum compositum ex istis duabus quantitatibus tanq ex partibus essentialibus ꝛ per se: hoc enim esse impossibile manifestum est cuilibꝫ parum exercitato: qr ens per se vnum nō ꝯstituitur ex diuersis speciebus eiusdez predicamēti: sed sic q hoc nomen tempus significat duo entia: quoꝝ vnuz est sicut materia: qr aliquā similitudinem ꝛ conuenientiā habet cum materia. ꝛ aliud est quasi forma qr habet aliquā similitudinem ꝛ conuenientiam cū ipsa forma. Unde siquis vtat hac distinctione q tempus potest considerari quantum ad suam materiā vel quantū ad suā formā: non est intelligendum q hec sit distinctio totius essentialis in suas partes essentiales. sed est distinctio nominis in sua significata equoce aut fꝫ analogiā iportata. ¶ Significatum autem tēporis qd est sicut materia respectu alterius est ipse fluxus continuus: cuius vna pars ē prior ꝛ alia posterior: ꝛ per ꝯñs vna pars nō est alia. sed vna est extra aliā: ꝛ sunt apte nate numerari ꝛ distingui per aiaz. Significatū aūt tēporis qd est sicut forma est ipsa actualis discretio hmōi partiū seu diuisio. ¶ Siqs aūt querat ꝓpter qd ille fluxus cōtinu° dicit sicut mā respectu discretionis ꝛ diuisionis actualis: causa potest eē: q sicut materia quodammodo prior ē hac forma generationis via: sic ipse fluxus cōtinuus est aliquo modo prior ipsa discretiōe ꝛ distinctiōe actuali. Et sicut hec mā bñ potest esse sine hac forma ꝛ nō econuerso. sic fluxus ꝯtinuus potest esse sine actuali discretione aut diuisiōe suarū partiū. Sed ipsa diuisio actualis ꝛ discretio nō pōt esse nisi sit ipse fluxus continuus: cui° vna pars est extra aliam. pp has igit ꝛ hmōi causas vnū istoꝝ entiū significatorū hoc nomine tempus est sicut mā respectu alterius. ꝛ reliquū ē sicut forma. ¶ Itē si linea q est ꝯtinua diuidat ꝛ fiat discreta. manifestū est tūc q partes linee se habebūt sicut mā ꝛ subiectū respectu ipsius discretionis seu diuisiōis: ꝛ iō similiter cuz fluxus cōtinuus diuiditur ꝛ discernunt partes ipsius: ipse fluxus ꝛ ptes eius se debent habere ad modum māe: ꝛ discretio ad modū forme. fluxus enī ꝯtinu° silis ē quodāmō linee. ꝛ discretio eius seu diuisio diuisiōi linee. ¶ Qđ aūt hoc nomē tempus ista duo entia significet hoc ꝓbari nō debꝫ nec potest nisi per visum ꝛ cōsuetudinē illorum q exprimunt conceptum mentis hoc nomine tēpus. inueniunt enim alique ꝓpositiones que nō possunt ꝓprie esse vere nisi hoc nomē tps accipiat vno istoꝝ modoꝝ ꝛ alie alio modo. Et ꝓpter inaduertentiā huius distinctionis aut debiti modi intelligendi eam. inueniunt aliqui solennes viri negasse Cōmen. qui tamen in aliis dictis ipsiuz Cōmentatorez approbant ꝛ sequunt. melius autē ꝛ decentius puto isto modo intelligere distinctionem pmissam ꝛ fm eam ꝯcordare verba Aristo. ꝛ Cōmen. q in pudicū Aristo. ꝛ Cōmen. vnā partē solū ponere. ¶ Ulterius accipio q oē causatū ab aliquo agēte p se: est i illo agēte p se quodāmō i potētia actiua: ꝛ hoc nihil aliud est q ipsuz agens p se habere potentiā actiuā sui effect° sicut formam esse in mā in potentia nihil aliud est realr q ipsam mām habere potentiam receptiuaz forme. Et ꝓpter hoc dicit Aristo. in 2° de gñatione q forme oiuz sunt in terminis idest in corporibus celestib° in qbus est terminus toti° machine corporalis: ꝛ hoc pro tāto verū est: qr corpa celestia sunt pmo agētia corporea oiuz istoꝝ inferioꝝ. Et cōmenta. in 12° metaphy. dicit: q oē extrahens aliqd de potētia ad actuz: necesse est vt i eo sit aliquo mō illud qd agens extrahit. Agens autē verū fm Aristo est illud qd extrahit illud qd erat in potētia ad actū: vt dicit ibi Cōmen. in codez 12° ꝛ ꝓpter hoc dicit idem Cōmen. in 12° q forme istorum inferiorū habēt esse in potentia in motoribus corpoꝝ celestium. Conceptus aūt intellectuales quos habet aīa hūana de reb° sensibilibus cāti sunt rebus ītelligibilibus mediantibus fantasmatibus earūdē: vt pꝫ in 3° de aīa. ꝛ in multis aliis locis. Et ideo sequitur q ipsi sunt i rebus quodāmodo in potētia actiua. Qualiter aūt ꝛ a quo alio agēte fiūt actu itellecte postq erant in potētia habet inquiri i 3° de anima. ꝛ sicut ipsi conceptus causati sunt a rebus sic eoꝝ discretio ꝛ distinctio ē ab ipsis rebus quodāmō.

T. c. 4. Cō. Cō. T. c.

Tunc dico ad qstionē tria pmo q tps qtum ad illud qd significat hoc nomine tps sicut materiale est actu preter aīam. 2° dico q ipsum tempus: qd est formale significatuz huius nominis tempus nō est actu preter animaz sed ab anima. tertio dico q illud idem significatū est extra animam in potentia. ¶ Primū probatur faciliter: quia fluxus cōtinuus quo mobile fluit de vna parte perfectiōis ad aliam est actu preter animam. hoc est manifestum: naz si nullus homo

intelligeret adhuc celū flueret de vno vbi ad aliō vbi: ꝛ illō qō calefit flueret actu de vna parte caliditatis ad aliam: sed huiusmodi est tempus illo primo modo sum ptum. s. significatum temporis qō se habet vt materia ꝛ respectu alterius vt dictuʒ est. quare ꝛc. Et illud tēpus est numerus: idest res numerata: que est prius ꝛ posteri us in motu: de isto loquit pluries Arist. in lr̄a. Et pro batur satis bene per tertiam rōnem superius inductaʒ. cum enim subiectum ꝓprium ipsius fluxus. s. mobile ha beat in se aliquam perfectionē diminutaʒ: cuius pars generatur post partē non fit ab anima: sed p̄ter animā: sequit̄ ꝙ etiam ipse fluxus non fit ab anima nostra. ꝛ sic ctiaʒ nō est aliqō ens actu: qō est incōueniens: qꝛ sic nō esset in p̄dicamēto. Aut est ens actu extra aiaʒ: ꝛ hoc ē qō volumus. ¶ 2° dico ꝙ tempus 2° mō dictuʒ. s. qō est significatum huius nominis tēpus se hn̄s ad modū for me respectu alterius non est ens actu p̄ter aiam: sed ab aia. Et hoc aliqui ꝓbant rōne Arist. in lr̄a que talis est

T.c.iji.

fm litterā nostrā. Si ipole est esse numerans: ipossibile est numerabile eē: ꝛ si ipossibile ē numerabile esse: ipole est numerās eē: qꝛ nūerus vel ē quo ꝑnūeram° vl̄ ē nume rabile. ergo a p̄mo ad vltimū: si ipole est numerās esse impossibile est numerū esse: sed si ipossibile est numeruʒ esse: ipossibile est esse tempus: qꝛ tempus ē numerus vt dictuʒ est p̄us. ergo si ipossibile ē numerān eē ipossibile est tp̄s esse: sed nihil est numerus nisi anima vel anime intellectus. ergo si ipossibile est animā vel intellectū eē impossibile est tēpus esse: ꝛ si hoc esse tempus depēdet ab anima. Sed sine dubio hec ratio nō videt̄ eē demō strativa. bene. n. sequit̄. ꝙ si ipossibile est numerans esse impossibile est numerabile esse: sed nō sequit̄ si numerāʒ nō est numerabile nō est: sicut bene sequit̄. Si ipossibile est esse videntē impossibile est esse visibile. nō tn̄ sequit̄ si non est videns nō est visibile: nullo eniʒ actu vidente adhuc color esset visibilis: ꝛ sic cū ipsuʒ tēpus sit nume rus idest res numerabilis. nō sequit̄ si aia nō est: tp̄s nō est. ¶ Item constat ꝙ si impossibile est videntem esse impossibile est visibile esse: ꝛ cū non oportet ꝙ visibile sit ab ipso vidēte: similiter ꝛ in ꝓposito. Si impossibile est aiaʒ eē ipossibile est tēpus eē: sed nō valet: ergo tp̄s est ab aia. Unde diceret ꝙ aristo. nō vtitur illa ratione nisi vt ꝓbabili ꝛ disputatiua: nō vt demōstratiua. Sʒ ra

Com.iji

tio Cōmen. que etiā est ratio Aristo. fʒ litterā Cōmen. est efficacior ꝛ est talis. Cōmen. 54. Cum numerās nō fuerit nūerare nō erit. ꝛ exponit. s. cū res nūerās que ē anima nō fuerit: tunc numerare qō est actio numeran tis non erit: ꝛ cū actio nūerantis nō erit manifestū ē ꝙ numer° nō erit. Nā numer° aut est nūeratū: aut ē actio numerātis in nūerato: vt dic. i. respectu nūerati vt obie cti. Et accipit vlterius ꝙ manifestū est ꝙ nūerus nō est numeratū: ex quo cōtingit ꝙ est actio numerātis in nu merato: ꝛ loquit̄ de numero qui ē discretio actualis ei° qō realiter est cōtinuuʒ. ¶ Ista enim discretio actualis eius qō realiter est ꝯtinuū nō est nisi actio vel ꝑ actionē alicuius numerantis. Sed certū est ꝙ si numerans non fit: actio ei° nō erit. ergo si numerans nō fit nūerus non erit: sed numerans illud supple qō est realiter ꝯtinuum non est nisi aia vel aie intellectus: igitur si aia vel intelle ctus nō est nūerus nō erit: ꝛ cū nūerus nō fuerit nō erit tempus: qō pʒ: qꝛ ipsum tempus quo ad formale signifi catum est discretio ꝛ diuisio actualis prioris ꝛ posterio ris in motu: ergo si anima non fit non erit tp̄s: ꝛ hec est ratio quā intēdit Cōmen. ꝛ eam attribuit Aristo. Pos set cū breuiter formari ratio sic. nūeruʒ omnis qō realiter extra aiaʒ est ꝯtinuū: ille dico nūerus non est actu extra aiam: sic enim idem eēt simul ꝯtinuuʒ ꝛ actu discretum: qō ē manifestum impossibile: sed tēpus q̄tuʒ ad forma le ē numerus alicuius entis: qō realiter est extra animā actu ꝯtinuū. s. fluxus ꝯtinui. hoc enim intelligimus ꝑ tē pus fm vnam significationem ipsius. ergo ꝛc. Et sic pa tet secūda ꝯclusio. ¶ Tertiā ostēditur. s. ꝙ tp̄s hoc mō dictū quodāmō ē in re extra aiaʒ in potentia: qꝛ effect° cuiuslibet per se agentis est quodāmodo in potentia in illo agente vt supponebat: sed ipsuʒ tempus sic sumptū est effectus alicuius rei extra aiaʒ existentis. s. ipsius p̄o ris ꝛ posterioris in fluxu. ē enim tempus aut ipsa com p̄hensio ipsius p̄oris ꝛ cōp̄hensio posterioris: q̄bus comp̄hensionibus prius ꝛ posterius cognoscunt̄ seor suʒ ꝛ diuisim: aut aliquid consequens huiusmodi cōp̄e hensiones distinctas. nec est miruʒ ꝙ aliquid sit realiter continuum extra aiaʒ: ꝛ tamen aia itelligat eius parteꝭ seorsum ꝛ diuisim itellectionibus distinctis ꝛ diuisis: nō continuis adinuiceʒ. hoc. n. plane Aristo. intendit in 3° de anima. capitulo idiuisibilium quidem igit̄ intelligen tia ꝛc. Et quilibet experit̄ in seipso nō obstante ꝙ linea

T.c.2i.

sit in se realiter vna ꝛ continua. tamē ipse potest intelli gere seorsum ꝛ diuisim parteꝭ eius. ꝛ ideo dixit Aristo. ibidem. Seorsum autem vtrūq; intelligens diuidit ꝛ tēpus simul tūc. Ista igitur distinctio ꝛ diuisio actualis comp̄hensionuʒ q̄bus anima comp̄hendit prius ꝛ posterius fluxus seorsum ꝛ diuisim dicit̄ tēpus. Et hoc est formale significatuʒ huius nominis tempus vt dicebat̄ prius: igitur manifestum ē ꝙ huiusmodi tem pus ē extra animam in potentia: eo ꝙ ipsa comp̄hen sio intellectualis sic diuisa ꝛ discreta est effectus quodā modo ipsius rei sic cōcepte: vt pʒ ex dictis. ¶ Quomo do autem diuersimode res mediante fundamento suo agit intellectionem suam ꝛ intellectus agens: videnduʒ est in 3° de aia: sʒ nō hic. Potest etiā ꝓbari rōne quā in

Com.iji

nuit Cōmen. qꝛ nisi tempus haberet esse extra animā in potētia esset quid fictū. vt chimera aut hircoceruus: qō est incōueniens. Et ꝓpter hoc dicit Cōmen. ꝙ esse tem poris extra aiam siue extra mentē est in potentia ꝓpter subm. i. obiectum ꝓpriū. s. ꝓpter motū: sed esse eius in anima est esse ei° actu. s. qn̄ aia egerit illā actionē in sub iecto ꝑparato ad recipienduʒ eam. s. actionē que ē nu merus: ꝛ i fine ꝯmenti: cū dicit: ꝙ si aia nō fuerit nō erit tp̄s in actu. p̄us enim ꝛ posterius numerata in potētia sunt tempuꝭ in potentia. ipsa v̄o numerata in actu sunt tempus in actu. Et qꝛ supple nō sunt actu numerata ni si per animam: ideo ꝛc. Qō autē ista sit intentio Com men. patet in multis eius verbis i isto capitulo p̄mo. in 2° cōmen. huius capli. dicit esse tp̄is ꝛ mot° nō ē cōple

Cō. 88.

tum actu extra aiam: sed esse coꝝ cōplet̄ ex actiōe aie: ꝛ cū ꝙ est extra aiam ex eis. Et de tēpore quideʒ satis pʒ ex p̄dictis qualiter ē intelligendū: de motu v̄o mul ti dubitant. qꝛ qualitercunq; sumatur motus siue ꝑ ꝑfe ctione fluente siue pro ipso continuo fluxu videtur esse ens actu extra aiaʒ. ¶ Et breuiter dico ad p̄nsꝭ ꝙ mo tus quantuʒ ad simultatē partiū non est actu extra ani maʒ: sed solū in anima actu. Et sic est intelligēdū de mo tu ꝙ fit per animaʒ: q̄uis enim partes ipsius motuꝭ sibi inuicem succedant in re extra aiaʒ: tamē aia potest intel ligere ipsuʒ totū simul ꝛ idiuisibiliter. ¶ Iteʒ in 2° Cō

Cō. 88.

mento dicit ꝙ Aristo. voluit significare ꝙ tempus non habet esse extra animā intelligendo vt dictū est. ¶ Itē in 15° Cōmē. dicit ꝙ tempus est numerare numerū mo

Cō. 10r.

tus: numerare autem motum actio est anime. ¶ Item in principio. 11. cōmenti dicit ꝙ tēpus est numerus mo

Cō. 108.

tus fm ꝙ mens accipit ipsuʒ. vt habens partes p̄oꝛes

⁊ posteriores. Ipsa itaq₃ discretio acceptionū prioris ⁊ posterioris est ipsuȝ formale tempus. ¶ P. in Cōmen. 23° dicit ꝙ nihil de tempore est extra animā nisi motus: ⁊ subdit ꝙ tṗs nō fit nisi qñ mens diuidit motū in prius ⁊ posterius. Si ergo omnia hec verba Cōmētatoris pos sunt rōnabiliter verificari per distinctionē supra positā modus itelligendi eam multo honestius ē sic ponere ꝙ irreuerēter tot verba tāti phi negare. Scio.n. ⁊ certus sum ꝙ nullus expositoꝝ Aristo. adeo ꝓfunde ⁊ subtilr habuit menteȝ Ari. vt iste. ¶ Dubitationes aūt occur runt cōtra hanc positionē. Primo. q: s₃ istā positioneȝ videt ꝙ tēpus mēsuret motū sm ꝙ est ens in aīa ⁊ non sm entitatem suam extra aīam: qḋ est ridiculū: qḋ sic se qui videt. Nam tṗa mensurat ipsum motū sm ꝙ est qd reale distinctum ab ipso motu ⁊ quidditatiue: ⁊ non s₃ ꝙ est idem cum ipso motu vt dicunt. Si igitur tempus extra aīam non ē nisi motus ipse vt vult Cōmē. ⁊ solū est distinctum sm esse quidditatiue ab ipso motu s₃ eē in anima vt videt velle. videt ꝙ tṗs prout est ens extra aīam non mensurat ipsum motum: ⁊ sic aut oīno nō mē surat motuȝ aut mēsurat ipsum s₃ esse qḋ habet in aīa. quoꝝ vtrunq₃ est absurdum. q̄re ⁊c̄. ¶ Item sm istam positioneȝ sequit ꝙ tempus sm suū esse reale nō est pas sio motus nec in motu vt in subiecto: nihil eniȝ ē passia suipsius: nec in seipso vt in subiecto. tēpus aūt secūdum illud ꝙ ipsum est realiter nō est nisi motus vt dictuȝ est. quare ⁊c̄. ¶ Iteȝ sm istam positionem sequit ꝙ multa tṗa equalia: quorū vnū non est pars alterius sint simul: cōtingit eniȝ ꝙ diuersi hoīes simul numerent prius ⁊ po sterius ipsius motus: ⁊ eoruȝ numeratiōes possunt esse equales ⁊ simul entes: ⁊ vna nō est pars alteri⁹. vt mā- festuȝ est: ⁊ sic plura tēpora simul erūt: quoꝝ vnū nō est pars alterius. qḋ videt esse cōtra Aristo. in lr̄a. ¶ Iteȝ mirant multuȝ de hoc qḋ Cōmen. dicit ꝙ tṗs est ens in actu: per hoc ꝙ aīa agit hanc actionē. s. numerū in sub- iecto preparato. Actio enim imanens in aīa nō ptingit ad motū primū: nec ad eius partes: cū ergo actio anime sic imanēs in ipsa anima vt manifestuȝ est in ꝓposito: iō non recipitur in ipso motu nec in eius partibus sm esse realis existentie. ¶ Item contra hoc qḋ dicit cōmē. 22° cōmento. ꝙ tempus non fit nisi qñ mens diuidit motuȝ in prius ⁊ posterius. Pono ꝙ nullus diuidat actualiter primū motū in prius ⁊ posterius nisi vnus homo tātū. Et pono vlterius ꝙ oēs hoīes currant. quero si ille ces set diuidere motū: vtrum cursus ipsoꝝ hominuȝ adhuc mēsuretur tempore aut nō: si sic: hoc est incōueniens: q: postꝙ iste cessat diuidere motuȝ: ⁊ nullus alius ipsuȝ di uidit: ergo nō est motus in actu: ⁊ sic nō mēsurat motus illos. Sic dicatur ꝙ tūc tṗs non mensurat actu cursus. ⁊ tñ prius mēsurabat. s. cū ille in mēte sua diuidebat mo tum: hoc est oīno absurduȝ: q: per defectū illius diuisio nis nihil innouat aut abijcit circa motuȝ primū: ⁊ circa cursus. ergo ⁊c̄. ¶ Et si quis diceret ꝙ ipsi cursus non mēsurarent tṗe in actu: s₃ tṗe in potētia: cōtra hoc est: q: cū tṗs ipsuȝ in potētia nō sit nisi motus: sequit ꝙ mo tus mensurabit seipsum: qḋ est incōueniēs. ¶ Item sm istā positionem sequit ꝙ quilibet potest facere diem esse tṗs in actu vel nō in actu vel oīa alia: que oīa sunt incō uenientia. Propter hoc igit ⁊ similia que ad hoc addu cunt. Dixerūt aliqui se nō intelligere Cōmen. ⁊ posuerūt ꝙ tṗs q̄tū ad nullū eē sibi debitum depēdet ab aīa nr̄a. S₃ sine dubio oīa ista facilr soluunt viris ⁊ itellectis p- dictis. salua tñ reuerētia illi⁹ vel illoꝝ q istis sūt ligati. ¶ Ad pm̄ du^m breuiter dōȝ ꝙ tṗs bñ mēsurabat motuȝ s₃ ꝙ ip₃ tṗs ē ens extra aīaȝ: ⁊ cū dr̄ ꝙ tṗs nō mēsurat

motū: nisi sm ꝙ differt q̄dditatiue a motu. H nego: imo ip₃ tṗa qḋ mēsurat ipsuȝ motū ꝓpter est idē ēentialr cū motu vt prius dictū fuit. Et Arist. testatur in lr̄a dicēdo extra. n. metrū nihil aliḋ eē videtur qḋ mensurat: s₃ aūt multa metra totū. quasi dicat. totū mensuratū nihil ali- ud est ꝙ multa metra. i. ꝙ multe mēsure. Et hoc aperte dicit Cōmen. ibidem mensura in quolibet non est extra genus mensurati: sed totum mensuratū est plures men- sure. Verbi gratia. Ipsum vnū nō est aliḋ a numero: sed nūerus est plures vnitates. Et cū dicitur. ergo idē men surat seipsum. hoc est solutū prius pluries ⁊ ibi recurras. Nihil enim incōueniens est ꝙ motus secundum vnā sui partem notam mensurat aliquaȝ notam q̄titatem mo- tus ignotam notificando numerū partiuȝ eius. Et hoc videt velle Aristo. in littera in principio illius capituli. ¶ Qm̄ aūt tempus metruȝ motus: dicit enim sic. men surat enim motum. supple ipsuȝ tempus in determinā- do quendaȝ motū: idest in essendo determinate quēdā motuȝ notuȝ quo mensurabit totuȝ sicut longitudinem cubitus in determinando aliquā magnitudinem: que re metitur totum. hoc igit modo tēpus mensurat motuȝ: q: accipit aliqua pars determinata motus que est essen tialiter tempus: licet differt sm rōneȝ vt dies aut hora: ⁊ illa pars aliquotiens sumpta reddit qualitateȝ illius totius motus: ⁊ sic multa metra totū sm Arist. ¶ Ad aliud dubium dico ꝙ tempus quantum ad suā entitatē extra animam nō est passio motus nisi sumatur motus pro ipsa perfectione diminuta vel pro receptiōe ci⁹ que est passio. His autē modis sumpto motu tēpus bene est passio motus. s. q̄titas successiua ⁊ fluxus eorū. Sed si capiatur motus pro fluxu ꝯtinuo sic sine dubio tēpus nō est ei⁹ passio sed ē idē essētialr cū eo differens soluȝ sm rationem. modo prius dicto. Iste enim fluxus dicitur motus vt est qdā actus mobilis a motore ⁊ dicitur tē- pus inquantū habet partes: quarū vna est prior ⁊ alia posterior ⁊ sunt numerabiles adinuicē. Unde tēpus s₃ diffinitionē in qua non est dubitatio: vt dicit Cōmē. est nūeratū prioris ⁊ posterioris existētiū i motu: hmōi aūt numeratū nō est aliud nisi pars prior ⁊ parș posterior ip sius fluxus: vt sunt apte nate numerari ⁊ distincte accipi. ¶ Ad aliud dico breuiter ad p̄sens ꝙ si loquamur de tē pore pro suo formali significato huius nominis tēpus exponendo mō p̄dicto. s. pro numeratiōe ⁊ distinctiōe prioris ⁊ posterioris: sic nihil ē incōueniēs multa ⁊ plu rima tempora esse simul: quoꝝ vnū nō est pars alteri⁹. Si vō recipiat tēpus pro materiali significato. s. ꝓ ipso fluxu sic videbitur post: vtꝝ possint: ⁊ quomodo plura alia tṗa simul eē sm Aristo. ⁊ cōmētatorē. ¶ Ad aliḋ dico breuiter ꝙ si multi hoīes currunt cursus eoꝝ ꝓpe mensurantur tṗe qḋ est pars vel q̄titas continua succes siua. s. flux⁹ ꝯtinu⁹. Et cū dicit. hoc mō tṗs ē idē qḋ mo tus: ⁊ sic tādē mot⁹ mēsurabit motū: dōȝ ꝙ hoc nullū ē incōueniēs: dūmō itelligat vt oȝ itelligi: ⁊ hoc explana tū ē prius sufficiēter. Et ē aduertēdū ꝙ illi q iducūt istas obiectiōes ꝯ Cōmē. bñ ꝯcedūt ꝙ tṗs nō mēsurat motū nisi s₃ q̄titatē ipsi⁹ mot⁹. Et cū istat eis: ꝙ cū tṗs sit q̄ti tas mot⁹ vt ipi ēt ꝯcedūt: seqt ꝙ tṗs mēsuret tṗa. dicūt ꝙ h nullū ē icōueniēs: diuersimode tñ sumit tṗs vt mē surat ⁊ vt mēsurat. Et silr dico ꝙ mot⁹ q ē flux⁹ ꝯtinu⁹ mēsurat motū alr ⁊ alr sūpto motu mō p̄dicto. ¶ Ad aliā cū dr̄ ꝙ mirabile ē qḋ dīc Cōmē. aīaȝ agere tṗs in subco p̄pato ⁊c̄. dico ꝙ hic ē deceptio ex equocatione hui⁹ nōis subī. Nā subȝ q̄nq₃ sumit ꝓ mā cui aliqd iest vel iheret q̄nq₃ pro obiecto qḋ terminat aliquā opatio nē vel actū alicuius potentie cognoscitiue. Et ꝙ primo

Cō.109.
T.c.90.
T.c.
T.c.

T.c.144

modo sumat notū est oībus: ꝛ ꝙ sumat 2° modo notū est ex littera Aristo. in 2° de aīa. caplo de sensu cōi: in principio: vbi dicit sic. Unusquisqꝫ quidē igit sensus subiecti sensibilis est ꝛ discernit subiecti sensibilis drīas: manifestum aūt ꝙ ibi accipit subiectū ꝑ obiecto. Sic pōt dici in ꝓposito: ꝙ Cōmētator itelligit sic: aīa agit istā actionē in subto. i. respectu obiecti preparati ad recipiēdū eā .i. ad terminādū istā actōē: ꝛ hoc est verissimū. aīa. n. nō exercet istā opatiōē. s. itelligere aliqd discrete ꝛ diuisim nisi respcū obiecti ꝑparati. i. apti nati sic itelligi. s. qꝛ hꝫ partes diuersas: quaꝝ vna est extra aliā. nō igit est intellect⁹ Cōmētatoris ꝙ aīa agit istā actionē. i. numerationem prioris ꝛ posterioris in subiecto ꝑparato: ita ꝙ ipsa actio recipiat in ipso motu ꝛ ipm motū informet. Quis .n. hoc posset credere fuisse sententiā tanti phi: ꝛ qui ita ꝓfunde nouit subaꝫ ꝛ operationē intellectus speculatiui: verecūdū est asserere hoc fuisse itentionē eius: sꝫ mō

Com.8.

predicto: ꝛ isto mō loquēdi vtit Cōmētator in ꝓhemio de aīa. vbi dicit ꝙ intellect⁹ facit vniuersalitatē in reb⁹ .i. respcū reꝝ: ita ꝙ ipse res intellecte terminēt actū intellectus vniuersaliter intelligētis: nō aūt sic ꝙ ipsa vniuersalitas recipiat in reb⁹ subiectiue: ꝛ ieꝫstat eisdē. ¶ Itē si qs faceret vim in verbo: qꝛ dicit in subiecto apto nato ad recipiēdū illā actionē. In hoc. n. videt excludere istā expositionē ꝙ accipiat subm ꝑ obiecto: eo ꝙ obiectum nō est natū recipere actionē intellectus speculatiui: ꝛ sic capit subiectū ꝑ mā in qua: Dici pōt sicut diximus: ꝙ sic ē itelligēdū: preparato ad recipiēdū eā. i. apto nato ad terminādū istā actionē. Uel aliter possumus exponere verba Cōmētatoris ꝙ aīa agit istā actionē in subiecto preparato ꝛc. i. itellectu possibili iformato spē intelligibili ipsius prioris ꝛ posterioris: ꝛ hoc est veꝝ. Nā sicut itellectio lapidis nō fit in itellectu nisi sit dispositus spē intelligibili ipsi⁹ lapidis. vt ꝯcedūt quasi oēs. Intellectu aūt disposito ꝛ iformato spē itelligibili lapidis fit ei⁹ itellectio. vt hꝫ videri in 3° de aīa. sic hec actio. s. cōpreheñsio prioris ꝛ posterioris diuisim ꝛ seorsum fit in itellectu possibili disposito speb⁹ intelligibilib⁹ istoꝝ cognoscibiliū: ꝛ hoc nō ē incōueniēs: vt puto. ¶ Ad aliā dubitationē cū dicit ꝙ quilibet possꝫ facere diē ꝛc. Dico ꝙ quilibet hō exercitat⁹ in phia pōt itelligere diē distinguēdo prius ꝛ posteri⁹ ipsi⁹: ꝛ hoc est facere numeratione prioris ꝛ posterioris in motu existiū que si intelligant per tps: nullum incōueniēs est: ꝙ quilibet itelligēs pōt facere diē eē tps in actu. i. quid numeratū in actu: lꝫ non faciat diem eē fluxū in actu: imo sine operatione cūi intellectus eēt fluxus actu: sꝫ non ē numeratus extra aīam nisi in potētia modo prius dicto: ꝛ sic manifestū est ꝙ sm itentionē Cōmētatoris tēpus aliquo modo ē extra aīaꝫ in actu: ꝛ aliquo modo nō ē extra animā: nisi in potētia actiua ꝛ in aīa ē actu formalr aliquo mō. hō igit intelligens facit diē esse tēpus in actu: nō ꝙ nullo mō esset tpus actu sine itelligere humano: imo actualiter eēt tps qd ē tēpus continuus: sed nō esset tempus actu. i. numeratum ꝛ discretum ꝛ discontinuatum actu nisi sm animam: ꝛ sic facit dicere esse tempus actu. i. discretum actu. s. discrete discontinuatis intellectionibus intellectus.

Ad primam rōnē pꝫ ex predictis: dīm. n. ꝯting ꝙ tps ꝑ aliquo suo significato ē eius preter aīam sm opinionem cōem: sed alio modo pōt esse ab aīa. Sed obiceret aliquis: qꝛ vnūquodqꝫ magis ē ponēdum in predicamēto p suum formale ꝙ per suū mali: cū forma sit nobilior ꝛ magis ens ꝙ materia. Si igit tēpus ꝗtū ad formale est qditas discreta: ꝛ qtū ad suum materiale ē ꝗtitas cōtinua magis dꝫ ponere in genere quantitatis discrete ꝙ ꝯtinue. Ad hoc pōt dici ꝙ si aliquid vnū ens compositū ē per se ex materia ꝛ forma magis ē in genere per suam formam ꝙ per suam materiā: sic aūt nō est in proposito: sed solū est ibi materia sm similitudinem quandam: ꝛ silr forma ꝛ nō est quid compositū ex eis ꝑ se vnū. Itē pōt dici ꝙ vnūquodqꝫ magis debet reponi in predicamento ꝑ suū formale ꝛc. si ambo sint entia realia extra animam actu: sꝫ non est sic hic. Utrū aūt entia que sūt in itellectu nostro sint in predicamento bona inquisitio est: sed non hic.
¶ Ad aliā dico ꝙ si diffiniat ibi tps ꝑ formali significato h⁹ nois tps hō dꝫ ibi accipi aīa vt dicat ꝙ tps ē numeratio vl numerus prioris ꝛ posterioris existentium i motu facto ab anima cognoscēte ita seorsum ꝛ diuisim: nec itelligo ꝙ anima humana ꝯprehendēs prius ꝛ posteri⁹ diuisim ꝛ seorsum faciat ꝙ ipm prius ꝛ posteri⁹ sint realiter extra aīam diuisa ꝛ discōtinuata: queadmodū diuidēs lignū facit ipsum esse discōtinuatū ꝛ discretū: sed facit ipꝫ esse discōtinuatū ꝛ discretū sm ꝯsiderationē: ita. s. ꝙ ꝯsideratio prioris nō est ꝯtinua oino cū ꝯsideratioē posterioris: sꝫ diuisa ꝛ discreta ꝛ sic aīa facit tps sm Cōmēta. Et ꝑ hoc pnt remoueri multe dubitationes siue obiectiones ex falsis imaginationib⁹ ꝓcedētes. ¶ Ad aliā pꝫ ex dictis. Cōtingit. n. tps vno mō esse ab aīa: sed alio mō nō.

Ad rationem in oppositū pꝫ per ꝑdicta: cōtingit. n. ꝙ ipm tps quātū ad aliqd suū significatū est ab anima: ꝛ hoc est verū: tēpus .n. qd ē discretio ꝛ numeratio prioris ꝛ posterioris existētium in motu est actu ab aīa: ꝛ est extra aīam in potētia inquantū ipm prius ꝛ posterius habēt potētiā motiuā intellectus ad sui intellectionē discretā qūo. Sed querūt aliq vtrū illa potentia sit potētia essentialis vel accidentalis. Et breuiter pōt dici ꝙ neutra illaꝝ est. Illa. n. distinctio ē itelligēda de potētia receptiua sicut est potētia mobilis ad motū vel subti ad formā. Sꝫ illa potētia de qua loqmur nō est potētia passiua: sed magis actiua eo mō quo obiectū hꝫ potentiā actiuā in itellectu. Uel est dōꝫ ꝙ est potētia eētialis ꝛ indiget ad hoc ꝙ sit in actu aliquo alio motore. s. itellectu: qui de potētia intellectu facit actu itellectū. vt habet ex 3° de anima.

T.c.18.

¶ Questio. XXVIII

Consequenter querit. Utrū tempus sit vnū nūero apud omnia tpalia. ¶ Arguit primo ꝙ nō: qꝛ vnū accidēs numero nō est i diuersis subiectis numero. hec est manifesta. Sꝫ tps est accidēs tpalibus: non enim dicunt temporalia nisi a tēpore eis accñte. vt videt manifestū. ergo ꝛc. ¶ Item multiplicato vno relatiuoꝝ multiplicat ꝛ reliquū. in predicamēto: sed mēsura ꝛ mēsuratū sunt relatiua: ꝛ tempus est mensura. ¶ Item sicut se hꝫ locus ad locata: sic tempus ad temporalia. per ꝯuenientem similitudinē: sꝫ non est vnus locus numero oīum locatoꝝ. vt manifestū est ex hoc 4° quare ꝛc.

T.c.130

¶ Oppositū vꝫ velle Aris. in lra: ꝛ cōiter dꝫ ꝙ vnum est tps nūero i celo ꝛ in terra ꝛ i mari: ꝛ vꝫ in oīb⁹ tpalib⁹.

Ad questionem dicunt aliqui simpliciter: ꝛ idistincte ꝙ ipm tps est vnū numero in oībus tpalibus: qꝛ primus motus qui est subiectū ꝓpriū tpis non est nisi vnus numero. vt notum est. Sꝫ istud solui pꝫ sic dicentiū est ꝯ Arist. ꝛ Cōmētatorē plane in littera. Querit. n. Aristo. propter qd in omni videt esse tps ꝛ in terra ꝛ i mari ꝛ in celo: ꝛ sic respōdet: aut qꝛ mot⁹ est passio quedā vel habitus nūerus existētis: hec aūt oīa mobilia. Ex hoc ergo ꝙ oīa ista sūt mobilia: vult habere ꝙ in omnibus istis est tempus: qꝛ

T.c.130

tempus est numerus motus: hoc autem non sequitur nisi tempus esset in quolibet istoꝝ motuuz vel esset motus cuiuslibet istoꝝ. Unde sm Aristo. tēpus est in quolibet istoꝝ motuū: ⁊ cū motus nō sit vnus numero simpliciter ⁊ oino: nec ipm tēpus pōt esse simpliciter vnū numero: ⁊ hec etiā est aperte intētio Cōmentatoris sup istaʒ particulam: dicit. n. Cōmentator sic incepit soluere secūdam questionē ⁊ dixit. Dicamus igitur ꝙ tpus existit in terra ⁊ in mari ⁊ in celo: qꝛ ē accidēs motui ⁊ forma eiꝰ cū sit numerus illius: quoniā nūerus est accidēs numerati: ⁊ cum tempus sit numerus reꝝ mobiliū: ⁊ numerꝰ inuenitur in numerato: ⁊ omnia ista celum ⁊ terra ⁊ mare habent naturaliter moueri: necesse est vt tempus īueniatur in eis. Sed qꝛ auctoritates possunt diuersimode glosari ⁊ exponi: ideo dico aliter ad questionem.

Cō. 130.

Ad cuius euidentiam premitto aliqua quasi ꝯcessa ⁊ per se manifesta. Primo ꝙ nihil mēsuraṫ aliqua q̄titate successiua nisi ipsum sit q̄tum ⁊ successiuo vel quātitas successiua: sicut nihil mensuraṫ magnitudine nisi ipsū sit magnū. Secūdo suppono ꝙ vnūsquisq; istorum motuū iferioꝝ ꝓprie dictoꝝ mēsuraṫ tēpore: ⁊ hoc oēs concedūt. Tertio accipio ꝙ nihil est quantū successiuō nisi per quantitatē successiuā ⁊ inexistentē: sicut nihil est albō nisi per albedinē sibi inherentē: non. n. aliquid dr̄ quantū ex eo ꝙ efficiat quantitatē: quemadmodum dr̄ visum: qꝛ agit visionem vt dr̄. vnde solum relinquitur aliquid dici quantum ex eo ꝙ habet in se quantitatem. Quarto accipio ꝙ nulla est quātitas ꝯtinua successiua nisi tp̄s. vt habeṫ ex p̄dicamentis. Ex his arguo sic: omne qd mensuraṫ tpe est quantitas successiua vel quantū succedens: hoc pꝫ per p̄mā suppositionē: sed oīs motus ꝓprie dictus istoꝝ inferioꝝ mensuraṫ tēpore. vt dicit 2ª suppositio. ergo oīs motus proprie dictus vel est quantitas successiua vel quantū succedens vel habēs in se quantitatē successiuā: sed quantitas successiua ꝯtinua est tp̄s. vt dicit 4ª suppositio. ergo oīs motus ꝓprie dictus vel est tp̄s vel quantum succedens. Si aūt sit tempus: tunc cū plures ⁊ diuersi sunt motus numero: plura vtiq; ⁊ numero diuersa tempora erunt. Si vō dēt ꝙ oīs motus istoꝝ inferioꝝ est quantū successiuū: ⁊ nihil est quantū successiuō nisi p q̄titatē successiuā sibi inexistentē siue īherentē: sequiṫ ꝙ oīs motus proprie dictus hꝫ in se quātitatē successiuā sibi inherentē: oīs aūt talis quantitas est tp̄s vt suppositū est. ergo oīs motus proprie dictus habꝫ in se tēpus: ⁊ sic idē qd̄ p̄us. Itēʒ nihil est equale quātitati successiue nisi sit quātitas successiua aut hebēs q̄titateʒ successiuā sibi inherentē: hec est manifesta: vt puto. ꝓpriū. n. est quantitati sm eā equale ⁊ inequale dici: vt dr̄ in predicamentis: sed oīs motus ꝓprie dictus istoꝝ inferioꝝ est equalis alicui tempori qd̄ est quātitas successiua. vt etiā manifestū est ⁊ concessuʒ. ergo oīs talis motus aut est quātitas successiua: aut habet in se quantitatē successiuā sibi inexistentē: ⁊ sic idem qd̄ prius. Itē omne mobile dū moueṫ continue fluit ab vno in aliud. nihil. n. fluit continue nisi per fluxum sibi inherentē: sicut nihil est albō nisi per albedineʒ. ergo omne mobile duʒ moueṫ habet fluxum continuum sibi inherentē: modo iste fluxus continuus est quātitas successiua. vt videtur manifestum: nihil. n. est per se ⁊ ꝓprie continuū nisi quantitas vel quantū. ergo iste fluxus cōtinuus vel est quantitas vel est quantū: ⁊ si quātitas habetur ꝓpositū. Et si dicatur ꝙ sit quid quantū continuum continuitate successiua: necesse est ꝙ habeat in se quātitatem successiuam: nihil. n. est quantum successiuum nisi per quantitateʒ successiuā sibi inexistentē: ⁊ sic idē qd̄ prius. Et puto ꝙ ad hanc intentioneʒ dicit Cōmētator in isto 4º quodlibet p̄us ⁊ posterius i motu sunt idē subiecto cum ipso motu: tamē differunt sꝫ quidditateʒ. Et subdit ad propositū: motus. n. est in quantitate. verum est ꝓ ipso fluxu forme vel vbi. Et propter hec omnis dico ꝙ tempus non est vniuersaliter ⁊ omnino vnū numero in omnibus temporalibus: sed aliud ⁊ aliud numero in diuersis que actu mouentur. Sed est intelligendum sm Cōmentatorem in isto capitulo: ꝙ tempus nō eodē ordine iuenitur in istis motis. s. in p̄mo mobili: ⁊ in aliis motis: quoniā p̄mo inuenitur in celo: ⁊ iuenitur in aliis motis secundo: propter hoc ꝙ inuenitur in celo ⁊ īuenitur in quiescēte, ꝓpter hoc ꝙ inuenitur in moto. Et paꝝ post addit: ⁊ qd̄ est ex istis rebus motū in potentia ⁊ est quiescens tp̄s inuenitur in eo in potentia ⁊ quando aliquid est motum in actu tempus iuenitur in eo actu. Dicerem ergo ꝙ tp̄s primo ⁊ principaliter dcm̄ est vnum ⁊ idem numero respectu omniū temporalium: sicut motus primus. s. p̄mi mobilis est vnus ⁊ idē respectu oium mobiliū: ⁊ de isto tempore intelligitur ꝙ nō possunt eē plura tempora equalia simul: quoꝝ vnum non est ps alterius: vt duo dies ⁊ duo menses ⁊ huiusmodi: sꝫ tēpus secundario dictum non est vnum ⁊ idem numero apud omnia: imo multiplicatur sm numeꝝ eoꝝ que actu mouenṫ: ⁊ talia bene possunt eē simul plura ⁊ equalia: quoruʒ vnum nō ē pars alterius. hoc tamen etiam veꝝ est ꝙ in quolibet istorum tempoꝝ sunt partes que sibinuicem succedunt ⁊ nō possunt esse simul: sed tamē comparato vno motu ad aliū motū numero simul est tempus existens in vno cuʒ tempore existente in alio. vt tp̄s qd̄ est in motu sortis simul est cum tempore qd̄ est in motu platonis: similiter aūt ⁊ in aliis huiusmodi. Et cōfirmatur positio. Constat. n. ꝙ tempus existens in p̄mo motu mēsurat omnes motus istoꝝ inferioꝝ mobilium saltēʒ vt mensura extrinseca: ⁊ sic voluīt exponere ꝙ tēpus est in omnibus vt mensura extrinseca in mensurato: modo nunꝙ aliqua quantitas extrinseca esset mensura alicuꝰ mensurabilis nisi in illo mensurabili acciperetur aliqua quantitas equalis illi mensure extrinsece: vt vlna nūꝙ mensuraret pānum nisi in ipso pāno esset aliqua quantitas equalis vlne cui applicareṫ vlna ⁊ assisteret. Similiter tēpus existens in p̄mo motu vt hora vel dies nōꝙ mensuraret aliquē istoꝝ inferiorum motuuʒ: nisi in isto motu inueniretur aliqua quātitas equalis illi tempori cui applicareṫ vel assisteret tempus: ⁊ illa quantitas nō ē nisi tempus. vt manifestū est inducendo in omnibus. Non enim isti motus inferiores mensuranṫ tempore ratione quātitatis permanētis: sed rōne quātitatis successiue ꝯtinue: ⁊ hoc est tēpus. Itē constat ꝙ isti motus inferiores nō mensuranṫ tēpore nisi sm ꝙ quāti: ⁊ nihil ē quantū nisi sm quantitatē sibi inexistentē: ⁊ tūc queratur de illa quantitate ⁊ inuenietur ꝙ non est aliqua alia quantitas a tempore: nec linea: nec superficies: nec locꝰ: nec numerus: nec oratio. quare relinquiṫ ꝙ sit tempus. Tempus igitur p̄mo ⁊ principaliter dictū est vnum numero omnium temporalium: ⁊ istud est qd̄ consequitur vnum motū. s. p̄mum motū tanꝙ subiectū qd̄ in sua diffinitione ponitur. Alios autem motus consequiṫ vel respicit tanꝙ mensura extrinseca. ⁊ ideo non semper oportet ꝙ ipsum multiplicetur sm multiplicationē illorum. Sed tempus secūdario ⁊ per posterius dictuʒ bene est in quolibet motu tanꝙ in subiecto ⁊ multiplicaṫ numeraliter sm multiplicationem mobiliuʒ dum mouentur. Qꝫ autē tempus debeat dici secundū prius ⁊ posterius supposito ꝙ consequatur quēlibet motum: huius plane

Cō. 99.

Cō. 1[illegible]

testatur Cõmentator in ꝯmento penultimo. his verbis. Et aliquis potest querere: qm̄ nos videm⁹ q̄ p̄ma mensura in rebus mensuratis est duob⁹ modis. Aut mēsura que dr̄ vniuoce cū mēsuratis in illo genere. Aut p̄ncipaliter ꝛ scd̄ario. Modus igr̄ tp̄is cum p̄mo tp̄e mensurate oīa alicuius est illoꝝ duoꝝ modoꝝ. Dicamus igitur q̄ si tp̄s consequeretur oēm motum: tunc p̄mum tp̄s cū alijs tp̄ibus diceretur p̄ncipalr̄. s. q̄ mensurat: quemadmoduz motus quem sequitur dr̄ cum alijs p̄ncipaliter. Si aūt tp̄us totum sequitur motum corporis rotundi: tunc p̄mo tp̄s erit dictum cum tp̄e alio qd̄ mensurat vniuoce: sicut est dispositio in vnitate cū numero: hoc. n. posito tp̄s non mensuraret nisi tp̄ꝰ qd̄ est in primo motu: ꝛ totum illud dr̄ vniuoce cum qualibet parte mensurāte. vt dies ꝛ annus dr̄ tp̄s vniuoce. Sz q̄ tp̄us ꝯsequatur omnem motū ꝯtinuū: ita q̄ in omni mobili dum mouet motu ꝯtinuo est aliqd̄ tp̄s subiectiue. vt ꝓbatū est superius: ꝛ vr̄ esse intentio aristo. ꝛ cōmentatoris: in isto 4° si bene inspiciat. Sz non multum innitor illis auctoritatib⁹: q2 diuersi diuersimode p̄nt exponere eas. Ille vo rōnes quas induxi fecit me credere tp̄s non esse vnuz numero penitus. Protestor tamē si per me vel per aliuz viderem eaꝝ solutionem sufficientē tenerem aliā viam.

Rationes in p̄ncipio adducte sunt ꝓ me specialr̄ p̄ma ꝛ 3ª. Sicut. n. res nō dicuntur vbicate nisi ꝑ vbi ex̄ns in eis subiectiue: sic nec videntur ꝓprie dici temporales nisi per tempus ex̄ns in eis actu vel potentia: ꝛ hoc ꝯfirmat p̄mam rōnem. Et sicut est vnus locus cōis oīum locatoꝝ ꝛ principalis. s. sphera vltima i qua omnia corpora ꝯtinentur: ꝛ plura sunt loca specialia ꝛ propria. vt pz in isto 4° sic non est remotum q̄ tp̄s primo ꝛ p̄ncipaliter dictum sit vnum ꝛ commune omnium tp̄aliuz. ꝛ tamē tempus ꝓpriū vtriqꝫ sit aliud ꝛ aliō numero. Sz 2ª ratio plus concludere nititur q̄ debet: cuz. n. dicitur multiplicato ꝛc̄. pōt dici q̄ verum est quantum ad respectus quibus mensura ꝛ mēsuratum se respiciunt. Sed illud quod est mensura pōt esse vnum fm̄ se qd̄ mensurat plura mensurabilia: sicut vna vlna mensurat plures pannos: sic etiam vnum tempus primo ꝛ p̄ncipaliter dictum est vnū fm̄ se ꝛ est mēsura oīum alioꝝ temporꝝ. Sed quantum ad respectus quibus refertur ad diuersa mensurata aliqualiter diuersificatur. vt substantia patris manens vna diuersis respectibus dicitur referri ad diuersos filios.

¶ Expletis questionibus Jandonis super 4° physicorum: incipiunt questiones eiusdem super 5m̄.

¶ Transmutatur autem transmutās omne. Aliquod quidem fm̄ accidens vt cuz dicimus musicum ambulare: quoniam cui accidit musicuz esse hoc ambulat: hoc autem in aliquid huiusmodi mutari: ꝛ simpliciter dicitur mutari quecunqꝫ secundum partes ꝛc̄. Textu commenti primi.

Questio. I.

Uerit hic p̄mo. Utrꝫ illud qd̄ est coniunctum mouenti per se sit mouens per accidens. ¶ Arguitur p̄mo q̄ non: q2 si sic esset sequeretur q̄ idē simul esset mouens ꝛ motum: quod videtur impossibile: q2 mouens est ens actu: ꝛ motum est ens in potentia: actus autē ꝛ potentia sunt differentie valde opposite fm̄ Cōmentatorem in ꝓhemio de anima: ꝛ in 9° metaphysi. dicit q̄ actus ꝛ potentia sunt contraria relatiue. i. opposita relatiue: ꝛ talia nō insunt simul eidē. Et ꝓbatur ꝯñtia: q2 in animali anima est ꝑ se motor ꝛ corpus motū. vt dicit Cōmentator in 8° huius. ꝛ habetur satis in de motibus animaliū: ꝛ ipm̄ corpus est ꝯiunctū anime. vt pz ex 2° de anima. Si igitur illud qd̄ est ꝯiunctum motori per se esset mouēs ꝛ per accidens: tūc corpus esset mouens ꝛ motum: qd̄ est impossibile. ¶ Itez si illud qd̄ est coniunctum mouenti per se esset mouēs ꝑ accidēs: tūc īfinita essent mouentia respectu vnius motus: qd̄ videtur irrōnabile: ꝛ pz ꝯñtia: q2 infinita possūt esse ꝯiuncta vni per se mouēti. Unde Aristo. dicit in 2° huius: q̄ infinita vni accidūt. quare ꝛc̄. ¶ Itē illud qd̄ nō facit aliquid ad motum nō videt̄ esse mouēs per accidens: mouens. n. habet agere motum: sed aliquid est ꝯiunctum motori per se qd̄ non facit aliquid ad ipz motum per accidēs: vt musca cōiuncta cum arte edificatoria nihil facit ad domificationem: similr̄ autē ꝛ in alijs.

¶ Oppositū Aristo. vult in littera: ꝛ similr̄ Cōmētator.

Dicendum breuiter q̄ illud qd̄ est coniunctuz ꝑ accidēs cum per se mouēte sicut forma subiecto: vl̄ sicut forma in codez subiecto in quo est per se mouens illud est mouens per accidens aliquo modo: qd̄ sic probant aliqui: quādocūqꝫ ex aliquib⁹ fit vnū numero per accidēs. si vnū est mouens per se ꝛ reliquum per accidens: hec recipit̄ pro manifesta. Sed cuz aliquid ꝯiungitur motori per se tanq̄ subiecto: vl̄ est in eodem subiecto in quo est ipsum mouens per se: tunc ex ipsis fit vnū numero saltem per accidēs: vt si albedo est coniuncta caliditati in eodem subiecto: ex istis fit vnum numero ꝑ accidens: q2 nō sunt distincta loco ꝛ subiecto. Similiter autem ꝛ in alijs. quare ꝛc̄. Itē hoc possz probari sic: sicut se habet illud qd̄ est per accidens ꝯiunctuz mobili per se ad moueri. sic illud quod est accidētaliter coniunctum per se motori se habz ad mouere. per cōuenientem similitudinem: sed omne qd̄ est accidentaliter coniunctum mobili qd̄ per se mouet̄ mouetur per accidens. vt manifestum est. motis enim nobis mouent̄ omnia que sunt in nobis. similiter aūt ꝛ in alijs. Non enim intelligibile est q̄ corpus aialꝭ aut quodcūqꝫ aliud trāsferatur de vno loco ad alium: quin oia accidentia que sunt in ipso transferant̄ saltem per accidens. quare ꝛc̄.

Ad primum pz ex dictis: corpus. n. qd̄ mouetur ab anima nō est ꝯiūctū anime sicut forma subiecto: imo ecōuerso: nec est in eodem subiecto cū ipa anima: immo est ipsum subiectum. vt pz in 2° de anima. quare ꝛc̄. Uel dicatur q̄ non est incōueniens idē esse mouens per se ꝛ motum per accidēs. hec enim nō sunt opposita. quare ꝛc̄ ¶ Ad aliaz ꝯcedo q̄ eē infinita. i. inumerabilia vel cū difficultate numerabilia mouentia accidentalr̄ ordinata nullū est inconueniens: sed in essentialiter ordinatis bene est inconueniens.

¶ Ad aliam dicendum q̄ omne qd̄ est ꝯiunctum motori per se facit aliquid ad motum vel per se vel per accidens. Et idem omne tale est mouens vel per se vel per accidens sicut musca coniuncta domificatori: lz non faciat ad domificationem per se: tamen facit ad eam per accidens: quia. s. per domificatorem: cui accidit ꝛ que ei accidit: similiter autem ꝛ in alijs. quare ꝛc̄.

¶ Quoniam autem omnis mutatio est a quodam in quiddaz: manifestat ꝛ vtriqꝫ nomē post aliud enim aliquid ꝛ aliud quidez prius: aliud autē mostrat posterius. mutabit mutans quadrifarie. aut enim ex subiecto in subiectum aut ex subiecto in non subiectum: aut ex non sub-

T.c.14. Com.6. Com.8. Cō.28. T.c.10. T.c.50.

iecto in subiectum: aut ex non subiecto in non subiectum rc. Textu cō. VII. Qō. II.

Hic potest queri vtrum generatio sit motus. ¶ Arguit pmo q sic. Qz illō ē mot° cui ꝯpetit diffō mot°: sꝫ ipsi gn̄ationi debet diffō mot°: qz mot° est act° entis i potentia fꝫ q hmōi. vt dic̄ Arist. i 3° hui°. mō gn̄atio ē act° entis i pot ētia fꝫ q hmōi. ē

T. cō. 6.

n. act° gn̄abilis fꝫ q gn̄abile vt ipe dicit i 3° hui°. g rc.

T. cō. 6.

¶ Itē ois trāsmutatio in q̄ est pus r posteri° est mot°: hec est nota i 6° hui°. Sꝫ gn̄atio ē hmōi: qz dic̄ Arist. i 6° hui°: q omne qd gn̄at pus gn̄abat r sic in gn̄atione est pus r posteri°. g rc. ¶ Itē ois illa trāsmutatio ē motus: cui° subm̄ est ens in actu: hec recipitur p manifesta. Sꝫ subm gn̄ationis est ens actu: pbatio: qz dicit Arist. in 5° hui°: q idē est subm mot° r termini mot°: sꝫ subm alteratōis est ens actu. pmo de gn̄atione: r gn̄atio ē termin° alterationis. vt dic̄ Cōmētator in pmo hui°. g rc.

T. c. 30. T. c. 59. T. c. 15. T. c. 23. Cō. 6?.

¶ Itē difficili°: ois transmutatio fm quā acq̄rit forma diuisibilis r suscipiēs magis r min° est motus. hec videt manifesta. Nā p mutationez q̄ non est motus dꝫ acq̄ri forma indiuisibilis q̄ non recipiat magis nec min° sicut cōiter dr. Et ꝯfirmat: qz talis transmutatio p quā acq̄rit forma recipiēs magis r minus est in tpe: qz nō simul acquirit fm magis r min°: sꝫ pus acquirit parꝫ imperfectior: r ois trāsmutatio tpalis ꝯcedit eē mot°. vt pꝫ i 6° hui°. ergo hēo istā ppositionez q oiꝫ trāsmutatio q̄ acq̄rit forma diuisibis fm magis r min° est motus: r sꝫ aliq̄ gn̄atio est hmōi. Nā p gn̄ationez acq̄rit forma elementi: imo ipsa elementa sūt pmo gn̄abilia: vt cōiter dr sup pmū r scōm de gn̄atione r corruptiōe: mō forme substāles elemētoꝝ recipiūt magis r minuꝫ fꝫ Cōmentatorē plane in 3° celi r mundi. ¶ Item oiꝫ trāsmutatio successiua est motus. vt oēꝫ ꝯcedunt: sꝫ gn̄atio est trāsmutatio successiua: pbatio: qz gn̄atio est transmutatio de nō eē ad esse fm Arist. in isto 5° r pmo de gn̄atione: r 8° huius: aut ergo mā qua trāsmutat de nō esse ad eē in eodē instāti est sub esse r nō esse: aut in alio r in alio instanti: non in eodē: qz sic ꝯdictoria essent simul in eodē qd est impole. Si dicat q in alio r in alio istāti mā est sub esse r sub nō esse: tūc dꝫ q inter illa duo istantia est tps mediū. vt pꝫ in 6° hui°: r in illo tpe medio trāsit materia d non esse ad esse: r huiusmodi transmutatio non ē nisi generatio: r sic gn̄atio est successiua r temporalis. q̄re rc.

T. c. 30. Cō. 67. T. cō. 7 T. c. 23. T. c. 62. T. cō. 2.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. hic r idem vult Commentator q generatio non est motus.

Dimissis aliqs opionib°. dico ad pn̄s distinguēdo de motu: q mot° accipi pōt dupl'r. Uno° cōiter p q̄cūqꝫ trāsmutatione successiua: r hoc mō credo q Ar. accipit i 3° hui°: cū diffinit motū eē actuz entis i po° fꝫ q hui°: r cū dixit ēt Cōmētator q mot° ē gn̄atio vni° ptis post aliā ptez illi° pfectionis ad quā tēdit mot° donec pficiat r sit i actu. Alio° sumit mot° magis stricte p trāsmutatiōe p quā non variat nomen: nec diffō trāsmutati: sꝫ manet idē noie r diffōne sub vtroqꝫ termio. Et ad ponenduꝫ hāc distōnem coactus sum pp ꝯcordiaꝫ dictoꝝ auctto. cū dictis Ar. vt post videbit.

Cō. 6.

Tūc ad qōnē dico q si sumat gn̄atio p trāsmutatione fcā i subā q̄ extrahitur forma subālis de potentia materie: sic aliq̄ tal gn̄atio bn̄ est motus pmo modo sumendo motū. Scōo dico q nulla talis gn̄atio est motus scōo modo accipiendo motum. ¶ Pmū pbatur rōne q̄daꝫ pus adducta. Ois trāsmutatio q̄ acq̄ritur forma recipiens magis r minus r ps post ptem est mot° pmo modo sumēdo. hec est euidens: sꝫ gn̄atio aliq. s. gn̄atio forme subālis elemēti est hmōi. Nā forme subales eloꝝ recipiūt magiꝫ r minus vt expsse docet Cōmen. in 3° celi r mū. cōmen. 67. r aliter non possent remanere in mixto sic oñdit ibidē. De hoc aūt fiet als qd spālis si de° voluerit. Scio bn̄ q ista ratio est isolubilis tenendo viā ꝯmentatoris r dicta eius. Q aūt forme subalcꝫ eloꝝ possint itendi r suscipe magiꝫ: r p ꝯnꝫ remitti r suscipe min°. pbat commētator qz ꝯstat q q̄litas ꝯnꝫ formam subalem elementi remittit: modo dic̄ Cōmētator q si q̄litas remittit: ita. s. q aliqua ps q̄litatis amittat r remaneat forma pfecta: tunc erit possibile q forma separet tota lr a q̄litate: qz idem est iudiciū de toto r pte. Uñ qua rōne ignis possꝫ amittere aliq̄ ptē caliditatis remanēte ei forma subali i eē pfecto: eadēꝫ rōne possꝫ amittere totā caliditatē remanente ipa forma subali ꝯpleta: qd est impole oio. Qualiter aūtē ista rō valeat: r qualr soluūt difficultates ꝯ istam pōnem alibi pscrutandū est. s. sup pmū de gn̄atione r corruptione. Sufficit aūt ad pnꝫ mihi dicere q generatio subālis forme elementi est mot°: sumēdo motū cōiter p trāsmutatione successiua: nec puto q Aristoteles hoc negaret: q aūt itentio Aristo. fuit gn̄ationē aliquā esse motū diuisibilē r ꝯtinuū bn̄ appet 7° hui°. capi'o de ꝯparatione motuum. vbi postq̄ oñderat qualr comparatio est in alterationib° r motib° localib° dicit distincte qualr gn̄ationes comparent adinuicem fm velocit° r eque velox. cū. n. velox r veloci° diffiniant tpe. vt pꝫ ibidē: r 6° hui°: certū est q transmutatio istantanea non est velocior nec eque velox: q̄re nec vna gn̄atio est eq̄lis velox alteri r velocior nec ē est gn̄ationē esse trāsmutationē in tpe. ¶ Et ꝯfirmat: qz si in gn̄atione esset solū successio r veloci° r tardi° ratione alterationiꝫ pcedētis vt aliq̄ fingūt. Tūc cū aristo. oñdisset qualr est cōparatio i alteratione supflue repeteret qualr est ꝯparatio in gn̄ationib°: r hoc nō ꝯpetit Arist. q̄ fuit sūme breuiloquꝫ. pcipue qz dic̄ Linco. pmo posterio. Mos q̄dē phoꝝ est ponere vba q̄ magis sūt ad rem ptinentia ad imitatione nāe q̄ non fac pluribꝫ istrīs q̄ pt vno. Si qs tn̄ recalcitrando dicat q plēs auctoritates Aris. sūt in ꝯtrariū. s. q gn̄atio non sit mot°: r hoc expsse determiat i isto 5°. Dico pmo q vītas non determinat p multitudinem maiorē vel minorem. Scōo dico q forte illud fuit p tāto: qz aliq̄ erraueruūt dicendo gn̄ationez esse motū oīno ꝯsimilr sic sunt aliq mot°. s. in subto vno nūero sicut posuerunt Emp. r anaxagoras: r ideo voluit aris. oñdere gn̄ationē nō esse motū illo modo: r hoc freq̄nter dixit vt remoueret errores illoꝝ. Sꝫ nullus errauit dicenda gn̄ationē non esse motū. 2° modo: imo forte oēs ꝯcedebāt illaꝫ esse motū i° mō: r icirco non fuit nece pbare. nec totiens illud repetiuit: r in hoc additamento delectabar cū laude dī. De 2° tn̄ dico q nulla gn̄atio forme subālis est mot°. 2° modo. s. accipiēdo motū p trāsmutatione in q̄ manet idē nomen r eadē diffō transmutati sub vtroqꝫ termio: ita q nō pdit nomen nec diffinitio. Et hoc bn̄ pbat sic. Illa trāsmutatio cui° subiectū ē ens in pura potētia non est motus isto mō: sꝫ gn̄atio forme subālis est hmōi. ergo rc. Maior ppositio est vā: qz enꝫ in potentia non manet vnū r idē simplr fm nomē r diffinitionē: cū nomen r diffinitio pprie sumantur ab actu. ens. n. in pura potētia non est actus: nec est ens actu. vt manifestū est. q̄re rc. Minor hētur ab ar. in pmo hui° r in pmo de gn̄atione: r oēs ꝯcedūt. Et puto q ar. intēdit istā rōne i lra. Arguit. n. sic: si gn̄atio eēt mot°: tūc illud qd generatur moueretur: sꝫ hō ē falsū. ergo r pmū:

T. c. 55

ꝯñtia videt̃ manifesta: ꝛ ꝓbatur falsitas ꝯñtis: q2 ens in potẽtia pura nõ mouet̃. ꝛ hoc recipit̃ vt manifestũ. ens .n. i potẽtia pura nõ mãet vnũ nũero positiue: ꝛ ꝫ actũ sub vtroqꝫ termino trãsmutatiõis. ꝛ iõ nõ mouet̃ tali motu: ſꝫ illud qȯ gñatur. i. gñationi subꝗcit̃ est ens in potẽtia pura. subm .n. gñatiõis est illȯ idẽ qȯ est subm forme sbalis quo gñatur seu acquirit̃ per gñationeꝫ. nũc aũt subm forme sbalis fm q est subm est ens in pura potẽ tia. vt dicit Cõmẽtator sup 2m de aĩa. ꝗ subiectũ gñationis est ens in pura potẽtia receptiua ꝫ sc. ꝗ illud quod generat̃. i. qȯ gñatiõi subꝗcit̃ non mouet̃ isto modo. Et ꝯfirmat̃ rõ Arist. exponẽdo magis intẽtiõeꝫ ei9. nã cuꝫ Aristo. dixit q si gñatio eẽt motus: tunc illud qȯ generat̃ mouet̃: aut ipse itelligit per illȯ qȯ generat̃ illud qȯ gñatiõi subꝗcit̃: aut illȯ qȯ terminat gñationẽ: nõ ẽ dicendũ q itelligat illud qȯ terminat gñationẽ: sicut .n. illud qȯ per alterationẽ acꝗrit̃ seu terminat alteratõeꝫ nõ alterat̃. s. q̃litas sensibilis. vt pꝫ in isto 5o tñ alteratio est motus verus sic non sequeretur q si gñatio eẽt motus q illud qȯ terminat gñationẽ illaꝫ moueret̃. ¶ Ꝺ. ipse vult q illud qȯ generat̃ ẽ non ens. hoc aũt non eẽt veꝝ ȯ illo qȯ termĩat gñationẽ. Nã siue compositũ termĩat gñationẽ siue forma siue vtrũqꝫ istoꝝ: ꝯstat q illud qȯ terminat gñationẽ ẽ ens actu vel ẽ actus. ꝗ non accipit illȯ qȯ gñatur ꝓ eo qȯ gñationẽ terminat: q̃re relinquitur q accipit illȯ qȯ generat̃ ꝓ eo qȯ gñationi subꝗcit̃: de isto .n. veꝝ est dicere q non est ens. s. actu de se fm q subꝗcit̃ gñationi: imo totalr oppositũ est ei qȯ est actu .i. totalr diuersum ab ente actu fm suã eẽntiã: mã .n. per se non ẽ q̃d nec q̃le nec q̃tum neqꝫ aliq̃d alioꝝ quibus diuersuꝫ ẽ ens. vt ipse dicit in 7o metaph. Et sic ipa non manet eadẽ fm actũ sub vtroqꝫ termino gñationis. ꝗ ñ mouetur motu ꝑ quẽ non mutat̃ nomẽ: nec diffinitio ꝓprie: ꝛ sub cui9 vtroqꝫ termĩo mãet idẽ ens actu: ꝛ de tali motu loquitur Aristo. vbicũqꝫ dicit q mot9 non ẽ ad sbam ꝛ q mot9 non ẽ nisi ad res triũ geneꝝ. s. qualitatis q̃titatis ꝛ vbi. nã fm tales res ꝯtingit fieri transmutatiõeꝫ subiecto manẽte subiecto eodẽ numero ꝫ actũ ꝛ eodẽ noĩe ꝛ diffõne. q̃re ꝛc̃. Et ista vr̃ esse intẽtio Cõmentatoris sup istã ꝑtem. dicit .n. sic: q2 igitur in duabus extremitatib9 istius motus. s. generationis ꝛ corruptionis exñtis in sba non est aliq̃d idẽ demõstratũ dispositũ per motũ a ꝑncipio ei9 vsqꝫ ad finẽ: dicit ergo impoẽ ẽ vt gñatio sit motus supple in quo manet eadẽ diffinitio ꝛ idem nomen transmutati fm eundem actum: tamen non sequitur ex hoc quin generatio sit mot9 prout motus dicit quãcunqꝫ transmutationem successiuam.

Margin notes: Cõ. 4. — T. c. 10. — T. cõ. 8. — Com. 7.

Ad rationes dico q quedã bene ꝯcludũt generationẽ eẽ motũ aliquo mȯ .s. put mot9 est trãsmutatio successiua: nisi q tertia peccat ꝑ equiuocationẽ. Cõ. n. dr̃ q idẽ est subm ꝛc̃. Veꝝ est de termino ꝑmo eẽntiali ꝛ itrinseco: ſꝫ de termino mediato ꝛ non eẽntiali non oꝫ. mȯ dico q generatio non est termin9 alterationis imediatus ꝛ eẽntialis: ſꝫ mediatus ꝛ extra eẽntiã alteratiõis ꝛ extra gen9 ei9. termin9 aũt imediatus alterationis ꝛ eẽntialis est q̃litas q̃ disponit mã ad formã generatã. ꝛ iõ ñ oꝫ q oĩo sit idẽ subiectũ gñationis ꝛ alterationis ꝑcedentis. ¶ Quarta vȯ rõ vr̃ insolubilr̃ ꝯcludere q gñatio elementi est motus .i. trãsmutatio successiua supposito eo qȯ dic̃ Cõmẽtator .s. q forma sbalis elemẽti recipiat magis ꝛ minus. Verum est q aliqui dicunt generationẽ sbe nullo mȯ esse motũ successiuũ: ſꝫ mutationẽ instãtaneã oĩno per se loquẽdo: ꝛ si est ibi successio: hoc soliũ esse ꝫ q̃litates ꝑcedentes. Et qȯ dicit Cõmentator formas sbales elemẽtorum recipere magis ꝛ minus. Dicunt aliqui q ipse nõ dicit hoc ex intẽtione nec ꝑ moduꝫ determinationis: ſꝫ ꝑter itentioneꝫ ꝛ exercitatiue. Sꝫ salua pace eoꝝ h̄ est falsuꝫ oĩno: imo Cõmẽtator apte: ꝛ ex itentiõe ꝯ Auicennã dicit q forme elementoꝝ remanẽt in mixto nõ q̃dem ꝫ suas vltias ꝑfectiones: ſꝫ refracte ꝛ remisse ꝛ sicut remittunt̃ q̃litates elementoꝝ sic ꝛ forme: vt ipe dicit ibidẽ. Aliq vȯ dicũt q Cõmẽtator simplr̃ errauit ꝛ ꝯdixit in hoc Aristo. ꝛ sibi in isto loco. Sꝫ hoc ẽ valde onerosum ꝛ itolerabile dicere de tãto phȯ: precipue q2 isti q̃ sic imponũt Cõmẽtatori ꝯdictionem q̃si in oĩbus aliis ipꝫ approbãt ꝛ tenẽt ipm tanq̃ meliorẽ Cõmẽtatorẽ. Arist. ꝛ subtiliorẽ iter oẽs: ꝛ si ipsi nõ dicerẽt: hoc tñ sine dubio ita ẽ. Et hoc relinquo expertis ꝛ amatorib9 phice vitatis. ¶ Ad vltimã cũ dr̃ q oĩs trãsmutatio ꝛc̃. Concedat̃. Et cũ dr̃ q materia hꝫ esse ꝛ nõ esse in eodẽ istanti vel in alio ꝛc̃. aristo. soluit istã dubitationẽ in 8o huius: ꝛ itendit ibi q cũ aliq̃d generat̃ q̃cũqꝫ generatione. illud fuit non ens in tpe ꝑcedente: ꝛ in vltimo instanti illius tpis est ens: ꝛ nõ est accipe vltimũ instans in q̃ illud qȯ generat̃ fuit non ens: ſꝫ est bñ ꝑmũ instans in q̃ est ens. v.g. cũ ex aere generat̃ ignis in toto tpe precedẽte: ipse ignis fuit non ens: ꝛ in vltimo instanti illius tpis fuit ens: nec est dare vltimũ instans in quo ignis sic non ens: q2 si esset dare vltimũ instans in quo ignis fuit non ens: aut in illo eodem esset ens: ꝛ sic simul esset ens ꝛ nõ ens: aut in alio eodem instanti esset ens: ꝛ sic erit tpꝯ medium in quo nec erit ens nec non ens qȯ est impossibile. Et hoc intendit aristo. in 8o huius. manifestum est auteꝫ q nisi aliq̃s faciat tpis diuidens signũ ꝛc̃. Silr̃ auteꝫ intelligendũ est q cũ aliquid corrumpit̃ in aliquo tpe fuit ens: ꝛ in vltimo instanti illius tpis est non ens: nec est assignare vltimũ istans in quo fuit ens ꝑꝑ eãdem rõnem. ꝛ ideo illa ratio imaginat̃ falsum impoẽ. Instans enim cõe qȯ copulat tpa in quo res generat̃ fuit non ens. Ad illud in quo est ens dꝫ esse posterioris passionis. vt dicit Aristo. ibi. i. q in illo instanti res se habꝫ sicut in tempore posteriori: ita q si in tempore posteriori sit ens. vt cõtingit in generatione: tunc in illo instanti res primo erit ens: ꝛ si in tempore posteriori non ens vt in corruptione: tunc in illo instanti primo erit non ens.

Margin note: T. cõ. 6.

¶ Secundum substantiam autem non est motus propter nullum entium substantie contrarium esse. Textu cõmẽ. x. Questio. III.

q Ueritur hic. Utrũ i sba sit ꝯrarietas: ꝛ hoc est querere. vtꝝ vna sba sit ꝯraria alteri substãtie. ¶ Arguit̃ ꝑmo q sic. Q2 actiuuꝫ ꝛ passiuum sũt ꝯraria. ꝑmo de gñatione. ꝛ in de sensu ꝛ sensato. Sed vna sbã est actiua ꝛ alia passiua. vt manifestum est: ignis .n. est actiuus ꝛ oĩa alia elemẽta sunt passiua respectu ipsius. q̃re ꝛc̃. ¶ Item oẽ qȯ corrumpit̃ hꝫ ꝯrarium ꝑmo celi: sed aliq̃ sbe corrũpunt̃ vt nales sbe. vt pꝫ ex primo de generatiõe. q̃re ꝛc̃. ¶ Item in vnoquoqꝫ genere est vna ꝑma cõtrarietas. vt habet̃ i ꝑmo huius: ꝛ 10o metaphy. Sꝫ sbã est vnũ genus. vt pꝫ in ꝑdicamentis. ergo ꝛc̃. ¶ Item ꝑncipia sunt ꝯraria. vt pꝫ in ꝑmo huius: sed pncipia sũt sbẽ. vt pꝫ ibidem. quare ꝛc̃. ¶ Item ꝯrarietas effectuũ videt̃ arguere ꝯrarietatem causarum: sed effectuꝯ sbarum sũt contrarij. s. qualitates actiue ꝛ passiue vt caliditas ꝛ frigiditas. quare ꝛc̃. ¶ Itẽ ignis ꝛ aqua sũt ꝯraria 2o de generatione: ſꝫ ista sunt sbe. vt manifestuꝫ est. ¶ Itẽ oĩs forma recipiẽs magis ꝛ minus hꝫ ꝯrariuꝫ: hec vr̃ haberi in 5o huius. vbi dicit Aristo. q magis

Margin notes: T. c. 50. — T. c. 20. — T. c. 55 — T. c. 42 — T. c. 24

z minus est ex permixtione ꝯtrariorum. Sed alique substantie recipiunt magis z minus. s. forme subales elementorum secundum Cōmentatorem in 3° celi z mundi. quare zc.

Cō. 67. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in isto capitulo z in predicamentis.

De questione est intelligēdū ꝙ sicut narrat Cōmētator: Alexāder posuit ꝙ suba cōposita nō hȝ ꝯtrariū ꝓprie z ꝑmo: z sic intellexit Aristo. hic. Sȝ substātia simplex que est forma bene hȝ ꝯtrariū: z sic intellexit Aristo. in ꝑmo huius z in primo de gn̄atione. Sȝ hoc nō videt placere Cōmentatori: q2 secundum hoc rō Aristo. non ꝓbaret nisi ꝙ ad substantiam cōpositā nō sit motus: sȝ nō ꝓbaret ꝙ ad simplicem subam non sit motus: dico que ē forma: z sic rō Aristo. nō ēēt vlis: sed forte hoc concederet Alexāder. Aliq̄ dicunt aliter z dicunt ꝙ in suba per se nō est contrarietas: quod sic ꝓbant. Si in suba esset ꝯtrarietas: tunc ad substantiā esset motus: istā ꝯn̄tiā supponunt: sed ꝯn̄s est inconueniēs vt accipiūt ꝓ manifesto ab Aristo. in littera. Sed istud nō placet Cōmētatori quātū ad istā rōnem: q2 lȝ bn̄ sequeret ꝙ si in substantia non est ꝯtrarietas ꝙ in ea vel ad eā nō fit motus: tn̄ nō sequit ꝙ si substantia ē ꝯtrietas ꝙ ad eam fit motus: imo dicit Cōmentator ꝙ quocūq3 substantie posite fuerint ꝯrie: non sequitur vt i eis fit motus: qm̄ si ponunt cōtrarie secundum formas nō erit in eis motus: q2 subiectuȝ eaꝝ est ens in potentia. Et si essent ꝯtrarie secundum vtrūq3. i. secundum mām z secundum formam non erit in eis trāsmutatio nedū motus. Et hoc vltimuȝ sic apparet: q2 cū inter aliq̄ ē trāsmutatio oȝ ꝙ habeāt vnū subiectum cōe qd̄ exn̄s sub vno sit in potētia ad aliud: modo si substātie sunt contrarie secundum formas z secundum materias nullū erit vnū subiectū cōe: q2 vnū ꝯtrarioꝝ nō est subiectum alterius: nec recipit ipsum. vt manifestum est per se: z ꝓpter hoc dicit Aristo. in ꝑmo huius: ꝙ discordia nō ꝯducit ꝯcordiā nec facit aliquid ex ea. quare zc.

T. c. 51. Et ꝓpter hoc aliqui dicūt z ꝓbant aliter: ꝙ in substātia nō ē ꝯtrarietas: q2 contrarietas est maxima distātia. vt hētur in 10° metaphy. sȝ in substātiis non ē maxima distātia: q2 maxia distātia nō ē nisi respectu maioris z minoris distātie modo in substantiis non ē maior z minor distātia: saltē in eadem specie: q2 suba nō recipit magis z min⁹ vt supponit. Sed hec ratio nō ē firma: q2 Commentator vult ꝙ forme elementoꝝ bene recipiant magis z minus. Et forte maxima distantia que pertinet ad ꝯtrarietatem ꝓprie dictā non exigit maiorē z minorem distantiā in eadeȝ specie: sed in diuersis speciebus: ita ꝙ forma magis z minus distās ab vno extremoꝝ sic diuersaꝝ specieꝝ: z hoc bene ē in substantiis. nam forma aeris min⁹ distat a forma ignis q̄ forma aque: z sic de aliis: quare nō vȝ ratio. Et ideo aliter dicit Cōmētator z videt itelligere talē distinctionē: ꝙ substātie pn̄t ꝯsiderari dupliciter. Uno modo secundum se. Alio modo secundum eaꝝ q̄litates: z ꝑmo modo dicit ꝙ sube nō sunt ꝯtrarie. s. per seipsas: z loquitur de contrarietate ꝓprijssime dicta: quod ē repugnantia duaꝝ formaꝝ positaꝝ sub eodē genere existentiū: z in eodē subiecto vicissim existere potētiū. tali n. ꝯtrarietate non sunt substātie sibinuicē ꝯtrarie ꝑ se. Sed hoc ipse nō multū probat: z forte ratio ē ad hoc: q2 talia ꝯtraria debent sibinuicē succedere in subiecto vno z eodē secundum actum. hoc aūt repugnat substātiis. Cōstat. n. ꝙ forme substātiales elementoꝝ de quibus magis vr̄ non succedunt sibinuicē in subiecto vno z eodē secundum actū: q2 subiectū cuiuslibet forme substātialis ꝑmuȝ z ꝑncipalr secundum qd̄ ē subiectuȝ non ē ens actu: sed ens in

Cō. 4. potētia. vt docet Cōmentator in 2° de anima. Q2 autē contraria propriissime dicta debeant habere subiectuȝ vnū z idē secundum actū: hoc pōt declarari: q2 certū ē ꝙ contraria volūt habere subiectū vnū z idē. ergo propriissime ꝯtraria debēt hr̄e subiectū ꝓprijssime vnuȝ z idē: qd̄ non esset nisi esset vnū z idē secundum actum. Et per ꝯsimileȝ rōnem posset ꝓbari ꝙ ad substantiam non ē motus ꝓprijssime dictus sub quo subiectuȝ manet idem nomine z diffinitione: q2 constat ꝙ motus requirit subiectū vnū z idem sub vtroq3 termio. ergo motus ꝓprijssime dict⁹ requirit subiectum verissime vnū: z idē ē illud qd̄ ē vnū secundum vnam formā z actu indiuidualē. Subiectū. n. vnuȝ ꝑuatiue sicut mā ꝑma nō ē ꝓprijssime vnum sicut nec est ꝓprijssime ens. vt pȝ i 2° de anima. ergo motus ꝓprijssime dictus requirit subiectū vnū actu indiuidualem. Et ꝯstat ꝙ subiectū transmutationis subalis. i. transmutationis que est ad formā subalem vel ad eius ꝑuationeȝ non est ens actu z vnū simplr. quare zc. Non tn̄ negandum est ꝓp hoc ꝙ ad subam non sit motus large sumendo motū pro quacūq3 trāsmutatione successiua z continua. vt dcm̄ fuit ꝑus. ¶ Secundo diceret Cōmentator ꝙ ipse substātie bene sunt sibinuicem contrarie secundum suas qualitates: z dicit ꝙ ipse erat letus in hoc. s. ꝙ occurrit sibi dicere secundum istā distōnem. Q2 aūt substantie sint contrarie secundum suas qualitates: hoc ipse nō ꝓbat: q2 satis est manifestū: q2 ꝯstat ꝙ ignis est calidus z siccus: z aqua ē frigida z humida: z aer ē calidus z humidus z terra frigida z sicca: z sic inter istas subas simplices est cōtrarietas secundum suas vltimas q̄litates sicut inter extrema: substātie aūt mixte sunt ꝯtrarie secundum suas qualitates: sicut media sunt ꝯtraria medijs. vt ipse docet in ꝑmo celi z mundi. ¶ Notādum ē secundum Cōmētatorem hic ꝙ qualitates iste tāgibiles secundum quas elemēta habēt cōtrarietatem nō sunt forme substātiales elemētoꝝ: q2 impossibile est vt aliquid sit in vno de vno predicamento z in alio de alio: cum igit calor sit in homine de predicamēto qualitatis impossibile ē ꝙ in ipso igne sit de predicamēto substantie: forma aūt subalis ignis ē substantia. z ideo impossibile est ꝙ calor sit forma subalis ignis. Ueꝝ tamē est ꝙ ipse calor est ꝓpinquus sube ignis. Est. n. accidēs prope ꝯsequens formā subalem eius: z dico calor in sūmo. Et ideo accipit loco differētie ignis: in mixtis aūt ē remotus a suba. vt dicit Cōmētator. Siquis aūt teneret opinionem Alexādri. s. ꝙ sube sunt ꝯtrarie secundum formas: substantie dico que sunt elemēta. s. ignis aq̄ aer z terra. Forte non eēt magnū inconueniens: q2 iste forme sunt maxime distātes adinuicē in eodē genere z in subiecto aliquo modo eodē. s. in materia: lȝ nō i subiecto eodē secundum actū: z cū hoc iste forme cōmiscent adinuicē refracte z remisse secundum Cōmētatorē: qd̄ nō videt competere nisi ꝯtrarijs aliquo modo. Ueꝝ tn̄ est ꝙ non pn̄t esse ita ꝓprie contrarie sicut qualitates: q2 nō habēt subiectū: ita propter vnū z idē: etiā q2 contraria propriissime sūt actiua imediate: modo iste forme non agūt imediate: non. n. agūt nisi precedētibus actiōibus suaꝝ qualitatū aliquo modo secundum cōem doctrinam. z ideo non sūt ita vere contrarie sicut qualitates prime tāgibiles. Q2 tn̄ nullo modo sint contrarie non video esse demōstratū. Et si dicat ꝙ ratio aristotelis assumit ipsas nō esse ꝯtrarias: posset dici secundum commētatorē: ꝙ illa rō ē famosa solū. i. probabilis z non demr̄atiua: cui⁹ ēt signū ē: q2 non videt vniuersaliter verum ꝙ motus nullo modo sit ad illud qd̄ n̄ habet ꝯtrarium: q2 motus circularis est verissimus motus. vt pȝ in 8° huius: z tamē nō est ad ꝯtrarium ꝓpter vt etiam dr̄ in 8° huius. Et ideo illa ratio aristotelis qua ꝓbat ad subam non esse motuȝ per hoc ꝙ in ea non est

Cō. 10. T. c. 51. T. c. 14. Cō. 10. T. c. T. c.

contrarietas non videtur demonstratiua simplr: sed ratio quam supra induxit est demonstratiua: vt dicit Commentator. ¶ Sz aliqui obijciunt contra Alexandrum: quia Aristo. dicit in de sensu et sensato q ignis non agit neque patitur fm q ignis: neque aqua fm q aqua: sz inquantum habent contrarietatem adinuicem. ergo vult aperte q ignis fm q ignis non contrariatur aque fm q aqua: neque econuerso. modo si ignis esset contrarius aque fz suam formam: et econuerso. tunc ista essent contraria fm q huiusmodi. quod non debet alicui p suam formam debet ei fz q huiusmoi. vt pz in .i. posteriorum. ¶ Ad hoc rndet Alexander: multum subtiliter vt mihi videtur: et dicit q quamuis concederet q ignis contrariaret aque per suam formam: tamen adhuc non sequitur q contrarietur ei fz q ignis .i. per se et primo omnino: quia ignis non solum includit in sua substantia ipsam formam eius: quecumque sit illa: sed etiam materiam: et similiter aqua: nunc autem ipsa materia nulli est contraria. Et ideo ignis fm q ignis .i. fm se totum non est contrarius aque fm se totam: nec econuerso. vt manifestum est per se. et ideo non valet obiectio. Utrum autem Alexander intellexerit qualitates primas esse formas substantiales elementorum: de hoc est alibi perscrutandum .s. super librum de sensu et sensato. capitulo de sapore. communiter .n. attribuitur ei q sic. Sz ego non credo q ista vnquam fuerit eius intentio: nec habetur ex verbis eius ibi nec alibi. ipse .n. sub conditione loquens dicit sic. Si igitur aque esse est in frigiditate: et esse ignis in caliditate: quare non contrarius ignis aque fm q ignis et cetera. quasi diceret: si ponatur q frigiditas sit forma substantialis dans esse ipsi aque: et caliditas sit forma substantialis dans esse igni quare non erunt ista sibi contraria fm q huiusmoi: nunquam tamen absolute asserit q ita sit. vt manifestum est inspicienti. Et in hac expositione Alexandri letus fui multum. Uerecundum .n. est tanto pho et sic subtili sicut fuit Alexander attribuere talem errorem manifestum q qualitas sit substantia. hec .n. propositio est immediata: nulla qualitas est substantia. vt pz ex primo posteriorum: sz omnis caliditas est qualitas. vt manifestum est. ergo nulla caliditas est substantia. Sed omnis forma substantialis est substantia. vt manifestum est fm Aristotelem in multis locis. ergo nulla forma substantialis est caliditas: nec econuerso. et similiter dico de frigiditate in aliquo. Quod autem istam rationem ignorauerit Alexander non credo quamuis quasi omnes loquentes de ista materia vsque nunc dixerint istam fuisse eius opinionem: sz non plus de hoc. ¶ Notandum autem vlterius q contrarietas aliquando accipitur communiter pro oppositione que est inter priuationem et habitum et pro oppositione que est inter magis perfectum et minus perfectum: et sic bene est contrarietas inter substantias et inter principia substantiarum. vt patuit in primo huius.

Ad primam rationem potest dici q bene contingit substantias esse contrarias fm suas qualitates: non autem fm se ipsas primo. ¶ Similiter ad aliam: sufficit .n. ad hoc vt substantia sit corruptibilis q habeat contrarium fm suas dispositiones proprias .s. fm suas naturales qualitates quas requirit in materia. ¶ Ad aliam bene concludit q inter substantias est contrarietas que est oppositio inter magis perfectum et minus perfectum. ¶ Ad aliam potest dici: q principia substantie per se et principalia sunt substantie: sz principium substantie per accidens et dispositiuum: non oportet q sit substantia. Priuatio autem est principium substantie non per se et primo: sed solum dispositiuum vel per accidens aliquo modo. vt dictum fuit in primo huius. ¶ Ad aliud potest dici q ad contrarietatem effectuum non requiritur contrarietas causarum: sed sufficit q sint diuerse et disperate: et sic est hic. ¶ Ad aliam pz ex dictis: ignis .n. et aqua sunt contraria fm suas qualitates: sed non fm suas essentias saltem verissima contrarietate. ¶ Ad aliam potest negari maiorem: lumen .n. recipit magis et minus. vt manifestum est: et tamen non habet contrarium proprie dictum: sz priuatiue oppositum .s. tenebram. vt dicitur in .2. de anima. Et cum dicitur q magis et minus prouenit ex permixtione contrariorum. verum est in habentibus contrarium: sed non est vniuersaliter verum: immo magis et minus potest esse ex maiori vel minori dispositione subiecti ad talem qualitatem vel formam: vel ex maiori aut minori virtute agentis vel ex aliqua alia causa. ideo et cetera.

T. c. 7a

¶ Neque iam est in ad aliquid: contingit .n. altero mutante verum esse alterum nihil mutans. quare secundum accidens motus horum est et cetera.

Textu commenti. X. Questio. IIII.

Consequenter queritur. Utrum relatio possit attribui alicui de nouo nulla transmutatione facta in ipso. ¶ Arguitur primo q non. quia sicut est de qualitate: sic videtur esse de relatione per conuenientem similitudinem: sz qualitas non potest attribui alicui de nouo nisi aliqua transmutatio facta sit in ipso. vt manifestum est: et omnes concedunt. ergo et cetera. ¶ Item nullum ens reale potest attribui alicui nulla transmutatione facta: in hoc .n. videntur differre entia rationis et entia realia: quia entia rationis .s. conceptus intellectus possunt attribui aliquibus nulla transmutatione facta in ipsis. vt lapis potest esse intellectus nulla transmutatione facta in ipso lapide. Sed entia realia non videntur de nouo attribui aliquibus nisi fiant alique transmutationes in ipsis. Relatio autem est ens reale preter animam humanam: et dato q nullus homo intelligeret: adhuc vnus homo esset pater alterius et alterius filius: et non posset esse pater nisi fm paternitatem. similiter autem et in alijs multis. quare et cetera. ¶ Item omne quod aliter se habet nunc q prius videtur esse transmutatum. hec videtur manifesta in .6. huius. Sed omne illud quod nunc refertur aliqua relatione reali et prius non referebatur se habet aliter nunc q prius: si enim penitus et eodem modo se haberet nunc. vt prius: tunc sicut prius non erat relatum sic nunc non est relatum: et sic esset relatum et non esset relatum simul: quod est impossibile. quare et cetera.

T. c. 37.

Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in isto 5. probat .n. q ad relationem non est motus p hoc q aliquid refertur ad alterum ad quod prius non referebatur: refertur dico ipso non mutato: sz mutato aliquo altero: et hoc dicit his verbis. Contingit enim altero mutante verum esse alterum nihil mutans. Et confirmatur ratio sic fm expositores: in quocumque genere est motus nihil illius generis inuenitur in aliquo de nouo absque eius mutatione: sz contingit verum esse aliquid dici relatiue ad alterum altero mutato: ipso tamen non mutato. quare et cetera.

T. c. 10.

De questione est intelligendum sicut communiter dicitur: et accipitur ex .5. metaphy. q duplex est relatio. Quedam .n. est relatio realis: et quedam est relatio fm rationem seu intellectum. Relatio quidem realis est illa que habet esse extra animam preter operationem nostri intellectus vt paternitas et filiatio et alie huiusmoi relationes multe. Relatio quidem rationis est que non habet esse extra animam actu: sed habet esse per actum intellectus nostri sicut communiter exemplificatur de identitate qua aliquid dicitur idem sibiipsi. Ista enim identitas non potest esse relatio realis scilicet que sit extra animam realiter differens a suo fundamento. Nam si identitas: qua sor. est idem sibiipsi esset relatio realis differens essentialiter et realiter a substantia sortis preter omnem actum intellectus: tunc esset processus in infinitum in entibus actu existentibus extra animam: quod reputatur impossibile. Probo consequentiam: quia si illa iden-

T. c. 10.

titas est relatio realis preter animam: cum vnūquodq̄ sit idē sibiipsi necesse erit q̄ ipa identitas sit eadē sibiipsi ⁊ per identitatē realē: ⁊ illa similiter identitas est eadē ⁊ per identitatē realē: ⁊ sic in infinitū. Non.n.est alia sibiipsi per aliā idētitatē: ⁊ sic in infinitū. Non.n.est alia qua ratio q̄re aliqua res sit eadē sibiipsi per identitatē realiter ⁊ nō alia. quare ⁊c̄. Idētitas ergo qua aliqd dicit idē sibiipsi fm cōem doctrinam: nō est relatio realis exñs actu extra animā ⁊ realiter diuersa a suo fundamēto: sz est relatio fz intellectū. Nā itellectus pōt itelligere aliquid nō esse diuersū a seipso: ⁊ sic vtit vno: vt duobus inquantū intelligit ipsū vt nō diuersum: ⁊ vt illud a quo nō est diuersū ⁊ sic constituit relationē idētitatis. Utrū aūt hoc sit omnino verū .s. q̄ idētitas que res extra animā exñs nullo modo sit res extra aiā ho na speculatio est: sed ad p̄sens nō dico determinādo sz narrādo. Ulterius p̄intelligendū est q̄ relatiua diuersa diuersimode referunt adinuicē. Quedā.n. referuntur per diuersas relatiōes exñtes in eis: ita q̄ in suba vtriusq̄ extremi fundat relatio. vt pater ⁊ filius dñs. ⁊ seruus. duplū ⁊ dimidiū. ⁊ multa talia. Quedā vo referuntur nō p diuersas relatōes exñtes i eis: ita q̄ relatio nō fundat in suba vtriusq̄ extremi: sz in vno extremorū ⁊ aliud extremorū nō refert ad alterū: nisi q̄ alterū refertur ad ipsū. sicut docet Aristo. i 5° metaphy. de intellectu ⁊ intelligibili: ⁊ similiter de sensu ⁊ sensibili: sensibile enī actu sensatū nō refert ad sensū actu sentientē: nisi q̄ actu sensus sentiens refert ad sensatum: ⁊ sic sensatio qua sensibile dicit sensatū: nō est alia a sensatiōe qua sensus actu sentiēs dicit: ⁊ illa sensatio est in sensu subiectiue: nō aūt i sensibili extra animā. sic relatio qua sensatū dr ad sentiēs nō est alia a relatōe qua sensus dr ad sensatū: ⁊ ē in ipso sensu subiectiue: nō aūt in sensibili ⁊ hāc puto eē intētionē Arist. in 5° metaph. caplo d ad aliqd.

T.c.20.

¶ Ulterius considerandū est q̄ relatio pōt attribui alicui dupl'r. Uno mō tanq̄ subiecto. Alio mō tanq̄ termino n̄ tanq̄ subiecto: ⁊ hoc est ratiōabile: q̄ ipsa relatio est respectus quidā ad aliud vt ad terminū. ⁊ ideo hoc hz spāle iter accidētia q̄ possit attribui alicui tanq̄ termino: qd nō est eius subiectū. ¶ Itē intelligendū est q̄ duplex est transmutatio. Quedā est trāsmutatio p̄prie dicta .s. trāsmutatio diuisibilis ⁊ successiua. Alia est transmutatio indiuisibilis ⁊ instantanea: ⁊ ista dicit improprie dicta. vt habetur in 6° huius.

Tunc dicunt aliqui ad q̄onē q̄ nulla relatio realis pōt attribui alicui de nouo nisi aliqua trāsmutatio facta sit i ipo saltē trāmutatio īdiuisibilis. 2° dicūt q̄ bene pōt attribui relatio realis alicui de nouo sine trāsmutatiōe p̄p̄e dicta ⁊ successiua. ¶ Primū p̄bāt rōne p̄us inducta: q̄ oē qd se hz nūc aliter q̄ p̄us est trāsmutatū. hoc ē per se manifestū: sed omne cui nunc attribuit aliqua relatio de nouo ⁊ nō p̄us aliter se hz nūc q̄ p̄us: q̄ dēt q̄ oīno eodē mō se haberet nūc vt p̄us ⁊ nullo mō aliter: tūc sicut p̄us se nō habebat ad aliud sic nūc nō se hz ad aliud: ⁊ sic sicut p̄us nō attribuebat ei relatio sic nunc nō attribuit ei relatio. quare ⁊c̄. ¶ Tūc ōndit 2m: q̄ si sor. nōc est albus ⁊ erās generat aliquis albus: tūc sor. erit similis illi albo: cū p̄us nō eēt similis ⁊ nulla vera trāsmutatio .s. successiua facta ē in sorte. Cōstat aūt q̄ similitudo est quedā relatio. quare ⁊c̄. ¶ Sz istud nō videt sufficere ad intentionē Aristo. q̄ Arist. vult p̄bare q̄ ad relationem per se nō est motus: ex eo q̄ relatio pōt attribui alicui nulla transmutatiōe successiua facta in eo. Si autē posset p̄bari q̄ ad relationē nō est motus per hoc q̄ relatio pōt attribui alicui nulla transmutatiōe successiua facta in eo: similiter posset probari q̄ ad qualitatē non est motus: q̄ certū ē q̄ aliqua q̄litas pōt attribui alicui de nouo nulla mutatiōe diuisibili successiua facta i ipo: sicut presente corpore luminoso aer illumīatus ē de nouo, nullo motu diuisibili facto in ipso: ⁊ sic p̄cluderet q̄ ad qualitatē nō ē motus: qd est oīno incōueniēs. Ergo vel opz dicere q̄ vel ratio Aristo. nō valz: vl' q̄ ad qualitatē nō ē motus sicut nec ad relationē: vel q̄ Aristo. intelligit q̄ relatio pōt acq̄ri i aliquo de nouo nulla penitus transmutatiōe facta in ipso .s. nec trāsmutatiōe diuisibili nec indiuisibili. Et ideo dico aliquantulū aliter: ⁊ dico p̄mo q̄ relatio realis nō pōt esse in aliquo de nouo tanq̄ in subiecto: nisi aliqua trāsmutatio facta sit in ipso. Et hoc p̄bo ratiōe p̄us dicta que videt īsolubilis. 2° tñ dico q̄ relatio bene pōt alicui attribui tanq̄ termino, nulla penitus transmutatiōe facta in ipso: ⁊ hoc pōt declarari inducēdo in aliquibus relatiōibus: q̄ constat q̄ esse dextrū ē esse relatū. modo aliqd pōt dici dextrū nunc qd p̄us non erat dextrum nulla transmutatiōe facta in ipso: vt si colūna nūc est ad sinistrum alicuius hominis. ipso homine mutato aliqualiter ⁊ colūna penitus nō mutata: verū erit dicere ipsū eē dextrū. ⁊ ecōuerso. Similiter pōt contingere q̄ aliquis color nūc est visus ab aliquo ⁊ prius nō erat visus nulla mutatiōe facta in ipso colore: ⁊ tamē esse visū ⁊ vniuersaliter eē cognitū vel est esse relatū vel nō est sine aliqua relatiōe. q̄re ⁊c̄. ¶ Et est p̄siderandū q̄ in hoc differt relatio a qualitate ⁊ quātitate: ⁊ ab alijs accidētibus absolutis: q̄ nunq̄ aliqua quātitas attribuit alicui d nouo qualitercūq̄ nisi aliqua transmutatio facta sit in ipso. Certū enī est q̄ nulla qualitas attribuit alicui de nouo tanq̄ subiecto nisi aliqualiter sit transmutatū. Qualitas enī nō attribuitur alicui de nouo tanq̄ termino sine trāsmutatiōe: quia ipsa nō est accidēs respectiuū per se ⁊ essentialiter. ⁊ ideo nō attribuit alicui solū tanq̄ termino. Si quis autē dicat q̄ relatio realis pōt attribui alicui de nouo tanq̄ subiecto nulla penitus transmutatione facta in ipso reali. Iustum est vt hoc probet cum non sit per se notū: ⁊ soluat rōnē in p̄riū: q nō apparēt mihi ad p̄sens. ¶ Ad rationes patet ex dictis.

¶ Neq̄ agentis aut patiētis. Neq̄ omnis qui mouetur aut mouētis: quia non est motus motus: nec generatiōis generatio: neq̄ omnis mutatiōis mutatio. Textu. cō. x. Qō. V.

Consequēter q̄rit. Utrū motus accipiat esse per motū. ¶ Arguit p̄mo q̄ sic. Q̄r oē nouū accipit esse p motū. Sz aliq̄s ē motus nouus vt visum ē. q̄re ⁊c̄. Maior apparet: q̄ p̄stat q̄ aliq nous accipiūt eē p motū. ⁊ nō vr esse rō quare aliqd nouū accipiat eē p motū ⁊ aliud sine motu. g̃ oē nouū accipit eē p motū. ¶ Itē cū aliqua sunt eadē essentialr si vnū accipit esse per motū ⁊ alterū: hec videt manifesta: sed motus ⁊ terminus motus sunt vnū ⁊ idē eēntialiter: vt p̄ceditur quasi ab omnib⁹: ⁊ terminus motus accipit eē per motū vt visū est. ergo ⁊c̄. ¶ Itē omne q̄ depēdet ab efficiente accipit esse per motū. Nā efficiens ē p̄ncipiū. vnde motus fm Aristo. in 2° hui⁹ ⁊ in 5° metaph. sed motus depēdet ab aliquo efficiente .s. ab ipso motore. quare ⁊c̄. ¶ Itē nisi motus exiret in esse per motū: tunc motus per viā nature posset deduci ex nihilo: qd ē impossibile fm confessionem omnium philosophorū. in hoc igit oēs cōueniunt qui locuti fuerunt de natura q̄ ex nihilo nihil fit. p̄mo huius. p̄ntia p̄bat: q̄ pro alio

T. c.
T. c.
T. c.

non negatur aliquid fieri ex nihilo: nisi qꝛ fit per motum cui oportet aliquid subijci: vt videt ex pͥmo huiꝰ. Si igitur motus posset produci in esse non per motū: tūc non maneret rō: q̄re nō posset ꝓduci ex nihilo. q̄re ꝛc̄.

¶ Oppositū arguit auctoritate Arist. vult eni ꝙ motus nō est motus: nec tanq̄ subiectum nec tanq̄ terminus: omne autē qḋ ꝓducit in esse per motū ē terminꝰ motus. q̄re ꝛc̄.

Ad questionem

dico breuiter: ꝙ motꝰ p se nō ꝓducit p motuȝ: ita ꝙ sit per se terminus motus. Et hoc ꝓbat Arist. in lr̄a multis rōnibꝰ. Sed ad p̄sens: qꝛ rōnes eius vise fuerunt i littera: adiungo quasdā alias. Prima est hec. terminus p se cuiuslibet motus oȝ esse aliquid permanēs. i. qḋ possit existere totū simul: in hoc eni differt motꝰ a termio motus: qꝛ motus est aliquid successiuum: qḋ non p̄t existere totū simul: sed vna parte existēte alia est in potentia. sed terminus motus est ens ꝑmanens. i. ꝙ natus est existere simul: sed nullus motus est ens ꝑmanens: imo successiuus vt manifestū est. q̄re ꝛc̄. ¶ Item si motus esset per se terminus motus sequeret ꝙ eēnt infinite sp̄ēs motuum: qḋ videt oīo impossibile. Sicut nō sunt infinite sp̄ēs entium. Et ꝓbat ꝯn̄a. qꝛ si aliquis motus eēt ad motū vt ad per se terminū: aut esset ad motū eundē specie cum ipso: aut alterius speciei. nō est dicēdū ꝙ motus sit ad aliū motum eiusdem sp̄ēi: vt ad per se terminū. Ridiculuȝ enim esset dicere ꝙ dealbatio sit ad dealbationeȝ vt ad per se terminū: qꝛ similiter illa dealbatio esset ad dealbationeȝ 7 illa ad aliā. 7 sic in infinitū. Et nunq̄ aliquis motꝰ cessaret manente suo subiecto qḋ incipit mouere: imo semper post motū sequeret motus eiusdē speciei in infinitū. Et hoc specialiter absurdū esset de motu magnitudinis: qꝛ ſm hoc res nāles nunq̄ perducerent ad perfectā quātitatem per augmētatione: postq̄ semp augmentatio esset post augmentationē in infinitū. nō est ergo possibile ꝙ motus per se termineƚ ad motū eiusdeȝ speciei: quare relinquit ꝙ terminat ad motuȝ alterius speciei. Et tunc queriƚ de illo motu terminante. Utrū termineƚ ad motuȝ eiusdeȝ speciei aut alterius. Si eiusdē incōueniēs: vt p̄us: si alterius reuerteƚ questio vt p̄us: 7 sic in infinitū. 7 sic oportebit eē sp̄ēs īfinitas motuū: qḋ est absurdū. quare ꝛc̄. ¶ Itē hoc posset ꝓbari sic. si motꝰ esset ad motū tanq̄ ad per se terminū. sequiƚ ꝙ aliquid sil' tenderet ad duo ꝯn̄a ſm actū: qḋ videt impossibile oīo. 7 ꝓbat ꝯn̄a. supponēdo aliqua. Primo ꝙ si motus ē ad motū vt ad terminū per se nō erit ad quecunq̄ motū: sed ad motum quē nō contingit simul esse cū eo. i. ad motū sibi oppositum vt dealbatio si est ad motū vt ad per se terminū: nō erit ad quecunq̄ motū indifferenter sed ad denigrationē. Ridiculū. n. eēt dicere ꝙ dealbatio per se esset ad calefactionē tanq̄ ad terminū ad quē. qꝛ terminus ad quē non est simul cum motu qui est ad terminū per se: 7 nō calefactio pōt sil' esse cū dealbatiōe: 7 iō non est ratiōabile vt dealbatio sit ad calefactionē vt ad per se terminuȝ: 7 eadē rō est de quolibet alio motu qui nō opponiƚ dealbationi. Relinquiƚ ḡ ꝙ dealbatio esset ad denigrationē vt ad terminū. Silr aūt 7 de alijs. Scḋo supponēdū est ꝙ per totū t̄ps mobile moueƚ ad illud quod ē per se terminus motꝰ. 7 hoc ē manifestū est per se. Tunc arguat sic. ponat ꝙ aliquid dealbeƚ 7 denigratio ē per se terminus dealbationis: tunc simul cum dealbaƚ moueƚ ad denigrationeȝ. Constat aūt ꝙ illud qḋ dealbaƚ moueƚ ad albedinē. ergo simul moueƚ ad albedinē 7 denigratiōeȝ: sed illud qḋ actu moueƚ 7 tendit ad denigrationē mouetur ad nigredinē. qꝛ denigratio est nigredo saltē imperfecta 7 tendit ad nigredinē perfectam. ergo simul illud qḋ dealbaƚ moueƚ ad albedinē 7 ad nigredinē: qḋ est impossibile manifestum. similiter aūt 7 in alijs. Illud eniȝ qḋ sanabitur moueb̄it simul ad sanitatē 7 ad egritudineȝ mō predicto. ¶ Itē sequiƚ aliud inconueniens ꝙ simul aliquid recedit ab aliquo 7 tendit ad illud idē. Nā illud qḋ dealbatur recedit a nigredine 7 tēdit ad denigrationeȝ. qꝛ denigratio ipsa est ad nigredinē. quare simul aliq̄d recedit a nigredine 7 tendit ad nigredinē: qḋ videt incōueniens. nullus eni motus per se est ab eodē in idē nisi motus localis circularis. vt pȝ ex 8° huius. quare ꝛc̄. ¶ Est tñ intelligendū ꝙ motus pōt terminari ad motū per accidens. qꝛ contingit ꝙ terminato aliquo motu in subiecto in eodē instanti incipit alius motꝰ in isto subiecto: vt aliquo sanato cōtingit ip̄m incipere ambulare. silr aūt 7 in alijs. Sed istud accidit qꝛ terminato aliquo motu potest indifferēter quicūq̄ alius motus icipere in illo subō loquendo de motibꝰ qbus illud subm natū est moueri: vt terminata sanatōe pōt indifferenter incipi cursus aut calefactio aut quicūq̄ alius terminꝰ aut per se motꝰ determinati oȝ esse aliud determinatū 7 vnū. q̄re ꝛc̄. ¶ Item cōclusio ꝓbaƚ sic. nullus motus continuus pōt deficere anteq̄ perueniat ad suum per se terminuȝ. qꝛ si deficeret tunc non esset cōtinuus. Nunc aūt in istis inferiorībꝰ mobilibus quilibet motus pōt deficere anteq̄ incipiat aliꝰ motus: cōtingit eni subm q̄escere sub forma ſm quā est motus anq̄ incipiat alius motꝰ. Uerbi grā. si aliq̄d dealbaƚ cōtingit ip̄m q̄escere sub albedine anteq̄ icipiat moueri illo motu. q̄re ꝛc̄. 7 hec rō bñ habet ex v̄bis Arist.

T. c. 73.

Ad primā

rōnē in ꝯriū cū dicit. oē nouū ꝛc̄. Dico ꝙ sic est intelligenda. oē nouū accipit esse per motū p̄cedente aliquo motu vel in subiecto illius noui: vel in aliquo alio: ita ꝙ illud nouū vel est terminus motus p̄cedentis per se vel cōsequiƚ terminū per se illius motus: sed nō oȝ vlr ꝙ omne nouuȝ incipiat esse per motū cuius illud nouū sit per se terminus. quare ꝛc̄. ¶ Ad aliā cū dicit. quādocūq̄ aliq̄ sunt eadē ꝛc̄. Uerū est si oīo sunt eadē. mō motus 7 terminꝰ motꝰ licet sint eadē essentialiter ſm sp̄ēm loquēdo de motu ꝓ actu fluente: tñ differūt ſm magis ꝑfectū 7 minꝰ ꝑfectū: 7 iō non sunt penitus essentialr̄ eadē. 7 forte nō sūt eadē ſm numerū: sed de hoc inquireƚ post. Sufficit aūt ad p̄sens ꝙ nō oīo sunt essentialr̄ idē: 7 iō vnū eoꝝ pōt acq̄ri per motū 7 aliud nō tanq̄ per se terminꝰ motꝰ. ¶ Alr̄ dicerent aliq̄ ꝙ motus qui est forma fluens bñ est idem essentialr̄ cū termino motꝰ. 7 iste motꝰ bñ accipit esse per motū: sed motꝰ pro fluxu forme non est idē essentialr̄ cū termino motus. q̄re ꝛc̄. sed p̄ma solutio melior ē. ¶ Ad aliā cū dicit: omne qḋ dependet: dicūt aliqui ꝙ verū est si depēdet ab efficiēte sicut per se effectus ipsiꝰ efficiētis. sed si per accidēs non oȝ: mō dūt nullus motꝰ hȝ efficiēs per se: sed solū per accidēs inquātum per ip̄m motū efficiēs facit aliquid per se. Sed istud est bñ dubiuȝ 7 forte est ipoīe ꝙ motꝰ nulloͦ sit ab agēte per se: de hoc aūt videbiƚ alias. si deꝰ voluerit. ¶ Aliter tñ pōt dici cū dr̄. oē qḋ est ab agēte ꝛc̄. Uerū est si sit p̄ncipalr̄ intētū ab agēte: sed si est intētū secūdario ab agēte: 7 ex cōsequēti solum non oȝ ꝙ accipiat esse per motū: cuius sit per se terminus: modo ipse motus nō est aliquid per se 7 p̄ncipaliter intentū ab agente vt motus est sed ē intētus secundario 7 ex cōsequēti intētū nō pōt ꝓducere actū ꝑfectū quē p̄ncipalr̄ itēdit aūt pcedēte motu aliquo mō. Et iō nō opȝ ꝙ motus licet sit ab agēte tanq̄ eiꝰ effectꝰ per se aliquo mō 7 nō pure per accñs accipiat eē per motū: vt per se terminꝰ motus. q̄re nō valet. ¶ Ad aliā cū dicit. ꝙ tunc motꝰ posset fieri 7 nihilo ꝛc̄. nego ꝯn̄aȝ ex ꝓbaƚ.

q2 per aliud nõ conuenit aliqd fieri ex nihilo: nisi q2 fit per motū: põt dici q2 verū est: q2 fit per motū vel tanq̄ ꝑ se terminus motus vel tanq̄ cõcomitans motū ⁊ ꝑsupponens ipm aliquo mõ q̄uis aūt mot⁹ nou⁹ nõ cõcedat esse termin⁹ per se mot⁹: tñ nunq̄ cõtingit mot⁹ nouus: nisi ꝑcedente aliquo motu alio s3 phiã3: ⁊ iõ nõ poterit fieri ex nihilo. ¶ Aliter posset dici q2 nõ solū conuenit aliquid fieri ex nihilo per hoc qđ fit per motū: sed per h̄ q2 o3 ipm prius fuisse possibile fieri. Non eni sic ipossibile fieri. mõ nõ potuiss3 fuisse põle fieri: nisi ꝑcedēte potētia receptiua sui esse ⁊ illa potētia receptiua sī potuit eē in nõ ente neq3 in agēte: sed solū in subo. ⁊ iõ ipossibile ē aliqđ factū eē de nouo: nisi ꝑexistēte aliq̄ subto s3 phm: de hoc aūt habitū fuit in ꝑmo Q.õ VI.

Onsequēter querit. Utrũ i quātitate sit ꝯrietas. ¶ Arguit ꝑmo q2 nõ. q2 in q̄buscūq3 nō est maxima distātia in illis nõ est ꝯrietas. vt p3 ex. 10. metaphy. Sed in q̄titatib⁹ nõ est maxima distātia. q2 nõ est in eis minimū: cu3

T.c.14.

cõtinuū sit diuisibile in ifinitū. nec maximū cu3 in numero sit augmētatio in infinitū vt p3 i. 3. hui⁹: q̄re ⁊c. ¶ Itē si sic tunc quātitas reciperet magis ⁊ min⁹: qđ est falsu3. vt p3 in ꝑdicamētis. ⁊ ꝓbat ꝯña. q2 magis ⁊ minus ꝓuenit ex permixtiõe ꝯrq. vt p3 in isto 5° q̄re ⁊c. ¶ Itē ꝯria sunt adinuicē corruptibilia. vt p3 in ꝑ° de gñatiõe. Sed vna quātitas nõ est corruptiua alteri⁹ vt manifestum est ad sensum. Nā vnū corpus positū iuxta alterū nõ corrūpit ipm. ⁊ Cõmē. dicit in 4° h⁹: q2 quātitates nõ sūt actiue neq3 passiue: saltē per se. q̄re ⁊c. ¶ Itē in predicamētis dicit Arist. q2 quātitati nihil est ꝯriū. q̄re ⁊c. ¶ Item difficilius. si in quātitate esset ꝯrietas: aut esset īter quātitates diuersarū spērū: aut īter q̄titates eiusdē spēi. per cõuenietē ⁊ sufficietem diuisionē nõ īter quantitates diuersaꝝ spēꝝ. q2 iste sunt bñ in eodē subto simul vt linea suꝑficies corpus. ¶ Þ. ab vna istaꝝ nõ fit mot⁹ ad aliā vt manifestū est. nec est dicēdū q2 inter quantitates eiusdem spēi: q2 ꝯria debent differre sm̄ spēm. vt pat3 ex. 10. metaphysice. ⁊ 5°. quare ⁊c.

T.c.68.

T.cõ.6.

Cõ.84.

T.c.14.

T.c.18.

¶ Oppositum vult Arist. in isto 5°. Et aliter nõ esset motus ad quātitate3 sicut nec ad subam. quare ⁊c.

Ad euidentiam

qõnis ē itelligēdū. q2 sicut cõiter dicit q̄titas põt cõsiderari dupl'r. Uno° sm̄ se. Alio° sm̄ q2 est alicuius nãe determinate vt hois aut cuiuscunq3 alterius subenālis. ¶ Itē cõsiderādū est q2 ꝯrietas multipliciter inuenitur accipi i phia. Uno° accipitur cõiter ⁊ quasi ĩproprie ꝓ oppõne que est inter ꝑuationē ⁊ hitu3. ⁊ hoc mõ accipit Arist. in ꝑmo hui⁹: sicut ostensu3 fuit ibi. Alio° dr̄ ꝯrietas oppositio que est inter duas formas diuersas specie eiusdē generis maxime distātes sub illo gñe: ⁊ quaꝝ vna imediate agit ad corruptionē alteri⁹ ⁊ ecõuerso. vt caliditas ⁊ frigiditas ⁊ humiditas ⁊ siccitas: ⁊ ista dr̄ ꝯrietas ꝓprĳssime dicta. Alio° sumit ꝯrietas pro icõpossibilitate duaꝝ formaꝝ eiusdē speciei. quaꝝ vna ē ꝑfectior aliquo mõ q̄ altera: vt dicimus q2 albedo min⁹ intensa est ꝯria albedini fortiori. silr aūt ⁊ in alĳs multis. Et h̄ mõ põt dici ꝯrietas minus ꝓprie dicta l3 sit ꝓpria cõtrarietas respectu illius ꝑmo mõ dicte que est inter ꝑuationē ⁊ habitū. Et hoc mõ loquit Aristo de ꝯrietate in de causis longitudis ⁊ breuitatis vite. vbi dic̄ q2 superabūdans ꝯriat diminuto: vt maior flāma accidit minori. ⁊ hoc ēt mõ loquit Arist in isto 5° i illo capło. qm̄ ãt neq3 substātie: in illa particula: que aūt i eadē spē mutatio. vbi dicit plane q2 magis ⁊ minus que sunt in eadem spē sunt cõtraria aliquo modo. Unī dicit. in min⁹ enim

T.c.19.

vadens in cõtrariū dicet mutare. Posset etiā vocari cõtrarietas repugnantia duaꝝ formaꝝ succedentiū in eodem subiecto in potētia: ⁊ sic forme substātiales possunt dici ꝯrie: ⁊ hec posset dici ꝯrietas magis ꝓprie q̄ ꝑdicta que est inter formas vni⁹ speciei. ¶ Q͂ aūt inter formas substātiales māles sit ꝯrietas aliquo modo ꝓbatū fuit ꝑus: ⁊ post ꝓbari rõne ꝓbabili: q2 sicut forma substantialis ignis ⁊ aque nãliter sunt ꝑores ipsis q̄litatib⁹ suis caliditate ⁊ frigiditate vt oēs cõcedūt: ita rõnabile videt q2 repugnātia forme substantialis ignis ad formā substātiale3 aque sit ꝑor nãliter q̄ repugnantia caliditatis ad frigiditatē: non eni pro alio ꝑncipaliter videnť adinuicē repugnare caliditas ⁊ frigiditas: nisi q2 forme quas consequunť sibynuicē repugnāt: prior ergo est repugnantia istaꝝ formaꝝ substātialiū q̄ suaꝝ q̄litatū dico nãliter: ⁊ sic nõ est penit⁹ eadē repugnantia formaꝝ subaliū ⁊ q̄litatū: s3 alia: cū nihil sit ꝑus nãliter seipso. Omnis aūt repugnantia coꝝ que possunt succedere in eode3 subiecto est oppositio: ⁊ omnis oppõ vel est ꝯrietas vel cõtradictio vel ꝑuatiua oppositio vel relatiua. vt satis p3 ex ꝑdicamētis: ⁊ ex. 10. metaphy. Constat aūt q2 vna forma subalis nõ opponiť alteri vt ꝑuatio habitui ꝓprie: cum ꝑuatio sit per se nõ ens: nec relatiue cū sint entia absoluta: nec ꝯdictorie cū veraq3 sit ens positiuū: ⁊ vnū cõtradictorioꝝ est pure nõ ens. ergo relinquit q2 vna forma subalis opponiť alteri cõtrarie. Ista3 aūt rõnē pono vt ꝓbabilē. q2 nõ est demõstratū q2 repugnantia omnis aliquoꝝ sibynuicē succedentium in vno subiecto sit oppositio. Sed forte hoc debet recipi ꝓ manifesto ⁊ nõ est demonstratū q2 repugnantia formaꝝ necessario precedat vniuersaliter repugnantiam qualitatū suarum. sed ⁊ forte hoc est principium bene dispositis sm̄ intellectum.

His visis

põt rñderi ad qõnē. Primo q2 inter q̄titates nõ ē ꝯrietas iproprie dicta q̄ ē inter ꝑuationē ⁊ hitū oppositio: q2 cõstat q2 vna q̄titas nõ ē ꝓprie ꝑuatio alterius. q̄re ⁊c. Scđo põt dici q2 inter quantitates nulla est ꝯrietas ꝓprĳssime dicta: q2 nõ sunt per se actiue adinuicē nec passiue vt manifestum est ad sensum. Nam vt dicebať arguendo vnu3 corpus approximatū alteri nõ corrūpit ipm: nec vna superficies alia3 corrūpit per se: nec linea lineā. Silr aūt ⁊ in alĳs. q̄re ⁊c. Tertio põt dici q2 inter quātitates bene est contrarietas minus ꝓprie dicta que est ipossibilitas duarū formarū eiusdē speciei. Quarum vna est perfectior alia. Cõstat eni q2 linea sm̄ suā essentiā ē diuisibilis in lineas minores. Et linea minor est minus ꝑfecta q̄ linea maior cuius est pars: sicut vlr omnis pars quātitatiua est iperfectior suo toto. Et linea maior ⁊ mior nõ possūt simul in esse eidē subiecto sm̄ idē. quare ⁊c. Quarto dicendu3 q2 inter quātitates sm̄ q2 sunt alicui⁹ nature est cõtrarietas ꝓpinquior vere cõtrarietati q̄ inter quātitates sm̄ se: q2 due forme maxime distātes abinuicē: quarum vna succedit alteri in eode3 subto magis ꝓpinque sunt vere cõtrarietati q̄ que nõ maxime distant: sed due quantitates sm̄ q2 sunt in nã determinata sunt maxime distātes. verbi grã. Aliqua est quātitas hois: ita magna sub qua maior non põt saluari nã hois. Et aliqua ita parua sub q̄ minori non põt saluari natura hois. Et iste due maxime distāt abinuicē in nã humana ⁊ post minima3 quantitatem nata est succedere maxima. Sed inter duas quātitates sm̄ se sumptas non est maxima distantia. s. que sit inter maximā ⁊ minimū. verbi gratia. inter duas lineas non est maxima distantia: q2 nulla est linea minima s3 secum sit diuisibilis in infinitū. Silr aūt ⁊ in alĳs quantitatibus continuis. Et silr non est maxima distantia inter

duos numeros. qꝛ nullus est numerus maximus quo nõ posset esse maioꝛ: cũ numerus crescat in infinitum. vt pꝫ in 3° huiꝰ. ℭ Et ideo cõiter solet dici ad questionẽ istaꝫ ꝙ in quãtitate ſm ſe nõ est cõtrarietas: ſed in quantitate ſm ꝙ est coniuncta forme naturali: vel ſm ꝙ est quantitas forme nãlis bene est cõtrarietas: qḋ tamen credo sic esse intelligendõ vt in quantitate ſm ꝙ est cõiuncta foꝛmis nãlibus sit cõtrarietas nõ ꝓprijſſime dicta: qꝛ tales due quãtitates alicuiꝰ nãe: quaꝝ vna est maxima ⁊ alia minima nõ sunt sibiĩuicẽ per se coꝛruptiue: vt linea minima sub qua nata est esse forma humana non est per se coꝛruptiua linee maxime nec econuerso. similr aũt ⁊ de alijs quãtitatibus ⁊ naturis. Sed pro tanto dicit̃ esse cõtrarietas in quantitate ſm ꝙ est cõiũcta cũ formis naturalibus. qꝛ cũ ipsa vt sic est cõtrarietas ꝓpinquioꝛ perfecte contrarietati ꝙ̃ in ipsa ſm se ⁊ absolute vt declaratũ est. Nec intelligo etiã ꝙ in quãtitate ſm se ⁊ ſm suã eẽntiam nullo mõ sit cõtrarietas. qꝛ circumscriptis per intellectum omnibus formis nãlibus adhuc linea maioꝛ esset perfectioꝛ aliquo mõ ꝙ̃ linea minoꝛ: sicut totũ est perfectius sua parte. ⁊ sic in essentia linee adhuc esset contrarietas q̃ põt esse inter formã magis perfectã ⁊ minꝰ perfectam eiusdẽ speciei: maginoꝛ ergo ꝙ circũscriptis per intellectũ omnibus formis nãlibꝰ adhuc eẽntia linee realiter esset diuisibilis in infinitum. ⁊ nõ esset diuisibilis nisi in lineas vt omnes concedunt ſm Aristo. in 6° huius. ⁊ in libro de lineis indiuisibilibus. ergo cũ vnũquodqꝫ sit cõpositum ex illis in que diuiditur. sequit̃ ꝙ linea ſm suam essentiam sit cõposita ex lineis. Et cũ omne totũ sit maiꝰ sua parte: sequitur ꝙ linea ſm suam essentiam sit maioꝛ alia linea. ⁊ per ꝯñs perfectioꝛ aliqualiter ⁊ alia minor ⁊ minus perfecta. ⁊ sic inter eas est cõtrarietas talis que dicta ẽ. ℭ Et si quis diceret ꝙ linea maioꝛ nullo modo est perfectioꝛ ꝙ̃ linea minoꝛ: nisi ſm ꝙ est coniuncta forme naturali ⁊ rõne qua est ei coniuncta: hoc nõ est veꝝ. qꝛ circũscriptis omnibus virtutibꝰ nãlibus adhuc linea maioꝛ haberet plures partes eiusdẽ quantitatis ꝙ̃ linea minoꝛ. Et cõstat ꝙ vnaqueqꝫ illaꝝ partiũ quas haberet linea maioꝛ vltra minoꝛẽ esset quedã perfectio ⁊ forma in se. ⁊ sic linea maioꝛ circũscriptis virtutibus nãlibꝰ haberet plures perfectiões ꝙ̃ minoꝛ. quare aliqualiter eẽt perfectioꝛ. ⁊ sic idẽ qḋ prius. s. ꝙ in quantitate ſm se. s. ſꝫ suam essentiam est aliq̃ contrarietas: bñ tñ concederem ꝙ nunꝙ̃ aliqḋ subiectũ transmutaret̃ de longitudine seu linea minoꝛi ad maioꝛeꝫ nec econuerso. nisi per virtutes nãles actiuas ⁊ passiuas: sed hoc non obstante adhuc distã longitudinis. s. linea nãliter est prioꝛ omni virtute naturali aliquo modo prioritatis. Quãtitas. n. prioꝛ ẽ q̃litate. vt dicit Boetius in p̃dicamentis. ⁊ Cõmenta. in de substantia oꝛbis. dicit ꝙ p̃mũ reꝝ existentiũ in hoc subiecto sunt tres dimensiões q̃ dicunt̃ coꝛpus. Et sic nãliter ante omnẽ virtutẽ nãlẽ ipsa linea hꝫ partes quantitatiuas sine quibus nõ est eius essentia. ⁊ per ꝯñs esset in linea maius minus, siquideꝫ oẽ totũ est maius sua parte ⁊ si maius ⁊ minꝰ. ergo pfectius ⁊ minꝰ perfectũ. q̃re ⁊c̃.

Ad rationes pꝫ ꝑ distinctionẽ positã: ⁊ tu applica ad solutionẽ. ℭ Et aduertimẽ credo eẽ dicẽdũ ꝙ ꝯrietas q̃ est in quãtitate est inter quãtitates que sunt eiusdeꝫ speciei modo prius dicto. Et cum dicitur ꝙ contraria differunt specie: verum est contraria propriijssima: ⁊ perfectissima contrarietate. Sed non opoꝛtet ꝙ contraria omnia sint diuersa specie: ⁊ h̃ significauit Aristote. in 5° metaphy. capitulo. de diuersis specie: vbi sic loquitur. Et contraria diuersa sunt specie: aut omnia: aut dicta primũ: ⁊ est verũ pro vltima parte. scilicet ꝙ contraria dicta primum. i. p̃ncipaliter sunt diuersa specie.

ℭ Questio. VII.

Consequẽter queri solet. Vtrũ ad ꝯtrietateꝫ posset eẽ motꝰ. Sed qꝛ de hoc dictũ est in tractatu de augmẽto: idõ hic nõ scribo. Sꝫ cui fuerit cure videat illḋ opꝰ. ℭ Et cõsequẽter q̃rit̃. vtrũ i loco sit ꝯrietas. ℭ Argũt̃ p̃ꝰ ꝙ nõ. qꝛ si i loco eẽt ꝯrietas maxie videret̃ eẽ inter locũ sursum ⁊ locũ deoꝛsum. hec ẽ manifesta. qꝛ ista loca sunt maxime diuersa sic̃ grauia ⁊ leuia Sed inter locũ sursuꝫ ⁊ locũ deoꝛsuꝫ non est ꝯrietas: qḋ ꝓbatur dupliciter. Primo. qꝛ ꝯrietas est maxima distantia. vt pꝫ. 10. metaphy. sed inter locuꝫ sursum ⁊ locũ deoꝛsuꝫ nõ est maxia distãtia. qꝛ locũ sursum est ipm concauum celi. ⁊ locũ deoꝛsum est mediũ mundi. vt pꝫ in primo metheoꝛoꝝ. ⁊ 4° huius. mõ cõcauũ celi nõ maxie distat a medio mundi: imo plus distat vna pars cõcaui celi a parte celi ei diam: traliter opposita ꝙ̃ a medio mũdi vt manifestũ est per se. q̃re ⁊c̃. ℭ Itẽ ꝯria põt sibiĩuicẽ succedere in eodẽ subiecto. vt paꝫ. 10 metaphy. sed locꝰ sursum ⁊ locus deoꝛsum nõ possunt sibiĩuicẽ succedere in eodẽ subiecto: locus enim sursum ꝓprie est virtus cõseruatiua leuium: ⁊ locus deoꝛsuꝫ est virtus cõseruatiua grauiũ. Virtꝰ aũt cõseruatiua leuiũ non est ꝓprie nisi in celo. Et virtꝰ cõseruatiua grauiũ in cẽtro. Vñ cũ cẽtruꝫ nunꝙ̃ fiat celũ nec econuerso: manifestũ esse videt̃ ꝙ iste virtutes nunꝙ̃ succedũt in vno ⁊ eodẽ subiecto. quare ⁊c̃. ℭ Itẽ ꝯrioꝝ vnũ est coꝛruptiuũ alteriꝰ. vt pꝫ i p̃mo de generatiõe. ⁊ 2° sed locꝰ sursuꝫ nõ est coꝛruptio loci deoꝛsum nec ecõuerso. qꝛ locus sursum est virtus cõseruatiua leuiũ ⁊ est in cõcauo celi. Locus aũt deoꝛsuꝫ est virtꝰ cõseruatiua grauiũ ⁊ est in cẽtro. vt dicit̃ in 4° huius. modo iste virtutes nunꝙ̃ sunt sibiĩuicem appropinquate: ⁊ ideo vna nõ agit ad coꝛruptionem alterius: cum agẽs ⁊ passum debeat esse simul. vt pꝫ ex 7° huius.

Dicendũ ℭ Oppositũ vult Arist. in littera. ꝙ in loco nãli q̃ ẽ vtus ꝯseruatiua locati hñt est ꝯrietas aliquo mõ. qꝛ oẽs due forme existentes sub eodẽ genere ⁊ diuerse ſm spẽm ⁊ maxime distantes sub illo genere hñt aliqualr ꝯrietatẽ. hec videt̃ manifesta: sed locus sursuꝫ ⁊ locus deoꝛsum sunt hmõi: sũt eniꝫ in eodẽ genere. s. sub loco ⁊ differũtꝰ specie: sic̃ graue simpliciter ⁊ leue simplr differũt specie ⁊ maxime distãt ab inuicem ſm nãm ⁊ virtutẽ. Nã sursum simplr est virtus cõseruatiua leue simplr. Et deoꝛsum simplr est virtꝰ cõseruatiua grauis simplr. Vñ sicut grauitas ⁊ leuitas maxime in genere virtutis motiue ſm locum distãt: sic sursum simplr ⁊ deoꝛsum simplr maxime distãt in genere loci. ℭ Et est considerãdũ ꝙ ſm Cõmẽ. in 8° metaphy. s. locꝰ est aũt subã qḋ subijcit̃. Contrarietas p̃mo ⁊ eẽntialiter inuenit̃ in eis que opponunt̃ in loco: ⁊ idõ accepta est distãtia in diffinitione cõtrarioꝝ. s. quia distantia ꝓprie dicit̃ de locis ⁊ ex cõsequẽti de formis repugnantibus. ℭ Et notandũ ꝙ licet cõtrarietas p̃mo ⁊ essentialiter inueniat̃ in loco: tñ ſm Cõmẽ. in p̃mo celi ⁊ mũdi. inuenire ꝯrietatẽ in motu locali est magis occultũ ꝙ̃ in alteratione: ⁊ esset bene vidẽdũ qualiter h̃ Cõmẽtatoꝛ intelligit. Foꝛsan intelligit de motu locali circulari.

Ad primã rõnem dicendũ ꝙ inter vbi sursum ⁊ vbi deoꝛsum nõ est maxia distantia quantitatiua maxima dico simpliciter ⁊ omnino: sed inter ea est maxima distantia virtutum conseruatiuarum. plus enim differt virtus conseruatiua grauiuꝫ que ẽ locus deoꝛsum a virtute conseruatiua leuium que est locꝰ sursum ꝙ̃ distent ab inuicẽ virtutes due in aliquibus par-

T.c.67. T.c.14. T.c.14. T.c.50. T.c.8. T.c.5. T.c.11. T.c.18. Cõ.4. Cõ.86.

tio° orbis sibi oppositis: & hoc sufficiat. ¶ Ad aliam cũ dicit̃ ɔ̃ria possunt sibiinuicẽ succedere &c. posset dici q̃ ɔ̃ria possunt considerari dupl'r. Uno modo rõne q̃ ɔ̃ria sunt. & sic nõ repugnat eis sibiinuicẽ succedere in eodem subiecto. Alio mõ fm q̃ sunt in talibus naturis determinatis. & sic põt esse q̃ nõ succedãt sibiinuicẽ in eodẽ subiecto. Aut dicit̃ q̃ q̃uis locus sursum & locus deorsum non succedant sibi in eodẽ fm se: tñ fm suos effectus. s. vbi sursum & vbi deorsum bene succedunt sibi in eodem subiecto. ¶ Ad aliud põt dici q̃ licet virtus conseruatiua leuiũ que est loc° sursum nõ agat imediate ad corruptionez loci deorsum: tñ possibile est q̃ agat ad hoc mediate. s. mediantib° corporibus intermedijs. s. inter ip̃m celuz & ip̃m locũ grauiũ: bene tñ verũ est q̃ nunq̃ virtus conseruatiua grauiũ que est locus deorsum corrũpit virtutẽ cõseruatiuaz leuiũ existente in cõcauo celi: cũ ip̃m celũ

T.c.20.

non sit alterabile ab istis iferioribus. vt satis pz in p̃mo celi & mũdi. nec oportet q̃ vtrũq̃ contrariorũ sit corruptiuum alterius & econuerso: licet hoc sit in istis iferioribus cõtrarijs q̃ cõmunicant in vna materia.

¶ Que autem est in eadem specie mutatio in magis & minus abstractio est &c. Textu commenti. XIX.

Questio. VIII.

Consequenter querit̃. Utrũ magis perfectuz & minus perfectũ in forma ad quã est mot° sint diuersa fm spẽm. ¶ Arguit̃ p̃mo q̃ sic. q2 contraria differunt fm spẽm. vt videt̃ velle Aristo. in. 10. metaphy. sed magis p̃fectuz

T.c.19.

& minus perfectũ in talibus formis vident̃ esse ɔ̃traria: qđ ꝓbatur. q2 motus non est nisi a contrario in cõtrariũ saltẽ in istis inferioribus: sed contingit aliquid moueri a minus perfecto ad magis perfectuz: vt a min° calido ad magis calidũ. & sic de ceteris. quare &c. ¶ Itẽ extrema & mediũ differũt fm spẽm vt albedo & rubedo. & sic de alijs. sed nõ differunt nisi fm magis & minus. mediũ eni͂ hz actu vtrũq̃ extremoꝝ nõ in suis vltimis p̃fectionib° vt dicit Cõmẽ. i p̃mo hui°, ergo mediũ hz in se vtrunq̃

T.cõ.56

extremoꝝ remissum & fm minorẽ perfectionez. q̃re &c. ¶ Itẽ illa differũt specie quoꝝ vnũ est corruptiuũ alterius. hec videt̃ manifesta: q2 ea que sunt eiusdem speciei nõ vident̃ eẽ sibiinuicẽ corruptiua: modo magis calidũ corrũpit min° calidũ. vt maior flãma corrũpit minorem fm Aristo. in de causis longitudis & breuitatis vite: & in de respiratione. quare &c. ¶ Itẽ magis differunt magis albũ & min° albũ: q̃ duo alba eque perfecta. hoc est manifestũ: sed duo alba eque perfecta differunt numero vt manifestũ est per se. ergo magis albũ & min° albũ differunt plus q̃ numero: sed non possunt plus differre q̃ numero nisi differant specie vt certũ est. quare &c.

¶ Oppositũ arguit̃ auctoritate Ari. hic. vult eni͂ q̃ magis & minus sunt in eodẽ specie: & hoc etiaz est cõe dictũ q̃ magis & minus non diuersificant speciem.

Ad questionẽ põt dici breuiter q̃ magis perfectũ & minus perfectũ in forma fm quã est mot° nõ differũt ꝓprie fm spẽm. Et hoc aliqui sic ꝓbant. Si hmõi magis & min° differũt spẽ nullus motus posset esse vn° numero simpliciter: qđ est oio

T.c.34.

inconueniens. & ɔ̃ Arist. in isto 5° & apparet ɔ̃ña. q2 semp in alio & in alio instanti tẽporis mensurãtis motũ ad formam aliquid acquirit̃ illius forme perfectius & min° perfectũ: motus eni͂ est generatio vnius partis post aliã partem illius perfectionis ad quã tẽdit motus donec perficiatur & fit in actu. vt docet Cõmẽ. in 3° huius. & constat

Cõ.4.

q̃ pars que acquiritur in instãti p̃oꝛi est minus perfecta q̃ que acquiritur in instanti sequenti: vt cum aliquid calefit p̃us acquirit̃ caliditas minus perfecta: & postea magis perfecta. similiter aũt & in alijs motibus suo mõ. Si igit̃ hmõi forme differũt fm spẽm: tũc nullus motus est fm formã vnã specie. Ad hoc aũt q̃ motus sit vnus numero requirit̃ q̃ sic fm formã vnã specie ad minus: licet forte nõ sit necessariũ q̃ sit fm formã vnam numero: ita. s. q̃ forma fm quã est motus sit vna numero: per totuz tempus. De hoc aũt videbit̃ in sequẽtibus. q̃re &c. ¶ Itẽ põt sic ꝓbari cõclusio. Si albedo p̃fectior & minus p̃fecta essent diuerse fm spẽm: tũc non magis differrẽt albedo & nigredo q̃ albedo perfectior & minus p̃fecta: qđ videtur absurdũ. & pz ɔ̃ña. q2 albedo & nigredo per se solũ non differunt nisi fm spẽz. Si ergo albedo perfectior & minus pefecta differunt specie: tũc non plus differrẽt albedo & nigredo q̃ albedo p̃fectior & iperfectior. ¶ Sz forte hec ratio nõ est demõstratiua: q2 diceretur q̃ nihil ꝓhibet differentiũ fm spẽm quedam magis esse diuersa q̃ alia vt homo & musca differũt fm spẽm. & sĩlr homo & simia differũt sic fm spẽm. & tñ homo & musca plus differũt q̃ homo & simia: nisi q̃ forte hõ & musca nõ plus differunt quãtum ad substantias & per se q̃ hõ & simia: sed quãtũ ad dispositiones sunt magis dissimilia. Homo aũt & simia magis similia: sed nõ magis eadẽ fm se. ¶ Item posset sic argui. Si magis perfectũ & min° p̃fectũ in forma fm quaz est motus differrent spẽ: tunc sube sĩlr haberent magis & minus sicut accidentales forme: qđ est iprobabile. Et pz ɔ̃ña. q2 certũ est q̃ in substantijs est magis perfectũ & minus perfectũ in diuersis spẽbus. Una eniz substantia est p̃fectior alia. vt pz ex p̃mo de generatiõe. Si igit̃ forma accidentalis fm quaz ẽ mot° nõ haberet

T.c.8.

magis p̃fectũ & minus p̃fectuz nisi in diuersis speciebus: tũc nõ aliter reciperet accidẽs magis & min° q̃ suba: qđ cũ sit iprobabile: q2 substantia nõ recipit magis & minus saltem suba mitti. ideo &c. ¶ Itẽ posset duci ad aliud iprobabile: q̃ si magis & minus in forma fm quã est motus differunt fm spẽm: tunc essent infinite spẽs saltez successiue in eodẽ subiecto: qđ est absurduz. & ꝓbat̃ ɔ̃ña: q2 certũ est q̃ in tẽpore mensurante motũ ꝓprie dictũ sunt infinita instantia: & in vnoquoq̃ illoꝝ acquirit̃ alia pars illius forme fm quã est motus: ita q̃ pars que acquirit̃ in instanti posteriori est perfectior parte que fuit acquisita in instanti p̃cedente. verbi gratia. Cum aliq̃d calefit in aliquo tẽpore in quolibet instanti illius tẽporis acquiritur aliq̃d vel aliqua pars caliditatis & semp perfectior pars est illa que acquirit̃ in instanti sequenti. cũ igit̃ sint infinita instantia in illo tempore. vt pz ex 6° huius. infinite partes caliditatis acquirerent̃ in subiecto in illo tẽpore. & sic si magis & minus sunt diuersa fm spẽm in tali

T.c.8.

forma. sequit̃ q̃ erunt species infinite fm successionem: qđ videt̃ ipossibile omnino. ¶ Et confirmat̃: q2 fm aliquos oẽs species que possunt esse in vniuerso sunt actualiter in ipso. Et hec videt̃ esse intentio lincoñ. super p̃mo posterioꝝ. vbi dicit q̃ verisimile est oẽs spẽs vniuersi in qualibet hora manere. Aliter enim vniuersitas entium quandoq̃ esset diminuta. Aliter ẽt spẽs ille non pl° pertinerent ad perfectionem vniuersi q̃ sua indiuidua. Si igitur in aliquo subiecto possent esse species infinite necessario videretur q̃ species infinite simul essent: quod ẽ manifestum impossibile.

Ad primam rõnẽ dico q̃ maior ẽ vera de cõtrarijs ɔ̃rietate ꝓpria & p̃fecta: sz de ɔ̃rijs ɔ̃rietate diminuta & iperfecta nõ ẽ vera: & sic est hic. quare &c. ¶ Ad aliam cum dicitur. medium & extrema &c. Intelligendũ est h̃ q̃ de medio sunt due opi-

mones. Una est q medium inter duo extrema est cōpositū ex essentiis extremoꝝ remissis ꝛ refractis: vt rubedo ex essentiis albedinis ꝛ nigredinis. siłr aūt ꝛ in aliis ꝛ loquimur de mediis fixis: que. s. hñt eē fixa in subiectis. Et tunc isti dicerent q ipm medium differt ab altero extremoꝝ ratione alterius qd includit in eius essentia. verbi gratia. rubedo differt a nigredine rōne albedinis: ꝛ ab albedine rōne nigredinis. siłr aūt ꝛ in aliis. ꝛ sic nō differt solū fm magis ꝛ minus. Verū est tñ q fm istā viam medium quātū ad id qd includit de altero extremo nō differt ab illo extremo nisi fz magis ꝛ min⁹: vt rubedo q̄tū ad illud qd includit de albedine non differt ab albedine nisi fm magis ꝛ min⁹: sed rōe alterius partis differt per se ab albedine. s. rōne nigredinis. ¶ Sed ista opinio videtur difficilis. qꝛ fm hoc mediū nō erit quid vnū per se cum ex duab⁹ formis non fiat vnū ens p se. ¶ Itē forma omnis est simplicis essentie. vt vult auctor. 6. pncipioꝝ. rubedo aūt est quedā forma. ꝛ siłr de aliis hmōi. q̄re ꝛc̄. ¶ Et ideo dicunt alii aliter. ꝛ dicūt q mediū ipm nō est essentialiter cōpositū ex extremis fractis: imo est forma ita simplex in essentia sicut sunt forme extreme: tñ habz quodāmō virtutē vtriusqz extremoꝝ. Et sic intelligunt Cōmētatorē cū dicit q in medio sunt extrema in actu. s. in virtute quadā actiua: quia ipm mediū pōt agere actionem similē actioni vtriusqz extremi: vt tepidū habz aliqualiter calefacere frigidū ꝛ aliqualiter frigefacere calidū: ꝛ sic de ceteris. ꝛ sic nō differt ab extremis solū fm magis ꝛ minus: que sunt perfectiōes accidētales eiusdē forme: sed differt ab eis per se ꝛ fm suā eēntiam. Et forte nō est remotū quin subiectum forme medie habeat in se formas extremas actu nō in suis vltimis perfectiōib⁹ sed refractas ꝛ remissas: ꝛ ille sunt sicut dispositiōes subiecti ad formā mediā consequentē: que tñ forma media essentialiter differt ab vtroqz extremoꝝ ꝛ pmo: ꝛ iō nō valet illa ratio. ¶ Ad aliā cū dicit. illa quoꝝ vnū nō est corruptiuū alterius ꝛc̄. Pōt dici q verū est si vnū sic per se corruptiuū alterius: sed si per accidens nō est necesse. modo diceret q caliditas maioris flāme nō corrumpit per se caliditatē minoris flāme. Sed per accidens hoc modo: qꝛ flāma est spiritus sicci ardor: fm Arist. in pmo metheoroꝝ. Ille aūt spiritus cuius ardor ē flāma debet habere aliquā humiditatē aereā ꝛ subtilē: ꝛ sine humiditate ea i nō pōt cōseruari talis flāma. Constat aūt cū maior flāma appropinquat minori q caliditas maioris flāme cōsumit illud humidū ex quo haberet ꝛ posset cōseruari flāma minor: ꝛ sic per accidēs corrūpit ipam minoꝝ flāmā ꝛ eius caliditatem: sed non per se: ideo ꝛc̄. ¶ Ad aliā dicendū q albedo perfectior ꝛ minus perfecta nō plus differunt per se ꝛ essentialiter q̄ due albedines eiusdem gradus: sed bene sunt minus similes quadam accidentali similitudine: ꝛ due albedines eiusdem gradus vel equaliter intēse ꝛ perfecte sunt similiores accidentali similitudine q̄ due albedines: quarum vna est perfectior alia: sed per se non sunt magis eedem adinuicem q̄ ille. quare non valet ratio.

¶ Unus autem motus dicitur multipliciter ꝛc̄.

Textu comen. XXXI. Questio IX.

Uerū hec. Utrum forma fm quā est motus sit vna numero a pncipio mot⁹ vsqz ad terminū. verbi gratia. Cū aliquid calefit caliditas sit vna numero a principio calefactionis vsqz ad terminū: ꝛ sic de aliis. ¶ Arguit q nō. qꝛ illud qd est in cōtinuo fluxu nō manet vnū numero. hec videt manifesta: sed forma fm quā est mot⁹ ē in cōtinuo fluxu: vt ē manifestū est fz oēs. q̄re ꝛc̄. ¶ Oppositū arguitur. qꝛ si talis forma non maneret vna numero: tunc talis motus non esset vnus numero. ꝛ pz cōña. quia motus fm veriorē acceptionē est forma fluēs. vt vult Cōmentator in 3° huius. quare ꝛc̄.

Cō.4.

Ad questionem est intelligēdū q de gradibus forme fm quā ē mot⁹ sunt diuerse opiones. ¶ Quidā eni dicunt q illi gradus nō sunt idē essentialiter cū ipsa forma nec eiusdē speciei imo sunt diuersi eēntialiter ab ipsa forma. verbi gratia. cū aliqd calefit gradus caliditatis succedentes in subo non sunt caliditates: sed sunt accidentia quedā diuersa a caliditate essentialiter. Siłr aūt ꝛ in aliis suo modo. Et isti dicūt q essentia forme manet eadē numero per totū tempus motus ꝛ gradus sunt diuersi: ꝛ vno adueniente corrūpit precedens. ꝛ dicunt isti q ad essentiā forme nō est motus: imo eēntia forme acquirit in pmo instāti appropinquatōis alterantis ad alterabile. sed gradus acqrunt per motū vel extra sub tali gradu. verbi grā. Essentia caliditatis in instanti: pmo quo calefaciens est appropinquatū calefactibili: ꝛ deinde acquirunt diuersi grad⁹ caliditatis successiue vnus post aliū: ita q caliditas in nullo tempore manet sub eodē gradu: sed semp acquirit aliū ꝛ aliū vsqz quo motus terminet: ꝛ adueniēte posteriori gradu deficit pcedens: forma tñ manet vna ꝛ eadem numero per totū tēpus motō vt dicunt. Q autem forma fm quā est motus maneat vna numero per totū tps motus cōtinui hoc pbant rōne prius inducta. qꝛ aliter motus nullus esset vnus numero: qd est incōueniēs. qꝛ omne ens est vnū numero aliqualiter: fm Boetiū in de vnitate ꝛ vno. Apparet cōña. qꝛ motus vel est forma fluens fm veriorē opinionē vel est fluxus forme fm famosiorē opionē. vt dicit Cōmen. in 3° huius. Et si quidem motus sit forma fluens sic manifestū est. q si non est forma vna numero. sic nō erit motus vnus numero. Si vero motus sit fluxus forme: sic adhuc videt sequi q si nō est vna forma nō erit vnus motus. Nā fluxus vn⁹ numero nō est nisi forme vnius nūero. Formaꝝ eniz diuersarum numero nō pōt esse vnus fluxus numero vt videt manifestū. q̄re ꝛc̄. Q aūt gradus forme sit alius ꝛ alius ꝛ nō idē simplr pbant sic. qꝛ si forma maneret vna numero ꝛ sub eodē gradu: tūc subiectū motus quiesceret dū moueret: qd est ipossibile. Et pbat cōña. qꝛ illud quiescit qd se hz eodem mō nūc sicut ꝛ pus: vt pz in 6° huius. mō illō qd mouet se haberet in tēpore motus eodē mō nunc vt pus: postq haberet eandē formā ꝛ sub eodē gradu. quare ꝛc̄. Q autem gradus forme sit alius ab ipa forma: sic probat. qꝛ illa nō sunt idē numero quoꝝ vnū manet idē vnū in numero ꝛ aliud nō: sz sic se habet gradus forme ꝛ for⁹. vt pz ex dictis. ¶ Sed sine dubio ista positio nō videt esse oīno vera quātū ad id qd ponit de gradibus forme ad quā est motus. s. q ipsi gradus sunt alii essentialiter ab ipsa forma. verbi grā. q gradus caliditatis q acquiruntur in diuersis instantibus temporis mensurantis motū calefactionis: sint penitus alii essentialiter ab ipsa caliditate. hoc videt multū ipossibile. qꝛ si gradus caliditatis non esset caliditas: sed aliquid aliud essentialiter a caliditate: tunc calefactio magis deberet dici terminari ad aliquid aliud: q̄ ad caliditatē: qd est oīno ridiculū. Et pbat cōña. qꝛ fm istā positionē calefactio vel terminat ad gradū aliquē caliditatis vel ad caliditatē vt est sub tali gradu: ita. s. q talis gradus caliditatis vel est terminus calefactionis vel est formale in termino calefactionis: omnis aūt motus magis est ad terminū suū ꝛ ad formale in suo termino q̄ ad aliquid aliud vt mani

Cō.4.

Te.c.73.

festum est vnicuiqꝫ sani capitis. ergo calefactio magis est ad aliquid aliud a caliditate q̄ ad caliditatē: ꝛ magis oꝫ denominari ab aliquo alio q̄ a caliditate: qđ est oīo absurdum. Et similr est intelligendū de quocunqꝫ alio motu ad formā. ¶ Itē si gradus caliditatis nō est essentialiter caliditas: sed aliquid aliud fm speciē a caliditate. Querit vtrū hmōi grad⁹ sit quid absolutū: aut sit relatio seu respectus. Si diceret̄ q̄ est relatio vel respectus hoc videt̄ esse multū irrōnabile: q2 fm hoc calefactio magis esset ad relationē q̄ ad caliditatē: cū terminus eius vel formale in termino esset relatio: vnūqđqꝫ aūt magis debet denominari a suo formali q̄ a suo materiali. Si aūt diceret̄ q̄ ipse gradus caliditatis est ens absolutū. Queritur in quo genere sit. ꝛ nō inuenit̄ esse rōnabile q̄ sit in alio genere nisi in genere q̄litatis vt pꝫ inducenti in oīb⁹. Si aūt hmōi gradus caliditatis est qualitas: queritur in qua specie qualitatis: ꝛ nō est rōnabile q̄ sit in pˀma specie nec in secūda nec in quarta: vt quilibet intelligens proprietates istarū specierū concederet. ergo relinquit̄ q̄ in tertia specie qualitatis. Aut igit̄ qualitas pˀma aut secunda. Nō est dicendū q̄ sit qualitas secunda. q2 qualitates scđe non inueniunt̄ nisi in mixtis. vt vult Commen. in 2° de aīa. ꝛ habet̄ ꝛ 4° metheorox. ergo grad⁹ caliditatis est qualitas pˀma tangibilis: ꝛ cum non sit frigiditas nec humiditas nec siccitas: vt manifestum est relinquit̄ q̄ sit caliditas. silr aūt est de alijs suo modo. ¶ Itē si gradus forme esset aliud ab ipsa forma tūc dissimilitudo nō posset fundari imediate in duabus qualitatibus eiusdē speciei: vt sup duas caliditates eiusdē speciei nō posset fundari dissimilitudo: qđ videt̄ inconueniens: q2 pprium est qualitatis fm eam simile a dissile dici. vt docet Aristo. in predicamentis: ꝛ pꝫ ꝯña. q2 dissimilitudo nō fundat̄ in q̄litatibus eiusdē speciei nisi rōne diuersorū graduum. Si enī cēnt equales gradus essent similes adinuicē vt manifestū est. ergo si gradus essent aliꝗ essentialiter a caliditate: tunc dissimilitudo nō fundaret̄ imediate sup qualitates eiusdē speciei qđ est inconueniēs. ergo ꝛc̄. ¶ Et ppter ista ꝛ similia dicunt aliꝗ q̄ gradus forme ad quā est motus sunt idē essentialr cū ipsa forma: ita q̄ diuersi gradus caliditatis nō sunt aliud essentialr q̄ diuerse caliditates: silr aūt ꝛ in alijs. ꝛ isti sunt bipartiti q̄tū ad ꝯōnē ppositam. ¶ Quidā enim istorū dicunt q̄ nullus istorū graduū manet vn⁹ numero per totū motū: nec aduenientē vltimo gradu terminante motū manēt pcedētes: sed semper vno aduenīēte alter corruptus est: ꝛ aduenīente vltimo oēs precedentes corrupti sunt. verbi grā. cū aliquid calefit nō manet aliq̄ pars caliditatis eadē numero a pˀncipio vsqꝫ ad terminū: imo adueniente posteriori parte pars prior est corrupta. ꝛ silr in alijs suo mō. ¶ Et hoc ipsi pbant multipliciter. Primo sic. sicut se hꝫ illud quod localiter mouet̄ ad vbi pcedentia terminū mot⁹ localis: sic se habet illud qđ mouet̄ ad formā ad partes forme pcedentes terminū motus ad formā. hec videt̄ manifesta. per ꝯuenientē similitudinē: ꝛ specialiter de motu alterationis: sed in illo qđ localiter mouet̄ nō manet aliqđ vbi vnū ꝛ idem numero per totū tēpus mensurās motū sed semper est in alio ꝛ in alio vbi: sicut semper itrat aliū ꝛ aliū locū. vt pꝫ in 6° huius. ergo similiter id qđ mouetur ad formā nō habet aliq̄ partē forme fm quā mouet̄ eadem numero: ꝛ remanente in toto tpe motus. ¶ Itē si aliqua pars forme talis maneret eadem numero: tunc vna ꝛ eadē forma esset in eodē subiecto simul: ꝛ fm idē fm esse magis perfectū ꝛ minus perfectum: qđ videt̄ absurdum. ꝛ pbat̄ ꝯña. q2 semper pars forme posterior est perfectior pcedente: cum subiectū sit magis dispositum posterius q̄ prius ppter maiorē remotionē cōtrarij. Si igitur pars pcedens remaneret eadē nūero cū sequente: tunc sequeret̄ q̄ vna forma simul esset in eodē subiecto sub esse magis perfecto ꝛ minus perfecto. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē si pars forme pcedens maneret adueniente posteriori. Aut iste partes fierent vna forma numero: aut remanerent diuerse numero. Sed non est dicendum q̄ fiant vna forma numero. q2 illa nō sunt vnū numero que generantur diuersis generationibus. hoc videt̄ manifestū. Sed iste partes generant̄ diuersis generationib⁹: cum fiant in diuersis instantibus. quare ꝛc̄. Si autē dicat̄ q̄ iste partes remanent diuerse numero. hoc videt̄ omnino inconueniens. q2 accidentia absoluta diuersa numero ꝛ eiusdē speciei non possunt simul esse in eodē subiecto ꝛ fꝫ eadē partē. vt pꝫ ex 5° meta. Iste aūt partes oēs erunt eiusdē speciei ꝛ in eodē subiecto ꝛ eadē parte. quare ꝛc̄. ¶ Itē si illud qđ mouet̄ sub aliqua forma maneret sub aliqua parte illius forme eadem numero per aliqđ tpˀus. sequit̄ q̄ simul dū moueret̄ quiesceret: qđ est ipossibile fm idē. Et pbat̄ ꝯña. nam illud dicimus quiescere qđ in alio ꝛ in alio instāti manet sub eadē forma numero. vt vult Ar. in 6° huius. quare ꝛc̄. ¶ Itē si forma fm quā est motus maneret vna numero per totū tpˀs: sequeret̄ q̄ forma q̄ inueniret̄ in mobili terminato motu esset vigoris infiniti: qđ videt̄ ipossibile oīno. Et pbat̄ ꝯña. supponēdo aliqua. Primo q̄ in quolibet tpe sunt īfinita instātia: ꝛ hoc habet̄ ex 6° huius. Scđo q̄ in quolibet instanti tpˀis mēsurantis motū ad formam acquiritur aliquid illi⁹ forme. sicut in quolibet instanti tēporis mensurātis motū localem ipsū mobile acquirit ꝛ recipit aliqđ vbi. vt pꝫ in 6° huius. Tertio q̄ pars forme que acquirit̄ in instanti posteriori est pfectior q̄ illa que acquirit̄ in instanti priori: vt pars caliditatis que acquirit̄ in posteriori instāti est pfectior ꝛ maioris vigoris q̄ pars que fuit acquisita in instāti pcedente. ꝛ hoc pꝫ. q2 semper in instāti posteriori plus remotū est de ꝯˀrio q̄ in pcedenti. ꝛ per ꝯñs subiectū est melius dispositū ad illā formā que intendit̄. ꝛ sic recipit eā perfectiorē. vt cū ignis alterat aquam corrumpendo eī frigiditatē: semper in instanti posteriori plus est debilitata frigiditas q̄ prius. ꝛ sic aqua calidior est. Illud enī est albi⁹ qđ est nigro īpermixtius. vt Aristo. dicit in 3° top. ꝛ habet̄ ex isto 5°. Et silr illud est calidius qđ est frigido īpermixtius. ¶ Tūc arguit̄. illa forma que includit partes infinitas. quarū vna est maioris vigoris q̄ alia ꝛ perfectioris: videt̄ esse vigoris infiniti. hec videt̄ esse manifesta: sed caliditas terminata calefactione includit partes infinitas. q2 qua rōne aliqua de partibus pcedentib⁹ manent eadē numero adueniente termino: eadē ratione ꝛ omnes alie: sed ille fuerunt infinite cū instātia fuerūt infinita: ꝛ in quolibet instāti acquisita fuit caliditas noua ꝛ pars noua caliditatis. ergo illa caliditas est ex caliditatibus infinitis: ꝛ vna illarū est perfectior alia. vt probatum est. ergo illa caliditas erit vigoris infiniti: qđ est absurdū: ꝛ cōtra Cōmētatorē in 8° huius. ꝛ 2° celi ꝛ mūdi. ꝛ in tractatu de substātia orbis. quare ꝛc̄. Et idem videtur sequi si gradus posterior esset eque perfectus cum priore: q2 saltem totū aggregatū ex priore ꝛ posteriore erit perfectius ꝛ vigorosius q̄ gradus precedens. Istis rationibus ꝛ similibus mouent̄ aliqui ad credendū q̄ forma fm quā est motus nō manet eadem numero a principio motus vsqꝫ ad terminū. Aliꝗ vero dicunt cōtrariū ꝛ dicunt aliqui q̄ omnes partes caliditatis que acquirūtur in instantibus tēporis mensurantis calefactionē manent eadem numero adueniente termino calefactionis: similiter aūt ꝛ in alijs motibus fꝫ formā: ita q̄ pars ca-

Lc.97.

T.c.74

T.c.73

T.c.15

T.c.74

Cō.34.

lidıtatis p̃cedens non corrumpit adueniēte priori: sed manet. Et hoc ipsi ꝓbāt. ꝑmo sic. partes rei ꝑmanētis .i. nō successiue per se debent manere perfecta illa re ⁊ existente in actu: vel saltē nō opꝫ necessario eas corrumpi: sed partes forme p̃cedentes terminū motus sunt partes perfectionis: ad quā tendit mot⁹ donec perficiat ⁊ fit in actu: fm Cōmen. in 3⁰ huius. vbi plane dicit ꝙ mot⁹ vno mō est generatio vni⁹ partis post aliā partez illius perfectionis. Et cōstat ꝙ perfectio ad quā tēdit mot⁹ est res permanens: ita ꝙ nō est per se ⁊ essentialiter ens successiuum: vt etiā manifestū est. ergo huius ptes possunt manere illa perfectione acquisita ⁊ existēte in actu: ⁊ nō oꝫ eas esse corruptas cū hmōi pfectio ē in actu. ℂ Et si qs insistet cōtra istaȝ rōnem ꝙ terminus dꝫ esse indiuisibilis: perfectio aūt ad quā tendit motus est terminus motus. ergo oꝫ esse indiuisibilis. ⁊ sic ille partes nō sunt ptes illius perfectionis. quare non valet illa rō. Diceret ꝙ illa perfectio ad quā tēdit motus non est terminus mot⁹ fm se totam: sed rōne sue partis vltime: ⁊ illa bene est indiuisibilis. sed fm se totam nō est indiuisibilis: imo hꝫ partes quarū vna generat post aliā donec sit cōpleta. ⁊ oēs ille partes remanent terminato motu. quare ⁊c̄. ℂ Itez alia ratio est ad idē satis difficilis supponendo ꝙ oē corruptū qd̄ natū est manere aliquo toto tempore incepit ꝑmo nō esse in aliquo istāti ante qd̄ nō erat ens tale illa nō entitate quā accipit per corruptionē: sicut etiā omne tale generatū incepit primo esse in aliquo instāti ante qd̄ nō fuit ens illa entitate. vt pꝫ. 8. hui⁹. Secūdo suppono ꝙ quelibet pars illi⁹ perfectionis nata est durare aliquo toto tēpore. qꝛ oēs sunt eiusdē speciei specialissime: ⁊ cōstat ꝙ vna ipsaꝝ nata est manere .s. illa que terminat motum. Et ad quālibꝫ ipsarū pōt terminari mot⁹. ℂ Tūc arguit. si pars forme acquisita in aliquo instanti ante terminū motus est corrupta adueniente illa parte ⁊ nō manet eadem nūero: aut fuit corrupta in illo eodem īstanti in quo fuit generata: aut in alio instanti. Nō est dicendū ꝙ in eodē instanti. qꝛ sic simul esset ⁊ nō eēt: qd̄ est oppositum ꝑme dignitatis. Si dicat ꝙ in quodā alio instanti incepit nō esse: tunc cū inter duo instantia semꝑ sit tēpus mediū. vt pꝫ in 6⁰ huius. ⁊ in quolibet tēpore est instās.

Cō.4.

Cō.3.

Querit vtrum illa pars forme sit ens in toto illo tēpore medio: aut nō ens. Si manet enī per totū illud tps medium habet ꝓpositū. qꝛ cum in illo tempore medio fiat motus fm formā illaȝ: oꝑꝫ ꝙ in quolibet instanti illi⁹ tēporis acquirat aliqua pars illi⁹ forme: ⁊ sit illa pars de qua loquimur erit simul cū oībus illis partibus: ⁊ eadez rōne poterit esse simul cū omnibus aliis sequentibus: si aūt illa pars forme poneret eē nō ens in toto illo tēpore medio: sequeret ꝙ illō instās qd̄ ponebat ꝑmū instās non entitatis illius partis nō est ꝑmū instās sue non entitatis: qꝛ in tēpore illo medio sunt instantia p̃cedentia in quorū quolibet esset nō ens. ⁊ sic illud qd̄ ponebat istās in quo illa pars fuit nō ens: nō erit ꝑmū instans vt dictū est: qd̄ est cōtradictio manifesta. quare ⁊c̄. ℂ Itez si partes forme p̃cedentes terminū motus nō manerent adueniente termino motus: tunc exn̄s in subo terminato motu nō haberet partes simul exn̄tes. quaꝝ vna posset corrumpi remanente alia: sed hoc est falsum. quare ⁊ ꝑmū. Falsitas cōsequentie pꝫ. qꝛ ponamus ꝙ ex aere generet aqua: ita ꝙ acquirat frigiditas aque in materia aeris: ⁊ iterū ignis agat in illā aquā: manifestū est ꝙ nō corrumpet statim totaȝ illam frigiditatē: imo corrupta vna parte frigiditatis existēte in aqua in qua tota agit ignis: adhuc remanebit aliqua frigiditas in illa eadem parte aq. ⁊ ꝯña videt esse euidens: postꝙ enim partes frigiditatis p̃cedentes gn̄ationē aque ⁊ frigiditatis aque nō remanerent adueniente termino illius frigefactionis: videretur necessario ꝙ illa frigiditas nullas partes haberet: quarū vna posset corrūpi altera remanēte. ℂ Et cōfirmat ratio. ponamus ꝙ ignis appropinquet aque generate ex aere: ⁊ accipiamus illam partē aque in quā totā agit ipse ignis. Quero vtrū in ꝑmo instanti quo ille ignis appropinqtus est illi parti aque: destruat tota frigiditas illius partis aque aut non: sed pars aliqua alia remanēte. Si diceret ꝑmo mō hoc videt absurdum. Nam si in illo instanti destrueret tota frigiditas illius partis aque: tunc in illo eodem instāti illa pars esset calida in sūmo caliditate ignis p̃sente agente in ipsam: ⁊ sic in mā illius partis aque fieret forma substātialis ignis nō p̃cedente aliqua alteratione continua. qd̄ videt īpossibile: fm Cōmen. in ꝑmo huius. vbi vult ꝙ generatio necessario est termin⁹ alterationis. quare ⁊c̄. Si vero cōcedat ꝙ ipse ignis appropinquatus parti aque in quā totā simul incipit agere non corrumpit totā eius frigiditatē simul .s. in ꝑmo instāti sue appropinquationis: sed aliquā partem corrumpit alia remanente: tūc illa frigiditas habebat partes simul existētes ⁊ ille nō vident alie eē nisi que fuerint acquisite in tēpore precedente terminū motus illius infrigidationis. ℂ Et cōfirmat rō. qꝛ cum actio ignis in aquā sit noua: oꝑꝫ ꝙ in aliquo instanti ꝑmo inceperit corrūpere frigiditatem ⁊ inducere caliditatē: ⁊ sic idē qd̄ prius. Sed diceret cauillator. ꝙ q̄uis partes forme p̃cedentes terminū motus nō maneant adueniente termino ad queꝫ: tamen in instanti in quo terminat motus acquisite sunt partes cōsimiles illis: ⁊ sic iterū ista forma pōt corrumpi successiue. Sed istud nō videt sufficiens: qꝛ nō est rō: quare oporteat partes p̃cedentes corrumpi: si similes in termino motus generant. ℂ Item eadem inconuenientia sequerent que alii dicebant sequi si partes precedētes remanerent .s. ꝙ forma illa esset vigoris infiniti: ⁊ ꝙ essent simul in eodem fm esse magis perfectum ⁊ minus perfectuȝ. vt pꝫ consideranti. ⁊ sic ille rationes eorum nō valebant ad propositū. Si quis igitur propter istas rationes ⁊ consimiles vellet tenere istam viaȝ: tunc posset respondere ad rationes alterius opinionis.

Cō.62.

Ad primam diceret. ꝙ nō ē simile de diuersis vbi ⁊ diuersis partib⁹ forme. Nā vbi non solū causat a motore mouente localiter: sed dependet aliqualiter a loco circūscribente mobile. vbi eniꝫ fm auctorem sex p̃cipiorum est circūscriptio corporis ex loci circūscriptione procedens. ⁊ qꝛ nō est vnus locus numero quem occupat mobile per totū tempus motus: imo in alio ⁊ in alio instanti est in alio ⁊ in alio spacio sibi equali. vt pꝫ in 6⁰ huius. ideo non manet idem vbi ꝑ totum tempus motus: sed forma fm quā est mot⁹ sufficienter est ab ipso alterāte quod manet vnum ⁊ idem numero: ⁊ ideo forma pōt manere vna numero per totū tempus motus. quare ⁊c̄. Uel diceretur ꝙ bene pōt manere vnum ⁊ idem vbi per aliquod tempus motus localis .s. illud vbi qd̄ non habet cōtrarietatem ad vbi terminans motuȝ. ℂ Et si dicat ꝙ mobile non est in eodē loco per aliqd̄ tempus dum mouetur localiter: cōcedo: sed nō sequitur ꝙ non maneat in eodē vbi: qꝛ ipsum vbi nō dependet a loco nisi in fieri ⁊ non in cōseruari. Unde cum mobile recessit ab aliquo nō est remotū quin remaneat vbi: qd̄ processit ex circūscriptione illius loci: dum modo nō adueniat vbi cōtrariū ⁊ corruptiuum. verbi gratia. duȝ aliquid mouet in loco aeris vnum illorū vbi: que acquiruntur non videt esse contrariū alteri vbi: ⁊ ideo adueniēte posteriori potest remanere precedens: dato ꝙ mobile

sit in alio loco q̄ prius. ¶ Ad aliā rōnē cū dicit. q: tūc eadem forma simul esset ⁊c̄. dico q̄ aliquam formam eē in aliquo subiecto sub esse minus perfecto pōt intelligi dupliciter. Uno mō q̄ ip̄m esse minus perfectū sit cū priuatione esse perfectioris: ⁊ hoc bene est īpossibile cū esse perfectiori: q: priuatio ⁊ habitus nō sunt simul in eodē subiecto ſm idem. Alio mō pōt intelligi q̄ ip̄ȝ eē minus perfectū nō sit cū priuatione esse perfectioris: ⁊ sic nullum est īpossibile. sic aūt est in ꝓposito. q̄re ⁊c̄. Uel diceretur q̄ oēs illi gradus sunt eque perfecti cōparati adinuicē: ſȝ ex eis cōstituit vnū perfecti⁹ quolibet illoꝝ ſm se: q̄ aūt vnus illoꝝ graduū nō sit perfectior alio videt. quia tunc differrent ſm spēm cū differrent per se: nisi dicatur q̄ illa diuersitas perfectionis est accidētalis: eo. s. q̄ subiectū posterioris ē magis dispositū q̄ prioris. ¶ Ad aliā posset dici q̄ ille partes remanerent aliquo mō diuerse numero: ita q̄ nō sunt penit⁹ vna forma numero. Et cū dicit. q̄ tunc duo accidentia ⁊c̄. Pōt dici q̄ duo accidentia absoluta eiusdem speciei ⁊ eque perfecta: vt quorum vnū nō est dispositio ad alterū non possunt simul esse in eodē subiecto. vt due albedines equaliter intense ⁊ perfecte: sed si vnū sit magis perfectū ⁊ alterū minus perfectum ⁊ vnū sit dispositio quodāmō ad alterū: nō est īcōueniens talia duo simul esse in eodē subiecto. ⁊ sic est in proposito. Nam semꝑ pars forme que prius acquirit est minus perfecta: ⁊ pars que posteri⁹ acquirit est magis pfecta: ⁊ p̄cedens disponit aliqualiter ad sequentē: ⁊ io possunt bene esse simul in eodē subiecto. Et si teneret q̄ omnes illi gradus sunt eque perfecti cōparati adinuicē: tūc posset aliter responderi: q̄ illud est verū de accidentib⁹ per se īexistentibus subiecto a p̄ncipio vel ab eterno: sed de accidentibus aduentitijs que adueniunt subiecto post suū esse cōpletū nullū est inconueniēs q̄ plura talia sint simul in vno subiecto. Uel posset teneri q̄ oēs ille partes cōstituūt vnū numero. Et cū dicit q̄ generant diuersis generationibus: q: in diuersis instantibus. Dicendū q̄ hoc nō sufficit ad diuersas generationes: sed requiritur diuersitas subiecti vel interruptio trāsmutationis. ¶ Ad aliā negāda est ꝯn̄a. Et cū dicit q̄ illud dicitur quiescere ⁊c̄. Dico q̄ mobile manere sub eadē forma per aliqd̄ tp̄s contingit dupliciter. Uno mō q̄ nullam aliā partē illius forme acquirat ⁊ sic quiesceret. Alio mō q̄ simul manens sub illa parte forme acquirat aliam partē forme vel alias: ⁊ sic nō opȝ q̄ quiescat. q: nō oīno se hȝ nūc ⁊ prius eodē modo. ⁊ sic est in proposito. Nā semper in alio ⁊ in alio instanti tēporis mensurantis motū ad formā ip̄m mobile acquirit aliā ⁊ aliam partē forme: nō tamē manet per aliqd̄ tp̄us sub aliqua parte illius forme p̄cise. quare ⁊c̄. ¶ Ad aliā negāda est ꝯn̄a. Et cū dicit. Illa forma que hȝ ptes infinitas ⁊c̄. Dico q̄ verū esset: si ille ptes cēnt in ipso actu simpliciter: sed si sunt in potētia nō oȝ. sic aūt est in ꝓposito. Nā aduenientē termino ad quē ille partes non sunt in illa forma simplr̄ in actu: sed in potentia aliquo modo. Et est simile sicut de linea. nā in linea sunt partes infinite eiusdē proportionis: ⁊ nō sequit̄ pp̄ hoc q̄ linea sit infinita simplr̄ ſm extensionē. Et intelligo illas partes nō eē in ipsa forma vel in subiecto in actu simpliciter: q: quelibet eaꝝ est sic īperfecta q̄ subiectū nō posset esse sub aliqua ipsaꝝ seorsum ⁊ diuisim ab alijs. vnde sicut in corpore naturali sunt partes quātitatiue excellētis paruitatis: que seorsum ⁊ diuisim nō possent existere sub forma totius: sed resoluerent in cōtinēs si separarentur a toto vt dictū est in p̄mo: ⁊ istarū partiū infinitas nō arguit magnitudinē infinitam in actu vt manifestum est cōsimiliter est in ꝓposito suo modo. ¶ Ad rationē adductam in p̄ncipio cum dicit illud qd̄ consistit in ꝯtinuo fluxu ⁊c̄. Uerū est: nō est vnum ⁊ idem numero: ita q̄ nihil acquiratur in tempore illo: sed potest manere vnū ⁊ idem numero acquirendo aliud ⁊ aliud: ⁊ sic est in ꝓposito. Nam pars forme precedens nō manet sic eadē numero q̄ nihil acquirat in mobili: immo semper acquiritur aliud ⁊ aliud durante motu: ⁊ ideo nō valet. hec aūt ad presens dicta sint per modū inquisitionis tanq̄ ꝓbabilia. Sed quid sit tenendū de questione nō omnino certitudinaliter mihi apparet ad presens

¶ Est autem qui quidē ex contrario. A. qui est in contrarium non contrarius ⁊c̄. Textu commenti. XLVII. Questio. X.

Consequenter queri potest circa capl̄m d' contrarietate motuū. Et primo querat. Utrū motus qui sunt ex cōtrarijs terminis sint cōtrarij. ¶ Arguit p̄mo q̄ sic. Quia mot⁹ eandem videntur hr̄e habitudinem ad terminū ad quem ⁊ ad terminū a quo ⁊ econuerso. Sed mot⁹ q̄ sunt ad cōtrarios terminos sunt cōtrarij ſm Ar̄. in lr̄a. ergo ⁊c̄. ¶ Item illi motus qui nō possunt esse simul in eodem subiecto sunt cōtrarij. hec videt manifesta: ſȝ motus qui sunt ex terminis cōtrarijs non possunt esse simul in eodē subiecto vt manifestū est. Non enim cōtingit aliquid simul moueri ex sanitate ⁊ ex egritudine. similr̄ aūt ⁊ in alijs. quare ⁊c̄. ¶ Item mot⁹ qui sunt ad terminos contrarios sunt ꝯrij: ſm Ar̄. in lr̄a. Sed motus qui sunt ex ꝯrijs terminis sunt ad termīos cōtrarios vt sanatio que est ex egritudine est ad sanitatem: ⁊ egrotatio que est ex sanitate est ad egritudinē. quare ⁊c̄.

¶ Oppositum vult Aristo. in littera.

Ad questionem possunt breuiter dici tria. Primo q̄ mot⁹ q̄ sunt ad termīos ꝯrios sunt cōtrarij. Scd̄o q̄ nō oēs mot⁹ qui incipiunt a terminis ꝯrijs sunt ꝯrij. Tertio q̄ ꝯtingit aliquos tales motus esse ꝯrios. ¶ Primū ostendit. q: cōtrarietas motuū oȝ sumi ex ꝯrietate illoꝝ cū quibus illi motus sunt idē essentialiter. hec est manifesta per se: sed motus qui sunt ad terminos ꝯrios sunt idē essentialiter cū illis terminis. vt pȝ ex 3° hui⁹. ergo ⁊c̄. Uel pōt argui sic. Illi mot⁹ sunt ꝯrij qui sunt idem essentialr̄ cū ꝯrijs. hec est manifesta. Sed motus q̄ sunt ad terminos ꝯrios sunt idē essentialr̄ cū ꝯrijs: q: sunt idē essentialr̄ cū illis terminis vt dictū est. g̃ ⁊c̄. ¶ Itē Aristo. sic ꝓbat. mot⁹ ad albedinē aut ꝯriat motui ad nigredinē aut motui q̄ est a nigredine per sufficientē diuisionē: sed nō est ꝯrius motui qui est a nigredine: q: sic idē esset ꝯrium sibiipsi cū idem motus qui est ad albedinē incipiat a nigredine. q̄re relinquit q̄ motus qui est ad albedinē est contrarius illi motui qui est ad nigredinem: ⁊ simile est iudicium de alijs motibus qui sunt ad ꝯrios termīos. q̄re ⁊c̄. ¶ Secundū declarat. q: illi motus qui sunt ad idem ſm spēm non sunt contrarij. hec est manifesta: sed motus qui incipiunt a ꝯrijs terminis aliquando terminantur ad idem ſm speciem: sicut motus qui incipit ab albo pōt terminari ad nigredinē ad idem scd̄m spēm: sicut motus qui incipit a rubeo potest terminari ad nigredinē: ⁊ similiter motus qui incipit a nigro ⁊ ab albo potest etiam terminari ad rubedinē. Et motus qui incipit a caliditate potest terminari ad tepiditatem: ⁊ motus qui incipit a frigiditate similiter. quare ⁊c̄. ¶ Tertiū apparet. q: illi motus qui sunt ad terminos ꝯrios sunt ꝯrij ſm q̄ ꝓbatum est prius. Sed motus qui incipiunt a contrarijs terminis aliquādo terminantur ad ꝯrios terminos: vt mo

tus qui incipit a sanitate.s.egritudo terminat ad egritudinē. ⁊ mot⁹ qui incipit ab egritudie.s.sanatio terminātur ad sanitatē.quare ⁊c. Sed notandū q̄ q̄uis aliquādo motus qui incipiunt a ꝯtrariis sunt ꝯtrarii: tñ cōtrarietas eorum non prouenit ex terminis a quibus sed ex terminis ad quos ratione preinducta.

Ad primaz rōnem dicendum q̄ nō est eadem habitudo mot⁹ ad terminū a quo ⁊ ad terminum ad quē: q̄ motus est eiusdem essentie cū termino ad quē sȝ nō cū termio a quo.vt pȝ in.3. ¶ Ad scdaȝ pōt negari maior: q̄ duo indiuidua eiusdeȝ speciei absoluta ⁊ equaliter pfecta nō possunt simul esse: vt due albedines: ⁊ tñ nullā habēt contrarietatem adinuicem. ⁊ ideo non valet. ¶ Ad tertiam patet ex predictis.

¶ Quoniā aūt motui nō solum videtur esse motus contrarius sed ⁊ quies: determinanduȝ est. simpliciter quidē ꝯtrari⁹ est motus motui. opponitur autem ⁊ quies. priuatio enim est. Textu cōmenti. LIII.

Questio. XI.

Onsequēter querit̄ vtrū quies sit contraria motui. Videt̄ q̄ non. q̄ tunc vnū ⁊ ideȝ cōtrariaret̄ pluribus: qḋ videt̄ incōueniēs: vt pȝ ex.10.meta. Et pbatur ꝯña. q̄ vn⁹ motus est ꝯtrarius alteri. ğ si mot⁹ est ꝯtrarius quieti sequit̄ q̄ dictū est. ¶ Iteȝ vtrūq3 ꝯtrarioꝝ est aliquid positiuū: vt pȝ ex.10.metaph. sed quieȝ nō est aliqd positiuū: q̄ quies est puatio mot⁹: vt pȝ in isto.5. ¶ Itē si sic tunc omne qḋ quiescit aliqñ mouet̄: qḋ videt̄ iposſibile: q̄ intells qescit. ⁊ tñ intells nunq̄ mouet̄: q̄ oē qḋ mouet̄ est corpus: vt pȝ in.6.hui⁹. ⁊ intells nō est corp⁹: vt pȝ.3.de aīa. Q3 aūt intells quiescat. pbat̄. q̄ se hȝ nūc eodē mō sicut ⁊ pus: ⁊ hoc est quiescere: vt habet̄ ex.6.hui⁹. ⁊ pbat̄ ꝯña. q̄ ꝯtraria nata sunt fieri circa ideȝ: vt pȝ in pdicamentis: si igit̄ motus ⁊ quies essent cōtraria: tunc omne qḋ quiescit aliquando moueret̄. quare ⁊c.

T.c.14. T.c.53. T.c.52. T.c.4. T.c.32. T.c.53.

¶ Oppositum vult Aristo.

Et intelligendum q̄ cōtrarietas vno mō accipit̄ large ⁊ iproprie.p opponē iter puationē ⁊ habitū. Alio mō pprie.p repugnātia duaꝝ formaꝝ eiusdē gñis succedētiū in eodē subo. Pimo mō quies ꝯtrariat̄ motui: q̄ puatio ꝯtrariat̄ habitui hoc mō ꝯtrarietatis: sȝ quies ē puatio mot⁹ cū sit negatio motus in subo apto nato. q̄re ⁊c. 2⁹ mō quies non ꝯtrariat̄ motui: q̄ sicut dicebat̄ vtrūq3 ꝯtrarioꝝ debȝ eē aliqd positiuū: vt satis pȝ ex.10.meta. sed quies non est quid positiuum. quare ⁊c.

T.c.17.

Ad primā rōnem dico q̄ vnū non est ꝯtrarium nisi vni eodē modo cōtrarietatis: ⁊ precipue ꝯtrarietate pprie ⁊ pfectissima: sȝ diuersis modis nihil est incōueniēs vnū esse ꝯtrariū multis: vt vnuȝ extremū ꝯtrariat̄ alteri ꝯtrarietate pfecta ⁊ ꝯtrariatur medio ꝯtrarietate diminuta. Et sic motus ꝯtrariat̄ motui ꝯtrarietate ppe dicta: sed ꝯtrariat̄ quieti extenso nomine ꝯrietatis ad opponēȝ puationis ⁊ habit⁹. q̄re ⁊c. ¶ Ad aliā pȝ ex dictis. ¶ Ad aliā pōt dici q̄ intellect⁹ pprie non quiescit. Et cū dicit̄ q̄ illud quiescit qḋ eodeȝ modo ⁊c. veꝝ est si sit aptū natū moueri: sȝ si nō sit aptū natū moueri nō opȝ: ⁊ sic est in pposito: q̄ intells habēs sciaȝ aliquā per aliqḋ tēpus bene se hȝ eodē mō sic pus. sed non sufficit hoc ad hoc q̄ quiescat: sed requirit̄ q̄ sit aptus natus moueri: ⁊ sic debet intelligi q̄ illud mobile quiescit ⁊ eodē mō se hȝ nūc: vt pus. Veꝝ est tñ q̄ q̄uis intells nō moueat̄ motu corporali: qui dicit̄ mot⁹ pprie dictus: nihilominus mouetur motu spūali qui est mutatio idiuisibilis ⁊ instantanea: ⁊ hoc nullū est incōueniēs. vt pȝ in.3.de aīa.caplo illo. videt̄ aūt sensibile ex potentia exñte sensitiuo ⁊c. Intells itaq3 nō mouet̄ motu qui est actus imperfectus. in cuius subo cū vnū contrarioꝝ acquirit̄: alteꝝ abijcitur: sȝ bene mouetur motu qui est actus perfecti ⁊ est receptio perfectionis sine abiectione contrarij presentis ⁊c.

T.c.28.

Questio. XII.

Onsequēter queri pōt. Utꝝ quies que est in termino ad quē sit pfectio mot⁹. ¶ Arguitur pmo q̄ nō. q̄ puatio mot⁹ nō est ei⁹ pfectio: hec ē manifesta: sȝ quies in termino ad quē est puatio mot⁹. q̄re ⁊c. ¶ Itē illud nō est pfectio motus quo adueniēte cessat motus: hec videtur manifesta: q̄ nihil deficit adueniente sua pfectione: imo tunc hȝ esse perfectū: sȝ adueniente quiete in termino ad quē cessat motus: vt manifestū est q̄re ⁊c. ¶ Iteȝ qḋ est perfectio mobilis nō est pfectio mot⁹ cuȝ diuersarū nō sit vna perfectio. Sed quies in termino ad quē ē perfectio mobilis: aliter eniȝ non denominaretur quiescens a quiete in termino ad quem. quare ⁊c.

¶ Oppositū arguit̄ auc̄te Arist. ⁊ arguit̄ rōne. Illō quo adepto motus est pfectus videt̄ esse pfectio motus: hec videt̄ manifesta: sed adepta quiete que est in termino ad quē motus est completus ⁊ perfectus. quare ⁊c.

T.c.54

Ad euidentiā q̄ōnis est itelligēdū breuiter: q̄ sic dcm̄ fuit pus auc̄te Cōmētatoris motus pōt ꝯsiderari dupl̄r. Uno mō q̄tū ad suā māȝ: ⁊ sic est de genere eius ad qḋ tēdit motus.s.forma impfecta tendēs ad cōplemētū. Alio mō pōt accipi motus q̄tū ad suā formā: ⁊ sic est transmutatio ꝯiuncta cū tēpore.i.cū fluxu cōtinuo. ¶ Ulteri⁹ accipiēdū est q̄ quies in termino ad quē pōt cōsiderari dupl̄r. Uno⁹ pt accipi pro illo esse qḋ dat mobili a forma ad quā ē motus.put illud eē durat per aliqḋ tpš. Alio mō per quietē in termino ad quē pt itelligi negatio fluxus pcedētis in ipō mobili: cū eniȝ terminat⁹ est mot⁹ ꝯstat q̄ ampli⁹ mobile nō fluit cōtinue ad vlteriorē partē illius forme.

Tunc pōt dici ad q̄ōnem q̄ si accipiat̄ mot⁹.p forma impfecta que fluit ad cōplemētū: ⁊ sumat̄ quies pmo mō.s.pro illo eē qḋ dat mobili a forma terminātemotus:.put illud eē durat per aliqḋ tpš: sic quies est perfectio mot⁹: q̄ illud ad qḋ aliqd nal̄r ordinat̄ vt in suū finē vr̄ eē pfectio ipsi⁹ aliq mō: h̄ ē eiusdē: sȝ mot⁹ q̄ ē forma diminuta tēdēs ad pfectōeȝ ordinat̄ ad hmōi q̄etē.s.ad eē qḋ dat mobili p formā terminātē motū. Ad h̄.n.final̄r aliqd calefit vt sit calȝ per aliqḋ tpš: ⁊ h̄ ē q̄escere sub calitate.s.eē calȝ p aliqḋ tpš: ⁊ dico p aliqḋ tpš: q̄ si aliqd solū eēt calȝ in istāti nō eēt q̄es. Imaginabimur ğ sic. q̄ cū aliqd calefit pus recipit aliquā calitatē diminutā ⁊ ipfectā q̄ ordinat̄ ad h̄ q̄ recipiat calitatē pfectā: sic dispō ordiat̄ ad ꝯplemētū ⁊ ad h̄ q̄ ipȝ calefactibile existat calȝ p aliqḋ tpš: ⁊ h̄ ē q̄escere sub calitate: sil̄r aūt ⁊ in' alijs. ğ ⁊c. 2⁹ dico q̄ si accipiatur mot⁹ 2⁹ mō.s.p trāsmutatiōe ꝯiūcta cū tpe.i.cū fluxu ꝯtinuo: ⁊ sumat̄ 2⁹ mō quies.s.p negatione talis fluxus: sic q̄es nō est pfectio mot⁹. Et h̄ facile ē videre: q̄ vnū oppositoꝝ nō ē pfectio alteri⁹. hec videt māifesta: sȝ negatio seu defect⁹ flux⁹ pcedētis opponit̄ ipsi fluxui: vel puatiue vel contradictorie. q̄re ⁊c. 3⁹ mō pōt dici q̄ quies pmo mō dicta nō est pprie pfectio mot⁹ qui ē fluxus forme: q̄ ista q̄ete adueniēte cessat fluxus: cū.n.mobile existit actu per aliqḋ tps sub aliq̄ forma terminātē motū tūc ampli⁹ nō fluit: ⁊ sic tale existere nō ē pfectio illi⁹ flux⁹: nihil.n.desinit eē adueniēte sua pfectōe: sic ēt tō

gebatur arguendo. 4° pōt dici ꝙ quies 2° modo dicta .s. que est negatio fluxus precedentis terminū motus nō est per se ⁊ ꝓpe perfectio motus qui est forma fluens: q2 omnis perfectio ꝓprie dicta .s. est aliquid positiuū .s. actꝰ ⁊ forma: sꝫ hmōi quies nō ē quid positiuū per se. q̄re ⁊c̄. potest tñ esse perfectio ipsiꝰ motꝰ quodāmodo per accidens inq̄tum est coniuncta cuꝫ ipso esse forme in mobili. Ex dictis aūt pōt haberi vna ratio satis bona ad probandū: ꝙ pars forme precedens terminuꝫ motus nō est corrupta adueniente termino motꝰ: nihil enīꝫ est corruptum adueniente sua perfectione: cū igitur quies in termino ad quē sit perfectio motus qui est forma fluens: videtur ꝙ hmōi forma non debet esse corrupta: adueniēte termino motus ⁊ quiete in ipso termino.

Ad primas duas rōnes pꝫ ex dictis ꝑ diffōnē positā. ¶ Ad 3ᵃᵐ dico ꝙ idē potest eē ꝑfectio diuersoꝝ diuersimode ⁊ nō vnico mō. Dicet ꝗ ꝙ quies in termino ad quē est ꝑfectio mobilis tāꝗ ꝑfectibilis ꝑncipalis ⁊ est ꝑfectio motꝰ tanꝗ dispositionis ⁊ ꝑparationis ordinate ad hmōi quietē. ¶ Ad hoc eniꝫ mobile recipit formā imꝑfectā ante terminū motꝰ vt tandē quiescat sub forma perfectiori. Et sic quies diuersimode est perfectio motus ⁊ mobilis: ⁊ hoc nullum est inconueniens: sicut forma substantialis est perfectio māe ꝑme tanꝗ ꝑncipalis ꝑfectibilis: ⁊ est ꝑfectio dimēsionum tanꝗ dispōnū ipsius māe ad formam. q̄re ⁊c̄.

¶ Si igitur predicamenta diuisa sunt substantia: ⁊ qualitate: ⁊ vbi: ⁊ quando: ⁊ ad aliquid: quantitate: ⁊ facere: ⁊ pati: necesse est tres esse motus quantitatis: ⁊ qualitatis ⁊ ſm locū ⁊c̄.

Textu cōmēti. IX. Questio. XIII.

Commentator mouet hic vnā dubitationē. Utꝝ motꝰ sit in tribꝰ gn̄ibus .s. qualitate q̄titate ⁊ vbi. ¶ Et arguit ꝙ non. q2 illud qd̄ est in predicamento passionis nō est in illis tribus generibꝰ: hec est manifesta: q2 predicamenta sunt impermixta: vt pꝫ in ꝑmo posterioꝝ. Sed motꝰ est in genere passionis: vt allegat Cōmentator ex predicamentis: ⁊ istaꝫ obiectionem mouet etiam in 3. huius quare ⁊c̄.

Cō. 4.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo.

De hoc aūt Cōmentator narrat quasdā opiniones. Aliqui .n. dixerūt ꝙ motꝰ pōt ꝯsiderari dupliciter. Uno mō ſm ꝙ motꝰ est. Alio mō q̄tum ad eius receptionē. Et ꝑmo modo est in tribꝰ generibꝰ. Scd̄o modo est in genere passiōis. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc obiicit Cōmētator: ⁊ dicit ꝙ isti non bene dixerunt: q2 receptio rei est potentia ad rem: ⁊ potentia ad rem aliquā est de genere illius rei: sicut potētia ad subaꝫ est quoquo modo in predicamento substantie. ⁊ silr̄ potētia ad quātitatē ⁊ ad alia predicamēta: ita ꝙ potētia ad vnūq̄dq̄ predicamentum est in genere illius predicamenti qd̄ est in actu: ⁊ ideo isti non bn̄ dixerunt ponendo receptionem motus esse in predicamento passionis ⁊ motum in alijs generibus. ¶ Alij vero aliter dixerunt ⁊ dixerunt precise: ꝙ motus est in genere passionis ⁊ non in genere qualitatis nec q̄titatis nec vbi: q2 videbatur eis ꝙ sola qualitas quiescens esset genus: ⁊ silr̄ solum vbi quiescēs est vnū genus: ⁊ simil̄r ⁊ sola quantitas quiescens simil̄r est genus per se: ⁊ ip̄ossibile est ꝙ motus sit species quiescentis: ⁊ ideo voluerunt ꝙ qualitaꝫ mota vel ſꝫ quā est motus non sit in genere qualitatis: nec simil̄r quantitas ſm quā est motus nec vbi similiter: vnde ſm eos motus precise est in genere passionis. ¶ Sed ꝯtra istos arguit Cōmentator: q2 mediuꝫ magis conuenit cum extremis q̄ vnū extremū cum alio. Motus aūt est medium inter terminū ad quē ⁊ potentiaꝫ ad ip̄m terminū: ⁊ ideo magis conuenit cū termino ad quē est: q̄ potētia ad terminum conueniat cū ipso termino: sꝫ potentia ad terminū ad quē est motꝰ est in illo genere in quo est ipse terminꝰ. Potētia .n. ad vnūq̄dq̄ ꝑdicamētū est in illo genere ꝑdicamēti: qd̄ est in actu vt potētia ad subām est quoquo mō in ꝑdicamēto sube. ⁊ silr̄ potētia ad q̄tū ⁊ ad alia ꝑdicamēta. ꝗ multo fortius motus qui est mediū īter potentiā ⁊ actū dꝫ esse de genere illiꝰ termini: qm̄ omne mediū inter potētiā ⁊ actū que sunt in aliquo genere: necio est de genere actus qui est cōplemētū: sed differt ſm magis ⁊ minus. Ire eniꝫ ad calorē est calor quoquo mō: ⁊ silr̄ ire ad frigus. Istā rōnē itēdit Cōmētator: vt pꝫ inspiciēti: q̄uis nō ponat exp̄sse q̄ h̄ scripsi. ¶ Istis itaq̄ opinionibꝰ reprobatis Cōmētator ponit suā sniaꝫ: ⁊ dic̄ ꝙ motus pōt ꝯsiderari q̄tuꝫ ad suā mām vel q̄tuꝫ ad suaꝫ formā. Et ꝑmo modo .s. q̄tuꝫ ad suā mām est de genere eius ad qd̄ est motus: ſm aūt suā formā que est transmutatio ꝯiuncta cū tēpore est in ꝑdicamēto passionis: ⁊ ꝑ hoc cōcordarent verbo Aristo. ¶ Sed in istis verbis Cōmētatoris sunt multe difficultates ⁊ dubitatiōes q̄ꝝ rū declarationes nō inuenio multū cōes fuisse vsq̄ nūc. Una q̄dē dubitatio est de eo qd̄ Cōmētator dic̄ ꝙ receptio rei idē est qd̄ potētia ad rem: hoc vtiq̄ videt̄ falsū: q2 si potentia ad aliquā rem esset receptio illius rei: tūc oē qd̄ est in potētia vel hꝫ potētiā ad aliquā reꝫ: reciperet illā rem ⁊ hr̄et receptionē illius rei: ⁊ hoc videt̄ manifeste falsuꝫ. Nā calefactibile anteq̄ calefieret habebat potentiā ad caliditatē: ⁊ tñ non recipiebat caliditatē: ⁊ silr̄ mā duꝫ est sub forma terre: hꝫ potentiā ad formā ignis: ⁊ tñ nondū recipit ip̄aꝫ. q̄re ⁊c̄. ¶ Alia dubitatio est de hoc ꝙ dicit qd̄ potētia ad aliq̄d est in eodē gn̄e cū ipso. Cōtra. potētia māe ad formā subalē est ad aliq̄d: vt dic̄ Cōmētator in ꝑmo huiꝰ. ⁊ ip̄a forma subalis est in genere sube: vt pꝫ ibidē. ꝗ male dicit Cōmē. ¶ Alia dubitatio est de hoc qd̄ dicit Cōmētator ꝙ motꝰ pōt ꝯsiderari dupl̄r .s. q̄tum ad suā mām ⁊ q̄tum ad formā. Contra nullus actus videt̄ esse cōpositꝰ ex mā ⁊ forma: vt capitur ex 7. meta. ⁊ in liᵒ. 6. ꝑncipioꝝ: q2 forma ē simplicis essentie: forma aūt ⁊ actus sunt idē. ergo nullus actꝰ est cōpositus ex mā ⁊ forma: sed motus est quidaꝫ actus: vt pꝫ per eius diffōnem positam in 3. huius. ergo ⁊c̄.

Cō. 7o.

T. cō.

¶ Ad primum istorum potest responderi ꝙ cū dicit Cōmentator ꝙ receptio rei est potentia ad rem: ipse nō accipit ibi receptionē pro actu recipiendi sicut accipiebat in obiectione sed pro ipso receptiuo. Istud autem receptiuū rei est potētia ad ip̄saꝫ rem accipiēdo potētiā pro subiecto potēte. Est ergo intell̄s verboꝝ Cōmētatoris ꝙ receptio rei ē potētia ad rē .i. ꝑncipiū receptiuū aliꝰ est subm̄ potēs illud recipere: ⁊ hoc est manifestū per se. ¶ Et per hoc ad aliud. cū .n. dicit Cōmētator ꝙ potētia ad aliq̄d est in eodē ꝑdicamēto cū illo termino: nō accipit ibi potētiā pro respcū nec pro q̄litate nāli in qua imediate fundatur respectꝰ sed pro subo potēte. Istud auteꝫ subm̄ potēs est in eodeꝫ genere cum actu aliquo modo. ¶ Circa qd̄ considerāduꝫ est ꝙ aliquid intelligitur eē in predicamento dupliciter. Uno modo sicut predicabile quod ordinatur ſm sub ⁊ supra: vel ad latus: sicut genus ⁊ species ⁊ differentia vel indiuiduuꝫ: ⁊ hoc modo subiectū potens recipere aliquē actū nō est in eodē predicamēto in quo est ille actus: subꝫ eniꝫ qd̄ pōt recipere caliditatē nō est in genere q̄litatis isto modo: vt manu

festuz est. Alio modo dicitur aliquid in genere tanq̄ prīcipium illius generis vt materia ꝛ forma substātialis dicuntur esse in genere sube: ꝛ isto modo subm receptiuuz qualitatis potest dici esse in genere q̄litatis: similr autez ꝛ in alijs accidentibus. Constat enim ꝙ subiectū potens recipere aliqḋ accidens est prīcipiū illius accidentis tanq̄ materia in qua: ꝛ sic intelligendum est dictum Cōmentatoris in hoc loco. Potest etiā dici ꝙ potētia ad aliquē

T.c.15.
T.c.23.

actum est in illo genere in quo est ille actus: sicut ordinatum in finem est in ipso fine. Actus enim est finis potentie: vt p3.9.metaph. ꝛ vnius modus essendi in est eē in fine: vt dicitur in .4. huius. potentia ergo ad aliquid est in eodem genere cū illo: sicut ordinatum in finem est in suo fine. de hoc specialiter verum est de potētia que est qualites ordinata ad aliquid recipiendu. Est tn̄ aduertēdū ꝙ aliter mā ꝛ forma sunt in genere sube sicut prīcipia: ꝛ aliter subm potens recipere aliqḋ accidens est in genere illius accidentis tanq̄ prīcipiuz. Nam materia ꝛ forma sunt in p̄dicamento sube tanq̄ prīcipia que sunt partes essentiales sube composite: sed subm nō est pars essentialis ipsius accidentis: sed solum est materia in qua. Considerandum etiam diligēter ꝙ q̄uis Cōmentator arguat motū qui est forma fluens esse in genere termini ad quē per hoc ꝙ subiectum potens recipere ipsum terminū est in illo genere: vt expositum est: tn̄ aliter ipm subm potēs est in illo genere: ꝛ aliter motus ipse. Subiectū enim qḋ pōt recipere terminum motus sic est in illo genere: sicut in quo est motus tanq̄ prīcipiuz qḋ est in alio genere tanq̄ predicabile per se ordinatum in illo genere: vt calefactibile. puta ligna vel lapis est per se in p̄dicamēto substantie tanq̄ spēs aut genus: sed ipsa forma fluens nō est per se in aliquo genere, alio ab alio in quo ē terminꝰ motus: vt caliditas fluens ipsa non est per se in aliquo genere alio q̄ qualitatis: imo est quoddam suppositū caliditatis. similr aūt ꝛ in alijs suo modo. Caliditas eniz fluēs

Cō.9.
Cō.4.

que precedit terminum calefactionis: non differt a caliditate que terminat motū nisi sicut minus perfectū ꝛ magis perfectum: vt tangit hic Cōmentator: c.3. huius.

¶ Ad aliam dubitationez dico sicut mihi videt: ꝙ nō est intentio Cōmētatoris ꝙ motus possit cōsiderari q̄tum ad suā formā vel q̄tum ad suam mām: pro tanto ꝙ ipse motus sit quoddā ens vnū compositum ex illis duobus prīcipijs per se: sed intelligitur ꝙ hoc nomē motus significat illa duo equiuoce vel analogice: quoꝝ vnū est sicut mā vel ad modū materie quoquo mō. s. forma que fluit: ꝛ alterum ad modū forme. s. fluxus forme. Dicit aūt iste fluxus se habere ad moduz forme respectu forme fluentis: ꝛ illa forma ad modū māe: q: sicut hec forma substātialis nunq̄ pōt eē sine materia. ꝛ tn̄ hec materia potest esse sine hac forma indiuiduali: sicut fluxus forme nunq̄ est sine illa forma: s3 forma que est fluēs pōt esse sine fluxu: vt conuenit terminato motu: cum enim terminatus est motus cessauit fluxꝰ: ꝛ tn̄ remanet forma que fuit fluens: sed cuius vna pars fuit generata post aliā partē. Dicerem ergo saluo meliori iudicio ꝙ cum distinguitur de motu: ꝙ potest accipi q̄tum ad suaz mām vel q̄tum ad suam formam: ista distinctio non est totius essentialis in suas partes essentiales: sed est distinctio vocis in significata: quoꝝ vnū est ad modū māe ꝛ aliud ad moduz forme rōne predicta: ꝛ forte ista est distinctio in significata analogice importata. Si quis aūt queret de quo illoꝝ per prius dicit motus. forte dicendū est ꝙ sm famositatē ꝛ impositionē motus per prius dicit fluxum continuuz: ꝛ sm veritatē ꝛ nām rei per prius dicit de forma que fluit. Sed rō huius pōt esse: q: sm impositionē ꝛ p̄suetudinē nomē per prius dicit de illo qḋ est nobis notiꝰ: mō iste fluxus est aliquo mō nobis notior q̄ ipsa forma: saltē quātum ad suā differentiam a termino ad quē. Notius enim est ꝙ fluxus differt a termino ad quē q̄ forma fluēs: q: certū est ꝙ fluxus deficit adueniēte termino ad quē. Sed dubiū est. Utrū forma fluens remaneat: ꝛ sic fluxus forme notior est saltē q̄tuz ad terminū ad quē: q̄ sit forme: propter qḋ nomē motus: qn̄ impositū fuit alicui tanq̄ differenti a termino ad quē: per prius impositū fuit fluxui forme: sed sm nām rei est econuerso. s. ꝙ forma que fluit per prius est motus: q: sm ordinē nature rei nomē prius debet ei qḋ est verius ens ꝛ perfectius inter significata illius nominis: vt h3 videri super .5. metaph. s3 ipsa forma est verioris ꝛ perfectioris entitatis q̄ sit fluxus forme: fluxus enim est quid successiuū ꝛ ipa forma est res permanens: vel saltem nō est essentialiter quid successiuuz. quare ꝛc. Est aūt alterius intelligēdū ꝙ formale ipsius motus qḋ est transmutatio coniuncta cū tempore pōt considerari q̄tum ad duo. s. q̄tum ad ipsam transmutationē ꝛ quantum ad tempus ipm cuz quo est coniuncta. Et q̄tuz ad p̄mū credo ꝙ est in genere passionis. Nā hmōi trāsmutatio que est coniuncta cuz tempore nihil est aliud q̄ receptio perfectionis in ipso mobili: sicut etiam trāsmutari est recipere aliquā perfectionē vel actuz: ꝛ hmōi receptio est formalr passio. vnde ꝛ virtus passiua dicit virtꝰ receptiua sm oēs: ꝛ sic intellexit Cōmētator ꝙ motꝰ s3 suam formā est in genere passionis. Sed si consideraret q̄tum ad ipm tempus cui cōiuncta est receptio: sic est in genere q̄titatis: ꝛ hmōi tēpus nō puto esse aliud nisi fluxum continuuz: quo ipm mobile dicit fluere de vno ad aliud continue l3 sm aliam ꝛ aliam rōnem vocetur tempus ꝛ motus: vt visuz fuit in .4. huius. Quare aūt trāsmutatio ipsa cum tempore cōiuncta sit passio: hoc pōt probari: q: illud est passio s3 qḋ aliquid denominatur patiēs: s3 sm hmōi trāsmutationē subiecti denoiat patiēs . s. trāsmutata: vt visuz est. q̄re ꝛc. Hec igit sint aggregata de isto dubio difficili: ꝛ de verbis Cōmētatoris q̄ multis sunt obscura: ꝛ a paucis declarata vel nullis. q̄re ꝛc.

¶ Hz aūt dubitationem. T.c.LXI. Qō. XIIII.

Querit hic. Utrū corruptū possit regenerari vnū ꝛ idē numero. ¶ Arguit ꝙ sic. q: illa sunt vnum numero: quoꝝ cāe sunt eedē numero: s3 alicuiꝰ gn̄ati ꝛ corrupti cāe sunt eedē numero: vt celū ꝛ mā p̄ma: q̄ sunt cāe oīum subāꝝ gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū. quare ꝛc. ¶ Itē agens omnipotens pōt ipsum corruptum regenerare vnum ꝛ idem numero: hec videtur manifesta: aliter enim non esset omnipotens: sed aliquod agens est omnipotens. s. deus: vt dicunt omnes leges. quare ꝛc. ¶ Item sanitas eadem numero est in mane ꝛ in meridie. ergo corruptum redit idem numero: antecedens est manifestum: quia possibile est ꝙ aliquis cōtinue sit sanus a mane vsq3 ad meridiem: consequentia probatur: quia sanitas que fuit in mane necessario est corrupta anteq̄ veniat meridies: si enim sanitas que fuit in mane posset manere sine corruptione vsq3 ad meridiez pari ratione sanitas illa posset manere sine corruptione vsq3 ad noctem: ꝛ a nocte pari ratione vsq3 ad diluculū ꝛ sic in infinitum quod est inconueniens: quia nihil contingit corruptibilium vnum numero permanere: dicit Aristo. in .2. de anima. ergo necessario oportet ꝙ sanitas que est in mane corrupta sit ante meridiē: ꝛ sic cū sit eadem sanitas numero in mane ꝛ in meridie. videtur ꝙ corruptum posset redire vnum ꝛ idem numero.

T.c.35.

T.c.6. T.c.76.

¶ Oppositū videtur velle Aristo. in littera. ⁊ in. 2. de generatione dicit. ꝙ quorum substantia est corruptibilis non redeunt eadem numero.

De questione illa dixerūt quidā astronomi ꝙ corruptuʒ aliqn̄ regenerabit vnū ⁊ ideʒ in numero: imo vniuersaliter omnia que non sunt postꝙ̄ fuerunt corrupta iterū regenerabuntur eadē numero: ita ꝙ tu qui nūc audis lectionē in hoc loco aliquādo in futuro postꝙ̄ fueris corrupt⁹ audies eandem lectionē in hoc eodē loco: ⁊ sic de omnib⁹ aliꝭs entibus corruptibilibus. Et hoc ipsi ꝓbauerunt supponēdo aliqua. Primo ꝙ omnia que fuerūt in hoc mūdo reducantur ad corpora celestia tāꝙ̄ ad suas causas ꝑmas corporeas necessario ꝓducētes ea. 2° ꝙ omnia corpora celestia sunt eterna ⁊ simil'r mot⁹ eoꝝ: ⁊ hec habent ex nāli phia: ⁊ ꝑcipue in. 8. hui⁹. vnde sequit ꝙ quēcūqꝫ aspectum nunc habent corpora celestia adinuicem ⁊ ad locum generationis: eundem iterum habebunt alias in futuro: ⁊ simil'r causabunt illa eadem que nunc causant ⁊ ꝯseruabunt omnia illa eadem que nunc cōseruant. Et dicūt sapiētes astronomi ꝙ talis reuolutio per quā oīa corpora celestia redibunt ad eosdem aspectus quos nūc habēt completur in. 36. millib⁹ annoꝝ. Posset ergo ratio eoꝝ sic formari. redeuntib⁹ oībus eisdem causis necessarijs ⁊ per se redeunt idem effectus: sꝫ cause que nūc ꝓducunt ista inferiora ⁊ cōseruant redibunt eedē. s. corpora celestia ⁊ eorum aspectus ad seinuicem ⁊ ad locuꝫ generationis. quare ⁊c. imo Ꝝm istam positionem nō solum qōlibet indiuiduū redibit vnū ⁊ idē numero semel: nec bis: imo infinities: qꝛ infinities redibit aspectus corporum celestium ꝓducentium istud indiuidū ⁊ eius causas proprias. ¶ Et si dicatur ad istam rōneʒ ꝙ bn̄ redibūt cāe remote ⁊ vniuersales istoꝝ indiuiduoꝝ: sꝫ cause ꝓprie ⁊ ꝓxime non redibunt eedem. Cōtra hoc est: qꝛ ipse cause ꝓxime causantur ab ipsis causis remotis. Unde cū ipse cause remote redibunt eedem. s. corpora celestia ⁊ eoꝝ aspectus ⁊ lumina sequitur ꝙ cause ꝓpinque istoꝝ reuertetur. Et si queratur ab istis quare nullus nostrum memoratur se fuisse ꝑus. cū tamen infinities fuerit ꝑus: ipsi respondent ꝙ hoc contingit ꝓpter lōgitudinem temporis in quo fuit non ens: aut in quo non cōsiderauit se fuisse: ⁊ istud bn̄ est rōnabile: qꝛ videmus in tēpore vite alicuius hominis ꝙ aliquādo nō reminiscitur eius qō ꝑus vidit ⁊ nouit ꝓpter longitudineʒ temporis in quo dimisit considerare. ¶ Sed aliqui obijciūt ꝯtra istos: qꝛ possibile est ꝙ homo qū viuit cognoscat se fuisse in aliquo tempore ꝑcedēte: vt ego cognosco me fuisse in decimo anno ante istud instās: cū ergo oīa regenerabunt eadē numero que ꝑus: necesse est ꝙ ista cognitio q̄ cognosco nūc me fuisse in anno decimo ꝑcedēte hoc instans regeneretur eadem numero in fine illius totius tēporis. ⁊ sic iterū cognoscā me fuisse in anno illo decimo. ⁊ ego debeo aliquādo cognoscere me fuisse in āno decimo precedēte instās a quo icipit reuolutio. 36. mille annoꝝ. Et ipsi nō haberēt hoc pro incōueniēti: imo ꝯcederent ꝙ si quis cognoscat nūc se fuisse in anno decimo ꝑcedēte hoc instās alias ⁊ infinities hoc idē cognoscet. Et alias infinities hoc idē cognouit. Concederēt ergo isti ꝙ sor. qui fuit in instāti a quo icepit reuolutio. 36. mille annoꝝ: sic cognouit se fuisse in decimo anno precedēte illud instans: ipse ideꝫ completa alia reuolutione cognoscet se fuisse in illo anno decimo eodem in quo pri⁹ cognouerat se fuisse. Et si dicat aliquis ꝙ nūc cognoscit se fuisse in anno decimo precedēte instans a quo incepit reuolutio. 36. mille annoꝝ. Dicet eniꝫ ꝙ hoc est pro tāto: qꝛ ipse non cognouit se fuisse in illo anno: nō eniꝫ necessariū ē ꝙ homo semꝑ cognoscat se fuisse quādo fuit: vt dormiens non cognouit se fuisse in tempore precedēte somnū: licet fuerit in illo tempore: ⁊ ideo illa instātia parū videtur valere. ¶ Ista eñ positio lꝫ sit multū ꝓbabilis contrariatur sniē Aristo. ꝑncipis phoꝝ ⁊ alioꝝ sequentiū ipm. Nam sicut allegabatur arguendo: ipse dixit in. 2. de generatione. in fine: ꝙ illa quoꝝ substātia est corruptibilis nō reiterantur eadeꝫ numero: ⁊ in isto capitulo videtur habere pro icōueniēti ꝙ aliqd corruptū generetur iteꝝ ⁊ ideꝫ numero. ¶ Et ideo tenēdo sententiā Aristo. dōm est ꝙ nullū corruptū pōt regenerari idē numero simpl'r. ꝓbatur. qꝛ illa nō sunt vnū numero simpliciter: quoꝝ eē nō est idiuisuꝫ. hoc est eudēꝫ: qꝛ ratio vnitatis sumit ab indiuisione Ꝝm Aristo. in. 5. metaph. sed esse ei⁹ qō aliqn̄ fuit ⁊ postea est corruptū: ⁊ esse eius qō est generatū post corruptionē non est indiuisum: imo est diuisum per nō esse intermediū. Corruptio eniꝫ est trāsmutatio de esse ad nō esse: vt pꝫ ex. 5. huius. vnde si illō qō nūc est ens postea corrumpat opꝫ ꝙ in mā ei⁹ sit nō esse eius. Uñ si iteruꝫ generet aliquid ex illa mā manifestū est ꝙ esse illius generati est diuisuꝫ ab illo esse qō ꝑcessit. diuisum dico per nō esse mediū. quare ⁊c. ¶ Et ꝓbatur ex alio supponēdo ꝙ corruptuꝫ esse cuiuslibꝫ substantie corrupte est in aliquo instāti. s. in quo ꝑmo veruꝫ est dicere illā subāꝫ nō esse: ⁊ simil'r generatū esse cuiuslibet subē gn̄ate est in aliq̄ instāti in quo ꝑmo illa suba est ens. ⁊ hec habent ex. 8. huius. ⁊ sunt q̄si manifesta per se hoīb⁹ parū exercitatis in sciā nāli. Si igit aliqua suba q̄ ꝑus fuit ens ⁊ postea corrupta regeneret eadē numero: Accipiat instans in quo ꝑmo est nō ens. ⁊ querat vtruꝫ in illo eodē instāti regenerata sit aut in alio ⁊ alio instāti. si in eodē instanti in quo ꝑmo est non ens: ipsa sit generata: tunc cū generatū sit ens. sequit ꝙ in eodē instāti sit ens ⁊ nō ens. ⁊ per ꝯñs ideꝫ numero simul est ens ⁊ non ens: qō est ꝯtra ꝑmā dignitatē. Si vō instans in quo est generata sit aliud ab illo in quo ꝑmo fuit non ens: tunc inter illa duo instātia est tempus medium: vt pꝫ ex. 6. huius. Et tunc querat vtꝝ illa suba in toto illo tempore sit ens aut in toto nō ens: aut in toto sit ens ⁊ nō ens: aut in vna parte illi⁹ tēporis sit ens ⁊ in alia nō ens. nō pōt pluribus modis imaginari: sed quocūqꝫ istoꝝ dato sequitur ꝯtradictio. Nam si in toto tēpore isto medio sit ens. ergo in quolibet instanti illius tēporis est ens: ⁊ sic illud instans sequens illud tempus non erat ꝑmuꝫ instans in quo fuit ens: cuius oppositū ponebatur. Si in tempore illo toto est non ens. ⁊ tamē postea regeneratur: tūc iterum poterit esse corruptuꝫ sicut ꝑus. ⁊ esse nō ens in aliquo tempore sequente. Omnis autem corrupti est aliqō instans primum sui nō esse. ⁊ sic illud regeneratum post sui regenerationem iterum incipit non esse in aliquo primo instanti: vnde illud instans in quo ponebatur primo non esse non erit primuꝫ instans in quo fuit non ens qō est contradictio. Si autem dicatur ꝙ in vna parte illi⁹ mediꝫ temporis est ens ⁊ in alia nō ens adhuc redit idē qō ꝑus: qꝛ quelibet pars illius temporis est post illud instans in quo ponebatur ꝑmo nō esse: ⁊ precedit illud instās in quo ꝑmo ponebatur esse. ⁊ sic si in aliqua parte illius temporis est non ens: tunc in illo instāti nō erat ꝑmo nō ens qō precedebat illud tempus. Et si in aliqua parte illius temporis est ens: tunc instās sequēs illud tēpus fuit ꝑmū instans sui esse: cuius oppositū ponebatur. ¶ Sed aliquis cauillaret ꝙ illō corruptū qō in aliq̄ instāti ꝑmo fuit nō ens in toto tēpore sequēte est nō ens. s. in tēpore medio inter instans ꝑmū sui non esse: ⁊ instans

pꝛimum sui esse: ⁊ non sequitur ex hoc quin in illo instanti pꝛimo fuerit nõ ens. ¶ Cõtra hoc obiciẽdũ est ꝙ postq̃ illud coꝛruptũ iterũ generatũ est: possibile est ipsum iterum coꝛrumpi: ⁊ sic erit aliqḋ pꝛimũ instans sui nõ esse: ⁊ tñ illud gñatum ponitur idez numero cũ illo coꝛrupto. ⁊ sic illud instans qḋ ponebat pꝛimõ instans sui non esse: non erit pꝛimum instans sui non esse: q2. Erit aliqḋ instãs sequens qḋ erit pꝛimum instans sui non esse. Et confirmatur q2 si sic: postq̃ coꝛrupt⁹ est ⁊ postq̃ factus est nõ ens in aliquo pꝛimo instanti iterum gñatur idem numero: eadem rõne ipse alias fuit pꝛius gñatus postq̃ ipse erat coꝛruptus: ⁊ sic nunq̃ est dare pꝛimũ instãs sui nõ eẽ nec pꝛimũ instãs sui eẽ: q2 quocũq; instãti dato in quo est hmõi ens fuit aliqḋ instãs pꝛius in quo fuit. pꝛimũ aũt est anteq̃ nihil est: ⁊ simil̄r quocũq; instanti dato in quo fit nõ ens pꝛius fuit ad instans in quo fuit nõ ens: vt p3 cõsideranti. q̃re ⁊c̃. ¶ Itez ꝓbaẽ alia rõne pꝛincipali: q2 si coꝛruptũ posset regenerari idem numero: tũc vnius ⁊ eiusdez numero possent eẽ plures ⁊ diuerse gñatiões: qḋ est impossibile. ⁊ ꝓbatur ɔ̃ña. q2 constat ꝙ oĩno coꝛruptũ aliquãdo pꝛius fuit gñatum anteq̃ coꝛrumperet vel saltem aliqḋ coꝛruptũ aliqñ pꝛius fuit gñatuz anteq̃ coꝛrumperet. Si ergo aliqḋ coꝛruptũ aliqñ generet idẽ numero post sui coꝛruptionẽ: tunc vnius rei fm numerũ erunt plures gñatiões. nã gñatiões ille sunt diuerse que fiunt in diuersis instãtibus vt manifestũ est per se. Iste aũt fiunt in diuersis instãtibus. Una quidẽ ante sui coꝛruptionẽ ⁊ alia post coꝛruptionẽ. ¶ S3 diceret cauillatoꝛ ꝙ vnius rei bene possunt esse plures gñatiões nõ simul: s3 successiue: ⁊ sic contingeret hic. ¶ Contra hoc est: q2 per gñationez res pꝛimo accipit eẽ: vt manifestũ est per se. Si ĝ vni⁹ rei plures sunt gñatiões successiue: tũc vna res plures accipit pꝛimo eẽ: qḋ est impossibile: q2 qḋ per superabundantiam dicit vni soli competit. Ex omnibus his manifestũ videtur ꝙ impossibile est aliqḋ coꝛruptum regenerari idẽ in numero. ⁊ pꝛima ratio foꝛte est efficacioꝛ inter oẽs. ¶ Considerandũ tñ ꝙ licet sic dicerent philosophi: tamẽ fm fidez nostram debemus dicere: ⁊ ita confiteoꝛ ⁊ asseꝛo simpliciter ꝙ homo postq̃ fuerit coꝛruptus vel moꝛtuus iterũ redibit idem numero simpl'r: sed hoc non erit per regeneratiõẽ ⁊ per agens nãle: ⁊ sic ꝓcedunt rõnes phoꝝ: sed per resurrectionem aut per iterationem vel per aliquam hmõi viam preternaturalem ⁊ ab agente vniuersali: quod est causatoꝛ omnium nullo presupposito subiecto: ⁊ hoc non improbant rationes adducte.

Ad rationem astronomoꝝ dicimus breuiter ꝙ licet coꝛpoꝛa celestia fm suas substãtias redeãt eadẽ numero: tñ aspectus ipsoꝝ nõ redeũt idẽ nũero: s3 diuersi numero ⁊ lumina que faciunt in istis inferioꝛibus in diuersis tẽpoꝛibus non sunt eadẽ numero: lumẽ enĩ qḋ heri fuit generatũ in aere a sole nõ est idez numero cũ lumine qḋ hodie generat. ⁊ sic de ceteris. Cum ergo coꝛpoꝛa celestia nõ agãt in ista inferioꝛa nisi per sua lumina: lumẽ enim celeste diuersimode figuratuz vehit ad nos oẽs virtutes oꝛbis: vt dicit Albert⁹ super de sompno: ⁊ ideo ista generabilia nõ redeũt eadez numero oĩno simpl'r. Bñ tñ ɔcedo: ⁊ phõ vt credo ꝙ in fine illius magne reuolutionis. Lũ oĩa coꝛpoꝛa celestia redierint ad eosdẽ aspectus quos nũc hñt adinuicẽ ⁊ ad terrã tũc generabunt indiuidua valde similia indiuiduis que nũc sunt: in tm̃ ꝙ foꝛte similioꝛa ꝙ si indiuidua: q̃ nũc sunt essent tũc simul cũ illis que tũc erunt: sensus nõ posset aut nõ facile oẽt distinguere inter illa: vt si nũc gñatur hõ magis claudus crispus niger longus in fine illius reuolutionis gñabit hõ magis claudus ⁊ lõgus. ⁊ crisp⁹: ⁊ sic de ceteris suo modo. ¶ Et est recte sicut sicut quolibz ãno solari germinant herbe recte ɔ̃similes illis que fuerunt in anno pꝛecedẽte ⁊ floꝛes ⁊ folia plantarũ: ⁊ similiter de multis aĩalibus habentibus tempus determinatũ aduenie gñatiõe ad aliã: ⁊ ad hoc nullũ video sequi inconueniens suppositis pꝛincipiis phoꝝ. L ꝙ ista inferioꝛa saltẽ nãlia entia que nõ fiunt a voluntate humana causentur a coꝛpoꝛibus celestibus: ⁊ ꝙ coꝛpoꝛa celestia sint eterna ⁊ mot⁹ eoꝝ. Et foꝛte ista fuit intẽtio illoꝝ astrologoꝛum quibus attribuitur opinio pꝛenarrata.

Ad rationes. Ad pꝛimaz cũ dĩ quoꝝ cãe ⁊c̃. Aliqui dicunt ꝙ veꝝ est si cãe ꝓpinque sint oĩno eedem numero: sed si cause remote ⁊ cõmunes non op3: ⁊ sic est hic. Nã mã pꝛima nõ est cã ꝓpria ⁊ ꝓpinqua alicuius sube composite sed mã dispositarũ: ⁊ ipm celũ non est cã ꝓpria alicuius istoꝝ sed generatũ aliqḋ determinatũ: vide in. 2. hui⁹. dictũ est ꝙ homo generat hoiem ex mã ⁊ sol. ¶ Sed illud non videt sufficere. q2 possibile est ꝙ cause ꝓpꝛie ⁊ imediate alicui⁹ causati redeant eedem numero: ⁊ tñ illud nõ regenerabitur idẽ numero. Uerbi gratia. ponamus ꝙ aliquis lapis frigidus frigefaciat aliqḋ vt manũ vel lignuz: ⁊ remoueat man⁹ ab illo lapide quousq; coꝛrupta sit illa frigiditas. Deinde ille lapis numero appꝛopinquet manui ⁊ eã frigefaciat ibi redibunt cãe eedẽ nũero ꝓpinque ⁊ imediate. ⁊ tñ frigiditas nõ erit eadẽ numero: nisi ɔcedat ꝙ generatũ ⁊ coꝛruptũ sint vnũ numero. ¶ Et iõ dicẽ est ꝙ ad identitatẽ numeralẽ alicuius generati cũ aliquo nõ sufficit ꝙ cause redeant eedem numero s3 requirit ꝙ tẽpus vel instãs gñationis sit vnũ ⁊ idẽ ⁊ ꝙ eẽ vnũ nõ sit diuisum ab alio per non esse medium: ⁊ sic non est in ꝓposito. instans enim non est vnq̃ vnum ⁊ idem in alia ⁊ alia parte tempoꝛis. Instans dico fm esse: l3 instãs fm substãtiam sit vnum numero: vt visum fuit in. 4. ¶ Ad aliam cũ dicitur. agentia ⁊c̃. potest negari q2 agẽs omnipotẽs non potest nisi possibilia: non eni3 põt impossibile fieri: sed coꝛruptum regenerari idem numero non est possibile: vt patuit: ⁊ iõ nõ sequit ꝙ agẽs omnipotẽs hoc posset facere. ¶ Alr põt dici ꝙ aliquod agens esse omnipotẽs potest itelligi dupliciter. Uno modo ꝙ possit oĩno tam possibilia ꝙ impossibilia: ⁊ sic maioꝛ esset vera. ⁊ minoꝛ falsa. Alio mõ ꝙ possit omnia possibilia soluz: ⁊ sic maioꝛ est falsa ⁊ minoꝛ vera. quare ⁊c̃. ¶ Ad aliã potest concedi antecedens: ⁊ negãda est ɔ̃sequẽtia. Et cum pꝛobatur: q2 sanitas que fuit in mane ⁊c̃. istã nego: ⁊ cũ pꝛobatur vlterius: quia si sanitas que fuit in mane duret vsq; ad meridiem eadez rõne poterit durare vsq; ad noctem: ⁊ sic in infinitum: dico ꝙ nõ sequitur: q2 possibile est ꝙ agens coꝛruptiuũ sanitatis sit non appꝛopinquatum a mane vsq; ad meridiem ⁊ non erit nõ appꝛopinquatum per totum tempus infinitum: sed aliquando est pꝛoximum. ⁊ coꝛrumpet sanitatem: quã pꝛius nõ coꝛrumpebat: sicut licet sol in aliquo tempoꝛe noctis nõ sit appꝛopinquatum ad illuminandum hemisperium: non tamen sequitur ꝙ sic non appꝛopinquatum per totuz tẽpus sequẽs: ⁊ similiter in pꝛoposito suo modo. Dicemus ergo ꝙ sanitas potest manere saltem fm aliquã partez sui vel suarum dispositionum eadem numero: per aliquod totum tempus: non tamen sequitur ex hoc ꝙ possit manere in eternũ: sicut lapis potest manere neq; durioꝛ: neq; mollioꝛ: sed habens duritiam eandem ⁊ eodem gradu vt dicit phõ in. 8. huius. Et tamẽ non sequitur ꝙ ei⁹ duricies eadem numero permaneat in eternum: quãuis hoc agere posset deus supꝛemus qui est benedictus in secula seculoꝛum. Amen.

T.c.26.

T.c.23.

¶ Expletis questionibus super quantũ physicoꝝ Jandonis. incipiunt questiones eiusdem super sextum.

¶ Si autem continuuꝫ est ꝛ qd̓ tangitur ꝛ consequenter sicut diffinitum est prius. Continua quidem quorum vltima sunt vnum: que vero tanguntur quorum vltima sunt simul: consequenter autem quorum nihil est medium proximi generis impossibile est ex indiuisibilibꝰ eẽ aliquid continuuꝫ: vt lineaꝫ esse ex punctis ꝛc̃. Tex. cõmenti primi.

Questio I.

Circa istum sextum librum pot̃ queri. Utrum continuuꝫ sit compositũ ex idiuisibilibꝰ. ¶ Arguit̃ primo ꝙ sic. qꝛ sicut se habet vnitas ad numerum sic punctus ad lineam: per conuenientẽ similitudinem: sed numerus est compositus ex vnitatibus: vt manifestum est per diffinitionem numeri: quia numerus est multitudo ex vnitatibus aggregata: vt habetur in arithmetrica Boetij. ꝛ Aristo. dicit in 10. metaph. ꝙ numerus est multitudo mensurata vno: non autem mensuratur vno: nisi qꝛ vnitas est eius principium intrinsecũ. quare ꝛc̃. ¶ Item vnũquodqꝫ componitur ex illis que ponunt̃ in sua diffinitione: hec videt̃ manifesta: qꝛ diffinitio est sermo quidditatis ꝛ eẽntie: vt dicit Cõmentator in. 7. metaph. sed punctus ponit̃ in diffinitione linee: vt pꝫ in primo geometrie. Linea. n. est lõgitudo sine latitudine cuiꝰ extremitates sunt duo puncta. quare ꝛc̃. ¶ Item vnũquodqꝫ cõpositũ est ex illis ex quibus est sua substantia: hec est manifesta. Sed substantia linee est ex p̄dictis: vt dicit Ari. in primo posterioꝝ. capitulo de per se. quare ꝛc̃. ¶ Iteꝫ vnũquodqꝫ compositũ est ex illis in que resoluit̃. hoc habet in primo huiꝰ. ꝛ in primo de gñatiõe. sꝫ linea resoluit̃ in puncta. probatio. qꝛ possibile est lineam esse vndiqꝫ diuisam. Nam qua rõne potest esse diuisa s̃m vnum signum: eadem rõne s̃m aliud: ꝛ sic de singulis. ergo potest esse diuisa vndiqꝫ. Ponatur ḡ ꝙ sit diuisa vndiqꝫ. aut post aliã diuisionẽ nihil remanebit aut remanebit punctus aut linea aut superficies aut corpus: sꝫ nõ est dõm ꝙ post illaꝫ diuisionẽ remaneat linea nec superficies nec corpus: qꝛ sic nõ esset vndiqꝫ diuisa: ꝛ ponebat̃ vndiqꝫ diuisa. nec est dõm ꝙ remaneat nihil: qꝛ sic linea eẽt composita ex nihilo: qd̓ est impossibile. quare ꝛc̃. ¶ Iteꝫ aliqui sic arguunt: supponunt ꝙ sicut virtꝰ naturalis determinata est ad maximum in qd̓ potest: sic est determinata ad minimũ in qd̓ nõ pot̃. ꝛ hoc allegant ex primo celi ꝛ mundi. Uerbi gratia. virtus per quã quis potest leuare põdera sicut determinata est ad maximuꝫ in qd̓ potest: sic etiam ad minimum in qd̓ nõ potest. Ponatur ergo ꝙ virtus alicuius per quã potest leuare pondera sit determinata ad cẽtum libras tanq̃ ad maximũ in quod potest: tunc ad minimum in quod nõ potest vel est minus ipso centum vel equale vel maius. Non est dicendum ꝙ sit minus quia quicunqꝫ potest leuare centuꝫ libras: potest leuare omne illud quod includitur in centum: vt dicit Aristo. in primo celi ꝛ mundi. Nec est dicendum ꝙ illud sit equale ipsi centum: qꝛ tũc qua ratione illa virtus potest super centum eadem ratione potest sup illud equale. Si vero dicatur ꝙ illud minimum in quod non potest illa virtus sit maius q̃ centum vel q̃ centum libre: tunc autem excedit in aliquo indiuisibili. aut in aliquo diuisibili. Si in aliquo indiuisibili habetur propositum. s. ꝙ illud quantum quod est compositum ex illo indiuisibili. Nam vnũquodqꝫ compositum est ex illo per qd̓ excedit alterum s̃m q̃titatem. Si dicatur ꝙ excedit in aliquo diuisibili tunc ab illo diuisibili remoueat̃ aliqua pars: ꝛ queratur an illa virtus possit in residuũ: aut nõ. Si sic. ergo centum non erat maximum in qd̓ poterat illa virtus: quia constat ꝙ totum aggregatum ex centum ꝛ ex illo superaddito est maius q̃ centum: cum omne totum sit maius sua parte. Si dicatur ꝙ nõ potest in illud residuum. ergo illud qd̓ ponebatur minimum in qd̓ non poterat illa virtus non erat minimum: qꝛ illud residuuꝫ est minus q̃ erat totuꝫ compositum ex centum ꝛ ex illo toto diuisibili. Uerbi gratia. ponamꝰ sic̃ dicebat̃ ꝙ soꝛ. possit leuare centum ꝛ non vltra. ꝛ tunc accipiatur illud minimum quod non potest leuare: ꝛ sit centum ꝛ vna libra: ita ꝙ excedat in illa libra: tũc ipsa libra est quid indiuisibile: sequit̃ p̄positũ vt dicebatur: q̃re omne qd̓ reddit aliquid maius alio est pars q̃titatiua totius: ꝛ sic indiuisibile est pars quantitatiua aut alicuius totius cõtinui. Si vero libra sit aliquid diuisibile: tunc si ab ipsa remoueat̃ vna pars: adhuc illud quod remanebit erit maius q̃ centum libre: ꝛ vocetur illud remanens centum ꝛ dimidia libra. Tunc queratur vtruꝫ soꝛ. potest leuare illud residuũ scilicet centum ꝛ dimidiam libram. aut non. Si sic. ergo cuꝫ centum ꝛ dimidia libra sit maius q̃ centum libre: sequitur ꝙ centum libre non erant maximum in quod poterat: cuius oppositum ponebatur. Si dicat̃ ꝙ non potest: tunc cuꝫ centum ꝛ dimidia libra sit minus q̃ centum ꝛ vna libra: sequitur ꝙ centuꝫ ꝛ vna libra nõ erat minimum in quod non potest ipse soꝛ. cuius oppositum ponebatur. quare ꝛc̃.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. hic. vbi demonstrat ꝙ continuum non est compositum ex diuisibilibus: ꝛ idem vult cõmentator.

Ad euidentiã questionis considerandu ꝫ est ꝙ duplex est cõpositio quantum ad p̄positum spectat. Una est ex partibus essentialibus. ꝛ hec dicit̃ compositio eẽntialis. Alia est ex partibus quãtitatiuis. ꝛ hec dicit̃ compositio quantitatiua: ꝛ istas duas Aristo. tetigit in primo physicoꝝ. vbi dixit ad cognitionem perfectã compositi opoꝛtet cognoscere ex quibus ꝛ quantis sit compositũ. ꝛ est in illo capitulo. sicut autem philosophi dicunt. Differunt aũt partes eẽntiales a partibus quãtitatiuis quãtũ spectat ad presens multipl'r: primo qꝛ partes essentiales nõ sunt eiusdẽ rõnis inter se nec cuꝫ toto penitus: qꝛ vna pars eẽntialis ẽ potentia vel ens in potẽtia aliquo modo ꝛ alia est actꝰ: vt manifestũ est de materia ꝛ foꝛma: que sunt p̄prie partes eẽntiales subẽ composite: vt patet ex. 7. metaph. partes vero quantitatiue sunt eiusdeꝫ rationis saltem in aliquibus compositis: ita ꝙ vna earum non est p̄prie actꝰ nec perfectio alterius: sed ambe sunt in toto in potẽtia: sicut partes quantitatiue aque sunt eiusdem nature: qꝛ quelibet est aqua. similiter autẽ ꝛ in alijs omogeneis. ¶ Iterum est alia differentia ꝛ cõmunioꝛ: quia partes quantitatiue nõ sunt in eodeꝫ loco: sed in diuersis locis aliquo modo: ita scilicet ꝙ vna est extra aliaꝫ: vt caput ꝛ manꝰ ꝛ hmõi ptes. Sꝫ partes eẽntiales p̄prie sunt in eodẽ loco vel saltem non in alio loco: nec vna est extra aliam s̃m situm vt materia ꝛ foꝛma sunt in simul in eodẽ loco vel nõ in alio ꝛ alio loco. ¶ Iterũ ex hoc sequitur alia differẽtia ꝙ totum cõpositũ ex diuersis partibus quantitatiuis est in maioꝛi loco q̃ sua pars: vt totũ corpꝰ hominis est in maioꝛi loco q̃ caput: sil'r aũt ꝛ in alijs. Sed totũ cõpositũ ex diuersis ptibus eẽntialibꝰ nõ est in maioꝛi loco q̃ vna istaꝝ partiũ. ¶ Iteꝫ alia differẽtia est

T. c. 4.

T. c. 13.

T. c. 66.

T. c. lii6.

T. c. lii6.

T. c. 33.

T. c. 7.

q2 vna pars quantitatiua in aliquibus compositis bene pōt remanere corrupta alia z econuerso. vt vna ps q̄titatiua aque pōt remanere corrupta alia. Sz i cōpositione essentiali ppria nō quelibet pars pōt remanere separata ab alia. Nā separatio forme mālis a mā est sua corruptio: vt dr̄ in p̄mo phy. z Cōmētator tāgit in de suba orbis. ¶ Ulteri⁹ ꝯsiderādū q2 differt linea f̄m suā eēntiā absolute z linea terminata. Nam essentia linee absolute est dimēsio qua aliquid extendit̄ f̄m longitū: z nō f̄z latitū nec ꝓfunditū. Unū dicit̄ q2 linea est longitudo sine latitudine nō f̄m subsistentiā q2 semper linea est cōiuncta f̄m esse subsistentie cū latitudine. s. in codē subiecto: sed f̄m essentiā. s. q2 essentia linee est alia ab essentia superficiei seu latitudinis. linea vō terminata est quoddā aggregatū ex essentia linee z terminis: sicut homo alb⁹ est quoddam aggregatū ex essentia hominis z albedine. ¶ Ulteri⁹ supponendū est q2 punctus est quid indiuisibile f̄m quantitatem. z hoc habetur in primo euclidis. vbi dicitur q2 punctus est cuius pars non est.

Tunc ad questionē possunt dici tria. p̄mo q2 linea nullo mō ē cōposita ex punctis tanq̄ ex partib⁹ q̄titatiuis. 2° q2 essentia linee f̄m se nō est cōposita ex punctis tanq̄ ex partib⁹ essentialib⁹ seu cōpositione essentiali. 3° q2 linea terminata est cōposita ex punctis quadā cōpone simili cōpositiōi eēntiali. ¶ P̄ri⁹ demōstrat Ari. in litera supponendo q2 oēs partes q̄titatiue ex quibus cōstituitur magnitudo alicuius cōtinui aut sunt sibinuicē continue aut contigue: aut ꝯsiter se h̄ntes pluribus enī modis nō pōt contingere q2 ex aliquibus ptibus constituatur aliquod totū maioris q̄titatis ꝯtinue. Et hoc sic qui confirmant sic: ois extensio vel est sine interruptione z discretione partiū: z sic ē cōtinuatio: vel est cū interruptione seu discretiōe aliqua partiū: z hoc dupl'r. Aut inter illas partes nullū est mediū: z sic est ꝯtiguatio seu contactus. Aut nō est mediū eiusdē generis sed alterius generis. sic est ꝯsiter se habere. Sed linea nō potest esse cōposita ex punctis vt ex partib⁹ q̄titatiuis ita q2 ipsa puncta sint cōtinua vel contigua: nec ꝯsiter se habētia: p̄mo q2 nō possunt eē ꝯtinua facile ē videre: q2 cōtinua sunt illa quoꝝ vltimū est vnū: vt dicit̄ in p̄dicamētis: sed duoꝝ punctoꝝ vltimū nō est vnū: q2 h̄ns vnū est diuisibile in vltimū: z id cui⁹ est vltimū. si ergo punctus haberet vltimū: tūc punctus esset diuisibilis f̄m q̄titatē qḋ est ꝯtra suppositionē. Nec possunt esse cōtigua: q2 contigua sunt illa quoꝝ vltima sunt simul. punctoꝝ aūt vltima simul esse nō possunt: q2 non h̄nt vltima rōne p̄dicta. s. q2 habens vltimū diuisibile est in vltimū z magnitudinē cuius est vltimū: punctus aūt nullā h̄z magnitudinē. ¶ Itē ꝯfirmat̄: q2 ois ꝯtigua sūt se tangētia. Si igit̄ punctus esset ꝯtiguus puncto in cōpōne linee cōtinue. aut totus punct⁹ tāgeret totū punctū. aut pars tāgeret partē: aut pars totū: nō duob⁹ modis vltimis: q2 punct⁹ nō h̄z partē. nec p̄mo mō: q2 cū totū tangit totū: non resultat aliqḋ maius vno illoꝝ tangentiū cū sint in equali loco: sed totū q̄titatiuū debet esse maius qlibet sua parte q̄titatiua p se sumpta. q̄re zc̄. Nec pōt ꝯsiter se habere: q2 inter ꝯsiter se habētia nullū est mediū eiusdē generis: sz inter quecūq3 duo puncta est mediū opz q2 inter ea sit mediū eiusdē generis. Nam si inter aliqua duo puncta est aliqḋ mediū quo distāt abinuicem necesse est q2 inter ea sit linea media cum nulla distātia sit sine linea: z in qualibet linea sunt puncta alr̄ nō esset ꝯtinua: z sic semp inter duo puncta distātia est aliqḋ mediū eiusdē generis. s. punct⁹. Sz aliqs cauillaret hec: q2 ad h̄ vt aliqua sint ꝯsiter se h̄ntia bene opz q2 inter ea nō sit mediū eiusdē generis in actu: sz nō requirit̄ q2 nō sit mediū in potētia: imo pōt esse mediū eiusdē generis in potētia sic due domus inter q̄s nō est domus media actu. h̄n sūt ꝯsiter se h̄ntes nō obstāte q2 iter eas sit domus in potentia. mō verū est q2 inter q̄lib3 duo pūcta distātia est aliqḋ mediū eiusdē generis. s. punctū: sz illud est punctū in potētia nō i actu: z hoc nō videt̄ ipedire ipa ꝯsiter se h̄ntia. ¶ Ad h̄ dōm q2 aliquid dupl'r est in potentia inter aliq̄ vt ad ꝓpositū spectat. Uno mō in potētia remota. Alio mō in potētia ꝓpinq̄ actu. mō h̄n verū est q2 inter ꝯsiter se h̄ntia pōt eē mediū eiusdē generis in po^a remota: z p̄cipue in potētia passiua māe: sz iter ꝯsiter se h̄ntia nō oz esse mediū eiusdē generis in potētia ꝓpinqua: z per modū habit⁹ ꝓpinqui ad actū: sic aūt est de punctis in linea: sunt enī3 in linea in potētia ꝓpinq̄ actu z per solā diuisionē fiūt in actu terminātia lineā z distinguētia. Uel dicat̄ q2 inter duo pūcta linee distātia abinuicē nō sunt puncta in actu terminātia: sz h̄n sunt ibi pūcta actu ꝯtinua: q2 linea est actu ꝯtinua. Et istud sufficit ad impediēdū ꝯsiter se h̄z. q̄re zc̄. z sic p3 p̄ma ꝯ̄. ¶ Tunc ōndit̄ 2^a ꝯ̄ z ꝓbat̄ ab aliquib⁹ sic: nulla forma est vna composita ex ptibus diuersaꝝ rōnū. h̄ allegatur ex. 7. meta. z ex libro. 6. principioꝝ: sz eēntia linee est quedā vna forma: est enī3 vna spēs spāllissima q̄titatis. s. longitudo. ergo nō est cōposita ex partib⁹ diuersaꝝ rōnū: nec per ꝯ̄ns cōpōne eēntiali. ¶ Sed aliqui dubitant hic: ponat̄ q2 linea diuidat̄ in punctos: manifestū est q2 statī3 post diuisionē linee erūt duo puncta. Aut ḡ illa duo puncta p̄mo existebāt añ diuisionē linee aut nō: si p̄existebāt. ḡ pūct⁹ erat imediatus pūcto. ¶ Et ꝯfirmat̄ per qḋdā vbu3 Cōmētatoris sup p^m de gn̄atione. vbi dic. q2 diuisio facta in vno signo tollit po^{am} ad diuisionē in signo ꝓpinquo. ḡ vult q2 signū est ꝓpinquū z imediatū signo. alr̄. n. diuisio facta sup aliqḋ signū nō tolleret potentiā ad diuisionē3 in signo ꝓpinq̄. ¶ Et si dicat̄ q2 illa duo puncta nō preexistebāt. ḡ pūct⁹ sup qḋ fit diuisio diuiditur in illa duo pūcta noua: qḋ est absurdum. Dicendu3 breuiter q2 illa duo puncta nō preexistebant in actu: sed fiunt per diuisionē z punctus preexistens continuans corrumpit̄ z non diuidit̄ in illa duo puncta. Et qḋ dicit Cōmentator intelligēdū est in signo ꝓpinquo: vero est generato per diuisionē: sup illud enim signum cū sit terminans non fit diuisio: z illud vocat signū ꝓpinquum: q2 ꝓpinquū est alteri signo terminanti. ¶ Tūc ꝓcedatur vlterius. si linea esset cōposita ex punctis tanq̄ ex partibus essentialibus oporteret q2 in compositione linee esset aliquid alterius rōnis ab ipsis punctis. s. lōgitudo que est quid diuisibile. Uel illud quo aliquid est diuisibile. punctus enim nec est diuisibilis nec id quo aliquid est diuisibile. z sic linea esset cōposita ex partibus diuersaꝝ rōnum qḋ est impoīe: vt dcm̄ est. q̄re zc̄. ¶ Item pōt sic argui: si eēntia linee h̄ret pres eēntiales qlib3 illaꝝ partiū deberet eē id quo aliqḋ est diuisibile. Nā linea p̄mo ē id quo aliqḋ ē lōgū: sz punct⁹ nō est aliquid quo aliquid sit diuisibile formalr̄: vt manifestu3 est vnicuiq3. q̄re zc̄. ¶ Tūc pōt ōndi 3^m. q2 illḋ qḋ ē cōpositū ex aliquib⁹ diuersaꝝ rōnū est cōpositū ex illis cōpositione eēntiali. hec videt̄ manifesta ex dictis: sz linea terminata est cōposita ex eēntia linee z punctis tāq̄ ex aliquib⁹ diuersaꝝ rōnū. Cōstat enī3 q2 linea terminata est qḋdā aggregatū ex eēntia linee z terminis terminātib⁹ ip̄3: z ipi termini nō sūt aliḋ nisi pūcta: z sic ē cōposita ex eēntia linee z pūctis: z manife^m ē q2 eēntia linee ē alteri⁹ rōnis a pūctis. z eō. Nā eēntia linee vl diuisibilis ē. vl ē id q̄ aliqḋ ē diuisibile: z punct⁹ nec est diuisibilis nec in quo

Tex. c. 2.

Lē. 8.

aliquid est diuisibile. q̄re ꝛc̄. ¶ Et est notandū ꝙ ista cōpositio non est ꝓprissime compositio essentialis: qꝛ vnū compositū compōne essentiali nō debet habere nisi vnā formā vltimā: ꝛ ipsa linea terminata hꝫ plura terminātia que se hūt aliqualr̄ ad modū forme: sicut enim per formā compositū distinguit ab alio: sic per punctū terminātē linea distinguit ab alia: ꝛ sicut extra formā specificam rei non est aliqd de essentia ꝓpria illius rei. sic extra puncta terminātia nihil est de illa linea terminata: imo tota q̄titas linee est infra puncta terminantia: q̄re ꝛc̄. ¶ Dissimile tn̄ est in alio: qꝛ forma subalis inherens est extensa per accidēs extēsione linee cui inheret: ꝛ cuius est forma: sed punctus terminans nullo modo est extensus extensione linee: ꝛ sic non est vere ꝛ ꝓprissime forma: sꝫ se hꝫ ad moduꝫ forme: vt dictū est. ¶ Notandū est ꝓpter cauillationes ꝙ linea terminata nō dicit mihi aliquā formā per se ꝛ simplr̄ vnā. sicut enim superficies terminat per lineā: ꝛ superficies terminata nō est quid vnū simplr̄: sic linea terminat per punctuꝫ: vn̄ linea terminata non est ens ita perfecte vnuꝫ per se sicut essentia linee s̄m se que solū est longitudo: qua aliqd est extēsuꝫ s̄m longū: linea enim terminata inq̄tū terminata hꝫ in se aliqd qd̄ nō habet linea inq̄tuꝫ longitudo absolute. Et q̄uis nō possit intelligi linea sine termino: vt dicit Aristo. in. 2. meta. s̄m eādem allegationē: nō opꝫ tn̄ quin alia res sit punct⁹ ab ipsa linea sine lōgitudine. Sicut mā p̄ma nō intelligit sine forma: vt dicit in p̄mo huius. ꝛ. 7. metaph. Et tn̄ mā prima realiter est alia natura a forma: vt pꝫ ibidem.

T.c.11.
T.c.69.
T.c.35.

Ad rationes.

Ad p̄mā cū dicit. sic se hꝫ vnitas ꝛc̄. pōt dici ꝙ simile ē in hoc ꝙ sicut vnitas est p̄ncipiū numeri sic punctus est p̄ncipium linee quoquo mō. Sed in alio est dissimile: qꝛ vnitas pōt se habere ad vnitatē aliquo mō ꝯuenienti ad constituendū numeꝝ. s. cōsequenter: vt vnitas soꝛ. pōt se habere ꝯsequenter ad vnitateꝫ platonis. ꝛ sic de alijs multis. Sed punctus nō pōt se habere ꝯsequēter ad punctū: vt dictū est. q̄re ꝛc̄. ¶ Sed istud nō videt sufficere: qꝛ inter duas q̄titates ꝯtinuas distātes abinuicē necesse est esse q̄titatem mediā: ꝛ sic due q̄titates ꝯtinue distantes abinuicē per aliqd mediū nō possunt esse ꝯn̄ter se habētes: nec similr̄ vnitates illaꝝ possunt esse ꝯn̄ter se habētes: qꝛ semp inter tales duas vnitates duoꝝ cōtinuoꝝ distātes abinuicē est vnitas media. ꝛ sic vnus numerus quātitatū cōtinuaꝝ nō pōt cōstitui ex vnitatibus se habentibus ꝯn̄ter vt videt. ¶ Et iō aliter dicunt aliqui ꝙ numerus non est cōpositus ex vnitatibus nec tanq̄ ex partibus q̄titatiuis nec tanq̄ ex partibus essentialibus: sed vnitates sunt p̄ncipiū mālē dispositiuum totale respectu numeri. ꝛ q̄libet vnitas est dispositio partialis ad numerū recipiendū. ¶ Aliter pōt dici ꝙ dr̄ia est inter q̄titatē discretā ꝛ ꝯtinuā: qꝛ subm q̄titatis continue nō debet esse actu diuisuꝫ ꝛ discretū: ꝛ ideo opꝫ ꝙ partes ei⁹ vel sint cōtinue vel cōtigue vel ꝯn̄ter se habentes: sed subm q̄titatis discrete debet eē actu diuisum: ꝛ non opꝫ ꝙ vnitates sint cōtinue nec ꝯtigue nec ꝯn̄ter se habētes ad cōstitutionē numeri. ¶ Ad aliā pōt negari maioꝛ: qꝛ diffinitio bn̄ accipit p̄ncipia extrinseca. s. finē ꝛ efficiens si sit p̄ecisissima diffinitio. ꝛ iō nō opꝫ ꝙ omnia que ponunt in diffōne rei sint partes eius ex quib⁹ cōponitur. Uel dico ꝙ vera est maioꝛ de diffōne ꝓp̄a: sed de diffōne large dicta que est descriptio nō opꝫ ꝛ sic est hic. Jsta eni est descriptio linee ꝛ nō vera diffinitio. Uel dico ꝙ bn̄ ē diffinitio linee terminate: ꝛ hec est cōposita ex punctis: vt cōcessuꝫ est. Qualr̄ aūt h diffō ꝯueniat linee circulari que nō hꝫ puncta terminātia distincta videndū est a mathematicis. ¶ Ad aliā per idē. vel dicat ꝙ Aristo. nō dicit subā linee esse ex punctis nisi exēplificādo. De exemplis aūt nō sequit verificatio sꝫ manifestatio: vt dicit Cōmē. in. 2. de aīa. ¶ Ad aliā nego minoꝛē. ꝛ ad ꝓbationē cū dr̄ ꝙ linea est vndiqꝫ diuisibilis ꝛc̄. Dico ꝙ hoc pōt intelligi duplr̄. vt hꝫ videri super p̄mū de ḡnatiōe. Uno mō ꝙ linea hꝫ potētiā ad diuisionē vndiqꝫ ꝛ in infinitū tanq̄ ad actū perfectū: qui pōt existere totus simul ꝛ nō est admixtus potentie ad vlterioꝛē partē ei⁹: ꝛ sic est falsuꝫ. Alio modo ꝙ hēat potētiā ad diuisionē infinitaꝫ vt ad actū impfectū ꝛ permixtū potentie: qui non pōt existere totus simul: sed vna pte existēte est potentia ad aliaꝫ sicut dies ꝛ agon: vt exēplificat Arist. in. 3. huius. ꝛ sic linea bn̄ est diuisibilis in infinituꝫ. Et cū dr̄ ponat ḡ ꝙ sit vndiqꝫ diuisa ꝛc̄. Dico ꝙ non est possibile ꝙ sit vndiqꝫ diuisa diuisione cōpleta ꝛ terminata: sꝫ diuisione successiua ita ꝙ vna diuisione facta alia sit in potētia ꝛ sic in infinitum: ꝛ sic semp remanet aliquid diuidendū ꝓpter qd̄ nō peruenit ad indiuisibilia. ¶ Ad aliā dicunt breuiter aliqui ꝙ illa ratio supponit vnū simplr̄ falsum ꝛ impossibile. s. ꝙ virtus nālis sit determinata ad minimū in qd̄ non potest. hoc enim falsuꝫ est: qꝛ q̄uis sit determinata ad maximū in qd̄ pōt: ꝛ h bn̄ dic̄ Ari. in p̄mo celi ꝛ mun. tn̄ nō ē dare minimum in qd̄ nō pōt: nec hoc dicit Arist. ibi nec Cōmētatoꝛ: vt pꝫ inspicienti. Un̄ illa ratio lꝫ ab aliqb⁹ reputet difficilis ꝛ valde sophistica: tn̄ nō est veꝝ h: qꝛ ipsa est peccans in mā manifeste. Et siqs arguat ꝙ quelibet virtus nālis est determinata ad minimuꝫ. pōt dici ꝙ verū est ad minimū in quo pōt subsistere seoꝛsuꝫ: sed ad minimū in quo nō pōt agere nō opꝫ ꝙ sit determinata: imo quocūqꝫ paruo dato in qd̄ nō potest est dare minus. ¶ Aliter pōt dici ꝙ illud in quo minimuꝫ in qd̄ nō pōt excedit maximum in qd̄ pōt bene est diuisibile: sic ꝙ habet partē extra partē: sꝫ nō est diuisibile q̄tum ad auferibilitatē: ita. s. ꝙ vna pars ei⁹ possit auferri alia remanēte: imo si auferf necessario auferf tota simul ita ꝙ ipsa auferibilitas siue potentia suscipiēdi auferibilitateꝫ est determinata ad minimū qd̄ diuisim possit auferri. Et in illo minimo est excessus quē queris.

Lo.67.

Qō. II.

Consequēter potest queri vtrum punctuꝫ sit in linea. ¶ Arguit ꝙ nō. qꝛ vnū oppositoꝝ nō est in alio: sed punctū est oppositū linee: qꝛ punctū est indiuisibile ꝛ linea est diuisibilis. q̄re ꝛc̄. ¶ Jtē si punctū esset in linea: aut eēt in ea sicut pars in suo toto aut sic̄ accn̄s in suo subo: aut sicut forma in mā. plurib⁹ enim modis nō videt rōnabiliter punctū posse eē in ea. nō enim est in ea sicut in suo efficiēte nec sic in suo fine: imo magis punctū est finis linee vt videt cuꝫ sit eius termin⁹: nec est in ea sicut in suo loco: qꝛ locus est eq̄lis locato. 4. hui⁹. nec sicut genus in specie nec ecōuerso. cū punctus nō predicet essentialiter de linea nec ecōuerso: nec sic̄ ps in toto: qꝛ sic linea cōponeret ex punctis nec sic̄ totū in pte: qꝛ omne totū ē mai⁹ sua pte ꝛ diuisibile in suas partes: nec sic̄ accn̄s in subo qꝛ vnū accn̄s nō est subꝫ alteri⁹: ꝛ linea est accn̄s sicut ꝛ punct⁹: nec sic̄ forma in mā: qꝛ forma diuidit diuisione illius cui⁹ est forma p̄cipue forma inherēs sic̄ est punctus: q̄re nullo mō videt ꝙ punct⁹ sit in linea. Et ꝯfirmat ꝙ punct⁹ nō sit in linea sic̄ forma linee: qꝛ vni⁹ rei debet esse vna forma ꝓpria ꝛ specifica. ꝛ vnius linee sunt plura puncta vt manifestū est: qꝛ plures termini. q̄re ꝛc̄. ¶ Jtē sic se hꝫ linea ad superficiē sic punctus ad lineā: per conuenientē similitudinē: sed linea nō est in superficie cum sint diuerse spēs q̄titatis: vt pꝫ in predicamentis. ꝛ vna spēs alicuius generis non est in alia specie eiusdem generis

T.c.41

vt patet inducendo. ergo ꝛc.

T.co.1. Com.2. ¶ Oppositū arguit per Aristo. in isto 6° vult igit̄ ꝙ punctus est vltimum linee. vltimum autē est in illo cuius est vltimum. quare ꝛc.

Ad questionem

pōt dici breuiter ꝙ in omni linea est aliq̄ mō pūct⁹: ꝙ pōt ꝓbari: qꝛ in oī terminato est terminus terminans ipsuz. sed ois linea est termiata. ergo ꝛc. maioꝛ apparet. qꝛ sicut nihil est album nisi p albedinē exñtem in illo: sic nihil est terminatū nisi per terminū existētē in eo. ¶ Et cōfirmat̄. qꝛ terminus quo terminat̄ aliqđ q̄tū. aut est in ipso quāto aut in alio: si in illo habet̄ ꝓpositum: si in alio queritur de illo alio vtrū sit terminatū aut iterminatuz: nō est dicendū ꝙ sit iterminatū: qꝛ nullū quantū est iterminatū. vt pꝫ ex p̄mo celi. (T.c.36.) Si est terminatū: aut eius terminus est in ipso: aut in alio. Si in ipso eadē rōne stādū fuit in p̄mo. si in alio querat̄ de illo alio sicut p̄us: ꝛ sic ꝓcederet̄ in īfinitū. Aut opoꝛtet ꝯcedere ꝙ oē terminatū hꝫ in se aliquo mō terminū terminantē ipsuz: ꝛ sic pꝫ maioꝛ. ꝛ minoꝛ apparet: qꝛ nulla est magnitudo simplr īfinita. s. p̄uata vel carens termino. vt demōstratū est in primo celi ꝛ mūdi. q̄re ꝛc. ¶ Sed est ꝯsiderandū ꝙ cū q̄dā sit linea recta: ꝛ q̄dā circularis: vt pꝫ in p̄° euclidis Aliter linea recta terminat̄ per pūctū. ꝛ aliter linea circularis. Naꝫ linea recta sic terminat̄ p punctum ꝙ est aliqđ punctū in ea qđ nō ꝯtinuat ptem eius cū aliqua alia pte eiusdē linee recte vt manifestū est q̄ñ ad sensum. sed qđlibet pūctū linee circularis ꝯtinuat vnaꝫ ptē linee circularis cū alia parte eiusdē linee: ꝛ sic qđlibet punctū existēs in ea est p̄ncipium vni⁹ partis ꝛ terminus alterius. vnū ꝛ idē subiecto: differens rōne seu mō: dicit̄ tñ linea circularis terminata pro tanto qꝛ in vltimo supficie coꝛpoꝛis circularis est signare lineā in qua est punctus nō cōtinuans eā cu alia linea supioꝛi: sicut in vltimo ꝛ maxio oꝛbe linea exñs in vltima supficie pūcto est termiata: ꝓpter h̄ ꝙ in ipsa pūcto exñtia nō ꝯtinuāt eā cū alia linea supioꝛi. (T.cō.3.) Et p oppositū de linea q̄ ꝯtinuat ptes supficiei ꝯcaue. Uel pro alio itelligit̄ linea circularis esse terminata per punctū: qꝛ q̄libet distantia ab vno pūcto linee circularis ad aliū punctū est finita: qđ nō eēt si linea circularis eēt infinita: vt patet in p̄mo celi ꝛ mundi.

Ad primam

rōnē cū dicit̄. vnū oppositoꝛum ꝛ cetera. Uerū ē vt opposita sūt. Et cū dicit̄ ꝙ pūctū ꝛ linea sunt opposita: falsum est. Et ad ꝓbationē cū dicit̄ ꝛc. Dōm est ꝙ licet diuisibilitas ꝛ idiuisibilitas opponant̄: tñ illud qđ est diuisibile ꝛ id qđ est idiuisibile nō opponūt: sicut lꝫ albedo ꝛ nigredo sint ꝯria: tñ nō oꝫ ꝙ illud qđ subijcit̄ albedini sit cōtrariū ei qđ subijcit̄ nigredini. Sed aliq̄s istaret qꝛ certū est ꝙ punctum habet in se idiuisibilitatē. Tunc arguit̄. in quocūq̄ est punctus in illo existit illud qđ existit in puncto: sicut in quocunq̄ est superficies in illo est illud qđ existit in supficie. Et punctus per se est in linea ꝛ in ipso puncto ē indiuisibilitas: ergo in linea est indiuisibilitas sed linea est diuisibilis: ergo diuisibilitas ꝛ indiuisibilitas sūt simul in linea: qđ videtur ipossibile. ¶ Posset hec dici ꝙ nihil ē incōueniens: ꝙ in linea sit diuisibilitas ꝛ indiuisibilitas simul ſm diuersa. In ipsa ergo est indiuisibilitas rōne sui termini: cū terminus necessario sit indiuisibilis: sed diuisibilitas est in ea rōne sue quantitatis. Uel dicat̄ ꝙ punctus nō est in linea sicut accidens in subiecto pꝛopꝛie. nec sicut vera foꝛma in materia: sed solum ad modū ꝛ similitudinem foꝛme: vt prius declaratū est. Et ideo nō oꝫ ꝙ illud qđ est in puncto sit in linea. quare nō valet. ¶ Ad aliam pꝫ ex dictis punctus eni est in linea nō sicut accñs in suo per se subiecto: nec sicut ꝓpꝛia foꝛma in foꝛmato: sed ſm quandaꝫ similitudinem ad foꝛmā vt ostēsum est prius. Sed queres quid est subiectum pꝛopꝛium ipsius: pōt dici ꝙ est sub̄a q̄ est subiecta linee: nō quidē rōne qua est quanta ꝛ linea: sed rōne qua est nata terminari. ¶ Ad aliam potest dici ꝙ linea non est in supficie sicut foꝛma essentialis ipsius ꝛ specifica: sicut bene ꝓbat argumentū: sed tamen est in ea ad modū foꝛme inquantum terminat eā: ꝛ hoc sufficit ad ꝓpositū. ¶ Qualr āt pūcta sint vbiq̄ in linea ꝛ quomodo nō: declarandum est super p̄muꝫ de generatione.

Questio. III.

Consequenter pōt queri vtꝝ punctus sit aliquid ens positiuū. ¶ Arguit̄ p̄mo ꝙ nō: qꝛ omne ens positiuū vel est sensibile vel intelligibile: vt pꝫ in 3° de aīa: sꝫ punctus nō ē q̄d sensibile: qꝛ indiuisibile nō sentit̄ vt pꝛobat (T.c.37.) Aristo. in de sensu ꝛ sensato in fine: punctus aūt est indiuisibile: nec intelligibile: qꝛ intellectus noster nihil intelligit coꝝ que exterius nisi cum sensu: vt dicit Arist. in de sensu ꝛ sensato. ¶ Et ꝯfirmat̄. qꝛ intellectus nihil intelligit sine fantasmate. 3° de anima. (T.c.30.) punctus autēꝫ non habet fantasma cuꝫ sit indiuisibilis: ꝛ per consequens insensibilis: fantasma autem est similitudo rei sensibilis. vt patet 3° de anima. ꝛ in 2°. quare ꝛc. (T.c.30.) ¶ Item quod intelligitur per priuationem non videtur esse quid positiuum. Ens enim positiuū non debet cognosci per priuationeꝫ sed per se ipsum. nūc autem ipse punctus intelligitur per priuationē vt dicit Arist. in 3° de aīa. illo capitulo. (T.c.25.) Indiuisibiliū quidem igit̄ intelligentia: vbi sic dicit. Punctus autem ꝛ omnis diuisio: ꝛ sic idiuisibile p̄uatione mōstratur. quare. ꝛc. ¶ Item sicut est de vnitate ita est de puncto per conuenientē similitudinē cū vtrūq̄ sit quid indiuisibile simplr: sed ipsa vnitas non est aliquid positiuum cum sit quedam indiuisio. Unum enim est ens indiuisum vt habet̄ ex 5° metaphy. ꝛ per consequēs vnitas ē indiuisio per locū a coniugatis. (T.c.ii.) ¶ Item si punctus esset aliquid positiuum aut est aliquid prius q̄ linea. aut posterius. per sufficientē diuisionē. non est dicendum ꝙ sit aliq̄d prius q̄ linea vel q̄ coꝛpoꝛeitas: qꝛ h̄ contradiceret Cōmen. in suo tractatu de substantia oꝛbis. dicit ꝙ dimensio est prima res existens in prima mā. hec sunt eius verba primum enim rerū existentium in hoc subiecto: ꝛ loq̄tur de p̄ma mā. Sunt tres dimensiones q̄ dicuntur coꝛpus. quare non est dicendum ꝙ punctus sit aliquid positiuꝫ: qđ prius sit in mā q̄ dimēsio. nec potest esse posterius. qꝛ cum punctus sit principium linee necesse est ꝙ sit prius ipsa linea. ꝛ cum ipsa linea sit prioꝛ aliis dimensionib⁹. q̄re simpliciter sequitur ꝙ punctus sit prius omni dimensione. quare. ꝛc.

¶ Oppositū arguitur. qꝛ nihil pure priuatiuum ponit̄ in diffinitione entis positiui. Punctus autēꝫ ponitur in diffinitione linee. vt dicit Ari. in p̄mo posterioꝝum. ꝙ ꝛc.

Aliqui visi

sunt intelligere ꝙ punctus ꝛ vnitas non sunt entia positiua sed solū sūt quedam priuationes. punctus enim terminās est priuatio continuationis linee terminate cum alia linea. ꝛ punctus continuans est priuatio diuisionis linee. tam diu. n. linea est continua q̄ diu est indiuisa. ꝛ cū est diuisa coꝛrūpitur punctus continuās: quod nō videt̄ esse nisi qꝛ punctus continuans est priuatio diuisionis actualis. Similiter dicunt ꝙ vnitas nihil aliud est nisi priuatio diuisionis non habens positioneꝫ in continuo ¶ Sed ista nō videntur bene dicta. ¶ Primo de vnitate quia mensura alicuius positiui non videtur esse pura priuatio. hoc videtur satis manifestum. sed vnitas est mensura nume-

T.cõ.2.

ri intrinseca. vt vult Aristo. in. 10. metaphysice. ꝛ numerus est quid positiuum cũ sit species q̃titatis vt pꝫ in p̄dicamentis. quare ꝛc. ¶ De puncto similiter non bene dicunt. qꝛ illud quod habet positionem in continuo videtur esse quid positiuum ꝛ nõ pura priuatio. hec recipitur ꝑ manifesta. sed pũct⁹ ẽ hmõi. In hoc eñ differt punct⁹ ab vnitate. ¶ Item illud quod est terminus ꝛ p̄ncipiũ entis positiui nõ est pura priuatio: sed punctus est huiusmodi vt omnes concedunt. quare ꝛc. ¶ Sed qualiter punctus habet positionẽ in ꝯtinuo non est satis manifestum. Ad huius euidentiam ꝯsiderandũ ꝙ positio q̃tũ spectat ad ꝓpositum multipliciter accipit. Uno mõ accipitur positio ꝓ ordine partium in toto in habitudine ad locũ: vel pro quodã modo essendi fundato in isto ordine: ꝛ hoc mõ positio est vnũ p̄dicamẽtũ. vt habꝫ videri in predicamẽtis. Alio modo accipit positio ꝓ significabilitate seu sensibilitate ꝑtiũ q̃titatiuaꝝ in suo toto: ꝛ hoc modo ꝑtinent ad quantitatẽ ꝯtinuaꝫ. ꝛ istis duobus modis punct⁹ nõ habet positionẽ: cũ nullas partes habeat sꝫ quãtitatẽ. Alio modo dicitur positio ipsa existentia alicuius indiuisibilis inter duas lineas cõtiguas vel inter duas partes linee determinate: ꝛ sic punct⁹ habet positionem. Nam punctus continuans duas partes linee est inter illas duas lineas sine medio ꝛ non alibi. punctus aũt terminans est inter duas lineas contiguas adinuicem ꝛ non alibi. ꝛ hoc in illis corporibus que hñt aliqui extra se. Et sic pꝫ qualiter punctus habet positionem in continuo. ꝛ in hoc differt punctus ab vnitate: qꝛ ipsa vnitas a qua aliquid dicit vnũ non est determinate inter duas partes linee quecunqꜫ sint: dico sm ꝙ vnitas. ¶ Dicendum est igitur ad questionẽ sm viam cõmuniorem: ꝙ punct⁹ est aliquid positiuũ aliquo modo. Ad qḋ considerandum est ꝙ duplex est punctus sicut dicit communiter .s. punctus terminans ꝛ punctus cõtinuans. Punctus terminans est quoddam indiuisibile vltra qḋ nihil est de illa linea. ꝛ citra quod est totũ quicqd est de illa linea. ꝛ super illud indiuisibile fundatur relatio quedaꝫ .s. termini ad terminatum vt communiter dicitur. Et ad istius termini actualem existentiaꝫ necessario requiritur priuatio cõtinuationis linee: cũ alia linea ꝛ sine ista ꝑuatione non bene potest intelligi ille terminus actu. q̃uis eniꝫ habitus sit notior ipsa priuatione opposita tñ nihil ꝓhibet priuationẽ vnius habitus .s. habitus multo notioris esse notiorẽ. saltem quo ad nos quodã alio habitu vel ente positiuo: vt Cõmẽ. innuit in. 8. hui⁹ super illo capitulo. Mouentiũ igitur ꝛ coꝝ que mouent. ꝛ sic contingit in ꝓposito. Continuitas igitur vel quantitas ꝯtinua est aliquid notius ꝛ manifestius q̃ sit illud indiuisibile qḋ dicitur punctus: ꝛ priuationẽ ipsius cõtinuitatis necessario cõcomitat hmõi punct⁹ terminans: ꝛ iõ punctus notificatur per priuationẽ continuitatis. ꝛ hoc bene docuit Aristo. in. 3. de anima. illo capitulo. Indiuisibilium quidem igitur ꝛc. vbi sic loquitur: punctus autem ꝛ omnis diuisio: ꝛ sic e indiuisibile priuationem mõstratur ꝛc. imaginabimur ergo sm istaꝫ viam ꝙ h̄ nomẽ pũctus significat aliqḋ ens positiuum qḋ est termin⁹ linee. Ratio tñ intelligendi ꝛ significandi huius termini sumitur a quadaꝫ priuatiõe .s. a priuatione ꝯtinuitatis linee terminate cum alia linea. Punctus vero continuans est quoddam indiuisibile existens inter duas partes linee sibi inuiceꝫ continue sine distantia mediĩ: ꝛ ad huiusmodi punctum necessario requiritur priuatio diuisionis actualis ipsius linee. Si enim linea que nunc est continua diuidatur actualiter: tunc corrumpitur punctus cõtinuãs ꝛ fiunt loco eius duo puncta terminantia: ꝛ huiusmodi punctus lꝫ secũdũ se sit aliquid positiuum vt dicitur: tamẽ notificatur ꝛ intelligitur per priuationẽ diuisionis linee: que quodammodo notior est ipso. ꝛ iste punctus cõtinuans dicitur esse punctus in potentia: qꝛ non terminat actu lineaꝫ: sed ipsa existente linea quã continuat cuꝫ alia linea nõ est actu terminata ꝛ diuisa ab alia linea: sꝫ solũ in potentia. De vnitate autem quid ipsa essentialiter sit magis inquirendum est super 4^{m} metaphysice.

Cõ.27.

T.c.25.

Ad rationes.

Ad primã põt dici ꝙ punctus bene ẽ aliqḋ sensibile: non quidem sensu exteriori per se. sed sensu interiori .s. virtute cogitatiua. Ista enim virtus bene cognoscit aliquas intentiones non sensatas .i. ꝓprietates indiuiduales. quas nõ cognoscit sensus particularis ꝛ exterior: vt hꝫ videri sup 3^{m} ꝛ 2^{m} de anima. ꝛ specialiter a Cõmen. per hoc sufficit ad hoc ꝙ sit intelligibile. Unde Cõmẽ. dicit in 3° de anima. ꝙ comprehensibilia humana diuiduntur in ꝯprehẽsibilia quorum principium est sensus: ꝛ comprehensibilia: quorum principium est cogitatiua .i. comprehensibilia que cognoscuntur sensu particulari: ꝛ ea que cognoscunt virtute cogitatiua. Uel potest dici ꝙ punctus est aliquid sensibile per accidens sensu particulari. qꝛ accidentaliter coniunctus est alicui per se sensibili. ꝛ statim cognoscitur sine magno discursu cogitata linea diuisa ab alia linea. ꝛ hoc sufficit. ¶ Et cum dicitur. indiuisibile nõ est sensibile. potest dici ꝙ verum est de sensibili per se subsistente: ꝛ de isto probat Aristo. in de sensu. sed indiuisibile inherens alicui ꝛ existens in aliquo subiecto potest sentiri vel per se: sicut vnitas est per se sensibilis aliquo modo vt vult Aristo. in. 2° de anima. vel per accidens: sicut punctus vt dicitur. Et forte non esset magnum incõueniens dicere ꝙ sicut vnitas que est principium numeri dicitur esse sensibilis aliquo modo sicut sensibile commune: sic etiam punctus cum sit principium linee sit per se sensibilis aliquo mõ. ¶ Ad aliaꝫ cũ dicit. illud qḋ intelligit ꝛc. ista põt negari. qꝛ q̃uis priuatio alicuius habitus non sit notior illo habitu nec ducat in eius cognitionem sed econuerso. tñ priuatio alicuius habitus bene est priusnota aliquo alio positiuo: ꝛ sic ducit aliqualiter in eius habitus notitiã vel illius habit⁹ vel positiui. ꝛ isto modo notificantur nobis substantie separate .s. ꝑ abnegationẽ mãe que est in istis transmutationib⁹: ꝛ ꝑ abnegationes ꝯditionum cõsequentium materias .s. g̃nationis ꝛ corruptionis ꝛ extensiõis ꝛ hmõi: vt scit ex 8° h⁹ ꝛ. 12° metaphysice. ¶ Ad aliã põt dici ꝙ imo vnitas est quid positiuũ sꝫ se. tñ significatur ꝛ intelligit sub ꝑuatione: ꝛ differt a puncto mõ p̄dicto. nec sequitur. si vnum est ens indiuisum ꝙ vnitas sit sola diuisio sed ꝙ sit vnitas indiuisa. Qualiter auteꝫ differt vnitas numeralis ab vnitate specifica ꝛ essentiali alibi dictum est. ¶ Et si instes. vnũ dicit ab indiuisiõe: sed vnũ dicitur ab vnitate. ergo vnitas ẽ indiuisio. Dico ꝙ vnũ non solum dicitur vnum ab indiuisione. licet indiuisio sit modus a quo sumit intellectus vnius. sed cum hoc dicitur vnum ab aliquo positiuo substrato illi indiuisioni. hoc autem alibi magis declaratuꝫ est. ¶ Ad aliam potest dici ꝙ punctus est aliq̃ modo prior q̃ linea saltеꝫ ordine generationis vel ordine similis: qꝛ iperfectior est q̃ linea sicut linea q̃ superficies. Et qḋ comẽtator dicit ꝙ primũ ꝛc. potest dici ꝙ ipse intelligit de formis diuisibilibus ꝛ extensibilibus. oium enim illarum prima est dimensio: ita ꝙ dimensiones que dicũtur corpus Cõmen. cõparat ad alias formas natas extẽdi i mã: ꝛ respectu istaꝝ ipsa corporeitas prior est quoquo modo: punctus autem non est aliqua forma extensa: nec extensibilis: nec per se nec per accidens: sic ꝙ

Cõ[...]

T.c.[...]

habeat vnam partem extra aliam: vt albedo existens in superficie. Si autem dicat diuisibilis per accidens: q est coniunctus cum aliquo diuisibili aliquo modo coniunctionis vt videtur innuere Cōmen. in 3° de anima. capitulo. Indiuisibilium quidem igitur intelligentia. hoc est multum improprie ꝛ nihil ad propositū. Q°. IIII.

(Com. 1.)

Onsequenter queri potest. Utrū duo corpora possint se tangere fm totū. ℂ Arguit primo q sic. q in vo mixto qlibz pars est mixta. p° de generatiōe. sed hoc nō contingeret nisi vnū corp° totū posset tangi ab alio ꝛ ecōuerso. Nā recipiat aliqua pars terre cōcurrēs ad mixtionem. Aut illa tota tangitur a parte ignis aut non tota. Si sic habet ppositū. si non. ergo non quelibet pars mixti erit mixta ex oībus elementis. quare ꝛc.

(T.c.89.)

ℂ Oppositum arguitur breuiter auctoritate Aristo.

(T.cō.2.)

Dicendū primo q impossibile est vnō totū corpus tangere aliud totū corpus: qd faciliter pbatur: quia si hoc cōtingeret: tunc duo corpora essent simul in eodem loco: quod est impossibile: vt pz 4° hui° ꝛ patet consequentia: q si duo corpora se cōtingunt fm se tota: aut in sunt in vno ꝛ eodem loco ꝛ sic habet ppositū: aut in diuersis ita q vnū illoꝝ ē in vno loco ꝛ alterū in altero: ꝛ sic sequit q inter ptes exteriores vnius ꝛ partes alterius est spaciū medium: ꝛ sic ille partes nō se tangunt: ꝛ per consequens totū non tangit totū. ℂ Et hoc facile est videre descriptis ad sensum duobus corporibus quoꝝ vnō sic in alio loco ab altero. ℂ Iterū ad hoc q aliqua corpa sint duo necesse est q claudantur ꝛ terminētur diuersis supficiebus: q qdlibet illoꝝ dz esse vnū in se: vnō autem est in se idiuisum ꝛ diuisuz ab alio. Ex constat q aliqd corpus non potest esse diuisum actu ab alio vbi superficies eius sic distincta a supficie alteri° sed si aliquod totū corpus tangeret aliud totum: tūc nō essent clausa vel terminata diuersis superficiebus: sz vna sola supficie: ita q vnica supficies includeret ambo illa tota: detur enī q extra superficiem vnius esset aliquid de altero: tunc certum est q illud extra existens non tangeret ptes exteriores inter quas ꝛ ipsum non esset distātia media. Ultima enim tāgentiū debent esse simul ita q inter ea nullō sic mediuz nec plenō nec vacuum vt manifestuz est in 5° huius. q̄re ꝛc. ℂ 2° dico breuiter q si duo corpa se tangerent fm totū nō cōstitueret ex eis aliquid maius vno illoꝝ: ꝛ hoc pz ex dictis: q illud qd est mai° altero est in maiori loco: siquidē locus proprius ē equalis locato. 4° huius: sed totū cōstitutū ex duobus corporibus se tangentibus fm totū non est in maiori loco q alterū illoꝝ. vt pz ex dictis. q̄re ꝛc. ℂ Item ad hoc q ex aliquibus partibus cōstituatur aliqd maius fm qtitatez opz q vnū illoꝝ sit extra alterū. hoc enī est rōne partiū quantitatiuarū q vna sit extra aliam. Sed si duo corpora se tangerent fz totū: vnū illoꝝ non esset extra alterū: imo nihil vnius illoꝝ eēt extra alterū. quia quicqd esset extra vnū illoꝝ illud nō esset imediatum cuilibet parti alterius: ꝛ sic nō totū tangeret totū. quare ꝛc.

(T.c.47) (T.c.22.) (T.c.49)

Ratio in oppositū tangit vnam bonā difficultatez que magis debet discuti super primū d generatione. Et aliqui dicunt ad istam dubitationē q cū particule elementoꝝ sint sibi inuicem appropinquate ad generationē mixti: vna illaꝝ tangit in aliam transmutādo ipsam ꝛ corrūpendo excellentias ꝛ in illo tēpore alterationis ille particule habēt dimēsiones distātes se tangentes fm vltima. Et cū materia fuerit sufficiēter disposita ad formā mixti recipiendam: tunc corrūpent forme elementoꝝ ꝛ dimēsiones coꝝ ꝛ generabunt noue dimensiones simul cum forma mixti pporționales precedentibus: ꝛ sic nō oportebit q dimēsio vnius penetret dimensionem alterius. ℂ Sed sine dubio istud nullo modo sufficit. Primo quia isti supponunt duo multum dubia: ꝛ forte impossibilia. s. q essentie dimensionū preexistentes in partibus elementoꝝ corrūpunt cum forma mixti generatur. Secundū est: qd et forme substantiales eloꝝ corrūpunt totaliter: quoꝝ vtrūqꝫ videt eē cōtra Cōmē. plane. Uult enī Cōmen. in tractatu de subs orbis: q dimensio interminata. i. essentia dimensionis est coeterna mae prime. ꝛ in 3° celi ꝛ mūdi: vult q forme substantiales elemētoꝝ remaneant in mixto: dz refracte seu remisse: sicut ꝛ coꝝ qualitates: ꝛ de hoc alias inquiret si deus voluerit. ℂ Et ideo dico aliter ad pñs cū dicitur q qlibet pars mixti est mixta. Dico q hoc pōt intelligi dupliciter. Uno mō q quelibet pars qtitatiua mixti sit mixta ex elementis pexistentibus seorsū ꝛ diuisiz: ꝛ hoc nō concederem. Alio mō q quelibet sic mixta vel ex elis pexistentibus: vel ex elis de nouo gñatis per actiones ipsorum eloꝝ pexistentiū: ꝛ sic est fm veritatez. Nā particula ignis appropinquata particule terre transmutat eam calefaciendo ꝛ rarificando. ꝛ quantō dat et de caliditate: dat ꝛ tantum de forma substantiali ignis. ꝛ sic dico de particula aeris ꝛ aque ꝛ econuerso. Ita q quelibet particula cuiuslibet elementi ꝯueniens ad cōmixtionem transmutatur ab aliqua particula cuiuslibet alterius elementi recipiendo forma substantialem ab ea: ꝛ sic quelibet pars mixti ē mixta. Et ex hoc nō sequitur q aliquod totum corpus tangit aliud totum corpus.

(Cō.67.)

ℂ Si igitur pedentis motus necesse est moueri per aliquam partem: ꝛc. Textu commenti. VI.

Questio V.

Onsequenter queri potest. Utrum sup idiuisibile possit fieri mot°. ℂ Arguit q sic. Q sup illud potest fieri motus cui potest aliqd applicari successiue: hoc videt manifestū per se. Sed ipsi indiuisibili potest aliqd applicari mobile successiue: vt signato aliquo pūcto: in linea ipz mobile potest ei applicari successiue: ita q vna pars prius et applicabitur q̄ alia vt manifestū ē ad sensuz. ergo ꝛc.

ℂ Oppositum vult Aristo.

Dicendum breuiter q sup idiuisibile p se oino nō potest fieri mot° pprie dict°. Et hoc demonstrat Arist. in lrā sufficienter: q si aliqd moueretur super indiuisibile per se: sequeretur vel q simul esset moueri ꝛ motum esse. vel q idiuisibile esset diuisibile: que sunt impossibilia: ꝛ pbatur ꝯña. q ponatur q aliquid moueatur super indiuisibile. s. a. oz necessario q illud mobile habeat in se motū: sicut enim nihil est album sine albedine: sic nihil mouet sine motu: aut ergo simul mouetur per .a. ꝛ motum est: aut non simul: si non simul sed posteri° motum est q̄ mouebatur: sequitur q .a. sit diuisibile: q dū erat i ipso moueri nō quiescebat in a. s. de te precedente motū: hoc est manifestum. neqꝫ transierat totum ipsum a. q iam non moueret per a. nihil enī mouet per spaciū per qd iā ptransiuit: oz igit q medio mō se hz. s. q cum mouet p a. ptem eius pertransiuit ꝛ in parte eius adhuc sit. sequit g q a. sit diuisibile. Si vo dicatur q simul mouet: ꝛ motum est: hoc est ipossibile: q manifestū est ex successiōe tpis: q nulla duo instātia tpis possunt siml eē sicut tpa cū instanti est oino simul. q̄re. ꝛc.

(T.cō.7)

ℂ Intelligēdū tñ q supra idiuisibile pt fieri mot° p accñs in qtū ipm idiuisibile aliqliter est ꝯiūctū diuisibili super qd fit motus p se: ꝛ hoc mō ꝓcedebat ratio que adde-

cebatur: nō enim partes mobilis applicātur indiuisibili per se sed per accidens inquantum est ꝯiunctū magnitudini cui applicantur partes mobilis.

¶ Si igitur necesse est qd̄ mouetur vnde ꝛ vbi non simul moueri ꝛ motum esse ꝛc. Textu cōmenti. VII. Questio. VI.

Consequenter ꝗ̄rit queri. Utrū moueri ꝛ motum eē possunt eē simul. ¶ Arguit̄ p̄mo ꝙ sic. Quia mot⁹ pōt eē totus sil': ḡ moueri ꝛ motū eē p̄nt eē sil'. Antecedēs ꝓbat̄ auctoritate Ari. in de sensu ꝛ sensato vbi dic̄ ꝙ ꝯtingit aliquid totū simul alterari. Cōstat aūt ꝙ alterari est quidam mot⁹: ꝛ ꝯn̄a videt̄ satis manifesta. Nam qua rōne totus motus pōt eē simul: ꝛ mot⁹ cum mutatione potest esse simul. ¶ Item illuminatio est quidam motus ꝛ illuminatū esse est motū esse: sed illuminatio est sil' cum illuminato esse vt manifestū est. q̄re ꝛc. ¶ Oppositū supponit Arist. in littera.

Dicendum ꝙ moueri ꝓprie non est simul cū motū eē itelligēdo per eē simul esse in eodem instanti: ꝛ hoc ꝓbat̄ breuiter. Quia si ita esset sequeretur ꝙ aliquid simul moueret̄ ꝛ nō moueret̄ qd̄ est cōtra p̄mā dignitatē: ꝯn̄a ꝓbat̄: q2 oē aliqd mutatū est ad aliqd̄: nō mouet̄ ad aliud q2 iam habet illud: ꝛ ad habitum non est motus: hitibus enim presentibus in materia cessat motus: mō duz in aliquo est mouert illud mouet̄. Si ḡ sil' eēt moueri ꝛ motū eē: tūc sil' aliqd moueretur ꝛ nō moueret̄ fm idez: q̄re ꝛc. ¶ Item illud qd̄ mouetur dum mouet̄ nō habet perfecte illud ad quod mouet̄: q2 sic frustra moueret̄. ꝛ mot⁹ est actus entis in potentia fz ꝙ hmōi. Sed oē aliquid mutatū est tunc habet perfecte .i. actu illud quod mutatū est dūmō sit mutatuz mutato eē termināte motū. ḡ si aliqd sil' moueret̄ ad aliqd ꝛ motū eēt ad illd̄: tūc hēret pfecte ꝛ ī actu ꝛ nō hēret vnō ꝛ idez: qd̄ ē ipo'le. q̄re ꝛc. ¶ Itē illa nō sunt sil': q̄rū vnū est in tpe ꝛ aliud in instanti: hoc est manifestū: q2 tp̄s ꝛ istās non sunt simul: sed moueri est in tpe ꝛ motū esse est in instanti: vt manifestum est. quare ꝛc. Sed aduertenduz ꝙ q̄uis moueri ꝛ motū esse nō sunt positiue simt' ꝛ in eodē istanti: tn̄ bn̄ sunt simul ꝓuatiue .s. per priuationē medij: q2 inter moueri ꝛ motū esse non est aliquod mediū: sicut inter tempus ꝛ instans terminās nō est aliquod mediuz sed hoc non est proprie esse simul.

Ad primam nego antecedens. Et ad ꝓbationē cū dicit̄ ꝙ cōtingit aliquod totum ꝛc. Dico ꝙ hoc dictum pōt dupl'r intelligi. Uno mō referendo ly simul. ad qualitatē fm quā aliquid alterat̄. vt sic sensus ꝙ contingit aliquod totū alterabile sil' alterari .i. non ꝑus tēpore acquirit vnam partem qualitatis q̄ aliam: sed omnes sil': ꝛ hoc est impossibile in omnibus alterationibus quibus acquirit̄ qualitas habens cōtrariuz ꝛ sustinens magis: imo semp vna pars talis q̄litatis ꝑus tempore acquirit̄ q̄ alia. Alio modo potest intelligi referendo ly. sil'. ad partes q̄titatiuas ipsius alterabilis vt sit sensus: ꝙ ꝯtingit aliqd̄ totū simul alterari .i. ꝯtingit aliqd̄ totū q̄tum ad omnes suas partes quātitatiuas simul recipere qualitatē ab agēte: ita ꝙ vna non recipiat ꝑus tēpore q̄ alia ꝛ hoc mō est verum: ꝛ intellect⁹ Ari. Uerbi gratia. Cū ignis ē appropiquatus aque. lz aqua sit diuisibilis in infinitum: ꝛ quacūqz parte data sit dare minorē: tn̄ non opz ꝙ pars minor per prius tpe incipiat alterari ab alia q̄ alia. ꝛ adhuc alia minor prius tpe q̄ alia: ꝛ sic in infinitum. q2 tunc nunq̄ incepisset alteratio de nouo. imo semp fuisset: sed est deuenire ad aliquā partem aque ita paruam ꝙ ignis obtinet supra eam totā: ꝛ illa tota simul quantum ad omnes suas partes quantitatiuas incipit alterari ab igne: ita ꝙ in eodem instanti in quo vna illarum incipit ꝛ alia. Et hoc significat Ari. ibidez vbi dicit ꝙ contingit aliqd̄ totū simul alterari: ꝛ nō dimidium prius. velut aquā totā simul congelari. ꝛ in h̄ differt alteratio ꝓpria a motu locali quātū ad spacium qd̄ pertransitur. q2 semper mobile qd̄ mouet̄ localr' ꝑus tpe pertransit spacium minus q̄ maius. Unde ꝛ Aristo. dicit ibi ꝙ loci mutationes rōnabiliter ad medium ꝑus attingunt. ꝛ hec est expositio Alex. ibidem: vt pz īspicienti. Sic igitur alterari non est motus totus simul quantū ad omnes partes forme que acquirūtur: lz simul incipient in oībus partib⁹ alicuius alterabilis. q̄re ꝛc. ¶ Ad aliā dicit̄ cōmuniter ꝙ illuminatio non est motus ꝓprie dictus sed solū fm modū significandi. nec realiter differt ab illuminato esse. ideo potest esse simul cum illuminato esse. quare ꝛc.

¶ Eiusdem autem rationis est ꝛ magnitudinem ꝛ tempus ꝛ motum ex indiuisibilibus componi ꝛc. Textu com̄. IIII. Qō. VII.

Consequenter queritur. Utrum magnitudo ꝛ motus sunt eiusdem rōnis quantū ad cōponi vel nō cōponi ex indiuisibilib⁹. ¶ Arguitur p̄mo ꝙ nō. Quia illa quoꝝ vnū est ꝑmanēs ꝛ aliud successiuum non sunt eiusdez rōnis. hec est manifesta: sz magnitudo est ens permanēs: ꝛ motus est quid successiuum vt manifestum est. q̄re ꝛc. ¶ Item illa nō sunt eiusdem rōnis quoꝝ vnū diuersificatur altero nō diuersificato: hec est manifesta. Sz motus ꝛ magnitudo sont hmōi: q2 sup eandē magnitudinez cōtingit velocius ꝛ tardius moueri: vt manifestū est ad sensū. q̄re ꝛc. ¶ Et si dicas ad ista duo ꝙ magnitudo ꝛ motus fm se nō sunt eiusdē rōnis: sed quantū ad hoc ꝙ est cōponi vel non componi ex indiuisibilibus. Contra. ꝓprietates sequuntur naturas vt manifestū est: mō ꝯponi vel nō cōponi ex idiuisibilibus sunt quedaz ꝓprietates magnitudinis ꝛ motus. Si ergo magnitudo ꝛ motus fz suas essentias non sunt eiusdē rōnis: videtur ꝙ nō sunt eiusdem rōnis quo ad istas ꝓprietates. quare ꝛc. ¶ Oppositum demonstrat Aristo. in littera.

Dicendum ꝙ magnitudo ꝛ motus sunt eiusdē rationis q̄tuz ad cōponi vel nō cōponi ex indiuisibilibus sic intelligendo ꝙ si vnum est cōpositum ex indiuisibilibus: ꝛ alterum. Et si vnum nō est compositum ex indiuisibilibus: nec alterum: ita ꝙ sunt eiusdem rōnis fm quandam ꝓportionem ꝛ ꝯn̄am: vt si magnitudo sup quā est motus est cōposita ex idiuisibilibus equalibus numero illis ex quibus ꝯponit̄ magnitudo. Uerbi gratia. si sit magnitudo super quā est mot⁹ a. b. c. cōposita ex tribus indiuisibilibus: ꝛ motus q̄ pertransit hāc magnitudinē sit d. e. e. ita ꝙ d. correspondet ipsi a. ꝛ sic de aliis. Tunc arguitur. pars motus correspondēs parti magnitudinis idiuisibili aut est motus aut momentū .s. indiuisibile ex̄ns in mobili. Si dicatur ꝙ sit motus sequit̄ ꝙ super idiuisibile aliquid mouet̄. Nam oē illud mouet̄ in quo est motus. hoc est manifestum: si igit̄ pars motus per quā mobile ptransit sit motus: tunc sequit̄ ꝙ indiuisibile ptransit p motū: ita ꝙ mobile ptransit idiuisibile: qd̄ est ipossibile: vt demostratū est prius. Si autez illa pars motus sit momentum siue motū esse eadez rōne pars motus correspondens alteri parti magnitudinis erit momentū ꝛ nō motus: ꝛ sic mot⁹ erit cōpositus ex momētis: q̄ sunt indiuisibilia motus: sicut ꝯtact⁹ est indi-

uisibile linee. q̄re ⁊c̄. Et cōfirmatur rō: q: sicut p totum motum pertransitur tota magnitudo: ita pars magnitudinis pertransit per partez motus: ⁊ sic queraf de illa pte motus que correspondet indiuisibili pti magnitudinis. vt prius. ¶ Notandū tñ q magnitudo ⁊ motus nō sūt eiusdē rōnis fm spēm specialissimā quantū ad componi vel nō cōponi ex indiuisibilibus: sicut non sunt eiusdem rōnis fm speciez specialissimā quantū ad componi ex diuisibilibus: q: compōnēa diuersificanf fm diuersitatem partium ex quibus sunt. Constat autem q partes magnitudinis sunt alterius rōnis fm spēm specialissimaz ⁊ a partibus motus: ergo compositio hec ⁊ illa est alteri⁹ rationis: ⁊ similiter compositio ⁊ nō compositio ex indiuisibilibus est alterius rationis fm spēm specialissimam. Sed pro tanto dicitur q sunt eiusdem rationis: quantū ad hoc: q: ex vno istorum ratione necessaria ꝯuincif alterum. vt patet ex dictis.

¶ Et per hoc ad rationes patet solutio.

¶ Quoniam autem omnis motus in tempore est ⁊ in omni tempore possibile est moueri. omne autem qd̄ mouef conuenit ⁊ velocius moueri ⁊ tardius ⁊c̄. Tex. com̄. XV. Q̄ō. VIII.

Queritur hic. Utrū omne qd̄ mouef contingat velocius ⁊ tardi⁹ moueri. ¶ Et arguif pmo q nō. Q: qd̄ mouef maxima velocitate nō ꝯtingit veloci⁹ moueri: q: sic maxio eēt maius in eodem gñe: qd̄ est impossibile. sed aliqd̄ mobile mouef maxima velocitate. s. pmū mobile: vt pȝ in 4° huius: ⁊ 8° ⁊ propter hoc pmus motus est mēsura oīuz aliorū. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē illud mobile qd̄ non cōtingit magis ⁊ minus esse dispositum: ⁊ qd̄ mouef a motore intransmutabili non contingit velocius ⁊ tardius moueri: hoc videf manifestum: q enim aliquid velocius ⁊ tardius moueatur q̄ prius hoc non est nisi quia ipsuz mobile magis est dispositū ad ipsum motū q̄ prius: vel q: mouens est fortificatum plus q̄ prius per aliquā trāsmutationē. Sed aliqd̄ mobile est qd̄ nunq̄ est magis dispositum ad motū q̄ prius. s. celū: ⁊ mouef a motore nō trāsmutabili nec per se nec per accidēs: vt pȝ ex 8° hui⁹. ⁊ pmo. ⁊ 2° celi ⁊ mūdi. q̄re ⁊c̄. ¶ Item si oē qd̄ mouef contingeret velocius ⁊ tardius moueri: tunc oporteret motorem esse vigoris infiniti: qd̄ videf impossibile fm Cōmen. in 8° huius. ⁊ 2° celi ⁊ mūdi. ⁊ ꝓbaf consequentia: q: si omne mobile contingit velocius moueri. sequif q mobile potest velocitare in infinitū: hoc est manifestū ⁊ si mobile potest velocitare in infinitū: sequif q motor potest velocitare in infinitū. Talis autem motor videf esse vigoris infiniti vt manifestū est: q: motor finitus nō velocitat nec potest velocitare in infinitū. q̄re ⁊c̄.

T. c. 133. T. c. 75. 8°. phy. T. c. 45 Cō. 79.

¶ Oppositum dicit Aristo. in littera. omne autez qd̄ mouetur contingit velocius moueri aut tardius. Et ꝓpter hoc intendit ꝓbare q tēpus diuidit in infinitū sicut ⁊ magnitudo: vt pȝ inspicienti litteram.

Ad questionem potest dici per quādaz distinctionē quā innuit Cōmē. hic q mobile pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō mobile fm q est mobile. Alio mō fm q est tale mobile nature determinate: vt celū vel ignis ⁊ hmōi: ⁊ sīr mot⁹ pōt cōsiderari rōne qua mot⁹ absolute ⁊ rōne q̄ talis motus determinat⁹: puta primi mobilis ⁊ circularis ⁊ hmōi.

Cō. 15.

¶ Tunc diceref ad questionē q omne mobile: fm q est mobile potest velocius moueri aut tardius. ¶ 2° q aliqd̄ mobile vt tale mobile ⁊ vt mouef a tali motore nō pōt veloci⁹ moueri: ⁊ hoc signat Cōmen. in his verbis.

¶ Sed queraf de hac ꝓpositione dicente q omne motū potest moueri motu velociori suo motu. Nam declaratum est q motus corpoꝝ naturaliū determinatus est in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ celū impossible est vt sit velocius: ergo ꝓpositio que ponif hic possibilis est impossibilis. ¶ Ad hoc autē dicaf q oē motū fȝ q est motū est possibile vt moueatur motu velociori suo motu fm q est motus. Qd̄ sic intelligo: q omni mobili rōne qua mobile est: nō repugnat moueri motu velociori suo motu. Et hō ꝓbat Comen. statī dicens sic. Et cū est in hoc qm̄ mot⁹ est de continuo ⁊ velocitas in motu est similis diuisibilitati in cōtinuo. Quēadmodū diuisibilitas ꝓcedit in infinitū in cōtinuo: sic velocitas in motu: qm̄ si velocitas ū meretur in motu fm q est motus: esset possibile q mot⁹ fieret in instanti. Et hec vltima cōsequentia nō est oino clara. sed forte declarabitur post. Sic igitur pȝ primum. s. q mobili vt̄ mobile ē nō repugnat velocius moueri q̄ moueatur. 2m̄ pȝ ex rationibus inductis in principio specialiter: q: primū mobile rōe qua tale mobile habet maximaz velocitatem: ⁊ maximo non potest esse maius in illo genere. quare ⁊c̄. ¶ Sed aliqui dubitant satis rōnabiliter cōtra istaz determinationē ⁊ arguūt sic. Omne qd̄ est impossibile mobili vnde mobile repugnat ei: hec videf satis manifesta: sed omni mobili vnde mobile est ipossibile moueri motu velociori motu pmo: ergo omni mobili fm q mobile repugnat moueri velociori motu pmo. Probatio minoris. accipiaf mobile quodcumq; ut volucris: aut illi mobili fm q est mobile possibile ē moueri motu velociori q̄ sit motus primus: aut nō ē ei possibile fm q mobile: si nō est ei posse fm q mobile. ḡ est ei ipoīe fm q mobile. per regulam modaliū. si est ei possibile rōe qua mobile moueri motu velociori motu pmo. Aut aliquando mouebitur illo motu velociori: aut nunq̄. Si nunq̄. ergo illa potentia quā hȝ ad illuz motū velociorem erit ociosa per totuz tempus eternō in tota natura mobilis vt mobile: qd̄ videf absurdū. Si aliqñ mouebitur motu velociori q̄ sit motus pmi mobilis: hoc similiter est absurduȝ: q: velocitas primi motus est pfectissima velocitas qua nunquam erit perfectior. Et preterea quis motor faciet illam velocitatem. ¶ Itez illud ē impossile qd̄ nunq̄ est nec fuit nec erit: sicut illud est necessarium qd̄ semp fuit ⁊ est ⁊ erit semp vt habetur satis ex pmo celi ⁊ mundi. Sed hoc nunq̄ fuit nec est nec erit in aliquo mobili q moueatur motu velociori motu primi mobilis: vt oēs ꝯcedunt. quare ⁊c̄. ¶ Item dubitaf sic: omne quod non repugnat mobili vt̄ mobile inest alicui mobili sicut omne qd̄ non repugnat homini: vnde aial: inest ⁊ inuenitur in aliquo animali. si ergo moueri velocius primo mobili nō repugnat mobili vnde mobile: hoc debet inesse alicui mobili: hoc autem falsum est. ergo et primum. ¶ Item si sic intelligeretur ꝓpositio Aristote. tunc Aristo. non sufficienter demōstraret intentū. Uult enim ostendere q tempus est diuisibile in infinitū sicut ⁊ magnitudo: ita q quocūq; tempore dato est dare aliqd̄ tempus minus. Et hoc sic in omni tempore cōtingit aliquid moueri: ⁊ oē qd̄ mouef contingit velocius moueri: ergo in quocūq; tempore aliquid moueatur in illo cōtingit velocius moueri. Uelocius autem in minori tempore pertransit equale spaciū: ergo quocūq; tempore dato est aliqd̄ tempus minus. Modo diceret aduersarius qui sustineret esse aliqd̄ tpe indiuisibile in: q tēpore illo breue potest moueri aliquid: sed non ē possibile q aliqd̄ moueatur velocius illo mobili qd̄ mouetur in tempore illo: q: hoc repugnat mobili vt̄ tale: sȝ nō repugnat mobili vnde mobile: nec potest poni iesse aliqd̄ mobile mo

T. c. 121.

ueri velocius illo mobili: sicut nõ repugnat homini vnde animal q sit hinnibilis: ⁊ tamen nõ debet poni in esse q hõ sit hinnibilis sm q est aial: ⁊ sic videt q demõstratio Aristo. nõ valeret. ¶ Ad primũ posset dici negando primã ppositionẽ. nõ eniʒ opʒ q oĩ id qđ est impossibile mobili sm q mobile: repugnet ei sm q mobile: qꝛ ad hoc q aliquid sit impossibile alicui sufficit q nullam habet potentiam ad illud. Sed ad hoc q aliquid repugnet alicui nõ sufficit q nullã hʒ potẽtiã ad illud: sed oʒ q hẽat aliquaʒ oppositionẽ ad illud. Repugnantia eniʒ aliquoꝝ adinuicẽ non videt esse nisi rõne alicuiꝰ oppositionis: mõ possibile est q aliquid nullam habet potentiaʒ ad alterũ: ⁊ tñ nõ hʒ oppositionẽ ad ipsuʒ: sicut intelligentia nullam habet potentiam ad magnitudinẽ: ⁊ tñ nullã hʒ oppositionẽ ad eaʒ: sicut pʒ inducendo in omnibꝰ speciebus oppositiõis: nõ .n. opponit ei cõtrarie nec ꝯtradictorie nec priuatiue nec relatiue: ⁊ sic possibile est q aliqđ sit impossibile alicui: ⁊ tamẽ ꝓpe non repugnat ei. Sic ergo licet mobili vnde mobile nõ sit possibile moueri motu velociori q̃ est motus primi mobilis: tamen nõ repugnat ei: qꝛ nullã oppositionem habet ad ipsum: vt manifestũ est inducendo in spẽbus oppositionis. Sed istud non videtur sufficere ad intentionem Aristo. quia sicut iam dictum est ipse intendit probare q oĩ tempore est tempus minus: qꝛ in quocũqʒ tẽpore aliquid mouet cõtingit aliquid velocius moueri: ⁊ per cõsequens in minori tempore: mõ ad hoc nõ sufficeret accipere q mobili nõ repugnat velociꝰ moueri mõ ꝑdicto: qꝛ diceret aduersarius q q̃uis mobili nõ repugnet rõne alicuius oppositionis moueri velocius: tamẽ est ei ipossibile ꝓpter defectum potentie: ⁊ sic nunq̃ mouebitur in minori tempore q̃ sit illud tempus: nec sequitur si sit aliqđ tẽpus minimũ: q mobili vnde mobile est repugnet velocius moueri: ita .s. q habeat aliquã oppositionẽ ad motũ velociorẽ: vel si seqt nõ apparet: quomõ seqt. q̃re ⁊c. ¶ Iteʒ si sic intelligeret q mobili vnde mobile est: nõ repugnat velocius moueri .s. qꝛ nõ habet aliquã oppositionem ad motum velociorẽ. Similiter posset dici q mobile vnde tale mobile determinatũ non repugnat moueri velociꝰ. s. qꝛ mobile vnde tale nullã habet oppositionẽ ad motũ ipsum velocẽ: ⁊ sic vel opʒ dicere q omne qđ est impossibile mobili repugnat ei: ita q ideʒ sit aliquid repugnare alicui ⁊ esse ei impossibile. Aut opʒ dicere q mobili vnde tale non repugnat moueri velocius suo motu: aut oʒ assignare aliam differentiã inter ipossibilitatẽ ⁊ nõ repugnantiã. Et vtinã ego scirem quid est hic dicendũ: hic .n. deficit mihi doctor ⁊ intrĩsecus ⁊ extrinsecus: ⁊ fortassis alibi appebit. ¶ Posset aliter dici ad principale q non intendit Aristo. q omne motum possit velocius moueri realiter ⁊ sm naturaʒ: sed sʒ intellectũ ⁊ imaginationẽʒ. Et hoc specialr veꝝ est de mobili rõne qua mobile. Nã quantũcunqʒ mobile primũ moueatur velociter: tñ ego possum imaginari ipsum moueri velociꝰ. nec Aristo. ad ꝓbanduʒ ꝯclusionẽʒ quã intẽdit idiget ponere: q omne qđ mouetur in aliquo tempore possit velocius moueri vel q aliquid aliud possit velocius moueri: aut q actu moueat velocius. Sed sufficit ei ista cõditionalis vera q in quocũqʒ tempore aliquid moueatur quantũcũqʒ paruo si aliquid aliud aut illud idẽ moueretur velocius: sicut imaginari potest oporteret illud moueri in minori tempore: hoc enĩ est de rõe velocioris q in minori tempore equalem magnitudinem pertranseat: ⁊ sic conditionalis est necessaria in quantocũqʒ tempore aliquid moueatur velocius per eandeʒ magnitudinẽ moueret in minori tẽpore: hoc autẽ nõ esset si aliqđ tps esset minimuʒ ⁊ indiuisibile oĩno. qꝛ tẽpore indiuisibili non est aliqđ tempus minus. ⁊ sic Aristo. habet intẽtũ suuʒ ibidem. ¶ Considerandum enim est diligenter sicut dicetur in .7ᵒ huius. q aliqua ꝓpositio conditionalis potest eẽ vera. licet antecedẽs sit impossibile. vt hic. si asinꝰ volat asinus hʒ alas. ⁊ tunc aliqua ꝯditionalis est vera ⁊ necessaria. q̃uis antecedens eius sit impossibile: oẽ illud ex quo sequitur illaʒ esse falsaʒ debʒ iudicari ipossibile vt dicit ibi Cõmẽ. ⁊ hʒ sciunt logici: modo si aliqđ tempus esset oĩno minimum indiuisibile ⁊ in illo aliquid moueretur: ista conditionalis nõ esset vera simpliciter: q si aliqđ moueret velocius q̃ illud qđ mouet in tẽpore: isto illud moueretur in minori tẽpore. Posset ergo ratio Aristo. sic formari ꝯtra ponẽteʒ tempus indiuisibile in quo aliqđ mouetur: ⁊ si aliqđ moueret velocius moueret in minori tẽpore. Dico tale tẽpus est indiuisibile, sed hoc tẽpus indiuisibile tale est q in ipso aliquid mouetur vt tu ponis: ⁊ si aliqđ moueretur velocius moueretur in minori tẽpore. hec eniʒ ẽ vera cõditionalis. In quantocũqʒ tempore aliquid moueretur velociꝰ moueret in minori tpe per eandem magnitudinẽ: ergo hoc tempus indiuisibile nõ est indiuisibile: qđ est impossibile. ¶ Et si quis dicat q nõ fuit intentio Arꝫ. sic argumẽtari: qꝛ diceret aduersarius q ista nõ est vera cõditionalis. Dicam q multo magis posset aduersarius dicere q ista categoͣ non est vera: qꝛ oĩ eo qđ mouet in aliquo tẽpore posset aliquid moueri velocius. Et si aduersarius ꝯcedat categoricã illã tpe ꝯcedet hipoteticaʒ: ⁊ forte nõ ecõuerso. Si q̃s melius noscat dicat. sed mihi nõ apparet plus de hoc. Forte Aris. accipit illã ꝓpositionẽ taq̃ ꝯcessaʒ ab illis qui ponebãt minimũ tẽpus: ipsi enĩ concedebant q omne qđ mouet cõtingit velocius moueri. Uel posset sic intelligi q omne motũ cõtingit velocius moueri si esset mouẽs fortius: ⁊ hoc non esset si esset aliqđ tempus minimuʒ. hoc eniʒ posito non posset motor fortior moueri in minori tẽpore cuʒ nõ sit minimus minimo. Uel dicat q oẽ qđ mouet per aliqđ spaciuʒ cõtingit moueri per minus spatiũ. ⁊ hoc vocat velociꝰ moueri. hʒ aũt nõ eẽt si eẽt tps minimũ simplr in quo aliquid moueret: qꝛ nõ eẽt tps minus eo: ⁊ sic ñ posset illud mobile moueri p minꝰ spatiũ: cũ p minꝰ spatiuʒ idẽ mobile moueatur in minori tẽpore. Potest sustineri Cõmẽ. qꝛ lʒ nulli mobili ꝯueniat moueri velocius pᵒ mobili tñ si eẽt aliqđ mobile maius ꝑmo mobili moueretur velociꝰ ipso: qđ nõ esset si esset tps oĩno idiuisibile.

Ad rationes

priores. ad pmã ⁊ ad secũdã pʒ ex dictis. ¶ Ad 3ᵃᵐ forte dom breuiter q bene ꝯcludit q oẽ qđ mouet cõtingit velocius moueri realiter ⁊ sm nãʒ rei: nec isto idiget Arist. ad ꝓpositũ: vt pʒ ex dictis. Et si bene videremꝰ q̃liter aliqđ nõ repugnat mobili vñ mobile: ⁊ tñ non est ei ipossibile simplr aliud eẽt. Uerũ est q aliq̃ volunt exponere istam auctoritatẽ Arꝫ. oẽ qđ mouet cõtingit velociꝰ ⁊ tardiꝰ moueri nõ q q̃cũqʒ velocitate data sit dare pfectioreʒ ⁊ sic in ifinitũ sm ĩtẽsionẽ velocitatis: sʒ qꝛ mobile vñ mobile est: nõ determinat sibi hanc spẽʒ velocitatis vel illã. sed indeterminatũ ẽ ad q̃cũqʒ q̃tũ est de se: sicut aial sm q aial nõ determinat sibi hanc spẽʒ vel illã sʒ indeterminatũ ad oẽs suas spẽs: sʒ hoc nõ esset ad ꝓpositũ Arist. nec sic itellexit. Aris. nũq̃ .n. p hoc ꝓbaret q tps sit diuisibile in ifinitũ: ⁊ q quocũqʒ tpe dato sit aliqđ tps minꝰ vt manifestũ est inspicientĩ. Uerũ ẽ q Alex. vt Commen. recitat: posuit duas respõsiões ad istã rõnẽ ĩ motibꝰ corpoꝝ celestiũ. Nã sic corpora celestia sʒ q motꝰ coꝝ sũt volũtarij possunt moueri velociꝰ: ⁊ si nõ moueat q̃cũqʒ modũ boni pñt moueri ad nõ bonũ lʒ nõ moueãt. Sed

Cõmẽ.

aliud nō sufficit: qꝛ differētia ē inter volūtatē humanā ꝛ volūtatē motoris celestis. Volūtas.n. hūana ē variabilis: ita ꝙ qñq̄ vult bonum simplr. s. cum intellectus iudicat ꝛ cognoscit bonū simplr: qñq̄ aūt vult bonū vt nūc cū bonū vt nūc videtꝰ bonū simpliciter. Et similr qñq̄ vult vnū bonū simplr qñq̄ aliud fm ꝙ diuersa offerunt sibi ab itellectu hūano qui est variabilis ab vna cōprehensione ad aliā: quēadmodum ꝛ fantasia seu cogitatiua humana. Sed voluntas motoris celestis est itrāsmutabilis simplr ꝛ semp ꝛ necessario vult vno ꝛ idē ꝛ eodē mō: cū semp intelligat vnū ꝛ idē ꝛ eodē mō: ꝛ iō nō pōt aliter mouere ꝙ mouet: lꝫ volūtas hūana possꝫ alr mouere ꝙ mouet: qꝛ aliter ꝛ alr velle ꝛ aliō ꝛ aliud. ¶ Secunda responsio Alexādri: vt dicit Cōme. est: ꝙ ista possibilitas nō pēdet a moto sꝫ a motū. Ois.n. motꝰ positꝰ in aliquo moto. possibile est vt imaginetur in alio moto velocior aut tardior: ꝛ hoc impossibile est in eodē moto cū motus ois moti sit terminatus. Sed nec istaꝫ solutionē itelligo: nō enī est manifestū: ꝙ si aliqō aliud mobile moueretꝰ motu quo mouetꝰ p̄m mobile: ꝙ moueretꝰ velocius p̄mo mobili: similiter autē ꝛ in aliqs: quare ꝛc̄.

¶ Et si quodcūqꝫ infin. tū est ꝛ alteꝝ: ꝛ sicut alterum ꝛ alterum est vt si quidem in vltimis infinitum est tēpus. Tex. com. XVIII. Qō IX.

T. c. 83.
T. c. 75.
T. c. 46

Uerit. Utrum magnitudo ꝛ tempus cōcomitētur se fm finitū. ¶ Arguitꝰ p̄mo ꝙ non: Qꝛ motꝰ celi īfinitū est: vt pꝫ. 8ᵒ huiꝰ. ꝛ tñ nulla magnitudo est īfinita: vt pꝫ ex 3ᵒ hᵒ ꝛ pᵒ celi ꝛ mundi. quare ꝛc̄. ¶ Itē aliquis pōt moueri bis sup eādē magnitudinē: ꝛ eadē rōne īfinities: ꝙ magnitudo nulli motui repugnat: ꝛ tñ nulla magnitudo est infinita. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē illa non sequuntꝰ se adinuicē q̄rū ad finitū ꝛ infinitū: quorū vnō potest eē infinitū sine alio vel finitū: sed magnitudo potest eē finita sine motu: qꝛ contingit aliquam magnitudinem quiescere: vt patet ad sensum. quare ꝛc̄.

¶ Oppositum vult Aristo. in littera.

Intelligēdum

ꝙ magnitudo pōt intelligi eē infinita dupliciter. Uno mō infinita vltimis. Alio mō īfinita fm diuisionē. s. ꝙ sit diuisibilis in īfinitū: ꝛ silr itelligo de motu ꝛ tpe. ¶ Tunc dicēda sunt duo ad questionē breuiter. Primo ꝙ tēpus est finitū si magnitudo est finita: sic intelligendo ꝙ si magnitudo est finita tempus in quo mobile ptransit istam magnitudinē semel nō potest esse infinitū. ¶ 2ᵒ ꝙ si magnitudo sit infinita tempus nō potest esse finitū ꝛ sic habetur ꝙ magnitudo ꝛ motus se cōsequuntur quantū ad finitatē ꝛ infinitatē. ¶ Sed ꝓbatiōes istaꝝ duaꝝ ꝯnū pretermitto: qꝛ Ari. euidenter eas demonstrat in lr̄a.

Ad primam

rōnē dicenduꝫ ꝙ motus celi ꝑ quē semel ptrāsit magnitudinē finitā non est infinitus sed finitus. s. vna sola circulatio: sed bene verum est ꝙ totus motus quo infinities ptrāsitur magnitudo finita est īfinitus. ꝛ hoc non est contra Aristo. Qualiter autē ꝛ q̄re sup magnitudinē finitaꝫ reiteratꝰ motus infinitꝰ vidēduꝫ est in 8ᵒ huiꝰ. hoc enim pro tanto cōtingit: qꝛ in magnitudie circulari nullus est terminus actu. s. qui sic sit terminꝰ ꝙ nō sit p̄ncipiū: imo quilibet existens in linea circulari: sic est terminus vnius partis linee ꝙ est initiū alterius sequētis: ꝛ similr debet contingere ꝙ in motu circulari quo aliquid naturaliter mouet quolibet vbi sit terminꝰ circulationis precedētis ꝛ initiū alterius sequentis: nō.n. esset aliqua ratio quare motꝰ circularis terminaretꝰ ad vnū vbi plusꝙ ad aliud.

¶ Ad aliam dico ꝙ super magnitudinem finitā nō ꝯtingit bis moueri motu cōtinuo ꝛ infinito: qꝛ oꝫ fieri reflexionē si mobile debet redire ab eodē in idē: ꝛ hoc cōtingit sine quiete media vt demōstrabitꝰ in 8ᵒ huiꝰ. ꝛ sic talis motus nō est vnus ꝛ continuus. ꝛ sic intelligitꝰ. q̄re ꝛc̄. ¶ Ad aliam dico ꝙ ꝓcedit ex malo intellectu: debet.n. sic intelligi ꝙ si aliquid moueretꝰ sup magnitudinē finitā ꝙ tempus mensurans illum motuꝫ quo ista magnitudo semel pertransitur semel sit finitus ꝛ ecōuerso. Sed non opꝫ semp ꝙ sup quālibet magnitudineꝫ finitaꝫ fiat actu motus localis finitus: ꝛ hoc significat Arist. in littera cū dixit. Et si qōcūqꝫ infinitum ꝛc̄. Qō X.

Onsequēter q̄ritur. Utrū infinita possint ptrāsiri i tpe finito. ¶ Arguitꝰ p̄mo ꝙ nō. Qꝛ illō qō ptrāsit ē finitū: vt videtꝰ māifestū: sed īfinitū nō ē finitū vt manifestū est. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē oē qō ptransit hꝫ extremū. Nā ptransiri est perfectus trāsitꝰ ꝛ nō pt esse perfectus transitus nisi deueniatꝰ ad vltimuꝫ seu extremum. ¶ Sed īfinitū nō hꝫ extremū ergo ꝛc̄. ¶ Itē tps ꝛ magnitudo sunt eiusdē rōis q̄tuꝫ ad infinitatē: vt vult Aristo. hic. sed hoc nō cōtingeret si in tēpore finito ptransiretꝰ infinita magnitudo. q̄re ꝛc̄.

Oppositum

arguitur: qꝛ i quolibꝫ spatio sup qō ptransit sunt ptes infinite cū sit cōtinuū: ꝛ cōtinuū est diuisibile in īfinitū: sed spatium aliqō pertrāsitꝰ in tpe finito: vt pꝫ ad sensum: nō aūt pōt pertrāsiri spatium aliqō in magnitudine finita nisi oēs eius partes pertranseantꝰ vt euidens est. ergo ꝛc̄.

Ad questionem

est itelligēdū ꝙ sicut Ari. determinat i 8ᵒ huiꝰ ꝙ aliquod mobile pertranseat infinita in tēpore finito potest dupliciter intelligi. Uno mō infinita fm actū. Alio mō infinita fm potentiā. ¶ Itē ꝙ ptranseat in tēpore finito infinita in potētia: pōt intelligi dupliciter. Uno mō per se. Alio mō per accidens.

T. c. 68.

¶ Tūc dicꝫ ē ad qōnē ꝙ īfinita actu nō possūt ptrāsiri i tempore finito. ¶ 2ᵒ dico ꝙ ēt mobile nō pōt ptrāsire ꝑ se īfinita fꝫ potentiā in tēpore finito. ¶ 3ᵒ ꝙ īfinita in potentia per accidens possunt pertransiri in tempore finito. ¶ Primū pꝫ ex rōne Aristo. in littera. Nam si tēpus in quo mobile pertransit actu infinitū sit finitū: accipiatꝰ aliqua pars illius temporis in qua transit aliquam partē illius actu infiniti: vel aliqō illoꝝ infinitoꝝ actu: cōstat ꝙ illa pars aliquotiens sumpta mensurabit totū illud tempus finitū vel reddet aliqō maius. ergo similiter pars infiniti quā ptransit in illa parte tpis reddet totum precise infinitū ꝛ mensurabit ipsum vel aliqō maiꝰ quoꝝ vtrūqꝫ est īpossibile. Nā īfinitū actu nō potest mensurari aliquo finito finities sumpto nec excedi ab eo: vt manifestū est cuilibet intelligenti. q̄re ꝛc̄. ¶ Secundum declarari pōt: qꝛ ꝓprie loquendo pertransitꝰ est pfectꝰ transitus de extremo ad extremū: mō īfinita fm ꝙ sunt īfinita q̄litercūqꝫ sint īfinita nō est extremū: qꝛ sic essent terminata ꝛ īfinita: ꝫ īfinita fm ꝙ īfinita sūt ēt i potētia ꝓprie ꝛ per se nō possunt ptrāsiri. ¶ 3ᵐ appꝫ: qꝛ illō qō ptrāsitꝰ aliqō finitū in q̄ sūt īfinita aliquo mō ptransit infinita saltē ꝑ accñs: sed mobile qō ꝯtinue mouetꝰ ptrāsit aliqō in quo sunt īfinita. s. spatiū ꝯtinuū finitū de cuiꝰ extrēo ꝑuenit ad aliō extremū: q̄re ꝛc̄. Et ista vi eē intētio Ari. in 8ᵒ hᵒ. vt manifestū est īspiciēti. q̄re ꝛc̄. Qualr aūt ꝯtinuū hꝫ ptes īfinitas in potētia: ꝛ quo mō: vīsuꝫ fuit in 3ᵒ huiꝰ.

Ex his patet

ad rōnē ꝓ: bene.n. ꝓbāt ꝙ īfinita fm ꝙ īfinita ꝛ ꝑ se nō possunt ptrāsiri: lꝫ qꝛ possint ptrā

fıri p accñs rõne q̄ ptransit aliqđ continuū finitū in quo includunt nõ remouēt. ¶ Ad 3^am^ dico q̄ tps ⁊ magnitudo se cõsequunt q̄tū ad finitatē ⁊ īfinitatē s3 actū: sic q̄tū ad finitatē ⁊ īfinitatē potētialē: ita sequit q̄ sic vnū põt diuidi in īfinitū in ptes eiusdē ꝓportõis sic ⁊ reliquū ⁊ sic itelligit Arist. nūc hoc nõ obstāte in tpe finito possūt pertransiri infinita existentia in potentia saltem per accidens: ⁊ ex consequenti: ⁊ sic est hic.

¶ Necesse est autem ⁊ ipsum nūc quod nõ secūdū alterum sed per se ⁊ primum dictum indiuisibile ⁊ in omni tpe huiusmodi esse est. n. aliquid vltimū eius ⁊c. Tex. com. XXIIII. Qõ. XI.

Consequēter solet queri. Utr̄ nūc sit in tpe. ¶ Arguit q̄ nõ. Q̄z si nūc eēt in tpe seqret q̄ nūc eēt diuisibile: qđ ē īpossibile: ⁊ ꝓbatur 9ña: q̄z illđ qđ est in aliq̄ est in illo p modū illius in q̄ ē: sic illđ qđ recipit in aliq̄ p moduz rei recipiētis vt habet in libro de cāis: cum g̃ tps sit diuisibile vt habet in isto sexto: seq̄t qđ dcm̄ ē. ¶ Itē si nunc eē in tēpore esset in eo: aut sicut pars in toto qđ nõ ē: q̄z tempus non cõponitur ex nunc: vt demonstratū est hic: aut sicut totū in parte; hoc est ridiculū. tempus eniz non est pars ipsi⁹ nūc: aut sicut species in genere: aut sicut genus in spē: ⁊ hec ambo sunt īpossibilia: q̄z genus p̄dicat essentialiter de specie. nūc autez non p̄dicat essentialiter de tempore nec ecõuerso p̄dicatione dicēte h̄ ē hoc. aut sicut forma in subo: ⁊ hoc est īpossibile: q̄z forma debet diuidi s̄m diuisionē eius cuius est forma: ⁊ nunc est īdiuisibile simpliciter: aut sicut in efficiente ⁊ hoc est īpossibile: q̄z 9stat q̄ tps nõ efficit ipsum nunc: cū q̄titates nõ sint actiue nec passiue: vt p3 p Cõmen. in 4° huius. aut sicut locatū in suo loco: ⁊ hoc est īpossibile: q̄z locus est eq̄lis locato. ⁊ tps nõ est equale ipsi nūc. aut sicut ī suo fine: qđ nõ videt rõnabile: q̄z tēpus nõ est finis ipsius nunc. finis enī est terminus. 2. metaphy. ⁊ tps non est termin⁹ ipsius nūc: nec ecõuerso. ergo nūc nullo mõ est in tempore. Isti enī ⁊ nõ plures sunt modi q̄bus aliquid est in aliquo vt habetur ex 4° huius. q̄re ⁊c. ¶ Itē si nunc eēt in tempore aut esset in eo actu. aut in potētia: p sufficiētē diuisionez. nõ in actu: q̄z sicut linea se h3 ad punctū sic tempus ad nunc. s̄m Aristo. hic. sed si linea esset infinita nõ esset in ea punctus in actu: cū ergo tēpus sit infinitū non videtur q̄ nunc sit in eo actu. Et 9firmat: q̄z nunc se hab3 ad tempus sicut punctus ad lineā circularē: vt p3 ī 8° hui⁹. ergo ⁊c. Sed in linea circulari nõ est punctus in actu: vt p3 in 8° huius. ergo ⁊c. ¶ Si autē dicat q̄ nūc est in tpe solū in potētia. Cõtra. potētia ē frustra que nūq̄ reducitur ad actū: illud enim frustra est qđ ordinat ad aliqđ: ⁊ nūq̄ attingit illud. vt p3 in 2° huius. Actus autē est finis potentie. 9° metaphy. ergo potētia est frustra que nõ reducitur ad actū. Si ergo nunc est in tempore solū in potētia: sequit q̄ illa potētia est ociosa: qđ videt esse cõtra dignitatē nature: que est q̄ in natura nihil est frustra vt habetur ex primo de celo. ⁊ in 3° de anima. ⁊ a Cõmē. 2° metaphy. ⁊ in multis locis. ergo ⁊c.

¶ Oppositū arguitur auctoritate Aristo. qui accipit nūc esse in tempore. Et rõne: q̄z sic nunc se habet ad tempus vt punctus ad lineā: ⁊ 9stat q̄ punctus ē ī linea. q̄re ⁊c.

Ad questionem est intelligēdū q̄ tempus põt cõsiderari s̄m se totum vel q̄ntū ad aliquā sui partē quecūq3 sit illa sicut est dies aut hora. ¶ Tunc diceret ad questionez s̄m Arist. ⁊ Cõmen. q̄ nunc non est in toto tempore sicut termin⁹ in terminato. ¶ 2° q̄ in qualibet parte temporis bene ē nunc vt terminus in terminato. ¶ 3° potest dici q̄ nūc ē in toto tempore sicut continuans in continuato. ¶ Primum ꝓbatur sic. Illud extra qđ est aliquid tēporis non est in toto tempore sicut termin⁹ in terminato: ⁊ hoc p3 ex 5° metaphy. q̄z extra terminum rei nihil est de illa re: sed extra qđlibet nunc est aliquid de tēpore: sicut eniz in circulo quilibet punctus sic est terminus vnius partis linee q̄ est etiaz initium alterius: sic in motu circulari qđlibet mutatū esse sic est terminus vnius circulationis q̄ ē initium alterius: ⁊ similiter in tempore qđ sequitur motum circularem. Primo ⁊ principaliter quodlibet diuisibile sic terminat vnam partem temporis q̄ etiam est initium alteri⁹ s̄m intentionē Aristo. vnde in toto tempore aliquod nunc vltra qđ nihil sit de tempore. quare ⁊c. 2^m^ pat3 faciliter q̄z illud indiuisibile extra qđ nihil est de aliqua parte temporis: ⁊ citra qđ est ipsa tota pars tēporis est in parte temporis: vt terminus in terminato aliq̄ modo: sed nunc temporis est tale indiuisibile vltra qđ nihil est de aliqua parte tēporis vt de die aut hora: ⁊ citra qđ est tota illa pars. ergo ⁊c. ¶ Et notanduz q̄ iste modus essendi quo instans est in parte temporis vt termin⁹ in terminato: reduci potest ad illum modum essendi s̄m quem forma propria rei est in sua materia s̄m similitudinē quandā. Naz sicut extra formā propriā alicuius nihil est de his que pertinēt ad quidditatē illius rei ꝓprie ⁊ precise: sic hic. Naz extra instans vltimū alicuius ptis temporis nihil est illius partis: ⁊ forte sunt alie similitudines quas tu considerabis per te. ¶ 3^m^ ꝓbatur: q̄z illđ per qđ copulant ⁊ vniuntur partes temporis est in tpe sicut continuans in cõtinuato: hec est manifesta: sed ptes temporis copulant ⁊ vniunt ad instans sicut ptes linee ad punctuz. vnde sicut punctus est quoddam indiuisibile: cum quo est priuatio diuisionis accn̄talis partiū linee cõtinue: ⁊ priuatio distantie medie inter eas: sic ipsū nūc est quoddam indiuisibile cū quo est p̄uatio duratõis medie inter partes tēporis: ita q̄ quacūq3 pte tpis data est aliqua alia pars inter quā ⁊ p̄cedente nulla est duratio media: ⁊ ista p̄uatio successionis medie est ipsa continuatio tēporis vel eam 9comitat. ¶ Et est aduertendū circa secūdaz conclusione q̄ alio mõ punct⁹ terminās ptē linee recte est in linea terminata recta. ⁊ alio⁹ istās terminans ptē tpis ē in ipsa pte tpis: q̄z punct⁹ terminās lineā rectā sic est vltimū ipsius linee recte q̄ eā lineā rectā nõ 9tinuat cū alia pte eiusdē linee recte: istans aūt terminās aliquā ptē tpis 9tinuat illā cū alia seq̄nte aut p̄cedente. ¶ Cõsiderādū ēt q̄ l3 Arist. ita diceret vt p̄missuz est. tñ dico s3 fidē ⁊ v̄itatē q̄ totū tps ē terminatū a pte añ ita q̄ aliqđ istās sic fuit initiū tpis qđ ñ fuit termin⁹ alteri⁹ ⁊ terminabit a pte post: ita q̄ erit aliqđ istās: qđ sic erit vltimū tpis p̄cedētis q̄ nõ erit initiū alteri⁹ tpis seq̄ntis. h̄ aūt q̄uis nõ sit p se notū: tñ nõ ē demõstrabile aliq̄ demõstratõe ab hoie. s3 sic eē credim⁹ sola auc̄te diuina ⁊ scriptura scõr̄. Et ad hmõi ⁊ similiū credulitatē multū facit 9suetudo audiēdi a pueritia hmõi dicta. q̄ eni consueuimus dignamur dici 2° metaphysice.

Ad rationes. Ad p̄mā põt dici negando 9sequētiā. Et ad ꝓbationē dico q̄ illud qđ ē in aliquo sicut forma ꝓpria inherens subiecto est in eo scđm modum illius: sed quod est in aliquo solū ad modum ⁊ similitudinem forme: non oportet q̄ penitus sit in eo s̄m modum omnem essendi: illius in quo est: s3 sufficit q̄ aliqualiter sit scđ3 modum illius: ⁊ sic est hic. Nam sicut tempus non est aliquod ens permanens ⁊ fixum sicut ipsum instans scđm esse: non manet vnum et idem numero simpliciter: vt p3 in 4° huius. ¶ Ad aliā

Cõ. 84. — T. cõ. 8. — T. c. 23. — T. cõ. li. — T. c. 76. — T. c. 62. — T. c. 15. — T. c. 32. — T. c. 45 — Com̄ 2. — T. c. — T. c. — T. c.

pȝ ex dictis. Inſtans.n. eſt in tempore quodaȝ modo ad ſimilitudinē forme: ⁊ ideo ad illū modū cēndi reducitur. ¶ Ad aliā pōt dici ſm pcemiſſa ꝙ inſtās terminās eſſe actu in tēpore pōt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ ſic termi net ꝙ nō minuet tēpus: ⁊ hoc nō pōt eſſe ſm Ariſt. Alio modo ꝙ extra ipſū nihil ſit de hac parte tēporis: ⁊ infra ipſū ſit hec tota pars: ⁊ hoc eſt bñ verū: ⁊ ſic eſt actu terminās ⁊ nō pmo mō: ⁊ ſic pcedebat argumētū. quare ⁊c.

¶ Quod aūt nihil in ipſo nunc mouetur ex his manifeſtū eſt ⁊c. Tex. cō. XXIX. Qō. XII.

T.c.92.

Onſequēter pōt qri. Utrū in nūc tpis poſſit aliqd moueri. ¶ Arguit ꝙ ſic. Quia illō qō ē ſil eſt in inſtāti: vt ſatis pȝ in .4. ſȝ aliqō moueri eſt ſil ſm Ariſt. in de ſenſu. vbi dicit ꝙ ꝯtingit aliqō totū ſil alterari. Alterari aūt eſt moueri ſic alteratio eſt mot⁹. quare ⁊c. ¶ Itē gñatio eſt mot⁹. vt vr̄ velle Ari. in 3⁰ hui⁹. vbi poſt diffōnē mot⁹ exēplificat de gñatione ꝙ ipſa eſt act⁹ gñabilis ſm ꝙ gñabile: ſȝ gñatio eſt in inſtāti. vt accipit in .5. hui⁹. ⁊ .8. quare ⁊c. ¶ Itē in quocūꝗ pōt eſſe mouens ⁊ mobile ⁊ terminus motus in illo pōt eſſe motus. hec enim videntur ſufficere ad eſſe motus: ſed in inſtāti pōt eſſe mouens ⁊ mobile ⁊ termin⁹ motus. Naȝ terminus a quo poteſt eſſe in inſtanti: ⁊ ſimiliter terminus ad quem. ſ. mutatum eſſe. quare ⁊c.

T.c.ó.6.
T.c.50.
T.c.62.

¶ Oppoſitum arguitur auctoritate Ariſto. hic.

Dicendū breuiter ꝙ accipiēdo moueri pprie put diſtinguit contra mutatum eſſe: ⁊ accipiēdo pprie ipȝ inſtās ſiue nūc p indiuiſibili ſimplr ipſius tēporis: ſic in inſtāti nō ꝯtingit moueri. Quō pbatur ſic. Si in inſtāti aliqd moueret: tunc ſi eſſet aliqō mobile velocius illo nō moueret in minori tēpore per equale ſpatiū: ſȝ hoc eſt incōueniēs. quare ⁊c. falſitas ꝯñtis eſt manifeſta: qꝛ quātūcūꝗ aliqō mobile velociter moueat: tñ ſi eſſet aliqō velocius illo illud moueret in minori menſura. hoc.n. eſt de rōne velocioris. vt dictū eſt pus. Sȝ cōſequētia apparet: qꝛ nulla mēſura pōt eē minor ipō nūc cū ſit ſimplr indiuiſibile. ḡ quātocūꝗ eſſet aliqō mobile velocius illo mobili: qō ponit moueri in inſtāti: nō moueret in minori mēſura. quare ⁊c. ¶ Itē ſi ſic: tunc aliqd moueret ⁊ mutatū eēt: qō eſt impoſſe. vt pus appuit quare ⁊c.

Ad primaȝ rōnem dicit aliqui ꝙ Ariſto. accipit ibi alterari pro alterato eſſe: ⁊ illud nō eſt moueri: ſed mutatū eſſe. Sed illud nō ſufficit: qꝛ Ariſto. ponit ibi drīā inter alterationē ⁊ motum localē: mō ſi acciperet alterari p alterato eē: ſic nlla eēt drīa: qꝛ ſicut cōtingit aliqō totū ſimul alteratū eſſe ſic ⁊ localr motū eſſe. Et iō dico aliter ſicut pus dictū fuit ꝙ aliqō totū ſimul alterari pōt itelligi dupliciter. Uno mō referēdo ly. ſimul. ad partes ⁊ gradus qlitatis que acquirūtur: ⁊ ſit ſenſus ꝙ ꝯtingit aliquid ſimul acqrere oēs gradus alicui⁹ qlitatis ad quā eſt alteratio: ⁊ hoc impoſſibile: nec ſic intelligit Ariſt. Alio mō pōt itelligi referēdo ly. ſimul. ad partes quātitatiuas mobilis. vt ſit ſenſus ꝙ ꝯtingit oēs partes mobilis recipere aliqd ab agēte ita ꝙ vna nō recipiat pus tēpore ꝙ alia: ſed in eodē inſtāti in quo vna icipit recipere ⁊ alia: ⁊ hoc eſt manifeſtū. verbi gra. Cū ignis appropinquat aque eſt aliq pars aque ita parua ꝙ tota ſimul ⁊ nō pus tēpore vna pars ꝙ alia incipit recipere aliquā partē qlitatis. ſimilr aūt ⁊ in aliis hmōi. Et i hoc bñ differt alteratio a motu locali: qꝛ nō ꝯtingit aliqō mobile totū ſimul incipere eē in aliquo loco: ſȝ ſemp vna pars qntitatiua mobilis pus intrat vnum aliquē locū ꝙ alia: vt pus tempore per aliā pars minor ſpatiū ſibi eqle ꝙ maior. Uerū eſt tñ ꝙ mobile dū mouetur localr in nullo tpe eſt in vno ⁊ eodē loco penit⁹: nec aliq pars ei⁹ manet p aliqō totū tpō i ſpatio ſibi equali. ¶ Ad aliā dōm ꝙ ſi accipiat gñatio p trāſmutatiōe pcedēte ipȝ gñatū eē: eſt mot⁹ ⁊ verū ē qō dī: ⁊ hoc nō fit in inſtanti: ſed in tēpore. Sȝ ſi accipiat gñatio p ipō generato eē ſic nō eſt mot⁹: ſȝ mutatū eē: ⁊ ſic eſt in inſtanti. Uerū aūt gñatio q eſt trāſmutatio pcedēs generatū eſſe ſit alia trāſmutatio ab alteratiōe pcedente ipȝ gñatū eē bona iquiſitio eſt: ⁊ tactū fuit in qnto. ¶ Ad aliā dico ꝙ illa rō eſt quaſi tentatiua: naꝫ ad motū plus requirit ꝙ mobile ⁊ mouens ⁊ terminū motus. ſ. fluxus forme ⁊ forma fluens: ⁊ iſte nō eſt in inſtāti. Uerū eſt tñ ꝙ poſito motore ⁊ mobili ſufficiēter diſpoſitis ⁊ appropinquatis ſtatiȝ ſequit motus nō in inſtanti pmo appropinquationis: ſed in tempore ſequente. quare non valet.

¶ Quod autē mutatur omne diuiſibile eſſe neceſſe eſt ⁊c. Textu cō. XXXII. Qō. XIII.

Uerit hic. Utrū omne qō mutat ſit diuiſibile. ¶ Arguit pmo ꝙ nō. Qꝛ oē qō eſt i aliq moto mouet: ſȝ aliqō ipartibile ſeu idiuiſibile eſt in aliq moto: ſic punct⁹ ē in corpe qō mouet. ḡ ⁊c. ¶ Itē itellē poſſibilis eſt ipartibilis. vt pȝ in .3. de aīa: ⁊ tñ intellē poſſibilis mouet: qꝛ vrt⁹ paſſiua mouet ab obō: vt Cōmētator dicit in .3. de anima: ⁊ hoc pbat Cōmētator ꝙ intellectus māls hȝ virtutē paſſiuā: qꝛ mouet ab itelligibili. ergo ⁊c. ¶ Itē qō eſt in alio loco nūc ꝙ pus eſt motū: hec eſt euidēs: ſȝ indiuiſibile nūc eſt in alio loco ꝙ pus in quo nō erat. In quo.n. loco eſt corpus in eodem eſt punctus continuans partes linee. quare ⁊c.

T.c.ó.6.
Com.8.

¶ Oppoſitum vult Ariſto. in littera.

Ad queſtionem dī breuiter: ꝙ oē qō mouet p ſe eſt ptibile: ita ꝙ nullū ſimplr idiuiſibile per ſe mouet: ⁊ itelligit de indiuiſibili ſm magnitudinē: hoc aūt Ariſt. ſic videt demrare in iſto caplō: omne qō trāſmutat partiȝ eſt ſub termino a quo: ⁊ ptiȝ ſub termio ad quē: ſȝ nō pōt eē ſub vtroꝗ ſm idē ſui ⁊ ſm ſe totū: qꝛ ſic eēt ſub oppoſitis ſimul: cū termi⁹ a quo ⁊ terminus ad quē ſint oppoſiti. ḡ opȝ ꝙ ſm aliud ⁊ aliō ſui ſit ſub vtroꝗ termino: qō nō ꝯtingeret ſi eēt penit⁹ idiuiſibile: qꝛ idiuiſibile nō hȝ ptē aliaȝ ⁊ aliā. quare ⁊c. ¶ Sed ꝯ iſta dicta Ariſt. Cōmēta. mouet vnā dubitationē valde difficilē: qꝛ aut Ariſto. intelligit iſtā ꝯcluſionē ſolum de eo qō trāſmutat trāſmutatiōe que eſt in tribus generibus. ſ. quātitate qualitate ⁊ vbi. q quidē tranſmutatio eſt diuiſibilis: aut intelligit gñaliter de eo qō trāſmutat quacūꝗ trāſmutatiōe ſiue diuiſibili ſiue indiuiſibili. Si itelligeret ſolū de iſto qō tranſmutat trāſmutatione diuiſibili: tūc ꝯcluſio quā ponit nō eſt vera de pmo: qꝛ eſſe diuiſibile nō ſolū competit ei qō trāſmutat trāſmutatione diuiſibili: ſȝ etiā ei qō trāſmutatur trāſmutatione idiuiſibili. ſ. ſubiecto generatiōis ⁊ corruptiōis: ⁊ ſilr ei qō illuminat. Si aūt dicat ꝙ ipe itelligit de omni eo qō trāſmutat ſiue trāſmutatiōe diuiſibili ſiue idiuiſibili: tūc illud qō accipit in demrātiōe nō eſt verū: vlr. ſ. ꝙ omne qō trāſmutat dū trāſmutat hēat ptē de termio ad quē ⁊ ptē de termio a quo: qꝛ poſſe ē ꝙ ipſe termin⁹ ad quē ſit forma idiuiſibilis ſicut ē forma ſubſtālis: aut hmōi forma: vñ illō qō ſubiicit gñationi nō opȝ dū ē gñatio ꝙ hēat ptē de puatiōe ⁊ ptē de forma q generat. vt cū gñat ignis nō opȝ ꝙ illō qō ſubiicit gñatio ni hēat ptē de forma ignis ⁊ ptē de puatiōe ignis. Silr dū aer illuminat nō opȝ ꝙ ptē hēat de lumine ⁊ ptē de

Cō.32.

tenebra: ideo nõ videt̃ ꝙ demõ̃ratio Ari. sit bona. Et recitat Cõmẽtator rñsionẽ Alexãdri: qui dicit ꝙ nulla trãsmutatio est simplr̃ indiuisibilis: imo oĩs trãsmutatio est in tp̃e aliquo: sꝫ hoc latet in aliq̃b⁹ ꝓpter puitatẽ tp̃is: intantũ ꝙ putat̃ eẽ in īdiuisibili: cũ tñ sint in tp̃e. Cõtra hoc loquit̃ Cõmẽtator dicẽs ẽt ꝙ istud ꝯdicit cuidã dicto famoso apd̃ ꝑipatheticos: qui volũt ꝙ aliq̃ sũt trãsmutatiões simplr̃ īdiuisibiles ⁊ istãtanee: sicut illuminatio ⁊ gñatio sũbalis supple sube mixte: ⁊ iõ dicit ꝙ nihil est ponere oẽs trãsmutationes eẽ diuisibiles. Themisti⁹ aũt ꝯcessit ꝙ aliq̃ sunt trãsmutatiões in nõ tp̃e ⁊ īdiuisibiles: sꝫ iste sunt latẽtes ⁊ ignote. ⁊ iõ Ari. ꝑtermisit eas: ⁊ loquut⁹ est de trãsmutatiõib⁹ diuisibilib⁹. Sꝫ tũc istud nõ sufficit. vt arguit Cõmẽtator: q2 ista vident̃ eẽ ita in eodẽ ordine. i. seinuicẽ ꝯsequi. s. ignorare quõ hñt se ea q̃ subijciunt̃ talib⁹ trãsmutationib⁹: ⁊ trãsmutatiões ipse: ita ꝙ si ignotũ sit: vtꝝ in trãsmutatione diuisibili ⁊ indiuisibili subm̃ partiꝫ sit sub termio a quo: ⁊ partiꝫ sub termino ad quẽ: sequit̃ ꝙ ignotũ ẽ an hm̃õi subꝫ sit diuisibile aut īdiuisibile: ⁊ itẽꝝ vꝫ ꝙ sicut trãsmutatio diuisibilis se hꝫ ad subm̃ diuisibile: sic ẽt trãsmutatio indiuisibilis se hꝫ ad subm̃ īdiuisibile trãsmutabile. Et sic Aristo. fuisset oĩno isufficiẽs in hac doctrina. ¶ Itẽ obijcit Cõmẽtator ꝯ̃ Themistiũ valde subtilr̃: lꝫ v̾ba ei⁹ sint breuia ⁊ obscura: ⁊ vꝫ sic arguere. Si Aristo. intelligit istaꝫ suã ꝓpõnẽ de eo qd̃ trãsmutat̃ trãsmutatiõe diuisibili. s. ꝓpõnẽ que dicit ꝙ omne qd̃ transmutat̃ hꝫ partẽ de termino ad quẽ: ⁊ partẽ de termĩo a quo: tũc mediũ qd̃ hꝫ ad ꝯclõnẽ demr̃atiuã nõ est cã per se. i. ꝓpria: nec cã ꝓpãcẽndi seu cognoscẽdi: q2 certũ est ꝙ hr̃e partẽ de termino ad quẽ: ⁊ hr̃e partẽ de termino a quo: nõ cõpetit oĩ trãsmutabili: q̃cũq3 trãsmutatione trãsmutat̃. Vñ sĩlis ẽ demr̃atio Aristo. vt siquis ꝓbaret ꝙ hõ est ambulans: q2 est rõnale: rõnale. n. nõ ẽ cã ambulatiõis nisi ꝑ accñs: ita ꝙ sicut rõnale nõ est mediũ ꝓpriũ ad ꝓbandũ ꝙ hõ sit ãbulãs: sic hr̃e partẽ de termio ad quẽ ⁊ partẽ de termino a quo: nõ est mediũ ꝓpriũ ad ꝓbãdũ ꝙ oẽ qd̃ trãsmutat̃ sit diuisibile: q2 nõ cõpetit oĩ transmutabili sicut nec rõnale oĩ ãbulãti. ¶ Aueñ. aũt dixit: ꝙ illõ dictuꝫ Aristo. dꝫ referri ad ꝑtes terminoꝝ mot⁹: ita. s. ꝙ oẽ qd̃ trãsmutat̃ diuisibile ẽ in partẽ termini a quo ⁊ partẽ termini ad quẽ: sic diuidit̃ subꝫ in sc̃cñtia ꝯ̃ria: ⁊ istã expõnẽ diu sustinuit Cõmentator vt dicit. Sꝫ nõ est ad intẽtionẽ Aristo. q2 ipse Aristo. itelligit de diuisibilitate subiecti in partes q̃titatiuas: qd̃ manifeste apparet de v̾bis ei⁹: dicit. n. sic: necẽ igit̃ h qd̃ aliq̃d in hoc: aliõ v̾o altero mutatiões. i. ei⁹ qd̃ mutat̃. loquit̃ g̃ de ꝑtib⁹ mobilis ⁊ nõ de partib⁹ terminoꝝ mot⁹: ita ꝙ intẽdit exp̾sse ꝓbare ꝙ mobile est diuisibile in partes q̃titatiuas sicut ⁊ alia cõtinua: ⁊ hoc supponet in sequẽtib⁹ demr̃atiõib⁹ tãq̃ ꝓbatũ hic. ¶ Aliꝫ v̾o posteriores dixerũt aliter: ⁊ dixerunt ꝙ ꝯclõ Aristo. est itelligẽda virtualr̃ de omni eõ qd̃ trãsmutat̃ siue trãsmutet̃ trãsmutatiõe diuisibili siue īdiuisibili. s. ꝙ illud qd̃ est diuisibile sm̃ q̃titatẽ. Et ꝙ ista ꝓpositio quã accipit: in demr̃atiõe sua est v̾r vera dũmõ bñ itelligat̃. s. ꝓpositio dicẽs omne qd̃ trãsmutat̃ partiꝫ est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ. Sꝫ h põt itelligi duplr̃. vt dicũt. Uno mõ ꝙ ip̃m qd̃ mouet̃ partẽ hꝫ de ipso termio a quo sꝫ se: ⁊ partẽ de termio ad quẽ: ⁊ hoc est veꝝ in trãsmutatiõib⁹ per se diuisibilib⁹. Alio mõ põt itelligi ꝙ illõ qd̃ mouet̃ partim est in termino a quo ⁊ partiꝫ in termio ad quẽ sꝫ dispõnes illoꝝ termiorũ: ita ꝙ hꝫ partẽ de dispõne termini ad quẽ: ⁊ partẽ de dispõne termini a quo. ⁊ hoc ꝯtingit in trãsmutatiõe idiuisibili. s. in gñatiõe ⁊ corruptiõe: quãuis. n. forma subalis q̃ generat̃ sit idiuisibilis: tñ dispõnes ad eã ordinate recipiũt magis ⁊ minus: ⁊ sic mobile sub tali mutatione partiꝫ est sub termino ad quẽ sm̃ ei⁹ dispõnes. similr̃ ẽt partiꝫ est sub termino a quo. vbi grã. cũ ex aqua generatur ignis: lꝫ gñatio forme subalis ignis nõ sit diuisibilis sꝫ se: nec mobile hẽat partẽ de forma ignis ⁊ ptẽ de forma aq̃: tñ hꝫ partẽ de dispõnib⁹ vtriusq3. s. ptẽ caliditatis ⁊ ptẽ frigiditatis. Et vt sit ad vnũ dicere: oẽ qd̃ trãsmutat̃ ptẽ hꝫ de termio a quo: ⁊ ptẽ de termio ad quẽ: vel sm̃ ipsa extrema vel sm̃ dispositiões cõiunctas. Et ideo dicũt ꝙ oĩs trãsmutatio vel est diuisibilis sm̃ se vl sm̃ aliq̃d aliud adiunctũ: ⁊ vtrũq3 sufficit ad ꝓpositũ ostẽdẽdũ vt dicũt. Sed adhuc istud nõ videt̃ esse sufficiens: q2 lꝫ illud qd̃ mutat̃ mutatione indiuisibili que est gñatio subalis ⁊ corruptio: aut instãs gñatiõis quodãmõ hꝫ ptẽ de dispõnib⁹ vtriusq3 termini: tñ in instanti gñationis: dũ. s. aliquid generat̃ nõ hꝫ partes tales: sꝫ solũ hꝫ formã que acquirit̃ ⁊ eius dispones. verbi grã. si ex aq̃ dꝫ gñari ignis: verũ est ꝙ añq̃ generet̃ ignis opꝫ ꝙ mã partẽ hẽat de dispõne ignis ⁊ partẽ de dispositiõe aque. s. in tp̃e alterationis p̄cedẽtis: sꝫ in istãti a quo generat̃ forma subalis ignis non hꝫ nisi dispõnes ignis ⁊ nullã partẽ dispõnis aque. Arist. aũt itelligit ꝙ illud qd̃ mutat̃ hꝫ ptẽ de termino a quo: ⁊ ptẽ de termĩo ad quẽ: ⁊ nõ solũ añ: ⁊ sic remanet dubiũ quõ hec ꝓpositio ẽ vera: de eo qd̃ mutat̃ mutatione idiuisibili ⁊ diuꝫ mutatur. ¶ Itẽ trãsmutatiões alique sunt ad formas vel sm̃ formas que nõ solũ sunt idiuisibiles sꝫ se: sed que nõ p̄suppõnũt dispõnes diuisibiles in eis q̃ recipit eas sicut sunt illuminationes ⁊ ĩmutationes sensuũ a sensib⁹. Ad lꝫ. n. ꝙ aer illuminet̃ a corpore luminoso nõ ẽ necẽ in ipso aere successiue acq̃ri aliq̃ dispõnẽ. Et silr̃ ad hoc ꝙ sensus ĩmutet̃ a sensibili nõ opꝫ aliquã dispõnem p̄us gñari in sensu successiue ⁊ aliã abijci. g̃ in istis trãsmutationibus ip̃m qd̃ trãsmutat̃ dũ transmutat̃ nõ opꝫ esse partiꝫ sub termio a quo ⁊ partiꝫ sub termĩo ad quẽ: nec sm̃ ipsa extrema: nec sm̃ aliqõ adiunctũ: q2 illud nõ videt̃ sufficere. Cõmẽtator aũt aliter soluit ⁊ dicit ꝙ trãsmutatio ẽ duplex: quedã est per se: ⁊ quedã est per accidẽs. Aristo. aũt loquit̃ de omni eo qd̃ trãsmutat̃ trãsmutatione ꝑ se: ⁊ de isto veꝝ est mediũ demõstratiõis. s. ꝙ illud est partiꝫ ⁊c. ⁊ etiã ꝯclõ demõstrata. s. ꝙ omne tale ẽ diuisibile. De eo aũt qd̃ transmutat̃ trãsmutatione per accidẽs nõ loquit̃: nec debet ꝓpter hoc accusari: q2 de his que sunt per accidẽs nõ dꝫ fieri demõstratio sm̃ ꝙ sunt per accidẽs. Uocat aũt Cõmẽtator trãsmutatiões per accidẽs illas trãsmutatiões que sunt termini aliaꝝ trãsmutationũ p̄cedẽtiũ: sicut est illuminatio domus que sequit̃ motũ candele: ⁊ mutatio colũne de dextro in sinistꝝ q̃ euenit a motu colũne: ⁊ silr̃ gñatio subalis q̃ est termin⁹ alterationis. Et dicit Cõmẽtator: ꝙ hm̃õi trãsmutationes q̃ sunt termini aliaꝝ trãsmutationũ sunt indiuisibiles ⁊ nõ in tp̃e: q2 termin⁹ nec̃io vult eẽ īdiuisibilis. Qz aũt iste trãsmutatiões idiuisibiles nõ sunt trãsmutatiões nisi ꝑ accidẽs. i. improprie vel sc̃cũdario. vt credo hoc ip̃e declarat: q2 finis. i. termin⁹ alicui⁹ rei nõ est illa res. Unde tales trãsmutatiões que sunt termini trãsmutationũ nõ sunt ꝓpe trãsmutatiões nisi equiuoce. Et iõ Arist. nõ precauit in hoc: ꝙ nõ accipit ꝓpõnẽ ꝯtinẽtẽ qd̃ trãsmutat̃ tali trãsmutatiõe. Cõsiderãdũ tñ est. vt docet Cõmẽ. ꝙ oĩa trãsmutabilia trãsmutatiõib⁹ ꝑ accñs sunt aliq̃ mõ trãsmutabilia trãsmutationib⁹ ꝑ se: ⁊ intelligit vt puto de trãsmutationib⁹ exĩtib⁹ extra aĩam ⁊ sensibus: cũ ergo notificatũ sit ꝙ omne trãsmutabile trãsmutatione ꝑ se est diuisibile ⁊ omne trãsmutabile trãsmutatione per

accidens est trāsmutabile trāsmutatione p se vel localr vel alio mō. Sequit̄ ꝙ oē transmutabile est diuisibile: ꝙ aūt oē trāsmutabile trāsmutatione per accn̄s sit trāsmutabile trāsmutatiōe per se hoc vr̄ inducendo. Aer.n. qui est illuminabilis est mobilis localr̄ ꝛ calefactibilis. Similiter mā rei gn̄ate que subijcit̄ gn̄ationi idiuisibili iest aliquo mō alterabilis saltē vna cuꝫ forma pcedēte: ꝛ hʼ suffic̄. sic igr̄ Ari. bn̄ demr̄auit ↄ̄clonē quā itēdit. ¶ Sꝫ hʼ remanet due difficultates. Una est q̄re iste trāsmutationes que sunt termini trāsmutationū. s. trāsmutatiōes īdiuisibiles dicūr trāsmutatiōes p accn̄s: in tm̄ ꝙ nō opꝫ ꝓpōnem demr̄atiuaꝫ ↄ̄tinere illud qḋ trāsmutat̄ transmutationib⁹. vt dicit Cōmētatoꝛ: hoc.n. nō videt̄ manifestū. ¶ Alia dubitatio est multū difficilis ↄ̄tra demr̄atione Arist. Quāuis.n. cōcederet̄ ꝙ omne qḋ trāsmutatur hꝫ partē de termio a quo ꝛ partē de termio ad quē: tn̄ videt̄ ꝙ illa ꝓpō assumpta in demr̄atione nō est vera .s. ꝙ ipsuꝫ mobile nō pōt habere istas partes fꝫ idē sui: imo videt̄ ꝙ aliqḋ alterabile sit ꝛ fm̄ eādē sui partē hꝫ terminū a quo ꝛ terminū ad quē. Uerbi grā. cū ignis calefacit aquā est aliq̄ pars aque que tota simr̄ calefit ꝛ nō est aliq̄ pars prius calefacta prius tpe q̄ alia. vt docet Aristote. in de sensu: ꝛ prius dcm̄ est ꝙ ista pars sit fm̄ q̄libet sui partē hꝫ partē de termio a quo ꝛ ptē de termino ad quē: ꝛ sic per istā demr̄atione nō ↄ̄uincet̄ de omni eo qḋ alterat̄: qḋ necio hꝫ partē ꝛ partē: eo ꝙ poterit fm̄ ideꝫ sui simul hr̄e aliqḋ de termino a quo ꝛ aliqḋ de termino ad quē: nec est incōueniēs: ꝙ ↄ̄tria sunt sil̄ in eodē fm̄ idē sui remissa tn̄ ꝛ refracta: ꝛ sic erit in illo alterabili qḋ totū sil̄ alterabit̄: illa.n. ps aque que tota sil̄ calefiet poterit hr̄e simul: ꝛ fm̄ idē caliditatē remissaꝫ ꝛ frigiditateꝫ remissaꝫ: ꝛ sic nō valebit ibi ratio Aristo. vt videtur.

¶ Ad pm̄aꝫ forte dōm ꝙ per trāsmutationē per se intelligit̄ transmutatio successiua ꝛ cōtinua: ꝛ iō ista trāsmutatio dr̄ per se trāsmutatio que per se hꝫ successionē ↄ̄tinuā: ꝛ talis est trāsmutatio que est fm̄ formā hn̄tem latitudinē: dico hr̄e latitudinē que hꝫ moltitudinē suppositoꝝ vel graduū eiusdē spēi spāliſſime differētiū fm̄ magis perfectū ꝛ min⁹ perfectū: vt caliditas ꝛ frigiditas ꝛ hmōi q̄litates que intēdunt̄ ꝛ remittunt̄. Sꝫ trāsmutatio illa que nō hꝫ p se talē successionē ↄ̄tinuā: sꝫ solū per accn̄s rōne trāsmutatiōis pcedētis dr̄ transmutatio per accn̄s: ꝛ talis est trāsmutatio que est fm̄ formā nō habētem latitudinē. Et vr̄ ois trāsmutatio inter cui⁹ terminos nō est aliqḋ mediū: sicut est gn̄atio ꝛ corruptio ꝛ illuminatio ꝛ hmōi vt cōiter asserit̄: ꝛ sic intelligit̄ dcm̄ Cōmentatoris. ¶ Ad .2m. dubiū dicūt aliq̄ ꝙ ipoſſe est aliqḋ alterabile sil̄ ꝛ fm̄ idē sui habere aliqḋ de termio a quo ꝛ aliqḋ de termio ad quē ipsi⁹ alteratiōis: sꝫ hoc necessario est fm̄ d uersa sui. Et hoc videt̄ intelligere Aristo. hic: ꝛ illud videt̄ velle Cōmentatoꝛ plane in .8. hui⁹: in illo caplo. rōnabile aūt itēdētib⁹. vbi sic loquit̄: illud ex quo trāsmutat̄ ꝛ ad qḋ trāsmutat̄ sunt opposita necessario: ꝛ vtrūq; eoꝝ est in parte transmutabili alia ab illa in qua est reliquū: ꝛ hoc est cōe oi trāsmutationi. Unde ꝗ Comentatoꝛ ꝙ termin⁹ a quo est in vna parte trāsmutati: ꝛ termin⁹ ad quē est in alia. Sꝫ mihi videt̄ ꝙ hoc non est oino clarū: imo in alteratiōe videt̄ possibile eē ꝙ termin⁹ a quo ꝛ termin⁹ ad quē sint simr̄ in alterabili ꝛ fm̄ idem sui: sicut dicebat̄ in dubitatione cuꝫ ignis calefacit aquā. Cōstat.n. ꝙ ignis dominat̄ ꝛ obtinet sup aliq̄ partē aque tn̄c: ꝛ illā totā sil̄ calefacit: ꝛ nō prius tpe vnā partē q̄ aliā: imo in eodē īstāti in quo vna icipit calefieri ꝛ alia: ꝛ in eodē tpe in quo vna calefit ꝛ alia sicut in eodē tpe in quo mouet̄ vna pars cōtinua motu locali ꝛ alia.

¶ ꝛ intelligamus q̄ illa partē aque que simul tota calefit igne pſente: ꝛ accipiat̄ aliq̄ pars illi⁹ partis: aut in illa est sola caliditas: aut sola frigiditas aut ibi ē simul caliditas ꝛ frigiditas fm̄ eē remissuꝫ. si diceret̄ ꝙ in illa parte eēt frigiditas ꝛ nihil caliditatis: tūc illa ps est sub termino a quo ipsi⁹ calefactiōis: ꝛ per ↄ̄ñs illa nō calefit i tpe illo: sꝫ ponebat̄ ꝙ tota aq̄: cui⁹ est illa ps simul calefiebat mō pdicto: ꝛ sic sequit̄ cōtradictio: ꝛ sequit̄ ꝙ aliqḋ totū mouet̄ simul fm̄ oēs suas partes: ꝛ tn̄ fm̄ aliq̄ sui partē desiit. Illud.n. dicimus desiere qḋ in aliquo tēpore ē sub aliqua forma nō accipiēs aliquā alia partē. Si aūt dicat̄ ꝙ illa pars sit solū sub caliditate ꝛ nihil penitus hꝫ de frigiditate: tūc ipa solū est sub termio ad quē: ꝛ sic nō mouet̄: cui⁹ oppositū ponebat̄. ¶ Sꝫ aliqs posset hic cauillare dicēdo ꝙ cū ignis appropinquat⁹ ē alicui parti aque in quā totā pōt simul agere: ista tota pars per aliqḋ tps est frigida solū: ꝛ nullo mō calida: sꝫ frigiditas ei⁹ in tēpore aliquo post pmū istās appropinq̄tionis remittit̄ ꝛ corrumpit̄ ↄ̄tinue: ꝛ cū frididitas tota fuerit corrupta: tūc statiꝫ inducit̄ caliditas in subo puato frigiditate: sed nūc in tēpore sequēte illa pars aque est solū calida nihil hn̄s frigiditatis: ꝛ ↄ̄tinue acquirit̄ aliq̄ pars caliditatis post partē quousq; sit perfecta caliditas: ꝛ in toto illo tēpore q̄dā alia pars hꝫ terminū a quo. s. frigiditatē. ¶ Sꝫ ista cauillatio ↄ̄cederet ꝓpositū. Nā si ista pars aque in quā totā ponit̄ simul agere ignis in quodā tēpore: dum ignis eā trāsmutat ꝛ ↄ̄cedit̄ habere solā frigiditatē. ergo nō habet partē de termino a quo ꝛ partem de termino ad quem: ꝛ sic illa non concludetur esse diuisibilis per illud medium: ꝛ hoc est quod volumus. ¶ Propter qḋ dico aliter ad pñs saluo melioꝛi iudicio: ꝛ cōcedo ꝙ ista ꝓpositio: mobile non pōt simul esse sub termino a quo ꝛ sub termino ad quē fm̄ idē sui. non est vera nisi in motu locali: sed trāsmutabile dū alterat̄ simul hꝫ aliquid de termino a quo: ꝛ aliquid de termino ad quē fm̄ idē sui. vt probatū est. Unde puto ꝙ rō Aristote. directe ꝛ imediate nō ꝓbat hic nisi illud qḋ mouetur localiter sit diuisibile: de isto enim veꝝ est ꝙ dū mouetur nō hꝫ simul fm̄ idem sui aliquid de loco a quo mouet̄ ꝛ aliquid de loco ad quē mouet̄: qꝛ in itelligibile est ꝙ aliqḋ vnuꝫ ꝛ idem ꝛ fm̄ idē simul sit in diuersis locis. Unde opꝫ ꝙ fꝫ aliquid sui sit in parte loci a quo mouetur: ꝛ fm̄ aliud sit in parte loci ad quē mouet̄: ꝓximū.n. est assignare mobili locū ꝓximū illi loco in quo erat anteq̄ moueret̄ locū dico ꝓximū qui non est aliquid illius loci in quo prius erat: sꝫ non sit aliquis loc⁹ ꝓxim⁹ qui sit aliqḋ illi⁹ loci in quo erat: qꝛ diuisibilis est in īfinitū. Sic igit̄ demōstratio Aristo. directe ꝛ imediate ōn̄dit illud qḋ localiter mouet̄ esse diuisibile nō indiuisibile. Sꝫ qꝛ omne qḋ mouet̄ aliquo alio motu ꝓprie dicto est mobile localiter. vt satis manifestū est ex .8. huius: qꝛ motus localis est primus motuū: ideo ex ↄ̄ñti habetur ex ista demonstratione ꝙ omne quod mouet̄ ꝓprie est diuisibile. Et vlterius: qꝛ omne qḋ transmutat̄ trāsmutatione per accidēs trāsmutat̄ trāsmutatione per se: ideo ex hoc vlterius scit̄ ꝙ vniuersaliter se habet de eo qḋ transmutat̄ qualicūq; trāsmutatiōe. Et loquunt̄ Aristo. ꝛ Cōmētatoꝛ de trāsmutationib⁹ ꝛ trāsmutabilibus existib⁹ extra aiaꝫ sensibilib⁹ aliq̄ mō. Ad illā auctoritatē Cōmētatoris in .8. h⁹: cū ibi dicit ꝙ illḋ ex quo trāsmutat̄ aliqḋ est in pte trāsmutati alia ab illa in q̄ est aliḋ qḋ trāsmutat̄: pōt dici ꝙ veꝝ ē i illis trāsmutatiōib⁹ in qb⁹ ipꝫ trāsmutans nō obtinet sil̄ supra totū alterabile: vbi grā. cū vn⁹ ps⁹ ignis appropinq̄t⁹ est alicui magne aq̄: tūc caliditas recipit̄ in vna pte aq̄ alia ab illa in q̄ est fridditas: prius.n.

T. c. 55.

Cō. 37.

alterat vnā partē in quaz agit: z cū illa alterat: alie magis distātes nōdū alterant: sʒ cū pfecta est alteratio porīs z generata est caliditas sufficientis vigoris: tunc illa pars alterata alterat aliā partez: z sic cōsequēter ꝙ diu durat virtus: sed cū ipsuz alterās obtinet z dominatur super totū alterabile: tunc simul z sm idē sui ipsum alterabile habʒ terminū a quo z terminū ad quē: remisse tamen z imperfecte: quoniā sic nō videt inconueniēs contrariā simul esse: quare nō est cōtra dicta. ℭ Aliter posseʒ exponere illā auctoritatē. ℭ Ad cuius euidentiā est intelligēdū ꝙ quātūcūqʒ aliquod alterabile simul tempore alteret ab alterante: tamē qꝛ qōlibet alterabile est diuisibile: oportet ꝙ vna pars eius sit ꝓpinquioꝛ alterāti ꝙ alia: z licet in tali alterabili toto sit vterqʒ terminus aliquo modo: tamē in parte ꝓpinquiori ipsi alterāti est perfectioꝛ forma alterātis ꝙ in pte remotiori: z in parte remotiori est fortioꝛ qualitas alterāti ꝙ in alia. Uerbi gratia. Accipiat aqua que simul alterat ab igne ꝙuis in parte ei⁹ qualibet simul sint caliditas z frigiditas remisse dum alterat: tamē in parte ꝓpinquiori ipsi igni est caliditas pfectioꝛ ꝙ in remotiori. Agēs eniʒ corporeuʒ fortius agit in illud qō est sibi ꝓpinquius. vt manifestuʒ est ad sensuʒ: z in parte remotiori fortioꝛ z minus remissa est frigiditas. Et sic intelligendū est dcm̄ Cōmentatoris ꝙ terminus a quo quantū ad gradū suū perfectioreʒ est in parte transmutati alia ab illa in qua est termin⁹ ad quē quantū ad gradū suū perfectiorē. Termin⁹ eniʒ ad quē quantū ad gradū suū perfectiorē est in parte transmutati que ꝓpinquioꝛ est alterāti. Sed terminus a quo quantū ad suū gradū perfectiorē est in parte remotiori ab alterāte. Et in hac expositione letatus sum cū laude dei. Sic dcm̄ sit ad questionē de qua parum inuenies ab alijs ordinatū: sed hoc erit initiū inquisitionis. ℭ Et ē aduertendū ꝙ quāuis indiuisibile nō possit moueri per se solitarie. vt bene ꝓbat Aristo. tamē bene pōt moueri per accidens. s. inquantum est in aliquo subiecto quod mouetur. vt punctus in linea aut vnitas in vno.

Et sic procedit pmū argumentuʒ. ℭ Ad aliō dōm breuiter vt mihi vr̄ ꝙ Ari. hic loquit de trāsmutationib⁹ z trāsmutabilib⁹. realib⁹ z sensibilib⁹: nō aūt de spūalib⁹ z indiuisibilib⁹. Intellect⁹ aūt z eius trāsmutatiōes vel mutatiōes nō sunt sensibiles: nec per se: nec per accidētia inherētia eis. Intellect⁹. n. nec est calidus: nec frigidus: nec humidus: nec sicc⁹: nec per se: nec per accidēs: nec aliqua alia sensibili qualitate iformatus: nec in aliquo sensibili per se: vt scit ex 3° de aīa. quare zc̄. ℭ Ad aliā dōm ꝙ bene cōtingit diuisibile moueri per accidēs: qꝛ per accn̄s cōperit ei ꝙ sit in alio z in alio loco. s. inquantū illud in quo existit est in alio z in alio loco: sed non sequitur ꝙ moueretur per se z sm se. quare zc̄.

T. cō. 6.

ℭ In quo autem primo mutatum est quod mutatum est: necesse est atomum esse: dico autem primū zc̄. Textu. cō. XLIIII. Qō. XIIII.

Ueritur hic. Utrū illō in quo aliquid pmo mutatū est sit idiuisibile. ℭ Arguit pmo ꝙ nō. Quia illō qō est mēsura alicui⁹ diuisibilis: nō oʒ eē quid idiuisibile pcise si sit mēsura alicui⁹ diuisibilis ꝯtinui. nullū eni ꝯtinuū cōponit ex idiuisibilib⁹: nec mensurat idiuisibilib⁹. vt vult Aristo. in isto. 6. sʒ illō in quo aliqd pmo mutatū est: est mēsura alicui⁹ diuisibilis continui: ꝓbatio huius. Naʒ illud in quo aliquid pmo mutatum est: est mensura illius ad qō aliquid pmo mutatū est. vt manifestū est: ex isto. 6. modo illud ad qō aliquid pmo mutatū est bene est diuisibile: ꝯtingit. n. aliqd primo mutatū esse ad quantitatē continuam. aliter nullus esset motus ad ꝗtitatē continuā. Omnis aūt quantitas continua est diuisibilis. vt pʒ in isto. 6. quare zc̄.

T. cō. p

T. c. 44

ℭ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in littera.

Dicendū breuiter ꝙ illud tempus in quo aliqd pmo mutatū est: est idiuisibile: z intelligit illud in quo aliquid pmo mutatū est in quo non est mutatū ratione vnius partis solū z hoc probat Arist. in littera sic. Illud in quo aliquid pmo mutatū est: est diuisibile z habet partes: tūc aut in qualibet parte mobile transmutat aut in vtraqʒ mobile transmutatū est: aut in vna transmutat z in alia transmutatū est. Si dicat ꝙ in vtraqʒ parte transmutat in toto z ponebat mutatuʒ esse in illo. ergo simul mutat z mutatū est. Si aūt dcē ꝙ in vtraqʒ parte mutatū ē: sequit ꝙ nō pmo mutabatur in toto: qꝛ pars est prioꝛ toto. Un̄ qō mutatū est in parte alicui⁹ pus mutatū est ꝙ qō mutatū est in toto: z sic esset aliqd pus ipso pmo: qō est impossibile. Si aūt dicat ꝙ in vna pte mutat z in alia mutatū est: tūc nō mutatū est pmo in toto vt supponebat. qre zc̄. ℭ Ex hoc autē Aristo. ꝯcludit ꝙ omne qō generatū est in instāti generatū est: z similr̄ qō corruptū est: qꝛ generatū esse est terminus alterationis pcedētis: idē aūt est terminare motum z mutatū esse. z ideo opʒ ꝙ sit in instāti: z silr̄ corruptū esse: z hoc verū est de corrupto esse rei que habet eē diuisibile ꝙ eius corruptū esse debet esse indiuisibile: sed instans sm esse: nō oportet. forte ꝙ eius corruptuʒ esse sit in instanti primo. vt dicebatur in quarto huius.

T. c. 4

Ad rationem in ꝯtrariū ꝯcedo maiorē si sit mēsura diuisibilis sm ꝙ diuisibile est mēsura alicui⁹ ꝯtinui nō sm ꝙ est diuisibile non opʒ: z sic est hic. Nā ꝗtitas sʒ se nō terminat motū: sʒ: sʒ ꝙ est ꝯiuncta forme nāli z quātū ad aliqō esse perfectū vel impfectū z illud est indiuisibile vt cōiter dicit. Uel dicat: ꝙ licet ꝗtita- que est termin⁹ motus sit diuisibilis sm se: tū ꝗtuʒ ad sui receptionē imobili est indiuisibilis: ita. s. ꝙ nō pus tpe recipit vna pars ꝙ alia: sʒ tota simul: z iō receptio ista est in indiuisibili. s. in istāti qre zc̄.

ℭ Secundū igitur finem mutationis quod primum dicitur existit z est: contingit enim perfici mutationem z est mutationis finis quod ostensum est indiuisibile esse propter id ꝙ finis est: quod secundum principium omnino non est: non enim principium est mutationis zc̄. Textu cōmen. XLVI. Qō. XV.

Consequēter querit. Utrū in motu sit primū mutatū esse a parte ante. ℭ Arguit ꝙ sic. Quia cuiuslʒ ꝯtinui finiti opʒ esse duo vltima sicut est in linea: z suffcie z bmōi: sʒ aliqs mot⁹ est qōdā ꝯtinuū finitū. vt manifestū est in istis iferiorib⁹ motibus qui icipiūt postꝙ mobile descebat z terminant: ita ꝙ mobile descit. g. zc̄. ℭ Itē sicut se bʒ tps finitū ad instās sic mot⁹ finit⁹ ad mutatū eē p ꝯuenietē silitudinē: sʒ cuiuslʒ tpis finiti sunt duo istātia. s. pm̄ z vltimū. vt pʒ in 4° h⁹. g. cuiuslʒ mot⁹ finiti debēt eē duo mutata eē. Unū pmū z aliud vltimū. qre zc̄. ℭ Itē si mot⁹ nō hēt pmū mutatū eē a pte an̄ sequeret ꝙ eēt interminat⁹ a pte an̄ z per ꝯn̄s infinitus: qō est impole. vt pʒ ad sensuʒ. Et pʒ ꝯn̄tia: qꝛ mot⁹ nō terminat a parte an̄ nisi per pmū mutatū esse: sicut tps nō terminat nisi per instans.

T. c. 4

¶ Oppositum determinat Aristoteles in littera.

Ista questio est bene dubitabilis: sed omissis verbis aliorum que non enacuant difficultatem questionis: dico premittendo quasdam distinctiones pos positas. Una est distinctio famosa: quod potest motus accipi pro perfectione diminuta que fluit: et hoc modo est in tribus generibus. ut visum fuit prius. Alio modo accipitur pro fluxu primo quo mobile dicitur fluere de una parte perfectionis ad aliam: et sic est de genere quantitatis per se: ut puto. Alio modo accipitur motus pro receptione huius perfectionis connexa cum isto fluxu: et sic est de genere passionis. De primis duobus significatis est magis dubitatio: et viso de eis satis apparebit de 3° quia receptio perfectionis currit cursu illorum quantum ad propositum. ¶ Alia distinctio est quod motus aliquando accipitur proprie pro mutatione divisibili et temporali: et de hoc queritur hic. Aliquando sumitur improprie pro mutatione indivisibili. ut cum dicimus quod sensus est motus a sensibili et huiusmodi.

¶ Tunc dico ad questionem. primo quod si accipiatur motus pro fluxu continuo sic non est in ipso primum mutatum esse intelligendo per primum mutatum esse primam partem illius fluxus continui sicut videtur Aristo. intelligere: et hoc est facile videre: quia in illo quod est divisibile in infinitum non est pars prima. hoc est manifestum: sed quodlibet continuum est divisibile in infinitum. Unde iste fluxus continuus qui dicitur motus secundum famosiorem acceptionem est divisibilis in infinitum: sicut et tempus mensurans ipsum. ut patet in isto 6. quare etc.

T.c.33.

¶ Secundo dico quod si accipiatur motus pro perfectione diminuta que fluit sic est distinguendum: quia ista perfectio vel est quantitas sicut in motu augmentationis: et tunc non est dubium quod non est ibi prima pars: quia quantitas continua est divisibilis in infinitas partes eiusdem proportionis. ut probatum fuit prius: et in infinitis non est aliquod primum. ut manifestum est: et habetur 2° metaphysice. Vel ista perfectio est ipsum ubi sive locus: et sic non est ibi accipere primum ut communiter dicitur: quia ipsum ubi est divisibile in infinitum sicut et locus. scilicet superficies. Unde mobile quod movetur per aliquod spatium semper prius tempore pertransit spatium minus quam maius et prius tempore est in loco minori quam in maiori. ¶ Considerandum tamen est quod dum aliquod mobile movetur quod prius quiescebat bene est assignare primum locum in quem movetur: loquendo de primo loco qui non est aliqua pars illius loci in quo quiescebat sed non est dare primam partem loci in quo separatur immo quacunque parte illius loci data est dare priorem a qua recedit mobile dum movetur: et similiter in illo loco primo qui non est aliquid illius loci prioris in quo quiescebat non est assignare primam partem in qua primo recipiatur vel ingrediatur prima pars mobilis: quia tales partes sunt infinite: et hoc potest manifestari descriptione sensibili. Si enim a. mobile quod locatur. et b sit locus in quo quiescit. Dico quod est bene accipere aliquem locum immediatum ipsi b. qui quidem locus non est aliquid ipsius b. et sit ille locus c. ut hic b. c. tunc cum a. movebitur de b. in c. non erit accipere primam partem ipsius b. quam primo dimiserat ipsum mobile: nec erit accipere primam partem ipsius c. quam primo intret ipsum mobile vel pars eius: quia huiusmodi partes sunt infinite et in motu locali non est accipere primam partem ipsius ubi a parte principii. Si autem perfectio diminuta que fluit sit aliqua qualitas sensibilis ut caliditas aut huiusmodi: tunc est magna difficultas an sit aliqua prima pars illius quam recipiat primo mobile: et loquor de parte qualitatis que dicitur gradus eius: non enim de parte qualitatis quam habet secundum extensionem subiecti: quia de ista non est dubium quod non est dare primam: cum qualitas sit divisibilis in infinitum sicut et magnitudo quam informat. De parte ergo que est gradus qualitatis et forte est suppositum eius. ut prius tangebatur est dubium difficile utrum sit aliqua prima in mobili. Verbi gratia. cum aliquid calefit utrum fuerit aliquis primus gradus caliditatis receptus in mobili. Cum quidem gradus sit precisissimus et post ipsum sequuntur alii perfectiores: et dicitur communiter quod non est aliquis gradus huius qualitatis imperfectissimus: immo est processus in infinitum in talibus gradibus. Cuius ratio potest esse quia quandocunque sit aliqua pars ipsius alterabilis que tota simul incipit recipere caliditatem: tamen una pars illius partis est propinquior ipsi alteranti quam alia: et hoc in infinitum: medietas enim illius partis est propinquior alteranti quam ipsa tota et adhuc medietas propinquior quam tota medietas: et sic in infinitum: nunc autem agens corporeum perfectius agit in illud quod est sibi propinquius quam in remotius ut videmus: quia quando corpus luminosum sit simul illuminans omnes partes medii alicuius. scilicet in primo instanti sue appropinquationis: tamen sine dubio perfectius illuminat pars propinquior quam remotior. Similiter cum ignis appropinquat aque agit in aquam calefaciendo quando in illo instanti quo sufficienter est appropinquatus alicui parti aque incipiat quelibet pars recipere caliditatem et habet aliquem gradum caliditatis: tamen pars propinquior ipsi igni perfectiorem caliditatem habet quam pars remotior: et pars remotior habet minus perfectam: et sic est ibi infinitas quedam graduum simul existentium in diversis partibus qualitatis illius aque. ¶ Considerandum tamen quod in hoc est differentia quedam inter lumen et alias qualitates sensibiles secundum quas est alteratio: quia pars propinquior corpori luminoso ut candele et huiusmodi: postquam in instanti recipit lumen non magis fit luminosa in processu temporis quam prius: dummodo maneat in equali distantia ad corpus luminosum: et luminosum corpus maneat equaliter luminosum: ut si candela manens eque luminosa stet iuxta aliquam partem aeris per unam horam in eadem propinquitate: ista pars non erit magis luminata in fine hore quam fuit in principio: sed in aliis qualitatibus est econtrario. Nam eadem pars ipsius alterabilis cum est eque propinqua alteranti invenitur calidior in fine alicuius temporis quam prius in principio: dato quod alterans maneat eque forte: vel forte minus forte: ita quod in illa parte generatur unus gradus illius qualitatis post alium. Et huius diversitatis forte ratio est: quia lumini non est aliquod contrarium positivum. Caliditati autem bene est contrarium: et similiter in similibus

¶ Et est notandum quod secundum istam positionem quodam modo est simile de qualitate secundum quam est alteratio: et de quantitate continua. Nam sicut cuiuslibet speciei quantitatis continue permanentis est aliquod individuum maximum quo non est aliquod maius: nec potest esse ex parte nature. Vel aliqua superficies est ita magna quod non potest esse maior sicut ultima superficies convexa celi: et similiter de linea et corporeitate. ut tactum fuit in 3° et tamen nulla istarum est determinata ad ultimum totaliter: immo qualibet quantitate continua data inexistente minor potest dari. Similiter caliditas est determinata ad gradum perfectissimum simpliciter quo non potest esse perfectior ex parte nature sicut est caliditas ignis puri et non est determinata ad gradum imperfectissimum simpliciter: immo quocunque gradu caliditatis dato imperfecto est dare imperfectiorem saltem in toto dum aliquid prius calefit accidentaliter. ut dictum est: et similiter est de aliis qualitatibus secundum quas est alteratio proprie dicta: et hec opinio communis bene est apparens: nec dico ad presens aliquid contra eam.

T.cō.5.

¶ Sed advertendum est ulterius quod licet in motu non sit dare primum mutatum esse a parte ante intelligendo per primum mutatum esse partem motus secundum quam aliquid movetur: tamen si per primum mutatum esse intelli-

gatur indiuisibile a quo initiat motus sic nō est incōueniens in motu qui est fluxus forme esse primum: mutatum esse: aliter enim iste fluxus nō posset intelligi nouus ⁊ terminatus a parte ante nisi fuisset aliquod īdiuisibile añ qd nihil fuit de illo: ⁊ post qd est tot⁹ ille flux⁹ ⁊ illud indiuisibile correspondet p̄mo instanti tēporis mēsurantis illum fluxū finituz: sed nō pōt ꝓprie esse mutatū esse illius motus: qꝛ ante ipsuz nihil fuit ipsius motus qd nō est in mutato esse: nihilominus tamē illud est primū mobile a quo initiat motus. Et puto ꝙ hoc intelligit Cōmentator in. 8. huius: super illud capl'm. Principiuz aūt ꝯsiderationis. vbi dicit sic. Sz p̄ma pars in actu motuū qui fiunt siue fuerit transmutatio in loco aut in qualitate aut in quātitate fit subito. i. in istanti: nō in tēpore ⁊ si nō: tūc ante trāsmutationē inuenireť trāsmutatio: ⁊ nō esset trāsmutatio noua oino. Uult ergo plane Cōmentator: ꝙ in motu nouo fuit p̄ma pars ⁊ illa fit in instāti: sz nō intelligit p̄mā partē quantitatiuā ipsius fluxus: quia hoc expresse cōtradiceret Aristo. ⁊ veritati. Nec pōt intelligere primā partē illius perfectionis que generatur pars post partē: qꝛ sine dubio hoc nō posset eē verū in augmentatione per quā acquirit aliqua quātitas continua: ⁊ tamē ipse vult ꝙ hoc est in omni noua trāsmutatione. Unde nō videť relinqui ꝙ ipse itelligat aliud per illam primā partē nisi primū indiuisibile a quo initiatur motus: ⁊ huiusmodi indiuisibile pōt vocari pars prima inquantū se habet quodāmodo ad modū forme: ⁊ hoc forte innuit Cōmentator in suis verbis: vbi dicit: prima pars in actu idest p̄ma pars que se habet ad modū act⁹ ⁊ forme. sicut eniz res nō est anteꝙ forma sit: ⁊ statiz forma adueniente res habet esse: sic ante illud indiuisibile nō erat ille motus sic statim post illud indiuisibile sequitur motus. Quod si quis melius intelligat placet mihi.

Ad rationes

pz ex dictis. Omnes eni cōcludūt ꝙ in motibus aliquib⁹ est p̄mū indiuisibile a quo initiat motus: ⁊ illud nō est pars motus sicut instans nō est pars temporis. ¶ Et qd accipitur in 3ª ratione ꝙ motus non terminať nisi per mutatum esse. Dicendū ꝙ verū est a parte post: sz a parte añ bene terminať per aliqd qd nō est mutatū esse ꝓprie respectu illius motus: sed est indiuisibile ante quod nihil erat actu de illo motu. Sed remanet hoc dubiū ꝙ sicut fluxui for^e substernit forma vel saltem fluxus a quo initiatur motus subijcitur indiui^e forme. s. sine gradu perfectionis. Forte dicendum ꝙ verum est de indiui^e for^e qd posset per se subsistere: sed in isto cōmentur infinita que sic posset per se existere sine alijs: quemadmodū de partibus quantitatiuis dicebatur.

¶ Quoniam autem omne qd mouetur in tempore: mouetur ex quodam in quiddam. Textu cōmenti. LXXIIII. Questio XVI.

Ueritur hic. Utrū illud qd moueť localiter duz mouetur sit in aliquo loco codē per aliquod totū tp̄s. ¶ Et arguitur ꝙ sic. Quia illud qd in aliquo toto tēpore nō mutat totum locum videtur in tempore illo eē in eodem loco: hoc videtur euidens. Sed aliquid duz mouetur nō mutat locum totū sicut qd mouetur localiter circulariter. vt dicitur in. 8. huius. quare ⁊c̄. ¶ Item sicut illud quod alteratur se habet ad qualitatez sic illud qd mouetur localiter se habet ad locum. per conuenientez similitudinem. Sed illud quod alteratur duz alteratur est in eodem tempore sub eadē qualitate. Uerbi gratia: dum aliquid calefit per totū tempus calefactionis manet sub gradu vel parte caliditatis quā habuit in p̄mo instanti temporis mensurātis istam alterationē. Si enim ille gradus corrumperetur: aut erit corruptus in aduentu termini ad quē: qd est falsuz: quia esset vel fuisset corrūpens qd non est: nec ipsum alterabile quia calefit: nec ipsum calefaciens: quia istud generauit illum gradum: ⁊ sic idem ⁊ s̄m idem esset causa contrariorū. s. generationis ⁊ corruptionis: eiusdē. Nec est dicendum ꝙ ille gradus corrūpat seipsum. hoc. n. statiz eēt ridiculū. q̄re ⁊c̄. ¶ Preterea in motu augmētationis mobile dum augmentatur in aliquo toto tempore manet sub eadē quātitate. ridiculum enim esset dicere ꝙ duz aliquod augetur quantitas que preexistebat in ipso corrumpatur: vel quantitas quam acquisiuit in tempore augmentationis corrumpatur adueniente termino augmētationis: quare similr in motu locali debet contingere: qꝛ mobile per aliquod tp̄s maneat in eodem loco dum mouetur.

¶ Oppositum vult Aristote. hic.

Dicendū

primo: ꝙ illud quod mouetur localiter dum moueť: non habet esse in aliquo loco per aliquod totū tempus: sed in quocūqꝫ spatio sibi equali est solū in instanti dum mouetur cōtinue. Et hoc breuiter ꝓbatur ratione Aristote. in litera: qꝛ si hoc esset sequeretur ꝙ simul quiesceret ⁊ moueret: qd est impossibile. Et probať ꝯsequentia: quia illud dicitur quiescere ꝙ eodem modo se habet nunc vt prius. Modo in quolibet tēpore est p̄us ⁊ posteri⁹ vt patuit. ergo in tempore illo eodem modo se habebit quantum ad locum nūc sicut prius: ⁊ sic quiescet: ⁊ ponitur moueri in tēpore isto cōtinue. Et per consequēs in qualibet eiusdem parte. ergo simul mouebitur ⁊ quiescet. Et eadē ratione dicendum ꝙ illud quod alteratur dum alteratur nō habet aliquam partem qualitatis: que acquiritur in aliquo tempore sine acquisitione alicui⁹ alterius partis: imo in quolibet instanti acquirit aliā ⁊ aliā partē. Sed vtrū p̄ma pars remaneat adueniente 2ª bene est dubiū: ⁊ de hoc fuit p̄us aliquid tactum. Similiter sūt intelligo de motu ad quantitatem suo modo.

Ad primaz

rationez cum dicit. illud quod nō mutat locum ⁊c̄. Ueruz est si totū nullo modo mutat locū. Et cum dicit ꝙ corpus circulare qd moueť localiter totum nō mutat locū. Dico ꝙ verum est ꝙ ipsuz totū nō mutat locū s̄m subiectuz: sed bene mutat locum s̄m formam. Et partes eius mutant locum ⁊ s̄m subiectum ⁊ s̄m formā. Et potest itelligi mobile totum mutare locum s̄m subiectum: quando ipsum motum mobile in vno tempore vel in vno instanti est in aliquo loco totaliter diuerso ab illo in quo pri⁹ erat: ita ꝙ nihil illius mobilis prius erat in illo loco: sicut cū animal procedit localiter manifestum est ꝙ mensuratione motus est in aliquo loco in quo nihil eius erat ante ipm motum: sed erat totaliter diuersus locus: mobile autez qd mouetur circulariter non inuenitur in vno tempore: vel in vno instanti in aliquo loco in quo nihil erat p̄us de ipso. immo in quocūqꝫ loco inueniť in aliquo tempore: in illo codez prius erat aliquid ipsius. Sed tamē mutat locum s̄m formā: quia partes eius mutāt locum s̄m subiectuz ⁊ s̄m formā: ⁊ hoc est ipsuz totū mutare locū secundū formam. Qꝫ autem partes eius mutent locum s̄m subiectū pz: quia pars in vno tēpore inueniť in vno loco in quo p̄us nō erat nec s̄m se totaz nec s̄m aliquid sui: sicut sol cū est in oriente supponiť tali parti terre cui non supponebatur cum erat in occidente ⁊ huiusmodi. Et forte hoc est ipsam partem mutare locum s̄m subiectum: mutare autem locum s̄m formam est habere ali-

Com. 21.

T. c. 79

quam propter tarditatem ꝛ distantiam respectu alicuius partis: circa quod revolvitur mobile. ¶ Ad aliam rationē dico q̄ alterabile bene habet eandē qualitatē in aliquo tempore dum alteratur: sed nō habet eam precise ꝛ sine acquisitiōe alterius: q2 sic quiesceret: sed primus acquirit aliā ꝛ aliā: ꝛ acquisita posteriori remanet prior. vt cōiter imaginantur plures. Uel si dicat q̄ adveniente parte posteriori deficit prior: tūc diceret q̄ prior contrāpit ab illa q̄ advenit in tēpore sequēte illud instās in quo generabit: illa cū3 est perfectior q̄ precedens: ꝛ habet quandā cōtrarietatē ad eam sicut excellens ad diminutū. ¶ Sed de quantitate non est bene manifestum qualiter corrumpatur. Sed de hoc non plus ad presens.

¶ Expletis questionibus Jandonis super 6m physicorum: incipiunt questiones eiusdem super septimum.

¶ Omne quod movetur necesse est ab aliquo moveri. Si quidem igitur in se ipso non habet principium motus manifestum est q̄ ab altero movetur ꝛc. Textu cōm. 1. Qō. 1.

Queritur hic primo. Utrū aliquid moveat a seipso. ¶ Arguit primo q̄ sic. Q2 qd̄ movet a principio intrinseco movet a seipso. hec vr̄ manifesta: sed aliquid movet a principio intrinseco: q2 natura est principiū intrinsecū: multa aūt moventur naturaliter. vt patet in ista scientia. ergo ꝛc. ¶ Item qd̄ intelligit seipsum movet a seipso: q2 intelligere est moveri ab intelligibili. vt p3 3° de anima. sed aliquid intelligit se ipsū. s. quelibet substātia immaterialis ꝛ precipue prima: q2 vt habet ex 3° de anima: in separatis. n. a materia idē est intelligens ꝛ qd̄ intelligit. ergo ꝛc. ¶ Itē omne qd̄ movet ꝛ nō movet ab alio movet a se ipso: sed primū movens movet ꝛ nō movet ab alio: hoc ꝓbat primo: q2 primum movens movet: q2 qd̄ est intrinsecum mobili movet. hoc est manifestū. Unde motis nobis movent omnia que sunt in nobis: sed motor primus est intrinsecus primo mobili. Aliter. n. primus motus nō esset naturalis: q2 hec est dispositio cause agētis in rebus naturalibus. s. qd̄ est in re. vt Cōmētator dicit sup 5m metaph. caplo de principio. ergo primus motor cū sit agens motū. In separatis enī a mā idē est movēs s3 finē ꝛ s3 m agēs. vt vult Cōmētator in 12°. ergo ipse primus motor ē intrinsecus mobili: ꝛ sic movet ad motum mobilis. Q2 aūt nō movet ab alio manifestum est: q2 sic nō esset primus motor: ꝛ sic eēt primus motor ꝛ nō primus motor. ergo ꝛc. ¶ Oppositū3 Aristo. vult in lr̄a: ꝛ similiter Cōmētator: volūt. n. q̄ omne qd̄ movet ab alio movet: qd̄ aūt movetur ab alio non movetur a seipso: nisi diceretur q̄ aliquid est aliud a seipso: quod est impossibile.

T. c. 2.

T. c. 5.

Com. ß.

C. 33.

Ad evidentiā questionis est intelligendū primo: q̄ aliquid moveri a seipso pōt itelligi dupliciter. Uno modo per se primo. Alio modo per se nō primo. ¶ Tunc dico ad questionē duo. Primo q̄ nihil movetur a seipso per se primo. Secūdo q̄ aliquid bene movet a seipso: l3 nō primo. ¶ Primū ostenditur per demonstrationem Aristo. in littera. Ad cuius intellectū presupponenda sunt aliqua. Primo q̄ omne qd̄ movetur est divisibile: ꝛ loquimur de motu ꝓprie dicto qui est actus imperfectus cū3 potentia ꝛ fluxus cōtinue ad complementū: ꝛ hoc p3 ex. 6. huius: ubi demōstratum est q̄ omne qd̄ movet est corpus. Illam autem demonstrationē ad presens nō resumo propter brevitatem. Secūdo suppono: q̄ nihil ꝓhibet conditionalem seu propositionem hypoteticā3 esse verā: cuius antecedens est simpliciter impossibile: vt si asinus volat asinus habet alas: ꝛ hoc est manifestum cuilibet sani capitis. ¶ Et addo hoc s3 m Cōmentatorem: cum aliqua conditionalis seu hypotetica est vera quantūcūq3 eius antecedens sit impossibile omne illud est falsum ex quibus sequitur destructio ꝛ falsificatio illius hypotetice. Uerbi gratia. Si diceremus q̄ aliquod volatile est per se retētibile in aere: ex hoc sequeret istam esse falsam: si asinus volat asinus habet alas: vt exemplificat Cōmentator. Unde oportet iudicare illud esse falsū3. s. q̄ aliquod volatile sit per se retentibile in aere. Similiter si quis poneret q̄ omne animal est quadrupes naturaliter: ex hoc sequitur q̄ h̄ sit falsa. si aliquis est homo naturaliter solū3 habet duos pedes: ꝛ tamē hec cōditionalis ē vera ꝛ necessaria. Et ideo iudicādū esset illud esse simpliciter falsū3. s. q̄ omne animal est quadrupes. Similiter aūt ꝛ in aliis. 3° accipio q̄ cū aliqua dispositio debet alicui subiecto per se primo: non op3 ea3 removere ab ipso si removeat a quocūq3 alio. Uerbi gratia. risibilitas inest homini primo: ꝛ ꝯstat q̄ nō removet ab homine: per hoc q̄ removet ab asino. similiter aūt ꝛ in aliis. q̄rto accipio q̄ si pars alicuius mobilis quiesceret quodcūq3 sit illud ipm totū nō moveret per se primo: ita q̄ licet in aliquibus mobilibus impossibile sit partem quiescere sicut in corpore celesti tamē hec cōditionalis est vera. Si alicuius mobilis pars quiescat: illud mobile nō movet a seipso primo: ꝛ hoc ꝓbat: q2 si pars alicuius mobilis quiesceret: ꝛ illud mobile moveret: tunc nō moveret nisi ratione partis. s. ratione illius partis que nō quiesceret: qd̄ aūt inest alicui ratione unius partis: ꝛ nō alterius non inest ei primo. vt p3 ex primo posteriorū: ꝛ manifestum est cuilibet intelligenti. ¶ Et pōt confirmari. q2 nihil pōt alicui perfectius inesse q̄ per se: ꝛ primo. Si igit aliquid inexistens alicui ratione partis unius ꝛ nō ratione alterius inesse per se ꝛ primo: tunc ita perfecte inesset ei sicut si inesset s3 m omnes partes: qd̄ est absurdū. ¶ His preintellectis demonstratio Aristote. pōt dupliciter formari. Primo ostēsive sic: omne illud quod quiesceret si aliquod alterū3 quiesceret movet ab alio vel nō movet a seipso per se ꝛ primo. h p3 ex 3a suppositione: sed omne: qd̄ movet quiesceret: si qd̄dam aliud quiesceret: ita. s. q̄ nō moveretur per se ꝛ primo hoc p3 ex aliis tribus suppositionibus premissis. g ꝛc. ¶ Item potest formari inducendo ad impossibile. si aliquid moveretur a seipso per se ꝛ primo: tūc nō oporteret q̄ si pars eius quiesceret ꝛ ipsum quiescere. i. non moveri per se ꝛ primo: sed hoc est falsum. ergo ꝛ primū. falsitas ꝯsequentis est manifesta ex suppositione 4a: ꝛ cōsequētia manifesta est ex 3a: q2 cū aliqua dispositio ꝛc. ¶ Itē3 potest formari ostensive sic: illud est falsum ꝛ impossibile ex quo sequeretur destructio hypotetice vere ꝛ necessarie. hoc p3 ex adductio in secūda suppositione: sed si aliquid moveretur a seipso primo sequeret ex hoc falsitas conditionalis que simpliciter est necessaria ꝛ vera. s. huius conditionalis si cuiuscunq3 mobilis pars quiescat illud mobile non movetur per se ꝛ primo. Q2 autē3 hec sit vera probatum est s3 m quartam hypotesim: sed q̄ sequitur eius destructio manifestum est ex tertia suppositione. His autē3 suppositionibus intellectis ꝛ sic formata demonstratione Aristote. faciliter solvuntur quedā3 obiectiones quas aliqui induxerunt contra verba Aristotelis. Dicit enī3 Aristoteles. q̄ parte quiescente quiescit totū3: cui obiēcit Galienus. vt recitat Commētator qui dicit: immo possibile est totū3 moveri per se dato q̄ una eius pars quiescat. Nam una parte mobilis quiescente adhuc alie possunt moveri: ꝛ sic illud mobile dici-

T. c. 32.

Com. ß.

tur moueri ratione partis ꝛ per se. ¶ Itē videtur Aristote. supponere vnum falsum. s. ꝙ cuiuslibet mobilis pars posset quiescere. Hoc aūt est falsum ꝑ corporibus celestibus que necessario mouent̄ ꝛ ſm se totū ꝛ ſꝫ partes. ¶ Ad ꝑmum pꝫ ex dictis. Naꝫ per se accipit̄ dupliciter. Uno modo put distinguit̄ cōtra pure per accidēs: ꝛ sic illud qḋ inest rōne partis bene inest per se. Alio modo accipit̄ per se ꝑꝑrie pro eo qḋ est ꝑmo: ꝛ sic illud qḋ inest vni parti ꝛ nō alteri nō inest ei ꝑmo. sic aūt intellexit Arist. ꝙ si alicuius mobilis pars quiescat totū quiescit. i. nō mouet̄ ꝑmo: ꝛ sic iste nō intellexit sermonē Aristote. ¶ Ad aliud etiā solutū est. Nā ꝛ lꝫ in aliquibꝰ mobilibus partes nō possint quiescere. s. in ꝑpetuis: tñ hec cōditionalis est vera. si talis mobilis pars quiesceret totū nō moueret̄ ꝑmo. vt dcm̄ est: ꝛ sic sine dubio itellexit Aristo. nō eniꝫ dixit. ponat̄ pars illius mobilis quiescere: sed dixit parte quiescēte quiescit totū: ꝛ hic sermo habet viꝫ ꝯditiōalis. Nā vt dicūt grāmatici ablatiuꝰ absolutus pōt exponi per si vel dum vel qꝛ: ita ꝙ sensus est si pars quiesceret in quocūqꝫ mobili qesceret totū mō predicto. qre ꝛc̄. ¶ Itē Cōmētator ponit aliam solutionē ad istā rōnem ꝙ pars corporis celestis pōt ꝯsiderari dupliciter. Uno mō inquantū est corpus: ꝛ sic non ei impossibile nec repugnat ei quiescere: qꝛ tunc omni corpori repugnaret qescere. Alio modo pōt cōsiderari in quātū est tale corpꝰ. i. nec graue: nec leue. ꝛ sic impoſe est ipsi qescere. ꝛ ideo Aristo. ponit illud qḋ est possibile ſm ꝙ est possibile: nō ſm ꝙ impossibile: qꝛ constat de corpore ſm ꝙ est corpus ꝙ est mobile ꝛ nō de corpore ſm ꝙ est talis nature determinate. ¶ Sed contra hec est dubitatio fortis: qꝛ ꝑpositio reddit̄ impossibilis simplr̄ nō solū qñ ꝑteritū repugnat obiecto rōne generis: sed cuꝫ repugnat rōne differētie specifice. vt ista est simplr̄ impossibilis hō est irrōnalis: qꝛ irrōnale repugnat homini rōne differentie specifice: lꝫ nō repugnat rōne qua aial. Et si poneret̄ ꝙ homo esset irrōnalis sequit̄ inconueniēs. s. ꝙ opposita simul erūt in eodē. Et sic diceret̄ in ꝑposito ꝙ parti corporis celestis repugnat quiescere rōne differētie ꝑprie: ꝛ ideo est impoſe simplr̄ ipsam quiescere ꝛ non oꝫ poni in eē. Et forte adhuc pōt saluari illa solutio Cōmentatoris: nō. n. intendit Cōmentator: ꝙ cū aliquid est impoſe rōne differētie specifice ꝛ possibile ratiōe generis ꝙ illud deberet poni in eē sine omni incōueniēte ꝯsequente: sed intēdit ꝙ si ponit̄ in esse ex eo solo posito in esse nō sequi impossibile. vt si ponat̄ ꝙ sit irrōnalis ratione qua animal ex hoc solo nō sequit̄ aliqḋ impossibile: sed si sequeret̄ erit ꝑpter qḋdā aliud. Siīr cū in omni mobili sit partē quiescere ideꝫ ꝙ corpus ex hoc ꝙ poneret̄ quiescere rōne qua corpus nō sequit̄ aliqḋ impossibile. Unde relinquit̄ ꝙ impossibile sequēs. s. ꝙ illud nō sit ꝑmo motū ex se: ꝛ sic ꝑmo motū: sequit̄ ex eo ꝙ ponitur moueri per se: ꝛ ꝑmo ex se cū eo ꝙ ps eiꝰ possit quiescere: ꝛ sic sequit̄ ꝙ adhuc sunt icompossibilia. Sed si illud nō est nisi fuga teneat̄ ꝑma solutio que est verissima. ¶ Obuiauerūt tamē quidā posteriores expositores satis subtiliter. vt mihi videt̄. Nā per illā rationē ꝑbaret̄ nō solū ꝙ nihil moueret̄ a se ꝑmo. Sed ꝙ nihil pōt moueri ꝑmo arguendo sic. Illud qḋ quiesceret si aliquod alterum quiesceret non moueret̄ per se: ꝛ ꝑmo. Sꝫ omne qḋ mouetur quiesceret si quoddā alterum non moueretur. quare ꝛc̄. Maior pꝫ per illā suppositionē cū aliqua dispō ꝛc̄. Et minor apparet. Nam omne qḋ mouet̄ habet partes: ꝛ si pars quiesceret totū quiesceret. ergo ꝛc̄. ¶ Itē per tertiā suppositionē ꝑbaretur ꝙ triangulus non habet tres. Primo qꝛ si nō haberet tres remoueretur a triangulo si remoueatur a quodam altero. s. a figura. vt dicit̄ ꝑmo posterioꝝ. Similiter probaret̄ ꝙ risibilitas nō inest homini ꝑmo: qꝛ remoueretur ab homine. Si remoueret̄ ab aliquo alio. s. si remoueret̄ ab animali que omnia sunt icōueniētia manifesta. quare ꝛc̄. ¶ Ad illa ꝛ ad omnia igit̄ est respondendū cōsimiliter. Ad qḋ est considerandū ꝙ ista tertia suppositio sic debet intelligi. Cū aliqua dispositio inest alicui subiecto ꝑmo nō sequit̄ eam remoueri ab illo per remotionē ab alio dummodo istud aliud sit extraneū ꝛ diuersum ab alio respectu illius dispositiōis. vt homini respectu risibilitatis est extraneꝰ asinus. Et ideo si risibilitas remouet̄ ab asino non sequitur eam remoueri: sed si illud aliud non sit extraneū subiecto respectu illius dispositiōis tunc per remotionē ab illo alio remouet̄ a subiecto ꝑmo: sicut pꝫ in exēplis obiectionū. Modo dico ꝙ ei qḋ mouetur absolute nō est extraneū habere partes respectu huius qḋ est moueri: imo hoc est ei necessarium: cuꝫ omne qḋ mouetur sit diuersibile: sꝫ ei qḋ ponit̄ moueri per se: ꝛ ꝑmo a seipō: extraneū est omnino habere partes. Qḋ sic pꝫ: qꝛ si aliquid habēs ptes moueat se ipsuꝫ p se ꝛ ꝑmo: tūc quelibet pars se ipsaꝫ mouebit per se: ꝛ sic vnū ꝛ ideꝫ simul ꝛ ſm idē erit mouens ꝛ motū ſm eundem motum: ꝛ vlterius erit in actu ꝛ in potētia simul ꝛ ſm idem ꝛ respectu eiusdē. vt deducit Aristo. in. 8. huius: que omnino sunt impossibilia manifeste. Unde manifestum est ꝙ pars est quoddā extraneū ei qḋ mouet̄ p se ꝛ ꝑmo a seipso. Propter quod si aliqḋ moueret̄ a seipō ꝛ per se ꝑmo: non deberet remoueri ab eo per remotionē eius a parte. Sed vt dicebat̄ pars nō est quid extraneū ab eo qḋ mouet̄ respectu huius qḋ est moueri: imo est ei necessariuꝫ ꝛ per se. Et ꝑpter hoc si moueri poneret̄ remoueri a parte eius qḋ ꝑmo mouetur: bene sequeret̄ illud nō moueri ꝑmo: ꝛ ideo nō valet illa obiectio. ¶ Per ideꝫ ad alias duas instātias. Aliquibꝰ tamē nō placet ista respōsio: qꝛ ſm hoc melius ꝛ breuius ꝑbasset Aristo. nihil moueri a seipso ꝑmo: per hoc. s. ꝙ idem ꝛ ſm idē esset in actu ꝛ in potentia. Et forte concedendū est hoc: sꝫ istaꝫ demonstrationē posuit: in. 8. huius. Uel dicat̄ ꝙ si risibile remoueret̄ ab animali ſm ꝙ est aliud ab homine: sed ſm ꝙ idem. Sciendū tamē ꝙ nō est aliquid ꝑmum motum per negationē cuiuslibet ꝑoris moti: sed ꝑmū per se ꝛ seorsuꝫ subsistens bene est: ꝛ est aduertendū ꝙ si bene considerent̄ aliquid moueri a se primo: implicat cōtradictionē: qꝛ ex hoc ipso qḋ ponit̄ moueri: sequit̄ ipsū habere partes: vt pꝫ ex. 6. huiꝰ: ꝛ ex hoc ꝙ ponit̄ ipsuꝫ moueri a seipso per se ꝛ ꝑmo: sequit̄ ipsum nō habere partes. vt ostensum est: ꝛ sic includit cōtradictoria. Utrum aūt demonstratio Aristo. sit demonstratio propter quid: vel qꝛ dubitatio est ꝛ videbitur statim post.

Tex

Ad primaꝫ rationē: cū dicit̄ illud qḋ mouetur a ꝑncipio intrinseco ꝛc̄. potest dici ꝙ tale bene mouet̄ a se nō ꝑmo: sꝫ ratione partiū: ita ꝙ vna pars eius est mouens ꝛ alia est mota: ꝛ hoc bene ē possibile. Et ista pōt esse secūda cōclusio positionis cuꝫ eiꝰ ratione. vt sic arguat̄. Illud cuius vna pars mouet ꝛ alia mouet̄ mouet seipuꝫ per se ratione partiū per se nō ꝑmo. hec est manifesta: sꝫ in aliquo mobili: ita est ꝙ vna pars eiꝰ est per se motus ꝛ alia per se mota: vt in animali anima est per se mouēs: ꝛ corpꝰ est per se motū. g ꝛc̄. ¶ Ad alia dico ꝙ nō est ad ꝑpositum: qꝛ nos loquimur de motu qui differt realiter a substātia mobilis ꝛ de motu qui est a corpore vel a virtute in corpore. vt Cōmētator dicit in 8. huiꝰ: in omni eniꝫ tali motu mouēs ꝛ motum sunt diuersa: vel ſm esse. s. ꝙ esse vnius non est esse

alterius:vel fm distinctionē quidditatiuā vt in animalibus que sunt hic. vt dicit Cōmen. in 8° huius. mō intelligere quo suba separata ens actu de se itelligit se ipaꝫ nō est hmōi motus cōtinuus que est actus iperfectus cum tendētia ad vlterius cōplemētū:nec est motus essentialiter distinctus a suba mobilis:ꝫ solū est motus equoce quantū ad modum nostrū significandi aut intelligendi.

¶ Ad aliā cum dicit. omne qḋ mouet ⁊c̄. Istā cōcedo ⁊ nego minorē quātū ad pmā partē eius. Et cū pbat. q: pmus motor est intrinsecus pmo mobili. Dico φ nō est ei intrinsecū ꝫ subaꝫ ⁊ eē:ita.s.φ eē ei⁹ sit idē qḋ esse mobilis:sed solū est intrinsec⁹ ei ꝫ appropriationē hac .s.φ natus est mouere tale mobile imediate ⁊ nō aliud: ⁊ tali velocitate ⁊ nō alia. ⁊ vno motu cōtinuo nō pluribus: ⁊ tale intrinsecum potest esse scōm se. quare non valet ratio ⁊c̄.

Questio. II.

Com.12.

Nunc quero. Utrū illa demōstratio Arist. sit demōstratio ꝑpter quid vel q:. ¶ Arguit primo φ demōstratio propter quid auctoritate sancti Thome.

¶ Oppositū arguit auctāte Cōmenta. Auerroys.q̄ dic φ hec demōstratio ē de gñe dmrōnū q̄ dicūt signa. ⁊ tales sūt dmrōes q:.

Ad questionē

est itelligēdū φ scūs Thomas qui i oib⁹ aut plurib⁹ in quibus potuit conatus fuit cōtradicere Cōmētatori dicit φ illa demonstratio Arist. est ꝑpter quid demonstratio. ¶ Ad cui⁹ euidentiā esse intelligēdū φ mouere seipsum nihil aliud est φ̄ sibiipsi eē causa mot⁹: ⁊ vt melius sit ad ꝑpositū ⁊ euidētius:moueri a seipso pmo nihil est aliud φ̄ sibiipsi esse causaꝫ eius quod est moueri. Ex quo sequit φ illud idem qḋ est causa quare aliquod mobile nō est sibiipsi causa motus:est causa φ nō mouetur a seipso:modo vlterius accipit φ illud qḋ est sibiipsi causa alicui⁹ debet esse pmo tale: vel oꝫ φ illud ei pmo cōueniat: vt ignis qui pmo est calidus ē sibiipsi causa caliditatis. Ex quo vult habere: vt puto φ illḋ qḋ ē causa quare alicui mobili nō insit pmo moueri: est etiā causa: quare illud mobile nō sit sibiipsi causa motus. ⁊ ꝑ ꝯñs quare nō moueat a seipso pmo: eo φ ista duo vltia eadem sint realiter vt suppositū est. Modo vlterius ipse

T.c.32.

supponit φ omne mobile hꝫ ptes. ⁊ hoc habet ex 6° h⁹. ⁊ semper motus totius depēdet ex motib⁹ partiū. ⁊ di-

T.c.33.

uiditur in eas. vt pꝫ ex 6° hui⁹. Hoc aūt vltimū.s. φ motus totius dependet ex motibus partium est causa: quare motus non debetur ipsi mobili pmo. ⁊ ꝑ ꝯñs. hec est causa quare ipꝫ mobile nō ē sibi causa motus: ⁊ vlteri⁹ est causa quare nō mouet a seipso pmo ꝑ suppositionē pmissam. Concludit igit iste homo φ Arist. ostēdit cāꝫ quare nullū mobile mouet seipꝫ vel nō mouet a seipso. q: nō pōt esse mobile cuius motus nō depēdeat ex motibus suarum partiū. vnde ista esset demōstratio ꝑpter quid ꝫ cū: illud cuius motus dependet ex motibus suarum partium non mouet a seipso. Sed omnis mobilis motus depēdet ex motibus suarū partiuꝫ. ergo ⁊c̄. Et hoc qḋ est motus totius dependet ex motibus partiuꝫ erit mediū causale demonstratiuū huius accidentis: qḋ est nō moueri a seipso pmo. Et dicit φ ē simile vt si ostēderet φ nullū diuisibile est pmū ens. per hoc φ esse cuiuslibet diuisibilis dependet ex partibus. Unde innuit φ esse rei diuisibilis depēdet ex partibus ē causa ei huius.s. φ nō sit pmū ens. ¶ Sed re vera salua reuerētia hui⁹ hominis ipse inaniter laborat ꝯtra ꝯmētatorē sic ⁊ in oibus aliis philosophicis in quib⁹ ei obiicit. Quā uis.n. ista esset demōstratio ꝑpter quid quā ipse inducit: tñ Aristo. in lrā non vtitur illa demōstratione sed longe alia. ¶ Ad ꝓbandū.n. φ omne qḋ mouetur ab alio moueat: aut φ nihil mouet a seipso pmo qḋ idē ē. nō innititur huic medio φ motus cuiuslibꝫ totius dependet ex mot b⁹ suaꝝ ptiū: vt manifestū ē intuētī lrāꝫ ꝑ totū: ꝫ innit huic medio φ pte quiescēte. s. si qd desceret totū nō moueret pmo. ⁊ sic nō bñ se hꝫ ille hō i hoc. Et si qs dicat φ motū totius depēdere ex motibus partium est causa in hoc φ si pars quiesceret totum quiesceret. Ex hoc habeo propositum. s. φ ista sunt diuersa: ⁊ φ nō est eadē demōstratio q̄ innit ⁊ fundat sup ambo h. ¶ Et io dico breuiter ꝫ Cōmētatorē φ ista demōstratio nō est demōstratio ꝑꝑ quid: q: omnis demōstratio ꝑꝑ quid est per cām eius qḋ cōcludit. pmo posterioꝝ: ꝫ ista demonstratio nō ꝓcedit per cām eius qḋ demōstrat in eo. vt pꝫ inspicienti: demōstrat.n. Aristo. φ oē qḋ mouetur ab alio mouet per hoc φ si pars quiesceret totū quiesceret: hoc aūt. s. φ si pars quiesceret totū quiesceret nō ē sit cā. quare aliquid mouet ab alio: nec etiaꝫ est causa propria: quare nihil mouet a seipso pmo. vnde manifestum est φ ista nō est demōstratio ꝑpter quid. Ex hoc relinquit φ sit demōstratio q:. cū omnis demōstratio sit propter quid. vel q:. pmo posterioꝝ: tales aūt demōstrationes vocat Cōmētator demōstratiōes ꝑ signa. qre ⁊c̄.

Ad auctoritatem

sancti Thome. dico φ ipse forte nō intellexit demonstrationem Aristo. esse demonstrationē propter quid prout Aristo. eam format in littera. Sed q: ex dictis Ar. potest accipi causa illius accidentis modo predicto: motus enim partiū est causa motus totius ⁊ causa quare toti non inest moueri a seipso primo. Sed cōmentator intelligit illā esse demōstrationē a signo fm illum modū fm quē Arist. ponit eaꝫ in littera. ¶ Et si dicas φ imo intētio Thome est φ illa demonstratio put iacet in littera est demonstratio ꝑpter quid. Dico φ ego non credo ei in hoc: sicut nec in aliis cōclusionibus philosophicis in quibus ꝯtradicit Cōmentatori: sed magis credendū est cōmentatori in illis que debent ꝓbari demonstratiōe: ⁊ hoc dictū sit. Qḋ aūt hec demonstratio non sit demonstratio ꝑꝑ quid sic est videre. Cum enim aliqua affirmatio est causa alicuius negationis: nō oportet vniuersaliter φ affirmatio apposita illi negationi sit causa negatiōis illius affirmatiōis: verbi gratia. aliquid esse rōnale bene est causa quare nō sit hinibile: sed esse hinibile nō est causa huius negatiōis .s. nō esse rationale. Unde si argueretur sic. omne qḋ est rationale nō est hinibile: sed omnis homo ē rationalis. ergo nullus homo ē hinibilis. eēt demōstratio per causam. Sed si argueret sic. Nullum hinibile est rationale sed omnis equus est hinibilis. ergo nullus equus est rationalis: nō esset demonstratio per causaꝫ: ꝫ per signū: similiter est in ꝓposito. Qḋ enī aliqua passio isit alicui subiecto pmo hoc est bene causa. quare non remoueret ab eo per remotionē a quocunqꝫ alio: ꝫ nō opꝫ φ ecōuerso affirmatio sit causa negationis. s. passionē remoueri ab ipso subiecto ꝑ remotionē ab alio sit cā q̄re nō insit illi subiecto pmo. Unde si argueret sic. hō est risibilis pmo. ergo ab hoīe nō remoueret risibile ꝑ remotionē ab alio. hec esset demrātio per cām: sed si diceret ecōuerso: risibile remouet a forte per remotionē ab aliquo alio. ergo risibile nō iest pmo sorti: nō eēt per cāꝫ: ꝫ per signū. Et sic est in terminis Ar. φ enī moueri remoueret a toto si remoueret a pte: hoc nō ē vere cā q̄re moueri nō isit pmo ipsi toti: quia si pmo iesset toti hoc hñ eēt causa: quare nō remoueret ab eo per remotionē ab

ipsa parte: ⁊ sic non est demonstratio propter quid.

¶ Quoniam omne qđ mouet ab aliquo moue tur ⁊c̄. T.c.viii. ¶ Sed si quod mouet primū ſm locum ⁊ corporalem motum est necesse tangi ⁊ continuum esse mouenti: sicut videmus in omnibus hoc contingere: erit enim ex omni bus vnum ipsum omne aut continuum esse ⁊c̄.

Textu.cō.III. Questio. III.

Ueritur hic. Utrū ex oib⁹ mobilibus pos sit fieri vnū cōtinuū. ¶ Arguit p̄mo ꝙ nō. Qꝛ ex illis non pōt fieri vnū ꝯtinuū: quoꝝ vnū est corruptibile: ⁊ aliud est eternū: hec est manifesta: sed aliqua mobilia sunt corru ptibilia: vt ista inferiora: qꝛ habent mām qua aliqđ pōt esse ⁊ nō esse. Aliqua vero sunt ꝑpetua vt corpora cele stia. vt pꝫ in cōme. p̄mo celi ⁊ mūdi. q̄re ⁊c̄. ¶ Itē ex ꝯ̄ rijs nō fit vnū ꝯtinuū: vt ex albo ⁊ nigro nō fit vnū. Sꝫ aliqua mobilia sunt ꝯ̄ria adinicē: vt ignis: aq̄: aer: ⁊ ter ra. ergo ⁊c̄. ¶ Itē cōtinuū ē cuius mot⁹ est vn⁹ ſ᷒ meta phy. Sed ex oibus mobilibus nō pōt fieri vnū habens vnū motū: qꝛ vel ille motus esset circularis. ⁊ sic periret motus rectus: qđ est inconueniēs: vel esset mot⁹ rectus: ⁊ sic nihil moueret circulariter. ergo ⁊c̄. ¶ Itē illud est impossibile qđ nūq̄ fuit nec est nec erit. hec ē eūdē: sic necessariū est qđ semꝑ fuit ⁊ est ⁊ erit semꝑ: sꝫ nūq̄ hoc fuit nec est nec erit ꝙ ex oibus mobilibus fiat cōtinuū. qꝛ tūc aliq̄n moueret vno motu: qđ est ridiculū. q̄re ⁊c̄. ¶ Oppositū videt velle Arꝫ. i lr̄a. loquēs eniꝫ d̄ mobili bus corporalibus dicit sic. Erit eniꝫ ex omnib⁹ ipm to tū vnū aut cōtinuū. hic igit cōtingens accipiatur ⁊c̄.

T.c.8.

Ad questionem

est cōsiderādū ꝙ intentio Arꝫ. in ca⁰ p̄senti ē demō strare ꝙ est aliquis p̄mus motor: ita ꝙ nō ē ꝓcessus in infinitū in ipsis mouētib⁹. Et pōt rō sic abbreuiari. Si ꝓcederet in infinitū in mouētib⁹: ita ꝙ hoc mobile mo ueret ab aliquo motore: ⁊ ille motor ab alio mouēte: ⁊ sic in infinitū. sequeret ꝙ motus infinit⁹ posset eē in tem pore finito: sꝫ hoc ē ipossibile manifeste. Et ꝓbat ꝯ̄ña. supponēdo duo per se manifesta. Primo ꝙ possibile ē aliqđ mobile moueri in tpe finito. vt a. mobile pōt mo ueri in vna hora. Scđo supponēduꝫ est ꝙ cū aliqđ mo bile mouet a motore: simul mouet motor ⁊ mobile: vt si baculus mouet a manu simul mouet man⁹ ⁊ baculus: siłr aūt ⁊ in aliis. Si ergo aliqđ mobile mouet ab aliq̄ motore in determinato tpe: ⁊ motor ei⁹ mouet in eodē tpe: siłr motor illius motoris in eodeꝫ tpe mouebit. ⁊ si miłr de oib⁹ illis motorib⁹ ⁊ mobilib⁹: ita ꝙ a. mouebit ab ipso b. ⁊ b. a c. ⁊ c. a d. ⁊ hoc i illo tpe i quo mouet a. ⁊ ille mot⁹ oium illoꝝ mobiliū est ifinitus: cū illa mobi lia ⁊ mouētia ponant ifinita. ⁊ sic sequit incōueniēs p̄di ctū. s. ꝙ motus infinit⁹ est in tpe finito: qđ est ipossibile. ¶ Sed aliquis posset respōdere huic ratiōi ꝙ motū ifi nitū alterius ⁊ alteri⁹ mobilis esse in vno tpe finito nō est incōueniens. ⁊ hoc bene sequit ex illa positione: esset aūt incōueniēs motū infinitū vni⁹ ⁊ eiusdē mobilis esse in tpe finito: ⁊ hoc nō sequit ex isto posito. Et Arꝫ. for tificādo rōnē dic̄ ꝙ accipiat ex oib⁹ mouētib⁹ ⁊ mobi lib⁹ fieri vnū ꝯtinuū: tūc habebit icōueniēs manifestuꝫ . s. ꝙ mot⁹ ifinit⁹ vni⁹ ⁊ eiusdē mobilis erit in tpe finito. ¶ Contra hoc igit insurgit dō ꝓposita. Utꝝ ex oib⁹ mo uentibus ⁊ mobilib⁹ possit fieri vnū cōtinuū: ⁊ est mul tum dubitabile ⁊ difficile: qđ de hoc sit asserendū. Dixe runt aūt quidā ꝙ nō fuit intētio Arꝫ. ex oibus mouen tibus ⁊ mobilib⁹ posse fieri vnū ſm rei nāꝫ ⁊ veritatē: ita. s. ꝙ aliq̄n sit factū aliqđ vnū cōtinuū ex omnib⁹ eis: sed intelligit ꝙ hoc est min⁹ ipossibile q̄ꝫ motū infinituꝫ esse in tpe finito: ita ꝙ motū infinitū esse in tpe finito est maius ipossibile q̄ꝫ ex omnibus illis fieri vnū ꝯtinuum: ꝙ motus mensurat tpe: ⁊ sic fieri motus infinitus fieret in tēpore finito. sequit ꝙ motus infinitus esset finitus. ⁊ sic vlterius sequit ꝙ esset finitus ⁊ nō finitus: qđ est ma nifestius ipossibile q̄ꝫ ex oibus mouentib⁹ ⁊ mobilib⁹ fie ri vnū. Modo regula est ꝙ ex min⁹ ipossibili nō sequit maius ipossibile: ⁊ iđ illo ipossibile nō videt seq̄ ex hoc ꝙ ponit ex oibus illis fieri vnū. sed sequit ex hoc ꝙ po nit esse ꝓcessum infinitū in mouētibus ⁊ mobilibus: vel saltē p̄ncipalius sequit ex hoc q̄ꝫ ex illo. Sꝫ istud lꝫ sit subtiliter dictū: tamē nō placet aliis: ⁊ forte nō suffic. qꝛ in sillogismo ducēte ad ipossibile debꝫ accipi falsuꝫ: qđ ponit ab aduersario cum aliquo vero manifesto ⁊ ꝯces so: vel saltē demonstrato vel demōstrādo. vt pꝫ in p̄mo prioꝝ. Cum igit in illo sillo Arꝫ. ducēte ad impossibile accipiat vnuꝫ falsuꝫ ab aduersario. s. ꝙ nullū sit p̄mum mouens ⁊ sit ꝓcessus in infinitū. reliquuꝫ qđ assumit dꝫ esse veꝝ: ⁊ nō ipossibile vt videt. ¶ Et iđ dicūt alii alr ⁊ dicunt ꝙ Arꝫ. accipit ibi cōtinuū pro cōtiguo: sic̄ ⁊ in p̄mo metheoroꝝ accipit cum dicit: ē aūt ex necessitate cōtinuus iste mūdus latiōib⁹ superiorib⁹: vt ois virtus gubernet inde. Hoc aūt manifestū est nō esse ad ꝓposi tū. qꝛ si poneret solū ex oibus mouentibus ⁊ mobilib⁹ fieri vnū contiguū ⁊ non vnū ꝯtinuū: tūc cū hoc staret ꝙ illa mouētia ⁊ mobilia essent plura ⁊ diuersa ⁊ sic to tus ille motus esset alterius ⁊ alteri⁹ mobilis. Et nō est incōueniēs motū infinitū esse in tēpore finito: dūmodo sit alterius ⁊ alterius mobilis. vnde in lr̄a. dic̄ Arist. ꝙ sic quidē videt demonstrari ꝓpositum: non aūt demon strat. s. nisi ponat ꝙ sit motus infinitus vn⁹ in tpe finito. ¶ Et iđ alii dicūt alr ꝙ ista mobilia ⁊ mouētia possūt cōsiderari dupłr. Uno mō ſꝫ ꝙ sunt quāta ⁊ continua. Alio modo quātū ad ꝓprias naturas ⁊ determinatas sibi quib⁹ sunt talia. Primo quidē mō ē possibile ex oi bus mobilibus fieri vnū cōtinuū: ⁊ nō repugnat eis in quantū sunt quāta ꝙ bene sunt vel fiant vnū cōtinuuꝫ: qꝛ tunc repugnat oibus quātis seu corporeis: ⁊ sic intel lexit Aristo. Scđo tn̄ mō. s. rōne naturarū specialiū nō est possibile: ⁊ hoc modo probant rationes inducte. ¶ Et istā solutionē ponit sanctus Thomas in istis ver bis. Sed dicēdū ꝙ alio mō accipit cōtingens ⁊ possib le cū demōstrat aliqđ de genere ⁊ cū demōstrat de spē qꝛ cū agitur de spē: oꝫ accipi vt ipossibile oē illud cui re pugnat vel gen⁹ vel dr̄ia spēi: ex quib⁹ rō spēi cōstituit: cū vero agit de genere accipit vt cōtingens oē illud cui nō repugnat ratio generis: lꝫ ei nō repugnat dr̄ia cōsti tuens spēm: sicut si loqueret de aiali possem accipere vt cōtingēs ꝙ oē aial est alatū: ⁊ si descenderem ad ꝯsidera tionē hoīs ipossibile esset hoc aial esse alatum. Qꝛ igit Arist. loquit hic de mobilib⁹ ⁊ mouentib⁹ nondū appli cando ad determinata mobilia: oē aūt cōtinuū vel ꝯti guum indifferēter se hꝫ ad rationē mouētis ⁊ mobilis: ideo accipit vt ꝯtingēs: qꝛ oia mobilia sint ꝯtinua adin uicem: qđ tn̄ ipossibile est si mobilia cōsiderent ſm suas naturas determiatas. ¶ Cōsimilē solutionē aūt dabat Cōmētator in p̄cedēti ca⁰ ꝯ̄ obiectionē qua dicebat ꝙ in aliquib⁹ mobilib⁹ pars nō pōt quiescere. Ad hoc n̄ dicit Cōmentator ꝙ pars alicuius mobilis pōt cōside rari dupłr. Uno mō inq̄tū est corpus. Alio mō inquan tū ad nām determinatā talis mobilis vt celi aut ignis. Et p̄mo modo pōt pars cuiuslibet mobilis q̄escere vel

non repugnat. Secundo autē modo bene repugnat ei. Contra hāc aūt solutionē obijcit iste expositor auctoritate Auicen. q꞉ ꝑpō est simplr īpossibilis quādo ꝑdicatū repugnat subiecto rōne differentie specifice: lȝ non repugnet ei rōne generis. verbi gratia. hec est simplr impossibilis: hō est irrōnalis: quia repugnat homini rōne forme ꝑprie: lȝ nō repugnet ei rōne qua aīal. mō ꝗ cum parti alicui' mobilis repugnet ꝗescere rōne ꝑprie nāe est ei īpossibile simpliciter: ꝗuis ex nā cōi generis ei nō est īpossibile ꝛ nō repugnet. Et istam obiectionē ipe expositor nun solut. hec aūt obiectio est similr cōtra eū: q꞉ ipsis mobilib' repugnat rōne naturarū ꝑpriaꝝ fieri vnū cōtinuū: ꝗuis ex parte qua mobilia sunt. vel corpora vel quāta nō repugnat eis: ꝛ sic ꝑpositio ē simplr impossibilis dicēs q꞉ ex oibus mobilibus fiat vnū. Et sic ex eius dictis destruitur ista responsio quā assignat: ꝛ est mirabile quare ille hō nō soluit istā dubitationē: cuȝ sit cōtra ei' responsionē manifeste: ꝛ forte magis placuit ei apparenter ꝯdicere ꝛ obijcere Cōmētatori q꞉ soluere dubitationē que ē cōtra suā positionē quā soluendo sustineret dictū cōmētatoris. ¶ Itē illa respōsio nō videtur sufficiēs. q꞉ si oia mobilia possent fieri vnū ꝯtinuum rōne qua quāta: vel corpa vel mobilia: ita q꞉ rōne ꝗ corpora sunt haberēt potētiā ad hoc q꞉ ex ipsis fieret vnū cōtinuū: tūc illa potentia esset ociosa per totū tpꝰ eternum. q꞉ nunꝗ ex his fieret vnū continuū: ꝛ sic nunꝗ ex ipsis reduceret ad actū illa potētia: quasi eēt ociosa in eternū: quod ē īpossibile: sicut habet ex multis locis in ph'ia Aristo quare ꝛc. ¶ Et confirmat. q꞉ potētia ad cōtinuitatē quā tu ponis in oib' mobilib': aut est apta nata attingere suū finē. s. ipsaȝ continuitatē in omnibus mobilibus aut nō. Si sic ergo illa potentia est in anutes. q꞉ nunꝗ attingit illū finē in omnibus mobilib': cū nunquā oia mobilia sint vel fiant continua sive vnū. Si nō est nata attingere illū finē in oibus mobilibus. ergo nō dȝ poni in esse q꞉ omnia mobilia sint vnū continuuȝ: vt manifestū est: ꝛ sic semp sequit inconueniēs vt videtur. Bene tū veruȝ est q꞉ mobilibus vñ mobilia sunt vel vt corpora sunt nō repugnat fieri vnū continuū: q꞉ omnis repugnātia ꝑprie est rōne alicuius oppositiōis: nūc aūt mobilitas ꝛ corporeitas nullā hȝ oppositioneȝ ad ꝯtinuitatem vt manifestū est: ꝛ ideo ipsis mobilib' vñ mobilia sunt: vel vnde sunt corpora nō repugnat p se fieri vnū ꝯtinuū. Sed nō sequit ex hoc q꞉ habeāt aliquā potentia positiuā fm q꞉ mobilia sunt vel corpora ad hoc q꞉ fiant aliqō vnū cōtinuū. Et est sīle. Cōstat eniȝ q꞉ materia ꝑma nullā hȝ potentiā ad quanticatē infinitā. vt demōstratū fuit in 3' huius. ꝛ cū ipsi cōposito materiali rōne materie ꝛ per mām non repugnat habere magnitudinē infinitam q꞉ ipsa materia de se nullā habȝ oppositionē ad magnitudinē infinitā. vnde cum omnis repugnantia directe ꝛ per se sit rōne alicuius oppositiōis vt suppono: videt q꞉ ipsi cōposito rōne māe non repugnat magnitudo infinita: similr est in ꝑposito. quare ꝛc. Uerū ē q꞉ aliqui nitunt soluere illā obiectionem. cū dicitur quādo ꝑdicatū repugnat subiecto rōne differētie ꝑpe ꝑpositio est simplr īpossibilis. dicunt q꞉ veruȝ est sic simpliciter intelligēdo. i. rōne ꝑncipalioris partis. quia ipsa differētia est ꝑncipalior genere. Sed nō ē simpliciter īpossibilis. i. vniuersalr rōne omniuȝ que sunt in ipso subiecto: imo pōt remanere possibilis rōne alicui' alterius: hoiem igit esse irrationaleȝ: hoc est simpliciter impossibile. i. rōne ꝑncipalioris: qō est in ipo homie: sȝ nō simpliciter. i. totaliter: ꝛ rōne omniuȝ que sunt in hoie: immo est possibile rōne qua aial. Sȝ istud nō videt secundū. q꞉ si homo rōne qua animal hȝ potētiā ad essendum irrōnale et hinnibile. sequit q꞉ ista potētia sit ociosa per totū tēpus eternū: q꞉ nunꝗ homo est hinnibilis rōne qua aial. ꝛ sic illa potētia erit frustra. q꞉ frustra ē qō est aptum natuȝ attingere aliquē finē: ꝛ non attingit. 2' physicoꝝ. actus aūt est finis potētie. ¶ Itē si homo in eo q꞉ animal haber potētiā ad esse hinnibile vel irrationale. tunc si poneret irrationalis inꝗtū aīal: nullum sequit inconueniens: possibili eniȝ posito in eē nullū sequitur īpossibile ꝑmo ꝑriorū. sȝ istud est falsuȝ. q꞉ si homo in eo q꞉ aīal esset irrationalis: cū homo in eo q꞉ hō sit rationalis: tunc simul in eadē materia. s. in corpe hominis eēt aīa rōnalis ꝛ aīa irratiōalis. ꝛ hmōi talia qō reputat īpossibile: vel in eodeȝ corpore. s. humano esset anima quā consequit risibile: ꝛ anima quā cōsequit hinnibile: qō quidem est īpossibile. s. si poneret q꞉ hō in eo q꞉ aīal esset hinnibilis. Et pp hec oia mihi videt dubiū dictū Aꝛ. in hac parte potēt exponi fȝ duos modos. Unus modus est q꞉ ipse nō dicat hoc fȝ opiōnē ꝛ itentionē ꝑpriā. q꞉ hoc est īpossibile fm nāȝ rei: sed ipse accipit hoc fm opinionē ꝛ expositionē illoꝝ cū quib' ipse arguit ibideȝ. s. qui diceret q꞉ nō sic aliqō ꝑmū mouens. ¶ Ad hanc enim positionē sequit necessario q꞉ ex omnibus mobilib' posset fieri vnū continuū: qō sic est videre. Si ꝑcederet in infinitū in mouentib' ꝛ mobilib': ita q꞉ omne mouens moueret ab alio in infinitū: mouens nullū esset imobile: hoc est manifestū: ꝛ si nullū esset mouens imobile nullū esset mobile ꝑpetuū. Detur enim q꞉ sit mobile ꝑpetuū: oportet q꞉ moueat a motore imobili: cū motor qui mouet nō moueat mobile perpetuū. vt pȝ in 8' huius. si igit nullū esset mouens imobile. ꝛ si nullum esset mobile perpetuū: tunc ipm celū esset eiusdem nature cū aliquo istorū inferiorū. cū omne corruptibile sit de natura alicuius istoꝝ inferioꝝ. modo si celū esset eiusdem nāe cū aliquo istorū inferiorum: multo fortius ista elementa inferiora essent eiusdē nature adinuicem: q꞉ magis differt celū ab istis inferiorib' elemētis ꝗ elementa adinuicē: sicut mot' circularis ꝑpetuus extra magis differt a motu recto ꝗ duo mot' recti: quoꝝ nullus est perpetu': differūt adinuicē: ergo ista inferiora essent eiusde nāe adinuicē ꝛ cuȝ celo. Ex talibus aūt pōt fieri vnū continuū: vt manifestū est: sicut ex duabus aquis ꝛ hmōi. ergo ad illā positionē. s. q꞉ in infinitum ꝑcedat in mouentibus ꝛ mobilibus: necessario sequit q꞉ ex omnibus illis posset fieri vnū cōtinuū. Et ideo Aꝛ. arguēs cōtra illā positionē accipit illud tanꝗ concessuȝ ꝛ ex hoc cū aliquo assumpto deducit ad īpossibile manifestum. s. ad hoc q꞉ motus infinitus vni' ꝛ eiusdē mobilis possit esse in tēpore finito: ꝛ hoc est bene cōueniens: q꞉ cū aliquis arguit contra aliquā positionē ad destruendū eaȝ accipiat illa que oportet concedi tenendo illā positionem. sȝ hoc igit ꝯdictio erit disputatiua nō demōstratiua simpliciter: ꝛ hic ē vn' modus. ¶ Alius modus est. Ad cuius euidentiam considerandū q꞉ cū aliqua ꝑpositio hypothetica est vera ꝛ necessaria: licet ei' aīs sit impossibile: opȝ concedere illud esse falsuȝ: ex quo sequitur destructio illius ꝯditionalis: vt declaratū fuit pri'. ꝛ sic etiā cū aliqua ꝯditionalis sit īpossibilis: opȝ illud indicare esse falsuȝ: ex quo sequit illam hypotheticā esse veram. verbi gratia. ista hypothetica ē falsa impossibilis cum hoc q꞉ suū antecedens est īpossibile: si homo est asinus homo est risibilis. Unde omne illud ad qō sequit esse eam verā dȝ iudicari esse impossibile: sicut si diceretur q꞉ omne aial est risibile: tunc sequit q꞉ si homo esset asinus q꞉ ipse esset risibilis: ꝛ iō dȝ illud esse īpossibile. s.

T.c.60.

T.c. 62

q omne animal sit risibile. modo ista hypotetica est falsa & impossibilis cum hoc q suum antecedens est impossibile .s. si ex omnibus mobilibus fieret unum continuum: tunc motus infinitus fieret in tempore finito. hoc enim non sequitur: sicut non sequitur si homo esset asinus q ipse esset risibilis: & hoc manifestum est parum etiam exercitatis in philosophia Arist. & ideo oportet illud iudicare esse falsum & impossibile. ex quo sequitur huiusmodi conditionalem esse veram: modo sine dubio si esset processus in infinitum in moventibus & mobilibus: necessario sequitur istam esse veram: q si ex omnibus mobilibus fieret unum continuum: tunc motus infinitus fieret in tempore finito: ut manifestum est consideranti predictam deductionem Arist. Dicemus igitur non esse intentionem Arist. q ex omnibus mobilibus possit fieri unum continuum: nec contingit hoc ponere in esse simpliciter & absolute: sed q si hoc poneretur adhuc ex eo non sequitur q motus infinitus fieret in tempore finito: sed sequitur ex alio posito ab adversario .s. ex eo quod ponitur esse infinita moventia & mobilia. Argueretur ergo quasi sic colligendo demonstrationem Arist. Si procederetur in infinitum in mobilibus & moventibus: tunc sequitur q si omnia essent continua q motus infinitus posset fieri in tempore finito: ita q sequitur istam hypoteticam esse veram: si ex omnibus mobilibus fiat unum continuum: tunc motus infinitus fiet in tempore finito. sed hoc est falsum impossibile. Nam quantumcunque poneretur per impossibile q ex omnibus mobilibus fieret unum: non deberet inde sequi q motus infinitus fieret in tempore finito. ergo & illud est impossibile .s. q moventia & mobilia procedant in infinitum. ergo &c. Et istos duos modos exponendi literam Arist. in hac parte considera diligenter: & si sint sufficientes redde gratias deo supremo. si non: inquire meliores: quia mihi non apparent meliores ad presens.

¶ Rationes procedunt viis suis visis predictis: & tu considera per te.

¶ Primum autem movens non sicut quod est cuius causa: sed unde est principium motus est simul cum eo quod movetur. Simul autem dico: quia nihil ipsorum medium est motus &c. Textu commen. IX. Questio. IIII.

Hic queritur primo. Utrum in motu locali movens sit simul cum moto. ¶ Arguitur primo q non. quia removens prohibens movet grave in actu. ut vult hic Arist. sed ipsum removens prohibens non est simul cum gravi per totum motum. ut manifestum est ad sensum. cum enim aliquis removet columnam detinentem lapidem sursum & grave movetur deorsum illud removens non est simul cum gravi per totum motum. ergo &c.

¶ Item motores corporum celestium movent ipsa corpora celestia: sed illi non sunt simul cum corporibus celestibus. quia illa dicuntur esse simul que sunt in eodem loco. 5. huius. Intelligentia autem movens celum non est in loco cum sit sine magnitudine. ut patet ex isto 8°. quare &c. ¶ Item celum movet omnia ista inferiora que moventur localiter. ut patet ex isto 8° & ipsum non est simul tum eis: cum elementa sint intermedia. ergo &c.

T.c. 22.

T.c. 79

T.c. 76

¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. Item ratione quia causa & causatum sunt simul. 2° phisicorum. & 5° metaphy. sed movens est causa motus. ergo &c.

T.c. 37.

T.c. 3.

Ad questionem

est intelligendum q sicut dicit Arist. in litera. Eorum que moventur localiter quedam moventur a se sic intelligendo q habent unam partem moventem & aliam motam ut animalia animam & corpus secundum Commentatorem hic. Alia vero moventur ab alio: ita .s. q motor non est intrinsecus moto ut forma subiecto: & hoc est quatuor modis: sed q sunt quatuor motus locales ab extrinseco motore. Unus est pulsio. Alius tractus: alius vectio: & alius vertigo. Pulsio quidem est motus quo aliquod corpus movet aliud corpus a se ad aliud: ita q ibi ipsum movens .s. pellens est sicut terminus a quo & habet duas species: secundum Arist. in litera .s. impulsionem & expulsionem. Impulsio quidem est cum movens ei quod movet non deficit .i. cum ipsum movens quod incipit talem motum concomitatur mobile per totum tempus motus: sicut aliquis manu sua elongat aliquid a se semper tangendo ipsum. Expulsio vero proprie dicitur cum expellens deficit .i. cum expellens non concomitatur mobile sive expulsum per totum tempus motus: ita q movetur cum eo: ut cum aliquis proiicit lapidem vel emittit sputum vel aerem quem inspiraverat: ita q sputatio & expiratio sunt quedam expulsiones. Tractus vero est motus quo aliquod corpus movet aliud corpus ad se vel ad alterum quasi ad se: ita q in tali motu movens est quasi terminus ad quem in quantum appropinquat mobile ad seipsum vel ad alterum quasi ad se. Trahens enim aliquando est naturale: ita q non voluntarium. & hoc semper movet ad se cum trahit: aliquando vero est voluntarium: & tunc aliquando movet ad se & aliquando utitur alio tanquam seipso. & sic trahit ad ipsum ut innuit commentator. Vertigo autem est motus compositus ex expulsione & tractu: illud enim quod movet motu illius vertiginis pellit aliquid ipsius mobilis & aliquid trahit: ut forte cum aliquis vertit rotam qua trahitur aqua de puteo: ubi enim pars superior rote trahitur & alia pars inferior ad manus pellit. Sed vectio est proprie cum aliquid movetur ad motum alterius: quod quidem alterum pellitur vel trahitur vel vertigine ducitur: ut si quis trahat navem & aliquid sit contentum in illa navi: tunc illud dicitur vehi: & si quis proiiceret vas in quo continetur vinum: tunc illud vinum vehitur: & si quis verteret rotam & homo insideret super illam: tunc ille vehitur. Unde Aristo. dicit q illud quod vehitur non movetur secundum se sed secundum accidens. In eo enim q est in eo quod movetur aut super illud quod movetur: movet ipsum quod vehitur: & subdit q vehens movetur: aut pulsum aut tractu aut vertigine ductum. ¶ Sed hic est unum dubium: quia si aliquod animal movet seipsum ut equus vel asinus aut huiusmodi quodcunque illud quod sedet super ipsum vehitur: ut homo sedens super equum ambulantem vehitur ab ipso equo: & tamen equus non pellitur neque trahitur nec vertigine ducitur: cum omnes isti motus sint motus ab alio. ut dicit in litera: & animal movetur a se. ut etiam patet in 8°. ergo falsum videtur dicere Arist. quando dicit q vehens movetur. Forte dicendum q licet animal vehens secundum se totum non moveatur pulsu nec tractu. tamen aliqua pars ipsius: vel alique partes moventur pulsu aut tractu. unde in 3° de anima dicit q omnia pulsu & tractu moventur supple animalia vel ordinativa motus processivi. unde una pars est pellens & alia pellitur & una trahens & alia trahitur aliquo modo ut habet videri ibidem: motus enim cordis est compositus ex motu dilationis & motu constrictionis: & in motu dilationis aliqua pars pellitur & elongatur a medio pariete cordis: in motu constrictionis ille partes exteriores attrahuntur ad ipsum medium parietem cordis. Et sic intelligendi sunt isti motus. ¶ Ulterius considerandum q movens est duplex .s. movens remotum & movens propinquum. Movens propinquum est inter quod & mobile: non est aliud movens ut manus movens baculum lapidem vel aerem sine motore intermedio. Movens vero remotum est inter quod & ipsum mobile est aliud movens propinquius mobili: ut cum manus movet baculum: & baculus lapidem & manus est movens remotum. similiter autem & in aliis huiusmodi. ¶ Item intelligendum q aliqua intelliguntur esse simul dupliciter. Uno modo simul tempore. Alio modo simul secundum locum. Et adhuc simul secundum locum potest intelligi dupliciter. Uno modo positive .s. q sit simul in eodem loco propinquo ut anima se

T.c.

T.c.

mul est cum corpore: et vniuersaliter forma inherens cũ suo subiecto. Alio modo quasi priuatiue: et sic dicitur esse simul cum alio qđ est ei contiguũ: ita q̃ inter ipsa nõ est medium aliquod neq; plenum neq; vacuum.

Tunc dico ad questionẽ tria. Primo q̃ mouens actu et motũ actu sunt simul tpe. Qđ sic probo. Illa quoꝝ est vnus actus qui nõ põt eẽ nisi existẽte vtroq; illoꝝ sunt simul tẽpore: sꝫ mouentis actu et moti est vnus actus qui nõ põt eẽ nisi sit mouens et mobile. ergo et cetera. maior est manifesta: postq̃ enim aliquoꝝ est vnus actus in vno tẽpore existẽs vel in instanti: et ille non põt esse nisi sit vtrunq; illorum: opꝫ q̃ vtrũq; illoꝝ sit in eodem tempore cũ alio vel in eodẽ instanti: et sic sunt simul. Et minor apparet. Nam mouẽtis actu et moti est vnus actus. s. motus. vt pꝫ i 3° phys. *T.c.18.* et iste actus siue sit in tempore vt motus continu⁹ siue sit in instanti: vt indiuisibilis mutatio nõ potest esse nisi sit mouens actu et motũ actu: vt manifestũ est cuilibꝫ intelligenti: motus enim non solum est motus a motore et cõseruatur: sꝫ similr motus est actus mobilis: ideo nõ põt esse nisi sit mouens et motũ. ergo mouẽs et motũ sunt in illo tẽpore vel in instanti in quo est motus. ergo sunt simul tẽpore. Vel formet ratio sic et melius. Illa que sunt in eodẽ tẽpore vel in instanti sunt simul tẽpore. hec est manifesta: sed mouens et motũ sm actũ sunt hmõi. Cum enim motus vnus sit in vno tpe vel in instãti: et mot⁹ nõ põt esse nisi sit mouẽs et mobile: manifestum est q̃ in eodem tẽpore vel in instanti in quo est motus et mouẽs et mobile. ergo et cetera. ¶ Itẽ aut mouẽs et mobile sunt simul: aut mouẽs est in aliquo tẽpore in quo nõ ẽ mobile: aut ecõuerso. Si primo mõ dicat hoc ẽ qđ volo. Si dicatur secundo modo. s. q̃ mouens actu est in aliquo tẽpore in quo nõ est mobile. sequit q̃ motus sit sine mobili: qđ est impossibile: q2 nõ potest esse mouẽs actu nisi sit mot⁹: et sequitur necessario q̃ motus esset sine mobili: qđ est impossibile: q2 motus est actus mobilis: inq̃tũ mobile et hmõi ergo et cetera. Secundo dico q̃ mouens et mobile ꝓpinquũ eo vniuersaliter sunt simul: sꝫ locum secundo mõ essendi simul. s. q̃ sit i vno loco ꝓprio: q2 duo corpora nõ possunt simul esse in eodẽ loco. 4. huius. *T.c.69.* sed mouens ꝓpinquũ et motũ aliquãdo sunt duo corpora: vt manifestũ est ad sensum. quare et cetera. Tertio dico q̃ omne mouẽs propinquũ est simul cũ mobili tertio modo simultatis. Dico in motu locali. q2 omne qđ mouet localiter vel mouet ab alio vel a seipso: sꝫ in mobilibus talibus mouẽs ꝓpinquum est simul cum moto isto modo. ergo et cetera. Maior pꝫ per diuisionẽ sufficiẽtem. Et minor apparet. primo quidem q̃ in motu quo aliquid mouet a seipso mouẽs sit simul cum moto manifestũ est: q2 ibi tale mouens est anima et motũ est corpus sm Cõmẽtatorẽ: anima autẽ simul est in corpore: ita q̃ nullũ est mediũ inter ipsa neq; plenũ neq; vacuũ. Et vt magis vniuersaliter dicam⁹. In omni moto ex se mouẽs est intrinsecũ aliquo modo qđ non esset si inter ipsa esset aliqđ medium siue plenum siue vacuum. In illis aũt motibus mouens est simul cum moto. s. impulsione et tractione et cetera. non enim aliquid ipelleret aliud a se ad aliud nisi eẽt ei appropinquarẽ et tangens ipm aliquo modo. Dico tanq̃ pellens ꝓpinquum. similiter in tractu: nanq̃ cum aliquid mouet aliud ad se vel ad aliud quasi ad se tanq̃ mouens propinquũ nisi esset cõtiguum: vt homo per manũ suam nõ traheret aliquid ad se nisi manus aliquo modo tãgeret ipm: et sic in motu pulsionis et tractionis mouens ꝓpinquũ simul est cum moto. Vertigo aũt cõposita est ex istis duob⁹. Unde idem iudiciũ est de ea et de istis quãtũ ad hoc. Vertigo aũt est motus quo aliquid mouet per accidens. s. ad motum alterius: qđ quidem alterum mouetur vel pulsione vel tractione vel vertigine. Unde si in illis motum est simul cũ mouente et econuerso: et in isto. quare et cetera. De mouente aũt remoto dicunt aliqui q̃ vniuersaliter nõ est simul cum moto: q2 inter ipm et motum est aliqđ medium. et si hoc intelligat de mouẽte remoto corporeo: tunc est verum q̃ inter ipsum et suum mobile bene est corpus mediũ: vt inter celũ et terram et hmõi. Si vero intelligatur de mouente remoto incorporeo: tũc sine dubio inter ipsum et mobile nõ est ꝓpe aliqđ corpus mediũ: q2 corpus nõ est mediũ nisi inter corpa cum sola corpora occupẽt locũ: sed bene etiã inter ipsum primũ mouens remotũ incorporeũ et suum motum est alius motor medius qui est ꝓpinquior in natura ipsi mobili q̃ sit mouẽs remotum.

Circa dicta sunt dubitatiões quedam. Prima est de motu ꝓiectiõis q̃ est quedam species pulsionis. s. expulsio: q2 ibi manifeste videt q̃ mouens et motũ nõ sunt simul: q2 cũ hõ proijcit lapidem manu sua vel cũ aliquo instrumẽto: vt cũ arcu ꝓijcit sagittã: aut alio hmõi. manifestũ ẽ q̃ ipsum ꝓiciẽs nõ ẽ simul cũ mobili proiecto: nisi solũ ante principiũ mot⁹: nõ enim insequit ipm proiectũ vsq; ad finẽ motus. vt pꝫ ad sensum. q̃re et cetera. ¶ Item sensibiliter apparet q̃ quidam lapis qui dicit magnes attrahit ferrũ de lõginqua distantia: et nõ est ibi simul lapis cũ ferro. q̃re et cetera. ¶ Itẽ aliud est dubiũ. q2 Arist. in 2° de aia. in caplo de tãgibili. ostendit q̃ inter duo corpora solida idest firma et fixa existentia in aere vel in aqua: opꝫ eẽ necessario aerẽ mediũ aut aquã. *T.c.113.* Ponamus igit q̃ homo in manib⁹ suis attrahit ad se aliqđ aliud corpus: vt lapidẽ aut navẽ: opꝫ inter illa corpora esse aerẽ mediũ: et sic nõ sunt simul: cũ illa solũ dicant simul esse: quorũ nullũ est mediũ nec plenum nec vacuũ vt dictũ est. Nec est dicendũ q̃ ille aer interceptus inter manus et navem vel lapidẽ vel lignũ sit trahẽs propinquũ ipsi⁹ lapidis aut ligni. Ridiculũ. n. videret eẽ. q̃ ita paruũ corp⁹ et isensibile vel q̃si traheret vnũ ita magnũ corp⁹ et tã graue sicut est lapis aut ferrũ aut lignum. ergo videt q̃ in motu tractus mouens nõ est simul cũ moto.

¶ Ad primũ istoꝝ dico breuiter q̃ in motu ꝓiectionis licꝫ primũ proijciens vt manus aut arcus nõ sit simul cũ moto protecto: tñ mouens ꝓpinquum semꝑ est ibi simul: q2 motus proiectionis sm Arist. in 8° huius. *T.c.85* sic hoc mõ q̃ ipm primũ proijciẽs vt arcus aut manus mouet ipꝫ proiectum: et simul cũ eo mouet aliquã partẽ medij. s. aeris vel aque: et illa sic mota tenet virtutẽ mouendi cessante primo proijciente. In corporib⁹ enim talibus interminatis. s. in aere et aqua põt cõtingere q̃ recipiant virtutem mouẽdi postq̃ fuerint mota cessante motu primi. vt dicit ibi Arist. et Cõmẽtator: et tunc illa pars sic habẽs virtutẽ mouendi adhuc mouet lapidẽ et quãdã aliã partẽ cũ hoc dãdo illi alteri parti virtutẽ mouẽdi: et illa mouet lapidem: et cũ hoc quandã aliã partem. et sic cõsequẽter. Et semper pars posterior recipit virtutem mouẽdi debiliorem q̃ prior: et sic tandẽ peruenit ad partẽ aeris que mouet a precedente: sed nullã hꝫ virtutẽ mouẽdi proiectum nec aliam partẽ: et tunc cessat motus proiectiõis: et lapis sm nãm suam descendit deorsum. et sic pꝫ q̃ in motu proiectiõis mouẽs ꝓpinquũ est simul cũ moto. Mouens vero primũ. s. primũ proijciens nõ est simul per totum illum motum: et de isto dicit Cõmẽtator q̃ ipsum mouẽs mouet proiectum non quia tãgit: sed q2 tetigit. Et quamuis aer sit [illegible] corpus: et similiter aqua: tñ nõ est impossibile q̃ vna pars recipiat [illegible] aliquã virtutẽ mouendi q̃ aliter per illã virtutem receptam mouebit aliã

⁊ sic semper vsq₃ ad aliquā partem que recipiet virtutē ita debilem ꝙ nō dabit' alteri virtutē mouēdi: sed solū₃ mouebit illam. Utrū aūt iste motus ꝓiectionis sit cōtinuus: bona difficultas est: sed h₃ locū in 8° huius. ⁊ hic nō. Et etiā bene est difficile qd sit illa virt⁹ motiua qua₃ retinet pars aeris cessante ꝑmo ꝓiciente. ⁊ sic de alijs: ⁊ d̄ hoc alibi. ¶ Ad aliō dicit Cōmētator ꝙ attractio dicit' dupliciter. Quedā enī₃ est attractio in qua trahēs mouet' cū ipo tracto: ⁊ hec est attractio vera de q̄ Ar. hic loquitur ⁊ i ista semper oportet ꝙ trahēs ꝓpinquū sit simul cū tracto. Alia est attractio equiuoce vel īpropꝛie dicta in qua ipm trahens, cu₃ trahit nō mouet' motu locali: sed quiescit: vt magnes attrahit ferꝝ. ⁊ hec quidem attractio nō est propꝛie attractio de qua Ar. loquitur. Nā attractio est mot⁹ ab alio ⁊ nō a se: modo cum magnes trahit ferrū ip₃ ferrū quodāmō mouet seipsu₃ ad magnetē. vt dicit Cōmē. qd ipse declarat. q₂ ferrū nō mouetur ad magnetē nisi acquisiuerit ab ipsa aliquā q̄litatem quā non habebat prius: ⁊ hui⁹ signū est: q₂ cum magnes fricatur ab aleo non mouet' ferru₃ ad ipam. ⁊ hoc non videt' esse ꝓpter aliud: nisi q₂ per ipsa₃ fricationem impeditur ab alteratiōe aeris. Et signu₃ est: q₂ ferrū nō mouetur ad magnetē nisi fuerit in aliqua debita distantia non nimis magna. Et hec oīa significāt ꝙ lapis confert virtutē ferro aliquā qua mouet seipsu₃ ad magnetem: ⁊ sic ille motus non ꝓprie est ab alio corpore localiter mouēte ipsu₃ imediate: ⁊ idem resumit Cōmenta. in 8° huius. quare nō valet illa instātia. Tertiū vero est mihi difficile aliquātulū: sed mihi fere sufficit id mouisse. posteriores inquisitiones inueniāt. Diceret aliquis ꝙ ille aer qui est medius inter duo corpora solida quoru₃ vnū trahit alterū vel pellit: ille dicit' ē aer trahēs ꝓpinquum illius corporis: aut etiā pellēs ipm. Et tu dicis: h̄ est ridiculum: ꝙ tam paruū corpus moueat ita magnū corpus sicut est ferrū aut lignū: diceret' ꝙ hmōi corpus quāuis sit paruū quātitate: tn̄ est magnū ꝫ virtutē cum motū est ab alio fortis virtutis. Et hoc ē videre in motu terre: vbi ꝫm Ar. in 3° metheoroꝝ. spirit⁹ intercept⁹ infra terram paruus existēs respectu terre mouet vn₃ magnā partē terre ⁊ multū grauē. ⁊ similiter d̄ alijs corporibus subtilib⁹. ¶ Aliter dicunt aliq̄ ꝙ intētio Ar. fuit inter mouēs ⁊ mobile non esse aliqd mediū notabilis ⁊ manifeste quātitatis: tn̄ bene cōcederet ibi esse medium imediatū ⁊ insensibile quasi ꝓpter paruitate₃ aut cū difficultate sensibile. ¶ Aliter dici pōt ⁊ forte meli⁹: ꝙ inter mouens ꝓpinquū ⁊ ipsum motū nō est medium per se ⁊ necessario requisitū ad motū: sed tn̄ pōt ibi esse mediū qd non est necessario requisitū ex parte mot⁹: s₃ cōcurrit ꝓpter aliā cām. s. q₂ duo corpora in aere ⁊ aq̄ non possunt nō esse humectata in suis extremitatib⁹ humiditate aerea aut aquea. ⁊ sic necessario intercipit' inter ea aliqua portio aeris aut aque: vt ibi dicit Ar. s₃ hoc nō exigit' per se ad motu: ita. s. ꝙ sine ipsa non fieret motus: immo sine tali medio eque bene fieret motus localis. Et forte ista est vera solutio.

Ad primam rōnem dico ꝙ remouēs prohibens nō est cā ꝓpinqua motus totius grauis aut leuis: sed cū prohibens est remotum: tunc ipsum graue diuidit mediū ⁊ mouet: ⁊ ipsum medium motum mouet graue: ⁊ illud simul est cum graui: similiter aūt in leui. Utrū aūt graue moueat seipsum pure per accidēs: ⁊ nullo modo per se inquirēdū est in 8° huius. ¶ Ad aliā dico ꝙ motores corpoꝝ celestiū nō sunt simul cū ipsis corporibus celestib⁹ isto mō simultatis. s. ꝙ sint in codē loco ꝓprio cū ēēt sicut bene arguebatur. Sed sunt simul sic ꝙ inter eos ⁊ corpora celestia non est aliqd medium quo distent ab eis nec plenu₃ nec vacuum: ⁊ sic intelligitur. ¶ Ad aliam dico ꝙ celū non mouet ista inferiora nisi sicut mouens remotum ⁊ nō vt propinquū ⁊ propꝛiū: ideo non est contra dicta.

¶ At vero neq₃ alteri neq₃ alterantis nullu₃ est medium: hoc aūt ex inductione manifestu₃. in omnibus enim accidit simul esse alterās quod vltimū est ⁊ primū quod alteratur ⁊c. Textu cōmen. XI.

Questio. V.

Consequēter q̄rit'. Utrū alterans sit simul cū alterato. ¶ Arguit' ꝑmo ꝙ nō. q₂ sol alterat ista īferiora ad caliditatē ⁊ siccitatē vt manifestū ē: ⁊ tn̄ iste sol nō ē simul cū ipsis inferiorib⁹. q̄re ⁊c. ¶ Itē sensibile alterat sensu₃. vt p₃. 2. de aīa. Sensibile enī₃ mouet sensu₃ ⁊ nō mouet' ipm motu locali neq₃ motu augmētatiōis aut diminutiōis neq₃ motu gn̄atiōnis ⁊ corruptiōis. ꝗ relinquit' ꝙ motu alteratiōis. S₃ sensibile nō est simul cū sensu vt manifestū ē: color. n. cū videt' nō est simul cū visu nec tāgibile cū tactu 'cū semp sit ibi mediū extraneū inter tāgibile ⁊ tactū ꝫm Ar. in 2° de aīa. ꝗ ⁊c. ¶ Itē imaginatio vnius hoīs alterat corpus alterius vt videt' manifestū per fasinatiōes quibus vnus hō alterat corpus alteri⁹ ⁊ transmutat imaginatiōnē suā ad aliquā malā dispositionem. vt dicit' de quibusdā vetulis maleficis: sed imaginatio vnius nō est simul cum corpore alterius vt manifestum est. ergo ⁊c. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in littera.

Intelligendum breuiter ꝙ de alterante distinguēdū ē: quēadmodū distinguit' de mouēte localiter. s. ꝙ est alterās ꝓpinquū iter qd ⁊ ipm alterabile nō ē aliqd aliud alterās: ⁊ est alterās remotū inter qd ⁊ suū alterabile est aliqd alterans. Intelligēdum est etiā ꝙ duplex ē alteratio. Una est que est permutatio de vna qualitate ad aliā qualitatē cōtrariā. ita ꝙ nō solū acquiritur aliqua qualitas in alterabili: sed etiā remouet' vel abijcit' qualitas ꝯria inexistens in eo: vt cū ignis calefacit aquā: ⁊ sic in silib⁹: ⁊ hec vocat' alteratio ꝓprie dicta. Alia ē que est mutatio ad aliquā qualitatē sine abiectiōe ꝯrij ꝑexistētis in passo: vt corpus luminosu₃ ꝑsente dyaphano ip₃ alterat illuminando: nō tn̄ abijcit aliquā qualitatē ꝑexistentem ꝯriā: q₂ lumini nihil ē ꝯriū ꝓprie: ⁊ cōsilis alteratio cōtingit in oībus virtutib⁹ aīe cognoscitiuis: aīe dico humane: sicut p₃ ex 2° ⁊ 3° de aīa. ⁊ dicit' alteratio īpropꝛie dicta que est salus ⁊ perfectio. Primā etiā vocāt aliqui alteratiōnē corruptiuā. Secūdā vero perfectiuā ⁊ bn̄. ¶ Tunc dicendū ꝙ alterās remotū nō est simul cū alterato: q₂ inter ea est aliqd mediū: qd p₃ cum ignis calefacit pariete₃ mediante aere. Scdō dico ꝙ alterās ꝓpinquū est simul cū alterato ꝑmo mō simultatis ꝙ inter ea nō est mediū aliqd nec plenū nec vacuu₃. Et hoc ꝓbat Ari. in littera hac rōne. Omnis alteratio vel est alteratio sensus vel alteratio alicuius rei alterius que nō h₃ sensu₃. Alteratio aūt que fit in alijs rebus est similis alteratiōi sensus: cū omnis alteratio fiat ꝫm qualitates sensibiles: vt ipse supponit ⁊ post declarabit'. Sed alterans ꝓpinquū in alteratione sensus est simul cū alterato: qd p₃: q₂ sensibile imutat mediū ⁊ mediū imutatum immutat sensum. vnde cū ipsum sit simul cū sensu. i. cōtiguum ei sequit' intentū. verbi gratia. color imutat aerē ⁊ aer imutatus imutat oculū. similiter aūtē ⁊ in alijs. sic ergo ratio talis. Omnis alteratio vel ē alteratio sensus

Marginalia: Cō. 85. — T. c. 11. — T. c. 7. 2. 11. — T. c. ā. — T. c. 57. — T. c. 7.

vel alicuius alterius rei carentis sensu: sed in alteratiõe sensus et in alteratione alterius rei: alterãs ppinquũ est simul cũ alterato in alteratione quadã sm sensuz: qz sensibile alterat mediũ et ipm mediũ alteratuz alterat sensum in alijs alterationibus: similr: qz omnis alteratio e similis alterationi sensus: cũ oĩs alteratio fiat sz qlitates sensibiles a quib⁹ sensus alterat. Sic põt ordinari ratio Arist. ¶ Itẽ hoc põt pbari aliter. ponam⁹ q ignis alteret aquã: ita q ipsa aqua sit imediatũ alteratũ inter qõ et ignẽ non sit aliqd mediũ alterabile ab igne nec aliqd aliud alterans. Tũc quero vtrũ ignis sit simul cũ aqua: ita q inter vltimã supficiem aque: et vltimã superficiem ignis nõ sit aliqd mediũ: aut sit ibi aliqd mediũ. Si pmo modo habet ppositũ: qz idem oz esse iudiciũ de quocũq alterante ppinquo et alterabili. Si sit aliqd mediuz aut illud est plenũ aut vacuũ. Nõ est dicendũ q sit vacuuz: qz impossibile est esse vacuũ vt demõstratũ est in 4⁰ phyficoꝝ. Si dicat q illud mediũ est plenuz aliquo corpore sensibili. Aut illud mediũ e de natura ignis aut aque: aut de nã alicuius alterius corporis nãlis. Nõ est de nã ignis: qz tunc esset ppinquius alterãs q ille ignis qui ponebatur alterans ppinquũ. et sic esset alterãs ppinquũ et non ppinquũ: nec de nã aque: qz sic illa aqua intermedia esset ppinqui⁹ alteratũ q illa que ponebatur ppinqua. Si vero diceret q illud corpus intermedium esset aliqd aliud corpus nãle: aut esset corpus simplex aut mixtũ: et qdcũq illoꝝ dmõstret oporteret q illud prius pateret ab igne q ipsa aq que distaret ab igne: et sic illa nõ eẽt ppinquũ alteratũ ab igne: cui⁹ oppositũ ponebat. ¶ Et si quis diceret q illud intermediũ nihil oino patitur ab igne: et tñ ignis agit in aquã illo existẽte intermedio: tunc quãtũcũq ignis distaret ab aqua p aliquod mediũ posset agere in ipaz: cuius oppositũ pz ad sensum: nõ esset enĩz aliqua ratio quare ignis posset agere in aquã existente tali medio nihil passo: quin eadẽ ratiõe posset agere in ipaz existẽte quãtũcũq magno corpore inter ignẽ et aquã. Causa enĩz pter quã ignis põt agere in aquã mediante aliquo corpore paruo et nõ mediãte magno nõ est nisi qz illud paruũ corpus põt pati ab igne et nõ magnũ corp⁹. vnde si posset ignis agere in aquã mediãte paruo corpore penit⁹ nihil passo ab igne eadẽ rõne posset agere i aquã mediãte corpore magno penitus nihil passo: et hoc est manifestum impossibile.

Ad primũ dicẽdũ q sol nõ est ppinquũ alterans ista inferiora: sz alterat ea mediantibus orbib⁹ inferioribus et elemẽtis inferioribus: nec oz q orbes intermedij calefiãt a sole. vt dicit Alex. super pmũ metheoroꝝ: sed sufficit q aliter trãsmutent ab ipso. s. qr recipiũt lumẽ ab ipso: et hec nõ est alteratio corruptiua: qz talez non recipiũt corpora celestia. pmo

T. c. 20.

celi et mundi. sed solũ alterationẽ perfectiuaz. nec est necessarium q semp mediuz inter mouẽs et motũ moueatur illo eodẽ motu quo mouet vltimũ motũ: vt videm⁹ q cũ vitriale nouũ et clarũ exponit radijs solis: et ponitur stupa ad partẽ posteriorẽ incẽdit stupa et inflãmat mediante vitriali: et tñ ipm vitriale non inflãmat: sed aliter transmutat. s. qz illuminat et reflectit ibi lumen: et sic in mltis alijs. ¶ Ad aliũ dico q sensibile nõ alterat sensum sicut alterans ppinquũ. Sed alterans ppinquum est ipm mediũ alteratuz. ¶ Ad aliũ de imaginatiõe cũ dicitur q imaginatio in actu aliquãdo facit aliquaz alterationez in corpore ipsius imaginãtis: sicut sensibiliter apparet cũ aliquis fortiter imaginatur venerea: fit quedã calefactio circa mẽbra genitalia intãtũ q aliqñ mouet membrũ virile et erigit sine imperio rõnis: vt contingit Arist. in 3⁰ de aia. ca⁰ de mouẽte aiãl. et hoc e propterea: qz spẽs rei delectabilis quodãmodo hz virtutẽ rei delectabilis: et silr de tristabili: vt Ari. docet i de causis motus animaliũ. imaginatio igit̃ facta in actu per speciez rei delectabilis precise si sit fortis imaginatio et diu perseuerat: et corpus sit dispositũ sufficienter inducit aliquaz dispõnẽ in ipso corpore imaginantis: puta caliditatem vel frigiditatẽ vel humõ: et ibi alterãs bene e simul cũ alterato ppinquo: qz puto q talis alteratio sic p hũc moduz: qz spiritus existẽtes in organo imaginatiue virtutis alterant ab actu ipsi⁹ imaginatiõis habẽtes quodãmõ virtutẽ ipsi⁹ rei que imaginatur: et illi spũs calefacti calefaciunt alios vel alias partes corporis quousq puenitur ad illa mẽbra. Et forte per cõsimilẽ moduz cõtingit q mulier imaginans leprosuz in actu coitus cõcipit leprosum: qz tunc ipsa fortiter timet cõcipere leprosuz: et spũs retrahunt ad interius: et pgregant: et caliditate sua excessiua calefaciunt semen: et sic disponit ad lepraz. Sic igit̃ aut simili modo cõtingit q imaginatio alicuius facit aliquã alterationẽ in corpore imaginantis. ¶ Sed vtruz imaginatio vnius hz trãsmutare et alterare corpus alterius difficile est. Dicũt tñ aliqui q sic: et attribuit Auic. qd probat experimẽto sic. qz quedã mulier imaginabatur camelũ cadere in foueã et ipse cecidit in illã: et ita dicunt cõtingere in multis alijs. vnde dicũt⁹ de quibusdaz vetulis maleficis q respicientes pueruz et imaginantes ipsum interficiũt aut faciunt infirmari manifeste. Sed hoc nõ bene videt possibile. qz si imaginatio alicui⁹ trãsmutaret corpus alteri⁹ aut ipsa aliqd ageret in mediuz: qd est inter corpus imaginãtis et alterũ corp⁹ aut nihil. Si diceret q ageret aliqd in ipz mediũ extrinsecũ: hoc non videt esse nisi per spũs emissos ab organo imaginationis ad exterius. nõ est aũt verisimile bene q spũs deseruientes imaginationi: vel etiã alij spũs existẽtes in corpore imaginantis possint pendi et diffundi per tantuz spaciũ et habere tantã virtutẽ alteratiuam vt obtineãt supra corpus alterius aialis. Si aũt diceret q ipsa imaginatio agit in corpus alienũ nihil agẽdo prius penitus in mediũ: tunc quãtucũq distet illud aliud corpus: imaginatio poterit agere in ipsum: vt si quis imaginaret aliquid existẽs rome posset agere in illud: qd videt absurdum. Et adhuc dato q imaginatio vnius ageret in corpus alterius per spũs emissos et transmutantes aerẽ intermediũ: non habet ex hoc q alterans nõ sit simul cuz alterato: imo pꝛium. De hoc aũt non multũ certus sum quid est tenendum. Qz aũt dicit de experimẽto illo põt dici q si hoc contingit hoc fuit a casu: et nõ per se causatum ab imaginatione: et est simile sicut aliquo imaginante coruscationẽ vel tonitruũ: et ipse putaret hoc eẽ causatuz ab imaginatione sua: hoc enĩz ridiculũ videretur. Qd aũt dicit de vetulis fascinantib⁹ infantes: põt dici q si hoc est: nõ est pter imaginationẽ ppꝛie et p se: sed hoc forte contingit per istuz modũ: qz in corporibus talium vetularuz sunt quidam humores corrupti et venenosi: a quibus resoluunt quidã fumi subtiles quasi per totum corpus. Sed qz oculus est pars corporis multũ porosa vt dicit i anothomia: ideo specialiter illi fumi exeunt per oculos magis. vnde cum illa vetula diu et fortiter aspicit faciem pueri illi fumi subtiles perueniunt ad faciem ipsam pueri et ad pueruũ mediante aere: et attrahunt a puero per inspirationẽ cum aere: et isti peruenientes ad interiora inducũt aliq malã qualitatẽ: et sic interficiũt vel infirmãt pueruũ passibilez existentẽ. Diceretur ergo q hoc non facit imaginatio per se et propꝛie: sed forte cõcomitat per accidẽs actus imaginandi. q si imagi

natio per se cōcederet hoc facere modo pdicto: adhuc alterās ꝓpinquū simul esset cū alterato: ꝛ sic nihil ꝯ po situ. Qō tn̄ imaginatio sit cā multaruz alterationum in corpore imaginātis: hoc nō est ipossibile vt tactū ē. Et huius ratio pōt capi ex illis qui vocantur Amor hereos. Adeo enim fortiter ꝛ continue imaginantur rē amatam ꝛ concupiscunt ꝙ ipsi incidunt in egritudines magnas ꝛ cum difficultate sanari possunt nisi habeant qō concupiscunt: quod non contingeret nisi in eorum corporibus alteratio fieret ab imaginatiōe in actu: de hoc ego bene possem narrare aliquas historias de ista materia: sed eas dimitto propter breuitatem: ꝛ quia nō sum poeta: ꝛ sic de isto.

¶ Quoniam aūt que alterantur ꝛc. T.c.XV.

¶ Aliorum enim maxima si aliquis intelligat in figuris ꝛ in formis ꝛ habitudinibus ꝛ horū remotionibus ꝛ acceptionibus videtur ꝙ est alterationis: non est autem: neqꝫ in his ꝛc.

Textu cōmē. XIIII. Questio. VI.

Queritur hic pmo. Utrū alteratio sit ad q̄litates de quarta specie q̄litatis. ¶ Arguit pmo ꝙ sic. qꝛ ad q̄cūqꝫ q̄litatē est transmutatio ad illā est alteratio. Nā alteratio non est aliō nisi trāsmutatio ad qualitatē. 5° ph°. ꝛ in pdicamentis. Sed ad qualitatē de quarta specie ē trāsmutatio. vt pꝫ ad sensuz. Cera eniz figure circularis trahit ad figurā quadrangularē ꝛ econuerso. ¶ Itez oīs trāsmutatio aut est generatio vel corruptio vel augmētatio vel diminutio vel motus localis vl̄ alteratio. hec est sufficiēs diuisio sm̄ Ar. Sed trāsmutatio ad qualitatē de quarta specie q̄litatis nō ē gn̄atio nec corruptio vt manifestū est: nec augmentatio nec diminutio: qꝛ iste sunt ad quātitatē. Quātitas aūt nō est qualitas nec econuerso: nec mot⁹ localis: qꝛ iste est ad vbi: ꝛ qualitas nō ē vbi: vt manifestū est. g̃ relinquit ꝙ ē alteratio. ¶ Item transmutatio ad q̄litates sensibiles ē alteratio ſꝫ Ar. hic. Sed qualitas de quarta specie q̄litatis ē q̄litas sensibilis. figura enim est in q̄rta specie q̄litatis: ꝛ figura est vnū de p se sensibilib⁹. vt pꝫ in 2° de anima. quare ꝛc.

T.c.24 ¶ Oppositum arguit auctate Ar. ꝛ Cōmen. in littera.

Ad questionem est intelligendū ꝙ quarta spēs q̄litatis ē forma ꝛ circa hoc aliq̄d cōstans figura ſꝫ Ar. in predicamentis: ſꝫ hec duo ꝓut sunt q̄rta spēs qualitatis nō differūt abinuicē essentialr̄ ꝛ q̄ditatiue: ſꝫ ſꝫ rōnē ꝛ modū. Nā vna ꝛ eadē q̄litas. s. circulatio vel triangularitas dr̄ figura p cōparationē ad interiora pcipue p cōparationē ad formā rei sub̄alē quā cōsequit. ꝛ dicit figura p cōparationē ad exteriora sicut cōiter dicit. ¶ Aliā differentiā assignat Robertus sup pdicamēta. Ad cuius intellectum est cōsiderandū ꝙ q̄rta spēs qualitatis in hoc differt ab oībus alijs speb⁹: qꝛ ipsa fundat per se ꝛ imediate sup quātitatē. Uñ ꝛ Cōme. vocat eā q̄litatē in quātitate. Alie vero q̄litates vel nō nectio fund: nā sup q̄titatem vel non directe ꝛ per se respiciunt q̄titatez. Prima eniz spēs q̄litatis pōt eē i aliquo nō quāto. sicut oēs habitus itellectuales q̄ ponunt in pma spe ie q̄litatis sunt

T.c.6. in itellectu q̄ est sine magnitudine. vt pꝫ in 3° de anima. Secūda vero species q̄litatis. s. nālis potētia ꝛ ipotētia cōsequit formā substātialē rei nā'is vel ipsaz materiaz. Tertia aūt spēs. s. qualitatis sensibilis que ē ꝓpriū sensibile alicuius sensus vt calor aut frigus ꝛ hmōi: lꝫ non sint nisi in substātijs corporalib⁹ ꝛ magnitudinē habentib⁹. vt satis pꝫ ex libro de sensu ꝛ sensato: tn̄ nō ita directe ꝛ p se respiciūt ipaz q̄titatē sicut figure que sunt i q̄rta specie. Cuius signū ē: qꝛ iste q̄litates caliditas ꝛ frigiditas ꝛ hmōi magis possunt itelligi sine q̄titate q̄ circulatio ꝛ triāgulatio ꝛ rectitudo ꝛ curuitas ꝛ hmōi. Dic ergo iste robertus ꝙ aliq̄ qualitas fundat in q̄titate dupliciter. Uno mō i ipa tota sub̄a q̄titatis. Alio mō i terminis ipsius vel in q̄titate rōne sue terminatiōis. Prio mō ē forma sicut rectitudo curuitas ꝛ hmōi. q̄ sunt i tota substātia q̄titatis. Secūdo vero modo magis ē figura: ꝛ ideo dicitur ꝙ figura est que termino vel terminis claudit: sicut circulatio fundat i corpore termiato vna superficie vel linea: ꝛ triāgularitas in corpore sic terminato vel superficie sic terminata. ꝛ similiter in alijs.

His visis dicunt ad q̄ōnē duo. Prio ꝙ ad q̄litates q̄ sunt i quarta specie q̄litatis nō ē alteratio p se ꝛ ꝓprie dicta. Scd̄o dr̄ ꝙ ad eas est alteratio p accidēs ꝛ iproprie dicta. ¶ Primū probatur pmo rōnibus Ar. in littera. Prima rō ei⁹ ē. oīs qualitas ad quā est alteratio denominat ipꝫ subm: sed q̄litates de q̄rta spē nō denomināt subꝫ. g̃ ꝛc. maior pꝫ inducēdo. caliditas eniz ad quā ē alteratio. s. calefactio denoiat ipꝫ calidū: ꝛ frigiditas frigidū: ꝛ albedo albū ꝛ silr̄ de alijs. Et minor apparet: es eniz vel aurū nō dr̄ figura pura triāgulus vel quadrāgulus vl̄ circulus: ꝛ sic de ceteris. ergo ꝛc. ¶ Sꝫ ꝯ istā rōnē est dubiū: qꝛ lꝫ iste qualitates d̄ q̄rta spē i abstracto nō denoiant sua subā: t . in cōcreto bn̄ denoiant ea: q̄uis nō dicat es est figura tn̄ dicit figuratū vt triāgulatū vel quadrangulatuz. silr̄ aūt ꝛ in alijs. Modo ad hoc ꝙ ad aliq̄ qualitatem sit alteratio nō requirit nec cōsequit ꝙ ipsa denominet subꝫ in abstracto: ſꝫ in cōcreto: nō eniz bene diceret signū ē caliditas ꝛ calidū vel frigidū. Diceret g̃ ad rōnez Ar. cū dicit. omnis q̄litas ꝛc Uerū est in abstracto: sed in cōcreto vt dictū ē: ꝛ hoc bene sufficit. ¶ Aliqui volunt soluere efficaciā huius rōnis p istū modū: dicūt. n. ꝙ aliqua qualitas pōt denoiare subm dupl'r. Uno⁹ per modū passionis depēdentis ab agēte: vt cū dicit es est calefactiuū vel frigefactiuū. ibi ly frigefactiuū. dicit frigiditatez vt est recepta in subo ab agente frigefaciente. Alio⁹ qualitas pōt denoiare subꝫ magis absolute ꝛ per modū qualificātis ꝛ nō vt ab agēte inducta: vt calidū ꝛ albū ꝛ hmōi: q̄ dicūt qualitates per modū iformātis ꝛ q̄lificātis sua subiecta absolute. ꝛ nō per modū passionis: nec vt sunt iducte ab agēte: ꝛ pmo mō qualitatis d̄ q̄rta spē denoiant sua subiecta. vt cū dicimus es ē figuratū vel triāgulatū aut hmōi ꝛ nō secūdo mō. Dicerent g̃ ꝙ qualitas ad quā est alteratio dꝫ denoiare subm nō solū per modū passionis inducte ab agente: ſꝫ absolute per modū q̄lificātis. Qualitas aūt de quarta spē nō sic denoiat sua subā: sed sub mō passionis vt ab agēte ē vt dictum est. Hoc aūt nō videt oino sufficiens. qꝛ iste q̄litates de q̄rta specie non solū denoiant subiecta illo modo quo isti dicunt: sed per modū vel sub modo passiōis vt inducta est ab agente: sed ꝛ alio modo. s. absolute p modum qualificantis ꝛ informantis subiectuz: ita bene sicut ꝛ alie qualitates. Non eniz soluz es dicit triangulatuz: sed dicit triangulare: ꝛ non solū dicitur circulatū sed circulare: ꝛ similiter linea non solū dicitur curuata sed curua: ꝛ non solum dicitur rectificata sed recta. similiter aūt ꝛ in alijs. Et hec indubitāter sunt denominatiōes quib⁹ subiecta denominant ab istis qualitatibus nō per modū passiōis inducte ab agēte: sed absolute ꝛ per modū qualificantis: sicut ꝛ in alijs contingit. Et sic non videtur sufficere nisi forte diceretur ꝙ lꝫ in lingua latina sint huiusmodi denominatiōes visitate: tamen in

idiomate greco forte non fuit vsitate nec est remotum aliquem modum loquendi esse famosum et consuetum in vno idiomate et non in alio. vt patet per Commentatorem in principio huius capituli. sic igitur nos dicamus. Et hoc forte signauit Commentator: cum dicit istam rationem esse probabilem: quia innititur modo denominationum et significationum istarum qualitatum. ¶ Item probat Aristo. alia ratione: quia nihil alteratur cum accipit suam perfectionem propriam. Alteratio enim presupponit quod ipsum alterabile sit ens actu et perfectum in sua natura. et in hoc alteratio differt ab ipsa generatione. Sed cum aliquid accipit figuram propriam in rebus habentibus formas proprias accipit suam perfectionem propriam simul vt omne animal accipit suam formam substantialem accipit suam propriam figuram: et similiter planta. Cuius ratio est quia inter omnia accidentia propria figura maxime et proprissime videtur consequi formam substantialem in animalibus et plantis: et ideo diuersitas specifica in ipsis nullo certiori iudicio per posteriora accipitur quam per figurarum diuersitatem. In rebus autem artificialibus similiter multis figura propria est eorum essentialis perfectio secundum quod sunt in talibus speciebus: ideo nihil proprie alteratur accipiendo figuram propriam. quare et cetera. Et ista ratio videtur pariter concludere de illis qualitatibus: que sunt proprie figure aliquarum specierum. Sic autem non est de qualitatibus sensibilibus propriis: vt est calor et frigus et huiusmodi: non enim simul dum aliquid accipit perfectionem propriam solum: tunc accipit caliditatem aut frigiditatem aut huiusmodi: immo potest aliquid accipere caliditatem antequam accipiat formam ignis. similiter autem et in aliis. Simul autem dum accipiat formam substantialem hominis accipit figuram: et non prius nec posterius. figuram dico propriam. Sed est attendendum quod in rebus habentibus figuras proprias sicut sunt animalia et plante simul: dum aliquid accipit formam substantialem propriam accipit et figuram propriam illius speciei: sed in aliquibus rebus materiis que non habent figuras proprias. non oportet quod dum accipit figuram propriam aliquam: quod accipiat formam substantialem nouam. potest enim aqua manens aqua accipere aliquam figuram quam prius non habebat. et similiter aer: ista enim corpora figurantur secundum figuram continentis: vt satis patet in .4. metheo. Et ideo dicuntur interminata. et similiter cera et huiusmodi mollia multa. et ideo non videtur esse quasi particularis nisi vlterius adiungatur quod simile est iudicium de vna figura: et de aliis. Tunc ostenditur 2m. ad illud enim est alteratio per accidens: cuius acceptio et remotio consequitur alterationem proprie dictam. hec videtur manifesta. Sed acceptio figure et remotio consequitur alterationem proprie dictam: cum enim calefit et rarificatur: contingit quod accipit aliam figuram quam prius sicut sensibiliter videmus. Cum aliquod lignum prius existens rectum si ponatur ad ignem contingit quod incuruatur: et maxime manifestum est in pergameno: quod cum superclaefit incuruatur: similiter autem et in aliis multis: et cum aliquid infrigidatur inspissatur et ingrossatur et accipit aliam figuram et minorem. quare et cetera. ¶ Et est intelligendum propter obiectiones quod duplex est alteratio quantum spectat ad propositum. Quedam est alteratio proprie: et est cum aliquod subiectum continue acquirit partem post partem: vel gradum post gradum alicuius qualitatis: et hec secundum modum communem loquendi dicitur alteratio proprie dicta pro tanto: quia magis consuetum est et vsitatum hoc nomen alteratio accipi pro tali transmutatione: eo quod frequentius contingit rebus et est notior. contingit enim frequentius res permutari de calido in frigidum. et econuerso. et de humido in siccum quam accipere de nouo figuram propriam. Nomen autem dicitur accipi proprie cum sumitur pro illo quod est magis notum et consuetum vt dicebatur in .4. huius. et talis alteratio non est ad qualitates de quarta specie qualitatis tanquam ad terminos proprios et per se: et si fuerit: hoc est per accidens. Alia est alteratio magis large dicta que est acquisitio cuiuscunque qualitatis de nouo que non erat in subiecto. et hec alteratio bene est ad quartam speciem qualitatis: et hoc probant rationes in principio questionis inducte.

¶ Ad 3m dico quod alteratio proprie non est nisi ad qualitates sensibiles que sunt sensibilia propria. Quantitas autem non est sensibile proprium sed commune: vt habet videri in .2. de anima. Et quod Aristo. dicit in primo de generatione. quod alteratio est permutatio de vna qualitate ad aliam remanente eodem subiecto. Verum est per se vel per accidens. vel proprie vel improprie.

¶ Manifestum est autem quia quod est alterationis non est in his que fiunt: neque enim in habitibus. habitus enim et cetera. T. co. XVII. Q o. VII.

Consequenter queritur vtrum ad qualitates de prima specie qualitatis sit alteratio. ¶ Arguitur primo quod sic. quia ad quascunque qualitates est transmutatio: ad illas est alteratio: cum alteratio sit transmutatio de vna qualitate ad aliam: vt patet in .5. huius. et in primo de generatione. Sed ad qualitates de prima specie est transmutatio: vt manifestum est. et probatur. quia contingit aliquam qualitatem de prima specie qualitatis fieri in subiecto de nouo: sicut sanitatem in corpore et scientiam in anima: hoc autem non potest contingere sine transmutatione. ergo et cetera. ¶ Item ad omnem illam qualitatem est alteratio que acquiritur in aliquo cum abiectione contrarii. hec recipitur pro manifesta. Sed qualitas de prima specie qualitatis acquiritur cum abiectione contrarii: quia contingit quod aliquis habens habitum falsum et erroneum reducitur ad scientiam que est verus habitus: et tunc ibi oportet ipsum habitum falsum corrumpi: vt manifestum est. Similiter contingit quod aliquis habens habitum vitiosum reducatur ad virtutem: sicut aliquis illiberalis reducitur ad liberalitatem: vel econuerso: et ibi oportet illum malum habitum corrumpi. ergo et cetera. ¶ Item si in anima intellectiua est alteratio necesse est esse ad primam speciem qualitatis: sed in anima intellectiua est alteratio. ergo et cetera. Maior probatur: quia si intellectus alteratur non videtur alterari: nisi ad habitum intellectualem: vt patet cuilibet intelligenti: habitus autem intellectualis est in prima specie qualitatis: vt etiam conceditur: et habetur ex predicamentis. Et minor probatur. quia constat quod intellectus mouetur ab intelligibili mediante fantasmate: vt habetur in .3. de anima. aut ergo mouetur motu locali quod est impossibile: quia tali motu non mouetur nisi corpus vel res in corpore. Intellectus autem non est corpus nec res in corpore: vt patet ex .3. de anima. Aut mouetur motu generationis et corruptionis quod est impossibile: quia intellectus est perpetuus: vt patet in .3. de anima. Aut motu augmentationis et diminutionis. quod est impossibile: quia nihil augmentatur aut diminuitur nisi corpus aut res in corpore. ergo relinquitur quod intellectus mouetur a fantasmatibus motu alterationis. quare et cetera. ¶ Item ad albedinem et nigredinem est alteratio: vt manifestum est: sed albedo et nigredo sunt de prima specie qualitatis. quare et cetera. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. et Commentatoris in isto capitulo.

Ad questionem est intelligendum quod qualitates de prima specie qualitatis sunt habitus et dispositiones. Habitus autem quidam sunt corporales: vt sanitas et egritudo et pulchritudo et turpitudo et huiusmodi. Et quidam sunt habitus anime: et isti sunt duplices: quia quidam sunt in parte anime intellectiue: et isti dicuntur habi-

T.c.16.
T.c.18.
T.c.23.
T.c.30.
T.c.6.
T.c.21.

tus intellectuales ꝛ sunt quinqꝫ sm Aristo. in. 6. ethi. s. intellectus sapientia scia prudentia ꝛ ars. Alij aũt sunt habitus in parte opposita siue in appetitu ꝛ isti dicunt morales: ꝛ sunt omnes vtutes morales: sicut fortitudo. magnanimitas. liberalitas. magnificētia. mansuetudo. ꝛ alie virtutes de quibus tractat Arist. in lib. ethi. Ulterius memorādũ ē ꝙ duplex est alteratio: vt ꝑus dcm̃ ē.

Tũc dico ad qōnē. Primo ꝙ ad habitus corporis nõ ē alteratio ꝓprie dicta ꝑ se ꝛ ꝓprie. Qḋ sic ꝓbat Arist. Nã ad illa que sũt ad aliqd nõ ē alteratio ꝓprie ꝛ per se: vt pꝫ ex. 5. hui⁹. Sꝫ isti habitus corpis sũt ad aliqd sicut sanitas ꝛ egritudo ꝛ pulchritudo ꝛc̃. ¶ Sed ꝯtra istam rõnem statim põt dubitari: qꝛ ēntie predicamētoꝝ sunt impmixte: vt dr̃ in primo poste. cũ igit iste qualitates sint in ꝑma specie qualitatis qũo sunt ad aliqd. ¶ Ad hoc dr̃ cõiter ꝙ iste qualitates pñt ꝯsiderari dupľr. Uno mõ ꝙtũ ad suas essentias: ꝛ sic sunt in genere qualitatis: nõ relõnis. Alio modo possunt ꝯsiderari ꝙtũ ad aliquas ꝓprietates ꝯñtes eas: ꝛ sic sũt ad aliquid: sicut ipsam sanitatez cõsequitur qdã respectus ad bñ opandum opera nãlia: ꝛ simiľr de alijs suo modo. Sꝫ istud nõ sufficit: qꝛ si iste qualitates pro tãto essent ad aliqd: ꝛ ad eas nõ esset motus: qꝛ in ipsis fundant quedã relatiões: ꝛ sic sunt ad aliqd ꝙtum ad ꝓprietates ꝯñtes eas. tũc siľr ad qualitates de 3ª spẽ qualitatis nõ esset alteratio: sicut ad caliditatē frigiditatez ꝛ hmõi. Nã vnaqueqꝫ istaꝝ qualitatũ est ꝑncipiũ actiuũ vel passiuũ: ꝛ hoc est eē ad aliquid sm ꝓprietatē ꝯñtem: ēt quelibꝫ taliũ est ꝯtraria alteri: ꝛ cõtrarietas est quedã relatio: vt manifestũ est. ꝙ ꝛc̃. Et ideo dcm̃ est aliter. Ad cuius euidentiã ꝯsiderandũ est ꝙ isti habitus corporis ꝙuis sm ēntias suas sint entia absoluta: ꝛ nõ ad aliquid: tñ cõsequunt imediate quasdã relationes ꝛ fundant in ipsis relatiõib⁹: sic in dispositionibus ꝛ preparationib⁹ sine quibus nõ pñt esse. Uerbi grã. sanitas ꝯsequitur immediate commẽsurationē seu ꝓportionem debitã calidoꝝ frigidoꝝ humidoꝝ ꝛ siccoꝝ adinuicez ꝛ ad ꝯtinẽs. s. aerem sm Commentatorē vel totum corpus sꝫ alios: ꝛ fũdat in ea tanꝙ in dispõne seu preparatione corpis sine qua nõ põt esse sanũ. Simiľr pulchritudo in quadam ꝓportione membroꝝ adinuicem cum debito colore correspondẽte ꝛ habitudine ad dispõnē laudabilissimã aĩalis. Simiľr aũt: ꝛ in alijs suo modo: ꝛ qꝛ iste qualitates imediate ꝯsequuntur hmõi relatiões: ideo ad eas nõ est alteratio ꝓprie dicta ꝛ per se sicut neqꝫ ad relatiões illas. Erit ergo ratio Aristo. sic itelligẽda. Ad illud qḋ est ad aliquid vel sm eẽntiaꝫ vel sm cõsecutionem imediatam ꝛ necessariam non est motus ꝓprie dictus ꝛ per se: sꝫ isti habitus corporis sũt hmõi: vt manifestũ est ex dictis. ergo ꝛc̃. Et est attendẽduꝫ ꝙ lꝫ alteratio ꝓp̃e dicta nõ fit per se ad istas qualitates. s. ad habitus corporis: est tñ ad eas alteratio quodã modo per accidens. Nam acceptio ꝛ remotio sanitatis ꝯsequitur alterationē ꝓprie dictam. v. g. calefactionē aut infrigefactionem: ꝛ alias hmõi: vt manifestum est per experientiam: vt sciunt medici. Scḋo dicẽdum ꝙ ad habitus qui sũt in parte appetitiua. s. ad vtutes morales nõ est alteratio ꝓprie dicta per se ꝑmo: qꝛ nihil alteratur dum accipit perfectiõem ꝓpriam: sed virtus ꝓpria est perfectio propria: ergo nihil alteratur dum accipit propriaꝫ virtutem: ꝛ sic sm virtutem propriam nõ est alteratio. Maior ꝓbat: qꝛ motus nõ est ad illud vel sm illud qḋ est indiuisibile: ꝛ dico motus proprie dictus qui est continuus sꝫ oĩs propria perfectio inquãtum hmõi est indiuisibilis: sicut caliditas in sũmo sm qḋ est ꝓpria perfectio ignis. s. ꝙtum ad gradum perfectissimum est indiuisibilis. Similiter aũt ꝛ in alijs. Et minorem declarat phs i littera. qꝛ vnumqḋqꝫ tũc maxime perfectũ est cum attingit ꝓpriam virtutem. hoc mãifestum est: hoc aũt nõ esꝫ nisi virtus ꝓpria vniuscuiusqꝫ esset perfectio ꝓpria ipsius. Ex quo apparet ꝙ virtus moralis ē ꝓpria perfectio ipsius appetitus. ¶ Item vnumqḋqꝫ tũc est maxime sꝫ nãm cum hꝫ ꝓpriam virtutem. hoc est manifestum. hoc aũt nõ esset nisi virtus esset ꝓpria perfectio illius cuius est ꝓpria virtus. ergo ꝛc̃. Sed aliquis dubitaret hic cõtra illam propositionem Aristo. vnumquodqꝫ tũc maxime perfectum est cum attingit propriam virtutem: qꝛ si hoc esset verum: sequitur ꝙ virtus esset maxima perfectio illius cuius est virtus. nihil enim est maxime perfectum formaliter nisi per maximam ꝑfectionē: sed tũc consequens est falsum: qꝛ tũc virtus humana esset felicitas humana: cum nihil sit maxima perfectio ꝛ nobilissima hoĩs nisi felicitas: vt pꝫ in ꝑmo ethico. quare ꝛc̃. ¶ Ad hoc põt respõderi ꝙ aliqḋ eē maxime ꝑfectum potest itelligi dupliciter. Uno mõ sm actum. Alio modo sm potẽtiam ꝓpinquissimã. Primo modo nõ est verum qꝛ vnũqḋqꝫ ꝛc̃. sꝫ 2° modo bene. Cuꝫ. n. aliquid hꝫ virtutem ꝓpriam est in potentia propinquissima ad actum qui est eius maxima perfectio: ꝛ hoc sufficit. Et est aduertẽduꝫ ꝙ licet ad ipsas virtutes morales non sit ꝑ se alteratio ꝓprie dicta: tñ ad eas est alteratio quodam modo per accidẽs. Nam ad acceptionem virtutis moralis i appetitu sensitiuo: reqrit aut totalis remotio passionum sm stoicos: aut saltem moderatio seu modificatio earum sm Arist. Hoc aũt declarandũ est in scia morali. s. in 2° ethi. Modo dicunt aliqui ꝙ ista remotio passionũ vel eaꝝ modificatio est quedã alteratio: ad ipsas enim passiones cũ sint in appetitu sensitiuo: qui est in organo corporali: est alteratio: vt dicũt. Sꝫ sine dubio si intelligat ꝙ in appetitu sensitiuo sit alteratio ꝓp̃e dicta ꝛ per se ad passiones illas hoc est falsum: qꝛ sicut sensus mouet a sensibili in instãti ꝛ nõ motu ꝓp̃e dicto: vt pꝫ in 2° de aĩa. ꝛ omnes ꝯcedũt. sic appetitus in instãti mouetur ab appetibile cognito sub rõne boni vel mali: ꝛ talis mutatio appetitus a bono vel malo cognito vocat passio: vt habet ab eustratio i. 2. ethi. vbi dicit. ꝙ passio est motus in appetitu partibili sub fantasia boni vel mali: ꝛ ideo nõ credo ꝙ remotio passionũ aut modificatio eaꝝ que requirit ad acceptionē virtutis sit alteratio ꝓprie dicta: sꝫ improprie: sicut ꝛ alie immutationes potẽtiarum anime a suis obiectis: bene tamẽ verum ē ꝙ ista moderatio passionũ potest bene cõsequi aliquaꝫ alterationē corporis ꝓprie dictã. Cuꝫ. n. aliquis moderate calidus est ꝛ nõ excessiue precise in corde ꝛ circa cor: tunc ipse magis moderate irascitur: ꝛ si quis est multũ excellẽter supcalefactus a corde aut a sanguie: difficile aut impossibile est ipm moderare irã. Unde hoĩes colerici sũt magis irascibiles ꝛ iracundi ceteris. Uñ si in hoĩe colerico dꝫ refrenari ꝛ moderari ira necesse est eius corpus fieri. s. minus calĩm aliqualr. ꝛ pp hoc bonum est colericis abstiere a cibarijs acute caliditatis ex ꝙbus generatur sanguis multum calidus ꝛ spiritus. Similiter si quis hꝫ corpus multum exiccatum iterũs difficile est ipsum moderare appetere potum ꝛ fieri temperatũ seu sobrium. Uñ si ista passio debet moderari: necesse est corpus fieri minus siccum: ꝛ similiter in ceteris moderatio ipsiꝰ passionum que si frequẽter fiat ꝯsequit acceptio virtutis requirit ꝛ presupponit aliquaꝫ alterationem propriam propter quod possum⁹ dicere ꝙ acceptio virtutis quodammodo cõsequitur alterationē corporis mediante

Te. c. 10.

dictum est. Tertio dicendum q ad habitus intellectuales non est alteratio per se: et proprie quod Aristo. dupliciter ostendit in littera. Primo: quia ad illud quod est aliquid non est per se alteratio et vniuersaliter neque motus: vt patet ex .5. huius. Nunc autem scientia est ad aliquid: et hoc ipse accipit in littera dicens. Scientia enim ad aliquid maxime dicitur. Et tunc dubitatur: sicut prius quomodo scientia cum sit in genere qualitatis potest esse aliquid cum coordinationes predicamentorum non sint permixte secundum Aristo. Et dicunt aliqui quod scientia secundum suam essentiam non est ad aliquid: sed secundum suam proprietatem consequentem que est conformitas: scientia enim est habitus veritatis conformis scibili. et vniuersaliter habitus intellectualis est conformis intelligibili. Sed hoc non sufficit sicut arguebatur prius: et ideo dicendum quod licet scientia secundum suam essentiam sit ens absolutum et in genere qualitatis: tamen consequitur et presupponit relationem quandam sine qua non potest accipi nec conseruari in intellectu. scilicet habitudinem fantasmatis. seu cognitionis ad intellectum possibilem: ita quod habitus intellectualis alicuius rei non potest esse nisi in intellectu: nisi presente eius fantasmate et intellectu agente: et statim cum fantasma terminatum rei intelligibilis est in virtute fantastica. i. in virtute cogitatiua proprie hominis fit in instanti sine omni motu continuo habitus intellectualis in intellectu. Et hoc significauit Aristo. in littera. vbi dicit. secundum nullam enim potentiam motus supple motu continuo et temporali factum est in nobis quod scientia. scilicet intellectualis habitus rei scibilis: sed cum extiterit. i. presens fuerit quoddam. scilicet fantasma seu cognitio fantastica ipsius rei scibilis: et hoc est quod innuit cum subdit: ex eam enim que secundum partem experientiam accipimus vniuersalem scientiam. Experientiam autem que secundum partem vocat cognitionem indiuisibilem seu particularem ipsius rei scibilis qua habita statim fit in intellectu habitus vniuersaliter representans ipsam rem scibilem. quia igitur scientia consequitur immediate talem habitudinem fantasmatis ad intellectum: ideo non est ad eam alteratio proprie dicta: sicut enim ad habitudinem non est motus proprie dictus per se et proprie immediate: sic nec ad illud quod consequitur habitudinem. ¶ Aliam rationem ponit Aristo. talem. anima intellectiua humana accipit scientiam seu sapientiam et prudentiam in quietatione et residentia: hoc autem non esset si ad istos habitus esset motus vel alteratio proprie dicta. ergo et cetera. maiorem propositionem ponit Aristo. in istis verbis. In quietari enim et residentia fit sapiens et prudens. Et ad huius maioris intellectum considerandum est quod a principio natiuitatis hominis vsque ad aliquod tempus posterius: sunt in humano corpore multi motus corporales. scilicet fluxus humorum et spirituum: et etiam multe passiones. i. inclinationes appetitus sensitiui ad quedam delectabilia prosequenda. scilicet ad cibos et venerea. et isti motus corporales excessiui quibus humiditates fluunt in organis virtutum sensitiuarum impediunt verum iudicium de sensibilibus et retentionem specierum. Similiter autem vehementes passiones, vt ira et concupiscentia et huiusmodi inclinationes quibus inclinatur homo ad opera inhonesta impediunt verum iudicium tam de agibilibus quam de speculabilibus: ita quod corpore sic disposito anima intellectiua non bene potest iudicare de speculabilibus neque de agibilibus. Sed ista perturbatio motuum corporalium et passionum aliquando in posterum sedatur vel per naturam vel per bonam consuetudinem. Per naturam quidem quia humidum superfluum paulatim resoluitur a calore naturali corporis consumentis: et sic remittuntur motus et fluxus humidi qui impediunt ordinatam cogitationem et retentionem imaginum. Per laudabilem autem consuetudinem qua homo frequentat bonas electiones: sequendo doctrinam bonam et rationem bonorum: mitigantur passiones vehementes et moderantur. et hoc voluit Aristo. significare in illo suo verbo huiusmodi cum dixit. In quietari enim a motibus corporalibus et residentia a vehementibus passionum fit anima sapiens et prudens: et Commentator dicit ibi bona verba exponendo illud verbum Aristo. Statur autem et pausatur et cetera. Dicit ibi Commentator quod Aristo. intendit per naturam etatem: et per alias res consuetudinem et exercitium. Exercitium enim largitur nature hominis preparationem que non esset ante et non esset remota: vt virtus moralis operatur in hoc et maxime castitas et sic patet maior. Minor autem apparet. Si enim scientia acquiretur per alterationem proprie dictam et temporalem: tunc non statim esset in intellectu remotis impedimentis. scilicet motibus corporalibus et passionibus: imo necesse esset tempore ad eius generationem: sicut remotis impedimentis que impediunt ignem a calefaciendo aquam non statum fit aqua perfecte calida: sed indiget tempore eo quod caliditas per alterationem nota est acquiri: similiter autem et in aliis. Sed aliquis posset hic dubitare rationabiliter contra maiorem propositionem. Non enim videtur verum quod intellectus statim accipiat prudentiam et sapientiam quietatis motibus corporalibus et sedatis passionibus: imo possibile est et frequenter contingit quod homo est bene dispositus secundum corpus nec habet in suo corpore motus excessiuos: neque etiam passiones nimium vehementes: et tamen non est sciens neque prudens: vt patet in multis popularibus hominibus et in litteratis. Ad hoc potest dici sicut innuit Commentator quod ista ratio non est nisi probabilis: et non omnino necessaria. Videtur autem hec ratio procedere supposita opinione platonis: qui posuit quod anima a principio semper habet scientiam rerum secundum habitum: ita quod creator creat eam perfectam omnibus habitibus scientiarum: sed in pueritia impeditur a recta consideratione per multiplices et excessiuos motus et vehementes passiones: que cum sedantur et quietantur considerat anima ea de quibus habet habitus a principio: et sic sequitur quod ad scientiam non est alteratio cum ipsa preexistat in anima ante sedationem passionum et quietationem motuum: sicut etiam si aliquis habens scientiam dormiat et per vaporem somni impediatur a consideratione: iterum postea consideret: non dicimus ipsum alterari ad scientiam: vt Arist. exemplificat. Et illud significauit Commentator ibidem cum dixit. et intendit quod scientia est a pueritia in actu supple secundum platonem. Sed accidentia appetibilia et vniuersaliter humores: vt dixit plato impediunt puerum: et ideo assimilauit ipsum dormienti et infirmo et ebrio. Est igitur hec ratio probabilis eo quod procedit ex aliquo dicto platonis et auctoritate licet non omnino sit necessaria. Iste enim fuit modus Aristo. quod ipse visus fuit aliquando opinionibus aliorum ad probandum suam intentionem antequam eas improbasset: sicut patet scientibus libro a ei^s. Vel possumus maiorem probationis Aristo. conditionari et glosari sic. anima humana presentibus ei fantasmatibus et facta quietatione et residentia fit sapiens et prudens in instanti quod non esset et cetera. Et sic ratio esset quasi demonstratiua. Nam si scientia fieret per alterationem proprie dictam et continuam: tunc sedatis passionibus et quietatis motibus corporalibus et fantasmatibus presentibus non statim et in instanti acciperetur scientia: sed successiue et continue pars post partem sicut igne existente calefactibile et remotis aliquibus impedimentis: calefactibile non statim accipit completam caliditatem sed successiue et continue partem caliditatis post partem. similiter autem et in aliis.

Ad primam rationem patet ex dictis: concludit enim quod ad huiusmodi qualitates est alteratio aliquo modo sed non per se et proprie. Similiter ad secundam dico quod ad alterationem proprie dictam non sufficit acceptio vel acquisitio nouae qualitatis cum abiectione contrarii: sed requiritur quod illa qualitas sit partibilis: ita quod vna pars eius continue possit acquiri post aliam donec perficiatur et sit in actu quod si deficiat non est alteratio proprie

T.c.19.

T.c.20.

Com.

dicta de qua loquimur. Qualiter aũt virtus moralis generetur in appetitu sensitiuo. Utrum tota simul aut pars post partem bona inquisitio est: sed magis hʒ locũ in 2° ethi. Ex his tñ que dicta sunt hic videt̃ ꝯsequi: ꝙ non acquirit̃ ꝯtinue pars virtutis post partem: qꝛ sic esset vera ꝛ ꝓpria alteratio nisi ꝙ aliqui dicunt ꝙ ad hoc requirit̃ aliud. s. ꝙ q̃litas sit sensibilis que acquirit̃ ꝛ subm̃ sit per eam sensibile. Sʒ puto ꝙ ad alteratioñ ꝓprie dictam hrĩ sufficeret ꝯtinua acquisitio vniꝰ partis post aliã partẽ illius q̃litatis ad quã est alteratio. ibi. n. esset verꝰ motus. ¶ Ad aliam dico ꝙ intellꝰ bene alterat̃ ab intelligibilibus: sʒ non alteratione ꝓprie dicta. s. ꝯtinua ꝛ successiua: sʒ improprie dicta alteratione que est indiuisibilis nũeratio ad pfectionẽʒ ad quã erat in potentia: quã quidem pfectionem accipit totam siĺ ꝛ non ꝯtinue vnaʒ partem post aliam ptem: ꝛ iõ non est ꝯtra dicta. q̃re ꝛc.

¶ Sic ꝛ circa motum. T. cõ. XXIX. Qõ. VIII.

Querit̃ circa istum caplm̃. Utrum genus sit in vna natura. Et qꝛ difficultaʒ huius q̃onis ꝓ̃ncipaliter ꝓuenit ex identitate vel diuersitate forme gñis ad formaʒ spẽi. Jõ queram sub ista forma. Utrum forma gñis sit eadem essentialr̃ ſm̃ suam subam cum forma speciei aut diuersa ꝛ precipue in generibꝰ aut spẽbuʒ de predicamẽto sube. Uerbi grã. Utrũ sor. per eandẽ formã subalẽ sit homo ꝛ aial. aut per aliam ꝛ aliam realiter ꝛ ſm̃ se. siĺr autẽ ꝛ in aliis. in antiquis codicibus sic legit̃: hanc aũt questionem queras inter sophismata: ꝛ sic ista questio solũ hic annectitur grã doctrine. ¶ Uidetur p̃mo ꝙ sit eadẽ: qꝛ si forma subalis generis eẽt alia realiter a forma subali spẽi sequit̃ ꝙ genus non predicat̃ eẽntialr̃ de spẽ predicatione dicente hoc est hoc: sed hoc est falsuʒ ſʒ omneʒ. Dicimus. n. homo est aial ꝛ corpus ꝛ suba. ꝛ ꝓbatur cõsequẽtia. qꝛ pars essentialis nõ predicat̃ de suo toto predicatiõe dicẽte hoc est hoc. Unde ꝛ Cõmẽtator dicit in 7. meta. ꝙ dicere ꝙ aial est aĩa est falsum: ꝛ ip̃m esse aĩatũ est verũ: modõ si forma generis est diuersa a forma speciei: tũc genus erit pars spẽi: cũ ip̃m pertineat ad subaʒ ꝛ essentiam spẽi: ꝛ non erit tota eius essentia. ergo ꝛc.

Com. 26.

Oppositum arguit̃. Jlle forme sũt diuerse: q̃rũ vna est realiter p̃or alia. Jdẽ. n. non est realr̃ p̃us seip̃o: vt manifestum est: sed forma generis est p̃or realiter forma speciei. Nã dicit Aristo. in de gñatione aialium. ꝙ embrio prius viuit vita plante q̃ vita aialis. ꝛ vita aialis p̃us q̃ vita hois. ergo cuʒ non viuat nisi hẽat aiam: prius hʒ aiam vegetatiuam q̃ sensitiuam: ꝛ sensitiuam prius q̃ intellectiuam.

De ista questiõe fuerũt ꝛ sunt opiniones multum diuerse. Sʒ ad p̃sens ꝓpter breuitatẽ sic ꝓcedam. Primo ꝓbabo illã partẽ que est mihi ꝓbabilior. 2° congregabo difficultates que sunt ꝯtra illam: quaꝝ quedã sunt demonstrationes alioꝝ. 3° soluam illas difficultates ſm̃ posse meuʒ. Primo q̃dẽ ꝓbo rõnibꝰ ꝛ auctoritatibꝰ ꝙ forma gñiʒ ẽ diuersa realr̃ ꝛ ſʒ se a forma spẽi ꝛ cõ: vt forma aialiʒ a forma hois: ꝛ forma corpiʒ a forma aialis: ꝛ sic ó siĺibꝰ. ¶ Pro p̃ma rõne suppono tria. p̃mũ ẽ. omne qõ inest homini per formaʒ qua est aial inest homini ſm̃ ꝙ est aial. ꝛ hec lʒ sit manifesta cuilibet intelligenti ꝛ bene disposito: tamẽ ꝓpter iuuenes ꝛ inexercitatos põt ꝓbari sic illud qõ inest homini ꝑ formaʒ qua est aial inest per se: qꝛ forma que est aial pertinet ad subaʒ ꝛ essentiã hominiʒ. Aut ergo inest homini ſʒ ꝙ homo p̃mo vel ſʒ ꝙ aial p̃mo. Si diceret̃ ꝙ illud qõ inest homini ꝑ formaʒ qua aial insit hoi ſʒ ꝙ homo p̃mo: ita ꝙ p̃mo insit homini: hoc est falsum: qꝛ sensus inest homini ꝑ formam qua est aial ꝛ non inest homini ſm̃ ꝙ homo ita ꝙ p̃mo: qꝛ tũc inesset oibus alqꝫ ꝑ nãm hominis: qõ est ipole. ergo relinquit̃ alteꝝ membꝝ. s. ꝙ illud qõ inest homini per formã qua est aial insit ei ſʒ ꝙ aial: ita ꝙ aiali p̃mo. Et cõfirmatur ista ꝓpositio remouẽdo quãdã cauillationeʒ. ¶ Ad hoc. n. ꝙ aliquid insit homini ſm̃ ꝙ est aial: aut sufficit ꝙ insit ipsi homini per formã qua est aial. aut requirit̃ ꝙ insit ipsi homini ꝑ formã qua est aial cum virtute sensitiua: a qua sumitur nomẽ ꝛ itellectꝰ aialis: per diuisionem sufficientẽ. Si dicatur p̃mo modo habeo propositum meũ. Si dicatur 2° modo hoc esset incõueniẽs qꝛ illa virtus a qua sumitur conceptus aialis iest homini ſm̃ ꝙ aial. puta sensuʒ. vt dicit Arist. in de sensu ꝛ sensato. ꝓpe p̃ncipium. ꝛ non inest ei per quãdã aliam virtutem. qꝛ tunc esset questio de illa ꝛ iretur in infinitũ. Relinquitur ergo ꝙ illud inest homini ſm̃ ꝙ aial. qõ inest homini per formã qua est aial. ¶ Jtem si diceretur illo modo ꝙ si aliquid dʒ inesse homini ſm̃ ꝙ est aial opʒ ꝙ insit ei ſm̃ se ꝛ per formã aialis ꝛ per virtutẽ aialis. hoc non stat. qꝛ illud qõ inest alicui per aliquod mediũ non inest illi p̃mo ꝛ per se. modo illa virtuʒ est quoddam accidẽs vt conceditur ab omnibuʒ. ergo qõ inest aiali per illam virtutem non inest ei simpl̃r p̃mo nec siĺr inest homini ſm̃ ꝙ aial p̃mo. ¶ Scđo suppono ꝙ omne quod inest homini ſm̃ ꝙ aial inest omni animali: ꝛ hoc q̃si cõceditur ab omnibus: sicut illud qõ repugnat homini ſʒ ꝙ aial repugnat omni aiali. ¶ Tertio accipio ꝙ si eẽt eadẽ forma subalis q̃ dat esse hoiem ꝛ esse aial. hoc nõ potest esse ſm̃ diuersos modos: sed dʒ ꝙ hoc sit ſm̃ eũdem modum. vel nõ ſm̃ aliũ ꝛ aliũ modũ. Nam si vna forma subalis daret esse hoieʒ ꝛ esse aial ſm̃ aliũ ꝛ aliũ modũ. quero de illiʒ modis. Aut illi modi sunt sube aut accñtia. per sufficientem diuisionem. Si diceret̃ ꝙ sunt sube. aut materia aut compositum. aut forme. non est dicendũ ꝙ sint mã. qꝛ materia non dat esse formalr̃ ratione materie vel per mãm. nec similr̃ compositum. Ridiculuʒ. n. esset dicere ꝙ eadem forma daret esse hoiem ꝛ esse aial rõne diuersorum compositorum formalr̃. Si vero dicitur ꝙ illi modi sunt forme subales diuerse: tũc vna forma dat esse hominem ꝛ esse aial ſʒ diuersas formas substantiales: qõ est ridiculũ: melius enim esset statum ꝯcedere ꝙ diuerse forme substantiales darent ista esse. Si quis autem diceret ꝙ illi modi sunt quedam accidentia. hoc est inconueniens: quia tunc forma substantialis daret esse substantiale ſm̃ accidenʒ ꝛ ratione accidentis formaliter. esse enim hominẽ est esse substantiale: ꝛ similiter esse animal. Et sequit̃ ꝙ ista essent accidentalia: qꝛ illud esse quod datur per aliquod accidens formaliter est esse accidẽtale. Et si quis cauillaret ꝙ vna ꝛ eadem forma substantialis indiuisibilis ſm̃ substantiaʒ dat esse hominẽ ꝛ esse animal ſm̃ diuersos modos que sunt accidentia: non tamẽ p̃ncipaliter dat esse hominẽʒ ꝛ esse animal ꝑ illos modos: sʒ dispositiue ita ꝙ illi modi sunt dispositiões: per quaꝝ vnam dat esse hominem: ꝛ per aliaʒ dat esse animal. Jstud non sufficit intellectui quia esse hominem ꝛ esse animal est vnũ esse substantiale ꝛ indiuisum realiter vt dicunt isti: ꝛ ideo quicquid est dispositio ad vnum ꝛ ad alterum: nec est possibile ꝙ aliqua dispositio disponat ad esse hominem ꝛ non ad esse animal nec econuerso. postq̃ sunt vnum esse substantiale indiuisum. Unde non est aliqua ratio: quare illa forma daret esse hominem secundum vnuʒ istorum modorum ꝛ nõ ſm̃ aliũ. Sed cauillabis ꝙ esse hominẽ ꝛ esse

animal licet sint unum esse substantiale realiter tamen differunt secundum rationem: et ideo forma poterit dare unum istorum esse secundum unum modum et aliud secundum alium modum. Hoc non prodest nihil enim quia ante omnem acceptionem nostram oportet quod forma hominis det esse homini et esse animal: et ideo omnia acceptus vel rationis nihil facit ad hoc quod forma illa det esse hominem secundum unum modum et animal secundum alium distincte. Remanet igitur illa propositio vera. s. quod si eadem est forma substantialis que dat esse hominem: et quod dat esse animal hoc non est per diversos modos quod si quis hoc fingeret queratur de illis modis per quorum unum dat esse hominem per unum et per alium dat esse animal: et quando sint priores illa esse aut posteriores et semper habebitur inconveniens contra sic fingentem. ¶ His suppositis si quis asserat eandem esse formam substantialem qua est homo et qua animal est animal. Arguam contra sic. omne quod inest homini per formam qua est animal inest homini secundum quod animal: per primam suppositionem: et per consequens inest homini animali per se. Sed omne quod inest homini per formam qua est homo inest ei per formam qua est animal: per suppositionem adversarii. quia concedit quod eadem est forma per quam aliquid est homo et animal. ergo omne quod inest homini per formam qua est homo inest homini secundum quod animal: et per consequens omni animali. Tunc sumo istam conclusionem. omne quod inest homini per formam qua est homo inest omni animali: sed risibile inest homini per formam qua est homo: cum insit ei primo. ergo risibile inest omni animali: et sic inest asino: quod est impossibile ergo aliquod premissorum: et non aliud nisi illud quod concedit adversarius. s. quod eadem est forma qua dat esse hominem et esse animal ergo illud est impossibile ex quo sequitur impossibile: ut patet ex primo prior. Sed cavillabit quis dicendo ad maiorem illud quod inest homini per formam qua est animal inest homini secundum quod est animal. Verum est si inest homini per formam qua est animal ut per illam est animal. sed si alio modo non oportet. Et ad minorem: cum dicitur quod omne quod inest homini per formam qua est animal. Verum est sed non illo modo quo homo per formam est animal: sed alio modo: risibile enim inest homini per formam qua est animal: non ut per illam est animal: sed ut per illam est homo. Contra hoc est tertia suppositio: quia si eadem forma que dat homini esse hominem et esse animal hoc non potest esse secundum diversos modos: ut probatum est: immo hoc necessario est secundum eundem modum vel non secundum alium et alium modum: unde quod est ad propositum ibi reduplicaretur per illam est animal vel ut per illam est homo: quia ista non sunt diversa: ut patet diligenter considerranti. Et hec est prima ratio quam si quis vult solvere: rogo ut dimittat ad propositionem et ad formam rationis ne evasio appareat publice esse vana solo. ¶ Item aliam rationem adduco cuius fere virtus est eadem cum priori. Illud cui aliquod accidens reale inest tali modo reali quo non inest forme hominis proprie nec forme asini: et de ceteris formis specierum nec omnibus simul: illud dico est realiter diversum ab omnibus istis propriis formis. hanc re cipio per manifesta. Si enim aliquid esset idem penitus realiter et essentialiter cum alio et econverso. Omne accidens reale quod inest uni illorum aliquo reali modo oportet inesse alteri: sed aliquod accidens reale inest forme animalis tali modo quo non inest forme hominis nec asini: et sic de ceteris nec omnibus istis simul. verbi gratia. Sensus inest forme animalis primo et per se: et hoc suppono ad presens et non inest forme hominis primo: quia sic inesset omnibus aliis per formam hominis secundum regulam Arist. in primo poste. nec forme asini primo propter idem: nec omnibus simul: quia sic inesset cuicumque inesset propter omnes istas formas: quod est ridiculum. ergo forma animalis est diversa a formis propriis suarum specierum. Et idem intelligo de quibet generis et speciebus per se et propriis. Sed aliquis cavillaret quod prioritas et primitas non sunt modi inessendi reales: sed secundum rationem solum: et non vero. Hoc est frivolum: quia ille est modus realis qui esset preter omnem operationem nostri intellectus hoc est manifeste: sed circumscripto opere nostri intellectus adhuc risibilitas inest homini primo et per se: et habere tres triangulos primo. accidens enim inesse subiecto primo: ut hic loquimur est ipsum inesse non per alterum

et alteri per ipsum: ut patet ex primo poste. quod sine dubio contingeret homine non intelligente. ¶ Probatio. si prioritas et primitas quibus accidens reale dicitur inesse subiecto per se primo essent solum entia rationis essent ficta: sic concludit Commen. de tempore in .4. phy. Sed hoc est absurdum. ¶ Probatio. si humanus intellectus faceret triangulum hoc est. Prior ita quod hec passio non inesset subiecto suo primo nisi per intellectum: quero tunc quis est intellectus vel practicus an speculativus: non speculativus: quia operatio eius non transit in rem exteriorem: et sic primo hoc. s. habere tres non esset in triangulo: quod est ridiculum. Si dicas quod est intellectus practicus: per artem aut per prudentiam: et si per artem per quam artem mechanicam: et est derisio in hoc dicendo. ¶ Item ad hoc ut aliquod accidens insit subiecto primo sufficit quod illud subiectum ingrediatur illud habens causam propriam illius accidentis in sua substantia: ut patet per Lincon. in primo poste. Modo circumscripto omni opere nostri intellectus adhuc subiectum aliquod habet in se causam per se am seu propriam suarum propriarum accidentium ut manifestum est. ergo et cetera. et hec sit tertia ratio. ¶ Item arguo ratione antiqua. Si ille forme non sunt eadem forma essentialiter: quarum una remanet altera corrupta. hec est evidens: sed remota forma specifica specialissima remanet aliqua forma generalis: quod probo: quia remanet idem accidens numero determinatum. Verbi gratia. Ponamus quod homo vivens habeat cicatricem: non est dubium quod corpus mortuum habebit cicatricem: et fidem illa cicatrix est eadem numero cum precedente: necesse est quod maneat aliqua forma substantialis eadem numero cum precedente. Nam in istis generabilibus et corruptibilibus subiectum accidentis determinati est corpus compositum ex materia et forma secundum intentionem Commentatoris in principio scdi de anima. et eiusdem numero accidentis terminati vult esse unum numero subiectum compositum ex materia et forma. ergo manet ibi eadem forma numero. ¶ Si quis autem dicat quod non est cicatrix eadem numero cum cicatrice priori tunc queritur quid generavit illam secundam cicatricem. Et aliqui respondent quod virtus celi existens in continente. Sed hoc est derisorium: quia si istud sufficeret tunc esset facile assignare causas omnium accidentium naturalium: quia statim posset respondere querenti causam agentem quod est virtus celi et non oporteret querere causas agentes proprias: quod est contra Aristo. et Commentatorem in primo phy. et in .2. Alii vero respondent quod generans quod generavit cadaver aut formam substantialem immediate consequentem animam hominis in materia generavit cicatricem in illo corpore sustinentes super illud dictum Commentatoris: quod generans formam dat omnia consequentia ad formam. Sed hoc non potest sufficere. bene enim verum est quod generans quod dat formam dat omnia accidentia per se et necessario consequentia illam formam ut generans ignem generat levitatem et caliditatem. Et generans hominem generat risibilitatem. et similiter in similibus. Sed non est necesse quod generans formam det omnia accidentia que possunt inesse forme sequentia: et que non per se consequentur illam formam. ut generans hominem non semper generat crispum aut curvum: aut huiusmodi. modo cicatrix non est per se accidens consequens formam per se cadaveris ante formam que consequitur in materia post animam: quia sic inesset omni tali forme: quod est falsum: multa enim cadavera sunt sine cicatricibus: et ideo fatuum videtur quod illud generans generat cicatricem quod generavit illam formam. ¶ Probatio. Sicut omnem cicatricem precedit vulnus ita aliam et aliam cicatricem numero debet precedere aliud et aliud vulnus numero. si ergo post cicatricem corporis vivi generabitur alia cicatrix numero in mortuo: oportet igitur precedere aliud vulnus: et quid egit illud vulnus difficile est dicere etiam si fingendi licentia detur. ¶ Item virtus illius generantis quod corrumpit hominem et generat cadaver non est maior nec magis ordinata in operando quam virtus que erat in homine vivente hoc est bene manifestum: et multotiens virtus que erat in homine vivente non potuit facere cicatri

com. 5

com. 4

cem reuniendo partes corporis nisi cũ adiutorio artis: imo tale ꝛ tantũ vulnus est aliqñ ꝙ si dimitteret nature moreret homo. quõ ergo est verisimile ꝙ illud qd corrum pit hominem ꝛ generat cadauer ita faciat cicatricem.

ℭ Querit hic pro solatio. qs ferrauit equũ mortuũ. hoc est dicere quis illa noua foraminis fecit: alia vo ab illis q̃ fuit in pede viuo forte fuit vnus faber spũalis: vel illud agẽs qd agit oĩa imediate vl hmõi truffa est. Remanet igit vt videt eadẽ nũero forma sub̃alis q̃ prius ꝛ sic erãt plures forme sub̃ales in corpore viuo. q̃re ꝛc. ℭ Itẽ ad duco vnã rõnez quã tangit Albertus sup 4m metheo. cuius solonem non pficit ad plenum. Si esset eadem forma sub̃alis aialis vt aial ꝛ vt mixtũ est statiz cũ aial eẽt mortuũ eẽt putrefactũ: cuius oppositũ videt ad sensuz. Et pbo ꝯñam. qꝛ putrefactio est ꝓpria corruptio mixti: qꝛ mixtũ fm ꝙ mixtũ non põt esse corruptũ simplr nisi sit putrefactũ. ergo si aiali mortuo statim corruptum est mixtũ qd erat in aiali tũc statim est putrefactum: qd est absurdũ. Qꝫ si hec ratio est demõstratiua bonũ est. si nõ peto ꝙ eius solo manifestetur fm intentionem Aristo.

ℭ Hec sit 4a rõ p̃ncipalis: tũc adducam auc̃tes pro ista parte. Prima auctoritas ẽ Aristo. in. 2. metaph. cap. de statu. in p̃dicamẽtis. vbi ipse volẽs ondere ꝙ nõ ẽ ꝓcessus in infinitũ in causis formalibus. pbat ꝙ non ẽ ꝓcessus in ĩfinitũ in p̃dicamẽtis in qd eẽntialr ordiatis que sunt ptes diffõnis. Et in hoc manifeste dat itelligere ꝙ multitudo p̃dicatoꝝ in quid eẽntialr ordinatoꝝ est fm multitudinẽ formaꝝ. ℭ Item Arist. in. 7. metaph. ca. illo. nunc autẽ inq̃tum. in analeticis de diffõne ostendit cãm vnitatis diffinitiõis composite ex genere ꝛ differentia: ꝛ videt esse causa quã ipse assignat: quia iter omnes partes talis diffõnis sola vltima. s. vltima differẽtia habet rõnem forme ꝛ actus vltimi: ꝛ omnes p̃cedẽtes sũt in potẽtia ad eaz: ꝛ hoc est qd dicit Cõmentator ibidẽ. Et intẽdit p hoc ꝙ genus in re nõ existit in actu sicut materia: ꝛ ꝙ illud qd est in actu est differẽtia vltima: modo si forma generis esset eadem cũ forma spẽi: tunc genus non essꝫ in potẽtia respectu differẽtie que est forma speciei: ꝛ ipm genus in re esset in actu sicut ꝛ differẽtia. Si quis aũt dicat vt quidam fingunt ꝙ Aristo. loqtur ibi de diffinitione pro conceptu explicito diffiniti composito ex ꝯceptu generis ꝛ conceptu differentie. hoc non est veꝝ. pmo hoc est ꝯtra Cõmẽtatorẽ i p̃ncipio capli. vbi dicit quõ differenter logicus ꝛ phs p̃mus ꝯsiderant de diffõne. logicus. n. considerat de diffinitione fm ꝙ ẽ instrumentum qd ducit intellm ad intelligere quidditates reꝝ. Phs aũt primus fm ꝙ signat quidditates rerum. ℭ Item si aristo. ibi loquit de diffinitione ꝓ ꝯceptu non haberet dicere ꝙ hmõi diffinitio sit vnum ens simplr ꝛ per se: quia ex diuersis actibus: quoꝝ vnum non est de essentia alterius: non constituitur vnum per se. Isti autẽ ꝯceptus sine dubio sunt diuersi actus. quare ꝛc. ℭ Iteꝫ Arist. loquẽs de genere qd est pars illius diffinitionis dicit ꝙ ipsuz genus nõ est preter generis species. aut si quidem vt est materia ante est. modo si ipse loqueretur de genere pro conceptu generali istud non esset verum: qꝛ hmõi conceptus bene est sine conceptibus specieruz: cũ ergo posset intelligi fm se absq̃ qualiber sua specie: nec conceptus ille est sicut materia ad conceptum differentie nisi valde improprie ꝛ fm similitudinem: vnde relinquitur ꝙ ipse loquitur ibi de genere ꝓ re que ponitur in diffinitione: ꝛ hoc etiam apparet manifeste intelligẽti inspicienti verba Commentatoris ibidem. Dicit. n. ibi sicut allegatum ẽ: intendit per hoc ꝙ genus non existit in re in actu ꝛc. ecce enim in re ꝛ nõ in intellectu. ℭ P.

Aristo. loquit ibi de illis partibus diffinitionis que predicantur essentialiter de specie diffinita: sicut ꝛ ipsa diffinito p̃dicat essentialr de diffinito: modo ꝯceptus intellectuales generis non p̃dicant essentialr de specie. quare ꝛc. Vult ergo Aristo. ꝙ in hmõi diffõne ipm genus qd est res est in potẽtia respectu dr̃ie: ꝛ dr̃ia eius actu vel actus: ꝛ hoc plane dicit Cõmẽtator ibidem in p̃ncipio capituli sic: ꝛ cã in hoc est. s. ꝙ diffinitio est quid vnum ꝙ vltima differentia in diffõnibus est differentia que continet formã p quã est vnũ actu ꝛ ens in actu. Differentie aũt que sunt ante vltimam differentiam sunt existes in diffinito potentia: modo vnu ꝛ idem non est in potentia ad seipm. g̃ ꝛc. Sꝫ aliqui sophisticant ꝙ Ari. accipit ibi genus vt stat sub modo cõi potentiali. Hoc aũt nihil est: qꝛ sicut ex diuersis modis eẽndi nõ fit vnũ per se sic ex re vt stat sub vno mõ nõ fit vnũ ex ea vt stat sub alio modo. v. g. ex aiali vt stat sub sensu nõ fit vnũ cum seipso vt stat sub rõcinari: qd est modus differentie: similr aũt ꝛ in alijs. Unde si bene inspiciat nullo modo verus est sermo Aristo. simplr ꝛ ꝓprie nisi accipiẽdo genus ꝓ ipsa re: ꝛ silr dr̃iam ita ꝙ res importata noie generis ẽ in potentia ad formam quã significat. pꝫ ergo intentionẽ ipsius Aristo. ꝙ genus habet aliam formam a forma spẽi.

ℭ Auctoritates Auerroys sunt satis multe. pmo i pmo phy. dicit. ꝙ diffinitio est quoddã vniuersum distinctũ p elementa ex q̃bus componit spẽs ꝛ sunt genus ꝛ dr̃ia. Vult igit ꝙ spẽs est composita ex genere ꝛ dr̃ia: qd nõ esset si forma generis eẽt eadẽ cũ forma spẽi. ℭ Nec valet si quis dicat ꝙ ipse loquit ibi de specie pro conceptu intellectuali: ita ꝙ intelligat conceptũ spẽi esse compositum ex cõceptu generis ꝛ conceptu differẽtie: quia ipse loquit ibi de specie que diffinit p genus ꝛ dr̃iam ꝛ que significatur nomine speciei pmo. Cõstat aũt ꝙ spẽs pro cõceptu non diffinit: sic ꝙ genus ꝛ differentia predicentur essentialr ꝛ in quid de ipso ꝯcepto. Conceptus enim hominis non est aial rõnale: ꝛ ꝯceptus circuli non est figura. ꝛ hoc bñ pꝫ per exemplũ qd subiungit: est. n. exemplũ de specie pro re. ℭ Itẽ ondisum est alibi ꝙ cõceptus spẽi nõ diffinitiuus est simplex nõ compositus ꝓpter ex ꝯceptu gñis ꝛ differẽtie: vult igitur Cõmẽtator ꝙ species realiter est cõposita ex gñe ꝛ differentia. Et hoc etiam signauit Porphyrius in lib. de vlibus. vbi dicit. ꝙ sicut statua est ꝯposita ex ere tãq̃ ex mã: ꝛ ex figura tanq̃ ex forma: sic homo est compositus ex aiali tãq̃ ex materia ꝛ ex rationali tanq̃ forma. ℭ Alia auctoritas Cõmẽtatoris est in erroribus metaph. vbi dicit. ꝙ materia prima recipit formã vlez: ꝛ post mediãte forma vniuersali recipit formas alias vsq̃ ad iduiduales: tales aũt forme nõ sũt vna forma essentialr: quaꝝ vnã recipit materia mediãte alia: qꝛ nihil recipit se nec est causa alicuius in recipiẽdo se: vt dicit Cõmentator in. 2. de aia. cap. de visibili. ℭ Item parum post hec verba dicit Cõmen. ꝙ genus est vnum in vna forma media inter actũ ꝛ potentiã: mediũ aũt est aliud essentialr ab vtroq̃ extremoꝝ: ꝛ per potentiã intẽdit mam pmã ꝛ per actũ dr̃iaꝫ ꝛ formã specificã. ergo ꝛc. ℭ Itẽ cõmẽtator in. 3. metaph. dicit ꝙ impoĩe est aliqd p̃dicari predicatione generis de rebus habẽtibus formas diuersas que nõ cõicant i vna forma numero. Illa aũt forma vna nũero in qua cõicãt spẽs de q̃bus p̃dicat genus nõ videt esse nisi forma generis: q̃ est vna numero p̃uatiue eo ꝙ nõ hꝫ i eẽntia sua multitudinẽ formaꝝ iduidualiũ a q̃bus est ꝓpe multitudo numeralis: sꝫ ẽ in potẽtia ad eas: qꝛ nulli formaꝝ specificaꝝ ꝯuẽit. ℭ Itẽ i. 5. meta. ca. de sub̃a. dicit cõmẽ. ꝙ aia ẽ forma i ente actu. h aũt nõ eẽt nisi corpꝰ in quo

T.c.10.

T.c.42

Com.

Com.

Com.

Com.

Com. 22. est aia haberet aliam formā subalem ab aia. Et huic cō tingendū est qd dicit in. 4. celi z mundi. q lapis componitur ex grauitate z materia pma z ecōuerso de aialib⁹ q componunt ex corpore z aia. Modo si ipm corp⁹ ex q componit aial nullā aliā formā subalez haberet preter aiaz: qdo cēt econtrario de compōne aialis ex corpore z aia: z de cōpōne lapidis ex grauitate z mā pma. nullo vtiqz mō cēt econtrario. Necesse igit ē fm Comentatorē q i aiali ē forma alia pter aiam: z maxie: qz ipse vult

com. 28. in. 8. huius. q aial est diuisibile in motorē actu. s. aiam z mobile actu. s. corpus: z pp hoc mouet seipsuz: graue aūt in aia tum nō mouet seipm lz sit diuisibile in formam z mām: qz vt dicit mā pma pprie non mouet. Si igit corpus qd est pars aialis non esset alia suba pter mām que est motor in aiali: ipm vtiqz aial non plus diuideret in motū actu q lapis aut hmōi inaiatū: qd ē 9 Commentatorē plane: vult ḡ Commētator q in aiali est alius act⁹ subalis pter ipsam aiam per quē qdem actum subalem corp⁹ hz q sit ens actu aliquo modo z mobile actu: z sic tm habet ab eo qd non ē inconueniēs in eadē suba eē plures formas subales. Sz aliqui erronee z impertinēter exponūt vba Comentatoris p corpus z aiam intelligi diuersas partes q̄titatiuas aialis: quaz vna est mouens. s. cor. aut pportionale. qz in eo ē pncipalr vtus motiua z alia pars est mota. s. residuū corporis in quo ē potentia ordinata ad recipiendū motū. hoc sine dubio est 9trariū verbis z scie Comētator. s in multis locis in. 8.

com. 28. phy. pmo ca⁰ mouētui igr ē z cor q̄ mouent. dicit sic. nullus. n. dubitat q aial mouet ab aia z q aia est motor z corpus est motū. Sz latet de exntia motoris: hoc qūo est distinct⁹ a mobili. Modo si p aiam itelligeret partē aliquam q̄titatiuam: vt cor aut hmōi non esset verū qd dicit: qz cuilibz manifestū est q vna pars q̄titatiua corporis ē extra aliā: z q vna nō est alia: lz sint 9iuncte s3 9tinuitatē vel 9tiguatione z 9tactū: ¶ Item paz post in eodē cōmēto dicit Comētator sic. Motorē. n. in aialibus esse distinctū a moto per diffōnem est manifestum per se. Sed ignotū est vtrū distinguat aut non distiguat in esse: mō si motor pmus intrinsecus in aialib⁹ esset ps q̄titatiua: tunc non esset ignotum hoc verum motor sit distinctus in esse: qz manifestū est q vna pars q̄titatiua corporis lz sit 9tinua alterutri vna non est alia: z eē vni⁹ non est esse alterius. ¶ Itē euidetius pz in alio commento sup illam partē: amplius qūo z 9tinuū: vbi sic loquit Commētatorm. tor. n. dz esse distinctus a moto:

tm. 30. aut fm diffōnem z esse simul sicut in aialis q̄ mouent in extrinseco: aut fm diffōnez tm sicut in hntibus aias: aia igit que est motor in eis distinguit a corpore qd est motū fm diffōnem: lz n distinguat fm esse. s. qz impossibile est corpus esse sine aia: z aiam sine corpore nisi equiuoce: ex qbus vbis manifestū est q commētator non itelligit p aiaz ipm cor in aialis in quo pmo z pncipalr est aia qz ipm cor bn pōt esse sine aliis partibus cū sit pus ipe formatū ante alias pceret sicut ex de gnatione aialiu: sed itelligit ipsaz formaz corporis aialis: que ē pncipiū pmū mouens intrinsecū: vt et pz ex. 3. de aia. z demonstratū ē in de motib⁹ aialiū. ¶ Item Commentator in

Com. 31. 5. metaph. ca⁰. de pte. dicit sic. Illa ex qbus componunt diffōnes signantes qdditates cuiuslibet rei dicunt ptes diffinitū z diffōnis: z ideo genus dr pars forme: z ideo dr q genus ē pars formaz speꝝ. Forma. n. speciei diuiditur in genus z diam. s. in formam q̄ 9cipitur 9ceptu gnāli z 9fuso: z formā que 9cipitur 9ceptu determinato z proprio: z fm 9ceptus accidunt formis: z ideo dicit Commentator ibidem q esse genus z diam est accidēs quod accidit eis. ¶ Istis rationibus z auctoritatibus poterit aliquis suffocari in ista po itione.

¶ Nūc restat videre dubitationes 9tra predictā pōnē. Prima dubitatio pōt eē si in vno indiuiduo eēnt plures forme subales. tunc illud indiuiduū non esset ens per se vnū: qd est inconueniens. Et pz 9ña. qz quelibet illaꝝ formaꝝ daret ei esse z vnū esse. qre zc. Et 9firmat: qz sic dicēdo vnū ens 9cederet esse plura entia cū 9cedat hēre plures formas subales. ¶ Itē si sic tūc gnātio idiuidui subē eēt alteratio cū eēt circa subm ens actu per formā pcedentē. ¶ Itē si esset alia forma subalis per quā formaliter est homo z aial z viuens: tūc gnātio formis non eēt vna eo q ibi acqrerent plures forme subales. ¶ Item s3 illā pōnez tūc in gnātione nō fieret resolutio vsqz ad materiā pmā cū ponat remanere aliq̄ forma subalis eadē numero que pus. s. forma subē z corporis: hoc aūt videt esse inconueniens. qre zc. ¶ Itē aia vr esse actus corporis zc. hoc aūt non eēt si in corpe cui⁹ actus est aia esset alia forma subalis: qz illa alia forma eēt actus pus aia. qre zc. ¶ Itē ois forma vnita mãe mediatibus dimensionibus dat esse corpus, pūt corpus est genus aialis: hec vr manifesta: s3 forma aialis ē forma vnita mãe mediantibus dimensionib⁹: vt vult Comētator in de substantia orbis. ergo forma aialis dat eē corp⁹: qre nō oz eē aliaz formā qua hō sit aial z q̄ sit corp⁹: z sil̃r de aliis. ¶ Itē si forma qua hō ē corpus ē diuersa a forma qua ē suba: aut est diuersa numero aut spē aut gñe: p sufficiētē diuisionē in pposito. Sz non est dcēm pm: qz sic corp⁹ z suba que dicit de hoīe eēnt diuersa numero: qd est absurdum. Nec est diuersa spē: qz tūc iste forme deberēt 9uenire in aliquo vno gñe sicut forma hoīs z asini q̄ sunt diuerse fm spēm: mō nō est dare gen⁹ in quo 9ueniāt: qz eo suba sit gen⁹ gnālissimū nō est aliqd gen⁹. qz taliū vnū nō 9tinet sub alio: et si eēnt diuerse fm genus tūc eēnt in diuersis pdicamētis: qd est falsum. ¶ Itē si forma gnālis maneret corrupta forma specifica: vt dr in 3ª rōne: tūc vnū indiuiduū eēt sub diuersis spēbus qd vr impole. Et pz 9ña. qz ipm corp⁹ vnū z idē indiuiduū numero qd pus fuit sub spē hoīs ponit postea eē sub spē cadaueris: qd est absurdū. ¶ Auctoritates sunt multe q̄ vident 9dicere huic pōni. Prima Aristo. dicit in. 2. poste. q equiuocationes latent in vlib⁹: qd p alio non vr: nisi qz forma gnīs est eadem cum forma speruz z non vna nā fm se. ¶ Itē si gen⁹ ē qd vnū pter oēs formas speꝝ tūc in gñe fierent cōparationes: qd est 9 Aristo. in. 7. phy. Et pbat 9ña qz p alio non negat fieri comparatiōe in gñe: nisi qz genus nō est qd vnū in diuersis spēbus. Illud aūt in quo aliq̄ cōparant oz eē vnū in illis. Si ḡ gen⁹ est qd vnū p vnā formā realr diuersaz ab oībus formis ppriis speꝝ fieret vtiqz in ipso z eēt cōparatio speꝝ. ¶ Itē in 7. meta. ca⁰. nūc aūt inq̄tū in analecticis zc. Dic Arist. q gen⁹ nō est pter gnīs spēs. Itez paz post in eodē ca⁰. dic q in suba nō est ordo: qūr. n. oz itelligere: hoc qdem pus illud vō posteri⁹. H aūt 9tingeret si forma gnīs eēt prior q forma spēi vel eē sic tz positio pdicta. quare zc. ¶ Itē gen⁹ diuidit p dias: vt vult Arist. i. 2. poste. z 5. meta. z Comen. in. 5. meta. H aūt nō eēt si gen⁹ eēt aliud ab ipsis diis. sic etiā mā nō diuidit p formas: qz est aliud ab eis. ¶ Itez si gen⁹ esset in vna spē ita deberet esse in oib⁹: sic pz et pma rōne huius pōnis: mō nō est sic in oib⁹ spēbus: qz forme speꝝ sunt alie a formis gnālibus. pbo

Com. 22 p Commentatorem in. 4. celi z mun. vbi dr q lapis cōponit ex grauitate z mā pma. z sic vult q in lapide non est alia forma subalis pter grauitatem z preter formaz substantialem quam consequitur grauitas. Unde in la-

T. c. 31. (margin)

pide est forma sube ⁊ corporis ⁊ nō est diuersa realiter a forma ꝓpria lapidis vt videt: ⁊ ad idē valet qḋ dicit in 4° phy. ca° de vacuo. ꝙ in elementis motor est in potē tia ⁊ motor in actu cū sint ꝯposita ex mā pma ⁊ formis simpl. ab°: ⁊ motor est forma ⁊ res mota est mā. Videt igit ꝙ in istis spēbus. s. elemētis vt igne terra ⁊ hmōi ꝙ forma specifica non est alia a forma generali. q̄re nec in alijs. ❡ P̄. In idem vadit qḋ dicit in. 5. metaph. ꝙ aia est forma in ente ⁊ in actu ⁊ ecōuerso de formis simplicium. ergo vult ꝙ forme simplicium nō sint forme in ente actu: qḋ ꝯtigeret si in ipis forma specifica eēt aliā a forma generali: qꝛ esset forma in ente actu. s. in composito ex mā ⁊ forma gnāli. ❡ Item 2° de aia vult ꝙ subm forme subalis non est ens actu nisi per formā illā. ❡ Itē in tractatu de suba orbis Commentator hꝫ ꝓ inconuenienti ꝙ aliqua forma subalis in mā precedat dimensiones: qꝛ illa esset incorruptibilis: vt dicit: ⁊ multa alia inconueniē tia adducit ꝯtra hoc. Modo fꝫ istaꝫ pōnē videt ꝙ forma sube precedat dimēsiones ⁊ est icorruptibilis. ⁊ silr forma corporis: qḋ est genus aialis. ❡ Item in eodē dicit ꝙ impole est vnū subm hr̄e nisi vnā formaꝫ. ❡ Item Aristo. in. pmo phy. dicit ꝙ mā pma est illḋ in quo si aliqd corrūpit abibit vltimū: qḋ non eēt si in morte aialis remanēt eadē forma subalis. s. forma corporis aut aliq̄ alia sicut asserebatur 3a rōne pōnis. ❡ Item fꝫ istā positionē aia vegetatiua ⁊ sensitiua ⁊ cogitatiua in hoie vt hinibilis in equo sunt diuerse aie. Et silr vnū aiatum hꝫ plures aias: qḋ vr̄ esse ꝯ Aristo. in pmo de aia. ca°. de erroribus. ⁊ in. 2. ca°. potentiaꝝ aūt aie: ibi. n. vult ꝙ sicut figura posterior ꝯtinet pōrē in potentia: vt tetragonus ꝯtinet trigonū: ⁊ pentagonus cōtinet tetragonū: sic aia posterior ꝯtinet pōrem in potentia vt sensitiua vegetatiuam: ⁊ intellectiua sensitiuā. Modo si iste eēnt diuerse sube aie: tunc posterior nō ꝯtineret precedentē in potētia. q̄re ⁊c̄. ❡ Propter solones oīuꝫ istaꝝ rōnū ⁊ auctoritatū ꝯsiderāda sunt aliqua fundamēta. Primo cōsiderādū est ꝙ ponētes istā pōneꝫ recte ipsoꝝ intelligentes: nō ponūt ꝙ forma gnālis sit talis forma per quā aliqd sine forma pfectiori possit eē ens actu simplr̄. forma .n. qua aliqd est aial non est talis forma per quaꝫ aliqd possit esse ens in actu simplr̄ pter oēm aliam formā pfectiorē: imo est quedā forma impfecta ⁊ potentialis que nunq̄ pōt esse in mā nisi sit ibi aliqua forma specificans ⁊ determinans eā ad spēm determinatā. Sicut igit materia pma q̄uis sit alia nā realr̄ ab oī forma vt dmōstratū est in pmo phy. ⁊ hoc ꝯcedunt oēs: nō eñ pōt existere separata ab oī forma silr̄: sic forma aialis vñ aial est licet realr̄ sit alia a forma ꝓpa hois vñ hō: ⁊ silr̄ ab alijs formis nunq̄ ē actu separata ab oī forma specifica ⁊ ꝓpria. nunq̄. n. est aliqḋ aial qḋ nec sit hō nec asinus nec hmōi. Et ideo dr̄ cōiter ⁊ accipit in. 4. topi. ꝙ nihil est in genere qḋ non sit in aliqua ei° spē. Nunq. n. forma aialis esset in mā nisi sequat alia forma perfectior dans eē specificū. imo semp relinqtur in mā potentia ad formā pfectiorē: ⁊ sic ipa est potētialis ⁊ diminuta respectu forme specifice: q̄uis in seipsa sit qdam actus dans eē māe. Et hoc pulchre signauit lincon. in pmo posterioꝝ. ca°. de p se. vbi dicit ꝙ gen° est eā spēi sic forma malis vl̄ sicut mā formalis: ⁊ huc fmonē dicit alio se ꝯfirmatꝝ rōne ⁊ auctoritate. Est aūt vtrunqꝫ hoꝝ vnū aliquo mō: gen°. n. q̄tū ad suā formā ē sic forma malis: ꝓ tāto qꝛ eius forma est impfecta ⁊ diminuta respectu forme vltie specifice: ⁊ dispōit mām ad receptionē forme vltime. Unde mediāte ipa mā recipit formā specificā: vt dicit Cōmē. pōt ēt dici mā formalis ꝓ tāto qꝛ nō est sola mā nec sola forma cōis: sed totū compositū ex mā ⁊ forma cōi: q̄re respectu māe est aliquis act° ⁊ forma: lꝫ respectu forme specifice magis hꝫ rōnē dispōnis subalis. Per hec soluitur quedam oppositio q̄ posset hic fieri: cū. n. forma aialis vñ aial sit forma pfectior ⁊ nobilior q̄ forma ꝓpria cuiuscunqꝫ elementi: vt ignis aut aer aut hmōi. ⁊ tñ forma elementi det eē simplr̄ absqꝫ alia forma perfectiori necessario ꝯsequente in eadeꝫ materia. videtur ꝙ similr̄ forma aialis multo fortius dꝫ dare esse simplr̄ pter oēꝫ aliam formam subalem pfectiorem ꝯsequentem in corpore. Dicendū ꝙ non est veꝝ: qꝛ q̄tumcunqꝫ forma aialis vñ aial sit simplr̄ pfectior ⁊ nobilior q̄ forma ignis: ipsa tamē de sui natura est sicut preparatio ⁊ dispositio ad aliam formam perfectiorem ⁊ indeterminata ad diuersas formas ꝓprias: ⁊ nulli ꝯtrariatur nec fm se nec fm suas dispositiones ꝓprias: sic autē non est de forma ignis aut aeris aut hmōi. q̄re ⁊c̄. ❡ Ulterius est attendendum ꝙ multum refert aliquid vniri enti qḋ est in potentia ⁊ vniri enti qḋ est in potentia fm qḋ in potentia. Nam vnūqḋqꝫ accidens terminatum in istis generationibus ⁊ corruptiōib° vnitur composito ex mā ⁊ forma fm Cōmentatoreꝫ in. 2. de aia. ⁊ per ꝯsequēs vnitur aliquo modo māe que est de se ens in potētia: ita q̄ mā nō sit pncipalis ratio recipiendi hoc modo accidens. vnde non valeret istud argumētū: caliditas adueniens ligno vel lapidi necessario aduenit materie pme que est in potentia de se: mā. n. non est in composito nisi in potentia vt vult Cōmētator in. 2. de aia. i. ꝙ in composito ipa nō est ens actu de se. ergo caliditas est forma subalis: qꝛ caliditas adueniens ligno ⁊ eius māe non vnitur ipsi māe fm ꝙ est in potentia pura: ita ꝙ ipa suba materie sit pncipalis ratio recipiēdi caliditatē ⁊ substandi caliditati. Silr̄ dico ecōuerso ad ꝓpositū ꝙ multū differt aliq̄ formā vniri ei qḋ est ens actu ⁊ vniri ei fꝫ ꝙ est ens actu. potest. n. aliqua forma subalis perfectior vniri materie habenti formam aliquā subalem minus pfectā: ⁊ sic vniet enti in actu: sꝫ non fm qḋ ens in actu: ita. s. ꝙ illa forma pexistens sit pncipale receptiuum vel subm illius forme sꝫ recipiet formam illam rōne qua est ens in pura potentia de se ⁊ subm pmum. Non. n. putandum est ꝙ cū aliqua materia recipit formam ⁊ forma pficit mām ꝙ ipa materia fiat essentialr̄ illa forma ⁊ natura materie fiat natura forme: immo remanet ipsa suba māe: que q̄tum est de se est ens pure potentia ⁊ non actus: vnde Commentator sicut statim allegabat dicit in. 2. de aia. ꝙ materia non est in composito nisi in potentia. i. nisi cuꝫ ens in potentia quantum est de se: bene tamen verum est ꝙ materia est actu in composito: componendo ly actu cū esse in composito: sed ipa in composito non est ens actu componendo ly actu cū ly ens. imo est ens potentia. Si .n. mā existens in composito esset eēntialr̄ ipse actus seu forma tūc compositū nō haberet diuersas partes eēntiales postq̄ materia eēt eadē res cū forma ⁊ ecōuerso: ⁊ sic cōpositū non esset compositū: qḋ ē impossibile. Cū igitur in composito remaneat eēntia materie diuersa a forma: potest aliquid aduenire composito ⁊ in ipso recipi rōne materie pncipaliter ⁊ non rōne forme nisi dispositiue: ita ꝙ compositū subiciat alicui principaliter fm materiā ⁊ dispositiue fm formā pcedēte: ⁊ hoc est multum tenendum: qꝛ per hoc faciliter tollunt argumenta que aliqui putant demonstrationes ꝯ pluralitatem formaꝝ pus positam. ❡ Considerandū etiam vlterius ꝙ fm istam positionem talis est ordo ⁊ pluribus formaꝝ in vno indiuiduo: nā sunt plures forme subales ordinate realiter fm suas subas diuerse: ita ꝙ vna non est alia

Com.7. Com.15. Com.4. Cō.7. Cō.7.

nullā tñ ɔtrarietatē habentes iter se. sed vna est ꝓpter aliā sic dispositio ꝛ ꝓparatio subiecti ad eā. Uerbi gratia. in sorte est vna forma substantialis iperfectissima ꝛ potētialis ꝛ ꝓpinquissima mãe que dat esse substantiaꝫ actu ꝛ eam consequit̄ ista ꝓprietas vel accidens que est actu subsistere: a qua ꝓprietate dicit̄ accipi cōcept⁹ confusus substātie. Alia est forma qua sor. est corpus. ꝛ istā consequit̄ hoc accidēs: qd̄ est substare trine dimensioni. Ulterius est alia forma p quā est animatum: ꝛ eā consequitur virtus nutritiua. ꝛ deinde alia per quaꝫ est aīal: ꝛ istā cōsequit̄ virtus sensitiua a qua aīal dicitur aīal ſꝫ nominationem. postmodū est alia forma per quā est homo: ꝛ istā ɔsequit̄ rōcinatiuum aut aliqd̄ hmōi alteruꝫ. ꝛ post illā formā substantialē specificam forte nō est aliqua alia forma substantialis ꝑfectior ꝛ oēs alie sūt accidentia. ¶ Et ob hoc dicit̄ ꝙ species est tota substantia indiuiduoꝝ. Et Arist. dicit in 2° posterioruꝫ ꝙ in eadeꝫ specie sunt multe differentie sed nō ſm substātiam neqꝫ per se. essent aūt in eadē specie multe differētie ſm substantiam ꝛ p se: si quodlibꝫ indiuiduū haberet formā substantialē ꝓpriam. superadditā forme speciei. ¶ De hoc aūt est alibi perscrutandū. s. in questiōe de ꝑncipio indiuiduatiōis. Et forte inter formā qua sortes ē corpus: ꝛ inter illā qua est animatū bene est media forma. s. qua ē mixtū. Omne. n. animatū est mixtū: ſꝫ nō ɔuertitur. Un̄ si mixtum ꝑdicatur essentialiter ꝛ in quid de sorte nō ē remotū quin sit gen⁹ aliud a ꝑdictis: ꝛ forte est accidēs eius ꝓpriū vel aliquid hmōi. ¶ Sꝫ quicquid sit d̄ hoc opꝫ esse tot formas substātiales diuersas in sorte quot sunt ꝑdicata in quid ordinata in linea ꝑdicabili q̄ ꝑdicant̄ de ipso essentialiter ꝛ in quid. ¶ Est aūt vlterius considerāduꝫ ꝙ sicut videt̄ velle Auicē. in 5° sue meta. capitulo de assignanda differētia inter genus ꝛ materiam. Genus pōt accipi dupl̄r. Uno mō ꝓ ɔposito ex mā ꝛ forma cōmuni que ptinet ad essentias specierū. Alio mō pro cōposito ex forma vltima specifica ꝛ omnibus substātijs precedētibus: sub rōne forme generalis. Uerbi gratia. animal pōt mihi dicere totū cōpositū ex mā ꝛ forma cōmuni oībus aīalib⁹. s. aīa sensitiua: vel pōt accipi pro toto ɔposito ex forma specifica cū oīb⁹ formis prioribus ꝛ materia prima. Et primo quidē mō gen⁹ ē quodā mō mā spēi. Et secūdo mō est tota essentia spēi: significata tñ ꝛ intellecta sub rōne cōi ꝛ gñali. Sic eniꝫ ponētes esse vnā formā subalē spēi ꝛ oiuꝫ generū suoꝝ dicunt ꝙ nomen generis significat totū cōpositū ex mā ꝛ forma: sub rōne tñ cōi sumpta a mō vel v̄tute cōi: sic ponēdo formas diuersas pōt poni rōnabiliter ꝙ ipsuꝫ nomē generis significat totū compositū ex forma specifica ꝛ oībus substātijs ꝑorib⁹: sub rōne tñ accepta a forma cōi vel a virtute ɔnte formā cōmunē. verbi gratia. aīal signat cōpositū ex forma specifica sub rōne sumpta ab aīa sensitiua vel a sensu: ꝛ nō significat aliquā formā specificā sub ꝓpria rōne. ꝛ iō non dicit̄ significare ipsas spēs: ꝛ hoc ēt modo genus non est quid vnū in diuersis spēbus quantū ad formā vltimā: qr forma specifica nō est vna diuersaꝝ spēꝝ sed plēs. Hoc igit̄ totū ɔpositum ex forma vltima siue specifica: ꝛ oībus ꝑcedentibus est ꝑdicabile in quid de multis spēb⁹ ꝛ multis ɔpositis nō cōis realiter ab eis aliō: ꝛ qd̄ cōiter nominat̄ gen⁹. Et de genere primo mō dicto loquit̄ lincoñ. in primo posterioꝝ. caplō de per se. auctoritate precallegata: ꝙ illō genus vel est forma mālis spēi ꝛc̄. De isto etiā intelligēdo ꝙ ipse dicit ibidē ꝙ quidditas spēi essentialiter ꝛ nō p accidens egreditur a quidditate generis ꝛ differentie. s. sicut cōpositū a suis partibus eēntialibus. His ꝑmissis lectis tētādū est soluere dubitatiōes supius adductas.

Ad primam dico breuiter: ꝙ si quelibet illarū formaꝝ gñaliū daret eē simpliciter per se ꝛ seorsum sine omni alia forma ꝑfectiori: tunc indiuiduū nō eēt ens vnū per se: ſꝫ nō est ita vt premissuꝫ fuit pri⁹: imo oēs forme gñales ꝑcedētes formā specificā sunt potētiales ꝛ iꝑfecte respectu forme vltie. Ipsa aūt forma vltima que ē actus ꝑfectus dat eē actu ꝛ esse vnū toti ꝑcedenti. qre nō valet. Et qd̄ dicit̄ cōfirmādo. vnū ens erit plura entia: hic pōt dici ꝙ nō sequitur qr ipsuꝫ indiuiduū nō est q̄libet illaꝝ formaꝝ: nec ē q̄libet illoꝝ cōpositoꝝ cōiuꝫ: sed est cōstitutū ex oīb⁹ illis: ꝛ nō est inconueniens vnū ens esse cōpositū ex multis ꝛ pluribus entib⁹: dūmō sint adinuicē per se ordinata: sicut ens in potētia ad actū. sic est in ꝓposito. q̄re nō valet. ¶ Ad aliā cum dicit̄ ꝙ tunc forma ꝓpria spēi est accēns: dico ꝙ nō seq̄t. Et cū ꝓbat̄. qr aduenit enti ac. dico ꝙ lꝫ adueniat ei qd̄ est actu: nō tñ aduenit ei ſm ꝙ ē actu: ita ꝙ ꝑma ꝛ ꝑncipalis rō recipiēdi ipsaꝫ formā specificā subalē ꝛ ꝓpriā sit ipsa forma ꝑcedēs imo ipsa essentia mãe prime que remanet in illo ɔposito. Et istā solutionē capio ex verbis Cōmē. in 2° de anima: vbi allegat̄ ista regula ꝙ subiectū forme subalis nō est aliq̄d actu ſm ꝙ est subiectū illius forme ita ꝙ p naturam p quā est subiectū ꝑncipalr̄ nō est aliqd̄ ens actu: nō eñ negat quin p aliā naturā posset esse ens actu. imo hoc est necessariū: qd̄ hꝫ hic ɔcedere: cū ipse ponat formā mixti aduenire materie habēti formas substantiales elementoꝝ: vt pꝫ in 3° celi ꝛ mundi. ¶ Itē potest dici ꝙ subm forme substantialis nō est aliquid ens actu. veꝝ ē actu ꝑfecto ꝛ vltimato: sed pōt eē ens actu iꝑfecto ꝛ potētiali: quo mediante saltē vt dispositiōe recipit actum specificū. ꝛ hoc sonat cū eo qd̄ dicit in erroribus metaphysi. vt allegatū est ꝑus. s. ꝙ mā ꝑma recipiat formas vles ꝛ mediātib⁹ formis vlibus recipit formas alias ꝛc̄. ¶ Et iste sunt solutiōes sufficientes: vt puto: licet multi nō ɔsiderantes totā intentionē Cōmen. multū sustētent̄ super ista auctoritate. ¶ Per idē ad tertiam. si in generatiōe indiuidui subiceret̄ ens actu rōne qua ens actu ꝛ p vnā formā indiuidualē: tunc esset alteratio: ſꝫ nō est ita. imo illud ens actu subicit̄ generationi substantiali rōne ptis potētialis que ē in eo ꝑncipalr̄ ꝛ similr̄ ipi forme gñate. Et in istis solutionibus gauisus ē anim⁹ meus cum laude dei. ¶ Ad aliā dico ꝙ immo gñatio idiuidui vt sor. hñ est vna qr nō est nisi vna forma subalis ꝓpria ipsius: sed ipsaꝫ gñationē illi⁹ forme hñ ꝑcederēt qdā alie aliquo mō prioritatis. vnde dico ꝙ si per gñationē sortis intelligunt̄ oēs trāsmutatiōes q̄bus acquirit̄ subā sortis nullū est mihi incōueniēs istas non esse vnā gñationem penitus indiuisaꝫ. ſꝫ si p gñationē sortis intelligit̄ transmutatio q̄ acquirit̄ forma ꝓpria subalis sortis: sic vtiqꝫ est gñatio vna ꝛ indiuisa. ¶ Ad aliā dico ꝙ in gñatione ꝛ corruptiōe fieri resolutionē vsqꝫ ad māꝫ ꝑmā pōt itelligi dupl̄r. Uno mō ꝙ nihil remaneat i corrupto idē numero cū eo qd̄ fuit prius: ꝛ hoc ē impossibile ſꝫ Cōmentatorē: qui ponit dimensiones saltē ſꝫ se remanere easdem numero in mā corrupti ꝛ gñati: vt pꝫ in de subā orbis. Alio mō pōt itelligi q̄ fiat resolutio vsqꝫ ad māꝫ ꝑmā: ita ꝙ de ꝑcedentib⁹ nil remaneat tanq̄ subm ꝑncipale forme que acquiritur: ꝛ hoc mō veꝝ ē ꝙ fit resolutio vsqꝫ ad māꝫ primā: ꝛ hoc signat Aristo. in pmo de generatione. capitulo de alteratiōe. vbi dicit ꝙ cū trāsmutatur hoc totū in hoc totū nullo sensibili ꝛ nullo ente actu remanēte vt subo codē: tūc ē gñatio. Nō igitur vult Ari. ꝙ i corruptiōe cū aliq̄d corrūpit̄ ꝛ aliud gene

Cōm. 4

Cō. 67.

raẽ fiat resolutio vsq; ad mãm p̃mã: ita q̃ oĩa p̃cedẽtia corrũpanẽ p̃ter mãm p̃mã. Sed q̃ nihil remanet tãq̃ principale subm eius qd generatur nisi ipsa p̃ma mã: z sic possumus dicere q̃ cũ vnus morit resoluit in corp⁹ cõpositũ ex materia z forma corporis:cũ illõ cõpositũ non est illõ in qd fit resolutio principalr nisi rõne mãe pric q̃ ẽ ens pure potẽtia:sicut et nõ fuit subiectũ generatiõis viuentis p̃ncipalr nisi rõne materie pric. ❡ Ad aliã cũ dicit aĩa est actus p̃m⁹ zc. põt dici q̃ aĩa ẽ actus p̃m⁹ non simpliciter sed in gñatione actuũ qui sunt p̃ptq̃ aĩa to. põt aũt actus alius cõis prior eẽ ipsa aĩa. ❡ Aliter posset dici q̃ cũ dr aĩa est actus p̃m⁹ corporis: q̃ ibi accipit corpus pro toto cõposito ex mã z forma corporali z quis in isto cõposito sit quidam actus prior aĩa: tñ ille actus ẽ pars essentialis illi⁹ cõpositi z nõ superadditus illi cõposito. aĩa vero est actus p̃m⁹ superadditus illi cõposito vel eductus de potẽtia illi⁹ cõpositi z nõ pars essentialis illius cõpositi. s. corporis absolute: lz sit pars essentialis corpis aĩati. Et vt sit ad vnũ dicere: aĩa ẽ actus p̃m⁹ corporis sicut sui p̃mi pfectibilis nõ sic pars essentialis sui toti⁹. q̃re zc. ❡ Ad aliã dico q̃ nego maiorem: imo ante illã formã qua hõ ẽ corpus est alia forma substantialis qua est substãtia nec est aliq̃ necessitas q̃ omnis forma vnita materie mediantibus dimensionibus sit illa forma p quã est corpus. Dicã igit q̃ alia est forma substantie vnde substantia: z alia corporis vnde corpus. z cũ vtraq; inest materie mediantibus dimensionibus. Sed differunt q̃ forma substantie cõsequitur prio z ĩmediate hoc qd est subsistere: z formã q̃ est corpus p̃sequitur corporeitas. Dicerent autẽ nõ nulli q̃ eadem est forma qua homo est substãtia z qua corpus: q̃ substantia nõ est genus superius ad corpus: imo substãtia que est genus est idem qd substantia corporalis: substantia autẽ in communi ad substantiã corpoream z incorporeã nõ est genus nisi fm anologũ z nõ vni⁹ rõnis vniuoce: z sic oporteret dicere q̃ substãtie icorporee nõ sunt in p̃dicamẽto directe nisi forte sicut p̃ncipia z quasi p reductionẽ. sed de h nõ determino ad p̃sens. ❡ Ad aliã põt dici q̃ forma sube z forma corpis sũt forme diuerse fm spẽm. Sed diuersa fz spẽz multiplr dicunẽ fz Aristo. in 5⁹ metaphy. capitulo de diuerso specie. Uno⁹ dicunẽ aliqua diuersa spẽ que sunt finales z vltime spẽs quarũ diffinitiões sunt diuerse. vt hõ z equus z talia hñ cõueniũt in vno genere. Alio modo dicunẽ diuersa spẽ quecũq; in eodẽ genere existẽtia habẽt supple per se: z hoc mõ iste forme sunt diuerse spẽ: q̃ sunt in eodem genere sicut principia: sed nõ sunt diuersa spẽ tanq̃ vltime z finales spẽs: q̃rũ diffõnes sunt diuerse: z que recipiunt p̃dicatione generis vniuoce. ❡ Ad aliã cũ dicit q̃ vnũ indiuiduũ zc. potest dici q̃ nõ est verũ q̃ p̃prie loquendo nihil est indiuiduũ spẽi nisi per formaz indiuisibilem vltimã z perfectã: z vnũ indiuiduũ per vnã talẽ formã: modo ipsuz qd fuit sub aĩa z qd postea est sub alia forma nõ est vnũ per aliquã vnã formã vltimã z perfectã sed per vnam formã generalẽ z potentialem indifferentẽ z multas: q̃re zc. ❡ Aliter potest dici z hñ: q̃ p spẽz possunt intelligi duo q̃tũ spectat ad p̃positũ. Uno modo spẽs dicit mihi quoddam p̃dicabile in quid qd ẽ tota suba indiuidui. Alio mõ spẽs dicit formã seu actum. Mõ vnũ indiuiduũ nunq̃ põt ẽẽ sub diuersis spẽb⁹. p⁹ mõ sumendo spẽz Sed secundo mõ possibile est vnum singulare z vnũ nũero successiue eẽ sub diuersis formis. Corpus igit vnũ singulare erit sub diuersis formis successiue: sed neutra istaz erit p̃dicabile in quid de illo dicens totam eius subaz: z iõ ista rõ parũ valet. ❡ Mõ est dicendum ad auctoritates q̃ videnẽ istã põnem reddere iprobabilẽ. ❡ Ad p̃mãz cũ dicit Aristo. q̃ equiuocatiões latent in vniuersalibus. Dico q̃ hoc est verz: non q̃ forma generis non sit vna fz se in diuersis spẽb⁹ z alia realiter a formis p̃prijs spẽz. Sz pro tãto q̃ diuersitas specierũ siue formaz p̃priaz specificarũ aliq̃liter occultaẽ z latet p̃pter vnitatẽ ipsi⁹ forme cõis rõne cuius significanẽ z intelligunẽ ipse spẽs ita q̃ p̃pter vnitatem illius forme z p̃prietatis ei⁹ putanẽ oẽs species solũ habere vnã formã z vnã naz z nõ diuersas. z sic in vniuersalibus p̃cipue in generibus latẽt equiuocatões z nõ videnẽ esse equiuocationes. i. diuersitates spẽz cũ sint. Et ad idẽ exponendum est illud Ari. in 7⁹ physicorum q̃ iuxta latent multa nõ q̃ forma generis sit realiter ipe forme specierũ non diuersa ab eis fm se. Sed q̃ p̃pter vnitatẽ z indifferẽtiaz illius forme cõia in q̃ conueniunt oẽs spẽs putanẽ non habere diuersitatẽ per se in natura: z sic latet z occultaẽ earuz multitudo iuxta vnitatẽ generalis forme: vt q̃ oẽs spẽs aĩalis p̃ueniunt in aĩa sensitiua q̃ est vna de se: putanẽ ipse spẽs aĩalis esse vna natura inter se z non sic apparet nec manifestaẽ earz diuersitas sicut si non cõuenirẽt in aliquo vno cõi. vnde si bene diligenter considereẽ inueniẽ q̃ auctoritas est recte p ista positione. Illã tñ litterã septimi physicorum. z signat hec ratio: exponit Commentator longe aliter ad aliaz sñiaz quã cõmuniter exponaẽ: z fm eius expositionẽ in nullo est p̃tra põnez istã: sed illã expõnez p̃termitto p̃pter breuitatẽ: z q̃ nõ est idigens: lz bonuz est vt tu videas eaz. ❡ Ad aliã auctoritatẽ cũ dic Ar. in 7⁹ physicoz. q̃ in genere nõ fiũt p̃parationes: potest dici q̃ hoc nõ est pro tanto q̃ ipz gen⁹ nullo mõ sit vnũ in diuersis spẽbus: sed q̃ nõ est vnũ fm spẽm specialissimã. sed fm vnitatẽ generalẽ z potentialẽ. Ad p̃priam aũt cõparationẽ requirẽ vnitas specifica eoz que p̃parant fm magis z minus z equale. Nã forma nõ recipit magis z minus p̃prie nisi illa que eadẽ fm spẽm saluaẽ sub gradu pfectiori z min⁹ pfecto. ❡ Itẽ potest dici q̃ Aristo. accipit ibi genus p̃ut dicit totũ compositum ex forma vltima que non est vna in diuersis spẽb⁹ z oĩbus p̃cedentibus ptinẽtibus ad essentiã spẽi. In isto autem composito nõ fiunt cõparationes. p̃pter hoc forma vltima nõ est q̃d vnũ fz se: fz diuersa in diuersis spẽb⁹. Ud dicẽdũ est q̃ p tanto nõ fit cõparatio in genere: q̃ lz sit vnũ fm se in diuersis spẽbus. tñ forma generis nõ ẽ eadẽ essentialiter cũ formis p̃prijs spẽz imo diuersa. Ad hoc aũt q̃ aliqua duo p̃prie cõparenẽ fz magis z min⁹ z equale requirẽ q̃ sit vnũ fm se in illis z sit idẽ cũ formis p̃prijs illoz: vt in duobus albis albedo est eadem fz se. spẽs. n. vna natura vult eẽ fz themistiũ in p̃hemio de aĩa z cũ hoc ipsa albedo ẽ eadẽ eẽntialiter cũ forma huius albi z illi⁹: nec est alia albedo realiter in hoc albo ab illa qua est hoc albũ. Modo q̃uis aĩal sit vnũ fz se in hoie z asino vnitate gñali: tñ forma z nã aĩalis vnĩ aĩal nõ est eadẽ eẽntialiter cuz forma propria hominis nec est forma p̃pa asini. vnde nõ est verũ dicere q̃ homo per id qd est homo sit magis animal aut minus aĩal aut equaliter animal q̃ asinus nec cũ asino: q̃ homo per id qd est homo formaliter nõ ẽ aĩal: z ideo nec magis nec minus nec equaliter est animal per id qd est homo. Sz hoc album per id idẽ quo formaliter est albũ est albius alio minus albo. s. per albedinẽ. Similiter aũt z in alijs que p̃prie cõparanẽ. z in hac solutiõe gaudebit gaudẽs animus meus cum laude dei. ❡ Ad aliaz cum Aristo. dicit q̃ nihil est gen⁹ zc. Dico q̃ ipsemet statiz soluit cũ subdit: aut siquidem est in materia aut est hñ. itaq; ve-

T. cõ. 5 non habet com

T. c.

est q genus qd ē cōpositū ex materia ⁊ forma generali solū: aut nihil est aut est vt mā: ⁊ hoc est veꝝ pro parte vltima. est enim vt mā inquantū est in potētia ad formaʒ vltimā. ¶ Itē pōt dici q sic intelligit phs gen⁹ non esse pter generis spēs. s. sm subsistentiā separatū a speciebus sicut posuit plato aut sequebat ad eius positionez. Sic enim ex genere ⁊ differētia nō fieret vnū per se ⁊ simplr in diuersis: qz ex diuersis substantijs per se subsistētibus non fit quid vnum in esse. Et ideo dixit Aristo. Volens ostendere modū vnitatis diffinitionis composite ex genere ⁊ differentia q genus nō est preter generis spēs. s. per se subsistens seorsum a formis specierū: ⁊ si est pter generis spēs. s. eētialiter diuersū a formis ppriis spēꝝ: tunc est vt mā. ⁊ sic ppositio Aristote. verissima est. Et ista forte fuit auctoritas q lincon. pposuit ꝯfirmare illō suū dictū q genus est mā formalis vel forma malis: vt expositū fuit prius ¶ Ad aliud cū dicit q in suba non est ordo possuʒ dicere multiplr. Uno mō q hoc verum est in substātia que est actus vltim⁹ spēi diffinite. Iste. n. actus vltim⁹ nō est diuisibilis in duo. Quoꝝ vnō sit pus ⁊ alius posterius: ⁊ sic in ipso nā est ordo qui ē iter pus ⁊ posteri⁹. Sʒ non vult dicere phs q nullo mō sit ordo inter partes substātie diffiniti: hoc est manifeste falsum. Oēs enim ꝯcedūt q genus est prius in diffinitiōe q̄ differentia. ¶ Itē pōt dici q in suba nō est ordo prium p se ⁊ seorsuʒ subsistere potētū sicut soz. ⁊ plato. per se subsistunt: qz ex talibus diuersis nō fit vnū ens per se: sed hec nc est ordo inter ea sicut inter actū ⁊ potentiā: ⁊ hoc nō intendit Aristo. negare. ¶ Ad aliam potest dici q genus diuidit per differentias. i. diuersa esse ⁊ diuersa recipit a differentijs nō pro tāto qz forme ipsius sit ideʒ cū formis differētiaꝝ pprijs. Vel dicat q illud est verum de genere pro toto cōposito ex vltima differētia ⁊ oib⁹ precedentibus ptinētibus ad subaʒ spēi significato ⁊ intellecto sub rōne gñali. Istud. n. cōpositū pdicat de multis cōpositis ⁊ diuiditur in ea. Sʒ si sumatur genus pro cōposito ex mā ⁊ for^a potētiali: solū sic nō diuidit i spēs nisi sic q diuersa esse recipit a diuersis formis proprijs spērum. ¶ Ad aliā dico q moltū fuit mihi difficilis auctoritas illa quomodo lapis cōponit ex forma simplici ⁊ mā pma: tñ pōt sic exponi q lapis pt ꝯsiderari duplr. ⁊ sic est intelligēdū de alijs grauibus ⁊ leuibus iaiatis. Uno mō potest accipi quātū ad suā totā subaʒ: ⁊ sic nō est solū ꝯposit⁹ ex vna forma ⁊ materia. ¶ Sed habet formas subales plures ordiatas per quaꝝ pma ē suba ⁊ per aliā est corpus: ⁊ per aliaʒ lapis. Alio mō pōt ꝯsiderari lapis inquantū est subiectuʒ mobile motu locali recto: ⁊ sic in ipso nō sunt nisi duo pncipia motus. s. materia ⁊ forma: vt ipse vult i 4.° physicoꝝ: ⁊ res mouēs. est forma ⁊ res mota est mā: ita q in ipso nō possunt distingui due substātie: quaꝝ vna sit in actu mobilis ppe motu recto ⁊ alia ppie mouens: qz sic moueret seipsuʒ pprio motu sicut animal. Quāuis igit i lapide pter formā ppriam qua est lapis sit forma qua est suba ⁊ forma q̄ est corp⁹: tñ hoc accidit ei sʒ q ē mobilis motu recto qz si nō haberet nisi vnaʒ formam. s. formam qua lapis est ⁊ māʒ corporalē adhuc moueret motu locali recto. E contrario est autem de animali. nā ad hoc q moueat seipʒ motu locali pcessiuo aut alio tali motu nō recto: necesse est q sit cōpositū ex anima ⁊ quadā alia substantia actu per quā est actu mobile tali motu. Nec est dicēdum q animal sit compositum ex corpore ⁊ anima: accipiendo corpus ⁊ animaʒ pro diuersis partibus quantitatiuis animalis. hec enim non est intentio Cōmentatoris sicut ostensum fuit prius ⁊ alias pbabit deo dante.

¶ Per idē ad aliaʒ auctoritatē de 4.° physic. ⁊ ad illam de 5.° metaphysi. forme. n. simplicium put ipsa simplicia sunt mobilia motibus rectis nō sunt forme i ente actu: immo ipsa corpa elemētalia sic sumpta sunt cōposita ex formis simplicib⁹ ⁊ mā pma. ¶ Ad aliaʒ pʒ ex dictis. verū enim est q subiectuʒ subalis forme nō est aliqd ens actu per illam mām per quā est subiectū: ⁊ hoc ē qd dicit Cōmē. ibidē: ⁊ addit sʒ q est subiectū forme substātialis bene pōt eē ens actu p aliquā aliā nāʒ supadditā. s. per aliquā formā substantialē pcedentē qua mediāte tanq̄ pparatione recipit aliā formā substantialē: ⁊ hoc nullū est incōueniēs: nō enim recipit illā formaʒ substantialē pncipaliter rōne forme pcedētis: sed rōne sue eēntie que est ens in potentia pure receptiua. ¶ Ad aliam pōt dici q Cōmē. hʒ pro incōuenienti q aliq forma specifica aut indiuidualis sit in mā ante dimensiones: ⁊ q sit eterna ⁊ icorruptibilis: sʒ de forma cōi ⁊ gñali nō est incōueniēs ipsaʒ esse eternaʒ materie si nullū hʒ cōtrariū nec sm se nec sm suas dispositiones. Modo si esset idē iudiciū de dimensione interminata ⁊ de dimensione terminata: cū dimēsio terminata psupponat formā specificam ⁊ indiuidualē: sic ēt dimēsio interminata talem formā psupponeret: ⁊ sic illa forma determinata ⁊ specifica esset icorporalis: qd est impossibile. Qd aūt ista sit intentio Cōmen. manifestū ē inspicienti verba ei⁹. dicit enim sic vnde putauit Auicēna q dispō triū dimēsionū in mā simpliciter nō terminataꝝ est dispositio dimensionum terminataꝝ. Quapropter dixit necessario primā formaʒ existere in mā antēq dimēsiones existant in ea: pʒ igit sm recitationē Cōmen. sicut dimēsiões terminate termino pprio alicui⁹ spēi psupponūt formā substantialē specificā illius spēi: sic ⁊ dimensiones interminate psupponunt eā: ⁊ sic sequit necessario talē formā eē incorruptibilē sic hʒ determinari ibideʒ: ⁊ sic illud dictuʒ in nullo est cōtra nos. Nā si cōcedimus formā aliquaʒ coeternā eē māe. s. formā sube ⁊ formaʒ corpis nō dicimus istas esse formas specificas nec indiuiduales sʒ formas gñales ⁊ potentiales: qbus nihil ē ꝯtrariū: q̄re ⁊c. ¶ Ad aliā cū dr. q vnō subʒ ⁊c. dico q Cōmē. sic itelligit q vnū subʒ ⁊c. si illa forma esset de essentia māe sʒ q est mā: ⁊ hoc est verissimū. Si. n. mā sʒ q ē mā haberet aliquā formam substātialē de sui essentia: tunc reciperet aliaʒ rōne illi⁹ forme: ⁊ per ꝯsequēs rōne qua ens actu simplr. ⁊ sic ois forma que reciperet esset accidentalis. ⁊ pꝑter hoc vult ibi ꝯcludere Cōmen. q materia nō habet aliquaʒ formam substantialeʒ de sui essentia: sicut pʒ inspicienti. hec igitur ꝯditiōalis est vera q si mā pma haberet aliquā formā de sui essentia non reciperet aliaʒ substantialē: qz vnum subiectuʒ ipossibile est hēre nisi vnā formā substantialē: qz oēs alie reciperent i mā sm q est ens actu. ¶ Et ad istam intentionē dicit ideʒ Cōmē in pmo physicoꝝ q si mā pma sm q est materia pma hēret aliquā formā sibi ppriā ⁊ de sui essentia q̄tūcunqʒ illa esset diminuta ⁊ iperfecta nullā aliaʒ formaʒ substantialē reciperet: ⁊ generatio esset alteratio: qd est impossibile. ergo ipossibile ē oino q mā habeat aliquā formaʒ que sit sua essentia vel de sua essentia sm q mā. Sʒ nō vult negare Cōmē. q mā pma nō possit habere plures formas substātiales ordiatas: quaꝝ tñ nulla est de eius essentia sʒ q mā. imo sibi ꝯtradiceret in multis locis alijs: vt pʒ scientib⁹ cōmēta sua. ponit enim formas substātiales elemētoꝝ refractas remanere in mixto: vt pʒ in 3.° celi. ⁊ q mā pma pmo recipit formas vles ⁊ mediantib⁹ formis vlib⁹ recipit formas alias vsqʒ ad indiuisibiles vt prius allegabatur. q̄re ⁊c. Et in ista solutiōe

Cō. 63.

Cō. 67.

gaudebat animus meus cū dei laude. ¶ Ad aliā pz ex dictis: in solutiōe 5e. rōnis. nisi sit resolutio i māz pmā. ita q ipsa sola remāeat tāq subiectū pncipale forme generate vt dicebat. ¶ Ad aliā cōcedo q aia sensitiua cogitatiua τ vegetatiua: sunt diuerse anime sʒ suas subas. τ nō solū sʒ suas potētias seu virtutes: τ ɔcedo potentiā vegetatiuā τ sensitiuā τ cogitatiuā τ itellectiuā ptinere ad diuersas substantias anime. Verꝫ ē tñ q semp vna istaꝝ psupponit aliā. s. pfectior minus pfectā. vt sensitiua vegetatiuā. τ hec est intentio Aristo. i 2o de aia. nō eniʒ dicit Arist. q aia posterior icludit piorē. sʒ q aiatū pfectius icludit min9 pfectū: vt in sensitiuo est vegetatiuuʒ potētia. i. sicut pars potētialis τ iperfecta respectu sensitiui. τ simil' sensitiuū in itellectiuo quoquo mō. τ q hec sit itentio Arꝫ. pʒ ibidē. dicit. n. sic: simil' aūt se hñt ei q de figuris τ que sʒ aiaʒ sunt. s. qtū ad psupponēm. Semp eniʒ in eo qd ē cōmuni9 est in potētia qd pius est in figuris τ ianimatis. Ecce qd dicit maiatis τ nō dic in aialib9. τ subdit: vt in tetragono qdlibet trigonū ē τ in sensitiuo vegetatiuū. volo igit q aiatū aia sensitiua icludit vegetatiuū in potētia. i. sicut ens in potētia in ipo: qz impfectū est respectu eius vt pluries dictū est. Et si vis referre ad aias: dicēdo q aia pior ē i posteriori potētia: B bn verꝫ est: sicut ordinatū in finē est in suo fine. hic aūt est vnus modus eēndi: vt pʒ in 4. huius. aia igit vegetatiua τ eius potētia ē i sensitiua non sicut in subo q sit subiectū potētie vegetatiue: sed sicut in fine ad quē ordinat sicut minus pfectū ad pfectius: τ sil' sensitiua τ eius potētia intellectiua tāq in suo fine: τ hoc bene signauit Aristo. in lra cū dixit: quibuscūqʒ. n. inest rōcinatio corporaliū his τ reliqua oia. s. reliquae oēs aie. Cōcedo igit aiaʒ vegetatiuā sensitiuā τ intellectiuam tres esse subas ordinatas: ita q vegetatiua ē sic pparatio ad sensitiuā: τ sensitiua ad cogitatiuā: τ cogitatiua ad intellectiuā: τ hoc nō puto incōueniens. Et qd dicit q Arist. in erroribus de aia hʒ p impossibili q plures sunt aie i vno aiato: sine dubio verꝫ est plēs diuerse sʒ spēm spālissimam τ distincte loco τ subto sic sequebat ad pōnē ɔtra quos ipse ibidē arguit. Dicebāt. n. quidā q aia est armonia. i. pportio ɔmixtionis. Et Arist. ɔcludit q cū in diuersis partibus loco distinctis sint diuerse pportiones etiā sʒ spēʒ spālissimā. Alia. n. est ɔplo carnis τ alia ossis: ideo sequebatur sic aias eē diuersas: qd ē impossibile. Nos vero nō ponimus istas aias diuersas sic formas vltias spālissimas nec loco τ subo distinctas: sʒ i oi pte corpis aiati est suba aie vegetatiue τ sensitiue ordiata mō pdicto. Et iō in nullo auctoritates Arꝫ. sunt ɔtra istā pōnē si bene ispiciat. Scio tñ q dñs albertus sup 3m dē aia. in sua vltima digressione multuʒ indignanter loquit ɔtra istā positionē: τ sustētatores eius in pmo caplo. de aia. de erroribus in vltia digressione τ dure repñēdit eos. Sed sine dubio rōnes eius quibus ɔuincit putat9 huius pōnis falsitatē nō vident in totū subales: τ excellentes q in eis debeat gloriari. Una eni de suis rōnib9 est: querim9 qd sit vniens istas subas in corpore vno: τ qcqd sit illud B esse est aliud ab istis: τ potius substātia τ actus corpis q ista tertia. Oportet. n. vnius perfecti sʒ subam vnā esse pfectionē. Et huic respōdeo breuiter q vniens istas formas in corpe vno. vniens dico effectiue est ipsuʒ generās educens eas de potentia māe: formaliter aūt vnite sunt corpi seipsis: sic τ qlibet alia forma seipsa formalr est vnita māe: sunt tñ ordinate adinuiceʒ mō pdicto: τ iō debilis est hec rō. Secūda eius rō ē q separatoꝝ sʒ subaʒ vnū p itellectū nō est in alio: τ sic vegetatiuū p itellectū nō erit i sensitiuo: neqʒ sensitiuuʒ in intellectiuo: hec aūt rō facilis est: qz separatoꝝ sʒ substantiā quoꝝ vnū nō est pars sube alterius: vnū p intellectū nō est in alio: vt sunt asin9 τ hō. Sʒ separatoꝝ idest diuersoꝝ sm subam: quoꝝ vnū est pars alteri9: vnū p intellectū bñ ē in alio. nūc aūt ipsuʒ sensitiuum est pars sube vegetatiui: τ vegetatiuum sensitiui. verꝫ ē tñ q aia vegetatiua non est pars sensitiue: neqʒ sensitiua rōnalis ppne hoi. τ iō bene vellē q aia sensitiua nō includit vegetatiuā i suo itellectu rōnali nec ecōuerso: nec rōnalis sensitiuā: hñt tñ iste forme ordinē adinuicē: τ vna quodāmō depēdet ab alia sicut ordinatū in finē hʒ eē a suo fine. Addit tñ vlteri9 q si sensitiua est dispositio ad rōnalē: aut est dispositio vltimata aut nō vltimata: si vltimata tūc semp ad ipsam sequit rōnale: τ sic oē sensibile erit rōnale: sicut oē rarissimū est ignis. Si aūt nō est vltimata tunc opʒ q aliquid additū ei faciat eam vltimatam: τ sic aliqd erit iter sensibile τ rōnale: qd vltimaret sensibile: qd iterū absurdū est vt dicit. Et iterum omnis dispositio est aliquid de genere accidentiū vt asserit.

¶ Ad pmū istoꝝ dico q aia sensitiua nō ē vltimata dispositio ad rōnale: sed pter hāc reqrit dispositio accītalis ppria hominis: vt ppa ɔplō quā aia ppa hois requirit in corpe: τ sic iter sensitiuā τ rōnalē nō est aliqua dispositio substātialis vltimās sensitiuā. Qd aūt ipse dicit q ois dispositio est de genere accidētiū dico salua pace sua q hoc est falsuʒ: nec pbat hoc rōne nec aucte. Forma eniʒ specifica τ vltia intātū diuersa est a nā māe prie q nā nō pōt puenire ab ipsa mā pma ad talē formā nisi preparet formis subalib9 iperfectis τ potētialib9 que quodāmō ɔueniūt cū mā τ quodāmō cū forma vltima. Cōueniūt. n. cū mā prima inqtū sunt potētiales τ iperfecte: τ ad aliud ordinate: τ cōueniūt cuʒ forma vltima inqtū dant aliud esse τ distinguūt ɔpositum ab aliquo alio: forma eniʒ substantie distinguit cōpositū a mā pria que de se formaliter nō est aliqd ens actu: τ sic de ceteris suo mō. ¶ P. Cōmē. Auerois i pmo physicoꝝ dic q qdā fiūt trāsmutatiōes in dispōnib9 substantialibus: qbus mutat nomē τ diffinitio. Et idē dic i tractatu de suba orbis. qre igit dicem9 nō oēʒ dispositionē eē de genere accidētis. Ulteri9 accipit q . iste sube hñt vnionē sʒ actū: τ querit que sit cā istius vniōis: τ breuiter dico q si loquit de actu secūdo que est opatio sic habent diuersitatē. act9. n. vegetatiue est nutrire: τ actus sensitiue est sentire: τ sic de ceteris. Si vō loquit de actu pio. dico q iste tres sube nō sunt vnite adinuicē nec ad subiectuʒ per aliquē actū aliū ab oibus ipsis: sed quelibet eaꝝ p seipsaʒ est vnita materie: ita tñ q vna disponit ad aliaʒ vt sepe dictū est pri9. videt aūt q ipse loquit de vnione actuū scdoꝝ: qz qrit de vnione actionū: τ actio vt dicere actum secundū. Et tunc manifestū est cuilibet intelligēti qd est dcm: qm iste sube nō hñt vnionē actionū: ita q actio vnius sit actio alteri9. Manifestum enim est q actio vegetatiue nō ē actio sensitiue: nec actio sensitiue est actio rōnalis. Iste tñ actiones sunt per se ordiate ad inuicē τ sunt vnite in vna substantia cōposita, pper vltimā τ pfectissimā que est finis omniū aliaꝝ: sicut etiaʒ ipse forme sunt vnite in vno subiecto pper vltimā formā specificaʒ. De ordine autē generatiōis istaꝝ formarum an in codē istanti generent: an vna post aliam sm tempus. Et verū per primā rōnem huius positionis cōcluderet celuʒ habere diuersas formas substantiales τ specie de genere accidētis esse cōpositā ex formis diuersis indiget consideratiōe diligenti. ¶ Et si quis diceret oēs istas formas simul generari: τ ɔcederet celū habere plures formas substātiales τ subiectū alterius rōnis a

materia p̄me sub ecta p̄uationi. Et cõcederet speciez de genere accidentis esse constitutam ex diuersis p̄ncipijs: quorum vnuz est in potẽtia respectu alterius quaz forte contracta nullus diceret dignitatez. ¶ Sed hic volo finez facere vsqꝫquo de nostris socijs aut cõtemporaneis qui sũt alterius opinionis soluerint nostras rõnes: ꝛ positionẽ p̄d ctã digniũ dicunt improbare. Qꝫ si nullus eoruz rationes illas aut positionez illã iprobare nõ voluerit signum erit ꝙ ex illis demonstrationib⁹ conuicti sunt acquiescere veritati: ꝛ hoc est quod volumus.

Ad rationem in p̄ncipio questiõis adductã. Dico breuiter ꝙ si accipiatꝰ genus pro cõposito ex materia ꝛ forma generali sic nõ p̄dicatꝰ in quid ꝛ in recto de specie sed in obliquo: ꝛ hoc modo accipit porphyrius cũ dicit hominẽ esse cõpositũ ex animali ꝛ rõnali. Si vero accipias genus pro cõposito ex forma vltima ꝛ oĩbus p̄cedentibus ptinẽtibus ad esse vnius specie.: sub rõne tñ sũpta a forma cõmuni vel a modo essendi conse quente formaz cõem sic bene p̄dicatur de spẽ in recto ꝛ in quid. ꝛ hoc mõ debet intelligi. hec aũt distinctio licet nõ oĩo sit consueta ꝛ famosa: tñ credo ꝙ nulli dignitati repugnat: imo cõsonat veritati. Et ambo ista significata cõprehẽdit. Aristo. in 3° significato generis 5° metaphysice. caplo de genere. vbi dicit: ꝙ aliud vo mã cuius enim differentia ꝛ qualitas est hoc est falsum ꝙ dicimus mãm. Genus eni p̄mo mõ dictum est mã speciei sm̄ rez licz nõ oĩno p̄mã. Et genus 2° mõ dictũ ẽ mã spẽi sm̄ rationẽ iq̄tũ cõceptus alicui⁹ speciei cõpositus est cõceptu generalis ꝛ cõceptu differentie. ¶ Siquis vero nõ acceptet istam distinctionẽ iustũ est vt eam remoueat ratione demõstratiua: ꝛ nõ per verba blassemie aut derisionis: sicut cõsueuerunt aliqui qui reputa[illegible] ficticia omnia illa que nõ sunt eis consueta: q̄uis nõ possint ea rationibus debilitare.

T.c.33.

¶ Expletis q̄õnibus Jandoniꝫ sup 7ᵐ physicoꝝ Aristotelis: incipiũt q̄õnes eiusdem super octauum.

¶ Utrum autem factus sit aliquando motus cum non essent prius ꝛ corrũpitur iterũ sic ꝙ moueri nihil sit ꝛc. Tex.com. I. Qõ. I.

Circa istum octauuz p̄mo põt queri. Utrũ q̄stio d eternitate motus ptineat ad pħm naturalem. ¶ Arguitur primo ꝙ non: q꞉ ꝓblema de quo neutro modo opinatur nõ ptinet ad naturalem sed ista questio est problema de quo neutro modo opinamur: vt patet p pħm in primo topicoꝝ. q̄re ꝛc. ¶ Item ille effectus nõ ptinet ad nãlem cuius causa nõ ptinet ad nãlem. siquidẽ eiusdẽ scientie est considerare causam ꝛ eius effectum: vt pꝫ ex primo posterioꝝ: sed cã motus eterni nõ ptinet ad pħm naturalẽ: q꞉ illa causa est substantia separata a mã: vt pꝫ in isto 8° ꝛ talis ptinet ad pħm p̄mũ: vt pꝫ i. 12. metaphy. q̄re ꝛc. ¶ Itẽ illa questio nõ ptinet ad naturalem de q̄ nõ põt haberi aliq certitudo. hec est manifesta: q꞉ sciẽtia est habitus certus: vt pꝫ ex primo posteriorum: sed de ista questione nõ põt hẽri certitudo: q꞉ dependet a voluntate primi motoris. quare ꝛc.

T.c.86.
T.c.41.

¶ Oppositũ arguitꝰ auctoritate Aristo. in hac parte.

Dicendum ꝙ ista qõ ptinet ad pħm nãlẽ. Qõ sic ꝓbatꝰ: questio de passione nãli q̄ p nãlia principia terminari potest ptinet ad nãlẽ. hec est manifesta ex primo posterioꝝ. sed hec est huiõi. mot⁹ n. est passio naturalis ꝛ similiter eius eternitas vt manifestum est: q꞉ motus est a natura: cum natura sit p̄ncipium mot⁹ ꝛ quietis ꝛc. ꝛ potest terminari p p̄ncipia naturalia. s. per principia ipsius mot⁹. i. mobile ꝛ mouens vt sũt debito modo considerata: vt pꝫ per pħm in isto 8° ꝛ videbitur post. ¶ Sed notãdũ ꝙ non est simile de entitate motus ꝛ de eius eternitate. Nam de esse motus absolute manifestum est ꝛ non est dubium bene dispositis: ꝛ ideo non opꝫ de ipsius esse inquiri nec demonstrãdo ipꝫ esse motum precipue quia non docetur neqꝫ adiscitꝰ nisi illud quod cum primo cõcipitur apparet nobis dubiuz: vel apparet falsum. vt dicit linco ñ. in primo posterioruꝫ prope principium. Eternitas autem ipsius motus non sic est manifesta: immo magis est dubium ꝛ occultum an ipse sit eternus. ꝛ aliqui philosophorum putauerunt ipsum incepisse postq̄ non fuerat. ergo ꝛc.

Ad primam rõnez potest negari maioꝛ. quia potest cẽ ꝙ de aliquo ꝓblemate de quo neutro modo opinamur sed habemus cognitionem perfectam: ꝛ sic pertinebit ad scientiã naturalẽ vel ad aliã: vt de hoc quesito. An triangulus habꝫ tres angulos ꝛc. non opinamur aliquam partem sed scimus. q̄re ꝛc. ¶ Aliter dicunt aliqui ꝙ de isto problemate neutro modo opinamur per rationes logicas: q꞉ ad vtrãqꝫ partem sunt rationes logice eque fortes: sed p rõnes naturales bene opinamur vnam partẽ. s. affirmatiuã. Uel dicatur ꝙ problema de quo neutro modo opiamur propter defectum rõnum ad vtrãqꝫ ptez nõ ptinet ad pħm naturalem: vtrũ astra sint paria vel iparia. Sed si neutro modo opinamur ꝓpter magnã difficultatem: sic põt ptinere ad sciam: ꝛ sic de isto. Et põt diciulteri⁹ ꝙ hoc dicit Aristo. exemplificãdo. De exemplo aũt nõ requiritur verificatio sed manifestatio. vt dicit Cõmẽtatoꝛ in 2° de anima. q̄re ꝛc. ¶ Ad altaz nego minoꝛez ꝛ cum dicitur ꝙ causa ꝑpetui motus est subã sepata que ptinet ꝛc. Dico ꝙ subã immaterialis põt cõsiderari dupl'r per Cõmen. in primo huius. ꝛ 2°. Uno mõ q̄tuꝫ ad suuꝫ esse absolute. ꝛ sic ptinet ad naturalẽ: nullus eni philosophus põt demonstrare substantias abstractas esse nisi naturalis: vt ipse dicit ibidem. Alio mõ q̄tum ad quiditatem suaꝫ: ꝛ sic ptinet ad metaphysicum ꝛ nõ ad pħm naturalem. vt dicit Cõmen. in 2° huius. ¶ Item sube separate possunt cõsiderari vt motores sunt ꝛ cause agentes. ꝛ sic bene ptinẽt ad philosophuꝫ naturalez. Alio modo vt sũt cause formales ꝛ finales ꝛ sic eas cõsiderat prim⁹ phus: vt dicit Commẽtatoꝛ in. 12. metaphysice. ¶ Supponit enim primus philosophus pro constanti tanq̄ demonstratum a philosopho naturali ꝙ est aliqđ ens imateriale: ꝛ declaratur ꝙ istud est antecedens substantiam sensibilem ꝛ ꝙ est eius p̄ncipium sm̄ formam ꝛ sm̄ finẽ. Et quauis prim⁹ motoꝛ sit idẽ realiter motoꝛ ꝛ forma exẽplariter ꝛ finis: tamen differt scd̄m rationem. A quo autem sumatur huiusmodi differentia rationis. Utrum ex aliqua diuersitate ex parte rei ꝛ quomodo: multa difficultas est sed pertinet ad primum philosophũ ꝛ nõ hic. ¶ Ad aliã dicu ꝙ immo potest haberi certa cognitio de isto quesito per p̄ncipia per se nota vt videbitur post. Et cuꝫ probatur: q꞉ de eo qđ est a voluntate nõ est certitudo: potest dici ꝙ verum est si est a voluntate mutabili: cuius scilicet desiderium sequatur intellectũ: qui quandoqꝫ intelligit ꝛ quandoqꝫ non. Sed si est a voluntate immutabili cuius desiderium sequitur intellectum separatum existentem non oportet esse incertum: ꝛ sic est in ꝓposito. Uoluntas enim primi motoris est immutabilis sicut ꝛ sua substantia. q̄re ꝛc. Et de eis que sunt a voluntate mutabili: dũmodo sint semper aut in pluribus nihil prohibet esse certitudinem aliquã licet nõ sic ita pfecta

Cõ.67.
Cõ.83.
Cõ.22.
Com.51.

vt de rebus eternis omnino. quare zc.

¶ Considerandum igitur de hoc quomodo se habet: pre opere enim est non solum ad nature considerationem scire veritatem sed ad scientiam de principio primo. Textu commenti. III.

Questio II.

Consequenter querit. Utrum cõsideratio perpetuitatis mot⁹ sit necessaria ad intelligẽdũ primũ principiũ eẽ. ¶ Arguit primo q nõ. qz illud no ẽ necessariũ ad aliqd sine quo illõ põt esse. hoc ẽ manifestũ. 5° meta. sed inuestigatio primi principij potest fieri sine

T.cõ.6.

ↄsideratiõe ppetuitatis mot⁹. qõ apparet dupli̇r. ¶ Primo auctoritate Auicẽne in 8° sue metaphisice vbi inquirit principium primũ esse nullã faciens mentionẽ de ppetuitate motus. ¶ Item ex hoc q oia entia causata fuerunt facta de nouo z ex nihilo arguitur potentia isinita cuius est reductio de infinita distantia que est inter ens z nihil. z hmõi potẽtia ifinita est primu principiũ. ergo zc. ¶ Item consideratio finiti nõ videt eẽ necessaria ad cõsiderationẽ infiniti seu inuestigationẽ: qz inter medium z illõ qõ inquirit p mediũ debet esse proportio. finiti autẽ ad infinituz nulla est pportio. Nunc autem motus est finitus cũ omnis motus sit ex quodã in quoddã. primũ aũt principium est infinitum: vt pz in 8° isto. qre zc. ¶ Item

T.c.45.

consideratio motus nõ videt esse necessaria ad illud qõ est oino sine motu: sz primuz motor ẽ oio sine motu: vt pz in isto 8° est enim oino imobilis z per se z per accidens. ¶ Itẽ si sic: tunc motus ptinet ad metaphysicum cum ipse habet considerare primũ principiũ: vt pz in. 12. meta. consequens autem est falsum quia idem non pertinet ad phm naturalem z ad metaphysicum z iaz motus ptinet ad phm naturalem. vt pz in. 2° huius quare zc.

T.c.71.

Oppositũ arguitur auctoritate Aristo. hic. videtur eni velle q ista questio de perpetuitate motus est necessaria ad scientiam de primo prin⁹

Com.3.

z idem dicit Cõmentator apertius. dicit enim q diuinus accipit prima principia esse a naturali: z nullaz viaz habz ad demonstrandũ principiũ motus nisi accipiat ipsum pro ↄstanti a nãli. Et qõ existimauit Auicẽna qõ diuinus debet cõsiderare vel demonstrare primum principiuz esse falsum est. Et via eius quã finxit se tenuisse z qua vsus est in libro suo. Et similiter Algaçel sequens ipsuz fuit via te-

Cõ.83.

nuis: z non est demõstratiua aliquo mõ. Et in primo hui⁹ dicit q Auicẽna peccauit maxime, cũ dixit q primus phs demonstrat primũ principiũ esse z processit in hoc in suo libro z in sua scientia diuina per viam quã existimauit eẽ necessariam z essentialem in illa scia. Et peccauit in hoc peccato manifesto: certior enim sermonuz quibus vsus est in hoc non pertransit ordinẽ sermonũ pbabiliuz. Et in 2° dicit Cõmentator. primus autẽ motor ipossibile est vt declaret nisi per signuz nãle. Uia autem qua processit

Com.21.

Auic pbando primum principium est via loquentium: z sermo eius semp inuenitur medius inter pipatheticos z loquentes: per pipatheticos autez intelligit demõstratores: z loquẽtes forte vocat illos qui asserunt sic eẽ sine oĩ rõne sufficiẽti: vbi ẽt nõ est euidẽtia alicui⁹ dignitatis.

De questione est intelligẽdũ q Auic. in. 8. sue metaphisice nitit demõstrare primũ principiũ esse per rõcinationem in qua non vtit ipso motu eterno tanq medio. Et videt ratio eius talis esse. per primuz principium ipse intelligit ens ex se: z suppont vt manifestum est q multa sunt entia que habent esse ab alio. ¶ Tunc argueretur qz demonstrato aliquo ente quod habet esse ab alio queritur de illo alio an sit ens ex se. i. non ab alio aut ab alio. si ens ex se habetur propositum. si ens ab alio queritur de illo alio: z sic de 3° z reuertitur in infinitum. Uel oportet q concedatur esse aliquod ens ex se: z hoc vocat primum principiuz quod est deus. quare zc. Istam tamen rationez non ponit oio in hoc ordine z sub hac forma: sed sic potest colligi propeer breuitatem z breuiloquium hoc autem processum dicunt aliqui esse per viam possibilis z necessarij p tanto forte: qz ipse accipit in eodẽ capitulo. q oẽ ens tñ est possibile non esse de se z ipsum primũ est oio necessariũ eẽ: vnde in fine illius capli dicit sic. Ois res excepto primo est postq non fuit ens qrum est in se. Et in sequenti capitulo dicit q stabilitũ est aliquid qõ est necessario eẽ. quare zc. Et forte hec est vna via de quo Cõmẽ. dicit in omnibus auctoritatibus pallegatis. ¶ Dicunt tñ aliqui opponentes ↄtra istum pcessum q nõ ẽ sufficiẽs: qz supponit non esse pcessuz in infinitũ in causis z hoc nõduz ipse demõstrauit. z iõ nõ valet. Et indubitãter isti prendunt vel se esse mendaces: vel non vidisse librum Auic. qz ipse in isto eodẽ caplõ multũ pulchre pbat q nõ sit pcessus in infinitũ in causis finalibus z formalibus: z incipit capitulũ sic. q finite sint cause iã patuit ibi zc. verum est tamẽ q in primo libro ipse fecerat quãdã rõcinationẽ ad pbandũ aliquid esse necessariũ simpli̇r: in qua supponebat nõ esse pcessum in infinitum in causis: qz alibi demonstrauerat aut demonstrare pponebat. ¶ Itẽ aliter dicunt aliqui istam viam esse insufficientem: qz ipse accipit ibi ens ex se per priuationẽ cause efficientis. Et multa entia sunt entia ex se isto mõ. s. p priuationẽ cause efficientis. Primum autez principium est vnum ens. z ideo ista via non ducit ad primũ principiũ simpli̇r. Sed in hoc etiã videntur isti deficere ab intentione Auic. Non enim apparet ibidem ex suis verbis q ipse intelligat ens ex se illud qõ caret causa agente. imo per ens ex se magis videt intelligere illud qõ a nulla causa dependet oino. z iõ isti non satis improbant illaz viã per istã. Sed fortassis insufficientia illius rationis ex hoc cõuincit qz per primum principium si sufficienter intelligit debet intelligi ens oio imobile z separatũ ab omni magnitudine z causa oium entiuz alioꝝ. Et hoc non hẽtur per illam rõcinationem quare non est sufficiens. ¶ Dicendũ ergo breuiter q cõsideratio perpetuitatis motus ẽ necessaria ad intelligẽduz primum principiũ esse. z hoc aliqui probant sic. Illud per qõ conuincitur esse aliquis motor eternus z imobilis oino z per se z p accidens sine omni magnitudine z causa omniũ alioꝝ est necessariũ ad inuestigationẽ primi principij: hec ẽ manifesta per se: sed per motum eternum z continuum conuicitur talis motor: vt patet in isto 8°. quare zc. Sed hec ratio non bene concludit intentũ: lz sit vera conclusio. Nam ad hoc q aliquod medium iudicetur esse necessariũ ad demonstrationẽ alicuius conclusionis: nõ sufficit q per illud medium illa cõclusio demõstretur. sed requiritur q per nihil aliud possit demõstrari sine illo: qz necessariũ est illud sine quo nõ: vt pz in. 5. metaphysice. caplõ de necessario. Nũc aũt ipsi in ista rõne ñ ostẽdũt q per aliquod aliõ q per motũ circularem non cõuincitur tale ens: z iõ nõ sufficit oio. Propter qõ

T.c.1.

aliter põt argui ad ppositum sic. Illud est neẽtium ad inuestigationẽ primi principij per qõ cõuincitur esse ens eternum imobile oino z incorporeum: z causa alioꝝ entiuz z sine quo non potest tale ens inuestigari. hec est euidẽs. sed motus primus eternus z cõtinu⁹ z vniformis ẽ hmõi. Nam cũ mot⁹ necessario sit a motore vt manifestũ est p se. primoꝝ motus debet esse a primo motore. z motus eter-

nus ab eterno motore. & mot⁹ primus & vniformis oꝫ esse a motore eodeꝫ mō vel nō diuersimode se habente ad mobile: & sic est imobile oino qꝛ omnis motor q̄ mo uet diuersimode se habet ad mobile in pncipio motus: & in fine fm aliquem modum. debet igit̄ primus motor esse imobilis oino. & per ꝯñs debet esse sine magnitudi ne. qꝛ si eēt in magnitudine necessario moueret vel per se vel per accidēs. Corpus enim nō mouet nisi moueat aut prius aut simul cū mouet. ¶ Itē ꝙ ipse primus mo tor sit separat⁹ a magnitudine Aristo. demonstrat in fi-

T.c.86

ne. 8. huius. ex ppetuitate mot⁹. Sꝫ demōstratio illa vi debit̄ post & difficultates que ꝯtra eā sunt. Sufficit aūt ad p̄ñs scire ꝙ ex motu ppetuo necessario ꝯuicit̄ eē pri mum principiū. Et ꝙ nō possit inuestigari per aliqḋ aliḋ nō est oino facile pbare. tñ sic potest pbari ad presens. Nā si motor p̄mus iquireret̄ p aliquid aliud tāq̄ p me- diuꝫ q̄ per motum eternū: illud aliud aut est substantia aut accidēs: sed nō pōt inuestigari per esse alicuius sub stantie. pbatio: qꝛ aut inuestigaret̄ per esse substātie gene rabilis & corruptibilis immediate aut per esse substātie eterne. non per esse generabilis & corruptibilis: qꝛ p istā non pbatur imediate esse nisi generans & mā. generans autem potest esse corpus & transmutabile que repugnāt p̄io p̄ncipio: nec pōt inuestigari per esse sube eterne ime diate: qꝛ suba eterna nō est manifesta esse nisi per motū eternū nec est manifestū subāꝫ sempiternā eē depēdēte ab aliquo alio: & idigere aliquo alio ad sui ppetuitatē. Et ideo ex eius pmanētia nō ē ponere aliqḋ aliud pma nens. vt dicit Cōmē. 12. metaphysice. Cōmento. 30. igit̄ per esse sube nō ꝯuincit̄ primū principiū esse sine motu. Nec est dōm ꝙ per aliqḋ aliud accidens conuincat̄. qꝛ illud accidēs aut esset ppetuū aut generatū & corrupti bile. nō scḋo modo: qꝛ per esse talis accidentis nō ꝯclu ditur imediate nisi causa trāsmutabilis que qñqꝫ mouet qñqꝫ nō: nec ē maīfestū ꝙ tale accidēs qḋ qñqꝫ est qñqꝫ nō dependeat imediate ab ente eterno. Si dicat̄ ꝙ per accidens eternū: illud accidens est pmanens aut succes siuū: nō acciñs pmanēs sic est dimēsio aut aliquid hmōi. qꝛ esse talis accidentis non est manifestuꝫ depēdere nisi subiecto ppetuo. primū aūt p̄ncipiū nō debet eē p̄nci- piū alicuius accidentis cuꝫ sit sine magnitudine que est subm primū accidētiū sensibiliū fm Cōmen. in de subā orbis. ergo per eē accidēs sempiterni & sensibilis & pma nentis nō ꝯuincit̄ primū p̄ncipiū esse. Si autēꝫ dicat̄ ꝙ ꝯuincit̄ eē per eē accidētis ppetui successiui nullū aliud ē hmōi nisi mot⁹ & tp̄s: tp̄s aūt nō pōt imediate ducere in noticiā motoris primi: nisi mediante motu eterno: eo

T.c.130

ꝙ tp̄s ē passio mot⁹. vt pꝫ i. 4. physicoꝝ. & cē. ¶ Po- tet igit̄ ex ista diuisiōe ꝙ tale ens. s. eternū imobile oino sepatū a magnitudine ꝯuincit̄ p esse motus eterni & nō per esse alicuius alterius causati entis. ¶ Itē per ipsuꝫ ꝯuincit̄ ꝙ sit causa alioꝝ entiū: qꝛ sicut motus ad motū

T.c.61

sic motor ad motorē: nūc autem primus motus est cau sa aliorū motuū: vt pꝫ i isto. 8. & & prim⁹ motor ē cau- sa oium alioꝝ motoꝝ. & p ꝯñs mobiliū & motuū & for- marū saltēꝫ cā remota. ¶ Sed in quo genere cāe se hꝫ primū principiū ad alia entia & p̄cipue ad entia eterna. Alia difficultas ē & magna sꝫ de hoc alias. Sufficit aū tē nūc eē mōstratū ꝙ p motū eternū & nō p aliqḋ aliud ens pōt ꝯuinci sufficiēter p̄m p̄n^m eē: intelligēdo p p̄n^m p̄m ens eternū imobile oio p se & p accñs sine oi corpo- reitate & magnitudine & cā ceteroꝝ entiū. Uia aūt quā incessit Auic. ad pbādū p̄mā cām eē p ens ex alio & ens ex se parū & debilē noticiā dat ō p̄io p̄n° respectu hu ius rōcinationis p̄missę que colligit̄ ex vbis Aristo. Et

ppter hoc Cōmentator dicit illaꝫ viaꝫ Auicē. eē tenuē & nō oino eē demōstratiuā supple sufficiēter ad cogno- scendas ꝯditiōes primi principij: mō q̄tuꝫ ad hoc non trāscēdit ordinē sermonū pbabiliū: qꝛ. s. nō largit̄ cogni tionē sufficientēꝫ de p̄io principio: nō ꝙ ꝓpositiōes in quib⁹ sustētat̄ sint solū pbabiles. imo sine dubio viden- tur esse necessarie. necessariū. n. ē nō eē cās ifinitas. & ne cessariū ē si est ens ex alio ꝙ sit aliqḋ ens ex se: & ē neces sariū primū principiū & ip̄e solū eē ex se p priuationem vel negationē cāe ois. Cōsiderādū ēt ꝙ ex illa ꝯclusiōe quā demōstrat Aui. forte ꝯcludi possunt oēs alie ꝯdi- tiōes primi principij: q̄s Arist. inq̄rit p mot⁹ ꝯditiones. ¶ Ex h. n. ꝙ ē aliqḋ ens ex se. i. nō depēdēs ab aliq̄ cā in quocūqꝫ g̃ne cāe: necio sequit̄ ꝙ nō mouet̄: qꝛ si mo- ueret̄ ab aliquo motore p se: ille motor esset simplr̄ ens nobili⁹ & pfecti⁹. vel saltē necesse esset eē aliquē moto- rē mobiliorē illo: oi. n. mobili ē aliqḋ ens mobili⁹ sim- plr̄ & pfecti⁹: & p ꝯñs aliqḋ eēt cā finalis illius entis: qꝛ semp in eēntialr̄ ordinatis pfecti⁹ hꝫ rōnē finis ad mi- nus pfectū: & sic illud ens depēderet a cā finali: sed po nebat̄ a nulla causa dependere. ergo & cē. Item sequit̄ ꝙ illud ens sit oino sine magnitudine: qꝛ si hēret magnitu dinem tūc esset mobile: qḋ est impossibile. Et pꝫ ꝯña: qꝛ oē corpus est mobile vt satis manifestū ē. Et vlterius oporteret illḋ ens eē causa oium alioꝝ: & nūc illud ens eēt pfectius aliis oibus: qꝛ dēt ꝙ aliquid est pfecti⁹ eo: tūc aliqḋ est cā eius saltē vt finis. Sed ꝓpositiones ista rū deductionis non oino sunt per se note: nec forte be- ne possent probari nisi reducendo ad motū perpetuū.

Ad primam

rōnē pꝫ ex dictis. Nā p rōnem Auic. nō ꝯuincit̄ p̄n^m p̄^m sufficienter notificādo ipsum: vt pꝫ ex dictis. Sꝫ qḋ addit̄ ꝙ ex nouitate oiuꝫ entiū & cē. dico ꝙ oīa entia eē noua. i. in cepisse esse postq̄ nō erāt: nō pōt esse principiū physicū ad demonstrandū istā conclusionē: qꝛ hoc nec est per se notū: nec potest ꝯcludi ex sensibus: nec ex aliquo ꝯcluso ex sensibilibus. imo oēs qui de nā locuti sunt ꝯuenerūt in cōtrario huius. Dicentes ꝙ ex nihilo nihil fit. vt dicit Aristo. in p̄io hui⁹. Dico etiā vlteri⁹ ꝙ si ꝯcederent̄ oia entia cāta fuisse facta & ꝓducta ex nihilo. i. post nihil: adhuc per hoc nō ꝯuinceret̄ eē aliq̄ cā intrāsmutabilis: nā agens intransmutabile oino non causat imediate ali quē effectū de nouo sine aliq̄ transmutatiōe p̄cedēte di co fm pbiūꝫ & videbit̄ post. Uerū est igit̄ ꝙ si oia entia cāta essent noua idigerent aliquo inouāte: sed nō sequit̄ ex hoc: ergo illud p̄mū p̄ncipiū ē oino itransmutabile. ¶ Ad aliam rōnem cū dicit̄ cōsideratio finiti & cē. dico ꝙ est verū si oi mō sit finitū: mō mot⁹ p̄m⁹ q̄uis sit finitus fm velocitatē: est tñ infinitus fꝫ durationē vt pbatū ē hic: & hoc sufficit ad inestigādū motorē ifinitū fꝫ dura tionē. Utrū aūt sufficit ad inquirendū motorē vigoris infiniti. videbit̄ post si deus voluerit. ¶ Ad aliā cū di- cit̄ ꝯsideratio mot⁹ & cē. Dico ꝙ aliqḋ eē fm motū pōt in telligi duplr̄. Uno mō ꝙ nō habet in se motū nec hꝫ ha bitudinē ad ipsuꝫ motuꝫ sicut cā & principiuꝫ & sic esset maior vera. & minor falsa. Alio mō qꝛ nō sit subiectum mot⁹ nec p se nec p accñs. Et tñ hꝫ habitudinē ad mo- tū. & sic maior est falsa. & minor vera. ¶ Ad aliā potest dici ꝙ nō sequit̄ ꝙ mot⁹ ptineat ad metaphysicū. Et cū pbat̄: qꝛ primū principiū ptinet ad metaphysicuꝫ. ergo illud per qḋ inestigat̄: dico sic pri⁹. ꝙ primū principium q̄tum ad suam quiditatē: & inq̄tuꝫ est causa fm formā & fm finē bene consideratur a metaphysico & non a na turali. Sed q̄tum ad esse absolute cōsiderat̄ & demon- stratur ab ipso naturali: & pbus primus accipit ip̄ꝫ esse

a pho naturali p cōstāti. vt docet Cōmētator in .12. metaphysice ⁊ prius allegabatur. quare ⁊c. Q.ō. III.

Consequēter querit. Utrū motus sit eternus. ¶ Arguit p̄io q nō. q₂ oīs trāsmutatio q̄ est īter terminos finitos est finita ⁊ nō eterna. Hec ē manifesta. Sȝ oīs trāsmutatio ē inter terminos finitos: q₂ oīs trāsmutatio ē īter ꝯ̄ria: vt pȝ in p̄io hui⁹. ⁊ ꝯ̄ria sūt finita. q̄re ⁊c. Et ꝯfirmat. q₂ oīs trāsmutatio q̄ hȝ terminū ē terminata. ⁊ per ꝯ̄ns finita ⁊ nō ppetua. sȝ oīs mot⁹ hȝ terminos. Nā oē qd̄ mouet: mouet ex quodā i qddā. i. ex aliquo termio i aliquē terminū. g̃ ⁊c. ¶ Itē sicut in minori mūdo sic dȝ eē i maiori mundo. p ꝯueniētē silitudinē: sȝ in miori mūdo. s. in aiali pfecto icipit mot⁹ postq̄ nō erat: vt pȝ. cū aial surgit ō sōno icipit. n. moueri cū prius nō moueret vt vr̄ ad sensum. g̃ ⁊ in maiori mūdo. s. in toto vniuerso. sic ē q mot⁹ i ipso incipere potuit postq̄ nō erat. ¶ Itē si mot⁹ fuisset ab eterno tūc ifinita essent ptrāsita: q₂ añ istā reuolutionē fuit alia reuolutio: ⁊ añ illā fuisset alia. ⁊ añ aliā alia ⁊ sic in ifinitū. ⁊ sic vnaqueq₃ eaꝝ fuerat ptrāsita. q̄re ⁊c. ¶ Itē si motus esset eternus tunc esset aliquid maius infinito: qd̄ est ipossibile: vt pȝ in 3⁰ huius: ⁊ pbat ꝯ̄ns: q₂ reuolutiones lune sunt plures q̄ reuolutiōes solis cū luna reuoluat q̄libet mense in suo circulo ⁊ sol semel in āno. ¶ Itē si sic tūc eēnt actu ifinita ētia sil': qd̄ vr̄ ipole. ex h⁹ 3⁰ ⁊ pbat ꝯ̄ns: q₂ si mot⁹ fuit ab eterno ⁊ mūd⁹ fm Arist. hic ⁊ si mūdus fuit ab eterno semp fuit spēs hūana in aliquo suoꝝ suppositoꝝ vel aliq̄b⁹: q₂ totū nō est pfectū sine suis ptib⁹ essentialib⁹: ⁊ sic oportuit ifinitos homines p̄cedere: q₂ null⁹ eorum potuit esse ab eterno cū oēs sint corruptibiles. ⁊ sic vlterius cū q̄libet hō habuerit suū itellectū: ⁊ itellect⁹ q̄libet remāet post mortē cū separent ab aliis. sic ppetuū a corruptibili. 2. ō aīa. ⁊ sic seq̄t q nūc p̄sent alr̄ sunt ifiniti itellect⁹. g̃ ⁊c. ¶ Itē qd̄ est pductū ab alio nō ē eternū: sȝ mot⁹ est pductus ab alio. ergo ⁊c. minor pbat: q₂ qd̄ ē pductū ab alio accipit eē post nō eē: q₂ nō pōt sil' eē ⁊ nō eē. g̃ oȝ q accipiat eē post nō eē: ⁊ nullū tale ē eternū q₂ eternū semp ē. ¶ Et cōfirmat q₂ qd̄ ab alio accipit eē de se pōt nō eē alr̄ enī nō acciperet esse ab alio. qd̄ aūt de se pōt nō esse est corruptibile: ⁊ nullum corruptibile pōt ppetuari vt habet p̄mo celi ⁊ mūdi. ⁊ sic pȝ maior. Et minor pȝ. nā mot⁹ ē pduct⁹ a mouēte. ¶ Itē nō diceret mot⁹ eē eternus nisi q₂ ē pduct⁹ a volūtate ipmutabili. hec ē māifesta fȝ Arist. sȝ pp istā cāȝ nō pōt dici eternus: q₂ qd̄ reperit in volūtate pmutabili pōt repiri in volūtate ipermutabili. Sȝ volūtas pmutabilis pōt icipe motū nulla pmutatiōe facta i ipa. p̄ ꝯ̄ssuȝ. n. velle ire ad scolas post triduū ⁊ ire i 3⁰ die me nō mutato i volūtate. g̃ sil' volūtas eterna potuit velle ab eterno nūc incipere motū ⁊ ipsum motuȝ nūc incipere ipsa nō mutata. q̄re ⁊c.

Margin: T.c.24; T.c.49; T.c.68; T.c.22; T.c.20.

Oppositum

arguit auctē Ari. hic ⁊ Cōmē. q pbāt motū eē eternū. Et arguit rōne. Quia cā eterna sufficiēs ad suū effectū ⁊ ad ipsuȝ determinata ⁊ nihil expectās in futurū agit suum effectū ab eterno: sed p̄imus motor est hmōi est enim cā eterna ⁊ sufficiens cū nulla sit diminutio in ipso ⁊ cā determinata. Quia si ipsa est ideterminata esset in potentia ⁊ nō in actu puro: vel purus actus qd̄ est absurduȝ: ⁊ nihil expectat in futurū cū sit omnipotens. ergo ⁊c.

Ad istā q̄ōnem

dicit Aris. ⁊ Cōmē. q motus ē etern⁹. Ad cui⁹ pbationē supponit Arist. q mot⁹ ē act⁹ mobilis. h̄ aūt ē p se notū ⁊ ab oībus ꝯcessuȝ. ⁊ istā diffinitionē mot⁹ vt dicit Cōmen. nō idurit ad pbandū potētiā eē añ actuȝ: q₂ h̄ nō est ppriū motui fm q est motus: sed facto nouo fȝ q ē factū nouū. s. vt potētia ⁊ posse moueri p̄cedat ipȝ fȝ tps. Sȝ idupit istā diffinitionē mot⁹ ad declarādū q mot⁹ est in moto: qm̄ oīs pfectio necesse ē vt sit in re q̄ pficit ⁊ mot⁹ ē endelichia mobilis. Ex hoc tamē q motus est in moto ꝯsequit q ipȝ motū siue mobile sit prius motu. Nā illō in quo aliqd est p̄us ē eo qd̄ est in eo aliquo mō. Uñ ⁊ Arist. dicit in p̄mo huius. q subȝ p̄us est p̄dicato. i. accidēte existēte in ipo. mobile igitur prius ē ipso motu. Sed dicit vlterius Commentator multum subtiliter q mobile precedere motum scd̄m tēpus ꝯtingit duobus modis. Quorū vnus est vt illud i quo ē potētia tpe p̄cedēs motū idē nūero sit post motū actu vt ꝯtingit cū aial mouet motu ambulatiōis qd̄ p̄us nō ambulabat. Potētia. n. tpe p̄cedēs motū ambulatiōis prefuit i illo aiali eodē nūero qd̄ pri⁹ nō ambulauit. Alio⁹ ꝯtingit q mobile p̄cedat motū sic q po⁹ prior motu nō est in illo eodē actu ente qd̄ postea mouet fȝ actum. sed in mā ex qua generabat ipsum motū: sicut cōtingit cum ignis generatuȝ est. statim. n. icipit moueri postq̄ nō mouebatur. ⁊ potentia ad hunc motum p̄cessit ipsuȝ motū fȝ tēpus: sȝ in illo eodē igne qui tunc mouet. Non eniȝ fuit tēpus aliqd in quo iste ignis existens actu ignis nō moueret sursuȝ remoto ipedimēto. sed potētia ad hūc motū tempore prior: eo q p̄cessit in mā ex qua generabat ille ignis puta aqua vel oleum vel lignū vel aliqd hmōi taliū. Propter qd aūt hoc ꝯtingat q in ipso igne fȝ actū remoto ipedimēto potētia ad motū nō p̄cedit tempore ipsuȝ motū. sed statim cū generatus est incipit moueri nisi aliqd phibeat. alibi pscrutandū est. s. in .4. celi ⁊ mūdi ⁊ forte dicet post. Tantū autē presens sufficit: q vlr mobile est prius ipso motu vel fȝ tempus vel fm nāȝ Unde ⁊ Aristo. cōcludit in fine huius particule: quare prius oportet esse cōbustibile q̄ cōbustuȝ ⁊ cōbustuȝ q̄ comburi. ¶ Ex hoc ꝓcedit Aristo. quasi sic. Si motus incepit esse postq̄ nullus erat motus hoc oȝ esse altero istoꝝ modoꝝ: aut q mobilia sunt facta aut q sunt eterna. per diuisionem sufficientē. siquidem dicatur q mobilia sunt facta: tūc cū mobile sit p̄us ipso suo motu vt dicebat necesse est factionē ipsius mobilis precedere illū motum. Cōstat aūt q factio mobilis: vel est quidā motus vel cōsequit motū. ⁊ sic ante motū p̄mum erit alius motus prior: qd̄ est ipossibile p se. ¶ Siquis aūt diceret q factio p̄mi mobilis fuit p̄m⁹ motus ante quē nō p̄cessit aliq̄s alr̄⁹ mot⁹. Cōtra hoc ē: q₂ factio siue gñatio simpl'r nō pōt eē p̄m⁹ mot⁹ q₂ nec iō p̄cedit mot⁹ localis: vt pȝ i sequētib⁹ huius libri. p̄cipue q₂ ipsa gñatio ꝓprie dicta nō ē motus sȝ termin⁹ alterationis mot⁹ vt satis hētur ex p̄io hui⁹. Alteratio aūt nō pōt eē p̄mus mot⁹ vt oēs ꝯcedūt. ¶ Et si aliq̄s dicat q factio p̄i⁹ mobilis nō fuit mot⁹ nec termin⁹ mot⁹: q₂ nō fuit gñatio nec factio vniuoce dcā cū gñatiōib⁹ ⁊ factiōib⁹ que nūc appēt sȝ solū factio equiuoce dcā q̄ ē creatio ex nihilo. Cōtra istō nō arguo alr̄ nisi q₂ nō p̄t tal' pductio pbari nec manifestari p aliq̄ apparētia sensui nec mediate nec imediate: nec hmōi pductio reꝝ ꝯtigit freq̄nter nec vt in plrib⁹. Et iō phi nāles ⁊ vlr phi ꝓcedētes fȝ hūanū me⁹ nō viderūt hmōi pductionē. vñ sic. Ar. dic̄ i p̄ h⁹. Oēs q̄ locuti sūt ō nā ꝯueniūt i h̄ q ex nihilo nihil fit. hūt aūt tenētes istā pductionē ignotā phis ꝯcedere q factiones ⁊ pductiōes sūt equiuoce termio extūte vniuoca. Terra. n. creata ⁊ terra gñata sūt euisdē spēi spāliss̄ime. Silr̄ aūt ⁊ i aliis reb⁹ gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ nō fuerūt create ex nihilo. Nesciuerūt g̃ Ar. ⁊ Cōmē. q mot⁹ p̄mus

Margin: T.c.b.4; Com.4; T.c.52; T.c.45; T.c.5.

incepit esse de novo: ꝛ cũ hoc ipꝫ mobile fuerit factũ. Si vo dicat ꝙ ꝛ mot⁹ icepit ꝛ movẽs ꝛ mobile vel movẽtia ꝛ mobilia sunt ab eterno. Cõtra hoc pmo loqt Ari. ꝙ hoc est irrõnabile ꝛ ab īscietib⁹ dcm̃. Sꝫ qꝛ istud nõ suffi ciẽs, pcedit vlteri⁹ rõne. si. n. fuerit movẽs ꝛ mobile mo tu nõ existe: ꝛ postea incepit mot⁹: opoꝛtuit ipm mobile q̄escere pus: quies. n. est pvatio motus in subo apto nato moveri: pvatio aũt alicuius habitus non põt esse in subo apto nato ad illũ hitũ nisi ab aliq̄ cã: opoꝛtuit igr̃ pexi stere aliquã cam illi⁹ quietis in illo mobili: ꝛ illa cã ma nẽte maneret qes in ipo: ꝛ sic opoꝛtuit illã cãꝫ qetis remo veri anq̄ icperet motus. Remotio aũt illi⁹ cause qetis de novo vel fuit qdã mot⁹ vel sequebat motũ: ꝛ sic itez redit in idẽ qd pus. s. ꝙ ante motũ pmũ est aliqs mot⁹: qd est impole: qꝛ sic pmus motus nõ esset prim⁹ motus: cũ pmũ sit añ qd nihil est. Sꝫ aliqs cavillaret hic dicen do ꝙ movẽs ẽ duplex: qddã ẽ movẽs p nãm: ꝛ aliud ẽ movẽs sm itellcm ꝛ voluntatẽ. Et differunt ista qꝛ mo vens sm nãm solũ: non movet sm cognitionem ꝛ appe titũ aialẽ: sic ignis calefacit sine cognitõe ꝛ appetitu aia li. Movẽs aũt p itellcm ꝛ volũtatẽ movet p cognitionẽ ꝛ appetitũ alicui⁹ finis. s. aut supꝑi⁹ vt in separatis a mã vt dicit Cõmen. in. 12. metaph. aut alicui⁹ alterius: vt in gñabilibus ꝛ coꝛruptibilib⁹. ¶ Itẽ movẽs p nãꝫ ppꝛie ꝛ p se non facit nisi vnũ: ꝑcipue in subo vno ꝛ eodẽ nũe ro ꝛ eodẽ mõ dispoſito. Movẽs vo p itellcm ꝛ volũta tem pt facere ꝯtra: vt medicus p suã medicinã facere pt sanitatẽ ꝛ egritudinem. ¶ Tunc diceret cavillatoꝛ ꝙ movẽs sm nãm vnũ ꝛ idẽ existẽs non movet nunc: cũ pus non moveret: nisi removeat pus cã qetis pexñs in mo bili: sꝫ movens p rõnem ꝛ itellcm vnũ ꝛ idẽ pt eẽ cã mo tus ꝛ qetis successiue absqꝫ remotione alicui⁹ cãe qetis. ¶ Istã cavillationẽ removet Ari. in lra. Qꝛ aut hmõi movẽs ꝛ mobile q̄ ponunt eterna sp fuerunt sibĩnvicẽꝫ ppinq̄ ꝛ sufficiẽter disposita ad moverẽ ꝛ moveri: aut n̄. Si qdẽ dicat: cõ ambo ista semp fuerunt sibĩnvicem ppinq̄: ꝛ 15 qdẽ in dispõne in q̄ natuꝫ est movere vnuꝫ. alte rum aũt in dispõne in q̄ natum ẽ moveri: tunc q̄ rõne qua nunc movet ꝛ illõ movet eadẽ rõne ab eterno. Si vo di cat 2ᵒ modo. s. ꝙ n̄ sp erãt ppinq̄ sufficienter: aut ꝙ mo vẽs non habuit dispõnẽ q̄ natuꝫ ẽ movere: aut ꝙ mobi le n̄ habuit dispõnẽ qua natum ẽ moveri: tunc opoꝛtuit ista approꝑinquari vel dispõnẽꝫ acquiri i alterato coꝝ vel i ambob⁹: ꝛ 15 est impole sine motu ꝛ sic idẽ qd pri⁹. Et ꝯfirmat Ari. valde subtilr: qꝛ relo nõ põt de novo esse actu in aliquo nisi aliq̄ trãsmutatiõe fcã in ipso aut in altero. vt si aliqd nũc est duplũ qd pus nõ erat duplũ oꝫ ꝙ aliq̄ trãsmutatio facta sit in ipso aut in altero aut i vtroqꝫ. Si igit hoc qdẽ est movẽs sm actũ: ꝛ prius nõ erat movẽs: ꝛ hoc motũ sm actũ: ꝛ pus nõ erat motũ: cũ movẽs actu ꝛ motũ sint i caplo ad aliqd. vt dicit Cõ mẽtatoꝛ: necesse est aliquã trãsmutationẽ pcedere istaꝫ que ponebat pma: qd est impole. Et hec qdẽ ẽ pma rõ Ari. tota ꝛ pfecta. Sed vlterius Cõmentatoꝛ ꝯfirmat istã rõnẽ ꝯ loq̄ntes sue legis: movẽs. n. p vtutem rõna lem ꝛ volũtatẽ nõ icipit movere post quietẽ: nisi qꝛ nũc appetit actu aliqd qd pus nõ appetebat eo mõ quo nũc appetit: ꝛ hoc ẽ manifestuꝫ cuiꝫ itelligẽti. Si g̃ primus motoꝛ per vtutẽ rõnalẽ incepit motuꝫ post quietẽ: ne cesse fuit ꝙ appeteret movere cuꝫ pri⁹ non appetebat: ꝛ hoc nõ pt ꝯtingere nisi aliqua trãsmutatione fcã i ipso vel i alio: ꝛ sic idẽ qd pri⁹. ¶ Pꝫ. si prim⁹ motoꝛ nunc ici pit movere ꝛ n̄ pri⁹ movebat: aut eternalr voluit move re: aut nõ voluit movere. Si n̄ voluit eternaliter move re ꝛ nunc vult movere: tunc aliqua inovatio facta ẽ in ipso: qd est impole: qꝛ sic non esset prim⁹ motoꝛ. Si ab eterno voluit movere: tũc cuꝫ ipse cũ sua volũtate movẽ di sit p se ꝛ imediate cã mot⁹: oꝫ ꝙ ab eterno fuerit mo tus: si qdem cã p se ꝛ imediata sil est cum suo cãto vel cã existẽ est suuꝫ cãtum. Sꝫ dices ꝙ ipse primus motoꝛ ab eterno habuit istã volũtatẽ: ꝙ nũc inciperet motũ ꝛ non prius: ꝛ sic nulla inovatio fcã est in eo: qꝛ sicut nũc vult incipe motuꝫ sic ab eterno voluit nunc incipere motũ. Sꝫ istud nõ est ad ppositũ: qꝛ non q̄ro an primus mo toꝛ ab eterno voluit movere nunc: sꝫ absolute vtruꝫ ab eterno voluit movere vel non. oꝫ. n. alteꝝ istoꝝ pcede re: cũ sit divisio sm ꝯdictionem. Et si dicas absolute ꝙ ab eterno voluit movere: tũc ab eterno moveret prius: ꝛ si non ab eterno voluit movere ꝛ vult movere: tunc ẽ diversificatus ꝛ innovatus: qd est impossibile. quare ꝛc.

¶ Alia qdẽ rõ pncipalis Ari. sumit ex pte tpis: ꝛ suppo nit ibi duo. Primũ est ꝙ pus ꝛ posteri⁹ nõ sunt tpe non existẽ. Aliud est ꝙ qdlibet nunc est mediũ iter duo tpa: ꝛ sil est pncipiũ vni⁹ tpis. s. futuri ꝛ finis seu terminus al teri⁹. s. pteriti. Tũc arguit. Si tpus est eternũ motus est etern⁹: hec ꝯña statim apparet: qꝛ tps aut est ipse mo tus aut accñs p se ipsi⁹ motus. s. numerus ei⁹. vt inquisi tũ est in 4ᵒ hui⁹: ꝛ qdcũqꝫ coꝝ sit: manifestũ est: ꝙ si tẽ pus est eternũ ꝛ motus est eternus. Nam p se accñs nõ est sine suo subiecto sꝫ tps est eternũ. hoc pbatur dupl̄r. Primo qꝛ gñatuꝫ est qd nũc est ꝛ prius non fuit. si ergo tps est gñatum: tunc veꝝ est dicere ꝙ ipm tps est ꝛ pri⁹ non fuit. Prius aũt ꝛ posterius nõ sunt sine tpe. vt ma nifestum est p se. g̃ tps fuit anq̄ fuit gñatum: ꝛ oino an teq̄ fuit: qd est impole. ¶ Sꝫ aliqui cavillant ꝯ Ari. ꝙ cum dr̃ non esse tpis prius fuit q̄ ei⁹ esse: ibi ly. prius dicit dr̃iam tpis im ginati: nõ aũt dr̃iam tpis veri: vt cũ dr̃. extra celũ nihil est. ibi ly. extra. dicit dr̃iam loci ima ginatam non verã: hoc non vꝫ: qꝛ illa ꝓclo est falsa. Ad cuius intellectum necessariũ est intelligi falsum ꝛ impos sibile. hanc hẽo p manifesta: sed tẽpus esse gñatuꝫ de no uo non põt intelligi nisi imaginet: aut intelligat falsum ꝛ impossibile. s. tps fuisse ante primum tps: qꝛ ois gñati non esse prius est tpe suo esse. Nec est sile de eo qd dr̃ ex tra celum nihil est: qꝛ non est sensus ꝙ non esse alicuius sit extra celum: sed ꝙ nullum ens est qd non includatur in celo. Vñ Aristo. dicit ꝙ oia alia sunt in celo: celũ au tem non amplius est in alio. Ad hoc ergo ꝙ intelligat magnitudinẽ mundi esse finitã non est necessariũ intelli gere aliquã dr̃iam loci esse extra celũ: sed ad itelligẽduꝫ tps esse finitum ꝛ scm̃: necessariũ est intelligere aut ima ginari tps fuisse ante primum tps. ergo ꝛc. Item si tpus est finitum: oꝫ ꝙ hoc sit p instans sive nũc: nihil. n. est ipsi us tpis nisi nunc. Modo ex hoc arguit. si tps est finituꝫ ꝛ incepit esse oino: sequitur ꝙ fuit aliqd nunc qd fuit pnci pium tpis futuri ꝛ nõ fuit termin⁹ tpis pteriti. s. illud pri mum nũc a quo ponit tps incipe. hoc aũt est impole p scdam suppõnem. ergo ꝛ primum. Sꝫ aliqui sophisticãt hic: qꝛ instãs semp comparat ad tps sicut punctus ad li neam. Cõstat aũt ꝙ in linea aliquis pũctus põt esse pn cipium: ita ꝙ nõ terminus. vt manifestum est de linea re cta in qua vnus pũctus sic est termin⁹ linee: ꝙ nõ est pn cipium alicui⁹ alteri⁹ partis illius linee. alr. n. nõ esset li nea recta finita. q̄re ꝛc. hoc non vꝫ: qꝛ tps primo ꝛ pnci palr ꝯsequit motũ pmum. vt pꝫ ex 4ᵒ huius. ꝛ oẽs ꝯce dunt. Prim⁹ aũt mot⁹ est mot⁹ circularis. vt demõstratũ est in isto 8ᵒ ꝛ motus circularis ẽ in magnitudine circulari. vt notũ ẽ. g̃ instãs in tpe assilat puncto in linea circulari: nũc aũt in linea circulari qlibꝫ pũct⁹ ẽ pn^m ꝛ finis diver sarum partium eiusdẽ linee. vt manifestũ est p se. g̃ sil̄r instans.

T.c.7. Com. 33 T.cõ.8. T.cõ.9. Com.9. T.c.10. T.c.120. T.c.75.

Et ꝯfirmat ex hoc rõ. Nã sicut se hʒ punctus in linea circulari ad ptes linee circularis sic se hʒ mutatũ eẽ in motu circulari ad partes mot⁹ circularis: ⁊ ipʒ nũc in pmo tpe ad partes ei⁹. per ꝯuenientẽ similitudinẽ: ⁊ tu cape sub hac minorẽ ꝯuenientẽ. Sed sophisticabis ꝙ nõ est simile: q: pũct⁹ in linea circulari est aliqd pmanẽs: sʒ instãs nõ est permanens neqʒ fixũ: hoc nihil est: q: ex eo ꝙ pũctus in liea est pmanẽs: bñ habet ꝙ ipe põt bis sumi vel accipi manẽs idẽ ⁊ vn⁹ numero sb vtraqʒ acceptõe: ⁊ ex h ꝙ ipm istãs nõ est stãs sʒ fluẽs: bñ seqꝫ ꝙ non põt bis accipi: ita. s. ꝙ sit vnũ ⁊ idẽ nũero mãeat sub vtraqʒ acceptiõe. Sed ex hoc nõ hẽtur qn ipm instãs vlr sit terminꝰ ⁊ pncipiũ ⁊ finis quẽadmodũ pũctus in linea circulari est termin⁹ ⁊ initiũ vlr. q̃re ⁊c. ¶ Itẽ Cõmẽtatoꝛ

Com. ii.

arguit sic: aut ipm istãs est aliqd ꝺemr̃atũ. i. ꝙ põt existere sine motu: aut nõ est ꝺemr̃atũ: ita. s. ꝙ nõ põt existere sine motu. Si diceret qꝺ ipm instãs est aliqd ꝺemr̃atuʒ ⁊ pmanens: ita ꝙ põt existere sine motu. hoc sine dubio est destruere nãm tpis ⁊ mot⁹. Nã istãs ꝺẽ quasi nõ stãs. Vñ si ponat istãs pmanẽs ⁊ q̃escẽs remouet nã instãtis ⁊ p ꝯñs nã tpis ⁊ mot⁹. Sivõ istãs nõ põt eẽ sine motu tũc necessario añ ipm erat mot⁹: ⁊ post ipʒ erit mot⁹: ⁊ sic hr̃ ppositũ: ⁊ ipse nõ declarat istã ꝯñam: q̃uis sit occulta mltis. Sʒ forte sic itelligẽda est: q: postq̃ istans ñ põt esse in aliquo sine motu: necessariũ in quocũqʒ subo est istans ꝙ illud moueat. Oẽ. n. in quo est mot⁹ mouet: ⁊ oẽ qꝺ mouet pus mouebat. vt pʒ in. 6. h⁹. g̃ oẽ in quo est istans pus mouebat. q̃re ⁊c. Itẽ aliqs põt sic inq̃rere de instanti cũ istans sit pncipiũ ⁊ termin⁹ tpis vtꝝ hoc iest instanti p se: aut pure p accñs. Si p se igit ꝯpetit oĩ instanti: ⁊ sic illꝺ qꝺ pri⁹. Si pure p accñs hoc vr̃ oĩno irrõnabile: q: oẽ principiũ ⁊ termin⁹ tpis ꝯpetit oĩb⁹ instantib⁹ exceptis duob⁹ si aliq̃ excipiant. Ridiculũ aũt videt ꝙ dispõ q̃ inest alicui enti pure p accñs: ⁊ nullo⁹ p se insit oĩb⁹ suppositis illi⁹ spẽi preter ꝙ duob⁹. hoc. n. vr̃ in aliis rebus: nec põt ꝺemõstrari sic esse in istantibus q̃re vr̃ fictitium sic ponere. ¶ Istis q̃dem rõnib⁹ fuit Aris. coact⁹ ⁊ suus Cõmentatoꝛ ponere motũ non incepisse postq̃ oĩno non fuerat. Et silr̃ pbat ꝙ nõ deficiet sic qꝺ moueri nihil sit. i. ꝙ ꝯtingat nihil moueri in posteꝝ. si. n. mot⁹ oĩno deficeret: sequit ꝙ post vltimũ motũ eẽt aliqs mot⁹ qꝺ est impoẽ. Et pbat ꝯñtia: q: si motus ꝺficit aut mobile remanet eternuʒ aut corrũpit: ⁊ si remanet eternũ: ⁊ silr̃ mouens. Hoc est irrõnabile. sicut prius dicebat ⁊ pbat. Nam si motus mouens ⁊ mobile manent eterna: ⁊ tñ cessat mot⁹: necessario est fieri aliquam cãʒ q̃dẽtis in mobili. priuatio. n. non est de nouo in subo. habitus. n. est ex aliq̃ causa noua. ¶ Illa igit cã cũ sit gñata ẽ corruptibilis: ⁊ oẽ corruptibile corrũpet. vt habet

T.c.46

T.c.109

ex primo celi. g̃ illa cã iteꝝ corrũpet: ⁊ ei⁹ corruptio nõ est sine motu. g̃ post motũ postremũ erit mot⁹. ¶ Item si mouens primũ est eternũ: ⁊ silr̃ pmũ mobile: ⁊ cũ motus deficeret: aut ipm mouens primũ est oĩno eiusdẽ dispõnis ad mouendũ sicut erat prius: ⁊ silr̃ mobile ipsuʒ est eiusdem dispõnis ad moueri aut non: si sic non est rõ q̃re prius mouebat ⁊ nõ posteri⁹: imo necessario mouebit: q: posita cã per se ppinqua ⁊ imediata dũ est huius cã oʒ esse ei⁹ cãtum. Si võ dicat ꝙ non sunt eiusdem dispositionis: hoc q̃dem ad mouere: hoc aũt ad moueri: tunc oʒ vel ꝙ primũ mouens sit inouatũ qꝺ est impoẽ: vl ꝙ primũ mobile sit alteratũ aliq̃ alteratiõe corruptiua. nunq̃. n. ꝯtingit ꝙ aliqꝺ mobile qꝺ prius erat aptuʒ ⁊ idoneũ moueri ab aliquo motoꝛe postea sit ineptuʒ ⁊ indispositũ ad moueri nisi p aliquã alteratiõeʒ factam in ipso. vt manifestũ est cuilibet intelligenti: ⁊ sic primuʒ mobile erit alteratũ aliq̃ alteratiõe corruptiua. s. p quã corrupta erit dispõ ei⁹ quã hẽbat ad recipiendũ motuʒ: qꝺ est oĩno impoẽ: q: celũ nõ est alterabile alteratione corruptiua. vt pʒ ex primo celi ⁊ mũdi. Siqs aũt diceret ꝙ ipm primũ mobile corrũperet: tunc sequeret sicut prius: ꝙ post vltimũ motũ erit alius motus. Nã in reb⁹ corruptibilib⁹ corruptio mobilis: nõ necessario est sil cũ defectu motus. põt. n. manere calefactibile postq̃ ñ amplius calefit: ⁊ aial postq̃ non mouet motu pcessiuo. sic igit p⁹ vltimũ motũ erit ali⁹ mot⁹: qꝺ est impoẽ. ¶ Itẽ si primũ mobile poneret corrumpi hoc est impoẽ manifestum: q: corp⁹ non corrumpit imediate nisi a corpore: qꝺ igit esset corpus illꝺ qꝺ corrumpet imediate speram vltimã q̃ est primũ mobile ⁊ nõ esset assignare rõnabilr̃ q̃re ⁊c. Et ꝯfirmat Cõmentatoꝛ ꝙ primum mobile non sit corruptibile: q: si esset corruptibile haberet corrũpens: ⁊ oporteret illud esse corpus. vtvr̃ supponere Cõmentatoꝛ: tũc g̃ illud corrũpens vel ẽ corruptibile vel icorruptibile. Si icorruptibile: tunc est prius illo corpe qꝺ ponebat primuʒ mobile: q: semp ppetuũ pri⁹ est corruptibili. Si võ sit corruptibile: tũc est aliqd corrumpẽs pmuʒ ipm: ⁊ q̃ratur de illo corrumpẽte vt pus. ⁊ reuertit qꝺ: aut oʒ ꝯcedere ꝙ primum mobile ẽ icorruptibile: ⁊ ꝯstat multo forti⁹ de pmo mouente: ⁊ sic arguerent ꝙ primũ mouẽs sp mouebit: ⁊ primũ mobile sp mouebit. vt pri⁹ deducebat. q̃re ⁊c. Et est aduertenduʒ ꝙ oẽs iste rõnes spãlr̃ ⁊ principalr̃ pbant eternitatẽ primi mot⁹. ꝙ. n. añ primũ motũ sit ali⁹ mot⁹ hoc spãlr̃ ẽ inconueniens p prio motu primi mobilis: ⁊ iõ rõ pbans motuʒ non icepisse deducẽdo ad istud iconueniẽs ꝙ añ pmuʒ motum eẽt ali⁹ mot⁹ spãlr̃ ⁊ pricipalr̃ ꝯuincit eternitatẽ mot⁹ primi. Qꝺ ẽt dr̃ ꝙ si mouẽs ⁊ mobile sunt ab eterno mot⁹ non potuit incipe oĩno pricipalr̃ ⁊ spãlr̃ hʒ vitatẽ de primo mouente ⁊ primo mobili. Et in illis hʒ maxime locũ deductio Aristo. ⁊ remotio cauillationis quã ipse ponit in lr̃a de mouẽtib⁹ p nãm ⁊ p itellcm.

T.c. 29

¶ Scõa ẽt ratio pricipalis spãlr̃ ⁊ principalr̃ ⁊ simplr̃ pbat motũ primũ eẽ eternuʒ: q: sustẽtat sup eternitatẽ tpis: ⁊ ꝯstat ꝙ tps prio ⁊ principalr̃ ꝯsequit motuʒ primuʒ. vt patuit in 4. hui⁹. q̃re ⁊c. Et iõ voluit Commen. ꝙ Arist. hic itendit pbare eternitatẽ mot⁹ primi supple principalr̃ ⁊ ñ eternitatẽ mot⁹ sm gen⁹ nisi forte ex ꝯsequenti. ¶ Itẽ ad principale. oĩs effect⁹ nou⁹ est posterioꝛ cã eterna: ita. s. ꝙ aliqꝺ tps pcessit in quo nouus effectus non fuit hec pʒ iducẽdo: ⁊ pbat ꝙ ad nouitatẽ effect⁹ non sufficit ꝙ cã eterna precedat ipm sm nãm vel pfectionẽ. Nã si celũ esset ppetuũ adhuc de⁹ precederet ipʒ sʒ nãʒ sine perfectõe. vt manifestũ est p se tũ celum non eẽt nouuʒ: ⁊ sic pʒ maioꝛ. Sʒ mot⁹ celi non ẽ posterioꝛ tpe ipo motoꝛe. vt mãifestũ est nisi sm tps aliqꝺ uno existe mot⁹ nõ erit. q̃re ⁊c. Soluẽdũ est negãdo maiorẽ p istantiã ppositã. Silr̃ posset dici ꝙ mot⁹ celi sm se totũ nõ est iter ꝯria: sʒ ptes vt mot⁹ ab oriẽte in occidẽs ẽ quodãmõ iter ꝯria solũ. Est ẽt ꝯsiderãduʒ: ꝙ lʒ Arist. ⁊ Cõmẽ. sic dicũt motũ semp fuisse ⁊ forte. vt oñsuʒ est: tñ dico ꝙ sʒ fidẽ ⁊ veritatẽ: ⁊ hoc simplr̃ determio ⁊ idubitãter ꝯfiteor ꝙ mot⁹ icepit eẽ: ⁊ terminabit ⁊ nõ solũ motus habuit initiũ eẽndi: sʒ ẽt oĩa alia entia ab ipso pmo pncipio qꝺ est de⁹ fuerũt facta: postq̃ nõ erãt nõ quidez factiõe ppꝛie dicta ⁊ vniuoca cõ factiõib⁹ que nũc ꝯtingũt. s. p trãsmutatiõeʒ ⁊ motũ: sʒ factiõe oĩno equoce dcã sine motu ⁊ trãsmutatiõe sine subo p̃existẽte: ⁊ sic añ pmũ motũ nõ fuit aliqs motus: q: pductio ipsius mobilis nõ fuit mot⁹. vt frequẽter sumit: nec secũs motũ: nec habuit subʒ pri⁹: nec illi potẽtie pductiue p̃suppõit aliq̃ potẽtia

receptiua: ⁊ ideo rō Arist. nō ꝓcedit. Motus etiã terminabitur ⁊ remanebit motor ⁊ mobile in eternuz: ꝓpter hoc ꝙ ipsuz mouens ꝑmū mouet per voluntatē: ⁊ iō ꝑt destruere motū sine oī inouatiōe sui ⁊ mobilis. ¶ Istaȝ aūt ꝯclonē nō ꝓbo rōne demōstratiua: sicut nec alias q̄s fide tenemus: ⁊ quas credēdo mouemur: nec puto ꝙ sit possibile homini demōstrare eā ex ꝑncipijs sensibilibus vel assumptis ex sensibilib⁹. Ratio ēt de tēpore soluit: qꝛ fuit instās qḋ sic fuit ꝑncipiū tēporis ꝙ nō finis: ⁊ instās qḋ nō erit initiū alteri⁹ tēporis subsequētis. ¶ Et cū dicit cōtra hoc ꝙ instās cōparat ad tpˢ sicut punct⁹ ad lineā circularē. veꝝ est imꝑfectā: sicut est semicirculus aut aliqua hmōi: ſȝ nō sicut pūct⁹ ad lineā circularē perfectā. Et ꝙ dicit Cōmētator ꝙ instās nō pōt esse in aliquo sine motu: veꝝ est instās mediū iter duo ꝑma instātia: sed duo ꝑma aliō habēt. Et cū dicit ꝙ dispō que inest pure per accñs insit oībus idiuiduis illi⁹ ſpēi preter duobus: hoc est impoſle: ⁊ dico ꝙ nihil est impoſle apud deū oipotentē: ⁊ multa apparēt hoīb⁹ impossibilia que sunt possibilia ſm deum summū ⁊ benedictū. quare ⁊c̃.

Ad primā rōnē cū dr̄ oīs trāsmutatio ⁊c̃. ⁊ cū dr̄ ꝙ oīs trāsmutatio est inter ꝯ̄ria. Veꝝ est ꝑter motū circularē vt dicūt aliqui. Sȝ motus circularis nō est iter ꝯ̄ria: imo ē ab eodē in idē ⁊ idē nō est sibi ipi ꝯ̄riū. ¶ Ad aliā cū dr̄ ꝙ oīs trāsmutatio que hȝ terminū ⁊c̃. veꝝ est terminata ⁊ finita ſm terminos ⁊ nō ſȝ tpˢ. ⁊ sic pōt eē eterna: sicut dicūt. ¶ Aliter potest dici ꝙ oīs trāsmutatio habēs terminū est terminata. Veꝝ est vt hȝ terminū: ⁊ cū dicit ꝙ omnis trāsmutatio hȝ terminū: veꝝ est vel ſm se totā vel ſȝ partē. ⁊ sic est finita ſm partē: quelibet. n. circulatio est finita: tñ totus motus circularis nō hȝ vnicū terminū: sed infinitos successiue: ⁊ iō ſm se totū nō est finitus ſȝ ifinitus. Qualiter aūt ⁊ ꝓpter quid motus circularis est infinit⁹ ⁊ cōtinuus: rect⁹ aūt nō: inferi⁹ apparebit deo dāte. ¶ Ad aliā cū dr̄ sicut est in minori mundo ⁊c̃. dico ꝙ simile est in hoc ꝙ sicut in minori mundo est aliqḋ mouēs ⁊ mobile aliqḋ: sic in maiori mūdo: ⁊ sicut i maiori mūdo ꝑmū mouēs est cā oīuȝ motuū quoquo mō sic i aīali ipa aīa est ꝑncipiū ⁊ causa oīuȝ motuū ꝓpterea ipsi animato. vt Arist. docet in 2° de aīa: ſȝ dissimile est in alio: qꝛ in maiori mūdo motor est perpetuus: in minori aūt mūdo nō est perpetuus. Itēȝ in aīali motor est mobilis saltē per accidēs: in vniuerso aūt motor est imobilis oīno. Et ad minorē dico per iteremptionē. nūq̄. n. incipit moueri de nouo nullo motu precedēte in ipso nec in alio. Et cū dr̄ ꝙ cuȝ animal surgit de somno ibi incipit motus in aīali nullo motu precedēte. Dico ꝙ lȝ nō ꝑcedat ibi aliquis motus exterior saltē manifestus: tñ precedit aliquis motus interi⁹ in corpore aīalis. s. a calore nāli vel a ꝯtinente. Si. n. animal dormiēs oȝ expergefieri nāliter opȝ ꝙ calor naturalis corporis resoluat ⁊ cōsumat humiditatem faciētē somnū: ⁊ ꝙ ſpūs⁹ mittant ab iterioīb⁹ ad exteriora: ⁊ hec oīa sunt motus quidē: ⁊ sic illū motū ꝑcedit alius motus. ¶ Itē si aīal in vigilia penitus quiescat a motu locali: ⁊ postea icipit moueri: opȝ ꝙ ꝑcedat aliquis mot⁹ in ipso saltē ꝙ appetat moueri cū ꝑus non appetebat: ⁊ hmōi appetit⁹ nou⁹ reducit ad aliq̄ factaȝ trāsmutationē in corpore a ꝯtinente. s. ab aere ⁊ a celo. Et hoc significauit Ari. in lr̄a: cū dixit nihil igit ꝓhibȝ: magis aūt fortasse necessariū est in corpore multoꝝ fieri motus a ꝯtinente. hoꝝ aūt quosdā intellectū aut appetitū mouere: illū aūt totū iam animal mouet. Et ꝓpter hoc dicit ibi Cōmētator ꝙ duplex est alteratio qua nō cessat animal moueri: quaꝝ vna est a cōtinēte. s. ab aere ⁊ aqua ⁊ a celo. Alia ē a calore nāli: nūq̄. n. cessat actio caloris nālis ⁊ cū cessat: tūc est mors vt dicit. Sic igitur imaginat Arist. ꝙ ipsuȝ ꝯtinēs in quo viuit aīal irrutatū a corpore celesti trāsmutat corpore aīalis. Et istoꝝ motuū quidā perueniūt quodāmō ad itellectū faciētes ipm iudicare aliquid esse bonū ⁊ ꝓsequēdū: aut malū ⁊ fugiēdū: ⁊ tūc appetit⁹ appetit illud ꝓsequi aut fugere: ⁊ mouet animal nisi aliquid ꝓhibeat. verbi grā. cū cōtinens est valde excessiue calidū ꝓpter pńtiaȝ solis ⁊ alioꝝ astroꝝ calefacientiū: tūc ꝯtingit corpus animalis excessiue calefieri ⁊ exiccari: ⁊ tūc aīa iudicat potū frigidum esse bonū ⁊ iuuamētū: ⁊ appetitus appetit illud: ⁊ mouet animal ad hoc: ⁊ simił in alijs suo mō: nō tñ dico ꝙ a talib⁹ intellect⁹ necessitet ad iudicandū: ⁊ voluntas ad volēdū. Et de hoc iquiret post. Sic igr̄ pȝ ꝙ illa rō q̄uis sit multū apparēs: tñ supponit falsuȝ. q̄re nō valet. ¶ Ad aliaȝ cū dicit. infinita ⁊c̃. Dico ꝙ nō valet: qꝛ pertrāsitus est de extremo ad extremū: modo nulla circulationū ad quas ꝑuenit est extrema simplr̄: imo post quālibet sequit alia. qꝛ nō est ratio quare motus circularis magis terminat ad vnū vbi magis q̄ ad aliud. vnde sicut in linea circulari quilibȝ punct⁹ est terminus vnius partis linee ⁊ initiū alterius: sic in motu circulari vbi est natū esse initiū vnius partis motus ⁊ terminus alteri⁹: ⁊ ideo nulla rō nālis est quare motus circularis terminetur ad vnū vbi: ⁊ ab illo nō icipiat circulatio: ſȝ terminetur oīno motus: opȝ. n. ꝙ ad omne vbi terminet: qḋ est impoſle: aut ad nullū oīno terminet: ⁊ sic est eternus. Et istā rōnem tetigit Aristo in isto 8° caplō: ꝙ aūt lationū circulariter. Et Cōmētator dic̃ ibi: ꝙ illa causa nō soluat esse possibile ꝙ motus circularis sit perpetuus: ſȝ ēt uat esse necessariū. q̄re ⁊c̃. ¶ Ad aliā cū dicit: ꝙ eēt aliquid maius infinito: nego ꝯ̄ntiam. Et cō ꝓbat. Similiter circulatiōes solis ⁊c̃. ibi dico ꝙ circulatōes solis ⁊ lune pñt comparari ad totū tempus: ⁊ sic nō sunt plures vni⁹ q̄ alterius: qꝛ oēs sunt infinite: ⁊ vel pñt comparari ad aliqḋ tpˢ determinatuȝ vt ad centū ānos aut ad aliqḋ hmōi q̄ōcūq̄: ⁊ sic bñ verū est ꝙ plures sunt circulationes lune q̄ solis in suis ꝓprijs circulis. q̄re nō valet. ¶ Ad aliaȝ dicūt aliqui ꝙ nō est incōueniēs infinitam esse actu multitudinē in rebus imaterialibus accidētaliter ordinatis: cuiusmodi sunt itellectus hominū qui fuerunt vsq̄ nūc. Sed hoc nihil est: qꝛ cum in rebus materialibus nō possint esse sił infinita ſm actū distincta ab inuicē ſm eē: multo minus hoc est impossibile in rebus imālibus. Nam res imāles sunt magis ꝓpinque nature forme: ⁊ res māles māe: multo aūt plus magis actualis infinitas repugnat forme q̄ materie. vt manifestum est cuilibet itelligēti. Nā finitas ꝯuenit ex forma ⁊ ifinitas ex mā. vt pȝ in 3° huius quare ⁊c̃. Et ideo diceret Ari. ⁊ Cōmētator ꝙ intellectus imālis ⁊ abstractus non est plurificatus numeraliter: sed est vnus vt hȝ videri 3° de anima. Secundū fidē aūt ⁊ veritatē dico ꝙ hoīes infiniti nō precesserint: sed fuit ꝑmus homo ante quē nullus alius precessit: q̄re rō falsuȝ supponit. Et si queras quis generauit ꝑmū hominem: dico ꝙ nō fuit generatus aliquo hoīe: ſȝ fuit creatus vel factus vel formatus a creatore qui oīa creauit. s. deo. ¶ Ad aliā cum dicit ꝙ ꝓductum ⁊c̃. dicunt aliqui ꝙ verū est si est causatum ab aliquo vt aliquid ab agente. Si autem est causatuȝ ab aliquo solum tanq̄ a fine nō oportet: ⁊ sic est de motu eterno vt dicunt: motor enim eternus non est causa motus nisi in genere cause finalis. Sed hoc est multum difficile: ⁊ ideo de hoc fiet questio specialis. Utrū scilicet motus eternus dependeat a motore tanq̄ ab efficiente.

T. c. 75.

T. c. 63. ⁊ 73.

¶ Ad aliā cū dicit̄ nō demōstret motus esse etern⁹ ꝛc̄. Dico ꝙ potest cōcedi. Et cū dicit̄ ꝙ illa nō est causa falsum est. Et ad ꝓbatiōez dico breuiter ad p̄sens ꝙ agens per volūtatē ꝑmutabilē nō agit aliq̄d de nouo imediate nisi aliq̄ ꝑmutatio fcā fit in ipso: ꝛ si ego nūc volo cras ire ad scolas ꝛ cras nolo ire ad scolas: iste act⁹ volendi nō est vn⁹ ꝛ idē oīno formalr̄: lȝ sit vnus q̄dāmō radicaliter ꝛ mālr̄. Alio.n. est formalr̄ velle cras ire ad scolas ꝛ velle nūc ire ad scolas. Sed cras igr̄ ire ad scolas est aliō formalr̄ ab eo ꝙ est nunc ire ad scolas: ꝛ iō nō valȝ illō exēplū. De hoc ēt: qꝛ difficile est ꝛ subtile volo questionē sp̄alem facere. ꝛ sic de isto. ¶ Q̄ō IIII.

Q Uerit̄ hic gr̄a vltime rōnis. Utrū motor etern⁹ itrāsmutabilis qui mouet per itellectū ꝛ voluntatē possit imediate causare motū nouū nulla trāsmutatione p̄cedēte. ¶ Arguit̄ p̄mo ꝙ sic. Qꝛ talis motor est omnipotēs ꝙ nō eēt nisi possȝ ꝛc̄.

Oppositū argr̄: qꝛ sicut se hȝ volūtas noua ad motū eternū: sic se hȝ volūtas eterno ad motū nouū: p ꝯueniētē silitudinē. Sȝ volūtas noua nō pōt facere motū eternū. vt manifestū est. ergo voluntas eterna nō pōt facere motū nouum.

Ad q̄ōnē dicit̄ Aristo. ꝛ suus Cōmenta. ꝙ motor etern⁹ est oīno intrāsmutabilis p se ꝛ p accn̄s: ꝙ q̄tūcūq3 agat p voluntatē nō pōt agere imediate motū nouū. s. nullo motu p̄cedēte. Et rō Ari. patuit p̄us: nā si hmōi motor ageret imediate motū nouū nullo motu p̄cedēte: aut ip̄ȝ mobile eēt fcm̄ aut eternū: si nouū ꝛ factū: tūc factio ei⁹ p̄cedit ei⁹ motū. sicut. n. mobile p̄cedit motū: sic factio mobilis si ip̄ȝ mobile fiat p̄cedit factionē mot⁹: ꝛ sic añ illū motū fuit alius mot⁹. Et si dicat̄ ꝙ ab agēte fcm̄ fuit ip̄ȝ mobile nō factiōe q̄ est mot⁹ vel trāsmutatio vel cū motu ꝛ trāsmutatiōe: sȝ factiōe equiuoca q̄ est creatio sine oī motu ꝛ trāsmutatione ꝛ sine subō p̄iacēte seu p̄supposito. Istō ñ voluit Ar. qꝛ fȝ h̄ potētie actiue nō correspōderet po^a passiua aliq̄ cū oīs po^a passiua sit in aliq̄ subō. Itē si ip̄m mobile incepit eē: aut p̄us potuit eē aut nō potuit: si potuit eē de se illa po^a fuit in nihilo: qꝛ nec in agēte solū: qꝛ po^a receptiua eē alicui⁹ rei nō est in agēte qō agit illā rē: vt manifestū est cuilibet itelligēti. ḡ potētia receptiua ipsi⁹ mobilis fuit in aliq̄ subō p̄existē. Si vō diceret̄ ꝙ ip̄m mobile nō potuit eē q̄tū de se est. tūc fuit impoīe eē ꝛ nullū tale icepit eē. q̄re ꝛc̄. Et si dicat̄ ꝙ mouēs fuit eternū: ꝛ silr̄ mobile. ꝯ hoc est rō Ari. q̄ supius iducebat̄: ꝛ resumas eā si placet. rō Arist. de relatiuis optime hȝ h̄ locū: ꝛ tu ꝯsidera eā p te. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē arguit̄ breuiter sic: si talis motor incipit mouere de nouo aut aliq̄d aliō imediate agit̄ de nouo: aut ip̄e ab eterno voluit mouer̄ aut nō voluit mouere ab eterno: hec diuisio fȝ ꝯdictionē. Si ab eterno voluit mouere ḡ ab eterno mouit: qꝛ ei⁹ volūtas q̄ vult mouere est imediata ꝛ p se cā ipsi⁹ mot⁹: ꝛ tali cā posita necīo ponit̄ cātū. Si dicat̄ ꝙ nō voluit mouere p̄us ꝛ nūc vult mouere: necīo facta ē inouatio ꝛ trāsmutatio in ip̄a volūtate ei⁹. Nō. n. est itelligibile ꝙ volūtas nūc velit mouere ꝛ p̄us nō voluit mouere nisi mutatio facta sit de nō velle ad velle. Mō ponebat̄ oīno ꝛ totaliter itrāsmutabile. ḡ ꝛc̄. ¶ Sȝ aliq̄ cauillāt hic ꝙ ipse p̄m⁹ motor ab eterno voluit mouere i isto tp̄e determinato ꝛ icipe motū in isto nūc: ꝛ iō cū icepit motū in illo nūc ꝛ voluit icipe motū in illo nūc: nulla mutatio facta est in sua volūtate: ꝛ exēplificāt sic. aliq̄s p̄t velle ire ad scolas post triduū ꝛ in fine tridui velle ire ad scolas: ꝛ sic cū ibit ad scolas nō erit volūtas inouata p̄cise si ꝯtinuaret actū volēdi. Sȝ hoc nō sufficit itētioni: qꝛ sic dicēdo nō r̄ndet̄ ad iterrogationē: nō. n. q̄ro an ille motor ab eterno voluit mouere in isto tp̄e vel icipere motū in isto nūc. Sȝ vtrū ab eterno voluit mouere: ꝛ si sic. ḡ ab eterno mouit: aut eꝫ. Si nō ab eterno voluit mouere: ꝛ nūc vult mouere. ḡ ista volitio ē noua in eo: qō ē ipoīe: nec valȝ exēplū eoꝝ. Si q̄s vult ire ad scolas p⁹ triduū ꝛ i fine tridui vult ire ad scolas nō ē eadē volitio formalr̄ sȝ solū mālr̄. P̄ri⁹. n. vel erat dicere ꝙ ipse volebat ire ad scolas in futuro: ꝛ nūc vult ire ad scolas vl̄ icipere i p̄nti nūc. Sic igr̄ ire ad scolas i futuro ꝛ ire ad scolas in p̄nti: nō ē idē volibile formalr̄: sȝ diuersū vt manifestū est cuilȝ sic idubitāter nō est idē act⁹ volēdi formalr̄ hic ꝛ ille: ꝛ iō illō exēplū nihil valȝ. ¶ Itē dimittam⁹ q̄rere de iceptiōe mot⁹ ꝛ q̄ram⁹ de ip̄o nūc vtrū ab eterno voluit ꝓducere istō nūc aut in aliq̄ nūc determiato dico imediate. Si ab eterno voluit absolute ꝓducere illō nūc: q̄re ab eterno nō ꝓduxit. Cū sua volūtas actualis sit sufficiēs cā oī qō vult facere. vt dicunt. Si aūt voluit ab eterno ꝓducere illō nūc in determiato nūc: q̄rit̄ vtrū in eodē nūc aut in alio. Si in eodē hoc ē absurdū. nihil. n. ꝓducit̄ nec ē in seipso p se. Si in alio nūc q̄rit̄ de illo alio: ꝛ sic in infinitū. q̄re ꝛc̄. ¶ Itē si p̄m⁹ motor nūc icipit mouere ꝛ p̄us nō mouebat vl̄ aliq̄d ꝓducere qō p̄us nō ꝓduxit: aut ab eterno ip̄e fuit eiusdē dispōnis sic̄ ē nūc cū actu ꝓducit: aut nō. Si sic: ḡ qua rōne nūc ꝓducit ab eterno ꝓduxit. ꝛ sic nō de nouo. Si nō ḡ opȝ aliquā trāsmutationē esse factā in ipso: sȝ hoc est impoīe: qꝛ ponit̄ oīno intrāsmutabilis. ḡ ꝛc̄. ¶ Itē de⁹ semp est ꝛ eternalr̄ fecit qō melius est ꝛ possibile. hoc ē manifestū. Sȝ melius est mouere q̄ nō mouere. vt manifestū est. Et ꝓbat̄ qꝛ vel mouere est meli⁹ q̄ nō mouere: vel ecōuerso. s. ꝙ nō mouere est melius simplr̄: vel ambo sunt eq̄lis bonitatis. Si p̄mo mō habeo ꝓpositū. Si secundo mō incōueniēs est. qꝛ cū mō deus moueat nō faceret qō melius est: nec 3⁰ mō: qꝛ esse semp est meli⁹ q̄ nō esse sibi oppositū: ꝛ iō mouere est melius q̄ nō mouere. Et constat ꝙ semp fuit ei possibile mouere ꝛ nūq̄ ipossibile fuit moueri vel motum esse: qꝛ si aliq̄n fuit impoīe nūq̄ fuisset. ḡ ab eterno debuit mouere. ¶ Itē Cōmētator arguit supponēdo fundamēta duo per se nota q̄ nullus pōt negare fm̄ rōnē interiorē. vt dicit. vnū est. ꝙ p̄mus motor est oīno intrāsmutabilis: ꝛ hoc cōcedebāt ei loquētes sue legis cū quib⁹ ip̄e disputat. Aliud est qō agēs per volūtatē nō postponit fm̄ durationē suū effectū: nisi ꝓpter defectū alicuius alteri⁹. s. qō est necessariū ad esse vel ad melius esse illius effect⁹: sue illō aliud sit tp̄s vel aliqō aliud qōcūq3: qō nō est in eius potestate: mō ip̄e motor p̄mus eternus nō hȝ postponere sibi motū vel mouēdū ꝓpter defectū eius ꝙ nō sit in eius potestate. vt dicunt. ḡ nō oȝ postponi mot⁹ fm̄ durationē ipi p̄mo motori. ¶ Sed dūt aliqui ꝙ ipse deus voluit facere motū ꝛ totū mundū de nouo ꝓpter seipsum. s. ad hoc vt sua sufficiētia manifestaret̄ in hoc: qꝛ oibus aliꝭ nō existētibus ip̄e in seipso oēm sufficientiam beatitudinis habuit ꝛ virtutis ad rerum ꝓductionem: ꝛ hoc sine dubio nō est nisi persuasio rethorica nullā certitudinē inducēs. Nā sine motu ꝛ mundi nouitate pōt hominibus per rōnem demōstratiuā constare ꝙ ipse deus est sibi ipsi sufficiens sic ꝙ a nullo alio dependet tanq̄ a causa p̄ncipali in quocūq3 genere: ꝛ ꝙ ip̄e est p̄ma ꝛ nobilissima causa oium alioꝝ entiū fm̄ aliquē modum. vñ ꝛ Aristo. dicit in ꝓhemio metaphy. ꝙ totaliter optimus eorum que in natura deus est: ꝛ in 12⁰ dicit ꝙ ab ip̄o dependet celū ꝛ tota nā. ¶ Et preterea sicut ip̄e ponitur

Com.

T c. 3.

supra nām ꝓduxisse oia de nouo: sic pōt poni q ipse po tuit hoib⁹ manifestare suā suffi:cientiā: ꝛ hoc notificare q ipse possꝫ esse sine oib⁹ entib⁹ q̄uis ab eterno oia cāue rit: ꝛ sic nulla est necītas postponēdi sibi suū ꝓpriū effe ctū. vn̄ cū simplr meli⁹ ,uerit ip̄ꝫ mūdū fuisse ab eterno: ꝛ hoc fuerit posē ipsi pmo pncipio: ꝛ non repugnauerit ipsi mūdo: ꝛ p nouitatē mundi nullū appena salua qd non possit saluari sine tali nouitate rōnabili⁹ vr̄: immo fortassis necīū ipꝫ fuisse eternū q nouū ꝛc. ¶ Sꝫ aliq ꝓfundi⁹ ꝑscrutātes de secreto diue volūtatis: dicunt q ipse ꝓduxit mūdū de nouo. vt manifestaret q ipse fuit so lus alijs non exn̄tib⁹ qd non potuisꝫ fuisse scm̄ nisi fuis set sine oib⁹ alijs. Sꝫ hoc non sufficit: qꝛ p mūdi nouita tē aut manifestauit se fuisse pus in aliquo tpe sine oibus alijs: aut māifestauit se fuisse ꝛ eē piorē sꝫ nāꝫ. Non pri mo⁹: qꝛ tps non pōt esse sine oi motu. vt manifestuꝫ est oi intellectui: nec mot⁹ sine mobili. Un̄ p mūdi nouitatē nō māifestauit se in aliquo tpe fuisse sine oibus entib⁹: qꝛ in tpe illo necāriū est fuisse motū ꝛ mobile. Si diceret 2ᵐ . i. q p talē nouā mūdi ꝓductionem manifestauit se fuis se piorē sꝫ nāꝫ: ita bn̄ manifestauisset hoc cāndo essen tialr ipm mūdū ꝛ suā cāli cātē notificando: qꝛ ꝯstat q cā p se prior est sꝫ nāꝫ q̄ cātū: q̄uis sit sil duratōe ꝛc. Sed aliqs possꝫ rōnabilr opponere: qꝛ pm⁹ motor sic potuit ꝓducere hāc reuolutionē hodiernā non p̄cedētib⁹ alijs ꝛ sic habet q de nouo potuit icipe motū: ꝛ sic nouū po tuit p̄cedere reuolutōes p̄cedētes: ꝛ hoc vr̄ icōueniens: qꝛ seqꝛ q ipse reuolutiones eēnt essentialr ordiate: qd vr̄ irrōnabile: tū qꝛ īdiuidua eiusdē spēi non sūt eēntia liter ordiata: tū qꝛ in eēntialr ordiatis esset ꝓcessus in i finitū: ꝛ forte dōꝫ q ad h q necīa sint eēntialr ordiata non suffic q ad eē vni⁹ eoꝝ fuerit necāriū alteꝝ p̄cessis se: sꝫ q ad esse vni⁹ nece sit eē alteri⁹ sil. v.g. ad esse sortis necāriū est prefuisse ifinitos hoies: ita. s. q sol vel celum nō potuissꝫ gn̄are sortē nisi precedēte aliq hoie: nec illū nisi p̄cedēte alio i ifinitū: ꝛ tn̄ isti hoies n̄ oñr essentialr ordiati. ¶ Sꝫ adhuc remanet dubitatio: qꝛ impoē est reuolutionē eternā non p̄cessisse hodiernā. igit necīuꝫ ē eā p̄cessisse: sꝫ oia necīa sūt p se. pmo poste. ꝛ isto. 8. ꝛ in 12⁹ metaph. igit iste reuolutiones sūt p se ordiate: ꝛ per ꝯn̄s eēntialr. ¶ Dōꝫ q aliq esse essentialr ordiata non sufficit q vnū p se p̄cederet reliquū: sꝫ eꝯ: qꝛ necessario sil sūt. Alq diceret q reuolutiōes sūt eēntialr ordinate: nec est iconueniēs in eēntialr ordiatis successiuis ꝓcede re in ifinitū: sꝫ in ꝑmanentib⁹: nec iste reuolutiones sunt īdiuidua eiusdē spēi ꝓpe: ꝫ partes q̄titatiue vni⁹ totius ꝯtinui. s. mot⁹ circularis celi. Sꝫ hoc ꝯdiceret ꝯmētato ri in isto. 8. ꝛ ideo dicaf pmo⁹. ¶ Itē cōmentator inuls talē rōnē. volūtas noua non ꝓduc̄ effectū nisi nouū. igi volūtas antiq non ꝓducit nisi antiquū. Et ꝯfirmaf pp putātes obstruere itellcm̄ ꝑsuasionib⁹ n̄ necāriis: ipꝫ. n. pmū pn̄. ipm̄ fuisse alijs nō exn̄tib⁹ nō pōt itelligi nisi al tero istoꝝ modoꝝ: aut q ipse fuit: qꝛ alia nō erāt: ita q non eē alioꝝ fuit cā eē ei⁹: vt si dicerem⁹ q sole non gn̄te dies nō ē: ꝛ h est absurdū: qꝛ nō eē alioꝝ non fuit cā eē: vt māifestū est: aut ipse fuit alijs non exn̄tib⁹. i. q in ali quo tpe fuit dū alia non fuerūt: ꝛ hoc ēt est remotū: aut fuit alijs non exn̄tib⁹. i. q alia non erāt: nec fuerūt sibi cā essē: imo oib⁹ alijs fuit cā eē ꝛ p̄us nā eis: ꝛ hoc idubita ter pꝫ hoib⁹ ēt oib⁹ itelligētib⁹ manifestū esse sine nouita te mot⁹. vn̄ Aristo. ꝛ alij phi q po uerūt motū esse ꝑpe tuum ꝛ nondū bn̄ sciuerūt ipm primū pncipiū qd est de ue eē non exn̄tib⁹ alijs: sic itelligendo q alia non sūt eē nec fuerunt cā eēndi: ꝛ ipm est nā ꝛ dignitate p̄us oibus alijs: qꝛ alia nō erāt: ita q nō esse alioꝝ fuit. quare ꝛc.

¶ Itē arguit rōne q̄dā quā ponit Alber⁹ sup 12ᵐ meta phy. Nūq̄ eēntia aliq destituit actu suo eēntiali. hāc re cipit p māifesta: sic lux nūq̄ destituit a lucere ꝛ hmōi: sꝫ mouere est act⁹ eēntialis pmi mot⁹. Probatio: qꝛ aut p m⁹ motor mouet p suā eēntiā: aut p aliqd accñs. Si pri mo⁹. g mouere est ei⁹ act⁹ eēntialis. Si 2ᵐ hoc eēt ipoē. qꝛ sic mouens p accñs ꝛ nullū tale est pmū mouens: qꝛ p accñs non est nalr pri⁹ ipso p se. vt pꝫ in isto. 8. q̄re re linqtur q est mouēs p eēntiā suā: ꝛ sic ei⁹ actus essentia lis est mouere: q̄re nunquam destituitur ipso mouere.

¶ Sꝫ ꝯ hāc rōnē mouet q̄dā obiectiōes ꝛ soluit. Prio diceret aliqs q sꝫ hoc prim⁹ motor non pōt non mouer: ꝛ sic ē coact⁹ ad mouēdū: qd est absurdū. Rn̄dit h ꝛ bn̄ q nō seqꝛ: qꝛ coactū est violētū. Violētū aūt ē cui⁹ pnci piū est ab extra. vt pꝫ 3. ethi. mō ipsi pmo motori non est aliqd pncipiū extrisecū mouēdi sic nec eēndi: ꝛ ideo non mouet violēter nec cogit ad mouēdū. Sꝫ dices vl teri⁹ taltē ipse erit obligat⁹ ad mouēdū ꝛ nō mouebit li bere: qꝛ n̄ poterit n̄ mouer. Dic q hoc nihil est penit⁹: qꝛ libeꝝ ē qd est sui ipsi⁹ grā. vt pꝫ in pmo politice: mō ipse pm⁹ motor mouet grā sui ipsi⁹ pncipalr: ꝯmūcare. n. bo nitates suas p eēntiā sūme libtatis est: ꝛ h fac prim⁹ mo tor ꝑpetuo suo motu. Et iō dr̄ q sp est i optīa sua dispō ne ꝛ sꝫ seipꝫ: cū seipꝫ sp itelligat ꝛ amet in quo est dile ctio pfectissima. vt dr̄ in. 12. meta. ꝛ in ꝯparatiōe ad alia entia: qb⁹ ꝑpetuo suas bonitates cōicat p motum. vn̄ ꝛ Cōmē. dic sup 2ᵐ celi ꝛ mūdi: q oē qd est pp se prima ria itētiōe est pp aliō 2ᵃ itentiōe: vl h: actiōeꝫ pp aliud scđaria itentōe nisi eēt illic aliq nā nō inata ad largiēdū vt dic: sic igit diceret Cōmē. ꝛ Ari. Sꝫ dico sꝫ fidē ꝛ vi tatē ꝛ h idubitāter assero ꝛ firmitcor ꝯfiter q pmū pn cipiū qd est de⁹ supp̄mus potuit icipe motum de nouo p suā volūtatē ꝛ ꝓducere de nouo ipꝫ mobile: ꝛ alia entia sine oi trāsmutatiōe p̄cedēte: nec hmōi ꝯclonis pono ali q rōnē demrātiuā: sꝫ eā sola fide teneo sic ꝛ alia multa,

Com. 36
Cō. 66.

Ad rōnes

in ꝯtrium. ¶ Ad primā dcm̄ est in p̄ cedenti qōne q ipꝫ mobile fuit pro ductū a primo reꝝ pricipio n̄ q̄dē p motū ꝛ ex subo: sꝫ sine motu ꝛ sine subo. Et cū dr̄ q po⁹ actiue ꝛc. Veꝝ ē po⁹ actiue agētis ꝑticularis qd non est cā toti⁹ entis: sꝫ po⁹ actiue agētis. vl qd est pᵃ cā tot⁹ entis non oꝫ cor rñdere poᵃᵐ passiuā in aliq subo. ꝛ sic est de poᵃ diuia. ¶ Ad aliā dico q mobile n̄ potuit eē poᵃ passiua mōe. Sꝫ qꝛ sibi nō repugnabat eē. ꝛ cū hoc potuit eē poᵃ ac tiua agētis pmi. ¶ Ad aliā dico q pm⁹ motor ab eter no voluit mouere in tpe determiato ꝛ icipe motū i nūc. Et cū dr̄ vlteri⁹: vtꝝ absolute voluit mouere ab eterno. Dico q sic: nec sequif ex h. g ab eterno mouit. Et cū dr̄ q cā ꝛc. Veꝝ est i cāis nālib⁹: sꝫ in volūtariis: non oꝫ. ¶ Ad aliā silr. nā ab eterno fuit eiusdē ꝛ non alteri⁹ di spōnis: nec tn̄ ab eterno mouit sic mō mouet: qꝛ est agēs p volūtatē. ¶ Ad aliā dico: q lꝫ absolute loqndo me li⁹ eēt mōdū ꝛ motū eē q̄ non eē: tn̄ pp aliq̄ cāꝫ melius est ipm nō fuisse sp q sp fuisse. sꝫ q̄ sit illa cā. Dico q ego nescio istā cāꝫ sufficiētē: nisi illa cā sit ipsemet de⁹ q est oi um cā: ꝛ si est aliq spālior ꝓpria cā nouitatis mūdi pp q̄ā meli⁹ fuit ipꝫ eē nouū q eternū istā scit de⁹ ipse: ꝛ for te q̄dā alij hn̄tes itellcm̄ magis eleuatum: sꝫ ego ignoro eā ad p̄ns sic ꝛ mltoꝝ effectuū nālium cās nescio: q̄b⁹ tn̄ mihi ꝯstat q hnt eē in reꝝ nā. ¶ Ad aliā p idē. dictio. n. Cōmētatoris est sufficiēs d agēte p volūtatē mutabilē: sꝫ d eterno p volūtatē imutabilē q̄ pōt postpōere suū esse ctū nō pp dfectū alic⁹: cū nō sit i sua ptāte: nec pp aliq̄ aliā cāꝫ: sꝫ pp seipꝫ. Un̄ nouitas mot⁹ ꝛ mūdi d reducit ad aliq̄ nouitatē pmi pncipij: qd ē de⁹: q est cā ꝑpetuā ꝛ

imediata. ¶ Ad rōnē Alberti: dico q̄ essentia q̄ agit p nāz ⁊ nō p volūtatē nūq̄ destituit a suo actu ēentiali: sȝ si agit p volūtatē bñ destituit: ⁊ sic ē in ꝓposito. Prim⁹ .n. motor mouet p voluntatē. iō aliq̄n non mouebat vl̄ nō eternalr̄ mouebit. Et si dicas q̄ illud qḋ debet alicui p suam ēentiam debet ei p se: ⁊ p ꝯñs semp. Modo ipsi p̄mo motori debet mouere p sui essentiam: q2 p voluntatem suam ⁊ sua voluntas est idem qḋ sua suba. Dōm q̄ verum esset in rebus naturalibus: sed in voluntarijs non tenet: ⁊ sic est in proposito. quare ⁊c. Q. ō. V.

Onsequēter q̄rit. Utr̄ mot⁹ etern⁹ depende at a mouente sicut ab agente seu efficiente.

c Et arguit p̄mo q̄ nō: Q2 si ita eēt seq̄ret q̄ oē mouēs eēt agēs: ⁊ hoc est icōueniēs f3 Ari. i p̄mo de gñatōe ca°. de tactu. vbi vult

t.c.44. q̄ oē agēs ē mouēs: sȝ nō ecōuer͛o. Et pbat ꝯña: q2 q̄ oē mouēs sit agēs. hoc nō h3 istantiā nisi p motore sepato a mā. Jste. n. dr̄ mouēs ⁊ nō agēs: ⁊ iste motor ē q̄ cāt motū eternū. vt p3 in isto 8°. Si ḡ mot⁹ etern⁹ cēt a mouente sicut ab agēte: seq̄t qḋ dem̄ est. s. q̄ oē mouēs eēt agēs.

T.c.50. q̄re ⁊c. ¶ Item agens o3 esse ꝯtiū ei in qḋ agit. vt p3 in p̄mo de gñatōe: sȝ motor a quo cātur motus etern⁹ nō h3 ꝯtietatē ad mobile. vt manifestū est cuilibȝ intelligenti: nec eȝ ḡ ⁊c. ¶ Itē nihil fit ab agēte nisi p motū p̄cedētē: hec vr̄ manifesta iducendo in agētib⁹. Sȝ mot⁹ eternus non p̄t fieri p motū p̄cedētem: q2 añ p̄m motū eternū nullus ē ali⁹ mot⁹ p̄or. ḡ ⁊c. ¶ Itē si sic: tūc mot⁹ eter

T.c.86. nus nō eēt nālis: qḋ est impoīe. Et pbat ꝯña: q2 motor a quo cātur motus eternus est sepatus a mobili. vt p3 in

T.c.63. isto 8°. ⁊ sic si sit agēs istū motū: tūc iste mot⁹ erit ab agēte extrīseco ⁊ non itrinseco: talis aūt mot⁹ non vr̄ eē nālis: q2 nā est p̄n^m itrinsecum. vt p3 in 2° hui⁹. q̄re ⁊c.

Oppositū arguit: oē qḋ reducit aliq̄d de potētia ad actū agit in ip3: hec vr̄ maīfesta p rōnē agētis quā ponit Cōmen. in. 12°. metaphy. sȝ

Com.18. motor q̄ mouet motu eterno reducit aliq̄d de po^a ad actū. s. mobile. vt maīfestū ē: ip3 .n. mobile vt mobile ē nō ē nisi i po^a receptiua respectu mot⁹: ⁊ tale nō ducit ad actū se. vt p3. 9. metaphy. ḡ relinquit q̄ a mouēte. q̄re ⁊c.

T.c.62. De isto dixerūt aliq̄ q̄ mot⁹ etern⁹ non ē a motore tāq̄ ab agēte: ⁊ h̄ pbat ꝑ ponē talem rōnem qua ēt credit demr̄ari oē h̄. Suba eterna q̄ ipa non sit cāta ab agente. Et est ratio ēn talis. Si suba eterna depēderet ab aliquo agente ipsa de se posset esse. si. n. ipsa de se non posset esse: tūc esset ipossibilis: ⁊ si de se pōt esse: pōt ēt non esse: q2 eadē est potentia ꝯdictionis. 9. meta. Sȝ tale qḋ de se pōt non esse

T.c.17. est corruptibile ⁊ a nullo pōt ꝑpetuari. vt p3 et p̄mo

T.c.102. celi ⁊ mūdi: ⁊ sic suba eterna non ess3 eterna oīno. Silr̄ arguūt de motu eterno. si. n. ipse mot⁹ etern⁹ dependeret ab agente: tūc de se poss3 esse: ⁊ p ꝯña non eē: ⁊ sic idez qḋ pri⁹. Et iō dicūt q̄ mot⁹ etern⁹ non est a motore tāq̄ ab efficiēte: imo vlr̄ dicūt q̄ actio ⁊ passio: ⁊ mot⁹ non hūt agens p se: ⁊ dicūt hoc esse demr̄atum ab Aristo. in .5. h⁹. Sȝ mihi vr̄ salua reuerentia sic dicentiū q̄ ipsi dicūt ꝯ Cōmentatorem ⁊ ꝯ veritatez. Contra Cōmentatorē dicūt maīfeste: q̄ Cōmen. vult in. 12. meta. q̄ i sepatis a mā idē est cā mouēs f3 agens ⁊ f3 finē. cōmē. 34. ibi. n. Cōmen. loq̄ns de mouente sepato dic̄ sic: ⁊ est mouens: q2 agit motū: ⁊ q2 finis mot⁹: ⁊ in cōmmē. 36. dic̄ sic: itelligētie iō abstracte in eo q̄ sunt abstracte sūt p̄ncipia eoꝝ quoꝝ sunt principia duob⁹ modis f3 q̄ sunt mouentes: ⁊ f̄m q̄ sūt fines: idem habet in tractatu de suba orbis ex itentione. Et est ēt ꝯ rōnem: q2 oi poten-

T.c.17. tie passiue corrñdet potētia actiua. vt p3 ex. 5. metaph. Sȝ ꝯstat q̄ mobile qḋ mouet motu eterno est in potentia passiua ad motū eternū. ḡ o3 esse potētia aliqua actiua ipsi⁹ mot⁹: ⁊ illa non ē nisi potētia motoris. vt manifestū est: q2 mobile non h3 potētiā actiuā ipsius vt ꝯcedi tur. ḡ ⁊c. Et si q̄s dicat q̄ maior est v̄a in potentia passiua remota ab actu: sȝ de potentia ꝯiūcta actui: nō o3 q̄ ei corrñdeat actiua ⁊ passiua. hoc nihil est: q2 potentia passiua ꝯiūcta actui: aut se ip̄a reducit ad actū aut reducit ad actū ab aliq̄ alia potentia. ¶ Et p̄mū ꝯcedit esse impoīe. ḡ relinq̄t 2^m: ⁊ ista potētia nō est nisi potētia actiua. vt maīfestū est. q̄re ⁊c. ¶ P̄. q̄uis mobile qḋ mouet motu eterno non sit i potētia remota actu respcū tot⁹ mot⁹ sil̄: ita. s. q̄ sil̄ sit p̄uatū toto motu: tñ ipm mobile hñs vnā ptem mot⁹ ꝯtinui ꝑpetui. s. vnā circulationē est in potētia. i. in potentia p̄uata actu ⁊ remota ab actu respcū alteri⁹: ⁊ exñs sub illa altera est i potētia remota ab actu respectu alteri⁹: ⁊ sic de oīb⁹: vt sol: dū actu mouet circulatōe hodierna ē i potētia remota ab actu ad circulatōez crastinā: ⁊ cū mouebit i circulatiōe crastina erit i potētia remota ab actu ad aliā ⁊ sic i īfinitū: ⁊ añq̄ moueret ista circulatōe seu reuolutōe hodierna fuit i po^a remota ab actu respcū ei⁹: ⁊ sic de oīb⁹. vñ ipm mobile qḋ mouet motu eterno ē i potētia remota ab actu respcū toti⁹ mot⁹ nō sil̄: sȝ successiue. vt p3 ꝯsideranti: ⁊ iō necio īdiget potētia actiua: cū .n. respcū cuiusl3 circulatiōis sit aut fuerit i potētia remota ab actu: o3 q̄ ad q̄libet circulatōez successiue reducat ab aliq̄ potētia ⁊ nō nisi a po^a motoria. q̄re ⁊c. ¶ Sȝ ē ꝯsiderādū q̄ duplex

T.c.57. ē agēs: vt hr̄ i 2° de aīa: qḋdā .n. ē agēs remouēs ꝯtiū: qḋ p̄fuit i passo: vt cū agit ignis i aquā remouēdo frigiditatē. silr̄ ēt ⁊ i alijs hmōi. ⁊ tale o3 eē ꝯtiū aliq̄lr ipsi passo ⁊ cōicare i ipo i mā cū ipo. Aliud est agens qḋ nō corrūpit ꝯtiū: sȝ solū iducit aliquē actū ad quē subȝ erat i potentia receptiua: sic dicim⁹ q̄ corp⁹ luminosū p̄nte diaphāo agit i ip3: ⁊ silr̄ sensibile in sensuz. Mō dico q̄ mot⁹ eternus nō est a motore tāq̄ ab agēte p̄mo mō: sȝ 2° modo.

Ad rōnē alteri⁹ opīonis cū dr̄ illud qḋ depēdet ab aliq̄ agēte d̄ se p̄t eē ⁊c. Dico q̄ aliq̄d de se posse esse: p̄t itelli: duplr̄ q̄tū ad ꝓpositū. Uno° q̄ i essentia sua h3 aliq̄ ptē q̄ sit i potētia ad ei⁹ esse: ⁊ h̄ mō ꝯpositū ex prima mā ⁊ forā subali specifica d̄ se pōt eē. Alio° itellr̄ aliq̄d eē i potētia ad eē: nō q2 i sua eētia sit aliq̄ po hñs potētiā ad ei⁹ eē: sȝ q2 ē i aliq̄ ꝓprio subo qḋ h3 potētiā ad esse illi⁹: ⁊ h̄ mō p̄t dici q̄ forā subalis p̄t eē: q2 ipsa est in subo qḋ h3 potētiā ad eē ei⁹. Modo cū dr̄ q̄ oē cātū ab agēte ⁊c. vez ē altero istoꝝ mōꝝ. Et cū dr̄ q̄ illud qḋ de se pōt eē: pōt non eē. Pōt dici q̄ vez est si de se pōt eē p̄mo mō: sȝ si 2^m non op3: modo ipse mot⁹ etern⁹ pōt esse 2°. s. q2 est in subo ꝓprio qḋ h3 potētiā ad ip3 ⁊ ad ei⁹ eē: ⁊ non pōt de se eē p ptē sue essentie: ⁊ iō non pōt d̄ se non esse: nec seq̄t iconueniēs qḋ dicebat. Sȝ si aliq̄ suba eterna caret ab agente oporteret q̄ illa suba ꝯposita hēret ptē ēntie sue eē p quā eēt in potentia ad esse: ⁊ ēt ad non esse: ⁊ sic esset corruptibilis ⁊ ei⁹ forā eēt corruptibilis: q̄re nō poss3 ꝑpetuari ab aliq̄. Alr̄ potest rñderi q̄ aliq̄d de se posse non eē p̄t duplr̄ intelligi. Uno° q2 h3 a mā ptem q̄ est in potentia ad ei⁹ non eē: ⁊ ad formā oppositā sicut iste sube iferiores composite: ⁊ nulluz tale pōt ꝑpetuari. Alio° potest itelligi q̄ aliq̄d de se pōt non esse p tanto: q2 q̄tuz est ex pte sua circumscripto quocunq̄ alio° semp hēret eē: nec etiam ex pte sui subiecti pōt esse: ⁊ tale nihil ꝓhibet ꝑpetuari si dependeat imediate ab eterno agente: ⁊ sic est d̄ motu celi. Modo cum dicitur omne quod ꝓducitur ab agente de se potest non esse: verum est altero istorum

modoꝝ: ꝫ non est necesse ꝙ p̄mo mō. Ul' dicat̄ ꝙ mot⁹ celi bñ p̄t nō eē s̄m q̄libet suā ptem successiue: ꝫ non sil': ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ depēdeat ab agēte: ppetuat̄ aūt p hoc ꝙ vna pte deficiēte succedit alia: vt circulationē hodiernā succedit crastina: ꝛ sic semꝑ: nec ppetuatur s̄ꝫ suas ptes: ita ꝙ alia ps ppetuet̄ vel oēs modo p̄dicto. ¶ Et tu dubitabis: q̄ꝛ lꝫ mot⁹ non hꝫ de sua ēentia ptē que hꝫ potētiā ad suū esse: eo ꝙ est act⁹ simplex: eū ipsuꝫ motū .s. cōpositū ex mobili ꝛ motu hꝫ ptem q̄ est in po^a ad ip̄ꝫ motū .s. ip̄ꝫ mobile: ꝛ sic cōpositū istud pōt nō eē: ꝛ p ɔ̄ns non pōt ppetuari: sicut nec suba ɔposita ex q̄ seq̄t̄ ꝙ mot⁹ non p̄t ppetuari: q̄ꝛ sic ppetuaret̄ compositū. Forte diceret̄ ꝙ hoc non est sile. q̄ꝛ ip̄m mobile subm̄ motui non facit q̄d vnū p se cuꝫ motu: sicut mā ꝛ forma fiunt vnum in eē p se: mō cuꝫ oī' ꝙ illud non p̄t ppetuari qd̄ ptem hꝫ p quā est in po^a ad eē. itelligēdum est si ex illa pte cū alia fiat ens vnum p se. Uel pōt al'r dici cū dē. Oē qd̄ depēdet ab agente de se pōt esse. veꝝ est vel po^a ɔiūcta cū actu: vel po^a remota ab actu. Et cū dē ꝙ oē q̄d se potēs eē: de se pōt nō eē. Ueꝝ est si sic potēs esse po^a remota ab actu. Sꝫ si ē potēs eē po^a ɔiūcta actu nō oꝫ: mō diceret̄ ꝙ mot⁹ etern⁹ de se p̄t eē po^a ɔiuncta actu: ꝫ nō po^a remota ab actu tota sil'. vt dicebat̄ p̄^s: nūq̄ꝫ .n. est sil' celū sine oib⁹ p̄tib⁹ mot⁹. Sed sic dicendo remanet dubiū: q̄ꝛ sil'r posꝫ aliq̄s dicere ꝙ aliq̄ suba eterna ē ab agēte: ꝛ ꝙ ipsa de se est de po^a ad eē ɔiūcta actui: ꝛ sic nō p̄t nō eē ꝛ p̄t ppetuari. ¶ Jō al'r dicūt aliq̄ ꝙ motus celi bñ pōt eē: ꝛ pōt ēt nō esse q̄tū est ex pte sui: vel q̄tū ē ex pte mobilis vñ corp⁹ vel vñ mobile: ꝫ ex pte motoris nō pōt nā eē: ꝛ iō absolute nō p̄t nō eē pp qd̄ nō p̄t poni nō eē. vñ nō seq̄t̄ aliqd̄ incōueniens si ppetuat̄: sed si suba cāta ab agēte ppetuaret̄: ipsa eēt potēs nō eē absolute: q̄ꝛ suba nō depēdet ab agēte in ɔseruari ꝛ in eē: ꝫ solū in fieri: poterit ḡ poni nō eē: ꝛ sic simul erit ꝛ nō erit cū ponat̄ eterna. Et adhuc diceret aliq̄s ꝙ sicut motus depēdet a motore ꝛ in fieri ꝛ in eē: q̄ꝛ suū fieri est suum eē: sic sil'r suba eterna dependet ab agēte suo in eē ꝛ in ɔseruari: ꝛ iō nō oꝫ poni nō esse q̄uis ex pte sua sic aliqual'r potēs nā eē. Et sic oīa q̄ dicerent̄ ad istā rōnē tenēdo motū eternō eē ab agente: dicerent̄ ad eādē tenēdo subam eternā eē ab agēte: ꝛ si illa rō valet ibi: valet ēt hic vt vr̄. Forte 2^a solō est oib⁹ aliīs verior ꝛ efficacior: ꝛ forte est ipetingens. i. non p̄t frangi neq̄ ledi. Cū .n. oī' ꝙ illud qd̄ p̄t eē pōt: nō eē: q̄ꝛ eadē po^a est ɔ̄dictōis. Ueꝝ est de po^a ɔ̄dictōis remota ab actu: ꝫ de po^a ɔiūcta actui nō est veꝝ: vt videmus ꝙ celū p̄t eē q̄tū ꝛ nō p̄t eē nō q̄tū: ꝛ sil'r de multis aliīs: mō ipse mot⁹ eternus p̄t eē po^a ɔiūcto actui ꝛ nō remota ab actu oīo. Et si dicas eodē mō teneret ille q̄ teneret subam eternā cāri ab agēte: ꝛ sic illa rō nō demr̄at subam eternā nō hēre efficiēs: ꝛ ego ad p̄ns n̄ reputo illā rōnē demr̄atiuā: nec vn̄ ꝙ vidi. Cōmētatorē h̄ dicere: lꝫ aliq̄ attribuāt ei: hñ tñ dīc .12°. metaph. ꝙ suba possibilis ō se eē ꝛ nō eē nō pōt ppetuari: ꝛ hoc veꝝ est de suba q̄ ē possibilis po^a remota ab actu: talis .n. suba est simpl'r possibilis nō eē. vñ p̄t poni nō eē: ꝛ sic sileēt ppetua: seq̄t̄ ꝙ sil' possēt eē ꝛ n̄ eē: ꝫ mot⁹ lꝫ sit possibilis de se po^a supple ɔiūcta actui q̄ ē in ipso mobili: ꝛ p̄t ēt nō eē s̄m ptes suas successiue: cuꝫ hoc pōt ab alio perpetuari: ꝛ cā etiam in hoc est vt dicit: q̄ꝛ esse hꝫ ab alio .s. a motore: ꝛ q̄ꝛ est motor etern⁹ ꝛ intransmutabilis p se ꝛ per accñs: ideo ppetuat̄ motus suba vō que de se est possibilis eē ꝛ nō esse nō dependet imediate ab aliquo itrāsmutabili: ꝫ ab aliquo trāsmutabili qd̄ q̄nq̄ est in debita dispōne ad causandū ꝛ conseruādū ipsaꝫ subaꝫ q̄nq̄ nō. Cōsiderādū igit̄ diligēter circa istud: ꝙ cā q̄re mot⁹ q̄ est possibilis quo quo mō pōt aliq̄n ppetuari nō est illa quā aliq̄ assignāt ꝛ attribuūt ɔ^{ti} .s. q̄ꝛ po^a ad eē eius nō est in eius suba: ꝫ i aliquo alio .s. in subto suo. si .n. hoc eēt cā ppetuitatis: tūc sil'r forma subalis siue gñet̄ p se siue p accñs posꝫ ppetuari in mā q̄ꝛ po^a ad ipsaꝫ nō est in eius suba: ꝫ in mā: imo cā illius est q̄ p̄dicta est .s. q̄ꝛ est imediate a motore itrāsmutabili oīno ꝛ p se ꝛ p accñs: vt ibi tangit Cōmen. Remanet ḡ p̄dicta ɔ^o .s. ꝙ motuꝫ dependet a moto. c sicut ab agēte.

Ad rōnes

potes. ¶ Ad p̄mā dōꝫ ꝙ n̄ oē mouens est agens corruptiuū ꝛ alteratiuū alteratiōe⁹ p̄p̄e dicta: ꝛ h̄ mō accipit ibi Arist. Sꝫ oē mouēs bñ ē agēs pfectū .s. qd̄ reducit aliq̄d ō po^a ad actū. Et dico de mouēte imediato. i. eē qd̄ .s. ꝛ mobile n̄ est aliq̄s motor medi⁹: ꝙ dico pp p̄mō p̄n^m qd̄ forte est aliquo mō mouēs vt finis ꝛ nō vt agēs. Sꝫ motor appropiat⁹ mobili p̄mo agit ip̄ꝫ motū p̄mū. ꝛ si hoc veꝝ e: tūc p̄t ēt saluari dcm̄ Aristo. ꝙ nō oē mouēs ē agēs. hoc .n. veꝝ ē de mouēte p̄mo qd̄ n̄ est appropriatū alicui mobili imediate: sicut vr̄ sentire Cōmen. in isto .8. ꝛ i .12. metaph. ꝛ in de suba orbis: ꝫ de hoc videbit̄ in posteꝝ. Per idē ad aliā veꝝ est ꝙ agēs corruptiuū dꝫ esse ɔ̄uū passo ꝛ ɔuenire i mā cū ipso: ꝫ non oꝫ de agēte pfectiuo solū. ¶ Ad aliō cū dr̄ nihil ꝛc. veꝝ est ab agente qd̄ agit de nouo. Sꝫ ab agēte qd̄ eternal'r agit bñ p̄t aliq̄d effici n̄ p motū pcedētē tpe ip̄m fcm̄: ꝛ istud vr̄ sentire Cōmen. in suo tractatu de subā orbis. vbi dicit ꝙ qd̄ dā agens pcedit suū actū nā ꝛ non tpe. ¶ Ad aliū dico breuiter ꝙ motor abstract⁹ est in mobili: n̄ q̄dē subiectiue: ꝫ s̄ꝫ appropatiōnē: ꝛ h̄ suffic̄ ad nāl'itateꝫ mot⁹. Et ad hoc q̄uis mouēs agēs motū eternū n̄ sit itrinsecum mobili s̄ꝫ eē tñ p̄ncipiū receptiuū ipsi⁹ mot⁹ bñ est intrinsecū mobili vl' nō extrinsecū: ꝛ hoc vr̄ sufficeret ad motū nālē. ¶ Itē aliq̄ sic istāt. oē qd̄ est ab alio effectiue p̄us est n̄ ens q̄ sit ens. ꝫ mot⁹ etern⁹ nō p̄us est nō ens q̄ sit ens. ḡ ꝛc. Ad hoc rñdent aliq̄: ꝙ lꝫ motus etern⁹ non sit p̄us tpe non ens q̄ ens: tñ p̄us nāl'r est non ens q̄ ens: ꝛ hoc sufficit vt dicūt. Sꝫ hoc nihil ē: q̄ꝛ esse ꝛ ens nāl'r ꝛ s̄m nāꝫ p̄us est q̄ non eē ꝛ non ens oīo. Al'r dicūt aliq̄ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄d depēdeat ab alio tāq̄ ab efficiente vl' agēte: non oꝫ ꝙ p̄us sit non ens q̄ ens: ꝫ sufficit ꝙ ip̄m non eēt si quoddā aliud non esset qd̄ extrahit ip̄ꝫ de potentia ad actū: ꝛ sic est de motu eterno. Uel dicendū ꝙ q̄uis motus eternos non sit prius tpe nō ens s̄m se totū q̄ ens: ita .s. ꝙ mobile in aliquo tpe priuatū sit motu eterno toto: tñ s̄ꝫ partes sibi succedentes. bene tñ prius tpe est non ens actu q̄ ens actu. Cum .n. mobile actu reuolui᷑ vna reuolutione est in potentia ad aliam reuolutionem ꝛ illa alia ad aliam: sed nondum est in actu simpliciter. ꝛ sic sufficit motum prius non esse q̄ esse.

¶ Contraria autem his non est difficile soluere. Textu cōmenti. XVI. Questio. VI.

Ueri᷑ hic. Utrū celuꝫ agat in intellectum ꝛ voluntatem hois. ¶ Arguitur p̄mo ꝙ sic. Q̄ꝛ astrologi indicāt ꝛ p̄dicunt de illis que fiunt ab intellectu ꝛ voluntate humana: vt aliq̄s pugnabit ɔ̄tra aliū vel ɔducet vxorē: ꝛ hmōi: ꝫ hoc non posꝫ facere nisi corpora celestia agerent in itellectū ꝛ voluntatem. Nā p aliā viam non indicant ꝛ p̄dicunt de talib⁹ nisi p aspectus corpoꝝ celestium: quos credunt mouere itellectū ꝛ voluntatē ad act⁹ suos. q̄re ꝛc. ¶ Itē illud qd̄ facit indicare aliq̄d eē bonū vel malum ꝛ illud appetere vel fugere: vr̄ agere in itellectum ꝛ voluntatem: hec est manifesta. Sꝫ celū facit ali

quid indicare bonū ꝛ ꝓsequēdū vel malū ꝛ fugiēdum: ꝛ per ꝯñs appetere illud: qñ.n. sol est pñs vel ꝓpinquus nobis ꝛ calefacit nr̄a corpora: tūc indicamus nō eē bonū sz malū nos calefieri ab igne ꝛ illud fugimus: cuz aūt sol est multū distās ꝛ facit frigus: tunc indicamus bonū eē calefieri nos ab igne: ꝛ illud appetimus ꝛ ꝓsequimur: ꝛ sic in multis aliis hmōi: q̄re ꝛc̄. ¶ Itē qḋ agit ī corpus aliqḋ agit ī formā corpis ꝛ in v̄tutes ꝯñtes eaz. hoc satis est apparēs: cū forma ꝛ v̄tus sint in eo: cuius sunt forma ꝛ virtus. Sz celū agit in corpus hūanū cuius forma est aīa intellectiua ꝛ v̄tutes eius sūt itellectus ꝛ volūtas: q̄re ꝛc̄. ¶ Itē pm̄ in quolibz genere est cā oium alioz. 2° metaph. Sz mutatio celi est. p̄ mutatio. g̃ ipsa est cā oium mutationū intellectus ꝛ volūtatis: qḋ ñ eēt si nō ageret in itellcm̄ ꝛ volūtatē. ¶ Itē in sōnis aliqñ ꝯtigit vere itelligere. vt pz p Aristo. ꝛ in de somno ꝛ vigiliis: ꝛ expientia docet. hoc aūt nō ꝯtingeret nisi celuz ageret aliqḋ in aiam itellectiuā. Si.n.nō: a quo cārent tales itelligētie ꝛ ꝓphetie de futuris. ¶ Itez arguit auctaribus Aristo. dicit.n. in pmo metham. q ꝯ iste mūdus ex necessitate ꝯtiguus est latioribus supiorib9 vt ois eius v̄tus gubernet inde: ꝛ ꝯstat ꝙ itellectus ꝛ volūtates sūt quedā v̄tutes hois q̄ est in isto mūdo iferiori. q̄re ꝛc. ¶ Itē in 2° de aīa: dicit ꝙ volūtas augef ad pñs. i. icitaf ad agēdū fm pñtis hore dispōnē. Dispō aūt hore pñtis reducif ad corpus celeste sicut ad cām vt oēs ꝯcedūt: ꝛ subdit ibidē phus. vñ eis. s. hoib9 semp sapere altera prestāt. q. d. corpora celestia. s. dāt hominibus sapere. i. itelligere altera. i. alia ꝛ alia fz diuersos aspectus astroꝝ. Et paꝝ post dicit: ꝙ talis ē itellectus in terrenis hoib9 q̄lē ducit pr̄ viroꝝ deoꝝq̄. i. sol: vt exponit ibidem. Et iterum in isto 8° dicit Aristo. sic: nihil igitur ꝓhibet. magis autem fortassis necessarium est in corpore multos motus fieri a continente. horum autez quosdam appetitum ꝛ intellectuz mouere. quare ꝛc.

T.c.4. T.c.150. T.c.20.

Oppositū arguit: qz si sic esset: tūc actiōes nr̄e quas opamur p itellectū ꝛ volūtatē nō eēnt meritorie: nec digne laude ꝛ honore vel vituperio: qḋ est absurdū. vt pz 3° ethi. ꝛ ꝓbaf ꝯña: qz illa q̄ facim9 necessitati ab alio nō sunt meritoria nec demeritoria. vt manifestū est. Si q̄s.n. coactus ꝛ violentat9 ab alio pcutiat aliū manu mota p aliū nō est puniēdus: vel si coact9 ab alio exhibeat parētib9 honorē nō est laudādus: ꝛ sic de siliib9: mō si celū ageret in itellcm̄ ꝛ volūtatē nr̄am: tūc cū celū necio agat oē qḋ agit: nos necio ageremus ea q̄ agerem9: ꝛ nō possemus nos agere ea.

De questione est itelligēdū ꝙ aliq̄ dicunt ꝛ q̄si cōit asserit absolute: ꝙ celū nullo mō p se agit i itellectū ꝛ volūtatē nr̄am: ꝛ ꝓbaf duab9 rōnib9. Prima ē: nullū corpeū agit in icorporeū. hec recipif ꝓ vera ꝛ māifesta: sz celū est aliqḋ corpeū: vt manifestū est: ꝛ itellect9 est q̄d incorporeū. vt pz ex 3° de aīa. g̃ ꝛc̄. ¶ Itē si celū ageret in intellectū: aut ageret in ipsaz spēm itelligibilē vel actū itelligēdi vel vtrūq; hec diuisio est manifesta: sz nō agit in aliqḋ istoꝝ nec ambo. ꝓbatio: qz omne qḋ celū per se agit est q̄d īdiuiduū corporeū ꝛ māle: sz spēs itelligibilis ꝛ itelligētie sunt actiones vles ꝛ abstracte. vt pz de aīa. g̃ ꝛc̄. Sz q̄cquid sit d̄ ꝯclone ista. Iste tñ rōnes nō videnf eē efficaces: qz per eādē rōnem ꝓbaref ꝙ nulla suba mālis ageret aliq̄d in itellectū nr̄m p se: qz si nullū corpeū p se agit in incorporeum: sz ois suba mālis est ens corpeū sicut ꝛ celum. Et iterū suba mālis si ageret in itellcm̄: aut ageret spēm itelligibilē aut itellectionē: quoꝝ neutꝝ videref fm illā secundā rōnē: qz spēs itelligibilis ꝛ itelligētie sunt actus abstracti ꝛ vles ꝛ tales act9 nō fiunt per se ab agēte corporeo ꝛ māli: vt isti videnf ꝯcedere. qz. s. omne qḋ celuz agit fit q̄d īdiuiduū ꝛ māle: ꝛ nō vr̄ esse ꝓp aliud: nisi qz ipm celum est q̄d corporeū ꝛ indiuiduū: q̄re idē diceref de qualibz suba māli: ꝛ sic nulla suba mālis erit p se actiua in itellectum: qḋ tñ est falsum manifestū: qz oē p se itellectum est per se actiuum in itellectū aliquo mō: sicut p se sensibile est p se actiuum i sensuz. vt pz ex scīa de aīa. Mō suba mālis est q̄d p se intelligibile cū sic p se suba ꝛ ens. q̄re ꝛc̄. Et p idem videf ꝙ ꝯclusio quā ponunt. s. ꝙ celū nihil per se agit in itellectū nr̄m non est oīno vera: qz omne p se intelligibile est p se actiuū in itellectum. vt dictum est. Sz ipm celum est p se itelligibile. vt pz: qz est p se ens ꝛ suba est p se scibile. q̄re ꝛc̄. Propter qḋ aliter pōt dici ad q̄ōnem ꝙ celum nō agit p se in itellcm̄ nr̄m: sic itelligēdo ꝙ p se faciat intellectum nr̄m indicare aliq̄d necessario esse bonū ꝛ ꝓsequendū: vel malum ꝛ fugiendum: nec silr̄ agit in volūtatē nr̄am p se sic ꝙ faciat ipsam voluntatē necessario aliq̄d velle vel nolle. Et hoc ꝓbaref rōne p̄us iducta: qz si sic esset actiōes nr̄e nō essent laudāde nec vitupande: cui9 oppositū vult Aristo. in 3° ethi. ꝛ in multis aliis locis: ꝛ hoc etiam tenent oēs leges. Et pz ꝯña sicut p̄us declarabaf. Sz ꝯsiderandū ꝙ quāuis celum nō sic p se agat in itellectū ꝛ volūtatē ꝙ necessitet istas virtutes ad suos act9: sic.n. periret libertas hūana: que dr̄ esse nobilissima ꝯditio volūtatis humane: cū corpora celestia multas trāsmutationes faciunt in ꝯtinente in quo viuūt aialia ꝛ in corporibus etiā aialium: ꝛ ad istas trāsmutationes aliquotiēs ꝯsequitur iudiciū itellectus de bono ꝛ ꝓsequēdo: vel malo ꝛ fugiēdo: ꝛ silr̄ declinatio volūtatis ad ꝓsequēdū vel fugiēdū. v̄.g. cum sol ꝛ alia astra calefaciūt excellenter ꝛ excessiue ista iferiora ꝛ corpus hūanū exiccāt imoderate: ꝯtingit ꝙ itellectus hōanus iudicat bonuz eē remouere istū excessuz: ꝛ nō pōt remoueri nisi p assumptionem alicui9 frigidi: ꝛ iō iudicat bonū eē accipere aliqḋ frigidū ꝛ ꝓsequēdū: ꝛ volūtas tunc iclinat in illud. Silr̄ aūt de multis aliis trāsmutatiōib9 q̄s agūt corpora celestia. Et hoc plane docuit Aristo. i lr̄a p allegata: nihil.n. ꝓhibet magis. aut fortassis necessarium ē in corpore supple aialis multos fieri motus a ꝯtinēte. s. ab aere ꝛ celo. hoꝝ aūt quosdā itellcm̄ ꝛ appetitū moueri: nunq̄ tñ vt dr̄ necessitaf intellectus ad iudicandū ꝛ affirmādū hoc esse bonū vel malum p q̄cunq; trāsmutationē factā i corpore: nec voluntas ad volēdum: imo semp remanet in itellectu libertas ad iudicāduz aliq̄d ꝛ voluntati ad volēdū aliq̄d vel ad nolēdum illud: ꝛ hoc respectu ordinatoꝝ i finē. v̄.g. q̄tumcunq; corpus humanum sit excessiue ifrigidatum: dummō remaneāt v̄tutes distinctiue vl̄ iudicatiue: adhuc nō necario iudicat itellect9 ꝙ bonum sit remouere illuz excessuz frigiditatis: imo p̄t nō iudicare illud vel iudicare oppositū: nec voluntas necio vult illū. s. remouere frigus illō excessiuuz ꝛ mortificatiuuz: imo p̄t velle sustinere illud: sic āt est in aliis. Et pp hoc dicit Ptolome9 ꝙ vir sapiens dominabif astris inquantuz p suuz itellectum pōt iudicare aliq̄d esse bonuz ꝛ faciēduz ad cui9 oppositum iclināt corpora celestia q̄tuz ē de se. Et idē ēt vn9 dixit v̄sificator satis curialr̄. Fac tibi fortunaz festina frāgere lunā. Sic ꝯ fatum faciet te cura beatuz. Cōsiderandum tñ ē ꝙ q̄uis hmōi trāsmutationes non necessitēt itellectum ad iudicādum: nec voluntatem ad volēdum. vt tz ois doctrina: tñ indubitanter multi recunt opa sue vite fm inclinationes factas a corporib9 supioribus in gn̄atione hois: ꝛ post eius gn̄ationez ꝛ si aliqui inueniunt facere ꝯtraria coꝝ ad que inclinantur per actionem corporum celestium: isti sunt quasi pauc.

T.c.19. T.6.7.4 T.c.21

respectu aliorum. q enim aliquis habens a figura celesti vehementē inclinationē ad iraȝ r luxuriā sit mansuetus r temperatus perfecte: hoc est multū difficile r quasi rarū licet possibile. Simile aūt r in aliis hmōi. Alia vō irrationalia. s. q nō habēt intellectū nec habitū intellectiuum necessario sequunt trāsmutatiōes receptas a corporib⁹ celestib⁹ r nō habēt libertatē faciēdi ꝯriuȝ: ppter qd̄ dr q in actionib⁹ q̄s agūt magis agunt q̄ agant: qr nō hūt o⁹m sui actus: vt tangit in 2⁹ hui⁹. r in 3⁹ ethicoꝝ.

Ad rationes tunc est dōm. Ad pmā cū dicit q astrologi rc̄. Dico q astrologi nō iudicāt de his que fiunt ab intellectu hūano tanq̄ sit necessariū talia cōtigere: nec actiōes corporum celestium quibus disponunt r inclinant hoīes ad aliq̄ prosequenda vel fugienda: r illas iclinationes r dispositiōes psequunt in multis: r iō nō valet ꝯtradictio. ℂ Ad aliud dico q corpa celestia nō faciūt ītellectū appere aliquid esse bonū: ita q necessario iudicet illud esse bonū: vel et malū: sed disponunt ad tale iudicium mō pdicto. Semp enīȝ tn̄ remanet intellectui libertas iudicandi de ordinatis ad finēȝ r voluntati libertas eligēdi de hoc tn̄ magis ē ꝯsiderandū 3⁹ ethic. r cui virtuti istaꝝ magis sit attribuenda libertas actiōis. ℂ Ad aliud cū dicit q agit in corpus rc̄. Ar. diceret cōcedēdo maiorē loquēdo de forma pficiēte subm r dante eē formalr: sed si sit forma fm aliū modū. s. intrinsec⁹ operās r appropriata no vnita corpori fm eē: nō oȝ. r sic diceret de aia intellectiua. vt declaratū est in. 3. de aia. Uel dicat q maior ppositio hȝ veritatē de forma educta de pō māe, r de eius virtutib⁹: sed forma q̄ nō ē educta de potētia māe r hȝ virtutes nō organicas nō oȝ q agens in corpus agat in ipsam. Sic aūt est de aia intellectiua humana fm fideȝ r veritatē: lȝ Ar. r Cōmē. nescinerūt h. quare rc̄. ℂ Ad aliam dicūt aliqui q mutatio celi nō est prima nisi respectu mutationū corporaliū: nō aūt abstractaꝝ siue intellectualiū. Unde mutatio celi nō hȝ per se ordinē ad mutationē intellectus r volūtatis. Sed hoc est difficile: qr certū est q pmū principiū est per se cā mutationis intellectus r volūtatis r nō est cā nisi mediāte motu celi fm phos. Unde relinquit q mot⁹ celi sit causa per se istarū mutationū: nō tn̄ sequit ex hoc q necīo eueniet: qr necessitas r cōtigētia effectus nō cōsideraf ex cā remota: sed est cā ppinqua: que si nō est ipedibilis effectus ē necessarius: si ē ipedibilis nō erit necessari⁹. ℂ Ad aliā cū dī. in somnis fiunt vere intelligētie: pōt dici q veꝝ est: sed sibi nō est necessitatus intellect⁹ ad iudicandū aliqd esse bonū vel malū: nec volūtas ad volendū qualiter autēȝ hec vere intelligētie fiūt r pphetie vidēdū ē in de sōno r vigilia. Ad hoc eniȝ facit paucitas motuū exterioꝝ r bonitas virtutis imagiatiue r subtilitas spūūȝ r aspect⁹ celestis. Sed nō plus de hoc ad p̄sens. ℂ Ad aliā dico q Ap. intelligit de virtutibus materialib⁹ q omnes gubernent a corporib⁹ celestib⁹. Intellect⁹ aūt r voluntas sunt virtutes imāles. quare rc̄. Uel dicat q voluntas r intellectus regunt a celo fm q celū disponit corpora humana r facit in eis inclinatiōes ad operādū: nō tn̄ necessitando ad iudicandū r volendū vt dictum est. Omnes quē alie auctoritates sunt verba quorūdā alioꝝ qui putauerunt sensum r intellectū esse idem. vt pȝ in. 2. de anima. r ideo nō sunt ad ppositū: qr etiā Arist. improbat illam opinionē ibidem. quare nō valent.

ℂ Principium aūt considerationis. T. c. XXI.

ℂ Neqȝ enim augeri: neque diminui possibile est continue. T. c. XXIII. Q̄ō. VII.

Ueritr hic. Utrū augmētatio sit mot⁹ cōtinuus: r loquor de augmētatione ꝓprie dicta q̄ cōtingit reb⁹ viuētib⁹. ℂ Arguit pmo q sic. qr mot⁹ q̄ est ad terminū ꝯtinuum est ꝯtinuus. cū mot⁹ sit idē fȝ eēntiam cū termino ad quē. vt pȝ in. 5. r. 3. h⁹. Sȝ augmētatio est ad terminū ꝯtinuū. s. ad q̄titatē ꝯtinuaȝ. q̄re rc̄. ℂ Itē ille mot⁹ est ꝯtinu⁹ q̄ est diuisibilis in infinitū: hec est manifesta. Nā diuidi in īfinitum soli ꝯtinuo debet. vt pȝ ex. 3. h⁹. Sȝ augmētatio ē hmōi. Est aūt de spē termini ad quē. termin⁹ aūt ad quem est: quantitas cōtinua. s. magnitudo: hec aūt est diuisibilis in infinituȝ. quare rc̄. ℂ Itē motus extensus extēsione tpali est cōtinuus: hoc est verum. sed augmentatio est huiusmodi: cōtingit enim aliquid augeri per aliqd̄ totū tēpus: vt manifestum esse videtur. ergo rc̄.

T. c. 31.
T. c. 4.
T. c. 69.

ℂ Oppositū argr auctate Ar. i isto. c. r auctate Cōmē. expressius. vult. n. q augmētatio nō est motus ꝯtinuus.

Cō. 23.

De questione est intelligēdū q sicut Ar. tāgit in lrā. quidā dixerūt q oīa ꝯtinue mouent: r videb mī sic itelligere: q oē qd̄ mouet motu perpetuo mouet illo motu: lȝ nō sit manifestuȝ ad sensum: imo videt ad sensuȝ q aliq̄ quiescāt: r ex hoc sequit q augmentatio esset mot⁹ cōtinuus continuitate q̄ est ppetuitas durationis: sed hoc est oīo incōueniēs: qr ꝯdicit sensui. Sensus. n. bn̄ dispositus r medio sentiendi bn̄ disposito r debita existēte ppinquitate sensibilis ad sensum. iudicat aliqd̄ quiescere. qd̄ p̄us mouebat localiter. vt pȝ in lapide cum ad terrā peruenit: r hoc satis ē ad illius opiōnis iprobationē. Experimētū eni sermonū verarū est vt cōcordēt rebus sensatis fm Cōmēta. hic. Et Arist. dicit q querere rōnē dimittendo sensum est infirmitas r debilitas intellectus nō potētis soluere sophisticam rōnem ꝯdicentē sensui. Est tn̄ in hoc ꝯn ature diffinitionē qua dicit q est pncipiū r cā mouendi r q̄escēdi. Aliq̄ vero dixerūt ep̄. q augmētatio nullo modo ē motus ꝯtinu⁹. Non eni est mot⁹ ꝯtinu⁹ ꝯtinuitate que est ppetuitas: qr ipsa est inter ꝯria. s. de quātitate imperfecta ad perfectā: nullus aūt talis motus est simplr continu⁹: vt Ar. demonstrat in isto 8⁹ nec ē ꝯtinuus: ita q sit sine interruptione q̄etis medie. Nā ad augmētationē reqrit q calor nālis aiati sit ita fortis q possit ꝯuertere de nutrimento plusq̄ fuerit dissolutū: hoc autēȝ non semp potest facere calor nālis: imo aliq̄n est ita debilis q nō sufficit forte ad restaurādū dissolutū. ℂ Itē nō est cōtinuus eo q extēdat extēsiōe tpali: qr sic mot⁹ simul sicut casatio lapidis per casuȝ vltime gutte. sicut videt velle Ar. in lrā. Sed isti ēt deficiūt. qr ois motus ꝓprie dict⁹ pūt distinguit a mutatiōe īdiuisibili dȝ esse ꝯtinuus aliquliter. vt manifestum est ex 5⁹ huius. sed augmentatio ē hmōi motus proprie dictus. quare rc̄.

Cō. 22.
T. c. 23.
T. c. 23.
T. c. 23.
T. c. 5.

Ad ratiōem ipsorum dico breuiter q lȝ calor nālis aiati non semp sit sufficienter fortis: tn̄ potest eē fortis per aliqd̄ totū tps fortitudine sufficiente ad extēdēdū ꝯtinue ipm augmētabile: nec illud pbat esse impossibile. Et iō dico breuiter aliter ad qōnē sicut innuebat statiȝ q augmētationē esse motum continuū pōt intelligi tripl̄r. Uno⁹ q sit ppetuus simplr r vn⁹ numero. Cōtinuitas. n. mot⁹ accipit vno mō p ppetuitate ipsi⁹ r idētitate nūerali. vt pȝ i isto. 8. Alio⁹ pt intelligi q augmētatio sit mot⁹ cōtinu⁹ a p̄⁹ i n⁹ vsqȝ ad vltimū terminū: ita. s. q aliqd̄ augmētabile ꝯtinue augmētet sine quiete iterruptiōe p totū tps a cui⁹ pncipio icepit augeri r in termio cessabit augmētari. verbi grā. Si puer q̄ p̄us nō augebat in p̄n⁹ vnius anni icipiat accipe

quantitatē τ in fine illius āni acquisiuerit illā quātitatē posset aliquis putare q necessario in toto illo anno cōtinue augmētabat sine quiete media: τ sic p totū in cui⁹ termio cessat acq̄rere suā quātitatē: τ ēt hec q̄titas pp hūc modū pt vocari ꝯtinuitas total. Alio⁹ pt intelligi q augmētatio sit mot⁹ ꝯtinu⁹: ita q p aliqd̄ totū tps durt sine quietis interuētu. τ hec pōt vocari ꝯtinuitas partialis.
¶ Tunc dico ad q̄ōnez tria. Primo q augmētatio nō ē mot⁹ cōtinu⁹ pmo mō. s. continuitate q̄ est ppetuitas. q si sic esset: tunc res augmētabiles nō essent determinate ad maximā q̄titatē: sed hoc est falsū. ergo τc. Falsitas cōsequentis appet p Ar. in 2⁹ de aīa. vbi dicit q oīum nāconstantiū τc. Est. n. aliq̄ q̄titas ita magna q sub maiori nō posset seruari: τ sic de oib⁹ aliis. Et hoc demonstratū fuit in pmo h⁹: τ ꝯn̄a ē euidēs. Si. n. mot⁹ augmētatiōis eēt ppetu⁹: cū p ipm augmētabile ducat ad maiorē magnitudinē: tūc q̄cunq magnitudine data adhuc moueretur ad maiorē: τ sic nō eēt determinatū ad maximum: τ q maximū ē illō q̄ nō ē mai⁹. ergo τc. Et h̄ ēt pōt pbari per rōnē pus adductā: q nullus mot⁹ q̄ est de ꝯrio est cōtinuus τ vn⁹ nūero. Opꝫ. n. q mobile cū puenit ad vnū ꝯrioꝝ q̄escat sub illo anteq̄ icipiat redire ad aliud ꝯriorū: vt si aliqd̄ mobile pueniat de nigredine ad albedinez opꝫ ipm q̄escere sub albedie anteq̄ vadat ad nigredinē vt Ar. subtilr demōstrat in lr̄a inferi⁹. Sed omitto pp breuitatē. Talis aūt mot⁹ nō est vn⁹ numero τ ꝯtinuus iter cui⁹ ptes est quies media: habem⁹ ergo istā ꝓpōnez q nullus motus q̄ est iter ꝯria est ꝯtinu⁹ τ vn⁹ numero. Sed augmētatio ē hmōi: ē eni de magnitudie iperfecta ad pfectā: τ hec hn̄t aliqualr ꝯrietatē. ergo τc. Et ad hāc intētionez dixit hic Cōmē. q nō est hic mot⁹ cōtinuus in veritate nisi mot⁹ localis q̄ est velocissim⁹ motuū. ¶ 2⁹ dico q augmētatio nō ē continua 2⁹ mō cōtinuitatis. s. continuitate totali: cū eni aliqd̄ incipit augeri fm aliquā q̄titatē in pn̄⁹ alicui⁹ tēporis: τ in termio alicui⁹ tēporis acquisita est illa q̄titas: nō est necesse q in q̄libet pte illius tēporis fuerit acquisita aliq̄ particula illi⁹ q̄titatis: vt si in fine vni⁹ anni aliqd̄ inueniꝫ maioris q̄titatis digitalis q̄ fuit in pn̄⁹: non oꝫ q in q̄libꝫ pte illius anni acquisiuerit aliquam partē illius q̄titatis digitalis: q forte aliqua pticula est in qua nō acq̄rit aliq̄ particula illi⁹ q̄titatis: τ causa hui⁹ pōt esse debilitas caloris nālis nō potētis extēdere vel cōuertere nutrimentū: aut pōt esse defectus nutrimēti requisiti ad augmētationē: τ hoc itellexit Cōmē. i 3⁹ hui⁹. τ in isto 8⁹ vt pꝫ inspicienti vba ei⁹. In 3⁹ quidē hui⁹ sic loquit. mot⁹ augmētationis τ alterationis sunt plures motus. nō. n. possum⁹ dicere q augmētū sit vno motu de initio augmēti vsq ad finē: τ ipossibile est vt in toto tpe augmēti sit mot⁹. Cū eni non comprehendaꝫ a sensu mot⁹. igiꝫ augmētum de initio motus ad finē cōponiꝫ ex plurib⁹ motib⁹ τ plurib⁹ q̄etib⁹. Et paucis interpositis subdit Cōmētator: q si aliqd̄ augeꝫ in anno fm q̄titatē digitalē: remotū ē vt ille digit⁹ diuidaꝫ per ptes oēs illi⁹ anni: q̄m minimū tps sensibile nō hēret ex eo ptē sensibilē. ¶ Itē aliā cāz illius discōtinuatiōis videꝫ h̄ dare cōmētator. ¶ Ad cui⁹ euidentiā ꝯsiderandū q ad augmētationē req̄riꝫ vt mā nutrimēti trāsmutetur ad formā subalē augēdi: τ sic ad augmētationē necessaria est gn̄atio. vt vbi gr̄a. Si caro dicit augmētari oꝫ q in mā nutrimēti generet forma carnis. Ulterius videꝫ supponere Cōmēta. q anteq̄ generet caro maior carne minima oꝫ generari carnē minimā: τ hoc est manifestum per se. Et supponit ēt q gn̄atio minime carnis fit īstanti. Ex quo pꝫ q cū instās nō cōtinueꝫ īstāti. vt pꝫ in 6⁹ hui⁹ τ. 4. manifestū est q ille gn̄ationes carniū minimarū nō continuanꝫ adinuicē. Unde videꝫ intēdere Cōmentator q augmētatio nō oīo sit ꝯtinua saltē q̄tū ad generationē q̄ requiriꝫ ad augmētationē: τ hoc etiaꝫ videꝫ intēdere Ar. in lr̄a. Uult eni q lꝫ q̄titas q̄ acquiriꝫ per augmētationē sit diuisibilis in ifinitū: tn̄ est deuenire ad aliquā ptē q̄ tota simul acquiriꝫ: τ nō vna pars ei⁹ prius tpe q̄ alia: vt augmētatōe carnis deueniꝫ ad carnē minimā q̄ tota sil acquiriꝫ τ generaꝫ: τ non vna pars eius pus tpe q̄ alia: τ exēplificat de cauatiōe lapidis ab vltima gutta. vt pꝫ inspicienti lr̄aꝫ τ cōmētū. ¶ 3⁹ dico q augmētatio bn̄ potest esse continua. 3. mō ꝯtinuitatis. s. q p aliqd̄ tps durat sine q̄ete media. Qd̄ pbo. q aliter augmētatio nō esset ver⁹ mot⁹ prout distinguiꝫ ꝯ mutationē instātaneā: qd̄ est oīo incōueniēs. τ ꝯ Ar. aperte i 5⁹ hui⁹ vbi diuidit motū pprie dictū i tres. s. i alterationē: loci mutationē: τ augmētū τ diminutionem. Dicam ḡ q augmentatio bn̄ pōt esse ꝯtinua q̄dē continuitate ptialitate. s. q durat per aliqd̄ tps sine q̄etis interuētu. Cū. s. forma subalis rei q̄ augeꝫ vt caro generata est in mā nutrimenti: tūc in tpe cōsequēte illud instans gn̄atiōis pt nālis calor vniētis extēdere illud totū cōpositum ex carne gn̄ata τ carne pexn̄te τ extēdere dico extēsiōe totius p aliqd̄ tps q̄uis forte illud sit modicū τ paruū. Et h̄ extēsio cōtinua est augmētatio ꝓprie ꝓut distinguiꝫ ab aliis motib⁹ τ mutationib⁹. De h̄ aūt plenius habeꝫ in q̄ōne de augmēto quam ordinaui τ cōscaui: vbi ēt declarat⁹ ē motus fm quē sit augmētatio: τ ꝓbatū est ipam nō fieri in īstāti: τ multa necīa ad hāc speculationē qd̄ si tu videris: puto q te nō penitebit. ¶ Itē Ar. dic̄ i pmo d̄ gn̄atiōe. qd̄ augeꝫ necīo moueꝫ localr: qd̄ n̄ eēt nisi ipsa augmētatio aliquā ꝯtinuitatē hr̄et. ¶ Sꝫ ꝯ istā vltimā videꝫ eē auctoritas Cōmē. in isto loco. dicit. n. ista vba. Et cū ita sit sicut narrauim⁹ bn̄ appet q dictuꝫ alfarabij in pn̄⁹ sui libri de entib⁹ trāsmutabilib⁹. s. q in diffōne motus virtualr apparet ꝯtinuatio: est sermo nō verus: sꝫ nō apparet nisi in motib⁹ localib⁹: de q̄bus diciꝫ hoc nomē mot⁹ pncipalr. In aliis aūt motib⁹ i q̄busdā possibile ē: vt appareat ꝯtinuo. s. vt ptes coꝝ ineniant nō distincte abinuicē: τ in q̄busdā non appet hoc: q partes illoꝝ nō inueniunꝫ fm hūc modū ḡ videꝫ velle q augmentatio nō est ꝯtinua aliquo mō. ¶ Ad hoc posset aliqis rn̄dere dando auctātē ꝓ auctate: q ipsemet Cōmen. dicit in. 3. huius exp̄sse. q ex diffōne mot⁹ apparet ꝯtinuatio motus: mot⁹ eni quādo q̄escit erit pfectio ei⁹ qd̄ est in actu. Propter qd̄ dicunt aliqui q Cōmē. sibiipsi ꝯdicit in ista mā. Sed hoc absit a nobis dicere de ipso: quē putamus meliorē phoꝝ post Ar. Dicā ḡ q itentio Cōmen. nō ē q augmentatio nullo⁹ sit ꝯtinua: sed q nō est ꝯtinua ab initio q̄ augmentabile icipit augeri postq̄ nō augmentabaꝫ vsq ad finē. Et hoc manifeste sonant vba ei⁹ supius inducta. s. in motib⁹ localib⁹ de q̄bus diciꝫ h̄ nomē mot⁹ pncipalr. s. in motib⁹ circularib⁹ corpoꝝ celestiū est cōtinuitas fm istū modū. s. q a pn̄⁹ circulariōis vsq ad finē ei⁹ mobile semp cōtinue moueꝫ. Silr ignis h̄ extn̄s si nō ꝓhibeaꝫ postq̄ incepit ascēdere semp ascendit τ ꝯtinue moueꝫ vsq ad finē: τ sic nulla est ꝯdictio in verbis Cōmētatoris subtilr itellectis. Possum⁹ ēt dicere q cōmētator itelligit augmētationē nō eē ꝯtinuā quātū ad gn̄ationē q̄ añcedit eā mō pdicto q i se nullā ꝯtinuitatē hꝫ. Et i ista mānifesta ꝯcordia gaudeat aīus me⁹ cū laude dei.

Omnes rationes in principio questionis adductas concedo. probant enim motuꝫ esse continuū aliqua continuitate. s. partiali vt prius expositum est: sed non probant ipsum esse continuum. s. perpetuūꝫ τ sine termino: nec ꝯtinuitate totali. s. ab initio vsq

T.c.4. — Cō.23. — Com.7. — Cō.57. — T.c.122. — T.c.7 — T.c.15 — Com. — Cō.7

ad vltimū terminū.io ꝛc. ¶ Ad auctātē Ar̄.dico ꝙ ip se itelligit augmētationē non esse continuā.i.m̄ itam a parte ante ꝛ a pte post vt aliq̄ posuerunt:imo vult eam esse finitā a pte ante:qꝛ fuit aliq̄d īn̄s tp̄is an̄ qd̄ h̄ aug mētabile nō augebat: ꝛ est accipe aliquā q̄titatē ita par uā qua mio: nō acq̄rit actu ꝛ seorsuz ꝛ finitā a pte post: qꝛ puenit ad instās tp̄s vltra qd̄ nō augmētat h̄ augmē tabile ꝛ ad q̄titatē pfectissimā ꝛ possibilē:auctas ēt Cō mētato:ia non est ɔ̄ positionē vt manifestū est ex dictis.

¶ Similiter autem ꝛ in alteratione qualibet. Non enim si partibile in infinitum est quod al teratur:propter hoc ꝛ alteratio ꝛc.

Textu cōment.XXIII. Questio. VIII.

q Uerit hic. Utrū alteratio sit diuisibilis in in- finitū. ¶ Arguit p̄° ꝙ sic.qꝛ qd̄ ē act⁹ alicu- ius diuisibilis in ifinitū est diuisibile in infini tum. Siquidē actus diuidit diuisiōe eius cu ius ē act⁹:dūmō sit act⁹ oans cē. Sz altera- tio est act⁹ alicui⁹ diuisibilis in ifinituz.s.alterabilis:qd̄ ē diuisibile in ifinitū. Oē eni qd̄ mouet ꝛ p ɔ̄ñs qd̄ alterat est corp⁹:vt demōstratū est i.6.h⁹.ꝛ oē corp⁹ est diuisibi le in ifinitū 6.hui⁹.q̄re ꝛc. ¶ Itē mot⁹ vel ɔ̄tinuus est di- uisibilis in ifinitū.6.h⁹.sz alteratio ē hmōi.vt pz ibidez. ergo ꝛc ¶ Itē ois motus ad formā suscipientē magis ꝛ minus vr̄ diuidi in ifinitū:qꝛ talis forma hz gradus infi- nitos s̄bnnicē su ccedentem:sed alteratio pp̄ie dicta ē hmōi:vt calefactio ꝛ frigidatio. quare ꝛc.

¶ Oppositū arguit auct.te Ar̄.i isto.8.qui vult ꝙ alte- ratio multotiens fit velox:ꝛ exponit.i.tota simul. ꝛ idē dicit in de sensu.contingit enim aliqd̄ totū simul altera- ri:qd̄ non esset si diuideretur in infinitum.

Ad questionem est hic intelligēdū ꝙ sicut tāgit hic Ar̄.quidā puta uerūt ꝙ oia ppetuo ꝛ ɔ̄tinue mouerent.ꝛ videbant itel ligere sic.ꝙ oē qd̄ mouet aliq̄ motu p̄us semp mouebat ꝛ post semp mouebit illo motu:ex quo sequebat altera- tionē qualibet esse perpetuā ꝛ infinitā. Cōtra hoc loqui tur Ar̄.hic dicēs ꝙ nō est verū:nō eni est necium si illud qd̄ alterat est diuisibile in ifinitū:ꝙ pp hoc alteratio sit ifinita:sed velox fit multotiens. Item motus q̄ est ad ɔ̄- triuz nō est ppetu⁹ si ut dicebat p̄us: ꝛ h̄ demōstrat Ari. in l̄ra. Modo alteratio ē de ɔ̄rio ad ɔ̄riū:vt cū aliquid sanat mutat in sanitatē ꝛ in aliud nullū per se.quare ꝛc. Item videmus sensibilr̄ ꝙ lapis nō fit durior neqꝫ mol- lior sed manet sub eodē gradu mollicici ꝛ duriciei aliq̄ tpe cū p̄us mollificabat aut idurabat vel posteri⁹.ergo nō diceret ɔ̄tinuo i.ppetuo alterari:sed est inconueniēs multum ꝛ manifest a ambigere. ¶ Propter qd̄ dico ad qōnē. Ad cui⁹ euidētiā ɔ̄siderādū ꝙ alterabile cū sit corp⁹ est diuisibile in ifinitū: ꝛ h̄ supponēdū est i.6.h⁹ ꝛ ex libro de lineis idiuisibilib⁹. Ulteri⁹ itelligendū ꝙ al- teratio pōt accipi dupl̄r. Uno° p q̄litate fluente c⁹ vna pars generat post aliā quousqꝫ pficiat. Alio° p fluxu cō tinuo quo ip̄m alterabile fluit de vna pte ad aliā. ¶ Itē ɔ̄siderandū est ꝙ alterationē esse diuisibilē in infinitum pōt intelligi dupl̄r. Uno° q̄tuz ad partes ip̄i⁹ alterabil̄ sic.s.ꝙ pars mino: ip̄i⁹ alterabilis p̄us tpe recipiat for- mā ab alterante q̄ pars maio:. ¶ Itē ꝙ alterat̄ōis sint ptes infinite p̄t itelligi de alteratione pro q̄litate fluente ꝛ pro fluxu q̄litate ¶ Tunc dico ad qōnez tria. Pri° ꝙ alteratio que est q̄litas fluxus est diuisibilis in ifinituz: qd̄ sic pbo.illius forme sunt ptes ifinite cuius aliqua ps acq̄ritur in quolibz instāti alicuius tp̄is:sz illius q̄litatis sm̄ quam est alteratio aliqua pars recipit in q̄libz instāti

T.c.23. T.c. T.cō.23. T.c.23. T.c.23. T.c.31.

tēporis.q̄re ꝛc.maior ē nota. Cū eni cuiuslibet tp̄is sint instātia infinita.vt pz in 6.hui⁹ nectio alicui⁹ qualitatis sunt ptes ifinite:cui⁹ q̄litatis aliq̄ pars acquirit in quoli bet instāti alicuius tp̄is.ꝛ minor ēt conceditur. Naz cum aliquid continue alteratur in aliquo tpe ip̄m alterabile in quolibet instāti illi⁹ tp̄is recipit aliquā partē illius q̄- litatis successiue. Alteratio eni.q̄ p̄e dicta est g̃ratio vni us partis post aliā partē illius q̄litatis ad quā tendit al- teratio donec pficiat ꝛ fit in actu.vt pz per Cōmen.3.h⁹ Utrū aūt istaꝝ partiuz p̄or remaneat adueniente poste rio:i aut corrūpat.ita ꝙ hec pars sit supposita.bn̄ dubi um ē: ꝛ visuz fuit in.5.i itellige ꝙ nō sut in actu distinctio- nis:sed bn̄ sunt in actu p̄sentialitatis. Sciēdum tn̄ est ꝙ sicut illud qd̄ mouet ɔ̄tinue localiter in quolibet instanti tēporis in quo ɔ̄tinue mouet non est in spacio sibi eq̄li ni si in potētia.vt pz in isto.8. Sic dū aliquid cōtinue alte rat in quolibz instāti tp̄is in quo ɔ̄tinue alteratur nō est sub gradu forme vel sub pte forme nisi i potētia. Cū aūt terminatus est mot⁹:tūc est actu sub aliq̄ pte q̄litatis illi us.vt pz in.6. ¶ Et per hoc pz solo ad illō qd̄ posset di ci.posset enī aliquis dicere ꝙ in ifinitis nō est vltimum ꝛ in istis gradib⁹ vel partib⁹ forme deuenit ad vltimū cū alteratio terminat.ergo ꝛc. Dicēdū ꝙ in infinitis sm̄ ꝙ infinita sunt nō est p̄m̄ nec vltimū:mō ptes q̄litatis que sunt in potētia in alterato:dū ɔ̄tinuo alterat sunt in po- tētia infinita: ꝛ iō in ipsis nō est accipe p̄mā nec vltimā: sed ptes q̄ sunt in actu nō sunt infinite: ꝛ iō in ipsis ē ac- cipere vltimā aliquo mō. Et sile ē sicut de linea recta fi- nita in qua sunt ifinita pūcta ɔ̄tinuātia ꝛ in eis nō est p̄ mu3 nec vltimū. Sed vtrū sit dare p̄mā partē illius q̄li- tatis multū.est dubiū.de hoc aūt hz videri in.6.vbi q̄ri tur an in motu sit p̄mū mutatū esse a parte añ. Scdō di co ꝙ alteratio q̄ est fluxus qualitatis continuus est diui- bilis in infinitū i suas ptes:qꝛ oē ɔ̄tinuuz est diuisibile in infinitū.vt pz.6.h⁹ talis aūt fluxus est cōtinu⁹ vt mani- festū est.q̄re ꝛc. Tertio dico ꝙ alteratio nō est diuisibilis in infinitū sm̄ ptes alterabilis sic intelligēdo ꝙ semper p̄us tpe vna pars.s. minor recipiat q̄litatē agētis q̄ pa maior. Qd̄ sic pbant aliqui qꝛ si sic esset:tunc ois altera tio esset infinita a pte añ ꝛ nūq̄ icepisset.sed h̄ est mani festū ipole.sensibiliter.n.apparet ꝙ ignis icipit caleface re aquā cū prius nō calefaceret eā: ꝛ hoc nō indiget pba tione apud aliquē.donec pbantē.sed ɔ̄ña pbat.qꝛ ip̄m alterabile cū sit corpus ɔ̄tinuuz est diuisibile in infinituz in ptes quaꝝ vna est minor alia.i.ꝙ q̄cūqꝫ pte data con tingit dare minorē ꝛ illa minorē: ꝛ sic semp.h̄ aūt pz in demonstratis in.6. Si igit.semp cēt neciuz cū aliquid dz alterari ꝙ pars minor alterabilis p̄us tpe alteret q̄ ma ior.adhuc pars illius ptis minoris.ꝛ sic semp:tūc in infini tuz esset tp̄s alterationis qd̄ est ipossibile.verbi gr̄a Sit aliqd̄ alterabile decem pedū. Si dicas ꝙ p̄us tēpore ne cesse est alterari mediū illi⁹ q̄ totū ꝛ adhuc p̄us tēpore mediū illi⁹ mediį: ꝛ sic semp: ꝛ tūc nūq̄ peruenitur ad p- tez qn̄ sit accipe minorē dico existentem in toto : sequit ꝙ nunq̄ peruenit ad finē illi⁹ alterationis. ¶ Sz ro for- te adhuc nō sufficit.qꝛ videret eodē mō pcedere de mo tu locali:ad pbādū ꝙ mobile nō semp p̄us tēpore ptrā sit partē minorez spaciį q̄ maiorez. Et tn̄ dicit Ar̄.ꝙ ra tionabiliter nāqꝫ loci mutatōes in medio p̄us attingūt: ꝛ idem habet ex.6.huius. Et ideo pōt adduci alia ratio que tangebat prius. Nam illud alterabile dz simul totū alterari modo preexposito super qd̄ totū obtinet ipsum alterans.hec videtur manifesta:sed est accipere aliquaz ptē sup quā totā simul obtinet ip̄m alterans:vt cū ignis obtinet sup aliquā totā ptē aque.ergo ꝛc. Et si hoc non

T.c.76. Cō.7. T.c.3.

sufficit adducatur alia: q2 ista pars debet simul tota alterari sub qua minori nõ põt saluari q̃litas sensibilis: seorsum diuisim: hec est euidens: sed aliq̃ pars alterabilis est ita parua sub qua minori nõ p̃t saluari qualitas ad quã est alteratio: saluari dico seorsum ꝛ diuisi3: quelibet eni3 forma nalis est determinata ad minimũ. vt p3 p̃mo h9.

T.c.36.

ergo ꝛc. maior ꝓpositio est manifesta: si eni fit aliq̃ pars aque: ita parua q sub miori nõ põt seruari caliditas. tũc igne approximato sufficienter: aut illa tota simul recipit caliditatẽ: aut vna pars eius p̃us tpe q̃ totum. Si p̃mo mõ habet ꝓpositũ. Si 2o mõ. ergo cũ pars sit mior toto in minori poterat seruari caliditas: cuius oppositũ põebaf. ꝛ sic p3 maior. minor aũt supponif ex p̃mo hui9. Et hec quidẽ rõ forte est demonstratiua. Nõ ergo putãdu3 est alterationẽ esse diuisibilẽ in ĩfinitũ fm ptes alterabilis. Sic itelligẽdo q semp pars mior p̃us alteraf q̃ maior: imo puenif ad aliquã pte3 alterabilis: ita parua3 q vna pars eius simul cũ alia ꝛ nõ p̃us tpe ĩcipit recipe ab agente. Et hec est plane intẽtio Ar. in isto loco vbi sic dicit. Nõ eni si in infinitũ diuisibile est qð alteraf pp hoc alteratio supple est ꝑpetua: sed velox fit: multotiens. i. simul mõ p̃misso. hoc idẽ ipse intellexit in de sensu ꝛ sensato vbi sic dicit. ꝯtingit. n. simul ꝛ nõ dimidiũ alterari velut aquã totã simul coagulari. Simul itaq3 cõtingit alterari ꝓpter vnionẽ p̃oritatis ꝛ posterioritatis tẽporalis in ptib9 alterabilis: nõ vna p̃us tpe incipiat alterari q̃ alia: ꝛ hoc ẽ qð subdit: ꝛ nõ dimidiũ p̃us: nõ tñ sic sif cõtingit alterari q oẽs gradus aut partes qualitatis simf acquirantf: ita q ly simul dicat p̃uationẽ successiõis vni9 partis ad aliã: imo necessario o3 q vna ps succedat alteri vel nõ eẽt alteratio ꝓprie dicta: nec mot9 verus: sed motus indiuidualis. imaginor ẽ q cũ alterans appropiquat alterabili est accipe aliquã partẽ illius alterabilis ita paruã q in minori nõ posset saluari q̃litas ĩducenda seorsum ꝛ diuisim: ꝛ tũc ipm agens obtinet super totã illã partẽ: ꝛ ĩ illa tota sif ꝛ nõ p̃us tẽpore in vna ei9 pte q̃ in alia ĩcipit esse forma illa ꝛ recipif: postmodõ illa eadem pars trãsmutaf vlteri9 ad gradõ perfectiorem siue prior remanet siue nõ. Patet igitur q alteratio nõ est disibilis in ĩfinitũ fm ptes alterabilis: diuisibilis dico in ĩfinitum in partes successiuas: quaꝝ vna tpe sit p̃or alia.

℄ Cõsiderãdõ est diligenter q sicut tangit Cõmẽ. l. 4. hui9 cõmẽto. 100. Mot9 h3 duplices partes: quasdã. n. h3 partes q̃ sunt simul: ita q vna existe est alia: sicut cu3 aliqð cõtinuũ mouef. vna pars mot9 q̃ est in vna parte illius cõtinui: simul est cũ illa parte mot9 que est in alia: ꝛ fm hoc dicif in. 5. metaphy. q ꝯtinuũ est illud cui9 motus est vnus. i. indiuisibilis fm tps. Alias aũt partes succedentes: quaꝝ. s. vna est p̃or tpe ꝛ alia posterior: modo nõ itendo negare qn alteratio sit diuisibilis in infinitum fm diuisionẽ partiũ alterabilis. diuisibilis dico in ptes que simul sunt: imo hoc est necessariũ. aliter totũ alterabile nõ alteraretur. S3 volo dicere vt pluries exposui q nõ est diisibilis in partes succedẽtes: ita q vna ps alterabilis p̃us tpe recipiat q̃ alia: ꝛ pars illi9 q̃ illa tota. ꝛ sic in infinitũ: imo deuenif ad partẽ que tota simul incipit alterari: ꝛ non dimidium tempore prius.

T.c.8.

Omnes rõnes in principio q̃onis adductas ꝯcedo fm q ꝓcedũt. vt p3 ex dcis. ℄ Ad p̃mã cũ dicif q est actus ꝛc. ista rõ bene cõcludit alterationẽ diuidi in infinitu3 in ptes q̃ sunt simul ꝛ in potẽtia fm diuisionẽ mobilis in infinitũ in ptes in potẽtia: sed q sit diuisibilis in infinitũ fm diuisionẽ partiũ mobilis in partes succedentes nõ cõcludit. ℄ Ad aliã cum dicitur motus vere cõtinuus ꝛc. Cõcedo q est diuisibilis in ĩfinitu3 fm partes suas proprias: sed nõ rõe partiũ mobilis eo. s. q vna pars necio p̃us tpe altereť q̃ alia. S3 h̃ bene contingeret aliqñ. s. cũ vna pars sit melius disposita ad calefactionẽ q̃ alia. vbi grã. Cũ vna pars ligni est melius disposita ad calefactionẽ q̃ alia. tũc p̃us tpe alteratur q̃ illa: sed hoc nõ est necium in oibus. ℄ Ad illa3 cũ dr ille motus q̃ est ad formã ꝛc. Cõcedo q talis motus est diuisibilis in infinitũ fm ptes suas in potẽtia: talis eni forma h3 gradus infinitos in potẽtia. vt dicif ꝛ ꝓbatũ est p̃us: ꝛ diuisibilitas hec ꝯcessa est i positiõe: s3 nõ sequif q diuidaf in infinitum fm ptes mobilis sibi succedentes in recipiẽdo q̃litatẽ: sic. s. q semp ps mior p̃us tpe recipiat formã seu q̃litatẽ q̃ maior: ꝛ hãc diuisionem fm cõtactũ agẽtis: qð ꝓ tanto verũ est: q2 ipm alterãs nõ p̃us tpe tãgit ptẽ minorẽ q̃ maiorẽ. dico vlr. imo deuenief ad talẽ partẽ quã totã simul tangit et iprimendo suã q̃litatẽ vt sepe dictũ est. ℄ Auctoritas Ar. nõ est ꝯ dicta: sicut p3 inspicienti positionẽ: ꝛ hec est bona super mltas.

℄ Mouentium igitur ꝛ eoꝝ que mouetur ꝛc. Quecunq3 enim ipsum a seipso mouetur natura mouetur vt quodlibet animalium: mouetur enim ipsum animal a seipso ꝛc. Textu commẽti. XXVII. Questio. IX.

Queritur hic primo. Utrum animal moueat seipsum. ℄ Arguitur primo q non. q2 illud quod mouef a principio extrinseco non mouet seipsum: quod enim mouet seipsum mouetur a principio intrinseco. vt vult Ar. hic sed animal mouetur ab extrinseco pricipio: q2 mouetur ab appetibili. vt patet. 3. de anima. vtputa a nutrimẽto aut aliqð hmõi: ꝛ istud ẽ extrinsecũ. q̃re ꝛc. ℄ Itẽ si aial moueret seipm: tũc idẽ simul eẽt in actu ꝛ in potẽtia respectu eiusdẽ: qð videf ipossibile cũ illa sint valde opposita. vt vult Cõmẽ. in ꝓhemio de aia. ꝛ Ar. h3 ꝓ ipossibili in isto. 8. ꝛ p3 ꝯña. q2 mouẽs est in actu. vt p3 in. 3. h9 semp enim extimabif spẽs aliqua mouẽs: qð aũt mouef est in potẽtia cũ mot9 sit act9 entis ĩ potẽtia fm q hmõi 3o huius. ẽ ꝛc. ℄ Itẽ si sic esset: tunc aial esset diuisibile in duas ptes: quaꝝ vna esset ꝑ se mouẽs ꝛ alia ꝑ se mota. ꝛ h̃ p3 per Ar. in isto 8o. hoc eni mõ ꝛ nõ alio p̃t aliquid mouere seip3: sed illud est ipossibile. ꝓbatio: q2 aut ille ptes essent eentiales. s. mã ꝛ forma: ita. s. q forma eẽt mouẽs ꝛ mã mota: aut eẽnt ptes q̃titatiue. nõ p̃mo mõ q2 sic graue inaiatum moueret seipm cum sit diuisibile in mãm ꝛ formã: ꝛ hoc est ꝯ Ar. hic vbi dicit q mouere se ipsum ꝓpriũ est aiatoꝝ: ꝛ adhuc mã nõ põt eẽ q moueãtur: q2 qð mouef est ens actu. 5. hui9. mã aũt quãtũ est ð se est in pura potẽtia: nec silr forma mouet: q2 mouẽs est ens actu vt cõiter dicif. forma aũt non est ens actu cũ sit actus. q̃re ꝛc. Nec est dicẽdum q iste sint ptes q̃titatiue q2 similr graue in actu moueret se cũ hẽat diuersas partes quantitatiuas: ꝛ adhuc oẽs partes q̃titatiue aialis sunt eiusdẽ rõis cũ sint eiusdẽ forme. s. aie. ergo nõ est rõ. quare vna sit mouens ꝛ alia sit mota. quare ꝛc.

℄ Oppositũ arguif auctate Ar. ꝛ Cõmẽ. in littera.

Dicendum breuiter q aial mouet seip3: quod ꝓbaf rõe Ar. ĩ littera. Nã oẽ qð h3 duas partes: quaꝝ vna est per se mouẽs ꝛ alia per se mota mouet seip3: hoc eni3 mõ põt aliquid per se mouere seipsum ꝛ nõ aliter. vt demõstrat Ar. in isto. 8. in illo capitulo. necesse igif est omne qð mouef: sed animal est hmõi. In declaratione aũt huius minoris ꝓpositiõis est bene difficultas. Dicũt eni aliqui q ille partes aialis: q̃rum vna est per se mouẽs: ꝛ alia per se mota nõ sunt aia.

⁊ corpus ꝓpter rōnē ꝑus inductā:tum qꝛ aīa est actus ⁊ nō ens actu mouere aūt debet enti actu ⁊ non actui seu forme:vt asserūt:tū qꝛ corpus qḋ est altera pars aīalis est mā ꝑma q̄ est ens de se pura potentia:⁊ ista nō est per se subm alicui⁹ mot⁹ ꝑmo vt hr in.5. Dicūt ḡ isti qꝛ ille partes aīalis:quaꝝ vna est mouēs ⁊ alia mota sunt partes q̄titatiue:quaꝝ vna est ꝯposita ex corpore ⁊ aīa.est eni in corpore aīalis vna pars.s.i medio corporis vel cordis q̄ est iter dextrū ⁊ sinistrū. ⁊ ante ⁊ retro ⁊ sursum ⁊ deorsuz.⁊ in hac pte ꝑncipalr est virt⁹ motiua: ⁊ istā dicūt esse ꝑmū mouens in aīali:⁊ alie partes sunt mote per calorē ⁊ sp̄us q̄ mittūt eis ab ista pte. ℭ Sed sine dubio ista est ꝯ Cōmenta.plane in isto.8.vbi vult qꝛ mouēs i aīalib⁹ est aīa:⁊ ipm corp⁹ est motū:nec pōt dici qꝛ p aīaz Cōmen.intelligat istā partē q̄titatiuā.s.medii parietē cordis in quo ꝑncipalr est virt⁹ motiua:⁊ p corp⁹ alias ptes itelligat.hec eni nō est intētio Cōmen. vt pꝫ inspicienti vba ei⁹ in isto ca° vbi sic loq̄tur:nullus eni dubitat qꝛ aīal mouet ab aīa:⁊ qꝛ aīa ē motor ⁊ corpus est motū:sꝫ latet quō est distictus eoꝝ.in eis q̄ mouētur ab extrinseco.s.qꝛ in istis appet manifeste qꝛ motor ē distinct⁹ a moto. Et paucis iterpositis subdit Cōmen. Et est intelligēdū hic per distinctionē in esse:nō distictionē in diffōne. Motorē eni in aīalib⁹ eē distinctū a moto fm diffōnē manifestū est p se. Sed ignotū est vtrū distinguatur vel nō distiguat in esse:mō si p animaz itelligeret partē q̄titatiuā nō esset veꝝ qḋ dicit.qꝛ notū est qꝛ vna pars q̄titatiua aīalis est disticta ab alia in esse:ita qꝛ esse vni⁹ nō est eē alteri⁹ vt manifestū est p se. ℭ Itē in alio cōmēto sup illā partē:ampli⁹ quō ꝯtinuū.dicit Cōmen. sic motor.n. dꝫ esse distinct⁹ a moto:aut fm diffōnē ⁊ eē simul:sicut illa q̄ mouent ab extrinseco:aut fm diffōnez tm:sicut in hñtibus aīas. Anima eni que est motor i eis distinguit a corpore:qḋ est motū fꝫ diffōnē:lꝫ nō distinguat fꝫ esse.s.qꝛ ipossibile est corpus eē sine aīa:⁊ aīam sine corpore nisi equoce. Ex q̄bus verbis manifestuz est cōmētatorē intelligere qꝛ aīa est motor corporis.aīa dico q̄ est forma ⁊ act⁹ ipsi⁹:hec enim est de q̄ ꝓprie veruz est ipsam nō distingui a corpore fm eē:sicut ⁊ alie forme māles nō sunt distincte fm esse a suis subīs.vt hr in.2.h⁹. ℭ Itē illa ē itētio cōmētatoris in.2.de aīa. ca° illo q̄re primū de alimēto.vbi ostēdit ex intētiōe aīam esse cām corporis viuētis:sicut vnū principiū mot⁹.⁊ o cām vñ ꝑncipium mot⁹ semper ꝯsueuit itelligere cām mouētē ⁊ efficiētē motū.vt pꝫ.2.hui⁹:⁊ in.2.de gñatiōe.⁊ ꝑ° metaph. ⁊ ibi dicit cōmenta.hec verba.cō declarauit aīaz eē cāz fm formā ⁊ fꝫ finē.Declarauit eā eē cām mouentem fꝫ oēs modos motus siue veros siue existimatos oīs motus.Ecce si itelligis latinū qꝛ aīa est cā mouēs. attñ loq̄tur de aīa q̄ est cā fꝫ formā ⁊ finē.s.q̄ est act⁹ ꝑm⁹ corporis.Vñ pꝫ qꝛ isti ꝯdicūt Ar.⁊ cōmētatori.Sed dico vlteri⁹ qꝛ ipsi ꝯdicunt rōni euidēti.Et arguit sic. Illud est primū subm alicui⁹ accñtis cui inest illud accñs nō per aliqḋ alterū ꝑncipalr:⁊ cuicūq̄ iest iest per ipꝫ.hāc hēo ab Ar.ꝑ° poste.i ca.de acceptiōe vlis.Sed ipsi aīe aīalis inest virt⁹ motiua motu locali:nō per aliqḋ alteꝝ ꝑncipalr.⁊ cuicūq̄ iest illa virt⁹ iest p nāz aīe ꝑncipalr.Si eni illa virt⁹ iest corpori aīalis ⁊ ꝯposito h̄ est rōne aīe ꝑncipalr:vt oēs ꝯcedūt.ḡ aīa hꝫ p se:⁊ ꝑ° ipam virtutē motiuā fm locū:⁊ tale ē principiū intrīsecū mouēs ipsi⁹ aīalis vt manifestū ē cuilꝫ itelligēti.ḡ ⁊c. ℭ Itē si illa pars q̄titatiua aīalis ꝯposita ex corpore ⁊ aīa eēt primū ⁊ ꝑncipale mouens intrinsecū ipsi⁹ aīalis vel aliarū partiū:tunc sequit qꝛ mā ꝑma esset per se motiua qḋ est oīo absurdū:⁊ dico per se.i.per suā nāꝫ.ꝓbo ꝯñaz.q̄cūq̄ aliqḋ accñs debet alicui subo cōposito per se ⁊ ꝑmo: oꝫ qꝛ ꝯueniat cuilꝫ eius parti per se:lꝫ ñ ꝑmo:istā recipio p manifesta:⁊ alias eā ꝓbaui:tenoui quasdā q̄ōnes tectas ꝯ eā.s.in q̄ōne de gñatione forme subalis. Si igr totū ex mā ꝑma ⁊ ipsa aīa est per se ⁊ ꝑmo motū aīalis. tunc cū ipsa mā ꝑma sit pars hui⁹ ꝯpositi:necio sequeretur qꝛ mā ꝑma esset p se motiua:qḋ ē absurdū: qꝛ semp existimabit sp̄es aliqua mouēs.ꝫ.hui⁹.ḡ relinquit qꝛ illa pars q̄titatiua nō sit primū mouēs intrīsecū ipsi⁹ aīalis.vñ nō relinquit aliud nisi ipsa aīa.⁊ hoc mihi videt esse tenēdū p ꝯstātia:aīal igit sic est itelligēdum esse mouens seipm.qꝛ ꝯpositū est ex duab⁹ partib⁹:quaruz vna est per se mouēs.s.aīa ⁊ reliqua per se mobilis.s.corpus.

Ad primam rōnē cō dē.illud qḋ mouet ⁊c. Dico qꝛ veꝝ est si sic moueat ab extrīseco mouēte qꝛ nullo mō ab itrīseco. Et cuꝫ dicitur qꝛ aīal mouet ab extrinseco. Pōt dici qꝛ veꝝ est tanq̄ a mouēte remoto.s.ab appetibili ⁊ ꝯtinēte:sed ab intrīseco ꝑncipio mouet vt a motore propinquo:⁊ hoc suffic. ℭ Cōsiderādū tñ qꝛ ipm aīal nō ita ꝓprie ⁊ pfecte mouet se ipm:sicut celū:qꝛ celū mouet a motore q̄ nō mouetur ab extrīseco aliquo. Aīal aūt mouet a motore q̄ mouetur ab extrīseco.s.ab aliquo appetibili motu iproprie dicto:⁊ ab ipso ꝯtinente bene mouet motu proprie dcō salrē per accñs.vt docet Ar.in isto.8.qꝛ ⁊c. ℭ Ad aliḋ dico qꝛ idē eē in actu ⁊ in potētia respectu eiusdem ⁊ fm idem sui ⁊ silr:ē ipossibile:sed rōne diuersoꝝ bñ est possibile.⁊ sic est i ꝓposito. Nā ipsuꝫ aīal est in actu respectu motus rōne aīe ⁊ est in potētia respectu corporis:⁊ hec sunt diuersa.quare ⁊c. ℭ Notādū tñ qꝛ silr componitur graue inaīatū vt lapis ex forma ⁊ mā:⁊ silr aīal ex corpore ⁊ aīa.nā lapis sic ꝯponit ex mā ⁊ forma qꝛ in ipsa mā lapidis nō est aliq̄ virtus lapidis seu inclinatio sufficiēs ad aliū motū a motu ad quē grauitas ipꝫ inclinat: q̄uis.s.in ipsa mā lapidis sit aliq̄d leuitatis rōne ignis ⁊ aeris:tñ est adeo diminutū qꝛ nō sufficit ad mouendum sursum:sed in ipso corpore aīalis bñ est virtus siue inclinatio nālis ad aliū motū ab illo q̄ mouet ab aīa.s. grauitas elementi dñantis in ipso q̄ bñ sufficeret ad mouendū ipm corpus deorsum ⁊ si sibi ipsi relinquereẗ. Cū igit dicit Cōmen.lapidē esse ꝯpositū ex grauitate ⁊ mā prima:sicut per grauitatē nō intelligit ipaꝫ eēntiā māe prime:qm ꝑter formā lapidis ꝓprie sunt in ipso forme substātiales elroꝝ ⁊ forma generalis:sed itelligit talē mām que nullā hꝫ inclinationē sufficientem ad aliuum motuꝫ. ℭ Ad aliā dico qꝛ partes aīalis:quaꝝ vna est mouēs ⁊ alia mota sunt aīa ⁊ corpus. Et cū dē de aīa qꝛ nō potest esse mouens:qꝛ mouēs dꝫ esse ens actu. Dico hic qꝛ ens actu pōt accipi duplr q̄tū ad ꝓpositū spectat. Uno° accipit ens actu p ente per se subsistēte:⁊ qḋ nō vnit alteri fm eē:⁊ de hoc nō ē dubiū quin illo mō dicat ens actu. Alio mō prout distinguit ꝯtra ens qḋ est pure potentia passiua:ita vt dicat ens actu esse ens:qḋ nō est pure potētia passiua.⁊ sic forma etiā pōt dici ens actu. Et h̄ vult Ar.in.2.de aīa.cap° de diffinitione aīe.vbi dicit qꝛ ens ⁊ vnū cum multiplr dicat qꝛ ꝓprie est:est act⁹:qḋ nō eēt si actus nullo mō esset ens actu.vñ dico qꝛ forma ⁊ act⁹ pōt dici ⁊ dicit ens actu put ens actu distinguit contra ens qḋ est pura potētia:non quidē ens actu p partē sui sicut cōpositū:sed ens actu.s.seipo ⁊ non alia forma.modo cū dicit qꝛ mouēs dꝫ esse ens actu per se subsistens:sicut suppositū est:dico qꝛ nō dꝫ. Si aūt accipiat ens actu put distinguit ꝯ ens pure potētia h̄ est veꝝ. Et hoc mō forma est ens actu:qꝛ ipsa nō est ens pure potentia:sicut nec ens in pure potētia est actus:⁊ ideo forma bñ pt eē

per se mouens.s.per suā nām: ⁊ sic intelligit Arī.vt manifestū est inspicienti. Dicit eni semp existimabit aliq̄ spēs mouens.spēs aūt ⁊ forma sunt idē.⁊ in 2° de gn̄atiōe.dicit Arī.sic māe eniz pati ⁊ moueri:mouere aūt ⁊ facere sūt alteri⁹ potētie.s.forme:vt oēs exponūt.Bene eñ verū est φ forma mālis nō mouet vt motor per se subsistens: q: nec ipsa per se subsistit:sed mouet per suā nām p̄°:existēs tñ in alio:nec est remotū quin aliq̄d ꝯueniat alicui p se p̄mo:⁊ nō ꝯuenit ei nisi existēti in aliquo alio: vt triangulus hꝫ tres angulos ⁊c̄.⁊ tñ hoc n̄ hꝫ per se subsistēs:q: nec per se subsistit sed in alio.Cōcedo igit aīaꝫ esse cām p̄mā per se intrisecā mouētē ipꝫ aīal.Et qd̄ dicit Cōmē.in.4.celi.φ in aīalib⁹ mouēs ⁊ motū sunt distīcta fm̄ pōnem: aīa aūt nō est distīcta a corpore fm̄ positionē.Dicēdū φ ipse intelligit de p̄mo mouēte corporeo nō de mouente simplr̄ p̄mo itrinseco:est eni in aīali q̄dā pars q̄titatiua q̄ est p̄mū mouēs corporeū distīcta quodāmō fꝫ pōnem ⁊ fm̄ dispōnē accidētaleꝫ ab alijs partib⁹.⁊ hoc nō inuenit in lapide.nec in alijs grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inaīatis: quorū partes sūt eiusdē dispōnis nāliter.⁊ iō vna nō est ibi mouēs p̄mū magis φ alia.Qꝫ aūt addit de mā φ nō possit esse mota per se:difficilis est:tñ dico breuiter ad p̄ñs φ corpus qd̄ est pars cēntialis aīalis distīncta cēntialr̄ ab ipsa aīa nō est ipsa mā̄ p̄ma sine omni actu subali:imo est q̄dā ens actu cōpositum ex mā p̄ma ⁊ forma sine actu subali alia ab aīa realr̄ per cui⁹ actualitatem pōt subijci motui:⁊ in hoc differt ꝯpositio aīalis ex corpore ⁊ aīa a cōpositiōe lapidis ex mā ⁊ forma.vt dicit Cōmen.in.4.celi.Lapis eni supple inquātū est q̄dā mobile motu recto ꝯponit ex mā ⁊ forma pria.eꝫ de aīalib⁹ q̄ ꝯponuntur ex corpore ⁊ aīa:mō sine dubio si corp⁹ ex quo ꝯponit aīal nō h̄ret aliquā formā subalem p̄ter aīam .tūc in nullo esset eꝫ hic ⁊ ibi.nā sicut corp⁹ aīalis hꝫ dispōnes p̄prias accidētales sic ⁊ mā lapidis.Cōcedo g̃ in aīali esse aliā formā subalē p̄ter aīaꝫ specificaꝫ quā ꝯsequitur virtus motiua. ¶ Et tu dices g̃ ꝯcedis gradus formarū ⁊ pluralitatē in eodē idiuiduo.certe dico φ hoc est verū: ⁊ alias p̄baui seorsum ⁊ dixi ad ea que in ꝯtriū huic obijciunt:⁊ puto istā fuisse intentionē Arī.⁊ Cōmētato.vt ibidē patuit:imo illa positio aliq̄n fuit famosa apud oēs antiquiores:sed post tp̄s Alberti ⁊ Thome aliquātulū facta est improbabilis p̄pter eorū famositatem:⁊ p̄pter quasdam rōnes eorū superficiales: quas ipsi adduxerūt cōtra istā positionē.Et forte iterū reuertet probabilitas eius cū visa fuerit efficacia rationum eius ⁊ debilitas rationum ipsam improbantium.

Questio. X.

Onsequēter q̄rit.Utrū mot⁹ aīalis sit nālis. ¶ Arguit p̄° φ nō.q: mot⁹ volūtari⁹ nō est nālis:sꝫ mot⁹ aīalis ē hmōi.g̃ ⁊c̄.maior pꝫ.q: mot⁹ aīalis est ab appetitu nāli:volūtari⁹ aūt ab appetitu aīali.Isti aūt appetitus ex opposito distīguunt fm̄ Cōmē.in p̄mo ⁊.2.h⁹.⁊ mior apparet:nā mot⁹ aīalis ē p cognitionē ⁊ desideriū.vt pꝫ.3.de aīa.⁊ de motib⁹ aīaliū. ¶ Itez motus q̄ est a p̄ncipio extrīseco nō est nālis:cū mot⁹ nālis fit ab nā.⁊ nā est p̄ncipiū intrisecū.2.hui⁹:sed motus aīalis est ab extrīseco p̄ncipio.s.ab appetibili.vt pꝫ.3.de aīa.⁊ a ꝯtinente.vt habet in isto.8.g̃ ⁊c̄. ¶ Itez mot⁹ ꝯ nālē inclinationē mobilis nō est nālis.h̄ est euidēs ex p̄mo celi ⁊ mūdi.⁊ 4° sed motus aīalis ē hmōi.aīal eniz q̄nq̄ȝ mouet sursum.⁊ hoc ē ꝯ nālē iclinationē corporis cū sit graue.ergo ⁊c̄. ¶ Itē mot⁹ nālis est ad vnaꝫ differentiā positiōis vt pꝫ in.2.de aīa.⁊ 4°celi.sꝫ motus aīalis est ad plures vt ad sursum ⁊ deorsum ante ⁊ retro dextrum ⁊ sinistrum.

¶ Oppositū vult Arī.in lr̄a.Et arguitur rōne.q: ois res naturalis habꝫ motū naturalē vt manifestū est: animal aūt est hmōi cum sit res naturalis.ergo ⁊c̄.

Ad questionem est itelligēdū φ mot⁹ nālis ꝯsideratᷓ dupl̄r. vno° p̄ut distīguit ꝯ violētū.i.vt dicat mot⁹ nālis mot⁹ ois q̄ non est violētus.Alio° accipit motus nālis p̄ut distinguit ꝯ volūtariū seu appetitiuū:⁊ hec distīctio est famosa satis ⁊ colligit ex dictis Arī. Nā in p̄mo celi capit motū nālē vt distīguit ꝯ violētū vt manifestū est inspiciēti ibidem. ⁊ silr̄ in.3.hui⁹ accipit nām vt distinguit ꝯ violētū. Sed motū nālē vt distinguit ꝯ voluntariū accipit in p̄ncipio secundi huius.vbi dicit φ eorū q̄ sunt:alia sunt a nā:alia vo per alias causas ⁊ intēdit per cās alias voluntatem vel casum:vt Cōmen.dicit.g̃ eē a volūtate distinguit ꝯ esse a nā ⁊ eꝫ.⁊ per ꝯñs moueri a volūtate distinguit ꝯ moueri a nā.per cōuenientem similitudinem.

¶ Tūc dico ad q̄ōnē duo.primo φ mot⁹ aīalis n̄ ē nālis p̄ut nāle distinguit ꝯ volūtariū:q: ille mot⁹ q̄ est per cognitionē ⁊ desideriū existēs in eo qd̄ mouet:ē volūtari⁹. hoc eni intelligim⁹ per motū volūtariū generalr̄:sed motus aīalis est p cognitionē ⁊ desideriū existēs in aīali.vt pꝫ in.3.de aīa.vbi dicit videnť aūt hec mouētia appetitus ⁊ itelligētia practica.⁊ alibi dicit paꝫ post.Dio q̄dē igit sic appetitiuū aīal sic sui ipsius motiuum.g̃ ⁊c̄.2.dico φ mot⁹ aīalis est nālis fm̄ φ nāle distinguit ꝯ violentū: ⁊ hec demōstrat Cōmē.in isto ca.sic.Oē qd̄ mouet a p̄ncipio qd̄ est in eo mouet p nām.h̄ pꝫ p diffōnem nāe in q̄ positū est p̄ncipiū mouendi ⁊ q̄escendi in eo in quo est ⁊ diffinitio ꝯuertit cuꝫ diffinito.vt pꝫ.Sed qd̄ mouet per nām mouet nālr̄.h̄ est manifestū.q: qd̄ mouet a principio:qd̄ est in eo mouet nālr̄:⁊ sic pꝫ maior.sed mior ēt p̄bat.q: qd̄ mouet a se mouet a p̄ncipio qd̄ ē in eo:hoc est manifestū:sed aīal mouet ex:se vt manifestū est.ergo mouet a p̄ncipio qd̄ est in eo:⁊ sic sequit φ mouet nālr̄. ⁊ per ꝯñs φ mot⁹ ei⁹ est nālis:⁊ hāc rōnē quasi totā ponit cōmēta.lꝫ nō eodē ordine.⁊ dicit φ ipa habet ex potentia fmonū Arī.q̄re ⁊c̄. ¶ Sꝫ notāduꝫ φ corp⁹ aīalis duplicē hꝫ dispositionē q̄tū ad p̄ñs spectat.est.n.graue ex nā elī p̄dominātis in ipso.s.terre q̄ debet propue mixto.vt pꝫ.2.de gn̄atione.hꝫ ēt dispōnē p̄p̄:iā q̄ approp̄iat aīe motiue fm̄ locū.s.talē figurā ⁊ talē ꝯiunctionē partiū ⁊ mollitiē ⁊ inflexibilitatē.⁊ hec que req̄runtur ad motū localē:sicut pōt videri in partibus cōtinuis ad motū aīaliū:cōtingit aūt vt dicit cōmenta.φ aīa mouet corpus ad illā dr̄iā positiōis ad quā inclinat corp⁹ p nāꝫ elī p̄dominātis in ipso:vt aīa mouet corpus deorsuꝫ: ⁊ tunc nālitas ꝯiunget in eo ex motore ⁊ moto.vt dic̄ Cōmentator.Aliquādo cōtingit φ aīa mouet corp⁹ ad vbi ad cuius ꝯtriū hꝫ corpus nālē inclinationē.vt cū aīal saltat sursum.Et tūc ille motus corporis ab aīa erit nō nālis saltē ipsi corpori vt graue est:lꝫ forte sit nālis ei vt est subm̄ aīe.i.vt dispositū est ad talē motuꝫ recipiēdum ab aīa:quicq̄d tñ sit de motu sursuꝫ:certū est φ mot⁹ aīalis p̄cessiuus q̄ nō est recte ad sursuꝫ:nec dio deorsuꝫ sed q̄si mouet me⁹ mō:cuꝫ sit nālis ipsi corpori aīalis inq̄tū est dispositiuū aīe motiue:vnusquisq̄ȝ.n.act⁹ i potētia existe ⁊ p̄pria mā apt⁹ nat⁹ est fieri:sicut dicit Arī.in.2.de aīa. Ex dcis.n.ꝯcludit Cō.q̄si correlarie φ si inuenia⁊ aliqd̄ motū excessiue p for^m p̄n^m i eo.ita φ in corpe n̄ ē aliqd̄ p̄:i^m motiuū ꝯtriū aīe:tūc illud motū erit motū nālr̄ ⁊ simplr̄.s.p aīaꝫ ⁊ corp⁹:vt declaratū est de corpore celi.

Ad primā rōnē pꝫ ex distīnctiōe posita in solutiōe q̄ōnis. ¶ Ad 2^m cū dicit mot⁹ a p̄ncipio extrīseco ⁊c̄.Uerū est si est imediate a p̄ncipio

extrinseco: sed si mediate ab intrinseco pōt esse nālis: ꝛ sic est hic. vt pȝ ex dictis. ¶ Ad aliā pȝ p dicta. cū dicit motus q̄ est ꝯ nālē iclinationē. Uez est vt sic. ꝛ cū dr̄ ꝙ motus animalis ab aīa est ꝯ nālē iclinationē mobilis. Dico ꝙ aliqn̄ est ꝯ nālē iclinationē mobilis vt graue est: tn̄ nō semp ē ꝯ nālē iclinationē corporis vt dispositū ꝛ appropriatū subm aīe motiue fm locū vt dictū est.

¶ Et nanqȝ ipsa a seipsis ponere impossibile est animalis enim hoc est ꝛ animatorum propriū.

Textu cōmen. XXIX. Questio. XI.

Onsequēter q̄rit. Utrū graue iaiatū moueat seipm: vt lapis aut terra ꝛ hmōi oīa. Et siſr c intelligit ō leui maiato: vt ignis ꝛ aer. ¶ Arguit primo ꝙ sic. qz illud qȯ mouet nāliter: a seipso mouet. graue maiatuȝ mouet nāliter. ergo ꝛc. Maior pbat. qz qȯ mouet nāliter mouet a pncipio intrinseco: cū nā sit pncipiū intrinsecū: ꝛ qȯ mouet a pncipio intrinseco mouet a seipso. ergo qȯ mouet naturaliter mouet a seipso. ꝛ per ꝯńs mouet seipm. Et minor ꝯceditur ab oībus: lapis. n. naturaliter descēdit deorsum: ꝛ nāliter oē graue mouetur deorsuȝ: ꝛ leue sursū: vt pȝ. 4. celi ꝛ mūdi. ꝛ pmo metheoroꝝ. ¶ Itē illud qȯ diuidit in partē mouentē ꝛ partē motā mouet seipm. vt pȝ in isto. 8. Sed graue maiatū est hmōi. diuidit. n. i māȝ ꝛ formā: ꝛ forma est mouens ꝛ mā res mota. vt dicit cōmētator in. 4. hu⁹. ¶ Et si dicas ad hoc ꝙ mā grauis nō pōt esse illud qȯ per se mouet deorsuȝ: qz qȯ mouetur oȝ esse ens actu: ꝛ ipsa mā grauis nō oȝ esse ens actu: ꝯ hȯ ē qz aīal dicit mouere seipm: eo ꝙ diuidit in corpus ꝛ in aīam: qȯ est pars aīalis distīcta ꝯ aīaȝ ꝛ nō est aliqȯ ens distīctū pter aīam vt cōiter dicit. ḡ siſr in ppōsito: q̄uis mā que est pars lapidis nō sit ens actu pter formaȝ eius sbalē: poterit tn̄ esse p se mota: sicut aīa est p se mouēs nō obstāte ꝙ ipsa sit actus. Sic forma lapidis poterit eē per se mouēs vt videt. ¶ Itē lapis descēdens deorsum remoto detinente: aut mouet a seipso: aut ab alio. p sufficientem diuisionē: nō ab alio: qz aut mouet a generante: aut a remouēte phibēs: aut a medio moto. puta ab aere in quo mouet. Nō a gn̄ante: qz cōtingit ꝙ cū lapis descēdit deorsum ꝛ generās qȯ generauit ipm est corruptū: ꝛ tale nō mouet: qz semp existimabit spēs aliqua mouens. 3° hu⁹. Nec a remouēte phibens. qz mouens ppinquū oȝ siſl esse. cū moto qȯ mouet: mō remouēs phibēs nō est ibi simul cū lapide: imo distāt abinuicē p aerē mediū vt videt ad sensum. Nec est dicēdum ꝙ mouet a medio moto: qz ipm mediū non mouet i tali motu: nisi ab ipso graui: ita ꝙ graue mouet mediū: mō corp⁹ nō mouet nisi pus moueat. ḡ lapis pus nāliter moueret q̄ mediū: ꝛ sic mot⁹ medij est nāliter posterior motu lapidis. cā aūt nō est nāliter posterior cāto suo. ḡ mediū per suū motū non causat motū grauis. relinquit ḡ ꝙ mot⁹ grauis ē ab ipso graui taq̄ ab imediato mouēte: ꝛ sic graue mouet seipȝ. ¶ Oppositū arguitur auctoritate Aristo. vult enim hic ꝙ graue inanimatum nō mouet seipsum. ꝛ idem dicit cōmentator: ꝛ omnes alij expositores fere.

Ad intellectū qōnis ꝯsiderandū est ꝙ mot⁹. vt habetur in 3° hu⁹. est actus eius in potētia fȝ ꝙ hmōi. Et hāc diffōnē inq̄rit Ar. in 3° huius. aliqd aūt esse in potētia ad aliquā actionem ꝯtingit dupl'r. vt docet cōmē. in isto ca°. Uno° aliqd est i potentia ad aliquā actionē: ita ꝙ ille actus nō statim cōsequitur formā aut mām illius subiecti: ꝛ remoto quocunqȝ ipedimēto: vt aq̄ est in potētia ad motū ꝛ ad vbi sursum: sic ꝙ vbi sursum nō statim ꝯsequit formam aque remoto quocūqȝ ipedimēto extrinseco: imo nullo existēte extrinseco ipedimento possibile est ipsaȝ aquā non moueri sursuȝ. Siſr aūt ꝛ in alijs multis. Et hec potētia vocat spāliter potentia essentialis fm cōmentatorē. Alio° aliqȯ subm est in potentia ad aliquē actū: sic ꝙ lȝ caret illo actu: eū tn̄ ille actus stati ꝯsequit formā illi⁹ subiecti: nisi aliqȯ extrinsecuȝ phibeat: aut nisi aliquod deficiat: ꝛ illa potētia dr̄ accn̄talis. Prima q̄dē potētia dicit eēntialis forte pro tāto: qz subo habenti taleȝ potentiā deficit actus: ꝛ forma quā ꝯsequitur act⁹ ad quē ꝯsequitur illa potentia. vt ipsi aque q̄ diu est aqua deficit ipsi forma quā cōseqtur motus sursuȝ: dico q̄ diu est aq̄ nō trāsmutata ab aliquo extrinseco. 2ª vero potētia dicit accidētalis pro tāto: qz subm hn̄s illā potentiā nō caret forma i essentia sua quā statim cōsequit talis mot⁹: sed priuatur illo actu per aliqȯ ipedimētū sibi accidēs. ¶ Ad ppositū ergo spālius descēdendo possum⁹ dicere ꝙ ad motū grauis qui est descendere ad vbi deorsum duplex est potentia. s. potētia essentialis ꝛ potentia accidētalis. Potētia quidē eēntialis ad hunc motū est illa que est in aliquo subiecto cui deficit essentia quā cōseqtur ille mot⁹: vt ignis est in potētia eēntiali ad motū deorsuȝ: qz caret essentia ꝛ forma ꝛ virtute quā cōseqtur ille motu. s. grauitate: imo et hȝ formaȝ oppositā: puta leuitatē: ꝛ eȝ de terra ꝛ aqua ad motū sursuȝ: ꝛ ista potētia essentiaľ ad motuȝ sursum existit in mā ex qua generat ipm graue. s. aere. aut igne aut aliq hmōi corpore leui. Potentia aūt accidētalis ad illū motū est q̄ est in subito hn̄te actu illā formā ꝛ virtutē quā cōseqtur talis motus: est eñ puatuȝ illo motu per aliqȯ ipedimētū extrinsecū vt lapis sursū detentus p colūnaȝ. Siſr in alijs hmōi: ꝛ illa puatio est violenta ipsi lapidi: ꝛ nō seqtur eius ppriā nām: vt nām ipsius ignis ꝯseqtur puatio motus deorsum si nature ppriē relinquat. Et vt sit ad vnū dicere: potentia essentialis est in subo qȯ nō solū est potētia ad motū: sed ad aliquā essentiā que est pncipiū illius motus. Potētia autē accidētalis est in subto qȯ nō amplius est in potentia ad essentiā aliquā requisitā ad illum motū. Tunc ergo cuȝ queritur vtrū graue inanimatū moueat seipm. Respondetur ꝙ ipm graue non mouet seipm de potētia eēntiali ad actū: imo ipsum generās qȯ generat graue est illud qȯ agit talē motū ad quē erat potētia eēntialis. Cui⁹ pbatio est hec. Illud qȯ dat formā alicuius rei dat omnia accidētia per se cōsequētia formā illā: hec recipitur pro manifesta. Illō. n. qȯ dat formā hominis dat risibilitatē ꝛ perceptibilitatē disciplinę que cōsequitur formā illaȝ. Similiter ꝛ in alijs: sed ipsum generās graue dat formā grauis. hoc est manifestū: motus aūt grauis deorsuȝ est accidens stati cōsequens ipsaȝ formā grauis nisi aliquid ipediat. igit ipsaȝ generāȝ dat ꝛ efficit talē motū grauis. ¶ Et cōfirmatur ista rō. qz illud qȯ reducit potentiam essentialē ad actū ad quē est illa potētia mouet illud qȯ est in tali potētia. hec est manifesta: sed generās reducit potentiā essentialē ad actū que quidē potentia essentialis erat ad motū grauis. Illa enim potētia pexistebat in illa materia ex qua generat graue: vt si graue generatur ex aere potētia essentialis ad motū illum quo mouetur ipm graue pexistebat in ipo aere. Siſr aūt ꝛ in alijs. Cōstat autē ꝙ generās est illud qȯ reducit graue de potentia essentiali ad actum. ¶ Hanc aūt conclusionē concedo cum Ari. ꝛ Cōmētatore: ꝛ cū alijs expositorib⁹ Ar. Sed vtrum ipsaȝ generās sit causa actiua imediata illi⁹ motus aut forma ipsius moti vel virtus eius: hoc est bene dubium: ꝛ de hoc fiet questio spālis: cōcederet igitur ꝙ frigidū cōdensans facit aquā ex aere: ꝛ illud idem est

[Marginal notes: T.c.6. — T.c.28. — Com. 7i — T.c.8. — T.c.6 c.8.]

causa agens illum motum quo aqua descendit deorsum. Sed virum sit causa agens omnino immediata aut ipsa grauitas aque generata. dubium est: et inquiretur post. Si autem querit de motu grauis in actu, put ad ipsum est potentia accidentalis. vbi gratia. Cum lapis est sursum et remoto prohibente descendit deorsum. Utrum tunc ipsum graue moueat seipsum. de hoc est magna difficultas et diuersitas inter doctores. Et dicunt plurimi et quasi omnes quod huiusmodi graue secundum actum existens in potentia accidentali ad vbi deorsum non mouet seipsum per se: sed solum per accidens: quod probant. Si moueret seipsum per se: tunc oporteret quod esset diuisibile per se: et in partem per se mouentem et in partem per se motam: secundum Aristotelem in isto 8°. hoc autem est impossibile: sicut patet in litera. Nam ille partes aut essent partes quantitatiue ipsius grauis aut partes essentiales per sufficientem diuisionem. Nam partes quantitatiue: quia partes quantitatiue et secundum qualitatem sunt vnius dispositionis et virtutis. Unde nulla est ratio: quare vna esset mouens per se: et alia per se mota. Nec partes essentiales: quia omnes partes essentiales sunt forma et materia prima: materia autem prima non potest esse per se mota. cum sit ens in pura potentia et nullam resistentiam habet ad mouens. Semper enim oportet esse resistentiam. vt accipit commentator. 4. huius. ergo ipsum graue non mouet seipsum per se. Tunc arguitur vlterius. constat quod graue in actu sursum existens remoto detinente mouetur deorsum: aut ergo mouetur a generante: aut a remouente prohibens. non a remouente prohibens: quia contingit quod dum lapis descendit deorsum ipsum generans quod generauit lapidem est corruptum: et sic non mouet. Et similiter illud quod remouit prohibens potest esse corruptum dum lapis mouetur deorsum. quia nullum istorum mouet ipsum graue. quare relinquitur quod ipsummet mouet seipsum: non per se: vt probatum est. ergo per accidens. Et si quis concederet eis quod ipsum medium est illud quod mouet graue: tunc haberent intentum: quia ipsum medium non mouet graue. nisi quia prius mouetur a graui. et sic iterum graue mouet seipsum per accidens. Modus autem secundum quem contingit est iste. ipsum graue remoto detinente mouet medium: puta ipsum aerem aut aquam a qua continetur. et ideo necessario ipsum graue mouetur moto medio. Et exemplificant secundum commentatorem in 4° celi et mundi. homo existens in naui et mouens ipsam nauem mouet seipsum: et hoc per accidens. sic in proposito suo modo. et dicunt istam esse intentionem Aristotelis. et commentatoris in isto. 8. et. 3. et. 4. celi et mundi. ¶ Et si dicatur istis quod causa per accidens reducitur ad causam per se. vt satis patet ex 2° huius. si ergo ipsum graue facit et causat suum motum per accidens. oportet huiusmodi motus esse causam aliquam per se et remanet questio de ista causa que sit. Et ipsi possent respondere quod causa per accidens reduci ad causam per se: potest intelligi dupliciter. Uno modo quod illa causa per se sit per se causa illius eiusdem effectus. Cuius causa est illa causa per accidens: et hoc non est verum: fortuna enim et casus sunt cause per accidens. vt patuit in. 2. huius. et non reducuntur ad causas per se que sint cause per se illorum effectuum: qui fiunt a casu et a fortuna. Alio modo potest intelligi quod causa que est causa per accidens reducitur ad causam per se que est causa illius effectus vel alicuius alterius effectus quem concomitatur effectus illius cause per accidens. et hoc est verum. Modo ipsum graue quod est causa per accidens sui motus bene reducitur ad causam per se que est causa alicuius alterius effectus. ipsum enim graue est per se causa motus medij et ipsum motum medij consequitur motus grauis. Et posset obijci et forte insolubiliter: quoniam licet causa per accidens que est casus aut fortuna non reducatur ad aliquam causam per se illius effectus: tamen alia causa accidentalis alicuius effectus per se reduceretur in aliquam causam per se: huius autem fides est ex inductione. Aperiens enim fenestram que est causa per accidens illuminationis reducitur ad causam per se agentem lumen. scilicet ad corpus luminosum. similiter si musicus edificat per accidens reducitur necessario ad edificationem que est per se causa agens et cetera. Et dicunt vlterius. quia cum hoc quod ipsum graue sit in potentia accidentali solum ad talem motum: nullo modo indiget mouente quod per se sit causa ipsius motus. Sed sufficit motor vel causa per accidens modo predicto. Dicunt ergo isti quod graue actu per se mouet medium: medium autem motum mouet ipsum graue: non quidem per se: sed per accidens: si enim medium per sui motum per se moueret graue cum ipsum graue sit causa per se motus: mouet enim medium essentialiter per commentatorem in. 2. celi et mundi. sequitur necessario quod graue moueret seipsum deorsum per se: quia quicquid est causa cause per se est causa causati: tunc igitur ipsum graue cum sit per se causa motus aeris. Si motus aeris est per se causa motus grauis: necesse est quod ipsum graue sit per se causa sui motus: quod isti habent pro impossibili. nullam ergo causam per se motus grauis in actu dicunt esse querendam eo quod sit solum in potentia accidentali ad talem motum. Sed istud mihi multum videtur difficile: quia omnis effectus per se intentus ab aliquo et per se receptus in aliqua potentia per se ordinata ad ipsum indiget aliquo agente per se. Sed descensus grauis in actu ad vbi deorsum est quidam effectus per se intentus a natura ipsius grauis. hoc videtur manifestum. Et probatur. quia constat quod ipsum graue actu existens sursum naturaliter mouetur et appetit et intendit vbi deorsum cum sit eius perfectio et complementum secundum Aristotelem in isto capitulo. vbi dicit quod graui esse est alicubi esse et sursum: cum autem non possit fieri in vbi deorsum sine descensu: vt manifestum est: oportet quod per se intendat et appetat naturaliter descendere deorsum. Descensus itaque grauis in actu est quidam effectus per se intentus ab aliqua natura: et cum hoc recipitur in aliqua potentia per se. id est per potentiam ordinatam ad ipsum: quia certum est quod ipsum graue actu habet potentiam receptiuam illius motus. aliter enim reciperetur impossibile recipi: et cum illa potentia non ordinetur ad receptionem illius motus per aliquod aliud: relinquitur quod per se ordinatur ad illius receptionem. Quare autem dicitur potentia accidentalis dictum est prius et videbitur post. ergo ille motus indiget agente per se. Detur enim quod non dependeat ab aliquo per se agente: non esset per se intentus. Si dicatur quod sit per se intentum ab ipso graui per suam potentiam receptiuam et aptitudinem naturalem: tunc cum omni per se potentie receptiue correspondeat actiua: oportet ei assignare aliquam potentiam actiuam. ergo motus grauis in actu indiget agente per se: cuius oppositum dicebatur ab istis. ¶ Item quando aliqua sunt eiusdem speciei specialissime. si vnum illorum necessario indiget agente per se. et reliquum. Hanc recipio pro manifesta: sed motus grauis si mouetur de potentia essentiali ad actum: et motus eius cum mouetur de potentia accidentali sunt eiusdem speciei specialissime cum sint ad vnum vbi secundum speciem: et motus grauis de potentia essentiali indiget mouente per se vt conceditur. ergo et alius. ¶ Item omnis effectus qui non est casualis et fortuitus est per se intentus ab aliquo. Hec videtur manifesta ex 2° physicorum. Sed descensus grauis in actu non est casualis nec fortuitus vt omnes concedunt. immo est naturalis. ergo per se est intentus. et per consequens indiget agente per se. ¶ Item fortius: omnis motus qui est a natura est ab aliquo principio per se: sed omnis motus naturalis est a natura. ergo et cetera. maior est manifesta. quia natura est per se principium et causa. vt patet in 2° huius. ergo omnis motus qui est a natura est ab aliquo principio per se minor etiam patet. Nam eodem modo motus naturalis quidem est a natura. ergo sequitur conclusio. scilicet quod omnis motus naturalis est ab aliquo per se principio. Sed descensus grauis in actu est motus naturalis: vt omnes

T.c.28. T.c.71. T.c.66. T.c.52. T.c.? T.c.41. T.c.4.

ꝯcedunt.ergo ꝛc. Iste descensus est ab aliquo per se pn̄cipio. aut q̄ a pn̄cipio p se actiuo aut passiuo: aut vtroq̄. Si pmo ꝛ.3.modo habeo ꝓpositū.si.2.modo adhuc habeo ꝓpositū. Nā pn̄cipio per se passiuo corrn̄det actiuū pn̄cipiū per se ꝛ ecōuerso: vt oēs confitent: ꝛ habe-

T.c.17. tur in.5.metaph.cap° de potestate. Si ergo descensus grauis fm actu idiget pn̄cipio per se passiuo seu receptiuo: necessario ꝛ idiget pn̄cipio per se actiuo. ꝛ hoc ē qd̄ volumus. Et hanc rōnem reputo demonstratiuā. nō est ergo bn̄ dictū q̄ graue in actu indigeat solū agente motū ei⁹ per accn̄s ꝛ nullo modo per se. ¶ Alij aūt dicūt aliter ꝛ ponunt q̄ ipsuȝ graue in actu quādo est in potētia accn̄tali ad motū deorsuȝ nō habet in se aliquā virtutem actiuā sui motus: sed virtus actiua huius motus grauis deorsuȝ est vtus ipsius loci nālis grauis.s.loci deorsuȝ. Primū ꝓbant: q2 nihil agit in illud qd̄ est indistinctū ab eo fm subaȝ. hanc habēt pro vera. Sȝ hoc ꝯtingeret si ipsuȝ graue ageret suū motū deorsuȝ per aliquā virtutē exn̄tem in eo. Nam illa virtus agenȷ non posset esse in vna parte ipsi⁹ grauis determinata ꝛ alia ab illa parte in qua recipit motus ille: eo q̄ oēs partes ꝗtitatiue ipsius grauis: sunt eiusdē rōnis ꝛ nature: vnde nō est ratio: quare vna pars habeat virtutē actiuā sui mot⁹: ꝛ alia pars habeat vtutē receptiuaȝ. ꝛ sic relinquit q̄ illa virtus agens motū grauiȷ ageret ipm̄ in illa eadē parte grauis in qua esset vel reciperet: ꝛ sic agens nō eēt distinctū a subo ꝛ recipiente: qd̄ est incōueniens. 2ᵐ etiā ꝓbat per hoc q2 motus grauis quāto ꝓpinquior est centro tāto fortior est ꝛ velocior: qd̄ nō videt ꝯtingere ꝓpter maiorē grauitatē: sed solū ex virtute loci cui ꝓpinquius fit ipsuȝ graue. Sic igit ipsuȝ graue non mouet seipsuȝ nec est de numero coꝝ que mouent ab intrinseco: sed ab extrinseco.s.a virtute loci nālis. ꝛ dicunt q̄ ille motus collocatur sub illo motu ab extrinseco qui vocat tract⁹: de

T.c.10. quo loquitur Aristo.in.7.huius ita q̄ virtutes ipsi⁹ loci naturalis ipsi⁹ grauis trahūt graue ad se ꝛ facit ipsuȝ descendere deorsuȝ. ipsum autem graue sic motum ꝛ attractū mouet mediuȝ in quo est diuidendo ipsum: ꝛ pro tanto dicitur mouere seipsum: vt dicunt.s. quia mouendo aliud per se mouet se per accidens. Et hanc sententiā attribuunt Arist. ꝛ Cōmentatori. ¶ Alijs vero nō placet ista via: imo ipsam dicunt esse contra philosophuȝ ꝛ Cōmentatorem in multis locis. Contra Arist. pro tan-

T.c.29. to quia vbi ipse inquisiuit ex intentione causam motus talis.s.in isto.8. ꝛ in.4.celi.nunq̄ inuenitur dixisse istam causam.s.virtuteȝ naturalē ipsius loci naturalis: vt ma-

T.c.30. nifestum est consideranti per totum. Item Aristo.in.4.celi ꝛ mūdi.assignat differētia iter grauia ꝛ leuia: ꝛ alia quedam mobilia.sicut sanabile ꝛ augmētabile: quia huiusmodi.s.graue ꝛ leue videntur habere in seipsis principium transmutationis. hec autem nō: sed ab extra ꝛ nō est intelligendum principium passiuum solū: quia in hoc non differunt grauia ꝛ leuia ab alijs. ¶ Itē si virtus naturalis loci esset cā effectiua mot⁹ grauis sequitur si ponerentur plures mundi q̄ graue fm naturam suam haberet tantam conuenientiam cum medio alterius mundi: sicut cuȝ medio huius mundi. ex hoc non sequitur q̄ graue equaliter motum moueretur ad mediuȝ alterius mundi: sicut ad medium huius mundi: imo propter propinquitatem eius ad medium mundi huius: ipsum cit⁹ mouebitur ad medium huius mundi: q̄ ad medium alterius mundi: quod est remoti⁹ ab eo. virtus enim quecunq̄ tractiua ꝛ actiua naturali actione ceteris parib⁹ efficacius agit in propinquum q̄ in remotum. ꝛ hoc etiā concedunt isti: vt patet in sua ratione secunde cōclusionis pus posita: ipsum ergo graue nō equaliter moueret ad mediū alterius mundi: sicut ad medium huius mundi: qd̄ est contra Arist. ibidem aperte. ꝛ contra Cōmentatorem qui volunt q̄ ꝓpinquitas aut remotio nihil facit ad hoc q̄ graue moueat ad mediū hui⁹ mūdi vel alterius. Sȝ diuersitaȝ motuū istoꝝ nō est nisi per diuersitatē suaꝝ formaꝝ subalium. ¶ Item mouēs ꝓpinquū debet esse sil cū moto ꝛ ecōuerso: vt pȝ.7.hui⁹. ꝛ q2 vir-

T.c.61. tus nālis loci deorsuȝ non apparet simul cū graui existēte in loco sursum. ergo ꝛc. forte dicet ad istud ꝛ ad p̄sens q̄ si esset ali⁹ mūdus graue illius mūdi nō moueret actu ad mediū huius mundi ꝓpter elongationē motoꝝ: nec istud intēdit Aristo. sed intēdit q̄ graue illius mūdi eēt natū moueri ad mediū hui⁹ mūdi. ꝛ hoc bene sequeret cū esse eiusdē rōnis cū graui huius mundi: hoc aūt esset irrōnabile q̄ graue illius mundi esset natuȝ nāliter moueri ad mediū istius mundi: q2 sic sequeret q̄ esset natuȝ nāliter moueri ad circūferentiā sui mundi: cū nō posset puenire ad h⁹ mūdi nisi ptrāseundo circūferētiā sui mūdi: qd̄ aūt nāliter est mobile ad aliqueȝ terminū est nāliter mobile ad mediū sine quo nō pōt puenire ad terminū cū mediū sit illud in quo pus transmutās trāsmutat q̄ extremū. Et est considerandū qd̄ isti dicunt ꝛ multuȝ subtiliter: q̄ si vtus loci trahēs graue eēt cā motus ei⁹: tūc demōstratio Arꝫ. hic. ꝛ in pmo celi. nullam haberet efficaciā. Nā dato q̄ hmōi vtus tractiua eēt in loco terre: illa virtus determinata esset ꝛ finita ꝛ ad determinatam distantiā posset mouere ꝛ non vltra.s.ad concauū orbis lune: qd̄ maxime est loc⁹ sursuȝ ꝛ distās ab eo maxime accedendo ad motū grauiuȝ ꝛ leuium vel ad vltimam circūferentiā huius mundi: dato igit q̄ esset alius mundus nulla cā esset q̄ graue horū mūdi moueret nisi ad mediū huius mūdi: q2 virtus tractiua in loco terre alteri⁹ mūdi in nullo posset attingere ad graue hui⁹ mūdi: cū sit ista vtus limitata his qui ad determinatā distātiā mouēt ꝛ nō vltra: tūc nō posset terrā hui⁹ mōdi illuc trahere. Sȝ supponēdo q̄ graue mouet ad mediū rōne sue forme itrinsece. sic rō Arꝫ. est demōstratiua oino: q2 rōne illius forme tantā cōuenietiā hēt in nā cuȝ medio alterius mūdi: q̄ fm phȝ ponit eē eiusdē spēi cū medio hui⁹ mūdi: sic hȝ cū medio istius mundi. Sequit necio: q̄ si plures essent mūdi eiusdē spēi ꝛ graue aliqd̄ hui⁹ mūdi esset extra centrū magis faceret se vtus mediū huius mūdi q̄ alterius. Ex quo pōt euidēter ꝯcludi q̄ Aristo. suppōit graue ꝛ leue moueri a suis formis subalib⁹ actiue. ¶ Itē arguit auctib⁹ Cōmētatoris: pmo auctoritate ei⁹ in.7.huius.cap° illo. qm̄ auteȝ motus. vbi dicit. q̄

T.c.10. cū attrahēs nō mouet cū attracto nō ē attractio in rei veritate: de qua loquit phs ibidē: sed equiuoce. cū ergo fm istos mot⁹ grauis est a virtute nālis ipsius loci attrahente ipm: q̄ attrahenȷ nō mouet cū attracto.s.ipo grauis. sequit q̄ mot⁹ grauis nō est motus tractus de quo loquit ibi phs. Et cōstat q̄ motus grauis non continetur sub aliqua specie motus ibi enumerata.s.pulsuȝ vertiginem aut vectionem ꝛ nō plures sunt spēs motus eorū que mouent ab alio: sequit q̄ graue non est de nūero coꝝ que mouent ab alio. Omne aūt qd̄ mouet aut mouet ex se aut ab alio: vt ibidē habet: ergo relinquit q̄ graue mouet a se: ꝛ hec sūt verba Cōmētatoris. Attractio in qua attrahens est quiescēs ꝛ attractū nō est motū nō est attractio in rei vitate: ꝛ parū post ostēdit q̄ iste modus motionū si dicat attractio nō intēdebat ab Arist. in hoc nomine attractio: cum collocet in eis que mouentur ex se: ꝛ nō debet itelligi q̄ mouet ex se solū passiue: quoniaȝ qd̄cunq̄ mouetuȝ passiue mouet ab aliquo pani-

cipio intrinseco. ergo intelligit q̃ ille motus continetur sub illis que mouent ex se actiue. ¶ Item Cõmentator in. 4. celi. dicit q̃ in corporibus simplicibus idem est mouens et motũ: et differũt solũ sm modũ. Et dicit etiã q̃ lapis mouet se inq̃tum actu graue: cũ igit̃ sit actu graue per eius formã intrinsecã: et nõ per motũ aliquẽ aut tractũ ab alio receptũ neq̧ per virtutẽ loci: sequit̃ q̃ mouet se per suã formã. ¶ Item dicit ibi q̃ forma eius mouet inq̃tum est forma: sed manifestũ est q̃ forma grauis nõ est aliquis motus vel tractus recept⁹ ab aliquo neq̧ virtus nalis sui loci. ¶ Itẽ in eodẽ cõmẽto paulopost dicit q̃ ille motus. s. lapidis deorsũ nõ est motus p̃muus: neq̧ eẽntialis a motore extrinseco: sz a forma moti: sz forma ipsius moti. s. lapidis nõ est tractus aliquis. ¶ Item per exẽplũ Cõmẽtatoris manifestũ est hanc fuisse eius intẽtionẽ. s. q̃ graue per suã virtutẽ mouet seipz. Exemplificat eniz de hoie mouẽte nauẽ: et per hoc mouẽte se. Cõstat aũt q̃ hõ in naui exñs mouet nauẽ per suã virtutez actiuã et non solũ p aliquẽ motũ receptũ ab alio. Si n. homo exñs in naui moueret nauez p hoc q̃ aliq̃s extra nauez traheret ipm hoiem: ad cuius tractũ sequi: mot⁹ nauis: nullus deberet dicere q̃ hõ ille exñs in naui essentialiter moueret nauẽ: sz alius sup terrã trahẽs ipz essentialiter moueret nauem. Si igit̃ istud exemplũ Cõmentatoris declarat suũ ppositũ opz q̃ graue per suã vitutẽ actiuã mouet mediũ. ¶ Itẽ hoc pz ex alio dicto Cõmẽtatoris: dicit enim q̃ homo nõ mouet se accñtalr: nisi qz mouet nauẽ essentialr. ergo cũ graue moueat se accñtaliter sz Cõmentatorẽ necesse est q̃ moueat aerẽ essentialiter: sz nõ moueret aerẽ essentialr: si solũ moueret ipsũ per motũ quedã ab alio receptũ: sic nec baculus mouet lapidem eentialr: sz per accñs. s. per motũ ipsius manus . s. per motuz ab hoie receptũ. ¶ Item vna expressa auctoritas Cõmẽtatoris est in. 4. celi et mũdi. vbi dicit. q̃ quedã habent p̃ncipiũ transmutationis qd̃ mouet ea nõ ab extrinseco vt graue et leue. et quedã habent p̃nm trãsmutationis ab extrinseco nõ ab intrinseco: vt sanabile. i. trãsmutabile ad sanitatẽ: et certũ est q̃ ipse loquit̃ de p̃ncipio actiuo: quoniã sanabile hz p̃ncipiũ passiuũ intrinsecũ sicut et graue. Ex oĩbus his auctoritatibus manifestũ est q̃ sm Cõmentatorẽ est graue sz actũ moueri a virtute nali loci: ita q̃ nõ hẽat in se p̃ncipiũ aliud actiuum sui motus. ¶ Ad rõnez istoꝝ cõ dicunt q̃ nihil agit in illud qd̃ indistinctũ est ab ipso sm subz: istam negat Cõmẽtator in multis locis in. 4. celi et mũdi. vbi Cõmẽtator loquens de motu grauiũ et leuiũ vult q̃ in eis mouens et motũ sint idez sm potẽtiã vel sm spẽm: vt hz alia littera: et etiã sz modũ. Et in. 3. dicit q̃ licet in lapide motor sit idẽ cũ moto: tñ non eodẽ modo manet. Item dicit q̃ forma grauis mouet ipm inq̃tum est forma et mouet inq̃tum est in mã. Et constat q̃ ibi mouẽs et motũ nõ sunt distincta a seipso loco et subiecto. et sic in multis aliis. Itẽ posset instari per multas alias auctoritates: sed pertrãseo: qz hec sufficiũt q̃tum ad hoc. ¶ Ad rõnem scdẽ cõclusionis istoꝝ cõ ipsi dicũt q̃ causa maioris velocitatis motus grauis ppe centrũ q̃ lõge non est nisi virtutis loci cui ppinquius est ipm graue: ista põt negari: quoniã si sic esset sequit̃ q̃ motus duoꝝ corpoꝝ eiusdem leuitatis: quoꝝ vnũ incepit descendere a sphera ignis et aliud iuxta terrã essent equalis velocitatis per equale spatiuz in fine motus: cuius contrarium est manifestum. Et si diceretur q̃ multitudo partiũ aeris insequentiuz motuz corpus ab altiori loco: sit causa maioris velocitatis: tũc virtus loci vel ppinquitas ad eum non est eius causa: et sic recederet̃ a priori dicto. Si autẽ queritur que sit

eius causa cũ ppinquitas loci non sit eius causa. Forte dicendũ sm aliquos q̃ hoc contingit propter scissuram plurium partium aeris insequentiuz in fine q̃ prius. Ex hoc enim vt dicunt ipsum graue acquirit quandam velocitatem accidentalem maiorem q̃ prius.

His visis restat dicere ad qõnez ppositã quã do querit̃ vtꝝ graue inanimatũ moueat seipsum de potẽtia accñtali ad actũ. Et credo q̃ p babiliter posset dici q̃ hmõi graue est p se motiuum sui ipsi⁹: qd̃ sic pbo. Omne illud qd̃ habet in se per sui nãm potentiã actiuam sui motus et potentiaz per se receptiuam illius est per se motiuum sui ipsius. sed graue inanimatum actu existens graue est hmõi. ergo et cẽ. maiorẽ ppositionem accipio pro manifesta: sicut eniz illud qd̃ est diuisibile in partem per se mouentem et partẽ per se motam est per se motiuum sui ipsius: vt omnes concedunt: et habet̃ ab Arist. in isto. 8. sic illud qd̃ per sui nãz habet per se potentiam seu virtutem per se actiuam sui motus et potentiã per se receptiuã ei⁹ est motiuũ per se sui ipsius: nec video causaz aliquã diuersitatis rõnabilẽ. Et declaro minorem. Cũ enim motus ipsius grauis per se indigeat aliqua causa per se actiua sui mot⁹: vt pbatũ est supius. Quero quid sit hmõi cã p se actiua propinqua. Necesse eniz est dicere q̃ ista cã sit nãlis grauitas ipsius grauis vel vtus loci nãlis vel motus ipsi⁹ medij vel virtus generatis: aut remouens phibens: sed non põt esse remouens phibens nec ipsum gñans: qz ctingit vtrũq̧ istoꝝ non esse: cum graue actu descendit. vel non esset imediata et contigua ipsi graui. Mouens autẽ ppinquũ et imediatũ vult simul esse cum moto: ita q̃ inter ea non sit aliqd̃ medium nec plenum nec vacuũ: vt demonstratũ est in. 7. nec virtus loci nãlis potest esse illud p̃ncipiũ actiuum ppinquum: vt pbatum est p̃us nec motus medij potest esse p̃ncipium per se actiuum illius motus: qd̃ pbatur multipliciter. Primo qz ipsum graue actu exñs in potentia accidentali nõ indiget motore extrinseco p se vt omnes concedunt: etiaz qui tenent partem oppositam. ¶ Itẽ causa per se nõ est posterior nãliter ipso causato: vt manifestuz est cui libet intelligenti: et habetur in predicamẽtis: et in p̃mo posterioꝝ. Nunc aũt mot⁹ medij est posterior nãliter: coz consequatur motum grauis mouẽtis ipsum mediũ: corpus eniz nõ mouet aliud corpus motu locali imediate: nisi p̃us nãliter moueat̃: sicut videmus q̃ celum qd̃ mouet spheram ignis p̃us nãliter mouetur: similr aũt et vĩr in aliis. Quãuis enim possibile sit q̃ aliqd̃ corp⁹ actu quiescens a motu locali moueat localiter aliud corpus mediate aliquo alio corpore alterato ab ipso: vt magnes trahit ferrũ per hoc q̃ alterat mediũ: et mediũ alteratum alterat ferrum dando ei aliquã virtutez qua mouet se ad magnetem: vt docet Cõmentator in p̃mo. 7. et. 8. hui⁹. Tamẽ nõ videt̃ possibile aliquod corpus nõ motuz p̃us motu locali mouere immediate aliud corpus localiter: quomõ eniz manus moueret baculũ motu locali: nisi p̃us naturaliter moueret̃ manus: et quomodo chorda arcus moueret sagittã nisi prius chorda moueret̃. ergo silr ipsum graue sm actum non moueret ipsum mediuz localiter: nisi prius naturaliter moueret̃. Motus igitur grauis est p̃or naturaliter motu ipsi⁹ medij: effectus aũt cause agẽtis per se nõ videtur esse prior naturaliter ipsa sua per se causa. Iterz cũ duo motus se concomitantur. quorum vnus est naturalis et alius est violentus et preter naturam. rationabili⁹ videtur q̃ motus naturalis sit causa violenti: aut nõ naturalis q̃ ecõuerso. sicut mot⁹ celi et motus ignis cuz sua sphera se ↄcomitant̃: et mot⁹ celi qui ẽ nãlis est cã actiua

motus naturalis ipsius ignis quo preter naturā propriam mouetur circulariter: vt ostenditur in primo metheo. cū ergo motus ipsius grauis sit nālis ad deorsū: vt oēs confitent: ⁊ motus aeris quo mouet deorsū non sit nālis ipsi aeri: vt etiā manifestū est. rōnabilius videt q motus grauis sit cā motus aeris q̄ ecōuerso. Relinquit ergo q nullū aliud est pncipiū actiuū per se imediatū motus grauis nisi eius grauitas. Cū ergo per sui nām hēat grauitatē sequit q per sui nām hʒ potētiā actiuā sui motus. Q ant hʒ potētiā per se receptiuā sui mot⁹. hoc pʒ: qr omni potētie per se actiue corrūdet potētia p se passiua: vt satis pʒ ex. 5. metaph. cū igit ipm graue hēat virtutē per se actiuā sui motus opʒ esse potentiā receptiuam per se illius. Et cōstat illā nō esse in alio nisi in ipso graui: nihil enim recipit motū grauis nisi ipsū graue. ergo graue hʒ in seipso potentiā per se receptiuā sui mot⁹ ⁊ illā potentiā hʒ per sui nām: per quid enim aliud hēre eā nō est dare ⁊ si fingendi detur licētia. Et cōfirmat: qr certū est q graue fm actū per sui nām hʒ aptitudinē ad recipiendū vbi deorsum. ergo per sui nām hʒ potentiā seu aptitudinē ad recipiendū motū cuius terminus est vbi deorsū. Sicut enī ab eadē virtute actiua est motus ⁊ termin⁹ motus: vt vult Cōmētator in. 2. celi ⁊ mun. sic eadē est potētia receptiua motus ⁊ termini mot⁹. sic igit manifestū est q graue hʒ potētiā per se actiuā mot⁹ sui ⁊ potentiā etiā per se receptiuam: ⁊ vtrūqʒ hʒ per sui nāʒ q̄re ergo nō esset motiuū sui ipsius per se. ¶ Itē arguitur sic. Omne illud qd nāliter est motiuū sui ipsi⁹ per sui nām est motiuū sui ipsius: hoc est manifestū: sed ipm graue fm actū est nālr motiuū sui ipsius vt oēs ꝯcedūt. Cū enī nō sit motiuū sui ipsi⁹ per violentiā: ⁊ cū mouet seipsū vt ꝯcedit. Relinquit q nālr est motiuū sui ipsius. ergo per sui nām est sui ipsi⁹ motiuū: sʒ per se ⁊ per sui naturā sunt idē. ergo sequit ꝯclusio pncipalis. s. q actu graue est per se motiuū sui ipsius. Sed ꝯsiderandū q q̄uis actu graue sit per se motiuū sui ipsius: tn̄ nō mouet seipsū de po^a eēntiali ad actū: qr qd nō ē in po^a eēntiali ad actū nō mouet seipʒ de po^a eēntiali ad actū: hʒ ē manifestū. Sed graue fm actum exñs in potētia accñtali nō est in potētia eēntiali. Dico eā mō quo graue in potētia essentiali licet aliquo modo posset dici esse in potētia eēntiali: vt videbit post. Contra hanc pōnem sunt dubitationes nō pauce. Primo. n. ista positio videt esse ꝯtra Ari. in isto. 8. in illo cap⁹. Mouentiū qdē igit ⁊ eoꝝ que mouent. vbi dicit aperte sic. Et nām ipsam a seipsis differre impole est: ⁊ loquit ibi de graui ⁊ leui iaiato. Vitale enī hoc ⁊ ꝓpriū aiatoꝝ est: ⁊ hoc ꝓbat multis rōnib⁹: vt pʒ ibidē. Item in sequēti cap⁹. Sʒ accidit ⁊ hic ab aliq̄ moueri: versus finē loquēs de grauib⁹ ⁊ leuib⁹ inaiatis: ⁊ dicit sic. Q ō quidē igr nihil hoꝝ vel ipm seipʒ mouet manifestū est. Sed pōt motus esse pncipiū nō mouendi nec faciēdi: sed patiendi. cuius oppositū dicebat. ¶ Itē auctēs q̄ multe Cōmētatoris vident eē ꝯtra istā pōnē. Primo qr dicit Cōmētator i. 3. celi. cōmē. 28. q declaratū est de elemētis q nō enumerant inter ea que mouentur ex se cū nō mouent in loco nisi a gñante. Et in eodē cōmēto v̄sus finē dicit sic. lapis. n. nō mouet se essentialiter: ⁊ cū ita sit ⁊ omne qd mouet se accñtalr necesse est vt moueat se: qr essentialr vel nāliter mouet aliud motū a se. vbi gra. hō nō mouet se accñtalr in naui nisi qr mouet nauē essentialiter ⁊ ꝯtingit sic. lapis igit non mouet eēntialr nisi aerē in quo est ⁊ mouet se: qr sequit motum aeris sicut de hoie eū naue. Itēʒ dicit Cōmētator q potentia ꝓcedēs hunc motū. s. grauis ⁊ leuis in actu: nō est in motu nisi violēte. Ex quo manifeste vult q graue fm actū nō est in potētia ad motū deorsū nisi per violentiā. qd aūt inest alicui per violentiā non inest ei nāliter neqʒ per se: vt est manifestū. ergo ipʒ graue fʒ actū nō hʒ per se potentiā receptiuā mot⁹ deorsū: cui⁹ oppositū dicebat i pōne. ¶ Itē in eodē. 4. celi. dic Cōmēta. hec verba. Et qr mouens ⁊ motū eēntialr sunt relatiua necē est vt sint duo fm pōnem: ⁊ qr motor ⁊ motū in lapide sūt idē fm pōnē ⁊ duo fm modū necesse est vt nō sint relatiua nisi accñtalr: ⁊ q motor in eis essentialr sit gñans ⁊ motū gñatū. Et ex oibus istis verbis ⁊ aliqʒ ꝯsimilib⁹ videt q ista positio que dicit ipʒ graue eē per se motiuū sui ipsius est falsa ⁊ ꝯtra Cōmētatorē manifeste. ¶ Itē arguit per rōnes: qr illud qd non est in po^a essentiali ad aliquē actū nō indiget agēte p se mouente ad illū actū: sʒ graue actu nō est in potentia essentiali ad vbi deorsū: sʒ in po^a accñtali: vt oēs ꝯcedūt ⁊ pus est ꝯcessū. ḡ ⁊c. ¶ Itē si graue esset per se motiuū sui ipsi⁹: tūc nō indigeret medio i sui motu: sʒ hoc est falsū: vt pʒ ex. 4. phy. ⁊ Cōmentator dicit in. 3. celi ⁊ mūdi. q si auferet mediū in istis: ita q per vacuū esset nō esset pole in eis vt mouerent: ⁊ idē dicit in. 3. celi ⁊ mūdi. Aer igit ⁊ aqua sunt necessaria in motu lapidis: ⁊ hoc est illō qd ꝓpo luimus declarare. ¶ Itē si graue iaiatū est motiuū sui ipsius p se: tūc idē ⁊ fm idē simul erit actiuū ⁊ passiuū respectu eiusdem: qd videt impole: vt pʒ in isto. 8. ⁊ ꝓbat ꝯña. qr motiuū sui ipsi⁹ est actiuū sui mot⁹ ⁊ receptiuū eiusdem: modo hoc nō poterit esse fm diuersa: qr illa diuersa aut essent mā ⁊ forma: ita q rōne mäe vel fm mām reciperent motū ⁊ fm formā agerent ipsū: aut essent diuerse ptes q̄titatiue: nō pmo mō: qr mā ipsi⁹ grauis est mā pma que nō pōt esse receptiua mot⁹ ꝓp: ic dicit: vt habet in. 5. hui⁹. ⁊ idē vult Cōmentator in isto. 8. ḡ ipa mā nō est illud rōne cui⁹ graue recipit suū motū: ⁊ sic relinquit q recipit ipm fm formā: ⁊ ꝯstat q agit ipm fm sua formā subalem pncipalr: ⁊ sic erit actiuū ⁊ passiuū simul fm idem ⁊ respcū eiusdē effect⁹ qd vr̄ oino absurdū. q̄re ⁊c. ¶ Itē si graue esset sui ipsi⁹ per se motiuū: tūc ꝓbatio Ari. qua voluit ꝯuincere aliquē esse motorē imobilem nullā efficatiā hēret: qd est valde icōueniēs: ⁊ pʒ ꝯña: qr illa rō Ari. pncipalr sustentat sup eo q oē qd mouet ab alio mouet. Et qr nō ꝓcedit in infinitū in mouentib⁹ ⁊ i mobilib⁹ opʒ deuenire ad motorē qui nō mouet. Posset ḡ dici ad hāc rōnē q nō ꝯcludit: qr q̄uis nō ꝓcedat in infinitū in mouentib⁹ ⁊ mobilib⁹. tn̄ nō opʒ deuenire ad motorem qui nō mouet: imo ꝑuenit ad motorē qui mouet: nō quidem ab alio sʒ a se ipso sic graue remoto detinente mouet a seipso: ⁊ sic vr̄ q rō Arꝫ. non valeret oino qd est fatuū ꝯcedere. q̄re ⁊c. ¶ Ad pᵐ istoꝝ dico breuiter q Arꝫ. nō itēdit negare nisi q ipʒ graue iaiatū mouet seipʒ p se de potētia eēntiali ad actū: nō aūt dicere vult q nō sit p se motiuū sui ipsi⁹ de potētia accñtali: ⁊ hʒ mō pono ipʒ mouere seipʒ p se. i. p sui nāʒ. Cū ḡ dic Arꝫ. q hʒ est vitale. s. mouere seipʒ localr ⁊ ē ꝓpriū aiatoꝝ. Verꝫ ē mouere seipʒ de po^a eēntiali ad actū: ipʒ. n. aial hʒ potētiā eēntialē ad talē motū: eo q ipsi aiali dū ē aial actu pōt deficere aliq̄ eēntia necēia reqsita i ipo ad talē motū. s. spēs ipsi⁹ appetibilis: ꝓp qd dʒ moueri: ⁊ actus mouēdi q ē pnᵐ ꝓpinquū talis mot⁹ ꝓcessiui: vt hʒ videri. 3. de aia. ⁊ i de motib⁹ aialiū. Sʒ graue iaiatū vt lapis ⁊ hmōi nō sic ē i po^a eēntiali ad suū motū: qr nulla po^a q̄ sit a nā eē i ipo ⁊ reqsita ad talē motū ⁊ ꝓsupposita ad talē motū deficit ei: imo i se hʒ oēʒ eēnᵐ q naꝫ est hēre qd dʒ eē pnᵐ p se talis mot⁹: ⁊ iō nō ē in po^a eēntiali ad hmōi motū eo mō q̄ sit aial est in po^a eēntiali q̄re nō mouet seipʒ de po^a eēntiali tali mō: ⁊ sic itelligēdū ē deʒ

T.c.17. T.c.7. T.c.31. Cō.26. T.c.17. Cō.28. Cō.28. T.c.31. T.c.8.

Ari. ❡ Ad auctoritatē sequentē dico φ ipse intelligit: ⁊ loquit̄ de graui in potentia essentiali. Illō eniȝ sine dubio nō hȝ in se p̄ncipiū actiuū motus deorsum q̄diu est graue in potentia eentiali: ſȝ solū hȝ p̄ncipiū passiuū in se ad recipiendū formā quaȝ ꝯsequit̄ talis motus. verbi gratia. Aer q̄diu est aer est graue in potentia essentiali ⁊ ad motū deorsuȝ: ⁊ tūc nō hȝ p̄n^m actiuū motus deorsum: sed p̄ncipiū receptiuū forme grauis quā cōsequitur ille motus. s. mām: ⁊ hȝ bn̄ potentiā receptiuā illius motus: que quidē po^a tēporis p̄cedit ipm motū sm Cōmētatorē in isto. 8. ꝑpe p̄n^m. Et in isto etiā cap^o vbi vult φ potentia tempore p̄cedens motū grauis aut leuis est in illo ex quo gn̄atū fuit graue aut leue. Sȝ actu graue bn̄ pōt hr̄e p̄ncipiū per se actiuū sui descēsus ⁊ per se p̄ncipiū receptiuū modo p̄us dico. Nec istud intendit Ari. vt porio negare. Verū enim est φ actu graue nō indiget motore per se extrinseco. ⁊ hoc plane dicit Cōmentator in isto cap^o vbi loquit̄ sic. potentia eniȝ ad motū quā cōtingit inueniri in corpore simplici qn̄ impedit̄ in tempore sue gn̄ationis quin moueat ad suū locū nālē ab aliquo ipedimēto qn̄ gn̄atur in loco extrinseco: aut qn̄ ipm exit a suo loco nāli ab aliq̄ extrahente: nō indiget ad hoc φ exeat in actū motore extrinseco essentialr̄ cū sit potētia accn̄talis: sed nō negat ipm indigere motore intrinseco vt dcm̄ est p̄us. Per idē ad auctēs Cōmētatoris: cū ipe dicit in. 3. celi ⁊ mun. qd̄ declaratū est de elementis φ nō mouent̄: dico φ ipse itendit ea nō mouere seipsa de potentia essentiali ad actū: ſȝ ex tali potētia moueri a gn̄ante: ⁊ hoc est qd̄ subdit cū nō mouent̄ in loco nisi a gn̄ante. hoc eniȝ nō pōt intelligi de motu grauis actu exn̄tis in po^a accn̄tali: q2 ꝯtingit cū tale graue mouetur gn̄ans qd̄ est corruptū. Relinquit̄ φ ipse intelligit de illo motu cui corn̄det potentia essentialis. ❡ Ad aliā cū dicit̄ φ lapis nō mouet se essentialr̄: dico φ verū est de potentia essentiali modo p̄supposito ⁊ exposito: ſȝ bn̄ mouet seipsum per sui nām̄ de potentia accn̄tali: ⁊ simul dū mouet seipsum de potentia accn̄tali mouet aliqd̄ aliud de potentia essentiali. s. mediū in quo mouet̄ simul dico tēpore. Et hoc est qd̄ vult dicere Cōmētator i v̄bis sequētibus: cū dicit. Et omne qd̄ se mouet accn̄talr̄. i. de potētia accn̄tali: necesse est vt moueret se q2 essentialr̄ mouet aliqd̄ motū a se. i. ita φ simul mouet essentialr̄ aliqd̄ aliud a se: ita φ ly: q2. ibi dicit ꝯcomitantiā ⁊ nō ꝑprie causalitatē. mot^9 enim medij nō est ꝑprie ⁊ per se cā motus grauis per mediū descēdētis ſȝ mag̃ ecōuerso. mot^9 grauis dȝ esse cā mot^9 medij: vt p̄us dictū est. Qd̄ igit̄ concludit Cōmētator φ lapis nō mouet eēntialr̄ nisi aereȝ. verū est de potētia essentiali ⁊ mouet se: q2 sequit̄ motuȝ aeris. i. mouet se tali motu φ ꝯcomitat̄ motū aeris. Et si aliquis velit dicere φ lapis mouet se: q2 mouet aerē. i. φ ipse mot^9 aeris sit cā actiua mot^9 lapidis. Tunc querat̄ an ipse mot^9 aeris sit per se cā descēsus lapidis aut pure per accn̄s. Si dicat̄ φ est cā p se actiua: tūc argnt̄. quicquid est p se cā cause est per se cā causati. hec est manifesta cuilibȝ itelligenti: ſȝ ipsuȝ graue est p se cā actiua motus talis vt ꝯcedit̄. lapis eniȝ mouet aerē essentialiter: si igit̄ mot^9 aeris est per se cā motus grauis: ⁊ sequit̄ vlterius φ ipsuȝ graue sit per se actiuū sui mot^9 grauis: ⁊ sic graue hȝ per se potentiā actiuam sui motus: ⁊ illa actio requirit potentiā per se receptiuā ipsius: que non potest esse nisi in ipsomet graui: vt manifestū est: igit̄ actu graue hȝ potentiā per se actiuā ⁊ potentiā per se receptiuā sui motus ⁊ vtraq3 inest ipsi graui per ei^9 nām: q̄re relinquit̄ ꝓpositū principale. s. φ graue sit per se motiuū sui ipsius. Si autem diceretur φ motus aeris est cā actiua motus grauis solū per accn̄s: hoc est impole: q2 sola per se sunt necessaria ⁊ oia sunt per se: vt vult Arist. ⁊ lincon. super p̄^m poste. illo cap^o. Si igit̄ demōstratiua scia est ex necessarijs. Et idē habet̄ ex multis alijs auctrib^9 Ari. vt ostensum fuit in p̄mo hui^9 mō ꝯstat φ motus medij factus a graui descendente: sic est actiuus motus grauis: ita necessario est esse actiu^9: nunq̄. n. ꝯtingit φ graue moueat mediū quin illud motū moueat ipm graue: supposito φ ipm. qn̄q3 moueat actiue: vt manifestū est cuilibet intelligenti. Sic hoc nō ꝯueniret ipsi motui aeris solū per accidens ſȝ per se. s. φ esset actiu^9 talis motus. ❡ Itē si sic dicat̄ sequit̄ φ motus medij est cā actiua motus grauis solū per accn̄s. Querit̄ quid est illō accn̄s: ⁊ forte nō poterit assignari ⁊ si fingendi detur licentia. ❡ Iteȝ omne p accn̄s ꝯtingit nō esse. 8. hui^9. ⁊. 10. metaph. Si g̃ mot^9 aeris in quo graue descendit esset cā actiua illi^9 motus pure p accn̄s: tūc ꝯtingeret illō nō esse actiuū illius motus: ⁊ sic graue descenderet i medio: ⁊ tn̄ nō moueret̄ actiue ab ipso medio qd̄ haberet̄ ꝑ impoli sm istos. Relinquit̄ g̃ φ si mot^9 medij sit cā mot^9 ipsi^9 grauis actiua. s. descendentis deorsuȝ p mediū: φ sit cā actiua per se illi^9 ⁊ sic redit ꝓpositū p̄ncipale vt deducebat̄ statiȝ. s. φ graue est motiuū sui ipsius per se. ❡ Ad aliud dictū Cōmētatoris φ potentia p̄cedens hȝ motū nō est in moto nisi violente ⁊c. Dico φ ad h̄ vt aliqd̄ sit in potentia ꝑprie ad aliqueȝ motū reqrit̄ φ sit p̄uatū illo motu: ⁊ φ hēat aptitudinē ad recipiēdū illū. ⁊ istō est manifestū de potentia p̄cedente actū. ❡ Tūc dico φ po^a p̄cedens hōc motū nō est in motu nisi violente: sine dubio verū est de potentia q̄tū ad p̄uationeȝ illi^9 mot^9. nō eniȝ est p̄uatū illo motu dū est sursuȝ nisi per aliqd̄ detinens qd̄ ipsum p̄ter suā nālem inclinationē detinet sursuȝ vt columna aut aliqd̄ taliū. Sȝ q̄tū ad aptitudineȝ recipiendi taleȝ motū nō est in ipso motu p violentiā: imo p sui nāȝ hȝ aptitudineȝ ad taleȝ motū recipiendū: inq̄tū est in potentia ad vbi deorsum. ❡ Ad aliā auctēm cū dr̄ φ mouens ⁊ motū essentialr̄ sunt distincta sm positioneȝ. Cōsiderandū φ istud dictū nō pōt v̄lr̄ esse verū de oi per se motore ⁊ moto: certū eniȝ est φ motor celi est ei^9 motor per se: ⁊ tn̄ celū ⁊ suus motor nō sunt duo sm pōnem: cū motor celi nō hȝ aliquā pōneȝ altā: eo φ est sepatus a magnitudine sm subsistentiā: vt pȝ ex isto. 8. ❡ Iteȝ aia aialis est p̄ncipiū per se motiuū ipsi^9: vt ꝓbatū est p̄us: ⁊ ostensuȝ est hāc esse itentioneȝ Cōmentatoris: ⁊ tn̄ aia ⁊ corpus nō sunt duo sm pōnem vt oēs ꝯcedunt. loquendo de aīa que est act^9 corporis. Et sic manifestū est φ illa ꝓpositio nō est intelligenda v̄lr̄: ſȝ est intelligenda de per se motore corporeo qd̄ mouet ex potētia essentiali. Iste eniȝ motor ⁊ suū motū sunt relatiua ratone alicui^9 ꝯtrarietatis: vt nō possint sil' in eodē loco simplr̄ eē: vt ignis generās igneȝ ex aqua est aliq̄ mō ꝯtrari^9 ipsi aq̄ ⁊ ecōuerso sm dispōnes: ⁊ iō opȝ φ sint duo sȝ pōnem. Silr̄ pars q̄titatiua corporis in qua p̄ncipalr̄ est v̄tus motiua. s. media pars cordis: vt cōiter dr̄: hȝ quādā ꝯtrarietateȝ sm dispōnes ad alias ptes que est mouens corporroȝ qd̄ mouet alias ptes motu locali: ⁊ est diuersa sm pōnem ab alijs ptib^9 corporis. Silr̄ ⁊ in q̄libet alio motore qui est corp^9 ⁊ qui mouet de potētia eēntiali p̄us exposita: ſȝ de motore qui nō mouet de potētia eēntiali illo mō p̄us dicto nō opȝ φ ipe ⁊ suuȝ motū sint duo sm pōnē. graue aūt i actu nō mouet seipȝ de po^a essentiali. s. ita φ ei deficit aliq̄ eēntialis po^a que sit p̄ncipiū illi^9 motus: iō nō est ꝯtra dicta. Et φ hec sit itentio Cōmētatoris: pȝ inspiciēti sequētia: vbi dicit: ⁊ φ motor in eis eēntialiter sit gn̄ans: qd̄ nō ē verū nisi de motore ex potētia

Cō. 4.
Cō. 32.
Cō. 32.
T. c. 36.
T. c. 26.

cēntiali:vt p̄us dicebatᷣ.ḡ ſic apparet φ auctas Ariſt.ꝛ
Cōmētato.nō ɔ̄dicūt illi pōni vīſa diligēter itētōe eoꝝ.

Ad rationes ſequētes. ¶ Ad p̄ᵐᵃᵐ cū dr̄. Il-
lud qḋ nō ē in poᵃ cēntiali ꝛc̄.
dico φ potētia cēntialis accipitᷣ multiplr̄. Uno mō pro
potentia exñte in ipſo ſubō cui deficit aliq̄ cēntia requi-
ſita ad illū motū:ꝛ cū hoc illud ſubm̄ hꝫ aliquā formaꝫ
ɔ̄trariā illi forme quā ſequitᷣ talis motus. vbi gr̄a.aq̄ eſt
in potentia cēntiali ad vbi ſurſum hoc mō:q2 ſibi deficit
aliq̄ cēntia reqſita ad talē motū:ꝛ hꝫ formā ɔ̄trariā illi
forme:quā ſequitᷣ motus ſurſuꝫ.ſ.grauitatē ɔ̄trariā leui-
tati. Alio mō dr̄ potētia cēntialis potētia quecūq̧ exi-
ſtens in ſubō aliquo cui deficit eſſentia aliq̄ requiſita ad
illū actū:q̄uis nō hꝫ actū aliquē ɔ̄trariū illi actui qui ſi-
bi deficit:vt ſenſitiuū cō non hꝫ ſpēm ſenſibilis eſt in po
tentia cēntiali ad ſentire:eo φ deficit ei aliqua cēntia re
quiſita ex parte ipſius ad actū ſentiendi.ſ.forma ſenſibi-
lis:q̄uiꝫ nō hꝫ aliquā formā ɔ̄trariā alteri forme quā cō
ſequitᷣ ſentire. Alio modo dicitᷣ potentia eſſentialis que-
cūq̧ potētia que per ſuā cēntiā ordinatᷣ ad aliquē actuꝫ
vt ad ſuū per ſe finē:q̄uis ſubō illius potentie non defi-
ciat aliq̄ cēntia requiſita ad illum actū vt p̄ncipiū illiꝫ:
nec hꝫ formā cōtrariā alteri forme. Et φ iſto mō ſumatᷣ
potentia cēntialis ꝓbo ſic.q2 cōſtat φ omni motori per
ſe corrñdet potētia cēntialis in ſuo per ſe mobili:ꝛ hoc
oēs ɔ̄cedunt:motor aūt celi eſt motor per ſe ipſiᵘ corpo
ris celeſtis:vt etiā oēs ɔ̄cedunt.ergo opꝫ φ ipm̄ celū ſit
in potētia cēntiali ad hmōi motū:ſꝫ manifeſtū eſt φ ipꝫ
celū nō eſt in potētia cēntiali ad motū ex iſta φ nō ca-
ret aliq̄ cēntia que ſit per ſe p̄ncipiū talis motus quē na
tum ſit hr̄e:imo ipm̄ corpus celeſte de ſe eſt ſūme diſpo-
ſitū ad motū ſuū circularē:nec indiget recipere a moto-
re aliquā diſpōnē:aut formā que p̄cedat illuꝫ motū:nec
hꝫ etiā aliquā formā ɔ̄trariā alteri forme quā ɔ̄ſequitur
motus circularis. Qualr̄ igitᷣ eſt in potentia cēntiali ad
talē motū niſi q2 hꝫ potentiā que per ſui cēntiā ordinatᷣ
ad receptionē talis motus.potentia ḡ cēntialis ad actū
aliquē:pōt dici ois potētia que per ſuā eſſentiā ordinatᷣ
ad actū illū. Et per oppoſitū diceretᷣ potētia eē accn̄ta-
lis ad aliquē actuꝫ accn̄talr̄ que per cēntiā ſuā nō ordi-
natur ad illū actū ſꝫ ad aliū:vt ſi diceremus φ potentia
ad caliditatē in fūmo eſt potētia ad raritatē:iſta ē potē
tia accn̄talis:q2 iſta potentia per ſuā eſſentiā nō ordina
tur ad actuꝫ talē.ſ.ad raritatē:ſed ad caliditatē quā co-
mitatᷣ raritas aut leuitas:modo cū dicitᷣ in rōne.φ nō ē
in potentia cēntiali ꝛc̄. Uerū eſt φ nullo mō eſt in potē-
tia cēntiali ꝛc̄. Et cū dr̄.φ actu graue nō eſt in potentia
eſſentiali ad motū deorſuꝫ. Uerū eſt duobus p̄mis mo-
dis:ſꝫ 3ᵒ mō bn̄ eſt in potētia eſſentiali:ꝛ hoc bn̄ ſufficit
ad hoc φ reqrit virtutē per ſe actiuā talis motus:ſed ſi
ſit eēt in potētia accn̄tali ad talē motū φ nullo mō ha-
beret aptitudinē per ſe ordinatā ad illū.verū eſt φ nō i-
digeret per ſe motore. ¶ Itē aliter poſſumus dicere:cū
dicitᷣ illud qḋ nō eſt in potētia cēntiali ꝛc̄.verū eſt φ non
indiget motore per ſe extrinſeco ꝓpinquo. Sꝫ bn̄ pōt i-
digere motore per ſe intrinſeco qui ſit per ſe cā elicitiua
talis actᵘ:vt intellͦs hn̄s in ſe habitū ſcie nō eſt in potē-
tia cēntiali ad ſpeculari.ſaltē p̄mis duobᵘ modis.ſ.p̄n-
cipui intellͦs potētie cēntialis:ꝛ cū bn̄ eſt aſſignare p̄nᵐ
p ſe elicitiuū talis actᵘ ſpeculādi in ipſo intellectu:dicitᷣ
ſit illud:ſiue ſit intellͦs agens ſiue habitus ſcie:ſiue ſpēs
intelligibilis:vt ɔ̄cedit maior pars phantiū hᵘ tpis. Sic
in ꝓpoſito q̄uis actu graue ſurſuꝫ exñs nō ſit in potētia
cēntiali ad motū deorſū illis duobᵘ modis qui dicti ſūt.
ꝛ ideo ad motuꝫ eius nō requiritᷣ mouens per ſe extrin-
ſecum ꝓpinquū ꝛ ꝓximum:tn̄ bene requiritᷣ p̄ncipiū per
ſe actiuū illius motus intrinſecum:ꝛ ideo nō eſt ɔ̄tra di-
cta. ¶ Ad aliā cū dicitᷣ.φ tūc nō indigeret in motu ſuo
medio:dico φ imo:cuiᵘ ratio eſt:q2 ad oēꝫ motū ɔ̄tinuū
ꝛ ſucceſſiuū nec̄ia eſt reſiſtētia alicuiᵘ mobilis ad moto-
rē:vt dicit Cōmētator in.4.huiᵘ.mō q̄uis actu graue
hꝫ potētiā per ſe receptiuā ſui motᵘ:nō cū hꝫ aliquā re-
ſiſtentiā ad ipm̄ motorē mobile eniꝫ ꝓp̄e nō reſiſtit mo-
tori ipſi per alteꝝ iſtoꝝ:aut q2 hꝫ nālēꝫ inclinationē ad
oppoſitū:vt corpus aīalis hꝫ nālēꝫ inclinationē ad mo
tū deorſuꝫ:ꝛ per hāc reſiſtit mouēti ſurſuꝫ vt aīe:aut q2
hꝫ aliquā formā ɔ̄trariā forme ad quaꝫ eſt motᵘ:aut q2
hꝫ vbi oppoſitū illi vbi.vł diuerſū ab illo in quo motor
intēdit ipm̄ ponere:ꝛ ad aliḋ vbi nālem hꝫ aptitudineꝫ:
ſicut ſol exñs in vbi oriētis:hꝫ vbi oppoſitū ad vbi occi
dentis:ꝛ hꝫ aptitudinē nālēꝫ ad vnūqḋq̧ iſtoꝝ vbi:nūc
ipm̄ actu graue nō hꝫ aliū virtutē vel aptitudinē nālem
ad vbi oppoſitū illi ad qḋ mouetᷣ. Cū enim moueatᷣ ad
vbi deorſuꝫ ꝓpter qḋ nec̄ium eſt mediū qḋ hꝫ talem re-
ſiſtentiā rōne cuius ſit ſucceſſio in illo motu. vnde ſi eſſet
vacuū in ipſo nullo modo fieret motus grauis maiati:
vt dicit Ariſt.in.4.huius.ꝛ fuit declaratū ſuperius. Et
ſi dicas φ ad oēꝫ motū neceſſaria eſt reſiſtētia mobilis
ad motorē:mobiliꝫ dico qḋ mouetᷣ illo motu:dico φ nō
veruꝫ eſt niſi in motu quo aliquid mouetur de potentia
eſſentiali ad aliquē actū loquendo de potentia eſſentia-
li ſm̄ duos p̄mos modos. Sed ſi ſit motus de potentia
accn̄tali nō eſt neceſſe φ ipm̄ mobile reſiſtat motori:ſꝫ
ſufficit φ aliqḋ aliud reſiſtat ei:ꝛ ſic eſt in ꝓpoſito. Ipm̄
eniꝫ mediū in quo ſit motᵘ grauis.ſ.aer aut aqua reſiſtit
ipſi motori:inq̄tuꝫ vnūqḋq̧ iſtoꝝ hꝫ nālem inclinatio-
nē ad aliud vbi q̄ ad vbi deorſuꝫ ſimplr̄:ad qḋ mouetur
per qḋ mouetᷣ actu graue ſimplr̄:ſilr̄ aūt de leui ſuo mō.
¶ Ad aliū cū dicitᷣ.φ tūc ideꝫ ſꝫ ideꝫ ꝛc̄.dico φ iſta ra
tio breuiter eſſet ɔ̄tra viā cōem ſic ɔ̄tra viā p̄dictā.ſ.n.
ɔ̄tingeret eſſe impoſe φ ideꝫ ꝛ ſm̄ ideꝫ ſil̄ hꝫ potentiā p
ſe actiuā ꝛ per ſe receptiuā eiuſdē. Silr̄ erit ipoſe φ idē
ſil̄ ꝛ ſm̄ ideꝫ hꝫ potentiā actiuā per accn̄s:ꝛ potentiā p
accn̄s receptiuā eiuſdeꝫ:q2 ſi potentia per ſe actiua ꝛ po
tentia p ſe receptiua eiuſdeꝫ ſunt oppoſita ſibi:ſilr̄ poten
tia actiua per accn̄s ꝛ potentia receptiua p accn̄s eiuſ-
dem erūt oppoſite:ꝛ ſic ipm̄ graue nō hēbit potentiam
actiuā per accn̄s ꝛ potentiā receptiuā per accn̄s ſui mo
tus:q̄re nō mouebit ſeipſuꝫ per accn̄s:cuiᵘ oppoſitū ɔ̄ce
ditᷣ cōiter. Uñ ſoluant ipſi iſtā rōneꝫ pro quāto eſt ɔ̄tra
eos:ꝛ ego ſoluā eā pro quāto eſt ɔ̄tra me.dico tn̄ ꝓpter
iuniores φ ſꝫ Cōmentatorem nō eſt incōueniens vnū ꝛ
idem ſil̄ ꝛ ſꝫ eādeꝫ ptem eſſentialeꝫ ſui.ſ.ſꝫ formā ſubā-
lem ſuā hr̄e potentiā actiuā ꝛ poᵗᵉᵐ paſſiuā ſiue recepti
uā p ſe eiuſdeꝫ alio ꝛ alio mō:ſꝫ eodē mō bn̄ eēt ipoſe.
Mō dico φ actu graue p ſuā formā hꝫ v̓tutem actiuaꝫ
ſui motᵘ:ꝛ inq̄tū eſt forma ꝛ per eā hꝫ virtuteꝫ recepti
uā ſui motᵘ inq̄tū eſt in mā:ꝛ hec eſt intentio Cōmenta
toris plane in.3.celi ꝛ mun.cōmen.28.vbi ſic dicit.lapis
eniꝫ mouet ſe inq̄tū eſt grauis in actu:ꝛ mouetᷣ inq̄tum
eſt in potentia inferius. Et cā in hoc quod inuenitᷣ vno
mō in actu:ꝛ alio modo in potentia eſt:q2 componitur
ex mā ꝛ forma:forma igitur eiᵘ mouet inq̄tū eſt forma:
ꝛ mouetur ſm̄ φ eſt in mā. Intelligit ḡ Cōmentator φ
ipm̄ graue p ſuā formā ſm̄ φ ſua forma eiᵘ ꝓp̄a hꝫ v̓tu
teꝫ actiuā ſui motᵘ.ſ.grauitateꝫ ꝛ per eandem formā ſꝫ
φ eſt in mā p̄ma illius grauiꝫ hꝫ potentiā receptiuā illiᵘ
motus.ſ.potentiā ad inferiᵘ. Et hoc eſt qḋ dicit Cōmē-
tator ibidē paucis interpoſitis:nō eniꝫ lapis eſt motᵘ ni
ſi ſm̄ φ eſt in potētia ad iferiᵘ ꝛ eſt motor ſꝫ φ eſt gra-

Cō.71.

Cō.71.

nis. Per idez pōt dici ad vnū argumētū cōmune: q idē simul z fm idē erit in actu z in potētia respectu eiusdē. Uerz est sed non rōne eiusdē z eodē modo sz alio z alio modo: z hoc nō est incōueniēs. Naz ipsuz graue per suā formā fm q est eius forma est in actu virtuali respectu sui motus z per eandē formā sz quā est in mā erit in potentia receptiua ipsius. ¶ Et est ɔsiderandum diligēter ppter solones quarūdā sophisticationū q potētia actiua duplex est qntum spectat ad ppositū. Quedā est potētia actiua cui' effectus est eiusdem spēi cū cā vt caliditas efficit caliditatē z frigiditas friditatē. sil'r aūt z in alijs: z talis potentia actiua nunq est in eodē simul z fm idē cū potētia receptiua sibi corrñdente. Nunq enim aliqd hz caliditatem actu sibi inherentē z potentiā receptiuā caliditatis simul z fm idē: potentiam dico remotam ab actu. Alia est potētia actiua vt potentia actiua que non est eiusdē spēi cū suo effectu: vt potētia augmētatiua nō est eiusdē spēi cū augmētatione: z sil'r grauitas nō ē eiusdē spēi cum motu deorsuz: z talis potentia actiua bene potest simul esse in eodē subo cū potentia receptiua z sz eandē partē pncipal'r licet nō oīno eodē modo. sic autē est in pposito. ¶ Cōsiderandū tñ etiā fm Cōmentatorem in .2. celi z mun. q grauitas nō agit motū ipsius grauis nisi cū graue est extra mediū: nec tñ sequit q esse extra mediū sit cā agens pncipal'r huiōi mot' sz est dispositio agentis: z hoc decepit themistiū: vt dicit Cōmētator ibidē. ¶ Ad aliā cū dicit. q rō Arist. ad pbanduz motorem pmū eē imobilē nō valeret: dico q imo valet necessario si recte intelligat. Ad cui' intellectum est considerandū q omne qd mouet de potētia accñtali posteri' est aliquo motore quo mouet aut mouit de potētia eēntiali: sic actu graue qd seipsuz mouet de potētia accñtali posterius est suo gñante qd mouit de potētia eēntiali. Sil'r aūt z in alijs suo modo. Nūc aūt mouens de potentia eēntiali necessario est distinctū a mobili qd mouetur ex potentia eēntiali. Si ergo non pcedat in infinitū in motoribus z mobilib' opz puenire ad aliquē motorem qui nō mouet: hoc est manifestū: aut igit ille motor nullo modo mouet aut ipe mouet a seipo Si nullo modo mouet habet intentū. Si mouet a seipso z mouet se ipsuz: aut mouet se de potētia essentiali aut accñtali. Si de potētia eēntiali: tūc opz q in ipso motor sit distinct' a moto: tūc qrit de illo motore: aut mouet aut non. Si nō: habet intentū. Si mouet tunc quero vtrū moueat de potētia eēntiali aut accñtali. Si de essentiali tunc sic prius reuertit questio de suo motore: z sic in infinituz. Si aūt dicat q iste motor mouet se de potētia accñtali tūc iste motor est posterior alio motore qui mouet de potētia eēntiali: z tunc querat de illo motore aut mouet aut non. Si non habet intentū. si mouet aut mouet a se aut ab alio. Si a seipso aut de potētia eēntiali aut accñtali: z vt sic semp reuertit qstio: vt prius: aut opz deuenire ad motorē qui nullo mō mouet. Sic ergo valet inuincibilis rō Aristo. q uis ɔcedat q graue sit motiuū sui ipsius per suā nām. In hac aūt rōne gaudebat animus meus cū laude dei: z cū gratijs ad illum qui eam incepit. ¶ Rationes in pncipio qōnis adducte nō ɔcludunt ɔtra hāc pōnem: sz quid defectus sit in eis pz diligenter inspicienti predicta. Hec sunt que de ista difficili qōne potuit cōgregare: q si quis pōnem quā scripsi nō acceperit iustum est vt eā demōstratione iprobet: z rōnes pro ea soluat. Aliter. n. nō est ei credendū. Sciāt et posteriores virtus plus q famositatis in animis amici q hāc pōnē nō oīno pbaui ex inuētione mea: sz ex traditiōib' cuiusdā doctoris theologi quē iter meos ɔtemporaneos puto vnū de subtilibus expositoribus Cōmētatoris: z Aristo. addidi tñ aliq ad ordinatā h' pōnis declaratiōnē z ɔfirmationē que ab alijs nō suscepi nisi ab Arist. z Cōmētatore: q z si pbabilia sunt z vā teneant: si aūt nō remoueātur rōnibus demōstratiuis. Et sic tandē h' difficillimi pblematis veritas apparebit.

Cō.28.

Questio. XII.

Consequēs qd ē. Utrū gñans qd gñat graue sit pn^m actiuū imediatū mot' ipsi' grauis dū generat. ¶ Et arguit pmo q sic. qz pn^m actiuū imediatū illi' mot' deorsuz: aut est ipm gñans: aut vtus ipsius grauis quod gñatur z mouet illo motu. per sufficientē diuisionē: sz nō est dōz q vtus grauis dum gñatur z mouet tali motu sit pncipiū actiuū talis mot' imediatū. s. grauitas facta a gñante: qz tunc simul hēet pncipiū actiuū z pncipiū receptiuum illi' motus: cū eniz moueat illo mō z recipiat ipsū: opz q hēat potētiā receptiuā eius. Si igit cū h' haberet vtutē actiuā illi' motus sequit qd dictū est. g relinquitur q gñans sit imediatū pncipiū actiuum talis motus.

Oppositū arguit: q: mot' nālis vnus fm speciem dz esse ab vno motore imediato z ppinquo fm spēm: hec videt manifesta: sz mot' ipsius grauis cū ipm graue iaz est gñatuz: z eius motus nālis cū gñatur est vnus fm spēm. s. motus ad vbi deorsū: vt manifestū est. ergo dz eē a motore ppinquo z imediato vno fm spēm. Cōstat aūt q generans nō est ppinquū z imediatū pncipiū actiuū motus actu grauis cū iaz est gñatū vt lapidis descēdentis deorsuz: qz cū est talis motus cōtingit generans nō esse aut non esse ppinquum: z iteꝝ graue fm hoc actu non mouet et seipsuz. ergo similiter dum ipsum graue generatur generans non est pncipium actiuum imediatum illius motus.

Ad qōnem potest dici ad pñs q ipsuz gñans qd generat ipm graue nō est imediatū pncipiū actiuū illi' motus deorsum quo mouetur graue duz gñatur: z hoc pōt pbari sic. a motore ppinquo z imediate dz pcedere mot' imediatus: nō alio mediāte: hāc recipio pro manifesta. hoc. n. videm' in pmo motu q ipse procedit imediate effectiue a pmo motore nullo alio mediāte qd prius efficiat. Sil'r a caliditate pcedit calefactio nullo alio mediāte qd prius efficiat calidū ab eo. Sz dū graue gñatur z descēdit deorsuz descēsus ei' nō pcedit ab ipso gñante sine medio: imo mediate forma z virtute eius. z hoc est manifestū: vt oēs cōcedunt. ergo mot' nō est a gñante tanq a motore ppinq z imediato. Et hec est intētio Cōmētatoris: z ei' rō in .3. celi z mūdi. vbi sic loquit Cōmētator. Quēadmodū igitur cetera accñtia existētia in re gñata nō exñt in ea nisi a gñante: tñ mediāte forma generati: q fit a forma gñante: ita est de hoc motu. Uerbi grā. q cū elemētū fit ignis statiz in pma parte eius in qua est igneitas ab igne generante existunt omnia accidentia ignis sz q ignis est. Et vnus eoꝝ est motus ad superius: quoniam sz q in parte generata existet de parte leui fm hoc existet in ea de motu leuis corporis: z de alijs accidentibus proprijs: sz tamē qz non existunt a generante nisi mediante generato. Et mot' pmo z essentialr fit a motore nullo alio mediante: z ppter hoc ille mot' non est pmus neqz essentialis a motore extrinseco sz a forma moti. Et ideo habet ppriū ille motus: vt per eum moueat res per se cuz aliquid nō impedierit ipm per violentiaz. s. cū ipediens quieuerit fm istum modū assimilat ei q moueat per se. vult g Cōmētator q ipz gñans nō ē imediatū pn^m actiuū illi' motus: sz ppinqu' est forma grauis. Et q hec sit intētio Cōmētatoris manifestū est p illud qd ɔcluditur

Cō.24

habet ppriu ille motus vt per eum moueatur res per se: aut enim intelligit q graue mouet isto motu per se active aut passive solu. Si active habeo ppositu. Si passive solu hoc est impole: qz tunc hoc non esset ppriu huic motui. Nam in alio motu mouent corpora mota per se passive: vt in multis alterationibus nalibus quib9 alterabilia alterant per se passive et in oibus motibus celestib9 quib9 corpora celestia mouent per se passive. Et co firmatur per quoddā dictū eius in eodē cōmento parū post verba pducta vbi dicit sic: neqz etiā numerat inter ea q mouent ab extrinseco. loquit de graui dū mouet a generāte: qz nō mouet hoc motu ab extrinseco sine medio. Vult ergo Cōmētator q hoc motu mouet graue ab extrinseco p mediū. et per hoc nō dz moueri illo motu simplr ab extrinseco: aut ergo intelligit per medium actiuū illi9 motus aut per mediū receptiuū. Si per medium actiuū illius motus habet intentum. s. q generans non est imediatū pncipiū actiuum illius motus. Si per mediū receptiuū: tunc similr posset dici q mā nō numeratur inter ea que mouentur motu gnationis ab extrinseco: qz non subijcit gnationi pprie dicte nisi mediantibus inductis dispōnibus a gnante: et sic non mouet motu gnationis ab extrinseco: qd tn est incōueniens cōcedere: qz ipm gnans est extrinsecū sm esse amā gnati: lz aliquo modo sit intrinsecū forte sm contiguationem aut sm continuationē quandā: vt pbatū est in qone de intrinsicitate agētis nālis. videt ergo esse intētio Cōmētatoris q generās nō est imediatū pncipiū actiuū ipsius mot9 grauis cū gnatur sz ppinquū pncipiū actiuū est forma ipsi9 grauis. Similr aūt et de leui suo modo. Posset etiā pbari per rōnem adductā prius ad hanc partē. s. qz motus vtriusqz grauis cuz sit idem spē dz esse a motore vno spē imediate: et deducat vt prius. huic enim rōni innitunt tanqz demonstratiue: imaginabit ergo sm istam viā q cō ignis generat ignem ex oleo prius efficit leuitatē ignis in mā olei et mediante illa leuitate tanqz mediāte agente ppinquo efficit motus ad superius: et quanto pfectior fuerit oīno leuitas tanto fiet magis sursum: et cum fuerit oīno completa leuitas complebit vbi sursuz: nisi aliquid detineat violenter. Silr aūt et de graui suo mō. Et ex hoc aliqd pcludūt satis subtilr q gnatio ignis pōt incipi in sphera aeria: sz nō complet: qz cōpleta est cū est sursum simplr: et hic est locus ignis nō aeris: vt pz 4. celi. Ratio in oppositū soluta est in qone precedente.

¶ Juxta autem hec intendentibus sit continget eadem hec. Si vero ab eo qd mouetur: mouetur omne qd mouetur aut hoc rebus inerit sed sm accidens: quare mouet qd quidem mouetur non tamen propter id qd mouetur ipsum semper aut non sed per se. primum quidem igitur si sm accidens non: non necesse est moueri qd mouetur. si autem hoc est manifestum est q continget aliquando nihil moueri eorum que sunt et c. Te c. cōm en. XXXVI. Qō XIII.

H Ic pōt queri. Utrū sit aliqd mouens primus imobile. ¶ Et arguitur primo q non. quia ab vno et eodem imobili non pcedunt imediate diuersa. hoc habetur in. 2. de gnatione. et in isto. 8. Sed a primo motore pcedunt imediate diuersa. s. diuerse circulationes vt patet ex. 12. metaph. et Cōmentator dicit q primū mouens mouet hoc motū sine medio: et loquitur de primo motu qui est circularis compositus ex diuersis circulationibus succedentibus. ergo primum mouens de quo maxime videtur non est omnino intransmutabile. ¶ Item omne efficiens est aliquo modo mobile: finis enim mouet agens: vt habet ex. 12. metaph. sed primus motor est causa efficiens ipsius primi motus sm Cōmētatorem. 12. metaph. vbi vult q in separatis a mā idem est efficiens et finis et c. ¶ Item omne qd intelligit et appetit est mobile: intellectus enim mouetur ab intelligibili et voluntas ab appetibili. 3. de anima. sed primum mouens intelligit et appetit: vt pz. 12. metaph. ergo et c. ¶ Item illud qd est intrinsecū mobili est mobile: motis enim nobis mouentur omnia que sunt in nobis. Sz primus motor est intrinsecus mobili primo. Aliter enim motus primus non videretur esse naturalis. ergo et c.

¶ Oppositum arguitur auctoritate Arist. in isto caplo.

Ad questionē est dicēdū breuiter q primus motor est oīno imobilis motu pprie dicto. Et pbatur multipliciter. Primo: qz si primus motor moueretur motu pprie dicto: aut moueret a se aut ab alio. per sufficientē diuisionē: non ab alio: qz sic nō esset motor primus: imo illud aliud a quo moueretur: mouens enim est prius moto. Si aūt a seipso aut moueret ex potētia essentiali ad actum: aut ex potentia accidētali: nō aūt ex potētia essentiali: qz oē qd mouet mouetur ab alio: vt ostensum est prius. Si aūt ex potētia accidentali tunc esset aliqd mouēs prius eo. Omne enim qd mouet de potētia accitali ad actū est posterius aliquo mouēte qd mouet aut mouit de potētia ēentiali: sic graue actu existēs sursuz et descēdēs deorsuz est posterius suo gnante qd mouet de potētia ēentiali ad actū: et sic prim9 motor nō esset primus qd est impole. ergo et c. ¶ Itē si oē mouens moueret: aut hoc inesset ipsis mouentibus per accns. s. q no mouerent nisi mouerent aut hoc deberetur eis per se. Non est dicēdū q per accns: qz per accns nō est necium: imo cōtingit ipm non esse: et sic pringeret mouens nō moueri. Sed non mouet nisi moueat vt tu ponis: qz dicis q omne mouēs mouet. ergo pringeret oīno nō esse motū: qd est impole: qz mot9 est ppetuus: vt prius pbatū est. ¶ Si aūt dicat q oē mouēs mouet: et hoc pueniat ei p se. Tūc argr. aut mouet eadē spē mot9 qua mouet aut alia. nō ē dōz q eadē spē mot9: qz irrōnabile eēt dicere q oē docēs doceret: et q oē sanās sanaret sm eādē spēm sanatiōis qua sanat: silr aūt et in alijs. Si vo dicat q oē mouēs necio mouet: alia tn spē mot9 qz illa q mouet: sequeret q nihil mouebit aliquo motu qn oporteat esse aliqd mouens qd mouet illo motu et mouetur et eodē. vbi gratia. nō poterit aliqs sanari: quin opz esse aliqd sanans qd sanat sm illā sanationē: similr aūt et in alijs. Et ad hui9 declarationē accipio primo q spēs motuum sunt finite. 2m q semper cū aliquid mouetur a pluribus motoribus ordinatis aliquo motu magis mouetur a priori qz a posteriori: vt dicit in littera. et videt etiā ex libro de causis. Ponat ergo q aliquis sanetur ab obtalmia et sanās moueat quadā alia specie mot9 quecūqz sit illa: opz q moueat ab aliquo alio motore qd mouet. Et tūc querit de illo scdo motore. vtrū moueat motu illo sanationis quo mouet mobile aut alio motu. Si illo motu habet ppositum. s. q nihil mouet motu sanatiōis ab obtalmia quin sanat illa sanatione. Nā illud 2m mouens a quo mouet illō qd imediate ponitur sanare magis mouet illo motu qz ppinquum sanans: vt pz ex scda suppositione. Si vero dicatur q illud mouēs scdo acceptū non mouet illo motu. s. sanationis ab obtalmia sed alio motu: tunc querit de motore eius. Utrū moueat illo motu aut alio. Si illo motu habet ppositum. Si alio

T. c. 8.
T. c. 54.
T. c. 58.
T. c. 36.
T. c. 53.
T. c. 53.

queritur de motore ꝙ mouet illo motu. Et sic cum spēs motuum nō sint infinite vt suppositū est. tandem distributis oībus spēbus motuū ipsis motoribꝰ: deueniet ad hoc ꝙ aliqḋ mouens ad ꝓpinquū mouens mouebit illo motu sanationis: ꝛ sic cū mouēs supius magis moueat ꝙ̄ ꝓpinquū: necesse est ꝙ cū aliquid sanat̄ ab obtalmia ꝙ sit aliqḋ mouēs illo motu sanatiōis ꝙ ēt mouet̄ illo eodē motu. s. ꝙ sanat̄ ab obtalmia: qḋ est valde derisoriū: silr aūt ꝛ in alijs motibꝰ: vbi grā. ponamꝰ ꝙ aliquis discat grāmaticā: tu ponis ꝙ doctor qui mouet illo motu mouet̄ quadā alia spē motꝰ: tunc querā de motore qui mouet illū doctorē grāmatice: aut doceat grāmaticē aut moueat̄ quodā alio motu. Si pmo mō habeo ꝓpositū. s. ꝙ cū aliq̄s docet in grāmatica opȝ ꝙ doceat̄ in grāmatica ab aliquo: qui docet̄ in ipsa grāmatica: qḋ est absurdū. Si vō mouēs mouet̄ alio motu sm spēm: tūc q̄ro de eiꝰ motore: vt pꝰus: ꝛ sic cū nō sint infinite spēs motuū: opȝ ꝙ cū oēs spēs distribute ꝛ assignate fuerint motoribꝰ ꝙ reuertat̄ ad hoc ꝙ aliqḋ mouens moueat̄: illo motu. s. ꝙ doceat̄ in grāmatica: ꝛ cōstat ꝙ illud mouēs ad qḋ sic peruenit̄ magis mouet illo motu ꝓposito ꝙ̄ alia mouentia posteriora. ergo nūq̄ aliquis docebit grāmaticā nisi sit aliqḋ mouēs docēs grāmaticā ꝙ adiscat grāmaticam: qḋ est impoſſe: qꝛ adiscere est sm ignorātiā: ꝛ docere est sm sciāȝ: vt dicit Cōmētator. ergo impoſſe est ꝙ omne mouēs per se moueat̄: ita tn̄ ꝙ moueat̄ alio motu sȝ spēȝ ab illo motu quo mouet nec eodē: vt ꝓbatū est. ergo nō est dōm ꝙ omne mouēs moueatur necīo: nec per accn̄s: vt ꝓbatū est. ergo nollo modo verum est ꝙ oē mouēs moueat̄. ergo opȝ esse aliqḋ mouens imobile. In hac aūt rōne multuȝ notanda sunt verba Aristo. Sumit eniȝ istā diuisionē ꝙ si omne mouens moueret̄ aut hoc cōpetit rebꝰ per se aut per accidēs: ꝛ postea sumit ꝙ accn̄tia nō sunt necessaria sȝ ꝯtingit nō esse. In quibꝰ verbis manifestō est Aristo. intendere ꝙ omne per accn̄s qḋ distinguit̄ ꝯtra per se pōt nō esse: ꝛ sic nullū est pure per accn̄s qḋ est necīuȝ: cuius tn̄ oppositū cōiter dicit̄: per se eniȝ ꝛ per accn̄s: qḋ quidē p accn̄s ꝯtingit nō eē: sufficiēter diuidūt omne qḋ inest alicui: ita. s. ꝙ omne qḋ cōpetit alicui vel cōpetit ei p se vel per accn̄s tali per accn̄talitate ꝙ ꝯtingit nō esse. Cōstat aūt ꝙ illud qḋ debet̄ alicui necessario non debet̄ ei per accn̄s: sic ꝙ ꝯtingat nō esse. ergo omne qḋ inest alicui necessario inest ei per se aliquo mō perseitatis ꝛ nō pure p accn̄s. In hoc aūt manifesto testimonio Aristo. gauisus sum ꝯtra illos qui pueriliter asserunt aliq̄ esse pure per accn̄s in existentia aliquibꝰ: ꝛ nullo modo per se: ꝛ tn̄ necessario īsunt eis. De hoc aūt aliqua dixi in pmo huiꝰ. ꝛ forte alias dicā seorsuȝ si deus voluerit. ¶ Item arguit̄ ad pncipale. qñcūq; aliqḋ est cōpositum ex duobꝰ quoꝝ vtrūq; existit per se: ꝛ alteꝝ eoꝝ fuerit sepatū a reliquo necesse est vt ꝛ reliquū sit separatū. vbi grā. si terra ꝛ aq̄ sunt in mixto ꝛ vtrūq; eoꝝ p se. s. ꝙ neutꝝ eoꝝ est necessariū in esse alteriꝰ: ꝛ aqua fuerit separata a terra in aliquo loco: necesse est vt terra sit separata ab aliqua in aliq̄ loco. Silr: si est aliqḋ cōpositum ex motore ꝛ moto: vt manifestū est: ꝛ inuenit̄ aliqḋ motū separatū a mouente. s. aliqḋ motū qḋ nō mouet aliq̄d aliud: aliter. n. ꝓcederetur in īfinitū: vt dicit Cōmētator sic̄ forte terra mouetur ab alijs elemētis ꝛ nō mouet aliqḋ aliud inferiꝰ ea in situ aut ꝑfectione: ꝛ ipm pmū mouēs est aliq̄d per se exn̄s: vt supponit̄. ergo opȝ esse aliqḋ mouēs separatuȝ a moto. s. ꝙ nō moueret̄. Et istā rōnē ponit̄ Cōmētator ex verbis Arist. vt pȝ inspiciēti l̄ram ꝛ cōmētū. ¶ Sed intelligendū est ꝙ motus accipit̄ dupl̄r. Uno mō ꝓprie pro transmutatione sm quā aliq̄d se hȝ aliter nūc ꝙ̄ pꝰus. ꝛ hoc modo intelligit Arist. pmū motorē nō moueri nec per se nec per accn̄s: ꝛ hoc etiā ꝓbatur eo ꝙ demōstrat in cōsequentibus. s. ꝙ pmū mouens non est corpus nec virtus in corpore. Alio modo accipit̄ motus improprie ꝛ cōiter pro quacūq; opatiōe rei siue opatio illa sit diuersa a subā: siue nō sit diuersa realiter a subā operante. ꝛ hoc modo pmū pncipiū motus. s. deus ipse pōt dici moueri: qꝛ. s. hȝ operationē imanentē. s. itelligere ꝛ amare seipsum: que tn̄ operationes sunt idem essentialr cum ipsa subā diuina: qꝛ q̄cq̄d est in deo est ipse deꝰ: vt hȝ videri. 12. metaph. ꝛ forte hoc modo itellexit Arist. ꝛ plato ipm pmū mouēs moueri a seipso: ꝛ nō pmo modo.

Ad primā rōnem cuȝ dicit̄. ab vno imobili ꝛc. pōt dici ꝙ verū est diuersa actu diuisa ꝛ distincta abinuiceȝ: sed ab vno immobili possunt ꝓcedere diuersa quoꝝ vnū nō est alterū: non tn̄ diuersa actu ꝛ distincta abinuiceȝ sed ꝯtinua sibinuicē sicut partes alicuiꝰ totius: mō sic est in ꝓposito. nā circulationes diuerse. s. quaruȝ vna nō est alia ꝓcedunt a pmo motore imobili imediate. s. nō mediante aliquo alio motore: sȝ non sunt distincte nec diuise abinuicē actu: imo sunt partes vnius totius motus cōtinui quarū vna succedit alteri cōtinue: vt pȝ ex isto. 8. ¶ Ad aliud pōt dici ꝙ agens aliquē effectū ꝓpter finē acquirendū bene mouet̄ ab illo motu qui differt a sua sbā: sȝ nō moueat̄ ab illo motu ꝯtinuo ꝛ diuisibili: sȝ agens qḋ agit ꝓpter ꝯseruationem sue perfectionis ꝛ nō ꝓpter acquisitionē alicuius qḋ ei deficiat: nō opȝ ꝙ moueat̄ a fine motu ꝓprie dicto a motu qui sit trāsmutatio differēs a sua subā: sȝ sufficit ꝙ intelligat ipȝ finē ꝛ appetat: ꝛ ista nō sunt motꝰ ꝓprie ꝛ vē dicti: vt dicit̄ cōiter hoc aūt mō motores corpoꝝ celestium mouēt: vt docet Cōmētator. 12. metaph. mouēt eniȝ ꝓpter se pmaria intētione. licet scḋaria intentione moueant ꝓpter gn̄atione istoꝝ iferioꝝ: ꝛ iō nō opȝ ꝙ moueant ab aliq̄ fine ꝛ motu ꝓprie dicto. ¶ Ad aliā pȝ ex dictis. qḋ. n. itelligit itellectione differēte a sua subā aliqualr mouet̄ de vno itelligibili in aliō: vt pȝ in. 3. de aīa. sȝ ꝙ intelligit itellectione eterna que est idē qḋ sua subā nō mouet̄ nisi valde improprie ꝛ trāsumptiue: ꝛ sic est in ꝓposito. ¶ Ad aliā dico ꝙ aliq̄d esse intrinsecū mobili pōt itelligi dupl̄r. Uno mō sm subsistentiā ꝛ esse vt forma subalis. Alio mō sm appropriationem virtutis. ꝛ hoc modo dicit̄ aliq̄d esse itrinsecū mobili eo ꝙ hȝ de sui nā mouere tale mobile: ꝛ nō aliud ꝛ tanta velocitate ꝛ nō maiori nec minori. Primo mō veꝝ est ꝙ illud qḋ est intrinsecū mobili mouet̄ saltē per accn̄s. Sȝ 2º mō nō opȝ ꝛ sic est hic. nā motor corporis celestis est ei itrinsecū sȝ appropriationē predicto modo. Utꝝ aūt pncipiū oino pmū. s. deus sit illo modo intrinsecum mobili ꝛ imediate efficiat motū pmō aut alius motor appropriatꝰ alia questio est ꝛ videndum post.

¶ Et iterum consideras in principia mouentiū esse quidem igitur quedam eoruȝ que sunt que aliquando quidem mouentur. Textu commenti. L.

Questio XIIII.

Hic pōt queri vtꝝ motores corpoꝝ celestiū moueant̄ p accn̄s. ¶ Arguit̄ pmo ꝙ nō: qꝛ nll's motor qui mouet̄ p accn̄s mouet motu eterno. hōc accipit Ari. in l̄ra. Sȝ quilȝ motor corporis celestis mouet motu eterno: vt ēt vult Ari. Naȝ omnis motus celestis est eternꝰ: vt pȝ ex pmo celi ꝛ mun. ꝛ motus eternꝰ est a motore eterno ꝛ eternalr mouēte. ḡ ꝛc.

Cō. 57.

Tex.

T.c.42. ¶ Oppositum arguitur aucte Arist. in lr̃a. videt̃ n. velle ꝙ quedã mouentiũ principiorũ que sunt in celo mouentur per accidens. ⁊ idẽ dicit Cõmen. ⁊ expositores.

Ad questionẽ

intelligẽdũ ẽ ꝙ Ari. distinguit de eo qḋ mouet̃ p acci-

T.c.50. dẽs. Aliqḋ.n. mouet̃ p accñs a seipo: ⁊ aliqḋ mouet̃ per accñs ab altero. ⁊ hãc distinctionẽ ponit i his vbis. Nõ ẽ aũt idẽ mouere ƒʒ accñs a seipo ab altero.n. coꝝ ĩest qḋ ⁊ coꝝ q̃ i celo qbusdã pncipijs. qcũqȝ plures ferunt mot⁹ altero aũt corruptibilib⁹ soli. Hãc aũt distĩctionẽ qdã sic itellexerũt: ꝙ illḋ dr̃ moueri p accñs a seipo qḋ mouet̃ p accñs illo eodẽ motu quo mouet ipʒ mobile i quo ẽ: vt aĩa aĩalis qḋ ẽ hic mouet̃ illo eodẽ motu quo mouet ipʒ corp⁹. s. motu locali ꝓcessiuo. ƒʒ aliqḋ itelligitur moueri p accñs ab altero qñ suuʒ mobile mouetur quodã alio motu ab illo quo mouet ipm motor ꝓpinquus: quẽ qdẽ motũ facit aliqs ali⁹ motor: sic nauta existens i naui mouet nauẽ ptrãscundo aquã sicut ab vno littore ad aliud lit⁹: ⁊ cũ hoc ipsa nauis ipetu aque mouet̃ iferius vbi fluit aqua: tunc etiã ipsa nauis mouet̃ ab altero per accñs. Uʒ. qr nauis mouet̃ quodã motũ que nõ facit nauta. s. ad iferius. Tũc dicũt ꝙ nullus motor corporis celestis mouet̃ p accñs pmo mõ. s. a seipso ita ꝙ moueat̃ illo eodẽ motu quo mouet̃ suũ mobile: ⁊ hoc ꝓbat rõ prius iducta. Et ꝓbat̃ aliter. qr motor q̃ est separatus ƒʒ eẽ a suo mobili nõ mouet̃ p accñs illo motu quo mouet suũ mobile. hec recipit̃ p maĩfesta: ƒʒ motor cuiuslibet orbis celestis ẽ hmõi vt ꝓbat̃ ex his que tradita sunt in 8ᵒ. 8. ꝓ ⁊c̃. ¶ Scḋʒ ꝓbãt. qr motor cuiuslibet mobilis mouet̃ quodã alio motu ab illo quem dat ei suus ꝓprius motor mouet̃ p accñs ab alio. s. ab illo motore a quo est ille alius motus: sicut nauta mouetur per accñs ab aqua deferente nauẽ in qua est nauta: sed quodlibet corpus celeste aliud a pmo mobili mouetur quodã alio motu ꝓprio: qḋlibet enim mouet̃ motu diurno ab oriẽte in occidẽs ab ipo pmo motore q̃ mouet pmuʒ mobile hoc motu. ⁊ alia mobilia sequunt̃ vt dr̃ in astronomia. ⁊ Cõmẽ. accipit hic. ergo ⁊c̃. ¶ Sʒ ꝯsiderãdũ est ꝙ ista vltima ꝯclusio. s. ꝙ motor orbis inferioris mouet̃ per accñs ab alio. potest intelligi dupl'r. Uno mõ ꝙ ille mot⁹ recipiat̃ ab ipo motore ⁊ vniat̃ ei ƒʒ esse accidental'r: ita ꝙ per illũ motũ transferat̃ accidentaliter de vno vbi ad aliud vbi: sicut cũ nauta est in naui delata per aquã fluentẽ inferius: ipse nauta recipit in se subiectiue accidentaliter motũ ad iferius ita ꝙ per illũ motũ trãsfert̃ accidẽtal'r ad aliqḋ vbi. Alio modo põt intelligi ꝙ hmõi motor moueãt p accidẽs ab alio non sic ꝙ ille motus recipiat̃ in eo subiectiue ⁊ per illũ transferat̃ accidentaliter de vno vbi ad aliud vbi. ƒʒ ꝙ ille motus attribuitur ei rõne alteri⁹ cui appropriat̃ in moto. Et pmo istoꝝ modoꝝ non videt̃ bene possibile ꝙ motor orbis iferioris mouet̃ p accidẽs ab alio: qr illud qḋ ẽ incorporeũ oĩno ⁊ idiuisibile nõ trãsfertur per accidẽs de nouo vbi ad aliud: nec accidental'r recipit in se motũ sicut actũ iformantẽ ipsum. Sed quilibet motor celestis ẽ hmõi vt dr̃ cõiter. ⁊ Cõmẽ. plane dic̃ hic: qr motor in corporib⁹ celestib⁹ nõ ꝯstituit̃ in eẽ p subm

Com.51. suũ idest per suũ mobile. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ cũ aliqua duo sunt penitus separa abinuicem ƒm subsistentiaʒ. ⁊ vnuʒ nõ est ꝯtinuũ nec ꝯtiguũ alteri. nõ est nec̃ium vnũ illorũ moueri motu alterius: ita ꝙ in se recipiat motũ similez motui illius. Si enĩʒ nauta exñs in naui nullo mõ esset ꝯtigu⁹ ipsi naui. nec alicuius eius parti q̃ticũqȝ aq̃ flueret ad aliqḋ vbi. iferius: nõ oporteret nautã moueri ad tale vbi. nũc aũt q̃libet motor celestis est separat⁹ ƒʒ eẽ a suo mobili: vt vult Arist. ⁊ Cõmẽ. expressiue. ⁊ nullã ꝯtinuitatẽ vel ꝯtiguitatẽ hʒ ad ipʒ cũ sit sine magnitudine vt hic demõstrat̃. ergo nõ est necesse ipsũ recipere in se accñtal'r talẽ motũ qualẽ ipsuʒ corpus celeste recipit ab aliquo motore. vñ q̃uis sol moueat̃ a motore pmo cõtinue ab oriente in occidẽte: nõ oʒ ꝙ ei⁹ motor ꝓprius accidẽtaliter moueat̃ eodẽ motu: ⁊ ꝙ trãsferatur accidentaliter de oriente in occidentẽ recipiẽdo i se talia vbi accidẽtal'r. Si aũt itelligit̃ hmõi motorem moueri per accñs 2ᵒ mõ. s. ꝙ rõne alteri⁹ ei attribuat̃ talis mot⁹ sic põt tolerari: qr cũ talis motor sit appropriatus tali mobili: ⁊ mobile moueat̃ tali motu p accñs. s. ab aliquo alio motore. motor eius ꝓpri⁹ põt dici moueri p accñs illo mõ. Et hoc ẽ oĩno iproprie ⁊ equiuoce moueri per accidẽs vt innuit Cõmẽ. hic. ¶ Sʒ aliqs posset rõnabiliter dubitare hic ꝯtra istḋ vltimũ. Nã si motor appropriatus orbi iferiori dicit̃ moueri p accñs: nõ qr i se recipiat motũ. ƒʒ qr suũ mobile approp̃atũ mouet̃ ab aliquo alio: tũc sil'r hmõi motor ꝓprius poterit dici q̃tus aut lucidus aut pspicuus p accñs: qr suũ mobile ẽ q̃tuʒ ⁊ lucidũ ⁊ pspicuũ. s. orbis quẽ mouet. hoc aũt vr̃ oĩno esse absurdũ. g ⁊ pmõ. ¶ Ad hoc forte dicẽdũ ꝙ nõ ẽ simile qr mot⁹ ꝓprius ipsius orbis iferioris est effectus ipsius mobilis ⁊ motus diurnus est eiusdẽ generis propinqui cũ motu ꝓprio cũ vterqȝ sit mot⁹ circularis eternus. Sʒ alia accñia ipsius mobilis. s. q̃titas ⁊ pspicuitas ⁊ loꝝ ⁊ hmõi nõ cãnt̃ actiue ab ipso motore imobili vt cõiter tenet̃: ⁊ iḋ q̃uis ipsi motori attribuat̃ moueri p accñs rõne mobilis: nõ ꝓpter hoc ei attribuet̃ eẽ q̃tuʒ ⁊ esse lucidũ. Sic igit̃ itelligemus verba Arist. ꝙ alicui motori nõ debet̃ moueri per accñs a seipso. i. ꝙ ĩ seipo recipit motũ per accidẽs: tñ alitui motori debet̃ moueri p accñs ab altero idest rõne alterius cui est approp̃atus motor. s. motori cuiuslibet cui⁹ mobile mouet̃ aliq̃ alio motu ab eo quẽ facit motor ꝓprius. ¶ Et si q̃rat̃ qũo illud qḋ separatũ ẽ ab aliquo ƒʒ eẽ ⁊ nõ ẽ ei⁹ effectus denomĩat ipsuʒ. Dicẽdũ ꝙ nõ põt denominatione prio ⁊ principal'r dicta. Sʒ ƒʒ similitudinẽ põt: ⁊ sic est hic. ¶ Sed adhuc circa hoc queret aliquis rõnabil'r cũ nullus motor celestiũ sic moueat̃ per accñs ꝙ ei inheret mot⁹ ⁊ ꝙ subiciat̃ motui: q̃re magis attribuit̃ moueri per accñs rõne mobilis illi motori cui⁹ mobile mouetur alio motu q̃ illi motori cui⁹ mobile nõ mouet̃ alio motu. Et ad hoc videt̃ respõdere Cõmẽ. ꝙ cã in hoc ẽ qr ille motor cui⁹ mobile mouet̃ motu alteri⁹ mobilis est minus nobilis ⁊ minus pfectus q̃ ille cuius mobile nullo alio motu mouet̃: ⁊ rõne sue minoris pfectiõis attributur ei aliq̃l'r ꝯdicio motoꝝ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ q̃ mouentur per accidens. lʒ equiuoce dicatur moueri per accidens hic ⁊ ibi vt dicit Cõmẽ. illi aũt motori cuius mobili nõ accidit moueri aliquo alio motu nõ attribuitur moueri rõne mobilis ꝓpter maiorẽ eius pfectionẽ ⁊ velocitatẽ. Et hoc vr̃ Cõmẽ. itẽdere i his verbis. Et ista dispositio est diminutio in motore corporis celestis cui accidit vt suũ motũ moueatur ab alio ⁊ iḋ pfectior mouẽtiuʒ ẽ mouẽs motu diurno cui nõ accidit h̃.

Ad rationẽ

primã dico ꝙ bene ꝯcingit motorẽ celestẽ nõ moueri p accñs illo mõ ꝙ in se recipiat ipsuʒ motũ per quẽ trãsferatur accidẽtaliter de vno vbi ad aliud. hoc.n. non debet̃ nisi motori qui est ꝯiunctus mobili ƒm esse sicut est anima aĩalis: sed non ꝓbat ipsum non moueri per accñs alio mõ. s. rõne alteri⁹ puta mobilis ꝓprij. ⁊ hoc mõ itellexit Ar. ⁊ Cõmẽ. Forte dicẽdũ aliter ad qõnẽ ꝙ Ar. i illo loco nondum ꝓbauerat ꝙ motores celi sunt sine ma-

gnitudine: ⁊ nõ loquit̃ hic de illis ac si essent in magnitudine. Et est aduertendũ q̃ cum dicimus aīam aīalis hic existētis moueri a seipsa per accñs: nõ accipimus p accñs put distinguit̃ ɔtra per se p sui naturam. tale .n. p accñs non est necessariũ. anima aũt necessario est mobilis ad motum corporis. Sed accipimus per accidens prout distinguitur contra solitarium ⁊ separatum.

¶ At vero aliud facientibus principiũ ⁊c̃. T.c. LV.

¶ Tribus autem existētibus motibus alio quidem s̃z magnitudinem: alio secundum passionem: ⁊ quodam alio secundũ locum quem vocamus loci mutationem hunc autem necessarium est esse primum ⁊c̃. Textu commenti. LIIII. Questio. XV.

Q Ueritur hic. Utrũ motus localis sit prior oībus alijs motibus. ¶ Et arguit̃ p̃mo q̃ nõ. Quia sicut se habet terminus ad terminũ ita motus ad motũ p ɔueniētẽ similitudinẽ: q̃ motus ē eiusdẽ essentie cũ termino ad quẽ est: s̃z terminus gñatiõis p̃or est termino motus localis. Nã terminus gñationis est sub̃a. terminus aũt motus localis est vbi. S̃z ɔstat q̃ sub̃a prior est oi vbi: cum sit accñs: ⁊ sub̃a p̃or sit ipso accñte. 7° meta physice. g̃ ⁊c̃.

T.c. 4.

¶ Oppositũ arguit̃ auctē Ar. in l̃ra. vbi plane vult q̃ motus localis est prior alijs motibus.

Ad q̃õnem aliqua sunt intelligenda. ¶ Primo est ɔsiderandũ q̃ gñatio dupliciter accipit̃ sicut cõiter dicit̃ in 2° ⁊ in 3° huius. Uno modo ꝓprie pro eductiõe forme sub̃alis de potētia mãe. Alio mõ iꝓprie pro trãsmutatiõe p̃cedẽte in mã p quã trãsmutationẽ p̃cedẽtẽ mã disponit̃ ad receptionem forme sub̃alis. ¶ Itẽ ɔsiderãdũ est q̃ aliqd esse p̃us alio intelligit̃ tripl̃r q̃tũ spectat ad ꝓpositũ s̃m Ari. in l̃ra. Uno mõ dicit̃ p̃us illud quo non existẽte nõ essent alia: illõ vero sine reliquis. vt aīali nõ existẽte nõ esset hõ: s̃z aīal põt eẽ in aliquo sine hoīe ⁊ iste modus põt vocari p̃oritas s̃z ɔñam: eo q̃ a tali priori nõ ɔuertit̃ ɔña. Alio mõ aliqd est prius tpe. s. qd̃ fuit aut erit in aliq̃ tpe prius q̃ fuerit reliquus 3° mõ dr̃ prius s̃m sub̃am. i. s̃m pfectionẽ ⁊ nobilitatẽ. ¶ Itẽ est itelligendũ q̃ motus localis ⁊ alij motus possunt dupl̃r cõpari adinuicẽ. Uno mõ s̃m q̃ sunt in vno ⁊ eodẽ subiecto. Alio modo s̃m q̃ inueniunt̃ in diuersis subiectis: vt motus localis in corpe celesti. ⁊ alij motus in alijs. s. in istis inferioribus.

T.c. 55.

¶ Tũc dicẽda sunt ad q̃õnẽ multa. ¶ Primo q̃ si motus localis ⁊ alij motus ɔpant̃ adinuicẽ ꝓut sunt i diuersis mobilibus. s. vt motus localis ē in celestibus ⁊ alij motus sunt in istis inferioribus sic prior est motus localis: prio mõ p̃oritatis s̃m ɔñam. ⁊ hoc nihil est aliud dicere nisi q̃ motus celi p̃or ē istis motibus hoc mõ prioritatis. hoc aũt facile ē videre q̃ ille motus quo nõ existẽte alij nõ eẽnt ⁊ ipse põt esse sine reliquis est p̃or eis hoc mõ s̃z ɔñam. Sed si non existeret motus celi non essent alij motus ⁊ ipse motus celestis põt esse non existentibus alijs: ita q̃ alij nõ sũt cã ipsius principalis. ⁊ hoc supponit̃ ad p̃sens. q̃re ⁊c̃. ¶ 2° dicẽdũ q̃ si cõparet̃ motus localis ad alios motus ꝓut sunt in diuersis subiectis sic motus localis ē prior tpe alijs motibus: q̃ ille motus ē p̃or tpe quẽ solum cõtingit esse ꝑpetuũ vnũ numero. sed solũ motum localem ɔtingit esse eternũ vnũ numero. g̃ ⁊c. Maior apparet q̃ eternũ seu ꝑpetuũ ē p̃us tpe nõ eterno vt manifestum est: ⁊ minor supponit̃ ad p̃ns: q̃ Ari. eã diffuse demonstrat in littera ꝓbando q̃ nullus aliorũ motuũ ab ipso motu locali potest esse ꝑpetuus simpl̃r ⁊ q̃ ipse motus localis circularis potest esse continuus ꝑpetuus. g̃ ⁊c̃.

¶ 3° dicẽdũ q̃ si cõparet̃ motus localis ad alios motus ꝓut inueniũt in eodẽ sub̃o seu mobili sic motus localis est prior s̃m pfectionẽ alijs motibus ꝓprie dictis. Qd̃ ꝓbatur. q̃ qd̃ est posterius via gñationis est p̃us pfectiõis via. hec supponit̃ pro manifesta sed motus localis in vno ⁊ eodem mobili est posterior via gñationis. p̃us .n. tpe aīal gñat̃ ⁊ postea auget̃ ⁊ alterat̃. auget̃ dico ad q̃titatẽ debitã ⁊ postea mouetur motu locali ꝓcessiuo. q̃re ⁊c̃. Itẽ iste motus est pfectior per quẽ res mota nõ corrũpit̃ nec disponit̃ ad corruptionẽ q̃ ille p quẽ res mobilis corrũpit̃ aut appropinquat corruptiõi: hec ē manifesta. s̃z p motũ localẽ illõ qd̃ mouet̃ nõ corrũpit̃ neq̃ disponitur ad corruptionẽ q̃tũcũq̃ fortiter moueat̃ motu locali: vt p̃z in corpore celesti: qd̃ maxīe mouetur motu locali: ⁊ tñ est incorruptibile: vt p̃z p̃io celi ⁊ mũdi. S̃z per alios motus res mota corrũpitur aut disponit̃ ad corruptionẽ. tñ enim põt aqua calefieri q̃ ipsa corrumpitur. ⁊ tñ posset aer augeri p rarefactionẽ: q̃ corrumpit̃. S̃z corpus celeste qd̃ ꝑpetuissime mouetur localr̃ nũq̃ põt tñ moueri q̃ corrũpatur. aut magis fiat propinquũ corruptiuũ. Et pp hoc alij motus cõiter dicunt̃ motus ad formã ꝓ tãto q̃ p eos disponitur res ad receptionẽ ⁊ corruptionẽ forme sub̃alis de qua p̃ncipalr̃ dr̃ forma. motus aũt localis nõ dr̃ motus ad formã q̃ p ipm nõ acquirit̃ neq̃ corrũpit̃ forma sub̃alis i mobili qd̃ mouet̃ illo motu s̃z nãz. s̃ed dr̃ motus ad vbi. Alias rõnes adducit Aristo. in l̃ra: ⁊ videat cui placet. Cõsiderãdũ aũt est q̃ q̃uis motus localis in vno ⁊ eodẽ mobili sit prior s̃m pfectionẽ alijs motibus ꝓprie dictis: tñ non est prius s̃z pfectionẽ gñatiõe ꝓprie dicta q̃ ē eductio forme sub̃alis aīa'is de po" mãe. imo illa gñatio videt̃ esse simpl̃r pfectior ⁊ nobilior trãsmutatio saltẽ ex pte termini ad quẽ: cũ sub̃a sit simpl̃r nobilior suis accidentibus vt dicit Cõmentator. in 2° de aīa. v̄sus principium. ¶ Et ex hoc p̃z ad rationem quid dicendum sit.

T.c. 20

Com.

¶ Que autem loci mutatio prima sit manifestũ ex his est que autem loci mutatio prima ē nũc demonstratum est: simul autem ⁊ q̃ nunc ⁊ prius suppositum est q̃ contingit quendam motũ esse continuum ⁊ perpetuum ⁊c̃. Textu commenti. LXI. Questio. XVI.

Q Ueritur hic. Utrũ transmutationes alie a motu locali possint esse ꝑpetue. ¶ Arguitur p̃mo q̃ sic: q̃ oẽs species pñt eẽ eterne. q̃ v̄lia sunt eterna vt vult Arist. p° posteri. Et lincoñ. dicit ibi q̃ verisile est oẽs spẽs in omni hora manere. Alr̃ .n. vniuersitas entiũ q̃nq̃ esset diminuta: qd̃ vr̃ incõueniens. s̃z ille transmutationes a motu locali sunt quedã species. s. alteratio aut augmentatio ⁊ generatio: vt patet in 3° ⁊ 5° huius.

¶ Oppositũ arguit̃ auctoritate Aristo in isto capitulo.

Ad q̃õnẽ dico breuiter s̃z Arist. q̃ nulla trãsmutatio p̃ter localẽ põt eẽ ꝑpetua eadẽ nũero ꝑmanẽs vna ⁊ ɔtinua. Et h̃ ꝓbat̃ rõe Ar. q̃ nulla trãsmutatio q̃ ē iter opposita ē ꝑpetua ⁊ isinita. S̃z oīs trãsmutatio alia a motu locali est iter opposita. g̃ ⁊c̃ Maior ꝓpositio recipit̃ p manifesta. sic .n. magnitudo q̃ iter duo pũcta ē nõ ē isinita simpl̃r: sic trãsmutatio q̃ ē iter duo opposita nõ ē isinita: imo finita ⁊ terminata Nã illa opposita sũt s̃mini illius mutatiõis. ⁊ oẽ hñs termios ē terminatũ: ⁊ minor p̃z iducẽdo .nã alteratio ē iter ɔrias q̃litates: vt dealbatio iter albedinẽ ⁊ nigrediñẽ

T.c. 66.

T.c.62.

⁊ augmētatio īter q̄titatē diminutā ⁊ q̄titatē pfectā. q̄ quodāmō opponunt circa idē subm. ⁊ gñatio ⁊ corruptio īter ens ⁊ nō ens aliq̄ mō. gñatio. n. ē nō ente actu ē ad ens actu. corruptio vō ab ente actu ad ñ ens actu: vt p₃ in p° hui°. ḡ ⁊c. ℭ S₃ ē ↄsiderādū f₃ Cōmen. hic ꝙ aliq̄s posset imaginari alias trāsmutatiōes eē ↄtinuas. Alio mō nō ꝙ vnū mobile semp ⁊ ↄtīue moueat aliquo vno motuū taliū vt ꝙ continue dealbetur aut cōtinue calefiat f₃ ꝙ vnū mobile ↄtinue ⁊ sic cīue mouetur motib° ↄrījs sine q̄ete media vt ꝙ vnū mobile p° moueat de albedine ad nigredinē. ⁊ 2° de nigredie ad albedinē sine q̄ete media. Silr aūt ⁊ de augm̄to ⁊ diminutiōe: ⁊ de gñatiōe ⁊ corruptiōe. S₃ hoc remouet Ar. p° rōne cōi de alteratiōe ⁊ augmētatiōe ⁊ diminutione supponēdo duo. Primū ē ꝙ mot° illi sunt ↄrij qui sunt ad ↄtraria. vt mot° ad albedinē ⁊ il q̄ ē ad nigredinē. silr aūt ⁊ in aliis 2° ꝙ illud quod nūc m uet aliquo motu ⁊ pius ñ mouebaᷓ illo motu: ⁊ tñ ēt q̄escebat q̄te opposita illi motui oīmō ille motus q̄ nūc moueᷓ nō sit pars alicui° motus vnī°: s₃ diuersus f₃m spēm ab alio motu. ℭ Ex hoc sic pōt argui: si aliq̄d ↄtinue moueret motibus ↄtinuis ⁊ ppetuis. vbi grā. ꝙ prim° moueᷓ de albedine ad nigredinē ⁊ postea ↄtinue de nigredie ad albedinē₃: ⁊ sequiᷓ ꝙ aliq̄d simul moueret motib° ↄrijs: aut ꝙ mot° intercept° q̄te eēt ↄtinu°: quoꝝ vtrūq₃ ē manifestū₃ ipossibile. ⁊ pbaᷓ ↄña. qꝛ ponam° ꝙ aliq̄d moueaᷓ de albedine in nigredinē: ⁊ iteꝝ de nigredie i albedinē. Quero cū mouebaᷓ ab albedie i nigredinē. vtrū mouebaᷓ ēt a nigredine i albedinē aut nō: si sic. ḡ sil mouebaᷓ motib° ↄrijs. qꝛ positū ē ꝙ mot° sunt ↄrij q̄ sūt ad ↄria. si nō. ḡ aliq̄n q̄escebat quiete opposita illi motui. 2°. s. q̄ ē de nigredine ad albedinē: q̄es aūt opposita motui q̄ est de nigredie ad albedinē nō ē nisi q̄es i nigredie: qꝛ q̄es

T.c.10.

in termino aliquo ē opposita motui: vt p₃ 5° hui°: ḡ illō mobile aliq̄n q̄uit in nigredine. talis autē mot° nō pōt eē ↄtinu°: qꝛ intercept° q̄te opposita alicui sui ꝑtiū. hō aūt manifestū est cuilibet itelligēti. ℭ Itē alr pōt declarari ↄña supponendo ꝙ mobile a pncipio mot° moueᷓ ad illō ad qō tēdit sine q̄te media vt si graue moueᷓ ad vbi deorsū₃. s. spatio. 100. miliarioꝝ. nō solū cū ē ꝓpe terrā moueᷓ ad vbi deorsū₃: s₃ ēt ꝓpe pncipiū illi° mot° verū fuit dicere ip₃ moueri ad vbi deorsum. Si ḡ aliq̄ō mobile q̄ō moueᷓ de albedine in nigredinē₃ ↄtinue sine q̄te media tēdit de nigredie in albedinē. tūc dū moueᷓ de nigredie i albedinē: moueᷓ ēt ō albedie i nigredinē₃: ⁊ sic sil moueᷓ motib° ↄrijs: qꝛ mot° ↄrij sūt q̄ sūt ad ↄria

T.c.49

os terminos. vt dictū ē 5° h°. Deinde pbat Arist. ꝙ nō pt gñatio succedere corruptiōi opposite imediate ⁊ cōtinue. vbi grā. corruptio ignis gñatiōi ignis: ⁊ sic i aliis qꝛ mutatiōes ille sunt opposite vt manifestū ē ex 5° ⁊ opposita nō sunt sil vt ēt manifestō ē. ḡ gñatio ⁊ corruptio nō sunt sil: ⁊ tūc supplendū ē ꝙ cū vtraq₃ fiat in instanti non possunt esse in eodē istāti: qꝛ sic eēnt sil. relinquatur ḡ ꝙ si fiant i alio ⁊ alio istāti: ⁊ cū īter q̄libet duo instātia sit tps mediū. ḡ īter gñatiōnē ⁊ corruptionē erit tēpus mediū in quo mobile nō subijcieᷓ ꝓprie gñatiōi nec corruptioni: tales aūt trāsmutatiōes nō sunt simulacē ↄtinue īter q̄s ē tps mediū: p₃ ergo ex his ꝙ nulla trāsmutatio alia a motu locali ē ppetua ↄtinua eadē f₃ nūeꝝ: s₃ bñ pt eē sub idētitate specifica: vt p₃ ex p° ⁊ 2° ō gñatiōe. ⁊ hō pbat rō i pn° iducta. nec Arꝫ. ↄcēdebat hō negaᷓ. ℭ Ad ō autē ↄtingat esse q̄ōdā infinitū vnū₃ esse cōtinuum ⁊ hic est circularis: dicemus nūc ⁊c.

Textu comen. LXIIII. Questio. XVII.

Vtrū motus reflexus possit esse continuus.

Uerit hic. Utꝝ mot° reflexus possit eē ↄtinuus: ⁊ itelligo p motū reflexū illum motū q̄ aliq̄ō mobile mouet ab vno termino ad aliū terminū: ⁊ iteꝝ ab illo termio ad p̄miū. Uerbi grā. Si lapis mouetur de vbi deorsū₃ ad vbi sursū₃: ⁊ iterū de sursū₃ ad deorsū₃: similr aūt ⁊ i aliis. ℭ Arguiᷓ p° ꝙ ille mot° possit eē ↄtinu°. qꝛ nisi tal mot° eēt ↄtinu° tūc actu graue extrā sursū₃ nō ꝓhibitū ab aliq̄ detinēte q̄esceret sursū: q̄ō ē ipossibile dīo. ⁊ ↄ pbaᷓ ↄña: ponam° ꝙ lapis ꝓijciaᷓ sursū ⁊ a sursū₃ iteꝝ dīscēdat i deorsū. Quero vtꝝ īter istos mot° sit q̄es aliq̄ vel nō. Si ñ ḡ ē mot° ↄtinu°. Si ē ibi q̄es tūc seq̄ ur ꝙ graue extrā sursū i aere ⁊ a nullo ꝓhibitū ñ moueret ad vbi deorsū: qꝛ q̄d eēt ibi ꝓhibēs aut detinēs nō appet. ℭ Itē si talis motus nō possit eē ↄtinu° s₃ eēt necio q̄es media iter ptes ei°: sequitur ꝙ si faba ꝓiecta sursū₃ obuiaret lapidi molari descēdēti deorsū: ꝙ ipse lapis molaris q̄esceret: q̄ō ē plane ipossibile ⁊ ↄ sensū₃. Et pbaᷓ ↄña. qꝛ ↄstat ꝙ faba cū obuiauerit lapidi molari ⁊ postea reflecteᷓ. Si ḡ añ illā reflexionē sit q̄es media necio tūc i tpe illi° q̄etis aut mola mouebiᷓ aut nō. si ñ mouebiᷓ ḡ q̄esceᷓ cū sit nata moueri. si mouebiᷓ. ḡ mouebit fabā qꝛ i itelligibile ē ꝙ corpus adeo graue supponebaᷓ fabe ⁊ obtineat sup eā q̄n moueat eā: ⁊ sic i tpe illo faba mouebiᷓ ⁊ q̄esceᷓ: q̄ō ē ipossibile. q̄re ⁊c. ℭ Itē si mot° reflex° nō eēt ↄtinu° tūc mot° reflex° eēt sine motore: q̄ō ē ipossibile: pbo ↄña₃: ponaᷓ ꝙ pila ꝓijciaᷓ deorsū₃ ↄstat ꝙ reflecteᷓ sursū: aut ḡ mouebitur ab ipa terra aut ab aere ↄtinēte ipsā₃. aut a p° ꝓijciēte. nō vī eē aliud mouēs nisi q̄s fingat. Nō ē dō₃ ꝙ a p̄io ꝓijciēte: qꝛ iā mot° ei° cessauit per q̄etem quā tu dicis ibi itercipi. Et ꝓbaᷓ: qꝛ ip₃ p̄mū ꝓijciēs nō est siml cū pila: mouēs aūt ꝓpinquū o₃ eē siml cū₃ mo-

T.c.60.10

to 7° hui°. Nec est dicēdū ꝙ moueaᷓ a terra: qꝛ pari rōne terra moueret pilā si ponaᷓ pila sup eā sine ꝓiectione: q̄ō falsū₃ ē: vt p₃ ad sensū₃: sic nec ipe aer ↄtinēs pilā qꝛ pari rōe moueret eā si nō ꝓijceret ad terrā si sine ꝓiectiōe ibi poneret: q̄ō ē falsū₃: vt p₃ sensibiliter. ergo ⁊c. ℭ Oppositū₃ arguitur auctoritate Aristo. ⁊ Cōmen. ⁊ oīum expositoꝝ qui cōiter ⁊ cōcorditer volunt ꝙ motus reflexus non potest esse continuus.

Ad qōnem est itelligēdū ꝙ mot° reflex° dupliciter ↄtingit. Uno° ꝙ ip₃ mobile reflectaᷓ q̄si ex sui nā a termio a quo ad terminū ad q̄ ē: ita ꝙ nō reflectaᷓ ipetu alicui° fortioris mobilis obuiātē: sicut cū lapis moueᷓ sursū₃ in aere nulli obuiat nisi aeri cū puenerit ad aliq̄ō vbi sursū₃ postea reuerteᷓ q̄si a sui nā: nō p ipet° alicui° mobilis fortioris. Alio mō ↄtingit ꝙ ipm mobile reflectaᷓ pp ipetū vehemētē alic° mobilis fortioris cui obuiat pius ꝙ pueniat ad vbi ad q̄ō terminaᷓ motus eiusdē si nō obuiaret illi mobili. sic in ꝓiectione fabe aut lapilli cui obuiauit lapis molaris dīscēdēs. possibile. n. eēt ꝙ hmōi lapis obuiaret alicui mobili sicut fabe siue sagitte añq̄ ipa sagitta ꝓijceretur ad vbi ad q̄ō terminaretur mot° ei°: ita ꝙ si nō obuiaret lapidi molari adhuc moueretur magis sup°. ℭ Ulteri° ē ↄsiderandū ꝙ sic̄ hētur 5° metaphisice: illō q̄ō ē vnū numero est

T.c.42.

vnū spē s₃ nō eↄ ḡ ad hoc ꝙ mot° sit vnus nūero reqritur ꝙ sit vn° spē: mot° ḡ vnus spē o₃ eē in terminō vnō f₃ spē₃: vt p₃ ex 5° hui°. ℭ Ulterius supponēdō ꝙ ↄria

T.c.31.

nō sunt vnū f₃ spē₃ sed diuersa. ⁊ hoc satis p₃. 10. meta-

T.c.14.

phy. qꝛ ↄrietas est diuersitas p se ⁊ f₃ formā: vt p₃ ibidē diuersitas aūt p se ⁊ f₃m formā ē diuersitas f₃ spē₃. vt habetur ex 2° posteriorum. ⁊ 10. metaphy.

T.c.25.

ℭ Tūc dō₃ ad qōne₃ ꝙ mot° reflex° nō pōt eē cōtinu°

simplr: qꝛ mot⁹ q̄ nō ē vn⁹ ſ3 ſpē3 nō eſt vnus ſ3 numerū: nō eſt simplr ɔtinu⁹ per prima ſuppoſitionē: ſ3 mot⁹ reflexus no ē vn⁹ nūero cū nō ſit vnus ſm ſpēm qꝛ motus vnus ſpē ē ad terminū vnū ſpē. per 2ᵃᵐ ſuppoſitiōe3 motus aūt reflexus nō eſt ad terminū vnū ſm ſpēm: qꝛ ɔtraria nō ſunt vnū ſpē. ꝑ tertiā ſuppoſitionē: mot⁹ aūt reflexus eſt ad ɔtraria. Nā in oī motu reflexo locali mobile qḋ p̄us mouebaꝝ ad ſurſu3 poſtea mouet ad deorſu3 aut ɔ̈. vl̄ mobile qḋ mouebat ad dextrā poſtea mouet ad ſiniſtrū vel ɔ̈. ⁊ ſic ḋ aliȷ̄s differētȷ̄s pōnis vt manifeſtū ē cuilibet. Iſte aūt differentie pōnis ſunt ɔtrarie vt ēt notū eſt. q̄re ⁊c̄. Et iſta rō cōis eſt ad oēm motu3 localē reflexū: ſiue mobile reflectaꝝ per ſeipſum ſiue impetu corporis mobilis ſibi obuiātis forme: ſiue ꝑ impetū fortioris mobilis reflectaꝝ. ¶ Itē ꝓbaꝝ rōne cōmuni q̄ſi ad oēm motū reflexū: ſiue ſit mot⁹ localiſ quo mobile reflectaꝝ per ſeipſu3: ſiue ali⁹ mot⁹ vt alteratio aut augmētatio: ſupponēdo ſicut ſupponebaꝝ p̄us: ꝙ mobile qḋ ɔtinue tēdit ab aliquo termino ad aliquē terminū dicit moueri in illū terminū ad que3 cōtinue ꝑuenit: ⁊ nō ſolū verſus finē mot⁹: ſ3 a p̄ncipio ēt. ſ. n. lapis icipit deſcēdere a p̄ncipio centū leucaꝝ aeris ſup̄i⁹ ⁊ cōtinue deſcendit deorſu3 nō ſolū veꝝ eſt ipſu3 ad vbi deorſu3 moueri qñ ē ꝓpe terrā: ſed ēt cū erat iuxta p̄ncipiū ipſi⁹ mot⁹. Nō eni3 eſt rō q̄re diceret moueri ad vbi ad qḋ ɔtinue tēd t in vna pte tpis pluſq̄ in alia. ¶ Tūc arguiꝝ vt p̄us arguebaꝝ. ſi mot⁹ reflexus eēt ɔtinu⁹ ſeq̄tur ꝙ vnū mobile ſimul mouebiꝝ motib⁹ ɔ̈rȷ̄s. qḋ relinq̄tur ꝓ ipoſſibili. Et ꝓbaꝝ ɔ̈ña. ponam⁹ ꝙ mobile moueaꝝ a deorſu3 iteꝝ ad ſurſu3 ⁊ tādē a ſurſu3 in deorſu3 ɔtinue ſine quiete media. tunc per totum tempus illius motus mouebatur ad vbi deorſum. per ſuppoſitione3. ſed conſtat ꝙ mouebatur ad vbi ſurſum aliquando. ſ. anteq̄ reflecteret: ǧ tūc ſil̄ mouebatur ad vbi ſurſum ⁊ vbi deorſu3: ⁊ iſti motuſ ſunt cōtrarȷ̄ ſicut ⁊ ſui termini. ergo ⁊c̄. ¶ Itē arguiꝝ alia rōne que ſic pōt formari. Ille mot⁹ ꝑ quē mobile adeſt alicui termio ⁊ abeſt eidē: ſiue accedit ad aliquē terminū ⁊ recedit ab eodē eſt itercept⁹ q̄ete media: ⁊ ꝑ ɔ̈ñs nō eſt ɔtinuus: ſ3 ꝑ motū reflexū hoc cōtingit. q̄re ⁊c̄. maioꝝ ꝓpoſitio declaraꝝ. cū eni3 mobile ꝑ aliquē motū adeſt alicui termio ⁊ abeſt ab codē hoc n̄ pōt eſſe in eodē inſtāti: qꝛ ille ſunt ſuppoſitione oppoſite. ergo in alio ⁊ alio inſtanti adeſt ⁊ abeſt. ſed iter qͥlibet duo īſtātia eſt tēpus mediū: ergo erit aliqḋ tempus mediū in quo mobile nō accedit ad illū terminū nec recedit ab illo ſm actū. ⁊ in tpe illo neccio quieſcit. qꝛ illud qḋ ē in aliquo per aliqḋ totū tps ſimiliter ſe hñs q̄eſcit vt p3 in 6ᵒ hui⁹: ⁊ ſic p3 maioꝝ: ⁊ minorē ſupponit Ariſ.

T.c.63.

tanq̄ notā. ſ. ꝙ ꝑ motū reflexu3 mobile adeſt alicui termino ⁊ recedit ab illo: ita ꝙ vtaꝝ vno termio ꝓ duob⁹ ſ. vt termino ad quē ſ3 actū ⁊ vt termino a quo. ¶ Sz illa minoꝝ vr̄ dubitabilis. poſſet. n. aliq̄s dicere ꝙ ſicut mobile qñ cōtinue moueꝝ ab vno termino ad aliū terminū nō adeſt alicui ſigno itermedio nec abeſt niſi i potentia ⁊ nō actu vt dicit Ariſto. in lr̄a: ſic qñ mobile reflectiꝝ nō accedit ad terminū reflexionis nec ab illo recedo niſi i po². Verbi grā. cū lapis moueꝝ a deorſum in ſurſu3 ⁊ ad vbi ſurſu3 reflectiꝝ deorſu3 nō ē i illo vbi ſurſu3 niſi i potētia: ⁊ ſic nō op3 ꝙ ibi quieſcat. ¶ Dicēdū ꝙ nō ē ſimile de eo qḋ moueꝝ cū reflexiōe ⁊ ḋ eo qḋ nō reflectiꝝ. Nā cū lapis ꝓiect⁹ ꝑuenit ad vbi ſurſu3 a quo reflectiꝝ mō veriori terminaꝝ ibi motuſ q̄ in aliquo vbi p̄cedente. ibi enim ſic terminaꝝ motus ꝙ lapis vlterius nō ꝓcedit ſurſu3: ſed i nullo p̄cedentiū ſignoꝝ ſic terminabaꝝ motus. Quādo vlteri⁹ ꝓcediꝝ. ergo veriori mō terminatur mot⁹ ad illō vbi a quo reflectiꝝ lapis q̄ ad aliqḋ p̄cedētiū. ſ3 in quolibet p̄cedētiū terminabat motus in potētia. qꝛ ibi poterat terminari motus. ergo in illo vbi ad qḋ vltimo ꝑuenit mot⁹ terminaꝝ motus veriori mō q̄ i potētia: qḋ eēt niſi aliqualiter terminareꝝ ibi mot⁹ ſ3 actū. Similr̄ verius ⁊ ꝑfectius icipit ibi motus deorſu3 q̄ in aliquo poſterioꝝ vbi. qꝛ ibi ſic incipit motus deorſu3 ꝙ mobile illud nō p̄mo mouebaꝝ deorſu3 ſed ſurſu3. ſ. anq̄ ꝑueniret ad illud vbi. in nullo aūt ſubſequētiū vbi ſic icipit mot⁹ deorſu3 qñ p̄ri⁹ lapis moueretur ḋorſu3. ǧ ꝑfectiori mō icipit mot⁹ ab illo vbi q̄ ab aliquo alio poſteriorum: ſ3 a quolibet poſteriorū incepit mot⁹ in potentia: qꝛ ibi poſſet icepiſſe motuſ. ergo ab illo vbi reflexiōis icipit mot⁹ in actu: p3 ǧ ꝙ mobile adeſt actu ipſi termino reflexiōis ⁊ i actu abeſt ab ipō: qḋ n̄ pt̄ eē i eodē īſtāti: ſ3 i alio ⁊ alio. ⁊ ſic idē qḋ p̄us.

Ad primam rōnē dicūt aliq̄ ꝙ ipſu3 ꝓiciens eſt cā illius quietis ⁊ detinet ipſum graue ſurſu3. qḋ ꝓbāt: qꝛ qñ aliq̄ duo neccio ſe cōſequunt. q̄cq̄d eſt cā vnius ē neccia cā alterius. ſed motus grauis ſurſu3 ⁊ q̄es ſic ſe habēt ꝙ quies neceſſario ɔ̈ſequiꝝ illū motū. Vñ ꝓiciens erit cā ēt illius q̄etis. Sed hoc nō ſufficit: qꝛ cū graue moueꝝ ſurſu3 ɔtingit ꝙ ꝓiciens eſt corruptū anq̄ ceſſet moueri graue: corruptū aūt eſt nō ens: ⁊ nō ens nō detiet graue ſurſu3. Et ſi dicaſ ꝙ illa pars aeris que moueꝝ ſimul cū lapide ad vbi ſurſu3 ad qḋ ceſſat iſte mot⁹ detinet ipſu3 graue ſurſu3 ꝑ aliqḋ tps. q̄ritur ꝓp quā cā3 detinet ipſu3: cū. n. ipſe aer ſit valde facilr̄ diuiſibilis ⁊ ceſſibilis nō videꝝ rōnabile ꝙ poſſit impedire deſcenſu3 grauis. ⁊ p̄cipue cū graue eſt proiectū ſurſu3. Forte dicendū ꝙ illa pars aeris que ſimulr̄ cū graui venit ſurſu3 ꝑ violētiā detinet ꝑ aliqḋ tps virtutē mouēdi alias ptes: q̄uis defecerit eſſe vtuſ mouendi graue: ⁊ in toto tpe illo detinet graue ſurſu3. ⁊ cū defecerit illa virtus tūc graue mouebit eā ⁊ ſeip̄3. Que aūt ſit illa virtus ⁊ quare ·ātū tps durat ⁊ nō ꝑ mai⁹ nec ꝑ min⁹ tps durat: ⁊ a q̄ corrūpaꝝ: reſtat d̄clarādu. ¶ Ad aliam dicunt aliq̄ ꝙ ſi lapis molaris deſcendit deorſu3 ⁊ faba ꝓiciaꝝ ſurſu3 in directū lapidi nūq̄ faba poterit attingere molarē: imo q̄eſcet in aere anq̄ per ſuū motū attigat lapidē: ⁊ tūc poſtea reflectiꝝ: ⁊ ſic nō faceret molarē q̄eſcere. Sed hoc nullo mō ſufficit: qꝛ ɔſtat ꝙ faba poterit ita fortiter moueri ſurſu3 ab aliquo ꝓiciente ꝙ niſi obuiaſſet molari fuiſſet vlterius mota ſurſu3. Queritur ǧ q̄d ipediat ipſa3 moueri ſurſu3 in tpe illo i quo poniꝝ q̄eſcere an̄ ɔtactū molaris. nō eſt dōm ꝙ molaris ipſa3 imediate ipediat: qꝛ ſic mouēs ꝓpinquum ⁊ imediatū o3 eſſe ſiml̄ cū motu ſic ꝓpinquum q̄etans o3 eſſe ſiml̄ cū q̄eſcēte. ꝓ. ſi ipſe molaris ipedit eā imediate in tpe illo q̄re nō ipediebat eā p̄us: nō ē rō ſufficiēs: nec ē dōm ꝙ aer itermedi⁹ ipediat eā. qꝛ ille aer medius aut q̄eſcit ſurſu3 aut moueꝝ deorſu3. ſi quieſcit: tūc nulla rō eſt q̄re ipedit fabā quo adhuc ferreꝝ ſurſu3 niſi eſſet molaris. Si āt moueꝝ deorſu3 ipetu molaris tūc mouebit fabā obuiātē in aere q̄ nō pōt ei reſiſtere. ſi moueꝝ ſurſu3: tūc ēt faba mouebiꝝ ſurſu3 in tpe illo: ⁊ ponebaꝝ q̄eſcere in tpe illo. ǧ ſil̄ mouebiꝝ ⁊ q̄eſcet: qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Sed forte tu dicis ꝙ ille aer itermedius iter fabā ⁊ molarē moueꝝ deorſu3 i tpe i quo faba q̄eſcit a ſuo motu ⁊ ipedit fabā a motu ſurſu3: nec tñ p̄t eā mouere deorſu3: qꝛ n̄ ſufficiēter obtiet ſup eā. ſic ſi q̄s vellet mouere colūnā mediāte virgula debili mota nō poſſet eā mouere. Hoc iterum licet ſit apparēs nō ſatiſfacit dubitatiōi. Nā ſi loco fabe ꝓiciaꝝ ſagitta ꝑ arcū fortē obuiās molari neccio attingit ip̄3: cui⁹ ſignū erit: qꝛ faciet ſonu3

in eius ꝑcussione: ⁊ sic redit difficultas q̄liter q̇escat nisi faciat molarem q̇escere. ¶ Sʒ cauillabis ꝙ nō attingit immediate q2 phs ꝓbat i 2° d̾ aīa. ꝙ īpossibile ē duo corpora se adinuicē tāgere in aqua vel aere: sed opʒ eē aerē mediū vel aquā. Contra. ꝓijciat sagitta acuta ferrea ꝯtra lignū magnū descēdens. ꝯstat ꝙ igredieť i ipʒ. ⁊ sic eā attinget sufficiēter: ⁊ tūc reflecteť ad iferi⁹: ⁊ sic idē qḋ prius. Dicit hic vltimo ꝙ illud mobile nullo tēpore quiescet tn̄ erit motus reflexus: ſʒ moueť p accn̄s ex violētia illi⁹ grauis descēdētis cui obuiabit ⁊ nō ſm ꝓpria nā. Dictū aūt Ar. ⁊ sue demōstratiōes debēt intelligi de p se. s. de illo qḋ per suā nām reflectiť. Illud. n. est ꝙ actu adest ⁊ abest respectu eiusdē signi. Sed illud qḋ reflectiť impetu alterius cui obuiauit non sic adest ⁊ abest actu. Et cū diciť ꝙ sic mouebiť motib⁹ ꝯtrarijs. dōm ꝙ nō sequiť: ⁊ cū ꝓbať: q2 illud qḋ ꝯtinue tēdit ad aliquē terminū moueť ad ipsuʒ a ꝑncipio motus vsqʒ ad finē: pōt dici ꝙ verū est si ꝯtinue tendit ad illū terminū p eādeʒ virtutē vel p diuersas virtutes: quaꝝ vna sit sua ꝓpria virtus: ⁊ alia sit virtus alterius. sed si tēdit cōtinue ad vnū terminū per diuersas virtutes alioꝝ a se: nō oʒ. ⁊ sic est hic. Naʒ illud ꝓiectū supius qḋ obuiauit alicui fortiori faciente ipsum sine aere medio moueri deorsuʒ moueť per diuersas virtutes extraneas vel extrinsecas .s. virtute ꝓijciētis q̄tū ad priorē motū vel virtute obuiantis quo ad posteriorē motū. q̄re nō valet: ⁊ iō nō oʒ ꝙ simul moueať motib⁹ ꝯtrarijs. Vel dicēdū ꝙ moueť motib⁹ ꝯtrarijs p accn̄s. ⁊ h̄ non habeť ꝓ inconuenienti. ¶ Alia rō Ar. bn̄ ꝓbaret ꝙ ille mot⁹ reflexus nō est simplr̄ vn⁹. s. q2 est ad ꝯrios terminos: ſʒ nō ꝓcederet ꝙ nectio sit ibi q̇es media iter ei⁹ partes. ¶ Alr̄ diceret aliquis ad illā istātiā de faba ⁊ hmōi. s. ꝙ i ꝓiectis qb⁹ obuiaret aliqḋ mouēs forti⁹ ꝙ bene ē ibi mot⁹ cōtinu⁹ sine interruptiōe q̇etis medie. Et ille due rōnes Aristo. q̄ sic ꝓbant ꝙ iter ptes motus reflexi necessario est q̇es media: ꝓcedūt d̾ motu nāli vt esset motus aialis aut alic⁹ hmōi. Et forte de motu cui⁹ vna pars esset nālis: ⁊ alia violēta. vt si lapis ꝓiectus sursuʒ iterū r̄cedat virtute ꝓpria: sed de motu pure violento nō ꝓbant. q2 de tali nō sic est necesse ꝓbare: cū manifestū sit ꝙ nō potest eē ꝑpetuus simplr̄: vt pʒ in ꝑmo celi. mō cū faba obuiauit molari: ipsa nō moueť illa velocitate q̄ moueť nāliter: imo cōtra naturā suā. lʒ. n. graue moueť deorsum nāliter: tn̄ nō omne graue moueť deorsuʒ nāliter quacūqʒ velocitate. sed determinať graue determinata velocitate. Cuʒ ḡ diciť ꝙ ꝯtinue tendit ⁊c. verū ē ꝯtinue si tendit ex se vel partiʒ ex se ⁊ partiʒ ex alio: ſʒ si pure violēter ⁊ ab alio nō oʒ: ⁊ sic est hic. ¶ Ad aliud cū diciť ꝙ reflexū adest ⁊ abest ⁊c. verū est si sic de se moueť vel partiʒ nāliter ⁊ partim violēter. Sed sine dubio vna de rōnib⁹ Ar. vr̄ incuitabiliter ꝓbare ꝙ ois talis mot⁹ ē distinct⁹ a q̇ete aut ꝙ vnū mobile simul mouebiť motib⁹ cōtrarijs. Arguit enīʒ sic. Oē qḋ nūc moueť aliquo motu ⁊ prius erat ⁊ nō moueba ť motu illo q̇esceba t ab illo motu. hec ē manifesta. Ponam⁹. n. ꝙ faba ꝓiecta sursuʒ obuiās molari descendat: manifestuʒ est ꝙ cū descendit moueť deorsum: ⁊ prius nō mouebať deorsuʒ aut reflexue. ergo q̇escebat quiete opposita motui deorsuʒ: sed q̇es opposita motui deorsum nō est nisi q̇es in vbi sursum. ergo aliqn̄ q̇esceba t i vbi sursuʒ. Et si dicas ꝙ arḡ reflecteret deorsuʒ. ḡ simul mouebať ad sursuʒ ⁊ deorsuʒ: qḋ ē ipossibile. hic diciť ꝙ prius mouebať cōtrarijs motib⁹ per accn̄s sed nō per se. Vel dicendū. ⁊ forte melius cuʒ diciť. Oē qḋ nūc moueť ⁊c. Verū ē si nō ipediebať a q̇ete opposita illi motui per aliqḋ ꝓhibens ⁊ obtinens: sed si ipediatur non opʒ: ⁊ sic ē hic. ipediť. n. a quiescēdo per aliquod violentis ⁊ obtinēs supra ipsuʒ: ⁊ sic nō quiescebat. Et ista sunt ꝓbabiliora q̄ mihi apparēt de isto ꝓblemate. ¶ Qḋ aūt dr̄ ꝙ ꝯtrarij mot⁹ possunt simul eē p accn̄s hoc nō sufficit: q2 nūq̄ cōtraria cōtrarietate ꝑfecta insunt simul eidem ⁊ ſm idem: quo enīʒ esset aliquod simul calidissimū ⁊ frigidissimū per accn̄s: hoc est deriʒorū. simr̄ ꝯtraria nūq̄ possunt simul inesse eidē per accn̄s: ita ꝙ vnū sit in vltima sua ꝑfectione ⁊ reliquū cuʒ ipso: quō enim aliquid eēt calidissimū ⁊ frigidissimū quātūcūqʒ per accn̄s: absurdum est oīno. hoc aūt sequeretur in ꝓposito. Nā motus ad vbi sursum ⁊ ad vbi deorsuʒ sunt contrarij cōtrarietate ꝑfecta vt videtur manifestū. q̄re ⁊c. ¶ Ad aliud pōt dici ꝙ cuʒ pila ꝓijcitur sursum ad terram vehemēter ⁊ cū ipsa ꝓijcitur aer cōtra suam nālem inclinationeʒ tūc aliqua pars aeris deorsum mota leuitate sua redit ad superius ⁊ secum mouet ipsam pilam tanq̄ mouens propinquuʒ. cuius signum est quia quanto fortius proijcitur ⁊ percutit ad terram tanto altius resilit: quod non videtur esse nisi quia aer fortius ⁊ vehementius reascendit sursum.

¶ Quod aūt lationū circularis prima sit. Textu cōmenti. LXXV. Questio. XVIII.

Q Ueriť hic. Utrꝝ mot⁹ circularis possit esse infinit⁹ ⁊ ꝑpetu⁹. ¶ Arguiť p2io ꝙ nō. Q2 motus cōsequiť magnitudinē: q̄tum ad diuisionem: vt pʒ in 6° huius: ſʒ magnitudo circularis nō ē īfinita ꝑmo celi. ergo ⁊c. ¶ Itē ille mot⁹ nō est ꝑpetu⁹ ⁊ ꝯtinu⁹ per quē mobile pertransit pluries per eadē signa. Hanc vr̄ ponere Aristo in lr̄a: ⁊ ꝑꝑ hoc dicit motū reflexū nō esse vnū ⁊ cōtinuū: q2 per ipsum mobile pluries transit per eadē signa: vt si aliqd mouetur super magnitudinē rectā ab a. in b. ⁊ iterum a b. in a. manifestū est ꝙ pluries pertransibit eadem signa .s. intermedia inter a. ⁊ b. sed per motū circularem ipsuʒ mobile pluries trāsit eadeʒ signa. vt si aliquid moueret super circulum. ab a. in b. iterū redeūdo ad a. ꝯtingit ꝙ iterū p eadē signa moueť ab a. i b. ⁊ redibit i a. ⁊ sic pluries p eadē signa: vt pʒ in descriptiōe sensibili. ¶ Item si motus circularis esset īfinitus tūc in magnitudie finita esset virtus īfinita: qḋ vr̄ esse impossibile ex isto 8° ⁊ ꝓbatur ꝯn̄a: q2 cū mot⁹ sit actus entis in potētia: vt pʒ in 3° huius: opʒ ꝙ ipsum mobile sit in potētia receptiua motus. ⁊ sic si motus sit infinitus potentia erit infinita. Ois autem magnitudo est finita: vt pʒ p2imo celi. ¶ Oppositum arguitur auctoritate Aristo. in littera.

Ad qōnem dico breuiter ꝙ motus circularis pōt esse cōtinuus ⁊ ꝑpetuus. Et hoc pōt probari demonstratione Aristo. in lr̄a. Q2 ille motus pōt esse ꝑpetuus cuius termin⁹ a quo nō ē actu ⁊ p se distinctus a termino ad quē. sed ipsius mot⁹ circularis termin⁹ a quo non ē per se diuersus a termino ad quē: nec eꝯ. ergo ⁊c. maior ꝓpositio pʒ: q2 i motu finito ⁊ deficiēte termin⁹ a quo est diuersus a termino ad quē ⁊ eꝯ. Nā si nō eēt diuersus: tūc qua rōne icepit moueri a termino a quo eadē rōne incepisset moueri a termino ad quē: ⁊ sic nō cessaret ibi quies. ergo si debet aliqñ cessare mot⁹ nālr̄ ad aliquē terminū ille termin⁹ oʒ eē actu diuersus a termino a quo: ⁊ per oppositū mot⁹ ille nō oʒ cessare cui⁹ termin⁹ ad quē nō ē diuersus p se simplr̄ a termio a q̊. Et ꝯfirmať. nā postq̄ termin⁹ ad quē alicuius motus nō est p se ⁊ nāliter diuersus a termio a quo. q̄ rōne mot⁹ icepit a termino a quo eadeʒ rōne icipiet a termino ad quē. Et sic nō determinabitur: vt pʒ. ḡ minor ⁊ minor apparet. Nā sic i linea circulari ꝑncipiū nō est

Marginal notes: T.c.83. (left, line 3); T.c.l. (left); T.c.39.; T.c.79; T.c.cō.6.; T.c.46; T.c.76 (right)

actu diuersuz a fine imo quilibet punctus est principiū τ terminus vt manifestum est ad sensuz: sic i motu circulari terminus ad quem non est distinctus per se τ simplr a termino a quo: est enim mot⁹ circularis ꝓprie ab codē in idē. idez aūt nō est per se diuisuz a seipso. ❡ Et est cōsiderandū hic ꝙ fm Cōmen illa ratio Aristo. nō solūz tangit causam: quare est possibile motū circularem esse ꝑpetuū. sed etiam ꝙ sit necessariū: qḋ sic potest intelligi. Si n. motus circularis terminaref oporteret ꝙ terminaretur ad aliqḋ vbi determinatū: sed nō oz terminari ad aliqḋ vbi determiatū: qz cū quodlibet vbi qḋ acquirit i mobili circulari per suū motū sit ei naturale. nulla ē rō: quare magis terminef ad vbi vnū ꝙ ad aliud. E contrario de motu recto. nā mot⁹ nālis rectus est ad vbi naturale ipsi mobili: τ icipit ab vbi inaturali. τ iō cū puenit ad ipsuz vbi nāle quiescit sub eo. Uel potest ista necessitas sic itelligi vt tangebat: qz in omni motu terminato necesse est ꝙ termin⁹ ad quē sit actu distinctus a termino a quo τ ecōuerso: sz in toto motu circulari terminus a quo τ termin⁹ ad quē nō sunt simplr τ actu diuersi: qz sunt vnū τ idez. vt circulatio solis que icipit ab oriente τ iterato redit ad oriens. Similr aūt τ in aliis. Q̄ślibz enīz vbi necessariū est esse termin⁹ a quo τ terminus ad quem ipsius circolationis. q̄re τc̄. ❡ Itē aliqui sic arguunt. Nihil icipit a suo termino: nec terminaf a suo principio. τ nihil icipit de nouo moueri in termino ad quē fuit motus nec deficit vel cessat moueri a termino a quo fuit mot⁹: sed mobile circulare semp est i termino sui motus ad quē: τ semp est in termino sui mot⁹ a quo. Nā quodlibet vbi signatū vnū numero ē termin⁹ alicui⁹ ad quez: τ principiū a quo alterius circulatiōis: τ vnū vbi sz spēz est termin⁹ a quo τ termin⁹ ad quē eiusdē circulatiōis. ergo mobile qḋ circulariter mouef sz nām nō icipit de nouo moueri postꝙ penit⁹ nō mouebaf nec vnꝙ dficit a motu ita ꝙ ampli⁹ nō moueaf. ḡ mot⁹ circularis est ꝑpetuus. Et forte illam demōstrationē Arist. itellexit in his verbis: τ vt semp sit in principio τ fine: τ nūꝙ: ē enīz semp in principio vnius circulationis τ in fine alterius: τ nūꝙ est in principio añꝙ nō fuerit mot⁹ vel añꝙ mobile ꝗeuerit: nec vnꝙ in fine postꝙ nullus erit mot⁹ vel postꝙ mobile quiescit: τ sic motus circularis est perpetuus. Ulterius cōsiderandū est ꝙ in toto motu circulari perpetuo circulatio prior nō est eadē nūero simplr τ i actu cū posteriori nec diuersa numero ꝓpe simplr: qḋ sic pz. Nā illa ꝓprie simplr nō sunt vnū nūero quorum vnum deficit adueniente alio. sz circulatio prior deficit adueniēte posteriori: vt manifestū est. q̄re τc̄. ❡ Itē nō sunt diuerse numero simplr τ ꝓprie: qz illa q̄ sunt cōtinua τ non distincta actu non sunt actu diuersa numero: ptes enim alicuius linee eiusdē q̄ oiū sunt ꝯtinue nō sunt proprie diuerse nūero vt vult Cōmen. in 4° huius: sz circulatio prior est ꝯtinua posteriori: sunt. n. copulate ad eundez terminū cōez sic ꝙ vnū τ idē vbi ad qḋ terminatur circulatio prior est illud a quo sine medio icipit posteriori. ḡ nō sūt actu τ simplr diuerse nūero extra aiaz. Qualiter autē sunt nūcrate i potētia τ qualr tps ꝙ est nūerus hmōi circulationū sit extra animā: τ quō nō: visum ē in 4° hui⁹. ❡ Et si dicaf ꝙ vnūqḋqz ꝯparatū alteri vel est idē nūero cū eo vel diuersuz: vt vult Arist. in. 10. metaph. Dōm est ꝙ verū est ꝙ vnū ens cōparatū alteri enti vel est idē cū eo vel diuersuz: sed circulatio prior nō est ens simul actu extra aiam cū posteriori. ergo τc̄.

Cō. 76.

T. cō. ii.

Ad primam rationē dicēdū ꝙ motus sequif magnitudinē quantū ad finitatē extēsiōis vel īfinitatē: vn̄ in magnitudie finita nō pōt esse mot⁹ infinitus extēsus. τ sīr īfinitas durātiōis motus requirit infinitā durationē magnitudinis. Si ergo arguit sic. Si mot⁹ circularis esset infinitus tūc magnitudo circularis eēt īfinita. Uerū est īfinita fm durationē: τ hoc bene est possibile: sz nō sit infinita sz extensionem ꝑmanentē. Et si dicatur sic. motus in magnitudine est finitus. verz est si est i magnitudine finita fm duratione. Aliter nō oporteret ꝙ esset finitus fm durationem. Item si arguit sic: si mot⁹ circa magnitudinē finitā est finitus: τ mot⁹ circularis circa magnitudinē finitā. ḡ τc̄. Dico ad maiorē ꝙ mot⁹ circa magnitudinē finitā est finitus. verz de motu per quē illa magnitudo finita ꝑtrāsitur finities: vn̄ q̄libet circulatio est finita p quaz fit reditus de codē in idē circa aliqḋ finitū: sed motus p quē magnitudo finita ꝑtransit infinities nō est finitus duratione. Uel aliter motus circa magnitudinē finitā est finitus. verū est sz velocitatē. Nā i determinato tp̄e τ finito ꝑtransitur q̄libet tota magnitudo finita: sed nō oz ꝙ sit īfinit⁹ sz durationē totalē. ❡ Ad aliaz cū dr̄ motus per quē mobile plurie ꝑtrāsit τc̄. Uerum est si hoc fuit añꝙ puenerit ab codē in idē sicut cōtingit in motu reflexo. ibi. n. mobile ꝑtrāsit pluries eadē signa. hoc est prius q̄ redierit ab codē in idem. Sed in motu circulari nō ē sic. si enīz mobile ꝑtrāsit pluries hoc ē postꝙ redierit ab codē in idez. cū enīz mobile motū fuerit ab a. in a. p media b. c. d. pōt iterū moueri ab a. in a. per eadē media τ codē ordine partiū seruato. in motu aūt recto ꝓcedēdo ab eodē i idē nō seruaf idē ordo partiū: imo pars mobilis que i priori parte motus erat ꝓpinquior termio ad quē: in 2ª parte motus ē remotior ab illo: vt pz ad sensuz. ❡ Ad aliaz dico ꝙ in magnitudine finita pōt esse potētia īfinita fm durationē lz nō sz vigorē vt videbif in ꝯsequentib⁹. Itē in magnitudine finita pōt esse potētia infinita. lz nō potētia actiua sz aliquos. hoc autē sufficit ad hoc vt in magnitudine finita sit motus infinitus: qz magnitudo que mouef perpetuo nō hz nisi potētiā receptiuā mot⁹: nō aūt potētiaz actiuam sibi inherentē fm Aristo τ cōmentatorē in isto 8°. quare τc̄.

❡ Adō autē necesse hoc impꝑtibile esse nec habere magnitudinē dicem⁹ primū de prioꝛib⁹ ipso opponētes τc̄. Te. cō. LXXVIII. Qō. XIX.

Queritur hic. Utrū mouēs finitū possit mouere p tp̄s īfinitū. ❡ Arguif primo ꝙ sic: Qz corpus celeste ē finitū: vt pz ex primo celi τ mūdi: sz ipm corpus celeste mouet ista īferiora p tp̄s īfinitū: vt pz ex 2° de generatiōe. τ in isto 8°. ḡ τc̄. ❡ Itē oē mouens qḋ ē in magnitudine finita ē finitū. hoc est euidēs. sz mouēs qḋ mouet p tp̄s īfinitū est in magnitudie finita. ꝓbatio. qz agēs nāle oz esse intrinsecum passo vt vult Cōmē. in 5° metaphisice. capitulo de principio. sz mouēs qḋ mouet per tēpus infinitū est agens naturale vt manifestū est: nullū enim agens violentū mouet per tēpus infinitū: vt pz ex primo celi. ❡ Itē mouens qḋ pōt semper esse pōt semp mouere. hec videf manifesta. Sed aliqḋ mouens finitū potest semp esse sicut pz de celo. ipsum. n. celum est mouens finitū: τ potest semp esse cum sit ingenerabile τ incorruptibile. primo celi. ergo τc̄.

T. c.

T. c.

T. c.

T. c.

T. c.

T. c.

❡ Oppositum vult Aristo. τ cōmentator.

Ad qōnem dicendum est breuiter ꝙ mouens finitū non potest mouere per tēpus infinitum. Ad qḋ demonstrandū supponenda sunt aliqua. ❡ Primo supponendum est ꝙ cūz aliquod mouens mouet aliqḋ mobile per aliquod spatiū in aliquo

tempore.pars mouētis mouet in minori tēpore partē mobilis per ptē spatij. Verbi gratia: si.10.homines trahunt lignū.10.pedum per spatiū.10.stadioꝝ in decē momentis.manifestum est ꝙ vnus homo moueret lignum vnius pedis per vnū stadium in minori tēpore ꝙ in decē momētis:in quib⁹ mouebat totum mobile. similiter autē ꝛ in alijs:semꝑ enim pars mobilis in minori tēpore pertransit partē magnitudinis ꝙ totum mobile. ¶ 2ᵒ supponēdū est ꝙ oē finitū per ablationē alic⁹ finiti aliq̄tiens facta ꝯsumit:ꝛ hoc pꝫ in ꝑmo hui⁹. ꝛ oē totū ꝯstitutū ex partibus finitis est finitū vt habet ex ꝑmo hui⁹. Tūc pōt demōstratio formari sic. Si mouēs finitū vel terminatū moueret per tp̄s infinitū: tunc sequit ꝙ tp̄s infinitū esset finitū: qḋ est manifestum ipossibile.ꝛ ꝓbatur ꝯña. Ponamus ꝙ mouens qḋ ponit mouere ꝑ tp̄s īfinitū sit a.ꝛ b.sit mobile.ꝛ tp̄s īfinitū sit c. Tūc subtrahat aliq̄ pars motoris.ꝛ sit o.ꝛ aliq̄ ps mobilis. ꝛ sit e.manifestū est per ꝑmā suppositionem ꝙ o. mouebit e. in minori tpe ꝙ sit tp̄s c. Ulterius subtrahatur quedam alia pars mouētis ꝛ addat ad ꝑorē.s.ad o.ꝛ quedā alia pars mobilis ꝛ addat ipsi e.nūc arguet. sꝫ ꝓportionē qua addit ad mouens ꝛ mobile addit ad tp̄s. sꝫ subtrahendo ab a.ꝛ addendo ipsi o.resultat aliqḋ finitū totū: ꝛ similiter sobtrahendo ab ipso o.ꝛ addendo ad e.resultat aliqḋ finitū: qꝛ qḋlibet finitū per ablationem finiti ꝯsumit: vt dicit 2ᵃ suppositio: ꝛ qḋ resultat ex finitis vel terminatis partibus est finitū: vt dicit.3ᵃ.ergo silr addēdo ad tēpus motus resultat tp̄s finitū siue terminatū. sed illud tp̄s qḋ resultat est illud tp̄s i quo totū mouēs mouebat vel equale ei: sicut totū qḋ resultat ex additione partiū motoris est ipse motor totus vel ei equale. ꝛ totū qḋ resultat ex additiōe partiū mobili est totū mobile vel equale ei: ergo illud tēpus in quo mouet totum mouēs est finitū vel equale finito. ꝛ si ē equale finito est finitū: ꝛ ponebat infinitū: ergo est finitū ꝛ infinitū: qḋ ē impossibile. Uel pōt breuiter deduci sic. sm̄ ꝓportionē qua subtrahit a motore ꝛ mobili subtrahit a tempore: sed subtrahendo a motore finito vel terminato aliqḋ finitum tandem ꝯsumit.per suppositionē: ꝛ silr subtrahēdo a tēpore in quo ille motor mouet illud mobile: tādē totum ꝯsumitur sꝫ oē qḋ ꝯsumit per ablationē finiti est finitū vt manifestū est per se: infinitū enim nō ꝯsumitur per ablationem finiti: ergo illud tempus erat finitū.ꝛ sic idem qḋ ꝑus.ꝛ hec est demonstratio Arꝫ.in lra. ¶ Item posset sic argui. Sicut se hꝫ mouens ad ptes mouentis: ꝛ mobile ad partes mobilis: ꝛ sic tēpus i quo totum mouens mouet ad partes temporis: in quib⁹ mouet partes motoris: ꝛ in quibus mouent ptes mobilis. Nā vnicuiq; parti motoris ꝛ mobil' corrñdet aliq̄ pars temporis: cū pars nō possit mouere i equali tēpore cū toto referendo ad partē vel ad determinatū signū spatij super qḋ sit motus similiter se habet motus. Semp enim pars mobilis in minori tempore perausit aliquā partē spatij ꝙ totū mobile. Et similiter pars motoris in minori tpe facit ꝑtransire partem mobilis per partē spatij ꝙ totū tp̄s: min⁹ aūt tp̄s est pars maioris tēporis ꝛ sic vnicuiq; parti motoris ꝛ mobilis correspōdet aliqua pars temporis in quo tot⁹ motor mouet totū mobile. sicut ergo se hꝫ totus motor ad partes motoris ꝛ totū mobile ad partes mobilis: sic totū tp̄s ad partes temporis. Sed cōstat ꝙ totus motor cōstituitur ex partibus motoris: ꝛ totū mobile ex partibus mobilis ergo totū tempus cōstituitur ex partibus temporis i quibus partes motoris mouēt partes mobilium. Sꝫ vlteri⁹ totus mouens finitum constituit ex partibus finitis sibi equalibus. ꝛ similiter totum mobile: ergo totum tēpus cōstituit ex partibus: in quib⁹ totus motor mouet totū mobile: ex partib⁹ dico finitis sibi inuicē equalibus: sed qḋ cōstituit ex partibus finitis est finitū: ergo totū tempus in quo mouet motor finitus ē finitū ꝛ nō finitū. Et breuiter sustentatur hec ratio super hoc ꝙ cum mouēs finitū mouet aliqḋ mobile per aliqḋ tempus: vnicuiq; parti motoris ꝛ mobilis correspondet aliqua pars illi⁹ temporis in qua pte tēporis pars motoris mouet partem mobilis in partē spatij: vt pꝫ ex pria suppositiōe: ꝛ equali parti motoris ꝛ mobilis eq̄lis pars tēporis. Cū igitur in motore finito nō sint partes infinite sibi inuicē equales manifestū est ꝙ in tēpore illo in quo mouet nō sunt partes infinite sibi inuicē equales. Sed hoc cōtingeret si eēt īfinitū vt manifestū est: ergo ꝛc̄. ¶ Contra primā deductionē est vnum dubiū: qꝛ ibi supponit ꝙ a motore finito possit subtrahi vel auferri ps aliq: ꝛ iterū alia ꝛ apponi ꝑori.hoc aūt non est verū vīr. qꝛ a corpore celesti qḋ est mouēs finitū nihil pōt subtrahi: vt satis pꝫ ex pāo celi. Ad hoc diceret Comē. ꝙ ꝙuis a toto celo nō possit aliq̄d subtrahi.tñ hec ꝯditiōalis est vā: ꝙ si a celo aliq̄ pars auferat ps ipsa ī minori tpe mouebit aut mouebit ꝑ determinatū signū ꝙ ipꝫ totū celū: ꝛ hoc est manifestū.nihil.n.ꝓhibe. ꝯditionalē eē verā: cuius antecedēs sunt impossibile vt dictū fuit prius. Sꝫ ex quo sequit ꝯditiōalē que vera est eē falsam: ē falsū ipossibile.mō si mouēs finitū moueret ꝑ tp̄s infinitū illa ꝯditionalis nō posset eē vera: vt pꝫ ex dictis.vel.n.ꝙ pars illius moueret in minori tpe.s.in pte illius totius tp̄is. sequet ꝙ illud totū tp̄s sit finitū vt deducebat prius.

Ad primam rōnē cū dicit ꝙ corpus celeste ē finitū ꝛc̄.ꝓpter solutionem istius rōnis est intelligendū ꝙ sm̄ Aristo.in 6ᵒ huius. tp̄s motus siue duratio in motu locali accipit dupl'r. Uno modo sm̄ partes mobilis. Alio modo sm̄ partes magnitudinis super quā sit mot⁹. sm̄ partes mobilis attenditur duratio mot⁹: qꝛ manifestū ē ꝙ ꝑus vna pars mobilis ptrāsit aliqḋ spatij signū vel aliquā partē spatij ꝙ totū mobile. Ex pte āt magnitudinis q̄ totū mobile prius tpe ptransit vnā ptē magnitudinis ꝙ totā magnitudinē. Mō cū dicit Arꝫ. ꝙ mouēs finitū nō pōt mouere per tp̄s infinitū intelligit hic accipiendo tp̄s motus ex parte ptiū magnitudinis: ꝛ hoc pꝫ ex suo ꝓcessu: qꝛ ipse accipit i sua demōstratiōe ꝙ pars mouētis mouet ptē mobilis in minori tpe ꝙ totū mobile: qḋ nō eēt verū si acciperet tempus motus sꝫ ptes magnitudinis q̄ pertransit: imo sꝫ hoc in equali tpe pars mouentis mouet partē mobilis: sicut totū mouēs mouet totū mobile: eadē enim ē ꝓportio partis motoris ad partē mobilis q̄ est toti⁹ ad totū cōparādo ad totā magnitudinē: vt habetur ex 7ᵒ huius. Et si accipiat tēpus mot⁹ ex pte partiū mobilis: sic est verum qḋ dicit.naꝫ vt sepe dictum est pars mobilis ꝑus tpe pertrāsit partē magnitudinis ꝙ totū mobile. Sic aūt accipiēdo tp̄s mot⁹ ipossibile ē ꝙ mouens finitū moueat per tp̄s īfinitū: qꝛ per tp̄s īfinitū nō mouet nisi mobile īfinitū loq̄ndo de īfinitate ꝓueniente ex pte partiū mobilis: vt manifestū est.mō ꝯstat ꝙ mouens īfinitū nō pōt mouere mobile infinitū: cū virtus motoris semꝑ sit maior ꝙ mobilis. Cū ergo dicit ꝙ celū qḋ ē mouēs finitū mouet ꝑ tp̄s infinitū. Dicendū ꝙ nō mouet per tp̄s infinitū: qḋ quidē tp̄s accipiatur sm̄ partes mobilis celestis.qꝛ ipsū nō est īfinitū sed finitū. ꝛ ideo nō est ꝯtra Aristo. ¶ Sed ꝯ istā solutionē rōnabiliter dubitat.qꝛ Aristo.nō ꝓbat hic istā ꝓpositionē nisi ad demonstrandū īfinitū ꝙ primū mouens non est

T.c.7. T.c.76 T.c.39.

in magnitudine. Et ibi sic arguit: mouens qd mouet per tps infinitum est mouens infinitū. hoc demonstrat hic. sed motor primus mouet per tēpus infinitū. ergo nō est finite virtutis. Ulterius deducitur sicut videbitur posterius. ¶ Tūc dubitat. eo mō dz Aristo. hic demōstrare ꝙ motor finitus non mouet per tēpus īfinitū quomodo accipit īferiꝰ ꝙ motor p̄mꝰ mouet p tps īfinitū. Aliter enī3 suppositiōes sue nō eēnt bone: imo eēt fallacia accidētis aut equiuocatiōis. s3 ipse nō supponit inferiꝰ ꝙ p̄mū mouēs moueat per tempus infinitū īfinitate cōtingente ex partibus ipsius mobilis: vt manifestum est: qꝛ nullum mobile est infinitū. vt p3 ex 3° huius. ꝛ primo celi. sed īfinitate ꝓueniente ex reiteratiōe motus ab eodem in idem. hoc enim mō motus est infinitus vt prius patuit. ergo hic non intendit ꝙ motor finitꝰ nō mouet per tps īfinitū sumēdo tps secūdū ptes mobilis. ¶ Ad hoc dicūt aliq ꝛ satis subtilr vt vr mihi. ꝙ q̄uis p̄mus motor nō moueat mobile īfinitū nec p tp3 īfinitū prout tps motꝰ ꝯsideraf secūdū ptes mobilis tn̄ si eēt mobile infinitū ipse p̄mꝰ motor haberet ipsu3 mouere. Et ex h sequit ꝙ nō dz esse finitus: qꝛ mouens finitū non posset mouere mobile īfinitū si esset: cū motor debeat esse maioris virtutis q̄ mobile. nihil aūt est maioris v̄tutis īfinito si esset. Qꝫ aūt primū mouens deberet mouere mobile infinitu3 si esset ꝓbant sic. Nam primus motor est per se ꝛ p̄ma causa motus. ꝛ p se ꝛ p̄ma causa īfinitatis motus vt māifestu3 est. causa aūt per se debet referri ad effectū per se vt habef ex 2° huius. Unde ipe motor primus debet esse causa īfinitatis motus que per se cōpetit ipsi motui: īfinitas autem motus qua motus per se esset infinitus esset ex partibus ipsius mobilis si mobile esset infinitū. Cū.n. ipsum mobile sit per se subiectum motus manifestū est ꝙ īfinitas que accidit motui ex parte mobilis magis per se cōpetit ipsi motui q̄ īfinitas q̄ ꝯpetit ex partibus magnitudinis. vnde si esset mobile infinitū oporteret ꝙ motor primus qui est primo ꝛ per se cā motus ꝛ infinitatis motus eēt cā illiꝰ īfinitatis quā h3 motus ex partibus mobilis. ita ꝙ moueret mobile īfinitu3 si esset. Ex hoc aūt sequitur vt dicebatur ꝙ ipse primus motor sit virtutis īfinite: ꝛ ex hoc concludif vlterius ꝙ nō sit in aliqua magnitudine vt deducef in ꝯsequentibꝰ. ¶ Sed sine dubio q̄uis istud sit satis subtilr dictum. tn̄ nō videf bene esse ad intentionē Aristo. Nam Aristo. in illa demonstratione in qua ostendit motorē p̄mū nō esse in magnitudine debet supponere ꝙ ipse mouet per tempus infinitū. eo modo quo demonstrauit motū esse infinitu3 in precedentibus: vt p3 inspicienti suā demonstrationē: non enim ꝓbauit motum esse infinitū ꝛ ppetuum nisi vt illud supponeret in illa demōstratione. sed ipse demonstrauerat motū esse īfinitū secūdū circulationē nō secūdū infinitatē mobilis: vt etiā iam manifestu3 est. Et ꝙ dicūt isti ꝙ infinitas ex parte partium est illa q̄ cōpetit motui per se. dico ꝙ nō ē verū simplr: qꝛ hec īfinitas nō est possibilis: cum īpossibile sit hoc modo mobile eē simpliciter īfinitum. imo solum motui possibilis est infinitas secundū circulationē ꝛ reiterationē motus ab eodē in idē: ꝛ iō vr remāere dubitatio. ¶ Propter qd aliqui dicunt aliter: dicūt enim ꝙ intentio Aristo. est hec: ꝙ mouens finitū nō potest mouere per tempus īfinitū tanq̄ p̄ma causa īfinitatis seu ppetuitatis motus. ꝛ s̄m hoc nō valet instantia de celo. celū enim mouet per tēpus infinitū non tanq̄ p̄ma causa īfinitatis motus: qꝛ nō mouet nisi motum ab aliquo alio. ꝛ iō non potest eē prima causa motus: ꝛ de tali intelligit Arist. vt dicunt. ¶ Sed istud nō videtur sufficere: qꝛ demōstratio Ar. videf esse cōmunis ad omne mouens finitū siue sit prima causa motꝰ siue non. Sustentatur enī3 sup istā ꝓpositionē: ꝙ cū mouens finitū mouet aliquod mobile per tēpus aliqd: pars mouētis in minori tēpore mouet partem mobilis p determinatū signū magnitudinis siue spatij in quo vel circa qd fit motus. ꝛ hoc videf esse verum quocūq3 mouēte finito q̄litercūq3 moueat. ¶ Et ideo alij dicūt aliter. ꝛ dicūt ꝙ itētio Ar. est hec. ꝙ mouens finitū nō mouet p tps īfinitū motu vno nūero. mō ipm celū nō mouet aliqd istoꝝ īferioꝝ p tps īfinitum motu vno nūero: qꝛ vnitas nūeralis motꝰ reqrit vnitatē nūeralē mobilis: vt p3 in 5° huiꝰ. s3 nullū istoꝝ īferioꝝ manet vnū nūero p tps īfinitū: vt p3 2° de aīa ꝛ 2° d' gn̄atione: si aūt celū mouet ista īferiora p tēpus īfinitū hoc est motu vno s3 specē vel s3 genꝰ. ꝛ ideo instātia nō valet. ¶ S3 adhuc istud nō vr eē s3 itētionē Ar. nā demonstratio Ar. ita bn̄ ꝓbat de motu vno s3 spē3 ꝙ motor finitꝰ nō mouet p tēpus infinitū sicut de motu vno numero vt p3 ꝯsiderāti demōstrationē illā. Et posset sic argui. Illud tēpus est finitū qd resultat ex pluribus finitis equalibus. hec est manifesta cuilibet itelligēti. sed tempus in quo mouet mouens finitū resultat ex partibꝰ finitis equalibus. qd sic apparet. nā vnicuiq3 parti motoris ꝛ mobilis correspōdet aliq pars tēporis in qua mouet per signū magnitudinis determinatū vt dictū ē prius ꝛ partibus equalibus motoris ꝛ mobilis correspōdent partes tpis equales. Cū ergo partes mouētis finiti iuicē3 equales sint finite: ꝛ similiter partes mobilis: sequif ꝙ partes temporis in quo mouet mouēs finitū sibimuicem equales sint finite: ꝛ sic tempus in quo mouet mouens finitū est finitu3 siue moueat motu vno nūero siue vno spē. ¶ Propter qd forte redeūdū est ad solutionē priorē. Dicēdo ꝙ Ar. itendit hic d̄mōstrare ꝙ mouēs finitū nō mouet per tps īfinitū: prout tps motus attēditur s3 ptes mobilis modo p̄declarato. Ex hoc at debemus elicere ꝙ ēt mouens finitū nō pōt mouere per se ꝛ p̄mo per tp3 infinitū s3 circulationē ꝛ reiterationē mobilis. Nā si mouēs finitū moueret p tps īfinitū s3 circulationē seu reiterationē tāq̄ per se ꝛ prio: cā motꝰ īfiniti tūc deberet posse mouere mobile īfinitū si eēt. Ex q̄.n. esset cā p̄ma īfinitatis motꝰ deberet esse cā illiꝰ īfinitatis seu durationis īfinite q̄ p se ꝯpeteret motui: mō si mobile eēt īfinitū tūc ipsi motui p se d̄beref īfinitas ex pte partium mobilis. q̄ꝛ vna priꝰ tpe ptrāsiret determinatā ptē3 spatij q̄ totū. ꝛ sic si īpole ē mouēs finitū mouere p tps īfinitū ꝓut tps sumif scd̄3 ptes mobilis: īpossibile ē ip3 mouere p tps īfinitū s3 circulatiōe3. ꝛ h erit vtile ad demōstrationē illā p quā ꝯuicif ꝙ motor p̄mꝰ n̄ ē i magnitudine: qꝛ ꝯstat ꝙ ipe mouet p tps īfinitū s3 circulatione3. ¶ Qꝫ si h nō sufficit iquire meliꝰ qꝛ nō possu3 plus ad pn̄s. ¶ Ad aliā cūor. de qd ē i magnitudie finita ꝛc. vez ē si sit i ea sic forꝰ d'ās māe. s3 si sit i ea sic motor ap-propōatꝰ mobili approp̄ato: n̄ o3 ꝙ sit finitū. sic āt est de motor q̄ mouet p tps īfinitū: n̄.n. ē forꝰ d'ās eē māe nec ē i magnitudie finita sic forꝰ i subo ꝛ ꝯstituta i eē p subm s3 solū sic motor i mobili approp̄ato vt videbif pꝰ q̄re ꝛc. ¶ Ad aliā cū dr. mouēs qd pōt sp eē ꝛc. ꝓt ꝯcedi ꝙ celū pt sp mouere s3 circulationē: nō sic p̄ma cā ppetuitatis motꝰ circularis: qꝛ mouet motū. q̄re nō valet ꝛc. Queraf ꝯplemētū huiꝰ q̄ōnis in questiōe extraordinaria de infinitate vigoris dei. q̄ sic icipit. Difficultas ē nō pua.

¶ Qd autē in finita omnino magnitudine non cōtingat infinitam esse potentiam ex his manifestū est ꝛc. Tex. com. LXXIX. Q̄ō. XX.

T.c.56. T.c.46 T.c.33. T.c.34 T.c.4 T.c.44

COnsequēter querit̃. Utrū virtus īfinita possit eē in magnitudīe finita. ¶ Arguit̃ q̄ sic. q: in celo est virtus īfinita mouēs ista inferiora. vt pȝ in isto. 8. ⁊ in. 2. de gñatione: sȝ celum est finite magnitudis. vt pȝ i p̄io celi. ergo ⁊c. ¶ Itē in quocūq̄ ē po^a finita illō ē gñabile ⁊ corruptibile: sȝ celū nō est gñabile ⁊ corruptibile: ergo in ipso nō est po^a finita: q̄re relinq̄t q̄ i ipo est po^a īfinita. aut q̄ nullā hȝ potētiā. ⁊ hoc est absurdū cū sit p̄ma cā corporalium totiꝰ mūdi iferioꝝ. a qua oīs v̄tus huiꝰ mūdi gubernat̃. vt pȝ in p̄mo metheoroꝝ. q̄re ⁊c. maior ꝓpositio ē manifesta. qȯ. n. hȝ potētiam finitam hȝ opationem finitam: eo q̄ operatio est a virtute imediate. Et qȯ hȝ operationē finitam est gñabile ⁊ corruptibile: vt pȝ. 4. metheoroꝝ. ⁊ minor pȝ p̄mo celi ⁊ mūdi. Itē in quocūq̄ est motus īfinitus in illo est potētia īfinita: sȝ in magnitudine finita est motꝰ īfinitus. s. in celo. ergo ⁊c. maior pȝ: q: motus est actus entis in potētia scḋm q̄ hr̃ in. 3. huius. ergo motꝰ īfinitꝰ requirit potētiam infinitā in illo in quo ē: ⁊ minor pȝ ex isto. 8. ⁊ p̄mo ⁊. 2. celi ⁊ mundi. quare ⁊c.

¶ Oppositū arguit̃ auc̃te Ari. h̃ ⁊ sil̃r auc̃te cōmētatoꝛis q̄ voluit q̄ in magnitudīe finita non pōt esse po^a īfinita.

Ad qōnē dico breuiter q̄ potētia infinita. i. potētia q̄ est p̄ma cā ꝑpetuitatis motus non pōt existere in magnitudine finita. Ad cuiꝰ demonstratione sunt aliqua supponēda. Primo supponendū est q̄ maior potētia facit motū equalē cū minori potentia in minori tpe. v. g. Si duo hoīes trahūt vnam nauē p vnum stadium in vna hora. quatuor hoīes trahunt illam nauē p vnum stadium in medietate vnius hore vel in alio tpe miori q̄ sit vna hora: ⁊ sil̃r est in quolibȝ alio motu: ⁊ hoc est manifestū p se. 2° supponēdū est q̄ nullū mouens pōt mouere in nō tpe. loquēdo de motu ꝓprie dicto: cū oīs talis motus sit successiuus ⁊ cōtinuus. Tūc possȝ sic argui. si in magnitudine finita eēt potentia mouens īfinita. s. que esset p̄ma cā īfinitatis motus tunc ipsa moueret in nō tpe: sȝ hoc ē impole p scḋam suppositionē. Probatio cōñie. si sit potentia infinita in magnitudine finita: aut mouebit in tpe. aut in non tpe. p sufficiētē diuisionē. Si diceret̃ q̄ moueret in tpe. tūc capiat̃ aliq̄ potētia finita: oportebit q̄ illa potentia finita moueat in maiori tpe p p̄mā suppōnem. Si aūt vlterius ad illam potētiā finitā addat̃ alia potētia finita tūc mouebit in miori tpe q̄ p̄ma potētia finita: q: addēdo ad potētiā diminuit̃ de tpe. Ulteriꝰ sic accipiat̃ alia potētia finita ⁊ addat̃ aliq̄s adhuc mouebit in minori tpe. ⁊ sic addēdo finita potētiā tandē ꝑueniet̃ ad potētiā aliquā finitam que mouebit in tpe equali illi tpi in quo mouebit potētia infinita: qȯ est impole. p p̄mam suppositionem que dicit q̄ sp maior potentia exñs in magnitudine mouet in minori tpe: ⁊ pōt declarari ista rō exemplificādo in potentia finitis. Ponamus q̄ quatuor hoīes v̄tute sua trahant vnā nauem p vnum stadium in q̄tuor horis. ⁊ duo hoīes trahāt nauē in. 8. horis. tūc si inueniat̃ aliqua virtus que intm̄ excedat virtutem duoꝝ hoīum q̄tum. 8. excedūt quatuor: manifestū est q̄ illi mouebūt nauē in quatuor horis. ⁊ sil̃r in ꝓposito. Si virtus infinita exñs in magnitudine moueat aliqȯ mobile i aliquo determinato tpe vt quatuor horis: accipiat̃ aliqua virtus finita que moueat aliqȯ mobile in. 8. horis: ⁊ tūc si inueniatur aliqua virtus finita que in eadē ꝓportione excedat illā virtutē finitā in qua ꝓportione. 4. ⁊. 8. excedunt q̄tuor. ⁊. 2. tūc certū est q̄ illa virtus finita poterat mouere i. 2. 4. horas q: s̄m ꝓportionē qua addit̃ ad v̄tutem diminuit̃ a tpe. ⁊ sil̃r est in q̄cūq̄ ꝓportione. s. q̄ tp̄us sic se habȝ in quo mouet vna illaꝝ virtutū ad tp̄s in quo mouet alia. Sic igit̃ virtus finita mouebit in equali tpe cum v̄tute infinita: qȯ est impole. ergo relinquitur q̄ illa virtus moueret in non tpe: qȯ est impole. Sȝ vna dubitatio ē hic: quā mouet cōmentator: ⁊ expositor accepit ab eo. Nam p istam rōnē nō solū videret̃ ꝯcludi q̄ po^a īfinita nō est in magnitudine: sȝ etiam q̄ nulla est potentia vel virtus īfinita mouens: q: si esset aliqua po^a infinita mouēs illa moueret in non tpe vt deductum est. qȯ est impossibile: vt p̄us. Ad hoc r̄ndent expositores latini p̄mittendo q̄ nulla po^a que est in magnitudie mouet quasi intellectꝰ. ꝓbatum. n. est in. 3. de aīa. q̄ itellectus nō est v̄tus alicuius magnitudinis. Oīs aūt potētia que nō est in magnitudine mouet p itellectū. Sic. n. ꝓbat Ari. celum moueri a suo motore in. 12 metaph. ⁊ sit autem differētia inter agēs p intellectum: ⁊ agens nālr: q: actio agētis nālis ꝓportionatur nāe eius: ⁊ tm̄ agit q̄tum agere potest vt tanta est calefactio q̄tus est calor: sȝ actio agentis p intellectū nō oȝ q̄ ꝓportionet̃ nāe ipsiꝰ ita q̄ tm̄ agat q̄tū agere pōt. nō. n. edificator tm̄ edificat q̄tū pōt edificar̃: sȝ q̄tū exigit rō forme ꝯcepte. Sic igit̃ si esset aliq̄ v̄tus īfinita exñs in magnitudie seq̄t̃ q̄ motꝰ ex ipsa ꝓcedens essȝ s̄m ꝓportionē nāe eiꝰ: ita q̄ moueret q̄tuȝ mouere posset: ⁊ sic ꝓcedit rō aristo. Sȝ si sit v̄tus īfinita non in magnitudine motꝰ ꝓcedēs ab ipsa: nō ꝓcedit ab ipsa s̄m ꝓportionē eiꝰ ita q̄ non mouet ꝓut p̄t mouere: sȝ s̄m qȯ ꝯuenit fini ⁊ nāe subiecti. Est aūt ꝯsiderādū vt dicunt q̄ nihil mouet̃ nisi magnitudinē hñs vt ꝓbatū est in. 6. huius. Un̄ velocitas motꝰ est effectꝰ receptꝰ a motore in aliquo hñte magnitudinem. Manifestū aūt ē q̄ nihil hñs magnitudine p̄t recipe effectū ꝓportionalē v̄tuti q̄ non ē in magnitudie: q: oīa nā corporea ꝯpat̃ ad aīāȝ icorporeā sic qȯdā p̄ticulare ad abstractum ⁊ ad vle. Un̄ non pōt ꝯcludi si v̄tus īfinita nō sit in magnitudie q̄ ex ea sequat̃ in aliquo velocitas īfinita q̄ ē effectꝰ ꝓportoīs tali po^e: sȝ nihil ꝓhibȝ i aliq̄ magnitudie recipi effectum v̄tutis q̄ ē in magnitudie: q: cā potior ē effcū. Un̄ si aliq̄ v̄tꝰ īfinita eēt i magnitudie seq̄t̃ q̄ effcūs ei correspondēs eēt in magnitudie. s. velocitas īfinita. ⁊ h̃ ē ipole: ergo ⁊ p̄^m: ⁊ h̃ sūt v̄ba. s. Thome i sua expōne huiꝰ loci: i qbꝰ mīfeste ꝓbabat q̄ ē aliqȯ mouēs īfinitū sine magnitudie qȯ p̄t q̄tū ē de se mouere in ñ tpe: sȝ qȯ ñ mouet in tpe h̃ ꝯuenit ex defectu subi qȯ ñ ē natū suscipe talē effectū. Sȝ istud nulloꝰ satisfac̃ dubitatoī: q: siue mouēs īfinitū sit mouēs p itellectū siue nō: oȝ q̄ moueat i aliq̄ tpe determinato: ⁊ illiꝰ tp̄is erit aliq̄ ꝓportio ad tp̄s i q̄ mouet v̄tꝰ aliq̄ finita ⁊ tūc si sumat̃ qdā alia v̄tꝰ finita hñs eādē ꝓportōē ad illā v̄tutē finitā: sic tp̄s hȝ ad tp̄s: nēcīo mouer̃ poterit i eq̄li tpe cū po^a īfinita: qȯ ē ipole sic p̄us: maiō. n. po^a sēp mouet i miori tpe: ⁊ ꝯstat q̄ pō īfinita ē maior q̄ finita. ¶ Itē cuilȝ po^e actiue oȝ correspōdere aliq̄ pō passiua vt pȝ. 5. meta. Si igr̃ aliqo mouēs īfinitū qȯ mouet p itellectū hȝ v̄tutē actiuā velocitatis īfinite: ita q̄ q̄tuȝ ē de se p̄t agere motū in nō tpe: oȝ q̄ isti po^e correspondeat aliq̄ pō receptiua i mobili: qȯ ē ipole. ¶ Itē nos p̄hs nō oȝ aliq̄d ponere qȯ ñ appeat ad sensū. aut q̄ nō possit ex aliq̄ hꝰ appētibꝰ ad sēsū inestigari aut poni. Experiētiā. n. s̄mo nō vox ē vt ꝯcordēt rebꝰ sensatꝭ vt dic̃ Comen. i isto. 8. nūc āt nihil appet nob ad sēsū ex q̄ mediate vl̄ imediate possit ꝯuici q̄ aliqs motor sit vigoris īfiniti: ⁊ q̄ possit mouer̃ i ñ tpe. cū oīs reuolutio ⁊ oīs motꝰ sit i determinato tpe ⁊ hēat velocitatē determinatā. q̄re ⁊c. De h̃ tn̄ poterit fieri qȯ sp̄aliter. Ampliꝰ cum dȝ motor celesti sit v̄tꝰ ñ i magnitudie seq̄t̃ s̄m dcā huiꝰ hoīs q̄ orbes īferiores ñ sūt nati recipe tātā velocitatē q̄tum nati sunt facere sui

T. c. 86.
T. c. 60.
T. c. 46.
T. c. 6.
T. c. 86.
T. c. 8.
T. c. 40.
T. c. 32.
T. c. 17.
T. c. 22.

motores:imo q̄lʒ alioꝝ motoꝝ pōt mouere velocius. Si q̄dē res corpea nō ē nata recipe talē ꝓportionalē v̄tuti q̄ nō est in magnitudine. istud aūt est grauissimū ꝫ iconueniēs. Qd̄ aūt dī de agēte ꝑ intellectū friuolū ē: bn̄ q̄dem veꝝ est ꝙ itellectus trāsmutabilis q̄ nō semp intelligit nec oīmō quicquid pōt intelligere: nō semper agit quicquid pōt agere. sicut itellectꝰ meus. Sed itrans mutabilis qui semper itelligit quicq̄d pōt intelligere ꝛ oī modo perfectissimo quo pōt intelligere: semper agit quicquid pōt agere ꝛ quocūqꝫ mō agere. Nunc aūt intellectus p̄mi est oīno intrāsmutabilis ſm oēs. q̄re ꝛc. Et iō ad p̄n̄ʒ dico alr̄ ſm Cōmen. Et dico ꝙ si ponatur poᵃ infinita in magnitudine necessario sequit̄ ꝙ moueat in nō tpe sicut ꝓbatū est prius: q2 huiꝰ potētia erit ꝓpter ifinita: ꝛ erit assignare tp̄s determinatū in quo mouebit ipsa hn̄s ꝓportionē determinatam ad tp̄s in quo mouebit v̄tus finita vt deductū est: ſʒ si potētia infinita .i. potētia q̄ est cā p̄ma ifinitatis motus nō est in magnitudine aliqua: tūc nō erit ꝓpter finita nec ifinita: q2 finitum ꝛ infinitū solū de magnitudinibꝰ dici p̄nt. aut solūʒ de eis q̄ sunt in magnitudinibꝰ vt dicit Cōmen. ꝛ iō non oportebit ꝙ illa potētia faciat effectū infinitū .s. motuʒ in nō tpe. Et si dicat̄ nūquid illa potētia mouebit in minori tpe q̄ꝫ potētia finita: dicat̄ ꝙ nō. Et cū dī ꝙ potentia infinita maior est q̄ꝫ finita: veꝝ ē de illiʒ q̄ sunt in magnitudine: ſʒ potētia q̄ non est in magnitudine non ē maior nec minor: ꝛ ideo ista potētia infinita q̄ est oīo extra magnitudinē non erit potentia ꝓpter maior nec minor q̄ꝫ finita: nec tp̄us in quo ipsa mouebit hʒ ꝓportionē ad tp̄s in quo mouet v̄tuʒ finita: sicut nec ipsa hēbit aliquā ꝓportionē ad v̄tutem finitam. ꝓportio .n. solius est magnitudinis vel eoꝝ que sūt in magnitudine aliquo mō. ¶ Sʒ ꝯ istaʒ solutionē sunt difficultates alique primo q2 magnitudo: ꝛ ꝑ ꝯn̄s finitū ꝛ infinitū duplr̄ debet̄ forme ꝛ poᶜ motiue q̄ sequit̄ formā. Unoᵒ magnitudo debet̄ forme ꝑ accn̄s sc̄dm extensionem sui subiecti in quo existit. vt albedo dī magna ſm extensionē superficiei in q̄ est. Alioᵒ magnitudo debet̄ forme ſm rōnem ꝓpter pfectionis: ita ꝙ forma pfectior ꝛ nobilior dī maior: vt in paruis niue dicimꝰ aliqn̄ maiorē esse albedinē q̄ꝫ in magno pariete. Quia igit̄ potētia ꝛ forma q̄ non est in magnitudine non hʒ magnitudinē p̄mo mō .s. ꝑ accn̄s sc̄dꝫ extensionem sui subiecti. tn̄ hʒ magnitudinem 2ᵒᵒ: q2 potentia imaterialis ꝛ incorporea q̄to est remotior a mā tanto est pfectior. Istā aūt potentiam .s. pfectam consequit̄ velocitas motꝰ: q2 q̄to aliqua potentia est pfectior tanto vehemētius est motus. Non ergo pōt dici vere ꝙ potētia que nō est in magnitudine nō est finita nec infinita ꝑ accn̄s sc̄dm extensionē subiecti: pp hoc non cāet velocitatē in infinituʒ qd̄ est mouere in nō tpe: ꝛ sic non vr̄ valere ratio Auerroys. Preterea illa rō vr̄ ꝯdicere Aristo. Nam Aristo. in vltima demr̄atione huiꝰ. 8. accipit ꝙ primus motor hʒ potētiā infinitā vt ex hoc ꝯcludat ipm̄ nō eē in aliqua magnitudine: ḡ dicere ꝙ nō hʒ potentiā finitā nec ifinitā ꝯdicit Arist. Iste aūt sunt oppositiones .s. Thome quibus putat destruere rōneʒ cōmentatoris. Et vr̄ mihi salua reuerētia huiꝰ hoīs ꝙ ꝓcedūt ista ex malo itellectu verboꝝ ꝛ intētiōis cōmentatoris. Ad cuiꝰ euidentiā ꝯsiderādū est ꝙ aliquē motorē esse in magnitudine pōt itelligi duplr̄. Unoᵒ ꝙ sit in magnitudine subiectiue .s. ꝙ inexistit vel inhereat magnitudini vel subiecto hn̄ti magnitudinem. vt albedo inest parieti. vel sicut forma substantialis inest mā̄e. Alioᵒ potest intelligi motorē esse in aliq̄ magnitudie appropriatiue. vt talis motor determinatus mouet imediate effectiue tale mobile ꝛ aliud nō moueret ꝛ in tali velocitate nec in mīori neqꝫ i maiori. Et ꝑ oppositū motorē nō esse in magnitudine pōt itelligi duplr̄. Unoᵒ ꝙ non sit in magnitudine subiectiue. Alio mō ꝙ non sit in magnitudine appropriatiue nec subiectiue. modo cū dicit cōmētator ꝙ mouēs qd̄ nō est in magnitudie subiectiue nō ē finitū nec ifinitū: nō itelligit de eo qd̄ nō est in magnitudine subiectiue: q2 ꝯstat ēt ſm eū ꝙ quelibet itelligentia appropriata est vigoris finiti: ꝛ hʒ determinatam ꝓportionē ad suuʒ mobile. vt ipse dicit in 2ᵒ celi. ꝛ. 12. meta. ꝛ tn̄ nulla eoꝝ ē in magnitudine subiectiue. h̄ .n. repugnat oī nature itellectuali: ſʒ itelligit ꝙ potētia q̄ nō ē in magnitudine nec subiectiue nec appropriatiue nec ē finita nec ifinita ſʒ vigorē actiuū motꝰ: ꝛ hoc est verissimū ſʒ ꝑhm̄. p̄mū aūt p̄ncipiū motus ſm eū nullo mō est in magnitudine nec subiectiue nec appropriatiue. Subiectiue nō: q2 est nā itellectualis: appropriatiue n̄: q2 nō mouet actiue imediate aliqd̄ mobile imo ꝑter p̄mū mouēs qd̄ est deus. Oʒ esse aliquē motorē appropriatū p̄mo mobili a quo p̄mus motor hʒ velocitatem determinatam: ꝛ silr̄ cuilibʒ alteri mobili celesti. Et hoc ipse plane ꝓbauit in. 12. meta. i q̄ōne Ioānis grāmatici vbi ꝯmētator ꝙ motus celi ꝯponit̄. ꝛ. depēdet ex duobꝰ motoribꝰ. quorū vnus est finite motionis ꝛ ē aīa exn̄s in eo supple appropriatiue: ꝛ alter motoīs ifinite ꝛ est potentia q̄ nō ē in mā supple nec subiectiue nec approꝑatiue. Veꝝ ē tn̄ ꝙ circa hoc sūt difficultates ꝛ dubitatōes sp̄ales. .vtꝝ p̄mus motor moueat imediate p̄mū mobile: ꝛ iō ō h̄ si et questio sp̄alis. Ad p̄n̄s aūt sufficit mihi ꝙ ītētio ꝯmētatoris est p̄mū mouens nullo mō esse in magnitudine nec subiectiue nec appropriatiue ita ꝙ imediate n̄ agit motū alicuiꝰ mobilis nec est cā ꝓpria alicuiꝰ determinate velocitatis motꝰ: nec p̄t accipi aliqd̄ tp̄s determinatū in quo moueat aliqd̄ mobile: qd̄ q̄dem tp̄s hʒ ꝓportionē determinatā ad tp̄s in quo mouet aliqua virtꝰ finita: ꝛ ideo nō est finitꝰ nec ifinitꝰ in v̄tute actiua motꝰ pp qd̄ nō seqtur ipm̄ mouere in nō tpe. Sʒ si eēt in magnitudine aliqua appropriatiue vl̄ subiectiue oporteret ꝙ eēt cā ꝓpria alicuiꝰ determinate velocitatis motꝰ ꝛ posset accipi tp̄s determinatū motꝰ in quo reuolueret suum mobile ꝛ illud tp̄s haberet ꝓportionē determinatā ad tp̄s in quo moueret virtꝰ finita: ꝛ sic deduceret̄ ad inconueniēs vt priꝰ: ꝛ iō illa instātia non vʒ ꝯ cōmentatorē si bene intelligat̄. ¶ Ad aliam cum dī ꝙ Aristo. assumit motorem p̄mum esse poᶜ infinite. Dicerem hic ꝙ motorem habere potentiam infinitam potest intelligi duplr̄. Unoᵒ ꝙ habeat potentiam actiuam motus infiniti imediate sine motore appropriato: ꝛ hoc non cōcederem. Alio modo potest intelligi ꝙ habeat potentiam infinitam .i. causalitatem ifinitam super durationem ꝑpetuaʒ ipsius motus: ꝛ hoc est verissimuʒ. ipsa .n. est p̄ma causa ifinitatis seu ꝑpetuitatis motus ꝛ videbitur post. ꝛ hoc sufficit ad ꝯuincendū ipm̄ non esse in magnitudine. Erit .n. demonstratio talis. Si primum mouens esset i magnitudine aut esset in magnitudine finita aut in magnitudine infinita. ꝑ sufficientem diuisioneʒ: sed non potest esse in magnitudine infinita: q2 nulla est magnitudo infinita simpliciter: vt pʒ ex. 3. huius ꝛ magis ex p̄mo celi. Nec in magnitudine finita: qd̄ sic ꝓbatur: q2 i magnitudine finita non pōt esse cā motus ifinita: hec est demonstrata hic siue sit cā vt agēs siue vt finis. Sʒ p̄mum mouens est cā motus infinita: ꝓbatio huius. vel est cā motus finita aut ꝫfinita. per sufficiētem diuisionem. Nō est dicendum ꝙ sit cā motus finita: q2 cā motus finita non mouet per tp̄s infinituʒ. hec est demonstrata prius. Sʒ

T. c. 86.

Cō. 41.

T. c. 4º

T. c. 4º

primũ mouēs mouet p tps infinitũ: cum eniȝ motus sit infinitus ƒȝ tẽpus vt demõstratũ est prius. ⁊ motus est a p°mouēte q̃ a secũdo vt prius ostẽsũ est. Sequit̃ q̃ primuȝ mouēs mouet vel est causa motus p tempus infinitũ: ⁊ sic nõ est cã mot° finita: ita. s. q̃ nõ habeat causalitatẽ finitã sup ipsuȝ motũ. q̃re ⁊c̃. Relinquit̃ ḡ q̃ sit causa mot° īfinita. s. q̃ hẽat causalitatẽ īfinitã sup motũ: vel sicut agẽs vl̃ sicut finis: ḡ nõ ẽ in magnitudine finita. q̃re ⁊c̃.

Tũc ad rõnes. Ad primã cũ dicit̃ q̃ i celo est potẽtia īfinita. Potest dici q̃ verũ ẽ nõ que sit prima cã vt agens vel vt finis ꝑpetuitatis mot°: q̃ nõ mouet nisi motũ ab alio. Sic aũt est intelligẽdũ q̃ i magnitudine finita nõ est v̄tus vel po° infinita. s. que sit p̄ma cã infinitatis motus vt dcm̃ est prius. q̃re non vȝ. ¶ Ad aliã cum dr̃ in quocunq; est po° finita ⁊c̃. Ad h̃ dixit Alex. ƒȝ q̃ recitat c̃mentator q̃ ip̃m celũ bene est corruptibile de se: ƒȝ acq̃rit eternitatẽ a motore separato ⁊ ꝑpetuo: ⁊ in hoc assentit Auic. vt recitat c̃mẽtator in 12°. meta. q̃re ⁊c̃. Sȝ istud iprobat c̃mentator ꝑ hoc q̃ Aristo. demonstrauit in p̄io celi: q̃ in eterno nõ p̄t esse po° ad corruptionẽ: ⁊ in. 12. meta. dicit q̃ impoẽ est vt idem sit poẽ esse ex se vel ex sb̃a sua: ⁊ recipiat ex alio esse necessariũ nisi esset poẽ vt nã eius transmutaret̃. q̃ aũt ip̃m celum sit eternum manifestum est ex hoc: q̃ recipit motũ eternũ: vt pȝ ex demonstratis p̄i°. Et ex hoc vlteri° c̃cludit c̃mentator q̃ ip̃m celũ nõ est c̃positũ ex mã ⁊ forma. s. q̃ sit po° ad esse ⁊ ad nõ esse: q̃ oẽ tale ẽ corruptibile ⁊ a nullo ꝑpetuat̃: ⁊ c̃cludit q̃ est sbȝ simplex saltẽ simplicitate q̃ est opposita c̃positioni ex forã ⁊ mã que est in po° ad esse ⁊ ad non esse ⁊ subiecta p̄uationi ⁊ q̃ forma ipsi° non hȝ subsistere p ip̃m ⁊ q̃ in ipso nõ est forma mãlis oĩo. In hoc aũt sũt difficultates plures p̄ma est vtꝝ celuȝ sit gñabile ⁊ corruptibile. Scðã est vtꝝ ip̃m celum sit sba oĩo simplex ⁊ nullo° composita ex diuersis naturis. dico circũscripta itelligẽtia mouente. Tertia supposito q̃ cẽt sba simplex vtꝝ in ipso differret realr̃ esse simplr̃ a sua essentia sicut nitit̃ ꝓbare expositor c̃ cõmentatorem. Sȝ due p̄me q̃ones magis ptinent ad primũ celi ⁊ mũdi: ⁊ iõ magis ptrãseo. Tertia vero questio magis ꝑtinet ad 7m meta. vbi q̃rit̃ gñalr̃: vtꝝ in rebus cãtis essentia differat realr̃ ab esse: ⁊ ideo de hoc non ꝓsequor ad p̄ns. Et ideo dico alr̃ ad illam rõnem cũ dr̃. In quocũq; est potentia infinita ⁊c̃. cõmẽtator r̃ndit q̃ potentia dr̃ īfinita duplr̃. Uno° ƒm durationẽ. s. q̃ non hȝ p̄ncipiũ durationis nec terminũ. Alio° dr̃ potentia infinita ƒm qualitatẽ actionis: ⁊ hoc est q̃d dr̃ alio° potentia īfinita ƒm vigorẽ. s. q̃ põt facere infinitã velocitatẽ: ⁊ quacũq; velocitate data possit velocius moueri. Et p oppositũ potẽtia finita dr̃ duplr̃. Uno° ƒm durationẽ ⁊ est potẽtia q̃ durat p tps determinatũ. Alio° dr̃ potentia finita ƒm qualitatem actionis seu ƒȝ vigorem. s. potentia q̃ põt cãre motum determinate velocitatis ⁊ nõ maioris neq; minoris. Modo verũ est q̃ oẽ illud in quo est potentia finita p̄mo mõ est finitũ. nõ aũt 2° mõ. Nunc aũt potentia mouens que est in celo est finita non ƒm durationeȝ: ƒȝ ƒȝ vigorem ⁊ q̃litatẽ actionis. Quilibȝ. n. motor appropriat° alicui orbi celesti hȝ ad ip̃m ꝓportionem determinatã ⁊ ali° ad aliam. Et ƒȝ diuersitates istaꝝ ꝓportionũ diuersificant mot° celestes in velocitate ⁊ tarditate. vt dicit Commen. Et ꝑp hoc dicit Aristo. in 2°. celi ⁊ mundi. q̃ si in celo essent plures stelle aut maiores q̃ destrueret̃ motus aut tardaret̃ q̃ s. motor non excelleret mobile in eadem ꝓportione vt prius: iõ non oȝ q̃ ip̃m celum sit gñabile ⁊ corruptibile ⁊ dicit Commen. q̃ ista est maxima dubitationũ q̃ accidit i hac sciẽtia ⁊ ei nec determinata fuit nisi cũ grãdi labore ⁊ i tpe vite sue nõ modico. ¶ Ad aliã cũ dicit̃ i quocũq; est motus īfinitus ⁊c̃. Dicẽdũ q̃ duplex est potẽtia. s. actiua ⁊ receptiua vt habet. 5°. metaphy. ⁊ c̃mentator accipit in p° celi. mõ ipsũ mobile bene est in potentia passiua ad motũ. s. in potẽtia receptiua: sed nõ in potẽtia actiua ƒȝ q̃ hmõi. Cõcedẽdũ aũt ẽ q̃ ipsũ celũ bene hȝ potẽtiã receptiuã īfinitã susceptiuã motus vl̃ motionis vt dicit c̃mẽtator: sed nõ hȝ in se potẽtiã infinitã actiuã motus perpetui vni° numero ⁊ cõtinui. Ex hoc aũt vult habere cõmẽtator q̃ ipsũ celũ nõ est c̃positum ex mã ⁊ forma: q̃ omnis potẽtia forme existẽs i corpore siue sit actiua siue sit passiua est finita cũ sit diuisibilis ƒȝ diuisionẽ corporis: ⁊ oẽ corpus est finitũ ⁊ intelligit de corpore gñabili ⁊ corruptibili q̃ oĩs potẽtia existẽs i eo est finita ƒȝ durationẽ. Sed in corpore ꝑpetuo. s. in celo bene est potẽtia infinita ƒȝ duratione. cũ sit ingenerabile ⁊ incorruptibile vt demõstratũ est in p̄io celi et mundi. Cõsiderãdũ etiã est q̃ lȝ celũ nõ ponat̃ habere in se potẽtiã actiuã motus perpetui vni° in numero simpliciter ⁊ cõtinui: bene tñ habȝ virtutẽ actiuã mot° perpetui vnius ƒȝ sp̃em. Nã lumen celi perpetuo calefacit ista iferiora: sed nõ calefactione vna numero ⁊ c̃tiua. ⁊ similiter celũ perpetuo mouet spheraȝ igneam motu locali vt dr̃ in p° metauroꝝ: ƒȝ nõ est mot° vnius numero sicut nec ignis ꝑpetuat̃ vn° nũero. q̃re ⁊c̃.

Ratia predictoꝝ. Queritur consequenter Utruȝ primuȝ mouens moueat immediate primũ mobile. ¶ Arguit̃ primo q̃ sic. Q̃a si prim° motor nõ moueret imediate p̄m mobile: ƒȝ esset ali° motor imediat°: tũc numerus mouẽtiũ separatoꝝ nõ essȝ ƒȝ nũeꝝ motuũ celestiũ ⁊ pȝ hec c̃ñtia: q̃ mot° primus saltẽ esset a duob° mouentibus: ⁊ sic plura essent pricipia ꝑ se mouentia separata q̃ motus: hoc aũt videt̃ esse cõtra Arist. in. 12°. metaphy. vbi inquit numerũ sbaꝝ separataꝝ ƒȝ numerũ motuũ celestiũ: q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ arguit̃ auctoritatib° Aris. ⁊ c̃mẽtatoris. Primo Aris. dicit in. 12°. meta. ista v̄ba. videm° aũt p̃ter vniuersi simplicẽ lationeȝ quã mouere dicim° p̄mã sbam ⁊c̃. vult ḡ q̃ p̄ria sba q̃ ẽ de° causat motũ simplicẽ vniuersi: aut ḡ imediate: ⁊ sic habet̃ intẽtũ: aut mediate aliquo alio motore: ⁊ hoc videt̃ icõueniens: q̃ sic nõ magis causaret motũ p̄mi mobilis q̃ aliũ cũ ipse de° sit cã cuiuslibȝ motoꝝ: ⁊ p c̃ñs mot° mediãte motore aliquo appropriato. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ cõmẽtator i. 12°. metaphy. cõmẽto. 36. loquẽs de motu p̄io. dicit q̃ p̄m mouens mouet istũ motum sine medio. q̃re ⁊c̃. ¶ Itẽ ipse dicit i eodẽ q̃ i separatis a mã idẽ est efficiẽs motũ ⁊ finis mot° ⁊ h̃ dicit c̃mẽto. 23°. Cõstat aũt q̃ de° ẽ cã finalis p̄mi mot° cũ sit optimũ eoꝝ q̃ i nã: ḡ ẽ cã efficiẽs ƒȝ nõ põt cẽ cã efficiẽs remota: q̃ sic efficeret imediat° aliq̃d aliõ. s. itelligẽtiã appropatã q̃ cẽt cã immediata actiua vl̃ efficiẽs talis motus: hoc autẽ vr̃ icõueniẽs q̃a substantie eterne nõ habent causam agentem vt ipsemet dicit ibidẽ: ⁊ in q̃rto celi ⁊ mundi. ¶ Itẽ in eodeȝ. 12°. metaphysice dicit cõmẽtator. cõmento. 36. q̃ intelligentie abstracte in eo q̃ sunt abstracte sunt principia eorũ quorum sunt principia duobus modis. s. ƒm mouẽs: ⁊ ƒm fineȝ: ⁊ per mouens intelligit efficiẽs motum ergo cum primuȝ principiuȝ sit intelligentia abstracta: debet esse causa motus non solũ ƒȝ q̃ finis sed sicut agens. Et sic sequitur idẽ q̃d pri°. ¶ Itẽ in eodẽ. 12°. dicit cõmẽtator cõmẽto. 43° q̃ illud q̃d dicit quidam moderni primã substãtiã esse priorẽ motore totius. falsũ ẽ. Et subdit. quelibet eniȝ sba staꝝ sbaꝝ est principiuȝ

Co. 79.

Com. 41

T. c. 17

T. c. 20

T. c. 49

T. c. 43

T. c. 71

g

g

sube sensibilis fm motorē ꝛ ꝫ finē. ꝛ iō dicit ari. ꝙ si essent aliq̄ sube non mouētes essent ociose. ¶ Item in eodē .12. dicit commen. sic. declaratū est ergo in hoc tractatu ꝙ pmū pncipiū sc be abstracte est ēt ꝛ suba ꝛ finis ꝛ forma ꝛ ꝙ mouet vtroq; mō. Deus aūt est primū pn^m sube abstracte vt oēs ꝯcedūt. ḡ mouet vt forma ꝛ vt finis. Q̄ō aūt mouet vt forma vr mouere vt mouēs appropriatum qꝛ forma est ꝓpria ei cui⁹ est forma. qre ꝛc.

Oppositū arguit aucte ꝯmentatoris in isto. 8. vbi vult ꝙ mouēs pmū qō ē cā prima ꝑpetuitatis motus non est finitū nec infinitū ꝓ tāto qꝛ non est in magnitudine. mō cōmentator non oꝫ itelligere ipꝫ nō esse finitū nec infinitū ꝓ tanto ꝙ non sit in magnitudine subiectiue. Ex hoc. n. nullo⁹ seqtur ipsum non esse finitū nec infinituꝫ: qꝛ sicut dicebat prius nulla itelligentia mouens celū est in magnitudine subiectiue: ꝛ tū quelibet est finiti vigoris vt ipse ꝯcedit hic ꝛ in. 12. metaphy. ꝛ. 2. celi. ergo relinquit ꝙ cōmentator itelligit ipsum primuꝫ mouens non esse in magnitudine appropriatiue: qꝛ. s. non appropriat ad mouendū aliqō mobile immediate. Et h̄. n. necessario ꝯsequit ꝙ non sit virtutis actiue finite nec infinite ad agendum motum.

8°. phy. 79.

Ad istā qōnē omissis alijs opionib⁹ dico ad pn̄s breuiter fm cōmentatorē ꝙ pmuꝫ mouēs. i. pma cā ꝑpetuitatis mot⁹. s. principiū oio primū qō ē de⁹ suprem⁹ non mouet imediate primū mobile absq; motore aliquo ꝓprio: imo est ali⁹ motor ꝓprius q̄ efficit imediate motū primi mobilis. Et hoc aliqui sic ꝓbant. pter illū motorē q̄ mouet vt amatum ꝛ desideratū: oꝫ esse aliqō aliud mouēs qō moueat vt amās ꝛ desiderās: hec recipit ꝓ manifesta: sꝫ primū pn^m qd est de⁹ bn̄dict⁹ mouet vt amatū ꝛ desideratū: vt dic̄ Arist. in. 12. meta. qre ꝛc. ¶ Itē aliq̄ sic arguūt. Oē qō imediate agit aliquē motum agit ipm ꝑp aliqd aliud nobilius eo. sꝫ primuꝫ pn^m nō pōt agere ꝑp aliqd aliud nobilius eo. ḡ ꝛc. Maior ꝓpositio hr̄ ab ari. 2. celi ꝛ mūdi. caplō de duab⁹ qōnib⁹ difficilib⁹. vbi sic loquit. actio aūt sp est in duob⁹ ꝛ cui⁹ grā fit ꝛ qō hmōi grā. Et minor est manifesta fm oēs. naꝫ de⁹ non pōt agere ꝑp aliqd aliud nobilius eo. totalr. n. optimuꝫ eoꝝ que in nā de⁹ sicut dicit aristo. in ꝓhemio meta. Optimo aūt nihil est meli⁹ ꝛ nobilius. ꝛ idē vult arist. in. 12. meta. qre ꝛc. ¶ Item arguo sic. Si primum principiuꝫ mouēs efficeret imediate motum primū: oporteret ꝙ moueret in non tpe: hoc auteꝫ est impoſe fm oēs. ꝓbo ꝯñiam. Nam suppono ꝙ ipm primū mouēs si mouet primū mobile imediate est vigoris īfiniti ꝛ v̄tutis infinite: ꝛ hoc oēs ꝯcedunt: ita ꝙ ipꝫ primum mouēs erit prima cā infinitatis motus. Scđo suppono fm Aristo. ꝙ sp maior v̄tus extn̄s in magnitudine subiectiue siue appropriatiue mouet in minori tpe. ¶ Tunc arguo. si primum mouēs mouet imediate primū mobile: aut mouet in tpe aut in non tpe. si scđo nō habet incōueniēs: si in tpe: tunc oꝫ ꝙ tp̄s illō habeat ꝓportionē ad tp̄s in quo mouet aliqua v̄tus finita. Naꝫ cuiuslibet tpis finiti est aliqua ꝓportio ad aliud tp̄s finitum: tp̄s igit in quo primū mouēs reuoluit primū mobile hēbit aliquā ꝓportionē determinatā ad tp̄s in q̄ aliq̄ virtus finita mouebit. Tunc accipiat aliqua alia virtus finita ꝛ addat illi v̄tuti finite: manifestū est ꝙ mouebit i minori tpe: ꝛ vlterius alia virtus finita 3^a in minori tpe: ꝛ sic semper addēdo ad v̄tutem diminuet de tpe: vn̄ tādem puenieꝫ ad hoc ꝙ aliqua virtus finita mouebit in tpe equali illi tēpore in quo primū mouēs ponebatur mouere p^m mobile. si cum sit aliqua virtus finita que fm eandē ꝓportionē excedat aliā virtutē finitā sꝫ quā

T.c.36.

T.c.62.

T.c.39.

tp̄s in quo mouet v̄tus finita excedit tp̄s in quo mouet v̄tus primi mouentis īfinita: tunc illa v̄tus finita mouebit in eq̄li tpe cū īfinita: qō est impoſe. Sꝫ aliq̄s cauillaret hic ꝙ non est inconueniens v̄tutem minorē mouere in equali tpe cū maiori v̄tute. qꝛ ꝯstat ꝙ v̄tus q̄ reuoluit celū in. 24. horis q̄cunq; illa est maior aliā maioritate ꝑfectionis ꝙ q̄cunq; v̄tus malis ꝛ finita. Et eñ aliq̄ v̄tus malis ꝑt mouere in. 24. horis: sicut vn⁹ equus pōt trahere currū in 24. horis: ꝛ sic in multis aliq. ḡ maior v̄tus bn̄ pōt mouere in equali tpe cū minori ꝛ econuerso. Dōm ad hoc ꝙ lꝫ minor v̄tus posit mouere aliqō mobile in eq̄li tpe cum maiori. tū illud idem mobile qō mouet a maiori v̄tute i aliquo tpe nō moueret virtus minor in equali tpe. dūmō maior v̄tus ageret fm vltimum sue po^e: ꝛ hoc notum est cuiꝫ intelligēti. Vn̄ si v̄tus infinita mouēs pmum mobile reuoluit ipm in. 24. horis ꝛ in minori nō pōt ipm reuoluere: impoſe est ꝙ aliq̄ virt⁹ finita moueret ipm in. 24. horis. Sꝫ tunc iteꝝ cauillabit aliq̄s ꝙ q̄uis p^m mouēs extn̄s īfinite v̄tuti moueat pmū mobile in. 24. horis: nūq̄ tn̄ seq̄t icōueniēs ad qō deducebat: qꝛ ipoſe est eē aliquā virtutē finitā q̄ moueat p^m mobile: ꝛ sic nō sequit ꝙ virt⁹ finita moueat i eq̄li tpe illud idē mobile qd mouet ab īfinita. Dōꝫ ad h̄ ꝙ si ipossibile ē aliq̄ v̄tutē finitā malē p^m mobile mouere. sic ista ꝯditiōalis est ipoſis ꝙ si aliq̄ virtus finita ꝛ malia moueret ꝛ moueꝛ possꝫ celū ꝙ possꝫ ipꝫ mouere i eq̄li tpe cū v̄tute īfinita. vn̄ illud oꝫ iudicari ipoſe: ex quo seq̄t istaꝫ ꝯditionalē q̄ falsa est ꝛ ipoſis eē vera. mō si p^m mouens qō de se est īfinite motiōis moueret īmediate pmū mobile in. 24. horis. tūc ista ꝯditio alis esset v̄a: ꝙ si aliqua virtus finita posset mouere celū moueret ipm in equali tpe. ponam⁹. n. ꝙ aliq̄ virtus finita moueat aliqō mobile in. 24. horis. tunc si eēt aliqua virt⁹ finita potēs mouere celū q̄ haberet eandē ꝓportionē ad illā v̄tuteꝫ finitā quā ꝓportionem hꝫ. 48. ad. 24. illa possꝫ mouere celuꝫ in. 24. horis: qō est impoſe oīo: ꝛ sic intelligenda ē demonstratio Aristo. vt credo. Propter has ergo rōnes ꝛ consimiles: vr̄ esse ꝓbabile ꝙ primum principium nō mouet imediate primuꝫ mobile: imo necesse est esse motorem appropriatu qui est cā ꝓprie velocitatis determinate primi motus sicut ꝛ q̄libet alius motus celestis hꝫ velocitatem determinatā a motore appropriato. Perpetuitas autem motus cuiuslibet est ab ipso primo principio principalr̄ ꝛ primo: qꝛ ipse est oino intransmutabilis ꝛ per se ꝛ per accn̄s quocunq; modo trāsmutationis. Et ꝙ hec sit intentio commentatoris pꝫ ex multis. Primo q̄deꝫ in verbis prio allegatis in. 11. meta. vbi ipse soluens qōnem ioānis grāmatici dicit sic. Iste motus ꝯponit ex duob⁹ motoribus: quoꝝ vnus est finite motionis: ꝛ est aīa extn̄s in eo: ꝛ alter motiōis infinite ꝛ est po^a que non est in mā: fm igit ꝙ mouet a po^a finita mouet in tpe. Et q̄busdā iterpositis subdit. Et ꝑ diuersitatē ꝓportionis in eis: pib⁹ celestib⁹. s. eoꝝ q̄ est iter corpa eoꝝ: ꝛ aīas diuersificantur in velocitate ꝛ tarditate ꝛ in hoc in quo ꝯueniunt. s. qꝛ mouent a po^a non in materia: hn̄t eternitatē mot⁹ ꝛ ꝯtinuitatē. Vult ḡ plane ꝯmentator ꝙ motor a quo pm⁹ mot⁹ corpoꝝ celestium hꝫ eternitateꝫ nō est in magnitudine: aut ḡ intendit ipꝫ nō esse in magnitudine subiectiue soluꝫ: aut itēdit ipm nullo⁹ esse in magnitudine nec subiectiue nec appropriatiue. Nō primo^a: qꝛ in hoc non differt mouēs a quo ē eternitas mot⁹ ab alio a quo ē velocitas determināta: qꝛ vterq; eoꝝ est sine magnitudine ita ꝙ nō inheret magnitudini: ḡ relinquitur ꝙ scđo^a: ꝛ hoc est quod volumus. ¶ Itē in eodem commento versus finem dicit commētator ꝙ

Com.4

potentie mouentes in corꝑib⁹ eternis pñt semꝑ mouere ꝛ non sp mouere.pñt.n.non sp mouere si posuerimus illud ad qd̕ moueṫ.s.primum motorē esse receptibile trāsmutationis cuiuscunqꝫ modi.pñt aūt sp mouere si posuerim⁹ illud ad qd̕ moueṫ non trāsmutabile aliquo modo.vr̄ ergo velle cōmētator q̄ qlibet motor appropriatus corpi celesti mouet pp aliqd̕ aliud nobilius a quo ē ppetuus motꝰ primo. Idem intendit in suo tractatu d̕ subā orbis.vbi dicit sic. Et cum ꝯsiderauit in virtutibus appetitiuis istis.s.mouentib⁹ corpora celestia vidit eas mouere ad appetibile nobili⁹. Primꝰ autē motor non mouet pp appetibile nobili⁹:ꝛ iō non est dōz q̄ imediate moueat primum mobile. ¶ Itē in.12.metaphy.dicit cōmen.loquēs de Aristo. Ex hoc qd̕ dicit hic pꝫ sua intentio:ꝛ est q̄ imediate mouēs celū appetit maiꝰ bonuz se. Sꝫ primu mouēs qd̕ est deꝰ nū appetit aliqd̕ maiꝰ bonuz:cū ipe sit totalr̄ optimuz eoꝝ que in nā:g̃ nō est immediate mouēs celū. Uerū est alia ꝯmēta hn̄t ibi sic. Et uia ista dicit ad declarāduz q̄ corpa celestia hn̄t appetitū pp itellectū.itēio āt maiꝰ bonū sꝑē appetit: ꝯtingit āt sepe vt corpa celestia appetūt in hoc motu aliqd̕ maius bonū ipsis:ꝛ cū sint nobilissima entium sensibiliū ꝛ meliora:necesse est q̄ illd̕ bonū qd̕ appetūt sit nobilissimū oīuz entiū:ꝛ maxīe qd̕ appetit totū celū in motu diurno. Sꝫ a pᵒ mouēte qd̕ est deꝰ n̄ appet aliqd̕ maiꝰ bonum:cuz ipe tutalr̄ optimū sit eoꝝ q̄ in nā sunt:igit nū est imediate mouēs celū. ¶ Sꝫ ꝯ i lō vr̄ eē vna auctoritas cōmen.multū expssa. Dicit.n.in.12.metaph.ꝯmēto 35. Et itendebat p hunc smonez drīaz inter primū pncipiuz ꝛ alia pncipia abstracta. Alia.n.videnṫ electa ꝛ desiderata pp alia.s.pncipia alioꝝ motuū celestiuz pter motum diurnū. Qd̕ āt hunc motū facit vr̄ esse electum pᵉe.a.desideratū pp se. Et subdit paꝝ post. Et.n.electū pᵉe ꝛ amatū oib⁹.tale autē est pfectuz in fine. Nō sine dubio iter pncipia abstracta nullū vr̄ esse ꝯsideratū pp se oio ꝛ pfectuz in fine.i.sūme pfectuz ꝛ nobilissimū nisi primū pnᵐ qd̕ est deꝰ:g̃ ipse est q̄ facit motū diurnū.aut g̃ mediate.aut imediate. Si imediate hr̄ ꝓpositum. Si mediate tūc sīr pt dici q̄ illud qd̕ facit alios motus.s.mediate est desideratū pp se:ꝛ sic non est drīa in hoc inter pncipiū motꝰ diurni ꝛ pncipiū alioꝝ motuū. Et ad hoc dico breuiter q̄ ꝯmētator itelligit illā esse drīā iter principiū remotū motus diurni ꝛ principia ꝓpria alioꝝ motuū.primū.n.pncipiū qd̕ agit.i.qd̕ cāt motū diurnū sic finis pp quē mouet motor appropriatꝰ est ꝯsideratū pp se pᵒ ꝛ principalr̄ ꝛ est pfectū in fine.i.sūmo pfectionis. Et q̄ hec sit itentio ꝯmentatoris pꝫ in eodē ꝯmēto paꝝ post vbi exponit.hic āt primū mouēs mouet pᵐ motuz ab eo sicut mouet amatū primū amās absqꝫ h̄ q̄ amatū moueat:ꝛ paꝝ post sbdit primū.s.celuz moueṫ ab illo motore sm̄ desiderium vt assileṫ ei sm̄ suum posse sicut amās mouetvt assileṫ suo amato. Cōstat aūt q̄ ipm primum celū nō amat nec desiderat illd̕ primū nisi p intellectū:z aliquē sibi appropriatū mīnꝰ mobile illo prio. Rn̄dē celū n.essꝫ dicere q̄ pᵒ subā corpea primi celi amaret ꝛ ꝯsideraret ipꝫ primū pnᵐ.ꝙre ꝛc. Sꝫ q̄ret aliqs si primū mouēs n̄ moueret prīᵐ mobile nisi vt finis:q̄re magꝰ dr̄ mouere primū mobile q̄ alia mobilia:cū oia illa moueat vt finis sꝫ itentionē arist.ꝛ commen. Dōm q̄ p tanto magis dr̄ mouere primū mobile:q: pfectiꝰ intelligitur ꝛ pfectiꝰ desiderat a motore appropriato primo mobili q̄ a motorib⁹ alioꝝ orbiū. Uñ ꝛ motꝰ primi mobilis est velocior oibus alijs vt sciunt astronomi. ¶ Item q̄uis primū mouēs sit finis oīuz alioꝝ motuū cū ē ꝓpinquior finis ipsiꝰ primi motus q̄ alioꝝ. Et iō dr̄ sm̄ q̄dam ex-

Com. 36

celestiaz mouere primū mobile nō quia moueat ipꝫ sine oi alio motore appropriato. ¶ Tūc dicēdū ē ad rōnes ꝛ auctēs i ꝯriū ad primā dico breuiter q̄ Arist.nō itēdit inuestigare p numerū motuū celestiuz nisi numerū motoruz approꝑatoꝝ ꝛ imediatoꝝ:pter quos oēs necesse ē esse vnū motorē in rōne finis gr̄a cuiꝰ oēs mouēṫ ꝛ ab ipso habēt perpetuitatē ꝛ ꝯtinuitate motꝰ vt dictū est. ¶ Ad auctoritatē Aristo.dicēdū q̄ ꝑ tāto dicit primaz subaz moueṫ sꝫ simplice lationē vniuersi:nō q: pᵃ suba sic imediate agēs illū motū:sꝫ q: motor q̄ fac̄ hmōi motū imediate quodā nobiliori ꝛ excellētiori mō intelligit ꝛ amat ipsa primā substātiā q̄ oēs alij. Et p ipsuz primū motū mobile primū ꝛ eius imediatus motor pfectiꝰ agit: aut ꝯseruat silitudinē ad primā subaz q̄ alia. ¶ Ad aliā cū dr̄ ꝯmēta.q̄ pᵐ mouēs mouet illū motū sine medio dico q̄ nō itelligit sine medio motore sꝫ sine mobili medio:ꝛ h̄ ē bñ veꝝ. ¶ Ad aliā cū dr̄ q̄ i separatis a mā ꝛc. Dico q̄ sic ē itelligendū q̄ i separatis a mā. Oē qd̕ ē agēs motꝰ ē finis motꝰ aliquo mō sꝫ nō ecōuerso:ꝛ i hoc differūt ab eis q̄ mouēt nos. Nā illud qd̕ mouet nos sicut agēs motū.s.eē finis in aia:nō ē cā motꝰ sꝫ finē gr̄a cuiꝰ vt forma balnei exn̄s i aia est agēs desideriū ꝛ motuz et nō ē finis motꝰ:vt dicit ibi ꝯmētator. ¶ Ad aliā cuz dr̄ q̄ itelligētie abstracte ꝛc.pōt sic exponi q̄ itelligētie abstracte eē sūt pncipia eoꝝ quoꝝ sūt pncipia agentia duobus modis.s.sꝫ mouens ꝛ sꝫ finē: ita q̄ nō solū sūt principia agētia:illoꝝ quoꝝ sūt principia agencia:sed etiaz aliuz causalitatē super eum habent.s.causalitatem finis:ꝛ hoc sufficit ad intentionez cōmētatoris ibidem. ¶ Ad aliaz cuz dicit cōmētatur q̄ illud qd̕ dicunt quidaz ꝛc. Ista est multū difficilis ad exponēdū ꝛ intantuz q̄ aliqui dicūt cōmētatore ꝛē sibi eē ꝯdictorem in hac mā. Aliq̄ vero dicūt q̄ ipse n̄ dicit ex itētiōe ꝛ p modū determiationis illud qd̕ ipse dicit i isto.8.s.q̄ mouēs primū nū est finitū nec ifinitū:nec illud qd̕ dixit in 12ᵒ metaph.q̄ motus celi cōponiṫ ex duobus motorib⁹. Sed ista sunt dicta hoiuz nō intelligētiū aut nō amātiū veritatē sermonū ꝯmētatoris ipse.n.fuit excellētior phs post Aristo.inter oēs posteriores ꝛ ꝑpetuus ꝛ subtilissimus imitator Aristo.ꝛ ideo dicer̄ ipsū eē sibi ꝯdictorē ihonestū est: dicere etiā ipsū nō loqui ex intētione nec per modū determinationis fictitiuz est ꝛ superficiale q̄ nullum signuz apperet in eius verbis ex quibus pretēdat vel ex quo pretēdat se loqui sꝫ aliā opinionē aut per modoz dubitationis.vt patet ispicienti verba eius. Et ideo dico sꝫ meū posse q̄ cōmentator i istis verbis loquiṫ contra quosdā errātes in phia q̄ posuerūt:aut ad eoꝝ positionē ꝯsequebaṫ q̄ prima suba.s.deus essꝫ prior duratione q̄ motor totius:posuerūt.n.ipsā primā subam que est deus ꝓducere de nouo primā intelligētiā:ꝛ sic ꝛ oia alia entia.cōtra quos loquēs ꝯmētator dicit.qd̕ aūt dicūt q̄dam primā substantiā esse priorē motore totius supple sm̄ durationē.falsum est.sed nō intendit negare ipsā eē piorē sm̄ nām ꝛ dignitatē. Qd̕ aūt subiūgit ibidē q̄ qlibet substātia ꝛc.difficilius videṫ.ꝛ dico q̄ sic est intelligēdum:quelibet eius istarū substātiaꝝ.s.separataꝝ ē principiū sube sensibilis sm̄ motionez ꝛ sm̄ finē.i.sicut finis motus. Et hoc intendit cū dicit sꝫ motorē:ꝛ sicut finis substātie mobilis:ꝛ hoc intēdit cuz dicit ꝛ sm̄ finē.vult ergo dicere cōmentator q̄ quelibet substantia separata est semper finis alicuius motus: substantie sensibilis et. non solum finis motus:sed etiam finis substantie more Et idem credo ipsum intelligere in de substantia orbis vbi dicit q̄ celū indiget virtute actiua idest virtute que est finis substantie sue non solum finis motus. Et ideo

dicit' ibidem q̄ mouens totum est agens totum.i.causa finalis totius illius mot⁹ celi est finis totius substãtie celi. Ex his ergo non habet q̄ pria substantia sit cã efficiẽs a imediate mot⁹ primi celi:sed q̄ semp est finis ipsi⁹ motus ⁊ substantie mote:qd̄ nõ fuisset si fuisset prior duratione motore totius. Et ɔmentator subdit:⁊ ideo dicit Arist. q̄ si essent aliq̄ substãtie nõ mouentes essent ociose.i.si essent alique sube non cãtes motum aliquo mõ essent ociose:mot⁹.n.l; non sit finis sube separate:gr̃a cui⁹ ⁊ pncipalis:tñ est finis quo.s.quo ɔseruat suã cãlitatẽ sup tñia:⁊ sic si nõ moueret eẽt ociosa p priuationeʒ finis:gr̃a cui⁹:qd̄ est incõueniẽs. Nõ.n.est aliq̃ nã ñ inane ad largiẽdũ vt ipse inuit in.2.celi. Dubitãt aũt aliqui de q̄busdã v̄bis q̃ subdit ibi cõmẽtator:⁊ sũt hec. Dicamus ḡ q̄ nulla forma est ãñ finis cõis ⁊ v̄lis nisi illa ex eis q̃ h̃nt actionẽ cõeʒ:⁊ hec est dispõ forẽ mouẽtis primũ celũ motu diurno. vult ḡ ɔmẽtator q̄ forma mouẽtis p̃mũ celũ motu diurno ẽ finis cõis oiuʒ motoꝝ celestiũ l; nullus est finis cõis oiuʒ mouẽtiũ celestiũ nisi p̃mo mouẽs qd̄ est oe⁹:ḡ de⁹ est illa forma q̃ hʒ actionẽ cõeʒ ⁊ q̃ mouet primũ celũ. Ul' dicat q̄ nulla forma.i.nullus motor appropriat⁹ est finis cõis:⁊ v̄lis nisi mouens primũ motu diurno:tñ p̃ter illã formã ⁊ p̃ter oẽs alios motores appropriatos ẽ alia cã nob lior gr̃a cui⁹ mouent oẽs ⁊ q̄ illã l'raʒ. Mouet aũt vt amatũ.ibi aũt loq̄t sic: hec fit intentio ɔmẽtatoris in eodẽ ɔmẽto pʒ vbi sic dicit. Illud an.q̄ itelligit motor p̃m⁹ de p̃mo motore est cã maĩfesta celi.aliõ habeo q̄ ĩtelligit motor saturni. Et ego dico q̄ totũ h̃ est verissimũ si bñ itelligat. de⁹.n.est illa forma.i.suba sepata q̃ hʒ actioneʒ cõem.i.q̃ cãt motũ cõem ⁊ q̃ mouet p̃mũ celũ motu diurno rõne amati ⁊ desiderati:⁊ p ɔñs i rõne finis:l; nõ in rõe agẽtis imediati ⁊ appropriati. Quare aũt magis d' eẽ cã p̃mi mot⁹ q̄ alioꝝ cũ ẽt sit finis alioꝝ:⁊ q̃re d' mouere p̃mũ celũ magis q̄ alia: cũ ẽt alia moueat vt finis dcm̃ est supius. Oẽs aũt ꝓpositiones ⁊ forme q̃ sunt in po^a in mã p̃^a sũt in actu in p^o motore:h̃ vocat p̃^m motorẽ ipm motorẽ appropriatuʒ p^o mobili:q: iste ẽ p̃m⁹ i ordie agẽtiũ. Ad aliã auctẽ cũ dicit ɔmtn.q̄ p̃^m pn^m sube abstracte est suba ⁊ forma ⁊ finis ⁊ q̃ mouet vtroq; mõ:dñt aliq̃ q̄ ly vtroq; mõ dʒ referri ad subam ⁊ finẽ:l; nõ ad formã ita q̄ mouet vtroq; mõ.i.sicut suba ⁊ sicut finis nõ sicut finis de gñe accñtis. Alr̃ p̃t dici q̄ ipʒ p̃ncipiũ sube bñ mouet vt forma:ñ q̃dẽ vt forma p̃ficiẽs mobile q̄tũ ad eẽ nec vt forma.i.vt motor appropriat⁹:ʒ vt forã i.sicut suba abstracta nõ sicut suba corpea. Cõsuetudo.n.est apud ari. ⁊ alios phõs subas abstractas oẽs vocare formã:ñ q̃dẽ ab iformãdo:l; p p̃uationẽ mãe vl'r. Itẽꝝ alr̃ p̃t exponi satis ɔpetẽter q̄ p̃^m pn^m sube mouet vt forma ⁊ vt finis.i.sic finis sube mobilis. Et h̃ itẽdit cũ dic̃ vt for^a ⁊ vt finis mot⁹:⁊ h̃ itẽdit cũ s̃bdit. Et vt finis. Q.õ.XXII.

Onsequẽter q̃ri p̃t. Utꝝ p̃mũ sit vigoris ifiniti. Et argr̃ p^o q̄ sit. Q: illõ qd̄ fac̃ aliq̃d ex nihilo ẽ vigoris ĩfiniti. Sʒ p̃mũ pn^m q̃dẽ qd̄ ẽ primõ mouens simplr̃ facit aliq̃d ex nihilo.quar̃ ⁊c. maior pʒ Nã sic ipsi⁹ tnt] ad nihil ẽ ifinita distãtia sic v̄t⁹ q̃ fac̃ aliq̃d ex nihilo dʒ i ifinitũ exceder̃ v̄tutẽ q̃ fac̃ aliq̃d ex aliq̃:⁊ p ɔñs tal' v̄t⁹ dʒ eẽ ĩfinita:⁊ minor pp̃et: q: qd̄ agẽs agat ex aliq̃ p̃supposito:⁊ nõ possit agere aliq̃d ex nihilo h̃ puerit ex diminutõe agẽtis. Cũ igit̃ p̃^m pn^m sit pfectissimũ nlla diminutio ẽ i ipso vt pʒ in.12.metaphy. sequit̃ q̄ põt aliq̃d educere ex nihilo:ḡ ⁊c. Itẽ illõ qd̄ ɔseruat aliqd̄ corruptibile p tp̃s ĩfinitũ dʒ eẽ vigoris ĩfiniti:l; p̃mũ mouẽs ẽ hmõi:ḡ ⁊c. maior appet:q: videm⁹ in v̄tutib⁹ ɔseruatiuis aliquoꝝ corruptibiliũ q̄ q̃to aliqua v̄tus diuti⁹ ɔseruat aliqd̄ corruptibile:tãto iudicat̃ esse pfectior:⁊ vigorosior:vt medicina aliq̃ q̃ ɔseruaret aliq̃d a putrefactiõe p annũ essʒ pfectior illa q̃ ɔseruaret solũ p diẽ. Sĩr aũt ⁊ in alqs:⁊ sic pʒ maior:⁊ mior ẽt pʒ. Primũ.n.mouens ɔfuat motũ celi p tp̃s ifinitũ.motus aũt celi est corruptibilis. vt pʒ p ɔmen.12^a.metaphy.ḡ ⁊c. Itẽ si p̃mũ mouens ñ essʒ vigoris ifiniti:tũc ñ dʒ esse aliquẽ motorẽ appropriatũ p^o mobili p̃ter ipʒ p̃^m motorem l; h̃ est fl̃m f̃ʒ ɔmen. vt pʒ pri⁹:ꝓbatio ɔñtie. Nõ pp aliõ nõ dʒ esse motoreʒ appropriatũ p^o mobili:nisi q: motor p̃m⁹ essʒ v̄tutis infinite.⁊ sic moueret in nõ tp̃e ḡ ⁊c. Itẽ p̃mũ pn^m est infinitũ f̃m durationem.ḡ est infinitũ f̃m vigorem. Añs est ɔcessum ⁊ manifestuʒ f̃m oẽs:ɔñtia ꝓbat̃ q: duratio p̃mi ⁊ ei⁹ vigor est vnũ ⁊ idẽ q: in ipso nulla est diuersitas: vt pʒ ex.12.meta.quare ⁊c.

T.c.59.
Com.4.
T.c.4.

Oppositũ argu̇ f auctẽ ɔmentatoris:q̃ vult q̄ primũ mouens nõ est finitũ nec infinituʒ ꝓprie:q: nõ est in magnitudine. Et arguit̃ rõne q: si primuʒ mouens esset vigoris infiniti:tunc moueret in non tp̃e:qd̄ est impossĩ:ꝓbatio ɔsequentie:q: si moueret in tp̃e:tunc illud tp̃s haberet aliquam ꝓportionem ad tp̃s in quo moueret aliqua virtus finita. Nam cuiuslibʒ tp̃is finiti est aliqua ꝓportio ad aliud tp̃s finitum:sed ꝓportio temporis motus ad tempus motus est f̃m proportionem virtutis mouentis ad virtuteʒ motiuã:ergo virtus infinita haberet ꝓportionem determinatam ad virtutem finitaʒ:qd̄ est impossibile:ḡ primũ mouenʒ nõ posset mouere in tempore si esset vigoris infiniti:⁊ sic moueret in non tempore. Et hec ratio specialiter valeret si poneret̃ primum mouens esse vigoris infiniti ⁊ cũ hoc moueret imediate primum mobile:quare ⁊c.

Ad questionẽ dico breuiter ad p̃iens intentionẽ ari.⁊ ɔmẽtatoris fuisse q̄ primũ mouẽs.qd̄ est cã ꝑpetuitatis mot⁹ simplr̃ prĩa nõ est ꝓprie vigoris infiniti nec finiti:qd̄ sic ꝓbat̃:illõ qd̄ non est cã actiua alicui⁹ velocitatis motus non est vigoris finiti nec infiniti:sed primum mouens modo predicto non est cã actiua alicui⁹ velocitatis motus:ergo ⁊c. Maior pʒ:q: ꝓprie loquendo vigor motoris dicit virtutem actiuam alicui⁹ velocitatis motus. Et vigor finitus est cã actiua determinate velocitatis: qua.s.virtute motor facit talem velocitatem ⁊ non aliã. Et vigor infinitus est cã velocitatis infinite actiua:qua.s.ipm mouens intelligit posse facere velocitateʒ infinitã excedentem q̄libet velocitatem determinatã. Illud ergo qd̄ nõ est cã actiua alicuius velocitatis motus:l; soluʒ mouet vel agit vt finis:⁊ ñ vt agẽs motũ non est vigoris finiti nec infiniti ꝓprie.⁊ minor pʒ ex p̃cedentib⁹:vbi ostensum est q̄ mouens primum non mouet imediate primũ mouens tanq̄ agẽs ei⁹ motũ.de quo tñ magis videret̃. Si aũt dicat̃ q̄ ipm p̃mũ mouens efficiat motum primum tanq̄ agẽs remotũ tũc oporteret q̄ ageret prius aliquẽ aliũ effectũ imediatũ.s.intelligentiã appropriatã primo mobili. Aut ipm primum mobile:⁊ sic substãtia eterna depẽderet a cã agente:qd̄ ꝓ impossibili relinquit̃ a multis. Et ɔfirmat̃:q: celũ non diceret agenʒ remotũ istoꝝ inferiorum nisi ageret aliquid qd̄ esset causa actiua istoruʒ inferioꝝ vt lumen aut aliq̃d hmõi. Similiter nõ est rationabile q̄ prima causa dicatur agere motum primi mobilis sicut agens remotum nisi ab ipõ efficeret̃ aliq̃d quod imediate ageret ipsum primum motum:⁊ quid esset illud nisi motor appropriatus nõ potest assignari nisi fingat̃. Si quis aũt non hʒ ꝓ inconuenienti q̄ p̃ma cã efficiat immediate motorem ꝓpriuʒ primi mobilis inde-

T.c.39.

gereret longa curatione: ꝛ ad pñs nolo de illo determinare: nisi ꝙ Commen. vr̄ velle ꝯtrarium in multis locis: specialr̄ in *Com. 15* 12. metaph. vbi dicit ꝙ agens apud aristo. extrahere l' educere formã de po' ad actũ. In talib' aũt abstractis nõ ẽ po' vt supponit. De hoc igit est speculatio pulchra ꝛ ingrederet sup 2m metaph. si de' voluerit. Et si ꝯcederet primũ principium efficere imediate primã intelligentiã. s. appropriatã primo mobili ꝛ mediate ipsa efficere primũ motũ forte ad hic non haberet ꝙ eẽt vigoris infiniti: quis primus sit determinate velocitatis: qꝛ vigor ꝓprie dr̄ virtus imediate actiua velocitatis mot': ꝛ vigor infinitus ꝓprie dr̄ virtus imediate actiue determinate velocitatis. Siquis em̄ diceret ꝙ imo vigor dicit q̃ntãcũq; virtutem actiuã velocitatis mot' siue ꝓpinquã ꝛ imediatã siue remotã ꝛ mediatam: tũc solũ ꝯtentio esset de noie: qꝛ ꝯcedendũ esset sm̄ hoc ipm primũ mouẽs eẽ finiti vigoris supposito. s. ꝙ efficiat pm motũ mediante sua ꝓpria motoris: hoc. n. supposito nõ eẽt dõm ꝙ sit vigoris infiniti sm̄ phiaꝫ: qꝛ phs nihil hꝫ ponere nisi qd̃ manifestũ est ad sensũ: vl' qđ ꝯuincit ex manifestis imediate vel mediate. vñ Cõmen. dicit *Com. 22.* in isto. 8. ꝙ experimentũ: sermonũ veꝝ est vt ꝯcordant rebus sensatis: ꝛ in. 3. de aĩa dicit ꝙ ꝯditio necẽia veris demõstrationib' est: vt apparẽtia sensui non differat ab eo qđ vr̄ p rõneꝫ: supple non differãt diã oppõnis ꝛ repugnãtie: ꝛ ꝑꝑ hoc aristo. dicit i quadã epl'a ad alexan. ꝙ sicut vita est eligibilis sine tristitia: ita rõ sensata amabilis. Nunc autẽ idubitanter ex nullo effectu appẽte ad sensum põt ꝯuinci sufficiẽter ꝙ primũ mouens sit vigoris infiniti: sic itelligẽdo ꝙ hẽat virtutem actiuã velocitatis infinite. i. incõparabilr̄ excedẽtis oẽm aliã velocitatẽ: ꝛ hoc est dicere ꝙ hẽat virtutẽ actiuã ad mouendũ non in tpe. Et hoc est veꝝ siue ponat eẽ actiua motuꝫ remota siue ꝓpinqua ꝛ imediata: oĩs. n. motus celestis est finite ꝛ determinate velocitatis: ꝛ q̃lꝫ motoꝝ celestiũ hꝫ ꝓportionem determinatã ad suũ mobile: ꝛ sm̄ diuersitates ꝓportionũ motoꝝ celestiũ ad sua mobilia diuersificant motus in velocitate ꝛ tarditate. vt dicit Commẽtator in. 2. celi. Nec oꝫ aliqs dicere ꝙ infinita durationis: arguat primum mouẽs qđ ẽ prima cã hui' infinitatis eẽ *Com. 71* vigoris infiniti simplr̄ qꝛ ad hoc sufficit infinitas durationis cũ oĩmoda itrãsmutabilitate: ꝛ cũ hoc ꝙ ẽ ens optimũ grã cuius sunt oĩa alia. Et hoc apparet: qꝛ mouens oĩo infatigabile ꝛ intrãsmutabile cõsueuit pt mouere p maius tps ꝛ p minus tps: q. n. maior virtus mouentis req̃rat ad mouendũ in maiori tpe q̃ in minori: hoc non est nec ꝓuenit nisi ex eo ꝙ mouens est fatigabile ꝛ trãsmutabile: sicut. v. g. i hoie requirit maior virtus ad hoc ꝙ ãbulet p annũ q̃ ad hoc ꝙ ambulet p horã: qꝛ homo in ambulando fatigat ꝛ debilitat. Vñ si oĩo ꝛ eodem modo se hẽret homo in fine anni vel diei sicut in fine hore vtrĩq; p eandem ꝛ equalem virtutem moueret per annũ an per diem sicut per horam. Qꝫ ergo maior virtus mouẽti requirat ad mouẽdum in maiori tpe. hoc non est sine hoc ꝙ mouẽs sit fatigabile ꝛ transmutabile. Sꝫ primũ mouens est oĩo infatigabile ꝛ intransmutabile. vt sciunt phi. Et ad hoc vt causet motum in tpe finito nõ requirit vigor infinitus. vt manifestum ẽ. g̃ ad mouẽdũ sĩlr̄ per tps infinitũ nõ requirit infinitas vigoris. Diceret g̃ recolligẽdo ꝑdicta ꝙ si primum principiũ nõ agit imediate aliquẽ motũ: nec ẽt mediate: sꝫ solum est causa motus sm̄ finem: tũc nõ est vigoris infiniti: nec ẽt finiti ꝓprie. Et istud est mihi ꝓbabilius ad ꝯsens sm̄ Cõmentatorem. Si võ ipm primũ mouens est causa actiua mot' remota. l. mediante itelligẽtia appropriata: tũc non est vigoris finiti: nec infiniti ꝓprie nisi vigor extenderet ad quãcũq; virtutẽ actiuam. Si aũt mouet imediate primũ mobile sic agẽs primũ motũ sine alio motore: tũc credo ꝙ opꝫ dicere ipꝫ esse vigoris finiti sm̄ phiam. Sꝫ oĩum istoꝝ ꝓbabilius est mihi ad ꝯsens primũ. l. ꝙ solũ est causa motus vt finis: nõ aũt vt agens precise sequẽdo vba Cõmẽtatoris i isto 8° vt visuꝫ est ꝑus. Cõtra hoc tamẽ sunt difficultates multe. Prima est: qꝛ sm̄ Cõmẽtatorẽ *Com. 33* in. 12°. In separatis a mã idẽ est mouẽs sꝫ agẽs ꝛ sm̄ finẽ. Cõstat aũt ꝙ primũ mouẽs est separatũ a mã g̃ nõ solum est mouẽs sm̄ finẽ: sed sm̄ agẽs qđ ẽ ꝯtra dicta. ¶ Itẽ quãdocũq; mouẽs per cognitioneꝫ mouet ꝓpter aliquẽ finẽ esse illius finis in aĩa mouẽte est efficiẽs motũ. sicut cũ homo mouet ab aĩa sua ꝓpter formã balnei quã cognoscit ꝛ approbat: ꝛ eẽ ipsi' forme balnei in aĩa est causa agẽs desideriũ ꝛ motũ. vt Cõmẽtator dicit in 12° metaphy. simĩlr aũt videt ꝛ i aliqs. Cõstat aũt ꝙ si nõ esset motor appropriat' primũ principiũ moueret in istãti. vt videt velle cõmẽtator. hoc aũt nõ esset nisi ipm primũ principiũ esset vigoris infiniti intẽsiue. Dicendũ ꝙ verũ est ꝙ esset vigoris infiniti intẽsiue. si moueret oĩo imediate: sꝫ nõ sequit ꝙ simplr̄ ꝛ absolute sit vigoris huius mot' appropriatus mobili. Si mouet ꝓpter primũ tãq̃ propter finẽ mouet ꝓpter ei' cognitionẽ ꝛ appetitũ. vt oẽs cõcedũt ꝛ habet in 12° metaphysi. g̃ esse ipsius primi mouẽtis in anima primi celi. s. in intelligẽtia appropriata debet esse efficiẽs seu agẽs ipsiuꝫ motũ: sed esse primi principij in huiõi intelligentia ꝛ suũ esse simplr̄ sũt vnũ ꝛ idẽ: qꝛ in separatis a mã nõ est aliud esse in aĩa ꝛ extra animã: imo est idẽ esse sm̄ Cõmentatorẽ: in 12° metaphysi. g̃ ipm primũ mouẽs mouet sꝫ se effectiue: qđ est ꝯ dicta. ¶ Itẽ aliud dubiũ ẽ: qꝛ entia diuina vl' itelligẽtie prima *Cõ. 66.* ria intẽtiõe agũt ꝓpter se. vt cõmẽtator dicit 2° celi. Et in 2° hui' phus dicit ꝙ hec est dispositio entis necessarij simpliciter ꝙ eius actio est ꝓpter ipsuꝫ. Constat aũt ꝙ quilibet motor celestis est ens diuinuꝫ ꝛ necessariuꝫ simpliciter cuꝫ sit separatus a mã ergo primo agit motũ ꝓpter se ꝛ sic nõ moueret ꝓpter ipsuꝫ primũ principiũ. vt ꝓpter finẽ: cuius oppositũ dictũ est. ¶ Itẽ mouẽs simpliciter primũ q̃uis non sit causa efficiẽs infinite durationis motus: qꝛ tñ est causa finalis eius: ideo ꝯcedit esse infinitus sm̄ durationem. ergo simĩlr q̃uis primũ mouẽs nõ sit causa actiua velocitatis motus: qꝛ tñ est causa finalis eius: cũ sit optimũ: gratia cuius sũt oĩa alia entia. videt ꝙ oꝫ eẽ finitus sm̄ vigorem. ¶ Iteꝫ si primũ mouẽs qđ est deus nõ est vigoris finiti nec infiniti: cũ vigor sit ideꝫ qđ virtus: sequit ꝙ primũ mouens nullius est virtutis: qꝛ constat ipm non eẽ virtutis passiue cũ sic immãle ꝛ sine magnitudĩe: ꝛ actus primus ꝛ purus nõ erit virtutis actiue: qꝛ virtus actiua idem est cũ vigore: ꝛ ponit ꝙ nõ est alicui' vigoris: qꝛ omnis vigor aut est finitus aut infinitus: ꝛ sic nullius est virtutis. hoc aũt derogat nobilitati diuine ꝛ nefas est hoc dicere de ipo. ¶ Itẽ si primũ principiũ nõ esset vigoris infiniti: tunc demõstratio Aristo. qua ipe vtit ad ꝓbandum ipsum nõ esse in magnitudine nõ valeret: qꝛ ipse sic ꝓcedit. in magnitudine finita nõ põt esse potẽtia infinita: primũ aũt mouẽs est potẽtie infinite. ergo ꝛc̄. ¶ Aut igit itelligit ꝙ primũ mouẽs ẽ potẽtie infinite sm̄ durationẽ: aut sm̄ vigorẽ. Si primo modo maior ꝓpositio est falsa: qꝛ in magnitudĩe finita. s. in celo est virtus infinita sm̄ durationeꝫ. ergo relinquitur ꝙ intelligit ipsuꝫ esse infinite potentie sm̄ vigorẽ.

Ad primũ istorum potest dici sicut dictum fuit in questione precedente. Vel dicatur ꝙ in separatis a materia idem est agens motum ꝛ finis propinquus ipsius motus. Sed non oportet de fine

remoto ⁊ vltimo ꝙ sit agēs motum: sic enim conclude-
ret ꝙ ipm̄ primū pͥncipium eēt agēs quēlibet motū ce
leste ⁊ non solū p̄mū motū. ¶ Itē pt dici satis ꝓbabiłr
ꝙ illō dcm̄ Commē. oꝫ itelligi fm̄ nō repugnātiā. s. ꝙ i
sepatis a mā inq̄tum sūt sepata a mā non repugnat esse
cās vtroqꝫ mō. sed non oꝫ ꝙ vlr oē separatum a mā sit
vtroqꝫ mō cā. ¶ Ad aliō cū dr̄ q̄ncūqꝫ aliqō mouēs ⁊c.
pōt dici ꝙ ista ꝓpositio ē vā in illis q̄ mouēt pp acq̄sitio
nes alicuiꝰ pfectionis pꝰus nō habite sic pꝫ in exēplo qō
iducebat: sꝫ non est vā de illis q̄ mouēt pp ꝯseruationē
vel saluationē pfectionis habite: ⁊ sic est hic. Motores
n. corpoꝝ celestiū non mouēt pp acq̄sitionē alicuiꝰ pfe
ctionis quā non habuerūt: qꝛ sunt oīno itrāsmutabiles
⁊ sine magnitudine: sꝫ mouēt pp ꝯseruationē pfectionis
sue. s. silitudis quā hn̄t ad p̄mū pͥncipiū in eēndo cās en
tium alioꝝ: ⁊ iō non oꝫ ꝙ eē ipsiꝰ finis in hmōi motori-
bus sit imediacū effitiēs motū: ⁊ sic lꝫ esse primi pͥncipij
in itelligētia ⁊ suū esse fm̄ se eēt idē: non tn̄ oꝫ ꝙ sit pͥn-
cipiū actiuū ipsiꝰ motꝰ. Rō āt diuersitatis forte est hec:
qꝛ mouētia q̄ mouent pp pfectiones acq̄rendas sunt de
se idterminata ad mouere ⁊ non mouere ⁊ ad diuersos
modos mouēdi: ⁊ iō oꝫ ꝙ determinent ad eliciēdū mo
tum p appetitū ipsiꝰ finis: ⁊ iō Arist. dicit in. 9. metaph.
Qō. n. appetit pͥncipaliꝛ hoc faciet ad hoc spāliꝛ: veꝝ est
de motore p rōnē: sꝫ motores sepati ipsi sunt determina
ti ad mouendū ⁊ ad determinatū modū mouēdi: ita ꝙ
mouent de sui nā: sicut lux de sui nā lucet: ⁊ iō non oꝫ ꝙ
cognitio finis quā hn̄t vel eē finis in ipsis sit pͥncipiū ac
tiuum motꝰ. Uel pōt dici ꝙ illa ꝓpositio est vā de fine ꝓ
pinquo ⁊ imediato. s. ꝙ eē finis in aīa est actiuū ipsiꝰ mo
tus: sꝫ non de fine remoto ⁊ imediato. Uñ cū itelligētia
appropriata sit finis ꝓpinquꝰ motꝰ: eē eiꝰ in seipsa eo mō
quo pōt eē in seipsa inq̄tum cognoscit seipsam est ꝓpin-
quum pͥncipiū actiuū motꝰ: sꝫ p̄mū pͥnm non ē finis ime
diatus illiꝰ motꝰ: iō non vꝫ. ¶ Itē pōt dici aliꝛ sicut aliq
dicerēt ꝓcedēdo totā rōnē vsqꝫ ad hoc ꝙ dr̄ ꝙ eē primi
pͥncipij in itelligētia ꝓpriata ⁊ eiꝰ fm̄ se eē est vnū ⁊ idē:
qꝛ in sepatis a mā ⁊c. Istud est bn̄ dubiū: qꝛ pp istā rōnē
ꝓbaret ꝙ eē dei in itellectu hūano cognoscēte deum ē
idē ꝙ esse dei fm̄ se ⁊ qō est ipse deꝰ: qō vr̄ improbabile.
Nā eē dei in itellectu humano cognoscēte ipm̄: vel ē co
gnitio seu itellectio dei: vel aliq̄ spēs repn̄tans eēntiam
diuinā ⁊ vtrūqꝫ istoꝝ iformat itellcm̄ humanū ⁊ iheret
ei vt subō. Deꝰ aūt cū sit ens p̄mum p se subsistēs nō exi
stit in itellectu humano subiectiue nec iheret ei. ¶ Itē
si esse dei in itelligētia mouēte p̄muꝫ celū est idē oīno ꝙ
ipse deꝰ vel cū esse ipsiꝰ dei fꝫ se. eadē rōne esse dei in itel
ligētia mouēte orbē saturni esset idē cū ipso: tūc argue-
ret q̄cunqꝫ vni ⁊ eidē nūero idiuisibili penitꝰ sunt eadē
īter se sunt eadē oīno. g̃ esse dei in itelligētia mouēte pm
celū est idem cū eiꝰ esse in itelligētia mouēte saturnuꝫ: ⁊
hoc vr̄ eē ꝯ Cōmen. in. 12. metaph. vbi apte dicit: ꝙ illud
qō itelligit motor primi celi de p̄mo motore: aliud ē ab
eo qō itelligit de eo motor scdi celi. Et siliꝛ de vno quoqꝫ
eoꝝ. Et iō dicunt aliq ꝙ illa ꝓpositio male allegat. Nō
n. dicit Cōmen. ꝙ in sepatis a mā idem sit eē in aīa ⁊ ex
tra aiam: sꝫ bn̄ dat itelligere ꝙ res sepate a mā non hn̄t
aliud eē in aīa ⁊ aliud extra aiam. s. in mā: qꝛ nō sunt in
materia sic forme mātes: nō tn̄ hētur ex hoc ꝙ idē peni
tus sit eē dei fm̄ se ⁊ eē suū in itelligētia iferiori. De hoc
tn̄ ad p̄ns non dico p modū determinationis: qꝛ magis
hꝫ locum in. 12. metaph. vbi inq̄rendū est qualiꝛ itelligen
tia itelligit primū ⁊ amat ipm̄. ¶ Ad aliud cū dē itelli-
gētie primaria itentione agūt pp se. pōt dici ꝙ veꝝ est
sic itelligendo ꝙ primo ⁊ principaliꝰ agunt pp se ꝙ pp
ista inferiora. solū. n. agunt pp ista inferiora scōaria in-
tentione. Sꝫ non vult Cōmentator dicere ꝙ qōlibꝫ ens
diuinum solū agat pp se principaliꝛ: ⁊ nulloꝰ pp aliud pͥn
cipaliꝰ ipso: imo oēs alij motores mouent pͥncipaliꝛ grā
primi mouētis: vt eiꝰ bonitas multiplicet fm̄ qō est pos
sibile: ⁊ participet ab alijs. ¶ Siliꝛ ad aliud. Ueꝝ. n. ē
ꝙ actio entis necessarij simpliꝛ est pp ipm̄ pͥncipalius q̄
pp entia gn̄abilia: sꝫ non est pp ipsuꝫ: ita ꝙ nullo modo
pp aliud principalius. ¶ Ad aliud dico ꝙ non est silē d
ifinitate durationis: ⁊ de ifinitate aut finitate vigoris: qꝛ
infinitas durationis debet alicui pp carētiam materie fꝫ
Cōmētatorē in 2º celi: ⁊ iō oē qō non hꝫ materiā pt dici
⁊ esse ifinitū fm̄ durationē: primū aūt mouens hꝫ mate
riaꝫ. vt scit ex. 12. metaph. ⁊ ideo pt dici infinitas fm̄ du
rationem. Sꝫ infinitas vigoris aut finitas debet alicui
rōne v̄tutis actiue. ⁊ iō qō non hꝫ ꝓprie v̄tutem actiuā:
non hꝫ finitatē nec ifinitatē vigoris: primuꝫ aūt mouēs
non hꝫ ꝓprie v̄tutē actiuā motus: sꝫ est cā nobilior mō
. s. vt finis vltimus grā cuius. ¶ Ad aliud dico ꝙ virtꝰ
pōt accipi stricte p principio actiuo aut receptiuo trāsmu-
tationis. Alioꝰ cōiter p quacūqꝫ cālitate p se: modo
ꝙ ipm̄ primū principiū non hēat v̄tutem primo modo
. s. pͥncipiū actiuū aut receptiuū trāsmutationis imedia
te: non hēret Aristo. p aliquo iconuenienti. vt multi po
nunt. Dicit. n. sic in. 2. celi. caplo de duabꝰ q̄ōnibus diffici
libꝰ: qō aūt optime hn̄s nihil idiget actiōe. ⁊ alibi in eo
dē caplo dicit. videt aūt optime q̄dem hn̄ti optime exi-
stere ꝙ bene sine actione. Constat aūt ꝙ p̄mū principiū
qō est deꝰ est optimū ⁊ optime hn̄s. Uñ Aristo. in ꝓhe-
mio metaphy. totaliꝛ aūt optimū ⁊ que in natura deus.
Et siqs dicat ꝙ aristo. itelligit ipm̄ optimū non idigere
actione: qꝛ sit in ipso subiectiue: sꝫ tn̄ idiget actione: que
est ab ipso effectiue. hoc non vr̄ ad itentionem Aristo.
qꝛ in hoc non differret ipsuꝫ optimū qō est deus suppre
mus ab alijs itelligentijs: qꝛ alie itelligētie non idigent
actione siue dubio aut motu q̄ recipiat in eis cū sint im
mobiles: sꝫ bn̄ idigēt actione vel motu que est ab eis ac
tiue. Si g̃ Ari. itelligit ibi p optimuꝫ ipsum deū suppre
mū ꝓprie: ⁊ loquit de ipso fm̄ dr̄iam ad alia pͥncipia ce
lestia. videt esse itelligendū ꝙ non idiget actione q̄ ꝓce-
dit ab ipso actiue. Sꝫ sufficit ꝙ alia agant grā ipsius: ⁊
sic ꝓcedere dr̄ Ari. ꝙ primum non hꝫ talē v̄tutē: sꝫ si ac
cipiamus v̄tutem p cālitate quacunqꝫ sic indubitanter
ipm̄ p̄mum hꝫ nobilissimam v̄tutē. n. nobilissimā cālita
tem: qꝛ est cā finalis pͥncipalissima oīum alioꝝ entium:
grā cuius principaliꝛ sunt que sunt: ⁊ opant q̄cunqꝫ ope
rant: ⁊ hoc competit eiꝰ excellēti nobilitati. Aliꝛ potest
dici ⁊ forte meliꝰ ꝙ aliq̄d dupliꝛ dr̄ potens ⁊ habere po
tentiā actiuā fm̄ ari. 5. metaph. caplo de ptāte. Uno q̄
dem modo aliq̄d dr̄ potens agere: ⁊ p ꝯn̄s hr̄e v̄tutem
actiuā: eo ꝙ ab ipso imediate ꝓcedit motꝰ: ⁊ tale oꝫ ꝙ
sit finitū vel infinitū: ⁊ sic primū nō hꝫ potentiā actiuaꝫ
seu v̄tutem actiuam. Alioꝰ dr̄ aliq̄d potens: ⁊ p ꝯn̄s ha
bere potētiam: eo ꝙ ab ipso aliud hꝫ ptātem transmu-
tandi ⁊ mouendi: ⁊ sic idubitanter primū est potens mo
uere ⁊ hꝫ v̄tutē actiuam ⁊ talis non est finita: nec infini
ta fm̄ se. oēs. n. moueret. Alij hn̄t ab ipso virtutem mo
uendi aliquo modo. ⁊ hoc sufficit. ¶ Ad aliud dico ꝙ
aristo. itelligit primū mouens eē infinitū fm̄ durationē:
⁊ tū dr̄ ꝙ in celo ⁊c. Dico ꝙ in celo nō est virtus infini-
ta fm̄ durationē que sit potentia cā infinite durationis
motus: ⁊ de ista itelligit ꝙ virtus ifinita fm̄ durationē
que est potētia causa ꝑpetuitatis motus nullo modo ē
in magnitudine finita. vt dcm̄ fuit prius. Sed aliqs hic
instaret ꝙ fm̄ istā expōnem aristo. nō ꝓbaret per istam

demonstrationē alios motores a pmo esse in magnitudine: q2 ipsi nō sunt pma cā infinitatis motus. Ergo veritate coactus ⁊ victus vt credo: ꝯcedo illā demōstrationē nō valere. nisi ad pbandū q mouēs oio pmum nō est in magnitudine. ⁊ hoc etiā satis innuit Cōmen. in lra. ⁊ etiā Ar. Sed quō tūc demōstrabit alios motores esse separatos: ⁊ sine magnitudine: forte demōstrabit ex alijs ppositiōib⁹: q̄s Ar. docuit. s. ⁊ nullū mouēs motū mouet cōtinue per tps infinitū: vt ꝑus declaratū est. nūc autem motor corporis celestis mouet cōtinue p infinitū tpus. vt pz ex isto. 8. ⁊ p° celi. ⁊ ideo nullus motor celi pōt eē mouens motū. sed si esset corpus: aut corp⁹ in corpore esset mouēs motū: q2 oē corp⁹ est mobile. ⁊ oē qd ē in corpore. vt pz ex. 6. hui⁹ q̄re ⁊c. ¶ Itē cū mouēs oio pmū moueat: sicut intelligibile ⁊ desiderabile. vt pz in. 12. meta. oz esse aliquod mouēs quod moueat vt intelligens ⁊ appetens. Oē aūt intelligibile est separatū a corpore vt satis habet ex. 3. de aia. ⁊ ⁊c. ¶ Et cōsiderandū est diligenter vlterius q sicut per istā demōstrationē nō cōuincit alios motores esse separatos ponēdo q pmū mouēs nō sit vigoris finiti: ita nec ponēdo ipm vigoris īfiniti. esset enī demōstratio talis mouēs vigoris īfiniti nō est in magnitudine finita: sed pmū mouēs est vigoris īfiniti. q̄re ⁊c. Cōstat aūt q nullus alioꝝ motoꝝ ē vigoris infiniti ⁊c.

T.c.86.

T.c.32.

T.c.36.

Ad rationes.

Ad pmā ꝯcederet maior: ⁊ negaret mior sz Ar. ⁊ sz omnes pbantes: vt dictū fuit in pmo hui⁹. Cōmunis. n. ꝯceptio oium nālio phoꝝ est q ex nihilo nihil fit: imo semp opz aliqd subijci ei qd fit. Et cū dicit q ex diminutione agentis ⁊c. diceret Ar. ⁊ Cōmē. q falsum est. nō. n. ex diminutione agentis pōt facere ipossibile fieri. imo dicere agēs facere ipossibile fieri. est error ⁊ deceptio: nunc aūt illud cui nō pexistit aliqd subm est ipossibile fieri. vt manifestum est. ex pmo hui⁹. ⁊ 7° metaphy. q̄re ⁊c. ¶ Ad aliā cū dicit illud qd cōseruat ⁊c.. falsum est. imo aliqd vigoris infiniti aut finiti: dūmō sic intrāsmutabile pōt cōseruare aliqd corruptibile p tpus īfinitū. Et cū dicit q q̄to aliq̄ virtus diutius cōseruat aliqd corruptibile ⁊c. Dico q hoc est verū in virtutibus mālibus q̄ in agendo repatiunt ⁊ debilitant. In imālib⁹ aūt nō hz locū. ⁊ hmōi sūt motores corpoꝝ celestiū. q̄re ⁊c. Aliter posset dici distinguendo de corruptibili. Uno eni mō aliqd est corruptibile: ita q aliqñ corrūpet totū simul: vt ista inferiora corpora mixta. Alio⁹ aliquid est corruptibile sz suas partes successiue: ⁊ nō q simul totō aliqñ corrūpat mō verum est q illud qd est corruptibile. pmo mō nō posset conseruari in esse vnō numero: nisi per vigorē īfinitū: sed illud qd est corruptibile scdo mō bene cōseruat in esse sine vigore infinito simplr: nunc aūt motus celi nō est corruptibilis. pmo mō. s. q totus simul aliqñ deficiat: sed 2° modo: idest sm eius ptes successiue. Et sic intelligendū est dictum commētatoris q motus celi est corruptibilis cū habeat ꝯriū. s. quietē. Uez est sm partes eius sibinuicē succedentes. Cū enī celū mouet sm vnā circulationem caret alia que sequet ⁊ est aptū ad aliam: ⁊ sic quodāmō quiescit. Et ppter istā corruptibilitatem sua necesse est: si debet perpetuari vnus ⁊ cōtinuus q sic aliqd agens perpetuum vnū numero a quo perpetuet: sed non sic est de corpore celesti. Nō eni est aliqd subiectū qd nō sit in potentia ad eē substantiale celi vel alicui⁹ partis eius ⁊ careat illo esse vel q ꝑus fuerit in potētia ad aliquod esse substātiale celi vel partis eius: ⁊ ideo nō indiget aliquo actiuo conseruante ipm ne deficiat per corruptionē ad quā ē in potētia. Et forte prior solutio ē melior. ¶ Ad aliam negaꝯñam. nō enim est necesse esse intelligentiam appropriatam pmo mobili p tanto: q2 pmū pncipiū sit vigoris infiniti: sed pro tanto: q2 de se est infinite virtutis sm durationē: ita q est pma causa īfinitatis motus. Unū si imediate ageret motū pmi mobilis oporteret q moueret ipsum in nō tēpore vt declaratū fuit ꝑus. ¶ Ad aliaz nego ꝯñam. ⁊ cū pbat. q2 vigor pmi ⁊ eius duratio sunt idem. Uerū est si haberet ppie vigores. sed non est ita vt dictū est in q̄ne. Uel dicat q ⁊ si habeat vigorē aliquē bene est īfinitus sm vigorē eo mō q̄ est infinitus sm durationē. Est aūt infinitus sm durationē. sic q eius duratio non habeat pmū nec habuit pn^m nec hēbit terminuz durationis. Et silr vigor ei⁹ eo mō q̄ vigorem hz est infinit⁹ sic q nō hz initiū durationis nec habebit terminū durationis: sed nō est īfinitus itēsiue: sic. s. q possit agere velocitatē infinitā: vt ꝑus dictū est: sicut igit duratio pmi est infinita per ꝑuationē terminoꝝ duratiōis. sic etiā vigor eius est infinit⁹ per ꝑuationē terminoꝝ durationis: sed nō sequit q sit infinitus in q̄litate actionis mō ꝑus dicto. Et sic diceret Ar. ⁊ Cōm. vt mihi videt. Sed sm fidē ⁊ veritatē dico q pmū pncipiū qd est de⁹ siue moueat imediate actiue siue non est infiniti vigoris simplr. Et hoc non pbo aliq̄ rōe: q2 neq3 scio neq3 puto possibile sm principia nālia: sed sola fide sic assero ⁊ simpliciter cōfiteor. ¶ Rōnes aūt in cōtrariū soluunt propter hoc q pmū mouens est mouens per intellectū ⁊ voluntatē ⁊ nō de necessitate nāe: imo etiā posset nō mouere: ⁊ iō nō opz q moueat quātū mouere pōt: q2 subm. s. mobile nō est pōte recipere illud. qd ipse de⁹ de se posset facere. s. velocitatem infinitaz.

Questio XXII.

Consequēter querit. Utrū pmū pn^m mot⁹ sit vnū solū. ¶ Arguit q nō. q2 si eēt vnū solū hoc deberet ꝯuici ex vnitate pmi motus: q2 nō vr̄ aliud mediū sufficiēs ad h̄ pbādū: sed p vnitatē pmi mot⁹ nō ꝯuincit p^m mouēs eē vnū: q2 mot⁹ piectōis ē vn⁹ nūero cū sit cōtinuus: ⁊ tñ est a diuersis motorib⁹. s. a diuersis partib⁹ medij in q̄bus mouet piectū. Q3 aūt motus piectōis sit ꝯtinuus. pz q2 est vni⁹ mobilis nūero: vt lapidis aut aliqd hmōi: ⁊ ē ad terminū vnū nūero. s. ad vnū vbi in quo cessat cū ad ipm puenerit: ⁊ est in tpe vno nō intercepto q̄te media. Cū eni lapis aut sagitta ꝓijcit nulla quies media intercipit iter ptes illi⁹ mot⁹ vt manifestū est ad sensuz. est g̊ cōtinu⁹. ⁊ p ꝯñs vn⁹ nūero. ⁊ tñ est a diuersis mouentib⁹: vt etiā vult Ar. g̊ ⁊c. ¶ Itē si pmū mouēs qd est pmū pn^m esset vnū solū: tunc mala nō essent cāta ab aliq̄ pmo pncipio: qd videt ipossibile: q2 nō essent cāta ab aliquo pmo pncipio: cōc non essent ab aliquo 2° pncipio. cū 2^m psupponat pmū ⁊ posteri⁹ psupponat ꝑus. Et pbat ꝯña. q2 cōstat q est aliqd pmū pncipiū bonoꝝ: ⁊ illud nō pōt esse pncipiū malorum: quia ipse deus q̄ ē pmō pncipiū bonoꝝ est totaliter optimuz eoꝝ que ī nā. vt vult Ar. ī pemio metaphy. ⁊ ab ipso depēdet celū ⁊ tota nā. ergo illud pncipiū nō pōt eē pncipiū maloꝝ: ⁊ sic mala nō erūt ab aliquo pmo pncipio: nec p ꝯñs ab aliquo posteriori pncipio: ⁊ sic a nullo pncipio: qd est absurdū ⁊ ipossibile. q̄re ⁊c. ¶ Item potētia pura nō ē vna sed plures. g̊ actus pur⁹ ē plēs. Et pz ꝯña. q2 quot modis dicit vnū oppositoꝝ ⁊ reliquū: potētia aūt pura ⁊ act⁹ purus sunt opposita. ⁊ sic pz ꝯña. Et pbat aña. q2 mā pma est eis pure potētia. pemo physicoꝝ. ⁊. 7. metaphy. Et silr intellectus possibilis est eis pure potētia cū nullā hēat nām. nisi q possibilis ē vocatus. 3. de aia. ergo purus actus nō est vn⁹ sed plures. Sz purus actus nō est nisi pncipium pmū: q2 nulla forma est liberata a potētia oio nisi pma sz Cōmē. in. 3. de aia. Com. 5.

ergo primum principium non est vnum solum.
¶ Oppositū arguitur auctoritate Aristo. hic ꝛ in. 12. metaphy. vbi dicit. vnus ergo princeps.

Dicendum breuiter ꝙ ipm pmū pncipiū qd ē pmū mouēs fm finē nō ē nisi vnū. qd pbo pmo rōe cōi: qꝛ qd fm supabūdātiā dicitur vni soli cōuenit. vt accipit Arꝫ. in. 8. ethy. Sed pmū dicit fꝫ p supabūdātiā. qre ꝛc. ¶ Item si essent plura pma pncipia: aut essent eqliter pfecta: aut vnū esset pfectius ꝛ nobilius alio. nō pᵒ mō: qꝛ tūc vnū illoꝝ superflueret i entibus: cū per vnū illoꝝ posset fieri oē qd per alteꝝ fieret nisi ponerent eque pfecta ꝛ nobilia. Et iterū sic ponēdo sequit ꝙ essent eiusdem spēi ꝛ nūero diuersa. Nam sicut equale fm quantitatē est idem fm qītitatē: sic eqle scdm pfectionē est idez fm pfectionē: spēs aūt ꝛ pfectio idem sunt. Unde q̄ sunt eqlis fꝫ pfectionē necessario sūt eadē fm spēm: ꝛ sic pncipia pma essent plura nūero ꝛ specie eadē ꝛ talia habēt mām vt sunt in mā. vt pꝫ in pᵒ celi. ꝛ ex. 7. metaphy. ꝙ repugnat pᵒ pncipio. vt pꝫ ex isto. 8. ꝛ. 12. metaphy. Nec est dicēdū ꝙ vnū illoꝝ sit pfectiᵒ ꝛ dignius alio: qꝛ tūc vnū illoꝝ. s. nobilius esset pius alio: ꝛ sic alterū esset posterius: ꝛ sic nō eēt primū simpliciter: ꝛ sic eēt primū ꝛ nō pmū: qd ē īpossibile. Hoc etiā pbatur rōne sumpta ex vnitate motus pmi. Cum enī motᵒ primus sit vnus simpliciter ꝛ cōtinuᵒ: opꝫ ꝙ sit ab vno motore ppinquo sufficiente: nō. n. pōt esse a pluribᵒ motoribᵒ diuersis numero ꝛ cōuenientibᵒ spē: sicut tractus nauis a pluribᵒ hoibᵒ: qꝛ talis multitudo repugnat rebus imālibus fm phiam: nec est imediate a pluribᵒ motoribᵒ fm spēm: qꝛ a diuersis motoribus fm spēm imediate mouētibus deberent esse plures motus celi. relinquit ḡ ꝙ est ab vno motore imediate agente ipsum: ꝛ multo fortius ab vno vltimo fine. Primum aūt principiū est vltimus finis ascendendo in cōsideratiōe mouētiū. qꝛ magis possūt esse multe cause ppinque eiusdem causati ꝙ remote. vt patet inducendo. quare ꝛc.

Ad primam rōnē pt negari maior. qꝛ vnitas pmi pncipij pōt cōuinci alia via ꝙ p vnitatē motᵒ: vt iā pꝫ ex dictis. Uel dicēdū ꝙ immo per vnitatem motᵒ cōcludit vnitas pmi principij mō pdicto. Et cū dicit ꝙ vnus motus pōt esse a pluribᵒ motoribus. vt pꝫ in motu piectionis. Pōt dici ꝙ motus dicit dupliciter vnus qītum spectat ad ppositū. Uno mō fm substantiā. alio mō fꝫ dispositionē ꝛ proprietatē: modo motus proiecti bene est vnus fm substātiā vt pbatū est. sed n̄ est vnus fm dispositionē. qꝛ nō est regularis ꝛ vniformis: sed est velocior in vna parte ꝙ in alia vt manifestum est ad sensum. Et dicit in. 2. celi. Motus aūt primus est penitus vnus. s. fm essentiā ꝛ fm dispositionē: qꝛ oio regularis ꝛ vniformis. ꝛ ideo opꝫ ꝙ sit ab vno motore.
¶ Ad aliud dico ꝙ mala nō depēdēt a pricipio primo bonoꝝ nisi per accidens ꝛ nō per se inqītū mala sunt: sꝫ proueniunt in rebᵒ nālibᵒ ex necessitate māe q̄ est cā ois irregularitatis cōtingētis in istis iferioribᵒ rebᵒ nālibus. vt dicit Alexander sup 2ᵐ metheoroꝝ. Mala aūt i operibus humanis procedunt ex corruptione appetitus q̄ aduersatur ꝛ obuiat rationi. vt Arꝫ. dicit in primo ethi. ab ipso autem principio primo non causantur mala vt mala sunt per se ꝛ directe: qꝛ ipsum est totaliter optimuꝫ eoruꝫ que in natura. Cui sit honor laus virtus potestas ꝛ victoria p infinita ꝛ eterna secula seculoꝝ. Amen.
¶ Questiones physicoꝝ sūmi Aristotelici Joannis de Janduno cum textū ꝛ cōmentatorum annotatione nup a magistro Joanne Antonio aprutio diligenter castigate hic feliciter terminantur.

Philosophi acutissimi Helie hebrei Cretēsis de pmo motore: vtrum imediate primum mobile moueat singularis questio hic non inutiliter subnectitur.

Sicut habetur a pho. 4. ethicoꝝ. tractatu 2ᵒ q̄ de magnanimitate fmonē faciēs. Pusillanimus priuās se bōis sibi dignis opponit magis magnanimitati que est quid bonū ꝙ superbie que est quasi quedam stultitia: magis. n. p superbiā qs se significat ꝙ sit dignus. Pusillanimus vero se laudabilibᵒ operibᵒ ꝛ reꝝ speculabiliū veritatis inuentiōe priuatū reddit. Optimum itaqꝫ imo omnibus rebus anteponendū arbitror: vt quisqꝫ veram rerum cognitionem: maxime vero difficilium diuinarūqꝫ indagari pro viribᵒ annitat: quāuis forte superbie ascribendū nōnullis videretur: neqꝫ enim adeo dandum est vitio siquis superbus quantum si pusillanimus efficiatur. Humanum enim est ꝛ naturale homini querere rerum cognitionē quātum possibile est. vnde pater omniū phorum ꝛ maximus inquisitor physice veritatis Aristoteles: imo inuentor: ꝛ eius imitator: ꝛ Cōmētator fidelissimᵒ Auerroys mirabilis pha. 17. de anialibus: loquendo de apibus dicunt. Cōueniens est homini ꝛ naturale inuestigare valde de rebus in quibᵒ possibilis est multa inquisitio: ꝛ hoc vel fm dispositionē rei vel fm considerantis posse: ꝛ si id qd inuenit non sit demonstratiuum. erit initium vel vis posterioribus: si autē demonstratio sit impossibilis: tunc vtilius humane cognitionis in tali genere est tale genᵒ cognitionis: ꝛ maxie in rebus arduis ꝛ diuinis: quarū cognitio ꝛ si sit pauca delectabilior ē ꝛ nobilior multa cognitiōe aliaꝝ: vt dicit in fine. u. ꝛ in alijs locis. vt dicebamus his diebus cū doctoribus dignissimis nobilibus dño Antonio picimano ꝛ domino Dominico grimani: plena tamē cognitio diuinorum prophetarum est ꝛ alioꝝ talium qui de fide tractant quibus maxime credendum est: phoꝝ autem via alia est: ipsorum enim est res cognoscere per rationez demonstratiuam: vel vt possibile est volentes sine ratione rationes conformes esse rebus: nō vt melancolici credētes videre diuina ꝛ mirabilia vt quosdaz vidi: tales enim Galieno ꝛ medicis sunt dimittendi: ego aūt pronunc imitans philosophos loquor in eorū doctrina: ꝛ si in quibusdam aliter dicēdū sit. Quare mihi visum est ea circa has questiones aggregare: que peripatheticoꝝ principijs cōgrua viderentur. Mouit me insup nobilitas magnifici ꝛ generosi doctoris dignissimi domini Hieronymi Donati filij magnifici: ꝛ illustris militis. Patritij veneti dñi Antonij qui olim in hoc studio patauino questionez hanc publice optime disseruit: cuius quidē mandato questiones has compilare volui. Uale.

¶ Questio helie hebrei cretensis. De primo motore.

Queritur qō difficilis in qua multi dubitarūt ꝛ opiniones in ea diuerse sunt inuente. Consistit enim in primo omnium rerum principio. Et est an omniū rerum primum principium quod est deus gloriosus mouet primum celum secundum efficiens ꝛ secundum finem: sicut inuenitur hoc in reliquis motoribus cū corporibus celestibus aliquo modo: vel sit mouens tantum secundum finem: ita ꝙ sit alius motor appropriat⁹ preter deum mouens primuꝫ mobile. Et hec questio est valde difficilis ꝛ nobilis. Difficilis quideꝫ propter diuersas opiniones in ipsa repertas in tantum ꝙ omnes quasi philosophi ꝛ maiores eorum in ipsa diuersificati sunt vel secundum diuersitatem in opinione: vel secundum diuersitatem in verbis met quorundam: ita ꝙ aliquando videt̄ ex verbis eorum ꝙ non est alius motor primo corpori preter primam causam. Aliquando autē videtur oppositum: ꝛ non solum propter eorum verba diuersa in hac difficultate reperta. Uerum etiam propter fundamenta super qua sunt in hac scientia sustentati. Et iccirco latinorum maiores insequentes principem posteriorum cōmentatorem Auerroym simpliciter dixerunt ꝙ deus non mouet primum corpus: ꝛ dicunt ꝙ hec est eius opinio suis principijs conueniens. P. difficultas videri potest in hac questione cum sit de primo principio vt 2° metaphy. dicit philosophus. Dispō enī intellectus in aīa apud illud qō est natura valde manifestum similis est dispositioni oculorum vespertilionis apud luceꝫ solis. vbi dicit cōmentator ꝙ hoc non ostendit res abstractas intelligere esse īpossibile nobis: sed difficile: ꝛ ēt ꝓpter paucitatē ꝓpōnuꝫ repertaꝝ in istis q̄ōnibus difficilib⁹. Nobilis aūt qꝛ est de ente nobilissimo: ac etiā declarationis modus s̄m nām subiecti artis hui⁹ erit sufficiens q̄ꝛ per ꝓpōnes primas in hac scīa statiꝫ cōcedēdas ab hoīe bñ disposito nō nihil de rerū nā sciente: cū sciuerit ꝙ demonstrationes in omni scīa debent esse cōuenientes nāe subiecti illius scīe eo mō quo in illa scīa cōsideraṫ vt bene declarat phs p̄mo ethi. Et ideo visum est mihi ponere rōnes ad vtrāq; ptē. Nā iste modus est vtilis. Et iccirco phs in multis locis ponit rōes ꝓbabiles ad vtrāq; parteꝫ. Nā cū fuerit inuenta veritas apparebit solutio illarū rōnū sicut est de nā demōstrationis. Et qꝛ etiā in illis rōnib⁹ est aliquid veritatis: sicut dicit cōmentator.

Primo igitur arguit̄ ad partē negatiuā rōibus multis acceptis ex vbis Auerroys ꝛ alioꝝ. Ipse .n. in sua summa scīe diuie. particula quarta versus finē hāc difficultatē precipue considerans ponit hec verba. Iaꝫ declaratū est ex sermone p̄dicto ꝙ nobilior horū motoꝝ est motor celi stellati. Et ꝙ iste est cā alioꝝ motoꝝ. Et hoc est qō iam est declaratū ex illo s̄mone. Sꝫ cū nos considerauerimus ꝓprietates p̄mi .i. ꝙ est vnus simplex non intelligens de sua essentia aliquā multitudinē ꝛ inter actionē hui⁹ motoris nō conueniunt huic iste ꝓprietates: vult dicere ꝙ primū simplr intelligit de sua essentia rē existentē in sua essentia nō in alio. Nā ipse intelligit suā essentiā tm̄ sine relatione ꝛ sua essentia nō est cā: ꝛ in eo non est multitudo nec ꝓpter veritatē intellect⁹ ꝛ intellecti neq; multitudo intellectorum. vt dicit Cōmēta. cōmēto. 51. 12. metaphy. Sed alij motores vel intelligētie intelligūt suā essentiaꝫ quā hñt a p̄mo. Et hoc mō itelligūt rē q̄ ē p̄ter suā essentiā aliquo mō: q̄ꝙ illud qō intelligūt de p̄mo est sua essentia sic declarabiṫ. Et iō i eis reperit multitudo aliquo mō ꝛ relatio q̄uis intelligens intellect⁹ ꝛ intellectū in ipsis abstractis sunt vnū sicut declarabiṫ. Iste tm̄ modus declarationis nō est oio cōueniēs pōni. sed veritati vt apparebit. Postea aūt dat ipse cām in multitudine reperta in quolibet motore mō cōuenienti positiōi. Et dicit ꝙ iste motor de necessitate ab ipso ꝓuenit magis q̄ꝙ vna forma. Nā ipse dat formā celo stellato ꝛ esse motoris mouēs celū qō est post ipm ꝛ ab vno simplici inq̄ātū simplici tantū vnum ꝓuenit. Q̄ūo ergo ꝓuenit ab ipso multitudo diuersarū rerū que diuersificant̄ in dignitate naꝫ motor de necessitate est nobilior q̄ꝙ forma celi: ꝛ essentia ex qua ista duo sequunt̄ hꝫ partes quasdā nobiliores: quasdā vero min⁹ nobiles. Uult dicere qꝛ proueniunt aut sequuntur ab ipso due res distincte s̄m dignitatem ꝛ agens agit simile essentie eius de necessitate illud agens non erit oio vnuꝫ: sed cōtinet in se ipso partes dissimiles. Et cū fuerit talis dispositio hui⁹ essentie .s. motoris celi stellati de necessitate erit causatū habēs cām q̄ est causa sui esse. Et illud p̄ncipiū est illud cui conueniunt ille ꝓprietates ꝛ ei equipollent: ꝛ hoc est deus gloriosus. Nā ponere aliud p̄ncipiuꝫ pri⁹ isto de necessitate est superfluum ꝛ in nā non est superfluū: sed q̄lis est ordo istoꝝ p̄ncipioꝝ ad hoc p̄mo videt̄ esse magis cōueniēs qō magis ꝓpinquū ipsi sit intellectū magis simplex ꝛ magis nobile. Et qꝛ nō inuenit̄ hic motor nobilior motore toti⁹ sequit̄ de necessitate ꝙ ipse sit petētia res ordinata vel producta ab ipso .s. p̄mo p̄ncipio. videt̄ ergo ꝙ ꝓpria sua opio est hec ꝛ cōponat̄ sermo eius sic. ab vno simplici s̄m ꝙ est vnū simplex nō ꝓuenit ab ipso multitudo: sed p̄mū simplr est vnum simpliciter. ergo a p̄mo nō ꝓuenit multitudo. Et cū cōiungat̄ huic cōclusioni ꝙ a p̄io motore ordinat̄ vel ꝓuenit multitudo. sequit̄ ꝙ prim⁹ motor nō est primum simplr. Propositio aūt dicens ꝙ ab vno inq̄ātū vnū nō ꝓuenit ab ipso multitudo nisi vnū tm̄: declarata est p̄fecte a Cōmētatore in li° destructio destructionū quē cōposuit cōtra Algazel: Et aliquas eaꝝ rōnū dicaꝫ. Dicit .n. ibidem. si fuisset possibile ex vna eētia multas actiōes ꝓuenire fuisset possibile aliq̄d fieri sine efficiente. nam ens ab ente ꝓducit̄: nō a non ente. Et iō īpossibile ē priuatē ex se ꝓduci. ꝛ cū efficiēs aliquid agit ꝛ extrahit illud de potētia ad actū: extrahit illud efficiēs s̄m qō est in actu: erit de necessitate modus rei acte s̄m modum efficiētis extrahentis illud a priuatione in eē. Nā si q̄libꝫ actuꝫ fieret ex quolibꝫ efficiēte: nō āt determiato fuisset possibile res exire in actū de se nō ꝓpter efficiēs producens ipsas: ꝛ si multe spēs extrahunt̄ de potentia in actuꝫ ab vno efficiente: de necessitate oꝫ esse in ipso aliquid qō sit ꝓportionale ipsis spēbus. Nā si in agente nō fuisset nisi vn⁹ modus ex ipsis reliqui modi q̄ extrahunt̄ extraherent̄ de se sine efficiente. ¶ Sꝫ tūc ibidē ipse dubitat cōtra hanc rōnē dicēs: forte aliquis diceret ꝙ cōditio agētis est esse in actu absolute tantū nō eē s̄m actū determinatū. Et rñdens huic dicit ꝙ si hoc esset: ita q̄libet ꝓduceret̄ per q̄libet efficiēs nō determinatū a determinato. Et sic entia cōfunderentur. ¶ P. esse absolute .i. vle magis est ꝓpinquū p̄uationi q̄ꝙ esse. Et ideo negant ens vle ꝛ coloreꝫ vleꝫ dicētes ie esse intentionum: vult dicere: vt puto qꝛ oē ens in actu est vnū nūero determinatū: sicut declaratuꝫ est in .7. metaphy. ꝛ in multis alijs locis. Et dicit ꝙ verificantes intentiones dicūt ipsas neq; esse neq; non esse. Uult dicere ꝙ vlia que fiunt ab intellectu aliquo mō nō sunt in actu extra aīam nec simplr p̄uata: qꝛ tunc vlia essent figmentū: sed sunt extra aīaꝫ in potētia.

Preterea dicit ꝙ si sufficeret efficienti esse ens absolute tantū intentiões fuissent cāe rez. Declarat̄ hec conditionalis vt puto sic. Nā si sofficeret efficienti agere ꝓpriā ⁊ determinatā rē vel res determinatas esset cū in actu: ⁊ ꝙ nō sit habens ꝓprietates determinatas conuenientes aliquo mō reb⁹ actis fuisset possibile ꝙ vlē qḋ fit p operationē intellect⁹ qḋ est idē: vt dicit cū ente absolute tm̄ esset cā rez existentiū extra aiam. Nā postꝙ agēs nō idiget mō ꝓprio cōuenienti effectui eēt ꝓportio entis ī potētia vlis: qḋ fit p itellectū qḋ est idē cū ente absolute ad cām ꝓportio entis absolute in efficiente in quo nō ē modus cōueniens effectui. Aut sic declarat̄. qꝛ ens absolute tm̄ nō ꝓpriū ⁊ determinatū est intētio vt dixit: ⁊ sic intētio sufficeret cāre res. ¶ Adhuc ꝓbans istā ꝓpōnē dicit ꝙ nos scimus res esse diuersas fm̄ diffōnē: ⁊ ꝙ quiditatem pp diuersitatē actionū cārū: ⁊ iō si quodlibet vel qlibet actio ꝓduceret̄ a quolibet efficiēte: nō fuisset possibilis diuersitas in qditatib⁹ coꝝ. Et sic nō esset diffō nec qditas neqꝫ scīa. Adhuc posuit multas rōnes ad qsitum qs hic omitto. Propositio autem dicēs ꝙ pmuz est vnoz simplr absolute declarata est ab ipso in dicta sua sūma: ⁊ in .1 .metaphy. ⁊ in lib⁹ destructio destructionū. vbi loqtur de ꝓprietatib⁹. De ordine aūt aliaꝝ intelligentiaruz videt̄ ēt dubiū sicut dicit ibidē. s. in sua sūma. Nam sicut dicit necesse est itelligētiā nobiliorem esse porē: sed nobilitas in istis inuenit̄ aliquo qtuor modoꝝ: aut pp velocitatē mot⁹ aut magnitudinē corporis mobilis plura circūdantis: aut pp multitudinē stellaꝝ vel magnitudinez eaꝝ: vel pp multitudinē motuū ⁊ paucitatē eorum qb⁹ perficit̄ mot⁹ stelle. Nā illud qḋ indiget ad motionē stelle plus vnu motore est diminutū respecto indigētis paucioꝛib⁹ motoribus. Nā hoc nō indiget motorib⁹ ita multis pter ipm. Et dicit hic. nō ipse credidit ꝙ ois mot⁹ determinat⁹ necessarius ad motionē stelle hꝫ motorem determinatū. verbi grā. si ad motionē saturni requirantur qnqꝫ motus hꝫ qnqꝫ motores fm̄ istā viam. ergo dicit ꝙ motor celi stellati est nobilior alijs motorib⁹. Nā in ipo inuenitur nobilitas oibus modis supradictis. De ordie aūt alioꝝ motoꝝ dicit ꝙ nō habem⁹ ꝓpōnes veras vel necessarias: nisi tm̄ ꝙ videt̄ magis cōueniens sicut consueuerāt expositores in hoc loco .i. ꝙ post dignitatē motoris corporis stellati est motor saturni. Et siīr dicendū est de alijs motibus .i. ꝙ ordo coꝝ in nobilitate est fꝫ ordinē celorum vnū post aliud vel sub aliud vt declaratū est in astronomia. ⁊ dat cām pp quā dicit nō hre ꝓpōnes in hoc necessarias. Nā fm̄ ꝓprietates quas diximus ꝓus attribuere dignitatē eis accidit ꝯdictio. Nam si posuerimus dignitatē in motorib⁹ fm̄ sitū corporuꝫ coꝝ ⁊ esset positū ꝙ circūdans ē magis circūdato qꝛ est sibi qsi forma sicut declaratū est in loco suo: ⁊ postea cōsiderauerimus dignitatē fm̄ velocitatē multitudinē ⁊ paucitatem ⁊ magnitudinē stelle. ⁊ paruitatē sequit̄ oppositū. Nam nos videm⁹ celos magis inferiores esse velociores vt celū solis ⁊ lune nisi dicat quis ꝙ hec velocitas ē respectu magnitudinis vel distantie nō i seruit dicere ꝙ hec corpora sūt minora. Et iō pficiūt circulatiōes eoꝝ tpe breuiori: sed cū cōsideram⁹ magnitudinē ⁊ circulationē forte supiora sunt velociora. Et iō nō valet hec ꝯña sūt velociora. ḡ pficiūt circulatiōes coꝝ vel reuolutiones tpe minori: nec hec pficiūt circulatōes tpe minori. ḡ sunt velociores. Postea aūt dicit ꝙ hoc videt̄ a dispōne solis. Nā ipse est maior ⁊ hꝫ pauciores motus oibus. Dicit etiā ꝙ possumus opinari ꝙ mouens solē ordinat̄ a motore celi stellati: ⁊ postea ordinat̄ vel ꝓducit̄ a motore solis motor saturni. Et sic fm̄ istū ordinē vsqꝫ ad motorem lune.

Et dat signū sup hoc illud qḋ semp videt̄ de motu stellarum in ꝯparatione ad solez ⁊ a cōseruatiōe coꝝ ppetua in velocitate ⁊ tarditate fm̄ distātias determinatas corū: ⁊ maxime ven⁹ ⁊ mercurius. nā motus istoꝝ duoꝝ celoꝝ sunt equales motui solis. Luna etiā videt̄ ꝙ ꝓcedit equalr apud ꝯunctionē ⁊ oppositionē ⁊ apud qdraturas. Et iō videt̄ ꝙ motor solis est nobilior: ⁊ reliq celi pter pmū quasi seruiūt soli ⁊ sequit̄ eum sicut diximus⁹. Et iō dicit vlr ꝙ nō habem⁹ demōstrationē de hoc: ⁊ silem sniam posuit in .12. metaphy. cōmēto. 44. Deinde addu cit difficultates accidentes in hac mā ⁊ solones earum. Primō est ꝙ fm̄ istū ordinē ꝓueniet a motore saturni nū ergo aia corporis ei⁹ .i. sua suba ⁊ motor celi q ē post ipm ⁊ motus corporis eius pficit̄ per plusꝙ vnō motuz ⁊ illud qḋ ordinat̄ ab ipso est plusꝙ vnos motor: imo fꝫ hoc sunt sex: vnus motus motor corporis existētis post ipm ⁊ qnqꝫ qbus pficit̄ motus saturni. Sed fm̄ illud qḋ precessit videt̄ necessariō ꝙ nō debēt ordiari ab isto motore nisi tres res. Nam ipse est in 3⁰ gradu. Et est necessariū ꝙ multitudo inuēta in actōe eius sequit̄ multitudinem existētem in soba eius sicut ex vna essentia ꝓueniet vna actio tm̄. Et ad hanc respondēt ꝙ hoc sequeretur si posuerimus res ordinatas ab isto. 3. motore vniformiter ⁊ fm̄ vnū modū ab ipso. Sed nos dicimus ꝙ a motore saturni ordinant̄ pmarie ⁊ pncipaliter tria. vnū coꝝ est motor celi existentis post ipm ⁊ aia celi ⁊ vnus motorū qbus idiget ad motū illi⁹ stelle. Et postea ordinant vel ꝓcedūt ab isto motore tres reliqui motores ordinate .i. scōus a pmo ⁊ tertius a scdo. Scda difficultas est ꝙ sequeret̄ fm̄ hoc ꝙ motores solis ⁊ lune sunt multi fm̄ multitudinē inuētaꝫ in suba coꝝ duoꝝ cū sic in istis pncipijs multitudo exñs in suba corū: ⁊ habebit luna. verbi grā. nouē motus ⁊ sol si posuerimus ipꝫ sup lunā ⁊ sub venerem ⁊ mercuriū fm̄ diuersitatē que est in h̄ iter astronomos. Et hoic rīdet ꝙ fm̄ hanc opionē est nečiuz ꝙ multitudo ordinata a quolibet coꝝ est fm̄ multitudinez fm̄ quā diuidit̄ hec eentia nō plus: ⁊ iō ab vno ordinat̄ vnū non duo. Et ipossibile est vt illud cuius eentia diuidit̄ in duo ꝓuenire ab ipso tria: nō tn̄ est nečiū ꝙ illud qḋ ꝓuenit ab essentia multiplici sit fꝫ numeꝝ: fm̄ quē diuiditur illa essentia: ⁊ dat cām in hoc. Nā nō ē possibile sicut postea declarabit̄ ꝙ aliqḋ istoꝝ pncipioꝝ sit sine actione. Sed ꝙ actiones cuiuslibꝫ coꝝ sint fm̄ nūeꝝ: fm̄ quē diuidit̄ eentia illi⁹ nō est nečiuz. Et cā hui⁹ est ꝙ illud qḋ ē ex eia magis nobile: quaꝝ eentia diuiditur vel multiplicat̄ actiones ei⁹ sunt nūerate per se. Illud aūt qḋ est minus nobile actiōes ei⁹ sunt pauciores multitudie exñte in eentia ei⁹. ⁊ vlr nō sequit̄ ex h̄ qḋ dicim⁹: ex vno nō fit nisi vnō: ꝙ ab illo cui⁹ suba diuidit̄ in duo ꝓueniāt duo. In li⁰ aūt destructio dstructionū quē ꝯposuit ꝯ Algaçel ponit tal' difficultatē de mēte ipsius Algaçel ꝯ hāc positionē: dicit. n. sic. ꝙ hec vident̄ fabulose dicta ⁊ fantastice. Nā ⁊ si cōcesserimus istas suppositiōes qūo tūc verificabit̄ dictū coꝝ. s. ꝙ pmū cārō: qꝛ est possibile in se, ꝓuenit ab ipso suba celi suppremi: ⁊ fm̄ ꝙ itelligit se prouenit ab ipso aia celi: ⁊ fm̄ ꝙ itelligit suā cām prouenit ab ipso alia itelligētia: ⁊ qūo differ; iste sermo a sermōe dicēte cū fuerit hō possibilis ex se itelligens se ⁊ suā cāꝫ ꝓuenit ab ipso fm̄ ꝙ est possibile celū. Et fm̄ ꝙ itelligit se ⁊ suā cām due alie res. Nā esse possibile ex se non diuersificat̄ pp diuersitatē sube possibilis fuerit hō vel intelligentia vel celū: ⁊ tunc querit q est habitudo īter eē possibile ex se ⁊ ꝓuenire celū ab ipso ⁊ multū deridet hāc positionez. Dixit aūt fm̄ ꝙ est possibile ꝓuenire ab ipso celū: ⁊ fm̄ ꝙ itelligit se ꝓuenire ab ipso aia celi: qꝛ ipse credidit

q aia celi est alia a motore separato r a corpore scdm opinionē Aui. Auerroys aūt ponit tm̄ motorē r corpus simplex: r ideo diuersificant in exemplis ipoꝝ. Cui respondet Auer. ibidē dicēs. q̄uis hec opinio nō cōueniat principiis phyſicoꝝ: tn̄ inconueniēs qd adducere volunt Algazel nō sequit. Nā exēplū ei⁹ de hoie sufficet vez si poneretur hō possibilis ex se necessarius ab alio intelligēs se r suā cām pducens entia fm suā essentiā r fm suā cognitionē: sicut positū est totū hoc in scda cā apud hanc opinionem. Nā cū fuerit sic positū sequit q pcedunt ab isto hoie due res. vna earū fm q cognoscit se: altera fʒ q cognoscit suā efficiens. Nā positus ē efficiēs fm cognitionem r nō est remotū ē dicere si poneret efficiēs fm suā subam q illud qd pueniit ab ipso est fm q est possibilis ex se aliud ab illo qd pueniit ab ipso fm q est necessari⁹ ex quo he due intēciones inueniunt in sua essentia vel in sua suba. Et dicat vir q nō differt hoc a sermone dicēte si poneret hō in quo sint omnes pprietates existēs in primo pueniret ab illo tot⁹ mūdus. Nā pper pprietates existētes in pmo iudicamus mūdū esse ab ipso. Et i fine dicit in abbreuiatōe eius q hec est via modernoꝝ phorum Arabū: sicut alpharabij Auicē. r alioꝝ: r putat q hec est via platonis r themistij: r est fortior via super q̄ sustentati sunt in hac opione. Jaz valde plongaui in ista pma rōne que est positio Auic. r alioꝝ. Nā ab istis dcīs intelligunt multa dicta Cōmētatoris que postea adducentur ꝯ hāc opionē tali mō q nō posset quis errare in expositione illoꝝ dictorū nec extorquere dicta Cōmētatoris pper quorūdā opiones. ¶ Scdo arguit auctoritate Cōmētatoris.12. meta. cōmē.41. soluēdo difficultatem Joānis grāmatici vbi dicit: Sed. q̄ret aliquis si mouetur a potētia cuius actio est infinita necesse est vt moueat ipm nō in tēpore sicut cōtingit cū fuerit existens in ea: r dissolutio est. q iste motus cōponit: vt declaratū ē ex duobus motorib⁹: quoꝝ vnus est finite motionis: r ē aia existēs in eo: r alter est infinite motiōis r est potētia que nō est in mā. Scdm igit q mouet a potētia infinita mouet in tēpore cū dicere finitatē est habere pportionē determinatā ad rem motā r in sua suba est eterne: quēadmodū suū subiectū est eternū. s. in neutro eoꝝ est possibilitas in suba: sed est possibilitas in subiecto eoꝝ ad recipiendū motū. Jn eis aūt nō nisi mouere tm̄: r per oi uersitatē istius pposiōnis in corporib⁹ celestib⁹. s. q est inter corpora eoꝝ r animas diuersificant in velocitate r tarditate: r in hoc in quo cōueniūt: q mouent a potētia n in mā habēt eternitatē motus r cōtinuationē motus. Ex hoc mō verū est dicere corpus celeste hēre potentiam finitā. Et clarū est q nō est intentio Auer. q celum sit cōpositū ex aia existēte in ipso sibi inherēs aut ex mā r forma. Nā ipse vbiqȝ valde sollicitat istā opinionē destruere ꝯ Auic. nō intelligit ergo per istam aiam aut motorem qui est in ipso: nisi motorē appropriatū sibi imālem qui aliquo mō dicit aia: r dicit esse in corpore scdm q ē motor appropriatus pportionat⁹ corpi determinato. Motor ergo de quo dicit nō esse in mā est motor nō existens in mā etiā appropriatus. i. nō est motor appropriatus alicui corpori nec existēs in ipso: r hoc nō verificat de motore pmi mobilis. Nā ipse et est appropriatus suo corpori vel mobili: pptereа qūo verificabit de illo pmo mobili habere has duas intentiōes nisi cū poneremus aliā substantiā priorē motore eius appropriato. pz ergo q est alius motor pter motorē appropriatū pmi mobilis prior ipso r est deus r nō est aliqua via fʒ quā mouet nisi fm finē. Et hec ratio est valde fortis difficilis expōnis r maxie apō nō intelligētes pncipia Cōmentatoris in scientia diuina incantā q pter hanc rōnē absolute dixit Joānes ō Jādono in. 8. phyſicoꝝ. r maior pars expositoꝝ latinoꝝ q opinio Cōmētatoris est q deus nō mouet corpus determinatū: sed est mouens tm̄ fm finē: r illud qd fortificat istam est natura. Cōmen. in. 8. physicorum: in solutiōe cuiusdā dubitatiōis: dicit q motor incorporeus nō est finitus nec infinitus. Nā nō est quātus r iste sunt pprietates quātitatis: in qbus verbis sunt difficultates. vt pz per dicta expositoris Thome. Nā ipse ibidem arguit ꝯ Cōmētatorē dicens q magnitudo finita r infinita dupliciter debent forme r potētie motiue. Uno mō per accidens fm extensionē sui subiecti vt albedo dicit magna fm extensionē superficiei in qua est. Alio modo magnitudo debet forme fm rōnē ppriē perfectiōis: ita q albedo perfectior r intēsior in parua q̄titate dr̄ esse maior albedo q̄ albedo remissa i magno pariete: q̄uis ergo forma nō existens in mā nō habet magnitudinē pmo modo: tn̄ habz in scdo modo r alia plura cōtra cōmētatorē adducit. r qd videt magis difficile est. Nam ipsemet dicit in multis locis q proportiones motoꝝ diuersificant fm velocitatē r tarditatē: r dicit ipsos esse finitos. vt pz in verbis eius. 8. phyſicorū. r. 12. metaphy. auctoritate pallegata. r pmo celi r mūdi. cōmento. 38. r. 39. r. 71. que oia nō vident posse solui nisi dicendo q pmus nō est finitus nec infinitus. q: nō appropriatur alicui corpori per aliquē motū determinatū sicut reliquē intelligentie nec existit i corpore sed est finis tantū. ¶ Tertio arguit. pter motorē mouentē fm amatum r intellectū opz de necessitate ponere motorē amātem r intelligentē: sed pmū pncipiū qd est deus mouet fm q est amatū r intellectū. ergo opz ponere preter ipz amantē r intelligentem. Maior pbat: supponendo qd declaratū est a pho in 12. metaphy. q nullus est modus fm quē mouētur corpora celestia a motorib⁹ eoꝝ nisi fʒ intellectionē r desideriū: r tūc declaret sic. Celū mouet fm q est intelligens r desiderans. g̃ mouet ad amatum r intellectū: sed celū nō mouet fm q est amans r intelligens nisi intelligendo per celū aggregatū ex corpore celesti r motore suo imateriali: r motor ei⁹ est illud qd intelligit. Nā nō ē alia aia in celo nec forma nec fantasia fm Cōmētatorē. ergo ille motor mouet ad amatū r ad intellectū. Q aūt pmū simplr mouet fm qd est amatū r intellectum pz. Nā motor corporis pmi sicut r alij mouet fʒ q est amans r intelligens. ergo est preter ipm amatū r intellectū apud qd mouet vel mouet: r hoc non est nisi deus. Nā nō opz ponere adhuc cām priorē isto amato. Et hec oia vident esse manifesta ex verbis r intentione philosophi r cōmentatoris. Nā cōmētator. 12. metaph. versus finem cōmenti. 36. loquens de Arꝫ. dicit. Et dixit oia ista ad declarādū q corpora celestia cū habēt appetitum pper intellectū. Intellect⁹ aūt mauis bonū ipso appetit: contingit necessario q corpora celestia appetūt in hoc motu aliqd magis bonū ipsis: r cū illa sūt nobilissima corporū sensibiliū r meliora: necesse est q illud bonum qd appetunt sit nobilissimis entiū: r maxime qd appetit totū celū in motu diurno. Declaratū est ergo q appetens appetit nobilius ipso r nihil est nobilius motore r maxime totius pter amatū ab ipso qd est deus: r dicit in eodē. 12. cōmēto. 37. versus fine. pmū enī celuz mouet ab isto motore fm desideriū vt assimilet ei fʒ suū posse sicut amans mouet vt assimilet suo amato: alia aūt corpora celestia mouentur fm desideriū ad motū pmi corporis: r in cōmēto. 44. dicit. illud igit qd intelligit motor corporis celi de primo motore r est causa in anima celi: aliud est ab eo qd intelligit ex eo motor orbis saturni: r

similiter de vnoquoqꝫ eorum. s. ꝙ perfectio vniuscuiusqꝫ eorum est intelligendo cām pmā ꝛ ꝓpriā: ꝛ manifestum est ꝙ celū qd post est. s. celum saturni est pmū ꝫ fm eum ꝛ phm: pterea cū perfectio vniuscuiusqꝫ coꝝ est intelligendo pmā cām fm eum videt ꝙ pfectio motoris pmi corporis est intelligendo pmā cām. ergo pma causa est pter motorē primi corporis. ꝛ in fuba orbis versus finē indꝫ. Et cū cōsideravit in istis virtutib⁹ celestib⁹ appetitus: vult dicere motores: intēt eas mouere ad appetibile nobilius ipsis. Hoc aūt non verificat de motore pmi corporis nisi ponat ꝙ ipse nō est deus. ¶ Quarto arguit posteriores latinoꝝ sic simplr nobile ꝛ perfectū nō idiget actione. vt dicit phus. 2. celi in duabus questionib⁹ difficilib⁹: sed deus est simplr nobile. ergo: ꝛ ꝯfirmāt hoc sic. Omne mouēs fm efficiens aut mouet ꝓpter pfectionē quā acquirit aut ꝓpter ꝯseruationē sue pfectionis: sicut dicit cōmētator in. 12. metaphy. cōmēto. 37. sed de⁹ nullam acquirit perfectionē cū ꝫ sit prima cā. ꝛ simpliciter ꝑfectus nec indiget conseruare suam perfectionē. nā nihil est eo nobilius cui appetit assimilari. Et hec est cōseruatio perfectionis sicut videt ex verbis cōmentatoris in illo loco. pterea dicūt ꝙ phs dicit in loco preallegato. 2° celi. ꝙ omne mouens aliquē motuꝫ effectiue mouet propter rem nobilioreꝫ ipso nihil aūt est nobilius deo. ḡ ꝛc. ¶ Quinto arguit rōe rabi Moysis de egypto dicentis hec verba. ꝛ nō est conueniens ꝙ intellectus mouēs primum mobile sit pma causa que est necessaria ex se: qꝛ iaꝫ conueniret cū alijs intelligentijs in vna dispōne ꝛ est mouere corpora. quasi ergo arguit sic. substātie diuerse oino quarum vna est causa aliaꝝ nō ꝓueniunt ab eis vnus effectus. sed substātia pmi pncipij multū differt a substantia aliarum intelligentiarū fm perfectionē ꝛ dignitatē: ꝛ est causa earum necessaria ex se. ergo nō cōmunicat cū reliquis intelligentijs in mouere: ꝛ videt bōa rō. ¶ Sexto arguit rōne quā ponit dñs. Cōmētator in quibusdā suis epistolis: ꝛ videt ex suis verbis ꝙ sit accepta ex verbis themistij. ꝛ est hec: stellatū celuꝫ nobilius est nō stellato: ita ꝙ quasi mot⁹ celi non stellati est ꝓpter motū celi stellati: sed primū nō est stellatū fm opinionē posteriorum. ergo celū stellatū existens post ipsum est nobilius ipso ꝛ motus eius. s. nō stellati ordinat propter motū celi stellati: ꝛ illud qd tali motu mouet mouet per accidēs. ergo motor pmi celi mouet per accidens: sed pmus nō mouetur nec essentialiter nec accidentaliter. ergo motor pmi corporis nō est pmmuꝫ simpliciter. ꝓpositio aūt dicēs ꝙ illud qd sic mouet mouet per accidēs: declarat hoc mō de mente ipsius in illo loco. Nam motus celi stellati cōstituit vel fit a duobus motoribus qui intendunt motuꝫ vniusmet corporis. s. stellati. Naꝫ illud in quo nō ē stella est ꝓpter stellatū: ꝛ de necessitate isti duo motus diuersi habēt duos motores: ꝛ inquantū sunt quasi in potentia vnius mobilis. sequit ꝙ quilibet eorū intendit vnū motoreꝫ postꝙ ista pncipia mouent fm ꝙ sunt fines: ꝛ ideo quilibet istoꝝ motoꝝ duoꝝ mouet ab alio ꝑ accidēs. Uult dicere. ex quo quilibet istoꝝ motorū intendit motum alterius. Nā isti duo motus. s. nō stellati qui ordināt ꝓpter motū stellati: ꝛ motus celi stellati sunt qsi vn⁹ motus cōpositus vel cōstitutus: sicut dicimus ꝙ reliqui motores mouent per accidēs: quasi corpora eoꝝ mouentur fm motū pmi corporis: ꝛ quasi motores eorum intendunt istū motū eundeꝫ. Dicit pterea ibidē ad declarationem huius ꝙ sicut mot⁹ multi q sunt ꝓpter vnāmet stellaꝫ motores eorū. s. corporꝫ intendunt ad vnū motorē: ꝛ est pmus motor illius stelle: sic est in istis duob⁹ motib⁹ quos videmus in celo stellato. ex hac tn̄ rōe non habet ꝙ mouet tanꝙ finis tn̄: forte enim mouet mediate alio aut contingit non mouere effectiue nec mediate nec imediate: qꝛ ab ipso pmo tn̄ sequit pm⁹ motor ꝛ nihil aliud: qꝛ est oio simplex ꝛ ab vno tn̄ vnū ꝓuenit fꝫ ipm: ꝛ sic cōtingit rationi rabi Moysis. ꝛ id hec opio est oio ꝯtria positioni phi ꝛ Cōmētatoris: ꝛ oēs rōnes quas dicem⁹ sunt cōtra ipsaꝫ: nō sic aūt est de opinione themistij: quā ius ipse differt ab opinione phi ꝛ cōmētatoris: ꝛ nō indigemus in hoc duobus motorib⁹: he sunt ratiōes fortiores per quas hec positio videtur esse vera.

Ad partem affirmatiuā arguit auctoritate cōmentatoris in. 12. metaphy. cōmēto. 44. vbi istam difficultatē determinās ex itētiōe asserit partē affirmatiuā. dicit. n. Sed queret aliquis: quoniam si motus omniuꝫ orbiūꝫ intendant eandē actionē ꝛ eundē ordinē cōmunem omnibus: necesse est vt hēant eandē formā intellectā extrinsecā a formis quas intendit vnusquisqꝫ per se. s. formis ꝓprijs: erit igitur forma quasi finis addita super formā ꝓpriam erga quā mouet orbis stellatus: ꝛ vnusquisqꝫ orbis aliorūꝫ orbium. Dicamus igit ꝙ nulla forma est quasi finis ꝛ cōmunis ꝛ vniuersalis nisi illa ex eis que hꝫ actionem cōem: Et hec est dispositio forme mouētis pmū celū motu diurno. dispositio enim in iuuamento corpoꝝ celestium adinuicem in creando entia que sunt hic ꝛ cōseruando ea ē sicut dispositio regentium bonoꝝ qui iuuant se adinuicem in regendo bonaꝫ ciuitatē: quoniaꝫ oēs actiones eoꝝ sunt erga actionem pmi pncipis: ponunt eniꝫ actiones suas seruientes ꝛ cōsequētes actionem pmi pncipis: quēadmodum igitur pmus pnceps in ciuitatibus necesse est vt habeat actionem ꝓpriam que est nobilissima actionum: ꝛ si non esset ociosus quā actionē intendunt per suam actionem omnes qui sunt sub primo pncipe: quēadmodū igitur necesse est in istis principatibus vt pmus principat⁹ sit: sic est necesse in actionibus pncipum vt prima actio sit: ꝛ sic accidit in artificijs que iuuant se adinuicem erga vnum artificiale: ꝛ sunt illa quorum quedaꝫ sunt participantia alijs ꝛ omnia reducunt ad vnum artificiū: verum igitur quoniā plura artificia seruiunt artificijs equitandi. Sic igit est intelligendū de istis corporibus cum suis formis a quibus mouent. Et de istis formis adinuicem: postea ibidem dicit tn̄ esse illic intellectus ꝛ intellectū: ꝛ perfectum ꝛ perficiens: quēadmoduꝫ artificia perficiunt adinuicem in hoc ꝙ accipiunt pncipia abinuicem ꝛ omnia reducunt ad accipiēdū oia sua pncipia ab artificio vniuersali cōtinentie a. Et ideo videmus ꝙ scia magis propria primi dei. s. est illud qd continetur sub prima phia: ꝛ scientia ꝓpria ꝓprius que sunt sub eo est similis scientijs particularibus que sunt sub pma phia. Uidetur ergo ex verbis eius expresse ꝙ non est hic forma preter formas appropriatas: apparet etiā ꝙ si pma forma nō esset mouens ꝛ habeat actionē sicut reliqui motores ꝙuis sit illa actio magis nobilis ꝛ magis vniuersalis esset ociosa. videtur etiam ꝙ ille primus motor est deus: ꝛ miruꝫ est de latinis quo intelligunt istam questionē. Nam si poneretur hic forma nō appropriata mouens fm fineꝫ tn̄ sicut dicūt: questio est vera ꝛ nulla indiget solutiōe: ꝛ quomodo verificatur apud eos ꝙ nō est forma quasi finis ꝛ vniuersalis nisi forma habēs actionē cōmunē: ꝛ est motus diurnus. Et si velint exponere ꝙ deus est habens illam actionem mediate: tn̄ hoc est falsum. nā nulla est positio ponens inter primū motorem primi mobilis ꝛ deū aliam intelligentiam: vel saltem nō apparet verisimilis positio. nec motiuū cōmentatoris ad hoc inducit. quare ergo mouetur hec difficultas si cōmētator ꝯcedit hoc. s.

q deus est mouens mediate sm finem. Et quare negat questionē: imo verum est sm hoc q est quasi finis addita super formā propriā. Pro. ipse assimilauit hoc primo principi τ arti principali. Et dixit q primus princeps habz actionem determinatā: nobilissimā tñ actionē: τ q alij ponūt suas actiones seruientes τ cōsequētes actionē primi principis: τ hoc nō verificabit nisi de motore approprato motui diurno primi corporis quez cōsequūtur alia corpora celestia τ motores eoz. Preterea ipse ponit hanc dubitationē pro. se: qz iam dixit q non est substantia prior motore totius: qz quilibet eoz est mouens sm agens τ finem. Hec aūt dubitatio pbat oppositū. s. q est vna τ addita. vnde cōmētator soluit istam. ergo solutio hec vult q non est aliqua cōmunis preter appropriatos. hoc pz etiaz ex dictis eius in illo cōmento ante qōnē pdictaz vbi dicit. etiam est intelligenduz q motus alioz orbium intendūt motū orbis stellati: τ q perfectio vniuscuiusq3 mouentiū vnūquodq3 eorum. i. orbium. s. pmorum perficit per primuz motorē oium. Et ideo omnes intendūt hūc motum diurnuz qui est primi motoris actio τ principium aliarum actionū. Et cum huic fuerit adiunctuz illud qd dicit cōmento. 52. sententia erit magis clara.

In ista difficultate sic pcedā. primo declarabit positio q ē phi τ sui excellentissimi cōmētatoris. τ adducam qñ oia verba eorū reperta in hac difficultate: τ declarabo ea fz posse meū. Scdo ponam quasdā suppositiones ex qbus apparebit solutio argumētorū τ difficultatū fere oium accidentiū in ista questione. Tertio soluam argumēta. ¶ Dico ergo q cōclusio quā tenent phs τ cōmentator est hec q deus vel primū principiū simpliciter entium mouet imediate primū celū effectiue determinatum sicut τ reliqui motores mouent sua corpora determinata: in hoc eñ est aliqua drīa sicut postea declarabit. Hec conclusio declarat multis modis. Primo si poneret forma abstracta prior: vel alia a forma mouente primū celū esset frustra: sed sine aliqua indigentia vel rōne cogente ad hoc ponendū: sed sine rōne nō est aliquid ponendū vel affirmandum esse. ergo τc. Minor pz. maior declarabit cū erunt soluta argumenta que videnf hoc pbare. Secundo sic pbaf. si ponetur talis forma abstracta. s. non mouēs effectiue remouebit ab illa forma q est maxime pprium formis abstractis illius. s. mouere. erunt ergo sine actione: τ sic ociose vel frustra: sed hoc est falsum. Nā natura nihil facit frustra vel ociosum: imo pz q actio propria illis formis sm q sunt abstracte: qz maxime attribui forme pfectissime simpliciter: ita q ei τ maxime cōuenit mouere τ hec rō est forte super quā sustentat⁹ est phus ad pbanduz numerū abstractaz formarum: τ maxime: qz totus mundus est quasi vnū animal: cuius qdā partes ordinantur pp quasdaz: τ quedā earum colligātur cum quibusdā: τ omnes cū primo: vnde nos inuenim⁹ phm τ cōmētatorē 2° celi. cōmēto. 14. ponētes istā propositionem tanq̄ per se notam. s. q omne in quo inuenit melius τ nobilius suum esse melius est vt sit sm dispositionem meliorem. Natura eni sicut dicit non tantū facit necessariū: sed etiam illud qd est melius. Qz aūt mouere est conueniens bonū illis formis pbaf. Nam commentator. 2. celi. cōmento. 17. inquit. omne n. habēs actionē in se hz actionē in alio. Et per hoc illic volunt phs dclarare necessitatē motus τ mobilis τ multitudinē motuū: vide illic verba sua maxime in trāslatione noua seu latina. Eciā idem in codē 2° dicif cōmento. 21. illud qd inuenitur pp̄ter se prima intentione necesse est vt inueniat propter aliud secunda intentione: nisi illic nō esset natura inata ad largiendū. Item cōmento. 17. dicit in rebus aūt diuinis est econuerso. s. q actio eorū prima intentione est pp̄ter suum esse τ secūda pp̄ter aliud. Et declarabitur adhuc magis in pcessu hoc totū. Pro. dns Auer. in sua summa vel abbreuiatione. ca° 4° loquēs de numero abstractorū dicit. sed cum posuerimus q sit aliud principium ex istis pncipijs pter ista que numerauimus opz de necessitate q illd principiū habeat actionē aliquā sibi determinataz vel ppriā. Nā ipossibile est q sit aliqd principium ex istis nobilibus principijs sine actiōe. Nam substātia ignis ipossibile est quin ab ipsa ordinet vel pueniat cōbustio τ ista principia agūt naliter. Vult dicere nō voluntarie vnivoce cū voluntate nostra nec naliter. i. sine cognitione: sed actio eorum sequif nām τ substantiā eoruz que natura est cognitio sicut cōbustio vel esse cōbustiuū sequif naturā ignis τ sicut sol naliter illuminat. ¶ Item dicit q si esset aliqd principiū ex istis sine actione iaz natura fecisset aliquid ociose vel frustra quāuis esse eorum prima intentiōe nō est pp̄ter eorum actionē: sed secūda intentiōe: sed hoc equaliter sm vnā dispositionē inuenitur in eis. s. q nō inuenif in eis principiū ociosum. Vult dicere q nō est possibile inuenire formā ex illis que non habeat actionē ppriaz preter actionē eius in se: τ ē intellectio que est substantia eius que inest sibi propter seipsa prima intentiōe: sicut posui ex dictis eius in secundo celi: motus etiā vel mouere ē prima intentiōe per seipsa vt sint meliori dispositione sm quā esse possunt: secunda aūt vt conseruent istū mundū inferiorem sicut declarabitur. Postea dicit. Item: τ ideo debemus absolute hic dicere q numerus eorū est finitus τ ipossibile est esse principia nō agentia. Et manifestū est q ipse itelligit hic de actione actionē aliam ab intellectione. Nam ipse dicit q esse eorum nā est prima intentiōe pp̄ter suas actiōes. τ hoc pz etiam ex dictis eius τ intentione ibidez. ¶ Itē in illo loco parū post inquit. sed motus eorū est vn⁹ τ cōtinu⁹ modo quo dicam. Nam ipsa cū cognoscunt bonū in cuius cognitione cōsistit eorum perfectio appetunt assimilari sibi in perfectione: τ hoc cū esse eoruz inuenitur sm meliorem dispositionē que est possibilis in ipsis. Et quia melius est q moueant q̄ vt quiescāt. Nam motus est vita aliqua rerū naliū: sūt semp ī motu τ hoc nō est: qz cognitio eorum est pp̄ter motuz. Nam si sic. esset magis nobile pp̄ter minus nobile: sed qz motus puenit a pfectione τ sequitur ipsam sicut cōbustio sequitur formaz ignis: τ sicut nos cum peruenerimus ad vltimā perfectionē melius est nobis influere in alios vel docere per illā perfectionē alios secunduz mensurā sibi possibilem: nō q pfectio nostra sit pp̄ter illud aliud ita est in corporibus celestibus cū istis inferioribus. Et debes scire q commentator intelligit hic per corpus celeste aggregatū ex corpore τ suo motore. ¶ Itē notādū q ex istis dictis τ ex verbis eius in scda celi cōmento. 17. apparet solutio quorūdam argumentoz quibus putauerunt quidam latinorū arguere cōtra ipsum dicendo in multis locis: q q̄uis non agunt hic aut mouent: tamen non sunt frustra aut ociosa. Nam esse eorum non est pp̄ter motū nec pp̄ter inferiora: sed pp̄ter se τ suas proprias actiones que sunt intellectiones eorū. Et pp̄ter hoc putauerunt q errauit cōmētator cōmento primo. primi metaphysice. Et ipsi vere errauerunt τ non intellexerūt verba sua: quis eni posteriorum phorum equipollet ei aut prioruz preter Aristotelem: sed de hoc alias magis dicam. Redeamus ad nostrum. ¶ Item cōmentator. 12. metaphysice. cōmēto. 48. dicit. nulla substantia abstracta est que nō mouet: qz tunc inueniretur in dispositione diminuta: τ patz q non

intelligit mediate vel fm finem: qr hec non esset tūc via numerandi istas substantias abstractas fm numerū motuum: sicut dicit ibidem: ⁊ phus dicit ibidem: omnis natura ⁊ omnis substātia impossibilis: ⁊ enim per se inuenit dispositionē meliorē. vult dicere mouere. vt p3. ¶ Item cōmētator in media sua expositione .i2. metaphy. inqt. q illud qd inest istis principijs abstractis fm q sunt abstracta est q sint mouētes. Dicit ꝑterea .i2. cōmēto. 44. Et ideo dicit Ari. q si alique substantie essent non mouētes essent ociose. p3 ergo expresse q abstracta debent esse fm meliorē ⁊ nobiliorem dispositionē. sed melius est mouere: ⁊ ideo si non mouerent essent frustra fm hūc modū: ⁊ maxime primus: esset enim possibile dicere q mouere ē iperfectiū respectu p̄mi si separata mouerent seu fatigarentur aliquo modo quādo mouent: sed nō ē ita. ¶ Tertio declarat sic. tm̄ abstractarū ꝓprietates quorum esse est declaratum in physica: per motū declaratur in metaphysica. Sed in naturalib⁹ nō est declaratū nisi esse motorū fm q sunt motores. ergo tm̄ proprietates eorum declarant in sciētia diuina huic appropriata. Et ideo non loquit in scientia diuina nisi de illis quorū esse est declaratū in naturalib⁹ per motum: sed loquit de illis in scientia naturali fm q motores: ⁊ in sciētia diuina f3 q sunt forme ⁊ fines. Et ideo si sit hic forma nō mouēs: sed est tm̄ causa fm finē: de illa nō est loquendum nec in scientia naturali: nā naturalis non h3 de hoc cōsiderare nec in diuina. Nam scientia diuina nō considerat nisi de formis abstractis: quorū eē accipit a naturali: ⁊ hoc manifestum est scientibus aliquid de phia Ari. ⁊ commentatoris: ⁊ declarauit iam hoc cōmētator .i2. metaphy. cōmento. 6. Nec aliquis pōt dicere q hoc supponit tanq per se notum: nam hoc est valde dubitabile: ⁊ puto forte ipossibile sicut tu vides: nec etiā dicere possumus q mouens fm finem cū nō est corpus cū in eterno mouet. Nā hoc est omnino notum. vel saltē non est declaratū per illas rationes .8. physicorū. quomō ergo scitur nō esse corpus saltē in illo loco. ¶ Quarto arguit. si poneretur sicut diximus sequeretur q demonstrationes Arist. in .8. physicorū in h ꝓposito non probant illud qd intendit probare. pn̄a ꝓbatur. supponendo illud qd est per se notum in illo loco: ex verbis philosophi: ⁊ est q intētio sua est declarare esse p̄me cause. ⁊ q non est corpus nec virtus in corpore ⁊ est ꝑpetua. Modo si poneretur prima causa alia a p̄mo motore effectiue: hoc nunq declarabitur nec declaratū est per illas demōstrationes acceptas a motu perpetuo nisi apud nō intelligētes Ari. demonstrationes in illo loco. Et Cōmentator ibidem in exponēdo vba philosophi q p̄mus motor est in circūferētia maximi corporis dicit. ⁊ ideo omnes leges cōueniunt in hoc: quoniā deus habitat in celo. Videtur ergo q deus est primus motor ⁊ q demonstratōes philosophi ꝓbāt esse deum incorporeū: ⁊ nos videmus q cōmētator reprehendit Auicen. cōmento vltimo. p̄mi physicorū. dicēdo q ipse voluit declarare p̄mū motorē alia via ꝑ qua declarauit hoc phs .8. physicorū: sed auicen. nō declarauit alia via nisi p̄mū p̄ncipiū. ergo deus est primus motor imediatē: nā phus non declarauit ibidem nisi h: vel reprehensio commentatoris nulla: ⁊ phus: ⁊ cōmentator in .2. physicorū. in cōmento. 72. dicunt expresse q ꝓprietates p̄mi motoris sunt q mouet ⁊ non mouet: ⁊ q est primū omnium rerum: ⁊ p3 ibidem q ipsi loquuntur de motore proprie: quāuis sit etiā finis: ipsi enim loquuntur ibidem de causa motiua: vt distinguitur ab alijs causis. Qualiter hec sit opinio philosophi ⁊ cōmentatoris declaratum est ex predictis ⁊ declarabitur iterū ꝑfecte adducendo verba eorum fore omnia in hoc proposito dicta. Primo enim .i2. metaphy. in sua expositione media ponit hec verba ad litterā: postq illud qd dicit de ordine motorum in dignitate: ⁊ q moderni non habent in hoc demonstrationem. Dicit enī3. Et sic debemus credere q dictū eorū de primo principio q non sit mouens corpus celeste motum diurnū non habet demōstrationē etiam. Nā istū sustentat. sunt in hoc q hec substantia p̄ma: qr est in fine simplicitatis ⁊ vnitatis: sicut declaratū est in ista scientia ⁊ ab vno nō prouenit nisi vnum: ⁊ motor celi fm motum diurnum prouenīunt ab ipso due res. Una ē anima celi: ⁊ alia motor celi existentis post ipsū: ⁊ motor celi iā nō est vnus nec simplex simpliciter. ergo ipse non est primus: ⁊ due medie propositiones sunt false. nā non est illic productio nec prouentus vere nisi dicatur equiuoce postq ista principia non sunt cause effectiue nisi fm motum. i. qr mouet: prouentus autem ⁊ productio intelligitur in causis agentibus. i. vere: sed tm̄ verificatur de eis consecutio ⁊ esse sicut dicitur q res consequitur ⁊ est propter suam formā ⁊ inuenitur cū eius forma. Nota tamen q hec consecutio ⁊ cōsecutio dicta ab ipso cōmentatore cōmento. 44. i2. metaphy. vbi dicit nec consecutio dicitur equiuoce si trāslatio sit recta. nam illic loquitur de consecutione secundū agentē: hic aūt in f3 formam. ⁊ alio modo redeamus ab eius verbis: ⁊ fm hāc dispositionem verificatur de corporibus celestib⁹ q sūt entia propter istas substantias inquātum ille substantie sunt principia eorum scdm motum aut motionem: ⁊ fm formam ⁊ perfectionē. Et cum hoc sit ita nō est impossibile q a forma simplici perficiantur due res que sunt due perfectiones diuerse in cognitione scdm magis ⁊ minus ⁊ magis nobile ⁊ minus nobile. Et hoc fm q est in natura vniuscuiusq intelligere de ipsa: ⁊ ipsa in se ē vna simplex. Nam ipsa non est causa nisi propter cognitionē tm̄. s. q intellectū est causa intelligentis ipsum: ⁊ hoc modo dicitur de istis q vna earum inuenitur per aliā ⁊ consequitur ⁊ est causata ꝑpter illā. Et hoc modo dicimus q omnia corpora celestia mouentur sequentia motum diurnum primi celi. Et hoc propter appetitum illius qd intelligunt de prima causa ⁊ mouentur motus proprios per illud qd intelligunt de principijs determinatis eorū: ⁊ est ordo particularis apud quem mouentur ille stelle absq hoc q sit multitudo in substantia illius principij. s. primi quāuis multa intelligunt ipsum. Nam quodlibet eorum intelligit illud quod distinctio ⁊ cognitione diuersa. ⁊ sic dicimus nos q illud qd intelligit celū iter de primo principio est fm aliud modum. s. nō fm modū quo intelligit ipsum fm principium: ⁊ considera hoc. nā3 manifestum est. Vult dicere q relique intelligentie non intelligunt primam eo modo quo ipsa intelligit seipsam. Nā si sic nulla esset diuersitas inter eas: ⁊ esset substātia que est ens ꝑpter aliud conueniens substātie que est ens propter se. Dicit vlterius q illud quod dicunt q ab vno non prouenit neq producitur neq fit nisi vnum: ⁊ reliquos modos quibus vtuntur in isto loco si voluerīt in hoc q ex vno simplici non prouenit nisi vnum simplex nihil esset causatum nisi vnum tantum simplex. Nam illud quod contingit in p̄mo: in secundo etiam contingit: ⁊ si intelligit q ab ipso prouenit compositum. s. propter vnum simplex vel ab vno simplici iam concesserunt q ab vno simplici ꝓuenit multitudo: ⁊ hec omnia sunt falsa ⁊ extranea. Nam non inuenitur illic aliqua res vel dispositio ꝑpter quā oportet nos imaginari hec verba: 3 deduxit eos ad hoc: qr voluerunt dare intelligere vulgo istas intentiones per modū cognitiōis conuenientis eis

sm sermones legum in esse entiū in prima causa. ⁊ ideo
omnes loquentes huius legis dicunt q̄ concedens eter-
nitatem mundi negat primum principiū ⁊ negat acti-
nes. ⁊ isti voluerunt congregare hec duo: scilicet moder
ni ex philosophis arabum ⁊ appropinquare istam intē-
tionem intentioni quam vulgus intelligit ⁊ imaginatur
primo de principio. vult dicere q̄ vulgus non intelligit
mundum habere efficiens ponendo ipsum eternum et
quis negat efficiens sm modū quē vulgus ponit: puta
tur a vulgo q̄ negat primā cām. ⁊ ideo dixerunt moder
ni q̄ ipse fecit vel ab ipso ꝓuenit sm ordinem positum:
quia crediderunt ipsas esse eternas: ⁊ quasi posuerūt ꝓ-
ductionē perpetuā. ⁊ iam Cōmētator locut⁹ est de hoc
2. celi. cōmēto. 10 4. Dicit ulteri⁹ ꝯsequens dictum suū:
⁊ in hoc gloriati sunt intantū q̄ posuerūt hoc modo cō
siderationis pro ꝑncipio qd̄ ꝓbare volunt primā causā
esse aliam a motore motū diurnū. Et ꝯsidera hoc: quia
manifestū est ⁊ deus scit ⁊ si esset hic ꝑncipiū abstractū
nō mouēs oīno fuisset natura posita ociosa vel frustra:
sicut dicit Aristo. Nā illud qd̄ inest istis ꝑncipiis abstra
ctis sm q̄ abstracta sunt: est q̄ sint mouentes sm deside
rium. ⁊ isti volendo declarare demōstratiue primū prin
cipium negauerunt ab illo maxime ꝓpriū sibi ⁊ est mo-
uere nō remāsit principium apud eos nisi sm formam ⁊
finem. vult dicere q̄ est valde inconueniens q̄ alia prin-
cipia sint ꝑncipia sm motorem finem ⁊ formā ⁊ primū
nō potest mouere. nā si potest mouere: necessario: possi
bile aūt in reb⁹ eternis est necessarium. deinde dicit Cō-
mentator. ⁊ Aristo. multum reprehendit platonē q̄ po
suit formas abstractas nō mouentes: ⁊ si posuerimus q̄
mouens totum nō est primū quia est compositum: ⁊ cō-
cesserimus q̄ ab vno non ꝓuenit nisi vnum sequeretur
q̄ hoc compositum ꝓductum ab ipso ꝓductum est etiā
ꝓpter compositum vel a composito: ⁊ sic in infinitū: ⁊
nō esset hic principiū simplex. ⁊ hoc est inconueniens ⁊
absurdum sequens istam positionem. Et ꝓpter has intē
tiones vel opiniones quas posuerunt in ista scia intātū
q̄ crediderunt ipsas esse partē scie diuine. dixerunt mul
ti ꝯsiderantes in hac scia q̄ illa est debilior scientiis aliis
peripatheticorū. s. scientia diuina ⁊ non est sicut putaue-
runt sed illud qd̄ de istis verificauit Aristo. est magis fir
mum vel fortius aliis demonstrationibus factis in aliis
scientiis: sed falsificauit hoc: q̄ posuerunt isti hoīes istas
res in ista arte: sed illud qd̄ affirmare vel credere debe-
mus de istis rebus est q̄ motus corporū celestium sunt
eterni: ⁊ q̄ cuiuslibet motus corꝝ est motor eternus mo
uens ipsum sm desideriū ⁊ mouent ipsa apud eū quia
intelligunt per intellm. i. cognitionē modi intellecti ver-
sus quē mouet: ⁊ q̄ est hic ordo vniuersalis ⁊ intellect⁹:
⁊ est primus versus quē mouet celū met ⁊ ordines par-
ticulares intellectus: ⁊ sunt illi versus q̄s mouet vnūqdq̄
corpus. s. referēdo singula singulis: ⁊ q̄ illa oīa per suū
motum consequuntur motum primū: ⁊ q̄ dispositio in
hoc assimilatur dispositioni artis ꝑncipalis sub qua sūt
multe artes particulares quelibet earꝝ sm q̄ est deter-
minata ab arte principali. ⁊ finis ei⁹ ordinatur ꝓpter fi
nē artis vniuersalis principalis. verbi gratia. in arte re-
giminis ciuitatis: cū reliquis artib⁹ particularibus: qui-
bus perficitur regimen ciuitatis. ⁊ hec tamē duo in hoc
differunt: quia cognitiones intellectuales sunt priores q̄
actiones earū: ⁊ actiones producte ab ipsis sunt ꝓpter
illas cognitiones ⁊ in regiminibus econtrario. i. earū co-
gnitiones sunt propter actiones sic similis arti vniuersa
li regiminis ciuitatis est ordo intellectualis vniuersalis
que intelligit celum. vult dicere primū ⁊ similes artibus

particularib⁹ reliquis sunt intellectiones q̄s intelligūt re-
liqui celi. vult dicere aggregatū ex corpore ⁊ intelligētia:
⁊ hoc est qd̄ debet intelligi in ista scientia nō plus neq̄
minus: ⁊ sunt iste res super quas sunt demonstrationes
necessarie: sicut tu vides. hec sunt verba eius. Patet er-
go expresse q̄ dominus Auerroys nō tantū negat corū
ꝓpositiones: sȝ etiā ꝯclusionē. illud autē qd̄ nō est bene
intellectū hic ex verbis eius erit clarum per illa que di-
cā in prima suppōne. Et debes scire q̄ iste sermo s. q̄ in-
telligētie ꝓueniunt aut ꝓducuntur a primo: ⁊ q̄ in illis
est aliqua compositio: est conueniens ꝑncipiis Auicēne.
Nam ipse ponit q̄ intelligētie abstracte preter primam
sunt possibiles esse ex se necessario ab alio. Sed Comē
tator multū ꝯdicit huic opinioni in multis locis: ⁊ maxi
me in libro destructio destructionū. Nam dicit ibidē q̄
iste sermo. i. possibile ex se necessario ab alio est sermo ma-
lus. Nā possibilitas est ꝓprietas siue dispositio alia a re
in qua est possibilitas. Illud ergo qd̄ apparet ex manife
sto hui⁹ sermonis est q̄ illud qd̄ est sub primo est cōpositū
ex duob⁹. vni corꝝ appropriatur possibilitas: ⁊ alio cui
appropriatur necessitas: ⁊ dicit preterea q̄ cū dicunt q̄
multitudo que est in scđa causa est per illud qd̄ intelligit
de se: ⁊ qd̄ intelligit de sua causa. Sequit ex hoc q̄ subā
hui⁹ est ex duabus naturis aut ex duabus formis: ⁊ vti
nam scirē que carum est ordinata vel prouenit a pri
ma causa ⁊ que nō. Et sequitur apud eos cum dixerint
de ipsa q̄ est possibilis ex se necessaria ab alio. Nā natu
ra possibilis necessaria est alia a natura necessaria: quā
accipit a necessario ex se. Nā natura possibilis nō pōt
esse necessaria nisi natura possibilis cōuerteret in natu-
ra necessitatis: ⁊ ideo in natura necessaria non inuenit
possibilitas. ⁊ hoc vel si sint necessarie ex se aut ab alio.
⁊ hec oīa dicta ab eis sunt sophisticationes ⁊ sermōes de
biliora sermonib⁹ loquētiū: ⁊ sunt intētiones addite in
phia ⁊ nō cōuenientes ꝑncipiis physicorꝝ: ⁊ nullus co-
rū habet sufficientiā sermonis rhetorici: ⁊ maxime ser
monis topici. vel ꝓbabilis. ⁊ si hoc fuisset sic q̄libȝ earū
formarꝝ esset vna sm subm multe sm diffōnē. Dicit pre-
terea in illo libro in q̄stione querente an primus sit sim-
plex q̄ necessariū quomodocunq̄ ponetur non habet
in se aliquā possibilitatem: ⁊ non inuenitur aliquid ha
bens vnam naturā vel q̄ sit vnius nature: ⁊ dici potest
de illa natura q̄ sit possibilis sm aliquid: necessaria secū
dum aliquid: quia iam declaratū est q̄ necessarium nul-
lam habet possibilitatē. nā possibile opponitur neces-
sario: sȝ illud quod est possibile est q̄ sit aliquid necessa-
rium secundum vnam naturam: possibile sm aliam: si-
cut dicitur de corpore celesti: q̄ est necessarium secundū
substantiam: possibile secundum motū in vbi. Sed in-
uenit in dictis Commentatoris in dicto libro: modū per
quem ipse vult moderare dicta Alfarabij ⁊ Auicen. Di
cit enim q̄ cum dixerunt possibile ex se non intelligunt
ex hoc proprietatem additā supra substantiam: sicut in-
telligit de possibili secundū veritatem: vel non: vult di-
cere de possibilitate materie. nā materiale est vere pos-
sibile: dicit ulterius: sed intelligunt ex hoc q̄ substantia
aut natura eius dat q̄ nō sit necessarium nisi ꝓpter cau-
sam: ita q̄ significat substantiam a qua cum fuerit nega-
ta sua cā nō est necessaria: idest q̄ negat necītas ab ipā:
⁊ quasi volunt dicere q̄ necessarium vel est necessarium
per se: idest q̄ sua necessitas est in se vel ex se: vel est neces
sarium propter causam ⁊ illud quod est necessariū pro
pter causā nō est necessarium ex se: ⁊ dicit q̄ nullus du
bitat q̄ iste differentie non sunt substantiales. i. dantes
esse subām neq̄ addite super substantiam: sed sunt intē-

tiones dicere: fm negationē aut relationez sicut dicimus de aliqua re qd̄ est ens. nam non significat intētionē sibi additam extra animā. vnum etiam non significat intē- tionem additam super quiditatē ⁊ subam: nō enī quę- libet res in qua intelligunt dispones diuerse necessario ille dispōnes sunt addite supra suam subam extra aiam. ⁊ iste est modus negationū vel priuationū ⁊ relationū. ⁊ ideo non videtur multis antiquis enumerare predica mentū relationis inter entia existentia extra aiam: ⁊ nō est impole in vna substantia vel essentia esse negatio vel affirmatio in suis dispōnib⁹ absq̧ hoc ꝙ sit multitudo in substantia ⁊ essentia. Sed tamē adhuc Cōmentator dicit ꝙ iste sermo aut oratio Auicē. non est bonus. Naz ens qd̄ hz causam in suo esse non habet significatū nisi priuationē. Uolo dicere ꝙ omne qd̄ est ens ab alio vel p aliū nō habet de se vel ex sua essentia nisi priuationez nisi natura illi⁹ sit natura veri possibilis. Et iō diuisio en tis in necessariū ⁊ possibile nō est diuisio nota cū nō itel ligat de possibili: verū possibile. iaz amor declarandi in duxit me dicere ista: qr per iā dicta multa dicta occulta erunt manifesta. Redeamus ad nostrū. Dicit enim Cō- mētator in sua abbreuiatione loco pallegato postq̄ re- citauit opinionē Auicē. vt posui in pria rōne. Et in hoc est dubium. Nam cū dicimus ꝙ ab vno non puenit nisi vnū est verum in efficiente fm ꝙ est efficiēs tm̄ non fm ꝙ est forma ⁊ finis. Nam forma ⁊ finis dicit̄ de eis age- re similitudinarie: sed quesitum pprium in hoc est an sit possibile ꝙ ab vno simplici ordinat̄ plusq̄ vnū: ⁊ ꝙ per ficiat̄ ab ipso plusq̄ vnū: ⁊ si hoc sit impossibile questio erit vera. vult dicere per hoc ꝙ deus non est motor pri- mi corporis: ⁊ si hoc est verū q̄stio est falsa. ⁊ iā locuti su mus de hoc in alio loco. Arguamus igit̄ sic. fortior rō ad pbandū istam ɔnē sicut ibidem dicit: est hec. s. Auic. sed hec est falsa: ⁊ multū debilis: sicut dixi de mente Cō mētatoris. ergo hec conclusio non est ponenda. s. ꝙ de⁹ nō sit mouens fz effitiens. similē huius ꝙ posui ex ver- bis Cōmentatoris in sua media expōne dic. 12. metaph. 44. cōmēto. dicit enī: qd̄ aūt moderni dicūt subaz pri- mā esse priorez motore totius. falsum est. quelibet enim substātia istarū est principiū substātie sensibilis fm mo- torem ⁊ fm finez. Et ideo dicit Aristo. ꝙ si alique sube essent non mouentes essent ociose. Joannes aūt de Iā- dono in suis qōnib⁹. 8. phy. voluit extorquere hoc dcm̄. ⁊ dixit ꝙ Cōmētator in hoc ꝙ dicit priorem motore to tius intelligit prioritatē tēporis: ita ꝙ Cōmētator vult cōtradicere dicentibus ꝙ intelligētie sunt de nouo pro- ducte: ⁊ dicit ꝙ cū dixit Cōmentator ꝙ quelibet suba istarum est principiū substantie sensibilis fm motorem ⁊ fm finem. ꝙ intelligit cum dixit fm ꝙ est mouens fm ꝙ est finis motus ⁊ intelligit: cum dixit ⁊ fm finē fm ꝙ est finis substantie sensibilis: ⁊ q̄uis dictum Cōmentato ris valde est manifestū: ⁊ maxime cū consideratū fuerit illud qd̄ posui ex verbis illius in sua media expositione. vbi dicit ꝙ isti negauerunt a prio pricipio maxime pro- prium sibi: ⁊ est mouere: ⁊ non remansit apud eos prici- pium nisi fm formam ⁊ fm finem tm̄: tamen preter hec dicta volo remouere expōnez eius: qr vere est expositio hominis nō intelligentis primū. sic Cōmentator arguit cōtra Auicē. Sed Auicē. non ponit intelligentias eē a deo de nouo pductas: sed dixit ꝙ deus nō mouet pmū corpus: vt pz per eius rōnē: q̄uis ipse sit causa finalis: sz alia intelligentia a deo mouet illō. ergo ⁊c. nec vult Cō mentator hic remouere creationem mūdi de nouo: qr si sic q̄re arguit contra dicentes ꝙ est prior motore to- tius: ⁊ nō arguit contra dicentes ipm esse priorez oībꝫ

aliis intelligētiis ⁊ entib⁹. Et cū hec rō quā ponit ɔtra sic opinātes. s. ꝙ cū illic nō est potētia neq̧ agens sit for- tior ɔtra credētes creationē mūdi. quare ergo nō ɔclu- dit prio sequi ex dictis eoꝝ creatione eē de nouo qd̄ se- quit̄ ex dictis eoꝝ: sicut dicit Joānes que est maxima rō ɔtra dicētes pductionē intelligētiarū: ⁊ tūc rō facta ēt erit fortior: sed dicit ɔtra eos ꝙ nō est illic puentus neq̧ ɔsecutio sed intelligēs vel intellectus ⁊ itellm̄: ⁊ q̄uo se- quit̄ ex rōne eoꝝ quā posuit creatio de nouo. P. qualis erit ordo ⁊ habitudo huius dicit: cum dicto ante hoc si dicere volumus ꝙ ɔtradicit creationi: sicut dicit Joan- nes. nā ipse dicit in pricipio cōmētū: qm̄ iā declaratū est ex hoc sermone subas eternas eē plures. vna ⁊ ꝙ in eis est pria. s. illa q̄ oīa mouet: vult dicere primū celum: ipse enī in oibus q̄si suis cōmentis vocat motorē primi celi mouens totū vel oīa. Dicit vlteri⁹ ⁊ scdaz ⁊ 3am fm or- dinē orbiū: ipse ergo dicit subas eternas ⁊ nō dicit mo- tores: ⁊ postea dicit ꝙ pria caꝝ est mouēs totū vel oīa: ⁊ iō bñ pz ꝙ opinio modernoꝝ quā recitauit est ɔtra h de directo cui ɔtradicit Cōmētator: ⁊ quo fm opinionez Joānis ɔtradicit huic opioni: per rōnē quā ibidē dixi. s. ꝙ quelibet suba caꝝ est pricipiū ⁊c. ⁊ maxime fz modū fm quē ipse exponit dictā ppositionē: ⁊ q̄uo dic̄ postea Cōmētator ibidē ꝙ primū pn̄m hz actionē ⁊ reliq̄ que ibidē dic̄ ɔtra istā opionē: vide cōmētū. expō aūt Joan nis de illa ppōne Cōmētatoris est error. nā ipse ponit p li motorē ꝙ dicit Cōmētator motionē vel motū. . qr hoc dictū est hois q̄si nō itelligētis q̄uo ille sube sunt pn cipia sube sensibilis fm pricipia phyicoꝝ. Nā Cōmēta- tor cōmēto. 6. 12. meta. dicit. declaratū igit̄ est in hac scia ꝙ ens nō male qd̄ iam declaratū est esse mouens subam sensibilem est suba antecedēs subaz sensibilē: ⁊ ꝙ est prin cipium eius fm formā ⁊ finē ⁊c. ergo abstracta sunt mo tores ⁊ forme ⁊ fines substātie sensibilis. Et hoc intelli- git de oibus substantiis abstractis: vt pz illic. P. sermo demōstratiuus est per se ⁊ de omni: ⁊ Cōmētator. 5. cō- mēto. eiusdē inquit. declaratū etiā in hoc tractatu ꝙ pn cipiū prime substātie abstracte etiā est substātia ⁊ forma ⁊ finis: ⁊ qd̄ mouet vtroq̧ mō: pricipiū aūt sube abstra cte non est nisi deus: ⁊ dicit in media sua expōne vt iam dixi: ⁊ fm hanc dispōnē verificat̄ de corporibus celesti- bus ꝙ sunt entia pPter istas substantias inq̄tū ille sube sunt principia eoꝝ fz motionē ⁊ fz formā ⁊ pfectionē. Modus aūt declarationis hui⁹ declarabit̄ in qōne se- quenti ⁊ iaz Cōmētator locutus est de hoc cōmēto. 37. 12. metaph. Et Auerroys in de substātia orbis reprehē dit dicētes ꝙ Aristo. non posuit causam efficientem ni- si im̄ mouentē. ⁊ dicit in libro quē fecit contra Algazel ꝙ iā hec questio fuit inter peripatheticos ⁊ platonicos . s. an mundus habet efficiens. Naz fm platonem ponē tem mundū pductuz non est dubiū ꝙ ponit causaz effi- cientez. Sed Aristo. postq̄ ponit mundum esse eternuz quomō habebit causam efficientem fm euz. Et peripa- thetici respondēt ꝙ Aristo. bene ponit causaz efficien- tem: ⁊ solutio stat in hoc ꝙ esse corpoꝝ celestiū ɔsistit ⁊ remanent p motū ⁊ dans motū facit motū: ⁊ cū ista cor pora celestia non pficit̄ eoꝝ esse nisi per motū. dans er- go motū est pficiēs corpora celestia. Uult dicere aliquo mō. Dicit vlteri⁹ ꝙ iam declaratuz est apud eos ꝙ ipse dat vnitatem: per quā mūdus est vnus. Uult dicere. 12. metaph. cōmēto. 52. ⁊ in libro celi. dicit vlterius ꝙ dans vnitatē q̄ est cōditio in esse cōpositi dat ptes ex quib⁹ ē cōpositio. Nā cōpositio est cā eaꝝ sicut declaratū est in illo libro. Et hec est dispō pmi pricipij cū toto mūdo: ⁊ iō inuētio eternitatis in ipso. s. mūdo est ꝙ nō habet pu-

cipium neq; finem: ꝛ q2 nō intelligunt hoc loquentes vi
detur eis difficile dicere mundum eternū ꝛ deū eternū.
Et ideo ꝑductio eterna magis verificat de ipo ꝙ eter-
nitas. videtur ergo expresse ex dictis eius ꝙ motor mū
di est efficiens mundū.s. dans motum ꝛ efficiens ipsum.
ꝛ certū est ꝙ ille cui appropriat esse efficiens mundi est
deus: sicut Auerroys asserit expresse ibidem. ergo deus
est mouens ꝛ efficiens motū. ꝛ quare fm exponēz Joā-
nis nō dicit Cōmentator ꝙ quolibet coꝝ principio ꝛ est
cā finalis motus ꝛ celi: sed dixit fm motorē ꝛ fm finez:
ꝛ fm exponēm eius est: ac si diceret est causa finalis mo-
tus ꝛ causa finalis: ꝛ deficit tūc li corporis celestis: ꝛ sic
similiter repetitur causa finalis: ꝛ sic est negatio: ꝛ eo ma
gis ꝙ illud qd est causa finalis alicui9 est etiā causa fina-
lis accntiū ꝑprioꝝ illius. nō ergo indigebat hoc dicere.
Preterea quō includit simul oīa abstracta in ista propōne.
Nā ꝑpositio tunc fm sua dicta est q̄si equiuoca vere eni
hec expositio est multū extranea ꝛ fantastica. ¶ Itē ad
pricipale. nā Cōmētator .i2. metaph. cōmēto .37. dic ex
ponēs verba phi ibidē dicētis: ꝛ est etiā illo qd diligitur
ꝑpter se ꝛ desideraf inter hec principia abstracta: qruz
vnūqodq; est aliquid vnū simplex. ꝛ elemētū corporis qd
mouet est illud qd est ex eis in fine nobilitatis ꝛ simplici
tatis ꝛ vnitatis: ꝛ intēdebat per hūc sermonē distingue
re inter primū pn^m ꝛ alia pricipia abstracta. Alia .n. vi-
dent esse electa ꝛ desiderata ꝑpter alia. s. pricipia alioꝝ
motuū celestiū. pter motū diurnū: qd aūt huc motū fa
cit videt esse electū per se cū versus ipsum mouet omne
motu velociori ꝛ maiori motib9 ꝑprijs vniuscuiusq; eorum
est ergo electū per se ꝛ amatū oib9: tale aūt est perfectū
in fine. Joānes aūt exponit ꝙ mouet mediate: sz hoc est
falsuz. Nā Cōmētator dic ꝙ pricipiū desideratū ꝑpter
se īter hec pricipia quoꝝ vnūqodq; est altuz corporis qd
mouet. s principiū magis pfectū mouet corpus determi
natū sic reliqui motores. ꝛ qre fm suā opinionē nō dat
differētiā īter primū ꝛ reliquos qd ipse mouet tanq̄ finis
reliqui aūt sic efficiētes: ꝛ puto ꝙ nō cōsiderauit princi-
piuz huius dicti Cōmētatoris aut omisit illud ex inte-
tione ꝑpter amorē opinionis ꝑprie nā quō phs ponit
dr̄iam inter res nō ꝯuenientes in vna actione. ꝛ quō ve-
rificat hoc qd dicit Cōmentator ꝙ versus ipz mouetur
omne motu velociori motibus ꝑprijs vniuscuiusq; coꝝ nisi
dicendo ꝙ Cōmentator ponit dr̄iaz inter motorē ꝛ mo
tū pmi corporis īmediate ꝛ īter reliq̄s motos ꝛ moto-
res. ¶ Itē phs ꝛ Cōmētator cōmēto .48. volēdo ꝑ-
bare numeꝝ abstractoꝝ nō motoꝝ: nisi q2 subē abstra-
cte sunt motores sz eos p̄ciseuō plus neq; minus: dicit
phs. Dis natura ꝛ omnis subā in qua pars nō existit ꝛ
est per se inuenit dispositionez meliorem. ꝛ in alia trans-
latione loco de li in qua pars nō existit ponitur impassi
bilis. Dicit vlterius. nō igitur est alia omnino nisi ista: i-
mo necesse est ꝙ numerus subarum sit iste: qm si alia sint
mouebunt igitur q2 sunt pfectio motus: ꝛ in alia trāsla-
tione finca loco de ly pfectio: sed impossibile est vt aliq̄
motus sint s pductis: ꝛ in principio illius text9 dicit. ne-
cesse est igit reputare ꝙ pricipia imobilia ꝛ sensibilia sūt
hui9 numeri: intentio ergo sua est declarare numeꝝ sub-
stantiaꝝ abstractaꝝ. nam non dixit in hoc sermone mo
tores ꝛ ꝙ numerus motoꝝ sit fm numerū motuum vel
mobilium: sed dixit numerus subarum: ꝛ dat rationē sup
hoc ꝙ abstracta sunt fm meliorem dispositionē: melius
aūt est motore q2 sunt finis ꝛ perfectio motus. ergo non
inuenitur forma de illis nō mouens. numerus ergo co-
rum est fm numeꝝ motuum equaliter. Et Cōmentator
exponēs ibidē dicit: si aūt posuerimus ꝙ impossibile est

vt sit corpus celeste qd nō hz iuuamētū in motione stel-
le alicui9: ꝛ posuerimus ꝙ principia mouētia impole est
vt sint nisi in dispōne meliori: vult dicere pricipia abstra
cta ꝛ si nō in suo dicto poneret aliquid supfluc. Nā neu
est dubiū ꝙ forme mouentes mouēt: ꝛ addit ꝙ nō acci-
dit eis passio materie: cū sint entia per se nō in mā. Et cū
coꝝ in dispōne meliori est vt sint mouētia necesse est vt
via numerādi ista principia sit via ista. s. ex numeratione
motuū stellaꝝ: cū enim posuerimus ꝙ nulla substantia
abstracta est que nō moueat: q2 tūc inueniret in dispoſi-
tione diminuta. Et cū posuerimus ꝙ omnis orbis est ꝑ
pter stellam ꝛ si nō esset ociosuz manifestū est ꝙ via nu-
merandi istas substātias est via numerādi motū stellaꝝ.
Et dicit ꝙ hic phs confirmat h vlterius qm necesse est
si alie subē sint ab istis substantijs vt sint corpora motus
celestia alia ab istis corporibus: qm vnaqueq; illaꝝ sub
stantiaꝝ est perfectio ꝛ finis motus. Et cōcludit. impos
sibile est igit vt substātie mouentes sint nisi ille que sunt
fm numerū motuū. Dictum aūt Joānis in hoc dicentis
ꝙ pter istas formas ponitur forma mouēs fm finē tan-
tū. Et phs non intendit nisi numerū motoꝝ falsum est.
Nam phs ibidē dicit: q2 ꝛ substātias ꝛ principia imobi-
lia ꝛ insensibilia tot rationabile existimare: ꝛ parū post
addit: imo necesse est ꝙ numerus subarum sit iste: ꝛ non
dixit motoꝝ. P. ratio phi est nisi ꝯtra hoc. ¶ Itē phs
ꝛ Cōmētator cōmē. 43. dicūt oppositū. Nā phs inquit.
nos aūt dicimus de substantijs omnibus. principiū enim ꝛ
primū entiū nō mouet neq; essentialr neq; accntaliter:
ꝛ mouet ꝛ facit primū motū etiam. verum est tamē ꝙ in
translatione hebraica sic inuenitur. nos dicamus iaz ex
positis ꝛ determinatis ꝙ principiū ꝛ primū oium entiū
nō mouef neq; essentialiter neq; accntaliter: ꝛ ꝙ ipsum
mouet primū motū eternū ꝛ nō ponif: ꝛ facit. ꝛ dicit vl
terius: ꝛ nos videmus pter motū toti9 simplicē de quo
dicimus moueri a subā nō mobili alios motus eternos
qui sunt erraticoꝝ. Videt expsse g ꝙ primū pricipiū en
tium mouet primū corp9. Joānes aūt dicit ꝙ mouet me-
diate: ꝛ hoc nihil est. nā nō solū mouet pmū corpus tm
mediate fm h: imo oia. qre g attribuit sibi pmū tm: cui
rndet Joānes ꝙ pmū sibi tm attribuit: q2 motor illi9 cor
poris pmi est nobilior: ꝛ itelligit pmū nō pfectiori reli-
quis: sz hoc nihil ē. nā mot9 corpoꝝ celestiū oīuz sz mo
tū diurnō est vnus mot9 ꝛ ꝑpter vnā intentionē: q̄uis sit
aliq̄ diuersitas iter eos sic declaratū est in multis locis ꝛ
maxie in .2. celi. cōmēto. 42. 58. 70. ꝛ .71. Et in abbreuia
tione metaph. Et id sz istū motū debemus dicere ꝙ ipse
mouet illa corpora oia nō tm pmū sz istā pōnē. P. phs
ibidē dicit. Manifestū est igit ꝙ subē sunt fm numeruz
illoꝝ ꝛ loquif de sepatis: vt pz expsse in alia trāslatiōe.
Et Cōmentator ibidē explicans magis dicta phi dicit.
nos nōt possumus declarare bene multitudinem istaꝝ
subarū ex reb9 dictis ꝛ iducere ad viā qua quis pōt scire
numerū coꝝ: pn^m aūt illi9 est h qū pus declar nūma. s.
ꝙ primū pn^m entiū est aliquid imobile. Et ꝙ h facit pri
mō motū eternū ꝛ diurnū. Et paꝝ post dic: sz nos vide
mus in celo plēs mot9 pter motū toti9 celi quē dicim9 fie
ri a pma subā imobili. s. motū stellaꝝ erraticarū. Et mi
rū est sz opinionē Joānis quō nunq̄ attribuit neq; phs
nec Cōmētator motū pmi corporis suo motori appro-
priato: sz semp dicūt ꝙ est actio pmi pricipij. Et postea
Cōmēta. dic. ꝙ numer9 earū est fm nūerū motuū: ꝛ hoc
est valde extraneū sz modernos sermoꝝ. s. ꝙ dicit semp
de numero eaꝝ: ꝛ nunq̄ loquif de pma subā: imo ponit
p^mu in numero eaꝝ numerādo motores: vt pz. ꝛ hec erit
causa erroris in cognoscēdo primā causam. ¶ Itē Cō-

mentator.12.in fine cōmenti.391.sup illud phi.hoc enim deus.dicit fm hoc qd̄ sonat hoc nomen est vnuz eternū valde nobile ⁊ declaratū est rōne aliqd̄ tale est esse ⁊ est illud qd̄ mouet omne.hoc igitur est de⁹.⁊ in nostra trāslatione inuenitur:⁊ est illud qd̄ mouet totuz. ¶ Itē cōmento.37.dicit.incipit demonstrare qd̄ intellectū est illud intellectum qd̄ mouet totū celum motu diurno qui est maximus ⁊ velocissimus motuuz.⁊ postea in illo cōmento dicit:ꝙ ille motor est in fine nobilitatis: ⁊ in cōmento.30.inquit.declaratū est ergo subam esse eternam ⁊ semꝑ mouentē. Et ideo nihil ꝓdest ponere subaz eternam in qua non sit ꝑncipiū mouendi. Et hoc expressius dicit ibidez phs.⁊ Cōmētator cōmēto.38.dicit. vult declarare modū colligationis entiū transmutabiliuz cum ꝑma suba. Et postea dic̄ loquēdo de motu diurno. ⁊ qꝛ illud qd̄ mouet ipsum est nō motuz cū sit in actu impossibile est vt sit fm aliaz dispōnem. Idest qd̄ mouet ipsuz primū motū:qꝛ est actus purus sine aliqua potentia. Et postea dicit.ꝙ ꝑmus motor mouet istum motum tantū sine medio. Et ioānes exponit sine corpore medio nō sine motore medio.⁊ puto ꝙ ipse nō exponit ꝑ ꝑmū motorē approꝑatū ꝑmo corpori:qꝛ vidit ꝙ Auerroys dicit de ipso ꝙ act⁹ purus:⁊ in ꝑncipio dixit ꝙ vult declarare modū colligationis ⁊c̄.cū ꝑma suba:⁊ nō dixit cū ꝑmo motore.quomōcūqꝫ sit expositio sua est extranea. Nam nō est dubiū in illo loco ꝙ primus motor mouet corp⁹ ꝑmū sine corpore medio:⁊ hec nō indiget declaratione:preterea negatio que ponit̄ ibidez.s.sine medio negat omne mediū:vt sciūt logici. P.phs ⁊ Cōmētator expresse.2.celi.cōmēto.37.hoc dicūt.phs ibidem enim dicit:⁊ cū ita sit dignus est:vt motor ꝑm⁹ sit hmōi:cā.n. ꝑma mouet ꝑmū cātū tantū.i.ꝑmū corpus:vt pꝫ ibidē: ⁊ Cōmētator dicit.necesse est:vt motor ꝑmi mot⁹ sit nō trāsmutabilis:qꝛ motor ꝑmi moti est ꝑm⁹ motor ⁊ ens simplex est qd̄ mouet motū simplex:⁊ intelligit Cōmentator per ꝑmū motū corp⁹ supremū:⁊ per alia mota res existētes sub ipo vt pꝫ ex verbis ei⁹.12.metaph.37.⁊.34. Item Cōmētator.2.celi.cōmēto.64.dicit.quedā acquirunt ꝓpinquitatē ꝑmi qd̄ est de⁹ pauca opatione. Et est orbis totū continens:⁊ cōmeto.62.declarauit hoc magis.vnde Cōmēta. Et ꝯsidera etiā cōmēto.71.ill⁹ scōi: ⁊ ex solutione scōe difficultatis pꝫ intelligēti ꝙ ꝑmū est qd̄ mouet ꝑmū corpus:vnde dicit similr intelligendū est ꝙ vltimus orbis mouet alios orbes.s.sicut dicit ꝙ nobilius mouet totū:qm̄ ista ꝑncipia prima po ͣ spōalis non diuidit̄ in alijs orbib⁹ nisi qꝛ potentia diuidit̄ in vltimo orbe quēadmodū potētia mouēs aīal nō diuidit̄ i alijs mēbris:nisi qꝛ ꝑmo diuidit̄ in corde:videt̄ ergo ꝙ inter hanc potentiā que imediate ꝓcedit a ꝑmo:⁊ ꝑm corpus nō est mediū.i.ꝙ nō est mediū iter ꝑm ⁊ corpus ꝑm neqꝫ corpus neqꝫ intelligentia. Qꝫ aūt hec virtus causet̄ immediate a ꝑmo simplr tūc ꝓportio ad aliq abstracta ē sic ꝓportio ꝑmi ꝑncipis in ciuitate cū alijs regib⁹ ꝑticularib⁹ pꝫ ꝑ Auerroym in li⁰ destructio destructionū. naz ipse ibidē dicit.ꝙ aūt oia ꝑncipia abstracta ⁊ nō abstracta sint causata vel ꝓducta a prima causa.⁊.i.aliq mō.⁊ ꝙ ꝓpter illam virtutē ꝓductā.s.de qua dixit ꝑmus mūdus est vnus:⁊ per illā ligant̄ omnes partes eius in tantū ꝙ totus est ꝯueniēs vni actioni sicut vnū aīal in quo sunt multe virtutes ⁊ actiones ⁊ mēbra diuersa.nā ipm apud scientes ponitur vnū.ꝙ aūt hec potentia sit causata a ꝑmo est res ꝯcessa ab oībus. Nam omnes celi apō eos.s.phos.est quasi vnum aīal ⁊ mot⁹ diurnus assimilatur motui vniuersi aīalis.i.fm locū:⁊ motus partiū celi.i.alioꝝ corpoꝝ preter primū assimilatur motib⁹ particularibus membroꝝ animalis. Et dicit post paruz ꝙ si nō esset hec virtus non esset hic ordo:⁊ fm hoc verificatur ꝙ deus facit omnia ⁊ ꝯseruat ipsa. ¶ Arguo igit̄ ex dictis Cōmentatoris sic. Illa potentia īmediate diuiditur vel est in ꝑmo corpore:sed illō a quo hec potētia causat̄ est de⁹.ergo imediate causat̄ a deo in isto corpore ꝑmo:sed hoc nō est verū ponendo aliquā intelligentiaz inter ꝑmā subam ⁊ ꝑmō corpus.ergo talis īcelligētia nō debet poni. Adhuc dicit assimilatur multū ciuitati quēadmodū ciuitas regitur ⁊ sustentatur ꝑ primū ꝑncipē:⁊ per principes ꝑticulares sub primo:ita est in mūdo.⁊ certū est ꝙ primū hꝫ actionē sicut declarauit ⁊ sicut apparet ex exemplo ei⁹. Nota tamē ꝙ hoc argumentū patitur cauillationes si nō recte intelligat̄:nam diceret quis ꝓuenit a prīo i prīo corpore sine medio corporeo: nō tamē sine medio oīno.hoc tñ remouet̄ ꝯsiderādo in dictis:⁊ qꝛ Cōmentator assimilauit hoc corpus cordi. ꝓpterea remouet̄ ꝯsiderādo rōnē:ꝓpter quā ponit̄ hec virtus. Quid aūt sit hec virtus nō est declaratū:⁊ forte dictā postea. ¶ Itē phs ⁊ Cōmentator cōmēto.55.12. metaph.dicunt ꝯtra Anaxagorā ꝙ ipse dixit sermonez diminutū:qꝛ ꝯtinget et ponere aliud principiū non sicut dicimus ꝙ principiū mouens mouet fm ꝑfectionē:⁊ cōplementū:vt videmus medicinam mouere ad se:mouet enim ad sanitatem:⁊ medicina est forma sanitatis:vult dicere ꝙ oīs medicina que est in aīa medici mouet ad sanitatē:⁊ illa.s.forma que est in aīa artificis est quodāmodo sanitas:sicut forma domus que est in anima artificis est quodāmodo domus:⁊ dicit in fine cōmenti si igit̄ sanitas nō eēt in subiecto sicut est de primo principio:tūc medicina mouet et vtroqꝫ modo.s.fm ꝙ est agens motum ⁊ finis.⁊ hoc est magis manifestū ex dictis ei⁹ hic ꝙ̄ illud qd̄ dicit cōmento.44.vt posui. Naz illic dicit fm motorē.hic aūt dicit fm ꝙ est agens motū. Ideo expositio Joānis illic nō est vera fm ꝙ oīno declarat positionem Cōmētatoris.etiā sicut diximus est illō qd̄ inuenit̄ in quadā sua epistola.vbi dicit hec verba. Alfarabius: ⁊ Auicē.⁊ sequentes eos opinant̄ primū principiū non mouere primū corpus celeste:⁊ putant ꝙ hoc sequit̄ qꝛ est vnum omnino ⁊ in fine simplicitatis:⁊ nos semꝑ hāc viam considerantes scimus ipsam non esse demonstratiuam.nā si esset demonstratiua nō fuisset incognita ab Aristo.⁊ reliquis peripatheticis. Et iō si fm hoc ponūt ipsum non mouere aliquid:⁊ sequitur ipsum esse ociosum sine actione: ⁊ ꝙ sit quedam fantasia vel quid fantasticum ⁊ similitudo quedam.postea ponit rationem Themestij pro ista positione ⁊ declarat eam sicut iam dixi:deinde dicit ꝙ non sequitur per rōnē Themistij ꝙ primus motor nō sit mouens oīno sicut sequit̄ fm eos. Illud aūt qd̄ isti dicunt ꝙ ab vno non ꝓuenit nisi vnum vanū est Nam nō est aliquis ꝓuentus ab aliqua causarum.naz a materia nihil prouenit neqꝫ a forma neqꝫ ab efficiente. Nam a forma ꝓuenit actio habentis formaz ⁊ ab efficiente ꝓuenit motus generationis vel transmutationis:vult dicere qñ:⁊ ideo in abstractis nō est prouentus neqꝫ habent vere efficiens:sed sicut efficiens sensibile qui mouet mām in tm̄ ꝙ facit illud quod est ens in po ͣ eē ens in actu:nō qd̄ fac̄ formā:⁊ ponit eā in mām. Et qꝛ ibi nō est mā nō est efficiēs vere.nam actio agētis nō est nisi motus transmutationis vel gñationis:⁊ motus requirit subm:nisi diceret quis aliquid fieri ex nihilo sicut ponunt leges:⁊ tūc erit verū dicere abstracta eē ꝓducta. Inuenit̄ tñ in eis intelligēs ⁊ intellm̄:perficiēs ⁊ perfectum. Hoc est visum mihi adducere in declaratione huius conclusionis de mente illustrium phoꝝ.

Et declaratum est ex hoc etiam esse positionem Cōmētatoris sine dubio: et tamen si quedaz eius verba exponantur per reliqua. nā adducā quasdā suppōnes seu propositiones: q2 nō debent simplr dici suppōnes: ex quib⁹ apparebit solo argumentoz cōtra istā cōclusionem: et per ipsas declarabunt̄ mlta fundamēta scie diuine. Declarabo aūt illas ex mēte Cōmē. et ex vbis ei⁹ s3 posse meū.

¶ Prima suppositio est q aīa celi et forma eius abstracta et motor suus sunt vnū in esse: distincta aūt sm cōsiderationē .i. cū cōsiderata fuerint sm modos diuersos. nā forma abstracta considerata sm q est mouens vocatur aīa. sm se aūt cōsiderata vocat intelligentia hec suppositio vel cōpositio: q2 nō oīno deberent dici suppōnes: declarat ex verbis Auerroys: et fundamētis ei⁹. q aūt sint aīata corpora celestia p3 ex verbis ei⁹ in lib⁹ destructio destructionū. vbi sicut loquens peripatheticis. Sed positio coz vera est q motū sm motū circularē nō querit per ipsū3 .s. motū locū: s3 qrit motō met circularē: q aūt est tale motor ei⁹ necīo est aīa nō natura: vult dicere sine cognitione: nam motus nō h3 esse nisi in itellectu: nā non inuenit extra aīam nisi mobile vel motū et in ipsum est aliquid motus vel aliqua pars motus nō mensurate vel nō mensurabilis. Illud aūt qd mouet ad motum sm q est motus appetit ipm necio appetens aut motu3 cognoscit ipm necio. et hec est vna via per quā pbat corpora celestia habere intellm et appetitū: et iā p3 hoc per alias vias multas. Una eaz q vnū motū ex illis corporibus mouetur sm motus oppositos simul .s. ab oriente in occidentē et ecōuerso. Et hoc nō potest esse a natura. nā qd mouetur nālrer mouet sm vnū motu3 tm: et iam precessit sermo de rōnibus a quib⁹ moti sunt pbi q celū haber intellm et q manifestioz coz est. q2 declaratu3 est eis q motiones coz sunt intelligentie abstracte a materia de necessitate nō mouent nisi inqtum sunt intellecte et cognite: et cum sit ita motu3 ab ipsa est intelligēs et cognoscens necessario. Apparet hoc etia3 q2 motus corū sunt necessario requisiti in esse istoz inferioz et cōseruatione ipsoz. et non pōt hoc eē accn̄talr vel a casu. Uult dicere q hoc puenit ab ordine intellectuali qui est causa in esse istoz: et p3 q ipse intelligit hic cū dixit ipsa habere intellm ipsa esse aīata: nam questio ibidē est an sint animata. Preterea ipe pbat per hoc ipsa eē appetitiua. appetitus aūt est pprius anime: sicut dicit Auerroys in epistola de possibilitate continuationis. cap⁹. 9. Ubi loquendo de itellectu possibili inquit. et iste intellectus materialis q non habet aliquā formam assimilatur valde animabus corporum celestium. Na3 dispositio vel intētio anime in ipsis nihil aliud est nisi appetitus ad motū cognoscendi illam formā abstractā per modū receptionis. Et dicit in fine cōmēti. 41. 12. metaph. hoc etiā modo pprio magis apparet. corpus enim celeste animatu3 est necessario. Similem sciam omnino ponit. 2. celi. cōmento. 61. Jam enim dixit ibidem expresse q celum est animatum et adduxit rōnes super hoc. Item locut⁹ est de hoc. 3. cōmento scdi celi. Item dicit cōmēto. 36. 12. Et ex hoc quidem apparet bene: hec corpora esse animata et q nō habēt de virtutibus anime nisi intellectū et virtutem desideratiuā que mouet in loco. Et in suo tractatu de substantia orbis versus finem dicit. Necesse fuit et hec virtus que neq3 leuis neq3 grauis sit in corpore simplici et ipsam nō habere subiectu3 aut contrariū: et vt sic anima necessario nō admitta materie: sed anima corpori eternic a q ista anima no sit abstracta a corpore suo. Et cū hec separata ab ipso inqtum illud corpus nō indiget ipo q2 est permanēs per se. Uult dicere q hec anima non est abstracta a corpore sicut res que nō appropriatur corpori. Nā ipa est mouēs illud corpus. mouēs aūt est cu3 moto. Nam omne motum ex se mouetur per virtutem existentem in eo sicut dicit ibidem: sed tamen non inheret corpori .s. q ipsa anima nō existit in mā mediate dimensionibus sicut forme mãles. nam tunc esset compositū et generabile et corruptibile. Et iō est abstracta a materia. Postea ibide3 dicit: et cū considerauit de istis virtutibus declaratū fuit ipū appetitiua3 ipa3 esse virtutē de virtutibus anime tantū. hoc etiā videt. nam nos videmus hec corpora celestia esse determinate magnitudinis et figure: et q mouent ex se a partib⁹ determinate non a quacunq3 parte nec per aliquid extrinsecū: tale aūt est vnū de necessitate. ppter hec enī3 dicim⁹ res esse vnā: dixi aūt nō per aliud extrinsecum. q2 ferrū mouetur ad magnetē ab extrinseco: hoc aūt impossibile est in celo .s. moueri ad aliquod corpus extrīsecū seu ab aliquo corpore extrinseco: vt p3 suo loco tale etia3 mouet a quacūq3 parte et si adiungitur huic q ipsum mouet sil' ad partes oppositas erit hec rō magis cōpleta. dixi aūt ferrū moueri ab extrinseco: q2 mouet p̄sente magnete q est quid extrinsecū. Qz aūt hec sit idē cū intelligētia abstracta p3 per p̄ncipia pbi et Auerroys. Nam illa aīa est abstracta a materia: vt declaratum est in cōmento. 36. 12. metaph. in hoc pposito. vbi dicit. q declaratū est in libro de aīa. formas abstractas et itellect⁹: quapropter h mouens est intellectus et hoc mouēs est aīa sic dicit ibidem. ergo aīa et intelligentia vel intellectus in ipsis sunt idem et vnū. Et dicit in de substātia orbis. Et ideo videtur q forme corpoz celestiū et maxime forma corporis vltimi continentis sit quodāmodo anima .s. ppter appetitum existente3 in eis. Et mouere et quodāmodo intellect⁹: et est forma simplex p quaz animal celeste cōponit ex vno mouente et vno moto. Et in sua abbreuiatione metaphysice postq pbauit corpora celestia esse animata dicit: et cū sint animata ipsa mouentur ppter sensum aut imaginationē aut per cognitionē itellectualē: s3 impossibile est habere sensu3. Nā sensus positi sunt in aīali ppter salutē. Et hoc corpus declaratū est ipm eē eternū et sile est de imaginatiua. na3 ipsa data est aīali ppter salutē. Et vbi nō ē sensus nō pōt eē imaginatiua et si fuisset mot⁹ hui⁹ corporis ppter sensu3 aut imaginatiuā motus ei⁹ nō esset vn⁹ cōtinuus: vult dicere q2 vnus venit post aliū sm diuersas imaginatiōes et sensatiōes sm pōnem Auic. dicētis q ipsa imaginant situs diuersos qs mutāt. Et ipe ibidē declarauit istā cōnā3. magis et in aliqs locis. Et dicit cōcludēdo: et cū ita sit nō remanet qd mouet nisi ppter appetitū qui ē ppter cognitionē itellectualē vl' a cognitiōe itellectuali. Et postea dic: et cū declaratū ē h de eē istoz p̄ncipioz op3 cōsiderare qle ē eē coz: et quo sunt motores et quot modis sunt p̄ncipia istoz corpoz celestiū diuinoz. et via ducēs ad hoc est ponere h illō qd declaratū est in scia de aīa. nā maior pars p̄ncipioz que hic ponunt sunt accepta ab illa scia et nulla est via ad cognoscēdū h gen⁹ entiū s3 q ē sibi pprium nisi post cognitionē illi⁹ scie. Et iō ponit in legib⁹ cognosce te: et tūc cognosces creatorē tuū. Dicam⁹ g q iā declaratū est in illa scia q forme hnt duplex eē: vnū sensibile aut sile sensibili: et ē eē eaz in mā. Dixi aūt sile sensibili: q2 forma imbelis nō ē sensibilis salt̄ p sensū experiēntiā eē et itellectuale qd hnt sm qd abstrahunt a mā. Et iō si sit sunt hec forme quarū esse est sm q nō sunt in mā de necessitate sunt intelligētie abstracte: nā forma sm q forma non h3 terciū eē: eē g istoz motoz est s3 q sūt itelligētie. Et dic in li⁹ destructio destru. in qōne 6⁹. q pbs pōit q eis nō ...

sua substantia est cognitio tm̄.nam ipsi vident ꝙ forme non sunt cognoscentes nisi ꝓpter hoc quia sunt materiales. Et ideo cū inueniꝰ aliq̄d imāle scitur ipsum esse cognoscens: ⁊ ad hoc habeat rōnem.nā ipsi vidēt formas quādo sunt abstracte in itellectu ꝙ sunt cognitio ⁊ itellectus: ⁊ ꝙ itellectus nihil aliud est q̄ forme abstracte a mā: ⁊ cum sit ita illud qḋ nō est abstractuꝫ in fundamēto sue nature magis debet esse cognitio ⁊ intellectus illud qḋ in fundamēto soe nature est abstractum. Et dicit in qōne 2ª ⁊ cum verificatū est apud eos esse istius subē videlicet abstracte considerauerunt in nā formatuꝫ naturalium ⁊ inuenerunt quasdam earum propinquas ad actum ⁊ remotas a potentia: qꝛ quedā earum sunt minꝰ passibiles quibusdā: qḋ est signū māe ꝓprium eis: ⁊ inuenerunt aiam magis puram a mā: ⁊ maxie intellm̄. Uult dicere vt credo gn̄abilem ⁊ corruptibileꝫ vt virtus cogitatiua sequens formam hois ꝓpriam in tantū ꝙ dubitauerant de ipo an sit mālis vel nō: ⁊ qꝛ viderūt formas cognitas ex formis aīe ⁊ inoenerūt eas sine mā sciuerūt ꝙ causa cognitionis est esse abstractum a mā: ⁊ cū inoenerunt intellectum non esse passibilem cognouerunt ꝙ causa ꝓpter quā nō cognoscit formam nihil aliud est nisi qꝛ est perfectio quedā potētialis. Uult dicere qꝛ est in mā: sꝫ quādo est perfectio completa cui nō admiscetur potentia. Uult dicere ꝙ non est in mā tūc est intellectꝰ. ⁊ de istis iam locutꝰ est Cōmētator in libꝰ de aia. postea ibidem arguit aliter de hoc dicens cū ipsi.s.phi viderūt etiaꝫ ordinē existentē in nā: ⁊ in actiones eius ꝓcedens fm ordinē intellectualem similē ordini artificiali sciuerunt ꝙ est hic intellectus qui dedit istis potentijs nālibꝰ hoc.s.ꝙ actiones eoꝝ sint fm actiones intellectꝰ: ita ꝙ sunt ingeniose. ⁊ ꝓpter has rōnes dixerūt absolute ꝙ hꝫ ens qḋ est intellectus simplr̄ est dans ordinem entibus inuentū in actiones eoꝝ. Nam sicut dicit Auerroys.12. metaph.in sua media expōne ordo intellectualis qui inuenitur in entibus que sunt pter subam. Uult dicere abstractum inest eis ꝓpter ordinem exitem in suba simplici non composita: qꝛ ipsa nō est in se intellectus in actu: sed est intellectus per aliud ⁊ in potētia: ⁊ causa eius est ordo intellectualis qui est in suba simplici cui nō admiscetur mā: sꝫ est intellectus per se ⁊ sua suba est in actu ⁊ est vere vnus ⁊ simplex ⁊ intellectus in ipso est intellm̄: sed suba composita non est vere vna neqꝫ simplex neqꝫ est per se intellecta: sed est intellecta per aliud: ⁊ nō itelligo hic de simplici illud qḋ dicit respectu cōpositi sicut dicimus elementa esse simplicia respectu mixti ex eliis: sed intelligo ꝙ in ipso nō sit aliq multitudo ⁊ ꝙ est vnū oino: ⁊ cū sit ita illud qḋ intelligit corpus celeste. de primo ordine abstracto a materia qui est causa in eternitate corporis celestis: ⁊ finis est causa in eē ordinis intellectualis in oibus partibus mundi: sicut illud qḋ intelligit rex ⁊ princeps de legibꝰ ⁊ regimine est causa in eē ordinis ⁊ regiminis in oibus partibus ciuitatis. Uult dicere in sūma ꝙ illud qḋ est intellm̄ in potentia ⁊ non est in se ⁊ in sua suba itellm̄: opꝫ ꝙ sit tale ꝓpter intellm̄ in actu per se taleꝫ: continens in se illum ordinē intellectualem ⁊ est causa illiuſ. Et dixit cōmēto.61.2.celi.declaratū est in phicis ꝙ motor corporum celestium non est in materia. ⁊ declaratū est in libro de aia.ꝙ illḋ qḋ est hmōi est intellectꝰ. ⁊ declaratuꝫ est in pma philosophia ꝙ forma intelligibilis non mouet nisi fm desiderium qḋ sit a suo intellectu.pꝫ etiam ex fundamentis Auerroys contra Auicē.ꝙ celum nō habet formaꝫ neqꝫ aiam preter motorem abstractum.s.alia a motore abstracto. Declaratū est ergo celum habere intellectuꝫ ⁊ ꝙ anima eius est intellectus ⁊ motor. ꝙ autē anima ipsoꝝ ⁊ intellectus est idem cum forma eorum ꝓbatur.nam ipse Cōmentator 12.metaph.cōmento.36.dicit.fm igitur ꝙ ista intellecta sunt forme eorū sunt mouētia fm agens: ⁊ cōmento.6. eiusdem dicit.declaratū est igitur in hac scientia ꝙ ens nō māle qḋ iam declaratum est esse mouens subām sensibilem est substantia antecedens sobstātiam sensibilem: ⁊ ꝙ ē principiū eius fm formaꝫ ⁊ finē. Et postea in eodem cōmento inquit: ⁊ cecidit dubitatio in hoc ꝙ principium formale ⁊ mouens nō sunt tria numero sed vnū in subiecto ⁊ tria in rōne. Uult dicere fm diuersas cōsiderationes: vt pꝫ ibidem per ipsuꝫ ⁊ in media sua expositione.12.dicit concludendo post hoc qḋ dixit de ordine intellectuali. Et ideo non inuenitur ista substantia cū substantie sensibilis fm ꝙ est mouens ipsum tantuꝫ: sed fm ꝙ est etiam causa eius fm finem ⁊ fm formam. Nā amatum ⁊ desideratum est causa amantis ⁊ appetentis fm istas tres dispositiones. vult dicere ꝙ inq̄tum desideratum est bonum apud qḋ vel ꝓpter qḋ mouetur est finis: ⁊ fꝫ hoc de causa moeꝰ eterni: ⁊ est motor ⁊ forma etiam quia est perfectio eius ⁊ actiones eiꝰ sunt per ipꝫ. actio aūt rei ꝓuenit ab ipsa ꝓpter eius formā. ⁊ hoc magis declarabitur in qōne scda. Declaratum est etiaꝫ per illud qḋ posui ꝙ illa dicit aia inq̄tuꝫ appetit ⁊ mouet. nam ista sunt ꝓpria anime: considerata aūtem fm se dicitur intelligētia: ⁊ debes scire ꝙ ex dicto Auerroys in cōmēto.36 duodecimi. vbi dicit ꝙ fꝫ ꝙ sunt forme mouent fꝫ efficiens: declarabitur ꝙ deus mouet effectiue. Nam ipse est forma sine dubio: vt dictum est multotiēs: sed debes scire ꝙ fm ꝙ est anima dicitur esse cuꝫ corpore. nam motor est cum moto. ⁊ omne qḋ est ex se motuꝫ mouetur per virtutem existentem in eo. Et ideo fm istū modum dicitur esse finitum non in tempore: sꝫ in actione: idest ꝙ ipse mouet corpus determinatum fm motū determinatum: ita ꝙ non potest mouere corpus maius neqꝫ motum velociorem. fm enim istum modū appropriatur corpori: ⁊ dicitur esse cū ipso qḋ corpus est vere diuisibile ⁊ finitum: non tamen potest diuidi: sed habet partem extra partem: ⁊ illud est qḋ vere dicitur esse finitum vel infinitum: fm autem ꝙ est intellectuꝫ ⁊ desideratum: aut fm ꝙ est in se consideratum non dicitur esse finitum neqꝫ infinitum eo modo quo declaraui. Nā fm hoc non dicitur esse cum corpore: sed dicitur de ipso fꝫ ꝙ est intellectum ⁊ desideratū quod mouet vel est causa motus eterni per tempus infinitum. Et videtur mihi ꝙ hoc intellexit Cōmentator in tractatu de substantia orbis versus finem.vbi dicit. ⁊ cum considerauit in virtutibus appetitiuis celestibus inuenit eas esse finitaruꝫ potentiarum. Et patet ꝙ ipse nō intellexit finitateꝫ fm durationem. Nam hoc est contra fundamenta sua. Patet preterea ꝙ ab illis motoribus motus est perpetuuſ. ergo non distinguitur nisi per operationem intellectus .i.fm diuersas considerationes. Nam ipse ibideꝫ dicit: ⁊ cum considerauit in continuationem motus eorū fuit declaratum ꝙ causa continuationis motus earum non est ista virtus qua mouentur: sed illud quod largitur eiſ continuationem est aliquid appetibile: quia cōtinuatio non ꝓuenit nisi a motore nō moto: sequitur ꝙ illud mouens neqꝫ est corpus neqꝫ potētiali in corpore ⁊ ꝙ ē intelligentis abstraera. Patet ergo ꝙ causa cōtinuatiōis ⁊ perpetuoatis motus huius est: qꝛ motor nō est corpꝰ neqꝫ admixtus corpori aut materie: ⁊ hoc inuenitur in omnibus istis motoribus. Et iō non indigemus alia cā sicut putauit Joānes: neqꝫ etiā est dubiū sicut postea declarabitur ꝙ intellectum ⁊ desideratum sunt vnū in re

cum appetente ⁊ mouente.s.cū virtute qua mouetur.er
go appetibile qḋ est causa ꝯtinuationis motus nō distin
guitur in esse a motore sicut intellexit ibidē Joānes.nō
ergo distinguitur nisi fm intentionē ⁊ ꝯsiderationem sicut
dixi:⁊ qḋ facit hoc qḋ dixi eē clarū est qḋ dixit Cōmēta-
tor in illo tractatu ante hoc.Inquit enim ⁊ nō est dicen
dū ꝙ forme quib⁹ mouentur corpora celestia sint alie ab
eis ad quas mouentur ⁊c̄.vt ibidē declarat:⁊ paruū post
dicit ꝯcludendo.ergo nihil est in corporibus celestibus
per qḋ forma qua est mot⁹ differat ab ea ad quā est mo-
tus:imo sunt eedē forme:⁊ non differunt nisi in dispo-
sitione ⁊ ad id quiuit potest:vt dicit Arist.ꝙ intellectus
⁊ intellectū idē sunt in corporibus celestibus.Declara-
tur preterea ex dicto eius ibidem.vbi dicit.⁊ cū considera
uit de istis virtutibus declaratū fuit ipsi ipsas esse virtu
tem appetitiuā de virtutibus anime tantū.Uult dicere
⁊ appetitus in ipsis presupponit cognitionē.i.nō est sine
cognitione.Et idō intelligunt etiā.Et dicit vlterius ꝙ cū
considerauit de istis virtutibus appetitiuis celestib⁹ in-
uenit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis:declarat
aūt postea ꝙ desideratū est intellm̄:⁊ ipse ⁊ suū intelle-
ctum sunt vnū.Et ideo nō possumus itelligere ex dicto
Cōmentatoris:ꝙ differunt in re:⁊ maxime qz aīe eorū
abstracte sunt a mā:abstractū aūt a mā est intellect⁹:sicut
dixit.Intellectus aūt ⁊ intellm̄.de quo iā dixit esse idem
qḋ desideratū sunt vnum ⁊ idem in ipsis:⁊ in fine dicit
ꝙ istud corpus celeste intelligit hanc intelligentiā.Uult
dicere desideratā que est cā continuationis motus:⁊ pȝ ꝙ
ipse intelligit hic per corpus celeste aīam celi que est in-
tellectus:sicut declaratū est.declarabit aūt postea ꝙ in
tellectus in abstractis ⁊ intellectū sunt vnū ⁊ idē.Et si
dicta Cōmentatoris nō intelligunt sicut dixi nullo mo-
do verificabit illud qḋ posui in declaratione pricipalis cō
clusionis ex verbis eius in sua media expositione.vbi di
cit illud qḋ intelligūt de pncipijs determinatis vel pro-
prijs eorū:⁊ multa alia ibidem posita nō erūt vera si nō
itelligent vba Cōmētatoris sic dixi:⁊ ꝯsidera illa vba.

¶ Scḋa ꝓpositio ꝙ intelligēs intellectus ⁊ intellm̄ sunt
vnum ⁊ idem in quolibet abstractorū.i.ꝙ qḋlibȝ abstra
ctum intelligens intellectus ⁊ intellectū in eo sunt idē.
In hoc tn̄ est differētia inter primū ⁊ reliquas intelligē
tias:hec suppositio est quasi nota per illud qḋ iā dictū
est ⁊ magis declarabit.qḋ aūt intelligens ⁊ intellect⁹ ⁊
intellm̄ in abstractis sunt vnum declaratū est ex verbis
phi ⁊ Cōmētatoris cōmēto.39.12.⁊ cōmēto.51.⁊ in li-
bro destructio destructionū.qōne 3ᵃ in 3ᵒ mō prope finē
sermonis incipiētis.Dico cū dicimus rem esse possibile
esse.Et in qōne dicente an deus sit vnus.in sermone inci
piente.Et cū totū hoc ipsi dicunt deū.Et in qōne querē
te an deus conueniat cū alio aliquo in genere.in sermone
incipiente:cōpositio aūt que est inter genus ⁊ driam.⁊
in multis alijs locis ibidē:⁊ in abbreuiatione sua meta-
physica:⁊ in qōne 6ᵃ inquit.Et si sit aliquid sine mā intel-
lectus in ipso est intellm̄:⁊ dicit preterea in illo liᵒ.Et qz
primū.s.ens est apud oēs simplex.vt dicit Auic.⁊ alijs
difficile qōo ab ipso ꝓueniat multitudo in tm̄ ꝙ inducti
sunt ꝓpter hoc dicere ꝙ prim⁹ nō mouet motū diurnū:
sȝ a primo ꝓueniat mouēs motū diurnū:⁊ ab isto moto
re ꝓueniūt duo.celū qḋ mouet:⁊ motor qui est preter ipsū:
⁊ hoc est error fm fundamenta phorū.nam intelligēs
⁊ intellm̄ sunt vnū ⁊ idē in intellectu humano maxime
in abstractis:⁊ postea dicit ꝙ eius sunt intellm̄ ex verbis
Alfarabij:⁊ Auic.ꝙ motor scḋs intelligit suā subaȝ ⁊ in-
telligit suā cāȝ:⁊ sȝ ꝙ intelligit se ordinat vel ꝓueniat ali-
qd.Et sȝ ꝙ intelligit de suo pncipio ꝓueniat ab ipso aliō

quasi ipse hȝ duas formas aut duas subas vel naturas
sicut intellexit Algazel ex dictis ipsorū est falsū:nam si
sic esset cōpositus plusꝙ ex vna forma:⁊ tūc illa forma
erit vna in subo multo fm diffōnem sic est aīa.Et dic̄ in
sua abbreuiatione metaphysice.ꝙ hō erit primū intelle-
ctum fm qḋ est nō māle.s.ꝙ intellectus ⁊ itellm̄ est vnū.
Et id̄ inuenit hō in oib⁹ abstractis:⁊ hoc declarauit ma
gis ibidē:sȝ ego accepi itētionē qā tm̄:nā si quis vult sci
re ista extra loca vbi ordinate de istis tractat phi erunt
sibi ꝓbabilia:vt bene declarat Cōmentator ꝯtra Alga
zel in liᵒ.d.d.Et dic̄ in liᵒ illo in qōne querēte:an mūdus
sit effect⁹ dei grā in 3ᵃ difficultate ꝙ nō est suba vel qui-
ditas intelligentie causate apḋ phos nisi illud qḋ intelli
gūt suo pricipio.Et nō sunt hic due res.s.vna ex istis qui
ditas ⁊ reliqua intētio vel res addita supra qditatē vel
subam.Nā si fuisset sic esset compositum simplex aūt.s.
abstractū nō est cōpositū:pȝ ergo ꝙ intelligēs intellā ⁊
intellm̄ sunt vnō ⁊ idem in abstractis.Qz aūt sit ordo in
hoc inter ea aliquo mō declaro declarādo pri⁹ ꝙ alie in
telligentie intelligūt primā.hoc aūt ꝓbat multiplr:pmo
vniuersali mō:⁊ hoc declarandū ꝙ ista abstracta de ne-
cessitate hn̄t primō pricipiū:⁊ ꝙ nō sunt dino distincta:
ita ꝙ nō sit inter ea dependētia cause ⁊ cāti:⁊ hoc sic:nā
hoc nomē.s.pricipiū aut dr̄ de eis vniuoce aut equiuo-
ce aut fm pri⁹ ⁊ posteri⁹ qḋ vocat analogie:sȝ nō pōt di
ci vniuoce nā vniuoca nō sunt multa nisi ꝓpter mām:hec
aūt sunt īmaterialia ⁊ falsū est etiā ꝙ dicat de eis pure
equiuoce:qz iā declaratū est ipsa esse vnius generis ⁊
nō intelligo hic per genus genus diuisū in spēs sȝ qḋ di
citur vniuoce.Nā hoc impole est in eis:sȝ intelligo qḋ
vniuersale dictū de eis fȝ pri⁹ ⁊ posterius vel quādā na-
turam.sicut hoc nomē intellect⁹ ⁊ abstractū ⁊ principiū
.s.ꝙ vere dicit de ipso.s.ꝙ sunt pricipia ⁊ motores vni⁹
entis.s.mundi ⁊ si nō:mōdus nō esset vnus ⁊ colligat⁹:
⁊ cū hoc sit ita.nō pōt dici de ipsi hoc nomē pricipiū ni-
si fm pri⁹ ⁊ posterius:sȝ illa a quib⁹ dicit aliquid fm pri⁹
⁊ posterius de necessitate sunt attributa ad aliqd qḋ est
causa esse illius dispōnis in eis.Uerbi gratia.hoc nomē
caliditas dicit de rebus calidis per habitudinē ad ignē
qui est causa caliditatis aliorū calidorū:⁊ ex hoc appet
ꝙ est aliquod primō principiū istorū motorū.¶ Itē nos
videm⁹ istos motores eē diuersificatos in nobilitate ⁊
dignitate.Nā motor mot⁹ diurni nobilior est oibus:si-
cut declaratū ē suo loco:res aūt diuerse in dignitate:qn̄
nō sunt diuerse fm spēm tūc diuersitas inuēta in eis est
ꝓpter prioritatē quorūdā eorū super alios in illa itētio
ne vel re in q̄ ꝯueniunt.Res aūt sic disposite de necessi-
tate quedā eorū sunt cāte a qbusdā ⁊ primō in eis est cā in
eē oium aliorū.Et ex hoc videt ꝙ prim⁹ mouet fm effi
ciens.Nā postꝙ abstracta ꝯueniūt in suba:sic dictū est
debent ꝯuenire in actione sequēte subam.Hoc etiam pȝ
alia via magis ꝓpria.Nā nos videmus actiones istorū
corporū celestiū ordinatas vel ꝓductas per eorū mot⁹ ⁊
iuuant in esse cuiuslibȝ entis istorū inferiorū ⁊ in ꝯserua-
tione eorū in tm̄ ꝙ nos videmus ꝙ si aliquis istorū motuū
nō esset:corrūperet esse rerū ⁊ ordo earū.Et ideo vide
mus lunā ⁊ stellas erraticas ꝙ qn̄ seruiūt soli ⁊ sequunt
ipsū.nā nos videmus semp eas pergere fm distantias
determinatas.s.in ꝓpinquitate ⁊ remotione ⁊ fȝ vias de-
terminatas.s.in velocitate ⁊ tarditate sicut declaratum
est in astronomia.Et hec actio nō ꝓuenit ab eis vel nō
inest eis accñtaliter cum sit ita i.ꝗ de necessitate ōriunt ⁊
ꝯsequunt vnū finē:⁊ qz eē eorū non est ꝓpter res īferio-
res.finis ergo ille in quo ꝯueniunt est cā in hoc ꝙ ꝯueni
unt ⁊ ꝯcurrūt ⁊ adiuuāt in ꝓductione cuiuslibȝ inferio-

ris. Nam res acta vel producta cū esse illius perficitur
p plus vno motore. Illud perficitur per se: qz ꝯueniunt
illi motores in vno fine: τ vniuersaliter mūdus est vnus
per vnū pncipiū. τ si non vnitas inuenitur in entibus
vel in mundo per accñs. vnde quasi manifestū est per se
ꝙ mundus cōstat ex causis τ causatis. Et per istas cau-
sas cognouerimꝰ pmā causā. Et qd verificat hoc totū
est: qz nos videmus ꝙ reliqua corpora celestia mouent
motu diurno: τ quasi omnia sequunt pmū motorē τ ser
uiūt ei. Declaratū est ergo p aggregata ex dictis Auer-
roys τ fundamētis eiꝰ hinc inde positis ꝙ pmus est cā
alioꝝ motoꝝ: sꝫ nulla est via fm quā est causa coꝝ: nisi
per illud qd intelligunt de ipso. ergo intelligunt pmū. nā
sicut dicit diuinus Auerroys in abbreuiatiōe metaphy
sice: cū posuerimus vnū coꝝ esse causa alteriꝰ de neces-
sitate causatū intelligit suā causā. Nā hec duo conuer
tunt in eis. s. ꝙ intelligit ex istis pncipijs aliud: illud ali-
ud est sibi causa: τ illud qd est causa illius causatū intelli
git illud: τ declarat etiā hec cōclusio per rōnem vltimā
ꝓbantē cōclusionē precedentē imediate. s. ꝙ pmus mo-
tor est causa alioꝝ. Et ideo dic Auerroys in sua abbre
uiatione. reliqui motores conueniunt cū hoc mobili. s.
pmo in motu eius: ergo in cognitione eiꝰ ꝯueniunt. Pro
batur pterea alia via. quilibꝫ eoꝝ intelligit suā subam:
sed non pōt intelligere suā subam nisi intelligendo illud
per qd sustentat vel cōplet sua eēntia: sed sua eēntia su-
stentat aut cōpletur vel existit in eū per pmū. ergo intel
ligit pmū qlibꝫ eoꝝ. ¶ D. apparet hoc. nā itellectꝰ fm
ꝙ intellectus versat circa ens nō circa puatū. volo dice
re ꝙ intellectus nō dicit esse intelligēs nō entia: sed non
est aliqd ens preter ista entia que intelligimus. ergo itel
lectꝰ illoꝝ cognoscūt hec entia vel versant circa hec. Et
cū declaratū est ꝙ cognoscunt hec entia aut cognoscūt
ipsa eo modo quo nos cognoscimus ipsa aut mō nobi-
liori: sꝫ falsuꝫ est ꝙ cognoscunt illa vel ꝯsistant in cogni-
tione eoꝝ eo modo quo noster intellectꝰ: qz sic minꝰ no
bili perficerent τ eēnt cāta ab istis entibꝰ sic deducit be
ne Cōmētator. i2. meta. τ in libro destructio destructio-
nū. ergo cognoscunt illa mō pfectiori τ fm esse nobilio
ri ꝙ esse circa qd vel fꝫ qd ꝯsistit intellis vel cognitio no
stra. Nā vera cognitio est illa que est ꝯformis rebꝰ. Et
idō si illa cognitio sit nobilior cognitione nr̄a cognitio ea
rū versat circa entia fm nobiliorē modū eēndi ꝙ mo-
dū fm quē versat nostra cognitio: etiā est esse nobile en
tis. s. esse itellectuale qd est cā: nobilius aūt esse entiū est
esse qd hꝫ in pma cā. Et iō deus est oia entia aliquo mō
τ cognoscit ipsa cognoscēdo suā subaꝫ. relique aūt itel-
ligentie intelligūt illa fm ꝙ intelligunt de ordine existe
in pmo. intelligūt ergo pmū. Nā relique intelligētie assi
milant pncipibꝰ pticularibus qui sunt sub pmo pncipe.
esse aūt istoꝝ pncipū inqtū sunt pncipes pticulares est
per illud qd habēt de ordine vniuersali quē habēt a pri
mo: τ qz entia istaꝝ intelligētiaꝝ est illud qd intelligunt
de ordine vniuersali existente in pmo: sequit ꝙ essentia
illoꝝ est illud qd intelligunt de pmo. Utrum aūt intelli
gunt pmū fm ꝙ sunt causate ab ipso. s. an intelligūt se
esse causatas nō est hic locus huius. τ forte declarabit
per dicta τ dicēda hic. postqꝫ aūt hoc sic declaratū ē: de
clarabit faciliter differētia que est inter vnitatē intelle-
ctus intelligētis τ intellecti in pma cā: τ vnitatē eaꝝ in
reliquis intelligētijs: τ nō opꝫ aliud facere in hoc nisi cō-
gregare dicta Auerroys in h τ exponere illud qd est dif-
ficile in eis per illud qd est notū magis: τ tūc erit hec cō
sideratio cōpleta: inuenio eni Cōmētatorē. i2. metaph. cō
mēto. 51. dicētē. τ sic dꝫ esse in alijs intelligentijs abstra-

ctis: sꝫ pmus est simplicior eoꝝ. Et iō est vnꝰ simplr sine
aliqua multiplicitate: nec ꝓpter alienitatē intellectus τ
intellecti: neqꝫ ꝓpter multitudinē intellectoꝝ. quasi eni
ostendit per hoc mediū quo possumus scire differentiā
inter vnitatē pmi τ alioꝝ motoꝝ cuꝫ dixit neqꝫ ꝓpter
alienitatem intellectus τ intellecti sicut magis declara-
bit. Dicit etiā in libro de so. o. in modo 3ꝰ questionis que
rentis an mundus sit effectus dei. necium aūt per aliud.
vult dicere eo modo quo superiꝰ declaraui circa positio
nem Auicē. intellectus intelligit in ipo aliquā cōpositio
nē ex causa τ causatū: τ si sit corpus inuenitur in eo mul
titudo vno modo τ vnitas aliquomō. i. vnū in actu mul
tum in potentia. τ si sit incorporeū intellectus non intel
ligit in ipa multitudine neqꝫ in actu neqꝫ in potētia. Sꝫ
vnitatē oibus modis. Et ideo antiqui vocant hoc genꝰ
entiū simplicia. Et cū hoc dicunt de illis entibus ꝙ cau-
sa est simplicior causato. Et ideo dicunt antiqui ꝙ pmꝰ
est simplicior. Nā pmus nō intelligit in eo causa τ cau-
satū. Vult dicere sed tm̄ est causa. Alij aūt pmo intelle-
ctus intelligit in eis aliquā cōpositionē. Unde Cōmēta
tor loquens de Auicē. ibidē cōplens suuꝫ sermonē inqt
τ si intellexit per possibilitatē dispositionē intellectualē
. i. vt credo per operationē intellectꝰ: nō sequit ꝓpter h
ꝙ aliquis istoꝝ sit cōpositus sed intelligit in ipso cōposi
tio fꝫ ꝙ est ex causa τ causatū. Et debes scire ꝙ hoc qd
dixit: τ si sit corpus vsqꝫ in finē declaratū est ab ipso pfe
cte in illo libro in sermone incipiēte. Cōpositio aūt que
est inter genꝰ τ differētiā. Et postea dicit loquēs de Al-
gazel illud qd ponit de mente phoꝝ. s. ꝙ inuenit multitu
do in alijs a pma causa tantū est sermo corruptꝰ nō cō
ueniens pncipijs physicoꝝ. Nā nulla est multitudo in il
lis itelligētijs apud eos. Et nō distinguunt apud eos p
simplicitatē τ multitudinē. Vult dicere ꝙ nō est multi-
tudo: sic ponit Algazel in quiditate vel eēntia ꝙ p ideꝫ
accipio in isto loco. s. loquēdo de separatis quoꝝ quidi
tas eo modo quo dicunt habere qditates: qz fꝫ veritatē
sunt quiditates: nō tn̄ ꝯstitute ex genere τ differētia nō
distinguunt ab essentia: sed illi distinguunt p cām τ cau-
satū: τ differentia in hoc ꝙ pmus intelligit suā subam τ
reliqui motores suas subas est ꝙ pmus intellectus intel
ligit de sua suba rem existem in sua subs non reꝫ que re-
fertur ad cām: relique autem intelligentie intelligunt de
sua suba rem relatam ad cām eaꝝ: τ ita ingredit earum
subas multitudo hoc mō: τ dic postea in illo loco τ nō
sequit ꝙ intellectꝰ τ intellectum in omnibus intelligen-
tijs abstractis est vnū τ idē ꝙ oēs sint cause eque simpli
ces. Nā ipsi. s. phi ponunt ꝙ hec dispositio inuenit vel di-
citur de intelligētijs fm magis τ minus. Et non inuenit
vere nisi in pma itelligentia: τ causa in hoc est qd pmus
intellectus in sua subs consistit oino per ipsum: relique
aūt intelligentie intelligunt de suis substētijs ꝙ ipse cō-
sistunt per ipsum: τ si intellectus intelligens τ intellm in
quolibet illoꝝ esset vnū eo modo quo in pmo eēt subs
existens per se cōueniens substantie existentes per aliud
vel intellectus non continuaret eam rem intellectā. Di-
cit pterea in illa qōne i 3ª difficultate modi tertij. τ diffe
rentia inter cām τ causatū est ꝙ pma causa esse eiꝰ oino
est per ipsaꝫ: esse aūt scde per relationē ad pmā cāꝫ. Nā
esse causata est sua met suba: τ non est res addita ei: sic
est dispositio hec in causatis malibus. verbi grā. Color
est res existentes in se in corpore. i. est res absoluta: ipsiꝫ
aūt esse causa visionis est fm ꝙ est relatiuꝫ vel relatum.
Visio aūt non habet esse nisi per istaꝫ relationē vel sui
esse ꝯsistit in relatione. Et ideo abstracta a materia sunt
substantie de natura relōnis vel relatiui. Et iō referunt

causa ꝛ causatū i formis abstractis a mā. Et si h̄ erit be
ne intellectū: oīa que dicta sunt in hoc de mente Auer
rois erūt q̄si intellecta: ꝛ ex hoc aūt q̄ relique itelligētie
intelligūt q̄ pma est cā eaꝝ. Naȝ ipse intelligūt substan
tias earū: sed substantie eaꝝ sunt de natura relatiuoꝝ
ita q̄ suū esse ↄstituit̄ per relationē: ergo intelligūt rem
ad quā referunt̄. ¶ P̄. intelligunt pmū ꝛ intelligunt se
intelligere pmū vel illud qd̄ est pmū. itelligēs aūt hoc
perfecte de necessitate intelligit se esse causatū a re itel-
lecta. ergo ꝛc̄. ¶ Itē in sua abbreuiatiōe metaphysice.
in hoc q̄stio dicit. pmū ꝛ vere simplex ē illō qd̄ nō indi-
get alia re extra se i cognitiōe sue substātie. ꝛ vult ibidē
q̄ relique itelligētie indigēt hoc. ꝛ dicit Cōmē. 5° tertij
de aīa. in solutione 3ᵉ difficultatis. opinandū est enim q̄
istud. s. intellectus materialis est q̄rtū genus eē: queād-
modū enim sensibile esse diuiditur in formam ꝛ mām sic
intelligibile eē diuidit̄ in cōsimilia his duob᷒. s. in aliqd̄
simile forme ꝛ in aliqd̄ simile māe. ꝛ hoc necesse est in oī
intelligētia abstracta que itelligit aliud ꝛ si nō esset mul
titudo in formis abstractis: ꝛ id̄ declaratū ē i pria pħia
q̄ nulla ē forma liberata ī potētia simpliciter nisi pma
forma que nihil itelligit extra se: sed essentia eius est qd̄
ditas eius. Ille aūt forme diuersificant̄ i q̄ditate ꝛ eēntia
quoquo mō: ꝛ nisi esset hoc gen᷒ entiū qd̄ scimus in sci
entia anime nō possem᷒ itelligere multitudinē in rebus
abstractis: queādmodū si nō sciremus hic naȝ intellect᷒
nō possemus scire q̄ motores abstracti sunt intellectus.
Hoc autē vltimū iaȝ declarādū est per illud qd̄ iaȝ dixi:
reliquū autem sui sermonis declarabit̄ ponendo verba
eius. circa hoc in libro destructio destructionuȝ. ꝛ i alijs
locis: dicit enim in 3ᵃ questione versus finem. Videt̄. n.
q̄ causa multitudinis intelligentiaꝝ abstractarū est ꝓ-
pter diuersitatē nārū recepetiuaꝝ eaꝝ ꝑ illud qd̄ intelli-
gunt de pmo principio ꝛ ꝑ illud qd̄ acquirunt ab ipso de
vnitate que est vna actio in se multa vel multiplicata ꝓ
pter multitudinē recipiētiū ipsam. s. vnitatē: sicut est de
pncipe sub quo sunt multi duces pticulares. ꝛ ante hoc
in illa questione inquit ꝛ nō est remotū q̄ ipsuȝ. s. pmuȝ
pncipiū sit vnū in se: ↄsiderant̄ tn̄ de ipso multe itentio-
nes ꝛ cognoscunt̄ cognitiōes distincte vel diuerse. i. itel-
ligitur modis distinctis ab intelligētijs. ꝛ simile huic di-
cit ibidem multotiens. ꝛ dicit in epistola de possibilita-
te ↄtinuatōis. capitulo. 13° dicēs q̄ si posuerimus q̄ que
intelligunt formas abstractas a magnitudine nō sint ali
quo modo cū magnitudine apparebit huius cōtrarium
in corporibus celestibus. Naȝ potentie coꝝ q̄bus itelli
gunt abstracta sunt cū magnitudine. Et ante hoc dic̄ in
illa epistola: nā itellectus mālis. q̄ nō habet aliquā for
mā formarū fuit similior oībus rebus aīab᷒ corporum
celestiū. Nā dispositio aīe in ipsis nil aliud est nisi appe
titus ad motum apud cognitionē illarum: illam formā
abstractā per modū receptionis. Et hoc totū verificat̄
sicut dixi superius cū ↄsiderata fuerint s̄ȝ q̄ sunt aīata.
Declaratū est ergo q̄ vnio itellect᷒ itellectui ꝛ itelligētijs
nō est in oīb᷒ abstractis vno mō. Declaratū est etiam q̄
in reliquis abstractis intelligit̄ in eis aliquo mō recipiēs
ꝛ receptū: ꝛ potētia. nā sm̄ q̄ in ipsis intelligitur recipi
ens de necessitate itelligit̄ potentia: in pmo aūt nō intel-
ligitur recipiēs ꝛ receptū nisi forte alio mō. potētia aūt
nō intelligit̄ in ipso ꝛ bene ↄsidera ne putabis ↄdictionē
in verbis. Nam reliqui motores recipiūt intellectionē
suam a primo. pm᷒ aūt intelligit de se rem existentē in
se nō existētē in alio ꝛ intelligit illā per modū receptōis:
tn̄ in pmo etiā intelligit̄ intellectus intellectum ꝛ intelli
gens. sicut declaratū est Cōmē. 39° 12. metaphysice. Ex

istis p̄ȝ intentio Cōmentatoris in libro de aīa. cuȝ dixit
nisi esset hoc genus entium ꝛc̄. Nā nō possemus itellige
re multitudinē vel diuersitatē in eis nisi ꝓpter nās eaꝝ
recepetiuas aliquo mō sicut dictū est per dicta aūt Ioā-
nis in 3° de aīa nō verificat̄ hoc dictū Cōmen. vt sciunt
intelligētes: q̄uis multa bona dixit: debes eñ scire q̄ nō
debet dici potētia absolute illa potentia que itelligitur
in istis abstractis: neq̄ȝ est similis oīno potētie itellectus
nostri: nam nō sunt in aliqua hora vel instāti in potētia
vt recipiant rem vel dispōnem: quia ipse sunt eterne ꝛ si
de nouo vel vere reciperent eēnt gn̄abiles ꝛ corruptibi
les. ꝛ maxie q̄ itellectus coꝝ est idē cū substantia coꝝ.
¶ P̄. si sic q̄re nō recipiunt hoc intellectū vel istaȝ intel
lectionē ante: cū ꝓducēs ꝛ recipiens inueniunt̄ semp s̄ȝ
vnā dispositionē: ꝛ semp est inter illa eadem habitudo:
ꝛ ipse substantie nō intelligūt hec inferiora eo mō quo
sunt: ꝛ si dicat̄ facta ē in eis noua potētia vel dispositio
hoc idē quero tunc de illa potentia: ꝛ sic erit ꝓcessus in
infinitū. Cū igitur non est in eis res noua non hn̄t vere
efficiēs: sicut est in intellectu nostro: sicut dicit Cōmē. in
libro de anima. in pncipio cōmēti p̄dicti ꝛ i fine Cōmē.
secundi: ꝛ cū non hn̄t vere efficiens nō inuenit̄ in eis re-
cipiēs vere neq̄ȝ receptū. s. aliquo mō: ex istis p̄ȝ q̄ pma
causa est vere vna nullā habens cōpositionē in substan
tia neq̄ȝ itellectus aliquo mō differt ab intellecto i ipa:
neq̄ȝ habȝ aliquo mō potētiā neq̄ȝ est aggregatū ex sub
stantia ꝛ ꝓprietatibus. Naȝ sicut dicit Cōmen. 12. meta
physice. Cōmēto. 39° dic̄ ↄpositū ē nouum. vult dicere si
sit ↄpositū i subā. s. q̄ sit ↄpositum ex mā ꝛ forma aut ex
gn̄e ꝛ differētia aut simile generi ꝛ differētie. verbi grā.
substantia ꝛ ꝓprietates ptinentes ad essentiaȝ que sunt
ptes eēntiales est vere nouū ꝛ si sit aggregatū ex substā
tia ꝛ ꝓprietatibus additis extra aīaȝ essentie ē ↄpositū
vel ↄstitutū ex ↄditiōe vel ↄditionato vl' ex cā ꝛ cato: ꝛ
cū hoc est vnū de necessitate est cātū sicut declaratū est
ab ipo in libro destructio destructionū expresse loquen
do de ꝓprietatibus ꝛ sua abbreuiatiōe metaphy. ꝛ aliq̄
liter Cōmēto. 51°. 12. ꝛ a fortiori si sit ↄstitutū ꝑ efficiētē
vel recipientē ꝛ receptū vel causatū. Nam tunc illō ag-
gregatū nō est pria cā sicut optime declarat i illo libro:
sed est actus purus pfecte vnus. sm̄ pncipia pħoꝝ: dixi
autē ꝓprietatibus additis extra animā essentialib᷒ vel
non: q̄ q̄n sunt multe ille ꝓprietates ꝓpter diuersas ↄsi
derationes vel ꝓprietates dicte s̄ȝ negationeȝ ita q̄ ex
illis nō sequat̄ aliq̄ multitudo nō negat̄ a pħis: sic dicit
ibidē Auerois. Vtrū aūt hec potētia i abstractis sit di
stincta in esse ab intellectu coꝝ aut s̄ȝ ↄsiderationē tm̄:
ꝛ difficultates accidētes nō est hic locus ꝓprius s̄ȝ hoc
hȝ locū in questiōe de vnitate itellect᷒. ibi. n. dixi multa
de hoc ꝛ q̄si de oībus istis suppositionibus. Debes autē
scire q̄ si itelligat̄ i pmo de aīa ꝛ recipiēs aliquo modo
intelligit̄: eñ mō alio a mō s̄ȝ quem itelligit̄ in reliquis
abstractis. Nā ipse recipiunt itellectū vel itellectioneȝ
aliq̄ mō ab ipso prio: ipse aūt pm᷒ ē sibimet intellectū.
¶ Tertia ꝓpositio q̄ desiderans vel appetēs ꝛ deside
ratū in abstractis est itelligēs ꝛ itellectū. Ex ista sequit̄
q̄ appetens est idē in ipsis cuȝ desiderato vel appetito:
hec suppositio declarata est per illud qd̄ declaratū ē in
fine prie suppositionis: ꝛ ꝑ illud qd̄ apparuit ex dictis
Cōmen. q̄ sunt cāe sm̄ motorē ꝛ finē: ꝛ nō est dubiū q̄
finis in ipsis est idē cū desiderato: sed ipse declarat hoc
ex intentiōe 12. metaphysice. 36° Cōmen. Et in pncipio
istius cōmenti inquit. ꝛ videt̄ de istis principijs que sunt
in corporibus celestibus q̄ desideratum in eis idem est
cum intellecto. Et iam declarauit q̄ appetitus coꝝ ꝓpe

nit ab intellectu τ cognitiõe. ergo desiderans est intelligens vel intellectus. nota em ꝙ inq̃ntum dicit̃ desideratum. s. ſm illã cõsideratione videt̃ magis nobile τ honorabilioꝛ appetẽte. Nã desideratũ assimilat̃ fini vel ẽ finis in ipsis. finis aũt inq̃ntum finis nobilioꝛ est eis que3 sunt propter finem. Et hoc valde manifestum est intelligentibus Cõmen. Auerois τ principia eius.

¶ Quarta suppositio ꝙ motores corporũ celestiũ mouent ꝑ se. τ prĩo ꝑꝑ se: secũdarie aũt ꝑꝑ aliqd. s. propter exitũ istoꝝ iferioꝝ in actum τ conseruationẽ eorum. Ista suppositio iam posita est superius τ declarauit ea3 Cõmen. 12. metaphy. Cõmẽto. 36. vbi dicit ꝙ nõ mouent̃ nisi qꝛ intelligunt ex se ꝙ ꝑfectio τ substantia eorum est in motu τc̃. τ etiã intelligunt ꝙ mot⁹ est causa exitus eius qđ est in potẽtia i illis formis abstractis ad actũ. s. ad formas materiales: τ declarat ibidẽ qđ intendit cu3 dixit in potentia quẽadmodu3 dicimos ꝙ forme artificiales habent esse in actu in mã τ in potẽtia in aĩa artificis. Et dicit postea: sed em motus eoꝝ nõ est ꝑpter exitum istarũ formaꝝ a potentia in actu nõ ita ꝙ illud est ꝑfectio ꝑma eoꝝ sed ita ꝙ illud est ꝯsequens ꝑmã ꝑfectionẽ eoꝝ. Intelligit ergo in h̃ ſmõe per corpus celeste aggregatũ ex corpe τ suo motore qđ ẽ sic vnũ aial: mouent̃ ergo ꝑ se prĩo vt assimilent̃ ꝑmo. i. vt sint ſm meliorẽ dispositionẽ que possibil. s ẽ in nã eorũ: melioꝛ aũt eoꝝ dispositio est esse mota ꝙ qescere. Nam motus est ꝑfectio viui τ est vita reꝝ nãliũ τ iđ querũt motũ ꝑpter motũ met. Nã ipsa itelligũt ex se ꝙ ꝑfectio eoꝝ est i motu. s3 nõ itelligo ꝙ cognitio eoꝝ ordinat̃ ꝑpter motũ. Nã si hoc esset: sic magis nobile esset ꝑpter minus nobile. sicut dicit Auerois in sua abbreuiatiõe. sed ꝙ motus ꝑuenit a ꝑfectione τ ꝯsequit̃ ipsa3 sicut cõbustio sequit̃ ignẽ. s. cẽ. combustiuũ: hoc em d3 itelligi diuersimode ab abstractis τ in corporibus eoꝝ. Na3 pria actio abstractoꝝ est itellectio q̃ est subã eoꝝ secũda autẽ actio. s. sequens suba3 eoꝝ est mouere: τ iđ cõtinuat̃ ꝑfectio eoꝝ per mouere: corpoꝝ aũt celestiũ actio prima est recipere motũ eternũ circularẽ. i. moueri i eterno τ ſꝑ a motoribus eorũ: que tñ est ꝑncipalr̃ ꝑpter suũ eẽ. s ꝑpter eternitatẽ motus illius corpis vt dicit Cõmen. 2° celi cõmẽ. 7° ordinant̃ tñ corpus illud τ motus ad motorẽ. Nã si sit abstractũ eternũ cuius actio est mouere semꝑ o3 esse corpus eternũ semꝑ motũ. Et ideo dicit Cõmẽ. in libro .d.d. ꝙ motus est actio eoꝝ ꝑꝑa ꝑꝑ quẽ inoẽta sunt. Et iđ si motores eoꝝ nõ essent nõ esset motus: τ si motus nõ esset actio eoꝝ ꝑꝑria nõ eẽt. τ tũc suba eoꝝ nõ eẽt: ꝑbat̃ ꝑterea ꝙ ꝑfectio eoꝝ ẽ in motu. Nã reliq motores sunt entis vel hñt esse ꝑpter colligantiã quã habẽt cum ꝑmo motore. ligant̃ aũt cũ prĩo qꝛ ipse dat cuilibz eorũ finem ꝑpter quẽ inuenta sunt illa ꝑncipia ꝑticularia. τ est ordo itellectualis iuentus i quolibet eoꝝ: ꝑm⁹ aũt est causa illius ordinis sicut ẽ de ꝑncipe prio ciuitatis cu3 reliquis principib⁹ qui sunt sub ipso τ qꝛ finis in ipsis est forma intellectus est intellectũ. τ nõ ẽ in eis seruitudo addita sup suba3: sunt ergo entia ꝑ illud qđ hñt de illo fine: τ iđ verificat̃ sicut in sequenti q̃ne declarabitur ꝙ deus est efficiens ista aliquo mõ: finis aũt eoru3 est q̃si ſm ꝙ sunt regencia particularia. i. nõ ita vniuersalia sicut prim⁹. Nã iste finis nihil aliud est ꝑter hoc: non sunt aũt regentia nisi per motũ. nã mũdus nõ potest eẽ sine motu. mouent̃ ergo ꝑpter se. Nã si cessabit regimẽ eorum cessabit esse eorum: mouent̃ ergo ꝑpter ordinẽ intellectualem quẽ habent a prio vt assimilent̃ ei cum sint ſm meliorẽ dispositionẽ eoꝝ. prim⁹ aũt mouet ſ3 ordinem intellectualẽ vniuersalẽ quẽ hẽt in se. Et ideo ipse solus ꝑfecte mouet propter se τ est vere finis: na3 ipse mouet ꝑpter se non vt assimilet̃ alteri nisi sibimet. Debes autẽ scire ꝙ nõ intelligo per illud qđ dixi sicut ꝯbustiuum eẽ sequit̃ ignẽ ꝙ actio eoꝝ sit nãlis sine cognitione: τ iđ dixi ꝑ de hoc aliqd. ¶ Qđ aũt mouet̃ ꝑpter ꝑductionem istoꝝ inferioꝝ p3. Nã ꝑ motus istoꝝ ꝑducunt̃ hec entia τ ꝯseruant̃ mõ ꝑfecto: τ hoc nõ ẽ ꝑ acciñs. Nã de natura perfectiõis formaꝝ est esse agẽtes vel efficientes in isto mũdo iferioꝛi: τ nos videmus eas semꝑ ꝑducere istos effectus. s. esse istoꝝ inferiorũ τ ꝯseruationẽ istorũ sicut declarabitur in secũda q̃ne. Qꝛ aũt non mouent ꝑpter ista inferiora ꝑma itentione p3 qꝛ actio eterni τ diuini ẽ ꝑpter suũ eẽ τ ꝑpetuitatẽ sui esse vt declarat Cõmẽ. 2° celi. cõmento. 17° τ hoc ẽt p3 qꝛ eternũ τ abstractũ nõ ẽ ꝑpter generabile τ corruptibile. nã magis nobile nõ ordinat̃ ꝑpter minus nobile sic declarauit Cõmẽ. in multis locis: τ in. 12. metaph. τ in 2° celi. τ in sua abbreuiatiõe. Et iđ dicit Cõmẽ. in sua abbreuiatiõe metaphy. τ sicut nos cũ habuerimus vltimã ꝑfectione3. melius est nobis influere aliis aliquid de illa ꝑfectione s3 ꝙ eis ẽ possibile recipe de illa ꝑfectiõe: nõ ꝙ ꝑfectio nostra sit ꝑpter illos sic est dispositio in corporib⁹ celestibus cu3 istis iferioribus. Et dicit postea. τ cũ fuerit sic p3 ꝙ ista ꝑncipia. s. abstracta sunt cause huius mũdi sensibilis s3 formam τ efficiens τ finis τ ideo esse vel ꝑductio hui⁹ mundi sensibilis ab illis. s. aliquo modo nõ est: qꝛ ipsa. s. abstracta sunt ꝑpter istum mundũ sed ipse ẽ ꝑpter ipsa sicut declaratũ ex isto sermone. Et cũ hoc sit ita nõ remanet ꝙ ꝑueniat ab ipsa nisi secũdaria intentiõe eo mõ quo dicimus ꝙ lex vel ponens lege3 est causa boni hominibus dignis. nõ ꝙ ipse acquirat ꝑfectionẽ i se. videtur ergo ꝙ entia sunt duobus modis: quedã sunt vt seruiũt aliis vel alio qꝛ ipm est finis: τ quedam sunt q̃ ꝑficiunt alia τ ꝑficiũt ipsa: qꝛ illa. s. ꝑficientia sunt ꝑncipia vel ꝑncipes: nõ qꝛ sunt ꝑpter ipsa. τ si bene cõsiderabis Cõmẽ. 17. τ. 31. 2° celi erit tibi notũ. Añ aũt ꝙ veniã ad solutionẽ argumẽtoꝝ apparet mihi adducere hoc q̃situ3 ex verbis Cõmen. in sua abbreuiatione metaphysi. nã hoc est valde bonũ τ vtile: vt puto i hoc. τ hec sunt verba eius ꝑmũ aũt efficiens s3 ꝙ de necẽte est eternum sequit̃ ꝙ nõ sit in mã: qđ aũt nõ habet forma necẽum est etiã. Utrũ aũt habet cãm finalẽ indiget cõsideratione. Nã si posuerimus ipsu3 habere causa3 finalẽ erit causa tũ de necessitate ab ipsa: nã finis est nobilioꝛ efficiente. Vult dicere vt puto in isto cãu: vel vult dicere ꝙ . . . sequens motũ vel mutationẽ nobilioꝛ est mutatiõe. non illo qui mouet. secus est de fine non sequente trãsmutationẽ: sed est ens qđda3. qꝛ finis vt sic nobilioꝛ est illo q̃ mouet vt mouẽs est: sicut est in eternis. sed de hoc dem est aliqđ. τ cũ ipse nõ est in mã: ergo finis tãtũ est causa sui esse. τ qꝛ nos iam ponimus ipsu3 ꝑmũ efficiẽs. erit ergo causa finis: τ sic erit causa sibi ipsi. hoc aũt nõ sequit̃ i rebus malibus. Na3 efficiens est cã finis ſm ꝙ est finis τ qꝛ hoc est ipossibile nõ remanet nisi ꝙ ipse sit finis eius met sicut sciens cuius finis in docẽdo est influere bonũ tantũ τ ponens leges qui ducit homines ad dignitate3 absq3 hoc ꝙ ipse acquirat dignitatem τ sic videt̃ etiã ꝙ prima forma non h3 efficiens. Nam si haberet efficiẽs non esset vltima forma. Nam ipsa est etiam prioꝛ in eẽ efficiente τ magis remotũ est ꝙ sit mãlis τ cũ nõ habet efficiens ipsa τ vltimus efficiens sunt vnu3 in subiecto. Na3 si posuerimus ista duo nũero sequit̃ ꝙ sit cãtũ ab efficiente τ efficiens causatu3 ab ipsa inquantũ est hñs formã τ nõ erit ꝑmũ efficiẽs. op3 etiã de necessitate ꝙ ipsa nõ habet finẽ. Nã finis. i. vt puto hñs finẽ vel forte

finis est etiã forma: τ dicit de ipso φ habet formã: τ erit ergo forma prior ipsa τ sic nõ erit illa vltia forma: τ cũ sit ita finis eius est sua substãtia: ipossibile etiã est ponere φ finis primus sit aliud a pmo efficiẽte τ a prima forma. Nã pma forma vt iã3 declaratũ est in isto sermone τ vltimõ efficiẽs sunt vnũ in subiecto. τ nõ est possibile vt iã diximus vt vltimũ efficiens habeat finẽ pter se τ suã substantiam. Jam ergo declaratũ est ex isto sermõe φ oia entia ascendũt ad causam vnã τ ipsa est finis τ efficiens τ forma: declarabimus autẽ hoc via magis propria postea: viã aũt qua dixi hoc declarare similis ẽ vie de qua dicit i.12. Cõmẽto.36.i exẽplo balnei: τ aliquali ter tactum est de hoc τ magis in sequẽti tanget: τ dixit ante hoc in isto libro: φ intelligit per vltimum efficiens vltimum motorem: declaratum est ergo φ motor primus τ forma τ finis primus simpliciter sunt vnum: τ φ primus est causa fm efficiens τ fm formam: τ fm finem τ φ finis eius est substantia eius ita φ ipse est finis eius: ponam ergo nunc solutiones argumentorum.

Ad primam dico φ iã declaratũ est equocatio τ falsitas illarũ ppositionũ ex vbis cõmẽtatoris positis i declaratiõe pncipalis cõclusiõis: τ ipse pfecte declarauit i libro.d.s. φ ppositio dicẽs φ ab vno nõ pueniũ nisi vnum diuersimode dr de agẽte corporeo τ nõ corporeo vniuersali. τ dixit ibidẽ φ prim⁹ efficiẽs abstractus ẽ efficiens abstracte: corporeus aũt est determinate: ab agẽte aũt abstracto.i.nõ determinato vt dicit.s.φ nõ tm̃ agit in vnũ τ nõ i aliũ: nõ tñ h3 potentiã infinitã in vigore nec naturã infinitã sicut declarat non prouenit nisi actio absoluta: actio aũt absoluta nõ determinat in quẽdã actũ ita φ nõ in aliũ. τ per hoc cõcessit Arist. φ faciẽs intellectũ humanũ est abstractus a mã.s.φ est efficiẽs oia.s.intellecta. Et iõ hec ppositio est equiuoca: τ sic dicit ibidem φ responsio f3 opionẽ sapientis est.s.Aristo. φ res quorũ esse non cõpletur nisi qr quedã earum sunt colligate cũ quibusdam sicut colligatio materie cũ forma. Et colligãtia partium mundi simplicium quedã cũ quibusdã esse eorũ sequitur colligationẽ illorũ: τ cũ sit ita dans colligationẽ dat eẽ: τ qr oẽ colligatũ colligatur per dispositionẽ qua ẽ vnũ. vnitas aũt vel vnũ per qd colligat puenit de necessitate ab vno qd est vnũ per se existẽs: necesse est ergo φ sit hic abstractũ vnũ per se oino existens. ab isto aũt vno puenit de necessitate vna dispositio in se: hoc aũt recipit in entib⁹ f3 naturas eorũ τ ab illa vnitate data in quolibz enti puenit esse illius entis: τ oia ascendũt ad primã vnitatẽ sicut puenit caliditas in quolibet enti calido a prio calido qd ẽ ignis: τ per hoc credidit Ar.esse cõueniẽtiã inter esse sensibile τ esse itellectuale: τ dixit mũdus vn⁹ puenit ab vno: τ φ vnũ est causa vnitatis τ multitudinis mõ diuerso: τ pter difficultatẽ huius rei multi posteriores nõ intelligũt istud sicut diximus: τ cum hoc sit ita p3 φ est hic vnũ ens a quo puenit vna potentia. vel virt⁹ p quã sunt oia entia: τ qr sunt multa: ergo ab vno inquãtũ vnũ puenit multitudo aut ordinatur: aut quõcũqz volueris dicere τ hoc est oppositũ illius qd putauit dicẽs φ ab vno puenit vnũ: τ cõsidera istũ errorem quãtũ magnus est: τ debes cõsiderare hoc dictũ phorũ an sit demonstratiuũ vel non in libris antiquorum: nõ in libris Auicen. τ aliorũ qui transmutauerunt positiões phorum in scientia diuina in tm̃ φ facta est similis imaginationibus extraneis. ¶ Ad 2ᵐ dico φ illam difficultatẽ soluit Cõmen. mõ magis expresso in 2° celi cõmẽto.38. τ 71. τ in de substantia orbis. vbi distinguit finitũ τ infinitum simpliciter.s.fm tẽpus.s.φ actio sua sit eterna hoc est infinitũ in duratione vel infinitũ in actione.s.φ mouet in instanti: hoc est qd dicunt moderni infinitũ itensiue. sed in tractatu de substãtia orbis perficit solutionẽ huius difficultatis cũ dixit. τ est manifestũ φ si i corpore composito ex mã τ forma esset virtus infinita in tẽpore sequeret in ipso esse infinitũ in ipsa actione aut passiõe: τ hoc ẽ ipossibile illud qd Arist. intulit τ c.s.qr oia virtus in mã.s.omne cõpositũ ex materia τ forma est receptibile transmutationis vel recipit trãsmutationẽ: τ iõ si in eterno nõ trãsmutabit qr ponim⁹ ipsũ semp mouere erit in ipso de necessitate virtutis ifinita i actiõe.s.intẽsiue per quã resistit transitus vel per quã nõ debilitat in tantũ φ cessat actio eius: quia bene sic cõpositum est generabile τ corruptibile vt bene declarat Cõmẽ. in libro.d.s. τ debilitat etiã. τ hoc videntur pbare ratiões phi. in libro celi vbi pbat φ celũ nõ est generabile τ corruptibile. etiã qd possibile ẽ corrũpi a nullo ppetuat nisi finã eius trãsmutaret: vt dicit in.12. sed hoc nõ sequitur si motor nõ sit in mã: qr ex quo ẽ oino intransmutabilis si mouet vel si posset mouere aliqd mobile per vnũ diẽ vel vnum annũ potest mouere illud per tps ifinitum s semp. Difficultas aũt que videt accidere in ista solutiõe soluta est ab ipso.12. metaphysice. Cõmento.41. versus finẽ si verba sua diligenter considerent. Unde hec solutionem ponit.12. magis cõpleta si bene cõsiderent verba ei⁹: τ de hoc multa bona dicit in.12. metaphysi.i sua media expositione pter tñ amorẽ veritatis verborũ Cõmẽ. dico vltari⁹ φ hec difficultas potest solui eo mõ quo iã dixi i fine prime suppositiõis. Nam ibidem declaraui φ duobus modis possumus cõsiderare motorẽ τ fm vnũ modum dicitur esse finitus non in tẽpore sed in velocitate.s.fm φ dicit aia vel assimilat aie: fm aũt aliũ modõ nõ dicitur esse finit⁹ neqz ifinitus sed tm̃ dicit de ipso φ est causa ppetuitatis motus: τ vult dicere Cõmẽ. cũ dixit τ alter est ifinite motiõis φ fm φ est intellectum nõ appropriatũ corpori puẽit ab ipso ppetuitas mot⁹: τ nõ dicit de isto sic cõsiderato pter hoc φ est potẽtie finite nec infinite: soluit ergo hoc modo φ nõ sequit ponẽdo ipsũ moueri a motore ifinito.s. cuius actio ẽ ifinita fm durationẽ i mãlia existẽs φ mouet in istãti. Nã isti motores cõsiderant fm diuersas dispositiones vel intentiones. Uno mõ fm φ est aia: τ tunc actio sua ẽ determinata.i. φ nõ mouet fm velocitatẽ infinitã. Alio aũt mõ. s.fm φ est intellectum τ sic nõ mouet nisi in q̃tũ finis: τ hoc totũ fm diuersas cõsideratões: τ iõ vt sic nõ dicit finitus neqz ifinitus. sed dicit esse causa φ motus est ppetuus.i. ppetuitatis motus: q̃si ergo respõdet φ virt⁹ mouens cũ cõsiderata sit fm φ est efficiens motum. s. fm φ est anima est virtus finita.s. mouẽs fm velocitatẽ terminatã in tpe ifinito: hec autẽ ppetuitas puenit ab ipso f3 φ est itellectu3 τ finis: sicut videt in multis Cõmen. ic. τ magis i de suba orbis. nã ppetuitas õbet magis attribui abstracto a mã oino.i.n attributo corpori. itellectũ aũt τ finis f3 φ tales nõ sũt attributa corpori: q̃ pterea motor mouet in eternũ pter finẽ: finis ergo est magis causa ppetuitatis mot⁹: sed si hoc poneret esse i corpore: sequeret φ moueret i istanti vt cõpleuit in tractatu de substãtia orbis vt dictu3 est. f3 aũt expositionẽ Joãnis. quõ põt etiã ipse soluere difficultatẽ pfecte. quõ enĩ intelligit hoc dictũ.s. si sit virtus ifinita in corpore: si itelligit infinitã fm durationẽ. q̃re mouebit in istanti τ si i actione.s. itẽsiue: q̃re non sequit hoc de abstracto: sed φ nõ itellexit hoc pfecte corrũpit vel debilitauerit dmõstratiões phi in.8° phicorũ. vide dicta sua τ videbis tũ: fm aũt hoc qd dixi soluit hoc quõcũqz intelligat finem

dictū.s.si sit virtus ĩmālis ĩfinita. Nā si itelligaṫ infinita
itensiue sicut dixi in Cōmen.71.2ͥ.celi mouebit in instā-
ti si sit in corpore vel nō.si autē intelligiṫ infinita fʒ du-
rationē hoc nō pōt eē verū de virtute mali sicut dixi:ꝛ
q̄r ois virtꝰ corporea ē gn̄abilis ꝛ corruptibilis.i.oē sic
cōpositū.s.ex mā ꝛ forma ē gn̄abile ꝛ corruptibile:ꝛ ꝑ
hoc etiā soluiṫ difficultas accña in dictis eius.8.phoꝝ.
Nā ipsemet ibidē distīxit de ṽtute finita ꝛ ĩfinita: ꝛ ipe
dicit ibidē in sentētia ꝙ ipossibile est ꝙ sit aliq̄ potentia
hoc mō.s.ꝙ motio eius sit tāte velocitatis ꝙ nō inueniṫ
magis.i.ꝙ nō possit imaginari magis: siue sit mālis siue
nō: ꝛ iō dicit in rōne vltime difficultatis ꝙ si posuerimꝰ
actionē ꝓpriā esse corporis:vult dicere si posuerimꝰ ꝙ
mouere per tp̄s infinituʒ esse a virtute corporea:sequiṫ
ꝙ insit ei potentia infinita.i.intensiue:sed si posuerimus
alicuius vero corporis.i.hec potentia q̄ ꝓuenit ꝑpetui
tas motus.s. fm ꝙ est itellectū ꝛ terminꝰ non sequiṫ ex
hoc q̄r illa ṽtuʒ hoc modo ꝯsiderata nō appropꝛ̄iaṫ cor
pori. Et ideo nō dicitur finitū neqꝫ infinitū hoc mō cō
siderato:ꝛ debes scire ꝙ hec solutio est similis solutiōi
Joānis.nisi q̄r ipse dicit hec est distincta realiter: ego āt
fm cōsideratione tn̄:ꝛ est iste modus rōnū ꝓbabiliū
que inueniuṫ ad vtrāqꝫ partē. Nā rōnes ioānis quibus
voluit ꝓbare ꝙ sunt distincte realiter.s.in eē ad moduʒ
loquendi Cōmen.nō sequiṫ ex illis nisi ꝙ sunt distincta:
rōnes aūt opposite opinionis ꝓbāt ipsa non esse distin
cta in esse:nō ꝙ sint nō disticta aliquo mō. Ueritas aūt
est ꝙ sunt distincta fm ꝯsiderationem sicut dixi.sunt tn̄
vnū in subo.i.in esse.responsiones aūt dicte a quibusdā
latioꝝ pbantibꝰ.s.ꝙ ēt si posuerimꝰ istos motores pos
se mouere ĩfinite velociter: tn̄ nō volunt. ē sermo extra
phiaʒ. Nā nulla virtus infinita hoc mō inueniṫ sicut de-
clarat Cōmē.cōmēto.38.2ͥ.celi: q̄r vt dicit si motor nō
haberet potentiā terminatā:ergo neqꝫ nāꝫ terminatā
ꝛ sic erit non ens. Nam infinitum in actu nō est ens ꝛ a
fortiori nec actus purus: sʒ forte aliquis respōdebit ꝙ
nō incōuenit in abstractis ꝛ nō q̄ntis:sed hoc nihil ē.nā
infinitū siue q̄ntū vel quale vel quodcūqꝫ sit eius esse est
impossibile.nā aliter sequereṫ ꝙ totū est equale pti sue:
hʒ aūt ē ipossibile siue totū sit q̄ntū siue pfectionale: ꝯña
pʒ per has duas suppositiōes.s. ꝙ medietas infiniti est
infinitū.scōa ꝙ nullū infinitū saltē cuʒ imaginabiṫ actu
existēs excedit aliud:circa quas si qs vult cauillare nō
curo: q̄r nolo demōstrare nisi sapiētibꝰ bene dispositis.
P̄.infinitū in actu ꝛ totum ꝛ cōpletū est sermo ꝯdicēs
sibi ipsi.naʒ ponendo aliqd esse totū ꝛ cōpletū oʒ nihil
esse extra ipsum:ponēdo aūt ipm ĩfinitū sequiṫ ꝙ semꝑ
est aliqd extra ipsuʒ:vt declaratū est 3ͦ phicoꝝ Cōmē.
63.ꝛ.64.nec de expositiōe bur.est curādū. P̄.ponēdo
rē in actu infinitā sequiṫ de necessitate ꝙ oēs eius ptes
sint simul ꝛ ꝙ sit cōpleta:ꝛ ideo ĩfinitū in actu implicat
cōtradictionē:ꝛ vide quō deducit hoc Cōmē.cōmēto
64.supradicto.ꝛ in sua sūma 3ͦ phy.ꝛ nō variaṫ rōni-
si in quibusdā terminis.siue eniʒ totū sit q̄ntū siue nō idē
ꝯtingit.ꝛ multa bona ibidē.s.libro celi dicit sup hoc: ꝛ
in tractatu de suba orbis:ꝛ maximū incōueniēs est di-
cere ꝙ p.supponit volēdo demōstrare aliqd valde du
bitabile ꝙ nō pōt ꝓbari vt hn̄t isti dicere:ꝛ qd magis ē
remotiꝰ ē ꝙ nō est manifestū ꝙ si poniṫ hec virtus i cor
pore:ꝛ ꝙ sit ibidē volūtas:ꝙ nō oʒ mouere in instanti:
sicut nō sequiṫ hoc i abstracto fʒ coꝝ positionē : quō ꝑ
declarabiṫ ꝙ p̄mus motor nō est corpus nec ṽtus i cor
pore.q̄re ꝛc. ℂ P̄. ista abstracta ꝛ maxie p̄ᵐ sua suba
nō excedit suā potētiā nec sua potentia excedit eiuʒ vel
le vel volūtatē. Nā hec oia i illo diuo sunt idē.tn̄.n.dif

ferunt fʒ ꝯsiderationē. Et iō faciūt tn̄ q̄ntū possūt:ꝛ fa
ciūt totū qd volūt sicut declaratū est suo loco. Un̄ dn̄s
Cōmen.in libro.d.d.q̄ōne 2ͣ inquit ꝙ Arist. i q̄busdam
eius dictis in metaphy.dicit ꝙ efficiens.s.p̄mū de neces
sitate aut virtus eius est sicut fortitudo eius:ꝛ volūtas
vel velle eius ē sic scia eiꝰ:aut potētia eiꝰ excedit a forti
tudie:ꝛ fortitudo excediṫ a velle:ꝛ velle debiliꝰ est scia
eius. Et si q̄dā istaꝝ virtutū sūt debiliores q̄busdā.i.nō
ita fortes:nō erit differētia iter nos ꝛ p̄mā cām:ꝛ sic at
tribuiṫ ei defectꝰ ꝛ diminutio vt nobis: qd est valde incō
ueniens:vel opʒ dicere ꝙ q̄libet istaꝝ ṽtutū est i fine ꝑ
fectōis qn̄ vult pōt:ꝛ qn̄ pōt faciṫ:ꝛ oia in fine scie.i.sa
entifice. Nō tn̄ ꝙ multa hic dicta sūt d deo metaphoͨᵉ.
sicut fortitudo vt declaraṫ libro ethicoꝝ. quō aūt vo-
lūtas vel velle diciṫ de deo: ꝛ quis est modus fʒ quē dr̄
velle declaratū ē pfecte a Cōmē i isto p̄ꝰ libro. Adhuc
aūt dictū Cōmē.in.12.metaphy. pōt declarari hoc mō.
Nā ipse dicit in 2ͦ celi.in sua abbreuiatiōe ꝙ in isto cor-
pore.s.celesti sunt due ṽtutes. Una q̄ mouet: ꝛ hec for-
ma nō diuidiṫ fʒ diuisionē corporis ꝛ est ĩfinite moto
nis. Secūda est virtus declinatiōis: ꝛ est ṽtus nālis fʒ
quā dicimus hʒ corpꝰ neqꝫ graue neqꝫ leue ꝛ est finita fʒ
magnitudinē: ꝛ dicit in sua abbreuiatiōe meta. loquēs
de corpore celesti: ꝛ adiuuat istū motū ꝓuenietē ab aia.
inclinatio quā hʒ nāir.nā nō est incōpossibilitas vel re-
pugnātia iter iclinationē huius corporis ꝛ motū eiꝰ ab
aīa. Debes tn̄ scire ꝙ si hoc dictū velimꝰ dicere eē fʒ po
sitionē ꝓpriā:oʒ dicere ꝙ hec iclinatio nō est sibi ꝓpter
formā in mā existētē: q̄r hec est opinio Auic. cui ꝯdicit
Auerois.2ͦ celi.fʒ debemꝰ itelligere per istā iclinationē
quandā virtutē sequenteʒ subam celi.s. corporis que est
quedā sua ꝓpetas per quā celū reddiṫ dispositū moueri
a suo motore fʒ motū determinatū i velocitate ꝛ tardi
tate.ꝛ tūc cōple solutionē. Et iō nō oʒ dicere pp hec di
cta.s.12.metaphy.ꝙ Cōmen.loquiṫ fʒ opinionē alioꝝ.
debeo tn̄ scire ꝙ solutio Joānis nō est aliquo mō cōue-
niens p̄ncipijs auerois.nā sicut declaraui in fine prime.
suppositiōis cā sufficiēs in ꝑpetuitate motꝰ illiꝰ mobilis
est q̄r motor ē imālis nō admittꝰ subto ꝛ ē ꝗ itellectuʒ.
Et iō dicit multotiēs in de suba orbis. si forme eēnt di
uiduales fm diuisionē corporis motio eaꝝ esset finita.
Un̄ diē ēt:ĩfinitū ṽo i tp̄e ē neċe eē i corporibꝰ celestibꝰ
ex diuersitate motiuis ꝛ moti i eis a corporibꝰ gn̄abili-
bꝰ ꝛ corruptibilibꝰ:ꝛ icōueniēs q̄si vr̄ adducere aucto
ritates ad hoc q̄r oia sua dicta declarā istō. Un̄ nulluʒ
ē muēt ꝰdicere ꝙ eternitas aie celi ꝓueit ab abstracto ni
si Auicē.ꝛ eū sequētes quos multū hn̄t reprehēdit Cō-
men.sed ꝙ eternitas nō ꝓuenit ab abstracto nisi p cām
aliā abstractā nemo dixit:ꝛ maxie in p̄mo celi fm posi
tionē Cōmen.in reliqs autē moto:ibꝰ forte verificabiṫ
hoc aliquo mō sic declarabiṫ i secūda difficultate. Nō
tn̄ isto mō fʒ quē putabit magister ioānes. ℂ Tertiuʒ
aūt argumētū ꝛ ꝯfirmatiōes soluuṫ p illa q̄ dicta sunt
in tertia suppositiōe:pʒ ēt ꝙ per istas rōes nō ꝓbaṫ nisi
ꝙ ꝯ̄ideratū ad qd moueṫ diuersificaṫ ab illo a quo mo
ueṫ:nō aūt declaratū ē ipsa esse distincta in eē. ꝛ debes
scire ꝙ cū cōsideratū ē corpus celeste tn̄ nō cū suo mo
tore verificeṫ qd moueṫ ꝓpter nobilius ipso distinctuʒ
in eē:q̄uis sit cū ipso appropꝛiatū sibi sicut dixi. sed si ꝯsi
dereṫ fʒ ꝙ ē aggregatū ex corpore ꝛ motore.s.aia mo-
uetur ad nobiliꝰ ipo.s.ad desideratū ꝙ distinguiṫ a mo
tore fʒ ꝯsiderationē nō fʒ esse. ℂ Ad q̄rtū dico ꝙ itē-
tio phi.ꝛ Cōmen.2ͦ celi est sicut dicit Cōmē. in p̄ncipio
cōmenti.62.ꝙ res que acq̄rit pfectionē nobilioreʒ sine
actiōe est cuꝰ actio est sua suba.i. intellectus abstracꝰ.

dicit aūt acquirit q̄si mediate vt sit hoc cōueniēs exem-
plis que adducit ibidē. Nā non dicit̃ vere ꝓprie acqui-
sitio in eis: hoc aūt nō dicit de p̄mo tm̄: ꝫ de oib⁹ p̄nci-
pus abstractis: quoꝝ p̄ma actio que est itellectio ē sub-
stantia coꝝ ꝛ hoc declarauit Cōmē. 12. celi cōmēto. 66.
cū hoc tn̄ stat ꝙ actio coꝝ secūda sequēs ipsas substan
tias est ꝓpter pfectionē vel cōseruationē pfectiōis coꝝ
vt dictū est in quarta suppositiōe. Nota tn̄ ꝙ tu cōside-
rata sint corpora celestia non cōsiderādo motores coꝝ
verificat̃ de ipsis ꝙ mouent̃ vt assimilent̃ p̄mo p̄ncipio
sicut dixi de assimilatiōe. Et ideo dicit Auerois secūdo
celi cōmento 4.° oia entia nō intēdunt per suas opatio
nes nisi vt assimilent̃ pfecte nobili qd̄ est deus ꝫ ꝙ i nā
coꝝ ē acquirere de assimilatiōe ꝛ paꝝ postea dic̃ ibidē.
ꝙ quedā acquirūt ꝓpinquitatē p̄mi qd̄ est deus pauca
opatione. ꝛ hoc est orbis totū cōtinēs ꝛ quedā plurib⁹
actionib⁹ ꝛ sunt ceteri orbes nisi voluerimus hoc totū
intelligere ꝫ diuersas consideratiōes vt dictū est p⁹us.
hoc tn̄ qd̄ nūc dictū ē vt magis nā Cōmē. 12. metaphy-
sice in sua media expositiōe inquit. Et tū hoc ita sit ipse
est p̄ria forma ꝛ p̄im⁹ motor ꝛ finis p̄im⁹ omniū entiū
hoc mō: excessus aūt nobilitatis entiū ē ꝓpter excessū
illorum in isto ordine ꝛ in isto bono: ꝛ ideo excessus co
rū est ꝫm ꝓpinquitatē ꝛ remotionem quā hn̄t ad ipsum
p̄mū: ergo celū mouet̃ vt recipiat ab isto ordīe ꝛ bono
vltimū qd̄ in nā eius est recipere. ꝛ similiter etiā reliqui
celi. ꝛ dic̃ ante hoc. oē ens appetit istū ordinē ꝫ ꝙ i nā
eius ē recipere de ipso sit animatū vel nō. hoc aūt dem
Cōmen. dictū est etiā ab expositoribus in p̄rio ethicoꝝ
versus p̄ncipiū sup illō phi. oia bonū appetūt: ꝛ maxie
ab alberto. Debes tn̄ scire ꝙ ꝫ hoc nō v̄ificat̃ ꝙ aiata
ꝛ iaiata appetūt ꝛ itēdūt illū ordinē ꝛ illō bonū ꝫ vnū
modū. nā aiata regunt̃ ab intelligētia nō errante: ꝛ il
lum ordinem: ꝛ regimen est qd̄ recipiunt potētie actiue
hn̄tes ordinē ꝛ regimē que sunt in oibus entibus ꝛ ille
sunt quas phi vocant nām. Nā videt̃ ꝙ oē ens hꝫ opa
tiones ꝯdecentes ꝫ ordinē intellectualē ꝛ regimē ei⁹.
hoc aūt nō est per accn̄s nec accidentaliter: nec pōt esse
hoc ꝓpter intellectū similē itellectui nostro sic dicit Cō
mentator in libro. d. d. d. ꝛ hec est nā vlis: dicāt ḡ res pfe-
cte cuius modi sunt oia abstracta: ꝛ maxie p̄mū quoꝝ
pfectio ꝛ itellectio ē sua substantia nulla alia actiōe idi
gent in acquisitione huius pfectiōis: neq̄ acquirūt istā
pfectionē mediāte aliqua actiōe. Ex hoc tn̄ nō sequit̃ ꝙ
nō mouent. Nā motus est opatio ꝓueniens a pfectiōe
eorū vt iā dictū est cū aūt dicitr̄ de mouēs ꝫm efficiens
aut mouet vt acquirat pfectionē: est verū cū limitatio-
ne tn̄: cū autē dicunt ꝙ p̄im⁹ nō mouet vt cōseruet suā
pfectionē falsū est. Iā enī dictū est in 4.ª suppositiōe ꝙ
ipse mouet vt assimiletur sibi ipsi. hoc est vt sit semper in
meliori dispositiōe ꝫ quā esse pōt. ipse. n. mouet ꝓpter
se: finis enī p̄mi efficiētis est sua substantia sicut posituz
est de mēte Cōmen. nobilior enī ꝫ ꝙ finis sit ꝫ ꝙ ē effi-
ciens. hoc enī totū est ꝫ diuersas ꝯsiderationes tm̄: non
ꝙ sit differentia in esse. Nā p̄mū efficiens ꝛ p̄ma forma
ꝛ p̄im⁹ finis sunt oio vnū vt dictū est. ¶ Ad rationem
rabi moysis dico ꝙ illa ꝓpō est inter p̄imū ꝛ reliquos
motores illi ꝓportiōi q̄ ē inter actionē p̄mi ꝛ alioꝝ mo
toꝝ. P̄im⁹ enī assimilat̃ p̄mo p̄ncipio in cuncte i quo
existit ordo vlis: reliqui aūt motores p̄ncipib⁹ particu-
larib⁹: vn̄ actio p̄mi ē actio vlis. Nā oia corpa mouent̃
ꝫ motū diurnū p̄m aūt corp⁹ nō mouet̃ ꝫ alios motus
alioꝝ corpoꝝ: illō ēt corp⁹ ē maximū ꝛ nobilissimū cor
poꝝ. mot⁹ eius hui⁹ est velocissimus motuū: ipse etiam
mouet ꝓpter se tm̄ magis ꝓprie ꝛ vere: ꝫ hec differētia
sufficit. Unde nos videmus ꝙ per ista media ꝓbāt phi.
differētiam dignitatis motoꝝ. sufficit ḡ ista in diuersitate
opationū coꝝ. ¶ Ad sextū dico ꝙ ꝓpositio dicēs ꝙ ce
lū suppremū nō hꝫ stellā: negat̃ a pho ꝛ a suo Cōmen.
multotiēs i. 12.° metaphy. ꝛ i sua abbreuiatōe metaphy.
ꝛ hec sunt vba ei⁹ loquēdo de nūero motuū vbi icipit.
ꝛ ē vnius celi totū ꝯtinentis: ꝛ est celū stellarū fixarum.
Utrū aūt sit celō nonū dubitationē hꝫ. Nā ptholome⁹
putauit ꝙ est alius mot⁹ zodiaci p̄ter motū diurnū cui⁹
reuolutio cōplet̃ p multa milia annoꝝ. Alij aūt putāt ꝙ
est ꝓpter motū vel mot⁹ p̄oritatis ꝛ posterioritatis. no
ta tn̄ ꝙ cōmento. 4.° 12. metaphisice videt̃ vocare istū
motū: motū ꝓcessiua ꝛ reuersiōia ꝫ latinā traductionē
sequit̃ dcm̄ Cōmē. ꝛ iste ē hō famosus i alçarac ō hoib⁹
terre nr̄e. s. hispanie ꝛ sequētes ipsū in hoc ꝛ ponūt ad
hoc astrolabia a qua sequit̃ iste motus: nā ipsi ꝯsidera
uerunt solē vel reditū solis in p̄ucto certo in zodiaco ꝛ
inuenerūt ista diuersa. Quidā tn̄ putant ꝙ ista diuersitas
est ꝓpter motū vel motus additos celo solis: q̄dā dixerūt
ꝙ hoc accidit ꝓpter errorē instrumētoꝝ ex quo nō pos
sunt cognoscere hec certe per ipsa: ꝛ vlr remotū ē apud
me vt sit celū nonū sine stellis. nā celum est ꝓpter stellas
ꝛ est nobilior eius pars. Et ideo qn̄ in ipso sunt plures
stelle est nobilior: ꝛ iā locutus est de hoc Aristo. celum
aūt qd̄ mouet̃ ꝫ velocissimū ꝛ maximū motū nobilior
est oib⁹ corporibus celestib⁹: q̄si dicat Cōmen. ꝙ dispō
optima corporea debet esse nobilioris corporis. Et iō
ꝯcludit vlteri⁹ dicēs. Et iō nō vr̄ nobis ꝙ sit sine stellis:
sed est apud me impossibile. Un̄ sp inuenio Cōmen. celū
stellaꝝ fixaꝝ vocare celū totū ꝯtinēs: ꝛ dicit in ꝯmēto.
48. 12. metaphy. ꝛ cū posuerim⁹ ꝙ ois orbis ē pp stellā:
ꝛ si nō: eēt ociosus: ꝛ ibidē dic̃. ꝫ ois mot⁹ ē pp stellas.
Possum⁹ ēt dicere ꝙ adhuc si sit verū ꝙ ē aliud celū su
pra celum stellatum ꝙ in illo celo sunt stelle. ꝛ hoc innuit
Cōmē. tū dixit remotū est apd̄ me vt sit celū nonū sine
stellis: ꝛ nō dixit celū n. nū tm̄: ꝛ hoc ē tm̄ qd̄ ꝓbat sua
rō: nā rō sua in hoc stat ꝙ celū ē ꝓpe stellas: ꝛ si nō eēt
ociosū: per hoc aūt nō remouet̃ celū nonū: ꝛ dicit in fi
ne vt iā posui: ꝛ iō nō videt̃ ꝙ sit sine stellis. Si tn̄ pone
ret corp⁹ nonū qd̄ mouet̃ motu diurno tm̄: ꝛ qd̄ nō hꝫ
stellā ꝛ demōstrabit̃: tūc oportebit dicere ꝙ Arꝫ. q̄ nō
vidit in suo tpe p̄ter motū stellaꝝ fixaꝝ. s. supra ipsū: ꝛ
voluit declarare ꝙ nō oꝫ ponere aliud celū: ꝛ iō nō oꝫ
ponere aliū motū p̄ter istos: declaratur hoc isto mō. s. si
eēt ali⁹ mot⁹ essent alie stelle. Nā celū nō est nisi ꝓpter
stellā: nō tn̄ sequit̃ ex hoc absolute ꝙ celū supmū i quo
nō est stella ꝙ mouet̃ motu diurno est ordinatū ꝓpter
celū cōtētū in ipso: nā cetera nō sunt paria. Nā q̄uis ēt
poneret̃: ita. s. ꝙ corp⁹ supremū motū ꝫ motū diurnum
nō hꝫ stellā: ꝛ qd̄ est sub ipso hꝫ stellas: ꝛ ē nobilius ipo
in quantū est stellatū: nō sequitur ꝙ sit nobili⁹ absolute ꝛ
simplr. Nā supremū est nobilius inq̄tū est maior: ꝛ q̄
mouet̃ motu velocissimo ꝛ reliq̄ corpa celestia sequun-
tur ipsū: ita ꝙ seruiūt ei q̄si: ꝛ mot⁹ eius non pficit̃ plus
vno motore vt dictū ē: ꝛ ꝓpterea diximus ꝙ motor eius
est nobilior oib⁹ ꝛ p̄mus alioꝝ absolute: ḡ hoc oꝫ eē no
bilius: q̄ iste dispositiōes sibi attribute arguunt in ipso
maiorē pfectionē pfectiōe inuenta celo existenti sub ipso
ꝓpter stellā: sed tūc opꝫ limitare ꝓpositionem dicentem
celū est ꝓpter stellā: hoc mō celū in quo est stella est pp
stellā. Ista sunt vīsa mihi belie de creta hebreo in ista ar
dua difficultate i q̄ nihil suscepi ab aliq̄ moderno. sunt
tn̄ aggregata ex dictis phi. ꝛ dn̄i Cōmē. q̄ ipse videtur
dicere sententias firmiores. s. intentiōe alioꝝ ꝑipateticoꝝ
p̄ter Aristo. aggregaui tn̄ dicta ei⁹ ꝛ ordinaui mō quo vi-

def ꝙ quedã verba eius exponũt reliqua tñ ꝙ videtur nihil esse dictuȝ quum sit in actu in verbis eius vel in potentia ꝓpinqua sic etiã faciam in questione sequente que multum est cõnexa cum ista ꝛ est hec.

¶ Questio vtrũ mũdus sit effectus ꝛ quõ ẽ apud phos.

An pria cã ꝛ ↄsequẽter alia abstracta dat motũ tñ corpib⁹ celestib⁹ vel sunt virtutes largiẽtes eis pmanẽtiã ꝛ eẽ. ꝛ quis est iste modus ꝛ vtr quõ oĩa entia sunt cãta ab ipo deo glioso ẜm principia phorum.

¶ Ad qõnẽ iã motã breuiter dico ꝙ profundi phi. ꝛ maiores eoꝝ. ꝛ maxie Auctoris i tractatu de suba orbis ꝛ i libro. d. d. rñdẽt ꝙ primũ abstractũ nõ tñ dat motũ corpi celesti ȝ dat sibi eẽ ꝛ pmanẽtiã eternã i sua suba nõ eẽ qȝ pcessit puatio vel nõ eẽ: qꝛ hoc ẽ impole ẜȝ pncipia coꝝ. ȝ itelligũt ꝙ eẽ hui⁹ corpis sequitur pmũ aliquo mõ sic declarabit. ꝛ aliquo mõ declaratũ ẽ in qõne de prĩo motore: ꝛ nõ ꝙ sit vere ꝛ ꝓprie efficiens vt dic Cõmẽ. cõmẽto p⁹. 4. celi. ꝛ dicã i sequẽtib⁹: sed sicut dicim⁹ in reliquis abstractis ꝙ sunt cãta ab ipo ꝛ sequunt p cognitionẽ. nam actio sua nõ est oino nãlis neqȝ volũtaria eo mõ quo in nos dicit volũtas. ȝ actio sua sequit subaȝ suã: suba aũt sua ẽ cognitio: ꝛ illa sunt cãta ab ipso sic itellectus vel itelligens ẜm ꝙ itelligens: ↄsequit itellm ita ꝙ causat ab itellecto. ꝛ dictũ est in pª qõne in respõsiõe prie difficultatis ꝛ aliqualr dictũ ẽ in xii. meta. Cõmen. 52. de hoc. s. de mõ ẜȝ quẽ entis ꝛ maxime eterna sunt cãta a p⁹: ꝛ declarabit hic ꝓprie. ꝙ aũt corpora celestia sunt cãta ab ipo: ꝓbat. ꝙ ꝓbato hẽbit mod⁹ ẜȝ quẽ sũt cãta.

¶ Prĩo sic actio coꝝ ꝓa seu ꝓpa passio sequens eẽntias coꝝ que est in eis qsi differentia vel accipit in descriptiõe coꝝ loco differentie ꝛ est vita coꝝ ẽ mot⁹ etern⁹ circularis. s. sic moueri: remouẽs aũt ꝓpriã passionẽ alicui⁹ remouet eẽntiã illi⁹: ↄseruãs aũt ipsaȝ in eterno ↄseruat illã eẽntiã. sed pm⁹ est cã ꝑpetuitatis mot⁹ circularis illoꝝ: ꝙ ille ẽ cã eẽ ꝛ pmanẽtie illorũ ꝛ ↄponit sermo sic: oẽ ↄseruãs ꝓpaȝ passionẽ alicui⁹ sequẽtẽ eẽntiã illi⁹ ẽ ↄseruãs eẽntiã illius. sed primũ ↄseruat motũ circularẽ in corporib⁹ celestib⁹ qui est passio sequẽs subas coꝝ. ꝙ iste est cã aliquo mõ in eẽ sube coꝝ ꝛ in pmanẽtia: nã remouẽs eẽ ↄbustũ vel caliditatẽ iaȝ remouet nãȝ ꝛ subaȝ ignis: ꝛ ↄsequẽter sic est de reliqs motoribus cũ suis corporibus: nõ tñ oino eo mõ. Unñ dic Auctoys lib. d. d i mõ 2ª qõne 3ª. si mũdus eẽt eternus ex se ꝛ existẽs nõ ẜȝ ꝙ mobilis: nã ois mot⁹ ↄstitut⁹ ex ptib⁹ ẽ nou⁹. i. fact⁹ nõ haberet efficiẽs. ȝ si ẽ etern⁹ per dispositionẽ p quã semp est in factiõe vel creatione sua: tñ factio nõ hȝ pncipiũ nec finẽ tũc dans vel cã isti⁹ factiõis eterne magis dȝ dici efficiens ꝙ dans vel cã factiõis noue ꝛ ẜȝ hãc viã mũdus est factus a deo. ꝛ hoc nomẽ factũ magis ↄuenit ei ꝙ hoc nomẽ eternũ ȝ vocãt ipsuȝ eternũ vt remoueat factio. i. pȝ esse factũ ex subiecto ꝛ i tpe ꝛ ponit puationẽ ꝛ itellit Cõmẽ. p mũdum corpora celestia ꝛ hoc magis declaro i alia via ponẽdo verba Cõmen in sua abbreuiatiõe metaph. vbi dic hec verba: ꝛ ex hoc declaratũ ẽ ꝙ ipsi. s. motores nõ sũt motores tñ corpoꝝ celestiũ: sed dãt eis formas coꝝ p quas sunt qꝛ qñ nos remouem⁹ illas s. itelligẽtias nõ inuenit forma corpoꝝ celestiũ sicut qñ remouet itellect⁹ i actu remouet vltima pfectio: vel nõ iuenit nobis vltima pfectio: ꝛ ẜȝ istũ modũ sunt efficientes illa aliquo mõ. Nã efficiens est qui dat substãtiam rei. Et hec vel si sit actio vel actus ꝑpetu⁹ ei vel desinens: sed meli⁹ est esse ꝑpetuus: sunt ẽt fines coꝝ. Nã forme coꝝ corpoꝝ celestiũ nil aliud sunt nisi illõ qȝ itelligũt de ipsis: mouet aũt ab ipsis ẜm desideriũ. sunt ergo fines coꝝ: ista ergo pncipia ponunt esse respectu hui⁹ entis sensibilis vt forme efficientes: ꝛ fines: ꝛ recurre ad illud qȝ dictũ est in qbusdã suppositionib⁹ qõnis pcedẽtis vbi dictũ est ꝙ eadẽ itelligentia ẜm diuersas ↄsideratiões est finis ꝛ forma ꝛc. Dicit vlteri⁹ in li⁹. d. d. ꝙ pmũ pn^m est pn^m oĩuȝ istoꝝ principioꝝ ẜm efficiẽs ꝛ formã ꝛ finẽ. Naȝ forma ꝛ finis sunt idẽ in hoc genere entiũ dans aũt finẽ dat formã ꝛ eẽ: ȝ dans formã est efficiens: vult dicere ꝙ prim⁹ dat finẽ vt iaȝ aliquo modo declaratũ est ꝛ ipse i illo libro declarat. ꝙ ꝛc. Et hec oĩa declarata sunt ab ipso in sua abbreuiatiõe ꝛ in media expõne ꝛ in Cõmẽ. 17. vbi dicit: declaratuȝ ẽ igitur in hac sentẽtia ꝙ ens nõ male qȝ iã declaratũ est eẽ mouens subaȝ sensibilẽ est suba añcedẽs subam sensibileȝ: ꝛ qȝ est principiũ eius ẜȝ formã ꝛ finẽ. ꝛ Cõmẽ. 5⁹ eiudẽ iquit: ꝙ pncipiũ prie sube abstracte ẽt est suba ꝛ forma ꝛ finis: ꝛ ꝙ mouet vtroqȝ mõ ꝛ cũ adiũctũ huic illõ qȝ dictũ ẽ ↄmẽto p⁹. 4. celi. s. vbi dic: res eniȝ eterne nõ hñt agens nisi ẜm similitudinẽ neqȝ hñt ex qtuor causis nisi formalẽ ꝛ finalẽ ꝛ si hũerit aliqd qsi agẽs nõ erit nisi inqtũ est forma illius ꝛ ↄtinuans ipsuȝ: ꝛ illud etiã qȝ dicit. 12. metaphysice. ↄmẽto. 44. vbi dic. nõ ẽ potentia vnde neqȝ agens neqȝ ꝓuentus ꝛc. erit hoc pfecte intellectũ.

¶ 2⁹ ꝓbat sic ↄclusio: pmũ in oĩ genere ẽ cã oium que sunt sub illo genere: sicut ignis est cã cuiuslibȝ calidi primũ aũt in genere vnitatis est prim⁹ qui est vere vnus ergo est cã alioꝝ. Unũ corp⁹ aũt celeste ẽ vnũ ↄpositũ ex suba ꝛ qtitate: nã si nõ esset in ipso corporeitas. s. dimensiones nõ eẽt corpus vere: dans ergo vnitatẽ vel ille qui est cã vnitatis exñtis in ipso dat suũ esse: ꝛ subaȝ: primus ꝙ est cã sui eẽ. Nã sic dicit Cõmen. 12. metaphy. cõmẽto vltio. ꝙ deficit a traductiõe latina oẽ ↄpositũ: vult dicere quocũqȝ mõ ↄpõnis vel ↄstitutionis indiget cã extriseca a q vel p quã illõ ↄpositũ est vnũ ꝛ si illud principiũ est ↄpositũ idiget alio: ꝛ erit ꝓcessus i ifinitũ. Et iõ dȝ ponere vnũ pncipiũ oĩo simplex. Tertio õclaratur supponẽdo illud qȝ declaratũ est in. 12. metaphy. ꝙ ordo existẽs in exercitu est pp ducẽ primũ: ꝛ nisi esset iste ordo neqȝ exercit⁹ neqȝ vniuersuȝ eẽt: hec aũt corpora celestia sũt entia priora qsi mẽbra vni⁹ nãlis ordinata in esse totius vniuersi ꝛ in ordine vniuersali totius in tñ ꝙ ex oĩb⁹ entib⁹ cõstituit vnũ ens. s. tot⁹ mundus. s. si sit p imaginationẽ qõlibet istoꝝ corpoꝝ solũ existẽs ordinatũ ad hoc vt sit pars totius vniuersi cessabit suum esse. Nam esse eorũ cõsistit in ordie. ꝛ ideo dans vel causa ordinis in istis entibus dat substãtias coꝝ: a primo autẽ est iste ordo qui forte est vnitas existens in oĩbus entib⁹ ẜȝ nãs coꝝ. que. s. actio ẽ cã vnitatis: vno mõ ꝛ multitudinis alio mõ: vt dictũ est in alia qõne: ꝛ dictũ est a Cõmen. cõmẽto vltimo metaphysice. Unde dicit ibidẽ concludẽs. ꝛ hec est cã ꝙ mũdus est vnus a primo: ꝙ ꝓuenit aliquo mõ substantia istorum: ꝛ forte hec est virt⁹ spũalis que est in entibus p quam mundus est ordinat⁹: ꝛ vn⁹ ꝛ est similis ordini existẽti in exercitu ꝓpter pncipẽ sic dictũ est: vel forte virtus spũalis est illõ qȝ ꝓuenit a pmo i entib⁹ ꝛ est in abstractis illõ qȝ itelligũt de pmo ꝙ ẽ suba coꝝ. Nã suba vel eẽntia coꝝ nil aliud est nisi illud qȝ intelligũt de p⁹: in reliqs aũt entibus ẽ illud qȝ hñt de prĩo ẜȝ nãs coꝝ: nã ipsa recipiũt suũ esse ab abstractis mediãtib⁹ corporibus coꝝ: esse aũt illoꝝ corpoꝝ. s. celestiũ ẽ a motoribus coꝝ alio mõ vt dictũ ẽ: nã nõ ẽ in nã alioꝝ entiũ pter abstracta recipere intellectionẽ. ȝ recipiũt esse qȝ est eis ꝓpriũ ꝛ hoc apparet magis in entibus transmutãtibus quoꝝ cã est motus: nã si mot⁹ solis sit ẜm circulũ obliquũ non esset

gñatio neqꝫ corruptio: ſꝫ mot⁹ ẽ cã i eẽ ꝛ ↄſeruatiõe ino rũ iferioꝝ. Nã ab illis corpib⁹ ꝓueniũt qͥtates ꝓpe ꝛ figure ꝓpe ꝛ ꝓportiões ꝛ meſure ꝓpe. ſicut bñ declarat Auerroys i.12.cõmẽto.18. motores aũt ſunt cãe motuũ. ꝛ primꝰ ẽ cã oiuꝫ. ſꝫ hic ẽ aliꝰ modus vnitatis vel vnio nis de quo dictũ ẽ i 2ᵃ via. Declarat ẽ ꝑterea: nã ↄ̃tis abſtracta nõ dant eſſe in actu corpib⁹ celeſtib⁹. ſ. eẽ ꝑfectio nale vel ꝑfectũ ſicut forma ꝓpria mãe: nã ſunt ſube i actu ꝛ motores coꝝ nõ inherẽt mãe: neqꝫ ꝑducunt de potẽ tia mãe ſicut ẽ de forma mãli: tñ aliquo mõ ſunt forme co rũ a qͥbus ꝓueniũt oẽs actiões coꝝ corpoꝝ. ꝛ ſunt pp motores: ita ꝙ accidentia ꝓpa cuiuſlibet ſunt in eis pp motores ſicut mã determinat a forma vel ab aia ꝛ mo tio coꝝ ꝓuenit ab ipſis: ꝛ ſunt ꝑfectiões illoꝝ corpoꝝ vt dictũ eſt: qd̃ n. mouet ſꝫ motũ ꝓpriũ illi eſt illud qd̃ largit illi ꝓprio diſpoſitiões ꝑ quas acquirit motũ ꝓpriũ. Et iõ mouẽs eſt agẽs orbẽ aliquo mõ. Vñ ꝛ dat ↄ̃tita tẽ ꝓpriã ꝛ figurã ꝓpriã iſti motui. ſ. circulare: a p⁹ autẽ ineſt eis meſura ꝓpria vniuſcuiuſqꝫ illoꝝ corpoꝝ ꝛ ↄueniẽ tia iter ea admuice in ordie ꝛ ↄ̃titate: ita ꝙ ex oib⁹ ꝑfi cit vnus act⁹. ſ. totus mũdus ꝛ bene dixit Cõmẽ. in de ſuba orbis: ꝛ iõ cã motoꝝ eſt cã eſſe corporuꝫ celeſtiũ: ꝛ qͥlibet motor ꝓpriꝰ eſt cã ſui corpis. remouẽs ẽ mo tores remouet ꝑfectionẽ corpuꝫ celeſtiũ ꝛ formas coꝝ ↄ̃tis nõ ſint forme mãles: remouẽs aũt ꝑfectionẽ ꝛ for mã rei remouet eẽ rei: ꝛ allegatuꝫ eſt ex vbis Cõmẽ. in pria rõne: debes aũt ſcire ꝙ nõ ↄdicit huic illud qd̃ di ctũ ẽ in libro celi ꝛ mundi: qd̃ nihil eſt poſſibile corrũpi qd̃ tñ ꝑpetuet ab alio vel recipiat eternitatẽ ab alio: nã nõ dicimus celũ eẽ poſſibile corrũpi ꝛ nõ ſequit ex mõ: ſꝫ quẽ diximꝰ celoꝝ eẽ ꝛ abſtractoꝝ cãtuꝫ eẽ a ꝑrio ꝙ in mã coꝝ ſit poſſibilitas ad corruptionem. Nã in nã ꝛ ſuba coꝝ nõ ẽ aliqua cã de eius corruptiõe: qꝛ ſunt ſim plicia nõ recipiẽtia trãſmutationẽ niſi ſꝫ motũ localeꝫ circularẽ: ſꝫ eſſe coꝝ tñ depẽdet a p⁹ qꝛ primꝰ dat eis or dinẽ ꝛ vnitatẽ ꝛc. Et ↄſiderã i hoc: nã nõ a dicimꝰ ſi pri mus nõ eẽt nõ remanerẽt entia qꝛ oia depẽdẽt a p⁹ mo dis diuerſis: mã n. ꝑria depẽdet ab ipſo qꝛ nõ põt eẽ ſi ne forma oino: ꝛ iõ ꝑmũ efficiẽs formaꝝ eo mõ ꝙ for me mãles dicunt eẽ facte dat eſſe mãe nõ eẽ abſolutuꝫ: ita ꝙ poſt ꝑuationẽ oino fac̃ illã eẽ. Nã illa eſt quoddã ens potẽtiale de ſe: ſꝫ dat ei eſſe actuale ꝑfectionale: vel actũ ꝑfectũ eſſe: ꝛ ſi nõ eſſet hoc actuale eſſe qd̃ hꝫ a for ma nõ eſſet mã. Nã cũ remouet forma ꝛ finis rei remo uebit illa res: ↄ̃derabit ãt poſtea qũo forme elemẽtorũ ſunt cãe eſſe mãe. Et iõ ſi oino remouebit formã oino remo uebit eſſe mãe: nõ ꝙ in ſua ſuba eſt aliq̃ cã corruptionis ꝛ in ipſa ſit nã potẽs recipere corruptionẽ: ꝛ eẽ ꝑpetua tur a ꝑrio: qd̃ eſt ipoſſibile a quo fugimꝰ: nã ipſa in ſe eſt ſimplex: ſic dicã de corporib⁹ celeſtib⁹ ꝙ ipſa ſunt ↄ̃daꝫ entia: ꝛ de neceſſitate ſui eſſe ſunt motores coꝝ ꝛ maxi me primꝰ ſicut declarauit. Et iõ remouẽs eẽ primi remo uet eſſe coꝝ qꝛ ad eſſe ꝛ ꝑmanẽtiã motoꝝ requirunt ne ceſſario motores coꝝ: remouẽs aũt aliqd̃ neceſſarie re quiſitũ ut eſſe alicuius remouet eſſe illius: nõ ꝙ in illoꝝ corpoꝝ ſit poſſibilitas ad corruptionẽ. E a ꝑmo rema net illa nã eterna: nã ſimplicia ſunt que nullã cãꝫ corru ptiõis hñt. Et iõ nõ ſequit. celũ vel corpa celeſtia indi gent eſſe primi vel motoꝝ: ꝙ poſſunt in ſe corrumpi vel ſunt poſſibilia corrũpi ſꝫ ſuas naturas. Nã nõ intelligi mus ꝑ eſſe poſſibile corrũpi niſi habere in ſe nãꝫ poſſi bilẽ recipere corruptionẽ: hoc ipoſſibile eſt in eis. Dici mus ẽt ꝙ eſſe abſtractorũ eſt a ꝑrio: nã ipſe ẽ intellectũ coꝝ. Intelligẽs aũt ſꝫ ꝙ intelligẽs nõ eſt: ſi intellectũ nõ ſit: ꝛ iõ dic̃ Auerroys.12. metaphyſice. cõmẽto. 44. mos

autẽ modernoꝝ in dicẽdo ꝙ a tali motore ꝓuenit talis motor aut ſequit aut ꝑcedit aut a talia vba nõ vere in telligunt de iſtis ꝑncipijs abſtractis. dicꝫ n. iſta ſunt diſ ſpoſitiões ſufficientes agentũ nõ vere: tñ enĩꝫ eſt illic intellect⁹ ꝛ intellũ ꝑficiẽs ꝛ ꝑfectũ. Vñ dic̃ ꝙ ab agẽte nil ꝓuenit niſi extrahere illõ qd̃ eſt in potẽtia ad actuꝫ: ſꝫ illic nõ ẽ potẽtia: ideſt qꝛ illic nõ eſt ſubiectũ. vt neqꝫ agens. i. niſi ſꝫ ſimilitudinẽ ſicut dixit i ſua abbreuiatiõe metaphyſice ad iſtũ ꝓpoſitũ ipſe. ſ. primꝰ. eſt ẽt cã ordi nis exiſtẽtis in ipſis. eẽ enĩꝫ iſtoꝝ eſt ſꝫ ꝙ ſunt ꝑncipia particularia ſub ꝑmo ꝑncipe ſicut ẽt ꝛ ordo nobiliũ regẽ tiũ exercitũ in hoc ↄſtitutoꝝ eſt pp primũ ducẽꝫ ſm ꝙ ſunt ↄſtituti. ſed qꝛ abſtracta ſunt entia vel ſuũ eẽ abſo lute eſt intꝫ tñ ſunt nobilia vel ſerui cõſtituti a ꝑmo. naꝫ ipſi ſunt ſimplices ꝛ nõ inueni in eis eẽ modus ſꝫ ꝙ ſunt ſerui: ꝛ modos ſꝫ quẽ nõ: ↄ̃tis ſint entia vt inuenit hoc in cõpoſitis. i. ꝙ eẽ abſolote ſeruoꝝ nõ eſt a domino: ſꝫ ꝙ ſunt ſerui ẽ a dño. Hꝫ aũt nõ inuenit in abſtractis niſi qꝛ ſeruitudo eoꝝ eſt ordo vel intellectũ qd̃ intelligũt. intel lectuꝫ aũt in eis eſt idem cum intellectu ſicut dictum eſt: ſed qꝛ intellectum eorum eſt illud qd̃ intelligũt a primo modis diuerſis: ꝛ intellectũ eoꝝ eſt ſua ſuba ſeruitudo eoꝝ eſt ſua ſuba. Declaratũ eſt ergo ꝙ illi ſunt entia ſim pliciter ſꝫ ꝙ ſunt ſerui. ꝛ iõ ſi dominus nõ ſit. ſ. ꝑmus illi non ſunt: nõ tñ ſunt poſſibiles corrumpi. Dico ↄſiter ẽt de ↄpoſitis ꝙ eẽ eorũ ẽ a ꝑmo. nã ipſa ſunt entia pp cõ poſitionẽ ꝛ vnitatẽ: q̃ ẽ in cõpoſitiõe coꝝ: ꝛ ꝓpter alia dicta ꝛ dicẽda: dans aũt ↄpoſitionẽ ꝛ vnitatẽ eſt primꝰ mediãte motores ꝛ corpora celeſtia: ꝛ forma ꝓuenit ab ipſo iſto mõ: mediãte eñ agente particulari: ꝛ ordo intelle ctualis quẽ cognoſcimꝰ eẽ in ipſis ꝓuenit ab ordie itelle ctuali in ſe ſimplr. vñ dicit phs niſi eſſet motus ſolis in circulo obliquo nõ eẽt gñatio neqꝫ corruptio. Et cum erũt hec oia bñ ↄſiderata ſoluunt multe difficultates in multis ſciẽtijs: ꝛ nõ oportebit dicere oia entia eẽ i ꝑdi camẽto relatiõis: ita ꝙ ſuba coꝝ ↄſiſtit i relatiõe: nõ ꝙ relatio ſit i eis addita ſubo accñs eis ſicut narrauit Auer. ꝛ Aui. i libro deſtructio deſtructionũ. Nota tñ ꝙ nõ ẽ ꝓpe efficiẽs in reb⁹ eternis: ſꝫ efficiens ſꝫ ſimilitudineꝫ vt dixi. vñ ſicut dicit Cõmen. in illo libro: actio agentis nõ ↄſiſtit i ꝑuatiõe ſꝫ ꝙ ẽ priuatio: qꝛ ꝑuatio nõ ẽ act⁹ neqꝫ in eſſe cui nõ ieſt ꝑuatio: qꝛ qd̃ hꝫ eẽ ꝑfectuꝫ i vltia eius ꝑfectiõe nõ indiget efficiente vel ꝓducente. vñ cõ cludit ꝙ tñ ↄſiſtit i eẽ i tpe in quo ei ieſt admixta ꝑua tio ꝛ ẽ eẽ potẽtiale: ꝛ iõ dic̃ ꝙ motus ſp idiget motore. Sed adhuc accidit in hoc materia difficultas. nã Cõmẽ. in.12. metaphy. in ſolutiõe ioãnis grãmatici dicit i corpe ꝗdẽ celeſti nõ eſt potẽtia vt corrupat: qꝛ nõ hꝫ ↄtrariũ. eſt igit ꝑmanens ꝑ ſe ꝛ ꝑ ſuã ſubaꝫ. Mot⁹ aũt ipoſſibi le eſt vt ſi remanẽs ꝑ ſuã ſubaꝫ cũ hꝫ ↄtriũ. ſ. quieteꝫ: ſm igit ꝑmanẽtiã mot⁹ oꝫ nos ponere aliã ītẽtionẽ rema nentẽ in ſe: e cõtrario ꝑmanẽtie q̃ eſt i ſuba. ꝛ iõ nõ ẽ in celo poſſibilitas niſi vt quieſcat. vñ cõcludit ꝙ motus eſt neceſſariuꝫ ꝑ aliud poſſibilis ex ſe: ſꝫ ipoſſibile eſt inueni re ſubaꝫ poſſibilẽ ex ſe neceſſariã ex alio: qꝛ illud i quo eſt potẽtia in ſuba neceſſe eſt vt trãſmutet eius ſuba: ꝛ impoſſibile ẽ vt acqͥrat ꝑmanẽtiã ꝛ eternitateꝫ ex alio niſi nã poſſibilis trãſmutet in nã neceſſariã. ꝛ dicit vlteri us. cuꝫ enim declaratũ eſt corpus eẽ eternũ poſſibile eſt exiſtimari ꝙ nõ idiget in hoc eẽ ponere ꝑncipiũ nobili us eo: ſed ipſe ibidem declarat ꝙ neceſſariuꝫ eſt ponere principiuꝫ nobiliꝰ ipſo ꝓpter ꝑmanẽtiã ꝛ eternitatẽ mo tus oino itrãſmutabile. ꝛ nõ ponit hoc pp ꝑmanẽtiam corpus celeſtis: ꝛ in de ſuba eius verſus ſinẽ loquendo de motore dicit: ꝛ vt ſic aia nõ admixta mãe ſꝫ aia cor-

poris eternitas q ista aia nõ sit abstracta a corpe suo: & cũ hoc separata ab ipso inqtũ illd corp nõ idiget ipa. qr ẽ pmanẽs p se ex oib istis: q videt q corpa celestia nõ indigẽt in suo eẽ & pmanẽtia motorib corpꝝ. Oppositũ tñ appet p dicta. P. in fine de suba orbis inquit q dator cõtinuatiõis motus ẽ dator mot celi: & nisi ipe eẽt destrueret mot: & si mot & celũ. celũ.n. est p motũ suũ: & si motus celi destrueret mot entiũ inferiorũ destrueret. & sic mũdus. Ex quo verificat q dator ptinuatiõis motui ẽ dator eẽ oib aliis entib. Et i illo tractatu vsus mediũ inqt. & debes scire q istd corp celeste nõ indiget vtute mouẽte i loco sp tm: s largiẽte vtutẽ i se & in sua suba pmanẽtiã eternã: qm & si simplex si nõ h potẽtiã i se ad corruptionẽ tñ est finite actiõis necario qr ẽ finitaꝝ dimẽsionũ & terminatũ a supficie ptinẽte ipsũ. Et oẽ tale cũ itellect posuerit ipz extra p se absq co qd largit ipi pmanẽtiã & eternitatẽ: necẽ ẽ vt ita sit d finitate sue pmanẽtie sic ẽ de finitate sue actiõis: vult dicere. Et id dãs ppetuitatẽ actiõi ei dat eternitatẽ sue permanẽtie. Un̄ pcludit. Et id necẽ ẽ i itellectu eẽ potẽtiã largiẽtẽ ipsi pmanẽtiã eternã queadmodũ largit ipsi motũ ppũ eternũ & nõ h tm. s necẽ ẽ hic eẽ vtutẽ que largit ei motũ ppũ siue actionẽ q ẽ eternitas iter eeteros mot. s. motũ localẽ i circuitu & figurã ppã isti motui. s. sphericã: & mlta alia q põit ibidẽ: & i fine hui sermonis rephẽdit dicẽtes q Ari. nõ dic eã agẽtẽ s mouẽtẽ tm. Un̄ sic dic ibidẽ: finia.n. significat agẽs significatiõe necriã sic motũ mouẽs. Dic pterea p Auic. & algazel q quedã entia sunt quoꝝ differẽtia substãtiales sunt p motũ vel motus & celũ & inferiora sunt hui generis. & nisi mundus esset sm hãc dispositionẽ. i. q sua suba cõsistit in motũ: mũdus nõ idigebit deo post suũ eẽ. Et dic pterea q Aristo. videt q mũdus h efficiẽs & dans motũ in corporibus celestibus dat eẽ in eis. Nã per motũ sustentat eoꝝ esse. P. dicit q ipse dat vnitatẽ per quam mundus est vnus: dans aũt vnitatẽ q est pditio requisita in esse cõpositi est dans pres sicut declarauit ibidem. declaratũ est q q celũ idiget ppetuitate & pmanẽtia sui eẽ a motore & maxie a prio. Oppositũ tñ vr ex dictis: & vtinã scirẽ veritatẽ huius. Ad hoc eñ dico q multũ differt dicere celũ habere potẽtiã in se & i sua substãtia vel esse possibile ex se: recipiunt tñ ppetuitatẽ ab alio: & dicere q non remanet esse celi sine esse motorũ. Nam sm primũ modũ intelligit q in ipsis est nã recipiens corruptionẽ & prietatẽ vel q sint possibilis corrũpi sm nãs eoꝝ: & sunt vere pposita ita q ille forme pstituunt i esse p sua subiecta: recipiũt tñ ppetuitatẽ ab alio: & hoc est impossibile. Nã illud qd h suã nãm est possibile ita q h potẽtiã ad corruptionẽ a nullo recipit ppetuitatẽ & hoc pbant rõnes priores: & maxie cũ sint itellecta dicta Cõmen. in locis ppriis. S aũt aliũ modũ itelligit q de rebus necrio requisitis ad pmanentiã & esse substãtie celi sunt eoꝝ motores & maxie pmus: sicut de necessario requisitis ad esse & pmanẽtiã mãe ẽ forma aliquo modo: dici aũt aliq mõ. ipa.n. nõ pstituunt i eẽ p suas formas sicut cõposita: neq forme eaꝝ p ipsa: neq in ipsis ẽ nã recipiẽs corruptionẽ: & p pmũ ptinuant in esse nã hoc est impossibile: neq hñt nãz recipientẽ prietatẽ: & hoc probant rõnes facte in oppositũ. & pidera bene in hoc: s p declarationẽ maiorẽ vboꝝ Cõmẽ. cũ dic q corruptio in ipso. s. in sua suba est ipossibilis sicut qes. Et dicit est qd permanens per se & per suã subaz. sed motus ipossibile est esse p se pmanẽs: qr h oppositũ & est qes. Et dixit q id dic pbs q nõ ẽ timendũ q celũ qescat in aliqua hora: & nõ dixit q corrũpet & dicit q si mot celi ẽ eternus: suba celi est eterna & nõ puertit: & dicit q pp permanentiã motus celi ẽ necessariũ nobis ponere rẽ aliaz pmanentẽ ex se: & hoc nõ idigem i pmanentia & ptinuitate sube celi. Et in fine sube orbis iquit loqndo de aia celi. & cũ hec ẽ separata ab ipso inq tũ illd corp nõ idiget ipa: qr ẽ pmanẽs p se vt positũ ẽ. Dico q idigere motorib in pmanẽtia celi dupl'r itelligit. Uno mõ psiderato celo sm suã subaz tm: nõ s suã actionẽ s sm motum circularẽ eternũ q est passio eius sequẽs subaz eius. s. recipere motũ circularẽ. Alio mõ psiderato cũ eius actione simul. Adhuc pm mod dupl'r itelligit aut q idiget dante pmanentiã & ppetuitatẽ sue sube: qr in ipso est nã recipiẽs corruptionẽ. s. qr h potẽtiã ad corruptionẽ vt dcm̃ ẽ: aut qr idiget ppetuitate: qr sua pmanentia nõ est possibilis nisi p res idigẽtes alio sic est vnitas & ordo & reliq dispõnes q nõ inueniunt i ipo nisi pp pm. Mot ẽt localis dupl'r psiderat. Uno s q ẽ localis tm. Alio s q est mot localis corpis celestis. Iste ãt mod diuersimode adhuc psiderat i respectu oiũ ei cãꝝ. s. motoris eterni intrãsmutabilis oino & mobilis eterni cui nõ inest potentia ad corruptionẽ & necessitatẽ mot localis pti nui illi: vel psiderat s se: nõ p relationem ad oẽs eius cãs. & tũc dico q si psideret celũ mõ secũdo. i. cũ sua actiõe: tũc de necitate pmanẽtie ei reqrit motor & maxie pmus: nã si passio ppa ei nõ eẽt: vel actio ei sequens subaz ei nõ eẽt suba ei. Et id cã ppetuitatis mot ẽ cã ppetuitatis sube & pmanẽtie ei: s ẽt modũ 2m pme diuisiõis: pz q idiget pmanẽtia q puenit a pº sic dclarati. S aũt pma pteꝝ diuisiõis pz q nõ idiget ppetuitate: qr nõ h potẽtiã ad corruptionẽ neq prriũ: neq ẽ ppositũ neq h aliquã cãz ex cãis corruptiõis: & q dclarat h totũ ẽ illd qd dic Cõmẽ. i li. d. d. qõne. iº. q corp celeste apd oẽs pbos est necriũ p aliũ. i. p cãm: nota eñ q nõ est possibile ex se necriũ p alio: & iã locut sum de hoc i alia qõne. Mot ẽt localis circularis psiderat absq ei cã est possibilis: qr h oppositũ. s. qetẽ: & po sp ẽ admixta motui: & id sp indiget motore: vñ qũuis corp celeste de sua nã sit i po ad motũ & ẽ aptũ sic ab illo motore moueri: tñ ipz ẽ d se ens actu: & nisi eẽt motor hẽret puationẽ mot: & id aliq mõ resistit: vt Cõmẽ. tractatu de vacuo: & aliq mõ nõ: & ei motor nõ pt ipz velocius mouere & h iest ei pp talẽ nãz illi corpis & motoris illi. s. sic moueri. Cõsiderat ãt i pparione ad oẽs ei cãs est necarius eternus: ita q ñ est possibile nõ eẽ: & totũ h est clarũ sciẽtib pmenta: & maxie. xi. meta: vbi loqt d ioãne grã. Et cũ h sunt bñ psiderata soluũt mlte difficltates. Nũc est visũ mihi aggregare ex dictis Auer. illd qd est puenies huic. s. q oẽs ẽtia dpẽdẽt a pº. Inqt.n. i sua abbreuiatione meta. postq pplcuit sm dẽz d motorib abstractis q abstracta sũt cãe corpoꝝ celestiũ eo mõ q diximus: & pm abstractoꝝ ẽ cã alioꝝ: cl'a ãt st d neẽitate cãta a motu corpoꝝ celestiũ: & h iã dclaratũ ẽ i li. celi. Ibidẽ.n. dcm ẽ q d nã mot ẽ cãre calitatẽ Ad eẽ ãt calitatis seqt leuitas q ẽ forma ignis. vult dicere seqna formã ignis vl q accipit loco forme. Et dic vlteri q ad puationẽ mot seqt oppositũ. i. grauitas. & id ignis termiat i pcauo corporis celestis. terra ãt ẽ i medio pp remotionẽ ei a motu pmnẽtis: simplicia ãt media q sit iter ignẽ & terrã. s. aer & aq: inueniũt s duplicẽ dispõnẽ: ita q sit grauia & leuia grauia respectu supioꝝ: & leuia respcũ iferioꝝ: & vlr q eẽ corpoꝝ simpliciũ ẽ s q sit pria. Cã ãt i prietate corp nihil aliud est nisi mot corpis celestis. Corp celeste de necessitate ẽ efficiẽs coꝝ & pseruãs: & nõ tm hoc h corpus celeste respectu illoꝝ: sed etiã ponit qsi forma corp & simplicia respectu illius quasi mã. Inferior auũ corp

perficitur per sapius τ oia perficientur in fine corporis celestis. Et hoc iam declaratũ est in libro celi. corp⁹ etiã celeste mõtũ rotũdũ nõ põt esse sine corpore circa qd reuoluit: τ est cẽtrũ. terra aũt est talis respectu celi. cũ aũt terra sit reliqua elta sũt de necessitate: ġ elta sequunt eẽ corporis celestis sicut sequi: lapides τ parietes a forma domus. Et cũ h sit ita corpus celeste est cã eẽ eltoꝝ sm cõseruãs τ efficiẽs τ formã τ finẽ. Debes tñ scire q hec declarata sunt perfecte ab ipso in cõmẽtis ei⁹: τ maxie in dictis de celo τ mũdo: sed hic cũ supponit ista. Et iõ nõ multũ insistit. cura ẽt phi nõ est de nominib⁹. Et iõ postea in illo libro põit dicta q̄si media iter dicta sua: τ Auicẽ. ego aũt acciplaf ex dictis ei⁹ qd est ꝯueniẽs positiõibus ei⁹ in cõmẽtis suis. vñ vlteri⁹ asserit q de reb⁹ homogeneis: τ aiatis nõ idigem⁹ in assignatiõe causaꝝ eoꝝ nisi elemẽta τ mot⁹ corporũ celestiũ: τ hoc in homogeneũ: sꝫ in aiatis opꝫ ponere generãs etiã de spẽ eoꝝ aut aliõ loco illi⁹. Et iõ dicit Ari. q sol τ homo generãt hoiẽ. Nã ista gñabilia corruptibilia idigẽt q̄litatib⁹ ꝓprijs τ figuris ꝓprijs τ determiatis q̄ ꝓueniũt a motib⁹ diuersis τ aspectib⁹ corporꝫ celestiũ: τ hec mẽsura in oi spẽ istoꝝ nõ ꝓuenit nisi ab arte diuina itellecta p se. nã iste forme habẽt esse multiplex τ eẽ coꝝ pfectũ ẽ in abstractis. Et maxime in pmo sic declarat cõmentator in .xij. metaph. τ in alijs locis ꝯtra platonẽ τ Themistiũ: τ Auic. τ dic in sua abbreuiatiõe in loco pdicto: τ qz illa corpora sũt viua dãt vitã istis iferiorib⁹. Nã nihil põt mouere materiã ad perfectionẽ aialeꝫ nisi corpus animatũ. Nã res attribuit aliqd simile sibi eius: τ in dicta abbreuiatione: dicit in hoc ꝓposito post iã superius dicta: τ cuꝫ hec sic ita sicut narrauimus τ declaratũ est de corporib⁹ celestib⁹ q sunt cã in esse elementoꝝ: τ sm quot modis sunt cause eorum. dicam⁹ q forme eloꝝ sunt cause ꝓpinq̄ in eẽ prime mãe cõis tñ sm formã τ finẽ tñ. Nã mãm primã impossibile ẽ habere cãs pter istas duas tantũ. Nã efficiẽs ꝓducit rẽ dãdo acto vl rei actẽ rẽ sibi similẽ τ ẽ forma: mã aũt prima nõ habet formã: ideo neq efficiẽs vult dicere. q nõ hꝫ formã que sit de substãtia vl cẽntia eius vel ꝑ cẽntie: neq hꝫ aliã materiã: qz ipsa ẽ prima. Ipse etiã declarauit ꝯmẽto primo quarti celi. qz res eterne nõ habẽt efficiẽs: nisi sm q est forma coꝝ aliquo modo τ cõseruãs: declarauit hoc etiã cõmẽto .o:. secũdi celi. Possum⁹ ẽt alio modo ymaginari mãm eẽ causataꝫ. Nam hoc nomen mãe dicit de corpore celesti: τ de ipsa materia sm prius τ posterius: que aũt talẽ habẽt dispositionẽ primũ coꝝ est cã alioꝝ. sm hoc ergo erit mã corporũ celestiũ cã in eẽ istius mãe. τ cã in eẽ mãe corpora celestia sunt forme coꝝ. i. motores abstracti vt declaratũ ẽ. necessitas aũt istius ordinis in illis intelligitur hoc modo: quia enim sunt abstracta sm esse perfectũ habẽt ꝓducere vel ordinentur ab ipsis alia entia: sed quia quedam istoꝝ entiuꝫ forme coꝝ nõ possunt eẽ sine subiecto de necessitate est vl sequitur esse subiectũ: τ esse istaꝝ formaꝝ in mã est ꝑ necessitatem: sed esse coꝝ in 'e est propter nobilius. Nam esse coꝝ de necessitate meli⁹ est nõ esse vel priuatione eaꝝ. Et propter hoc soluitur dubitãcõis in esse istarum formarum. nam potest quis dicere ex quo entia habent pfecti⁹ esse in reb⁹ abstractis quare inueniuntur sm modũ minus nobilem: nisi quis dicat q finis in h est esse eaꝝ in materia: τ sic magis nobile erit ꝑ minus: sed nos dicamus q esse earum hoc modo est de necessitate aliud esse τ est qz esse nobili⁹ est priuatiõe: τ iõ esse eaꝝ est diminutũ: esse ãt eaꝝ diminutũ est magis nobile respectu priuatiõis: esse ãt eaꝝ diminutũ τ materiale est ꝑ necessitateꝫ: qz non possunt esse sm dispositionẽ pfectiorẽ. vult dicere sꝫ q sunt in actu: qz q̄ sunt in potẽtia sicut dr qz forma artificialis est in potẽtia in aia artificis vt dcm̃ est qõne pcedẽti hñt nobilius eẽ: in actu aũt nõ pñt hre maiorẽ pfectionẽ q ista. s. eẽ mãle. τ dic vlteri⁹ q sicut nos nobiliores sumus docẽdo alios cũ hẽmus vltimã pfectionem sm q est posse eis: sic ẽ dispositio pncipioꝝ abstractoꝝ i esse corporꝝ celestiũ ab ipsis: sꝫ forme q̄tuor corporꝝ. s. eloꝝ sũt ꝑ necitatem. s. ꝑ esse formaꝝ corporꝝ celestiũ. vult dicere sicut dictuꝫ est: qz elta sunt ꝑ corpora celestia magnitum sunt rotunda. Corpa aũteꝫ ꝑ motores coꝝ: vel forte qz de nã illoꝝ motoꝝ est ꝓuenire ab ipsis alia entia. Dicit vlterius q inueniunt ẽt in mã ꝑ necessitateꝫ: τ q̄ñ accidit eis necitas duplici mõ sm q sunt entia. alio⁹ sm q sunt in mã. Cã aũt istoꝝ necessitatũ in eis est esse corporꝝ celestiuꝫ. nã necessitas in coꝝ esse est esse corporꝝ rotundoꝝ τ in esse coꝝ in ma est eẽ corporꝝ celestiũ in subo: vt puto si nõ sit error in scriptura: q vult dicere cũ dicit in subo corpus circa qd voluent τ est centrũ: τ forte itelligit p subm corpus celeste qd dr subm respectu forme abstracte non mãe: sꝫ illõ qd magis vr sm positionẽ suã est q necitas in essendo entia est ꝑ pfectionẽ motoꝝ. nã res abstracte τ pfecte ꝓueniũt ab ipsis alia entia vt dcm̃ est: τ cã in eẽ mali est qz nõ pñt hre pfectionez nobiliorẽ ista: τ qz necesse est eẽ corp⁹ circa qd voluit celũ: sequit vlteri⁹ dicẽs. forme ãt q̄ ꝓueniũt post mixtionẽ eloꝝ τ ꝯplexionez: sicut fořa vegetabiliũ τ fořa hois eẽ eoꝝ est ꝑ aiaꝫ itellectiuã: τ eẽ aie itellectiue vl rõnis ꝑ nobili⁹ sic ẽ dispõ in corpib⁹ celestib⁹: puto q itelligit p h si p aiaꝫ itellectiuã itellexit abstractã a mã q ipsa inenit ꝑ se: τ qz hꝫ eẽ nobile sic reliq̄ itelligẽtie eẽ aliq mõ. Et iõ dic q ens magis ꝓpinquũ corpib⁹ celestib⁹ sꝫ nobilitatẽ est hõ: τ ẽ q̄si mediũ iter eẽ eternõ τ gñabile τ corruptibile: sꝫ si itellexit p aiam itellectiuã ṽtutẽ cogitatiuã sequens formã mãlẽ ꝓpriã hois vt vr ex dictis ei⁹ cũ dixit τ esse aie itellectiue vl rõnalis ẽt i mã ẽ ꝑ necitatẽ: tũc itelligo p illõ qd dixit ꝑ nobile sic est dispõ in corpib⁹ celestib⁹ q hec aia q̄ aliqñ vocat itellect⁹ ẽ ꝑ aiaꝫ itellectiuã sicut corpa celestia sũt ꝑ motores eoꝝ: sꝫ magis vr mihi q h est dcm̃ scđm Auẽpace de itellectu poss. hũc n. libꝝ ꝯposuit añ ꝯmẽtũ mltis ãnis. s. totã sũmã phie τ logice i qua ꝑ breuitateꝫ secut⁹ est alios i multis: inuit tñ q̄si semp illas nõ esse firmas snias. Et iõ dic postea q ꝓportio anime rõnalis cum formis inferioribus ipsa est ꝓportio rõnalis ad itellectũ acq̄situ: τ ex h vr q ipse loq̄t hic sm opinioneꝫ Auẽpace: sꝫ sꝫ põneꝫ ꝓpriã in q̄ põit q mãlis itellect⁹ ẽ etern⁹ τ acq̄sit⁹ corruptibilis nõ vificat h. nã corruptibile non est nobili⁹ eterno τ abstracto: τ forte vult dicere. q esse aie itellectiue sꝫ q est recipiens est ꝑ esse nobili⁹ hois. s. vt hõ p ipsam sit itelligens τ nobilis τ ẽt ꝑ nãꝫ suã iest et h: sꝫ esse ipsi⁹ sꝫ se ipsa est ꝑ se. illud ãt qd dixit sic est dispõ i corpib⁹ celestib⁹. i. q̄bus appropriãt motores ꝑ meli⁹ τ vt sint nobiliora: cũ ãt dixit hãc aiaꝫ esse in mã: forte vult dicere q ipa attribuit corpi τ recipit a potentijs aie mãlis: τ sꝫ h forte itellect⁹ acq̄sit⁹ seu i hitu ẽ nobilior aia itellectiua: τ ẽ receptiua: nec ẽ remotũ q sit i aliq̄ abstracto: ñ ita pfecto al. q̄ dispõ ꝓpe pfectiõeꝫ hois: τ maxie qñ h inẽit i ipso ꝑ suã nãꝫ diminutã respcũ aliaꝝ itelligẽtiaꝝ: τ forte h inẽit i ea scđaria itẽtiõe ꝑ hoiẽ: pmaria ãt ꝑ suã nãm qz nõ põt alr eẽ τ meli⁹ ẽ sic eẽ q̄ nõ eẽ oio. Et dic vlteri⁹. τ ꝓportio sensitiue ad rõalẽ ẽ ꝓportio vl hĩdo mãe: τ ꝓportio vegetatiue ad sensitiuã: τ ꝓportio hõgenei ad vegetatiuã ẽt ẽ ꝓportiõ mãe: τ ipõmet ẽ ꝓportiõ sue hõgenee ad elta. τ hõ ẽ illõ i q̄ ꝯiungit eẽ sensibile cũ eẽ itellectuale: ꝑ qd ãt inco-

nitur de anima sensitiua ⁊ vegetatiua plus vna spē. Uī
.n. ꝙ esse coꝝ est pp pfectionem. ⁊ vī ꝙ q̄dam caꝝ sūt
pp hoīem vel quedam pp quasdam. In aliq̄bus autem
aīalibus hoc non vī. ⁊ ideo postea declarabit ꝙ quedā
etiam corrumpūt quedā p accn̄s ⁊ pp necessitatez mãe
sicut scorpiões ⁊ alia venenosa que videnť corrumpere
q̄dam alia que si non sint nobilioza nō sunt minus nobi
lia: ⁊ dicit loquēdo de sollicitudie ꝙ si iuenirenť iste res
q̄ puenīūt de necessitate mãe a quoꝝ esse accidit maluz
esset magis malū. Nā impole est in esse coꝝ magis hoc
⁊ exemplificat de igne cui' vtilitas est manifesta: ſ3 sibi
accidit corrūpere multas res. ⁊ ꝯcludit vlteri' dicēs. Iā
declaratū est ex isto sermone q̄s est modus esse reꝝ qua
rūdā a q̄busdā: ⁊ pportio quorūdā entiū ad quandā im
perfectiōez ⁊ ꝙ oēs pfectiones attribuunť ad p̄mā pfe
ctionem vel dn̄r p attributionem ad ipsam ⁊ de necessi
tate coꝝ esse ē cāusum ab esse primi. Et declarat postea
loquēdo de sollicitudie ꝙ mot' corpoꝝ celestium ē ꝯdi
tio requisita in esse cuiuslibȝ rei hic pducte: ⁊ in ꝯserua-
tione illi': ⁊ magis apparet hoc de sole ⁊ postea de lūa.
Nā declaratū ē de dispositione solis ꝙ si esset maior q̄
ē: ⁊ locus eius magis ppinquus ipse corrūperet vegeta
bilia ⁊ aīalia p itensaȝ caliditatē: ⁊ si fuisset minor vl̄ re
motior corrumperet illa pp itēsiones frigiditatis: ⁊ vī
hoc etiam: nā res p quā sol agit caliditatē sunt mot' ei'
vel retractio radioꝝ: ⁊ multa sunt loca que non sūt ha
bitabilia pp nimiam caliditatē ⁊ nimiam frigiditatem.
⁊ vī etiam hoc. Nā si nō haberet circulū obliquum nō
esset hic ver neq3 estas neq3 autūnus. Et claꝝ est ꝙ ista
tpa sunt necessaria in esse vegetabiliū: ⁊ dicit p̄terea ꝙ
si non eēt mot' diurnus nō esset dies neq3 nox: ⁊ eēt me
dietas āni nox ⁊ medietas dies: ⁊ tunc res corrūperenť
in die pp caliditatem: ⁊ in nocte pp frigiditatem. postea
ponit actiōes lune: ⁊ dicit postea ꝙ hec ē dispositio alia
rū stellaꝝ ⁊ corpoꝝ coꝝ: ipse. n. pcedūt s̄m distātias de
terminatas ad solē. Et iō dicit Ari. ꝙ motus coꝝ ē s̄m
motū solis: dixit āt hoc: q2 videnť seq̄ motū ei' ⁊ q̄runt
quasi assimilari sibi. Et iō debem' hoc accipe ab astro-
logia. Et vlteri' inquit. ſ3 pp nobilitatem istoꝝ corpoꝝ
celestium sicut multotiēs diximus non vī ꝙ solicitudo vl̄
cura coꝝ sit prima intentione pp ista inferiora. ⁊ si non
res eterne eēnt pp corruptibiles ⁊ magis nobile pp mi
nus nobile: ſ3 q2 acquirunt istam equalitatem ⁊ ordinē
in motibus coꝝ p illud q̄ȯ intelligunt de substantia p̄n-
cipioꝝ coꝝ. vult dicere. cum sint ꝯsiderata mq̄rum sunt
aīata. ⁊ habētia intellectum sicut iam dixi: principia au
tem istoꝝ acquirunt hoc a primo principio q̄ȯ est deus
⁊ ipse est causa in esse reꝝ sup terram ⁊ oīum hic existē-
tium q̄ȯ ē bonū simplr̄ ē ab ipso. ¶ hoc ē q̄ȯ visum est
mihi Delic de creta hebreo aggregare ex dictis phorū
fidelr̄ recitatis in hac nobili q̄ōne. Et si deus plongaue
rit vitā ⁊ bonā fortunam successerit dicaȝ magis plixe
in istis rebus nobilibus ⁊c. si quid tn̄ dictum sit contra-
rium legi non miꝝ ē: q2 tm̄ intentiones phoꝝ s̄m fūda
menta coꝝ dicere volui. scitur. n. ꝙ via legis: cui magis
creditur: alia ē a via phica. Finis huius opusculi factuȝ
est Uenetijs in. 1480. s̄m numerum latinorum.

¶ Questio de esse ⁊ essentia ⁊ vno eiusdem hebrei.

Cum essem parisij cū doctissimo comiti ma
gnifico dn̄o Jo. ān̄e mirādolāo pho claris
simo m̄lta ȯ eē ⁊ eēntia ⁊ vno diximus: q2
tn̄ positio ꝯmentatoris circa hoc quoq3
mȯ occulta ē nullibi cōplete posita: iō h̄
pauca aggregaui magis declarādo q̄ di-
sputādo: ⁊ maxie: q2 cū hn̄ dispositis tn̄ loq̄ndū ē ȯ his.

Circa id q̄ȯ dicit ꝯmenta. ꝯmento. 3. tertij
metaphy. ꝯtra Auicēnā. de vno. Nota ꝙ
Auicēna credidit vnū sic̄ ⁊ ens eē q̄ȯdaȝ
accn̄s reale nō solū in p̄dicamentis acci-
dētium ſ3 in p̄dicamēto substantie: ita ꝙ
vnū semp significat accn̄s realr̄ additum
enti. Cui' rō ē p̄mo. nam si vnuȝ in numero seu numero
significat in accn̄ti accn̄s ⁊ in substātia substātiaȝ: nume
rus eēt ꝯpositus ex accn̄tibus ⁊ substātijs: ⁊ nō ingrede
reť sub vno gn̄e: ⁊ a fortiori sub p̄dicamento q̄titatis.
hoc aūt ē falsum: p̄terea si poneret significare substan-
tiam tm̄ sequereť ex hoc aliud falsum. s. ꝙ suba existit in
accidētib' ex quo de aliquo accidente demonstrato dr̄
ipsum esse vnū numero. vnde ꝯcludit ꝙ est vnum accn̄s
dcm̄ vniuoce de oībus decē gn̄ibus nō ſ3 prius ⁊ poste
rius: ⁊ ꝙ hoc vnū ē vnuȝ numerale seu ex quo cōponiť
numerus: hoc ꝯfirmat sic: q2 in q̄busdam manifeste ap-
paret: ꝙ significat accn̄s. v̄. g. cum dicimus de aliqua aq̄
esse vnum numero. hoc. n. ē accn̄s in aqua: ⁊ ideo aqua
remanet aqua siue sit diuisa siue non: eo modo quo acci
dentis succedūt in subiecto vnū post reliquum p̄ter cor
ruptionem subiecti. manifestū ē. n. hn̄ dispositis ꝙ cū aq̄
diuidiť: in q̄titate tn̄ in qua pōt stare eius forma nō cor
rumpiť illic aliqua aqua nec gn̄ať p acq̄sitionē noue for
me subalis vel p corruptionē. aqua. n. cū sit corp' homo
geneū nō determinās sibi figurā p se modo declarato in
libro celi. nec organice hn̄s formam extensam non cor-
rumpitur in tali diuisione: sed ille que prius fuerunt par
tes coniuncte nunc nō sunt partes. vnde per diuisionez
vniuersalis substātie facte sunt due: nō tn̄ aliqua forma
que nō p̄fuit acquiriť nec corrumpiť in hac diuisiōe: im-
mo eadem pars forme que fuit in vnaquaq3 parte aque
remanet: separata tn̄ ab alia: ⁊ sīle accidit in q̄busdā ani
malibus: in q̄b' aīa ē quasi vna s̄m formā nō s̄m nume
rū: vt dicit phs ⁊ ꝯmētator in ꝯmēto penultimo ⁊ vlti-
mo primi de aīa. ⁊ in 2° ꝯmento. 2. illic ponit ꝙ talis aīa
est quasi vna in forma ⁊ in actu plures in potētia: ⁊ hoc
manifestum ē: sed dixi hec: q2 quidam dicunt aliter con-
tra intētionem cōmentatoris ⁊ Auicē. hic: ⁊ cōtra vita
tem notā. Preterea ipse arguit vt dicit cōmētator in di
cto cōmēto: q2 hoc nomen vnum ē nomen denominati
uum seu concretum: ista aūt nomina significāt substātiā
⁊ accidēs. Preterea ipse arguit. si vnum nō dicit dispos
tiōem additam substātie rei tūc idem eēt dicere homo
ē vnus: ⁊ homo ē homo: vt dicit ꝯmentator cōmento:
9°. decimi metaphysice. Preterea ipse credidit ꝙ vnū di
ctum seu inuentum in oībus p̄dicamētis ē illȯ q̄ȯ ē p̄n-
cipiū numeroꝝ seu eiusdē gn̄is: numer' aūt ē accn̄s: q2
ē de p̄dicamēto q̄titatis: g̃ vnū significat accn̄s i entib':
⁊ iō opinatus fuit ꝙ vnū nō ē idē cū ens seu nō ē eidem
cū p̄dicamētis: ex quo. n. ē accidens de p̄dicamēto q̄ti-
tatis nō pōt esse ipsamet p̄dicamēta. vn̄ ꝯcludit ꝙ ē ac-
cidēs cōe oībus predicamentis: de quibus oībus dr̄ seu
predicatur. vnde ⁊ ipse Auicen. putauit ꝙ multitudo q̄
ponitur in genere numeri cum dr̄ ꝙ numerus ē multitu-
do vnitatum. ē vnum cū numero: ⁊ ideo dixit q̄ȯ mul-
titudo p̄t eē gen' numeri ⁊ ipsa ē numerus mere. nā mul
titudo in eo ꝙ multitudo diuidiť ad talem ⁊ talem mul
titudinē sicut numerus diuidiť ad talia ⁊ talia numera-
bilia. s. sensibilia: vn̄ ipse putauit ꝙ oīs multitudo ē mul-
titudo nūeri de p̄dicamēto q̄titatis: sicut credidit ꝙ oē
vnū ē vnū de p̄dicamēto q̄titatis: cui obicit ꝯmētator i
multis locis i dcō ꝯmēto ⁊ i ꝯmēto. 8. noni. ⁊ i media sua
expōne: quē locū dn̄ationi vr̄e traduxi: ⁊ in alijs locis.
primo. n. contradicit ei in hoc ꝙ ipse credidit ꝙ omne

vnū significat ac cn̄s.2° in hoc φ credidit φ ois multitudo est mul itudo de p̄dicamēto q̄titatis.3°.in hoc φ credidit φ vnum significat accn̄s semp.4°.in hoc φ credidit ipm significare accn̄s cōe oibus decē p̄dicamētis qd dr̄ vniuoce de ipsis vt saltez sequitur ex dictis eius:imo videt φ ēt vnum qd est p̄ncipiuz numeri nō dr̄ vniuoce de oibus de qbus dr̄:imo fm prius τ posterius nisi saltem fm magis famose τ minus vt apparet ex distinctione vni⁹ nūero τ vt postea apparebit:ex qb⁹ sequit.5m.s. φ Huic male dixit i hoc qd credidit φ vnū qd est p̄ncipium num.ri de p̄dicamēto q̄titatis de quo p̄siderat arismetricus est idem cū vno de quo p̄siderat metaphysic⁹. vnde hoc fuit cā sui erroris.6.p̄dicte ei in hoc qd credidit φ vnum sit a ccn̄s reale in entibus dato φ nō sit aia. hoc.n.nō est vez saltē de vno qd est p̄ncipium numeri de quo ipse errauit:τ credidit esse vnū accn̄s cōe vniuocū.vn̄ vt inuit p̄mētator i locis p̄allegatis τ vbi loqt de significatiōe vni⁹ numeri multiplr dē.dr̄.n.numerus numerale prius τ famosius de p̄tinuo sicut dr̄ vna linea τ vna supficies:dē etiaz de corporibus homogeneis q̄ cōtinuant dispositiōem aliquam in eis:τ isto modo dicim⁹ de aqua demonstrata φ ē vna aliqn̄.qn̄qz aūt dē vnum de colligatis τ de cōtinuis τ maxie de colligatis fz nāz vt man⁹ τ pes:posteri⁹ aūt isto dr̄ de colligato p arte sicut dr̄ de vna domo:dr̄ aliqn̄ de vno idiuiduo fm formā sicut Plato τ Cicero τ de illo qd est p̄mū idiuisibile τ sil̄r oia de qb⁹ dr̄ vnū p̄tinent i q̄tuor vt dicit p̄mentatoz p̄mo p̄mento decimi metaphysice.multa tn̄ dicta apparēt diuersa in i.his q̄ oia a sapiētibus bn̄ itelligunt.de his.n.oibus dr̄ vnū numero famose τ sil̄r apud multos significat has res fm φ ipse sūt distīcte ab aliqs τ idistincte in se:τ ex his abstrahit itellect⁹ itētionē vni⁹ seu vnitatis que est oino idiuisibilis q̄ est p̄ncipium numeri: ex cui⁹ multiplicatiōe fit q̄titas discreta absolute q̄ est numerus. Jstud aūt vnum sicut τ iste numerus est qdam accn̄s fcm̄ seu fabricatuz p operationem itellectus:τ iste est numerus q̄ ē de p̄dicamēto q̄titatis de quo p̄siderat arismetricus.ipse.n.p̄siderat de vno fm φ est vnum tm̄ abstractum a subiecto.vnū aūt nō numero dē etiā multiplr vt dcm̄ est in loco suo.vnum aūt de quo p̄siderat metaphysicus ē sinonimū enti τ dcm̄ analogice de quo dicit pho τ p̄mēta.φ est idē cum ente τ non differūt nisi quodāmodo:vn̄ ambo significāt vnā nām̄ modis ēn diuersis.vnum.n.de quo p̄siderat metaphysicus dicit ens cū p̄uatiōe diu ibilitatis siue sube τ q̄ditatis:ens aūt nō dicit p̄uationē diuisibilitatis.vn̄ vnum de quo p̄siderat metaphysic⁹ dr̄ analogice de decē p̄dicamētis.s.de vno in suba τ de vno in q̄titate qd est p̄ncipium numeri:τ sic de aliqs p̄dicamētis:vn̄ dicit cōmētatoz.vnū qd est p̄ncipium numeroz ē ex entib⁹ de qb⁹ dr̄ hoc nomē vnuz lz sit magis dignū hui⁹.i.hoc nomen vnū qd ē analogū ad decem p̄dicamēta τ cāqz genus ipsoz nō tn̄ vniuocū dē magis o gne de vno qd est principium numeri q̄titatiui q̄ est aliquid decez predicamētoz de quo dr̄ hoc nomē vnum analogice:qz ipsuz est vnū oibus modis:imo magis oz dici vnitas que vnitas sine vnuz iter oia de qbus dē vt dictum ē prius dē de p̄mo idiuisibili i vnoquoqz genere:quomodo aūt vnū qd est analogū ad decez predicamēta inenit in oibus p̄dicamētis τ qd nō est accn̄s ad dn̄i substātis ipsoz declaratū ē a comentatore i locis p̄dictis τ aliqs.s.n.vnū φ ē sinonimū enti sine ens accipiēdo ens seu esse p illo φ est tanqz genus cui opponitur p̄uatio nō p illo φ dē i ppositiōibus de 2° adiacēte:τ nō copula i aliis ppositiōib⁹ seu hoc vbū ē qd idē significat φ vez.s.φ sicut itellectus itelligit illam rem:τ est extra aiam:τ sil̄r est de scdis itētionib⁹ seu est sinonimū: nō φ ē quoddā accn̄s rez.s.φ coz eē in aia est cōueniens ei qd est extra aiaz eisz additū sube rei.s.accidēs:vl hec dicunt vniuoce de decē predicamētis vel analogice seu fm pri⁹ τ posteri⁹ vl oino equiuoce:nō oino equiuoce: qz talia nō hn̄t vnā diffōnem neqz vniuoce neqz fm prius τ posteri⁹.neqz etiā habēt subiectū essentiale seu per se:nec habēt predicata per se quibus diuiduntur prima diuisione τ nō mediate vt dr̄ ens aliqd est in potētia aliquod i actu τ filia:neqz dr̄ de eis vniuoce:talia.n.si eēnt vniuoca cū aliqs dispositionib⁹ quas etiā hn̄t eēnt genera decē p̄dicamētoz.Jmo essibile aūt est vt sit vnū genus vniuocū sube τ reliquis p̄dicamētis cuz sint natura oino τ totaliter diuise:ergo hec dicunt analogice: ergo significat subas p̄dicametoz.nā ista sunt que dicunt seu significātur fm prius τ posterius vel predicamēta haberēt alia p̄dicamēta.s.φ eē φ est accidēs in substantia est pri⁹ τ in aliqs est posteri⁹ sicut ipsa.s.φ esse in q̄titate pporionatū esse in qualitate sicut quātitas ad qualitatē τ sil̄r in substātia:hoc igit accidēs dē analogice.s.φ tale accidēs in substātia est habitudo eius ad tale accidēa in quātitate sicut est proportio substātie ad quātitatē τ sil̄r in aliqs:τ fm hoc tale accn̄s in suba est in q̄titate quātitas:τ sic erūt istis p̄dicamētis alia predicamēta:τ idem etiā p̄tingit de istis:τ si sic esset,pcessus in infinitū p̄firmatur.si essent vniuoca τ genera:sequeret φ substātia esset pars accidētis vel accidēs pars substātie.nā ista vel sūt substātie vel sunt accn̄tia. Et sequeretur φ substātia τ accidētia nō eēnt entia:τ si dicatur φ ista sunt vniuoca nō tamē genera.nā sunt accidētia hoc est falsuz.nā res superior predicabilis de quibusdam vniuoce est genus τ maxime qn̄ r̄ndet in qd:τ hoc est notū.esset igit accn̄s gen⁹ sube si est accn̄s τ sequeret φ accidens est pri⁹ substātia naz p̄mū φ est in re est eē. Et ēt si diceretur φ ē accidēs sequens quomodo est possibile φ ex numeris ita diuersis fluat vnum accidens vniuocū.siue enim sit prius siue posterius impossibile est vnum accidens vniuocum eē omnibus predicamentis:ex diuersis enim secundum φ diuersa oio n̄ pueniūt vna res vniuoca per se.vnū enim accidēs vnā nāz aliquo mō seqt saltē p se sicut vnus effectus p se ab vno agente aliquo modo. Alias multas iūctiōes fecit philosophus τ cōmētatoz in multis locis:vide eos nō enim vere est intelligibile essentiam esse:non dico in potentia vel in anima sine existētia sicut oportet istis extranee intelligentibus dicere omnino.bene enim possibile est ymaginari vere essentiam esse in potentia sine existentia illius in actu sed in potētia vere.accipiēdo autez esse pro vere aliter est dicendum. Ex multitudine autez talis vnius analogice dicti causat multitudo in vnoquoqz predicamentorum sicut ex multiplicatione vnius φ est principium numeri τ est vniuersale cōe de quolibz de quo dicitur hoc nomen vnum causatur numerus qui est de predicamento quantitatis:aliquod vnum autem φ est subiectum istius vnius.s.synonimum enti φ etiam dicitur analogice nō est aliud nisi decem predicamenta.s. res vne que sūt in vnoquoqz predicamento note in suis locis:τ sicut quodlibet ens per se est vnum τ ecōuerso.τ idem diuersimode significātia vnum dicitur τ primo dicitur de primo in vnoquoqz genere φ est indiuisibile in illo genere vt dictū est sine hoc sit naturaliter vt in substantia principium substātie.Locus 7 in qualitate albuz vt dicitur cōmento.7.decime.sine ex cōstitutione vt dictum est locis suis. Silr sic est querere primum ens in vnoquoqz genere τ primum indiuisibile in vnoquoqz generis:z tn̄ differūt in modo:qlibz aūt res ceausib3 p̄di

camenti est vna nō oīno indiuisibilis nisi vnū ꝙ est prin-
cipium numeri qḋ magis oꝫ dici vnitas: vnū aūt tale oī-
no indiuisibile ꝙ est pncipium numeri non est in actu ni-
si in aīa ꝛ p aīam. extra aīam aūt est in potētia sic: vnum
.n. indiuiduū .s. substantie. v̄.g. non est oīno idiuisibile: sꝫ
est vnum indiuisibile in sua substantia in tali gñe ꝛ ipsuꝫ
vt sic est in potentia .s. a quo abstrahit intellectus vnum
ꝛ actu oīno idiuisibile ꝙ est pncipiū numeri ꝛ aliqḋ ta-
le vnū in potentia non est accñs illius substātie: imo est
ipsa eadē substātia accepta fm idiuisibilitatē substantie
ei⁹ ꝛ q̄ditatis. dici aūt aliqḋ q꞉ non oē vnū in potentia
vnitas in ipso nō est accñs vt dicam. ꝛ silr est in alijs pre-
dicamētis: ꝛ vnū in potētia est subm̄ vnī⁹ qḋ est princi-
pium numeri: subm̄ .s. circa qḋ vł de quo dr̄: non em̄ de ip-
so v̄ificat qḋ est vnū oīno indiuisibile .s. oībus modis: ē
etiam subm̄ a quo abstrahit itellectus vt dcm̄ est. vnde
ꝯmētator nō oībus modis dicit vnum esse idem cū en-
te: sꝫ tale vnū synonimū enti dcm̄ analogice qḋ est idiui-
sibile in vnoquoqꝫ gñe seu spē .s. idiuisibile fm suam sub-
stātiam ꝛ q̄ditatē .i. fm illā nām fm quā dr̄ ens. v̄.g. in
humanitate ꝛ in asineitate: ꝛ sic de alijs qḋ vnum nō di-
cit accñs seu rem additam enti seu substantie illi⁹: sꝫ tm̄
addit priuationem diuisibilitatis substātie illius seu q̄di-
tatis. vñ tm̄ ens dicit cū illa p̄uatione que p̄uatio nō est
res addita p̄ter nāꝫ illi⁹ seu essentiā sꝫ itellect⁹ intelligit
illā rē cū illa p̄uatione seu illā rē vt in ea est illa p̄uatio
.s. intelligit ipsam v̄e nō diuisibilem illo⁹ ita ꝙ vnum in
q̄titate seu in nā q̄titatis idem est cū ente in q̄titate seu
q̄to: ꝛ silr ens in suba est vnū in suba: ꝛ ens ī hoīe seu hō
est vnus hō seu vnū in hoīe: ꝛ sic de alijs: differunt tam̄
modo dicto ꝛ vlr ens suba ē vna suba: ꝛ silr de alijs. si n.
p ens subam intelligim⁹ genericā p vnā subam ēt intelli-
gimus vnā fm genus .i. nō diuisibilē fm subam generis:
silr si intelligim⁹ p ens subam specificaꝫ vel idiuidualem
intelligimus p vnā fm spēm vel induiduū .s. induisibi-
lē fꝫ subaꝫ spēi vel idiuidui: ꝛ sile est de alijs p̄dicamen-
tis. vñ tale vnū sic synonimū enti dicit ꝯmentator nō eē
accñs. certum .n. est ꝙ alijs modis vnum ē accñs seu nō
est in suba idē cum illo de quo dr̄. vt v̄.g. vnum fm locū
vel vnum in ꝯfiguratione vt cū dicimus hoc est vnū cō-
tiguū ꝛ silr de alijs silibus: vt v̄.g. vna aqua fm ꝯtinua-
tionē. silr vnū de p̄dicamēto q̄titatis suo mō vñ postea
.s. idiuiduum de p̄dicamento substātie est idiuisibile fm
formam .s. ꝙ nō diuidit in formis diuersis numero .s. di-
uersis idiuiduis: silr hō seu nā ꝛ spēs humana est idiuisi-
bilis in humanitate: ꝛ tñ diuisibile fm q̄titatem: ꝛ sile
est de reliquis. silr aūt vnū fm formā .s. vle nō mō sibi cō-
uenienti ꝛ alis de q̄bus dr̄ vnū fꝫ idiuisibilitatē sue sube.
vnū aūt eoē qḋ est pncipiū numeri est oīno idiuisibile vt
dcm̄ est: ꝛ iō magis vere dr̄ hoc nomen vnū dcm̄ est ana-
logice de ipso: vnum aūt qḋ dr̄ de aliqua parte aque q̄
postea diuidit ꝛ nō corrūpit nō dr̄ vt sic vnū .s. ꝙ ē sino-
nimū enti aque fm p̄uationē diuisibilitatis sue sube ꝛ q̄-
ditatis: sꝫ talis nāe: ꝛ iō tale est accñs q꞉ nō dicit p̄ua-
tionē diuisibilitatis sue sube seu nāe .s. aque fꝫ modū fꝫ
quem dr̄ ens. v̄.g. ens aque. sꝫ dicit priuationem diuisibi-
litatis fm qḋdam accñs: vt dictuꝫ est. vt v̄.g. fm talem
ꝯtinuitatem vel hmōi vnum. Sile aūt est in reliquis sili-
bus: vnum aūt qḋ est pncipium numeri assimilat vli fꝫ
ꝙ ipm est nō māle. assimilat aūt particulari fm ꝙ ē vnū
idiuiduū in aīa ꝛ fm ꝙ accidit ei multitudo indiuiduo-
ruꝫ vt numerus: ꝛ ipm non est vna nā vniuoca in oībus
de q̄b⁹ dr̄ vt forma vniuoca: ꝛ forte ēt vnū qḋ est sinoni-
maꝫ enti quodāmodo assimilatur particulari ꝛ quodā-
modo vniuersali: ꝛ tu quere modū: ꝛ ex istis patet solu-
tio oīum bene que dicta sunt per Auicēnam in hoc ca-
.n. quasi p̄cedit ex corrupta ymaginatione: q꞉ ipse non
distinxit de vno qḋ est principium numeri: ꝛ de vno qḋ
ē synonimū enti. qḋ dicitur analogice: ꝛ credidit amba
esse accidētia seu de predicamēto q̄titatis .s. significant
accñs vt dcm̄ est. id autem qḋ dicit ꝙ vnū est nomē de-
nominatiuū: nihil est. vnde vnum in q̄titate vt dictum
est: magis oꝫ dici vnitas. in alijs autem dictum ē ꝙ ipsa
nō sūt oīno idiuisibilia omnibus modis: ꝛ ideo dicitur
vnum nō vnitas: dato ēt ꝙ hoc nomen sit denominati-
uum: hoc nō nocet: q꞉ est nomē artificiale acceptum ac
si esset abstractuꝫ: id aūt qḋ dicit Auicē. ꝯtra diffinitio-
nem numeri in qua ponitur multitudo. solutio est mani-
festa. nam iam dictum ē ꝙ multitudo absolute sumpta
vniuersalior ē vno numerali qḋ est principium numeri.
dictum .n. est ꝙ vnū ꝛ multitudo inuenitur in vnoquoqꝫ
p̄dicamēto: ꝛ dato ꝙ esset vt ipse dixit: adhuc possum⁹
ymaginari numeꝝ ac si ipse esset species de speciebꝰ re-
rum numeratarꝝ: ꝛ erit multitudo genus eius ꝛ aliarū
reꝝ multaꝝ: ꝛ hoc nō est impoſe per operationem ani-
me: sed hoc accidit numero fm ꝙ ipse est actio anime in
numeratis. Id aūt qḋ dixit Auicēna in quibusdā suis di-
ctis ꝯtra diffinitionem vnius ꝛ multitudinis q꞉ vnū ac-
cipitur in diffinitiōe multitudinis et numerus ꝛ vnum
diffinit seu cognoscit p p̄uatiōem multitudinis in ipso:
vnūqḋqꝫ igit istoꝝ duoꝝ accipit in cognitiōe seu diffini-
tiōe alterius: ꝛ est quasi petitio principij: solutio aūt hu-
iꝰ appꝫt ex his q̄ notaui vobis de mēte ꝯmētatoris in
diffōne relatiuoꝝ ꝛ hec sufficiūt ad pñs: ꝛ fortasse si de-
us plōgauerit vitā forte aliq̄n ero vobiscum ꝛ declara-
bo hec oīa demōstratiue: ꝛ id qḋ dicit ꝯmētator de ente
seu de esse ꝯtra Auicēnam: si illa que iam dixi nō suffici-
unt. Hoc aūt ꝙ aliqs possit dicere ꝯtra hoc q̄uo posuit
numeꝝ ex quo est p opationem itellect⁹ in p̄dicamento
q̄titatis iam solutum est in eis q̄ notaui vobis iā ex me-
dio sua expositione. dcm̄ .n. est ꝙ in p̄dictis locis loqtur
de reb⁹ fm ꝙ ipse sūt famose ꝛ magis note vobis nō in
se. vñ in q̄titate ēt ponit p̄teritum tpis: ꝛ ipm nā est nisi
p opationem itellectus ꝛ que dicta sūt de vno ꝛ de en-
te seu eē a ꝯmētatore: est sñia phi expresse .i. 10. metaph.
textu ꝯmētu. 8ᵘ. ꝛ maxime fm traductionē latinā. in ara-
bica .n. non ita manifestum est: q̄uis q̄si idem dicāt: ꝛ vi-
de .12. metaphysice. textu ꝯmēti .19ᵘ. dictum phi: q̄m inue-
nit extra substātiam ꝛc. q̄uis nō sit totalr ad ppositum.
ꝛ vide etiam de analogia istoꝝ. ꝯmētum .10. ꝛ .20. ꝛ .21.
ꝛ .12ᵘ. 10. scōi. ꝛ itellige rōnes phi ꝛ ꝯmētatoris illic bene
.s. in .8ᵒ. 9ᵒ. decimi libri: ꝛ hec sufficiunt. Illa aūt que di-
cūt quidam latini ꝯtra commētatorem in istis nihil sūt
ꝛ oīa facilr frāguntur itelligentibus distinctiones hoꝝ
nominum bene ꝛ ea que īsunt vnicuiqꝫ significationibus
istoꝝ. Unde sciēdum ꝙ esse fm modum loquēdi com-
mētatoris duplr ad ppositum accipit tātum. Uno mo-
do p esse qḋ idem est ꝙ ens qḋ est cāꝙ genus decem pre-
dicamētoꝝ. Alio vero modo si est synonimū vt dictuꝫ
est primo modo ꝛc. i. ꝙ res differūt tm̄modo quodam
q꞉ res nō ꝯnotat existētiam actualem vel potentialem.
esse autem sic .s. vel actualem vel potētialem. ꝛ diuidit
ad substātiam ꝛ accñs ꝛ in actum ꝛ potētiam cui oppo-
nitur priuatio: ꝛ fm istum modum intelligitur questio
phi primo physicoꝝ. cum autem dicimus substātiam eē
itelligitur fm alium modum .s. vt est synonimum vocalr
esset aliqua nugatio: cum aūt dicimus substantia hꝫ es-
se p se seu est ens p se existens accipitur ly esse seu ly ens
per id quod est tanquā genus ꝛ talis descriptio aliqua-
liter: sed non perfecte facit cognoscere rem ꝛ multe ta-

les descriptiones fiunt in scientijs. Esse autem primo modo prius est noie vel cetera: esse secundo. sequitur esse primo: intelligit hoc quod dicitur verba hz esse per se: accidens autem hz esse sz quod hz esse in alio quod est seu hz esse per se: esse autem predicto modo dicto conveniunt oia predicamenta equaliter: et tale vt dictum est constituitur per operationem intellectus: et talis cognitio precedit cognitione quiditatis rei. s. quod non querimus naturaliter precedendo cognitione quiditatis rei donec sciamus ipsam esse extra aiam in actu vel potentia sicut est in aia: cognitio tamen quid nois precedit hanc: accipiendo autem esse secundo significatum eius est aliud a quiditate seu essentia: et tali modo pot quis cognoscere quiditatem: non dico quiditatem esse: et ignorare esse rei secundo modo accepto: cum autem intelligit per esse id quod intelligit per rem est tanquam genus dictum secundum prius et posterius: et per hec solui possunt oes difficultates: vnde id quod quidam dicunt probando quod esse differt ab essentia seu quod est existentia et aliud ab istis duobus modis nihil est. dicunt enim quod quecunque sunt aliqua duo quorum vnum affirmatur de aliquo a quo alterum negatur illa sunt diuersa: sz quiditas dicitur de aliquo. s. de rosa non existente et ab ipsa tamen negatur esse. quare etc. Et alias similes rones ponunt: sz certe ex malo intellectu huius rei procedunt. nam quiditas et essentia quod est idem quod res et esse quod est tanquam genus vel est in actu vel in potentia. vt dictum est. similiter esse vel accipitur primo modo vel secundo: et si primo vel in potentia vel in actu: et tunc manifestum est quod si accipitur essentia in actu de quacunque re dicitur: de ipsa etiam dicitur esse in actu primo modo. et si dicitur essentia in potentia similiter et esse primo modo. vnde quiditas in actu est esse tale in actu et quiditas in potentia: potentia est tale esse in potentia primo modo. manifestum igitur est quod non est alius modus esse preter hos quos commentator posuit. existere autem in actu est quiditas et tale esse primo modo in actu et quiditas in potentia est existentia: et tale etiam in potentia si vocari debz existentia cum sit in potentia: ita quod per illam naturam et per quam est ens et quiditas seu essentia per illaz existit siue in actu siue in potentia: non quod sit hic aliquod accidens per quod res seu ens existit seu hz esse in actu vel potentia sz primum modum: esse autem secundo modo quod est per operationem intellectus quod differt a quiditate est id quod negare possumus: et etiam ignorare nota existente quiditate. id etiam quod dicunt quod quiditas dicitur de rosa non existente vel intelligunt quod dicitur esse in rosa siue in potentia siue in actu vel non: si intelligunt quod dicitur esse in rosa: tunc manifestum est quod esse secundo modo dicitur de ipsa in actu vel in potentia si non: non bene est intelligibile id quod dicunt dicitur de rosa: et de his nolo plus ad presens prolongari magis: quia videtur mihi quod hec sufficiunt: et maxime tibi.

¶ Annotationes quedam helie cretensis in librum de physico auditu super quibusdam dictis commentatoris et alijs rebus ad declarationem et confirmationem demonstrationum Aristotelis et commentatoris in eodem libro.

Cum voluerit co

mes illustris dominus Joannes de Lamirandula habere aliqua que circa librum physicorum mihi apparent: hoc nullo modo negare potui. Ipse enim vere est virtuosissimus naturaliter dispositus ad recte philosophandum: immo dignissimus existit philosophus: et hec fuit causa vt aliquid de eis scriberez. Quamuis enim pauca hec sint et forte obscura sint ipse suo clarissimo intellectu sz et obscuriora intelligit. Si quis enim ex se intelligere primo in ventre aliorum dicta facilime cognoscit. Et ideo ego helias hebreus cretensis volui hec aggregare. hec tamen quedam non sunt bona nisi sibi et eis qui ei assimilantur qui pauci sunt. Presupponendo tamen multa dicta modernorum: que tamen oia clara sunt ei: quia oia debent ordinate videri: aliter erit quedam confusio: in istis tamen omnibus loquor vt phs non aliter: via tamen legis que firmior est: est alia etc.

Circa prohemium vbi dicit quod quedam scientie speculatiue sunt propter exercitium etc. ¶ Si textus est rectus sic intelligitur quod quedam scientie speculatiue sunt propter exercitationem intellectus. s. vt intellectus exercitet: et acquirat habilitatem intelligendi et recte intelligendi in scientijs speculatiuis que sunt propter scire et perfectionem intellectus tamen: vt naturalis et diuina: que sunt de spebus et rebus a natura intentis: non autem sic sunt mathematice. Quod autem scientie mathematice saltem quedam sint tales et quod sunt quasi tanquam logica: et maxime apud antiquos non habentes logicam saltem completam: declaratum est a platone in suo de regimine ciuitatis: et ab Auerroy in commento vnius libri: quem traduxi vobis de hebraico in latinum et iam dixi de hoc in questione mota de possibilitate continuationis in fine. ¶ Item in eodem vbi dicit. Sz visus quo vtitur entimema et inductio etc. Nota quod dyalecticus vtitur inductione inferendo vniuersalem a multis vel ab omnibus indiuiduis vt dictum est in 2° priorum: et hoc facit per se ex inductione. In hac autem scientia non vtitur tali modo inductione. Inductio enim ingressum habet in scientiam demonstratiuam hoc modo. verbi gratia. Nos videmus hunc hominem esse animal rationale et hunc. et tunc intellectus cognoscit predicata in esse subiecto per se: et quod est habitudo essentialis et necessaria inter subiectum et predicatum: et facit tunc propositionem vniuersalem. et hec vniuersalis aliquando acquiritur ex cognitione vnius indiuidui tantum: vt aliqualiter dicit commentator. 2° huius vbi philosophus dicit quod hirundo facit nidum propter finem. Aliquando multorum. vt bene declarat commentator. 2. posteriorum. commento. 104°. et 106. vnde non acquiritur vniuersalis in scientia demonstratiua per se ex inductione. Nam verificatio vniuersalis est propter habitudinem essentialem predicati et subiecti: et hec dicta sunt a commentatore in libro Topicorum. in primo vel secundo quem non habetis traductum. Et per ista dicta patet etiam quod dicit de entimemate. nam aliquando ex vno indiuiduo seu specie acquiritur indiuiduum vniuersale: vt exemplificaui de hirundine. Uerum est etiam quod inductio thopica enthimema ingressum habet in scientias demonstratiuas non ad probandum ignotum naturaliter: sz ad declarandum notum per se: quod tamen indiget modicula declaratione. Sed hoc non intendit hic commentator vt intelligens intelligere potest.

Commento primo vbi dicit commentator sed quedam considerant de causa formali tantum. s. mathematice. Et quedam de tribus causis. s. de motore: fine: et forma et est scientia diuina. ¶ Circa hoc notandum est illud quod dicit commentator commento. 5. et. 6. 12. metaphysice: nam ibidem declaratum est quod metaphysicus declarat quod prima substantia abstracta est forma finis et efficiens seu motor: preterea declaratur in 12. quomodo mouet et quod mouet tanquam amatum et desideratum. Et videtur mihi quod translator errauit: et accepit loco ly efficientis motorem. Unde in primo sue summe metaphysice dicit quod id quod declaratum est in scientia naturali sunt due cause videlicet tantum. s. materia et mouens et remansit super ipsum hic declarare causam finalem et formalem et efficientem. nam ponit quod differentia est inter motorem et efficientem: nam motor dat motum motui tamen. efficiens autem dat for

maz ꝓpter quā est motus. Hec sunt vba eius ꝛ vult dicere vl ꝓpzie vl metaphozice. vt dixit in qōnib⁹ de motoze ꝛ efficiēte. In istis aūt iferiozib⁹ veꝛ mediāte tñ motu ꝛ agētib⁹ ꝓpzijs ꝓpinquis. In alijs aūt metaphozice. vt illic dictū est. ꝛ comētatoz ēt illic h̄ dixit aliqualr. nō tñ declarat prim⁹ phs substātias separatas eē: neq̧ primū motozē eē: neq̧ h̄ ē possibile nisi nālr p motū. nam sbstātias eē separatas nō possum⁹ ꝓbare nisi p motum eternū: vt declara· phs. 8. hui⁹ neq̧ p rōnes Auicē. ꝓbatur aliquo mō p̄mū motozē eē sepatū. imo si aliqd ꝯcludūt nō ꝯcludūt: nisi p̄mā cāz eē: nō tñ eē sepatū ꝛ maxīe apud ponētes celū eē simplex. non ꝯpositū ex mā ꝛ forma ꝺāte ei eē: vt ē intētio phi: ꝛ ē vitas nisi diceret q̄s q̄ oē qd mouet ab alio mouet: sꝫ tūc mediū eēt mot⁹. Et vide rōes ei⁹: neq̧ ēt p rōnē Auice ꝓbat p̄mū motozez eē: ꝛ maxime eo mō quo formauit ipsas Auic. nā ꝓpositio dicēs. q̄ qōlibꝫ ens vl ē necessariū vel possibile siue cātū vel nō. Si itelligit p possibile veꝛ possibile. s. mā le seu q̄ existit potētialiter in mā. tūc ꝓpositio est vera. Sꝫ tūc ipse ꝓbat hoc de necessitate p motū. Naz qñ dicit q̄ possibile idiget cā ē ac si diceret idiget mouēte seu transmutabilitate ꝓducēte ipm de potētia māe ad actum: ex quo p possibile itelligit mā le vt dictū ē. Preterea quōcūq̧ sit hoc: adhuc nō ꝓbauit p istam rōnem primā cāz eē: immo pōt q̄s dicere q̄ nō incōuenit in q̄busdā causis ꝓcessus in ifinitū. ego. n. sū a patre meo ꝛ ipse a suo: ꝛ sic in ifinitū. Et si intelligit p possibile vl causatū illō qd est oio sua nā p̄uatū seu p̄uatio: ꝛ ꝓducit totalr ab agente .i. non ex subiecto tūc illa sua ꝓpositio est falsa: ꝛ adhuc dato q̄ sit vā nō deducit p hoc nisi ad cāz necessariā nō ad p̄mā sꝫ necessariā ex alio. Possuꝫ eniꝫ dicere q̄ sunt cause ifinite necessarie nō habētes primaz: ꝛ q̄uis hoc ē falsum. tñ Auice. non ꝓbauit hoc: nota tñ q̄ quōcunq̧ sit h̄ metaphysicus nō pōt ꝓbare saltez subām eē separatā nullus artifex ꝓbat p̄ncipalē partē sui subiecti. Et qō an artifex ꝓbet suū subiectū est alia ab istavtrum separata eē possint demōstrari nisi p motū q̄uis sint iuicez connexe vnde si esset alia via a motu sequeret q̄ aliq̄s artifex ꝓbaret seu possꝫ ꝓbare suū subiectū. s. metaphysicus. vt innuit cōmentatoz. 12°. metaphy. ꝯmēto. 5. vnde p hoc ē t q̄ nullus pōt ꝓbare suū subm̄ ꝓbat q̄ non est alia via: ꝛ ſūr ꝯuerso. ¶ Et ad vnā rñdeo simplr q̄ nlla ē alia via a motu vide ꝯmētū. 22m. secūdi huius. ꝛ cōmētū 5m. duodecimi meta. Et lib. o. o. circa hāc māz. ¶ Ad aliam respōdeo q̄ nullus pōt demōstrare ptez principalē sui subiecti: ꝛ maxime. q2 s̄m antiquos metaphysica diuidit in duas sciētias: Una est de separatis a mā: reliqua de alijs. Qō aūt nullus artifex pōt ꝓbare suū subiectū vt dictū est patet. naꝫ subiectū formaliter acceptum manifestum est q̄ non potest ꝓbari in illa sciētia a posteriori q2 hoc non pertinet ad illū artificē: neq̧ a priori: q2 medium p qd ꝓbabit illud subiectuꝫ: vl est mediuꝫ contentuꝫ sub illo subiecto formaliter accepto vel ei attributuꝫ vl nō. Si nō ergo nō eiusdē artificis. si sic: ḡ p̄supponitur subiectū formaliter acceptum seu sua ratio. Sed cōmētatoz alio modo declarauit hoc in p̄mo posterioꝝ in ꝯmēto magno: vbi phs loquitur de hoc. Et iō metaphysicus nō ꝓbat deū esse seu primā caosam oiuꝫ causaꝝ: ꝛ q̄uis ꝓbet q̄ sub stātia abstracta est pricipiū substātie sensibilis: ꝛ inuestiget principia substātie in eo q̄ substātia tamē hoc facit q2 accipit ꝓbata a nāli vt dicit cōmētatoz cōmēto. 5°. 6. 12°. metaphysi. Et si dicat q̄ naturalis ꝓbat p̄mū motozē qui est principalis sui subiecti: respōdeo q̄ ñ est veꝝ. nō. n. est pars subiecti sua p̄ncipalis sicut entia separata sunt respectu entis simplr. Sꝫ est cā prima sui

subiecti a posteriori: ꝛ hoc hꝫ attributionem ad ens mobile seu corpus mobile. nō aūt res sic se hꝫ in p̄ma phia. nam ibidem ꝯsideratur de ente s̄m q̄ ens: p̄ncipia autē abstracta seu principia prima entis in eo q̄ ens sunt ps subiectiua entis: imo p̄ncima. Intelligo aūt hic per p̄ncipia entis: principia sube eterne. Et cum hoc q̄ sunt ps principalissima sunt ēt principia nec hoc inconuenit in tali subiecto. nam ipm est ens inquātum ens. vñ ꝛ hmōi entia sōt hoc modo imo pricipalissima ꝛ simplicissima: ꝛ maxime p̄muꝫ ens qd est causa oium alioꝝ: ꝛ sunt cāe entis in eo q̄ ens essentialr: non ī eo q̄ mobile seu aliud sile: non tñ sunt cause totalis entis subiecti nisi aliqd esset cā sui. Ulterius nota q̄ ꝯmētatoz in media sua expositione in. 10. metaphy. dicit q̄ nullus artifex ꝓbat definitionē sui subiecti qñ fuerit ignotum esse. nam hoc nō potest ꝓbare nec p demōstratōēꝫ simplr: nec a posteriori. Simplr aūt nō: q2 tales demōstratione sunt a posterioribus. s. demōstratiōes q̄ sūt definitiones in potētia. Impoīe aūt est ptes esse notas ꝛ totū ignotū: vult dicere: vt dixit ꝯmento p̄mo primi posterioꝝ: ꝛ partes definitionis non dāt definitionē: vt ignotū p se cognoscit a noto: sicut ē in ꝯclone ex p̄missis. Uide ibidē. nec p demonstrationem a posteriori q2 talis fit a rebus q̄ insūt subiecto. Falsum aūt est q̄ subiectū sit ignotū. s. an sit: ꝛ res q̄ existit in eo sit nota eē. i. sit nota eē i ipso. vl ab ipso q2 alr illud nō demōstrat: ꝛ dicit in sūma q̄ si subiectum est ignotum. s. eius esse: impoīe est ipsum probare in illa scia. Sꝫ recipit ipm esse ab alia scia in q̄ declaratū est sicut metaphysicus a nāli recipit subm̄ vel partez principalē subiecti. s. sbstātias separatas eē seu motores separatos seu modū essendi ei⁹: vt mathematicus accipit a metaphysico. Et dic̄ q̄ hoc qd dixit de subiectis artiū manifestū ē. s. cū esse ei⁹ ē ignotū artifex illi⁹ artis non declarat illō. Sꝫ vtꝝ si ps illi⁹ subiecti sit ignota. pōt artifex illi⁹ artis demōstrare. Illud dubitationē hꝫ: ꝛ dic̄ q̄ impossibile ē illō ꝓbare p demōstrationē simplicez ex quo ipoīe ē hr̄e cās ex q̄b⁹ ꝯstituit cognitio ei⁹: ꝛ ipꝫ eē ignotū vt dcm̄ ē: sꝫ si sit accepta a v̄ificatōe q̄dā som̄ poīe ē vt siuū ꝯriū sit notū i vna arte: ꝛ aliō ignotū. poīe ē ꝓbari ignotū ex ꝯrio noto i illa arte. Et h̄ iā fec̄ Arist. in esse ignis. Utꝝ aūt h̄ fieri p̄t p locū a sili pscrutatōe idiget: q2 sile ē loc⁹. i. topic⁹: ꝛ aliq̄n ī q̄busdā materijs poīe est eē loc⁹ demōstratiu⁹. Sꝫ i h̄ qd dic̄ h̄ ꝯmētū ē dubiū: q2 i 4° celi ꝯmēto. 32. ꝓbat phs ꝛ ꝯmētū ignē eē: ꝛ ē ps subi q̄ ē ps mūdi de q̄ illic ꝯsiderat: ꝛ illa ꝓbō ñ vr̄ eē a ꝯrio nec a sili. Et forte diꝫ ē q̄ phs ñ ꝓbat hoc illic: vt tal artifex sꝫ vt artifex cōis disputādo ꝯ antiq̄s vt appet ibidē. Ul forte h̄ ꝓbat p locū a sili: vt dicit illic ꝯmētatoz sic si vniuersū aq̄ ꝛc. Et forte h̄ ñ ē illic totalr igtū: q2 notū ē de ptib⁹ ignis: vt dic̄ illic ꝯmētatoz. De igne āt ꝯphēdit nihil nisi ptes: ꝛ tu ꝯsidera ꝛ ꝯple p te. Id āt qd dic̄ ꝯmēta. i. 2. de aīa. nō ꝯdiē huic ꝯsideranti bñ. Intēdit igr̄ cōmēta. i illo. 10. q̄ definitio subi non ꝓbat esse in subo seu ꝺfinito seu ñ ꝓbat eē vt diffinitio nec a p̄ori nec a posteriori i illa scia cui⁹ ē subꝫ: cū subꝫ fuit igtū esse: ꝛ h̄ ꝓbat vt dcm̄ ē. Si āt subm ē notū eē tūc non ꝓbat definitio a p̄ori: sꝫ bñ a posteriori. ꝓbat de definitio seu de subo. Subꝫ āt ñ ꝓbat eē nec a p̄ori nec a posteriori i illa scia cui⁹ est subꝫ. Et h̄ itellexit phs. 10. vl. 11°. meta. cū dixit q̄ subꝫ ꝛ ei⁹ qd qd ē non ē demōstratio. Intelligēs p subaꝫ subm. ꝛ p qd qd est diffōne subi. Diuersimode igr̄ intelligit hoc phs. nā subm nullo° ꝓbat. Definitio. n. aliq̄ mō sic. ꝛ bñ ꝯsidera i hoc qd dico definitionē ꝓbari ne ꝯtingat erroꝛ q2 ñ possuꝫ ad p̄ns magis plongare. Et vide ꝯmētū p̄mū. 6. meta. ꝛ ꝯcoꝛda. Uide etiam in primo po

ftcrioꝝ ɔmēto.55.ꝛ.56.ꝛ in.2.ɔmento.12.ꝛ in.12.meta. ɔment o.5.ꝛ.6. ¶ In ɔmento.n.pmo sexti metaphysice intelligit p substantiam desinitionem subiecti quaꝫ dicit. Subiecta nō hñt demōstrationem. hoc etiaꝫ potest habere aliam declarationē quā intelliges ex dictis in ɔmento libri posterioꝝ i locis dictis. Et tu ɔsidera: ꝛ cōple: ꝛ ɔcorda: oia.n.nō possūt scribi. Et nota vlteri⁹ q dato q primam cāꝫ possit metaphysic⁹ pbare esse non tñ pōt pbare ipsam esse saparatam: qꝛ vt sepata est ps pncipalis subiecti: dato q ɔcedat q pma cā nō est pars pncipalis. Nota ēt q si aliqd pbant rōnes Auic. ille psupponunt motū ꝛ declarata a physico: vt dicit cōmen.in.12. meta. qñ pbat pcessuꝫ ifinitū in aliquo gñe cāe ēē impossibile. imo vtit demonstrationib⁹ physicis. Ipse etiā supponit ibidē cām finalem esse: hoc aūt pprie nō pbat nisi p rōnes nāles: neqꝫ pbauit Auic. que est pma istaꝝ quatuor quā dicim⁹ pma simplr: neqꝫ q sit separat⁹ finis: ꝛ si quis diceret pm⁹ a nullo depēdet. Corpus aūt depēdet a suis pib⁹: g dicere possum q pmū nō depēdet ab alio tanq agēte. Sꝫ nō est pbatū p hoc ipsum nō dependere a partib⁹ ꝛ vlr hoc pbare nō possum⁹ nisi motū supponēdo mediate vel imediate. Sꝫ oñatio tua dicebat ɔ hec. sine dictū est in qōnib⁹ phi: qꝛ viderunt ordinem mirabilē ꝛ igeniosuꝫ iuentū in entib⁹ ciuerunt q ille q dedit hūc ordinē itellectualē artificialē est itellectus p se: g sine via mot⁹ pbat hoc: ꝛ rñsuꝫ fuit p me q qūis hētur ex hoc q est itellect⁹: ꝛ qūis claꝝ est q nō itelligit pticulariter nec vlr: vt dēm est alias: tñ possuꝫ dicere q est in mā seu in corpe sicut aia nr̃a quā virtus cognoscitiua se quit. Sꝫ dicebatis ɔtra hoc. Sequeret q itellectus nr̃ qui est separat⁹ a mā fm doctrinā cōmentatoris eēt nobilioꝝ pmo. Separatū.n.nobili⁹ est mā hic. Ad hoc aūt rñsum est q dato q ita sit: tñ hoc erit veꝝ: si cetera sint paria: sꝫ non est ita in pposito. Primuꝫ.n.qūis sit māle: tñ hꝫ alias multas dignitates: ꝛ illo simplr nobili⁹ est intellectu nr̃o: ꝛ si dicat sequeret fm hoc q primum esset generabile ꝛ corruptibile: dico q tūc tu pbas p viā motus: ꝛ vlr h nō pt hoc pbari nisi motu pmo: vt declaratum est in 8°. nisi supponat aliqua ppositio istabilis vel forte aliqua alia propositio que est declarata p motuꝫ.

Irca cōmētuꝫ 2^m 3^m ꝛ 4^m eiusdē pmi nota q phs i pncipio hui⁹ libri ponit duas qōnes pter pmaꝫ: sicut ēt asserunt oēs greci. Una earꝫ est q debem⁹ incipe pri⁹ loq de reb⁹ magis vlibus. nam ipse sunt notiores min⁹ vlibus. Alia autem est q modus doctrine ꝛ inuestigatiōis in reb⁹ nālibus est pcedendo a cōpositis sensatis ad simplicia: nā composita sunt notiora apud nos in hoc incōposito. Et he qōnes sunt valde diuerse: nā p vnam earꝫ declarat de quare nāli debem⁹ pri⁹ loq. An de magis vli an de minus. v.g. an de materia simplr. an de aliqua mā .s. hois ꝛ equi. Et declarauit ibidē q debem⁹ loq de magis vlibus seu cōibus p causas quas posuit ibidē ɔmentatoꝛ. Una earꝫ est q magis vlia sunt magis nota ꝛ debemus incipe a magis notis. Alia aūt qō declarat modū declaratiōis ꝛ sciē. s. an pcedit a ɔposito ad simplex: ꝛ a prori ad posterius: ꝛ verificauit ibidē pmam partem: qꝛ ɔposita sunt notiora nobis. Et he qōnes sunt multū diuerse. Et manifestū est q hec intētio Arist. ibidē: naꝫ ipse ɔcludit hic ꝛ in vna ɔclusione terminus medi⁹ est q ɔpositum ē notius: ꝛ in alia q vniuersale est notius. Et ipse non declarauit in illo libro ppositionē seu minus vniuersale p medium vle: sed declarauit materiam simpliciter p compositum. Sed hic accidit dubitatio. nam nos debem⁹ incipe a notiori vt dicit phs: ꝛ dicit q hec est vle: ꝛ in alia qōne dicit q posterius est magis notuꝫ.

¶ Arguat igit sic. Posterius seu vniuersale est magis notum. Et in alia qōne dixit q posterius est magis notum: ergo ɔdictio. Et quāuis possumus dicere q posterius nō est min⁹ vniuersale: nā nos non accipim⁹ posterius determinatū. s. aliqd iduiduū demonstratū seu qōcūq posteri⁹: siue sit hō siue sit asin⁹: ꝛ hoc est qō vocauit Auer. cōpositionē specifica vel ɔpositionē spēi. s. spēi cōpositi. Et fꝫ istū modū nō est minus vle. Tamen pp veritateꝫ ego rñdebo melius qūis esset ɔcessa ppositio dicens q posterius est minus vle: ꝛ dico q magis ꝛ min⁹ sunt relatiua: ꝛ ideo cum dicimus minus vel magis vle est minus notum ꝛ magis notum: debem⁹ declarare respectu cui⁹ est minus vle vel magis vle seu cōe. Dico ergo q posterius ꝛ cōpositum est magis notū simplici vli seu cōi in rebus naturalibus vt compositū est magis notum apud nos q materia vlis: nam ex esse ꝛ trāsmutatione ɔpositi in spē in qua pcipimus ɔpositū iduiduum cognoscim⁹ eē pme mãe. Cū hoc tñ totum ēt est veꝝ q simplex magis vle ē magis notū simplici minus vli. v.g. Materia absolute ē magis nota vel facilius puenimus ad cognitionē mãe asini vl hois: nō q ipsa sit notior homine vel asino q sunt cōposita: ꝛ p hoc soluit ɔdictio. Nā philosophus dixit in vna qōne q debemus pri⁹ loqui de reb⁹ magis vlib⁹ ꝛ postea de minus vlibus. nam magis vlia sunt nobis magis nota min⁹ vlib⁹ vel facilr deducimur i cognitōēꝫ istoꝝ i reb⁹ simplicib⁹. A facilioribus aūt debem⁹ incipe: sicut declarauit cōmētatoꝛ in pncipio libri posterioꝝ in cōmento ma⁹no. illic.n. pōit hec vba. Et necessariū ē in ordie doctrine incipe a magis noto: sicut necessariū ē in iuentiōe ɔclonis. s. q volēdo ɔcludere pcedimus a magis noto ad minus notuꝫ: sed fuit vniuersale apud nos notius particulari. s. minus vniuersale ipso. nam vniuersale assimilatur toti cōposito ꝛ particulare assimilatur parti. ꝛ sicut totum cōpositum est magis notum apud nos parte: ita magis vle est magis notum apud nos minus vli seu determinato. Nā ipsum continet res multas proprias seu determinatas vel partes vel q̃cūqꝫ volueris vocare illa: ꝛ iam declarauit hoc Aristo. declaratione pfecta in libro phyci auditus: hec sunt vba eius: ꝛ intelligendo ista pōt quis intelligere ea que dicta sunt. In alia autem qōne dicit q nos debemus pcedere a ɔposito ꝛ posteriori ad simplex prius. Nam cōpositum est magis notum nobis q simplex vle: ꝛ possibile est etiam q sit noti⁹ proprio seu determinato: sꝫ cognitio huius nō est necessaria hic. cum ergo dixit q posterius est magis notum. vult dicere q est magis notum q simplex vniuersale: quāuis ipsum sit minus vniuersale: ꝛ hoc accidit ei pp compositionē nō qꝛ ipsum est minus vle ꝛ pp ter compositionem: vel fm q ipsum est compositum per quā compositionē est magis notuꝫ: dixit q debemus procedere a composito posteriori ad simplex prius. Cū autem dixit q magis vniuersale est magis notuꝫ vel facilius cognoscitur. voluit per hoc quod est magis notum q minus vniuersale simplex nō q compositum: ꝛ hoc est valde manifestum: sed prolongaui de hoc tantum: quia vidi fere omnes expositores latinorum in questionibus eorum ꝛ expositionibus esse ɔfusos in declaratione huius ꝛ multa dixerūt: sed non peruenerunt ad intentionēꝫ philosophi ꝛ commentatoris in illis: quia non intellexerunt verba eorū: ꝛ ista errauerunt in duobus: vnum eorum est qꝛ non referunt magis ꝛ minus ad rem ad quā debꝫ referri. Aliud autem est q acceperunt illud quod est per accidens loco illius quod est per se. peruenerunt enim q minus

vle est magis notū: q2 viderunt ꝯpositū qđ est minus vle
si cōcesserimus hoc qđ est magis notū magis vlī. Sed h̄
accidit cōposito posteriori nō f3 ꝙ est min⁹ vle: s3 q2 est
ꝯpositū. Et f3 hūc modū. s. fm ꝙ est ꝯpositū ꝓpter qđ il
lud ē magis notū: dixit ꝙ debeam⁹ incipere ab ipso nō
q2 ipm est minus vle: nā ipsū esse min⁹ vle f3 ꝙ ab ipso
ꝓcedim⁹ ad magis vle in est ei p accidēs: nā nos nō ꝓce-
dim⁹ ab ipso ad pri⁹ nisi q2 ipm est magis notū: ⁊ hoc i-
uenit in ipso: q2 est cōpositū. nō q2 est minus vle: ⁊ iō di-
cimus ꝙ quedā res min⁹ vniuersales sūt magis note re-
bus magis vlib⁹: nō f3 ꝙ sūt min⁹ vles: sed fm aliū mo-
du3. Sed debes scire ꝙ sensibile seu sensatū fm ꝙ est sē-
satū nō est notū apud nām aliquo modo: ⁊ vle ē magis
notū apud nos min⁹ vlī: vt gen⁹ ⁊ spēs: sicut est apud na
turā. sed vle causalitate vt prima mā ⁊ p̄mus motor sūt
magis nota nāe ꝙ̄ sint apud nos: ⁊ nō est hoc ita i reb⁹
vlibus q̄ inueniunt in multis sicut gen⁹ ⁊ spēs sicut dixi-
mus: sed itellectiōes vel intellecta sensatoꝝ sicut intelle-
ctiones cōpositoꝝ ⁊ descriptiones coꝝ sūt magis note
apđ nos itellectiōibus seu itellectis reꝝ remotaꝝ a ma
teria vel a sensu: ⁊ sūt cognitiōes causaꝝ ⁊ cause causaꝝ
⁊ ecōuerso apđ nāz: sicut declarauit h̄ Auerroys in p̄n
cipio libri posterioꝝ in cōmēto magno: ⁊ iō dicēs abso
lute ꝙ min⁹ vle ē magis notū apđ nos magis vlī errat
dicēs etiā ꝙ sensatū seu sensibile est magis notum apud
nos ꝙ̄ itellectū vlr errat: nā prima itellecta sunt notoria
apđ nos ꝙ̄ sēsata. ❡ In cōmēto 5° vbi dicit. ⁊ suas cās
f3 fidē ⁊ inferius dic. Causas suas fm ymaginationes.
Nota ꝙ p fidē itelligit verificationē. s. affirmationē uel
negationē. p ymaginationē aūt intelligit apprehēsionē
seu cognitionē simplicē que vocat apud latinos simpli-
ciū apphēsio. ⁊ iste fuit modus loq̄ndi arabū ⁊ hebreo
rū: ⁊ cōmētator isto modo loqt multotiēs in 3° de aīa. ⁊
hoc etiā itelligit ex sua itētione hic ⁊ maxime i p̄ncipio
cōmēti. Quis enī traductor nō recte traduxit: tñ moder
ni debebāt hoc intelligere ex verbis ꝯmētatoris. ❡ In
cōmēto 21°. vbi dicit: ⁊ eē eius f3 albedine3 est aliud ab
eē eius f3 musicā ⁊c̄. Nota ꝙ capit hic esse alio modo
⁊ cōmēto 25°. alio modo. Illic eni3 itelligit p esse sepa-
tionē seu p se stare: hic aūt rōne3 seu definitionē. ❡ In
cōmēto 56°. vbi dicit. Partē que est de spē partiū in q̄s
totū diuidit ⁊c̄. Nota ꝙ ex hoc cōcludit ꝙ p partes ac
tuales intelligit minima nālia que possūt existere actua
liter diuisa. ❡ In cōmēto 44°. in principio cōmēti vbi
dicit. Sed principaliter ⁊ per se corrūpit in aliquid ter-
minatū vnū ⁊c̄. Nota ꝙ illud ꝙ ponit in q̄nto nō con-
tradicit huic: nā forte ois motio sic absolute cōsiderata
est de cōtradictorio in ꝯdictorium primo ⁊ per se: ⁊ de
vno in vnū. cōsideratio tñ specialiter spē numerationis
nō ē vn⁹ modus de quib⁹ mā generatio simplr est de nō
esse in esse primo ⁊ per se: nā nihil aliud pricipaliter itel
ligit p generationē simplr: ⁊ corruptio simplr est de esse
in nō esse: hoc tamē non est sic simpliciter veru3: ⁊ vide
cōmētū 8m q̄nti. dealbatio ⁊c̄. ⁊ similia dicunt motū de
nigredie ad albedinē seu de nigro ad albū primo ⁊ p se.
⁊ ratio ē quia iste motus est iter res ꝯtrarias positiuas
partibiliter acquisitas seu successiue in subiecto ente in
actu: ⁊ ideo īmediate mouet de albedie in nigredinē: et
ecōtra. nō autē sic est de gñatiōe ⁊ corruptione simplici
ter. ⁊ vide ꝯmentū septimum q̄nti: ⁊ veritas est ꝙ illud
qđ corrūpitur seu gñat: corrumpit semp in aliqđ vnu3
determinatum. similiter in gñatione: ⁊ hoc semper. Qñ
enim album corrumpit corrumpit in nigru3 semper. nā
⁊ si corrumpitur ad rubeum vel ad pallidum non cor-
rumpit ad illa nisi fm ꝙ sunt in aliquo modo nigra sic

dr in quinto commento sexti. ⁊ maxime fm illā expositionem cōmentatoris in qua dicit. Cum igitur ꝓpositio
dicens ꝙ transmutatio est ⁊c. Unde p̄mo ⁊ p se album
corrūpitur ad nigrum. Scđario aūt ad media que sunt
terminata: ⁊ hoc vult hic ꝯmētator. ⁊ sic nulla ē ꝯdictio.
positum. n. ꝙ ꝯtrarium primo ⁊ per se corrumpitur ad
ꝯtrarium positiuum: vt dicit ibide3 cōmētator expresse
in cōmēto octauo adhuc veꝝ est ꝙ res primo ⁊ per se
corrumpit ad vnū. ❡ In cōmēto. 45. versus finem cō-
mēti. vbi dicit. ⁊ est illud i quo est p̄uacio propria illi cō
positioni. i. non hñs illam cōpositionem: est tñ aptū na
tum illam habere: ⁊ in eodē commēto paꝝ post vbi di
cit. S3 illud in quo est p̄uatio illi⁹ ꝯpositionis ⁊c. Nota
ꝙ vr̄ ꝙ qñ ex simplicibus nō albis fit album composi-
tum fit ex opposito fm habitum ⁊ priuationem: q2 fit a
simplicibus nō coloratis p commixtionem certam ad
quā sequit color seu talis color: non. n. ad qualib3 com
mixtionē sequit color nec sapor nec odor vt dicit com-
men. in. 5. colliget ⁊ in alijs locis. hec tñ non sunt nisi in
mixtis: ⁊ ideo passiones mixti dr̄: tñ inueniuntur in plu
ribus mixtis ⁊ quasi in oibus. ❡ In ꝯmento. 50. vbi di
cit. Qđ principia ⁊c. nō gñantur ex alijs. Intellexit nō
ꝯstituuntur tanq̄ ex partibus: ⁊ in eodem commēto i fi
ne vbi dicit. Non trāsmutabilia. Intellexit iter se adin-
uicem q2 priuatio nec fit forma neq3 econuerso neq3 ge
nerant ex alijs tanq̄ ex partibus essentialibus. Reliqua
autem. s. non prima ꝯstituūtur ex primis: ⁊ sic p̄ma non
sūt trāsmutabilia aliquo istoꝝ modoꝝ: s3 sūt ꝑmanen-
tia. ❡ In ꝯmento. 60. n fine ꝯmēti in illa parte in qua
ponit ꝯmentator quatuor rōnes ad ꝓbandum nihil ꝓ-
duci seu fieri ex nihilo vbi dicit. Et impossibile est vt fit
in illo cuius partes ⁊c. idest q2 motus est in recipiente:
⁊ recipiens remanet cum recepto. ❡ In commēto. 70.
vbi loquitur de materia ⁊ de potētia materie: est notā-
dum vt puto: ꝙ per potētiam due intentiōes itelligunt.
Una est relatio seu respectus rei ad actum: ⁊ hec inten
tio est defectus quidam ⁊ priuatio quedam. s. ꝙ non est
in actu. Scđa est dispositio seu aptitudo p quā subiectū
fm suam naturam est aptum seu dispositu3: ⁊ hec dispo
sitio non est priuatio oīno sed est quedam qualitas. s. de
specie qualitatis que dr̄ potentia naturalis: ⁊ est illa p
quā res est apta seu disposita agere vel pati: ⁊ hec est di
spositio remota saltem respectu compositorum: nā for
te ipsa est propinqua respectu elemētorum: quamuis si-
ne dubio in materijs elementorum sunt dispositiones di
uerse ⁊ estrema in fundamento materie: ⁊ preter hanc sūt
dispositiones propinque fm numerum specierum enti-
um: sicut dicitur in. 12. metaphysice. Sed iste sunt produ
cte in materia mediantibus formis elementoru3: ⁊ que
dam earum mediantibus compositis. vt verbi gratia.
forma panis disponit materiam ad recipiēdum forma3
sanguinis vel formam humanam cum comedit. Et di-
spositio hec propinqua siue accipiatur ꝓ respectu siue ꝓ
dispositione aliqua qualitatiua est per se ad forma3 vni
uersalem: ⁊ est illa quam vocat Auerroys in libro celi ⁊
mūdi: potētiam essentialem seu per se: ⁊ est per accidēs
ad formam Platonis ⁊ Ciceronis ⁊ fm istum modum
vocatur potētia accidentalis: ⁊ ideo nō est hec potētia
essentialis in ifinito tempore: que postea priuetur in ad
uētu actus. Nam nulla forma specifica priuatur tempo
re infinito: ⁊ etiam iste potentie propinque sunt genera
biles ⁊ corruptibiles: ⁊ forte he etiam fm ꝙ sunt pro-
pinque vocantur per se. Uide in quarto huius. in com-
mēto centesimo vigesimo: ⁊ etiam non sunt in materia
potētie infinite. Nam nō est in materia quomodocūq̄

accipitur potentia nisi vna potentia propinqua cuiuslibet speciei ⁊ est respectu forme specifice vniuersalis: sed accidit huic potentie vni multiplicari cum consideratur respectu indiuiduorum. sicut declaratum est aliquo modo in questionibus meis de intellectu vbi locutus sum de natura vniuersalis. non tamē dico q nō sint diuerse dispositiones eiusdem speciei in diuersis portionibus materie. Et Auer. declarat q potētia quomodocunq duorum modorum accipiatur nō est substātia seu essentia materie neq pars essentialis ei. Q autē dispositio seu pparatio nō sit substantia eius manifestum est ex sua rōne quā posuit in sua sūma libri physicorum. ⁊ in media sua expositiōe. nā possibilitas vel preparatio indigēt subiecto. D. si ista preparatio esset sua substātia: eēt materia sibi ipsi: idest subiectum eius substantie: nam potētia dicitur per relationē ad aliquid. Uult dicere: vt puto q potētia ⁊ preparatio est potentia vel pparatio habentis potētiā. D. si sua substantia esset potētia: ⁊ nullo modo haberet esse in actu: nō dico sicut esse forme vel habentis formā esset in potētia vt sit in potentia: idest q esset aliquid hic qd est in potentia prima mā: ⁊ vt puto: has rōnes tetigit hic in sua ratione scda in hoc cōmento: ⁊ ideo dixit. Nō est potentia neq pparatio. Et forte voluit etiam q potētia ⁊ act⁹ sunt de predicamēto relationis. ⁊ ideo nō est potētia. nā potentia dicit per relationē ad actum. Sed debes scire q Auerroys nō negat nisi substātiā eius esse potentiam eo modo quo dictū est: idest q substantia sua sit potētia ⁊ non substantia subiecta. Sed bene concedit q hec dispositio est substātialis ei per relationē ad formā vniuersaliter. nam natura eius est vt recipiat formā. Et ideo dicit in de substantia orbis q potentia est differētia substātialis materie: ⁊ sm hoc forte potētia hec quā hz per respectum ad omnes formas nō est accidēs: sed est substantia eius. Sed nō est substātia eius potētia respectu sui ipsi⁹: idest eo modo quo dictū est: ⁊ iō potentia quā hz respectu formarū dicit q est accidēs ei: idest q potentia nō ē substantia eius respectu sui ipsius: cum hoc tū cōcedim⁹ q cuilibet forme specifice est dispositio seu pparatio propria vt materia immediata ex qua fit res mediantibus dispositionibus factis in ea: ⁊ hec dispositio inuenitur ⁊ fit seu producitur in materia productione vna. Sed preparatio vna quam habet respectum ad omnes formas est sua substantia. i. quod est subiectum: in cuius nā ē recipere formas nō q in ipso sit potētia addita sup substātiam eius. Et considera in cōmēto. 26. secundi. ⁊ sm hoc non indigemus potentia nālı vna: ⁊ si forte cōcedere voluerimus in esse huius potētie naturalis. Dico q voluit in suo dicto de substantia orbis q ipsa accipiat locū differentie substantiarū non q sit differentia substantialis. Et si intelligamus q Auer. vult q substātia māe non est potentie. s. respectu substantie eius q̄uis sit in potentia respectu forme sine potentia naturali: tunc pma rō quā fecit hic est fortis. s. q si potentia est substantia eius: tunc substantia eius corrūperetur in aduentu forme. nā tunc priuatur potentia. Sed si dicamus q hic est potentia naturalis. tunc hec rō declarat q defectus iste seu priuatio non est substantia eius. nam priuatio corrūpitur seu desinit in aduentu forme. nam nō est possibile dicere q potētia naturalis corrūpitur. Si hoc enim esset: ita nō reciperet amplius saltem ex illa specie: ⁊ videt mihi sm suā intentionem q non est in ipsa potentia naturalis: sed sz suā substantiā est in potētia ad formas omnes. Nota tū bene q potētia ad ppositū dupliciter dicitur. Uno mō de subiecto potente. Alio mō de re receptibili seu respectu rei receptibilis vel forme ad actum. Primo mō est substantia quedam possibilis ex se: ⁊ hec est sua substantia seu essentia: ⁊ per hāc naturam est in potentia ad oēs formas non per aliā. Secūdo modo autē est quidā respectus ⁊ indiget subiecto ⁊ desinit esse cum aduenit actus: ⁊ sm hunc 2m modū negat hic cōmentator q sit de substantia eius s. q potentia secūdo modo nō est substantia eius s. pme materie: ⁊ pro isto vide que notaui in de substātia orbis de dictis cōmētatoris de potētia. Unde potentia pmo modo est vna sicut ⁊ materia pma ⁊ per illā dicit esse in potentia ad omnes formas saltem remotas que per illam potentialitatem apta est perfici a quacunq forma ex formis compositorum aptitudine remota. minus tamen remota vel ppinqua respectu elementorum vt diximus. vnde materia cognoscit cum forma sm qd inest ei natura diminuta ⁊ potētialis. vnde pter hanc naturam accidit sibi recipere nō q essentia eius cōsistat in receptione nisi secūdario: nō tamē dico q non sit naturale sibi ⁊ quasi substāntiale recipere: imo ē receptiua sm suā naturam: nec dico q pōt esse sine forma. forma enim facit ipsam esse in actu: non esse simpliciter nisi per accidēs vt declaraui alias propinque autem: ⁊ etiam secūdo modo: nō dico illam que dicitur ad omnes formas sunt tot quot sunt species formarum: sed iste propinque non sunt eterne. vt iam dictum est: ⁊ similiter in secūdo modo. In cōmēto. 79. vbi dicit. Et ex hoc apparet q omne habēs materiam est generabile ⁊ corruptibile. na in natura materie est priuatio forme ⁊c. Uult dicere q in natura materie est q sit in ipsa priuatio per respectum ad formā. s. q denominetur per priuationem forme sm suam naturā vel q attribuatur ei: nō q in sua natura est priuatio simpliciter. s. q ipsa nullo modo sit: ⁊ q natura ei⁹ sit natura priuationis: ⁊ etiā materia sm suam naturam nō est formata in actu. i. q nō est sua natura sm q ipsa ē materia nā habentis formā sm q in ipsa est forma in actu: sed causa generationis ⁊ corruptionis fundatur ⁊ radicatur ⁊ sz primo est materia pter priuationē que est in natura materie. nam quāuis contrarietas formarum vel qualitatum est causa generatiōis ⁊ corruptionis: tamē causa esse contrariorum actiuum ⁊ passiuum est: q priuatio est in natura materie sicut dictum est. i. respectu formarum accidētalium vel substantialium. Et similē rōnem fecit cōmentator in li secundo in cōmento. 47. vbi dicit 2m Auicen. imo cōtinens vt in pluribus est illud cuius natura est possibilis ⁊c. Et volo dicere q hec est pma causa generationis. nam si esset natura materie natura habentis formā in actu sm qd est habens formam in actu: non reciperet formam: ⁊ etiam si non esset priuatio materia nō recipit formam sicut declarabitur etiam cōmento. 81. Et considera in cōmento. 72. tertij. ¶ In cōmento vltimo huius. vbi dicit cōmentator. Sed sicut dixit Aris. phs declarat substantiam materie ⁊c. Uult dicere q diuinus declarat perfecte naturam materie nam ipse considerat de differentija entis sm quod est ens: ⁊ potentia ⁊ act⁹ sunt differentie entis. Et ideo diuinus declarat perfecte naturam materie per habitudinem seu respectum ad omnes differentias entis. Sed naturalis declarat q est in potentia respectu formarum materialium idest q ipsa est in potētia recipere formas: non q declaret absolute q ipsa est ens in potentia sm q potentia ⁊ actus sunt differentie entis simpliciter. s. q non declarat q est in potentia sm q potentia opponitur actui que est differentia entis simpliciter: nam de hoc considerat philosophus primus q considerat de rebus sm q sunt entia: ⁊ considera cōmentum. 21. secūdi. Et forte vult dicere q metaphysicus declarat quomodo est vna ⁊ quomodo hz esse: ⁊ quomō

non vt declarauit hic cōmentator cōmēto.14. duodecimi metaphysice. et illic dicit. Iste sermo facit intelligere q esse est esse materie et est proprius huic scientie et non de scientia naturali.

¶ Ex libro secundo.

Circa id qd ꝯmētator dicit in principio huius libri: q principiū alteratōis nō est ab intrinseco: et dubitat cōiter de reductiōe aq̄ calefacte ad suā frigiditatē similē ꝑme. Nota q ex dictis Aui. accipit solutio: et ꝑ hoc vide vltimū ꝯmētū ꝑmi de gñatione. Cōmētator aūt et phs aliter soluūt: vt est veritas. Verū .n. est q principium initiatiuum alteratōis est ab extrinseco: aliter idem ageret cōtrariū. sed tamen cum habuit principium extrinsecum etiaz remissuz seu debile a quo incipit alteratio completur seu intenditur ab intrinseco: et in hō assimilatur eis que mouentur ab intrīseco: et isto mō nullum accidit ipossibile: et de istis bene considera ꝯmentuz 24. quarti celi. et in 12. et 7. metaphy. vbi loquit de cōuenientia agentis et maxime circa sanitatē: sed ſm qd ꝯmētator dicit in scdo de aīa q aqua pura nō calefit ipsa remanente pura et maxie ſm ipsum: qr forme elementoruz nō suscipiūnt magis et minus aliter est dicendum.

Circa 2m libr ꝯmento.3. vbi dicit. Subm huius libri est nā et principia nālia etc. Nota q vel vult dicere ps subti vel rō formalis subti: et vtrꝫ est q principia nālia: et ēt natura quoquo modo sunt partes subiecti sciētie naturalis. Dixit aūt quoquo mō. Quia subiectum proprie est ens mobile seu naturale: cuius esse non declaratur a naturali: sed naturale est ratio eius formalis: et forte vult dicere q sit fundamentū seu principiū. ¶ Itē etiaz in eodem cōmento vbi dicit. Quoniā nauis mouetur ex principio in ipso: sed nō ꝑmo etc. idest q nauis est per se motuz: tamē natura mouēs est alia separata in esse: et ideo mouetur ex principio in ipsa sed nō ꝑmo. ¶ Circa illud aūt qd dicit de arte medicie. Nota q per virtutem actiuaz que est in ipso seu per artē curat se ſm q corpus egrum: sed accidit medico curare se: nā nec oīs eger est medicus: īmo nec omnis homo est aptus vt sit medicus: ita q medicus agat in se: hoc tamē accidit ſm ꝑtem theoricaz: et hoc est qd dicit cōmētator: qr pars medicine cui accidit agere in suum subiectū est pars theorice nō practica: idest per artē quā habꝫ quā vocat theoricam ipse agit in se ſm q ipsi accidit esse corpus egrum vt dictum est. raro tamen vel nunq̄ inuenitur q aliquis medicus agat in se ſm parteꝫ practicam. idest ſm operationem manualeꝫ. s. flebotomare se vel similia: sed tm̄ dicit per artē qua habetur que sunt facienda: et aliquādo accidit ipsum eē egrum: nam non omnis hō est medicus: et dato q esset adhuc nō est ars medicine natura: qr agit in illo in quo est per accidens. ¶ In cōmento.19. secūdi libri. Nota q ex hoc qd dicit cōmentator. et cōtingit dicentibus formās esse definire formas naturales abstractas a materia. pꝫ q in definitiōe forme naturalis ponitur materia. ¶ In cōmento.26. in principio cōmenti vbi dicit. Q materia est de genere relationis. Ad declarationem huius vide illa que notaui in cōmento.7. ꝑmi libri. et forte materia est de genere relationis quo ad suam cognitionem: qr ipsa cognoscitur per analogiaz ad formā: et hoc sufficit philosopho ad suā probatōeꝫ: vel forte intelligit q potentia que est eius differentia substantialis est de genere relationis i. potentia eius ad formā: nō potentia eius in seipsa: qr ipsa nō est talis potentia neqꝫ habet eam: et bene considera illa que notaui. ¶ Item in cōmento parū post vbi dicit. Ad quem igitur ordinem oꝫ naturalem peruenire in scientia formarū et non pertransire illud. s. in scientia quiditatis etc. Patet q naturalis considerat de quiditate rerum materialium: et ideo dicit īmediate post hoc: nō in scientia eius quod est eē. i. qr eē omnium formarū tam separatarū q̄ non ꝓbat a naturali. sed quiditas materialiū tantum consideratur a naturali. ¶ In cōmento.47. vbi loquitur de casu et fortuna contra Auicen. circa principiuꝫ cōmenti. Nota q innuit hic cōmentator. Sicut fit diuisio de effectibus ita debꝫ fieri de causis: qr casus et fortuna sunt cause. Et ideo cōmentator reprehendit Auicen. q dixit q in eis. que sunt equaliter contingentia inuenit casus. et si sic esset aliqua causa equaliter cōtingens. Cōtra qd probat ꝯmentator q non dat causa equaliter cōtingens. Sed ad maiorem declarationeꝫ dictorum cōmentatoris in hoc cōmento. Nota q vt puto cōmentator intellexit ex dictis Auicē. q est hic aliqua causa naturalis per se ex qua possunt ꝓuenire operationes et non prouenire equaliter: et tamen effectus proueniens ab ipsa nō dicit esse a casu simpliciter: sed est a casu respectu alicuius cause: nō aūt respectu alterius cause. sicut ambulatio. verbi gratia. q̄ respectu virtutis motiue est a casu vel a fortuna: et respectu appetitus ad motum nō est a casu. Et fuit necessarium ei intelligere ita sua verba. Nam ipse voluit per hoc soluere rationem themistij: et si non intelligerentur ita verba illius non esset responsio in rōe themistij qui arguebat a virtute actiua. Et etiam cōmentator dicit in principio cōmenti q cum declarabitur natura rei aduenientis a casu: declarabitur dispositio cause: et que causa est nam causata sunt notiora apud nos causis. Videtur ḡ q si sit hic natura vel aliqua res naturalis que ſm suam naturam est possibilis ꝓuenire et non ꝓuenire equaliter q sit hic causa actiua naturalis cuius dispositio est huius. Et ideo cōcedit Auicen. esse huius cause: sicut concedit esse huius nature causate: et dicit vel sequit ex dicto eius q hoc causatum in cuius natura est ꝓduci et non ꝓduci equaliter cuꝫ ꝓuenit a causa naturali cuius dispositio est talis vel cum attribuit ei dicit q est a casu. Et contra hoc arguit ꝯmentator primo. Si esset hic aliqua res vna naturalis que est a casu respectu vnius cause: et necessaria vel possibilis vt in pluribus respectu alterius cause: non erit illa res ſm suam naturam ꝓueniens in paucioribus neqꝫ ſm plurimū neqꝫ necessario: ex quo natura eius non est natura necessarij neqꝫ possibilis vtplurimuꝫ: neqꝫ possibilis ſm paucum. ex quo ipsa attribuit causis necessarijs: et possibilitas ſꝫ plurimuꝫ et ſm paucū. Quare ergo natura eius est magis natura eius que est ſm plurimā que sit necessarij vel ſm paucum: non est ergo necessaria ſm suā naturā. nam cause eius non sunt necessarie neqꝫ possibiles: qr cause eius sunt non necessarie. et ergo esset hic alia natura ab his naturis: naꝫ cū cause sunt necessarie .i. agentes semper et necessario causatum est necium. et si ſm plurimuꝫ causatum est ſm plurimū sicut est dispositio in corporibus celestibus cū his inferioribus saltēꝫ in aliquibus: nam quāuis sint agentia naturalia seu agunt de necessitate. i. nō possunt nō agere: tamen non sunt cause necessarie. i. nō est necessarium vt proueniāt effect9 ex eis: nam in natura istoruꝫ est possibilitas vt impediatur operatio eoruꝫ ſm paucum seu i paucioribus: et hoc ab impedientibus extrinsecis. Preterea cōtradicit Auicē. in hoc qd dicit hic esse causaꝫ naturalem. i. actiuā dispositam seu aptā agere et nō agere equaliter: et hoc per se. nam sequeretur q nō ꝓueniat ab ipsa aliquid vel vt ꝓueniant ab ipsa duo contradictoria simul: et maxime q non inuenit causa naturalis. i. agens naturale qd sit per

sibile agere per se fm paucum.i.agere rem que est possibilis fm paucu:nõ duo fm paucu3 tẽpo2is: ꝛ ꝙ causa p se de sua natura est nõ agere hoc per se nisi fm paucu:nã hoc est ipossibile. Sʒ illud qd est possibile est vt sit agẽs naturale: agens per se fm plurimu: ꝛ ipeditur a sua opatione naturali fm paucu:qꝛ est in sua natura possibilitas vt impediat fm paucum a sua operatiõe naturali ꝑpter ipedientia vel res extrinsecas vel mãm: ꝛ hoc impedimẽtum fm paucu3 vocat casus.i.ꝙ effectus prouenie ns ab ipso est fm paucu:nõ sicut in natura ei⁹ est agere fm plurimum. Sed illud qd est fm paucum ꝑpter impedientia vel res extrinsecas vel materiam dicit ꝙ ꝓuenit a casu: ꝛ cause extrinsece nõ sunt in natura rei naturalis.s.que ñ a casu ꝓuenire ab eis sunt cause per se rei ꝓueniente a casu non fm ꝙ est a casu. Et considera in ꝯmento.60.61.ꝛ.65.sed est a casu a causa.de cuius ꝯsuetudine nõ est fm plurimu cum accidit ei impedimentu:ꝛ tamẽ nulla res naturalis ꝓuenit a casu:habens etiã cãm naturalem per se ordinatam ad hoc: ꝛ ex hoc põt quis ratiocinari similiter in rebus ꝓueniẽtibus a voluntate fm fortunam. Sed in hoc est differentia aliqua:nam inuenitur vna res in specie a voluntate a fortuna vel nõ a fortuna. Et si tu intelligis hoc recte tu potes itelligere solutionẽ omniu3 dubitationum quas ponunt latini contra rõnes Auerroys. Na3 maior pars earu3 procedit ex malo intellectu. Illud aũt qd dicunt ꝙ virt⁹ motiua in loco animalis est apta seu disposita agere ꝛ nõ agere motu equaliter: ꝛ hoc per se. Ad hoc dico ꝙ ia3 declaratu est in.3. de anima.ꝛ in libro ð motibus animaliu ꝙ motus localis in animali perficit in animali per virtutes anie ꝛ per corpora: ꝛ virtutes anime sunt virtus imaginatiua ꝛ appetitiua. Nam imaginatio mouet potentiã appetitiuam ꝛ appetitus sequitur imaginatu:sicut sequit abscisio gladiu:ꝛ potentia appetitiua est potẽtia receptiua seu passiua tm respectu volitionis seu appetitionis:ꝛ ipsa.s.virtus appetitiua mouet calorem naturalẽ sicut declaratu est ibidem perfecte:ꝛ ideo virtus motiua anime non est virtus potens mouere ꝛ nõ mouere equaliter:sed virt⁹ appetitiua fm ꝙ est recipiens possibile est recipere ista duo equaliter: ꝛ similiter corpora quibus perficitur iste motus fm ꝙ sunt mobilia. Sed ꝙ inuenit aliqua potẽtia naturalis potens agere ꝛ nõ agere equaliter per se ẽ impossibile. Et etiã virtus motiua nõ est naturalis oio. Nam sequitur rationẽ ꝛ electione3:ꝛ in libro de anima. considerabit perfecte de istis rebus ꝛ maxime in sua summa: ꝛ in istis que notaui ibidẽ. ꝛ videtur ꝙ itẽtio Auerroys ꝛ sua ratio ẽ ꝙ nulla potẽtia actiua aialis seu naturalis potest agere ꝛ non agere equaliter: ꝛ hoc per se:ꝛ ꝙ voluntas vel virtus appetitiua est potentia receptiua tm respectu appetitus qui sequitur cognitionẽ:sicut sequitur abscisio gladiu:ꝛ cõsidera in cõmento.8.octaui libri huius. Et nota etia3 ꝙ nulla res naturalis.s.nõ voluntaria aduenit a casu ꝛ a cã naturali per se ordiata ad hoc: neqꝫ aliqua spẽs ꝓducit a natura ꝛ a casu:sicut declaratu est in.8.huius. ꝛ cõsidera in commento.6.61.62.64. ¶ In cõmento.74.vbi dicit. Qm̃ si natura lis nõ cõcedit cum negat ꝑncipium finale ꝛc̃. Nota ꝙ in.ii.de animalibus multum loquit de istis Cõmen. ꝛ de necessitate que inuenit in rebus naturalibus. ¶ In ꝯmento.81.vbi dicit ꝯmẽtator. Tunc poneremus hoc ex peccato nature. Nota ꝙ vult dicere ꝙ nõ illa agat casu:idest ois mõstruosa ꝛ nõ mõstruosa:vt dicit in ꝑncipio huius commenti. Uel vult dicere indiuiduu cui accidit monstruositas. ¶ In eodem cõmento versus finẽ.vbi dicit. Causa igitur illius vocat ꝛc̃. Si fuerit veru3 ꝛc̃. Nota in.ii.de animalibus declarat an hoc sit verum. ¶ In cõmento 85.in ꝑncipio cõmẽti vbi dicit. Qm̃ cu posuerim⁹ ꝙ oẽ animal generatu ex spermate ꝛc̃.nõ itelligo ꝙ idẽ dicit his:sed vult dicere cu3 dicit. Generat ex spermate ꝙ vt plurimu hõ non mõstruosus generat ex spermate ꝛ nõ ꝙ homo generat ex non spermate. Et per hoc soluitur difficultas Burlei ꝯ istam rõnem. Scdm eni3 solutionẽ Burlei Cõmentator petit ꝑncipiu. Nota tñ ꝙ hec difficultas põt solui alio mõ. ¶ In cõmeto.87. vbi dicit. Illa enim que inueniunt in rebus naturalib⁹ de necessitate non ꝑpter aliquid vt mors ꝛc̃. Et illa que inueniunt in eis ꝑpter aliquid ꝛc̃. Nota ꝙ vult dicere ꝑncipaliter seu nõ ex necessitate materie etiã.nam multa sunt de necessitate mãe: quibus tñ nã vtitur ꝑpter aliquid: vt pa3 in.ii.de aialibus. Uel vult dicere ꝑpter formã.i.ꝙ forma est finis eoru. Diuisibilitas aũt est ꝑpter aliquid seu dimensiões materie sunt ꝑpter aliquid s.vt accipiat formã:nã indiuisibile fm qd indiuisibile per se nõ patitur neqꝫ recipit ꝛ maxime formã extensa3:neqꝫ quantitatẽ. Indiuisibile.n.non põt esse subiectu neqꝫ susceptiuum diuisibilis neqꝫ indiuisibile fit diuisibile ꝛ hoc maxime efficaciam habet in his que aliquãdo vere recipiunt: vt quidam dicunt de quãtitate ꝙ totaliter aliquãdo corrũpit.s.per corruptionẽ forme precedentis:ꝛ alia totaliter vere de nouo ꝓducit ꝛ sine materia aliqñ saltẽ per instans remanet sine quãtitate vt apparet sequi fm istos:qꝛ s3 ꝑncipia vera non est idem modus oino de quãtitatis receptione si quãtitas vere recipitur ꝛ forme sue non:nõ curo: sufficit enim ꝙ est vera receptio:nõ sic aũt est in materia ꝑma cu quantitate interminata sibi coeterna fm Cõmentatore3 ꝛ hmõi.qꝛ in eternis hmõi nõ ẽ vẽs receptio vt dicit Cõmẽtator in multis locis ꝛ maxie in.3.de aia. dicit eni3 receptio in istis equiuoce ex quo est eius passio inseparabilis ab ipsa:hoc tñ est fm ꝑus ꝛ posterius in quãtitatẽ celi ꝛ materie.vnde qꝛ nunq̃ vere recipit nec in instanti nec in tempore non accidit ex hoc ipossibile sicut accidit in istis:quãuis enim intelligit esse subiectum tamẽ in re nunq̃ recipit vere sicut mã recipit quãtitate3 vere fm istos: ꝛ tu supple ꝛ remoue cauillatões que dici possunt circa hoc. Et iõ si materia nõ h3 dimensiões sequẽtes suã naturã tãq̃ ꝓpriu ei⁹ nõ eẽt receptiua formarum: ꝛ si quãtitas esset in mã mediante forma:tunc illa esset receptiua fm qd formata: ꝛ tunc forma esset rõ ꝑncipalis recipiẽdi:qd est ipossibile:qꝛ actus in eo qd act⁹ nõ recipit. Et ideo dimẽsiones sunt ꝑpter aliquid.vt p3 fm doctrinam cõmentatoris in libello de substantia orbis fm ꝙ illic notaui diffuse: ꝛ fm hoc oportet itelligere cum dicit propter formam tanq̃ ad finem:nõ tanquam ab efficiente.

¶ Ex libro tertio.

Circa 3m librum. In ꝯmẽto.4.vbi dicit commentator. Et intendebat declarare qm̃ motus non dicit vniuoce:ideo nõ habet diffinitionẽ dictã vniuoce. Nota ꝙ ex h p3 ꝙ motus mãliter diffinitur hic.vt p3 et ꝯmẽto.:L. quinti. Tñ videt ꝙ hec diffinitio alio mõ itellecta cõpetit motui formaliter sumpto.vide ꝯmẽtũ.9.huius. ¶ Itẽ in isto cõmẽto vbi dicit. ꝛ similr dico in vbi ꝛ alteratione. Scdꝫ aũt qd est ꝛc̃. Nota ꝙ idẽ motus oio qñ ꝯparat ad motore3 est actio vt sic:qñ aũt cõparat ad motu seu passu3 est passio siue pati.vt dicit cõmẽto.22. Uñ passio est trãsmutatio trãsmutabilis de dispõne in dispõnẽ.vt dicit in sua logica. Pati aũt est rẽ trãsmutari.i.trãsmutabilẽ de vna dispõne in aliã.passio ergo est trãsmutatio ꝯparata ad motu siue passu.passio ꝙ addit illã ꝯparationẽ supra trãsmutationẽ:ꝛ similr actio seu motus seu motus

tio respectu istarum cōparationū se hȝ tanq̄ subiectū. vt dicit cōmēto .21. ⁊ .22. Trāsmutatio tn̄ q̄ est actio motoris est in moto seu passo. vt dicit cōmēto .3. ⁊ .18. vn̄ mouere est actio motoris in rē motā. vt pȝ ex cōmēto .2:. ⁊ ideo trāsmutatio est magis in p̄dicamēto passiōis. Mutatio .n. est qua aliquid mutat ⁊ dr̄ patı: iō sunt in eodeȝ p̄dicamēto seu eiusdē p̄dicamēti. Pati .n. est transmutari ideo passio est transmutatio. Addit tn̄ cōparationē seu respectū ad mobile vt dictū est: ⁊ mutatio ꝓ fluxu vr stat sub tali respectu est p̄dicamētū passionis: ⁊ illa met mutatio vt hȝ respectū ad mouēs seu agens est actio. ⁊ in ħ cōsidera. Et ex hoc pȝ ꝙ idē est actus motoris ⁊ moti .s. motus: ⁊ est in moto ista tn̄ ē falsa actio ē passio: ȝ hec est vera. id qd̄ est actio ē passio .i. de eodē motu verificat ꝙ est actio ⁊ passio nō simplr̄ sed cū istis respectib⁹: vt dictū est: ⁊ credo ad p̄ns ꝙ isti respect⁹ actualiter sunt per operationē intellectus aptitudinaliter extra aīaȝ seu ex nā rei: qd̄ ꝓ eodē i hoc ab eo .i. ꝙ nō oio dependet ab operatione itellect⁹. vn̄ si itellect⁹ nō itelligit ipȝ tn̄ est aptū mouere itellectū ad talē intellectionē ex sua nā. Et forte actio sic accepta .s. nō pro motu fundat in motore: sicut reliqua relatiua: vt paternitas in patre seu in potētia generatiua seu actiua patris. Vn̄ motor est cā actiua mot⁹. ⁊ hec causalitas quā hȝ supra motū est in motore subiectiue vel est ipse motor realiter. Motus tn̄ non est in ipso motore. ¶ Itē in eodē cōmēto in fine cōmenti vbi dicit. Ille autem est verior. Nota ꝙ non vult dicere ꝙ verius sit dicere ꝙ albedo diminuta sit motus. Oppositū enim declaratū est .5. physicorum cōmento q̄nto. Sed vult dicere ꝙ forma diminuta ē magis ens sive pfectior. ¶ In cōmēto .6. vbi dicit: ⁊ manifestū est ꝙ ista definitio motus est cōis motui nouo ⁊ eterno ⁊c̄. Vbi loquit de augmentatiōe. Nota ꝙ vt puto augmētatio est mot⁹ respectu aīalis augmētabilis .i. qd̄ dr̄ de ipso moueri in toto tpe in quo nō est cōpleta sua augmentatio: ȝ illud additamētū vel res per quā augmētat aīal non mouet vere: nā est gn̄atio in sub̄a respectu huius rei gn̄ate. Gn̄atio aūt in sub̄a est mutatio seu transmutatio nō mot⁹. Sic declaratū est in .5. Sed vocauit istū hic motū ꝭȝ famositatē donec declarabit veritas: sicut dixit Auer. in sua sūma in hoc loco. Q̄z aūt sit mot⁹ respectu aīalis augmētabilis manifestū est: nā subiectū augmētatōis non dico generatiōis illi⁹ partis est aīal: qd̄ est subiectū ens in actu: ⁊ etiā tota augmētatio q̄ est q̄ñ ex genere pfectionis vltime q̄ aduenit p augmētū vel de spē ei⁹ nō fit in vno instanti: ⁊ iō aīal qd̄ mouet ꝭm ꝙ mouet in ista motu coniungit ei potētia. nā hoc aquirit ei paulatie: paulatie. ⁊ iō hec pō est cōiuncta moto seu mobili ⁊ motui donec ꝑueniat ad pfectionē q̄ est finis motus: ⁊ tūc nō dicit ꝙ ipsa mouet: q̄z nō est hic pō cōiuncta ampli⁹ ⁊ hoc ē ꝯueniēs exēplo phi de edificatiōe: ⁊ cōsidera: ⁊ hoc est cōtinu⁹ q̄ appet ex definitiōe motus nō continu⁹ quā putauit Alpharabi⁹ ⁊ ē ꝙ sint partes motus cōiuncte sił nō intercise. Nā ħ ē ipossibile in motu augmētationis nisi instās esset ꝯtinuum seu cōiunctū istāti: sicut dicit in .8. Sȝ hec ꝯtinuatio quā dicit Alpharabius nō inuenit nisi in motu locali: ⁊ forte etiā i quibusdā q̄litatib⁹. ⁊ ex ħ soluit ꝯdictio: q̄ apparet inter dicta eius hic ⁊ in .8. Et vide in .8. cōmēto 33. in fine ⁊ videt etiā ꝙ gn̄atio i sub̄a nō est vere mot⁹: sed mutatio .n. subiectū generatiōis in sub̄a non est ens in actu: nec ꝙ est in gn̄ato: nec ꝙ in corrupto in sub̄a ꝭȝ ꝙ est gn̄atū seu gn̄abile potētia ꝯiūcta actui .s. illius gn̄atōis. Sed vltima pfectio q̄ inuenit in eis ⁊ est forma aduenit nō in tpe .i. tota in vno instāti .s. tota aīali. ⁊ sił etiā est dispositio in pte gn̄ata in sub̄a: per quā augēt aīal: ⁊ ipsa

est semp in vna duaꝝ dispositionū .s. vel in actu cōpleto vel in potētia ꝯpleta. Et nō inuenit pō ꝯiuncta act⁹ ꝭm aliqd̄ tps saltē in formis cōpositoꝝ ex elementis: nā elementa forte hoc hn̄t: sed tn̄ gn̄atio eoꝝ nō est mot⁹. naȝ nō est subiectū in actu illa mutatiōe: ⁊ ꝯsidera in .5. cōmento .10. Sȝ aīł augmētabile mouet vere sicut dictū est. Et bn̄ cōsidera. Nā p ista soluunt multe dubitatiōes absq̄ hoc qd̄ cōcedim⁹ res extraneas. Et vide rōnē quaȝ fecit hic ad ꝓbandū ꝙ mot⁹ augmētatiōis nō est ꝯtinuus: q̄z cōpleuit caȝ in .8. Illic .n. dixit ꝙ sequit ex hoc ꝙ instans sit cōtinuū seu cōiunctū instāti aut ꝙ cuilibet parti gene͂ tēporis sensibilis corrn̄det res gn̄ata per quā augmētatur aīal: ⁊ illa augmētatio cēt sensibilis: ⁊ ibidē pfecit hāc rōnem: ⁊ remouet difficultates si tu intelligis. ¶ In cōmento .8. in fine cōmēti: vbi dicit. Sed in fine huius libri declarabit ⁊c̄. Nota ꝙ ex hoc pȝ q̄z i fine octaui loquitur de deo: q̄z ipse solus est ꝙ nullo⁹ mouet: q̄z est actus purus. ¶ In cōmento .12. vbi dicit. Sed debes scire ꝙ ista definitio nō est manifesta per se ⁊c̄. Nota ꝙ vult dicere oio: sed indiget modicula declaratiōe. in .2. n. posteriorū declarauit ipse pfecte in cōmēto magno ꝙ nulla definitio ignota nāliter ꝓbat p has vias .s. p inductionē: aut p viā cōpōnis vel diuisionis siue per viā acceptam a ꝯno. ¶ In cōmēto .19. vbi dicit. Si igit agere est in mo^te ⁊c̄. Nota ꝙ inferi⁹ in ħ cōmento in loco vbi dicit. Et ex ħ qd̄ posuim⁹ ꝙ agere est mot⁹ ⁊c̄. Declarat ħ ꝯn̄a ⁊ ēt parū ante vbi dicit. ⁊ vnitulq̄ȝ est motus. ¶ In ꝯmento .31. versus p̄ncipiū ꝯmēti vbi dicit. Illa igit q̄ est nota p se ⁊ accidit ei qd̄ fuit ꝓbabił ⁊c̄. Nota ꝙ vult dicere famosa per probabile enim saltē aliq̄n itelligit commē. famosuȝ vt sciū docti in sua doctria: ⁊ stat aliqd̄ eē p se notū nō tn̄ famosū. ¶ Itē i illo ꝯmēto paꝝ post vbi dicit. Et instās p̄ns necio exigit tp̄s ⁊c̄. Nota ꝙ hic supponit ꝯmē. ꝙ instāȝ semp est p̄ncipiū futuri ⁊ finis p̄teriti. Et ħ optime declarauit Alpharabius ⁊ ꝯmē. in li° .d.d. vbi declarauit ꝙ instās in tpe sic se hȝ sicut pūct⁹ in linea circulari ⁊ vide ꝯmētum .1 7.4. ¶ In cōmento .3:. vbi dicit ⁊ possibile in reb⁹ eternis. Nota ꝙ videt dicere ꝙ possibilitas ꝭȝ rei veritatē est ad vtrūq̄ȝ pte ꝯdictōis: ita ꝙ possit eē ⁊ non esse: hoc aūt nō inuenit nisi indiuiduis gn̄abilibus ⁊ corruptibilib⁹. In eternis aūt n̄ est sic: sed tn̄ sūt necīa vel ipossibilia. Qn̄ ḡ in eis est pōñ vt sint eterna illa sunt necīo eterna. ⁊ sił qn̄ possunt esse sunt de necessitate. In li° aūt .d.d. ipse dclarat hoc alr. ⁊ forte i idē redit. ¶ In ꝯmento .41. vbi dicit. Neq̄ȝ ēt est possibile inueniri numerū in actu separatū. Nota ꝯ Auic. q̄ ponit i separatis a mā esse hoc possibile. Si eni dictū phi itelligeret de numero reꝝ nō separataꝝ a mā tantū: tūc phs nō indiget hoc: q̄z iaȝ declarauit ⁊ declarabit nullū corp⁹ esse infinitū. ¶ In ꝯmento .43. vbi dicit cōmētator. Qm̄ cū aliqd̄ fuit cōpositū ex duob⁹ necesse est vt definitio illi⁹ cōpositi sit ꝯposita ex diffōnibus illoꝝ duorū ⁊c̄. Nota ꝙ credo ꝙ intelligit ꝯmen. ꝙ corpus infinitū .i. corp⁹ qd̄ est infinitū ꝭm qd̄ est corp⁹ est in finitū .s. ex oib⁹ partib⁹: ⁊ hoc est necessariū: ⁊ ħ ꝓbat sua rō. Postea inueni hāc ītētiōnē tactā a cōmētatore in sua sūma ⁊ multū gauisus sum. Tu dices forte ꝙ nō ponis corp⁹ sic infinitū: sed ex vna pte vel ex duobus tantū. Cōtra. tūc infinitas esset i ipso per accn̄s ⁊ nō necīo. Iudiciū eni est eq̄le de oibus dimēsionib⁹ .s. esse finitas vel infinitas: ⁊ iō vł ois ifinita vel nulla saltem necīo: qd̄ est ꝯ aduersarios. 2ª ēt ratio ē demonstratiua: nullus .n. sane mētis dubitat ꝙ aggregatuȝ ex duob⁹ quātis est maius vno eoꝝ siue sit finitū siue ifinitū: ⁊ est totū si ponat esse sic: hoc .n. nō variat ꝓpositū. ēt est notū q̄ñ p se ꝙ ifinitū ex vna pte est ifinitū

simpliciter. Uel saltē sequit ex hoc: et hoc aliqualiter declaraui in questionibus meis de unitate intellectus. unde patet q cauillationes modernorum nihil sunt: et ipsi male intelligunt cōmētatorē. et vide cōmētū. 53. ¶ Itē in illo cōmēto versus finē vbi dicit. Contiget infinitū esse maius infinito. Nota q vult dicere si sic poneretur: et ideo nō est contradictio cū hoc qd dicit in fine cōmēti. 40. q infinitū nō est maius et c. ¶ In cōmēto. 48. vbi dicit. Locus partis naturalis in quo quiescit: et locus totius sunt idē nūero et c. nō oz declarare hoc: quia ipse declarauit in cōmento. 52. hanc ppōnem. In textu cōmenti. 53. vbi dicit phs. Aut quō infiniti erit hoc quidē sursum et c. Nota q phs forte intellexit hanc rōnem .s. q nō est maior rō q vna ps talis infiniti debeat dici sursum et alia deorsum q econuerso: ex quo ambe sunt infinite et nulla appet distinctio per quā vna pars sit superior seu superius et alia est ex. ¶ In cōmento. 54. vbi dicit: itendit q sex partes et sex vbi supposita partibus corporis inueniuntur et c. Nota q ex isto dicto et ex hoc qd dicit in fine ap paret q dictū Burlei hic dicētis q he ptes nō inueniunt in istis corporibus .s. inanimatis nisi per cōparationem non est verū. et considera. ¶ In textu cōmenti. 56. vbi dicit qd at nō sit infinitū simpliciter multa ipossibilia accidant manifestū est. Considera quō phs asserit ipsū esse finitum esse manifestū ipossibile. ¶ In cōmento. 57. vbi dicit. Ex tēpore enim a hominibus recedit pars et c. i. corrūpit seu desinit vna pars et alia fit. non autem sic est in magnitudine. ¶ In cōmento. 60. vbi dicit. Et si hoc esset tunc esset hic magnitudo infinita in actu: quoniam si magnitudo et c. Nota q inferius in hoc cōmento deducit aliter hanc cōsecutionem. et cōsidera. Idem in eodē cōmento parum post vbi dicit. Quoniam si posuerimus q magnitudo pōt crescere in infinitum: tunc infinitū exibit in actū et c. Et tūc potentia intelligeret et c. Nota q magnitudo est res positiua et actua quidā. et ideo additio est ire ad esse cuius esse et additionis .s. actualis causa est forma: et ideo finitas que est quedā determinatio est per formā. Cuiuslibet. n. rei naturalis determinata est magnitudo et hoc est per formā: et vide cōmentum. 67. Et ideo hec pōa respicit actum ita q si sit potentia in nā alicuius magnitudinis crescendi in infinitum: tūc esset possibile esse in actu ifinitū: imo esset i actu: et ideo hec potentia est sicut qn dicimus. hoc est hō in potētia. s. q pōt exire ad actū cōpletū cui nō admiscet potentia. nō aūt sic est in diminutione. Diminutio. n. est ire ad nihil cuius cā .s. nihil et diminutio in ifinitū est mā vt ipaz sequit quantitas: et est tanq eius passio: et vide cōmentum. 72. Uel quia mā in se est infinita. i. nō habēs formā ppriā. Sed semp variat formā in infinitū oz attribui ei infinitas in diuisio ne vt notaui cōmento. 65. priuatio autem seu nihil nō est actus neq exit in actū: ita q res sit totaliter nihil: et ideo i diuisione continui semper potentia cōiungit actui: vt dictum est cōmento. 57. Et ideo hec potentia nō intelligit sicut intelligitur cū dicimus hoc est hō in potētia nec debet poni in esse nisi potentia que respicit actum cōpletum cui non admiscet semper potentia: ponere. n. diuisionem cōpletam oino in actu est destruere diuisionē: quia eius esse consistit per potētiā vt dictū est cōmento. 57. Preterea ponere talem potentiā in magnitudine. s. habere potentiam excedendi omnē magnitudinē: sequit ipossibile sta tim. sive ponat q esset additio sive nō: ponere aūt diuisionē pcedere in infinitū nō sequit ppter hoc aliqd ipossibile nisi ponendo diuisionē cessare: vt dicit cōmētator. et ideo non sequitur: oi magnitudine data possibile est dare minorē. ergo possibile est q sit aliqua magnitudo minor omni magnitudine: si ponat q cesset diuisio: et causa est vt exposui: quia potentia ad additionē est potētia ad actū et ad esse qd ptinet ad formā: potentia aūt ad formā pōt exire ad actū. nullus aūt actus est ifinitus: et nō aūt sic est de diuisione. Uel forte et melius q additio inest rei ppter formā. Diminutio aūt seu diuisio ppter mām: et ideo si esset additio possibilis in ifinitū in quantitate esset possibilis forma actu infinita: et tūc patet q potētia itelligeret in additione sicut itelligit cū dicimus q hoc est hō in potentia: qd pōt exire in actū cōpletū. Diminutio aūt seu diuisio quia inest rei ppter materiam: quia est ire ad nihil sive ad priuationē qd inenit p materiā. vt dicit cōmento. 72. Et quia est terminata ab alio nō terminata in se. vt dicit commēto. 65. et ideo potentia ad diuisionē in infinitū potest exire i actū totaliter: quia hec potentia nō est ad formā seu nō respicit formā vel actū: imo priuationem seu nihil. Additio aūt in ifinitū si esset possibilis maxime iesset forme: et actu infinitū scdm magnitudinē esset forma vel habēs formā: et hoc ppter formā: et ideo est ipossibile vt additio in quātitate sit possibilis in infinitū: ne dum vt sit in actu. Quia forma est causa terminationis et cōtinentie: et ideo ipossibile est vt ex ea accidat nō determinatio rei habēti formā vide cōmentum. 67. vbi dicit q causa quia infinitū nō est in actu est forma: et alia bona: et in cōmento. 68. Burleus aūt male intellexit hoc et peius arguit et pessime respondit: et cōsidera quō Burleus et reliqui latini cōfusi sunt in intentione cōmenti. 69. et miscent intentiones diuersas vnā cū reliqua: et tu cōsidera et cōple qd deficit: et vide cōmentum 67. et. 68. ¶ In eodem cōmento parū post vbi dicit. Quoniam semper diminuit sive consideret scdm qd est in mā et c. Nota q vult cum dicit in materia non considerata ipsa vt est sub forma substantiali. Quia ppter formā est ei ipossibile diuidi in infinitū forma remanente: et ideo et potest quis dicere forte q diuisio pcedit in infinitū etiam in naturalibus: ipsa tn non remanentia. Uel potest qs dicere q cōtinuum sive mathematicū sive naturale est diuisibile semper scdm magnitudinē nō q extra aiam sit sic vt dicit in fine cōmenti. ¶ In cōmento. 64. in principio cōmenti. vbi dicit. et totū et cōpletum est oppositū infiniti. Nota q totū et completū est oppositū ifinito: et ex hoc potest accipi ratio fortis multū ad pbandū infinitum in actu esse impossibile quomodocūq sit: et vide in sua sūma in. 3. in hoc capitulo. ¶ In cōmento. 65. vbi dicit. Et subiectum recipiens infinitatē qd est materia et c. Nota q intelligo subiectum recipiens diuisibilitatem in infinito. i. qd semper potest diuidi est materia continens quātitati que est tanq eius passio. Et ideo dicit q infinitum accidit materie scdm qd materia. Et non est curandum de argumentis puerilibus Burlei. Et cōsidera bene oia dicta in cōmento hoc. Nota tn q cōmentator in sua sūma dicit q materia est infinita: quia nō habet de se formam. sed expoliatur ab vna forma et recipit aliam: et hoc in infinitū: et ideo de se est indeterminata et infinita. Infinitas ergo diuisionis in cōtinuo et augmētationis oz attribui materie. Et forte hoc vult dicere cōmentator in hoc commento. ¶ Itē in eodē cōmento parū post vbi dicit. Causa in hoc est et c. Uult dicere q causa in hoc. s. q est continens et recipiens in infinitum: et hoc sic intendit hic cōmentator de illa tertia: qd notaui ex sua sūma. Si aūt non: assignat causam continentie tantū. ¶ In cōmento. 67. vbi dicit. Quoniā forma est causa terminationis et continentie. Nota q videtur q ex hoc pōt quis cōcludere q nulla forma est in actu infinita sive materialis sive non. ¶ Item in eodem cōmento in fine cōmenti: vbi dicit. Ex illa enim si esset infinitum et c. Uult dicere si illud qd est in potentia ad infinitum esset forma seu habens formā vt fieret potentia esset sicut quādo dicimus hoc est homo in potentia: et sic

esset possibile exire in actū cōpletū. ⁊ sic esset actu infinitum. ¶ In ꝯmento. 68. versus ꝑncipiū vbi dicit. Cā. n. additionis in numero ⁊c̄. Nota ꝙ in isto capitulo ꝑhs ⁊ cōmētator loquunt̄ de numero de quo loquunt̄ arithmetici qui est de ꝑdicamento quantitatis ⁊ est per operationē intellectus. i. qui cōstituit̄ ex vnitatibus oīno indiuisibilibus. Illa enim magis debet dici vnitas ꝙ̄ vnū: ⁊ isto modo nō est in actu nisi in anima: extra aiam aūt in potentia ⁊ est res numerata ⁊ nō accidens: sed est ens qd̄ dicit̄ ſm ꝑus ⁊ posterius de decē ꝑdicamētis: ⁊ sic vnū dicit̄ de quolibet ente ⁊ de vno qd̄ est ꝑncipium numeri qd̄ inuenit̄ in actu in anima tantum: ⁊ si hoc vis itelliger resolute: vide ꝯmentatorem contra Auic. 9. metaphysice i sua media expositōe versus ꝑncipiū: ⁊ cū hoc sit ita. Multa dicta Burlei hic de nūero ⁊ Linconiēsis nō sūt recte dicta. ⁊ ꝯsidera. ⁊ vide ꝯmentum. 133. quarti. ¶ In textu cōmenti. 69. vbi dicit ꝑhus: quoniā contingit potētia esse: ⁊ actu contingit ⁊c̄. Nota ꝙ distinctio Burlei in ista ꝓpositione nulla est ad ꝓpositum philosophi: ꝑhus enim arguit vt dictū est supra. Si magnitudo siue aliq̄ magnitudo qd̄ pro eodē hic habeo. hȝ potētiā crescēdi in infinitum seu sit maior omni mensura: ex quo ista potētia respicit actū ꝑt exire ad actū: ⁊ sic possibile ē eē infinitū in actu: hoc autē est impossibile. ergo. Neqȝ refert quantū ad hoc siue illa magnitudo q̄ addit̄ sit de nouo ꝓducta siue nō: ⁊ ꝯsidera. ¶ Item in eodē ꝯmento vbi dicit: ⁊ nō sequit̄ si ponit̄ ipsam existere in actu ⁊c̄. Nota ꝙ vult dicere ꝯmentator ꝙ quādo potentia ē potētia alicuius rei demonstrate seu permanētis: tūc potentia q̄ est in ipsa ad omnes additiōes possibiles in ipsa eiusdē nature seu speciei est vna potētia: ⁊ potentie ꝑtiales oēs sunt partes vnius possibilitatis demonstrate existentis in re vna permanente vna: ⁊ ideo illam potētiam ꝯtingit exire in actū aliter esset frustra: nō aūt sic est in rebus successiuis nō demōstratis sicut in motu. nam motus nō est permanens vnū ⁊ nō est in vna parte motus potētia vt alie sunt in mobili etiā nō est vna potentia ad omnes partes motus. Quia motus nō est quid demōstratū vnū permanens sicut est quātitas continua. Numerus ēt est vna res: qȝ numeri diuersi non sunt quid vnū: sicut est in quātitate continua. Et per hoc considera errorē Burlei qui voluit dare istam cām superius vbi dictū est ꝙ expositione diuisibilitatis in continuo esse possibilē infinitum non sequit̄ ipossibile sicut in additiōe. Unde nota ꝙ hec ꝯñā valet. Actus est vnus ⁊ permanens. ergo potētia ē vna: ⁊ ecōuerso nō est vn⁹ ⁊ ꝑmanens. ergo potētia nō ē vna. ꝙ nō oȝ ꝙ exeat in actū. Non tñ valet potentia est vna. ergo pōt poni i actu. Sȝ oȝ addere: ⁊ respicit actuȝ vt dictum est supra

¶ Ex libro quarto.

Circa quartū libꝝ ꝯmēto. 6. in fine vbi dicit. Et h̄ est vnū eoꝝ quib⁹ Arꝝ. ⁊c̄. Nota ꝙ in libro. d. d. in q̄ōne ꝑmaxius finē ꝑmi modi declaratū hoc ⁊ Burleus de h̄ non bñ intellexit. ¶ In ꝯmento. 15. vbi dicit. ꝙ ꝓpriū est māe vt habeat dimēsionē in potētia ⁊ loc⁹ anteꝙ̄ in eo existat locatū ſm Arꝝ. ⁊ in vitate est dimensio in potentia. Nota ꝙ forte vult dicere ꝙ res q̄ est loc⁹. verbi gratia. Aer ⁊ aqua est corporis seu dimensio in potētia. i. ꝙ superficies quā hȝ diuersificatur ꝓpter diuersitatē locati. s. ꝙ aer. verbi gratia. cuȝ consideratur ſm qd̄ est locus in potentia est corpus indeterminatum: ⁊ accidit ei terminus ſm istuȝ modū a locato ⁊ ſm diuersitatem locati diuersificatur terminus corporis illius ſm qd̄ est locus: hoc tamen non est cōe seu vniuersale oībus corporib⁹ que circundant: ⁊ forte voluit dicere ꝙ est in potentia vt sit corpus anteꝙ̄ sit in ipso locatum ⁊ hoc est in potentia: sicut dicimus ꝙ res est in potentia anteꝙ̄ sit: ⁊ nō est ita dispositio in dimensionibus tribus que sunt in materia: naȝ ipse nō sunt corp⁹ in potentia tali modo possibile: nisi diceret quis ꝙ tres dimēsiones que sunt in materia cum cōsiderant̄ ſm se sunt in potentia vt sint corpus determinatum in actu: quamuis nunꝙ̄ sint in potentia: idest nō determinate: ⁊ sunt etiam corpus in potētia: qȝ ipse recipiunt diuersitatem terminorum a formis diuersis. ¶ In commento. 30. vbi dicit. Et quando acciderit vltimo continenti moueri ꝑ motum corporis. Nota ꝙ sic intelligo. ꝙ locus non mouet̄ ꝑ motum locati nisi per accidens ⁊ ſm paucū. Materia autē ⁊ forma mouentur semper per motū locati. ergo ⁊c̄. Non sic intellexit Burleus ꝙ locus nō mouet per motuȝ corporis cuius est superficies nisi ſm paucū: ⁊ errauit: tamen ex verbis cōmentatoris hic videt̄ ꝙ expositio Burlei sit vera. nam ipse dixit cuius est vltimuȝ. ⁊ quomodocūqȝ sit verba Burlei ꝓcedunt ex malo intellectu: ⁊ tu cōsidera. ¶ Item in eodē commento in fine vbi dicit cōmentator. Quoniam locus ſm qd̄ est quātitas nō mouet̄ ⁊c̄. Nota ꝙ intelligo sic ꝙ locus ſm qd̄ est vltimas superficies nō est mobilis siue ſm qd̄ est quātitas. Quia quātū mathematice ꝯsideratum non mouetur. Sed bene corp⁹ naturale mouet̄ cui⁹ corporis quātitas siue superficies mouet̄ per accidens ad motū ill⁹ corporis: ⁊ vide ꝯmentuȝ. 42. Nota tamen ꝙ locus ſȝ qd̄ est naturalis in quo quiescit mobile nullo mō est mobilis ſm eandem spēm mot⁹. s. corporis qd̄ mouetur ad ipsum: qȝ aliter mobile nō quiesceret in eo vt deducit cōmentator ꝯmento. 42. ¶ In cōmento. 36. versus finem vbi dicit: ⁊ hoc apparet de cathapharo. Nota ꝙ est quodam vas habens foramē sursum ⁊ deorsuȝ: ⁊ si obturetur foramen qd̄ est in parte superiori aqua non fluit: ⁊ h̄ demonstrat vacuum non esse: ⁊ vide problemata philosophi circa hoc ⁊ ꝯmentuȝ. 52. ¶ In ꝯmento. 43. vbi dicit. Quoniaȝ graue nō querit hunc finem nisi ſm qd̄ est medium totius ⁊c̄. Intelligo magis ꝑncipaliter. Et vide ꝯmentū. 49. ⁊. 36. ⁊ in sua summa quarti de celo. ¶ In ꝯmento. 68. vbi dicit commētator sic. Omne qd̄ mouet̄ naturali motu mouet̄ in aliquo in quo est superius ⁊ inferius: ⁊ in vacuo non est superius omnino: ergo ⁊c̄. Circa hoc nota ꝙ forte diceret quis in defensionē hui⁹ opinionis ꝙ vacuum est locus. Sed locus naturalis ignis. verbi gratia. est vacuum tangens celum: ⁊ locus naturalis terre est vacuȝ: qd̄ est in medio: ⁊ sic in reliquis: ⁊ iō mouetur ignis ad concauuȝ celi ⁊ quiescit in ipso. Et ſȝ hunc modū etiam forte respondebunt ad illa que dicta sunt contra eos in ꝯmēto. 66. Sed hoc nihil est: naȝ rationes philosophi sunt ꝙ cum ponatur vacuum nō possent moueri corpora in ipso vel quiescere: nam ipsum est simile in omnibus eius partibus ⁊ hoc sufficit ei. Preterea ipsi non ponunt locum esse superficiem circundātē. ergo superficies celi nō est locus naturalis ignis. ergo nō mouetur ignis ad ipsam neqȝ quiescit quando est in ipsa nisi esset locus superficies circundans: ⁊ ipsi non concedunt hoc. Preterea pars vacui ꝓpinqua celo est similis reliquis partibus vacui ex quo non sunt in ipso qualitates diuerse: qȝ non est in eo corpus naturale sicut dictuȝ est iam. Preterea quomodo erit vacuum qd̄ est mediuȝ loc⁹ naturalis terre: qȝ non est hic in vacuo res propter quā sit naturalis nisi diceret quis ꝙ superficies aque est locus. Preterea quid dicere possunt in vacuo qd̄ ponit̄ extra mundum ⁊ in mundo quod est infinitum ſm eos. In eo enim non est superius: neqȝ inferius: neqȝ mediū.

¶ In commēto.68. vbi loquitur de motu proiecti. Nota q̄ de hoc loquit̄ magis commentator cōmento decimo sexti libri. ⁊.82. octaui. ⁊ ideo nō videt̄ mihi dicere aliud aliquid. ¶ In cōmento.71. prope finē digressionis vbi dicit commentator. Aut resistentia erit ex vtroq̄ʒ. s. ex remota ⁊ medio ⁊c̄. Nota q̄ ex dictis cōmentatoris parʒ hic expresse q̄ si poneretur vacuum mixtum ex elementis successiue mouebitur in ipso: q: vbicunq̄ʒ est resistentia inter motorem ⁊ motum ibi est successio in motu: sed sic est in mixto. ergo. Oppositum tamen apparet: nam si aliqḋ mixtum mouetur in vacuo in tempore: sit illud tēpus subduplum ad tēpus in quo illud idem mouetur in pleno: tunc fiet in eo tanta additio in quātitate q̄ velocitet motus eius in duplo: ⁊ patet q̄ eque velociter moue tur hoc in pleno sicut p̄mū in vacuo: ⁊ tunc ponatur aliquod mixtū omnina equale sicut p̄mū: ⁊ pʒ q̄ hoc eque velociter mouetur in vacuo sicut magnum. Ex quo medium non resistit. ergo magnum equevelociter mouetur in vacuo sicut in pleno. ¶ Itē ratio philosophi cōmento.73. videtur concludere hoc: ⁊ deduc eā. Solutiones autem dicte ad istas rationes videntur quasi volūtarie. ⁊ ideo dico ad presens q̄ posito vacuo: vt dictum est sequuntur duo cōtradictoria p̄dicta. neq̄ʒ hoc est contra regulas logicoꝝ: ⁊ maxime q: antecedens non est omnino vnum ⁊ idem. Relique enim propositiones adiuncte non sunt equales: neq̄ʒ eedem sicut dictum est aliqualiter in questionibus de vnitate itellectus: ⁊ tu p̄sidera. ¶ In commento.86. versus principium: vbi dicit. Et q: materia est causa passionis ⁊c̄. idest raritatis ⁊ leuitatis vt dicit parum post. ¶ In commento.89. in principio: vbi dicit. Omne habens partes necesse est vt omnis eius partes sint omnes simul ⁊c̄. Nota q̄ similes rōnes sunt vere de rebus permanentibus. Sed nō de successiuis quarum nulla pars inuenitur simul tota. Sed tantum inuenitur aliquid eius non pars. Et ideo habent esse diminutum ⁊ sic potentiale: ⁊ ideo indigent in suo esse actuali ⁊ completo anima que considerat tempus. ac si essent partes eius simul ⁊ alia talia: vt postea dicemus. Unde hec propositio dicens. Omne habens partes ⁊c̄. est vera de permanētibus nō de successiuis. Et similiter propositio dicens:: q̄ compositū ex nō entib⁹ ⁊c̄. Uerumtamen est q̄ compositum ex non entibus aliquo modo nō est: ⁊ cū hoc stat q̄ compositū ex non entibus est: non tamē complete ⁊ in actu. Unde cōmentum centesimumquintum. Et ideo hec ratio est logica: accipit enim famosum nō vere vniuersaliter. ¶ In fine cōmenti nonagesimitertij: vbi dicit. Sed plura tēpora esse est impossibile ⁊c̄. dato etiā q̄ sint plures mundi. ¶ In cōmēto.97.98. vbi reprehēdit. Galie. nō dico aliquid q: in commento sequenti ipse bene declarat hoc totum qḋ dicit hic. ¶ Item in eodeʒ cōmēto vbi dicit. Et motus potest imaginari ⁊c̄. Nota q̄ forte vult dicere extra durationem ⁊ successionem ⁊ maxime localis. Tempus enim addit aliud supra durationem vt videbit̄ ⁊ in media sua expositiōe dicit q̄ non cognoscimus seu imaginamur motuʒ sine prius ⁊ posterius. Unde difficile videtur imaginari motum sine duratione ⁊ maxime localem. ¶ In cōmento.99. versus principium cōmenti vbi dicit: ⁊ quando motum mouet̄ per continuū mot⁹ eius erit continuus ⁊c̄. Nota q̄ vult dicere diuisibilis ⁊ compositus ex partibus vt inuit in sua summa s̄m qḋ notaui in tertio quia motus est continuus. Unde illud ⁊ cōmentum.116m. Si enim magnitudo esset indiuisibilis tunc pertransitio illius. s. motus esset nō quātus neq̄ʒ continuus: imo motus per quem pertransitur indiuisibile est indiuisibilis non quantus. Unde diuisibilitas in motu locali est p̄pter magnitudinem: ⁊ vide cōmentum centesimūseptum: aliter magnitudo indiuisibilis pertransibilis esset diuisibilis: qḋ implicat: ⁊ vide cōmentum quintuʒ sexti. Uide etiā cōmētum sexagesimuʒ octaui: q: ibidem innuitur alius modus. ¶ Item in eodē cōmento post hoc vbi dicit: quoniam si pars motus que est in parte mensure prioris s̄m initium ex quo est motus ⁊c̄. Nota hoc qḋ dicit s̄m initiuʒ ⁊c̄. per hoc enī; potest quis soluere quandaʒ dubitationem hic fieri solitā: ⁊ considera: quāuis enim forte non sit aliqua pars naturaliter prior alia extremitate tamen est prior s̄m initiuʒ motus ab ea. ¶ Item in eodem cōmento post hoc vbi dicit: cum fuerint accepta s̄m qḋ sunt in subiecto. Nota q̄ forte vult dicere s̄m qḋ sunt subiectum temporis sunt partes motus. partes enim motus sunt ille in quib⁹ fundatur prius ⁊ posterius. s. duratio que diuiditur in prius ⁊ posterius que sunt numerus vt sunt duo distincta: sunt tamen numerus numeratus: ⁊ videtur q̄ iste est modus loquendi commētatoris. s. q̄ aliquādo vult dicere. subiectum: ⁊ dicit in subiecto vt patet inspicienti bene commentum centesimumsextū. ¶ In commēto centesimosexto in fine vbi dicit: ⁊ qḋ terminatur ad duo instantia est tempus igitur motus s̄m qḋ terminatur ⁊c̄. Nota q̄ istum modum loquēdi v detur reprehendere in sua summa: ⁊ vide quomodo limitat hoc. ¶ In commēto centesimoquarto vbi dicit: ⁊ dicendum est eis q̄ for. est idem quodāmodo ⁊ est s̄m subiectum. i. q̄ for. s̄m se est vnus: ⁊ vide commētum quadragesimūseptimū quinti. ¶ In cōmēto.105. versus principium vbi dicit: ⁊ causa in hoc q̄ instans ⁊ tempus sunt simul est: quoniam instans est numerus translati ⁊c̄. Nota q̄ forte vult dicere q̄ instans est numer⁹ mutati esse trāslati: ⁊ hoc aliquo modo manet idem: quia translatum manet idem ⁊ dum durat motus semper est translatum mutatum: ⁊ ideo videtur esse vnum mutatum cōtinuū: ⁊ similiter instans: est tamē diuersum s̄m esse. s. s̄m prioritateʒ ⁊ posterioritatē: ⁊ ideo isto modo nō corrumpitur sed variat esse: ⁊ ideo nō oʒ q̄ corrumpatur in instanti vt dicebatur in ratione philosophi superius: quia non corrumpitur aliquod ens permanens seu actu existens totaliter: sed quedaʒ succedūt ⁊ quedam sunt preterita. Et tu bene considera: ⁊ vide cōmentum vigesimumquartuʒ sexti. per illud remouentur multe expositiones modernorum de hoc. Et forte hoc dicit. quia instās indiuisibile non est extra animā in actu: sed aptitudinaliter. idest q̄ in tempore est aliquid aptuʒ natum sic intelligi: non tamen est in ipso indiuisibile in actu: ita q̄ continuatio vnius temporis cum alio intelligitur ac si esset quid indiuisibile in ipso in actu: similiter punctus in linea ⁊ alia huiusmodi: in hoc tamē est differentia vt dicetur. Et ideo in re est idem aliquo modo cū tempore: ⁊ ideo nō corrumpitur sed variatur s̄m prioritate ⁊ posterioritatē: ⁊ itellige hoc recte. Postea inueni in sua media expositiōe hec verba q̄ instās est vnum: p̄pterea quia subiectum in quo inuenitur instans est vnum numero ⁊ est multa s̄m qḋ in ipsa inueniūtur prius ⁊ posterius: ⁊ intellige per subiectum hoc translatum vt in ipso postea dicit ibidem. Et postea concludens dicit: ⁊ scḋm istum modum instans est vnum scḋm qḋ ipsum sequitur vnum subiectum. Sed quia hoc translatum non est firmum in vno loco. Sed inuenitur in locis diuersis diuersis s̄m prius ⁊ posterius instans est multa. ¶ In commento cētesimoseptimo: vbi dicit. Et est necesse vt iste punctus sit in actu: idest q̄ potest hic demonstrari non q̄ sit extra animam indiuisibilis nisi in potentia vt ipse dicit expresse in duodecimo metaphysice in sua media expo-

fitione. Nihil enim qđ est in corpore est in actu extra animam indiuisibile omnio: sed aliquo modo ⁊ in potētia: ⁊ ideo pōt determinari aliquo modo. Unde esse puncti est magis ꝓpinquum ad actum q̄ esse instantis: nam in corpore demonstrato in actu extra animaȝ verum est dicere q̄ in ipso est punctus ⁊ vnus punctus demonstratur bis: non sic aūt est de instāti ⁊ tempore: nam nullū tempus est demonstratū simul: ⁊ ideo non possumus demonstrare vnum instans bis. ¶ Item in eodem cōmēto parum post: vbi dicit. Incepit narrare hoc: punctus enīȝ est causa numeri linee. instās est causa numeri temporis ⁊c. idest diuisionis seu diuisibilitatis: vt dicit inferius in hoc cōmento: ex tali aūt diuisione causat̄ numerus. s. prius ⁊ posterius que sunt duo. ¶ In commento. 109. vbi dicit. Continuatio accidit ei gratia materie ⁊ discretio scilicet nūerus gratia forme ⁊c̄. Nota q̄ hoc sic itelligo ad presens: tempus enim est quātitas cōtinua seu sequēs quantitatem continuam eomō quo prius est dictū: que quātitas seu duratio hȝ ex sua natura quedam que cōpetūt quantitati discrete. s. minimum vt dictū est: hoc enīȝ inest tēpori fm q̄ ē numerus. Est enī numerus nō simpliciter sed numeratus: de natura enim temporis est habere partes non simul: sed vnam priorem reliquam posteriorem: ⁊ hoc habet per duo instantia vt dictū est. Linea autem habet hoc a puncto vno: q̄ eius partes sunt simul. Nota tamen q̄ istā diuisionēȝ ⁊ numeratione habet tempus extra animā potētialiter seu aptitudinaliter nō in actu: sed hȝ hoc actualiter per animā. Qȝ aūt hoc hȝ actualiter ab anima patet. naȝ ipsuȝ est quid continuum: nō diuisum nec extra animā habet aliquā partē simul: ⁊ a fortiori priores ⁊ posteriores simul: que partes sunt numerus numeratus. Qȝ aūt hoc habet ex se aptitudinaliter pȝ. Nā ipsum est quedam duratio successiua habēs in se instantia continuantiuȝ ipsum ⁊ per que est aptum vt diuidatur per intellectū non in re: sicut linea per punctuȝ: hoc etiaȝ patet per ratione cōmentatoris post tempus. ergo extra animā est numerus numeratus in potētia: numerus autem numerat⁹ sunt hec duo prius ⁊ posterius. Tempus ergo est cōpositūȝ ex quātitate continua ⁊ discreta non intelligendo per discretum numerum simpliciter: sed illa duo fm q̄ in eis coniungitur numerus. s. prius ⁊ posterius. Est ergo tempus quid continuūȝ cui inest diuisibilitas ⁊ numerabilitas ⁊ est numerus numerabilis seu numeratus: ⁊ hoc per suaȝ naturaȝ. Numerabilitas autem seu numerus est quasi forma. Quia si nō esset diuisibilis ⁊ nūerabilis nō haberet prius ⁊ posterius. Quiditas autem temporis consistit in priori ⁊ posteriori. Diuisibilitas ēt quasi fundat̄ in cōtinuo. De dictis modernorūȝ non curo. Inconueniens enīȝ esset tēpus componi ex istis si numerus esset numerus simpliciter sed si sit numeratus nō est inconueniens. nam quātitas cōtinua vt diuisibilis in duo est numerus numeratus: habȝ tamē ratione forme vt numerus numeratus: vt dictum est: ⁊ hec duo requiruntur ad esse temporis. s. continuitas ⁊ prius ⁊ posteri⁹. Uide cōmentū. 115^m. ⁊. 112^m. ⁊. 114^m. ¶ In cōmento. 110. vbi dicit. Prius autem ⁊ posterius temporis sunt idem fm subiectum: sed est diuersum fm definitionem ⁊c̄. Nota q̄ forte vult dicere q̄ vna vnitas non differt ab alia: neq̄ȝ fm subiectū: neq̄ȝ fm definitionē: quādo fuerit accepta simpliciter. i. mathematice: prius autē ⁊ posterius que sunt numerus numeratus diuersificatur fm definitioneȝ: quāuis sint ambe partes temporis. Uide cōmētū. 99. ⁊. 105. Item in eodeȝ cōmento. vbi dicit. Sicut ē dispositio in tēpore accidit etc vtrūq̄ ⁊c̄. i. q̄ alia est duratio prior vt sic. ⁊ alia posterior fm definitionē. s. vt numeratum. ¶ Item imediate post hoc vbi dicit. Et ex hoc modo prius ⁊ posterius in tempore sunt idē in oībus motibus ⁊c̄. i. q̄ iste nūerus vt nūerus est vn⁹ oīum numeratorum per tempus. ¶ In commento 114. vbi dicit. Et necesse est vt ⁊ vtrūq̄ mensuret reliquū q̄ vtrūq̄ paucitas ⁊ multitudo ⁊c̄. Circa hoc nota bñ quō mensurant seinuicem ⁊ q̄lis est modus mensurandi coꝶ fm intentionē cōmentatoris. ¶ In cōmento. 114. vbi dicit. Quoniā mensurat ipm non esse ipsius ⁊c̄. Intelligo per esse rei hic totam dubitationem rei: vt innuit cōmēto sequenti. ¶ Iteȝ imediate post hoc vbi dicit. Tempus vero mensurat de motu vtrūq̄. s. quantitatē ⁊ esse. per quātitatem intelligo hic bis tantū vel ter: ⁊ similia: ⁊ cum dixit esse. vult dicere esse mot⁹ finiti ⁊ determinati. ¶ Itē nota q̄ motus habet quātitatē ⁊ continuitatem eo mō quo dictum est in cōmento precedenti ⁊ ꝯmento. 101. maxime localis. Et forte ipsum mensurat quātitatē motus cum sit facta imaginatio dicta in cōmento precedenti ⁊ forte vult dicere q̄ mēsurat partes motus que sunt quodammodo quātitas discreta. s. vt est diuisibilis ⁊ habēs partes diuersas ⁊ priores ⁊ posteriores saltēȝ materialiter: ⁊ subiectiue. s. motus localis. Et vide cōmentū. 1:7^m. vbi innuit q̄ quāuis motus sit quantus: tamen quātitas accidit motui. i. vt ad presens intelligo: quia tempus qđ est per se quantum est accidens motus. Uel quia mensura est per se quanta circa quā fit motus ⁊ ꝑtransitio vel mensurat quātitatē quā habet a tempore per aliqđ tempus notum ⁊ determinatū. Uel forte intelligit hoc modo. s. q̄ nos dicimus motum esse longuȝ ⁊ breue quia est in tempore longo ⁊ breui: ⁊ hoc modo mensurat̄ quantitas motus per tempus motus non quia habet aliā quātitateȝ q̄ sit quantitas tēporis. Unde tempus est quantitas ꝯtinua motus fm q̄ in ipsa quātitate est diuisibilitas fm prius ⁊ posterius seu diuisio: ⁊ hec quātitas isto mō est passio motus vt post declarat̄. Accidit tamē tempori mensurari per motum sicut dicimus q̄ tempus est longū in quo fit motus lōgus: ⁊ hoc accidit in qualibet mensura ⁊ mēsurato. s. q̄ mensura mensurat mensuratuȝ per se ⁊ mensuratū mensurat per accidēs. Nota etiaȝ q̄ prius ⁊ posterius in motu est preteritū ⁊ futuruȝ nihil aliud instās. n. separat prius ⁊ posteriori qđ instans est finis preteriti ⁊ principiuȝ futuri. In cōmento. 117 in principio vbi dicit. Omne qđ est in tempore est in eo in aliquo numero ⁊ omne qđ est in aliq̄ numero ⁊c̄. Uult dicere ex q̄ tempus lōgius saltem potest mensurare maius illo. Preterea illud quod est in tēpore est inter duo instantia: qđlibet autem instans est medium inter preteritum ⁊ futurū. ergo ⁊c̄. Preterea exemplū phi de loco: ⁊ vide ꝯmentum. 122. ¶ In cōmento. 118. vbi dicit. Qđ esse alicui⁹ in nūero est vt illud qđ est in nūero habeat aliquem nūerū qui mensuret essentiā eius: per essentiaȝ itelligit esse: ⁊ vide cōmentū. 116. ⁊. 117. ¶ Itē in eodē cōmēto parū post. vbi dicit. Quiescens est in tēpore. i. quiescēs aliquādo vel prius. Et parū post vbi dicit: ⁊ silr motuȝ idest aliquādo. ¶ In cōmento 121. vbi dicit. Qz excedit esse horū: ⁊ esse subiectorū: que nata sunt vt in eis inueniant̄ ista. Uult dicere q̄ est nō esse istorū vt declarat statim. ¶ Itē in eodem cōmento vbi dicit. Cum aūt priuatio eiuȝ accipitur in respectu possibilitatis ei⁹ in pma mā inuenit̄ in futuro in preterito. i. ⁊ sic nō est in tēpore. ¶ Itē in eodē cōmēto parū post. vbi dicit. Illđ aūt per qđ mēsurat̄ esse alicui⁹ scđo: ⁊ sit illa q̄ reciprocāt. i. fm spēȝ: vt elemēta: q̄ subs coꝶ ꝓpinquū est mā pma. ¶ In cōmēto. 128. vbi dicit. Qm̄ trāsmutatio alic⁹ extrahit illđ ab illo cū q̄ est: h̄ sic intelligo. Trāsmutatio trāsmutat ens qđ existit a [illegible]

seu dispõne: siue illa dispositio sit actu: siue nõ e: sic: τ iõ corrumpit per se: q: per transmutationẽ per se remouet dispositio p̄ria. ¶ Itẽ i eodẽ cõmẽto. vbi dic. Iõ hoies attribuunt ipsũ tẽpori. Scdm̄ hãc causaʒ seu signũ videtur q genita p putrefactionẽ q generatio coꝝ attribuitur tẽpori: tamẽ sm̄ cõm iã p̄os dictã que fundat in ronc nali talis generatio nõ attribuit tẽpori nisi mõ taʒ dicto cõmẽto. 120. ¶ In cõmẽto. 17. d'. vbi dic. Qm̄ nõ dicit q illud qd̄ mouet in circulo est velocꝰ. per circulo intelligit circulariter. ¶ In cõmẽto 130. in fine cõmẽti. vbi dicit. τ qd̄ est motũ in actu tẽpus inuenit in eo in actu. i. non tanq̄ in subõ: sed tanq̄ numerus seu mẽsura nisi in primo mobili: tñ etiã in ipso nõ est accñs extẽsũ: sic albedo in pariete: hoc tñ vltimũ nõ simplr affirmo. τ vide cõmentuʒ. 13 . . ¶ In cõmento. 131. vbi dicit. Aut actio numerantis in numerato. i. non in numerato tanq̄ in subiecto: q: subm in quo fundat est aia: sʒ est circa numeratũ. ¶ Itẽ paꝝ post hoc in eodẽ cõmẽto. vbi dicit. τ cũ manifestũ est q numerus nõ est numeratũ. ergo est actio numerãtis in nũerato. Ex hoc nota de nã numeri. Et vide cõmẽtũ. 68. tertij. Et per hoc remoue multos errores modernoꝝ. Et vide cõmẽtũ. 135. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento. vbi dicit. Sed esse eius extra mentẽ est in potentia ppter subm ppriũ. i. q res numerate sunt apte nate ex sua natura vt eas aia numeret per diuisibilitatẽ carũ τ diuisibilitatẽ in actu seu in potẽtia. Et ideo hec numeratio non est figmentũ: imo intellectus intelligit res sicut sunt apte itelligi. ¶ In cõmento. 137. vbi dicit. τ sic motus fuerit generatio aut corruptio. Nota q nõ intellexit per gñationẽ subitaʒ seu instantaneã pductionẽ forme: sed forte intelligit alterationẽ precedentẽ forme subalis siue aggregatũ: vt pʒ in fine comenti. ¶ Iteʒ in eodẽ cõmento paꝝ post. vbi dicit. Qm̄ est numerꝰ aliorũ motuũ per translationem τc. Nota q in sua sũma in hoc libro ponit hec vba. Et qm̄ declaratũ est de dispositione temporis qd̄ est numerus motus sm̄ priꝰ τ posterius forte dubitabit. An est nũerus cuiuslibʒ motꝰ. s. q inuenitur in quolibet motu. An numerus vnius motus. Si eniʒ nos posuerimus ipsuʒ numeꝝ inuentũ in q̄libet motu sequeret q tempus multiplicaret sm̄ multitudinẽ motuũ τ essent instãtia multiplicata etiã. Tẽpus aũt in oi loco est vnũ τ p̄tinuũ seu p̄tinuuʒ: τ si poneremus vnũ esse numerũ vnius motus tñ sequeret q nõ cognosceret tempus ille qui nõ cognoscit hunc motũ. Et ideo debemus ponere ipsuʒ nõ multiplicatuʒ sm̄ multitudinem motuum sicut numerus qui nõ diuidit sed multiplicatur per diuisionẽ subiectoꝝ: etꝰ neq multiplicat p multitudinẽ coꝝ: sicut etiam vbi grã. cũ accipimus ipsũ per. 10. equos τ. 10. asinos τ. 10. homines. nã diuisio coꝝ ẽ ma: τ nõ sunt in hoc sicut accñtia que diuidunt per diuisionẽ subiectoꝝ coꝝ: sic albedo τ nigredo: τ hoc ẽ necessariũ in ipso. Qm̄ ipsuʒ est numerus motꝰ vlis qd̄ intelligit intellectus q oia entia trãsmutant per ipsũ. Et q ipse p̄tinet oẽs motus. Et ipse nõ indiget in sua cognitione vt sit motus ppinus e cõtrario illius qd̄ accidit ei: τ cũ accipit determinatꝰ. nam ipse debet attribui motui toto vt sit notũ. Et q: quidã motuũ sũt priores quibusdã: τ esse coꝝ est magis famosuʒ seu notũ. Et primꝰ coꝝ est motꝰ trãslationis. τ ex isto motꝰ corporis celestis. Et ex isto motus diurnus: τ q: mensurãs debet esse minus omnibʒ mẽsurato in illo genere: τ magis remotũ ab eis opʒ vt accipiatur determinatũ sm̄ motũ hmõi. nã p ipsũ mensurat motus ppius τ determinatius. Et hec est dispositio celi cũ reliquis motibus: τ si esset hic motꝰ velocior ipo: ipse esset mẽsurãs: τ non alius. Sed q: numerꝰ huius motꝰ est prior reliquis numeris motuũ: ita q esse eiꝰ est primũ τ per se τ numerus alioꝝ est secundariue: τ mediãte isto motu sequitur q ipse sit mẽsurans seu numerus. Et hoc apparet. nã dies τ mensis τ annꝰ nõ sunt nisi partes tẽporis que sequunt motũ corporis celestis. Et accidit huic cũ hoc qd̄ est vnũ q sit famosuʒ apud gentes. nã iste motus est per quẽ τ per cuius tempus mẽsurant reliqui motꝰ: τ reliq̄ tempora τ res per quã mẽsurat res: cũ hoc qd̄ dʒ esse de genere mensurati opʒ de necessitate vt sit p̄ma in illo genere indiuisibilis. nã est mẽsura in nã sicut vnũ in numero. Et iõ iste motꝰ dʒ esse prior reliquis motibꝰ τ tps eius qd̄ est dies τ nox est mẽsura reliquoꝝ tempoꝝ: τ q tps mensurat istũ motũ p̄mo τ per se: τ mensurat reliquos motus scđario τ mediãte isto motu. Et ex hoc apparet quõ mẽsurat reliquos motus. Iteʒ Cõmentator in libro. d. o. in prima qõne dicit. P. tps nõ sequit motũ sicut finis sequit magnitudinẽ. nã finis sequit magnitudinẽ q: inuenitur in ipã sicut accñs inuenitur in suo subõ demõstrato: τ hoc τ ipsuʒ est hoc demonstratũ per demõstrationẽ sui subiecti: τ est in loco in quo est suũ subm: τ nõ est in p̄secutione temporis ad motuʒ. Sed p̄secutio temporis a motu est magis similis p̄secutioni numeri ad numeratũ. s. sicut nõ transmutatur nũs ppter transmutationẽ rei nũerate neq multiplicat. r p sua multiplicationẽ. Et hec est dispõ tẽporis cuʒ motu. Et iõ tps est vnũ cuiuslibet motꝰ τ mobilis. Et inuenitur in q̄libet loco: ita q si imaginati fuerimus hoies icarceratos a pueritia in aliq̄ speluca terre nos diceremꝰ oino q ipsi nõ cognoscũt tps si nõ cognoscũt aliquẽ motũ sensatũ qui est in mundo. Et ideo videt Aristo. q esse motuũ in tẽpore est magis sicut nũeratoꝝ in nũo. Nõ numerus nõ multiplicat per multiplicationẽ nũeratoꝝ: neq demẽsatur ei locꝰ per demẽsationẽ locoꝝ nũeratoꝝ. Et vr q ppter hoc est ppterea eiꝰ vt sit mẽsura motuũ τ mẽsura eẽ motuũ mobiliũ in eo q mobilia: sic nũs mensurat ipsa. Et iõ dicit Arist. in definitione tẽporis q est numerꝰ motus per priꝰ τ posterius que sunt in ipso. i. in motu: τ cũ hoc sit ita: sic si nos posuerimus aliqd̄ numeratũ pductũ nõ sequitur vt sit numerus pductus: sʒ sequit si sit numeratũ vt sit ante ipsuʒ numerꝰ: ita sequitur si sit hic motꝰ nouus vt sit ante ipsuʒ tps: τ si pduceretur tps per esse alicuius motꝰ demõstraret quecũq fuerit: cẽt tps cognitũ cũ illo motu: τ hoc fac te itelligere q nã tpis est multũ diuersa a nã magnitudis: hec sunt verba eiꝰ. Un̄ q̄uis oẽ accñs subiecti fundatuʒ in ipso subõ corporeo est extensuʒ τ diuisibile τ multiplicat per multitudinẽ subiectoꝝ: nõ tñ hoc opʒ de accñti qd̄ est passio motꝰ nõ sm̄ pres extensas per extensionẽ subiecti: sʒ sm̄ priꝰ τ posteriꝰ. Et maxime: q: hec passio nõ hẽat esse extra aiaʒ nisi in potentia: ita q motus hẽt aptitudinẽ seu dispõnẽ circa quã intellectus versat. τ facit tps in actu: nõ tñ dico ipsuʒ eẽ passionẽ motꝰ in eo q motꝰ: sʒ p̄mi motꝰ: nũerat tñ quẽlibet motũ. Sʒ de hoc iã alias dixi. ¶ Iteʒ in eodẽ loco. vbi dic. Qz est numerꝰ translationis. Qm̄ trãslatio τc. Nota q forte hoc est dña q: si motꝰ trãslationis sit tps est: τ si nõ nõ. In reliquis aũt motibꝰ non sic est. Sed. i. ipsi nõ sunt adhuc tps est: τ hoc est ita: q: si motꝰ localis nõ ẽ nullus motꝰ est. nõ econtra. Dixi aũt hoc: q: si p imaginationẽ reliq motꝰ eẽnt τ nõ localis forte eet tps: q̄uis in re nõ sit ita: hoc tñ nõ affirmo: q: scia pbet τ Cõmẽ. vt dixi esse qd̄ sequat p̄mũ motũ: q̄uis sit dño cuiuslibet motꝰ. Et bñ p̄sidera: τ de hoc multa dixi alias. Itẽ in eodẽ cõmẽto parũ post. vbi dic. Et q: sequit motũ simplr quecũq sit necesse est τc. Nota q intelligo q tẽpus sequitur motum quecũq sit nõ vt verba iacent: sʒ eo mõ quo exposui de-

claruit in cõmẽto.100 in solutione dubitationis. ¶ Itẽ in eodẽ cõmẽto parũ post. vbi dicit. Sed si posuerimus ipsum esse numerũ cuiuslibet motus cũ fuerit numerus alicuius moti demonstrati & in illa hora mouetur aliud motu equali ei: tunc tempus erit numerus vtriusq; illorum motuũ. Et sic multiplicabit per multiplicationem eorum: & sic erũt duo tempora insimul: qđ est impossibile. Nota q ex hoc expresse apparet q Joãnes Jãdonus. & Burleus qui dicunt tempora esse multa: non tñ pmũ tempos. ¶ In cõmento.1;.3ª. vbi dicit. Sequit vt tẽpus istius motus sit prius ceteris temporibus: numeratis illa.i. q tẽpus prius & pncipaliter attribuitur seu mẽsurat pmũ motũ alijs motibus: vt pz in cõmento precedenti: neq; aliud sequit ex premissis: & psidera. Joãnes aũt de Jandono: & quidã alij moderni dicũt q tempus nõ est oino vnũ numero: sz aliud & aliud nũero in diuersis que actu mouent. Et hoc sic nititur pbare supponẽdo pmo q nihil mensurat aliq qtitate successiua nisi ipsuz sit qtũ & successiuũ idest qtitas successiua. 2° q vnusquisq; istorum motuũ inferiorum pprie dictorum mensurat tẽpore. 3° q nihil est qtũ successiuum nisi per qtitatem successiuam & inexistentem. 4° q nulla est qtitas continua successiua nisi qtũ succedens per pmã suppositionẽ. Sed ois motus pprie dictus vel est qtitas successiua vel qtuz succedens vel habens in se qtitatem successiuã. g ois motus pprie dictus idem est tẽpus vel qtũ succedens. Si autẽ sit tẽpus: tunc cuz plures & diuersi sint mot9 numero plura & diuersa erunt tẽpora. Si dicat q est qtũ successiuũ cũ nihil sit qtuz successiuuz nisi per quantitatẽ successiuã sibi inexistentẽ sequit q ois motus habet in se qtitatem successiuã sibi inherentẽ. Talis aũt qtitas est tempus: vt dictũ est. ergo omnis motus pprie dict9 habet in se tẽpus. ¶ Item arguit sic. Nihil est equale qtitati successiue nisi sit quãtitas successiua aut habẽs qtitatẽ successiuam sibi inherentem. Sed omnis motus pprie dictus istorum inferiorum est equalis alicui tẽpori: qđ est quãtitas successiua. ergo ois talis motus aut est qtitas successiua. aut hz in se qtitatem successiuam sibi inexistentem. ¶ Sed qz hec dicta sunt ptra phm & Cõmentatorem: vt patuit respondebo magis spẽaliter: qñuis per iam dicta appet corruptio istorum. Et dico q pma suppositio est vera: pmo & pncipalr. In alijs autẽ sufficit q habeãt qtitatẽ a mensura circa quã fit motus siue habeãt qtitatem eo modo quo dicit Cõmentator cõmẽto.15.s. qñ fuerit tempus imaginatũ extensuz &c. Uel sufficit q sit qtum non per qtitatem in eo existentem: sed per qtitatem temporis pmi: ita q per replicationẽ numerat motus: nec tertia suppositio est simplr va: vt pz. ¶ Ad 2ᵃᵐ rõnem dico q motus dicitur equalis alteri quia equale spatium in equali tempore pertransiuit. Et ideo hec ratio nulla est. Et considera ea que notaui.

¶ Ex libro quinto.

Circa librum 5ᵐ cõmẽto.3. vbi dicit. Et similr pᵐ motũ dẽ bis duob9 modis. Nota q in.7. libro. vr dicere q hic intẽdit p per se motũ illõ qđ mouet fm oẽs ptes: & nõ qz pe mouet: & ipsa mouet totũ. Itẽ in eodẽ loco parũ post. vbi dic. Sz hic itendebat p motũ pᵐ illõ qđ ẽ p se simplr.i. vt itelligo nõ pmo tñ. ipse.n. posuit in pncipio cõmẽti loco de pmo per se. & dixit q hoc intelligit phs per pmũ. Unde per pmũ itelligit hic phs per se: per per se aũt itelligit motũ qđ nõ dicitur moueri qz pars eius mouet: & etiã q nõ dicat moueri per accñs.s. qz accidit alicui q mouet per se sicut dicit. vbi gra. Albũ mouet ad caliditatẽ seu musicus currit. Non enĩz mouetur seu currit fm q musicus: sed fm q animal. vbi gra. Cui accidit vt sit musicus: accidit enĩ musico fm q musicus currere. & hec duo simili mõ requirunt ad hoc q sit per se motor. hoc enim sufficit hic pbo ad suũ ppositũ: vt innuit in pᵒ cõmento: & nõ curo nunc de dictis Burl. ¶ Sz dices qđ est pmũ motuz ex quo per se motũ hz duo iã dicta: dico q vltra hoc requiritur q nõ moueat ad motũ alteri9. vt vbi gra. hõ equitans & hoc vr necessariũ: qz iã dictuz est q qđ mouetur qz pars ei9 mouetur: reducitur ad p accñs. ergo qđ p se mouetur nõ mouetur: qz ps ei9 mouetur. g qđ per se mouetur fz totũ mouetur: nõ ergo dr pmo moueri pprie accipiendo ly pmo: qz totũ mouetur dato q hoc requiratur: vñ phs icẽdit per ly per se motũ hic qđ mouetur ẽ fm oẽs partes: & hoc est qđ dicit Cõmẽtator per se simpliciter: & hoc est qđ dic in fine cõmenti.5. vt notaui: vnde per se simplr.i. nõ per aliã naturam etiã: non tñ tollit aliam causaz seu aliũ motorez. forte tñ dicta Burlei nõ sunt oino falsa. & tu psidera: & vide cõmentũ.. 7. octaui. Et videtur q vitas sit oino q duplr dicitur sic aliqđ ẽ per se motũ seu pmũ. Uno mõ vt opponitur ei per accidens.s. illud qđ mouetur: qz pars ei9 mouetur mõ dicto in textu: & ẽt vt cursus. verbi grã. attribuitur medico qz nõ currit vt medicus: vt dr in textu: & sic loqtur hic phs. Alio9 accipitur vt opponitur illi quod mouetur pter partẽ ei9 sic intelligẽdo q pmũ est illõ qđ mouetur non qz aliqđ ei9 mouetur p se seu põt moueri. Sz illo qđ ita est motũ q minus illo nõ mouetur seu nõ põt moueri: & tale est minimũ in vnaquaq; spẽ: & dicitur pmũ motũ & simplex: qz non cõponitur ex alijs motis seu minimis: & dr primũ: qz rõne totius competit ei mot9 seu posse moueri nõ rõne partis eius: sed vt tale totũ: & huic opponitur moueri per partẽ.i. q pars illi9 mouetur seu pt moueri per se: & tale est cõpositũ ex multis pmis motis seu minimis: & sic loqtur in.7. cõmẽto pmo. &.2. & de tali pmo moto seu p se nõ loqtur phs in h.5. sz loquit de illõ qđ est p se motũ tñ.i. nõ pmũ intelligẽdo per pmũ illõ qđ mouet: qz est in ipso pars aliqua que est seu põt esse pmũ motũ: vt dictũ est: vnde pmum vt sic ad du supra p se: vt in.5. loquitur de per se seu dicit aliã rationez: & hec omnia innuit Cõmẽtator hic & in.7. ¶ In eodẽ cõmẽto. vbi dicit. Et ista alietas est ei pmo & essentialr p accidens vero &c. Circa hoc nota q intelligit hic p motũ trãsmutationẽ: forte vult dicere q mã que mutat & forma fiunt idẽ per se. Accidit tñ forte mãe vniri huic forme: nõ tñ hec forma est accñs in hac mã: & forte dixit q est p accñs: qz nõ accidit hoc nisi trãsmutationi subalt: & forte vult dicere idẽ spẽ vt qñ calidũ mouet ad maiorẽ caliditatẽ: hoc tñ est p accñs: qz minus calidũ nõ mouet ad icẽsiorẽ caliditatẽ nisi p accñs.s. qz nõ mouet fm q calidũ: sed fm q frigidũ. & forte hec totalis caliditas est vna numero: ita q in fine motus est vna totalis caliditas. Uidetur enim esse clarum q prior gradus est tãq materia posterioris: & ideo sic materia identificatur cũ forma.s. substantiali & sit vnuz per se: ita similr hic: sz sicut materia non est oino idem cum forma: imo alia est natura materie a natura forme: ita in proposito isti gradus non sunt oino indiuisibiliter vnum: ex eis tamen fit seu resultat vnũ totale p se: & videt q magis ex istis gradibus fit vnũ q ex mã & forma: & per hec soluunt multa circa hanc mãz. Burleus tamẽ ponit alias expositiões & videtur mihi q itendit Cõmentator dicere q quãdo aliqua pars mot9 est itroducta capiẽdo motũ p forma fluente: tũc illa ps mot9 mouet vlteri9 per accñs ad motũ subito: & vide cõmẽtũ.5. ¶ Itez in eodẽ cõmento. vbi

dicit. Deinde illud ex quo est motus .i. qd est vltimum respectu istarum causarum. ¶ In comento .4. vbi dicit. & non nominat a noie eius ex quo est. Nota q causa huius tacta est in cōmēto pcedēti. vbi dicit. Cū ab hoc separatur &c. ¶ In cōmēto .5. vbi dic. & ppter trāsmutationē sequētē illas existimat q albedo est motus: & sic motus ad illā erit mot⁹ ad motū: & qz māifestū ē q albedo &c. Uide cōmētū .4. tertij. & cōmētū .9. hui⁹. & nota q albedo est mot⁹ mālr sumpt⁹: vt ei ꝯiungit potentia & fluxus: vt dicit cōmēto .9. & iō nō negat hic hoc modo formā fluentē esse motū capiēdo motū mālr: nec etiā est falsum ad motū sic sumptū esse motum formalr sumptū: imo quelibet perfectio noua permanēs acquirit p motū siue mutationē capiendo motū formaliter. Sz negatur q forma est motus formalr sumptus. Si enim esset motus formalr sumptus: tūc ad motū formalr sumptū esset motus: qd improbabit post. nā albedo & reliq forme permanentes acquirunt per motū. Si ergo esset motus formalr sumptus: tunc esset motus ad motū formaliter sumptū. Uerū est etiā q albedo & similia fm q forme non sunt motus aliquo modo sumptus. nā forme vt sic sunt quiescētes & nō sunt motus aliquo modo nisi sic in eis fluxus & potentia ꝯiuncta actui: & forte mot⁹ formaliter sumptus: nō est ad motū mālr sumptū: qz nō est tanq̄ ad terminū nisi ad formā quiescētē: sed de hoc infra magis: & vide suā sūmā li .5. & vide cōmētū .15. & .34. ¶ Itē in c. dē cōmēto paruz post. vbi dicit. & qui fingit ipsaz moueri &c. i. per se vt dicit in cōmēto pcedenti vel fz qd forma vt notaui. ¶ Itē in codē cōmēto in fine cōmenti. Et itendit hic per pmū & essentiale &c. i. non per aliā nām: & adiunget huic nec per cām mediā. hoc tamē modo nō opz ꝯnem cē pmā: sz bene premissas in demōstratione simplr. ꝯ tamē est pma. i. nō p aliā nām vt ipse declarauit hu in pmo posteriorum. hic aūt itelligit per pmū non per aliā nām. Et tale est etiā per se .i. essentiale. ¶ Idē cōmēto .7. vbi dicit. de non esse in nō esse. nō ēē enim .i. simplr dicit. Idē in codez cōmēto. vbi dicit. possibile est et dicere in eis que opponunt fz ꝯtrarietatē illa trāsmutari &c. Nota q hoc est tn̄ per accidens: vt dicit in cōmēto sequenti: & vide cōmentū .51. & .55. ¶ Itē cōmento .8. vbi dicit. Quā generatio & corruptio numerātur in vna specie .i. non tn̄ sunt fm vnitate saltē in specie spālissima. ¶ Itē in codē cōmēto. vbi dicit. non inuenit in eo trāsmutatio oino .i. motus vt inuit superius. Idē in codē cōmēto parū post. vbi dicit. Ergo hec nō est idē subm forme aque: vult dicere in actu demōstratiū: na q nō est aliud subm motui in actu a pncipio vsq ad finē: vt dicit parū supra & post. ¶ Item in codem cōmento. vbi dicit. & q est causa in hoc q trāsmutatio in ea nō est motus & generatio ei⁹ est a non ente per accidens: & generatio eius ab ente in potentia. Nota q ex hoc videtur q generatio simplr est pmo & per se ex ente in potētia pmo est per se ad ens in actu. Generatio aūt fz quid est a ꝯtrario positiuo per se ad ꝯtrariū positiuū. Uñ ambe gnatiōes sunt ex nō ente per accñs: vt dē .i. est etiā supra. semp enim dicit Cōmētator intelligo per nō ens: ens in potētia: & vide cōmentū .7. neq ꝯtrariū bunus dictū est a Cōmentatore: sz tn̄ intelligas ita dicta. ¶ In cōmēto .9. vbi dicit. Quia trāsmutatio que est motus in rei veritate est inter opposita mediata .i. vt intelligo per se. Et vide cōmentū .7. & .8. & intelligo per mediata fm formā vel magis & minus. ¶ Item in codez cōmento. vbi dic. Et videtur q sit potentia ad vtriq predicamētū &c. Nota q in media sua expositione in fine .7. metaphy in quibusdam tradactionibus: & in .8. versus mediū & versus principiū in .ii. ibidem enim declarauit hanc ppositionem .i. q potentia in quolibz genere est in pmo genere in quo act⁹. Item in codē cōmēto paulo post vbi dicit. Scdz vero q mot⁹ est forma in hac mā. Nota q intelligo circa hanc mām non mām in qua qz illa est subm qd trāsmutatur: motus aūt mālr posterior est natura transmutatione que acquirit: ideo impossibile est vt motus naturaliter sit subm mot⁹ formalr. Dr aūt forma: qz motus fm qd motus dicit transmutationem. Unde esse motus vt motus consistit de necessitate in transmutatione: ideo motus formalr est illa trāsmutatio sed passio nō perfectio diminuta: qz illa fiat post motuz in quiete: & iō motus pro fluxu forme se hz vt forma respcū mot⁹ materialiter. P. cū dicimus fluxū forme: forma se habet fz hoc tanq̄ subm & flux⁹ tanq̄ forma. Unde & in accñtib⁹ .s. in definitione corp subm ponit in vltimo. & vide cōmētum .34ᵐ. ¶ Item in codem cōmēto in fine cōmēti. vbi dicit. Ponentes vo receptionē esse pdicamentū passionis non bene fecerunt &c. Nota q cōmētator intellexit de pma opinione q dixerūt receptionē potētiā receptiuam. naz receptio nō cōpletur nisi per potentiā receptiuā: & trāsmutationē siue passionē & per receptū: ipsi aūt non dixerunt transmutationē neq intellexerūt de recepto: & hoc est manifestū. ergo intellexerūt potentiā receptiuā: & huic ꝯtradic Cōmētator. ¶ In cōmēto .10. versus finē cōmēti. vbi dicit. Quia relatio que accidit ei est ppter suā transmutationē in loco per accidens. Est igitur vtrūsq per accñs &c. i. q relatio nō est mot⁹ per se etiā in illo qd per se mouet naz q̄uis per se mouet ad locū: qz est eius terminus: non tā est ad relationē per se. Accidit enim ipsi q mouet per se ad locū acquirere relationē per illū motum. Unde hoc mouet per se tantū in loco. ¶ In cōmēto .13. versus finē. vbi dicit. Et cū pma trāsmutatio nō erit: nō erit ꝯsequēs &c. Nota q itelligo qn̄ pma nō est dabilis si sine cāc p se vltima non est dabilis. Sine enim ponat oēs esse sil sine nō: sz vna post aliā semper est ipole pcedere in infinitū. Sequit enim si sint cause per se vt causatū sic sine causa. Uñ ex quo sunt p se si prima nō est dabilis neq vltima. Sed pma nō dat ex quo sunt isinite cause. Uñ cū albedo per se terminat dealbationē & dealbatio per se est cā albedinis si dealbatio nō est aliqñ dabilis non erit aliquo mō albedo: & si albedo est dealbatio fuit aliqñ vel est: & iō dicta Burlei. hic non sunt bene dicta oino. Et vide cōmentū .15. & .8. Cū hoc tn̄ stat q cause essentialiter ordinate debēt esse simul & finite. vt ponit cōmēto .4.6.8. ¶ In cōmento .15. vbi dicit. Quā si in trāsmutatione de albedine in nigredinē sequit vt nigredo sit trāsmutata &c. Uult dicere qñ deducit de potentia ad actū qñ tn̄ est pducta est forma quiescēs: vt dicit cōmēto .5. Ipsa tn̄ nō mouet sic mobile mouet: nō enim est subm mot⁹. vide cōmentū .5. & .3. & .34. ¶ In cōmento .22. vbi dicit. Contiguatio vo mathematica est in magnitudinib⁹: quorum vltima superponunt. Circa hoc vide cōmentū .9. 4. & .2.6. cū aūt dic. Si igit fuerint corpora supponunt superficies corpz ꝯtigue & si superficies supponent lineē: & linee supponent pūcto sic dicim⁹ q punctus supponit pūcto. Sz hic nō intēdit mathematicū: qñ in mathematicis duo vltima reuertunt in vnū &c. Hoc sic itelligo. Ex quo enim vnū idiuisibile tangit aliud fm se totū ita q qolibz fm tangit qolibet alteri⁹ ex quo sunt idiuisibilia fm q istā ꝯsideratione duo puncta imo infinita se tangētia fiunt vnū punctū: sz hō nō est in nā qz nō inueniunt oino idiuisibilia saltē in actu: sz mathe⁹ ꝯsiderat lineas & superficies & reliq fm q sunt abstracta a mā saltē p intellectū. Et iō dicta Burleiō sunt ad pro-

positum: nullū enim indiuisibile mathematice cōsideratuʒ tangens aliud distinguitur ab illo: imo si infinita indiuisibilia actu extra aīam tangerent se non esset ex his nisi vnuʒ indiuisibile: vt pʒ in .6. hu⁹ .2° imo neqʒ punct⁹ tangit ꝓprie punctū: sed reuertunt ad vnū si essent tangentes: ⁊ vide cōmētū .30. ℂ Iteʒ in codē cōmento. vbi dicit. Et iterest illud ad qḋ transmutatū transmutať primo. Nota ꝙ nō dicit tamē hic ꝙ datť pͥmū simplr. ℂ In cōmento .23. vbi dicit. ⁊ in continuis: forte vult dicere in istis que cōtinue mouenť in aliquo tempore. ℂ Itē circa hoc qḋ dicit imediate post. Qz plura ꝯtinua cōtinue deficiunt aliquātulū in intētione. i. vt intelligo in mā circa quā mouenť. s. ꝙ ille motus nō est continuus simplr: qz nō est vnus: tamē mobile cōtinue moueť ſm tempus vere vel apparenter: nō eniʒ ambulatio est vna numero sic volatio vide cōmentū .40. ⁊ .41. ℂ In cōmento .26. vbi dicit. Qm̄ tangentia sunt de spēbus diuersis. i. intelligi possunt etiā de spēbus diuersis. ℂ Item in codē cōmento. vbi dicit. Et ista ꝯtinuatio non est nālis. i. sic ꝯsiderata vt mathematica. nō ista vt sic nō sunt extra aīam saltē in actu: nālia aūt sunt extra aīaʒ ⁊ sunt materialia. ℂ In cōmento .28. in principio. vbi dicit. Qm̄ omne tāgens est sequens. Vult dicere nō tn̄ sequēs in quo est ordo ꝑoris ⁊ posterioris. ℂ Iteʒ in codē cōmento. vbi dicit. ⁊ qz adunatio est ⁊c̄. Ego intelligo per adunationeʒ vnionē cōpletaʒ. vbi gratia. due ptes corporis seu linee habēt terminū cōmunē ⁊ sunt ꝯtinue. Sed postea cum vna pars apponiť alteri ⁊ ꝯtinuatur vna parʒ cū altera ſm totam longitudinē seu latitudineʒ ita ꝙ vna pars q̄ fuit extra aliā totaliter nisi ꝙ fuit vnus vltimū cōmune inter illas nō amplius est extra illa saltē illo significata. ⁊ hoc est qñ corrumpiť termin⁹ cōmunis ꝑor ⁊ fit adunatio illaꝝ partiū oīno sicut possibile est fieri. Hac autē adunatio non est nisi post continuationē: vt cū due ptes aque ꝯtinuantur postea cōmiscent ⁊ corrumpiť media superficies ⁊ vniunť. ℂ In cōmento .33. in ꝑncipio. vbi dicit. ⁊ in motu circulari non est ex quo ⁊ ad qḋ. vult dicere ꝙ nō est i corpore circulari qḋ moueť circulariter aliquis punctus magis dignus vt sit ꝑncipiū q̄ finis: sʒ qlibet punctus est ꝑncipiū ⁊ finis: ⁊ simil̄r etiā qḋ moueť super lineā circularē. ℂ Item in codeʒ cōmento imediate post. vbi dicit. ⁊ est dictū in definitione motus qui est idē in specie ꝙ est illḋ ⁊c̄. i. ꝙ ambo termini ex quo sunt eiusdē spēi: ⁊ etiam termini ad quos sunt ambo eiusdē spēi. ℂ In cōmento .38. circa hoc qḋ dicit. Qḋ sequiť plures actiones esse a plurib⁹ formis ⁊ nullus existimat ⁊c̄. Nota hoc nō videť tutuʒ. Si eniʒ est possibile ꝙ sint ab eadem forma plures actiones nō essent necessarie vt plures actiones sint a pluribus causis. Et iḋ ponens vel dubitans vnū. ponit vel dubitat reliquuʒ nisi forte ignoret ꝯñaʒ: que tn̄ videť ꝑ se nota. ⁊ iḋ relique expōnes quas ponit sunt meliores. ℂ In cōmēto .52. vbi dic̄. Et ꝯrietas ei⁹ differet a ꝯrietate extremi in hoc ⁊c̄. Videť ꝙ sit de mente Cōmētatoris ꝙ colores medij differūt spē ab extremis ⁊ iter se. vbi gr̄a. Rubedo ⁊ viriditas vt innuit in mltis locis ⁊ aliqliter cōmēto .31. Cū h̄ tn̄ dico ꝙ extrema sunt in eis ſʒ gradus remissos: nō tn̄ sequiť ꝙ oēs motus ab albedine sint eiusdē spēi nisi illi qui terminanť actualr ad nigredinē vł qui nō qescit in aliq forma me⁹. Qūuis eniʒ mot⁹ ab albedine ad rubedinē sit ad nigredinē que est in rubedie: nō tn̄ est ad nigredinē simplr: sed ad nigredinē que ꝯiuncta alteri ꝯstituit spēʒ rubedinis: ⁊ sic de silib⁹. neqʒ oēs dealbationes sunt eiusdē spēi nisi qñ terminus actualis ad quē cessat motus: ⁊ sic quies sit eiusdē speciei. Et vide cōmētū .32. 6. Nota tn̄ ꝙ Cōmētator in sua sūma tertij metheoroꝝ. dicit. ꝙ mediū dicit ſm duas spēs. Vna eaꝝ est vera ⁊ ſm ꝑus: ⁊ hoc est mediū inter duo ꝯtraria cui⁹ esse est per cōmixtionē seu cōplexionē duoꝝ extremoꝝ: ⁊ quidditas ei⁹ differt a duobus extremis. ⁊ exēplificat sicut viridis color. Aliḋ aūt dr̄ similitudinarie ⁊ ſʒ posteri⁹. ⁊ illud est mediū ſm q̄titatē tantū ⁊ diuersificať a duob⁹ extremis ſm magis ⁊ minus: Cōmētator ergo dicit aliqḋ mediū non tn̄ ꝓprie nō esse diuerse spēi ab extremis. ⁊ vr̄ ꝙ hoc sit vel min⁹ albū vel nigrū per admixtionē ꝯtratij nō tn̄ ꝯstituiť diuersa spēs per cōplexionē sicut multotiēs fit in artificialibus: nota tn̄ vlteri⁹ ꝙ magis ꝑfectū ⁊ minus in vna spē suscipiēte magis ⁊ minus differūt ſm numeꝝ tm̄: nec est incouenies in spē que suscipit magis ⁊ minus ꝙ si vna sit magis sic reliqua. verbi gr̄a. vna albedo est magis albedo reliq: ⁊ ꝙ ēentialr vna sit magis similis reliq eiusdeʒ spēi q̄ alia eiusdē spēi: ex quo illa spēs suscipit magis ⁊ min⁹. Possumus etiā dicere ꝙ cū aliqñ dic̄ Cōmētator ꝙ media nō differūt spē ab extremis: nō vult nisi ꝙ sunt cōposita ex extremis ⁊ nō sūt oīno alia ⁊ diuersa ab eis. Vide cōmētū .23. 10. metaphysice. ℂ In commento .59. vbi dicit. ⁊ sunt ꝯtrarij ſm nām ⁊ nō nāʒ. i. tm̄: ⁊ vide cōmētū sequens. ℂ Itē in codē cōmento versus finē. vbi dicit verbi gr̄a. ignis ⁊ terre: tūc vterqʒ erit ꝯtrari⁹ reliquo ſm illḋ ad qḋ moueť nāliter. i. sunt ꝯtrarij ſm spēʒ tm̄: qz ambo sunt nāles. ℂ Itē in fine cōmēti. vbi dicit. Aliter erit ꝯtrari⁹ reliquo ſm nāʒ ⁊ nō nāni. i. vt nō ſm spēʒ tm̄. vt dic̄ i cōmēto sequēti vltimo. ℂ In cōmēto .61. vbi dic̄ Cōmētator. Apparet cū trāslatio ei⁹ erit velocior qñ appropinquat ⁊c̄. Nota ꝙ ex h̄ forte quis ꝑt reddere cām q̄re mobile nālr velocitať in fine. ℂ In cōmento .62. in fine. vbi dic̄. Ergo est in potētia nō in actu. i. nō in actu cōpleto sicut fuit anteq̄ sit mot⁹. Unde sic termin⁹ ad quē paulatiʒ acquiriť ⁊ nō est cōplete i actu nisi in fine: ita ⁊ termin⁹ a quo suo mo ⁊ qēo in termio a quo. aliq̄n. n. nō mobile qescit in termio a q̄ dū moueť: ⁊ nō est totalr corrupt⁹ nisi in fine cū acqsit⁹ est terminus ad quē: qui successiue itroduciť sic successiue termin⁹ a q corrūpiť. Et silr qes in termino a q̄: qz dū est mot⁹ aliqlr qescie i termio a q̄ sic̄ aliqlr hʒ de termio a q̄. Un̄ silr p̄e fit gñatio calitatis ⁊ corruptio friditatis. Et semꝑ duʒ corrūpiť pars aliq friditatis itroduciť ps aliq calitatis ⁊ sic successiue: ꝑius tn̄ ſm nām fit corruptio q̄ gñatio. ℂ In cōmēto pen. vbi dic̄ Cōmē. Sʒ intēdebat qetē ad quā est mot⁹: ⁊ dixit oppositā large. i. qz h̄ nō est ꝓpe oppoita: vt dicit cōmēto .54. ℂ Ex libro sexto.

Circa librū 6m: cōmento .2. v̄sus finē. vbi dic̄. Et ipole est vt vnū: ſm ꝯtiguationē. Vult dicere ꝯtinuationē. ℂ Itē i illo loco. vbi dic̄. ex diuersis in spē supple h̄. ꝑ. illḋ heterogeneū vel est diuisibile vł idiuisibile. si sic. g̊ nō cōponit ex idiuisibilib⁹. si sit idiuisibile. g̊ ex eis nō fit diuisibile. ℂ In ꝯm̄ .7. vbi dic̄ Cōmē. Qḋ ipole ē res mota moueať in silr ⁊ ꝙ iā ꝑfecit motū. s. ꝙ in codē instāti sunt v̄a hec duo ⁊c̄. Vide qño phs hʒ ꝓ maxio iconueniēti ꝙ aliqḋ fit ⁊ factū sit silr: ꝙuis sit idiuisibile vt isti ponūt. Et h̄ ē ꝯ modernos: ⁊ nō ꝙ Cōmēta. 5. phy. ꝯm̄ .12. dic̄ expsse ꝙ res gñata cū fuerit in gñatiōe nōdū illa res est gñata. v. g. qm̄ hō cuʒ fuerit i gñatiōe nōdū est hō: ⁊ h̄ est māifestū ꝑ se nisi forte nō ꝯsiderātib⁹. Gñatio. n. seu factio ē exit⁹ rei de po⁹ ad actū. Dū g̊ ē gñatio ē po⁹. g̊ ipʒ tūc nō erit i actu. Un̄ res ꝯpleta iā n̄ fit: nec res iā corrupta corrūpiť ex q̊ poss corrupta nisi res iā fcā fit: ⁊ corrupta corrūpit qḋ iplicat. Qḋ eīn nō ē n̄ corrūpiť scīm̄ēt iā ⁊ ꝯpletū ē i actu ⁊ nō

indiget agente ꝓducente. Sequeret enim ſm hoc ꝙ idē eſſet in potentia ⁊ in actu. Et ꝙ inſtans preſens ⁊ ꝓteritum ſunt idem. Et hec oia innuit Cōmētator in diuerſis locis. Sed dices ſm hoc daret vltimū inſtans rei ꝑmanentis: ⁊ nō daret ꝑmū ſui eſſe: ex quo inſtans gñatiōis nō eſt generati eē: ⁊ inſtās gñatiōis eſt inſtās corruptionis forme precedētis. Ad hoc dico ꝙ Ariſt. ⁊ Cōmētator in .8. nil aliō voluerūt niſi ꝙ idē inſtās in quo generatur forma ſequens forma precedens corrumpit: inſtans tamē non erit in actu: ⁊ ꝙ idē inſtans magis debet attribui rei generate ſeu generande nō corrumpende: ⁊ ideo dicit ꝙ datur ꝑmū inſtans rei permanentis ⁊ nō vltimū rationes aūt modernoꝝ circa hoc nil ſunt: quia vltimū inſtans ſui eſſe eſt inſtans corruptionis eius qō eſt inſtās generatiōis ſequētis: ideo nō opꝫ ꝙ aliqua latitudo corrumpat in inſtāti: nec ꝙ inſtans ſit imediatū inſtans nec ꝙ mā ſine forma: ⁊ hoc eſt qꝛ tunc. ſ. in inſtāti corruptiōnis nō eſt oino forma perfecte ſꝫ eſt in corrumpi ſubſtātialiter ſimplr tantū ⁊ ſimilr alia eſt tunc in generari inſtantaneo ſubſtantiali: ⁊ ideo non eſt tūc certa latitudo qualitatū ꝯſeruantiū formā corrumpendam: nec alia in ꝯueniētia dicta accidunt: bene tamen ſcio ꝙ iſta dicta ſicut ⁊ multa alia ſunt extranea apud iſtos ꝓpter cōſuetudinē in ꝯtrario: ſꝫ de hoc nō eſt curādū: qꝛ nō oē ꝓbabile ⁊ famoſum eſt verū nec ecōuerſo. Et bene cōſidera. ⁊ vide cōmētū. 40. ¶ Item in codeꝫ cōmēto. vbi dicit. Sequitur vt habeat motuꝫ per vnamquāqꝫ partiū ⁊c̄. Circa hoc vide deductionē in textu: qꝛ eſt clarior. Et in hac ratione habeo maximā difficultatem: forte enim dicet, quis ꝙ tunc neqꝫ totā pertrāſiuit: neqꝫ partē: ſed totam pertranſit in hoc inſtanti: ⁊ in inſtanti ſequenti habebit eam pertranſitam. ⁊ ꝯſidera. Et forte poteſt ſic ratio formari: in illo inſtāti in quo mouetur ſup illud indiuiſibile aut eſt in ipſo aut non. ſi nō. ergo ſequit ꝙ pertrāſiuit illud: qꝛ iā mouebatur in ipſo: qd eſt īpoſſibile. ſi ſit in ipſo ⁊ non pertranſiuit illō. ergo vel eſt totalr in ipſo vel ſm partem. Si ſꝫ partem. ergo eſt diuiſibile: ſi totaliter eſt in ipſo. ergo tunc quieſcit. ex quo in illa parte tēporis ſm eos nō mouet: inſtans eniꝫ apud eos eſt pars temporis. Sꝫ iam poſitū eſt ipſum continue moueri per totum illud tempus ⁊ per totam illam partē. Cōſidera tamē quid diceret phs de gñatione ſubali ⁊ corruptione que ſunt quedam mutationes inſtantanee. Ipſe enim non ſunt motus neqꝫ tranſmutationes niſi equiuoce: vt dicit Cōmentator cōmento. 131. 4. ⁊ cōmēto. 32. hui⁹. 6. Sequit enim finis trāſmutationis: ⁊ dicit tranſmutare in tempore alterationis ⁊ in inſtanti ꝓuentus forme eſt tranſmutatū. Sed iſti ponunt motū componi ex indiuiſibilibus ⁊ ꝙ indiuiſibile eſt pars eius. Unde ſequitur ex poſitione eorum ꝙ pars motus ſit indiuiſibilis: ⁊ tamen eſt motus: qꝛ quelibet pars motus eſt mot⁹. Et vide cōmentū. 9. Poſſum etiā dicere ꝙ indiuiſibile cū pertranſitur eſt pertranſitum. i. eſt in ipſo toto. ergo tunc nō mouetur ad ipſum. Qd cuꝫ totaliter eſt in aliquo nō mouetur ad illud: ⁊ ſic in nulla parte magnitudinis eſt motuſ. ergo non eſt motus: ⁊ tamē in fine eſt motū iā. Uide cōmentū. 88. ¶ In cōmēto. 15. in ſolōne dubitationis. vbi dicit. Ad hoc aūt dicam⁹. Nota ꝙ ex cōmēto. 2. ſeptimi poteſt quis accipere aliā ſoloneꝫ etiā. ¶ In cōmēto. 23. vbi dicit. ⁊ qꝛ tardius pertrāſiuit in hoc tempore magnitudinē cōpoſitā ⁊c̄. Nota ꝙ ſequit etiā hoc poſito ꝙ nō ſunt equales numero partes tēporis ⁊ magnitudinis ex quo magnitudo cōponit ex duobus indiuiſibilib⁹: ⁊ tēpus ex tribus indiuiſibilib⁹. ¶ In cōmēto. 32. vbi dicit. ⁊ etiā demōſtratio que Ariſto. vtitur in hoc nō erit prima ⁊ eēntialis. Nota ꝙ neqꝫ Bur. neqꝫ Jo. de Jan. intellexerunt hanc rōnem ꝑfecte: ⁊ hoc qꝛ non habuerūt intentionē ei⁹ in cōmēto libri poſterioꝝ. Qd tñ faciliter poteſt quis intelligere. ¶ Item eodē Cōmen. verſus finem. vbi dicit. Sed quidē albo: ⁊ quidē in pallido licet hoc quidē nō diſtinguat i actu ⁊c̄. Circa hoc vide cōmētū. 87. ⁊ vide cōmentū. 70. octaui. Et nota ꝙ cū trāſmutatur ſine medio. verbi gratia. ex albedine in nigredineꝫ quiddā eius eſt in albedine: ⁊ quiddā eius eſt in nigredine de neceſſitate ex quo ē mediū: ⁊ hoc ſufficit. ⁊ ad maiorem declarationem nota: poteſt eniꝫ quis dubitare dicendo. Detur ꝑmū generatū. vbi gratia. minim⁹ ignis potens eē ſeorſuꝫ: ⁊ ſimilr minima res que poteſt calefieri ſil. i. quam calefaciēs incipit calefacere totam ſimul: ⁊ ſimilr res que congelat tota ſimul: ⁊ maxime ſm intētionem Cōmentatoris credentis hoc. illa ergo res nō erit pars ei⁹ in termino a quo: pars in termino ad quē. ⁊ reſponſio in hoc vt puto eſt ꝙ illa res vel eſt diuiſibilis vel non: ſi eſt diuiſibilis: iam habemus intentū noſtruꝫ: ſi ſit indiuiſibilis hoc eſt impoſſibile. nā ipſa eſt vel ſuit pars continui. impoſſibile aūt eſt indiuiſibile eſſe partē continui: vt dictū eſt: ⁊ etiā ſi eſſet indiuiſibile. ſ. hoc ꝑmū. Et ſunt tangentes alie partes de neceſſitate non eſſet ipſuꝫ ſolū ꝑmū trāſmutatū ſed trāſmutat aliud cū ipſo: ⁊ ideo quomodocūqꝫ fuerit poſitū omne tranſmutabile eſt diuiſibile: ⁊ per hoc complet demonſtratio. Et ꝯſidera in hoc ⁊ perfice illud. In hac cuꝫ dubitatiōe multi ſcādaliçati ſunt: ⁊ reſponſionē perfectā non inuenerunt oino. Et quaſi omnes expoſitores latinoꝝ cōfuſi ſunt in hoc. Et ſi diceret quis: hec ꝓpoſitio eſt tñ falſa. ſ. omne trāſmutabile pars ei⁹ eſt in termino a quo ⁊ pars eius in termino ad quē ꝑimo. nam trāſmutabile primum ſicut dictū eſt nō verificat hoc de ipſo. Ad hoc dico ꝙ h eſt vera. nam ipſa ſic intelligitur. Omne tranſmutabile ſeu qd tranſmutat pars eius eſt in termino a quo ⁊ pars in termino ad quē. Uel pars ei⁹ poteſt eſſe in termino a quo ⁊ pars ei⁹ pōt eē in termino ad quē: ⁊ hoc cū aſſociabitur ſeu ꝯiūgetur hoc ꝑmū cū alio minori ipo. vbi grā. ⁊ ponamus tunc tranſmutantē ab ali i parte. ſ. nō apud iſtū ꝑmū. Et hoc ſufficit in hoc qd phs itēdit declarare hic. Sermo aūt phi qñ dicit. Qd nō pōt eē ſimul ſꝫ oēſ ei⁹ ptes in termino ex quo ⁊ in termīo ad quē. ſ. ꝑfecte. i. ꝙ habeat totū terminū ex quo: ⁊ totū terminū ad quē i oibus ei⁹ ptibus. Et etiā impoſle eſt vt ſit cōplete in termino ex quo: ⁊ nō cōplete in termino ad quē: ⁊ ſilr ecōuerſo. ꝑmū aūt in gñatione ſubſtātiali eſt minimuꝫ ſicut ipſe dicit. Illud enim idē tranſmutat in tēpore ſm qualitates precedentes. Sed qꝛ illud qd aduenit in nō tempore eſt finis illius qd eſt in tempore ſubiū coꝝ eſt vnuꝫ ⁊ cū ipſuꝫ eſt vnuꝫ verificat ꝙ omne tranſmutabile non in tempore eſt diuiſibile. In illuminatione aūt verificatur hoc alio modo. nā aer recipiens lumen trāſmutatur vel eſt tranſmutabilis etiā ſꝫ locū. Cōmētator tñ in ſua media expoſitione dicit ꝙ ꝯgelatio: ⁊ ſimilr coagulatio: vt vbi grā. lactis ſunt fines trāſmutatiōis: ⁊ nō ſunt motus: ⁊ iō qd dictū eſt de gñatiōe dr de iſtis. nā ſm ipſꝫ ad ꝯgelationē ꝓcedit mot⁹. ⁊ forte denſatio phi non hꝫ locū in illuminatione qꝛ nō eſt motus. Et nō ſequit motū illuminati ſaltē qdā minimum etiā nale calefactum in actu pri⁹ inducitur magis perfecte caliditas in vna parte ꝓpinqua forte hoc vltimū tñ eſt difficile valde. ¶ In cōmēto. 37. vbi dicit. Neceſſe eſt vt iſta diuidātur per diuiſiones eēles. ſ. ꝙ medietas motus. i. vt intelligo ⁊ motionis. ¶ In eodē cōmēto paruū poſt. vbi dic. ⁊ i medietate moti ꝯſiderādū eſt de hoc. Quia nō videt verū ni-

ſi de partibus motus quo diuidunt ſm diuiſionem mobilis de quibus loquitur cōmento.33.niſi forte intelligeretur comparando mobile ad aliquod determinatū ſignū in ſpacio: quia ſic pars ꝓcedit partē .i.ꝙ vna pars mobilis prius pertranſit illud ſignum ꝙ reliqua. Et ita illa pars pertrāſit illud in ꝓma parte: ⁊ ſcḋa in ſcḋa: ⁊ ſic de ceteris: ⁊ medietate eiꝰ in medietate tēporis in quo totum mobile pertrāſit illud ſignum. Uide cōmentum ſequens. ¶ In cōmento.30.vbi dicit. Et vniuerſalr omne ꝑdicatum ⁊c. ex hoc videtur ꝙ nō datur minima calliditas īntroducta ⁊ ſimpliciter de alijs: quia eodē modo diuiditur ſicut tempus. ⁊ etiā vbi eſt magis ⁊ minus: ibi eſt ſucceſſio ⁊ motus ſaltem ſi ſubiectū ſit in actu: ⁊ vide finem cōmenti.36.⁊.37. ⁊ maxime hoc vltimum cōcludit ſi motus ſit ſine interruptione: qḋ dico ꝓpter augmētationem. Uide illa que notaui in.3. circa augmentationem: ⁊ vide finē cōmenti.44.⁊.49.⁊.58.⁊.61.⁊.70.⁊ 74. Ueritas tamē de hoc dicta eſt ſupꝰ: ⁊ adhuc dicetur magis inferiꝰ. ¶ In cōmento.40.vbi dic̄. Quoniā hec duo ſunt oppoſita ⁊c. Cōtra modernos qui dicūt ꝙ aliqua fiunt ⁊ ſimul facta ſunt: ⁊ vide cōmentum.42.⁊ 45. ¶ Item cōmento.41.vbi dicitur. Qḋ dictū eſt de tranſmutationibus vniuerſaliter manifeſtum eſt per ſe in tranſmutatione que dicit̄. Trāſmutatio ꝓncipalr ⁊c. ideſt q̄ eſt entis ꝓncipaliter qḋ eſt ſubſtātia. Quāuis.n. generatio ſit finis tranſmutationis non tranſmutatio niſi equiuoce: vt dictum eſt ſupra: tamen hoc nomen tranſmutatio quādo dicitur de fine dicitur ꝓncipaliter .i. ꝓncipalius dicitur de fine qui eſt forma ſubſtantialis ꝙ de fine qui eſt de genere tranſmutationis ꝓprie dicte. Uide cōmentū.32. ¶ In cōmento.46.vbi dicit. ⁊ nō tranſmutatur niſi in indiuiſibili: ⁊ initiū eius in quo tranſmutatur. Circa hoc vide quid intelligit phs per: in quod ⁊ in quo in cōmēto.37.39.4.⁊.49.ibidē. ¶ In eodē cōmētu.vbi dicit. Sequit̄ vt nō trāſmutetur in initio trāſmutationis .i. q̄ nō eſt tunc pars motus: q̄ ipſum eſt inſtans. ¶ Itē in eodē cōmento īmediate.vbi dicit. Niſi ſit iam trāſmutatū. Uult dicere ex quo omne qḋ mouetur iam mouebatur: ⁊ adiungo huic ꝙ non eſt mediū inter motum ⁊ quietem: ⁊ tunc perficitur ratio. ¶ Itē in eodem cōmento īmediate poſt hoc.vbi dicit. Manifeſtum eſt ꝙ tranſmutatio non habet principiū. Uult dicere ꝙ ſit pars motus. nam principiū rei nō eſt pars eiꝰ. punctus enim non eſt pars linee. Et etiam ſequeretur ꝙ continuum componeretur ex indiuiſibilibus: ſicut dixit. Et ideo hoc principium eſt in potentia. ⁊ quāuis hoc ſit verum: tamen videtur ꝙ intentio ſua hic non eſt niſi ꝙ motus non habet principium inuentū in actu: ſed in potentia. Et conſidera in ſua ſumma. Declaratur ergo per iam dicta: ⁊ per dicta hic ꝙ prima mutatio que ē in moto in principio motus eſt indiuiſibilis ⁊ ipſa nō eſt pars motus: ſed principium eius: ſicut punctus nō eſt pars linee: ſed eſt principium: ⁊ hoc principium non poteſt demonſtrari: ſcilicet dicendo hoc. nam ipſū eſt in potētia ſicut inſtans in quo eſt tranſmutatum: ſicut dicit in commento.40. ipſum enim eſt in potentia ⁊ non demonſtratum: ⁊ ideo ambo nō ſunt in actu: ⁊ ex hoc eliciunt moderni ꝙ nō datur primum inſtans motus: ⁊ eſt verum ſi intelligatur ꝙ non eſt demonſtratum ⁊ hoc: ſed in potētia. ⁊ bene conſidera. nā hoc non vocatur vere trāſmutatum poſtꝙ non preceſſit ipſum mutatio: hoc enim eſt impoſſibile: vt declarabitur. Tranſmutatum enim cum intelligitur ſic eſt finis tranſmutationis: ⁊ nō inuenitur finis rei vel vltimū eius ante rem: ſicut dicit multotiens Cōmētator in hoc.6. Sꝫ ipſū eſt ꝓmū trāſmutatū aliquo modo. Et conſidera. in cōmento.40.⁊.41. ¶ Itē in eodem cōmento.vbi dicit. ⁊ cū narrauit ꝙ iſtud ꝓmū debet eſſe diuiſibile ⁊ ꝯtrariū primo quod eſt principiū eius in quo eſt motio moti .i. iam tranſmutati nō ꝙ primo tunc tranſmutatur: q̄ non dat̄ prima pars motus. ⁊ vide cōmentū.40. in principio ⁊ finē ſequētis. ¶ In cōmento.47. in ꝓcipio.vbi dicit. ⁊ vt in qualibet pte ponatur tranſmutari in actu .i. eo mō quo motꝰ eſt in actu. Uide ſuā ſummā. ¶ In textu cōmēti.48.vbi dicit. Sit ergo d.e. primum eius quod tranſmutatur ad d.b. Quoniam iam declarauimus ⁊c. Nota ꝙ ex hoc habetur expreſſe contra expōnem Auempace quam dixit ſuperius ꝙ phs intendebat diuiſibilitatem in accidentibus. Nā ſi ibidem non demonſtrauit iſtam concluſionem quā hic ſupponit non eſt demonſtrata iā in alio loco ante hūc: ⁊ certum eſt ꝙ hic loquit̄ de diuiſibilitate continui eſſentialiter. ⁊ mirum eſt quomodo non dixit Cōmētator in illo loco: ⁊ forte videbatur ei eſſe notū enilibet: ⁊ vide textum cōmenti.87. ¶ In cōmento.49.vbi dicit. Inuenitur primū per ſe ⁊ non per accidēs .i. non inuenitur primum. Sed hoc eſt ei per accidēs. ¶ In commento.53. vbi dicit. ⁊ in quolibet inſtanti tranſmutatum dicit̄ eſſe tranſmutatum ⁊c. Cōſidera hic. quomodo dicit Cōmētator in inſtanti eſſe tranſmutatum ⁊ in tempore tranſmutari: ⁊ hoc dicit expreſſe in cōmento ſequenti. ¶ In cōmēto.59.vbi dic̄. Quia partes magnitudinis ex quibus generatur quandoꝗ ſunt diuerſe in ſpecie .i. vt caro ⁊ neruus ⁊ os. ⁊ etiam cor ⁊ caput. ¶ Item in eodē cōmento.vbi dicit. Non ſequitur vt partes tranſmutationis in eo aut tranſmutati ſint de ſpecie poſtreme tranſmutationis ⁊c. Nota ꝙ ex hoc videtur ꝙ caro ⁊ neruꝰ: ⁊ ſimilia habent formas proprias: ⁊ differūt ſpecie. Cū hoc tamen ſtat ꝙ cū corrumpitur ſiue generatur forma totiꝰ corrumpit̄ ⁊ illa generatur. Et ideo caro mortua non eſt caro niſi equiuoce. Uide Commentatorem in libro de animalibus ſi habes. Et forte etiā organica differunt ſpecie a componentibus. hoc tamen vltimum eſt difficile: quāuis hoc magis appareat hic in ṽbis Cōmentatoris. ¶ Item in eodē cōmento verſus finem cōmenti.vbi dicit. Cauſa in hoc eſt quia generatio eſt in magnitudine ⁊c. Nota ꝙ quāuis cuiuſlibꝫ forme naturalis accidentalis vel ſubſtantialis inuenitur quātitas determinata .i. ꝙ non poteſt eſſe in quātitate minori: ideſt in corpore minori ⁊ ipſa eſt. ergo prima quātitas in qua ꝓducitur forma ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Et vide commentum.91. tamen forma accidētalis. verbi gratia. qualitates ſuſcipientes magis ⁊ minus nō inuenitur in eis primū ſcilicet aliquis gradus. Uel aliqua pars gradus: quod eſt primus: ⁊ ꝙ non inuenitur minor ipſo. ſitur non inuenitur primum in continuo ſm qḋ cōtinuum. Nam ipſū recipit magis ⁊ minus. Et quelibet pars gradus illius diuidit̄ ad partes: ⁊ ideo aduenit ꝑ motum non in inſtanti. ⁊ hec diuiſio quāuis non inſit ei propter ſubiectū ineſt ei propter motum ⁊ tempus que ſunt continua. Et poſſibile eſt etiam vt ſit in hoc diuiſio in infinitum propter ſubiectū. Nam corpus agens quāuis agat in aliqua parte ſimul: ideſt ꝙ non agit in parte eius vna anteꝙ agat in reliqua ex quo ipſū eſt minimū: tamē in parte propinquiori agit magis perfecte: ⁊ ideo accidit ei diuiſibilitas: ⁊ non eſt dubium ꝙ quelibet forma accidentalis ſeu materialis corporalis diuiditur in infinitum per diuiſionem corporis in quo eſt: ⁊ ideo nō inuenitur in ipſa primum ſecundum qḋ ipſa eſt in continuo: ſed inuenitur in ea primum ſecundū qḋ eſt naturalis. Declaratū eſt ergo ꝙ cuilibꝫ generatiōi in ſubſtātia

vel in qualitatibus diuisibilibus precedit ipsuz mutatuz esse: ⁊ similiter q̄libet mutatuz precedit mutatio. Sed inuenitur hoc in generatione substātiali non ꝓpter aduentum forme substantialis que est in instanti: sed ꝓpter qualitates precedentes aduentū forme. Aduentus eniz forme sequit̄ trāsmutationē que est in qualitatibus ⁊ est finis transmutationis illius ⁊ non est trāsmutatio: ⁊ cōsidera in cōmēto.39. Debes tn̄ scire ꝙ caliditas vl̄ albedo. verbi gratia. inuenitur determinata.i. ꝙ non inuenit̄ in actu nisi caliditas determinati gradus: ⁊ sic de aliꝫ similibus. Nam q̄libet ens naturale in actu perficit̄ sua operatio per q̄titatem seu mensuram determinatā non cum quacunqꝫ q̄titate vt ipse dixit in cōmēto.91. tamen illa q̄titas seu mensura virtutis nō aduenit tota simul. Sed pars ante partē semꝑ sicut dictū est: nā ipsa est cōtinua. Sed ille partes que sunt minores mensura determinata sunt in potentia.i. s̄ʒ qd̄ ad presens pertinet ꝙ si priuaret̄ seu remoueret̄ agens illius qualitatis non remaneret in actu mensura minor mensura determinata. Sed ipsa desinet esse seu priuabitur. forte tamē ipsa nū priuabitur in instanti.i. nō corrumpit̄: q2.i. agens nō corrumpitur vel remouetur in instanti. Et quāuis corrumpatur in instāti: forte hoc non est impossibile ex quo nō est in actu: ⁊ etiam hoc inest forme s̄m suam naturam.i. vt non inueniatur vel remoueatur in actu in minori mēsura non ꝓpter contrarietatez que corrumpit ipsuz. Debes etiam scire ꝙ diuisio ⁊ ꝓcessus ad infinitū in his est in potētia sicut dixit in hoc loco ⁊ in multis aliꝫ locis in isto libro. ⁊ ꝯsidera. Naz ex dictis hic soluunt̄ quedā difficultates posite contra illud qd̄ dicit̄ ꝙ agens corporeum: cū reliquis conditionibus in agendo patitur. dixerunt enim. si sic. verbi gratia. aliqua quantitas ignis que patitur ab aliqua quātitate aque. verbi gratia. pugillus aque agit in pugillū ignis ⁊ econtrario ⁊ ꝙ sint cōtinuati seu cōtinui vel igni vel aque tres pugilli. verbi gr̄a ignis vel aque que non patiuntur a contrario ꝓpter distātiā. Si igit̄ positio sit vera: sequit̄ ꝙ vna res mouetur motibus contrariis simul. nam ignis qui est quatuor pugillorū agit in vnū pugillū aque ⁊ patitur a frigiditate aque vnus pugillus ignis: ⁊ iā positū est ꝙ huic pugillo ignis sunt continui tres pugilli aliꝫ: ⁊ sunt fortiores aque. ergo ipsi agunt caliditatez in illam partem ignis que repatit̄ in agendo in aquā. Sʒ illa pars posita est pati a frigiditate aque. s̄m positionez ergo mouet̄ ad caliditatē ⁊ frigiditatē simul. ⁊ respōsio in hoc est ꝙ relique ꝑtes ignis non faciūt seu ꝓducunt caliditatē in parte continua seu ꝯiuncta eis nisi postꝙ ipsa fuit compassa a frigiditate ⁊ non a quacūqꝫ frigiditate sed a frigiditate existente seu inuenta in actu. Et ideo tū inenitur in ipso frigiditas in actu incipit agere in ipsuz caliditas non ante. Et tūc nō patitur amplius a frigiditate: nō ergo mouetur simul ad caliditatē ⁊ friditatē. Et forte nō est etiā ita remutū dicere ꝙ vna cōditio ꝓpositionis illius dicte est ꝙ non sit hic agens: qd̄ non patitur fortius in agendo vel in ꝯseruando qualitatē partis agentis agēte qd̄ agit cū patit̄: nō aūt sic est in exemplo posito. Sed tamē post hoc visum est mihi mutare sententiā de quibusdā rebus dictis hic. ⁊ vide illō qd̄ notaui in cōmēto.23. octaui. ⁊ ex illo soluitur difficultas modo vero. Nam q̄uis quedā pars ignis patitur in actu ab aqua cū egit in aquā: tamen relique partes ignis nō agunt statim in actu in igne frigefactū: sed stant per aliqd̄ tempus: ⁊ postea ꝓducunt ab eis in alia parte aliquē gradus caliditatis determinat°.i. minor qui potest esse in actu: ⁊ aduenit totus simul in instāti: ⁊ ante illud instans agebat in potentia ⁊ aliquo mō: ⁊ quomodo cūqꝫ sit hoc nō incipiūt relique partes ignis agere in illā partem ignis nisi quando iam aduenit ei frigiditas in actu.i. frigiditas determinata minor que pōt esse in actu: ⁊ hoc aduenit in instanti. Debes etiā scire ꝙ q̄uis q̄titas cuiuslibet rei naturalis est determinata s̄ʒ q̄titatem seu determinate quātitatis in magnitudine ⁊ paruitate. verbi gratia. cor minimū vel maximū ⁊ similiter caro: tamen non inuenit̄ in ipsa.s. in q̄titate minori magnitudinis illius rei ꝑma pars s̄m q̄titatem ⁊ s̄m ꝙ ipsa est continua. Naz quelibet pars est semper diuisibilis: ⁊ hoc intēdit Cōmētator in fine huius cōmēti: ⁊ cōsidera etiā in cōmento.39. hene. ℭ Itē cōmēto.60. vbi dicit. Qd̄ impossibile est vt moueatur motu finito itelligit per hoc in magnitudie finita. ℭ Itē cōmēto.61. vbi dicit. Nō est veruz nisi in qualitate: ⁊ similiter in generato dissimilium partium.i. vt verbi gratia. cor generatur ꝑus ⁊ postea alia mēbra: vt pꝫ in lib° de aialib°. ℭ Itē in dicto cōmēto paruz post vbi dicit. Et hoc quidē motuum quiddā est post quiddā manifestū est ⁊c̄. Nota ꝙ ex hoc etiā videtur ꝙ non datur minimus gradus ꝑmo introductus: imo quelibet pars gradus est diuisibilis in infinitum. Vide cōmentū.30. Veritas tamē de hoc apparebit magis inferius. Et si hoc debet intelligi de quolibet motu vel non. ℭ Item in eodem cōmento. vbi dicit. Et qd̄ cōponit̄ ex finitis est finitū.i. ex finitis in magnitudine ⁊ numero ℭ In cōmēto.62. vbi dicit. Et debes scire ꝙ ex hoc apparet ꝙ impossibile est ifinitū moueri oino.i. neqꝫ in tempore finito neqꝫ ifinito. ℭ In cōmento.70 in ꝑncipio cōmēti. vbi dicit. Qd̄ nō est ꝑmū tēpus in quo cessat ⁊c̄. Nota ꝙ ex hoc cōmento: ⁊ seq̄nti videtur etiā ꝙ nō datur minima caliditas ꝑmo introducta. Vide cōmentuz.39. ⁊ finem septuagesimiquarti. ℭ In cōmento.74. in ꝑncipiu cōmenti. vbi dicit. Vult declarare ꝙ trāsmutatum ⁊c̄. Nota ꝙ hec ꝯclusio multipliciter intelligitur ⁊ semper est vera: potest enim itelligi ꝙ in nulla parte temporis mensurantis motū est ipm mobile: ⁊ omnes eius partes in termino ad quem: etiaz potest intelligi ꝙ mobile nō est in aliqua parte illius tēporis in illa dispositione. vbi gratia. in vno luco: ⁊ similiter de aliꝫ. sʒ est in vna dispōne seu loco durāte mutatione in vno instanti tm̄. ⁊ in tali instanti non dicit̄ neqꝫ quiescere neqꝫ moueri. ⁊ hoc intendit hic ph̄s. per hoc enim apparet ratio zenonis esse falsa. ⁊ vide cōmēta sequentia. ℭ In cōmento.83. vbi dicit. Accidit enim huic vt sit de nō esse in esse ⁊c̄. Nota ꝙ de hoc dictū est multum. in.5. lib°: ⁊ vide cōmentū.8. illi°. ℭ In cōmēto.85. q̄si in principio cōmēti. vbi dicit. Quia hoc qd̄ posuit ꝙ partes eius ⁊c̄. Nota ꝙ hoc qd̄ dicit hic nō contradicit rōni Cōmentatoris cōtra Themistiū de loco ⁊ de parte in quarto huius. cōmento. . 5. Ipse eniz aliu mō dicebat sperāz moueri s̄m partes: dicebat etiam ꝙ mouetur s̄m omnes partes simul: ⁊ tamen negabat totuz moueri: ⁊ cōsidera. ℭ In cōmento.86. vbi dicit. Et qr̄ indiuisibile dicitur illud. Vide cōmentū.92. illic enim aliter distinxit aliquo modo. ℭ In textu cōmēti.87. vbi dicit ph̄s. Aut quiddaz est in hoc: ⁊ quiddaz in hoc declaratum est etiā ⁊c̄. Nota ꝙ ex hoc etiā habetur ꝯtra Auēpace: ⁊ vide textum commenti quadragesimioctaui.

ℭ Ex libro septimo.

Circa septimū lib° circa primā ꝯclusionē scilicet omne motū habet motorē: eo ꝙ nihil mouet̄ a se. Quia hec demōstratio est multū nobilis: ⁊ est vnū ex principiis necessariis in declaratione ꝑmi motoris. Si.n. h̄ nō esset pōt quis dicere ꝙ corp°

celeste sine aliquo alio motore mouet se: ⁊ sic nõ indiget motore separato vel mãli. Et ideo hic. ⁊ in .8. probat h̃ motore separato vel mãli. Et ideo hic ⁊ in .8. probat ħ motorẽ separatũ. quod in hoc loco (sic) pbs. ⁊ omnes latini quos vidi multũ confusi in hac demonstrat. one: ideo visum est mihi ponere dicta Auerroys in sua sũma ⁊ in sua media expositione. postea declarabo illud qd videt̃ occultũ in cõmento. Dicta enĩ aliorum nolo mihi attribuere: hoc enĩ nõ est boni viri: ⁊ hec sũt verba eius in sua sũma: in hoc loco. Arist. in p̃ncipio hu9 septimi declarat. q omne motũ hʒ motorem: ⁊ q nihil mouetur a se. i. q motũ in ipso sit motor sicut potest quis putare in terra ⁊ aqua ⁊ aliis corporibus que mouetur a motore nõ extrinseco: ⁊ posuit ad hoc tres ꝓpositões. Una earũ est: omne qd mouet̃ ex se p̃mũ est diuisibile habẽs partes. Scd̃a omne motũ p̃mũ cũ imaginat̃ aliqua pars ei9 quiescere: totũ quiescit de necessitate. Tertia omne qd quiescit per quietem partis eius mouet̃ ab alio de necessitate ⁊ motor in ipso ẽ ali9 a moto. Primã aũt ꝓpositionẽ ipse declarat per illud qd iam declaratũ est in .6. lib°: q omne motum est diuisibile in eo ex quo ⁊ in eo ad qd. Et per illud etiã qd declaratũ est ibidẽ qd indiuisibile nõ mouet̃. Scd̃a aũt ꝓpositio ⁊ est q p̃mũ motũ ex quo est hũs p̃tes: ⁊ p̃mũ cũ imaginata sit aliq̃ pars eius quiescere: reliquũ quiescit de necessitate: ⁊ nõ potest esse in ipso mot9 est per se nota cũ intelligit̃ illud qd intendit per p̃mũ motũ. nã p̃mũ motũ est illud qd non mouet̃ ꝓpter partẽ in ipso: sed est motũ a se: ⁊ illud est in his corporib9 simplicib9: cũ accidit dubitatio: mẽsura seu q̃titas minima que põt esse in terra mota inferius nã motũ hmõi ⁊ ex terra ex igni est p̃mũ motũ: q2 iste motus nõ potest esse parti eius. nam non inuenit̃ ignis minor isto: sʒ hoc est ita: q2 mensure seu q̃titates entium sunt determiate: ⁊ cũ hoc est declaratũ in de dispõne p̃mi. manifestum est q cũ imaginati fuerimus aliquã partem ei9 quiescere: reliquũ quiescit de necessitate. In quadam scriptura inuenit̃ quiescit nãliter nõ de necessitate: ⁊ vt videt̃ mihi quasi in idem redit. nam per hoc intendit Cõmẽtator dicere q quiescit nõ ꝓpter impedimentum aliqd extrinsecũ necessitãs ipm nõ moueri sʒ dimissum sue nature non impeditũ ab extrinseco non mouet̃. Cũ aũt in alia scriptura dicit quiescit de necessitate: intelligit̃ q nõ põt amplius moueri. Et sequit̃ hoc qd dicit ⁊ nõ est possibilis in eo mot9. si enĩ esset possibilis in eo motus illa pars reliqua esset minimũ illi9 entis: ⁊ sic eẽt minus minimo ⁊ minimũ ⁊ nõ minimum: ⁊ illud qd fuit positũ p̃mũ nõ eẽt p̃mũ. Tertia aũt ꝓpositio: ⁊ est q oẽ qd quiescit cũ quiescit pars illi9: motor est ali9 a moto: est etiã per se manifesta. Nam p̃mo motũ q2 accidit ei h̃ .s. ipsũ quiescere per quietem partis eius. manifestũ est de necessitate q motor in ipso iã destruct9 est: ⁊ q motũ remansit: ⁊ q motor non est motũ. Si enim esset motor ipsũ motũ non quiesceret pars remanẽs a p̃mo moto. nam non est corrupta dispositio: per quã mouebat̃. nam reliquũ est corpus diuisibile ⁊ ipsũ est motum seu mobile s̃m q est corpus ⁊ diuisibile: q2 igit̃ quiescit reliquum per quietem partis scitur q p̃mũ motum in ipso distinguitur vel diuiditur a motore. nã si ipsũ non distingueretur ab ipso: ipsum non quiesceret per quietem partis eius: ⁊ si ipsum non quiesceret per quietem partis eius: non esset motũ p̃mũ. In moto ergo sunt de necessitate due res. Una eaꝝ est s̃m quã est diuisibile ⁊ est res per quã mouetur seu que mouetur. Scd̃a est indiuisibilis: ⁊ est illa que cũ corrumpit̃ cessat mot9 ⁊ res illa est motor de necessitate. Talia igitur corpora simplicia motũ p̃mum in eis diuiditur s̃m q est motum: ⁊ est indiuisibile ex pte motoris: ⁊ ideo motor in ipso est de necessitate aliud a moto. Et diuisio accidit ei pp mãm: ⁊ indiuisibilitas accidit ei pp for3m: ⁊ ipsa ẽ motor: ⁊ ipsa nõ mouet̃. Uult dicere q for3 nõ diuidit̃ s̃m diuisionẽ mãe. Nã mã s̃m q ipsa est q̃ta recipit diuisibilitatẽ in infinitũ: sic declaratũ est in 3° ⁊ forma nõ diuidit̃ isto modo. nã cũ dicit̃ in minori q̃ p̃mũ qd est possibile eẽ in actu in illa spẽ corrumpet de necessitate: tñ forma etiã recipit diuisibilitatẽ s̃m istum modũ. Lʒ q ipsa est extensa in mã: ⁊ sunt in ipsa partes infinite in potẽtia sicut in mã. Sed cũ diuideret̃ in actu ad partẽ minorẽ q̃titate determinata illius entis corrũpit̃ forma. Sed nõ accidit hoc cũ ꝯsiderabimus diuisionẽ in quãto s̃m q est q̃tũ ꝯtinuũ. Et adiũgit Cõmentator q Arist. adiunxit scd̃e ꝓpositioni 3am ⁊ est q omne qd quiescit per quietẽ partis illius nãliter: ipsũ mouetur per aliũ ab ipso. Declarata est illa ex hoc s̃mone veritas ꝓpositionũ quas fecit Aristo. in declaratione huius quesiti. ⁊ declarauit q omne motũ in eo qd motũ hʒ motorẽ postea ponit dubitationes: sʒ nolo ponere eas hic. q2 in cõmẽto magno q̃si ponit easdẽ. In media aũt sua expõne dicit hec ṽba. Dico q omne qd mouet̃ in loco nõ a re extrinseca opʒ q sit motum ab aliquo motore in ipso diuerso a moto. mota enĩ que mouent̃ ab extrinseco manifestũ est in eis q ipsa mouent̃ a motore diuerso a moto. Sed illud in quo accidit difficultas in eo sunt res que mouent̃ in loco non ab extrinseco: ⁊ maxie corpora simplicia: sicut terra ⁊ aqua ⁊ aer ⁊ ignis. Nã ista põt quis putare de eis q mouent̃ ex se: ⁊ q motor in eis est motũ met. In aĩali aũt v̄r ex dispõne eius diuersitas moti in ipso a motore. nã manifestũ est per se q aĩa est motor in ipso ⁊ corpus est motũ: ex quo priuat̃ motu ei9 per p̃uationẽ aĩe. Et cũ hoc sit ita cũ dicimus omne motũ habere motorẽ indiget declaratione. ⁊ demõstratio huius est: q2 motũ per se quoddã est p̃mũ ⁊ quoddã nõ p̃mũ. Et p̃mũ est illud qd nõ mouet̃ q2 pars ei9 mouet̃ per se vel potest moueri sicut motus minoris partis terre ⁊ aque que est illa que nõ põt recipere formã a q̃ magnitudo minor ipsa. nã hec magnitudo est determinata in corporib9 nãlibus: ⁊ non p̃mũ ⁊ est illud qd mouet̃ totũ: q2 pars eius mouetur per se: sicut motus aĩalis in loco ꝓpter motũ caloris naturalis qui est in ipo: ⁊ sicut motus aque que est maior minima ꝓpter motũ minime. Et est manifestũ q motum nõ p̃mũ mouetur ab alio: ⁊ ipsum est motũ p̃mũ. Manifestũ est ergo q si sit aliqd mouens se ita q motũ in ipso ⁊ motor sit vna res mouet q opʒ q sit p̃mũ. ⁊ cũ hoc sit ita. cõsiderãdũ est. an sit possibile vt sit hic motũ p̃mũ qd mouet̃ a se ⁊ quiescit a se. Et dicam9 omne qd mouet̃ a se ipsũ quiescit a se: ⁊ illud qd quiescit a se non quiescit per quietẽ alteri9: ⁊ cũ verificatũ ẽ nobis q omne qd mouet̃ a se nõ quiescit per quietẽ alterius manifestum est qd sequit̃ s̃m oppositũ ꝯtradictoriũ seu s̃m ꝯtra positionẽ q illud qd quiescit per quietẽ alterius nõ mouet̃ a se: ⁊ illud qd nõ mouet̃ a se mouet̃ ab alio. Cõcludit̃ ergo ex h̃ q omne qd quiescit per quietẽ alterius ipsũ mouet̃ ab alio. Cũ aũt hec ꝓpositio fuerit nobis v̄ificata nos possum9 declarare q omne qd mouet̃ per se ⁊ p̃mo mouet̃ ab alio. Nã declaratũ est in sermone precedenti q omne mobile est diuisibile. Ponat̃ ergo aliqd motũ p̃mũ qd sit a.b.c. dico q a.b. diuiditur de necessitate ex quo declaratũ ẽ q omne mobile est diuisibile. Diuidat̃ g̃ in c. ⁊ sequitur de necessitate: q2 ipsũ est p̃mũ cũ ponimus partẽ ei9 quiescere. vt v̄bi gr̃a partẽ c.b. ⁊ hoc est possibile in quolibet moto s̃ʒ q ipsũ est motũ qd quiescit a.b. totũ. nam si a.c.b. residuũ mouet̃ vel põt moueri nõ esse a.c.b. s̃m suã totalitatẽ p̃mũ motũ: ⁊ iã posuimus ipʒ p̃mũ. h̃ igit̃

est impossibile. De necessitate ergo sequitur ꝙ tum quiescit c.b. qd̄ est pars: ꝙ quiescit a.c.b. qd̄ est totum. Et cū a.b.c. quiescit per quietem partiū eius ipsum de necessitate q̄escit per q̄ete alteri⁹. nā totū est aliud a pte. Et iā declaratū est prius in s̄mone vlī ꝙ oē qd̄ q̄escit p q̄etez alteri⁹ ab ipso mouet̄ p motū alteri⁹ ab ipso: sequit̄ ḡ ex h̄ de nec̄itate ꝙ motū. a.b.c. primū sꝫ qd̄ primū mouet̄ ab alio: ꝛ cū declaratū sit hoc de moto p̄mo: declaratū est ꝙ oē motū absolute mouet̄ ab alio: nā primū motū in loco est illud de quo accidit dubitatio. Utrū aūt ē hic aliqd̄ p̄mū motū faciliter possum⁹ puenire i cognitionē hui⁹ ex his q̄ dicta sunt: ꝛ id̄ tacuit de hoc Ari. ꝛ iā q̄dā p̄ter nos mot⁹ fuit de hoc in .8°. Si enim nō eēt in aliqd̄ motū a se p̄mū motū: essent in moto ptes īfinite in actu: q2 sequit̄ ꝙ oēs sint mouentes ꝛ mote simul: ꝛ causa in eē motū p̄mi nihil aliō est q̄ diuersitas motoris in esse a moto: nā si motor in re eēt ipsū met motū nō eēt hic motū primū. Nam declaratū est ꝙ oē mobile est diuisibile ad semp diuisibilia: ꝛ h̄ met est cā ꝙ cū ponitur pars ei⁹ quiescere ꝙ quiescat totū: nā si ipsuz eēt motū a se ꝛ q̄escit pars eius possibile esset in reliquo parꝫ ei⁹ moueri ꝛ nō quiescere nisi p accn̄s ꝛ nō quiesceret naliter p quietē alterius: ꝛ ideo hec demr̄atio est de genere demōstrationū a signo: nā in hoc declaratur prius p posterius: ꝛ iā accidit multis hoībuꝫ in hac demōstratione maxima difficultas: ita ꝙ nos etiā ꝯfusi fuimus de hoc per aliqd̄ tēpus: ꝛ fuit difficile nobis itelligere ꝓfunditatē Arist. in hoc: ꝛ cā huius fuit ꝙ nos nō cogitabam⁹ de ꝯditiōe quā posuit Aristo. de moto posito. Uel ꝙ motū ꝓpositū est ꝙ sit p̄mū. Naꝫ cū nō ponit̄ hec ꝯditio non verificat̄ demōstratio. Et ex hoc accidit multis hoīb⁹ cū nō itelligūt istā demr̄ationē ꝙ ꝯquesti sunt de Aristotele: ita ꝙ Galienus scripsit suum tractatū famosuꝫ. Auēpace autem q2 nō cogitauit hāc ꝯditionem īdagauit verificare hanc demōstrationē sine hac ꝯditione: ꝛ deduct⁹ fuit in hoc ꝓcedere alia via a via Aristotelis: ꝛ putauit ipsā eē viā Aristotelis: ꝛ hoc declarabitur tibi ex verbis ei⁹ in libro suo in principio hui⁹ libri. Preterea nō puenit ad nos declaratio hui⁹ demr̄ationis ex verbis expositorū. Naꝫ Themistius omisit hoc a suo libro ꝛ etiaꝫ a libro Alexādri sꝫ traditionē que peruenit ad nos omissa declaratione hui⁹: postea puenit ad nos Alexander in h̄ loco ꝛ inuenimus dicta ei⁹ conuenire cuꝫ hoc qd̄ scripsimus de hoc sermone longiore: sed forte est magis difficilis. Hec sunt verba Auerroys. Tu ergo vides intentionē hui⁹ demr̄ationis: ꝛ in quibus fundat̄: ꝛ ꝙ est demōstratio a posteriori. Et ex hoc pꝫ error latinoꝝ expositorū in hac demr̄atiōe. ipsi. n. oīno deuiāt a via Aristotelis: ꝛ fecerūt demr̄ationē Aristo. multū debilē ꝛ confusam: ꝛ nō solū hoc: imo litigāt ꝯtra cōmētatorē dicētem hanc demr̄ationē esse a signo. ꝛ quidaꝫ arguūt contra cōmētatorē: ꝛ quidā rn̄dent ꝓ ipo: ꝛ nullus eorum intelligit ei⁹ intētionē. ꝛ hoc faciliter pōt quis deprehendere ex dictis eoꝝ ꝛ ex dictis cōmētatoris hic. ꝛ hec est intētio cōmētatoris in cōmēto. In p̄mo. n. cōmēto pōit intētionē: vbi dicit in hoc tractatu icipit ꝑscrutari. Un̄ oē motū habeat motorē: ꝛ in eodē cōmēto: vbi dicit ꝙ illud motū de quo vult ꝑscrutari. s. ꝙ mouet̄ per se. Debet esse motū s̄m totū nō s̄m partē ꝛc̄. Et in cōmēto sequēti: vbi dicit. Et necesse ē eē hic p̄ma mota: q2 corpora nālia nō diuiduntur in infinitum in eo ꝙ sunt corpora nālia ꝛc̄. Ibidē. n. declarauit ꝙ ipse intelligit p motū scdm totum illud qd̄ est primum. i. ꝙ minus ipso nō pōt moueri: ꝛ ideo est motū primuꝫ s̄m totum: ꝛ si quiescet aliqua pars eius quiescet totum. Illud autē qd̄ mouetur: quia pars eius mouetur ꝛ mouentur cuꝫ ipsa reliq̄ partes illius non est primum motum s̄m ꝙ intendit hic de primo moto. Et ideo dicit post hoc in hoc ꝯmēto: ꝙ hoc. s. qd̄ mouetur totum: quia pars eius mouetur est cōpositum a motis multis: ꝛ consideratio hic est de moto vno primo: ꝛ per hoc scietur in cōposito plus q̄ ex vno primo moto sicut dicit postea in commento secundo. Et consideraf̄ in commentū. 44. octaui: ꝛ etiam commento. 43°. ꝛ etiam commentum decimū. ꝛ. 21ᵐ huius: ꝛ cōmentum. 22ᵐ. quarti celi. ꝛ etiam. 31ᵐ octaui: ꝛ vide etiaꝫ commentum. 27. octaui. ꝛ 28. ꝛ. 35ᵐ. ꝛ etiam cōmentum 91ᵐ. sexti libri. Intendit ergo hic commentator per primum minimum naturale in qualibet specie: qd̄ si mouetur: mouetur s̄m totuꝫ: non quia pars eius mouetur vel potest moueri. vnde quia nos videmus motum remanere s̄m plures partes: ꝛ s̄m conditionēꝫ necessario requisitam ad ipsum moueri. idest ꝙ ipsum remanet diuisibile: ꝛ tamen nō mouetur nec potest moueri: scimus de necessitate naturam motoris esse aliam a natura moti. Sicut enim quia videmus animal mortuū remanere ꝛ ipm nō moueri: scimus ꝙ anima est motor: ꝛ ꝙ motor est aliud a moto: ita proponitur etiaꝫ hic: nec obstat modus declarationis tertie propositionis in sua summa ꝛ in cōmento. quamuis enim videatur diuersus: tamen cum cōsiderabuntur ambe redeunt ad vnam intētionem: ꝛ vna declaratio perficit modum declarationis alterius. Considera ergo quanta fuerit profunditas Aristotelis philosophorum omnium principis ꝛ sui commētatoris Auerroys: ꝙ etiam in his in quibus locuti sunt perfecte: quāuis parum obscure: fere omnes philosophantes sunt cōfusi. Quid ergo erit de his de quib⁹ nihil locutus est. Joannes autem de Jan. multum debiliter intelligens circa hoc: sic format hanc demonstrationem. Supponit enim primo ꝙ omne qd̄ mouetur est diuisibile. scdo nihil prohibet conditionalem seu propositionēꝫ hypoteticā esse veram: cuius antecedens est simpliciter impossibile: addens: huic cum aliqua conditionalis seu hypotetica ē vera q̄tūcūq3 eius aās sit impossibile: oē illud ē falsuꝫ ex quo sequtur destructio ꝛ falsificatio illi⁹ hypotetice. v̇.g. Si dicetem⁹ ꝙ aliqd̄ volatile ē p se retētibile in aere: ex quo sequeretur istaꝫ esse falsam. Si asinus volat asinus habet alas. 3. ꝙ cuꝫ aliqua dispositio debetur alicui subiecto p se primo: neq3 oportet eaꝫ remouere ab ipso si remoueatur a quocūq3 alio. 4. ꝙ si pars alicuius mobilis quiesceret: quodcūq3 sit illud ipsum totū nō mouetur per se primo. tunc format rationēꝫ primo sic. Omne illud qd̄ quiesceret si aliqd̄ alterū quiesceret mouetur ab alio vel non mouet̄ a se ipso p se ꝛ primo. hec pꝫ ex 3ᵃ suppositiōe. Sꝫ omne qd̄ mouet̄ quiesceret si quoddam aliud quiesceret igit̄ sequit̄ ꝙ nō mouet̄ p se ꝛ p̄mo. hec pꝫ ex aliꝫ suppositionib⁹ p̄missis. ḡ ꝛc̄. ¶ Itē format cā sic. Si aliqd̄ moueret̄ a se ipso p se ꝛ p̄mo: tūc nō oꝫ ꝙ si pars eius quiesceret ꝛ ipsuꝫ quiescere. i. nō moueri per se ꝛ p̄mo: sꝫ hoc est falsuꝫ. ergo ꝛ primū: falsitas cōsequētis est manifesta ex suppositiōe q̄rta. ꝛ ꝯntia manifesta ē ex 3ᵃ. ¶ Itē format cā sic. illud est falsuꝫ ꝛ īpossibil' e ex quo sequeret̄ destructio hypotetice vere ꝛ necessarie. hoc pꝫ ex 2ᵃ suppositiōe. Sꝫ si aliquid moueret̄ a se p̄mo sequeret̄ ex h̄ falsitas cōditionalis: que simpliciter est necessaria: ꝛ hoc pꝫ ex 3ᵃ suppositione. ḡ. Sꝫ tunc ipse dubitat sic dicēs. p illā rōnem ꝓbaretur nō solū ꝙ nihil mouetur a se p̄mo sꝫ ꝙ nihil potest moueri primo arguēdo sic. illud qd̄ q̄esceret si aliqd̄ alli⁹ quiesceret nō mouet̄ p se ꝛ p̄mo: sꝫ oē qd̄ mouetur q̄esceret si qd̄dā illius nō moueret̄. ḡ. maior pꝫ ex 3ᵃ suppositiōe: ꝛ minor apparet. nā oē qd̄ mouet̄ habet

partes: & si pars quiesceret totũ quiesceret. ergo &c. Et itẽ per tertiã suppositionem probatur q triangulus non hz tres &c. qr habere tres removet a triangulo si removea tur ab alio. s. a figura: similiter risibilitas nõ inest homini pº qr removet ab hoie si removeretur ab alio. s. ab aiali. Ad que respõdet sic dicẽs q hec tertia suppositio sic oz intelligi. Cũ aliqua dispõ inest alicui subto pmo non oz eã removeri ab illo per remotionẽ ab alio cũ istud aliud sit extraneũ & diversuz ab alio respectu illius disposi tionis vt homini respectu risibilitatis est extraneus asi nus. Et iõ si risibilitas removet ab asino nõ sequit eam removeri ab homine. Sed si illud aliud nõ sit extraneũ subto respectu illiº dispositiõis: tũc p remotionẽ ab illo alio removet a subto: sicut pz in exẽplis. mõ dico q mo to absolute nõ ẽ extraneũ habere partes respectu huiº qõ est moveri: imo hoc est ei necessariũ: sz ei qõ ponitur per se & pmo moveri a se ipso extraneuz est oio habere ptes: qõ sic pz. qr si aliqd habeat ptes moveat se ipsuz p se & pmo: tũc qlibet pars seipsaz movebit p se: & sit vnũ & idez simul & sm idẽ erit movens & motũ sz eundẽ mo tũ. & vlterius erit in actu & potentia simul & sm idẽ & re spectu eiusdem. Vñ manifestũ est q pars est ad extraneũ ei qõ movet p se & pmo a seipso propter qõ. Si aliqd mo veret a se ipso & pmo: nõ deberet removeri ab eo per re motionẽ a pte: sed vt dicebat pars nõ ẽ quid extraneum ab eo qõ movetur respectu huius quod est moveri: imo est ei necessariũ & per se. Et propter hoc si moveri põeret removeri a parte huius qõ pmo movet bene sequeretur illõ nõ moveri pmo: & iõ nõ valet illa obiectio. Hec sũt vba eius: & quasi sz hãc viã procedũt oẽs latini: sz certe si sic intelligat nõ solũ nõ erit demõstratio: imo erit error & cõfusio vt bene intelligentes possunt videre: ipsa etiaz respõsione data quã dat iste hõ quuis in se sit verũ. s. q si illa suppositio tertia sit vera opz eã sic intelligere. Nã sta tim sequit destructio multarũ rõnum positaz ab ipso pho: iõ sua dicta sunt vana: & tu cõsidera tertiaz supposi tionẽ sic itellectã & suã vltimã rõnẽ: non. n. sequit illaz cõ ditionalẽ esse falsam. Et ad probationẽ per tertiã suppo sitionẽ dico vt ipse dicit. Verũ ẽ si sit extraneum: sed hoc nõ est extraneũ: pma ẽt sua ratio & secunda peccat maife ste: & nihil cõcludunt tertia suppositiõe sic intellecta. ¶ Pha arguit cõtra pla. dicentez nãz motoris non distingui a nã moti. Et Cõmen. dicit q hoc appet dubiũ in elemẽ tis: mõ demõstratio phi sic intellecta nõ est contra pla. nec declarat illud qõ est dubiũ in elementis: hoc autẽ qõ iste dicit qñ rñdeo q ei qõ ponit moveri p se & pmo a se ipo extraneũ est &c. falsum est. Mobile eni sm q mobile hz partes. ¶ P. illud qõ cõpetit alicui rõe generis seu magis cõis: non põt removeri ab illo rõne differentie seu minº cõis: modo habere partes competit mobili in eo qõ mo bile: ergo a nullo mobili potest hoc removeri sine eẽ ex traneũ. Quis enim forte nõ hz ptes rõne qua movet a se pmo: si eẽt aliqd tale tñ hz ẽt ptes rõe qua motũ ẽ: & iõ nõ est ei extraneũ: & hoc sufficit. ¶ P. nõ est per se notũ vel saltẽ per istã demõstrationẽ phi hic q sit extraneum illi qõ movet p se pmo habere partes. Illud aũt qõ dixit q sequeret q idẽ simul erit movens & motũ &c. nõ est ad pro positũ suum: sine enim ponat hoc pmo sine nõ: rõ phi. in 8. probat esse ipossibile q motor & motũ sit vna nã dino: ñ ergo quis pmo. ¶ P. sm istum hec demõstratio nõ probat aliqd de partibus essentialibus sed de qntitatiuis. in. 8º. aũt de eẽntialibus non de qntitatiuis. Veritas tñ ẽ q hic probat illud idẽ vno modo: & in. 8. alio mõ: & magis cõple te: vt dicit expsse Cõmẽ. in multis locis: & maxie. 35º. 8i. & vigesimo quto: qrti celi: & ex hac demõstratione pz q nu bili movet se pmo: ita q eadẽ nã dino vera sit movẽs se & mota a se. Nota q si vltimoz motũ movet oia q sunt supra ipsum in mobilibº sic ordinatis movent vel mo vebãtur qñ icepit iste motus illoz: & ideo si primũ desi nit moveri: nõ opz oia alia desinere a motu: qr iaz pmũ forte deducit aliqs mobilibº virtutẽ seu aliquã ipressio nem per quã moveri possunt sz illũ motũ quẽ iceperũt per aliqõ tempus. vnde necesse est pmõ motuz ex se ici pere motum: nõ tñ oportet q cum ipsuz quiescit ab illo motu icepto q statiz oia quiescãt: & per hec solvunt dif ficultates modernoz nõ bene itelligentiũ vba Cõmẽ. in respõsione contra Gal. de curde in hoc 7º. ¶ In cõmẽ to quinto: vbi dicit. s. vt sit vnius moti nũo. Nota q vi detur ex sequentibº q sufficit motum esse vnõ secũdum continuationem vel contiguationez. & cõsidera. ¶ In cõ mento. 9. vsus finẽ: vbi dicit id est q ois motor & motũ inter que non est mediũ sunt cõmunia. s. in hoc q locus eoz est vnus & si pmus motor &c. Vult dicere q hoc ẽ cõmune cuilibz motori & moto iter que nõ est mediũ q locus eoz est vnº. Sz si motor sit sepatº a mã attribui tur loco corporis moti ab ipõ: nã ipse non est in loco ni si qr motũ in ipso est in loco: nã ipse non est forma in cor pore quis sit cũ corpe: & iõ nõ atribuit loco nisi propter motũ: sed si motor non est sepatº tũc motor & motũ ab ipso imediate sunt in loco: qr sont simul i vno loco: & il la que sunt in vno locu sicut cõpositũ ex mã & forma di de eis q sunt in vno loco sicut dixi. ¶ In textu cõmen ti decimi: vbi dicit. Cum motus attrahentis cũ singula ris est sit velocior. Circa hoc vide textum novoz in hac parte: & vide cõmẽtũ vbi solvit scõaz durationẽ & i fine cõmenti. In eodẽ textu parũ ante vbi dic & latio & ivo lutio. Per involutionẽ itelligit circulationẽ. ¶ In cõ men. huiº textº: vbi dicit: & illis talis est: ois motor in lo co est &c. i. nã circulatio vt dcm est reducit sive cõponit ex his. De latione esse dictuz est quomõ reducit ad tres spẽs iam dictas. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento: vbi dicit. Sz querit quomõ eijciens &c. De hoc vide cõmentũ. 28m. tertij celi. Illic eniz ponit in hoc duos modos. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento: vbi dicit. Ad hoc aũt qõ querit qñ pla ra trahentia vident &c. ¶ Nota q in sua sũma ponit h verba: postq posuit ibidez quasdam difficultates dicit rñdendo. Dicamus q pncipiũ illius qõ positũ est hic est q motor cũ fuerit corporeus non movet nisi cũ movet: & hoc vr per se eẽ manifestũ. Sed dubitat de hoc de la pide attrahente ferrũ & reliqua corpora q movẽt & nõ movent: sz hec dubitatio solvit. nã ista corpora movẽt alio modo a modo scõz quẽ sequitur per ipsuz q move tur corpus cum movet. nã ipse. s. lapis attrahens & filia eius movent sm finem sicut movet superficies aque seu circulatio eiº terrã. Illa aũt movẽt sm efficiẽs. & iõ opz de necessitate vt moveant: & vlr ferrũ in hoc motu mo vet ex se: & nõ est ita de moto p aliud corpus extrinsecũ cũ movet ipsuz: nã ipsuz movet ipsuz ad aliquem finẽ: & illud qõ vr de lapide attrahente: etiam de Ambra seu de çaphiro & similia istoz q ipsa movẽt attracta ad ipsa mediãte aere per aliquã spẽz mutatiõis: & cũ puenit ad attractã formam per illud qõ est in sua natura recipere ipsam: movetur ex se ad ipsam: & signum hoius est illud qõ videtur in lapide çaphiro: nã ipse nõ attrahit palea donec fricet & calefiat: & ipse non attrahit nisi ad distan tiam determinatã & magnitudinẽ determinatam attra hentis & attracti. & qõ maius videt qõ sit in hac disposi tione per ignẽ: & vr q qõlibet istoruz attrahit per nãm ignis que est in ipso cum habitudine que est inter ipsum & attractum ad ipsum. & nõ est mirũ si movetur res que

se h3 p modū mãe ad rem q̄ se h3 per modū forme. nam ignis quasi mouet ad mām sibi conuenientē ꝛ econtrario sine nascitur accidit in flāma ꝛ in licinio cū positū est in lucerna directe: ita ꝙ pueniat fum⁹ descēdēs ab ipso ad lucernā. Tu.n. vides ignē moueri infer⁹ sup illū fumum ad licinū. Circa hoc vltimū dictū Cōmēta. nota ꝙ ipse met cōmentator in sua sūma in lib° metheororū dicit ꝙ illō qō appet esse magis verū est ꝙ iste mot⁹ nō est vn⁹. i. ꝙ mobile nō est vnū. S3 est ꝯtinua gñatio p partē post partē in illo fumo: ꝛ nō est mot⁹ verus ꝛ hoc affert dio in sua me⁹ expōne in codē libro. s. metheororū: ꝛ sine dubio hec est itentio pbi ibidē. Cū hoc tñ videt stare causa seu res quā hic ponit cōmētator: qr vna pars illius fumi inferior est altera. Uel forte locut⁹ est f3 apparētiā. Tñ in sua dicta sūma metheororū ipse de hoc aliqliter dubitabat. ℭ Itē in codē vbi dicit nutrimēti arborū: nota ꝙ de arborib⁹ videt hoc magis seu de plātis: in eis enī3 nō sunt filia seu fili attrahētes: ꝛ iō op3 dicere ꝙ nutrimētū mouet ad mēbra sicut ferrū ad magnitudinē. ℭ In cōmēto. ii. vbi dicit. Ergo dēsum ꝛ rarū sunt de qlitate ꝛc̄. Circa hoc vide suā sūmā libri de aia. ca° de tactu. ℭ Itē in cōmento. i2. vbi dicit. Et cū accidit aiatis alterari sine sensibus. i. qñ dormiūt maxime ꝓfunde. ℭ In cōmento. i3. in fine cōmēti vbi dicit: sine motor fuerit pm̄us. i. tantum si nō est nisi vn⁹ motor. ℭ In cōmento. i5. circa hoc qō dicit: ita vt mihi videt est itelligēdus iste locus. Densitas. n. ꝛc̄. Circa hoc vide cōmentū. 85. quarti. ꝛ nul a ē ꝯdictio: ibide3. n. loquit de raro ꝛ denso: hic aūt de raritate ꝛ dēsitate. nā ibidē dic̄ ꝙ dēsu3 qō fit ex raro est illō qō h3 quantitatē minorē seu extēsionē: ꝛ rarū opposito mō: hic aūt diffiniuit raritatē ꝙ est transmutatio ad maiore3 quātitatē. Uel dicamus ꝙ rarū ꝛ densum sunt aliq mō in qualitate: ꝛ aliquo mō in quantitate: ꝛ aliquo mō in positione. Sed circa respōsionē pmā3 est difficultas. nam si raritas est qualitas: rarū ēēt de pdicamēto qlitatis: ꝛ cōsidera de hoc. nā q̄uis raritas sit qualitas nō est remotū ꝙ rarū fm ꝙ ipm est maior q̄titas vel extensio sit de predicamēto q̄titatis. ꝛ cōsidera in fine cōmenti sequentis hoc. ℭ In cōmēto. 20. vbi dicit. Ut ferrū preparatur ad tersitudinem ad recipiendū lucem ꝛ alios colores ꝛc̄. Nota ꝙ videt ꝙ hec sit opinio Themistij ꝛ theophrasti de itellectis: ꝛ vide in 3° de aia. ꝛ forte si recte intelligat erit couenicns positiō Auerroys. s. si intelligat ꝙ nō est ibidem in itellectu mutatio que est mot⁹: ꝛ cōsidera versus finē cōmēti. Uidet enī ꝙ opinio sua hic est ꝙ intellecta nō fiunt in itellectu fm ꝙ fiūt res q̄ nō fuerunt. sed ꝓducunt in intellectu: sicut fit relatio in colūna sine motu colūne: sed per motū hois qui mouet: ꝛ similr fiunt intellecta in itellectu cū in fiunt nobis forme imaginate eo mō quo declaratū est in 3° de aia. absq3 motu in intellectu. ℭ Idē in codē ꝯmento: vbi dicit. Statim fit in nobis spēs vlis absq3 eo ꝙ in ipsa fiat transmutatio. i. trāsmutatio q̄ est mot⁹: ꝛ si sic intelligeret hoc: esset hec positio vā: ꝛ si nō: est f3 opionē Themistij. ℭ In codē cōmento versus finem vbi dicit. sed querit hic: quare tacuit ꝛc̄. In fine sui sermonis de his dicit: ꝛ forte ꝛc̄. i. ꝛ videt ꝙ similis sit dispō in potētijs nālibus. i. ꝙ ipse sequūtur ꝯplexiones. ꝛ ꝯplexiones sequunt trāsmutationē passibile: ita ꝙ in eis est alteratio: ita in potētijs nō ē mot⁹. ℭ Itē in codē: vbi dicit. Tō dignior erit vt nō sic alterata. i. alteratio ꝛ est pma qō. Et idē itellexit ō alterat ꝛ alteratōe. ℭ Itē in codē cōmēto vbi dicit. non ꝙ hec sit opio eius. i. ꝙ nō est opio sua ꝙ nō sit alteratio in itellectu: imo est itelligēdo alterationē nō ꝓpriē: sed pfecti uē ꝙ itellectiōes vere fiūt. ℭ In ꝯmento. 26. in fine vbi dicit. Idest qō accipit in definitiōe dupli ꝛc̄. Nota ꝙ tñ eqlitas dicit de q̄titate ꝯtinua ꝛ discreta equoce no fm pus ꝛ posteri⁹: ꝛ ꝯsidera in cōmēto. 34. pmi poste. ꝛ. 38. ℭ In cōmēto. 27. in fine vbi dicit. Et h nomē ꝯiunctio quo vtit in rei vitate est ꝯtinuatio. Uult dicere hēc: d nō semp vt p3 cōmēto. 21. ꝛ. 24. Uide et textum. 24. ℭ In cōmēto. 28. vbi dicit: ꝛ sic eqlis hēbit eandē rōnē in numeris ꝛc̄. i. cui⁹ ꝯrīū declaratū est. ipse enī declarauit h in mltis ꝯmētis pmi posteriorū. ꝯmēto. 74. ꝛ. 38. ℭ In cōmēto. 29. vbi dicit. necesse est vt vni⁹ trāsmutati transmutatū sit vnū ꝛc̄. Circa hoc vide in. 2 posteriorū cōmēto. 94. ꝛ. 22. ꝛ ex hoc p3 ꝙ forma generica vera differt a forma specifica nō f3 rōnē tantū. ℭ Itē in codē ꝯmēto in fine vbi dicit: ꝛ geometer decipit in hoc ꝛc̄. Uult dicere ꝙ Geometer errat in hoc. i. ꝙ ipse putat ꝙ linea recta est eqlis circulari: qr linea vel magnitudo recta pōt fieri circularis vel per nā3 vel per artē: hoc aūt nō est necessariū. nā q̄uis linea recta possibile est ipam fieri circularē: tñ linea recta ipsa existete recta ꝛ hñte modū recte īpossibile est ipam esse eqlē circulari ipsa remanente circulari: ꝛ si sint due linee recte eqles ꝛ vna earū postea sit circularis: q̄uis scit mēsura circularis per rectam: nō tñ mensurat circularis per rectam: ꝛ quō cūq3 sit circularis nō mensurat per rectam vt hec circularis ꝛ hec recta: qr in hoc casu recta mensurat cui accidit fieri circularis: nō enī scit mēsura circularis vt circularis: sed vt circularis fuit recta. Et per hoc soluit dubi⁹ Burlei. In sua aūt sūma in hoc loco sic dicit. Neq3 mot⁹ rect⁹ neq3 circularis dicit de eis veloci⁹ ꝛ tardi⁹ fm vnū modū seu intētionē. Si. n. hoc esset ita mot⁹ rect⁹ esset eqlis motui circulari: ꝛ si hoc esset ita eēt linea recta eqlis linee circulari: ꝛ nō est ita. nā linea recta nō applicat seu ꝯiungit vel ꝯtinuat eqliter super lineā circularē neq3 partes ei⁹ sup ptes ei⁹: eqlitas. n. iuenit in motu pp magnitudinē. Quod aūt dicūt geometre ꝙ circulus ē eqlis q̄drato tali: ꝛ ꝙ linea recta est eqlis linee circulari: hoc dicūt ꝓpter ꝯtinentia3. verbi grā. Illud qō ꝯtinet iste circulus ꝛ linea est eqle ei qō ꝯtinet q̄dratū. ℭ In cōmēto 30. vbi dicit. Dña aūt translationis ꝛc̄. Nota ꝙ hec ꝓpō pōt ampliari. s. ꝙ dña alicuius spēi d3 esse de nā generis in quo est illa spēs. ℭ In cōmento. 32. in fine: vbi dicit. Et si in genere ꝛc̄. Nota ꝙ nūc sic intelligo hoc. Sr calefactū in eo qō calēfit differt spē ab illo qō frigefit mot⁹ calefactiō s. s. mot⁹ ad caliditatē differt spē a motu frigiditatis ꝛ sic in genere. ℭ In cōmento. 35. circa illā ꝓpōnem: ꝙ ois motor qui mouet aliqō motū p aliqō spaciū ꝛc̄. Nota ꝙ intelligo hāc esse verā cū corpori mouenti seu motori n̄ est pō mouere du plū illi⁹ mēsure in illo tpe: ꝛ si nō: nō: ꝛ ꝯsidera in ꝯmēto 7. 4. Ibidē enī videt ꝙ h sit verū simplr. Erit ḡ verū cū nō erit resistentia ad motū ꝛ ad velocitatē nisi ꝓpter mediū vel forte resistētia est aggregatum ex medio ꝛ ex motō ꝛ corpore mouēte. i. resistētia aggregata ex his oībus. Et tūc si pō motiua duplr pueniat illa res in illo mēs tpe ad duplū illi⁹ spacij: ꝛ silr ēt cū diuiserim⁹ motum fm istū modū. Et forte ēt itelligit sic. nā cū pars terre. verbi grā. mouet iferi⁹: ꝛ mouet aerē duplū eius mouebit illū aerē in mediate tpis: ꝛ silr duplū illi⁹ aeris in equali tpe: nam in motu elemētorū nulla est resistentia nisi ꝓpter mediū vt declaratū ē in. 4. Cū igit duplicet motor mouebit illa3 rem in illo tpe per duplū spaciū. Et fm istū modū: est etiā cū diuiserimus motū ꝛ remansit motor sicut fuit: ꝛ de hoc bñ ꝯsidera. ℭ In codē cōmento vbi dicit: licet nō sit ꝓportio inter potentias motiuas ꝛ mobiles. i. vno modo. vt dictū est supra: ꝛ vide causas successiōis in motu ... q̄re nō est ēs in istāti in. 4. li° cōmento. 72.

¶ Ex libro octauo.

Circa phemiū octaui libri: vbi dicit. Qz eē hois in sua vltia pfectiōe est ipm esse. pfectū p scias speculatiuas: z q̄ ista dispō est felicitas vltima: z fm fatuos vita eterna. Nota q̄ fm q̄ appet ex manifesto sui sermōis videt hic opionē Alpharabij q̄ dixit vltimā psperitatē vel felicitatē əsistere in speculatōe: z maxie dei z intelligētiaꝝ: z q̄ nulla est alia felicitas: h̄ tamen nullo modo est de intentiōe ɔmentatoris. vt patz 3° de anima. z in questionib° meis de hoc. Sed intentio sua est hic q̄ hec est vltima felicitas que acquirit per voluntatem: vt declaratū est in questionib° dictis: pter istā tamen est alia posterior: que est adeptio intellectus agentis: tamen illi quos vocat hic fatuos nō sic intelligūt vitam eternā: ipsi .n. nec speculationem nec adeptionē intellectus agentis vocant vitā eternā: quāuis .n. per adeptionem intellectus agentis acquiritur aliquo mō eternitas: vt declaratū est in questionibus dictis: tñ ipsi nō intelligunt hoc: neq3 intentio coꝝ fuit hec. Vel forte possum° dicere q̄ cōmētator negat hanc eternitatē esse formalē per felicitatē. Reliqua aūt que videnf esse obscura in h̄ prologo sunt clara per dicta ab Auerroy in expositiōe libri polliticoꝝ platonis: qui iā traductus est per me do minationi tue: z ideo nō oz amplius de hoc dicere: z qz etiā in prologo pmi libri multa declaranf. ¶ In cōmento pmo. vbi dicit. ego aūt tñ hoc qd credebā zc̄. Nota q̄ intentio cōmentatoris pz bene əsiderātib° cōmē. nonū. ¶ In ɔmēto .2. vsus pncipiū: vbi dicit. z Anaxagoras opinabat. Dubiū .n. videf qz non vr̄ q̄ hoc vltimum sit dictū Anaxagore per ea que dicta sunt pmo physico. z vide illic. forte tñ hoc sequif ex sua positione. ¶ Item in codē cōmento circa opinionez empedoclis: vbi dicit. Partes vero mūdi zc̄. Nota q̄ ex hoc etiā pōt quis accipere rōnem ɔ Empedoclem. De opinione aūt Pla. de generatione mūdi nihil ad presens dico. Quāuis eni sua dicta hoc qd phs narrat de ipso affirmāt .vt i Thimeo nō solū ex verbis: sed ex ppositionibus z fundamētis z modo pbationis: tñ dominatio tua ppter magnā pspicacitatem ingenij z platonis amorē sic vult glosare vt h̄ non dicat: sicut etiā multi asserūt platonici. ¶ In ɔmento .4. vbi dicit. Tunc duo ɔdictoria essent in eodē subiecto in eodē tpe. s. potentia motus zc̄. Vult dicere potentia vt incipiat mouere: z motus in actu. ¶ Itē in eodē ɔmēto parūz post: vbi dicit. Generatio .n. est motus. Nota q̄ accipiendo motū ppie dictum hec est vera. Generatio est motus. accipiendo generationē pro alteratione pcedente generationē que terminaf ad ipsaz. Si vero generatio accipiaf pro aduētu forme sbalis: tunc nō est motus ppie dictus. Verū est tñ q̄ cōpositū non fit a moto: sue ab eo qd est in potētia tm̄: quia mā nunq̄ est nuda a forma: z ideo fit ab ente in actu: hoc tñ nō est p se. vt pz pmo physicoꝝ: z libro celi. ¶ In cōmēto .7. versus pncipiū: vbi dicit Cōmē. Et qd mouet hoc motu vt dclaratum est in .7. z in .5. s. q̄ ante zc̄. Bene cōsidera: qz sine h̄ nō erit perfecta demōstratio. ¶ In cōmēto .9. Nota q̄ oēs iste expositiones quas posuit ɔmētā. cum dixit. z oz nos perscrutari zc̄. Sūt vere in se. Sed nō sunt ad intētionē phi nisi vltima vt affirmat Cōmē. z circa illā vide 7m hui°. z. 55. z. 56. 57. 6. z cōmētū. 32. 6. z. 0. 7. ¶ Itez in eodē ɔmēto vbi ponit qsi tertiā expositionē cū dicit: z q̄ ppinquitas corpozis ad quasdam res zc̄. Vult dicere fm quasdā tuis partes. ¶ Itē in codē cōmento versus finē: vbi dicit. z cū fuerit hic motū eternū. i. cū alijs cōditionib° iam positis. In fine eiusdem cōmenti: vbi dicit: z est ipossibile transmutationē pmā esse in tēpore. i. nouā. ¶ In cōmēto .1. vbi dicit z cum hoc ipossibile est demōstrari sicut demōstraf punctus zc̄. Vult dicere q̄ punct° inuenitur in linea z possumus ipm demōstrare magis q̄ in vno instanti: nā ipse inuenif cum linea. Et iō possum° imaginari punctū qui est pncipiū linee: z nō est finis alterius. Sed instās nō inuenif neq3 cū tpe pterito neq3 cū futuro: z iō ipm est de necessitate post pteritū z an futurū. Lz illud qd nō pōt per se existere. s. esse firmuz sed suū eē est instabile sicut instās nō pōt eē ante futurū nisi sit finis pteriti. H̄ declarabif ex ista viā. nā ois motus fact° ante ipm est tps. naz esse factū ante suā pductionē sine dubio fuit pnatū: z ipole est verificari de ipso in instanti in quo pductū est ipm esse pnatū: sed est pnatū: in istāti alio an hoc instās z iter qlibet. z. instātia est tps. g̃ an istū motū fuit tps: tps aūt sequif motū z inuenif cum ipso. g̃ an oē tps determinatū fuit tps. g̃ ipsuz est eternuz. Lz istās est in potētia nō in actu vt dcm̄ ē in alijs locis. Tale aūt n̄ pōt demōstrari. s. mō quo alias declaratū ē z si dmōstraref esset qescēs: sicut pūct°. z n̄ esset g̃ tps de nā rez q̄ eē əsistit in successiōe: z ɔsidera in ɔmēto. 76. 6. ¶ In cōmento .12. vbi dicit. Qm̄ si pm° mot° qeuerit zc̄. Vult dicere forte q̄ saltez pus nā corrūpif motus siue desinit q̄ sit inducta illa dispositio: hoc aūt est ipossibile in pmo motu: etiā ipossibile est q̄ sit aliquis motus cā corruptionis pmi motus. Qz pmus motus ē cā oium alioꝝ motuum. H̄ dispositio que fit in re per quā non est possibile rem post moueri fit in re postq̄ quieuerit. nā z si motū sit corrūpif z cessat a motu: adhuc remanet potētia ad motū: z si non in illo: remanet tñ in mā eius siue in cōposito qd generaf ex illo: qz annihilatio est ipossibilis: z iō si oz corrūpi illa potētia: corrūpif per motū posterioꝝ post pmū motū seu vltimū qd est ipossibile. ¶ In ɔmēto .15. vbi dic. Quoꝝ vnus est qd aliqd sit possibile tpe ifinito zc̄. Nota q̄ h̄ est ipossibile in pō essentiali: z etiā in potētia ppinq. ¶ Itē in eodē cōmēto: vbi dicit. Sed sicut diximus zc̄. Nota q̄ in isto ɔmento ponunf .7. rōes ad pbandū istā itentionem. pma rō incipit ibi. Sed sicut diximus q̄ mouēs zc̄. Ubi aūt dicit. Et si nō esset zc̄. Remouet cauillationē: z circa hoc vide ɔmētū. 28. z iferi° in hoc ɔmēto. 2a rō fit ibi: vbi dicit. Querēdū est quēadmodū zc̄. 3a rō: vbi dicit. Volūtas .n. nō post ponit. Et i illa parte manif et alia rō. In illa aūt parte in q̄ dicit: z si fuerit dcm̄ qūo zc̄. Pōit dubitationē z soluit. Et vide in fine ɔmenti vbi cōplet solonez. In solutiōe aūt: vbi dicit. istud .n. motum appropinquabit. i. fm quasdam eius partes vt dictū est supra. Quinta rō fit ibi. Et etiā si fuerit voluntas antiqua. In illa āt pte in qua dicit: z est manifestū q̄ istō mouēs zc̄. ex hoc et pōt quis formare qrtam vel sextā rōnez: ex quo pmus motor est oino intrāsmutabilis: forte tñ nō est rō per se: qz volūtas dicif equiuoce de antiqua z noua. Verū tñ est q̄ hoc argumentū cōcludit. Si voluntas vel appetitus pcedit volitum. In illa parte: vbi dicit. Omnis igif motor a quo pcedit appetitus ad mouere zc̄. Nota q̄ ex diuisiōe data formaf sextam vel septimam rationem. In illa parte: vbi dicit. Et hoc ɔtingit necessario ex hac positione zc̄. Ponif septima ratio vel octaua. ¶ Itē in eodē commēto in illa pte: vbi dicit. Indiget igif motore pore ipso zc̄. Supple z si nō. Quare non fecit ab eterno illā rez ex quo ipse est potens z volens motū. H̄ sequeretur q̄ motus qui positus est esse primus nō est primus z sic in infinitū: z vide cōmentū. 52. ¶ Item in eodē cōmento parum post: vbi dicit: z nō est natura innata facere. Nota q̄ hic est et rō fortis: z si pmus agit voluntate z maxime q̄ sua volun

tas est eterna ⁊ inuariabilis. noluit tñ formare has rões: ⁊ declarare eas ꝓpter multas causas: ⁊ maxie qꝛ tu potes ex te maiora intelligere: ⁊ quia de his dixi aliquid alibi. ¶ In cõmẽto. 17. vbi dicit. Unũ aũt dicit mouere se: ⁊ vtrunqꝫ in rei veritate vt post declarabit̃ idiget motore extrinseco. Circa hoc vide cõmentũ. 19. ⁊. 20. ⁊. 32. ⁊. 37. 51. 83. ¶ In cõmento. 22. circa finẽ cõmenti: vbi dicit. ⁊ qui negat nãꝫ negat nãlia. Supple ⁊ qui negat nãlia negat subm scie nãlis. nota vlterius ꝙ ex isto loco põt quis accipere rõnẽꝫ ꝙ artifex nullo mõ põt ꝓbare suuꝫ subꝫ. ¶ In codẽ ɔmẽto añ hoc: vbi dic̃. Qm̃ oia entia mouẽtur. i. corpea. ¶ In ɔmẽto. 23. vbi dicit. pp hoc diuidat̃ ⁊ alteratio in infinitum. s. inꝗtuꝫ fit ab alterante. Nota ꝙ videt̃ itelligere hic ꝑ alterationẽ: ꝗlitatẽ fluentẽ non fluxũ. Et verũ est ꝙ nõ quandocõqꝫ alterans alterat est alteratio in actu: ⁊ est possibile ꝙ vnũ alterans contrariuꝫ sit statim post aliud. ¶ In codẽ loco paꝝ post: vbi dicit: ⁊ si nõ tũc ante trãsmutationẽ eẽt trãsmutatio. i. in actu: ⁊ post hoc dicit. ⁊ nõ inenit̃ trãsmutatio noua oino. i. ex quo fm̃ h̃ ꝑcedunt ĩfinite. Sequit̃ in ɔmẽto ⁊ existimat ꝙ totũ h̃: hic Cõmen. ponit dubitationẽ ⁊ soluit: ⁊ vide ɔmẽtum. 74. Postꝙ aũt cõsideraui hec oia q̃ dicit Cõmẽ. de hac materia: ⁊ ɔsiderãdo bñ rõca Cõm. hic ⁊ suam itentionẽ ɔplete videt̃ mihi sine dubio fm̃ Cõmẽ. ꝙ aliꝗ pars ꝗlitatis ꝓducit̃ tota in instanti vno ⁊ est ps que potest eẽ in actu: ⁊ est ꝑma ps que primo ꝓducit̃: ⁊ iõ dicit Cõmen. ꝙ alterans est apud reꝫ in cuius natura est alterari: ⁊ nõ fit stati alteratio in actu: sed ĩdiget aliꝗ tpe donec fiat alteratio in actu. i. aliꝗ qualitate in actu. Jla tñ ꝗlitas in actu que est minima que põt esse in actu aducit tota in instãti: ⁊ in illo tpe est alteratio in potentia ꝓpinqua. Et alterans agit tunc aliꝗ mõ: qꝛ non põt ꝓduci illa ꝗlitas minima nisi eẽt illa mora ⁊ tãta actio. ⁊ h̃ est valde rõabile ⁊ ɔforme ⁊ ñ in actu: qꝛ adhuc nullam ꝗlitatẽ itroduxit: sed tñ possuꝫ dicere ꝙ tũc illõ mobile hꝫ aliꝗd aliꝗ mõ determino ad quẽ: sed meli⁹ est dicere ꝙ nõ hꝫ: qꝛ nec hꝫ de termino ad quem in actu ɔplete nec incõplete: sed dũ mobile hꝫ aliꝗd de motu: capiendo motũ ꝓ forma fluẽte: tũc hꝫ ptẽ sub termino ad quẽ ⁊ ẽt ⁊ hoc sufficit phi⁹ in. 6. sed ante hoc hꝫ eẽ in põ valde ꝓpinqua: dũ tñ mouet̃ accipiendo motũ nõ ꝓ forma fluẽte: ⁊ tũc agit aliꝗ modo vt dictũ est. hoc est qõ dicit Cõmẽ. ɔmẽ. 74. ɔ antiq̃s: ⁊ iõ ñ sequit̃ ꝙ fit possibile ꝙ nõ sit ꝗes inter duos mot⁹ ɔrios in ꝗlitate: nam hoc qõ dicũt ꝙ possibile est accidere ꝙ sit hic in illo instãti agẽs ɔriũ: ⁊ ergo tũc accipit agere statim sine ꝗete ñ est verũ: nã non icipit statim agere ɔriuꝫ in actu seu nõ ĩtroducit statiꝫ ɔriũ in actu: ⁊ ẽt nõ sequit̃ ꝙ det̃ ꝑm instans mot⁹ sicut declarat Cõmen. h: nãꝫ mot⁹ in eo ꝙ mot⁹ ⁊ ɔtinu⁹ nõ dat̃ ei ꝑm instãs. Cõtinuũ. n. nõ est ꝑma ps: ⁊ ꝑter hoc sunt alie rõnes que posite sunt in 6°. Sed res que aduenit per motũ dat̃ ei pmũ aliquo mõ. Et forte ẽt motus cum cõsiderat̃ fm̃ ꝙ est de predicamento qualitatis vel quantitatis datur ei ꝑmũ instãs: ⁊ est in actu aliquo mõ nõ ꝑfecte: sicut dicit. Cum aũt consideratur fm̃ qõ est de ꝑdicamento passionis: ⁊ ɔtinuus non hꝫ pmũ: ⁊ non ẽ ibideꝫ pmũ in actu: ⁊ etiã motus localis fm̃ qõ est corpus: ⁊ continuũ. i. magnitudo super quã vel circa quã fit motus non datur ei ꝑmum actu: neqꝫ corpori illi fm̃ qõ est continuũ. Sed motus localis cuꝫ considerabitur fm̃ ꝙ est in actu hꝫ aliquaꝫ pmaꝫ partẽ. i. cum pertransiuit totaꝫ illã partẽ simul in actu. Sed in potẽtia non habꝫ ꝑmã. nã instans in quo ꝑtransit in potẽtia mediũ hui⁹ est ante instans in quo ꝑtransit totam illam partem: instãs tũ inchoatur in potẽtia: ⁊ ɔfidera bene in commento. 68. ⁊ etiã in. 6. libro commento. 99. Et ex hoc possunt solui multe dubitationes. ¶ Jtẽ in codẽ ɔmẽto versus finẽ: vbi dicit. Termin⁹ eni entis in actu. i. nãlis. ¶ In commento. 24. vbi dicit. Aut qꝛ in aliꝗs motibus inenit̃ gñatio ⁊ corruptio. i. fm̃ ꝗd. ¶ In ɔmento. 27. vbi dicit: de ignorantia quorundaꝫ expositorũ. Uide ɔmentũ ꝑmuꝫ 7. ¶ In codẽ commento: vbi dicit. Necesse est vt motus ei⁹ a sua aia sit nãliter. s. ẽt ad superius. ¶ In codem ɔmento paru: post: vbi dicit. Si igit̃ contingit ꝙ anima mouet corpus fm̃ motum elementi dominantis in ipso: tunc mot⁹ corporis ab aia erit nãliter. i. fm̃ ꝙ est corp⁹. ¶ In codẽ ɔmento parũ post: vbi dicit. Tunc mot⁹ corporis ab aia erit nõ nãlis. i. fm̃ ꝙ est corp⁹ mixtum hñs multũ de terra. Sed est bene nãlis fm̃ ꝙ est animal: seu corpus animalis fm̃ ꝙ est tale. s. aialis. ¶ In cõmento. 28. vbi dicit. Nullus enim dubitat ꝙ animal mouet̃ ab aia ⁊c̃. i. qꝛ nos videm⁹ in morte aialis ꝙ remanet corp⁹ ⁊ ipsum nõ mouet̃. ¶ Jtẽ in codẽ ɔmento. vbi dicit. Sicut in reb⁹ artificialibus q̃ mouent̃ ꝑ ꝑncipiuꝫ in eis. Si littera nõ est corrupta sic itelligit̃. i. que mouent̃ ꝑ ꝑncipium in eis. non. ꝑmo: sed per accidens. Et vide commentũ. 32. ¶ In cõmento. 29. vbi dicit. Et nõ possumus ẽt dicere in eis que mouent̃ a principio in eis addito: ⁊ ꝙ mouet̃ ex eis absqꝫ eo qõ idigeat cã extrinseca. Nota ꝙ videt̃ ꝙ hec cã extrĩseca est mediũ: vt pꝫ. 4. huius. ⁊ in libro celi. ⁊ ẽt idigent motore extrinseco: vt post appebit: ⁊ vide ĩ fine ɔmẽti. 27. In ꝑncipio enĩ dũ generant̃ ⁊ tũc mouent̃ in suis locis nãlib⁹ a generante mediãte forma: vt pꝫ ꝑ Cõmẽ. 3. celi. Cũ aũt retinent̃ a ꝓhibente. Et postea mouent̃ ꝑ remouentẽ ꝓhibẽs qõ est extrinsecũ: ⁊ ẽt a sua forma. Et vide ɔmentũ. 37. ¶ Jtẽ in eodem ɔmen. paꝝ post: vbi dicit. Sicut dicim⁹ ĩ eis q̃ mouent̃ ex se ⁊c̃. Circa hoc nota ꝙ alio mõ habẽs aiaꝫ idiget motore extrĩseco: ⁊ aliter nõ hñs aiam: vt pꝫ cõmento. 20. Uerum est ẽt ꝙ aĩal ad sui ꝓductionẽ indiget motore extrinseco vt pꝫ. Et vide ẽt ɔmentũ. 51. Sꝫ tñ nota ꝙ aĩal cũ gñat̃: non statiꝫ mouet̃ motu suo ꝓprio sicut contingit in eĩs. Uñ generans eĩa fm̃ qõ dat eia de forma: dat eia etiam oĩa accidentia ɔtingentia forme: quoꝝ vnũ est motus in loco: ⁊ iõ cũ forma fuerit cõpleta ĩ eo ɔplebit̃ vbi suũ debitum ⁊ alia acñtia nisi aliꝗd ipediat: vt dicit cõmenta. cõmen. 32. ⁊ maxime qꝛ fm̃ ipꝫ forme elementoꝝ ɔtĩbiliter acꝗrunt̃: ⁊ iõ sicut partiꝫ hꝫ de forma ita ⁊ de motu ɔueniente illi forme. cũ aũt ɔpleta est forma ɔplet̃ ⁊ motus nisi aliꝗd ipediat: ⁊ iõ phs ⁊ Cõmen. in hoc. 8. multotiẽs dicũt eĩa moueri ab extrĩseco: nõ aũt sic est in aiali: qꝛ ꝗuis ab aia sequant̃ opationes seu a generãte mediãte aia nõ eñ statĩ cũ ĩtroducit̃ aia aĩal põt moueri fꝫ motũ ꝓpriũ aialis: nã aĩal ⁊ maxie ꝑfectũ requirit organizationes ⁊ ɔplementũ membroꝝ: ⁊ reliꝗ que sunt necĩa ad motũ eius: ⁊ iõ aĩal: nõ dicit̃ moueri ab extrĩseco eo mõ quo dicit̃ elementũ. P. elementum semper mouet̃ ab extrinseco vt dictũ est: nisi sit ꝓhibens ipediens: ⁊ oẽs rõnes quas phs fecit in hoc. 8. ad probandum grauia ⁊ leuia moueri ab extrinseco nihil aliud probãt nisi hoc: nõ tamen negat Aristo. neqꝫ Cõmentator ꝙ elementa non mouentur a sua forma: ⁊ hoc est manifestum in doctrina philosophi ⁊ sui cõmentatoris ⁊ hoc est qõ dicit Commentator in commento trigesimosecundo in fine: vbi dicit. Declaratuꝫ est igitur ꝙ nullum corporum simpliciuꝫ nãliũ. s. terre ignis ⁊ ceterorum moueret se propter hoc ꝙ in eo est principium quo moueat̃ se: ⁊ h̃ essentialiter ⁊ non accidentaliter. Sed in eo est essentialiter principium receptionis vt moueatur ab extrinseco non principium actionis nisi per accidens. Et vult dicere quãꝫ dicit.

& hoc essentialiter.i.a potentia essentiali vt dictum est su
pra in hoc commento. Sed bene a potentia accidenta-
li:non tamen illud principiū per accñs mouet:imo per se
q̄uis graue nō sit per se motū. Cum aūt dicit nō principiū
actionis nisi p accñs.i.a potentia accñtali:negant igitur
phs & Cōmen.corpa simplicia moueri se a potētia eēn-
tiali.qd manifestū est:negant ēt hec corpa moueri ex se
cum nō diuidanē in motorē & motū vt dicit Cōmen. cō-
mento.22.Dicūt ēt ipsa moueri ab extrīseco ad loca pro
pria eo mō quo dictū est:nullo tñ mō ipsi negāt cum ipa
generanē in locis nō ppriis:& retinētur ibidē a phibēte
& postea remouetē phibens q forma corp sit motor:neq
ēt dicūt q mouenē a generāte extrinseco:& q nō mouen
tur ab ipso mediāte forma quā generās dat. Sed ad ma
iorē declaratiōem istoz notādū est i lō qd dič pmē.in 3°
celi.pmento. 8.vbi dicit.& videt etiā ipsuz eē necessariū
in esse motus naturalis mō pprio. Et in hoc est difficul-
tas:declaratū est.n.de elementis q non nominatur inter
ea que mouentur p se in loco nisi a generāte.s.cum ex eis
fiat aliqua portio in actu a generante:tūc existunt in illa
parte oia quibus pstituunē.s.moueri in loco ppo & aliqs
accñtib⁹ ppriis nisi aliqd ipediat ipsam a motu ad locū
ppriū.Quēadmodū igr̄ cetera accñtia exñtia in re gñā
ta non existūt in ea nisi a generāte tñ mediāte for^a gñati
q̄ fit a gñante:ita est de hoc motu.verbi gratia.q cū ele
mentum.s.aq.verbi gfa.mutat & fit ignis statiz in prima
pte eius in qua existit igneitas ab igne generante existent
oia accidentia in igne fm qd est ignis:& vnū coz accidē
tium est motus ad superius:qm fz qd in parte generata
existet de parte leuit.fm hoc existet in ea de loco corpis
leuis:& de aliis accidentibus partibus ppriis. Sed tñ q
non existunt a generante nisi mediante gñato & motus
pmo & essētialiter nō fit nisi a motore & nullo alio medi
ante ppter hoc iste motus nō est pm⁹:neq essentialis a
motore extrinseco sed a forma moti. Et iō hz ppriū iste
modus motus v. per cuz moueʒ ēres per se cum aliquis
nō ipedierit ipsum a motu per violentiam.s.cum impedi
ens quieuerit:& fm istum modū assimilaē ei qd mouet p
se. Et q motor essentialiter distinguiē in esse a moto sic
in aialibus.Motor eniz in eis est alius a moto:cuz mo
tor sit anima:& motū sit corpus.In corporibus āt simpli
cibus idem est motor fm positionē & motum. Sed diffe
runt fm modū.Lapis n.mouet se inquantū est grauis in
actu:& mouet inquantū est potētia inferius. Et causa i
hoc qd inuenit vno modo in actu.& alio mō in potētiaē:
q cōponit ex mā & forma:forma igit eius mouet inqtū
est forma:& mouet fm quod est in mā:nō eni est in potē
tia ad inferius nisi fm qd ē i mā. Et iō lapis nō ē p se mo
tus essentialiter sz assimilaē ei qd mouet p se:& iō idiget
in suo motu motore extrinseco:neq etiā nominaē inter
ea que mouenē ab extrinseco.q nō mouet hoc motu ab
extrinseco sine medio.s.intrinseco & hoc est vnū coz ex
quibus plato existimauit q necesse est q primus motor
moueat se essentialr.s.fm hoc qd videē in lapide q mo-
tor i eo sit motū.Sed lz idē sit motor in eo cū motū:tñ
nō eodeʒ modo vt Plato existimauit:sed diuersimode
fm qd apparet ex pma demōstratiōe in pncipio.7.phy
sicorum vt declaratū est q oē motū hz motorē. Et q la
pis sicut diximus nō diuidiē in motorē & reʒ motā:ita q
vtrūq eoz sit existens in actu.lapis eniz nō mouet eēn-
tialiter a se fm qd lapis. Tunc n.mouet a pncipio qd ē
in eo accidentaliter:cuz nō habeat esse motus nisi per il
lud pncipium:non.n.est mot⁹ lapis nisi fm qd est poten
tia inferius:& est motor fm q est grauis.Si igitur fuerit
motus eēntialiter per se inquātū est grauis:& iam posui
mus q nō mouet essentialr nisi fm q est grauis.ğ ēt mo
tor & motū essentialr eodē mō:qd ē ipossibile.& iō nō est
mot⁹ nisi semp accidētaliter lapis:neq mouet se eēntia-
liter:& cuz ita sit:& oē qd mouet se accñtalr necesse est q
moueat se:q eēntialr mouet aliud motum a se.vbi gfa.
q hō non mouet se accidentalr in naui nisi q mouet na
uim essentialr.Et cum ita sit lapis igiē nō mouet eēntia
liter nisi aerē in q est & mouet se q hoc qd mouet se sequa
tur motuz aeris sicut de hoie cū naui:& cuz ita sit aer igi
tur & aqua sunt necessaria in motu lapidis:& hoc est illō
qd pmisimus:& explanauim⁹ lō in expositione physico-
rum.sed iste locus est cōuenietior. Ex dictis Cōmen.hic
patent multa:pmuz q medium est necessarium in eē mo
tus grauium & leuiū modo pprio. Secūdo q̄uis moue
tur ab extrinseco:tñ mediāte forma imo pncipalr a for
ma:& alia multa que patent. Sed vbi dicit cōmen.lapis
nota q per lapidē itelligit elementū graue seu terraʒ:vel
itelligit lapidē fm q in eo dominaē elemētum terre.La
pis.n fm hoc mouetur fz motū elementi pdominātis &
mouet fm motum fm quē elemētū terre mouet iferius:
& ideo quātū ad hoc nō est differentia.Sed ad declara-
tionez maiorē dictoz Cōmē.hic nota q Cōmē.hic itē-
dit declarare q mediū.s.aer vel aqua est necessarium in
motu grauiū & leuiū mō pprio.s.q sūt simplicia:& icepit
declarare q ipa nō mouenē ex se sz mouenē a gñante:ta
le aūt nō moueē ex se:postea declarauit motū ex q̄vide-
tur q ipa assimilanē moto p se vel ex se q inuenit in eis
pncipiuz motus localis:sed differūt a moto ex se:q mo
tum ex se diuidiē ad motū per se & motorē p se & elm vel
lapis:nā ipe accipit lapidē loco elī:q̄uis iuenit i ipo mo
tor p se & est forma:nō iuenit in ipso motū p se:nā forma
nō mouet p se:ipsa.n.est motor p se:& ipossibile est vt sit
motor & motū p se:sz mouet p accñs:q existit in mā sic
declarauit lō Cōmen.vlus finē huius pmēti.P.mā non
mouet p se.nā ipa est in pō:motū āt oz ipsuz eē in actu vt
declaratū est.5.physicoz.& ğ nō est hic motū p se.Sz iue-
nit motor p se & est forma & motū p accñs:postea adiū-
git Aui.q nihil moueē p accñs nisi p motū alteri⁹ per se.
& illō est mediū.ğ manifestū est q mediū est necāriū in
motu eloz mō pprio.s.q sūt simplicia:& ēt declaratū ē
in 4° phy.q si nō eēt mediū:nō mouenē nulla ela nisi in
instāti q est ibidē resistētia nisi mediū.mā enim est ens in
potentia ad oia & illa nō resistit:neq forma:quia ppriū
est ei esse superius vel iferius:ğ medium est necessarium.
declaratū est ēt ex his q dicta sunt q hic est pncipiū p se
agens illū motuz & est forma & pncipium p se recipiens.
Et est mediū & recipiens p accñs & est forma fm qd exi
stit in mā. Et ex hoc quasi soluunē oēs difficultates que
accidunt in motu eloz.s.an mouenē a motore p se vel p
accñs:hec.n est vera:ela p se & suā nāʒ mouenē p accñs.
Et ista ēt p se mouenē ad loca sua:& iō mot⁹ eoz est nā-
lis tñ ñ iuenit in eis motū p se:& psidera in fine pmēti.52.
huius.8.& illa adiuuabūt te itelligere hoc:notanū q ma
gna differētia est dicere:elm mouet se per se & dicere ipz
mouet per se se ipsuz.ex pma eni itelligiē q sua suba mo
ueē per se:& lō est ipole:nā forma nō mouet p se:nisi res
moueret se p se.& ēt p⁹mā que est in elis ñ mouetur p se:
nā motū est ens in actu. Ex 2ª aūt itelligunē duo:vnū est
q in elemēto ē res mouens p se.2^m est q itētio motoris
per se est mouere se.i.puenire ad suū locū ppriū:nō mo
uere mediū:& nō sequiē ex lō q sit sua suba mota p se. Et
iste itētiones sunt vere:& iō debem⁹ distiguere hmōi ppo
sitiones. ¶ Itē notādū ad maiorē declaratiōnē dictoz
cōmenti huius de celo.q cum dicit Cōmentator versus
finem. Et cum ita sit.& omne qd mouet &c. Vult dicere

τ quum ita sit.s.qd mouet per accñs fm qd est in mã seu mouetur fm qd accidit ei esse in mã τ mã nõ est p se motus:qz est in potentia:neqz ꝯpositũ rõnc forme:qz de ratione forme vt sic est mouere:nõ moueri saltẽ p se:τ agere nõ pati. Ꝓ.si sic.idẽ mouebit se ipsũ per se:qd est impossibile:vt pz in ꝑncipio.7.phyficoꝝ. nec forma est motũ per se sz qz est in mã:qz vt sic est motũ per accñs τ etiã si sic hoc eẽt ꝑmo mãe τ cõcludit qz mouet se:qz essentialr mouet aliud a se. Et vide bene cõmentũ.22m.4.libri de celo.τ ꝯsidera bene cõmentũ.30.hui9.8. Ex his forte ꝑt respõdere quis ad oia argumẽta que fiũt circa hoc.Auctoritates tñ que videnť esse ꝯtrarie huic ad ꝑsens nolo declarare τ maxime qz dominatio tua hec oia optime itellige. Patet etiã illud qd dictũ est in.4.phyficoꝝ qz si vacuũ sic elemẽta mouer tnť in istãti.τ dato qz in simplicibus sit alia forma ꝑter formã vltimam:illa non resistit nam forme generales non resistũt motui a forma ꝓpria. non sic autẽ est in mixtis.quãuis enim moueť fm motum elementi predominantis.tñ reliqua elementa resistunt.corpora etiam celestia q̄uis aliqualiter aliquo mõ resistunt hoc est qz sunt in actu.forma autez generica est quasi potẽtia nec per ipsam res est in actu existẽns.τ iõ ꝓ eaz non resistunt motui.Dixi autem dato qz in simplicib9 τc.qz in mixtis nõ est dubiũ qz sunt forme elementoꝝ refracte:τ forme sue vltime. τ etiã quando apparet vna operatio cõmunis sequens naturã forme:oz necessario qz sit forma cõmunis a qua ꝓuenit hec operatio cõmunis vniuoca:vt sensatio.verbi gratia.vna.n.opatio vniuoca nõ potest ꝓuenire a naturis diuersis saltez per se τ eodẽ mõ:aliter qdlibet fieret ex quolibz τ nulla esset rõ ad ponẽdũ nãs ꝓprias saltẽ in talib9:τ morari in h stultum est.Sequereť etiaz qz nõ est genus vniuocũ ex quo nõ est hic aliqd ꝯmune vniuocũ:differẽtia aũt operationũ sensitiue τ vegetatiue nõ est vna vniuoce in homine τ in asino.Stultũ est qz nõ apparet aliq̄ diuersitas ex quo h arguere possumus:imo idẽ fm speciem seu nãm agunt:τ eodẽ mõ circa obiecta ꝓpria τ nõ oz plus loqui d hoc. Unde sicut opatio facit cognoscere formam ita opatio cõmunis formã cõmunẽ:τ hoc argumentũ inuit Cõmẽ. in libro de aialib9 τ phs in metaphy.q̄rit quomõ definitio est vna τ definitũ in reb9 ꝯpositis ex genere τ differẽtia:qd nõ esset dubiũ si esset vna forma:sz tñ qz vna est in potentia τ quasi dispositio respectu alterius.s.vltime forme iõ ex eis fit vere τ p se vnũ:z necvltima differentia est accidens qz adueniẽnti in actu:iaz enĩ dictũ est qz omnes forme ꝑter vltimam specificam sunt potentiales τ quasi tãqz materia. Ꝓ.nulla eaꝝ aduenit mãe fm qz est in actu sed fm qz est in potẽtia τ maxĩe cũ oẽs sĩl tpe ꝓducunt i mã.forme etiã mixti seu forme elementoꝝ refracte non remanẽt sub eodẽ gradu vel spẽ i generato τ corrupto: τ per hec etiã pz qz recte pces diffinitiõis qddiratiue dicunt totũ τ ꝑdicanť in recto. Si.n. vnaqueqz earũ esset in actu sicut opz dicentibus formas separatas dicere diceret pces:sed qz vna est q̄si in potentia τ reliq in actu:iõ fiunt vnũ in actu τ sunt vnũ in actu multa in potẽtia ad bonũ itellectũ:τ iõ forma aialitatis in hoie dicit totã formaz hois sub rõne tñ vlĩ vel magis cõis τ rõnalis sub rõe specifica:τ alias dixi de h magis:τ de eis forte dicaz ꝯplete τ dubia soluam:si deus ꝓlõgauerit vitã. Qñ aũt non est opatio vna cõis vniuoca nõ opz ponere formam cõem q̄uis fm ꝑdicationẽ sit aliqd cõe. Tale enĩ gen9 est logicũ. Dixi aũt sequẽs naturã forme.qz corporeitas q̄uis sit cõis formis mãlib9.hoc eñ habẽt a mã quanta in qua recipiunť.τ fm hoc non oz ponere formaz generalẽ corporeaz seu corporeitatis in eis vel mixtis aliã a formis ꝓprijs eloꝝ τ mixtoꝝ que forma vniť mãe mediantib9 tribus dimensionibus. Et hec videť esse sentẽtia Cõmẽ. hec tñ maiori idigent declaratiõe:τ ad ꝑsens nõ est tpa loqui de hoc:postea aũt inueni qz ipse dicit in sua summa metaphysice.in fine scõi tractatus:τ qdã viderũt qz tres dimensiones cõsequunť formã simplicem inuentaz in mã ꝑma:τ qz hec forma est per quã corp9 recipit diuisionẽ τ cõtinuitatẽ τ putauerũt qz est vna cõis oibus sensibilib9 sicut τ mã.τ huius opinionis est Auicẽ.et dicit interpositis multis dictis de hoc qz si voluerit p hanc itentionez naturã inclinatiõis.s.formã eloꝝ que aduenit in ma prima que est q̄si gen9 formaꝝ eloꝝ.s.sic vlr accepta verũ est.τ fm h dicit qz corpus vel corporeitas est genus generabiliũ qd inuenit in idiuiduis suba:τ sz hũc modũ esse eius.s.inclinationis est in cõpositis:mõ ergo genus est in specieb9.s.circa mediũ iter potẽtiã τ actum.sz tres dimensiones in quibus cõmunicãt corpora τ sunt eedez nũero mõ declarato nõ accipiunť loco forme generis:sz si voluit qz sit hic forma simplex in actu ꝑter formas elementoꝝ:vt appz ex verbis Auic.τ qz cõgregatio hui9 forme cũ ꝑma mãe est substãtia cui accidunt tres dimẽsiones est opinio falsa τ illic ponit modũ porphirij:τ inuit ita ꝓbationẽ eius:τ in istis dictis multũ gauisus sum. De mente tñ Cõmen. nulla dubietas est qz forme elemẽtorum remaneãt refracte in mixtis. Et qz in eis in q̄bus appet vna opatio cõis vniuoca:vt dixi:est forma cõis:τ forma ꝓpria vt sciũt docti in doctrina Cõmẽ. Illud aũt qd dixit Jo.ꝯtra ꝑncipale quesitũ qz cã p se nõ est posterior nãlr ipso cãto. Sed mot9 mediũ est posterior nãlr.ġ mediũ nõ mouet:hoc nihil est:qz nõ dico mediũ eẽ cãm actiuã sed passiuã. Sed forte sua ratio bona est ꝯ ponẽtes mediũ esse cãm actiuam:vt ẽt ipse dicit. De reliquis aũt que dicit cõtra hoc nõ curo:qz leuia sunt:τ etiam ex iaz dictis possunt solui. Et hec sufficiãt ad pñs. Nota tñ qz grauitas τ leuitas sunt quasi equiuoca. aliqñ enĩ qdlibet eoꝝ accipiť ꝓ forma subali τ habitu:aliqñ ꝓ opõne vel accidẽti Aliqñ tñ accipiť accñs loco differẽntie substantialis:quiz nõ habem9 nomẽ vel ꝓpter aliã causam pro his.vide Cõmen.in cõmẽto.17.ꝑmi celi.τ in vltimo tertij.τ in.:.τ in vigesimo.τ in.21.q̄rti.τ iõ itellige fm qd ꝯueniẽs est sermoni.Uñ pz error illi9 qui asserit Cõmẽ. esse cõfusũ.Ipse tñ non bene vidit dicta.cõmen.immo phi in quarto celi.cõmento.2. Nota etiã qz incõpossibilitas terminoꝝ vel locoꝝ.τ hmõi bñ declarãt esse ipossibile motũ fieri in instanti.nullo tñ modo h est causa resistentie vel saltem positiua:nec etiam forma istoꝝ determinat sibi certam velocitatẽ q̄tũ est de se. qz ipsa appetit nãlr esse sursum vel deorsum:imo nõ q̄rit motum nisi ꝓpter quietẽ.τ iõ nisi eẽt mediũ mutareť in instãti: ipsa igiť nõ est cã resistẽtie. ¶ In ꝯmento.30.in ꝑncipio.vbi dicit. Quum declarauit qz illa que mouenť naturalr:nõ mouenť p ꝑncipium in eis.i.sine indigẽtia τc.vt dixit in cõmento ꝑcedenti. ¶ In cõmento.32.vbi dicit. Et altera accidentalis assimilauit eẽntialẽ potẽtie que est i addiscente vt fiat sciens τ potentiã accidẽtalem τc. Nota qz videtur qz hec potentia accidentalis exit in actum sine motore essẽtialr:saltẽ extrinseco:vt post ꝺclarar. ¶ Idẽ in eodem cõmento in fine cõmenti:vbi loquiť de pila dicẽs. Quẽadmodũ ꝓiciẽs qñ ꝓicit pilã ad pietẽ τc. Nota qz videť qz pila qui resilit moueť a ꝓiciente tãqz a ꝑ9 motore:τ ab aere tãqz a motore ꝓximo:τ a terra tãqz ab illo qd ipedit motũ aeris τ pile:τ ñ dimittit ipz ꝯplere motum reperciit ipaz:τ iõ ẽ motor p accñs. ¶ In ꝯmen. 34.vbi dič ipossibile ẽ moueať a motore q ñ moueť nisi p accñs.i.nõ moueať p accñs a motore extrinseco que tũc

nõ mouet motoꝛ extrinsecus vel saltẽ nõ necio nisi in pñcipio mot⁹ vl añ. vt vbi gr̃a remotio ꝓhibẽtis: ꝛ vide ẽt Cõmẽ. 37. ꝛ cõmẽtũ. 8. ¶ In ꝯmẽto. 35°: vbi dicit. Coꝛpus. n. ipossibile ẽ vt moueat in loco ꝛc. i. p̃ se vt dictũ est sup⁹ ꝯmento. 34. Illa aũt que dicit. in eodẽ ꝯmento de motu. Magnetis dictũ ẽ de eis ꝛc. ¶ In ꝯmẽto. 36. vbi dicit. Q. õ. n. est p accñs: nõ est sp̃: neq3 necũ3. Circa h̃ vide ꝯmenta Cõmen. s. cõmento. 44. p̃mi posterioꝝ: vt declarat. An oẽ necũ3 sit p se. P̃. qõ mouet p accñs aliqñ mouet: ꝛ aliqñ nõ. vid ꝯmẽtũ 17m ꝛ. 51m ꝛ 52m. ¶ In cõmẽto. 37. in pñcipio: vbi dicit. Manifestũ. n. est p se ꝛc. Circa hoc ꝯsidera in sua sũma. ¶ Itẽ i eodẽ ꝯmẽto: vbi dicit. Et p̃m h3 qõ ẽ p̃m. i. simplr̃. ¶ Itẽ i eodẽ cõmento. q̃si imediate: vbi dicit. S3 fm esse ꝛ diffõnẽ. Uult dicere ꝛ si nõ idigebit alio: ꝛ nõ esset p̃m simplr̃. ¶ Itẽ in eodẽ ꝯmento q̃si imediate: vbi dicit necesse est q̃ iste motoꝛ sit separ⁹ a moto oĩno ꝛc. i. q2 si esset in moto. s. si esset virt⁹ in coꝛpe. esset ꝯpositũ ꝛ gñabile ꝛ coꝛruptibile ꝛ ñ p̃mũ. P̃. qõ p accñs mouet est aliquo mõ fm istũ modum non p̃mũ simplr̃ ex quo coꝛp⁹ mouet ip3 aliquo mõ. Et vide in de suba oꝛbis in illa pte quã traduxi de libello hebraico in latinũ. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento post hoc: vbi diẽ. ꝛ pñcipiũ h3 q̃ est pñcipiũ est separatũ in esse: ꝛ nõ in definitione tm̃. ¶ In ꝯmento. 43. vbi dicit. ꝛ ex caloꝛe nãli q̃ est motoꝛ ꝛ motũ qui transit in neruis ꝛ anima mouẽte q̃ ẽ forma in illo caloꝛe nãli. Circa hoc vide in. 12. de aĩa lib⁹. capitulo de cerebro. Ibidẽ. n. declarauit cẽ p̃mũ instrumẽtũ aĩe. ¶ Itẽ i eodẽ ꝯmẽto ꝓpe finẽ: vbi diẽ. Q. m̃ nõ possumus ipsũ3 ꝛc. Nota q̃ ex hoc ꝛ ꝯmẽto sequẽti p3 expsse q̃ forma nãlis diuidit ad differentiã subi ꝛ est externa. Etiã in textu ꝛ cõmẽto sequenti patebit q̃ dat minime nãle. ¶ In ꝯmeneo. 44. vbi dicit. qñ p̃mi motoꝛes apud ipsum sunt duob⁹ modis. Nota q̃ ex hoc p3 expsse q̃ p̃m⁹ motoꝛ in aĩalibus est aĩa. Et vide ꝯmentũ p̃cedẽs ꝛ ꝯmẽtũ. 27m. ¶ Idẽ in eodẽ cõmento q̃si imediate: vbi dicit. ꝛ motoꝛ non nãlis. ꝛ hoc. i. nãlis. ¶ In ꝯmento. 45. ꝓpe finẽ: vbi dicit. qm̃ si ita esset motoꝛ p̃oꝛ illo. i. nõ eẽt p̃m⁹ simplr̃ ex quo mouet p accñs a moto ꝛ a fortioꝛi si moueret alio⁹ ab isto: esset. n. ali⁹ motoꝛ p̃oꝛ. Et vide in ꝯmento sequenti qõ itelligit per essentialiter ꝛ accñtalr̃. ¶ Ite3 in eode3 ꝯmento q̃si imediate: vbi dicit. qm̃ si nõ esset eternũ tũc motoꝛ ꝛc. Nota q̃ sic intelligo hanc ꝯsequentiã. Si nõ esset motũ eternũ: eẽt ꝯpositũ de necitate: ꝛ si esset ꝯpositũ motoꝛ moueret p accñs: ꝛ si moueret per accidens non est p̃mum sicut statim dictũ est. P̃. illud qõ est aliq̃ mõ p accñs nõ p̃ot eẽ p̃ma cã. ꝛ ꝯsidera et in ꝯmento seq̃nti: ꝛ foꝛte declarabit sic. Si nõ eẽt eternũ esset ꝯpositũ: ꝛ g̃ gñabile ꝛ coꝛruptibile ꝛ etiã mouet p accñs: ꝛ si est generabile ꝛ coꝛruptibile nõ est p̃m⁹ motoꝛ. Et vide in fine ꝯmenti. 37. ꝛ in cõmento. 52a ꝛ 51. ꝛ bene ꝯsidera in eis. P̃. oẽ qõ mouet ex se cui⁹ motoꝛ mouet per accñs mot⁹ ei⁹ sequit mutationẽ: sicut vt in oĩbus ꝯpositis gñabilib⁹ ꝛ coꝛruptibilib⁹: nã motoꝛ q̃ mouet p accñs est in mã: ꝛ si est in mã est ꝯpositũ: ꝛ oẽ ꝯpositũ p̃cedit ipsũ3 trãsmutatione p̃mũ aũt motum mot⁹ eius nõ sequit transmutatõe3. Et etiã mota quoꝝ motoꝛes mouent p accñs aliqñ q̃eicũt ꝛ aliqñ mouent: sic oẽ qõ quiescit aliqñ ꝛ mouet aliqñ mouet p accñs: vt declarabit ꝯmẽto. 51. S3 p̃m coꝛp⁹ mouet sp̃. g̃ ꝛc. cã. n. i mouẽdo aliqñ ꝛ q̃sceẽdo aliqñ ẽ q2 ip3 mouet p accñs. P̃. sicut dictũ est ꝛ tactũ a ꝯmẽtatoꝛe in parte sup⁹ dicta de suba oꝛbis forma nãlis nõ est p̃oꝛ ꝛ simplr̃ fm nã3: materia ergo nõ est p̃ma causa simplr̃. Na3 forma nãlis esse eius ꝯstituit per esse mãe. ꝛ ex hoc declarabit q̃ cõpositum nõ est p̃ma causa. ¶ In ꝯmento. 46. vbi dicit.

impossibile est vt ista dispositio. Hic Commen. remouet dubium ꝛ versus finẽ cõplet hoc. ¶ Itẽ in eode3 ꝯmẽto paꝝ post: vbi dicit. manifestũ est pp hoc qõ declaratũ est hic. i p declarationẽ positã in pñ⁹ huius. S. vñ sic arguit ẽ hic mot⁹ p̃m⁹ eternus qui continet totũ. ꝛ est cã istoꝝ. ergo ista sunt ppetue gñationis ꝛ coꝛruptõis. anteced3 p3 in pñcipio huius. ¶ Itẽ in eode3 cõmento quasi imediate: vbi dicit. ꝛ hoc etiã apparet per se. Hic ponit 2a ratio pñcipalis. ꝛ per hãc rationem p3 q̃ homo ñ generat nisi ab homine. ¶ Item statim post vbi dicit. Quonia3 qñ materia. hic ponit prima ratio qua pbatur antecedens secunde rationis: in illa autem parte que sequitur imediate ponunt tria inconueniẽtia. p̃mũ ibi. non 2m ibi. Et tunc quodlibet. 3m ibi. ꝛ tũc vniuersaliter. Sed circa ista vide in pñcipio. 15. de animalibus: q2 ibi bẽ multa dicit Cõmen. de hoc. quum autem dicit. Q. m̃ si esset possibile vt homo ꝛc. Ponitur 2a rõ qua ꝓbatur antecedens secũde rõnis. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento paru3 post: vbi dicit. Hoc esset in minoꝛi parte. s. casu. i. ex quo iuenitur in paucioꝛibus: ꝛ etiã nõ est a sua causa determinata a qua ꝓuenit in maioꝛi pte. ¶ Itẽ q̃si imediate vbi dicit. Et et si ita esse. Nota q̃ hoc p̃ot cẽ vnũ icouenietiũ ꝛ p̃t cẽ rõ per se. ¶ Itẽ in eodẽ comento vbi rñdendo dicit. dicamus ad hoc q̃ ista ꝛc. de hoc vide cõmentũ. 32m. 12. metaphysice. ꝛ in scda q̃stiõe mea de p̃mo motoꝛe. ꝛ in sua metaphysica. versus finem. ¶ Itẽ in eodẽ cõmento vbi ꝓbat Cõmen. ipossibile est hominẽ generari ex non homine seu ex nõ semie hominis: ꝛ sanguine mẽstruo: vt ẽt voluit phus libro de generatione. ꝓpter qõ posuit generationẽ ꝓcedere in infinitũ eo mõ quo illic declaratũ ẽ. Nota q̃ itentio Cõmẽ. hic est declarare q̃ nulla eadem species siue animaliũ siue alioꝛum de mixtis cõpletis vt de plantis ꝛ similibus potest generare ex seminibus ꝓprijs illius speciei ꝛ ex putrefactiõe. ꝛ sua rõ p̃ma ẽ hec. hõ q̃ generat ex semine ꝛ ex putrefactiõe esset equiuoce. hõ. ꝛ hoc ꝓbat sic. nam forme diuerse ꝓprie req̃rũt mãs diuersas ꝛ proprias. ꝛ hoc non solũ veru3 est ð materia compositionis. Sed etia3 de materia alterationis vt declarabitur: verum tamen est q̃ in quibusda formis materia alterationis non opoꝛtet esse eiusde3 speciei respectu cuiuslibet forme scdm speciem seu diuerse respectu diuersarum formarum vt in formis que non requirunt ad hoc vt possint ꝓduci ex mã dispositiones seu preparationes p̃cedentes in eoꝛum materia ꝓpinqua ex qua debẽt generari. verbi gratia. vt elemẽta: non tamen dico q̃ elementa non requirunt qualitates propꝛias. in quibusda3 autem propter materiam ꝛ potẽtiam eius requiruntur preparationes ꝛ dispositões in materia ad hoc qõ sit cõsequens vt sit materia alterationis propinqua eoꝝ. verbi gratia in sanguine menstruo qui est materia alterationis embꝛionis sunt multe preparationes p̃cedentes. vbi gratia. forme elementoꝝ vel forme mixti vel forma panis seu cibi ꝛ forma sanguinis. Uñ ex hoie moꝛtuo non fit hõ viuus: vt dicit phs i metaphy. expsse. neq3 ex equo moꝛtuo equus viuus: ꝛ siue iste p̃parationes remanent oẽs siue q̃dã siue nõ: nõ curo. Queda3 tñ de necitate remanent in mã ꝯpõnis: ꝛ si nõ oĩno fm vnũ gradum fm aliam. q2 sufficit ad presens qõ est necessariũ vt p̃cedant ille p̃paratões. Q. õ aũt forme ꝓprie requirũt materias ꝓprias: vt dictũ est manifestũ est. nã si hoc non eẽt: qõlibet generaret ex quolibet: ꝛ homo viu⁹ ex homine moꝛtuo: ꝛ sic entia non essent propria ꝛ determinata. ꝛ tunc etia3 materie ꝓprie essent superflue ꝛ ociose ex quo posset ex alia materia non eiusdem speciei generari. Unde si possibile esset hominem generari ex putrefactione na-

tura nō ꝓduxisset tot instrumenta ⁊ tot ꝑparationes ꝓ gñatione hois seu alteri⁹ aialis. Unñ vt dicit cōmētator de mente Arist. pmo de aia ꝙ mēbra leonis nō differūt a mēbris ceruí: nisi qr aia differt ab aia. Uult ḡ formam ꝓpriā ⁊ determinatā hr̄e mām ꝓpriā ⁊ determinatā. Ue rū tñ est ꝙ hoc magis itelligit de mā cōpositiōis: ⁊ hoc totū est q̄ si ꝑ se notū apud pħos bñ dispositos nō apud stultos eīn verba dicentes ⁊ nō ꝯsiderātes quid dicūt: ⁊ vtꝝ id qḋ dicūt sit ꝯforme reb⁹ sensatis vł non. Arguaẗ igit sic. mãe diuerse fm spēm habent formas diuersas: fm ꝙ hñt mãȝ diuersaȝ spē ⁊ forma alteri⁹ spēi est alterius spēi ab illo qḋ nō hȝ talē mãȝ ⁊ taleȝ formā. ḡ aial generatū a putrefactione nō est eiusdē spēi cū eo qḋ generaẗ a seminib⁹ parētū: neqꝫ obstat illḋ quod quidā dicunt ꝙ mā ex qua gñaẗ embrio in matrice est silis illi ex qua generaẗ ꝑ putrefactioneȝ: nā fm hoc reuertit: questio. nā si ille mãe sūt eiusdē spēi: ḡ ⁊ forme quas tūc hñt sunt eiusdē spēi: ⁊ si sic extra corp⁹ aialis esset sanguis in illa mā putrefactibili ex qua generaẗ illḋ aial: qḋ est eiusdē spēi cū eo qḋ generaẗ ex sanguine mēstruo i matrice: ⁊ si hoc sic ita: ḡ etiā in illa mā sūt forma cibi seu panis. vbi gr̄a. Sicut hoc est in sanguine qḋ generaẗ ex cibo: ⁊ totū hoc est extra itellectū: neqꝫ valet qḋ quidā dicūt ꝙ v̄tutes celestes faciūt has mãs eē siles: nā ille v̄tuteȝ nō sunt cause totales: ⁊ ipse etiā sunt diuerse in materijs diuersis: aliter qḋlibet fieret ex quolibet. vt dictū est: neqꝫ valet qḋ aliqui dicūt ꝙ ignis fact⁹ ex igne. ⁊ fact⁹ ꝑ motū sunt eiusdē spēi: hec. n. est alia qḋ: ⁊ ē an aliqd possit ꝓduci ab agēte eiusdē spēi: ⁊ alteri⁹ spēi. ⁊ ista qḋ est diuersa a qōne nr̄a: ⁊ soluta ē itelligētib⁹ v̄ba ꝯmetatoris in multis locis: ⁊ ego iā declaraui h̄ in declaratione libelli de suba orbis: ⁊ si velint dicere ꝙ si aliqd qḋ ꝓducaẗ ex diuersis agētib⁹ est eiusdē spēi: ḡ aliqd qḋ ꝓducit ex diuersis materijs est eiusdē spēi. dico ꝙ h̄ vt dicūt cōcesso verꝫ est i eis q̄ nō requirūt mās ꝑdispositas seu ꝑus ꝑparatas. i. mās alterationis vt elemēta: quoꝝ qḋlȝ pōt gñari ex quolibet: ⁊ de hoc nō opȝ ad p̄ns plus dicere. 2⁹ rō sua est. tūc hō generatus a putrefactione esset generat⁹ a casu vt ipe hic deducit: ⁊ vr̄ ꝙ declaratio sua fundaẗ in hoc ꝙ illud qḋ fit in minori pte est casu qḋ sic intelligit. Si est aliqḋ de cui⁹ nā est vt generet semp hoc mō vt est homo ⁊ alia aialia: ⁊ cāe sue gñationis sunt: ⁊ eñ illud nō gñaẗ alio mō ab eo quo semp generaẗ nisi raro ⁊ in minori pte tēporiȝ ⁊ sibi hoc nō est nisi casu: ⁊ h̄ vr̄ notū: ⁊ tu cōple rōneȝ. Preterea ꝯfirmaẗ hoc totū: nā si aliqua femella aialis non pōt gñare ex se sȝ opȝ ꝙ ꝯiūgaẗ cū masculo in cui⁹ semie est virt⁹ īformatiua ꝓpria. ḡ a fortiori in mā q̄ nō est ita disposita ⁊ ita ꝓpinq̄ gñationi aialis hoc nō pt̄ fieri. Preterea nō eēt hitudo essentialis in causis mālib⁹ ⁊ agētib⁹: ⁊ totū hoc est contra doctrinā ꝑipateticoꝝ: ⁊ ꝯ̄ sensuȝ ⁊ itellectū. imo cāe māles eēnt quasi īfinite: vt dicit cōmētator. quāuis enim cā agēte posita: ⁊ silr̄ mālí nō ponit de necītate effect⁹ eñ cū effectus est de necessitate fuit a tali agente ⁊ mā tali. Nota tñ ꝙ cōmētator in libro de aialib⁹ dicit ꝙ mures generati ex putrefactione nō sunt eiusdē spēi cū eis q̄ generanẗ ex ꝓpagatiōe: quāuiȝ assimilenẗ in accñtib⁹ appa rētib⁹ ⁊ in quibusdā operationib⁹. nō. n. habem⁹ mures in manib⁹ ita vt possim⁹ cognoscere operationes coꝝ ꝓpas: neqꝫ illḋ qḋ dr̄ de plātis. s. ꝙ q̄dā caꝝ gñanẗ nō ex semine neqꝫ ex arbore ꝯ̄nte semē: ⁊ postea ꝓducaẗ semen ab eis nō ē dciñ ab Arist. in suo de plātis. imo oppositū vr̄ dicere dicēs q̄dā arbores plātate q̄dā ex semie. q̄dā aūt per se: ⁊ nō ponit ꝙ ille que per se ꝓducunẗ ꝓducunt semen. Et si hoc sit verum vt dicūt hoc non esset nisi qr in illo semine est mā ꝓpria: ⁊ virt⁹ ꝓpria ꝓducēs aliā plātam silem: nō tñ oīno eiusdē spēi. Sȝ vere nescio quo h̄ sciuerūt nisi forte ꝑ ꝓphetiā. Si illḋ. n. facit semen quod sciuerūt ꝙ nō fuit illic añ aliqḋ tale semē. ꝑ īfinitaȝ. n. q̄si vias ꝯtingit fuisse illic semē tale: quāuis nō viderūt illic ante talē plantā. silr̄ mō dōȝ est si illa 2⁹ plāta fit ꝑ plantationē: ꝯtingit. n. aliquē ramū talis plāte fuisse illic ꝓductū ex quo facta fuit illa plāta q̄ illic primo visa est vt i multis ꝯtingit: ⁊ vr̄ scire hoc qḋ dicūt est valde difficile ⁊ dato ꝙ eēt ita forte nō est signū sufficiens ad ꝓbāduȝ id qḋ intēdūt. possum⁹. n. dicere ꝙ ex illa herba genita sine semie fit q̄dā pars q̄ est q̄si semē ita ꝙ ex illa pte generaẗ cū ponit in terra similis herba in specie per viam putrefactionis ⁊ nō aliter. Sed dices. quomodo possū cognoscere si res generaẗ ꝑ putrefactionē vel per ꝓpagationē: ad hoc facilis est responsio ⁊ tu respōde: nota eñ ꝙ cōmentator ⁊ phi in principio. 17. de aialibus ponunt ꝙ aial genitū ex putrefactione aliqñ generat aliḋ non eiusdeȝ spēi: ⁊ in ipso non inuenit masculus ⁊ femina: ⁊ si sint tñ ꝙ ab ipsis genereẗ est alteri⁹ speciei ⁊ tandem desinit generatio hui⁹ ⁊ nūquā generat simileȝ sibi in specie. ⁊ forte sile hui⁹ ꝙ dixit hic cōmentator possumus dicere in plātis vt dixi. ⁊ tu intellige bene oīa dicta Auerroys non supficialiter vt quidam diminuti philosophi: imo magis hystoriographi: ⁊ de h̄ nolo plus ꝓlongare sermonē. Manifestum est enīȝ sensui ꝙ illa que generanẗ per putrefactionē hñt materias ꝓpinquas ꝓprias vt dicit cōmētator de vespib⁹ ⁊ de quibusdā alijs animalib⁹ genitis ex putrefactione. Et respōdere dictis quorūdam in quibusdā rebus ꝯtra cōmentatorē loquētium stultū est. Sed dominatio tua loquēdo in hac materia fecit ꝯtra hoc motiuū efficax. s. ꝙ sicut cibi nō sūt eiusdeȝ spēi: ex eis tamē generatur sanguis: ita ex diuersis materijs possit generare animal idē fm speciē. Confirmatur sic. nā possibile est vt materia generationis habeat magnā latitudinē ita cū nō sit spēs spālissima. pōt igitur esse ꝙ ex istis materijs diuersis spe. ꝯuenientibus eñ in rōne cōmuni ꝓpinqua possit generari aial idē spē. Et quāuis hec vere magnā habeāt euidētiaȝ tñ ad p̄ns respōdeo ꝙ cib⁹ in eo ꝙ cib⁹ ꝯueniens est respectu vnius spēi ē vni⁹ spēi: q̄uis. n. nutriētia seu cibi sint diuerse spēs in se: nō eñ vt nutribile respcū spēi determinate. nam oē dulce in eo ꝙ dulce est tm̄ nutriēs respcū hominis: ⁊ in eo ꝙ dulce est vni⁹ speciei. 2⁹ dico. ꝙ quāuis cibi sint diuersi specie: ꝯueniunt tamen in vna rōne ꝓpinqua cōi. Unde ⁊ sanguis genit⁹ ex eis magnaȝ habet latitudinē ⁊ maxime quia dicitur esse quasi appropriat⁹ elemento aeris. Latitudo tamē ei⁹ est oīno extra latitudinē mãe putrefacte vt quasi notū est nãe in eis apparet aliquid per qḋ possumus dicere ꝙ ꝯueniunt in rōne cōmuni ꝓpinqua. Quāuis ergo materia gñationis alicuius aialis nō est eadē spēs specialissima: tñ est eadeȝ de necītate fm rationē cōmunē ꝓpinquā. Hoc aūt nō iuenit iter mãȝ putrefactā ex qua genereẗ aial per putrefactioneȝ ⁊ semē seu sanguineȝ menstruū: ex quo generaẗ aial per ꝓpagationē. Et hoc supponūt pħi tanꝙ per se notū. Preterea si materia putrefacta ⁊ sanguis menstruus ꝯueniunt in rōne cōmuni ꝓpinqua: ⁊ per hāc rationem possit generari aial ex his. Tunc aial genitū in matrice ex sanguine menstruo non gñareẗ ex eo fm ꝙ est sanguis: nec illud qḋ generatur ex materia putrefacta generaẗ ex ea fm ꝙ putrefacta que ambo videntur īpossibilia. Et h̄ eñ sequitur dicendo ꝙ hec materia habet rationē communē ꝓpinquā fm quā generātur illa animalia. Ad cōfirmationē patet per dicta. Ipsa enīȝ suppont ꝙ mate

ria putrefacta ꝛ sanguis mēstruus ꝯueniūt in vna ratione cōmuni ꝓpinqua: qḋ videt̄ esse ipossibile. Et nos videmus ꝙ ex sanguine mēstruo seu sibi ꝓportionali afine seu alteri⁹ animalis nō generat̄ homo: nec etiā si eēt ꝓiectū illic sperma viri: ꝛ quāuis mēbra aliqualiter forte assimilari possunt: nō tamē illic pōt esse forma humana: vt bene declarauit phs ꝛ Cōmen. in lib. de aīalib⁹: ꝛ a fortiori ex materia putrefacta vbi non est mā ita propinqua: nec agēs ꝓpriū particulare: vt in talib⁹ requiritur vt sensui patet: ꝛ hec ad p̄sens mihi occurrūt: ꝛ si postea meliora apparebūt dicā: credo tñ ꝙ hec sufficiunt. ¶ In cōmēto. 48. vbi dicit: ꝛ tu bene scis ꝛc̄. Ibidē. n. ponitur p̄ma ratio ꝙ istrumēta nō sunt īfinita p se: secūda aūt ratio ponit̄ ibidē: ꝛ etiā quādo sor. ꝛc̄. ¶ In cōmēto. 51. vbi dicit. Mot⁹ aūt eius est accidētalr lʒ sit in diuisibilis. i. per se: qꝛ motor p̄mus in eis est idiuisibilis fʒ suā nāʒ: sit aūt diuisibilis p subʒ: ꝛ vide cōmētū. 44. ¶ Itē in eodē cōmēto. vbi dicit. Uerū aūt oē ꝛc̄. nota rōnē quā ponit: p quā etiā ꝓbat̄ ꝙ p̄mus motor nō est virt⁹ in corpore. ¶ Itē i eodē cōmēto: vbi dic̄. Qm̄ cū v̄ificatū fuerit ex hoc ꝙ oē motū ex se qḋ quiescit qñqꝫ ꝛ mouet̄ qñqꝫ mouet̄ ab extrinseco. i. ꝛ si nō vel sp quiesceret vel semp moueret̄. Et vide i sua sūma. Cū aūt parū post dicit nihil eē extra ipsuʒ. i. a quo mouet̄. In fine cōmēti eū dicit cū demōstratione p̄dicta. i. hic. cū aūt dicit aliā demōstrationeʒ a p̄dicta. i. in caplo priori. ¶ In cōmēto. 52. vbi dicit. Et pōt intelligi ex hoc sermōe ꝙ ē demōstratio p se. ¶ Nota ꝙ format̄ sic. ois motor mouet ex se qui nō mouet̄. s. p se qui qñqꝫ mouet: ꝛ qñqꝫ non mouet̄ p accñs: p̄m⁹ motor nullo⁹ mouet̄. g. ¶ Itē i eodē cōmēto v̄sus finē cōmēti. vbi dic̄. Et ē qꝛ subʒ ei⁹ mouet̄ ab alio. Supple qꝛ pp hoc appet ꝙ iste motor itēdit motū p̄mi: ꝛ ordinat̄ ad p̄ᵐ motorē: ꝛ aliq̄ mō quasi mouet̄ ab ipo tāq̄ a fine: ꝛ p hoc soluunt̄ multa dubia Jo. de Jan. ꝛ alioꝝ. ¶ In ꝯmēto. 57. vbi dic̄. oē. n. gñabile est augmētabile. i. ꝓprie vel iꝓprie. ¶ In cōmento. 58. vbi dic̄. Omne. n. posteri⁹. s. ingñabili ex reb⁹ quibus pficitur est pri⁹ in nā. i. magis pfectū. ¶ In cōmento. 62. vbi ꝓbat̄ cōmētator ꝙ res nāles hñt magnitudines termiatas: ꝛ ad hoc ponit duas rōnes: p̄ma ibi. Si eniʒ magnitudines rep. 2ª ibi. manifestū est per se qm̄: ꝛ circa h̄ vide cōmētū. 44. h⁹: ꝛ cōmentū. 36. p̄mi. ¶ In codeʒ cōmento: vbi dicit. cū sint de ꝯtrario in ꝯtrariū ꝛ de opposito in oppositū ꝛ qḋ est tale ē finitū. i. qꝛ distātia infinita nō pt̄ eē īter ꝯtria: eēt n. finita. Cōtraria. n. sꝫ fines. Uide cōmētū. 91. sexti. ¶ Itē post h̄ vbi dicit. Et anteq̄ mouebat̄. i. isto motu. ¶ Itē i eodē cōmēto: vbi dic̄. Et oē qḋ est in actu est qesceñs necio: qm̄ si moueret̄ esse in potētia ꝛc̄. Circa hoc ꝯsidera qꝛ instās est in potētia tm̄: ꝛ ideo hec rō est demōstratiua. Et vide cōmēta q̄ sequunt̄: ꝛ cōmentū. 76. sexti. ꝛ Burleus nō bene dicit: qꝛ ꝯtrariū qḋ nō ē approximatū nō approximat̄ in istāti. vide tñ cōmētū. 23. ꝛ ea que ibi notaui: ꝛ habebis verā solutionē. ¶ Idē in eodē cōmēto vbi dic̄. Et ista demōstratio nō dʒ itelligi nisi in codeʒ moto qḋ mouet̄ duobus motib⁹ ꝯtrariys hñtib⁹ p̄ncipiū ꝛ finē ꝛc̄. Nota ꝙ ex hoc forte pʒ solutio de faba ꝓiecta ꝯ molarē descēdētē ꝛ filibus. faba. n. nō hʒ motū pfectū ad quē ꝑueniat: qꝛ anteq̄ cōpleat motū in illa parte cogitur moueri ab alio: ꝛ ꝯsidera qꝛ hoc est pp ipedimētū. s. ꝙ nō quiescit: qꝛ anq̄ pficiat motū ad illā pteʒ ipedit̄. Ratio aūt phi tm̄ ꝓbat de motu cōpleto. s. qñ mobile adest fini in actu: vt post dicet̄: ꝛ dato ꝙ veniat ad finē: tamē nō quiescat nisi qñ nō pellit̄ ab alio: qꝛ in isto casu nō oino adest in actu ꝛ quomodocūqꝫ sit mot⁹ reflexus nō est ꝯtinu⁹: vt pʒ in littera. Ex hoc ēt pʒ ꝙ si approximat̄ corpori qḋ calefit anteq̄ cōpleat suum motū frigefactiuum non est forte quies media: ꝛ vide ea que notaui superi⁹ in cōmēto. 23. ¶ In cōmēto. 64. vbi dicit. Si motus ꝯtrarij differūt fm formā ꝛ nāʒ ꝛc̄. Nota ꝙ videt̄ ꝙ hec rō cōcludit dato ꝙ ꝯtinuant hi mot⁹ fm tēpus: ꝛ vide cōmētū. 40. quinti. ꝛ. 72ᵐ huius octaui. ¶ In cōmento. 65. vbi dicit. Et nullū punctuʒ describit in actu. s. quē possumus demōstrare. ¶ Itē in eodē cōmēto vbi dicit. ꝛ illud qḋ mouetur ꝯtinue impossibile est vt supponat̄ alicui ꝛc̄. i. vt sit in aliqua magnitudie: siue describat in actu aliquē punctuʒ in instāti: instās. n. nō est in tēpore nisi in potētia: vt declaratū ē in. 6. libro in multis locis: ꝛ maxime cōmēto. 76. s. ꝙ nō est aliqḋ instās indiuisibile qḋ pōt demōstrari siue aliquid in eo demōstrari. Uide cōmētuʒ. 46. sexti. ꝛ illa q̄ ibidē notaui. ꝛ si tu intelligis h̄ recte ꝛ bñ: demōstratio phi erit firma: ꝛ cauillatio burlei nulla. instās eniʒ est in potētia extra animā sicut pūctus in ꝯtinuo: imo minus vt declaratuʒ est in quarto ꝛ in. 8. ꝛ in. 6. Sed aīa ꝯsiderat ipsum ꝯtinuare partes tēporis ac si eēt in actu. Nā nā cōtinui est talis: ꝛ intellectus intelligit in actu aliquod tale idiuisibile: extra animā tamē est in potētia: sicut dicitur de vniuersali: ꝛ si extra aiaʒ eēt instās in actu siue idiuisibile nō pōt aliquis vere euadere quin ꝯtinuuʒ sit cōpositum ex indiuisibilibus: ꝛ hec oia pñt colligi a cōmentatore hīc ide in. 8. ꝛ in quarto ꝛ hic: ꝛ vide cōmētū. 80. sexti. ꝛ vide cōmēta q̄ statim sequuntur ꝛ finē hui⁹ cōmēti. ¶ Itē in eodē cōmento: vbi dicit. Quoniā impossibile est vt motuʒ sit in extremo magnitudinis i actu. ¶ In cōmēto. 76. vbi dicit. Puncta aūt q̄ sunt inter principiū ꝛ finē magnitudinis sunt in potētia. i. nō possunt demōstrari. ¶ In cōmento. 68. vbi dicit. Pertrāsire aūt medietates īfinitas in po^a. i. fm diuisionē p accidēs. s. in partes ꝓportionales nō fʒ partes equales: qꝛ ille sunt finite etiā in potentia. ꝛ ꝯsidera bene totū cōmētū. ¶ Itē in eodē cōmento: vbi dic̄. Quoniā ꝯtinuatio mot⁹ est ꝓpter ꝯtinuationeʒ magnitudinis. i. q̄ nō diuidit magnitudinē in actu. s. sicut fit cū qescit in medio siue in aliq̄ pte ei⁹: tūc. n. diuidit magnitudinē in actu. Cuʒ aūt nō qescit diuidit eā in potētia tm̄: qꝛ nō designat aliquē pūctū in actu: vt dcm̄ est: ꝛ vide ēt cōmētū. 101. q̄rti. ¶ Itē i eodē cōmēto: vbi dic̄. Tūc sequit̄ ēt si medietates sūt īfinite ꝙ motū nūq̄ ꝑueniat ad extremū magnitudis. i. si motū ꝯtrāsit īfinitas medietates: qūocūqꝫ sint nūq̄ ꝑueniet ad extremū: sʒ ꝑueniet: g̊ hec diuisio ꝯsumit magnitudinē: ꝛ istā ꝯductionē itēdit h̄ ꝯmētator: ꝛ ad istā rñdet. ¶ In ꝯmēto. 75. vbi dic̄. Scōa ē ꝙ oia q̄ꝫ vnū ē diuintū reliquū pfectū. i. in illo gñe. vbi. g. i gñe mot⁹ localis. ¶ In ꝯmēto. 76. vbi dic̄. Ois. n. puct⁹ imaginat⁹. vide qūo dic̄ imaginatus ꝛ nō dic̄ pūct⁹ eē. ¶ In ꝯmēto. 78. vbi phs ꝛ ꝯmē. voluūt ꝓbare ꝙ motor p̄m⁹ nō ē in mā. Nota ꝙ h̄ demr̄atio qūocūqꝫ itelligat̄ ifiᵗⁱ ē demr̄atio v̄a. Si. n. itelligeret̄ infiᵗⁱ in motioē. v̄bi. g. vt moueat in istāti qḋ vocant moderni ifiniti vigoris itēsiue: aut ꝙ moueat corp⁹ ifiᵐ de necītate mouet in tpe ifinito: h̄ eñ recte intellige. ꝛ si mouet in tpe ifinito mouet in istāti si ē v̄tus in mā: ꝛ sic ecōuerso. hec n. duo ꝯuertunt̄ in v̄tute corpea: ꝛ manifestū est: ꝛ ēt declarabit̄ ꝙ nulla v̄tus ifinita itēsiue ē in corpe nisi in corpe ifinito: si tale eēt pole esse: ꝛ vide cōmētū. 80. ꝛ iō dicit phs ꝙ hec tria. s. motor qui est v̄tus in mā ꝛ motū ꝛ tp̄s in quo est mot⁹ sūt eq̄lia. i. vel ꝙ oia finita vel ꝙ oia ifinita. ꝛ iō nō distīxit hic cōmētator infinitū: nā nō idigebat h̄: ꝛ iō ēt ex quo nō est v̄tus ifinita in corpe nisi corp⁹ sit ifinitū. nā magnitudo v̄tutis fo-

quitur magnitudinē corporis ceteris paribus. Sequit̄ ergo ꝙ si sit aliquod corpus qḋ mouetur a motore qui ē virtus in corpore in tpe infinito: ꝙ ps illius mouebit̄ in tēpore minori a parte motoris que ē in ipso: min⁹ aūt īfinito est finitū: ḡ pars mouet in minori tpe ꝙ sit tps in q̄ mouet̄ totū. ⁊ vir̄ vtus īfinita q̄ est in aliquo corpore illud qḋ est ex ipsā in pte illi⁹ corpis est vtus minor. ⁊ vide cōmētū. Si. ⁊ itelligo hic p vtutē īfinitā īfinitā intēsiue. minor aūt vtus nō pōt mouere p tm̄ tps: ⁊ nota bn̄ ꝙ si sit in corpore aliq vtus finita īteīue nō pōt mouere nisi in tpe finito: ⁊ si mouet in tpe īfinito ipsa ē īfinita itēsiue: ⁊ silr si in corpore sit vtus īfinita itēsiue mouet in tēpore īfinito: ⁊ si i ipso sit vtus finita itēsiue: mouet p tps finitū tm̄. Et per hoc cōplet̄ hec demōstratio. ⁊ vide in cōmēto sequēti in dubitatiōib⁹: ⁊ vir̄ magnitudo vtutis forme corporalis ⁊ paruitas ei⁹ ꝑ magnitudinē corpis in quo est illa forma: ⁊ paruitatē ei⁹ qḋ si est magnū: virtus q̄ est in ipso est magna: ⁊ si ē paruū: vtus q̄ est in ipo est parua cōparādo ad vnā formā q̄ est in vno corpore: ⁊ ideo si vtus seu potētia toti⁹ forme sufficit mouere: ps illi⁹ forme non pōt mouere in tēpore equali tēpori p qḋ mouet tota forma ⁊ potetia: ⁊ ideo hec ɔclusio cū ꝓpositione que declarabit̄ ɔcludit intētū. si nō cecidit error in ꝓpositione dicēte. Qḋ mai⁹ est mouet in tpe longiori. Et nota etiā si vnus gradus vtutis. vbi grā. existētis in mā sufficit mouere aliqḋ corp⁹ p centū ānos: medietas illi potētie si pōt mouere nō pōt mouere p plus ꝙ per quinqginta ānos ⁊ tūc corrūpit̄. Et tps durationis potētie sequit̄ fortitudinē potētie. i. ꝙ si sit fortior: tps durationis est lōgior: ii cetera sint paria. vbi grā. corrūpēda ⁊ relique dispositiōes. Nā illud qḋ hꝫ vnū gradū potētie resistit ɔtra trāsmutantē per duplū tps ꝙ resistit hñs mediū gradū. ⁊ ideo ꝑm istū modū si pars potētie sufficit mouere per tps finitū tm̄: tota virtus finita mouet p tps finitū tm̄. Et ex hoc patet ꝙ latini nō recte itellexerunt hāc demōstrationē: ⁊ ɔsidera bn̄ dicta cōmentatoris ⁊ ꝓpositionē dicētē. Qḋ maius est mouet tēpore lōgiori: ⁊ ɔsidera etiā illa que dicta sunt a cōmentatore in illa pte de sobstātia orbis quā traduxi. Si forte hoc qḋ dixi de hoc nō sufficit. ¶ Itē in codē cōmēto vbi dicit. Sed notādū est ꝙ ꝓpositiones ɔditionales. Circa hoc vide cōmētū. 94. ⁊ 4. ꝗrti. ¶ Itēꝫ in codē cōmēto vbi dicit. Amplius cum oē cōpositū. vt videtur mihi ex isto loco potest fieri ratio fortis ad declarādū ꝙ ois virtus in corpore est finita. ¶ Item in codē cōmēto vbi dicit. Qḋ enī denudatū est a cōpositione ⁊ factū eē ⁊c̄. Vult dicere ꝙ phs igit̄ puenit ad suū intētū. s. ꝙ prim⁹ motor est separat⁹: ⁊ bene ɔsidera qꝛ ex hac rōne ēt declarat̄ ꝙ corpus celeste est simplex: qꝛ non est in ip o potentia ad diuisibilitatē neqꝫ corruptionē: ⁊ ergo motor est separatus a mā. nā cū sit positū ꝙ corp⁹ celeste ē simplex ⁊ motor est ali⁹ a moto vt declaratū est in. 7. ⁊ in ꝟ. 8. Sequitur ꝙ motor celi est abstract⁹ a mā nō virtus existens in mā. ¶ In cōmento. 79. vbi dicit. Cum enim habuit ꝙ omnis potētia corporis est finita idest intensiue: quāuis vnum consequitur reliquum vt dictū est. ¶ Item in codē loco quasi imediate: vbi dic̄. ⁊ adiunxit huic ꝓpositioni quā prius dixit. s. ꝙ habens potentiaꝫ finitā ⁊c̄. i. intēsiue quādo existit illa forma in corpore: cuius forme est potētia finita: potest etiā hec ratio intelligi de ifinito ꝑm durationē. Sed nūc opꝫ supponere ꝙ finitū intēsiue cuꝫ est in corpore est finitum ꝑm durationem. In finituꝫ enim ꝑm durationem cum est in corpore ⁊ potest resistere corrumpentibus in infinitū est infinite vtutis itēsiue: vt dicit Bur. de hoc ⁊ bene. Preterea virt⁹ corporea est in potentia vt corrūpat̄ cuꝫ sit cōpositum. nullū autem in quo est potētia ad nō esse ꝑpetuatur: ⁊ bene ɔsidera qꝛ vt notaui ista ɔuertunt̄ in potētia mālium. ¶ Itē in eodem cōmēto vbi dicit. Potest enim sic hic motor hꝫ actionē infinitā. i. in tēpore. Deinde cū dicit. Omne aūt corpus aut potētia in corpore nō habet īfinitā actionē. i. itēsiue ꝑm qḋ declarabo in fine cōmenti. ¶ Itē in illa parte in qua dicit cōmētator. Utrum ɔtineat corpus celeste aut nō ⁊c̄. Cōsidera hic quomō accipit īfinitū indistincte: ⁊ accipit vnum loco alterius: quia vnū sequit̄ ex altero. ¶ Idem in codē cōmēto vbi dicit. Nos autem dicimus ex vi verborū Aristo. ⁊c̄. Nota ꝙ videt̄ ꝙ sua solutio stat in hoc ꝙ si esset cōpositū corpus celeste: virtus eius eēt finita. Sed quia nō est compositū nō ē ita. Nam propositio dicēs. oē corpus habꝫ virtutem finitā est vera in corpore composito tātū: qḋ est semper finite potētie: ⁊ generabile ⁊ corruptibile. In fine autē de substātia orbis aliter respōdet ⁊ melius vt dicam: quāuis forte ambe solutiōes coicidāt. ¶ Item in codē cōmēto vbi dicit. Tāto tps in quo suscipit motionem a suo motore erit maius. i. quia maior virt⁹ est in maiori corpore ceteris paribus. ¶ Item in codē cōmēto vbi dicit. Ois corpora celestia excedūt se. Nota ꝙ hic quasi inuit aliā respōsionem ad hāc questionē: ⁊ est etiam bona. ¶ Itē in eodem commento in fine commēti circa illam rōneꝫ que ponitur ibidē. nota ꝙ ꝑm sua ꝑncipia ⁊ ꝑm illa que dicta sunt possumus etiā respōdere illo modo. Naꝫ demonstratio que iam dicta est sic intelligit̄. Omnis virtus in corpore est finita itēsiue: ⁊ virtus corpores finita intēsiue nō potest mouere in tēpore īfinito. ergo mot⁹ in infinito nō potest esse a virtute in corpore: sed a separata a materia. Prima propositio declarata est: nā si esset infinita itēsiue moueret in istāti: quāuiꝫ etiā ipsa sit vera si itelligat̄ de finito in tēpore: nam virtus corpores que est forme materialis nō durat in ifinitum. Sed cum motor est imaterialis nō sequit̄ dubitatio. nam tūc dico ꝙ illa potētia etiam est finita itēsiue: nō tamē ois virtus finita intēsiue est finita in tēpore seu in duratiōe. Sed hoc est vnum in virtute finita corporea tm̄ nam in ipso inuenit̄ potētia ad corruptionem. ⁊ ideo nō sequit̄ in abstracto mouere in instāti. Et vide in questionib⁹ meis de primo motore quomodo declaraui hāc suaꝫ rationē. Consideīs etiā quomodo itelligit̄ bene ex verbis eius sicut dixi in cōmēto. 78. ꝙ virtus finita intensiue que est in corpore est ifinita ꝑm durationē: ⁊ illa que ē finita ꝑm durationem est finita intensiue: ⁊ que est infinita in duratione est infinita intēsiue. hoc in virtute materiali. ipse enim in multis locis in hoc cōmēto accipit vnum loco alteri⁹ quia vnum sequitur ex reliquo: in separato autem a materia nō est ita: qꝛ virtus sufficiens mouere per vnuꝫ diem sufficit mouere in infinitū ex quo est oino trāsmutabilis. Tādem dico ꝙ demōstratio Arist. est hec. Omniꝫ vtus in corpe est finita: virt⁹ ꝑmi motoris nō est finita: ḡ ꝑm⁹ motor nō est in corpe. Uel format̄ sic: nulla vtus exñs in corpore est ifinita: qlibet virt⁹ mouens in infinitū est infinita: ergo. Et ꝑm istum modū nō solū ratio est de primo motore tm̄. Sed de omnibus motorib⁹ corporum celestiuꝫ. Cuilibet enīꝫ corpori celesti est motor proprius: ⁊ hoc scitur ex diuersitate proportioneꝫ que sunt inter motores ⁊ mota: ⁊ ex diuersitate motuum ⁊ diuersitate mobilium: et quo enim isti motores sunt forme ⁊ anime corporuꝫ celestium: vt declaratum est in alijs locis: ⁊ corpora diuersa saltē ꝑꝫ prius ⁊ posteri⁹ debēt habere formas diuersas: opꝫ enim vt sit cōnexio ⁊ habitudo naturalis ⁊ essentialis inter animā ⁊ corpus: nō cuꝫ

quelibet forma potest eē forma cuiusz corporis ⁊ ma-
xime quia isti motus sequuntur naturas motorꝫ: ⁊ sunt
operationes eorꝫ proprie: quãuis nature eorūz sunt co-
gnitio: vt dictum est alibi: manifestuz est ergo ꝙ sunt di-
uersi icorporei: ⁊ hoc supponit philosophꝰ in metaphy
sica vt scitur ibidem: propositio tamē sua dicens ꝙ fini-
tum ⁊ infinitū dicũtur de corpore ⁊ de corporeo tantū:
sed in corporeo ⁊ de eo qđ nō est virtꝰ in corpore nō dr̄
hoc vere nisi metaphorice: vel aliquo mō est vera. Pri-
ma ꝓpositio est vera quomodocũqꝫ intelligaẗ finitas:
nā si finitas itelligaẗ intēsiue, manifestū est ꝙ est vera. vt
declaratū est per multa media: ⁊ maxime qꝛ moueret in
instãti si esset ifinita intēsiue. extēsiue etiaz vel ſm dura-
tionē est vera. hoc. n. sequiẗ a p̄mo. Si. n. essꝫ ifinita ſm
durationē eēt ifinita itēsiue vt dcm̄ est: ⁊ iō idistincte ac
cepit eā. Ad ꝓpositū tn̄ accipiẗ ꝓ finitate ſꝫ durationē:
phs tn̄ ad remouēdā cauillationē quã quis pōt facere
ↄtra ipsuz dicēdo ꝙ virtꝰ corporea est finita ſm duratio
nem quãdo est finita intēsiue. sed ego pono eam infinitã
intensiue: ⁊ ideo potest mouere in infinitum: phs igitur
eradicat hãc respōsionez probãdo hãc responsionē que
potest fieri esse impossibilem. nam nulla virtus existens
in corpore finito potest esse infinita intēsiue: ⁊ ideo phs
ꝓbauit hanc ꝓpositionē isto modo. Et cuz adiungatur
huic ꝙ nullum corpus est infinitū in actu: est manifestuz
ꝙ nulla virtus in corpore est infinita intēsiue. vnde scīē
dum est ꝙ hec ↄditionalis est vera. Si aliqua virtꝰ ma-
terialis est infinita ſm durationē ipsa est infinita intensi
ue: vel quia quelibet virtus materialis habet ↄtrarium
corrumpens: ⁊ ideo si potest in infinituz resistere opꝫ ꝙ
sit infinita intēsiue: vt dicit quidaz latinus: vel qꝛ forma
existens in mã dãs ei esse opꝫ de necessitate ꝙ in illa ma
teria sit potētia ↄditionis ⁊ ꝙ in nã illius materie sit po
tentia ⁊ priuatio. Et ideo opꝫ de necessitate ꝙ sit vel ꝙ
pōt eē aliqđ ↄtrariū seu corrumpēs: ⁊ si nō: materia nō
essꝫ in potētia: qđ est ↄ̄ positū: ex quo ergo nō corrūpiẗ
est ifiniti vigoris intēsiue: vel philosophꝰ voluit destrue-
re consequens huius conditionalis: vt ↄcludat opposi-
tum arguentis sic arguendo. Si aliqua virtus materia-
lis est infinita extensiue ipsa est infinita intensiue. Sed
impossibile est ipsam esse infinita intēsiue: vt probat de-
monstratio philosophi: ergo ⁊ hec videtur magis esse
intētio cōmentatoris in de substãtia orbis. Et ad maio
rem declarationē dico ꝙ de corpore celesti due fuerunt
opiniones. Una est Auic. quã habuit a platone: Aui. n.
ponit celū esse cōpositū ex mã huius nature cū mã isto-
rū inferiorū ⁊ ex forma dãte sibi esse ꝓ quã constituitur
⁊ fit ens in actu: ⁊ ipse ↄcedit celuz esse corruptibile. Sꝫ
tn̄ ꝑpetuaẗ a motore separato. Cōtra qđ sunt demōstra
tiones Arist. in libro celi. illic enim ꝓbatū est ꝙ celū nō
habet cōtrariū: ergo neqꝫ subiectū in potētia vt dictum
est: qꝛ si potētia actiua nō potest eē: nec potētia passiua
potest esse. ⁊ ideo si in mã celi est potētia ⁊ priuatio sicut
in mã istorꝫ iferiorꝫ. de necessitate oportet ꝙ hic sit ↄtra
riū. ⁊ ꝙ celū corrūpaẗ. Preterea declaratū est a phō in
illo lib. pfecte ꝙ nulluz corruptibile potest ꝑpetuari ab
alio: ⁊ hoc vr̄ q̄si ꝑ se notū: qꝛ hoc nihil aliđ est q̄ dicere
vnã nãz mutari in aliã. nã. n. corruptibilis ⁊ eterni sunt
nãe valde diuerse nō cōicãtes etiã in genere. Unde dice
re aliquid esse corruptibile ⁊ ipsuz esse ꝑpetuū est dicere
ipm esse nã corruptibilē ⁊ nō corruptibilē. Quãdo. n. ꝓ
pria alicuius nãe inueniunẗ in aliquo tūc iudicamꝰ illud
esse illius nãe. Si ḡ eternitas seu ꝑpetuitas sit in aliquo
illud de necessitate habet nãm eterni aliter nō essent hic
nãe ꝓprie ⁊ determinate ⁊ ↄsequētia ꝓpria ⁊ determina-
ta. Posset. n. quis dicere ſm hoc qđ accñtia ꝓpria ignis
vel alterꝰ forme sunt in aliquo: ⁊ tn̄ illud nō est illꝰ na-
ture: ⁊ sic destrueret sciētia. Nos. n. cognoscimus nãs eē
diuersas per operationes ⁊ ꝓpria diuersa. Perpetuitas
autē seu eternitas. i. duratio in ifinitū saltē sequiẗ de ne-
cessitate ⁊ ꝓprie nãm eternã. 2ª aūt fuit auēpace ponētis
in celo esse mãm: ⁊ ipsuz esse cōpositū ex mã ⁊ forma dã
te sibi esse. Illa tamē mã est alterꝰ nãe: ita ꝙ in illa ma-
teria nō est potētia ad trãsmutationē sub͞alē nec ad alte
rationē. Et dicit ꝙ hoc cōpositū nō est corruptibile: sed
tm̄ cōpositū qđ est ex mã horꝫ inferiorꝫ. Et hec positio
ēt oīno est falsa ⁊ impoſsis. primo enim hoc dictū videẗ
esse volūtarie dictū nos enim nō peruenimus ad cōpo-
sitionē ⁊ ad nãm mãe nisi per trãsmutationē in suba. ex
quo ergo hic non est trãsmutatio neqꝫ nã transmutabi-
lis: quomodo possumus scire illic esse mãm. Si enīz nō
esset trãsmutatio in rebus: nos diceremꝰ qđlibet ens est
vnū. i. hr̄e vnã nãm: sicut ipꝫ est vnū in actu. Et a fortio
ri pꝫ ꝙ nullã habemꝰ viã ad cognoscēdū mãz in qua nō
est potētia. Preterea hoc est dicere ↄ̄dictoria sine ↄside
ratione. Nã in quo nō est potētia ad ↄ̄dictoria in eo nō
est potētia. potētia. n. nō est nisi ad ↄ̄dictoria: nisi eēt po
tētia equiuoce dicta: ⁊ si nō est in ipsa potētia tūc nã eiꝰ
est nulla rei actualis: ⁊ ergo nō recipit formã dãtē ei eē.
nãz hec ↄ̄tia est bona oīno: nō est in ipso potētia ad cō
tradictoria: ergo nō est in ipso potētia: nō est in eo potē
tia in sua nã. ḡ est ens aliqđ in actu. ⁊ nō recipit eē actua
le a forma. Materia enīz existēs in actu ſm suã naturã
nō recipit formã dãtem ei esse actuale. Ex duobus enīz
in actu nō fit vnuz vere cōpositum: ⁊ ego vere nō itelli-
go quō forma dat eē i actu mãe celi sicut relique forme
ex quo nō est in nã illꝰ mãe potētia neqꝫ ꝑuatio: ⁊ iō ex
hac pōne vere sequiẗ positio Auerroys. Si. n. illa nã est
nã in qua nō est potētia neqꝫ ꝑuatio: tunc illa est ens in
actu: ⁊ in hꝰ assimilaẗ forme q̄uis sit in potētia ad mo-
tū localē vt dclarauit cōmētator: ⁊ hꝫ formã ꝑ quã mo
uet nō dãtē ei eē: ⁊ hec ē positio Auerroys. Nã Auer-
roys ponit celū eē subm in actu exñs ex se nō ꝑ formaz
dãtē ei eē: ⁊ est quasi mediū inter formã ⁊ mãz. Est enim
sile forme: qꝛ nō est in potētia nec est in eo priuatio neqꝫ
recipit eē a forma: sꝫ est ex se exñs in actu vt dcm̄ est: nō
tm̄ in actu oīno pfecto nisi per suã formã separatã vt di-
ctum est alibi: est aūt simile materie aliquo mō. nã ipsuz
est in potētia ad motū circularē: ⁊ ēt est iduiduū demō
stratū ⁊ ens demrãtū in actu: ⁊ hñs vnaz figurã in actu
⁊ oīa ista sunt in corpore ꝑ mãz: ⁊ sunt in mã ꝑ formã.
In hoc tamē corpore nō sunt ꝓpter formam dãtez esse
sed propter motorem separatum. vnde corpus celeste ⁊
oēs eius dispōnes sunt ꝓpter motorez qui motor prece
dit dimensiones in illo met subiecto seu materia. nō enīz
illic sunt dimēsiones indeterminate in potētia: neqꝫ for
ma recipiẗ illis mediãtibꝰ: sꝫ sunt tm̄ determiate: qs hñt
illa corpa: ſꝫ suas nãs: hoc tn̄ hñt ꝓpter formas corꝫ se
paratas neqꝫ illa corpora celestia sunt iduiduū vniꝰ spe
ciei: sꝫ sicut induidua. nam illa nō cōponunẗ vere ex ge
nere ⁊ differētia: sꝫ sunt tm̄ determiata ⁊ hmōi: ⁊ sūt di-
uersa iter se ſm suas nãs: ⁊ ſm nãs motorꝫ ipsorꝫ. Sūt
tn̄ diuersa iduidua ſꝫ priꝰ ⁊ posteriꝰ sic ⁊ eorꝫ motores.
silr hoc nomē iduiduū nō dr̄ vniuoce de istis ⁊ de iferio
ribꝰ vñ vt dic Cōmētator potentia hꝫ gradus: hec igiẗ
corpora nō sunt neqꝫ forᵉ neqꝫ materie ꝓprie dicte neqꝫ
compositum ex materia ⁊ forma. Sed est quedaz suba
corpora. i. quanta que magis debet dici subiectū q̄ ma-
teria. ⁊ iō hec corpa celestia nō sunt abstracta: neqꝫ forᵉ
⁊ sunt iduidua eo modo quo dcm̄ est. Et ex istis si quis

habet intellectum bene dispositum potest videre defe-
ctum cauillationum latinorum circa hec. hec tamen oia
perite ⁊ declarabo in libello de substātia orbis deo vo-
lente. Quantitas tamen horū corporū dicitur vel equi
docet vel sm prius ⁊ posterius cū quantitate illorū cor-
porum generabilium ⁊ corruptibiliū: sicut ⁊ substantia
istorum cum substantiis generabilium ⁊ corruptibiliū
⁊ forme illorum cum formis illorum. vnde credendum
est q̄ sicut forma illius corporis nobilior est formis illo
rum inferiorū ⁊ alterius nature: ita ⁊ materia seu subm
illius animalis celestis: ⁊ accidentia sequentia naturam
illius: ⁊ maxime cum sit p̄mū motum ex se ⁊ causa oium
motorum inferiorum. Cause enim intrinsece eterni ⁊ gene
rabilis ⁊ corruptibilis non est eiusdem generis: nec eter
num ⁊ corruptibile ingrediuntur sub vno genere vnivo
co: ⁊ ideo auēpace concedit positionem Auerroys non
cōsiderando. P̄. cōtra ambas opiniones est illud q̄d de-
claratum est sepe q̄ omne compositum ex materia ⁊ for
ma dante ei eē: vel ex forma generica ⁊ forma specifica
ex qua vna se habet vt materia reliqua vt forma est ve
re factum: ⁊ hoc probatū est in q̄onibus meis de vnita-
te intellectus per rationes philosophorū: quas nullus
bene dispositus negare potest sm doctrinā philosopho
rū. Preterea philosophus probauit hoc idem in.12.me
taphysice. hoc modo. Ibidē enim determinat hāc que-
stionem.s. Utrum res eterne sint composite seu esse pos-
sint ex elemētis: ⁊ capit h̄ elemēta pro materia ⁊ forma
⁊ arguit sic. omne constitutum ex elementis est compost
tum: omne compositum componitur ex rebus in quarū
natura est potentia cōponi ex eis. i. q̄ sunt possibilia ad
rec piendum compositionem: ⁊ hoc videtur certum. n̄s
in nā componentium vt componentia h̄mōi intelligi-
tur vere potentialitas. Et omne in cuius causis est potē
tialitas ad hoc vel illud sit: ipsū est possibile esse in vno
tempore: ⁊ non est in alio: ⁊ cum declaratū est q̄ in reb⁹
eternis non est in eis possibilitas nō esse. ergo nulla res
eterna est cōposita tali cōpositione: ⁊ ideo omne cōpo-
situm est vere factum: vere autem factū non potest esse
eternum a parte ante ⁊ a parte post: ⁊ sic fo. motor primus
motum. Preterea sequeretur q̄ demōstratio Aristo. in
hoc.8. eē nulla: ⁊ maxime sm auēpace. nam ipse ponit
celum esse compositum ⁊ eternū non factū: neq̄ in sua
natura est corruptibilitas: possū ergo dicere q̄ illa for
ma materialis mouet in eternum: sm autem Auicē for
et hoc non sequitur. quia quāuis ipse dicat celū esse cō
positum ponit ipsum esse corruptibile sm suam naturā:
sed tamen dicit ipsum perpetuatū a forma separata: di-
centes autē q̄ ratio philosophi in hoc principio funda
tur. s. q̄ deus est infiniti vigoris intensiue: ⁊ q̄ nulla vir-
tus materialis est infinita intensiue: v quidam latini:ni
bi dicunt. Maximū enim inconueniens est dicere Ari-
stotelem volendo demonstrare aliquid in declaratione
illius q̄d philosophi credent dēmōstrasset oppositū vel
saltem illud quod est magis dubitabile conclusione: im
mo videtur q̄ hoc non possumus pcedere nisi suppone
do ipsum esse separatum. Preterea sm opinionem illi⁹
nulla esset ratio ad probandum primū motorem esse se
paratum. possumus enim dicere q̄ hec virt⁹ est materia-
lis ⁊ est infinita intensiue: ⁊ cognoscitur a ⁊ tamē nō mo
net in instanti: quia non vult vel quia passum nō potest
recipere hanc actionem sicut dicit ipse: q̄ quāuis sit deus
infiniti vigoris intensiue tamē non mouet in instanti: q̄
non vult: vel per aliaz cām que placet ei: ⁊ ideo hoc di
cum destruit demonstrationem p̄hi. Preterea illud q̄d
dicit q̄ potest mouere in instanti tamen non vult: nō est

intelligibile apud philosophos. Querunt enim philoso
phi si potest ponatur in esse. Item querunt vtrū potest
velle: ⁊ si potest velle ponatur in esse: ⁊ si nō pōt velle. g̃
nullo modo pōt. distinctiones aūt quibus isti respōdere
credunt nulle sunt apud scientes sm p̄hiam: sed nō opꝫ
de omnibus imaginationibus curam habere. Relique
autem rōnes p̄hoꝝ contra ista dicta: sunt dicte per me
in questionibus meis de vnitate intellect⁹: ⁊ p̄mo moto
re. Ratio autem Joannis gramatici contra demonstra
tionem Aristo. nulla est. ipse enim dicebat q̄ virtus celi
per quā celum durat in infinitū est infinita sm duratio-
nem: ⁊ tamē est in corpore finito. Et ideo apud ipsū ce
lum habet virtutem finitā ⁊ est corruptibile. Uel opor-
tet dicere q̄ demōstratio Arist. sit nulla. ⁊ est ratio mul-
tum apparens: cum bene cōsideratur. nam si quis dice-
ret ei q̄ hec virtus est finita intensiue: infinita extensiue
ipse diceret similiter esse dicendū in demōstratione Ari-
stotelis. Et tunc ipsa esset nulla. Responsio autē vera in
hoc est illa quā ponit Cōmētator in fine de substātia or
bis: ⁊ hec est in sūma. Joānes enim supponebat vnū fal-
sum. Credebat enim celum durare in infinitum per vir-
tutem additam ei: hoc autem nō est verum. Est enim eter
num ⁊ incorruptibile propter priuationem causaꝝ cor-
rūpentiū. In sua enim nā nō est potētia neq̄ priuatio neq̄
contrarietas. Et ideo ipsū sm suam naturam est eter-
num per priuationem illarum causarū nō per virtutem
additam. Illud ergo super q̄d Aristo. est sustentatus in
hac itentione: vt dicit Cōmētator cōmēto. 41.12. meta-
physice est q̄ omnis actio equalis. i. vniformis infinita
semper eterna: necessario fit a potētia: cuius actio est i-
finita cui nulla transmutatio accidit propter quam defi
ciat actio: ⁊ omnis potētia motoris in loco in corpore
cui accidit trāsmutatio: necesse est vt ei⁹ actio nō sit sem-
per eterna: quia ab ali mouetur. s. per motum subiecti:
vel quia illō quod est in materia potest moueri ab alio.
Demonstratio ergo Arist. in hoc.8. est ex ppriis: ⁊ pre-
misse ⁊ pclusio sunt prime. s. q̄ separabilitas inest moto
ri eterno sꝫ q̄ motor eternus seu forme eterne: quia idē
sunt forma ⁊ motor ⁊ maxime in istis nō per aliam na-
turā: vt dicit Cōmētator de primo in libro poste. in cō
mento magno. Et si intellectus possibilis etiā est abstra
ctus: forte hoc est q̄ intellectus agens qui mouet in eter
num est idem cum intellectu possibili: non tamen dico
vnum. s. motorē in eterno esse causam alterius: sed volo
q̄ vnum non inest alteri per aliam naturam. Intellect⁹
etiam possibilis est forma eterna: vt dictū est in questio-
nibus meis: ⁊ forte hec demonstratio nō est ex propriis
nisi respectu motorum horum corporum celestium. hic
tamen. s. circa hunc pcessum octaui sunt duo genera de-
monstrationū in h̄. Una est a posteriori: ⁊ alia est a cau
sa: per motum enim eternū probamus motorē esse eter
nū: ⁊ per hoc habetur q̄ ipse est separatus: postea fit de
monstratio in causa in perpetuitate mot⁹: q̄r motor est
separatus: ⁊ hec demōstratio est a propositiōib⁹ primus
⁊ imediatis. hic autem intelligo per primus duo. i. q̄ p̄-
dicatum inest subiecto in propositionibus nō per aliaꝫ
naturā nec per causaꝫ: quia nulla causa est in hoc q̄ mo
tor separatus mouet in eterno: nisi quia est separatus in
transmutabilis: vt innuitur a Cōmentatore in de substā
tia orbis: neq̄ sequitur propter hoc q̄ aliquid sit magis
notū ⁊ minus notum: ⁊ reliqua inconuenientia. Nā per
effectum probatur causam esse: nō tamen per causaꝫ p̄-
batur effectum esse. Hec enim est alia species cognitiōis
a prima. Nam per illam causam referendo ipsaꝫ ad suū
effectum habetur notitia magis perfecta. sed non p̄bat

effectum esse: ꝛ ideo non est demonstratio circularis: vt innuitur hoc a Cōmentatore in p̄mo posterioꝝ. in cōmēto magno. vn̄ in sc̄do ꝓcessu acquiritur pfecta cognitio ꝯclusionis per demonstrationē cause tm̄: cuius premisse non sunt notiores apud nos ꝯclusione: vel aliquādo quedā demonstrationes cause tm̄ sunt ex causis agētibus vel materialibus quib⁹ positis nō necessario ponitur ꝯclusio sed causa: sed nō acquiritur tunc causa cōclusionis seu nō ꝓbatur conclusio: sed acquiritur cognitio eius perfectior que est alia species cognitionis a p̄ma. In demr̄atione autem simplici cuius premisse notiores sunt nobis ꝛ nature ꝛ habē reliqua requisita ꝓbatur esse rei per causā: ꝛ ideo hec vere ꝛ ꝓprie est demōstratio simpliciter. Reliqua sūt que pertinēt huic quesito: ꝛ dicta modernoꝝ circa limitationē Aui. ꝛ Auer. ꝛ circa omnia huic pertinentia: ꝛ solutiones omniū dubitationū si que sint: perfecte declarabo deo volente in libro de substantia orbis. Illic enī dicā omnia q̄ pertinent huic quesito: ꝛ ea declarabo diffuse: ꝛ iā gratia dici feci: hoc tamen dico hic: ꝙ auctoritates istorum viroꝝ nō debent impedire intellectum ab hac veritate. Quia vere demōstratio Aristo. firma est. ꝛ credo ꝙ q̄ hoīes non intelligunt demonstrationes phoꝝ: ū odio habent phiam. ꝛ dicunt ꝓ hos dicere res fantasticas non demōstratas: ꝛ quasi hec omnia dicta sunt a Cōmētatore vel in actu vel in potentia ꝓpinqua. ¶ In cōmento. 22. vbi dicit. Et adhuc remanet mouēdo. i. fine eo qd̄ mouet. Vult dicere a manu. ¶ In eodem cōmento. vbi loquit de mundatione. vbi dicit. Cū sit motus successiuus. Vnde cōmentū. 9. quarti. Et nota ꝙ hec successio nō est sicut successio platonis: ꝛ cōsidera. ¶ In cōmento. 83. vbi dicit. Et etiam mutat se ab eo qd̄ mouet illā fm̄ finem. i. ab appetibili. ꝛ vide cōmentum. 17. Finis.

¶ Hoc opusculum annotationum ꝛc̄. finitum fuit anno latinoꝝ. 1485. in fine Julij Florentie.

¶ Questionū in libros physicoꝝ Aristotelis magistri Joannis de Janduno: trium insuper questionū annexarum ab opinione quorundam latinoꝝ ꝛ alioꝝ discrepantium. s. de p̄mo motore. De efficientia mundi: vt phi volunt. De esse ꝛ eēntia ꝛ vno. Pariter quoqꝫ annotationū nonnullā in cōmentatoris dicta minime a quibusdā latinis ꝛ alijs recte intellecta per singulos sparsim libros physicoꝝ notatu dignissimoꝝ. Helie hebrei cretensis philosophi ꝛ medici nō vulgaris: qui ꝛ eorūdem omniū insuper castigatissimus extitit emendator: finis hic imponitur felix.

Impressum Venetijs Anno domini. M. cccccvj. die viij. mensis Maij regnante lo inclito Principe Leonardo Lauredano.

Registrum

Q̄ones Joānis
Tabula tituloꝝ

A
¶ Q̄ones super
ruptibile per se
vnde linconiensis
se. sed res causata

B
suppōne: sic est
blemate de p̄n⁹
sibile bene pōt
aliquid est quod

C
nalium debent
eo qd̄ quid ꝛ sint
alia intelligētia
vel in obliquo

D
numero cū illa
perfectio motus
hoc nomē calitas
fm̄ suā essentiam

E
ad indiuiduum
esse extra. vnde
natura ꝛ intellis
Et forte sic debet

F
¶ Item omnis
cipue in gr̄tum
sub alia ꝯtia
ꝯtium ad aliud

G
¶ Item illud
hoc dubitauit:
sit imobilis
celi: ꝫ nīs maxie

H
sꝫ Cōmētatorē
grauitas nō est
modo in vacuo
extra aiam: sed

I
determinata
gnitudo. n. saltē
alius motus
intelligeret

K
non negatur
duos numeros
niones. Vna est
lidtatis ꝓcedēs

L
vt pꝫ inducēdo.
habeat vnam
uisibile lince
illud nō sufficit

M
alterius: vel fm̄
non repugnat.
mul est cū corpe:
vel alicui⁹ alteri⁹

N
nullam tamen
est ꝙ genus qd̄
mā p̄ma subiecta
nus ab eterno

O
respectu alioꝝum:
ad vltimum
ꝛ corpus propter
extrinseco: sed si

P
¶ Oppo^m arguit
ꝛ augmentatio
in eius ꝑcussione:
tempore pars

Q
demonstrationē
¶ Q̄ō Helie
ꝙ ais celi est alia
ꝙ de⁹ est mouens

R
causa ꝛ causatum
finis est etiam
dicit aūt acquirit
gnatio neqꝫ

S
accipit potentis:
sibile agēs per se:
simpliciter. Vel
¶ In ꝯmēto. 68.

T
est impossibile
se habet per
tas est eterna ꝛ
ꝛ quum ita sit. s.

Finis.

[illegible] motus corporis est impercepti bilis: sicut narrat phs. 8° physicoꝝ. textu cōment. 23. vbi reprobat ex ꝓposito ꝑdictā opinionē: [illegible] textu cōmēti. 54. ⁊ 55. Alio modo dicit̄ motus esse [illegible] cōtinuus ex parte mobilis. ⁊ hoc est qn̄ forma ad quam est motus, successiue acquirit̄ in partibus mobilis sine interruptione, sicut si successiue calefiat aliqua pars post p̄tē. Qd̄ pōt esse dupliciter. Uno mō sine corruptione forme vel partis forme in aliqua parte subiecti. sicut est in casu posito de calore: puta dum ignis successiue calefacit aliquē totū aerē: sꝫ per prius part. s sibi ꝓpinquas q̄ȝ remotas. Alio mō cōtingit hoc per cōtinuam acquisitionē forme in aliqua parte subiecti: ⁊ deperditionē eius in aliqua alia parte: sicut apparet in illuminatione aeris a sole, qui ex motu suo. sicut ꝯtinue illuminat aliquā partē: quā ante nō illuminabat. ita cōtinue desinit aliquā partē illuminare: quā ante illuminabat. ℭ Tertio dicit̄ motus esse cōtinuus ex p̄te forme que acquirit̄. ⁊ hoc est qn̄ in eadem p̄te subiecti forma cōtinue magis ⁊ magis ꝑficit̄: ita ꝙ nō sit assignare aliqđ tempus, in quo mobile eodē mō se habeat: ⁊ hoc est intensionem forme esse simplr̄ cōtinuā. Et ad hunc sensuꝫ procedit presens questio: ita ꝙ nō solū querit̄. Utrū sit successio in intensione for̄. sꝫ etiā vtrū sit simplr̄ ⁊ oīno ꝯtinua. ita ꝙ mobile in quolibet instāti tēporis intēsionis se habeat aliter ⁊ aliter s̄m illā formā. ℭ Ad hāc q̄ōnē sic intellectā dicunt aliq, ꝙ intensio est simplr̄ continua ꝓpter rōnes supra inductas in p̄ncipio q̄ōnis. Sed. S. Thom. tenet opinionē cōtrariā. s. ꝙ intensio formarū nō sit mot⁹ simplr̄ ⁊ oīno cōtinuus. imo incidit quies media. qn̄ corpus alterans si sit sufficiens ⁊ nō impeditū in p̄mo instāti quo est sufficienter approximatū passo incipit agere in passū causando in ipsuꝫ tam ꝑfectā formā q̄ȝ pōt. ⁊ postea mobile per aliqđ tēpus quiescit sub illa forma. ⁊ s̄m eam vniformiter se hꝫ: donec aut ꝓpter maiorē dispōnē subiectiuam ꝓpter minorē virtutē agentis: vel ex aliqua alia cā possit magis perficere illā formā. Qđ quō sit dicet̄ in responsionibus argumentoꝝ. Sed prius ꝓbat̄ ꝙ predicta opinio sit Sancti Thome ⁊ Phi ⁊ Cōmētatoris. ⁊ etiā ꝓbat̄ rōne. ℭ Prima auctoritas est Cōmētatoris. 3° physicoꝝ cōmēto 6°. vbi postq̄ȝ declarauit diffōnē motus. s. ꝙ est actus entis in potētia, ⁊ dixit eā ꝯuenire omnibus

Sensus questi.

R̄nsio ali quorum.

Op. S. Tho.

Cōclusio.

Hoc inten ditur ꝓbare
[illegible] S. Thome ⁊ Auerrois

[illegible] inter duos motus quantū ad continuitatem. [illegible] dicit. vt pꝫ ex verbis suis que sunt ista. Motus igit̄ [illegible] menti de initio motus ad finē; componitur ex pluri[illegible] motibus ⁊ pluribus quietibus. In vno autē motu [illegible] qui est de p̄ncipio ad finē, nō interponit̄ quies: ⁊ ideo cōtinuatio est manifestior in eo. ⁊ credimus hoc in augmēto ⁊ alteratione: quia videmus aliqua augeri per annū vno digito: ⁊ remotū est: vt ille digitus diuidatur per omnes partes tēporis illius omni: q̄ȝ minimū tempus sensibile nō hꝫ ex eo partem sensibilē. Hec Cōmentator. Ex cuius vltimis verbis formatur etiā ista ratio pro cōclusione. Si augmentū ⁊ alteratio essent mot⁹ simpliciter cōtinui. sequit̄ ꝙ s̄ꝫ quolibet minimū tēpus sensibile in tota tēpore augmēti ⁊ alterationis. esset etiā signare minimā parteꝫ forme sensibileꝫ. Sed hoc est falsuꝫ. vt ibi dicit Cōmētator: ⁊ patet experimento. q2 experimur nos nō cōprehēdere distinctas partes forme s̄m cōprehensionē partiū tēporis. Cōsequentia probatur: quia si alteratio est simpliciter continua: sicut tota forma fit in toto tp̄e. sic medietas fit in medietate tēporis. ⁊ medietas medietatis in medietate medietatis tēporis: ⁊ sic successiue. ℭ Scđa auctoritas est phi 8° phy. tex. co. 23. vbi sic dicit. Impossibile est enim aliqđ augeri. vel diminui semp. sꝫ inter eo est mediū. Et postq̄ȝ hoc declarauit duob⁹ signis: statim sic infert. Et s̄ꝫ hunc modū est cursus de alteratione etiā. quecūq3 alteratio sit: q̄ȝ non est necesse si alteratur diuidi in infinitum. vt propter hoc diuidat̄ alteratio etiā in infinituꝫ: sed multotiens erit subito: sicut est cōgelatio. ℭ Respondetur ꝙ per hanc auctoritatē (vt dicebatur in principio questionis) intentio phi est arguere cōtra eos qui dicebant omnia semper moueri. Et quia ipsi non determinabant quo motu hoc esset: ideo in quolibet genere motus ostendit phs hoc esse falsuꝫ. Et p̄mo in augmēto ⁊ decremento. Tum quia inter augmentū ⁊ decremētuꝫ mediat quies. Tum q2 aial aliquādo cessat augeri. cuꝫ hoc tn̄ stat ꝙ aliqđ augmentū sit cōtinuuꝫ. Similr̄ dicit ꝙ nihil alterat̄ ꝯtinue. idest semper. sꝫ aliquādo quiescit. Qđ pōt ꝯtingere taꝫ qn̄ alteratio est subita (vt ibi dicit de ꝯgelatione) q̄ȝ de alteratione que est ꝯtinua, sicut ipse statim subdit de sanatione ⁊ infirmatione: necesse est enī. vt quando quis mouet̄ de sanitate in egritudinē: ⁊ postea de egritudine in sanitatē, ꝙ ibi cadat quies media. ℭ Ista

R̄ō pro ꝯclusione

[illegible] [illegible] interminata. ℭ Ista videt̄ esse ad mentē Cōmētatoris. Tuꝫ q2 s̄m [illegible] siones interminate nunq̄ȝ separant̄ a materia. [illegible] in s substātialis recipit̄ mediantibus eis in mā. de [illegible] dicta expositio nullā facit mentionē. Et ideo ad h[illegible] notitiā opinionis Cōmētatoris ponit̄ ista cōclus[illegible] mensiones interminate nō distinguunt̄ realr̄ a d[illegible] nibus terminatis. Probo istā cōclusionē: ⁊ poste[illegible] rabo quō dicant̄ terminate ⁊ interminate. Prima [illegible] cōclusione est ista. ℭ Impossibile est duas quātit[illegible] stingui nisi aut per situ, aut per subm: sicut cōtin[illegible] duo corpa cēnt simul, s̄m ꝙ dicebant antiqui pone[illegible] netrationē corporū: vt habet̄ 4° physicoꝝ. tex. cō. [illegible] quātitates in igne vel in alio corpe non possunt di[illegible] situ: q2 vnū corpus habet vnicū situ: nec possunt di[illegible] subiecto tm̄: quia s̄m Cōmentatorē est ipossibile d[illegible] pora esse in eodē situ: ergo nullo modo possunt in [illegible] esse due quātitates actu distincte. ℭ Dicet̄ forte q[illegible] guuntur sicut ens in potētia ⁊ ens in actu: q2 dimen[illegible] interminate sunt tn̄ in potentia ⁊ terminate sunt [illegible] ℭ Sed ꝯtra hoc arguit̄. Primo, qequid dat alicu[illegible] bile est in actu: sicut ⁊ ipsuꝫ esse qđ dat. Sed dimen[illegible] interminate dant materie esse partibile. Unde Cō[illegible] tor p̄mo capitulo de substātia orbis sic dicit. Diuisi[illegible] nō ē huic subiecto. s. mā̄e nisi p q̄ȝtitatē: ⁊ loquit̄ d[illegible] sionib⁹ itermiatis. Et in eodē ca° circa mediū sic dic[illegible] do de mā ⁊ de dimēsionib⁹ itermiatis. Si nō hēet d[illegible] sioneꝫ non reciperet insil formas diuersas numer[illegible] formas diuersas spē, nisi in tēporibus diuersis. erg[illegible] siones interminate sunt actu ℭ 2°. q2 nullā demō[illegible] ad sensuꝫ est ens in potētia. Sꝫ dimēsiones termi[illegible] demonstrabiles ad sensuꝫ. g̃ ⁊c. maior pꝫ. Minor [illegible] mētatoris. p̄mo physicoꝝ cōmēto. 63. vbi dicit ꝙ [illegible] ad sensuꝫ idē corpus transferri de carneitate in ter[illegible] tatē: ⁊ tn̄ manere idē corpus. ℭ 2°. p̄ncipalr̄ argui[illegible] quod est in aliquo genere directe: aut ptinet ad ill[illegible] tāq̄ȝ spēs, vel indiuiduū: aut reducit̄ ad genus tāq̄ȝ [illegible] p̄muꝫ, vel p̄uatio, vel pars. Sed quātitas interminat[illegible] stinguitur a terminata nō est in gn̄e quantitatis: vt s[illegible] vel indiuiduum: cuꝫ oīs spēs sit determinata respectu [illegible] neris: ⁊ omne indiuiduū respectu sue spēi. Non eti[illegible] in gn̄e vt p̄ncipium: quia p̄ncipiuꝫ prime dimensio[illegible] nec est punctus, qui caret omni dimēsione. Non et[illegible]

Cōclō sa na opinio nis Aū.

R̄nsio ali qualis.

Impug°.

Scđo rō p̄ncipalis

[illegible] con [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] del [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] igual al Papa [illegible]
[illegible] no celebra [illegible]
[illegible] celebra [illegible]
[illegible] le devem [illegible]
[illegible] igual al Papa [illegible] no celebra [illegible]
[illegible] le devem [illegible] celebra [illegible]
[illegible] como [illegible] la santificacion del [illegible]
[illegible] la [illegible] con la comparacion [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]anounue. m. Phil[illegible]